

Tuti yó'o kúú to'on Ndios, ta xí'o ña kuendá sa'a Jesús

El Nuevo Testamento
en el
Mixteco de Tezoatlán

La Liga Bíblica
Las Sagradas Escrituras para Todos

El Nuevo Testamento
en el mixteco de Tezoatlán

La Liga Bíblica 2006 5C primera edición [mxb]
La Liga Bíblica 2009 versión electrónica

Publicado por
© La Liga Bíblica 2009

Se permite copiar, distribuir y comunicar públicamente la obra bajo las siguientes condiciones:

- Reconocimiento. Debe reconocer los créditos de la Liga Bíblica (pero no de una manera que sugiera que tiene su apoyo o que apoya el uso que hace de su obra).
- No comercial. No puede utilizar esta obra para fines lucrativos.
- Sin obras modificadas. No se puede alterar, transformar o generar una obra a partir de ésta.

Prólogo

El Nuevo Testamento forma parte de las Sagradas Escrituras, mejor conocidas como la Biblia. Consta de veintisiete libros distintos, cada uno de los cuales es proveedor de ricas bendiciones al que lo lee. Fue escrito originalmente en el idioma griego, pero a través de casi dos mil años se ha traducido en más de mil quinientos idiomas. En la actualidad, millones de personas de miles de pueblos pueden leerlo en su propio idioma.

El vocabulario y la gramática del idioma mixteco son muy distintos a los del griego, y también a los del español; sin embargo, el mixteco posee abundantes formas gramaticales y retóricas que pueden expresar a fondo el significado del griego original.

Aclaraciones sobre el alfabeto mixteco del municipio de Tezoatlán

La mayor parte de las letras en el mixteco del municipio de Tezoatlán se pronuncian igual que en español, pero hay algunas que tienen distinta pronunciación.

El saltillo ' es un símbolo que parece como un palito, y representa un pequeño corte de voz que divide la palabra. Ejemplos:

casa	ve'e
chile	yá'a

La pronunciación de la letra **x** es semejante al sonido que hacen los cohetes al salir disparados. No tiene otros sonidos como los que tiene la letra **x** en español. Ejemplos:

cama	x̣ito
comal	xoq

La letra **d** se pronuncia más suave que la letra **d** del español, y es sorda. Ejemplos:

tortilla	ditU
cobija	doq

La **W**nsonante compuesta **nd** se pronuncia como un solo sonido, y muchas veces se encuentra al principio de una palabra. Ejemplos:

plátano	ndíka
mano	ndá'a

La consonante compuesta **mv** también se pronuncia como un solo sonido. Ejemplos:

sombrero	mvélo
garrafón	mvúli

Las vocales dobles:

Cuando las palabras tienen vocales dobles, o sea dos vocales iguales juntas, su pronunciación es más larga 'ei Yla de una vocal sencilla. Ejemplos:

huevo	nduu
culebra	koo

La nasalización de las vocales:

Cuando la letra **n** se encuentra al final de una palabra, indica que el aire sale por la nariz al pronunciar las dos vocales que están antes de ella. Ejemplos:

uno	iin
frente	taan

Los tonos:

Hay tres tonos distintos: alto, medio y bajo:

El tono alto se indica con el acento (**á**).

El tono bajo se indica con una raya debajo de la vocal (**a**).

El tono medio no tiene representación (**a**).

puerta	yé'é (alto-alto)	gato	chitó (medio-alto)
gallo	chéli (alto-medio)	casa	ve'e (medio-medio)
chivo	kíti (alto-bajo)	nube	viko (medio-bajo)
aguacate	tichí (bajo-alto)	cama	xito (bajo-medio)

Índice

de los libros del Nuevo Testamento

San Mateo.....	1
San Marcos.....	68
San Lucas.....	112
San Juan.....	183
Hechos.....	234
Romanos.....	302
1 Corintios.....	330
2 Corintios.....	357
Gálatas.....	375
Efesios.....	385
Filipenses.....	395
Colosenses.....	402
Tesalonicenses.....	409
2 Tesalonicenses.....	415
1 Timoteo.....	419
2 Timoteo.....	427
Tito.....	433
Filemón.....	437
Hebreos.....	439
Santiago.....	460
1 Pedro.....	468
2 Pedro.....	476
1 Juan.....	481
2 Juan.....	488
3 Juan.....	490
Judas.....	492
Apocalipsis.....	495

To'on yó'o kían nì taa San Mateo, ña ká'an sa'a Jesús

Na yó'o kúú nà ve'e Jesús

1 Ña yó'o kúú tuti noo tándaa yíko kuu ndidaá ñayuu nì sa kuu nà ve'e Jesucristo, nà nì kii tein nà ve'e rey David, ta rey David nì kii tein nà ve'e Abraham. ²Chì de'e Abraham ñoo nì sa kuu Isaac, ta de'e Isaac nì sa kuu Jacob, ta de'e Jacob nì sa kuu Judá xí'ín dao kà ñani rā. ³Ta de'e Judá xí'ín iin ñá'a naní Tamar nì sa kuu Fares xí'ín Zara, ta de'e Fares nì sa kuu Esrom, ta de'e Esrom nì sa kuu Aram, ⁴ta de'e Aram nì sa kuu Aminadab, ta de'e Aminadab nì sa kuu Naasón, ta de'e Naasón nì sa kuu Salmón, ⁵ta de'e Salmón xí'ín Rahab nì sa kuu Booz, ta de'e Booz xí'ín Rut nì sa kuu Obed, ta de'e Obed nì sa kuu Isaí. ⁶Ta de'e Isaí nì sa kuu David, nà nì sa kuu rey noó nà Israel, ta de'e rey David nì sa kuu Salomón, ta naná Salomón nì sa kuu ñadi'í Urías.

⁷Ta de'e Salomón nì sa kuu Roboam, ta de'e Roboam nì sa kuu Abías, ta de'e Abías nì sa kuu Asa, ⁸ta de'e Asa nì sa kuu Josafat, ta de'e Josafat nì sa kuu Joram, ta de'e Joram nì sa kuu Uzías, ⁹ta de'e Uzías nì sa kuu Jotam, ta de'e Jotam nì sa kuu Acáz, ta de'e Acáz

nì sa kuu Ezequías, ¹⁰ta de'e Ezequías nì sa kuu Manasés, ta de'e Manasés nì sa kuu Amón, ta de'e Amón nì sa kuu Josías, ¹¹ta de'e Josías nì sa kuu Jeconías xí'ín dao kà ñani rā tá tiempo nì kuei nà ñoo Israel noo ndá'a tã ñoo Babilonia.

¹²Tá nì ndi'i nì kuei nà Israel tixi ndá'a tã Babilonia, dá nì sa io iin de'e Jeconías ñoo, ta nì sa naní rá Salatiel, ta de'e Salatiel nì sa kuu Zorobabel, ¹³ta de'e Zorobabel nì sa kuu Abiud, ta de'e Abiud nì sa kuu Eliaquim, ta de'e Eliaquim nì sa kuu Azor, ¹⁴ta de'e Azor nì sa kuu Sadoc, ta de'e Sadoc nì sa kuu Aquim, ta de'e Aquim nì sa kuu Eliud, ¹⁵ta de'e Eliud nì sa kuu Eleazar, ta de'e Eleazar nì sa kuu Matán, ta de'e Matán nì sa kuu Jacob, ¹⁶ta de'e Jacob nì sa kuu José, ta José nì sa kuu yíí María, ta de'e María kúú Jesús, nà kúú Cristo, nà dákaki ñaá. ¹⁷Noo ndidaá nà sá'ano yó'o, kándaq inio ña nda Abraham, ta nda David nì sa kuu na uxí komi nà sá'ano. Ta nda David, ta nda tiempo nì kuei nà Israel tixi ndá'a tã Babilonia, nì sa kuu na uxí komi kà nà sá'ano. Ta nda tiempo nì kuei nà ñoo Israel tixi ndá'a nà ñoo Babilonia, ta nda tiempo Cristo nì sa kuu tuku na uxí komi nà sá'ano.

Di'a nì kuu tá nì kaki Jesús

¹⁸Di'a nì kuu tá nì kaki Jesús:

María, ta kakuu naná Jesús, sà nì xì'o va xi tɔ'on xi noo José ña tanda'a xí xí'ín rá. Tído tá kɔ ñá'a naki'in tá'an na kandeí na, kúú nì tɔ'u va María ñó'o de'e xi, chí Espíritu iì Ndios nì xì'o ña ndato yó'o noo xí. ¹⁹Ta José naní taa kakuu yíí xí, ta sà'á ña kúú rá iin taa ndaa, ta kɔ kóni rā chinaní kini ñaa rá, sà'á ñoó nì nakani ini rā ña dión oon va dánkoo ñaa rá. ²⁰Tá nì ndi'i nì ka'i ini rā ña dión kee ra, ta kúú nì na'a noo iin ángel nì kixi noo sato'o yɔ Ndios noo rá tixi sani. Dá nì kaa nā xí'ín rá:

—José, nā ve'e David, o sà nákaní kuáchì inon ki'ón María kakuu ñadi'óon, dá chí mií Espíritu iì Ndios nì xì'o ña'a ndato yó'o noo xí, sà'á ñoó nì tɔ'u xi ñó'o de'e xi. ²¹Ta dákáki xi iin tayíí ló'o, ta chinanón xí Jesús, dá chí ta yó'o dákáki nā ñoo xí noo kuáchi kée na —kaá nā.

²²Ta ndidaá ña yó'o nì kuu, dá nì xinkoo noo nì ka'an Ndios xí'ín profeta, tá'an nā sà kastɔ'on xí'ín ñayuu tɔ'on nì ka'an mií Ndios xí'ín ná, chí di'a nì kaa nā:

²³Míían tɔ'u iin tadi'í tákí kaño'o de'e xi.

Ta chinaní ná xí Emanuel.

Tɔ'on yó'o kóni kaa: Ió Ndios xí'ín yó.

²⁴Tá nì ndoto va José, kúú nì kee ra choon nì sa'anda ángel ñoo. Ta kúú nì tandá'a vá rá xí'ín xí. ²⁵Tído kɔ ní náki'in tá'an ta'on na kudí ndúu nā xian nani nì sà ñó'o taleé ñoo. Tá nì kaki xi, dá nì chinaní ñaa ná Jesús.

Di'a nì kuu tá nì sa'an tã ndichí noó nì kaki Jesús

2 ¹Ta nì kaki Jesús ñoo Belén, ña nákaa chí kuendá Judea, ta daá nákaa Herodes kúú rá rey chí kuendá Judea. Dá nì kasáa dao tã ndichí ñoo Jerusalén, ta nì kii ra chí noo xíno ndindii. ²Ta nì ndatɔ'ón rá nā ñoo Jerusalén, ta kaá rā:

—¿Ndeí ió nā kúú rey noó nā Israel, nā nì kaki ñoo? Dá chí nda ñoo ndu ñoo nì xini ndu nì xinkoo iin tĩnoo sáa, sà'á ñoó nì kandaá ini ndu ña nì kaki na, ta vej ndu kandaño'o ndu nā —kaá rā.

³Tá nì ni'í tó'on rey Herodes, ta kúú nì naá vá ini rā, ta dión ta'ani nì ndo'o ndidaá nā ñoo Jerusalén.

⁴Sà'á ñoó nì kana Herodes ndidaá kúú tã duti saku'a'a, xí'ín tã dána'a ley Moisés, ta nì ndatɔ'ón ñaa rá:

—¿Ndeí kaki nā kakuu Cristo, nā dákáki ñaa?

⁵Dá nì kaa taa ñoo xí'ín rá:

—Kaki na ñoo Belén, ña nákaa kuendá Judea yó'o, dá chí di'a nì taa iin profeta ña nì ka'an Ndios xí'ín ná:

⁶Ñoo Belén, ña nákaa kuendá

Judá,

kandaya'i cháa ká yɔ'ó noo dao

ká ñoo ñó'o kuendá Judá,

dá chí xaan kaki iin rā katiin

ndaa nā ñoo Israel, nā kúú

ñooi,

ta dándáki ñaa rá, kaá Ndios

xí'ín profeta nā

—kaá rā.

⁷Dá nì kana de'é rey Herodes taa ndichí ñoo, dá nì ndatɔ'ón ndichí ñaa rá ndá kuú kúú mií mií kuú nì xinkoo tĩnoo ñoo. ⁸Nì ndi'i, dá nì

tanda'á ñaá Herodes kua'an ra ñoo Belén, ta kaá ra xí'ín rá:

—Kua'án ndo ñoo ndato'ón va'a ndó ndeí ió tayíí ñoo. Tá nì naní'ì ndo xí, dá nakì'o ndó kuendá nooí, dá ná ko'on ta'ani yu'u kandaño'i xì —kaá ra.

⁹Tá nì ndi'i nì ka'an Herodes dión, dá nì kankuei taa ñoo kua'an ra. Ta tñño, kirí nì xini ra nda ñoo mii rá ñoo xionoo rí kua'an rí noo rá. Ta nì saa rí nì sà tuu rí diní vé'e noo ió tayíí ñoo. ¹⁰Tá nì xini ra nì sà tuu rí, kúu nì kadii nda'o iní ra. ¹¹Dá nì ku'u ra ve'e ñoo. Dá nì xini ra xí xí'ín María, naná xì. Dá nì sà kuíta xití rá noo xí, ta nì sà ndaño'o ñaá rá. Dá nì sonó rá yú'u sató noo ñó'o ña va'a, dá nì taó rá ña nì doko rá noo xí. Ta ñoo kúu oro, xí'ín dusa támi sá'an, xí'ín sití támi sá'an naní mirra. ¹²Tído tixi sani nì ka'an Ndios xí'ín rá ña ná dá'a nì nandio kuéi ra noo Herodes. Sà'á ñoo iin ka va íchi nì nandio kuéi ra kua'an nó'o rá.

Di'a nì kuu tá nì sa'ání rey Herodes kuá'á nda'o taleé

¹³Tá nì ya'a taa ñoo kua'an ra, dá nì ka'an iin ángel nì kii noo sato'o yó Ndios xí'ín José tixi sani, dá kaá na:

—Ndakoo yo'ó, ta ki'in taleé xaan xí'ín naná xì, ta kuino kí kua'án Egipto, ta ñoo kandeí ndó nda ná kast'o'on tukui xí'ín ndó, dá chì kasá'á rey Herodes nándukú rá taleé xaan ka'ání rá —kaá na.

¹⁴Dá nì ndoto José, ta sakuaá kuuy daá ñoo nì ki'in ra taleé ñoo xí'ín naná xì, dá nì kee ra kua'an ra Egipto. ¹⁵Ta ñoo nì sà ndei na nda

nì kasandaá kuuy nì xí'ì Herodes. Dión, dá nì xinkoo to'on nì ka'an Ndios xí'ín profeta na: “Nda ñoo Egipto nì nakanai de'i vei xì.”

¹⁶Tá nì kandaá iní Herodes ña nì danda'í ñaá ta ndichí ñoo, kúu nì xido nda'o iní ra. Sà'á ñoo nì sa'anda ra choon ña ná kuu ndidaá takuálí yí ko ñá'a xino uu kuia ndéi ñoo Belén xí'ín ndidaá takuálí yí ndéi ñoo kuálí ñó'o noo kúu kuendá Belén ñoo, chì sà kua'an xinkoo uu kuia nì xini ta ndichí ñoo nì xino tñño. ¹⁷Ta sà'á ña nì kee ra dión, sà'á ñoo nì xinkoo noo nì ka'an profeta Jeremías:

¹⁸Tái káyuu ná ñá'a ndéi ñoo Ramá.

Ní'ì nda'o sá kíán, ta nda'í tánaán xí'ín ndirá nooan.

Ta dé'í'ì Raquel sa'a de'án, ta ko kuú ta'on natiián tandeé iní, chì nì xí'ì ndi'i xì.

¹⁹Tá nì xí'ì Herodes, dá nì na'a noo túku iin ángel nì kii noo sato'o yó Ndios noo José tixi sani noo ió ra ñoo Egipto, ²⁰dá nì kaa na xí'ín rá:

—Ndakoo, ta kuaka tayíí ló'o xaan xí'ín naná xì, ta nandio kuéi ndó kua'án nó'o ndo Israel, dá chì sà nì xí'ì ndi'i va taa, ra ndúkú tayíí ló'o xaan ka'ání rá —kaá na.

²¹Dá nì ndakoo ra, dá nì nakuaka ra tayíí ló'o ñoo xí'ín naná xì, dá nì kee na kua'an nó'o ná ñoo Israel.

²²Tído nì ni'ì tó'on na ña Arquelao nì nakuíin noo tatá ra rey Herodes dándáki ra kuendá Judea, sà'á ñoo nì yu'ú na ko'on na kandeí na ñoo. Tído nì kast'o'on tuku Ndios tixi sani xí'ín José ña ná ko'on na chí kuendá Galilea kandeí na. ²³Dá nì saa na ñoo Nazaret, ña nákaa chí kuendá

Galilea, ta ñoo ñi sạ ndei na. Dión, dá ñi xĩkọo noo ñi ka'an profeta ña kananí xĩ tạ ñoo Nazaret.

Di'a ñi kuu, dá ñi kasá'á kásto'on
Juan ña kasaa Jesús

3 ¹Tein tiempo daá ñóó, dá ñi kasá'á Juan, nạ dákodo ndútạ ñayuu, dána'a nạ noo ñayuu noo kúú yukú ichĩ chí kuendá Judea, ²ta kaá nạ xĩ'ín ná:

—Nandikó iní ndo sạ'á kuachi kée ndó, chĩ sạ ñi kuyati va kuu ña ndu'u ñayuu tịxi ndá'a Ndios dándáki ñaa ná.

³Ta sạ'á mií Juan yó'o ñi ka'an profeta Isaías tá sạ na'á, chĩ di'a ñi kaa nạ:

Kayu'ú iin tạ noo kúú yukú ichĩ, ta kaa rạ:

“Kandei nduu ndo natiin ndó sato'o yọ Ndios,

ta ná konó ndó iin ichĩ ndaa noo ná”, kaá nạ.

⁴Ta dá'on ñi sạ ndixi Juan ñi kava'a xĩ'ín ídị camello. Ta iin cincho ñĩ ñi kaọ noo nákaa tịxi na. Ta sạ seí ná tịka xĩ'ín ndudĩ yukú.

⁵Ta kuạ'á ndạ'o ñayuu ndéi ñoo Jerusalén xĩ'ín nạ ndéi dao kạ ñoo ñó'o chí kuendá Judea xĩ'ín nạ ndéi ñoo ñó'o yati yuta Jordán ñoo sạ kii noo nákaa Juan. ⁶Ta sạ na'ọ nạ kuachi nạ noo Ndios, ta kúú sạ dákodo ndútạ ñaa Juan ini yuta naní Jordán.

⁷Tá ñi xini Juan ña kuạ'á ndạ'o tạ fariseo xĩ'ín tạ saduceo vẹi ta'ani kodo ndútạ rá noo ná, dá ñi kaa nạ xĩ'ín rá:

—ĩNdo'ó kúú tata de'e koq! ¿Ndá yoo kaá daá xĩ'ín ndo'ó ña dión oon ni kạki ndó noo ña xído ini Ndios,

ñạ vẹi dándó'o naní nịo ndo? ⁸Koo ini ndo kee ndó ña va'a, ña ná'a ña miían ndaa kuiti ñi nandikó iní ndo sa'a kuachi kée ndó. ⁹Ta ná dá'a ni ka'án ndó ña sạ'á ña kúú ndó nạ ve'e Abraham, sạ'á ñoo kạki ndó. Dá chĩ miían ndaa ná ka'ín xĩ'ín ndó ña kuu va ndee Ndios yuu ndéi yó'o kakuuana nạ ve'e Abraham. ¹⁰Ta kana'á ta'ani ndó ña sạ ió nduu va hacha ka'andaan yọ'o yító, sạ'á ñoo ndi ndaa mií vá yító kọ xĩ'o ku'i va'a, yiróón kúú rá ta'anda, dá kee ra kei rạ noo kẹi ñó'o.

¹¹Miían ndaa kían dákodo ndútạ ndo'ó ini takuif, chĩ ñi nandikó iní ndo sạ'á kuachi kée ndó. Tído sata yú'u vẹi iin nạ ndáya'i cháá kạ ọ duú yu'u, ta ni kọ kání vían taó yu'u ndisa ná, chĩ ndáya'i cháá kạ nạ ọ duú yu'u. Ta noón kúú nạ dákodo ndútạ ndo'ó xĩ'ín Espíritu iị Ndios, xĩ'ín ñó'ó itạ. ¹²Ta noón kúú tátọ'on iin tạ tánee iin ña'a ndá'a ná daxịxi na tirió xĩ'ín tachị. Ta kị'o dión taó xóo na noni tirió tein xe'án. Ta nataán va'a naan ini yáka ná, ta xe'án ñoo chinó'o nạ xĩ'ín ñó'o kẹi, ña ni iin kuu ọ ndá'o —kaá Juan.

¹³Ta kúú ñi keta Jesús chí kuendá Galilea vẹi nạ yuta Jordán noo nákaa Juan, dá dákodo ndútạ ñaa ná. ¹⁴Tído kọ xịin ta'on Juan dákodo ndútạ ñaa ná, chĩ kaá nạ:

—Yu'u di'a va xínñó'ó kodo ndútạ kee mií ní. Ta, ¿ndiva'a vẹi di'a ní noo yú'u ña dákodo ndútạ mií ní?

¹⁵Dá ñi kaa Jesús xĩ'ín ná:

—Joon ní kaaon, dá chĩ kánian kee yó ndidaa choon sa'ándá Ndios —kaá nạ.

Dá ñi xinq ini Juan dákodo ndútạ ñaa ná. ¹⁶Tá ñi ndi'i ñi sodọ ndútạ

Jesús, dá nì nakufin ndichi na ini takuif ñoó. Kúú míf dáá nì nonó induú. Dá nì xini na Espiritu iì Ndios nì naxino na sata Jesús, ta káa na tát'on káa iin paloma. ¹⁷Ta nda induú tái nì ka'an Ndios xí'ín Jesús:

—Yo'ó kúú de'e manì yu'u, ta náta'an nda'o iniì xiní yó'ó —kaá na.

Di'a nì kuu tá nì ka'an ña u'u dátúúán Jesús

4 ¹Dá nì kee Espiritu iì Ndios ndáka na Jesús kua'an na dinì yúku ichí, dá korndodó ñaa ña u'u. ²Ta nì sa ne'e iì ná u'u diko ku'u, u'u diko ñoó, ta nì iin ña'a ko ní seí na. Ta nì ndi'i, dá nda'í nì kasá'á kuíko na. ³Ta kúú nì kasáa ña u'u, ña xírndodó ñaa, noo ná. Dá nì kaaan xí'ín ná:

—Tá miían ndaa ndisa de'e Ndios kúú ní, dá kían ka'anda ní choon noo yuu xaan, dá ná nduuan pan kaxí ní.

⁴Dá nì kaa na xí'án:

—Di'a va kaá tuti iì Ndios: “O duú tą'ón tó'ón pan xínñó'ó ñayuu keí ná, dá kataki na. Di'a to'on Ndios ta'ani xínñó'ó ná kueíd'o na, dá kataki ndisa na” —kaá Jesús.

⁵Nì ndi'i, dá nì kee ña u'u ndáka ñaaán kua'an ñoo Jerusalén, ña kúú ñoo Ndios. Dá nì dakáa ñaaán noo dikó cháá ka dinì ve'e ño'o ká'ano iin ñoó. ⁶Dá nì kaaan xí'ín ná:

—Tá miían ndaa ndisa de'e Ndios kúú ní, dá kían dánkao ní míf ní nda noño'o káa, chì di'a kaá tuti iì Ndios:

Ka'anda Ndios choon noo ángel ná saa na kandaa na yó'ó.

Ta kuita nduu na xí'ín ndá'a ná natiin na yó'ó, dá kían ná o tákue'e sa'on kee yuu.

⁷Dá nì kaa Jesús xí'án:

—Ta di'a ta'ani kaá tuti iì Ndios: “O sa kórndodó ndó Ndios, na kúú sato'o ndo” —kaá na.

⁸Dá nì kee tukuan ndáka ñaaán kua'an nda dinì iin yúku dikó nda'o. Dá nì daná'an ndidaá kúú ñoo ño'o iin ní kúú ñayuu noo ná, xí'ín ndidaá tá'an ña ndato dándákian.

⁹Dá nì kaaan xí'ín ná:

—Ío yu'u ña nakí'oi ndidaá ña káa noo ní tá ná nakuiin xítí ní noó, ta kandaño'o ní yu'u.

¹⁰Dá nì kaa Jesús:

—Kuya'a kua'an noó, ña u'u, chì di'a va kaá tuti iì Ndios: “Koo ini ndo kandaño'o ndó iin tó'ón dinì Ndios, na kúú sato'o ndo, ta sava'a noo iin tó'ón míf ná koni kuáchí ndó” —kaá na xí'án.

¹¹Dá nì kexoo ña u'u kua'an. Dá nì kasáa ángel nì chindeé ná Jesús.

Di'a nì kuu tá nì kasá'á Jesús dána'a na noo ñayuu

¹²Tá nì nì'i tó'ón Jesús ña nákaa Juan ve'e kaa, dá nì nandió koo na chí kuendá Galilea. ¹³Kúú nì dandoo na ñoo Nazaret noo nì sa io na. Dá nì ki'in na kua'an na koo na ñoo Capernaum, ta kían iin ñoo nákaa yati yú'u taño'o noo nì sa kuu ño'o na kuendá Zabulón xí'ín Neftalí.

¹⁴Dión nì kuu, dá nì xinkoo to'on nì ka'an profeta Isaías, chì di'a nì kaa na:

¹⁵Di'a ndo'o na ndéi kuendá Zabulón xí'ín na ndéi kuendá Neftalí,

tá'an na ndéi chí yú'u taño'o, ña nákaa iin ka xoo yuta Jordán, noo kúú kuendá Galilea, noo ndéi ñayuu ko kúú na Israel.

16 Ta ñayuu ndéi ñoo ñoo, sa iin naá ñaxintóni ná, tído viti ndato ni natoon noo ná. Ta va'ará sa xionoo na iin íchi naá noo kuu na, tído viti ndato ni natoon noo ná, kaáan.

17 Nda daa ni kasá'a Jesús dána'a na noo ñayuu ñoo, ta kaá na:

—Nandikó iní ndo sa'a kuachi kée ndó, dá chi sa ni kuyati va kuu ña kían ndu'u ñayuu tixi ndá'a Ndios dándaki ñaa ná.

Di'a ni kuu tá ni kana Jesús dao taa tiin tiyaká ña kanoo ra xí'in ná

18 Ta noo xíka Jesús kua'an na yú'u taño'o naní Galilea, ñoo ni xini na uu taa, iin ra kúú Simón, tá'an ra ni chinaní ná Pedro, ta iin ra kúú Andrés, ñani mií rá. Ta ñó'o ra chíkaa ra ñóno rá ini takuií, chi kúú rá ta tiin tiyaká. **19** Dá ni kaa Jesús xí'in rá:

—Nakí ndo ná ko'o kanooó xí'in yu'u, dá ná dána'i noo ndo taó ndo ñayuu tein kuachi na táto'on kée ndó taó ndo tiyaká ini takuií —kaá na.

20 Ta kúú vití'ón ni dankoo ra ñóno rá. Kúú ni kee ra kua'an ra kanoo ra xí'in Jesús.

21 Ta noo xíka Jesús kua'an na cháa ka chí noo, kúú ni xini na uu ka taa, ta iin ñani kúú, iin ra naní Jacobo, ta iin ka ra naní Juan. Ta kúú rá de'e taa naní Zebedeo. Ta ñó'o ra ini barco nákoto ra ñóno rá xí'in tatá ra. Dá ni kana ñaa Jesús.

22 Ta kúú vití'ón ni dankoo ra tatá ra xí'in barco ñoo. Dá ni kee ra kua'an ra kanoo ra xí'in Jesús.

23 Ta ni nata'an Jesús ni xionoo na chí kuendá Galilea ñoo sa dána'a na iin rá iin ve'e noo ndítútí na Israel. Ta dána'a na to'on va'a, ña kían ká'an ndi koo ndu'u yó tixi ndá'a Ndios. Ta sa nduva'a na ñayuu ndó'o ndi ndaa mií vá kue'e, ta sa nduva'a na na u'u ñíí. **24** Ta iin ní kúú kuendá Siria ñoo ni kasandaá to'on sa'a Jesús, sa'a ñoo ndidaá xían ndáka ñayuu na kú'u vej na noo Jesús, á mií ná ndó'o na kue'e, o mií ná kúú ná na u'u ñíí, o mií ná kúú ná na ndó'o nio kée espíritu kini, o mií ná kúú ná na xí'i yí'í, o mií ná kúú ná na ni natií ñíí. Ta ndidaá ná ni nduva'a ni kee Jesús. **25** Ta kuá'a nda'o na ndéi kuendá Galilea, xí'in na ndéi ndin uxí ñoo ká'an xí'in ná Decápolis, xí'in na ñoo Jerusalén, xí'in na ndéi kuendá Judea, xí'in na ndéi iin ka xoo yuta Jordán takuei na Jesús xionoo na.

Di'a kua'an ña ni dána'a Jesús dini iin yúku

5 **1** Tá ni xini Jesús ña kuá'a nda'o kúú ñayuu ñoo, dá ni kaa na dini iin yúku iin ñoo. Dá ni sa koo na. Ta ni natuu yati taa xionoo xí'in ná ñoo noo ná. **2** Dá ni kasá'a ná dána'a na noo rá, ta kaá na:

3 —Ndiká'án ndi kúu ví na nákoní ña xínñó'ó ná Ndios, chi na yó'o kúú na sa ñó'o tixi ndá'a Ndios.

4 Ndiká'án ndi kúu ví na ndé'i, dá chi natiin na tandeé iní noo Ndios.

5 Ndiká'án ndi kúu ví ñayuu nda'i ió ini, dá chi na yó'o kúú na natiin noñó'o yó'o noo Ndios.

6'Ndiká'án ndi kúu ví nà xí'í doko sà'á ñà ndaa, ta íchì ini nà koni nà ñá, dá chî ndinoo ini nà xí'ín ñà ndaa kee Ndios.

7'Ndiká'án ndi kúu ví nà ká'ano ini, dá chî ku'u ini Ndios sa'a ná.

8'Ndiká'án ndi kúu ví nà kómí iin nío vii, dá chî koni xí'ín noo ná Ndios.

9'Ndiká'án ndi kúu ví nà ndúkú ñà nandei va'a dao ka ñayuu, dá chî nà yó'o kúu nà kananí de'e Ndios.

10'Ndiká'án ndi kúu ví nà ndó'o nío sà'á ñà kée na ñà ndaa, dá chî nà yó'o kúu nà nì'í ñà kaño'o na tìxi ndá'a Ndios.

11'Ndiká'án ndi kúu ví ndo'ó tá ká'an ndava'a ñayuu xí'ín ndó, o tá kéndava'a na xí'ín ndó, o tá káva'a na kuá'á noó ñà to'ón sa'a ndo sà'á ñà kúu ndó kuendá yu'u. 12'Ta ná kadii iní ndo, ta ñóhí kuu ini ndo, dá chî ká'ano nda'o ñà va'a ko'on Ndios kì'o na noo ndo chí induú sà'á ñà ndó'o ndó dión, dá chî kì'o dión ta'ani nì kendava'a na xí'ín profeta nì sà ndei sà na'á.

Yó'o dána'a Jesús ñà kúu yó tátò'on ñi ñayuu yó'o

13'Ndo'ó kúu tátò'on ñi ñayuu yó'o, tído tá nì ndi'i ñà o'ovaan, ¿ndi kee yó xí'án, dá ndu'o'ova tukuan? Kò tã'ón ka ñà'a kuu kechóon yóan. Ndá kata va yóan satã vé'e, ta kuei ni'ini ñayuuan kanoo na.

Kúu yó tátò'on iin ñà'a dátòon noó ñayuu

14'Ta kúu ta'ani ndó tátò'on iin ñà'a dátòon noó ñayuu, ta ndó'o ndó tátò'on ndó'o iin ñoo kánóo

dini yúku, dá chî o kúu ta'on dáda'i na ñà. 15'Ta dión ní, nì iin tó'ón ñayuu kò chí'ńó'o iin íti, dá chikaa naán tìxi iin satò. Di'a chí'ńóo naan noo dikó, dá katoon noo ndidaá na ndéi ini ve'e. 16'Ta kì'o dión kánian katoon ndo noo iin rá iin ñayuu, dá ná koni nà ñà va'a kée ndó, dá ná keká'ano na tatá yò Ndios, nà ió induú.

Yó'o dána'a Jesús sa'a choon sa'ándá ley Moisés

17'Ná dá'a ni ka'an ndó ñà vej yu'u dátúú choon sa'ándá ley Moisés xí'ín ñà nì taa ndidaá profeta. Di'a vej yu'u dáxinkooi choon sa'ándáan. 18'Dá chî miían ndaa ná ka'in xí'ín ndó ñà xían nani ió induú xí'ín nońó'o, nì iin tó'ón ta'on tá'í letra ley o kándaa, miían xinkoo ndi'i noo ká'an. 19'Sa'a ñoo, ndi ndaa mií vá ñayuu xío kao iin káa choon kuálí sa'ándá ley, ta kì'o dión ta'ani kee na dána'a naan noo dao ka ñayuu, dá kían cháá vá kandaya'i na tein nà ñó'o tìxi ndá'a Ndios. Tído ndi ndaa nà seídó'o choon kuálí yó'o, ta dión dána'a nà noo dao ka ñayuu, noón kúu nà kandaya'i nda'o tein nà ñó'o tìxi ndá'a Ndios. 20'Ta ká'in xí'ín ndó ñà kánian kuita ndaa cháá ka ndo kee ndó ñà kóni Ndios o duú tã dána'a ley xí'ín tã fariseo, dá chî tá koo, dá kían nì iin kuú tã'ón o ndú'u ndó tìxi ndá'a Ndios, nà ió induú.

Yó'o dána'a Jesús ñà ná dá'a nì karyí yó xí'ín ñani tá'an yó

21'Sa nì seídó'o va ndó choon nì ta'anda noó nà sá'ano ve'e yó: “O sa ka'ání ndó ndi, ta ndi ndaa ñayuu

sa'ání ndii, miíṅ keyíko sa'a ná sa'á kuachi nì kee na.” ²²Tído yu'u di'a ká'ín xí'ín ndó ña ndi ndáa mií vá ñayuu, va'ará ná karyíí óon na xí'ín ñani tá'an na, miíṅ keyíko Ndios sa'a ná. Ta ndi ndáa mií vá ñayuu yá'a ká'an xí'ín ñani na ña kúú ná ñayuu xixi, noón kúú na kandoo kakuu na ñayuu kómí kuachi noo na sá'ano ñoo yó. Ta ndi ndáa mií ñayuu, na ká'an xí'ín ñani tá'an na ña nì lú'ú kó chóon na, noón kúú na ko'on kaño'o indayá noo kéí ñó'ó.

²³Ta viti, tá kua'an ndo doko ndo ña'a noo Ndios, ta nì ndusáa ini ndo ña kó ñá'a ndeyíko ndo tándó'ó ndo xí'ín ñani ndo, ²⁴dá kían kánian dánkoo too ndó ña né'e ndó kua'an ndo doko ndo noo náá ñóó, ta dinñó'ó kua'an ndo ndaká ndo ña manì noo ñani ndo. Tá nì ndi'i, dá nandió kuéi ndó doko ndoán noo Ndios. ²⁵Ta ndi'i ini ndo kandoo manì ndo xí'ín ñayuu naá xí'ín ndó nani xíka ndó kua'an ndo noo tá né'e choon. Dá chī tá koó, dá nakì'o na ndo'ó noo ndá'a rá. Ta tá né'e choon ñoo kúú ra nakì'o ndo'ó noo ndá'a tá ndaá yé'é kaa, dá chikaá ra ndo'ó ve'e kaa. ²⁶Tá miíṅ ndaá ná ka'ín xí'ín ndó ña o yáá ta'on ndó nda rá ná chiya'i ndi'i ndó sa'á ña nì kee ndó.

Yó'o dána'a Jesús ña ná dá'a ni kee yó kuachi xí'ín na kó kúú ñadi'í yó o yíi yó

²⁷Sa nì seídó'o va ndó choon kaá di'a: “O sa kée ndó kuachi xí'ín na kó kúú ñadi'í ndo o yíi ndo.” ²⁸Tído yu'u ká'ín xí'ín ndó ña ndi ndáa mií vá taa nákanì lóko ini ra ndé'é rá iin

ñá'a, ta nákanì kue'é ini ra xí'an, roón kúú ra nì ya'a nì kee kuachi xí'an xí'ín ñaxintóni rá.

²⁹Sa'á ñoo, tá yá'a ndó kée ndó kuachi xí'ín nduchí nóo xoo kuá'a ndo, dá kían taó ndoán, ta kaño'ó ndoán. Dá chī va'a cháá kaa ná naá iin nduchí nóo ndo o duú kaa dáketa na iin ní ndó indayá. ³⁰Tá yá'a ndó kée ndó kuachi xí'ín ndá'a xoo kuá'a ndo, dá kían ka'anda ndoán, ta kaño'ó ndoán. Dá chī va'a cháá ka ña ná kamanì iin ndá'a ndo o duú kaa dáketa na iin ní ndó indayá.

Yó'o dána'a Jesús ña ná dá'a ni dánkoo iin taa ñadi'í ra

³¹Sa nì seídó'o ta'ani ndó iin ka choon kaá di'a: “Ndi ndáa mií vá taa kóni dánkoo ñadi'í ra, dá kían nakì'o ra iin tuti ña ká'an ña kóni ra dánkoo ñaá rá.” ³²Tído yu'u ká'ín xí'ín ndó ña ndi ndáa mií vá taa dánkoo ñadi'í ra, ta kó kían sa'á ña nì xini xixi ñaá, dá kían mií rá kedaá xí'ín ñadi'í ra, dá ya'án keeán kuachi xí'ín iin ka taa. Ta dión ní taa náki'in tá'an xí'an, yá'a ra kee ra kuachi xí'an.

Yó'o dána'a Jesús ña ná dá'a ni nachina'á yó nì iin ña'a

³³Ta sa nì seídó'o ta'ani ndó iin ka choon nì ta'anda noo na sá'ano ñoo yó: “O sa kété'ón ndó ña nì nachina'á ndó kee ndó noo sato'o yó Ndios. Di'a koo ini ndo kee ndó ña nì kaa ndo kee ndó.” ³⁴Tído yu'u ká'ín xí'ín ndó, o sa náchina'á ndó nì iin ña'a, dá kì'o ndó to'on ndó. O sa náchina'á ndó induú, dá chī noo ió mií Ndios kían, ³⁵ta o sa

náchina'á ndó ñoñó'ọ yó'o, dá chī yó'o ndíta sa'a Ndios, ta ọ sa náchina'á ndó ñoo Jerusalén, dá chī ñoo mií rey ká'ano kían. ³⁶Ta ni ọ sa náchina'á ndó dinī ndọ, dá chī ọ kándéé ta'on ndó ndekuxí ndọ ni iin tó'on idí dinī ndọ, ta ni ọ kándéé ndó ndendei'í ndoán. ³⁷Tído ndo'ó, tá kaa ndọ jaan, ta dión ná kakian. Tá kaa ndọ koó, ta dión ná kakian. Chī tá yá'a ndó ká'an ndọ cháá ká to'on, dá kían ndéi ndó kée ndó ña kóni ña kini.

Yó'o dána'a Jesús ña ná ku'u ini yo sa'á na xiní u'u ñaá

³⁸Ta dión ní sa nī seídó'o ndó iin ká choon kaá di'a: "Tá nī taó ná iin nduchí nóó ndọ, dá kían taó ta'ani ndó nduchí nóó na. Tá nī taó ná iin no'ọ ndó, dá kían taó ta'ani ndó iin no'ọ na." ³⁹Tído yu'u ká'in xí'ín ndó, ọ sa chídáá tá'an ndó xí'ín ñayuu kíni. Vá'a káan di'a kee ndó: Tá nī kani na iin xoo noọ ndọ, kị'o ndó iin ká xoo ná kani na. ⁴⁰Ta ndáa na kóni ka'an kuachi sa'a ndọ, ta xío ndaa rá do'ono ndọ, dá kían kị'o ndóan noọ rá, ta konó ta'ani ndó naki'in ra kotó ndọ. ⁴¹Ta ndi ndáa mií rá kéndúsá xí'ín ndó kandio ndó ña'a ra ko'on ndọ iin kilómetro dao, kua'an ndọ xí'ín rá nda oní kilómetro. ⁴²Ta ndáa na xíká iin ña'a noọ ndọ, kị'o ndóan noọ ná. Ta ndáa na kóni k'i'in tóo ña'a noọ ndọ, ọ sa kádí'inda ndoán noọ ná.

⁴³Ta sa seídó'o ta'ani ndó ña nī ka'an dao ká ñayuu: "Ku'u ini ndọ sa'a ñayuu xí'ín ndó, ta koni u'u ndọ na xiní u'u ñaá." ⁴⁴Tído yu'u di'a ká'in xí'ín ndó ña ku'u ini ndọ

sa'á na xiní u'u ñaá, ta ka'an vá'a ndó xí'ín na ká'an ndava'a xí'ín ndó, ta keva'a ndó xí'ín na káñó'ó ñaá, ta kaka ndọ ña maní noọ Ndios sa'á na kénóo ñaá, xí'ín sa'á na kéndava'a xí'ín ndó. ⁴⁵Dión, dá ná'a ndọ ña miían ndaa kúú ndó de'e tatá Ndios, na ió induú, na dáxinkọo ndindii sata ñayuu kíni xí'ín ñayuu vá'a, na dákóon dai sata ñayuu ndaa, xí'ín ñayuu kíni. ⁴⁶Dá chī tá kú'u ini ndọ sava'a sa'á na kú'u ini sa'a mií ndó, ɛndí kían vá'a ni'i ndọ? Ẹ kọ ná'á ta'on ndó ña dión ta'ani kée rá k'i'in ya'i sa'a ñó'ọ? ⁴⁷Tá ká'an ndọ ndisá'an xí'ín sava'a ñani tá'an ndó, dá kían, ɛndí kían vá'a kée ndó, xiní ndọ? Ẹ kọ ná'á ta'on ndó ña dión ta'ani kée na kọ ná'á Ndios tein mií ná? ⁴⁸Tído ndo'ó, koo ini ndọ kenda ndi'i ndó choon tátọ'on kenda tatá yo Ndios, na ió induú, choon.

Yó'o dána'a Jesús ndi kee yó chindeé yó na kúnda'í

6 ¹Kandaa ndọ mií ndó, ọ sa ndúkú ndó kee ndó ña vá'a noọ ñayuu sa'á ña kóni ndọ kande'é vá'a na ndọ. Dá chī tá kée ndó dión, dá kían ni iin ña vá'a ọ nándió né'e tatá Ndios, na ió induú, noọ ndọ. ²Sa'á ñoó, tá kua'an ndọ kị'o ndó di'ón noó na kúnda'í, ná dá'a ni ka'an ndọ xí'ín rá tuú trompeta ña kuita ra tuu ra noọ ndọ tátọ'on kée taa uu noọ ini ve'e noọ nátaka yo xí'ín noọ xionoo ra ké. Dión kée ra, dá ná chinaní vá'a ñaá ñayuu. Ta miían ndaa ná ka'in xí'ín ndó ña sa nī natiin ra ya'i ra sa'á ña kée ra. ³Tído, ndo'ó, tá kua'an ndọ kị'o ndó di'ón noó na kúnda'í, ná dá'a ni

kana'á nda'á íti ndo ndí kían xí'o
nda'á kuá'a ndo, ⁴dá kían ná koo
de'é ña maní kée ndó, chí tatá
Ndios, na ndé'é ña kéde'é ndo, noón
kúu na nandíó né'e túu ña va'a noo
ndo.

**Yó'o dána'a Jesús ndi kee yó tá ká'an
yó xí'ín Ndios**

⁵Tá kua'an ndo ka'an ndo xí'ín
tatá Ndios, o sá kée ndó tátò'on
kée ta uu noo, dá chí kátoó ra
kandita ndichi ra ini ve'e noo
nátaka yó ka'an ra xí'ín Ndios, ta
kátoó ta'ani ra kandita ra iin rá iin
do'o keí ka'an ra xí'ín Ndios, dá ná
kande'é ñayuu ña kée ra. Tído
mífan ndaa ná ka'in xí'ín ndó ña sá
ní natiin ra ya'i ra sá'a ña kée ra.
⁶Tído ndo'ó, tá kua'an ndo ka'an
ndo xí'ín tatá Ndios, kua'an ndu'u
ndó ini ve'e ndó, ta kadi ndo yé'é
ndó, dá ka'an ndo xí'ín Ndios, na
kó túu, na ndé'é ña kéde'é ndo, dá
ná nandíó né'e túu na ña va'a noo
ndo.

⁷Ta noo ká'an ndo xí'ín ná, ná
dá'a ni nandíó kuéi tóo tuku ndó
ka'an ndo to'on, ña sá ní ka'an ndo
tátò'on kée ñayuu kó ná'á Ndios, dá
chí ká'an ná ña sá'a ña kuá'a téi
ká'an na, dá natiin na ña xí'á na.
⁸Sá'a ñoó ná dá'a ni kee ndó tátò'on
kée na, chí sá ná'á vá tatá yó Ndios
ndí kían xínñó'ó ndó va'ará kó ná'a
kaka ndoán noo ná. ⁹Tá kua'an ndo
ka'an ndo xí'ín Ndios, ta di'a kaa
ndo:

Tatá míí ndu'u, na ió induú,
ná natiin kuu míí ní ndidaá
tá'an ñañó'ó.

¹⁰Ta ná kii ní dándáki ní ñayuu
yó'o.

Tátò'on kí'o kée ní ña kóní ní
induú xaan, kí'o dión ta'ani ná
koo noñó'o yó'o.

¹¹Ta kí'o ní ña xínñó'ó ndu'u keí
ndú iin iin kuu kuu.

¹²Ta ká'ano koo ini ní sá'a kuachi
ndu tátò'on kí'o xí'o ká'ano
ta'ani ini ndu sá'a na yá'a noo
ndú.

¹³Ta o sá kónó ní kuéi ndu noó
kuachi, ta dákaki ní ndu'u noó
ña kini.

Dá chí míí ní kúu na dándáki, ta
míí ní kúu na kómí choon, ta
míí ní kúu na kánian natiin
ndidaá tá'an ñañó'ó.

Ta daá kuití dión ná koo.

Dión ná koo.

¹⁴Dá chí tá ná ku'u ká'ano ini ndo
sá'a ñayuu ní ya'a noo ndo, dá kían
ku'u ká'ano ta'ani ini tatá yó Ndios,
na ió induú, sá'a kuachi míí ndó.

¹⁵Tído tá ná o kú'u ká'ano ini ndo
sá'a ñayuu ní ya'a noo ndo, dá kían
ni tatá yó Ndios o kú'u ká'ano ta'on
ini sá'a kuachi ndo.

**Yó'o dána'a Jesús ndi kee yó tá
né'e ií yó**

¹⁶Tá kua'an ndo kane'e ií ndo, o
sá kútama ndo tátò'on kée ta uu
noo, dá chí nda'í nda'o ndé'é rá
xíonoo ra, dá ná'a ra míí rá noó
ñayuu ña né'e ií rá. Ta mífan ndaa
ná ka'in xí'ín ndó ña sá ní natiin ra
ya'i ra. ¹⁷Tído ndo'ó, tá né'e ií ndo,
luu ná nacho'on diní ndo, ta nakata
ndó noo ndo, ¹⁸dá kían ná dá'a ni
na'a ndo míí ndó noó ñayuu ña
né'e ií ndo. Ta sava'a iin tó'ón diní
tatá yó Ndios, na kó túu, ná kana'á
ña kée ndó dión. Ta iin tó'ón míí
tatá Ndios, na ndé'é ña kéde'é ndo,

ná nandíó né'e túu ña va'a noo ndo.

Yó'o dána'a Jesús ña ná ndukú yó koo kufká yó noo ña kóni Ndios

19 Ná dá'a ni ketutí ndó ña kuiká ñayuu yó'o, dá chi yó'o kúu noo dánaa tikidi ña'a, ta yó'o kúu noo dánaa daye'e ña'a, ta yó'o ta'ani kúu noo ndéi ta kuí'íná, chi koku'u ra ve'e, ta kí'in kuí'íná rá ña'a. **20** Va'a kaan ndukú ndó koo ña kuiká ndo induú, dá chi ni tikidi, ni daye'e ko dánaa ña'a ió ñoó, ta ni ta kuí'íná o kúu ku'u ki'in kuí'íná ña ió ñoó. **21** Dá chi noo ió ña kuiká ndo, ñoó ta'ani nákaa nio ndo.

Yó'o dána'a Jesús ña nduchí nóo yó kúu táto'on iin ñó'o dátoon noo yó

22 Ta nduchí nóo ndo kúu táto'on iin ñó'o nákaa toon ñi ndo, ña dátoon nio ndo. Sa'a ñoó tá va'a nduchí nóo ndo, dá kían iin ní vá túu noo ndo. **23** Tído tá ko vá'a nduchí nóo ndo, dá kían iin ní vá ñi ndo iin naá. Tá ni nda'o ña dátoon noo ndo, dá kían ndi k'i'o ka ví ni nakuin naá noo ndo.

Yó'o dána'a Jesús ña o kúu ta'on ndiko yó Ndios, ta ndiko ta'ani yó di'on

24 Ta ni iin tó'on ñayuu o kúu kéchoon noo uy sato'o, dá chi iin na koni u'u na, ta iin ka na koni na, o chindaya'i na iin na, ta kenoo na iin ka na. Ta dión ta'ani o kúu ta'on ndiko na Ndios, ta ndiko ta'ani na ña kuiká.

Yó'o dána'a Jesús ña ná dá'a ni ndi'i téi ini yó sa'a ña ió ñayuu yó'o

25 Sa'a ñoó ká'in xí'in ndó viti, o sa ndi'i ini ndo sa'a ndi kían kasá'an

ndó, dá kataki ndo, ta ni sa'a ña ko'o ndó, ta ni sa'a dá'on kandixi ndó, dá kada'i ñi ndo. ¿Á ko ná'a ta'on ndó ña ió ña'a ndaya'i cháa ka kee ndó nani takí ndo o duú ña kasá'an oon ni ndó? Ta ió ña'a ndaya'i cháa ka xínño'ó ñi ndo o duú dá'on kandixi ndó. **26** Kande'é ndó to'on ndó'o laa, chi ni ko chí'i rí tata, ni ko dákée rí, ta ni yáka ri koó nátaán va'a rí ña'a rí. Tído tatá yo Ndios, na ió induú, xito va na ri. ¿Á ko ná'a ta'on ndó ña ndaya'i cháa ka ndo o duú laa? **27** ¿Ndi ndáa ndó kande'e kua'ano iin kondó ndá'a cháa ka sa'a ña ndi'i ini ndo?

28 Ta, ¿ndiva'a ndi'i ini ndo sa'a dá'on kandixi ndó? Kande'é ndó táto'on k'i'o sá'ano torí ndi'indi káa yúku, chi ko kéchoon ta'an vaan, ta ni ko káva'an dá'on kandixian.

29 Tído yu'u ká'in xí'in ndó ña ni rey Salomón, va'ará ndidaa ta kuiká ni sa kuu ra, tído ko ní sá ndixi va'a ra táto'on k'i'o ndato iin torí ndi'indi ñoó. **30** Tá k'i'o dión kée Ndios xí'in ita káa yúku, tá'an ña káa kuú víti, tído iin taan chiño'o ñaá ná ini xito, ¿á ko ná'a ndó ña ndato ka ví chindee Ndios ndo'o, ta cháa téi kándée ini ñaá? **31** Sa'a ñoó ná dá'a ni ndi'i téi ini ndo sa'a ndi kían kasá'an ndó o sa'a ndi kían ko'o ndó o sa'a ndi kían kandixi ndó, **32** chi sa'a ndidaa ña yó'o ndi'i nda'o ini ñayuu ko ná'a Ndios. Tído míi tatá yo Ndios, na ió induú, sa ná'a vá ná ña xínño'ó ndoan. **33** Sa'a ñoó dinño'ó ka ndukú ndó ña kaño'o ndó tixi ndá'a Ndios, ta koo ini ndo kee ndó ña ndaa kóni na, ta kúu ndidaa ña'a yó'o koo noo ndo. **34** Sa'a ñoó ná dá'a ni ndi'i ini ndo

ndi koo ndó taan, dá chî vèi díin va ña'a ndo'o ndó. Sa'a ñoó koo ini ndo kandeí ndó xí'ín ña ndo'o kuu víti ni.

Dána'a Jesús ña ná dá'a ni keyíko mií yó sa'a ñayuu

7 ¹Ná dá'a ni keyíko mií ndó sa'a ñayuu, dá kían ná dá'a ni keyíko Ndios sa'a mií ndó. ²Dá chî tát'on kî'o keyíko ndo sa'a ná, kî'o díon ta'ani keyíko Ndios sa'a ndo, chî tát'on kî'o chíkî'ó ndo, kî'o díon ná chikî'ó Ndios mií ndó. ³¿Ndiva'a ndé'é ndó xe'e ló'o nákaa noo ñani ndo, ta kó xí'o ndó kuendá ká'ano ka tîndú'u nákaa noo mií ndó? ⁴Ta, ¿ndi káa noo ndo ka'an ndo xí'ín ñani ndo: “Konón ná taóí xe'e nákaa noo xaan”, kaá ndo, ta kó ndé'é ta'on ndó ndi kî'o ví káa tîndú'u nákaa noo mií ndó? ⁵Kúú ndó ñayuu uu noo! Taó ndó dinñó'ó tîndú'u nákaa noo mií ndó xaan, dá natuu va'a noo ndo, dá kuu taó ndó xe'e nákaa noo ñani ndo.

⁶Q sa kî'o ndó ña ií noó tîna, chî nandíó kuéi rí tiin rí ndo'ó. Ta o sa dákuei ndó yuu díon né'e va'a ndó noo ñó'o kochí, dá chî chiní'ini sa'a ríán.

Yó'o dána'a Jesús sa'a ndi kee yó ka'an yó xí'ín Ndios

⁷Ta kaka ndo ña xínñó'ó ndó noo Ndios, ta kúú ni'i vá ndóan. Ndukú ndóan, ta kúú ni'i vá ndóan. Dákásá ndó yé'é, ta kúú nonó váán noo ndo. ⁸Dá chî ndidaá na xíkaan, ni'i náan, ta ndi ndáa na nándukú ña, ni'i náan. Ta ndi ndáa na dákásá yé'é, nonó vá yé'é noo ná.

⁹Ta, ¿ndi ndáa ndo'ó, tá xíka de'e ndó pan keí xí noo ndo, á xí'o ndó

iin yuu noo xí? ¹⁰O, tá xíka xí iin tîyaká keí xí, ¿á xí'o ndó iin koo noo xí? ¹¹Koó, dá chî va'ará kúú ndó ñayuu kîni, tído tî'a ndó kî'o ndó ña va'a noó de'e ndó. ¿Á kó ná'á ta'on ndó ña sa kaá ka ví tatá yó Ndios, na ió induú, chî kî'o na ña va'a noó na xíkaan? ¹²Tát'o'on kî'o kóni ndo kee dao ka ñayuu xí'ín ndó, kî'o díon ta'ani kee ndó xí'ín ná, chî kî'o díon dándáki ley xí'ín ña ni taa profeta.

Yó'o dána'a Jesús ña ná koo ini yó ku'u yó yé'é kuíin

¹³Koo ini ndo ku'u ndó noo kúú yé'é kuíin, dá chî ndíka nda'o yé'é, ta ndíka nda'o íchi, ña né'e ñaá kua'an indayá. Ta kuá'a nda'o ñayuu koku'u kua'an íchi ñoó. ¹⁴Tído kuíin vá yé'é, ta kuíin vá íchi, ña kua'an noo kataki chíchí ná, ta cháá nda'o ñayuu konu'u kua'an ñoó.

Yó'o dána'a Jesús ña xí'ín kuí'i xí'o iin yító, dá kandaá ini yó ndá yító kúú rá

¹⁵Kandaá ndo mií ndó noo profeta to'ón, dá chî vèi ra noo ndo, ta kée ra mií rá kúú rá tát'o'on léko, tído ndigüe'í lobo va kúú rá. ¹⁶Tído xí'ín ña kée ra, kandaá ini ndo ndá yoo kúú rá, dá chî o duú ta'íón xí'o uva, ta ni ión títi kó xí'o tîño'ó.

¹⁷Dá chî ndidaá yító va'a xí'o kuí'i va'a, tído yító kó vá'a xí'o kuí'i kó vá'a. ¹⁸Ta ni iin tó'ón yító va'a kó xí'o kuí'i kó vá'a, ta ni iin tó'ón yító kó vá'a kó xí'o kuí'i va'a. ¹⁹Ta ndidaá yító kó xí'o kuí'i va'a kúú rá ta'andá, dá keí ra noo kèí ñó'o.

²⁰Sa'a ñoó, xí'ín ña kée ra, dá kandaá ini ndo ndá yoo kúú rá.

Yó'o dána'a Jesús ña o duú ndidaá ñayuu ná chinaní ñaá sato'o na koni na ndu'u na noo ió Ndios

21"Ta o duú ndidaá ñayuu ká'an xí'ín yu'u: "¡Míí ní kúú sato'i, míí ní kúú sato'i!", koni ndu'u noo dándáki Ndios. Sava'a na kée ña kóni tatái, na ió induú, noón vá kúú na koni ndu'u noo dándáki Ndios. **22**Chí kua'a nda'o ñayuu kaa di'a xí'ín yu'u tá ná kasandaá kuú dáá ñóó: "Sato'o ndu'u, sato'o ndu'u, á kó ndúsaá ta'on ini ní ña xí'ín kuú míí ní nì ka'an ndu ña koo chí noo, ta xí'ín kuú míí ní nì taó ndú espíritu kini, ta xí'ín kuú míí ní kua'a nda'o ña ná'ano nì kee ndu'u?" **23**Dá kaaí xí'ín ná: "Kó ná'á ta'on yu'u ndá yoo kúú ndó. Kuxoo ndó nooí, chí kúú ndó na kée ña kini."

Yó'o dána'a Jesús sa'a uú taa káva'a ve'e

24"Ta ndi ndáa na seídó'o to'on dána'i, ta kée na choon sa'ándáan, noón kúú na ko'in dákí'in tá'in ña kée na xí'ín iin taa ió ñaxintóni, tá'an ra nì káva'a ve'e noo tótó. **25**Nì koon dai déen, ta nì xino takuif kua'a ini yuta ñóó, ta nì kana tachí déen, ta nì kani tá'an xí'ín ve'e ñóó, tído ni iin ña'a kó ní ndó'an, dá chí iin tooan noo tótó. **26**Tído ñayuu seídó'o to'on dána'i, ta kó kée na ña, noón kúú tátó'on iin taa kó ká'i ini, tá'an ra nì káva'a ve'e noo ñotí. **27**Nì koon dai déen, ta nì xino takuif kua'a ini yuta ñóó, ta nì kana tachí déen, ta nì kani tá'an xí'ín ve'e ñóó, ta kúú nì kooan, ta nì naá ndí'i vaan —kaá Jesús.

28Ta nì ndí'i nì ka'an Jesús ndidaá to'on yó'o, kúú nì naá iní ñayuu nì kee ña nì dána'a na, **29**chí kó kée na tátó'on kì'o kée ta dána'a ley Moisés, chí dána'a na tátó'on kì'o kée iin na né'e choon.

Di'a nì kuu tá nì nduva'a Jesús iin taa ndó'o kue'e téí'i ñíí

8 **1**Tá nì naxino Jesús sa'a yúku ñóó, ta kúú kua'a nda'o ñayuu tákuei ñaá kua'an na. **2**Dá nì natuu yati iin taa ndó'o kue'e téí'i ñíí noo Jesús. Kúú nì sa kuíin xití rá noo ná, dá nì kaa ra xí'ín ná:

—Tatá, tá kóni ní, kuu va nduvií ní ñíí.

3Dá nì chínóo Jesús ndá'a ná sata rá, dá nì kaa na xí'ín rá:

—Jaan, kóni. Ná nduviion —kaá na.

Ta kúú vití'ón di'a nì ndañoó ni'ini kue'e ndó'o ra.

4Dá nì kaa na xí'ín rá:

—O sa kóo inon nakanón xí'ín ni iin tótóon ñayuu ña nì keeí xí'ón. Di'a kua'an na'a miíón noó ta duti, ta kane'e ña'a kua'an kemánon Ndios, tátó'on kì'o sa'ándá ley Moisés choon, dá ná kandaá ini ra ña sa nì nduvií ñííon —kaá na.

Di'a nì kuu tá nì nduva'a Jesús iin taa kéchóon noo iin taa dándáki iin ciento soldado

5Tá nì ndu'u Jesús kua'an na ñoo Capernaum, dá nì kasáa iin taa dándáki iin ciento soldado noo ná. Ta nì seí nda'í ra noo ná, **6**ta kaá ra:

—Tatá, ta kéchóon nooí kándu'u rá ini ve'i, ta nì natíí sa'a rá, ta ndó'o nda'o nío rá.

7Dá nì kaa Jesús:

—Kó'ò ve'ón, dá ná nduvá'i rá.

8Dá nì kaa taa dándáki iin ciento soldado ñóó xí'ín Jesús:

—Tatá, kò tǎ'ón ñǎ'a kúú yu'u ñǎ kú'u ní ve'i, tído xí'ín tǒ'on ka'an oon va ní, ta kúú nduvá'a va tǎ kéchóon noóí. **9**Chì kúú ta'ani yu'u iin taa nákaa tìxi ndá'a tǎ né'e choon. Ta ñó'o ta'ani soldado tìxi ndá'a yu'u. Sǎ'a ñóó tá ná ka'in xí'ín iin ra, “Kua'án”, ta kúú kua'an va ra. Ta tá ka'in xí'ín iin kǎ rá, “Nakíí”, ta kúú vej va ra. Tá ka'in xí'ín rá kéchóon noóí, “Kee choon yó'o”, ta kúú kée va raan —kaá rá xí'ín Jesús.

10Tá nì seídó'o Jesús tǒ'on yó'o, kúú nì naá iní nǎ. Dá nì kaa nǎ xí'ín ñayuu tákuei ñáá vej ñóó:

—Míían ndaa ná ka'in xí'ín ndó ñǎ nì iin tó'ón nǎ Israel kò kándéé iní nǎ yu'u tǎtǒ'on kǐ'o kándéé iní ñáá taa yó'o. **11**Ta kaa yu'u xí'ín ndó ñǎ ná kii ñayuu chí xoo noq xíno ndíndii, xí'ín noq kétaan, ta kandeí dáó ná xí'ín Abraham, xí'ín Isaac, xí'ín Jacob noq dándáki Ndios induú. **12**Tído nǎ kánian nǐ'í ñǎ kandeí na noq dándáki Ndios, noón kúú nǎ taó di'a ñáá Ndios satǎ vé'e noq iin naá, ta ñóó kuaki na, ta kuchi tá'an no'o na.

13Dá nì kaa nǎ xí'ín taa dándáki iin ciento soldado ñóó:

—Kua'án nó'on ve'ón, chí sǎ'a ñǎ nì kandeé inóon yu'u, sǎ'a ñóó sǎ io va ñǎ nì xikǒn —kaá nǎ.

Ta kúú míí hora daá vá nì nduvá'a tǎ kéchóon ñóó.

Di'a nì kuu tá nì nduvá'a Jesús ñá kúú xido Simón Pedro

14Tá nì sǎǎ Jesús ve'e Simón Pedro, ta kúú kándu'u xido rá noq

xító kú'an kée kue'e dáǎ. **15**Dá nì kǎkǒ'on Jesús ndá'an, ta kúú nì yǎ'a va ñǎ dáǎan. Ta kúú nì ndǎkǒoán nì kǎsǎ'á kenduuan ñǎ'a keí ná.

Ta kua'á nda'o ñayuu nì nduvá'a nì kee Jesús

16Dá tá nì kuaá kuu dáǎ ñóó, dá ndáka ñayuu ndéi ñóó nǎ ñó'o espíritu kini nì kǎsǎǎ nǎ noq Jesús. Ta xí'ín tǒ'on nì ka'an nǎ xí'án, ta kúú nì kǎnkuei ñǎ kua'an. Ta ndidaá nǎ kú'u nì nduvá'a nì kee na. **17**Dión, dá nì xǐnkǒo tǒ'on nì ka'an profeta Isaías: “Míí ná nì nǎkuido kue'e ndó'o iin rá iin yó, ta nì nǎki'in na ñǎ u'u ñíí yó.”

Di'a kua'an ñǎ nì ka'an Jesús xí'ín dao taa nì ka'an kanoo xí'ín ná

18Tá nì xini Jesús ñǎ kua'á nda'o ñayuu nì ndítútí ñóó, dá nì kaa nǎ xí'ín taa xíonoo xí'ín ná:

—Ná ko'ò chika'anda yó iin kǎ xoo tǎño'o.

19Ta nì natuu yati iin tǎ dána'a ley, dá nì kaa rá xí'ín Jesús:

—Maestro, ióí ñǎ kanooi xí'ín míí ní ndéí kúú míí vá noq ko'on ní.

20Dá nì kaa Jesús xí'ín rá:

—Kana'ón ñǎ ió va kǎo noq ñó'o ndikuii, ta ió ta'ani táka noq ñó'o laa. Tído nǎ nì nduu taa ñayuu yó'o, nì noq kanóo diní nǎ kǒó.

21Dá nì kaa iin tǎ xíonoo xí'ín ná ñóó:

—Tatá, konó ní dinñó'ó kǎ ná ko'in dánduxi tatái, dá ná kasaǎi, ko'ò.

22Dá nì kaa Jesús xí'ín rá:

—Nakíí, ná kanoo xí'ín yu'u viti, ta dánkoo nǎ kúú ndíí ná dánduxi ñáá dao kǎ nǎ kúú ndíí —kaá nǎ.

**Di'a nì kuu tá nì sa'anda Jesús choon
noó tachì xí'ín taño'o**

23Dá nì kaa Jesús ini iin barco ko'ón nà xí'ín ndin uxì uú taa xíonoo xí'ín ná. **24**Tein yá'a na kua'an nà noó taño'o ñoó, kúú nì kasá'á kána tachì déen. Ta kúú nì kasá'á ndákoo noó taño'o, ta kokee rá ini barco. Tído kídì va Jesús kándu'u ná.

25Dá nì natuu yati taa xíonoo xí'ín ná noó kándu'u ná, dá nì kaa rá xí'ín ná:

—Tatá, dákaki ní ndu'u, chì íó ña kuu ndu!

26Dá nì kaa Jesús xí'ín rá:

—¿Ndiva'a yu'ú téi ndo? ¿Á kò kándéé ta'on ini ndo yu'ú?

Dá nì ndákoo na. Dá nì sa'anda nà choon noó tachì xí'ín taño'o ñoó.

Kúú nì kutádì vá rá xí'ín tachì ñoó.

27Kúú nì naá vá iní taa xíonoo xí'ín ná ñoó. Dá nì kasá'á ndátó'ón tá'an mií rá:

—¿Ndá yoo ví kúú nà yó'o, chì ndà tachì xí'ín ndà taño'o seídó'o choon sa'ándá nà? —kaá rá.

**Di'a nì kuu tá nì taó Jesús espíritu
kini ñó'o ini uú taa**

28Dá tá nì saà nà iin kà xoo taño'o ñoó noó kúú kuendá Gadara, kúú nì kasáa uú taa ñó'o espíritu kini, taa nì kankuei nì kii ini káoo noó ñó'o ndìi. Ta ndakí nda'o ra, sa'á ñoó ni iin tó'ón ñayuu kò kúú ya'a íchì nákaa ñoó kée ra. **29**Dá nì kasá'á káyuu'ú espíritu kini ñó'o ini rá:

—¿Ndí kján ndó'o ní xí'ín ndu'u, Jesús, mií ní nà kúú de'e Ndios? ¿Á nì kasáa ní dándó'o naní ní nío ndu'u tá kò ñá'a kasandaá tiempo noó ndi'i? —kaáan.

30Ta sa xíká vá ndéi kua'á nda'o kochí sásá'an rí. **31**Dá nì seí nda'í espíritu kini ñoó noó ná:

—Tá vèi ní taó ní ndu'u, dá kían konó ní ná ndu'u ndu'u ini kochí ñó'o káa.

32Dá nì kaa nà xí'an:

—Kua'an ndo, tá dáá.

Dá nì kankuei ña ini taa ñoó. Dá nì sa'an nì ndu'an ini kochí kua'a ñoó. Ta kúú nì taxí tá'an ndi ndi'í rí kua'an rí yu'ú da'o, dá nì dakuéi rí mií rí ini taño'o ñoó. Ñoó nì kandaá rí, dá nì xí'í rí.

33Kúú nì taxí tá'an taa ndáka kochí ñoó kua'an nó'o rá. Tá nì nasáa rá ñoo rá, dá nì kast'o'on ra xí'ín ñayuu sa'á ña nì ndo'o kochí rá xí'ín sa'á ña nì ndo'o taa sa ño'o espíritu kini ñoó. **34**Dá nì kankuei ndidaá ñayuu ndéi ñoo ñoó kua'an nà noó nákaa Jesús. Dá tá nì xini ñaá ná, dá nì seí nda'í nà noó Jesús ña ná ko'ón nà iin kà xían.

**Di'a nì kuu tá nì nduv'a Jesús iin
taa nì natí sa'a**

9¹Dá nì kaa tuku Jesús xí'ín taa xíonoo xí'ín ná ini barco ñoó. Dá nì chika'anda nà noó taño'o kua'an nà. Dá nì nasáa nà ñoo mií ná. **2**Dá nì kasáa dao taa, ta yí'í ra iin xito noó kánóo iin taa nì natí sa'a. Tá nì xini Jesús ña kándéé nda'o ini ñaá rá, dá nì kaa nà xí'ín taa nì natí sa'a ñoó:

—Koo tandéé inóon, de'e ló'o, dá chì sa nì ndoo va kuachón —kaá nà.

3Dá nì kasá'á nákanì kuáchì ini taa dána'a ley ndíta ra: “Taa káa kúú rá yá'a ká'an ndava'a xí'ín Ndios.”

4Tído nì kandaá va ini Jesús ña dión nákanì ini rá. Dá nì kaa nà xí'ín rá:

—¿Ndiva'a nákaní kuáchì ini ndo?
 5¿Ndí kǐán kò ú'ù cháá kà ka'in xí'ín
 tǎa yó'o, ká'án ndó? “Sà nì ndoo va
 kuáchón”, o ka'in xí'ín rá,
 “Ndakuiin ndichi, ta kua'an nó'on.”

6Tído viti dá ná ko'in dána'ì noo
 ndo ña kómí ndisa nà nì nduu tǎa
 ñayuu yó'o choon ña dándóo na
 kuáchì kée ñayuu ndéi ñayúú yó'o.

Dá nì kaa nà xí'ín tǎ nì natíí sa'a
 ñóó:

—Ndakuiin ndichi, ta naki'in
 xiton kane'e kua'an nó'on.

7Ta kúú nì ndakuiin ndichi rǎ. Dá
 nì kee ra kua'an nó'o rá. 8Kúú
 ndidaá vá ñayuu ñóó nì naá iní tá nì
 xini nà ña nì kee Jesús, ta nì
 keká'ano na Ndios, nà nì xì'o choon
 yó'o noo iin tǎa.

**Di'a nì kuu tá nì kana Jesús iin tǎa
 naní Mateo ña kanoo ra xí'ín ná**

9Dá nì keta Jesús ve'e ñóó kua'an
 nà. Kúú nì xini nà ió iin tǎa naní
 Mateo, ta ió rǎ kí'in ya'i ra sa'a
 ñó'o. Dá nì kaa nà xí'ín rá:

—Nakíí, ná ko'o kanooón xí'ín
 yu'ù.

Dá nì ndakuiin rǎ, dá nì kee ra
 kua'an rǎ kanoo ra xí'ín ná.

10Di'a nì kuu tein noo ió Jesús
 sásá'an na ve'e ra, dá nì kasáa kuá'á
 nda'o tǎa kí'in ya'i sa'a ñó'o, xí'ín
 dao kà ñayuu kaá rǎ kómí kuáchì, ta
 nì sà ndei na mesa sásá'an na xí'ín
 Jesús, ta ndéi ta'ani tǎ xionoo xí'ín
 ná. 11Dá tá nì xini tǎ fariseo ña ió
 Jesús sásá'an na xí'ín ñayuu ñóó, dá
 nì kaa rǎ xí'ín tǎa xionoo xí'ín ná
 ñóó:

—¿Ndiva'a sásá'an maestro ndo
 xí'ín tǎa kí'in ya'i sa'a ñó'o, xí'ín
 dao kà ñayuu kómí kuáchì?

12Tá nì seido'o Jesús ña nì ka'an
 rǎ dión, dá nì kaa nà xí'ín rá:

—Nà ió va'a kò xínñó'ó ta'on na
 iin tǎa kétéatá ñaá. Sava'a nà kú'ù va
 kúú nà xínñó'ó ñaá. 13Ta kua'an
 ndo dákuá'a ndó ndi kónì kaa ña nì
 ka'an Ndios noo tuti iì ná, chì di'a
 kaáan: “Kónì yu'ù ña ku'ù ini ndo
 sa'a dao kà ñayuu, ta o dúú ña doko
 ndo ña'a nooí”, kaáan. Chì yu'ù, kò
 véi ta'on yu'ù kanai nà ká'án ña kúú
 ñayuu ndaá. Vei yu'ù kanai nà
 nákonì ña kómí ná kuáchì, dá ná
 nandikó iní nà sa'a kuáchì kée na
 —kaá Jesús.

**Dána'a Jesús ña kúú ná tǎto'on
 iin tonò**

14Dá nì kasáa tǎ xionoo xí'ín Juan,
 nà dákodo ndúta, dá nì kaa rǎ xí'ín
 Jesús:

—Né'e iì vá ndu'ù, ta né'e iì ta'ani
 tǎ fariseo. Ta, ¿ndiva'a kò né'e iì
 ta'on tǎ xionoo xí'ín mií ní?

15Dá nì kaa Jesús xí'ín rá:

—¿Á ká'án ndó ña kánian kandeí
 nda'í ñayuu nì nataka noo ió vikó
 tánda'a nani ió iì vá tonò xí'ín ná?
 Tído nda ná kasandaá kuú naki'in ra
 tonò kandaka ra ko'on rǎ, nda daá
 ví, dá kǐan kánian kane'e iì ná
 —kaá nà.

**Dána'a Jesús ña kò náki'in tá'an va'a
 ña dána'a nà xí'ín ña dána'a tǎ
 fariseo**

16Dá nì kaa ta'ani Jesús xí'ín rá:

—Ta kò iin ta'on nákonto noo nì
 ndatǎ iin do'ono yátá xí'ín iin tá'í
 da'ón saá. Dá chì tá ná nakata na
 do'ono ñóó, ta kúú nati'in va da'ón
 saá ñóó, ta kúú ví'í kà ví ndatǎ
 do'ono yátá ñóó.

17Ta kō iin ta'on taán vino sǎá ini ñií yátá, dá chī tá ná kee na dión, dá kīan dáka'ándí va vino sǎá ñoó ñií yátá ñoó, ta ndatǎ vá ñií ñoó, ta kuitǎ ndi'i va vino ñoó. Sǎ'á ñoó va'a cháá kaan ná taán yō vino sǎá ini ñií sǎá, dá kīan ni iin tó'án ná o túú.

Di'a ni ndo'o de'e di'í iin tǎa naní Jairo xí'ín iin ñá'a ndó'o kue'e tái nií

18Ta nani ió nǎ dána'a nǎ to'on yó'o, dá ni kasá'a iin tǎa né'e choon. Dá ni sǎ kuíin xití rá noo Jesús, dá kaá rǎ:

—Sǎ ni xi'í va de'e di'í, tído nakíí ní, ná ko'o, ta chinóo ní ndá'a ní satǎ xí, ta kúú nataki va xi —kaá rǎ.

19Dá ni ndakuíin Jesús, dá ni kee na kua'an nǎ xí'ín rá. Ta kua'an ta'ani tǎ xionoo xí'ín ná. 20Ta kúú chí satǎ di'a Jesús ni natuu yati iin ñá'a ndó'o kue'e tái nií. Ta sǎ ni xino uxí uu kuia ndó'án kue'e ñoó. Dá ni kak'o'on ndá'an yú'u dá'on ná, 21dá chī di'a ni nakani inian: “Sava'a rá dá'on oon na ná kak'o'in, ta kúú ná nduva'i.” 22Dá ni nandio koo Jesús, dá ni sǎ nde'é ñáá ná, dá ni kaa nǎ xí'án:

—Koo tǎndeé inóon, de'e di'í ló'o, chī ni nduva'on sǎ'á ñǎ kándéé inóon yu'u —kaá nǎ.

Ta kúú mií hora daá vá ni nduva'án.

23Dá ni sǎ nǎ ve'e tǎ né'e choon ñoó. Ta kúú ni xini nǎ ndéi tǎa tuú flauta, ta nína vaǎ nda'o ñayuu ndéi na ndéi'i nǎ sa'a tadi'í ñoó. 24Dá ni kaa Jesús xí'ín ná:

—Kankuei tóo ndó satǎ vé'e, chī kō ní xi'í ta'on tadi'í ló'o ñoó, kídí va xi —kaá nǎ.

Ta kúú ni sakí ndaa va ñáá ñayuu ñoó sǎ'á ñǎ ni ka'an nǎ dión.

25Tá ni ndi'i ni kankuei ñayuu ñoó satǎ vé'e, dá ni ku'u Jesús. Dá ni tiin na ndá'a tadi'í ló'o ñoó, ta kúú ni ndakoo va xi. 26Ta kúú kua'á nda'o ñayuu ndéi yati ñoó ni ni'í tó'on ñǎ ni kuu dión.

Di'a ni kuu tá ni nduva'a Jesús uu tǎa kō túu noo

27Dá ni keta Jesús ve'e ñoó kua'an nǎ. Kúú ni kasá'a tákuei ñáá uu tǎa kō túu noo kua'an rǎ, ta kaá rǎ káyu'ú ñáá rá:

—De'e nǎ ve'e rey David, ku'u ini ní sǎ'á ndu'u!

28Dá tá ni sǎ Jesús ve'e noo kua'an nǎ ñoó, dá ni natuu yati ndi nduú tǎ kō túu noo ñoó. Dá ni ndatq'ón ñáá Jesús:

—¿Á kándisa ndó ñǎ ió choon noo ndá'í nduva'i ndo?

Dá ni kaa rǎ:

—Jaǎn, kándisa ndu ñǎ dión kían, tatǎ.

29Dá ni kak'o'on ndá'a ná noo rá, ta kaá nǎ xí'ín rá:

—Sǎ'á ñǎ kándéé iní ndo yu'u, sǎ'á ñoó ná natuu noo ndo.

30Ta kúú ni natuu va noo rá. Dá ni sa'anda nǎ choon noo rá, ta kaá nǎ:

—O sǎ nákani ndó xí'ín ni iin tó'ón ñayuu ndi ni kuu ni nduva'a noo ndo.

31Tído tá ni kankuei ra ve'e ñoó, ta kúú ni nakani ra xí'ín ndidaá ñayuu ndéi ñoó ñǎ ni kee Jesús xí'ín rá.

Di'a ni kuu tá ni nduva'a Jesús iin tǎa ñi'í

32Tá ni ndi'i ni kankuei tǎa ni nduva'a ñoó kua'an rǎ, dá ni kasáa

dao ñayuu, ta ndáka na iin taa ni kandoo ñí'í ni kee espíritu kini nákaa ini ra. ³³Dá ni taó Jesús espíritu kini nákaa ini taa ñoó, ta kúú ni náka'an va ra. Ta kúú ni naá vá ini ñayuu ndéi ñoó, ta kaá na:

—Ni kuú ni hora kó xini yó ña kúú dión ñoo Israel, ña ni xini yó viti.

³⁴Dá kaá dao ta fariseo ndíta ñoó:

—Míí vá sato'o espíritu kini kían xí'io choon noo taa káa, sa'á ñoó kándéé rá taó ra espíritu kini.

Dána'a Jesús ña ná kaka yó noo Ndios, dá ná tanda'á ná cháá ka ñayuu kii dána'a tó'on na

³⁵Ta ni xionoo Jesús ndidaá ñoo ná'ano xí'ín ñoo kuálí, ta sa daná'a na ini iin rá iin ve'e noo ndítútí na Israel. Ta dána'a na tó'on va'a, ña ká'an ndi koo ndu'u ñayuu tixi ndá'a Ndios. Ta sa nduva'a na ndidaá na ndó'o kue'e xí'ín na u'u ñíí. ³⁶Tá xini na ñayuu kuá'a ñoó, kúú kú'u nda'o ini na sa'a ná, chi ndó'o nda'o níó ná, ta ndéi ndava'a na, chi ndó'o na tátó'on ndó'o léko, kirí kó iin ndáka. ³⁷Dá ni kaa na xí'ín taa xionoo xí'ín ná:

—Míían ndaa ná ka'in xí'ín ndó ña ñayuu yó'o kúú tátó'on iin ño'ó xíti ká'ano noo sa ió nduu dákée, tído cháá vá kúú na kéchóon. ³⁸Sa'á ñoó kaka ndo noo Ndios, na kúú sato'o ño'ó xíti yó'o, dá ná tanda'á ná cháá ka ñayuu kii kechóon nooan.

Di'a ni kuu tá ni kaxi Jesús uxí uu taa kane'e tó'on na

10 ¹Dá ni taó xóo Jesús uxí uu taa xionoo xí'ín ná, dá ni

xí'io na choon noo rá, dá kandeé rá taó rá espíritu kini ñó'o ini ñayuu, ta kandeé rá nduva'a ra ñayuu ndó'o ndi ndáa míí vá kue'e xí'ín ña u'u ñíí ná. ²Ta di'a naní ndin uxí uu apóstol, tá'an ra ni kaxi Jesús kane'e tó'on na. Taa míí noó naní Simón, ta ni chinaní ta'ani ñaá ná Pedro, ta iin ka ra naní Andrés, ta kúú ñani Pedro, ta iin ka ra naní Jacobo, tá'an ra kúú de'e Zebedeo, ta iin ka ra naní Juan, ra kúú ñani Jacobo. ³Ta iin ka ra naní Felipe, xí'ín ra naní Bartolomé, xí'ín ra naní Tomás, xí'ín ra naní Mateo, tá'an ra ni sa ki'in ya'i sa'a ñó'o, xí'ín ra naní Jacobo, ra kúú de'e iin taa naní Alfeo, xí'ín ra naní Lebeo, ta ká'an xí'ín ná Tadeo, ⁴xí'ín ra naní Simón, tá'an ra ni sa kuu kuendá ta cananista, xí'ín ra naní Judas Iscariote, tá'an ra ni kasandaá ni nakí'io Jesús noó ta xini u'u ñaá.

Yó'o ni sa'anda Jesús choon noo ndin uxí uu taa xionoo xí'ín ná ña ko'on ra dána'a ra

⁵Ta ndin uxí uu taa yó'o ni tanda'á Jesús kua'an ra kanoo ra dána'a ra noó ñayuu, ta di'a ni kaa na xí'ín rá:

—Ná dá'a ni ko'on ndo noo ndéi na kó kúú na Israel, ta ni o sa kóo ini ndo ku'u ndó ni iin ñoo, ña kúú kuendá Samaria. ⁶Sava'a noó na Israel, tá'an na kúú tátó'on léko ni ndaño'ó, kua'an ndo dána'a ndo. ⁷Tá kua'an ndo dána'a ndo noó ñayuu, di'a kaa ndo: “Sa ni kuyati va kuú ña ndu'u ñayuu tixi ndá'a Ndios dándaki ñaá ná.” ⁸Ta nduva'a ndó na kú'u, ta nduvii ndó na ndó'o kue'e téí'í, ta dánátaki ndo na ni

xi'i, ta taó ndó espíritu kini ñó'o ini ñayuu. Ta kee ndó ña maní yó'o xí'ín ná tátò'on kị'o kémani yu'u ndò'ó xí'ín choon yó'o.

9 O sạ taán ndò dị'ón oro ni dị'ón plata ni dị'ón kuaán ini vatị ndò, dá ki'ín ndó ko'ón ndò. **10** Ta ni lékạ o sạ kándio ndó ko'ón ndò, ta o sạ káne'e ndó uụ kotó, ni dao kạ ndisa kayi'i ndó, ni vara katuu ndó o sạ káne'e ndó ko'ón ndò, dá chị iin tạ kéchóon, ió ichị rạ kasá'an ra noo choon kée ra.

11 Ta ndi ndáa mií vá ñoo ná'ano o ñoo kuálí nị sạ ndò, ta taó tó'on ndó ndeí ndeí ñayuu ió ñaño'ó, ta sạvạ'a ñoo ní kandeí ndó ndạ ná kasandaá kuụ kankuei ndó ko'ón ndò iin kạ ñoo. **12** Tá nị ku'u ndó ve'e ñoo, dá kaa ndò xí'ín ná, “Vạ'a kandeí nị.” **13** Tá kúú ná ñayuu vạ'a, dá kịan ná kandeí vạ'a na. Tído tá kọ kúú ná ñayuu vá'a, dá kịan naki'ín ndó ña kaá ndò kandeí vạ'a na ko'ạn xí'ín ndó. **14** Tá kọ ní nátiin vạ'a iin káa na ndò'ó, ta kọ ní xíin na kueídó'o na ña dána'a ndò, dá kịan tá nị kankuei ndó ve'e na o ñoo nạ, kidi ni'ini ndó ñoyaká iin sa'a ndò, ta ñoó ná'a ña kọ náta'an ini Ndios xinị nạ ña ñoo ñoo. **15** Miíạn ndaạ ná ka'ín xí'ín ndó ña tá ná kasandaá kuụ keyíko Ndios sa'a ndidaá ñayuu, dá kịan ka'í cháá kạ ví ndo'o nạ ñoo ñoo o dụú ñayuu kını nị sạ ndeí ñoo Sodoma xí'ín ñoo Gomorra.

Yó'o dána'a Jesús noọ rá ña kendaạ'a ñayuu xí'ín rá chí noọ

16 Ta viti, tánda'a yu'u ndò'ó ko'ón ndò, ta kúú ndó tátò'on léko kua'an kanoo tein ndigüe'í lobo.

Sạ'a ñoó kaon koo ndó tátò'on kée kọ. Ta nda'í koo ini ndò tátò'on kée paloma. **17** Ta kanda ndò mií ndó noó ñayuu, chị ko'ón nạ nakị'o na ndò'ó noó tạ né'e choon. Ta kani na ndò'ó ini ve'e noó náta'a nạ. **18** Ta ndạ noó tạ né'e choon ná'ano xí'ín noó rey kandaka na ndò'ó ko'ón ndò sạ'a ña kúú ndó kuendá yu'u. Dión koo, dá ni'ị ndò kị'o ndó kuendá sa'a yú'u noó tạ né'e choon ná'ano ñoo, xí'ín noó nạ kọ kúú nạ ñoo yọ. **19** Tído tá nị nakị'o na ndò'ó noó tạ né'e choon, o sạ nákani téi ini ndò sạ'a tọ'on ka'ạn ndò o ndi kaa ndò chindeé ndó mií ndó, chị mií hora daá ñoo kị'o Ndios tọ'on ka'ạn ndò. **20** Chị kọ tạ'ón mií ndó kúú nạ ka'ạn, mií Espíritu iị, nạ nị kii noọ tatá Ndios, noón kúú nạ kị'o tọ'on ka'ạn ndò.

21 Ta iin ñani nakị'o ra ñani mií rá noó tạ né'e choon, dá ka'ání ñáá rá. Ta dión ta'ani kee nạ kúú tatá xí'ín de'e ra. Ta dao de'e ndakuei nạá xí'ín tatá xị, ta ka'ání ñáá rá. **22** Ta koni u'u kini ndidaá ñayuu ndò'ó sạ'a ña kúú ndó kuendá yu'u. Tído ndi ndáa nạ nị xị'o ndeé iní nị sạ ndita ndaạ xí'ín ndạ noó ndí'í kuí, noón kúú nạ ni'í ña kạki na. **23** Tá kéndavạ'a na xí'ín ndó ñoo ká'ano noó ko'ón ndò, dá kịan kankuei kị ndò ko'ón ndò iin kạ ñoo. Dá chị miíạn ndaạ ká'ín xí'ín ndó ña o kándéé ta'on ndó nata'an ndò ndidaá ñoo ñó'o Israel ndạ ná nandió kọo tuku nạ nị nduu tạa ñayuu yó'o kasạa nạ.

24 Ta ni iin tạ dákuá'a kọ ndáya'i cháá kạ noó tạ dána'a noọ rá, ta ni tạ kéchóon, kọ ndáya'i cháá kạ noọ sato'o rạ. **25** Sạ'a ñoó ná nata'an ini

ta dákuá'a ndo'o ra tátò'on kị'o ndó'o taa dána'a noo rá, dión ní, ta kéchóon, ná nata'an ini ra ndo'o ra tátò'on kị'o ndó'o sato'o ra. Dá chị nị chịnani ná sato'o ndo, Beelzebú, sà'á ñoó ka'í kạ kee na xí'ín ndo'ó.

Yó'o dána'a Jesús sa'a ndá yoo kánian yu'ú yọ

26'Sa'á ñoó ná dá'a ni yu'ú ndo kee ñayuu kée dión, dá chị ndidaá vá ña'a ió de'é, daí ña natuuan. Ta ndidaá vá ña'a kéde'é ñayuu, daí ña natuuan. 27'Ta ña ká'an de'é yu'ú xí'ín ndó, ka'an ndoan noo túu, ta ña nị seídó'o ndó nị ka'an kayá yu'ú, kua'án kaa ndó dinị vé'e, ta nị'i ka'an ndoan. 28'Ta ná dá'a ni yu'ú ndo nạ kándéé ka'ání yikí koño ndo, chị ọ kándéé ta'on na ka'ání nạ nío ndo. Vạ'a kạan yu'ú ndo nạ kómí choon ña dándó'o na nío ndo xí'ín yikí koño ndo indayá.

29'¿A kọ díkó ta'on ñayuu uu laa kuálí sa'a iin di'ón kạ? Ta vạ'ará nóo ya'i rí, tído kọ kuéi ndava'a ta'on rí ndạ ñoño'ọ tá kọ kián tátò'on kónị mií tatá yọ Ndios. 30'Ta dión ní ndó'o na xí'ín ndo'ó, chị ndạ idí dinị ndo, ná'á Ndios ndidaá kúú. 31'Sa'á ñoó ọ sạ yu'ú ndo, chị ndáyạ'i cháá kạ ndo noo Ndios ọ dụú kua'á ndạ'o laa kuálí.

32'Ta ndi ndáa mií ñayuu ká'an ña kúú ná kuendá yu'ú noo dao kạ ñayuu, dión ta'ani ka'an yu'ú ña kúú ná kuendá noo tatái Ndios, nạ ió induú. 33'Ta ndi ndáa nạ ndátạ sa'a yú'u noo dao kạ ñayuu, dá kịan kị'o dión ta'ani ndatạ yu'ú sa'a ná noo tatái Ndios, nạ ió induú.

Yó'o dána'a Jesús ña taó xóo tá'an ñayuu sa'a mií ná

34'Ná dá'a ni ka'án ndo'ó ña vẹi yu'ú nachindei va'i ñayuu. Di'a nị kasáaí xí'ín espada, dá ná ka'anda tá'an ñayuu sa'a yú'u. 35'Chị nị kasáaí dánaaí de'e xí'ín tatá ra. Dión ta'ani nạ de'e di'í xí'ín naná xị. Ta dión ta'ani kee iin sano xí'ín xidoan. 36'Ta dión ta'ani kee nạ ve'e iin tạ, ndakuei na nạ nạ xí'ín rá. 37'Ta nạ kónị cháá kạ tatá nạ xí'ín naná nạ ọ dụú yu'ú, ñoón kúú nạ kọ káni ta'an vaan kakuu kuendá yu'ú. Ta nạ kónị cháá kạ de'e yíi nạ xí'ín de'e di'í nạ ọ dụú yu'ú, ñoón kúú nạ kọ káni ta'an vaan kakuu kuendá yu'ú. 38'Ta nạ kọ xí'o mií ña kadokó nạ cruz ná, ta karkaa na satạ yú'u kii na, ñoón kúú nạ kọ káni ta'an vaan kakuu na kuendá yu'ú. 39'Ta nạ kónị dákaki mií ná, ñoón di'a kúú nạ kuu. Tído nạ xí'o mií ña kuu nạ sa'a yú'u, ñoón di'a kúú nạ nị'í ña kataki nạ.

Yó'o dána'a Jesús ña nandió né'e Ndios ña vạ'a noó nạ kée ña vạ'a xí'ín ñayuu nạ

40'Ta ndi ndáa ñayuu nátiin vạ'a ndo'ó, ndạ yu'ú nátiin va'a na. Ta nạ nátiin va'a yu'ú, ndạ nạ nị tанда'á yu'ú vẹi nátiin vạ'a na.

41'Ta nạ nátiin va'a iin profeta sạ'á ña kúú ná iin profeta, dá kịan natiin ta'ani na ña vạ'a kánian natiin iin profeta. Ta dión ta'ani, iin nạ nị natiin va'a iin ñayuu ndaạ sạ'á ña kúú ná iin nạ ndaạ, dá kịan koni ta'ani na natiin na ña vạ'a kánian natiin iin ñayuu ndaạ. 42'Ta ndi ndáa mií ñayuu nákị'o iin yáxi

takuií vixi ko'o iin káa ñayuu kuálí yó'o, miían natiin na ña va'a sa'á ña ni kee na, chi ni kemáni ná iin na xionoo xí'ín yu'u.

Di'a kua'an ña ni ka'an Jesús sa'a Juan, na dákodo ndúta ñayuu

11 ¹Tá ni ndi'i ni kast'on Jesús xí'ín ta xionoo xí'ín ná ndi kee ra dána'a ra, dá ni kee ra kua'an ra. Tá ni ndi'i, dá ni kee mií ná kua'an na dána'a na, ta kast'on na xí'ín ñayuu ndéi iin rá iin ñoo.

²Ta noo nákaa Juan, tá'an na dákodo ndúta ñayuu, ini ve'e kaa, ni ni'i tó'on na sa'a ndidaa ña ndato kée Cristo Jesús. Sa'á ñoo ni tanda'a ná dao ta xionoo xí'ín ná kua'an ra noo nákaa Jesús. ³Tá ni sa'a ra, dá ni kaa ra xí'ín ná:

—¿Á mií ní kúu na ni kaa Ndios tanda'a ná kasa'a dákaki ñaá, o á kandati ndu kasa'a iin ka na?

⁴Dá ni kaa Jesús xí'ín rá:

—Kua'an ndo, ta kast'on ndó xí'ín Juan sa'a ndidaa ña'a ndé'é ndó, xí'ín sa'a ndidaa ña seídó'o ndó. ⁵Chi nátuu noo na ko túu noo, ta sa kúu va xíka na ni natií sa'a, ta sa ni nduvii vá ñíj na ndó'o kue'e té'i', ta sa ni natai va do'o na ko tái do'o, ta ni natakí va na ni xi', ta kást'on to'on va'a Ndios xí'ín ñayuu kúnda'i. ⁶Ndiká'an ndi kúu ví ñayuu ko nákani kuáchi ini xini na yu'u —kaá Jesús xí'ín ta ñoo.

⁷Tá ni ndi'i ni nandíó kuéi ta ñoo kua'an ra, dá ni kasá'a Jesús ká'an na xí'ín ñayuu ñoo sa'a Juan, ta kaa na:

—¿Ndá yoo ni sa'an ndo'ó ni sa nde'é ndó noo kúu ñó'o ichí ñoo? ¿Á iin ta ko iin toon, tá'an ra xíko

tát'on xíko iin ndoo kée tachi ni sa'an ndo ni sa nde'é ndó? ⁸Koó, sa'á ñoo, ¿ndá yoo ni sa'an ndo ni sa nde'é ndó, tá dáá? ¿Á iin ta ndíxi dá'on táyí ndáa? Koó, chi ná'a vá mií ndó ña ñayuu ndíxi dá'on táyí ndáa, noón kúu na ndéi ve'e rey. ⁹Sa'á ñoo, ¿ndá yoo ni sa'an ndo ni sa nde'é ndó, tá dáá? ¿Á iin profeta? Jaan, miían ndaa kuiti kaá yu'u ña ñaá kúu ná, ta ndáya'i cháá ka na o duú iin profeta. ¹⁰Chi sa'a mií ná ká'an tuti i Ndios di'a:

Ná ko'in tanda'i iin ta kuió noo ko'on noo yó'ó, ta kast'on ra to'in xí'ín ñayuu, dá ná kandeí nduu na kueídó'o na ña ko'on ka'on xí'ín ná.

¹¹Miían ndaa ná ka'in xí'ín ndó ña Juan, na dákodo ndúta ñayuu, noón kúu na ndáya'i cháá ka noo ndidaa ka ta na ni kaki tixi ña'a. Tído na nóo cháá ka nákaa tixi ndá'a Ndios, noón di'a kúu na ndáya'i cháá ka o duú Juan.

¹²Nda kuu ni sa xionoo Juan, na dákodo ndúta ñayuu, ta nda kuu víti deén nda'o kéndava'a ñayuu xí'ín na dána'a noo ñayuu ndi kee na ndu'u na tixi ndá'a Ndios, ta sadí ñayuu kini noo ñayuu ndúkú ndu'u tixi ndá'a Ndios. ¹³Ndidaa tá'an profeta xí'ín ña ká'an ley Moisés ni ka'an ña kasá'a Ndios dándaki na ñayuu na, ta nda Juan ta'ani ni ka'an dión. ¹⁴Ta nda kuendá mií ndó ná kakian á kándisa ndó ña ko'in ka'in xí'ín ndó o koó, tído ká'an yu'u xí'ín ndó ña Juan kúu Elías, na ni ka'an profeta kasa'a. ¹⁵Ta ndi ndáa ndó ió do'o, ta kúu kueídó'o va'a ndó.

16'¿Ndí kĩaŋ tiin yu'u, dá ka'in xí'ín ndó táto'on kée ñayuu ndéi tiempo viti? Chì kée na táto'on kée takuáchí tá ndéi xi sádíkí xì noo yá'i, ta káyu'ú tá'an xi: 17"Ñì tuu ndu flauta, tído kọ ní sársá'á ta'on ndo'ó. Ta ñì xita ndu yaa nda'í kua'an, tído kọ ní nde'i'ì ta'on ndo'ó." 18Ta kị'o dión ta'ani kée ñayuu ndéi viti, chì tá ñì kasáa Juan, kọ ní seí ta'on na pan, ta kọ ní xí'i na vino, tído kaá ndo ña nákaa espíritu kini ini na. 19Ta viti ñì kasáa na ñì nduu taa ñayuu yó'o, ta sásá'an va'a na, ta xí'i na vino, tído kaá ndo ña kúú ná iin taa nde'í, iin taa xí'i. Ta kaá ta'ani ndó ña kúú ná iin ra n'é'e tá'an va'a xí'ín ñayuu kını, xí'ín taa kí'in ya'i sa'a ñó'o. Tído na kúú na ndichí, noón kúú na ná'á ña kómí ndisa na ña ndichí.

Nda'í kúú ví na ndéi ñoo Corazín, xí'ín na ndéi ñoo Betsaida, kaá Jesús

20Ñì ndi'i, dá ñì kasá'á Jesús dānani na ñayuu ndéi ñoo ná'ano noo ñì kee na kua'á ña ndato, dá chì kọ ní xíin ta'on na ñoo ñoo nandikó iní na sa'á kuachi kée na, ta kaá Jesús:

21—jNda'í kúú ví ndo'ó, na ndéi ñoo Corazín! Ta, jnda'í kúú ví ndo'ó, na ndéi ñoo Betsaida! Chì tá ní kée yu'u ña ná'ano noo ñayuu ndéi ñoo Tiro xí'ín ñoo Sidón táto'on ñì kee yu'u ña ná'ano noo mií ndó, ta kúú nda sa oon va ñì nandixi nda'í na, ta ñì nandei nda'í na noo yaa sa'á ña ñì nandikó iní na sa'á kuachi ñì kee na, ní kúú. 22Sa'á ñoo ká'in xí'ín ndó ña tá ná kasandaá kuu keyíko Ndios sa'a ndidaá ñayuu, dá kĩaŋ ka'í ka ví

ndo'o ndo'ó o duú ñayuu ndéi ñoo Tiro xí'ín ñoo Sidón. 23Ta ndo'ó, na ñoo Capernaum, ká'án ndó ña nda induú xinkuei ndó, tído ndo'ó kúú na ko'ono ni'ini Ndios nda maá indayá, dá chì tá ní kée yu'u ña ná'ano ñoo Sodoma, ña kĩaŋ ñì kee noo ndo'ó, mií na nda kakaá ñì vá ñoo Sodoma nda kuu víti, ní kúú. 24Sa'á ñoo ká'in xí'ín ndó ña tá ná kasandaá kuu keyíko Ndios sa'a ndidaá ñayuu, dá kĩaŋ ka'í cháá ka ví ndo'o ndo'ó o duú ñayuu kını ñì sa ndei ñoo Sodoma.

Kádii nda'o ini Jesús kée na kúú Espíritu ñì Ndios

25Mií hora daá ñì ka'an Jesús xí'ín Ndios:

—Kéká'ano yu'u mií ní, tatá Ndios, mií ní kúú sato'o induú xí'ín noño'o yó'o, chì ñì chikáa de'í ní ña yó'o noo na ndichí, xí'ín na kátóni ini. Ta ñì na'a nían noo na kọ kátóni va'a ini. 26Dión ñì kee ní, tatá Ndios, chì kị'o dión ñì nata'an ini mií ní.

27"Ta ndidaá ña'a ñì nakị'o tatá Ndios noo yú'u. Ta ñì iin tó'ón ñayuu kọ ná'á nda yoo kúú yu'u, na kúú de'e Ndios, chì iin tó'ón miíó tatá Ndios kúú na ná'á nda yoo kúú. Ta ñì iin tó'ón ñayuu kọ ná'á nda yoo kúú tatá Ndios, chì iin tó'ón dinì yu'u, na kúú de'e na, kúú na ná'á ñaá, xí'ín ndi ndáa mií vá ñayuu ká'án yu'u, na kúú de'e Ndios, na'in ná noo. 28Nakí ndidaá ndo'ó, na kúú tatí, ndo'ó na ndído vee, noo yú'u, dá nakí'oi ña nani'í ndéé ndo. 29Ta kandio nduú ndo yukú xí'ín yu'u, dá katì'a ndó kee ndó táto'on kée yu'u, chì yu'u kúú

iin na masó, iin na nda'í ió ini, ta xí'ín yu'u, dá koni ndo nani'i ndée ndo, ³⁰dá chi kọ kuáchi ta'on kandio ndó yukú yu'u, ta ọ dákúio vee ta'oin ndó'ó —kaá Jesús.

Di'a kua'an ña ni daná'a Jesús sa'a kuu nani'i ndée na Israel

12 ¹Tiempo daá ñóó chíka'anda Jesús kua'an na noño'ọ noo káa tirió tein iin kuu nani'i ndée na Israel. Ta kuíko nda'ọ tẹ xionoo xí'ín ná. Sa'a ñoó ni kasá'a rá taó rẹ yoko tirió, ta seí rẹ nonján kua'an rẹ. ²Dá ni xini dao tẹ fariseo ña kée ra dión, dá ni kaa rẹ xí'ín Jesús:

—Yá'a tẹ xionoo xí'ín ní kée ra ña kọ kánian kee ra kuu nani'i ndée yọ.

³Dá ni kaa Jesús xí'ín rá:

—¿Á kọ óon ta'on ka'i ndó ña ni kee David tá sẹ na'á xí'ín tẹ sẹ xionoo xí'ín ná tá nda'í ni kuiko na?

⁴Chi kaáan ña ni ku'u na ini ve'e Ndios, ta ni seí na pan, ña dókọ tẹ duti noo Ndios, chi ni kọ kánian kei mií ná ña, ni tẹ xionoo xí'ín ná. Sava'a tẹ duti va kuu kei ña. ⁵O, á kọ óon ta'on ka'i ndó noo ley ña ni ya'a tẹ duti ni kẹchóon ra ini ve'e

ño'ọ ká'ano yó kuu nani'i ndée yọ? Tído kọ tẹ'ón kuáchi kíán ña kée ra dión. ⁶Ta ká'ín xí'ín ndó ña ndáya'i cháá kẹ na iin noo ndo ọ dúy ve'e ño'ọ ñóó. ⁷Di'a kaá to'on Ndios: “Kóni ña ku'u ini ndo sa'a dao kẹ ñayuu, ta ọ dúy ña dokọ ndo ña'a noo.” Tá ni kandaq ini ndo to'on yó'ọ, dá kían ọ dátaí kuáchi ta'on ndó na kọ ña'a kée. ⁸Chi ió choon noo ndá'a na ni nduu tẹ ñayuu yó'ọ ña dándáki na tein kuu nani'i ndée yọ —kaá na.

Di'a ni kuu tá ni nduva'a Jesús iin taa ni natí ndá'a

⁹Dá ni ñaki'in Jesús kua'an na. Ta ni saq na ni ku'u na ini ve'e noo náta na ño ñóó. ¹⁰Ta ñóó nákaq iin taa ni natí iin xoo ndá'a. Ta kóni tẹ fariseo ni'i rá ndi koo dátaí kuáchi ra Jesús noo tẹ né'e choon, sa'a ñoó ni ndato'ón ñaá rá:

—¿Á kuu nduva'a yó ñayuu kuu nani'i ndée yọ, kaá ley?

¹¹Dá ni kaa Jesús xí'ín rá:

—Ta, ¿ndi ndáa ndo'ó, tá ná kankao iin léko ndo ini iin yáí tein kuu nani'i ndée yọ, á ọ kó'on ta'on ndó taó ndo rí? ¹²Ta kana'á ndó ña ndáya'i cháá kẹ iin ñayuu ọ dúy iin léko. Sa'a ñoó kaá yu'u ña kuu va kee yó ña va'a tein kuu nani'i ndée yọ.

¹³Dá ni kaa na xí'ín tẹ kú'u ndá'a ñóó:

—Ná dákak ndá'on.

Dá ni nadákak rẹ ndá'a rá, kúú ni nduva'a vaan táto'on kẹ'ọ ió va'a iin kaan. ¹⁴Dá ni kankuei tẹ fariseo ñoó kua'an rẹ. Dá ni kasá'a rá ndátó'ón kue'é rẹ ndi kee ra, dá ka'ání rá Jesús.

Di'a kua'an ña ni taa Isaías sa'a Jesús

¹⁵Tá ni kandaq ini Jesús ña kóni rẹ ka'ání ñaá rá, dá ni kee na kua'an na iin kẹ xíán, ta kuá'a nda'ọ ñayuu tákuei ñaá kua'an na. Ta ni nduva'a Jesús ndidaa na kú'u. ¹⁶Ta ni sa'anda na choon noo ñayuu ñóó ña ná dá'a ni kastó'on na xí'ín dao kẹ ñayuu sa'a ña ndato ni kee na.

¹⁷Dión, dá ni xinkoo to'on ni taa profeta Isaías, chi di'a kaáan:

¹⁸Yó'ọ iin ta xínkuáchí nooí, ta mií yu'u ni kaxi xi,

ta ndó'o nda'a vai sa'a xí, ta náta'an inij xiní xí.
 Ko'ín dákóoin Espirituí diní xí.
 Ta noq ndidaá na tukú kaston
 xi ña vei kuꝯ keyíkoj sa'a
 ndidaá ñayuu.

19 Ta o naá tá'an ta'on xi xí'ín ni
 iin tó'ón ñayuu, ta o káyuu
 nǐ'i ta'on xi,

ta ni ko iin ta'on xíka keí o
 kueídó'o ña ka'an xi.

20 Ta o ká'ano ta'on xi tayóó, kirá
 sa nǐ ta'ano.

Ta o nda'ó ta'on xi tirño'ó sa
 kua'an nda'o, nda ná
 kasandaá kuꝯ kandeé xí
 dánkoo ndaa xi ñayuu noqí.

21 Ta mií xí kúú tandeé iní noq na
 ko kúú na Israel.

Dión nǐ taa Isaías.

**Di'a ndo'o ñayuu ká'an ndava'a sa'a
 Espiritu ij Ndios**

22 Dá ndáka ñayuu ñoo iin taa
 nákaq iin espíritu kini nǐ kasaa na
 noq Jesús, ta ko túu noq rá, ta ni ko
 kuú ka'an ra kée espíritu kini ñoo.
 Dá nǐ nduvá'a ñaa ná. Ta kúú nǐ
 naka'an ra, ta nǐ natuu noq rá. 23 Ta
 kúú nǐ naá vá ini ñayuu kuá'a ñoo
 nǐ xini na ña nǐ kee Jesús, ta kaá
 na:

—Ndá ndi kuu de'e na ve'e rey
 David, na kaá na tanda'á Ndios
 kasaa, kúú taa kaa —kaá na.

24 Tá nǐ seídó'o ta fariseo ña dión
 ndátó'ón ñayuu ñoo, dá nǐ kaa ra:

—Kándéé taa kaa taó rá espíritu
 kini, chí Beelzebú, tá'an ña kúú
 sato'an, xí'o choon noq rá —kaá ra.

25 Kúú nǐ kandaq va ini Jesús ña
 dión nákanini ini ra, dá nǐ kaa na xí'ín
 rá:

—Kana'á ndó ña tá naá tá'an iin
 rey xí'ín ñayuu dándáki ra, dá kían
 naá vá choon né'e ra. Ta dión ta'ani
 ndo'o iin ñoo o iin ve'e tá sa'ándá
 dao tá'an ñayuu ndéi inian, chí naá
 váán. 26 Tá ná taó ña u'u kúú noq ña
 kini kéchóon noqán, dá kían ta'anda
 tá'an vaan. Ta, ¿ndi koo kaka choon
 né'an? 27 Sa'á ñoo tá taó yu'u
 espíritu kini xí'ín choon nǐ xí'o
 Beelzebú noqí, dá kían, ¿ndá yoo nǐ
 xí'o choon noq ndá'a dao ka na ñoo
 mií ndó ña taó ná espíritu kini, tá
 dáá? Mií vá na yó'o kúú na ná'a ña
 o duú ña ndaa ká'an ndo. 28 Tído tá
 taó yu'u espíritu kini xí'ín ndée
 Espíritu ij Ndios, dá kían kana'á ndó
 ña sa nǐ kasandaá va kuꝯ ndu'u
 ñayuu tixi ndá'a Ndios.

29 Chí, ¿ndi kee ví iin taa ku'u ra
 ve'e iin taa tondó ki'in kuí'íná rá ña
 ñó'o ve'e ra tá ná o ko'óní ñaa rá
 dinño'ó ka? Dión kanian kee ra, dá
 kandeé rá taó ndí'i ra ña'a ñó'o ve'e
 ra.

30 Ta na ko ndíta xoo yu'u, noqón
 kúú na xiní u'u ñaa, ta na ko
 chindeé yu'u noq chóon kéei, noqón
 kúú na dátuu choon kéei. 31 Sa'á ñoo
 ká'ín xí'ín ndó ña kuu va ku'u
 ká'ano ini Ndios sa'a ndidaá kúú
 kuachi kée ñayuu, xí'ín sa'a ndidaá
 kúú ña'a kini ká'an na. Tído ndi
 ndaa na yá'a ká'an ndava'a sa'a
 Espíritu ij Ndios, noqón kúú na ni iin
 kuꝯ ta'ón o kú'u ká'ano ini Ndios
 sa'a kuachi nǐ kee na. 32 Ta ndi ndaa
 na yá'a ká'an ndava'a sa'a na nǐ
 nduu taa ñayuu yó'o, kuu va ku'u
 ká'ano ini Ndios sa'a ná. Tído ndi
 ndaa na yá'a ká'an ndava'a sa'a
 Espíritu ij Ndios, noqón kúú na ni iin
 kuꝯ ta'ón o kú'u ká'ano ini Ndios

sa'á kuachi ni kee na, ni ñayuu yó'o ni ñayuu vei chí noo o kú'u ká'ano ini Ndios sa'a ná.

33 Dá chi iin yító va'a, ku'i va'a va xí'o rá. Ta iin yító ko vá'a, nda ku'i xí'o va rá ko vá'a. Ta xí'ín ku'i xí'o va rá kándaá ini ndá yító kúu rá. **34** Ndo'ó kúu kuendá de'e ko! ¿Ndi kee ví ndó ka'an ndo iin to'on va'a tá ñayuu kini va kúu ndó? Dá chi to'on ni chití ñó'o ini nio iin ñayuu kían kánkuei yú'u ná, dá ká'an na. **35** Dá chi iin ta va'a, to'on va'a ñó'o ini nio rá taó ra ká'an ra. Tído iin ta kini, to'on kini ñó'o ini nio rá taó ra ká'an ra. **36** Tído yu'u ká'ín xí'ín ndó ña nakí'o ndó kuendá sa'a ndidaá to'on ko choon ni kankuei yú'u ndo ni ka'an ndo tá ná kasandaá kuu keyíko Ndios sa'a ndidaá ñayuu. **37** Dá chi xí'ín to'on ká'an ndo, kédaá xí'ín ndó, dá kandoo va'a ndó noo Ndios. Ta xí'ín to'on ká'an ta'ani ndó kédaá xí'ín ndó, dá kandoo ndó kakuu ndó ñayuu ió kuachi noo ná.

Yó'o ni xika ñayuu ña kee Jesús iin ña ndato

38 Dá ni kasáa dao ta dána'a ley xí'ín dao ta fariseo, dá ni kaa ra xí'ín Jesús:

—Maestro, kóni ndu ña kee ní iin ña ndato noo ndú'u.

39 Dá ni kaa Jesús xí'ín rá:

—Ñayuu kini nda'o kúu ndo'ó, na ndéi tiempo viti, ta xiní xíxi va ndó Ndios, chi xika ndo ña kee yu'u iin ña ndato, dá kandía ndó. Tído ni iin tó'on ña ndato o kéei noo ndo, sava'a ña ndato ni kee Ndios xí'ín profeta Jonás kían koni ndo. **40** Chi tátoto'on oni nduú, oni ñóo ni sa káa

Jonás ti tiyaká ká'ano, kí'o dión ta'ani koni ndo kakaá na ni nduu ta ñayuu yó'o tixi ñó'o oni nduú, oni ñóo. **41** Ta nakuita ndichi ñayuu ni sa ndei ñoo Nínive tá ná kasandaá kuu keyíko Ndios sa'a ndidaá ñayuu, ta ka'an kuachi na sa'á ñayuu ndéi tiempo viti. Dá chi ni nandikó iní na sa'á kuachi ni sa kee na tá ni daná'a Jonás noo ná. Ta iin ta ndáya'i cháa ka o duú Jonás iin noo ndo viti. **42** Ta nakuiin ndichi ta'ani ñá'a sa dándaki chí Sur di'a tá ná kasandaá kuu keyíko Ndios sa'a ndidaá ñayuu, dá ka'an kuachián sa'a ñayuu ndéi tiempo viti, dá chi nda noo xíka cháa ka ñayuu yó'o ni kixián ni seídó'an ña ndichí ni ka'an rey Salomón. Ta iin ta ndáya'i cháa ka kúu na iin ká'an xí'ín ndó vití'on o duú rey Salomón ñóo.

Yó'o dána'a Jesús sa'a ndi kée espíritu kini

43 Tá keta iin espíritu kini iin ta, dá kían kua'an iin xíán noo ichí ndúkúán noo nani'i ndééán. Tído ko nani'án noo nani'i ndééán. **44** Dá kásá'án nákaní iníán: “Nandío koo tukui no'i ve'e noo ni ketai vei”, kaáan. Tá ni nasáa'an ni ndu'an ini ta noo ni sa ioan, ko iin ta'on nákaa ñóo, ta ndato ni natu'an, ta ñóchí vii káaan. **45** Dá kua'an kuakaan usa ka espíritu kini cháa ka o duú mián. Dá násaa'an ndu'an kaño'an ini ta ñóo. Ta kúu ka'í ka ví kásá'á ndó'o nio rá o duú tátoto'on kí'o ni sa ndo'o nio rá ni sa kee espíritu kini mií noo ñóo. Dión ta'ani ndó'o ñayuu ndéi tiempo viti —kaá Jesús.

**Di'a ni kuu tá ni kasáa naná Jesús
nandukú ñaá ná**

46 Xían nani nákaa na dána'a na noó ñayuu kuá'a ñoó, kúu ni kasáa naná na xí'in ñani na. Ta kúu ni sa kuíta na satá vé'e, chi kóni na ka'an na xí'in Jesús.

47 Dá ni kast'o'on iin taa ín ñoó xí'in Jesús:

—Naná ní xí'in ñani ní, ta ndíta na satá vé'e, ta kóni na ka'an na xí'in ní.

48 Dá ni kaa Jesús:

—Ná kast'o'on ndaai xí'in ndó ndá yoo kúu nanái, ndá yoo kúu ñani —kaá na.

49 Ta kúu ni daná'a ndá'a ná ndidaa taa xionoo xí'in ná, dá ni kaa na:

—Tá yó'o va kúu nanái, kúu ñani.

50 Chi ndidaa na kée ña kóni tatái Ndios, na ió induú, noón kúu ñani, kúu k'i'oi, kúu nanái —kaá na.

**Di'a kua'an ña ni nakani Jesús sa'a
iin taa xíti**

13 ¹Kuu dáá ñóo ni keta Jesús ve'e ñoó. Dá ni saa na ni sa koo na ió na yu'u taño'o. ²Ta kúu ni nataka kuá'a nda'o ñayuu noo ió na. Sa'a ñoó ni kaa Jesús ini iin barco, dá ni sa koo na ini ro. Dá ni sa ndei ñayuu kuá'a ñoó yu'u taño'o ñoó. ³Dá ni kasá'a Jesús dákí'in tá'an na dao ña'a xí'in to'on dána'a na, ta kaá na:

—Iin taa xíti ni kee ra kua'an ra kuti ra tata noño'o rá. ⁴Ta sa'a ña ni koon ni'ini ra tata ñoó, sa'a ñoó dao ña ni kuei yu'u íchi. Kúu ni kasáa laa, ta kúu ni seí vá rían. ⁵Ta dao ka tata ñoó ni kuei tein yuu, noó koo

ño'ó ndéé. Sa'a ñoó kúu yachi va ni xitaan, chi ko ní kuei ta'on ña noó kúu ño'ó ndéé. ⁶Dá tá ni xinkoo ndiandii, ta kúu ni dii vaan. Ta sa'a ña ko ta'ón yo'an, sa'a ñoó ni ichi vaan. ⁷Ta dao ka tata ñoó ni kuei tein ta'íón. Ta ni sa'ano dáó ña xí'in ta'íón ñoó, sa'a ñoó ni kuyáta vaa ni kee rá. ⁸Ta kúu dao ka tata ñoó ni kuei noo kúu ño'ó va'a. Ta kúu kuá'a nda'o noni ni xi'oan, dá chi iin ciento noni ni xi'o dao tata yó'o, ta dao kaa ni xi'o oni diko noni, ta dao kaa ni xi'o oko uxian. ⁹Ndi ndaa ndo'ó ió do'o, ta kueído'o ndó —kaá Jesús.

**Yó'o kast'o'on Jesús ndiva'a dákí'in
tá'an na dao ña'a xí'in to'on
dána'a na**

10 Dá ni kasáa ta xionoo xí'in ná noo ió na, dá ni ndato'ón ñaá rá:

—¿Ndiva'a dákí'in tá'an ní dao ña'a xí'in to'on dána'a ní?

11 Dá ni kaa Jesús xí'in rá:

—Dá chi noo ndo'ó va ni xi'o Ndios ña kanda ini ndo ña ná'a mií ná sa'a ndi kee na dándaki na. Tído ko xi'o Ndios noo dao ka ñayuu ña kanda ini na sa'a ña yó'o. ¹²Dá chi ndi ndaa na ni natiin to'on ká'in, noón kúu na natiin ña kanda cháa ka ini na. Tído ndi ndaa na ko xí'in natiin ña, noón kúu na dítá di'a Ndios cháa ña kanda ini na. ¹³Sa'a ñoó dákí'in tá'an yu'u dao ña'a xí'in to'on dána'i noo dao ka ñayuu, dá kían, va'ará ndé'é ná, tído o kanda ta'on ini na ndi kóni kaaan, ta va'ará seído'o na to'on ká'in, tído o kátóni ta'on ini na. ¹⁴Ki'o dión, dá xinkoo to'on ni taa profeta Isaías, chi di'a kaaan:

Va'ará ndidaa ka vian ná
kueídó'o ndó, tído o kátóni
ta'on ini ndó.

Ta va'ará ndidaa ka vian ná
kande'é ndó, tído o kándaa
ta'on ini ndó.

15 Chì nì ndukáxí nda'o nio nà ñoo
yó'o,
ta kọ xí'o na mií ná kueídó'o na,
ta nì sadi ta'ani na noo ná,
dá ná o kóni nà xí'ín noo ná,
ta nì o kueídó'o na xí'ín do'o na,
ta nì o kátóni ta'on ini nà,
ta nì o nándió kuéi na noo yú'u,
dá nduva'i nà.

16 Tído ndiká'án ví noo ndo'ó, chì
túu noo ndo ndé'é ndó, ta ndiká'án
ví do'o ndó, chì seídó'o ndó. **17** Chì
miían ndaa ká'ín xí'ín ndó ña kuá'á
nda'o profeta xí'ín ñayuu ndaa nì sà
ndei sà na'á nì ka'án ná koni nà ña
xiní ndo viti, tído kọ ní xiní ta'on
naan. Ta nì ka'án ta'ani na kueídó'o
na to'on seídó'o ndó viti, tído kọ ní
seídó'o ta'on naan —kaá nà.

**Nákani Jesús ndi dándáki ña nì
daná'a nà sa'á taa xítì**

18—Kueídó'o va'a ndó, chì ko'ín
kastó'ín xí'ín ndó ndi dándáki to'on
nì ñakí'ín tá'ín nì daná'i noo ndo
sa'á taa xítì ñoo. **19** Tá'an ñayuu
seídó'o to'on va'a ña ká'an sa'a ndi
kée Ndios dándáki na ñayuu, ta kọ
xí'o na mií ná kandaan ini naan, dá
kían kasaa ña u'u, ta díta váan to'on
Ndios, ña nì kankao nio ná. Díón
dándáki yu'ú íchì ñoo noo nì kuéi
dao tata ñoo. **20** Ta tein yuu noo nì
kuéi dao kà tata ñoo kúú ñayuu
seídó'o to'on Ndios, ta nátiin naan
xí'an kádij ini nà. **21** Tído kọ ta'ón
yo'an ini nio ná, sa'á ñoo too vá

kándísa naan. Chì tá vei tandó'ó
ndó'o na, o tá kásá'á ñayuu
kéndava'a na xí'ín ná sa'á ña
kándísa naan, kúú dánkoo va naan.
22 Ta tein ta'íón noo nì kuéi dao kà
tata ñoo kúú ñayuu seídó'o to'on
Ndios. Tído kásá'á ndí'i cháá kà ini
nà sa'á ña'a ió ñayuu yó'o, ta kátóo
nà koo kuúká ná. Sa'á ñoo kọ sá'ano
na xí'ín to'on Ndios, ta nì iin ña
va'a kọ kée na. **23** Tído noñó'o va'a
noo nì kuéi dao kà tata ñoo kúú
ñayuu seídó'o to'on Ndios, ta xí'o
na mií ná ña kandaan ini naan. Dao
noón kúú táto'on tata, ña nì xí'o iin
ciento noni. Ta dao kà nà kúú
táto'on tata, ña nì xí'o oni diko
noni. Ta dao kà nà kúú táto'on tata,
ñà nì xí'o oko uxì noni, chì kée na
ñà kóni Ndios —kaá Jesús.

**Yó'o dána'a Jesús sa'a tirió kuéi nì
xítà tein tirió va'a**

24 Dá nì ñakí'ín tá'an Jesús iin kà
ña'a xí'ín to'on nì daná'a nà noo
ñayuu ñoo, ta kaá nà:

—Táto'on kì'o nì kee iin taa nì xiti
tata va'a noñó'o rá, kì'o díón kée
Ndios dándáki na ñayuu nà. **25** Ta tein
kídì taa xítì ñoo, nì kii iin taa xiní u'u
tá'an xí'ín rá, ta nì chí'i ra tata tirió
kuéi noo káa tirió rá. **26** Sa'á ñoo tá nì
kasá'á kána yoko tirió, dá nì kandaan
ini taa kéchóon noo rá ña káa ta'ani
tirió kuéi tein tirió rá. **27** Dá nì sa'an rá
nì ndatón rá sato'o ñó'o ñoo: “Tatá,
zá o dúy tirió va'a ní xítì ní? ¿Ndiva'a
káa ta'ani tirió kuéi tein tirió ní, tá
dáá?” **28** Dá nì kaa sato'o ñoo xí'ín rá:
“Íin taa xiní u'u va ñaa nì kexíxi nì
chí'an.” Dá nì kaa taa kéchóon ñoo:
“¿Á kọ kóni ní ná ko'on ndu to'on
nduan?” **29** Dá nì kaa rá: “Ná dá'a nì

ko'on ndo to'on ndoan, dá chí tá ná to'on ndoan, nda tirió va'a kana xí'án. ³⁰Konó ndó ná kua'ano dáo ñá xí'ín tirió va'a ñoo nda ná kasandaá kuu naki'in va'a yó tirió ñoo. Dá tá ná kasandaá kuu ta'andaan, dá ka'andai choon noo ra náki'in va'a tirió, ta kaai xí'ín rá: To'on ndó dinño'ó tirió kuéi, ta kató ndoan tát'on kató ndó ndáyo'o, dá chiño'ó ndoan. Tído ña kúú tirió va'a ñoo, ná taán va'a ndoan ini yákaí" —kaá Jesús.

**Yó'o dána'a Jesús sa'a iin tata leé
ló'o naní mostaza**

³¹Dá ñi daki'in tá'an Jesús iin ka ña'a xí'ín to'on ñi dána'a na, ta kaá na: —Tát'on k'i'o ndó'o iin tata naní mostaza, ña ñi xiti iin taa noño'ó rá, k'i'o dión kée Ndios dándáki na ñayuu na. ³²Ta miían ndaa ña yó'o kúú tata pálí cháá ka noo dao ka tata chí'i yó noño'ó yo. Tído tá ñi xitaan, ta kúú sá'ano dikó ka vían o dúú dao ka yuku, ta ndúuan iin yító, sa'a ñoo kasaá laa, ta káva'a rí táka rí tein ndá'a rá —kaá Jesús.

**Yó'o dána'a Jesús sa'a ña dákuita
tachí yusa pan**

³³Dá ñi daki'in tá'an tuku na iin ka ña'a xí'ín to'on ñi dána'a na noo ñayuu ñoo, ta kaá na:

—K'i'o dándáki Ndios ñayuu na kián tát'on k'i'o kée ña dákuita tachí yusa káva'a pan, ña ñi tiin iin ñá'a, ta ñi daki'in tá'an ñaa xí'ín oni yáxi harina, dá nakuíta tachíjan —kaá na.

**Ña yó'o nákaní ndiva'a dána'a
Jesús dión**

³⁴Ta dión ñi daki'in tá'an Jesús dao ka ña'a xí'ín to'on ñi dána'a na

noo ñayuu kuá'a ñoo. Ta ko ní sá dána'a ta'on na tá ko ní sá daki'in tá'an na dao ña'a xí'ín to'on ñi sa dána'a na. ³⁵Dión, dá ñi xinkoo to'on ñi taa profeta, chí di'a kaáan:

Ko'in daki'in tá'in dao ña'a noo to'on dána'i noo ñayuu.

Ta k'i'o dión dána'i noo ná sa'a ndidaá ña sa io de'é nda rá ñi kasá'a sa'a ñayuu.

**Yó'o nákaní Jesús ndi dándáki ña ñi
dána'a na sa'a tirió kuéi xí'ín
tirió va'a**

³⁶Tá ñi ndi'i ñi ka'an Jesús ndisá'án xí'ín ñayuu ñoo, dá ñi ku'u na ini ve'e iin ñoo. Dá ñi natuu yati ta xionoo xí'ín ná ñoo, dá ñi kaa ra: —Nakani ní xí'ín ndu'u ndi dándáki ña ñi dána'a ní sa'a tirió kuéi ñoo.

³⁷Dá ñi kaa na xí'ín rá:

—Taa ñi xiti tirió va'a ñoo kúú na ñi nduu taa ñayuu yó'o. ³⁸Ta ño'ó xítí ñoo kúú ñayuu yó'o, ta tata tirió va'a ñoo kúú ndidaá ñayuu ño'o tixi ndá'a Ndios, ta tirió kuéi ñoo kúú na ño'o tixi ndá'a ña u'u. ³⁹Tá'an ra ñi xini u'u ta ñi xiti ñoo kúú ña u'u, ta kuu ñi naki'in va'a ra tirió ñoo kúú kuu keyíko Ndios sa'a ñayuu. Ta taa ñi naki'in va'a tirió ñoo kúú ángel Ndios. ⁴⁰Dá chí tát'on ñi kee ra ñi to'on ra tirió kuéi noño'ó rá, ta ñi ndi'i ñi chiño'ó raan noo kée ño'ó, k'i'o dión koo tá ná kasandaá kuu noo ndí'i. ⁴¹Chí tanda'a na ñi nduu taa ñayuu yó'o ángel kéchoon noo ná kii na nakaxi na ñayuu ño'o tixi ndá'a Ndios, ta taó xóo na ndidaá na kédaa xí'ín ñayuu na, dá kée na kuachi xí'ín ndidaá na kée ña kini. ⁴²Dá ko'on ángel ñoo taán ñaa ná

noo kéí ñó'ò ini xito. Ñóó kuaki na, ta ñóó kúú noo kaño'o na nakuchi tá'an no'o na. ⁴³Ta na kúú ñayuu ndaḡ noo Ndios, ndato natoḡn na táto'on tóḡn ndĩndii kandeí na noo ió tatá Ndios dándáki na. Ta na ió do'o, ná kueídó'o na.

**Yó'o dána'a Jesús sa'a iin taa ni
naní'i iin kidi di'ón**

⁴⁴Táto'on kị'o dándáki Ndios ñayuu na kían táto'on iin kidi di'ón nákaḡ de'é noño'ó xítí. Chì iin kuḡ, dá ni naní'i iin taa kidi ñóó, dá ni naḡhíkáḡ de'é tuku raḡn, ta kádii ini ra kua'an nó'ò rá. Dá ni sa'an ra ni dįkó ndí'i ra ña'a ió noo rá, dá ni xiin ra ñó'ò noo nákaḡ de'é kidi di'ón ñóó.

**Yó'o dána'a Jesús sa'a iin taa ni
naní'i iin yuu diḡon ndato nda'o**

⁴⁵Táto'on kị'o dándáki Ndios ñayuu na kían táto'on ña ni ni'i iin taa ni naka'an nda'i xí'ín yuu diḡon. ⁴⁶Chì tá ni naní'i taa ñóó iin yuu diḡon ndato cháá kḡ, dá ni sa'an ra ni dįkó ndí'i ra ña ió noo rá, dá ni xiin raḡn.

Yó'o dána'a Jesús sa'a iin ñóno

⁴⁷Táto'on kị'o dándáki Ndios ñayuu na kían táto'on iin ñóno, ña kían chírneé ra ini taño'o, ta ndi ndáa mií vá tiyaká sárnee noḡán. ⁴⁸Tá ni chítí noḡán, dá taó raḡn yu'ú taḡuií, dá kandeí ra kaḡi ra tiyaká taán ra ini tiyiká rá, ta kirí kọ vá'a taó xóo ra. ⁴⁹Ta diḡon ta'ani koo kuḡ noo ndí'i, chì kankuei ángel kanoo na taó xóo na ñayuu kını tein ñayuu ndaḡ. ⁵⁰Ndi'i, dá taán ná ñayuu kını ñóó noo kéí ñó'ò ini xito.

Ta ñóó kuaki na, ta ñóó kaño'o na nakuchi tá'an no'o na —kaá na.

**Yó'o dána'a Jesús sa'a ña saá xí'ín
ña yatá**

⁵¹Dá ni ndato'ón Jesús ta xíonoo xí'ín ná:

—¿Á ni kandaḡ ini ndo ndidaá ña ni ka'ín xí'ín ndó?

Dá ni kaa ra xí'ín ná:

—Jaḡn, tatá.

⁵²Dá ni kaa na xí'ín rá:

—Kana'a ndó ña tá ni ndu'u iin ra dána'a ley Moisés tixi ndá'a Ndios, dá ndo'o ra táto'on ndó'o sato'o iin ve'e, dá chì taó rá ña saá xí'ín ña yatá ñó'o ini sato rá.

**Di'a ni ndo'o Jesús tá ni no'o na
ñoo Nazaret**

⁵³Dá tá ni ndi'i ni daki'ín tá'an Jesús ndidaá to'on yó'o ni ka'an na xí'ín rá, dá ni kee na kua'an na.

⁵⁴Dá tá ni nasáḡ na ñoo mií ná, dá ni daná'a na ini ve'e noo nátaḡa na ñoo ñóó. Ta ni naá ini na ñoo na ndé'é ñaá ná, ta kaá na:

—¿Ndeí ni ni'i taa káa ña ndichí ná'á rá, xí'ín ña kándéé rá kée ra ña ná'ano xí'ín ñayuu? ⁵⁵¿Á o duú de'e taa túxí yító vá kúú ra káa? ¿Á o duú María va kúú naná ra káa, ta ñani ra kúú Jacobo xí'ín José, xí'ín Simón, xí'ín Judas? ⁵⁶¿Á o duú kị'o ra káa ndéi tein yó yó'o? Sa'a ñoó, ¿ndeí ni ni'i taa káa ña ndichí ná'á rá? —kaá ñayuu ñóó.

⁵⁷Sa'a ñoó kọ ní nákonì ta'on ñaá ná. Dá ni kaa Jesús xí'ín ná:

—Ndeí kúú mií vá ió ñaño'ó ñayuu noo ndu'u, na kúú profeta. Tído na kúú na ñoo ndu, xí'ín na ve'e ndu, noón di'a kúú na káño'ó ñaá —kaá na.

58Ta kọ ní kée kua'a ta'on na ña ná'ano noo ná sa'a ña kọ ní xín na kandísa ñaá ná.

Di'a nì kuu tá nì xì'í Juan, na sa ñakódó ndúta ñayuu

14 1Tiempo daá ñóó nì ni'í tó'on rey Herodes sa'a ndidaá ña ndato kée Jesús. 2Dá nì kaa rā xí'ín tã kéchóon noo rá:

—Juan, tá'an rā sa ñakódó ndúta ñayuu va kúú tã ñóó. Nì natakí va ra, sa'a ñóó kándéé rá kée ra ña'a ndato xí'ín ñayuu.

3Dión nì kaa Herodes, dá chī míf rá nì sa'anda choon, dá nì tiin soldado Juan, dá nì so'oni ñaá rá xí'ín cadena, dá nì chikáá ñaá rá ve'e kaa, chī kì'o dion nì xiká Herodías, ñá nì sa kuu ñadi'í ñani rā, tã nì sa naní Felipe. 4Dión nì kee ra, chī di'a nì kaa Juan xí'ín rá:

—Kuachi nda'o kían, chī ió yó'ó xí'ín ñadi'í ñanon —kaá nā.

5Sa'a ñóó nì ka'an rá ka'ání ñaá rá, tído yu'ú rā nā ñoo rā, chī nì kándísa na ña Juan kúú iin profeta.

6Tído tá nì naxino Herodes kuia rá, dá nì sarsá'a de'e di'í Herodías noo rá. Ta kúú nì nata'an ini rā ña nì kee xī. 7Sa'a ñóó nì ya'a yú'u rá nì ka'an rā to'on tã ña kì'o ra ndi ndáa míf vá ña'a ná kaka xī. 8Dá nì ñaká'an kue'é ñaá ñá kúú naná xī.

Sa'a ñóó nì kaa xī xí'ín rá:

—Kì'o ní iin ko'ọ ná kakaá dinì Juan, tã ñakódó ndúta ñayuu, nooí —kaá xī xí'ín rá.

9Tá nì kaa xī dion, kúnda'í nda'o nì kuu ini Herodes, tído sa'a ña nì xì'o ra to'on ra noo xí, ta sa'a ña nì seídó'o ndidaá ñayuu ndéi mesa ña nì ka'an rā dion xí'ín xí, sa'a ñóó nì

sa'anda rā choon ña dion koo. 10Dá nì sa'anda rā choon noo soldado rā ña ná ka'anda rā dikọ Juan noo nákaa nā ve'e kaa. 11Dá nì sa'anda raan, ta nì chikáa rā diní ná ini iin ko'ọ né'e ra nì kasáa rā nì xì'o raan noo tadi'í ñóó. Dá nì xì'o xian noo naná xī.

12Dá nì kasáa tã xionoo xí'ín Juan nì nakí'in ra yikí koño nā. Dá né'e raan nì sa'an rā nì dandúxi ra. Dá nì kee ra kua'an rā kaston ra xí'ín Jesús ña nì kuu.

Di'a nì kuu tá nì xì'o Jesús ña'a nì sasá'an o'on mīl tã

13Tá nì kandaá ini Jesús ña dion nì ndo'o Juan, dá nì kaa na ini iin barco, dá nì kee na kua'an nā iin ká xian noo ko'ọ ñayuu ndéi. Tído nì kandaá ini ñayuu noo kua'an Jesús, dá nì kan kuei na iin rá iin ñoo noo ndéi na xika sá'a ná tákuei na kua'an nā ni'í ná Jesús. 14Tá nì keta Jesús ini barco ñóó, kúú nì xini nā ña kua'a nda'o ñayuu ndéi ndáti ñaá. Ta kúú nì ku'u nda'o ini nā sa'a ná, sa'a ñóó nì ndu'va'a na ndidaá nā kú'u ñó'o tein ñayuu ñóó. 15Tá nì ini ku'y dáá ñóó, dá nì natuu yati ñaá tã xionoo xí'ín ná. Dá nì kaa rā xí'ín ná:

—Kọ tã'on ve'e ndíta yati yó'o, ta sa nì ini va, sa'a ñóó ka'anda ní choon noo ñayuu kuá'a yó'o ña ná ko'on nā noo ñó'o ñoo kuálí, dá ná kuiin na ña'a kasá'an na.

16Dá nì kaa Jesús xí'ín rá:

—Kọ kání ta'an ko'on nā ndukú ná ña kasá'an na. Kì'o míf ndo'ó ña'a ná kasá'an na.

17Dá nì kaa rā:

—Kọ tã'on ña'a kua'a né'e ndu. Sava'a o'on pan xí'ín uy tiyaká va.

18Dá nì kaa Jesús xí'ín rá:

—Kua'án ndo ki'in ndóan, tá dáá.

19Dá nì sa'anda na choon ña ndidaá ñayuu ná kandeí na noo ita ñóó. Dá nì tiin na ndin o'on pan ñóó xí'ín ndi nduú tiyaká ñóó. Dá nì nandé'é noo ná chí induú. Dá nì nakí'o na ndivé'e noo Ndios sa'án. Dá nì ñakuáchi na pan ñóó xí'ín tiyaká ñóó. Dá nì xí'o naan noo taa xionoo xí'ín ná. Dá nì dasá ráan noo ñayuu kuá'a ñóó. **20**Dá nì sasá'an ndidaá ñayuu ñóó nda nì ndinoo va'a ini na. Dá tá nì ndi'i, dá nì ñakúti tã xionoo xí'ín Jesús ñóó uxi uu tiyiká xí'ín ña'a nì kandoo noo nì sasá'an na. **21**Ta táto'on o'on mil taa nì sasá'an nì kee Jesús, ta kò fin ta'on ní kekuendá ña'á'a xí'ín takuálí.

Di'a nì kuu tá nì xika Jesús noo taño'o

22Tá nì ndi'i, dá nì sa'anda Jesús choon noo taa xionoo xí'ín ná ña ná kaa ra ini barco, ta ná chika'anda ra ko'on ra iin kã xoo taño'o. Dá nì kandoo Jesús ka'an na ndisá'án xí'ín ñayuu kuá'a ñóó. **23**Tá nì ndi'i nì ka'an na ndisá'án xí'ín ná, dá nì kee na kua'an na diní yúku fin ñóó ka'an na xí'ín Ndios. Dá tá nì kuaá, iin tó'ón mií vá ná nákaa diní yúku ñóó. **24**Ta dúu nì ta'i dáo ií vá barco ñóó kua'an ra noo taño'o ñóó. Ta kúu xoo di'a xoo di'a nákuin ndichi takuíí ñáni tá'an rá ndíka barco noo kánóó rá kua'an ra, ta deén nda'o vei tachí chí xoo noo kua'an ra.

25Dá tá nì kundikí, dá nì kee Jesús xíka na noo takuíí ñóó kua'an na ni'i ná barco ñóó. **26**Tído tá nì xini tã xionoo xí'ín Jesús ña xíka na vei

na noo takuíí ñóó, kúu nì kandadí nda'o ra, ta nì kayu'ú rá:

—¡Káa vei í'íná!

Ta kúu nì nda'o nì kayu'ú rá sa'a ña nì yu'ú ra. **27**Ta kúu nì kaa Jesús xí'ín rá:

—Ndeé koo ini ndo. Mií vá yu'u kúu. O sa yu'ú ndo.

28Dá nì kaa Pedro xí'ín ná:

—Tatá, tá mií ní kúu ní, konó ní ná kakai noo takuíí xaan saai ni'í mií ní.

29Dá nì kaa na xí'ín rá:

—Nakíí.

Dá nì noo Pedro. Dá nì kee ra xíka ra noo takuíí ñóó kua'an ra ni'i rá Jesús. **30**Tído sa'a ña ndé'é rá ña deén kána tachí ñóó, sa'a ñóó nì kixian nì yu'ú ra. Ta kúu nì kasá'a kòketa ka'ani ra kua'an ra ini takuíí. Dá nì kayu'ú rá:

—¡Dákaki ní yu'u, tatá!

31Dá nì tiin na ndá'a rá nì kane'e na, dá kaá na xí'ín rá:

—Cháá nda'o kándéé inon yu'u. ¿Ndiva'a nì nakani kuáchi inon?

32Dá tá nì keta na xí'ín rá ini barco, kúu nì sa tuu va tachí deén ñóó. **33**Dá nì natuu yati ndidaá taa ñó'o ini barco ñóó noo Jesús, ta nì sa ndaño'o ñaá rá, ta kaá ra xí'ín ná:

—Míían ndaa ndisa de'e Ndios kúu mií ní.

Di'a nì kuu tá nì nduva'a Jesús na kú'u ndéi chí kuendá Genesaret

34Dá tá nì ndi'i nì chika'anda na noo taño'o ñóó, dá nì saa na noo kúu kuendá Genesaret. **35**Tá nì nakoni ñayuu ñóó ña Jesús kúu ná, dá nì taxí tá'an na nì sa'an na iin rá iin ñoo ñó'o ñóó, ta nì kaston na xí'ín ndidaá ñayuu ña nì kasáa

Jesús. Ta ndáka na ndidaá nā kú'u nī saā nā nōó Jesús. ³⁶Dá nī seí nda'í nā nōó Jesús ña ná konó ná dáko'on ndá'a ná sava'a yu'ú kotó nā, dá ná nduvā'a na, kaá nā. Ta ndidaá nā nī dakó'on ndá'a yu'ú kotó nā ñoó nī nduvā'a.

Yó'o dána'a Jesús ña kánian kee yó ña kóni Ndios, ta o duú ña kóni taa

15 ¹Ta kúu nī natuu yati dao ta fariseo xí'in tã dána'a ley Moisés nōó Jesús. Tã yó'o kúu rã nī kii ñoo Jerusalén. Dá nī kaa rã xí'in ná:

²—¿Ndivā'a kō kée tã xionoo xí'in míf ní tát'on kī'o nī daná'a tã sá'ano ñoo yō tá satã? Chī kō nákata ra ndá'a rá xí'in ñañó'ó, dá keí rá pan.

³Dá nī kaa Jesús xí'in rá:

—Ta ndo'ó, ¿ndivā'a dánkoo xoo ndó choon sa'ándá Ndios, ta ndí'i cháá kã ini ndo kee ndó choon nī sa'anda tã sá'ano ñoo yō? ⁴Dá chī di'a kua'an choon nī sa'anda Ndios: “Koo ñañó'ó ndó nōó tatá ndo xí'in nōó naná ndo”, ta “Ndi ndáa míf vá ñayuu ná ya'a ka'an ndavā'a xí'in tatá nā o xí'in naná nā, nā yó'o kúu nā kánian kuu.” ⁵Tído ndo'ó kúu rã kaá ña kuu va ka'an ñayuu xí'in tatá nā, xí'in naná nā: “O kúu ta'on chindeéí míf ní xí'in ña'a né'e va'i, chī sã nī kaai kī'oi ña nōó Ndios.”

⁶Ta sa'a ña ká'an nā dión, sa'a ñoó kō káni kãan chindeé ná tatá nā xí'in naná nā, kaá ndo'ó. Ta dión kée ndó dátúú ndó choon nī sa'anda Ndios xí'in ña nī ndaki ini míf ndó.

⁷¡Taa uu nōó vá kúu ndó! Ndaa va nī ka'an profeta Isaías sa'a ndo, chī di'a nī taa na:

⁸Tá'an ñayuu ndéi viti kéká'ano na yu'u xí'in yú'u oon va na, tído xí'in nío ná kō kóni ta'on na yu'u.

⁹Kō ndáya'i ta'on ña ndáño'o na yu'u, dá chī ña dána'a nā kúu ña nī ndaki ini ñaxintóni tã va.

¹⁰Dá nī kana Jesús ñayuu kuá'a ñoó ña ná natuu yati cháá kã nā, dá nī kaa nā xí'in ná:

—Kueídó'o va'a ndó ña kō'in ka'in xí'in ndó, dá katóni va'a ini ndo.

¹¹Ni iin ña'a seí ndo kō dáyako ñaá nōó Ndios. To'on kánkuei yú'u vá ndó kían dáyako ñaá.

¹²Dá nī natuu yati tã xionoo xí'in ná, dá nī kaa rã:

—¿Á ná'a ní ña nī tar'u'u nda'o ini tã fariseo sa'a ña nī ka'an ní dión?

¹³Dá nī kaa Jesús xí'in rá:

—Ndidaá yukú, ña kō ní xítí tatái, nā ió induú, ñoó kían kánian to'on na xí'in nda yō'an. ¹⁴Ná dá'a ni nakani ini ndo sa'a rá, chī tã kō túu nōó vá kúu rá, ta tñin ndaa rã dao kã nā kō túu nōó. Chī tá tñin ndaa iin tã kō túu nōó iin kã tã kō túu nōó, dá kían ndi nduú rã kuei ini yái.

¹⁵Dá nī kaa Pedro xí'in ná:

—Nakani ní xí'in ndu'u ndi dándaki to'on nī dakí'in tá'an ní nī daná'a ní nōó ñayuu kuá'a ñoó.

¹⁶Dá nī kaa nā xí'in Pedro:

—¿Á dión ta'ani kō kátóni ta'on ini ndo'ó? ¹⁷¿Á kō kándaa ta'on ini ndo ña ndidaá ña'a seí ñayuu, ini tñixi va na kua'an? Tá kúu tá nī ndi'i, dá kua'an nā satã vé'e tatá náan.

¹⁸Tído to'on kánkuei yú'u ná, ñoó kían vey nda maá nío ná, ta ñoó di'a kían dáyako ñaá nōó Ndios. ¹⁹Dá

chị nda maá nío ná vẹi ña kini
 nákani ini na kee na, dá ka'ání ná
 ñayuu, ta kée na kuachi xí'ín na kọ
 kúú ñadi'í na ọ yíí ná, ta kée na ña
 ka'an noo xí'ín ñíí ná, ta kí'ín
 kuí'íná ná, ta káva'a na kuachi tó'ón
 sa'a dao ka na, ta ká'an ndava'a na
 sa'a ndi ndáa mií vá ñayuu.
 20Ndidaá ña kini yó'o kían dáyako
 ñaá noo Ndios. Tído ña kọ nákata na
 ndá'a ná xí'ín ñaño'ó, dá keí ná ña'a,
 kọ dáyako ta'on ñaá noo Ndios.

**Di'a ni kuu tá ni nduṽa'a Jesús iin
 de'e di'í ña'á tókú**

21Dá ni keta Jesús ñoo ñoo, dá ni
 kee na kua'an na xí'ín taa xionoo
 xí'ín ná chí kuendá ñoo Tiro xí'ín
 ñoo Sidón. 22Ñoo ni kasáa iin ñá'a,
 ta kían iin ñá'a kuendá Canaán. Ta
 ni kixián iin ñoo ló'o nákaa yati
 ñoo. Dá ni kayu'án Jesús:

—Tatá, mií ní na kúú de'e na ve'e
 rey David, ku'u ini ní sa'a yu'u, chí
 ndó'o nda'o nío de'e di'í kée iin
 espíritu kini.

23Tído ni iin to'on kọ ní ka'an na
 xí'án. Dá ni natuu yati ta xionoo
 xí'ín ná. Dá ni seí nda'í ra noo
 Jesús, ta kaá ra xí'ín ná:

—Ka'an ní xí'ín ñá'a káa ná ko'an,
 dá chí káyú'ú nda'a vaán tákaaán
 vẹi ña sata yọ.

24Dá ni kaa Jesús:

—Sava'a noo na Israel, na kúú
 tátọ'on iin léko, kirí ni ndaño'ó vá,
 ni tanda'a Ndios yu'u vẹi.

25Dá ni kasáa ñá'a ñoo ni sa kuíin
 xitíán noo Jesús, ta ni kaaan:

—Chindee ní yu'u, tatá!

26Dá ni kaa Jesús xí'án:

—Kọ vá'a ta'on kuio ndaa yọ pan
 ndá'a takuálí, ta kí'o yóan noo tina.

27Dá ni kaa ñá'a ñoo xí'ín ná:

—Ndaa va ká'an ní, tatá. Tído seí
 va tina ñoo yúchị pan ña kuéi yú'u
 mesa sato'o rị.

28Dá ni kaa Jesús xí'án:

—Naná ló'o, miían ndaa ndisa
 kándée ká'ano inon yu'u. Ta ná
 ko'ín kee ña xíkọn —kaá na.

Ta kúú mií hora daá ñoo ni
 nduṽa'a de'e di'áan.

**Di'a ni kuu tá ni nduṽa'a Jesús kua'a
 nda'o ñayuu**

29Dá ni kee Jesús kua'an na. Tá ni
 kasandaá yati na yú'u taño'o naní
 Galilea, dá ni kaa na diní iin yúku
 iin ñoo. Dá ni sa kọ na ió na. 30Ta
 kuá'a nda'o ñayuu ni natuu yati noo
 ná, ta ndáka na na ni natíí sa'a, xí'ín
 na kọ túu noo, xí'ín na kọ kuú
 ká'an, xí'ín na kọ ndáa va'a ndá'a
 xí'ín sa'a, xí'ín na ndó'o dao ka
 kue'e, ni kasáa na ni chindei ñaá ná
 noo iin Jesús. Dá ni nduṽa'a ñaá ná.
 31Ta kúú ni naá ini ñayuu ñoo sa'a
 ña ni naka'an na kọ kuú ka'an, ta ni
 nduṽa'a na kọ ndáa va'a ndá'a xí'ín
 sa'a, ta ni nakaka na ni natíí sa'a, ta
 ni natuu noo na kọ túu noo. Ta ni
 keká'ano ndidaá ñayuu ñoo Ndios,
 na ndaño'o na Israel.

**Di'a ni kuu tá ni xí'o Jesús ña'a ni
 sasá'an komi mil taa**

32Dá ni kana Jesús taa xionoo
 xí'ín ná ñoo. Dá ni kaa na xí'ín rá:

—Kú'u nda'o inií sa'a ñayuu kuá'a
 yó'o chí sa ni xino oní kuu ndéi na
 xí'ín yu'u, ta kọọ ka ña'a kasá'an ná.
 Tído kọ kóni ta'on yu'u tanda'a
 nditai na no'o ve'e na, dá chí oon ni
 kuu yí'í na íchị.

33Dá ni kaa ta xionoo xí'ín ná ñoo:

—¿Ndeí ki'in yó kua'a pan noo kúú ño'ó ichí yó'o k'i'o yó keí ñayuu kuá'a yó'o, dá ndinoo ini na?

34Dá nì ndato'ón ñaá Jesús:

—¿Ndidaá pan né'e ndó?

Dá nì kaa rā xí'ín ná:

—Usá va pan né'e ndu'u, xí'ín cháá tiyaká.

35Dá nì sa'anda Jesús choon ña ná kandeí ñayuu ñoó noño'o. **36**Dá nì tiin na ndin usá pan xí'ín tiyaká ñoó. Dá nì ñaki'o na ndivé'e noo Ndios. Dá nì sa'anda na pan ñoó. Dá nì xi'o naan noó tã xionoo xí'ín ná. Dá nì dasá rāan noó ñayuu kuá'a ñoó. Ta dión ta'ani nì kee na xí'ín tiyaká ñoó. **37**Dá nì sasá'an ndidaá ñayuu ñoó nda nì ndinoo va'a ini na. Tá nì ndi'i, dá nì ñakúti rá usá tiyiká xí'ín ña nì kandoo noó nì sasá'an ñayuu ñoó. **38**Ta tã nì sasá'an ñoó nì sã kuu táto'on komi mil, ta kō iin ta'on ní kekuendá na ña'a xí'ín takuálí.

39Tá nì ndi'i, dá nì ka'an Jesús ndisá'an xí'ín ñayuu kuá'a ñoó. Dá nì kaa na ini barco xí'ín tã xionoo xí'ín ná. Dá nì ki'in na kua'an na chí kuendá Magdala.

Yó'o nì xikā tã fariseo ña ná kee Jesús iin ña'a ndato

16¹Ñoó nì kāsāā dao tã fariseo xí'ín tã saduceo, ta nì ka'an rá dátuu rá Jesús, chí nì xikā rā ña kee na iin ña'a ndato chí induú, dá ná kande'á á miñan ndaa nì kii na noo Ndios. ²Dá nì kaa na xí'ín rá:

—Tá kua'an kuaá, dá kaá ndo: “Va'a nda'o koo taan, chí nì kana kua'á induú.” ³Tá nì tũu noo na'a, dá kaá ndo di'a: “Kana nda'o tachí kuu víti, chí nì kana kua'á induú, ta

iin víkó nda'o.” ¡Kúú ndó ñayuu uu noo, dá chí va'a ti'a ndó kándaā ini ndo ndi kee induú, tído kō kándaā ini ndo ndi kóni kaa ña ná'ano xiní ndo tiempo viti! ⁴Ñayuu kini nda'o ndéi tiempo viti, ta xiní xíxi na Ndios, chí xikā na ña kee yu'u ña ndato noo ná, dá kandisa na. Tído o kée ta'an vai ni iin ña ndato noo ná. Sava'a ña ndato nì ndo'o Jonás koni na ndo'o yu'u —kaá na.

Dá nì ñankoo ñaá Jesús, dá nì kee na kua'an na.

Di'a kua'an ña nì dána'a Jesús sa'á ña kō vá'a dána'a tã fariseo

⁵Ta nì sã na iin kã xoo taño'o, tído nì ñandodó tã xionoo xí'ín ná kane'e ra pan keí rá xí'ín ná. ⁶Dá nì kaa Jesús xí'ín rá:

—Kandaa ndo mií ndó noó ña dákuita tachí pan, ña kían kéchóon tã fariseo xí'ín tã saduceo.

⁷Dá nì kāsá'á ndátó'ón tá'an mií tã xionoo xí'ín ná ñoó:

—Dión ká'an na, chí kō ní sã né'e yó pan kixió.

⁸Kúú nì kandaā va ini Jesús ña nì ka'an rā dión. Dá nì kaa na xí'ín rá:

—¿Ndiva'a ndátó'ón kuáchí ndo sa'á ña kōó pan né'e ndó? ¿Á cháá vá kándée ini ndo yu'u, ndani? ⁹Ta, ¿á kō kándaā ií vá ini ndo? ¿Á kō ndísaa ta'on ini ndo ña o'on va pan nì tiin yu'u nì xi'oi nì sasá'an o'on mil tã ñoó? ¿Á kō ndísaa ta'on ini ndo ndidaá tiyikā nì ñakúti ndó xí'ín ña nì kandoo noó nì sasá'an ñayuu ñoó? ¹⁰Ta, ¿á kō ndísaa ta'on ini ndo ña usá va pan nì tiin yu'u nì xi'oi nì sasá'an komi mil tã? Ta, ¿á kō ndísaa ta'on ini ndo ndidaá tiyikā nì ñakúti ndó xí'ín ña nì

kandoo noo ni sasá'an ñayuu ñoo?
11 ¿Á koo kandaá jí vǎ ini ndo ña koo
 ní ka'an ta'on vei sa'a pan? Chì ña
 ni ka'in xí'in ndó kían dándáki ña
 kánian kandaá ndo mií ndó noo ña
 dákuita tachí pan, ña kéchóon ta
 fariseo xí'in ta saduceo.

12 Dá ví ni kandaá ini ra ña koo ní
 ka'an na sa'a ña kánian kandaá ra
 mií rá noo ña dákuita tachí ndisa
 pan. Chì di'a ni ka'an na ña kandaá
 ra mií rá noo to'on dána'a ta fariseo
 xí'in ta saduceo.

**Di'a ni kuu tá ni kaa Pedro ña Jesús
 kúu Cristo, na dákaki ñaá**

13 Tá ni saá Jesús chí ñoo Cesarea
 Filipo, dá ni ndato'on ná ta xionoo
 xí'in ná, ta kaá na xí'in rá:

—¿Ndá yoo kúu yu'u, na ni nduu
 taa ñayuu yó'o, kaá ñayuu ñoo?

14 Dá ni kaa taa xionoo xí'in ná:

—Dao na kaá ña kúu ní Juan, na
 sa dakódo ndúta ñayuu. Ta dao ka
 na kaá ña kúu ní profeta Elías. Ta
 dao ka na kaá ña kúu ní profeta
 Jeremías. Ta dao na kaá ña kúu ní
 iin ka profeta.

15 Dá ni kaa Jesús xí'in rá:

—Ta ndo'ó viti, ¿ndá yoo kúu
 yu'u, kaá ndo'ó?

16 Dá ni kaa Simón Pedro:

—Mií ní kúu Cristo, na dákaki
 ñaá. Ta mií ní kúu de'e Ndios takí.

17 Dá ni kaa na xí'in Pedro:

—Ndiká'án ví yo'ó, Simón, de'e
 Jonás, dá chí o dúú ñayuu ní dátóon
 ñaxintóon, dá nákonon yu'u. Di'a
 tatái Ndios, na ió induú vǎ, ni
 dátóon nooon. **18** Ta ká'an ta'ani
 yu'u xí'on viti ña kananí yo'ó Pedro,
 ña kóni kaa yuu, ta sata yuu yó'o
 ko'in kava'i ve'e ño'i, na kúu

kuendái, ta o kándeé ta'on ña kúu
 yái ndii dánaá ñaáán. **19** Ta noo
 ndá'a miíon naki'o yu'u nda'a kaa,
 dá ka'andon choon noo ñayuu ño'o
 tixi ndá'a Ndios. Chì tá ná ka'andon
 choon noo ñayuu Ndios, ta kuiin
 Ndios xí'on. Tá ná kadon dao choon
 noo ná, ta kuiin ta'ani Ndios xí'on
 —kaá na.

20 Dá ni sa'anda na choon noo ta
 xionoo xí'in ná ña ná dá'a ni ka'an
 ra xí'in ni iin tó'on ñayuu ña mií ná
 kúu Jesús, na kúu Cristo.

**Yó'o kásto'on Jesús xí'in ta xionoo
 xí'in ná ndi ndo'o na, dá kuu na.**

21 Nda daá ni kasá'a ná kásto'on
 na xí'in ta xionoo xí'in ná ña miían
 ko'on na ñoo Jerusalén, dá ndo'o
 naní ní ná kee ta sá'ano xí'in ta
 duti saku'a'a, xí'in ta dána'a ley
 Moisés, ta kuu na. Ndi'i, dá natakí
 na tixi kuu óni. **22** Dá ni taó xóo ñaá
 Pedro. Dá ni kasá'a rá dánani ñaá
 rá, ta kaá ra xí'in ná:

—Tatá, o kóno ta'on Ndios ña
 ndo'o ní dión. ¡Ni iin kuu o ndó'o ní
 dión!

23 Dá ni nandío koo Jesús ni sa
 nde'é ná Pedro. Dá ni kaa na xí'in
 rá:

—¡Kua'án kuxoo noói, chí kéeon
 tát'o'on kée ña u'u! Yo'ó kúu ra
 kétéin noói, chí koo nákaní inon sa'a
 ña kóni Ndios, di'a nákaní inon
 tát'o'on ki'o nákaní ini taa va.

24 Dá ni kaa na xí'in ta xionoo xí'in
 ná:

—Ndi ndáa ndo'ó ká'án kanoo
 xí'in yu'u, dá kían kánian dánkoo
 ndó ña kóni mií ndó, ta natiin ndó
 cruz, ña kían ió ndo kuu ndo sa'i, ta
 ndiko ndo yu'u, ná ko'o. **25** Chì ndi

ndáa nā kóni dákaki na mií ná ñayúú yó'o, ñoon di'a kúú nā kuu. Tído ndi ndáa nā xí'o mií ñā kuu nā sa'a yú'u, ñoon di'a kúú nā nì'í ñā kataki nā. ²⁶Dá chi, ¿ndí kían va'a nì'í ñayuu tá ná kandeé ná nì'í ná ndidaá ñā kuiká ió ñayúú yó'o, ta naá vá ná noo Ndios? O, ¿ndí kían kúú ñā'a ndáya'i cháá ká tá o dúú ñā nì'í ná ñā kataki chíchí ná, ká'án ndó? ²⁷Dá chi iin kuú, dá nandió koo nā nì nduu taa ñayúú yó'o kasaa nā, ta ndato naye'e ndaa nā tátò'on kì'o naye'e tatá nā, ta nandió koo na xí'ín ndidaá ángel kéchóon noo ná, dá chiya'i na iin rá iin ñayuu tátò'on kì'o káa choon nì kee na. ²⁸Miían ndaa ná ka'ín xí'ín ndó ñā ió dao ndo'ó, nā ndíta yó'o, o kuú ta'on ndó nda ná koni ndo nā nì nduu taa ñayúú yó'o tá koo na kii na dándáki na —kaá Jesús.

Di'a nì kuu tá nì naye'e ndaa ññi Jesús xí'ín dá'on ná

17 ¹Tá nì ya'a iño kuú, dá nì kee Jesús ndáka na Pedro, xí'ín Jacobo, xí'ín ñani rá, ta naní Juan kua'an nā dinì iin yúku ñí'kó. ²Ta ñóo nì ñadaon na tátò'on kì'o káa na noo rá. Kúú nì naye'e ndaa oon ví noo ná tátò'on yé'e ndíndii. Ta nì ndukuxí kachì dá'on ná tátò'on kì'o ndato tóon ñó'o. ³Ta kúú iin kuití vá nì na'a noo Moisés xí'ín Elías, ta ndíta na ndátó'ón ná xí'ín Jesús. ⁴Dá nì kaa Pedro xí'ín Jesús:

—Va'a kúú ndéi ndu yó'o, tatá. Tá kóni ní, dá ná kava'a ndu onì tìya'ó. Iian ná koo mií ní, ta iian ná koo Moisés, ta iin kaan ná koo Elías —kaá rá.

⁵Ta xían nani ká'an iì Pedro xí'ín ná, kúú nì naxino iin viko ndato yé'e. Ta kúú nì dadá'i ñaá. Ta kúú tein viko ñóo nì seido'o ra nì ka'an Ndios:

—Ta yó'o kúú de'e manì yu'u, ta náta'an inìi xiníí xí. Kueídó'o ndó tò'on ká'an xì —kaá nā.

⁶Tá nì seídó'o tã xionoo xí'ín ná ñóo tò'on nì ka'an Ndios, dá nì sã kuíta xití rá, ta nì xino taan rá nda ño'ó'o, ta nì yu'ú nda'o ra. ⁷Dá nì natuu yati Jesús noo ndéi ra, dá nì kani ndá'a ná sata rá, dá nì kaa nā xí'ín rá:

—Ndakuei ndó, ta ná dá'a nì yu'ú ndo.

⁸Dá tá nì ndane'e noo rá, kúú sã koo ká va taa ñóo ndíta xí'ín Jesús. Ndada iin tó'ón míí vá ná iin noo rá.

⁹Ta noo konoo Jesús kua'an nā ndika yúku ñóo xí'ín taa ñóo, dá nì sa'anda nā choon noo rá, ta kaá nā:

—Ná dá'a nì nakani ndó xí'ín nì iin tó'ón ñayuu sã'a ñā nì na'a Ndios noo ndo nda ná kasandaá kuú nataki nā nì nduu taa ñayúú yó'o.

¹⁰Dá nì ndatò'ón rá Jesús:

—¿Ndiva'a ká'an taa dána'a ley Moisés ñā dinñó'ó ká kánian kii profeta Elías, dá kasaa nā dákaki ñaá?

¹¹Dá nì kaa Jesús xí'ín rá:

—Ndaa va ká'an rá ñā dinñó'ó ká kánian kii Elías ndeyíko nā ndidaá ñā'a. ¹²Tído yu'u ká'ín xí'ín ndó ñā sã nì kixi va Elías, ta koo ní nákonì ta'on ñaá rá, chi nì kee ra xí'ín ná tátò'on kì'o nì ka'án mií rá. Ta dión ta'ani ko'on rá kee ra xí'ín nā nì nduu taa ñayúú yó'o —kaá nā.

¹³Dá nì kandaá ini tã xionoo xí'ín ná ñóo ñā ká'an nā sa'a Juan, nā sã dakódo ndúta ñayuu.

**Di'a nī kee Jesús nī nduv̄a'a na iin
tayíí nákaa espíritu kini**

14Tá nī naxino nā noo ndéi ñayuu kuá'a ñoó, dá nī natuu yati ñaá iin t̄aa, dá nī s̄a kuíin x̄ití rá noo Jesús, dá nī kaa r̄a x̄í'ín ná:

15—Tatá, ku'u ini ní s̄a'á de'e ló'i, dá ch̄i ndó'o xi kue'e x̄í'i ȳí'í, ta ndó'o nd̄a'o n̄íó x̄í, ch̄i kánkao nd̄a'o xi noo k̄éi ñó'o, x̄í'ín noo ñó'o takuif̄i k̄ee kue'e ndó'o xi. **16**Ta ndákai x̄i nī kas̄aaj̄i noo t̄aa x̄ionoo x̄í'ín ní, dá nduv̄a'a ñaá rá, t̄ido k̄o ní k̄andéé ta'on ra —kaá n̄a.

17Dá nī kaa Jesús:

—iNandéé k̄a v̄iñ ñayuu k̄o kándisa kúu ndo'ó, ta dó'ó nd̄a'o ndó! ¿Ndidaa k̄a ví kooi x̄í'ín ndó? Ta, ¿ndidaa k̄a ví k̄i'o ndéé in̄i sa'a ndo? Kane'e ndó tayíí xaan nak̄i ndo —kaá n̄a.

18Dá nī sa'anda Jesús choon noo espíritu kini nákaa ini x̄i. Dá nī ketaan kua'an. Ta kúu iin ndéé vá nī nduv̄a'a xi m̄íí hora daá ñóó.

19Dá nī natuu yati t̄a x̄ionoo x̄í'ín ná noo ná, dá nī nd̄ato'ón xoo ñaá rá:

—¿Ndiv̄a'a k̄o ní k̄andéé ndu'u taó ndú espíritu kini ñoó?

20Dá nī kaa Jesús x̄í'ín rá:

—Ch̄i cháá vá nī k̄andéé in̄i ndo ñ̄a nduv̄a'a xi kee Ndios. M̄iñ̄a ndaa ná ka'in x̄í'ín ndó ñ̄a v̄a'ará lú'u k̄andéé in̄i ndo Ndios tát̄o'on k̄i'o leé nd̄ik̄i mostaza, dá k̄iñ̄a kuu va ka'an ndo x̄í'ín yúku f̄in k̄aa: “Kua'án ná kuiion chí k̄aa”; ta kúu dión vá kakuuan. Ta kúu ni iin ñ̄a'a o k̄akuu ñ̄a kuách̄i noo ndo. **21**T̄ido o k̄andéé ta'on ndó taó ndo espíritu kini, ñ̄a k̄ee dión, tá ná o k̄ák̄a ndo

ñ̄a man̄i noo Ndios, ta x̄iñ̄a nani o k̄áne'e īi ndo —kaá n̄a.

**Yó'o kást̄o'on tuku Jesús ndi ndo'o
na, dá kuu n̄a**

22Ta nani ndéi na kuendá Galilea, dá nī kaa Jesús x̄í'ín t̄a x̄ionoo x̄í'ín ná:

—Ko'on iin t̄aa nak̄i'o ra n̄a nī nduu t̄aa ñayuu yó'o noo nd̄a'a t̄a xiní u'u ñaá, **23**dá ka'án̄i ñaá rá. T̄ido t̄ixi kuu ón̄i, ta kúu nataki va na —kaá n̄a.

Ta kúu nī kunda'í nd̄a'o ini r̄a s̄a'á ñ̄a nī ka'an n̄a dión.

**Di'a nī kuu tá nī x̄i'o Jesús d̄i'ón sa'a
ve'e ñ̄o'o ká'ano**

24Tá nī sāa n̄a ñoo Capernaum, dá nī natuu yati dao t̄aa kí'ín ya'i sa'a ve'e ñ̄o'o ká'ano noo ió Pedro, dá nī nd̄ato'ón ñaá rá:

—¿Á k̄o x̄i'o ta'on maestro ní d̄i'ón sa'a ve'e ñ̄o'o?

25Dá nī kaa Pedro:

—Jāan, x̄i'o nāan.

Tá nī ndu'u Pedro ve'e, ta kúu yach̄i va nī nd̄ato'ón ñaá Jesús:

—¿Ndi ká'án̄a yo'ó, Simón? ¿Ndá noo kí'ín ya'i t̄a né'e choon ñayuu yó'o sa'a ñ̄o'o? ¿Á noo n̄a ñoo m̄íí rá, o noo n̄a ñoo tukú dándáki ra?

26Dá nī kaa Pedro:

—Noo n̄a ñoo tukú vá kí'ín ya'i ra. Dá nī kaa Jesús:

—Jāan, ch̄i n̄a ñoo r̄a, k̄o k̄áni ta'an vaan chiya'i na. **27**T̄ido ná dá'a ni dár'u'u ȳo rá. Kua'án̄a yú'u t̄año'o, ta t̄iion̄ t̄iyaká, ta kirí m̄íí noo nī t̄iion̄, ta nandik̄a yú'u r̄i. Ta ñoó nani'on̄ iin d̄i'ón k̄aa. Ta kane'ón̄ ñ̄a kisón̄, dá k̄i'ón̄ ñ̄a noo rá sa'a yú'u x̄í'ín sa'a m̄i'ón̄ —kaá n̄a.

**Yó'o dána'a Jesús sa'a ndá yoo kúú
nā ndáya'i cháá ká noo Ndios**

18 ¹Ta tiempo daá ñóó ñi natuu yati tã xíonoo xí'ín Jesús noo ió nã, dá ñi kaa rã xí'ín ná:

—¿Ndá yoo kúú nã ndáya'i cháá kã tein nã ñó'o tixi ndá'a Ndios?

²Dá ñi kana Jesús iin tayií ló'o iin ñóó ñi saã xí noo ná. Dá ñi chikani ñaa ná tein tã xíonoo xí'ín ná ñóó.

³Dá ñi kaa nã:

—Míiã ndaa ná ka'in xí'ín ndó ñã tá ná o nádaon ndó míí ndó nduu ndó táto'on k'i'o kúú takuálí, dá kían ni iin kuu o koní ndo ndu'u ndó tixi ndá'a Ndios. ⁴Chí ndi ndaa nã kénóo míí táto'on k'i'o kúú takuálí, noón vá kúú nã ndáya'i cháá kã tein nã ñó'o tixi ndá'a Ndios. ⁵Ta ndi ndaa míí ñayuu ná natiin va'a iin takuálí ta kaa táto'on k'i'o kaa tayií yó'o sa'a ñã kúú ná kuendá yu'u, dá kían keei kuendá ñã míí vái ñi natiin va'a na.

**Yó'o dána'a Jesús ñã ná dá'a ni
dáka'an kue'é yó dao kã ñayuu ñã
ya'a na kee na kuachi**

⁶Ta ndi ndaa míí ñayuu kándée dáka'an kue'é takuálí kándisa yu'u ñã ya'a xi kee xi kuachi, noón kúú nã va'a cháá kã ná kandiko yuu molino dikó ná, ta ná dáketa ñaa ná ndã mää ini taño'o. ⁷¿Nda'í kúú ví ñayuu ndéi ñayuu yó'o, chí kuá'a nda'o ñã'a dáka'an ñaa, dá ya'a na kee na ñã kini! Ta daá kuití vei ñã dáka'an ñaa ñã kee na kuachi. Tído jnda'í cháá kã ví ndo'o nã dáka'an kue'é dao kã ñayuu, dá ya'a na kee na kuachi!

⁸Sa'a ñoó tá yá'a ndó kée ndó kuachi xí'ín ndá'a ndo o sa'a ndo, dá kían ka'anda ndo iin xooan, ta dákana ndoan. Chí va'a cháá kã ví ñã ku'u ndó noo ió Ndios xí'ín iin xoo ndá'a ndo o xí'ín iin xoo sa'a ndo o duú kaa ko'on ndo xí'ín ndi nduú ndá'a ndo o ndi nduú sa'a ndo kaño'o ndó indayá noo kéí ñó'o, tá'an ñã ni iin kuu o ndá'o. ⁹Tá yá'a ndó kée ndó kuachi xí'ín nduchí nóo ndo, dá kían taó ndoan, ta dákana ndoan. Chí va'a cháá kã ví ñã ku'u ndó noo ió Ndios xí'ín iin xoo nduchí nóo ndo o duú kaa ko'on ndo xí'ín ndi nduúan kaño'o ndó indayá noo kéí ñó'o.

**Yó'o dána'a Jesús sa'a iin léko
ni ndaño'ó**

¹⁰¿O sa káño'ó ndó ni iin tó'on takuálí yó'o, chí míiã ndaa ka'in xí'ín ndó ñã daá ndíta va ángel ndáka ñaa náki'o na kuendá sa'a xí noo tatái, nã ió induú, ¹¹chí ñi kasáa nã ñi nduu tã ñayuu yó'o nandukú ná ñayuu ñi kana xoo noo Ndios, dá dákaki ñaa ná.

¹²¿Ndi kée iin tã ndáka iin ciento léko tá ñi ndaño'ó iin rí, ká'an ndó? ¿Á kó dánkoo ta'on ra komi díko sa'on komi kã ríon, dá ki'in ra ko'on rã yúku nandukú rá kirí ñi ndaño'ó ñóó? ¹³Dá tá ñi naní'i rá rí, ná ka'an ndaai xí'ín ndó ñã kádij cháá kã ini rã sa'a kiríoon o duú sa'a komi díko sa'on komi kirí kó ní ndaño'ó ñóó. ¹⁴Ta díon ta'ani kó kóni ta'on tatá yó Ndios, nã ió induú, ñã ndaño'ó iin kaa takuálí yó'o.

**Yó'o dána'a Jesús ñã kánian ku'u
ká'ano ini yó sa'a sátá'an yó**

¹⁵Ta tá ñi ya'a iin kaa ñani ndo ñi kee na iin kuachi noo ndo,

kua'án ndo dánani ndó nà noó kò
fín ndéi. Tá nì nakoni nà kuachi na,
dá kían nandei vạ'a tuku ndó.

16Tído tá kò kóni nà nakoni nà
kuachi nì kee na, dá kían kua'án
ndo kuaka ndó iin o uụ kạ ñayuu,
dá chị kaá ley ña uụ o onị tịa
xínño'ó kị'o kuendá sa'a iin ña'a, dá
kían keyíko choon. **17**Tído tá kò ní
kékuendá nà ñayuu ndáka ndó nì
sa'an ndo, dá kían nakị'o ndó
kuendá no ndidaa nà kándisa xí'ín
ndó sa'a kuachi nì kee na. Tá nì noó
nà kándisa ñoó kò ní xíin na nakoni
nà kuachi na, dá kían ná kandọ na
kakuu na iin nà kò ná'á Ndios, o iin
nà kí'ín yạ'i sa'a ño'ọ noo ndo.

18Miian ndaạ ná ka'ín xí'ín ndó
ña tá ná kadi ndo dao choon noó
ñayuu ñayuu yó'o, kuiin va Ndios
xí'ín ndó ndạ induú. Ta tá ná
ka'anda ndo choon noo dao kạ nà
ñayuu yó'o, kuiin ta'ani Ndios xí'ín
ndó ndạ induú. **19**Ta nándiọ kọo
tukui ká'ín xí'ín ndó ña tá náki'ín
tá'an uụ ndo, ta iin noó nì nduu
ñaxintóni ndo, ta kaka ndo ndi ndáa
mií vạ ña'a, dá kían tatái Ndios, nà
iọ induú, kị'o na ña noo ndo. **20**Dá
chị noo náta kạ uụ o onị ñayuu ndéi
na kéká'ano na yu'u, me'í nà ñoó
iói.

21Dá nì natuu yati Pedro noo ná,
dá nì kaa ra:

—Tatá, ¿ndidaa ta'ándá kánian
ku'u ká'ano ini sa'a ñani tá yá'a na
noo? ¿Á ndạ usạ ví ta'ándá?

22Dá nì kaa Jesús xí'ín rá:

—O dụú usạ oon nì ta'ándá, kaa
yu'u. Di'a nándiọ kọoon ku'u
ká'ano inon sa'a ná onị diko uxị
ta'ándá. Ta keeón dión usạ
ta'ándá.

**Di'a kua'an ña nì daná'a Jesús sa'a
uụ tịa tái noo iin rey**

23Kị'o dándáki Ndios ñayuu nà
kían táto'on kị'o kée iin rey tá
ndékuendá rạ xí'ín tịa kéchóon noo
rá. **24**Iin kuụ, dá nì kasá'a rá
ndékuendá rạ xí'ín rạ tái noo rá.
Kúú nì kana ra iin tịa tái uxị mií
dị'ón plata noo rá nì saạ rạ. **25**Ta kò
ní kándéé ta'on ra chiya'i ra dị'ón
tái rạ. Sa'a ñoó nì sa'anda rey ñoó
choon ña ná dịkó rá mií rá xí'ín
ñadi'í rạ, xí'ín de'e ra, xí'ín ndidaa
ña vạ'a iọ noo rá, dá ná naa ña tái
rạ. **26**Dá nì sạ ku'ín xịtí tịa kéchóon
ñoó, dá nì kasá'a rá seí nda'í rạ noo
rey ñoó, ta kaá rạ: “Tatá, kandati
táo ní yu'u, dá ná chiya'i ndi'ii ña
távị noo ní.” **27**Dá nì ku'u ini rey
ñoó sa'a rá. Ta kúú nì dayáa ñaá rá,
dá nì xị'o ká'ano ini rạ sa'a dị'ón tái
tịa ñoó noo rá.

28Tído tá nì yaa tịa ñoó kua'an rạ,
ta kúú ñoó nì naki'ín tá'an ra xí'ín
iin kạ tịa kéchóon dáó xí'ín rá, ta tái
tịa yó'o iin ciento dị'ón plata noo
mií rá. Dá nì tiin ñaá rá, dá nì
kasá'a dakuá'ánó ñaá rá, dá kaá rạ:
“Chiya'i kịí ña távọn noo.” **29**Dá nì
sạ ku'ín xịtí ta'ani tịa kéchóon dáó
xí'ín rá ñoó, nì kasá'a seí nda'í rạ
noo rá, ta kaá rạ: “Kandati táo ní
yu'u, dá ná chiya'i ndi'ii ña távị noo
ní.” **30**Tído kò ní xíin ta'on ra
kandati táo ñaá rá. Di'a nì sa'an rạ
nì saki rạ choon sa'a rạ tái noo rá,
dá nì chikáa ñaá rá ve'e kạ ndạ ná
chiya'i ndi'i ra ña tái rạ noo rá. **31**Tá
nì xini dao kạ tịa kéchóon dáó xí'ín
rá ña dión nì kee ra, kúú nì tar'u'u
nda'o ini rạ. Dá nì sa'an rạ nì
nakani ndi'i ra xí'ín rey ñoó sa'a

ndidaá ña nî kuu. ³²Dá nî kana rey ñoó tã nî kee dión. Dá nî kaa ra xí'ín rá: “Tã kéchóon kini nda'o kúú yó'ó. Dión ví kuá'á dî'ón tái yó'ó noóí, tído nî xî'o ká'ano va inîi sa'ón, dá chî nî seí nda'ávóon noóí. ³³Ta, ¿ndiva'a kô ní xî'o ká'ano inon sa'á tã kéchóon dáo xí'ón tát'ón kî'o nî xî'o ká'ano ini yu'u sa'ón?” kaá rey. ³⁴Ta nî xido nda'o ini rey ñoó. Sa'á ñoó nî nakî'o ñáá rá noo ndá'a soldado ña dándó'o ra nîo rá nda ná chiya'i ndî'i ra dî'ón tái ra. ³⁵Ta dión ta'ani kee tatá yu'u, na ío induú, xí'ín iin rá iin ndo'ó tá ná o kú'u ká'ano ndisa ini ndo sa'a ñani ndo —kaá Jesús.

Yó'o dána'a Jesús ña ná dá'a ni dánkoo iin tã ñadi'í ra

19 ¹Tá nî ndî'i nî ka'an Jesús to'on yó'o, dá nî keta na kuendá Galilea kua'an na kuendá Judea nda iin ka xoo yuta Jordán. ²Ta kúú kuá'á nda'o ñayuu tákuei ñáá kua'an na, ta ñoó nî nduva'a na ndidaá na kú'u.

³Dá nî natuu yati dao tã fariseo noo iin Jesús, dá nî ka'an rá dátuu ñáá rá, dá nî ndato'ón ñáá rá:

—¿Á kuu dánkoo iin tã ñadi'í ra sa'a ndi ndáa mií vá ña'a?

⁴Dá nî kaa Jesús xí'ín rá:

—¿Á kô óon ta'on ka'i ndó ña na nî kava'a ñayuu yó'o nda mií sa'a, “noón kúú na nî kava'a iin tã xí'ín iin ñá'a?” ⁵Dá nî kaa na: “Kánian dánkoo tã tatá ra xí'ín naná ra, dá naki'in tá'an ra xí'ín ñadi'í ra, dá kían nduu na nda iin tó'ón vá.” ⁶Ta kô kúú ka na uu, ndadá iin tó'ón vá kúú ná. Ta mií Ndios kúú na nî dakí'in tá'an ñáá, sa'á ñoó ni iin

tó'ón ñayuu kô kánian ka'anda tá'an na —kaá Jesús.

⁷Dá nî kaa ra xí'ín ná:

—Tá kî'o dión kían, ta ¿ndiva'a nî sonó Moisés ña kuu va kî'o iin tã iin tuti noo ñadi'í ra ña ká'an ña kóni ra ka'anda tá'an ra xí'án, ndî'i daá, dá kuu va dánkoo ñáá rá? —kaá ra.

⁸Dá nî kaa Jesús xí'ín rá:

—Sa'á ña káxi nda'o nîo ndo, sa'á ñoó nî sonó Moisés ña kuu ka'anda tá'an iin tã xí'ín ñadi'í ra. Tído nda mií sa'a ñayuu yó'o kô ní kaá ta'on Ndios ña dión kee ra. ⁹Sa'á ñoó ká'an yu'u ña ndi ndáa mií vá tã nî dánkoo ñadi'í ra, xían nani kô kían kuachi ña nî natuuán xí'ín iin ka tã, ta nî tandá'a rá xí'ín iin ka ñá'a, dá kían roón kúú ra yá'a kée kuachi xí'ín ñá'a ñoó noo Ndios. Ta ndi ndáa mií vá tã ná tanda'a xí'ín ñá'a nî kandoo ñoó, roón ta'ani kúú ra yá'a kée kuachi xí'ín ñá'a ñoó noo Ndios.

¹⁰Dá nî kaa tã xí'ín ná:

—Tá dión ndó'o tã xí'ín ñadi'í ra, dá kían va'a kaan ná dá'a ni tanda'a yo.

¹¹Dá nî kaa na xí'ín rá:

—O duy ndidaá tã kándia kee dión, sava'a ra nî ni'í tá'í noo Ndios vá kúú ra kandeé iní kee dión. ¹²Dá chî dao tã kúú ra kándéé iní ndéi mií, dá chî kî'o dión kúú rá nda nî kaki ra. Ta dao ka ra kándéé iní ndéi mií, dá chî dao tã nî ndata ñáá, dá ná dá'a ni katóo ra na ñá'a. Ta dao ka ra kándéé iní ndéi mií, dá chî kándadî ra na ñá'a, chî kóni ra ña ndu'u cháa ka ñayuu tixi ndá'a Ndios. Tá xí'o ndéé iní ndo kandeí mií ndó, dá kían kee ndó dión —kaá Jesús.

**Di'a ni kuu tá ni natiin va'a
Jesús takuálí**

13Ta ni ndi'i, dá ndáka ñayuu dao takuálí vèi na noo Jesús, dá ná chinóo na ndá'a ná diní xí, dá ná kaka na ña maní noo Ndios sa'a xí. Tído ni kásá'a taa xionoo xí'in Jesús dánani ra ñayuu ñoo sa'a ña kée na dión. **14**Dá ni kaa Jesús xí'in rá:

—Konó ndó noo takuálí xaən ná kii xi noo yú'u. Ná dá'a ni chituu ndó xi, dá chī ñayuu kándée iní tatá Ndios tátò'on kándée iní takuálí xaən tatá xi, noón kúu na ñó'o tixi ndá'a Ndios —kaá na.

15Dá ni chinóo na ndá'a ná diní iin rá iin xi. Dá ni xiká na ña maní noo Ndios sa'a xí. Tá ni ndi'i, dá ni kee na kua'an na.

Di'a ni ka'an Jesús xí'in iin taa kuiká

16Kúu ni natuu yati iin taa noo iin Jesús, dá ni kaa rá xí'in ná:

—Maestro va'a kúu ní. Ta, ¿ndí kían kánian kee, dá ni'í ña kataki chíchíí?

17Dá ni kaa na xí'in rá:

—¿Ndiva'a ká'an yó'ó ña kúu yu'u iin na va'a? Ta ni iin tó'on ñayuu kó kúu na va'a. Iin tó'on diní Ndios vá kúu na va'a. Tído, tá kónon ni'on ña kataki chíchón, dá kían kánian keeón choon sa'ándá Ndios.

18Dá ni kaa rá xí'in ná:

—¿Ndi ndáa choon kánian kee?

Dá ni kaa Jesús xí'in rá:

—O sa ka'ánón ndii, ta o sa kéeón kuachi xí'in iin ñá'a kó kúu ñadi'óon, ta o sa kí'in kuí'ínón, ta o sa káva'ón ña to'ón ka'on, **19**ta koo ñañó'ó noo tatóon xí'in noo nanóon, ta ku'u inon sa'a ñayuu xí'ón tátò'on ndó'ón xí'in mií'ón.

20Dá ni kaa taa ñoo:

—Nda ló'o vei ni kásá'a seídó'i ndidaa choon yó'o. ¿Á ió iin ka ña'a kómani kee?

21Dá ni kaa Jesús xí'in rá:

—Tá kónon kakuuón iin taa ndaa noo Ndios, kua'an dīkó ndí'ón ña'a ió nooon, ta dasoon di'ón ñoo noo na kúnda'í, dá kían koo kuí'ón chí induú, dá kían kison kanooón xí'in yu'u.

22Tá ni seido'o ra ña dión ni kaa Jesús, ta kúnda'í nda'o ni kuu ini ra ni nandió koo ra kua'an ra, chī taa kuiká nda'o kúu rá.

23Dá ni kaa Jesús xí'in taa xionoo xí'in ná:

—Miían ndaa ná ka'in xí'in ndó ña kuachi nda'o kían, dá ndu'u ñayuu kuiká tixi ndá'a Ndios. **24**Ta nandió koo tukui ká'in xí'in ndó ña kaon cháá ka chika'anda iin camello yái iin ión tukú o duú ka ña ndu'u iin na kuiká tixi ndá'a Ndios —kaá na.

25Tá ni seídó'o taa xionoo xí'in ná to'on yó'o, kúu ni naa nda'o ini ra. Dá ni ndato'ón rá Jesús:

—¿Ndá yoo ni'í ña kaki na, tá dáá?

26Dá ni nandió koo Jesús ni sa nde'é ná noo rá, dá ni kaa na xí'in rá:

—Ni iin tó'on ta'on ñayuu o kándée kee dión, tído ndidaa tá'an va ña'a kándée Ndios kee na.

27Dá ni kaa Pedro xí'in ná:

—Ndu'u kúu rá ni dankanoo ndi'i ndidaa kúu ña'a ió noo ndú, ta xionoo ndu xí'in mií ní, tatá. ¿Ndí kían k'i'o Ndios noo ndú'u, tá dáá?

28Dá ni kaa Jesús xí'in rá:

—Miían ndaa ná ka'in xí'in ndó ña tá ná kasandaá kuu ndesaa Ndios

ndidaá ña'a, dá kakoo na ni nduu
 ta ñayuu yó'o noo téi noo dándáki
 na noo ndato téi náye'e ndaa induú.
 Ta ndo'ó, na sa xionoo xí'ín yu'u,
 nandei ta'ani ndó noo ndin uxí uu
 téi ndíta ñoó, dá keyíko ndo sa'a
 ñayuu ni kii tein na ve'e ndin uxí uu
 de'e ta Israel. ²⁹Ta ndi ndaa miíó na
 ni dankoo ve'e na, o ñani na, o k'i'o
 na, o ku'u na, o tatá na o naná na, o
 ñadi'í na, o de'e na o ñó'o ná sa'a
 yú'u, na yó'o kúu na nani'i nda iin
 ciento cháá ka ña'a noo Ndios, ta
 ni'i ta'ani na ña kataki chíchí ná.
³⁰Tído kua'a nda'o ñayuu kúu noo
 ñayuu yó'o, noón di'a kúu na kakuu
 noo ndi'i kuií noo Ndios. Ta na kúu
 noo ndi'i kuií noo ñayuu ñayuu
 yó'o, noón di'a kakuu na kuita noo
 noo Ndios tiempo daá ñóó.

Yó'o nákaní Jesús sa'a iin ta xíti uva

20 ¹Tá k'i'o dándáki Ndios
 ñayuu na kíán táto'on kée
 iin ta xíti uva, chi na'a nda'o ni
 kee ra kua'an ra ndukú rá ta
 kechóon noo uva ra. ²Dá tá ni ni'i
 ñaá rá, dá ni kandoo nda ra xí'ín
 ta kéchóon ñoó ña chiya'i ñaá rá tá
 kuu. Dá ni tanda'a ñaá rá kua'an ra
 noo chóon. ³Dá ni nandió koo tuku
 ra kua'an ra ndukú rá cháá ka ta
 kechóon noo rá táto'on ka iin na'a.
 Dá ni xini ra ndéi oon dao ta noo
 yá'i ñoó. ⁴Dá ni kaa ra xí'ín rá:
 "Kua'an ndo'ó kechóon ndó noo kaa
 uva yu'u, dá ná chiya'i va'i ndo'ó",
 kaá ra xí'ín ta ñoó. Dá ni kee ta
 ñoó kua'an ra noo chóon. ⁵Táto'on
 dao nduu ni ni'i sato'o uva ñoó
 cháá ka ta ni kandía ko'on
 kechóon noo uva ra. Ta nda ka oni
 sa'ini ni ni'i rá cháá ka ta kechóon

noo uva ra. ⁶Dá ni kee tuku ra
 kua'an ra táto'on ka o'on sa'ini, ta
 ni ni'i túku ra dao ka ta ndéi oon.
 Dá ni kaa ra xí'ín rá: "¿Ndiva'a ndéi
 oon ndó iin ní kuu víti?" ⁷Dá ni
 kaa ta ñoó: "Dá chi ko iin ta'on
 xí'o choon kee ndu'u." Dá ni kaa
 sato'o uva ñoó xí'ín rá: "Kua'an ndo
 noo kaa uva kechóon ndó, dá ná
 chiya'i va'i ndo." ⁸Tá ni kuaá, dá ni
 kaa sato'o uva ñoó xí'ín ta dándáki
 ve'e ra: "Nditúti yo'ó ta kéchóon
 kaa, dá chiya'ávón ra iin ní kuu.
 Ta dinñó'ó ka chiya'ávón ta ni
 kasáa noo ndí'í, dá chiya'ávón ta ni
 kasáa mií noó." ⁹Dá ni kasáa ta ni
 kasá'a kéchóon táto'on ka o'on
 sa'ini ñoó, ta kúu iin ní vá kuu ni
 chiya'i ñaá rá. ¹⁰Tá nda noo ndí'í,
 dá ni kasáa ta ni ku'u nda na'a
 ñoó. Dá ni ka'an rá ña chiya'i ñaá
 rá cháá ka. Tído ni chiya'i ta'ani
 ñaá rá iin ní kuu vá. ¹¹Dá tá ni ni'i
 rá ya'i ra, dá ni kasá'a rá ká'an
 kuáchi ra noo sato'o ñoó, ¹²ta kaá
 ra: "Tá'an ta ni kasáa nda noo
 ndí'í ñóó, iin tó'ón vá hora ni
 kechóon ra, tído, iin nóó vá ni kana
 ya'i ndu'u xí'ín rá, va'ará ni ku'u
 ndu nda na'a, ta ni ndo'o nda'o
 ndu, ta ni kei ndu ni kee ká'an iin
 ní ndii yaká." ¹³Dá ni kaa sato'o
 ñoó xí'ín iin ta ñoó: "Amigo, ko ní
 ya'a ta'on yu'u nooon, dá chi ni
 chiya'ii yo'ó iin ní kuu táto'on k'i'o
 ni kandoo yó. ¹⁴Sa'a ñoó, ki'in
 di'ón ña kánian ni'on, ta kua'an
 nó'on. Chi ni chikaa ini ña chiya'i
 ta ni kasáa noo ndí'í yó'o táto'on
 k'i'o ni chiya'ii yo'ó. ¹⁵¿Á ko ná'a
 ta'an voón ña ió va íchi yu'u keei
 ña ká'an mií xí'ín di'óin? ¿Á tá'u'u
 va inon sa'a ña kúu yu'u iin ta va'a

ini, ndani?" kaá ra. **16**Dá chí ñayuu kúú noo ñayuu yó'o, noón di'a kúú na kakuu noo ndí'í kuií noo Ndios. Ta na kúú noo ndí'í kuií noo ñayuu ñayuu yó'o, noón di'a kakuu na nakuíta noo noo Ndios. Dá chí kua'á nda'o ñayuu ni nakana Ndios, tído cháá vá ná natiin ña káki na.

**Kásto'on tuku Jesús ndi ndo'o na,
dá kuu na**

17Ta noo koka Jesús kua'an na íchí kua'an ñoo Jerusalén, dá ni taó xóo na ndin uxí uu tá xíonoo xí'ín ná tein ñayuu ñoo, dá ni kaa na xí'ín rá:

18—Viti kían koka yó kua'an yo ñoo Jerusalén. Ta ñoo ko'on iin taa nakí'o ra na ni nduu taa ñayuu yó'o noo ndá'a tá dutí sakuá'a, xí'ín noo ndá'a tá dána'a ley. Dá kandoo ra ña kánian kuu na, **19**dá nakí'o ñaa rá noo ndá'a tá tukú. Dá kedíki ndaa ñaa rá, ta kani ñaa rá, ta chirkaa ñaa rá ndíka iin cruz. Tído tixi kuú óni, kúú nataki va na —kaá Jesús ká'an na sa'a míí ná.

**Di'a ni kuu tá ni xiká Juan xí'ín
Jacobo iin ña maní noo Jesús**

20Dá ni natuu yati ñadi'í Zebedeo xí'ín ndi nduú de'án noo Jesús. Dá ni sa kuíin xítíán noo ná. Dá ni ka'an xí'ín ná ña ná kee na iin ña maní xí'án.

21Dá ni ndato'on ñaa Jesús:

—¿Ndí kían kónon kee xí'ón?

Dá ni kaaan xí'ín ná:

—Konó ní ña ná kande ndi nduú de'i yó'o noo koo ní dándáki ní. Iin xi ná koo xoo kuá'a ní, ta iin ka xi ná koo xoo íti ní.

22Dá ni kaa na:

—Ko ná'a ta'on ndo'ó ndí kían xiká ndo. ¿Á ío ndo ña ko'o ndó kír á ova ko'o yu'u? ¿Á ío ndo ña kodo ndúta ndo tát'on kí'o kodo ndúta yu'u xí'ín ña ndo'í?

Dá ni kaa ra xí'ín ná:

—Ío va ndu'u ña ndo'o ndu dión.

23Dá ni kaa Jesús xí'ín rá:

—Míían ndaa ndisa ko'o ndo'ó kír á ova ko'o yu'u, ta kodo ndúta ta'ani ndó xí'ín ña ndo'o naní ndó tát'on kí'o ndo'o yu'u. Tído ña kande ndó xoo kuá'a yu'u o xoo íti yu'u, o duú choon sa'ándá yu'u kían. Chí ñoo kúú noo ni kenduu tatái Ndios kande ñayuu ni kaxi míí ná —kaá Jesús.

24Tá ni seido'o uxí ka taa xíonoo xí'ín Jesús ña ni xiká ndi nduú ra kúú ñani ñoo noo ná, dá ni karyíí rá xí'ín rá. **25**Dá ni kana Jesús ndidaá rá, dá ni kaa na xí'ín rá:

—Sa ná'a vá ndó tát'on kí'o kée tá né'e choon dándáki ra ñoo ñó'o ñayuu yó'o, chí kéndúsá ra xí'ín ñayuu kuedó'o ñaa ná. Ta ra né'e choon ná'ano sa'ándá ra choon noo ñayuu ñó'o tixi ndá'a rá. **26**Tído ko káni ta'an vaan kee ndó dión tein míí ndó. Chí ndi ndaa ndo'ó kátoó kakuu iin taa ndáya'i tein míí ndó, dá kían kánian koni kuáchí di'a ndó noo dao ka ndo. **27**Ta ndi ndaa ndo'ó kátoó kakuu noo tein míí ndó, dá kían kánian koni kuáchí di'a ndó noo dao ka ndo, **28**ta kee ndó tát'on kée na ni nduu taa ñayuu yó'o, chí ko ní kásaa na, dá koni kuáchí ñayuu noo ná. Di'a ni kasáa na koni kuáchí di'a na, ta nakí'o na míí ná kuu na, dá dítá ná ndidaá ñayuu tixi ndá'a ña kánian ndo'o na sa'á kuachi kée na —kaá Jesús.

**Di'a nì kuu, dá nì nduṽa'a Jesús uu
taa kọ́ túu noo**

29 Dá nì keta Jesús ñoo naní Jericó kua'an nà xí'ín taa xionoo xí'ín nà. Ta kua'á nda'o ñayuu tákuei ñaa kua'an nà. **30** Ta yu'ú íchì nọ́ kua'an nà ñoo ndéi uu taa kọ́ túu noo. Tá nì seido'o ra ña yá'a Jesús kua'an nà íchì ñoo, dá nì kasá'á káyu'ú rá:

—¡Tatá, de'e nà ve'e rey David, ku'u ini ní sa'a ndú'ú! —kaá rá.

31 Ta dánani ñaa ñayuu ñoo, dá ná kandeí tádí rá. Tído kúú ví'í ká ví ndúndéé rá káyu'ú rá:

—¡Tatá, de'e nà ve'e rey David, ku'u ini ní sa'a ndú'ú! —kaá rá.

32 Dá nì sà tuu tóo Jesús, dá nì kana ñaa ná, dá nì kaa nà xí'ín rá:

—¿Ndí kían kóni ndo kei xí'ín ndó?

33 Dá nì kaa rá:

—Tatá, kóni ndu natuu noo ndú.

34 Dá nì ku'u ini Jesús sa'a rá. Dá nì káko'on ndá'a ná noo rá. Kúú vití'ón vá nì natuan. Ta kúú nì kee ra tákuei ra Jesús kua'an rá.

**Di'a nì kuu, dá nì ku'u Jesús ñoo
ká'ano Jerusalén**

21 **1** Kúú nì kuyati na ñoo Jerusalén, chí nì kasandaá nà ñoo naní Betfagé, ña nákaa yati yúky naní Olivos. Dá nì sa'anda Jesús choon nọ́ uu taa xionoo xí'ín ná, **2** ta kaá nà xí'ín rá:

—Kua'án ndo ñoo ló'o nákaa chí noo káa. Ta ñoo nani'i ndo noo ndíko iin burro dí'í xí'ín de'e rí. Ta ndaxí ndó rí, dá kandaka ndó rí kii ndó. **3** Tá ndaa nà ndatọ́'ón ñaa: “¿Ndiva'a ndaxí ndó rí?”, dá kaa

ndo xí'ín ná. “Dá chí xínño'ó sato'o ndu rí. Ndi'i daá, dá ná tanda'á ná ndu kii ndu nandaka ndu rí”, kaa ndo —kaá nà.

4 Ta dión nì kuu, dá nì xinkoo nọ́ nì ka'an profeta, chí di'a nì taa na:

5 Ka'an ndo xí'ín nà ndéi ñoo Sion,

“Káa vei rey ndo,
ta nda'í nda'o ió ini nà, ta kánóo na satá iin burro vei na,
chí satá iin burro ló'o, de'e kirí xío ña vee, kánóo na vei na.”

6 Dá nì kee uu taa xionoo xí'ín ná ñoo kua'an rá. Ta nì kee ra tátọ́'on nì sa'anda nà choon noo rá, **7** chí ndáka ra burro dí'í ñoo xí'ín de'e rí nì kasáa rá. Dá nì chíkodó rá kotó rá satá rí. Dá nì kaa Jesús kánóo na kua'an nà.

8 Dá nì kasá'á kua'á nda'o ñayuu chindei na kotó nà íchì nọ́ vei Jesús, ta dao ká nà nì sa'anda nda'a yító, ta nì chindei naan íchì noo ya'a na ñoo. **9** Ta ndidaá ñayuu xío nọ́ kua'an noo Jesús xí'ín ñayuu tákuei vei chí satá káyu'ú ná kua'an nà:

—¡Ná natiin de'e nà ve'e rey David ñaño'ó! ¡Nà ká'ano kúú nà vei xí'ín choon sato'o yọ́ Ndios! Ná natiin Ndios ñaño'ó nda noo ió nà noo dikó —kaá ñayuu ñoo.

10 Dá tá nì ku'u na ñoo Jerusalén, kúú nì naá nda'o ini nà ñoo ñoo, ta ndátọ́'ón tá'an na:

—¿Ndá yoo kúú taa káa?

11 Dá nì kaa ñayuu kua'an xí'ín ná ñoo:

—Nà yó'o kúú Jesús, nà kúú profeta nì kaa Ndios kasaa, nà nì kii ñoo Nazaret, ña nákaa chí kuendá Galilea —kaá nà.

Di'a nì kuu tá nì taó Jesús tã díkó xí'ín tã xíin ndéi ini ve'e ño'o ká'ano

12Dá tá nì ku'u Jesús yé'é ño'o ká'ano Ndios, dá nì taó ndí'i na tã díkó xí'ín tã xíin kua'an rã sata vé'e. Ta nì ñakuéi na mesa noo ndéi tã nádaon di'ón. Ta nì sata ni'ini na téi noo ndéi tã díkó paloma. 13Dá kaá nã xí'ín rá:

—Di'a va kaá tuti iñ Ndios: “Ve'e yu'u kúu ve'e noo kánian nataka ñayuu ka'an nã xí'ín.” Tído ndo'ó kúu nã ndéi kéean tátõ'on iin káo tã ku'i'íná —kaá nã.

14Dá nì kasáa nã kò túu noo xí'ín nã kò ku'ú kaka ini ve'e ño'o ká'ano ñoó. Dá nì nduvã'a ñaa Jesús.

15Tído nì xido nda'o ini tã duti sakuã'a xí'ín tã dána'a ley tá nì xini rã ndidaá ñã ná'ano nì kee na, ta nì seídó'o ra ñã xíta takuáchí, chí kaá xí: “Ná natiin ñe'e nã ve'e rey David ñaño'ó.” 16Dá nì kaa rã xí'ín Jesús:

—¿Á kò seídó'o ta'on ní ndidaá ñã ká'an takuáchí káa, ñã kò kánian ka'an xí?

Dá nì kaa Jesús xí'ín rá:

—Jañ, seídó'o va yu'u ñã xíta xí. ¿Á kò óon ta'on ka'i ndó ñã ká'an tuti iñ Ndios? Chí di'a kaáan:

Ini yú'u takuáchí xí'ín ini yú'u taleé chíchí

nì chíkáa ní ñã kéká'ano ñaa xí.

17Dá nì ñankoo ñaa Jesús. Dá nì keta na ñoo ñoó kua'an nã ñoo Betania. Ta ñoó nì sã tuu na sakuáa dáa ñoó.

Di'a nì ndo'o iin taño'ó nì kee Jesús

18Tá nì tuu noo iin kã kuu, dá nì ñandíó koo Jesús kua'an nã ñoo Jerusalén. Dá nda'í nì kasá'a kuíko

na. 19Kúu nì xini nã iin iin taño'ó yu'ú ichi ñoó. Dá nì natuu yati na nì sã ndé'e ná noo rã, tído kò ta'ón tiño'ó iin noo rã. Sava'a ndá'a óon va rá iin. Dá nì kaa nã xí'ín rá:

—¿Ni iin kuu kã ná o koní yo'ó kana ku'i'i nooñ!

Ta kúu mií hora daá vá nì ichi taño'ó ñoó. 20Tá nì xini tã xionoo xí'ín ná ñã dión nì ndo'o rá, ta kúu nì naá vá iní rã, ta kaá rã:

—¿Ndivã'a kaon téi nì ichi taño'ó xaan?

21Dá nì kaa Jesús xí'ín rá:

—Miñan ndaa kuiti ná ka'in xí'ín ndó, tá kándéé ká'ano ini ndo Ndios, ta kò nákaní kuáchí ini ndo, dá kían o ñu'ú ñã yó'o oon nì kandeé ndó kee ndó xí'ín taño'ó yó'o. Di'a kandeé ndó ka'an ndo di'a xí'ín yúku káa: “¿Kuxoo, ta kua'an dáketón miíon ini taño'ó!” Ta kúu dión vá koo. 22Ta ndi ndáa mií vá ñã'a ná kaka ndo noo Ndios, tá kándéé ká'ano ini ndo ná, ta kúu ni'í ndisa va ndoan.

Yó'o nì ndatõ'ón tã fariseo ndá yoo nì xí'o choon noo Jesús

23Dá tá nì ñandíó koo tuku Jesús yé'é ño'o ká'ano ñoó, kúu nì natuu yati dao tã duti sakuã'a xí'ín dao tã sá'ano noo nákaa nã dána'a nã noó ñayuu. Dá nì ndatõ'ón ñaa rá:

—¿Ndá choon né'e ní ñã nákaa nì kée ní di'a? Ta, ¿ndá yoo nì xí'o choon noo ní ñã kée nían?

24Dá nì kaa Jesús xí'ín rá:

—Ta ná ndatõ'ón ta'ani yu'u ndo'ó sa'a iin ñã'a. Tá nì katí'a ndó nì ñandíó né'e ndoan, dá kían kastõ'on yu'u xí'ín ndó ndá yoo nì xí'o choon noo, dá kéei ñã yó'o.

25 ¿Ndá yoo nì xì'o choon noo Juan ña sà dakódo ndútà ná ñayuu? ¿Á Ndios nì xì'oan o taa? —kaá na.

Dá nì kasá'á rá ndátó'ón tá'an mií rá:

—Tá ná kaa yò ña Ndios nì xì'oan, dá kaa rā xí'á: “¿Ndiva'a kò ní kándisa ndó ña nì daná'a rā, tá dáá?”

26 Tído o kúu ta'on kaa yò ña taa nì xì'o ña, dá chī yu'ú yò ñayuu kuá'a yó'o, dá chī ndidaá vá ná kándisa ña Juan nì sà kuu iin profeta.

27 Dá nì kaá rā xí'ín Jesús:

—Kò ná'á ta'on ndu ndá yoo nì xì'o choon noo Juan.

Dá nì kaa Jesús xí'ín rá:

—Ta ni yu'ú o kásto'on xí'ín ndó ndá yoo nì xì'o choon noo ña kéei ndidaá ña yó'o.

Yó'o dána'a Jesús sà'á uu de'e

28 Ta viti nata'í iní ndo ña ko'ín ka'ín xí'ín ndó. Nì sà io iin taa, ta nì sà ndei uu de'e ra. Iin kuu, dá nì natuu yati ra noo de'e ra, ta kúu noó, dá nì kaa rā xí'ín xí: “De'e ló'o, viti kían kua'án yo'ó kechóon noo uva yu'ú.” 29 Dá nì kaa xì: “O kó'on ta'oin.” Tído nì ndi'i, dá nì nándikó iní xì. Dá nì kee xì kua'an xì kechóon xì. 30 Dá nì natuu yati taa ñóo noo nákaa iin kà de'e ra, dá nì sa'anda rā choon noo xí ña ná ko'on xì kechóon xì. Dá nì kaa xì xí'ín rá: “Joon, viti'ón dá ko'ín, tatá”, kaá xì. Tído kò ní sa'an ta'on xì. 31 Ta, ¿ndi ndáa takuáchí yó'o nì kee ña kóni tatá xì, ká'an ndo'ó?

Dá nì kaa rā:

—Ta kúu de'e kúu noo ñóo.

Dá nì kaa Jesús xí'ín rá:

—Mífan ndaa ná ka'ín xí'ín ndó ña taa kí'in ya'i sa'a ñó'o, xí'ín na

ñá'a díkó mií, noón kúu na ió cháá kà tandeé iní ndu'u tixi ndá'a Ndios o duú ndo'ó. 32 Dá chī nì kii Juan noo ndo'ó nì daná'a na iin íchī ndaa, tído kò ní kándisa ta'on ñaa ndó. Tído taa kí'in ya'i sa'a ñó'o xí'ín na ñá'a díkó mií nì kándisa ñaa ná. Ta va'ará nì xini ndo nì kuu dión, tído kò ní nándikó ta'on iní ndo sà'a kuachi ndo, ta kò ní sa'an ta'on ndó kándisa ndó ña nì ka'an na.

Di'a kua'an ña nì nakani Jesús sà'á ta kini kéchóon noo iin taa nì xiti uva

33 Kueídó'o va'a ndó, ná ko'ín dáki'ín tá'an tukui dao ña'a xí'ín to'on dána'i noo ndo. Nì sà io iin taa, ta nì dandee ra yitó uva noño'o rá. Ta nì chikáa rā korráan. Dá nì kava'a ra noo ko'óni ndutá uva ñóo. Ta nì kava'a ra iin ve'e díkó noo kanóo ra kandaa uva ñóo. Dá nì díkó ndodó raan noo dao kà taa kéchóon. Dá nì kee ra kua'an xiká rá. 34 Dá tá nì xinkoo tiempo ña ta'anda uva ñóo, dá nì sa'anda rā choon noo dao mozo rā ña ná ko'on rā noo ndéi taa kéchóon ñóo natiin ra uva, kirí kánian ni'i rá. 35 Tído tá nì sàa mozo ñóo, dá nì ndakuei taa kéchóon noo uva ñóo nì kani ra iin ra, ta nì sa'ání rá iin kà rā, ta iin kà rā nì chi'yúu rá. 36 Dá nì tanda'a taa kúu sato'o uva ñóo kua'a cháá kà mozo rā kua'an rā o duú tát'o'on kúu taa nì tanda'a rá ta'ándá mií noo ñóo. Kúu nì kendava'a tuku taa kéchóon ñóo xí'ín rá tát'o'on kì'o nì kee ra xí'ín taa nì sa'an mií noo ñóo. 37 Tá nì ndi'i, dá nì chikaa ini taa kúu sato'o uva ñóo tanda'a rá de'e ra ko'on xì, chī di'a nì ka'an rá: “Ndá ndi kuu koo va ñaño'ó rá noo

xí.” ³⁸Dá nì kee xi kua'an xì. Tído, tá nì xini ñaá t̃a ñoó, dá nì k̃asá'á rá ndátó'ón kue'é r̃a: “T̃a k̃a kúú r̃a natiin ndidaá kúú ñó'ò yó'o noo tatá xì. Kó'ò ka'ání yò xí, dá ná kandoo ñó'ò yó'o noo yò”, kaá r̃a. ³⁹Kúú nì tiin ñaá rá, ta nì taó ñaá rá sata korrá noo k̃a yitó uva ñoó. Ta kúú ñoó nì sa'ání ñaá rá. ⁴⁰Ta, ¿ndí k̃ián kee t̃a kúú sato'o uva ñoó xí'ín t̃a kéchóon ñoó viti, ká'án ndó? —kaá ña.

⁴¹Dá nì kaa r̃a xí'ín ná:

—Kasa r̃a, ta d̃anaá ndí'i ra t̃a kini ñoó, ta ni ọ kú'ú ini r̃a sa'a rá. Dá d̃ikó ndodó r̃a ñó'ò rá noo dao k̃a t̃a kéchóon, tá'an r̃a mi'án ndãa nakí'o uva kánian ni'í sato'o uva ñoó.

⁴²Dá nì kaa Jesús xí'ín rá:

—¿K̃o óon ta'on ka'i ndó tuti ĩi Ndios? Chì di'a kaáan:

Tá'an yuu nì kañó'ó t̃a káva'a ve'e,

ñóó di'a va nì kasandaá kakuu yuu tit̃o.

Di'ón nì kee sato'o yò Ndios xí'ín yuu yó'o,

sa'a ñóó iin ña'a ndato nda'o k̃ián noo yò, kaáan.

⁴³Sa'a ñóó ká'ín xí'ín ndó ña ko'ón Ndios d̃itá ná ña manì nì xì'o na noo ndo ña kaño'o ndó t̃ixi ndá'a ná, ta ko'ón ña nakí'o naan noo dao k̃a ñayuu, ña mi'án ndãa ndisa kee ña kóní ña. ⁴⁴Tá ndi ndáa ña ná kankao sata yuu yó'o, kuachi ndi'i na. Ta ña kankao yuu yó'o sata, noón kúú ña tadì ndi'i na keean —kaá Jesús.

⁴⁵Tá nì seídó'o t̃a dutì sakua'a ñoó xí'ín t̃a fariseo ñoó to'on nì ñakí'ín tá'an Jesús nì ka'an ña, kúú nì

kandãa ini r̃a ña nì ka'an ña sa'a m̃í rá. ⁴⁶Sa'a ñóó nì ka'án rá tiin ñaá rá kadi r̃a ve'e k̃a, tído yu'ú r̃a ñayuu kuá'a ñoó, chì nákonì ña Jesús ña kúú ná iin profeta.

Di'a kua'an ña nì ñaná'a Jesús sa'a iin t̃a nì kee iin víko t̃anda'a

22 ¹Dá nì ñandíó k̃o Jesús nì ñakí'ín tá'an na dao ña'a xí'ín to'on d̃ana'a ña, ta kaá ña:

²—Tát̃o'on k̃i'o nì kee iin rey nì kee ra iin víko ká'ano noo t̃anda'a de'e ra, k̃i'o di'ón k̃ee Ndios d̃andáki na ñayuu ña. ³Dá nì t̃anda'á rey ñoó t̃a kéchóon noo rá kua'an r̃a kuaka ra ñayuu sa nì kana ra kii noo koo víko ve'e ra. Tído ni iin na k̃o ní x̃iín ta'on sãa. ⁴Dá nì x̃i'o ra choon noo dao k̃a t̃a kéchóon noo rá, ta nì kaa r̃a xí'ín rá: “Kua'án ndo ka'an ndo xí'ín ñayuu ñoó ña sa io nduu va ña'a kasá'an na, ch̃i sa nì sa'ání vái torojí xí'ín ndidaá kirí ndí'í nì d̃anda'í̃i. Ta sa nì cho'ò vá rí. Ta ka'an ndo xí'ín ná ña ná kii na, ch̃i sa ió va víko t̃anda'a”, kaá r̃a. Dá nì kee t̃a kéchóon ñoó kua'an r̃a. ⁵Tído k̃o ní kékuendá ta'on ñayuu ñoó ña nì ka'an r̃a xí'ín ná. Dao na nì kee kua'an kuti, ta dao k̃a na kua'an naka'án nda'í̃i, ⁶ta dao k̃a ña nì ndakuei nì kendava'a xí'ín t̃a kéchóon ñoó, ta nì sa'ání ñaá ná. ⁷Tá nì ni'í tó'on rey ña di'ón nì kuu, kúú nì k̃aryíí nda'o ra. Dá nì t̃anda'á rá soldado r̃a nì sa'an r̃a nì sa'ání ndí'í ra ñayuu k̃ini ñoó, ta nì ch̃iñó'ò r̃a ñoo ña. ⁸Dá nì kaa r̃a xí'ín dao k̃a t̃a kéchóon noo rá: “Sa ió nduu va víko viti, tído ndidaá kúú ña nì kanai kii, ndá k̃o k̃ani ta'an vaan kii na, nd̃ani. ⁹Kua'án

ndɔ noɔ náki'in tá'an íchì, ta kana ndó ndi ndáa mií vá ñayuu nì xini ndɔ ná kii na víkɔ tánda'a yó'o", kaá rā. ¹⁰Dá nì kee tã kéchóon ñoo kua'an rā ndidaá ní íchì. Dá nì ñataká rā ndidaá ñayuu nì náki'in tá'an xí'ín rá, mií ná kúú ná ñayuu kíni, o mií ná kúú ná ñayuu vá'a. Ta dión nì kee ra, dá nì chití ve'e noɔ ió víkɔ tánda'a ñoo.

¹¹Dá tá nì ku'u rey ñoo nì sã nde'é rá ndidaá nã nì kasáã víkɔ ñoo, kúú nì xini rā nákaã iin tã ko ndíxi dá'ón ndíi nã ñó'o víkɔ tánda'a. ¹²Dá nì kaa rey ñoo xí'ín rá: “Amigo, ¿ndi nì kuu nì ku'u yo'ó yó'o, ta kɔ tã'ón dá'ón ndíxi nã ñó'o víkɔ tánda'a ndísón?” kaá rā. Ta kúú tádi óon iin tã ñoo. ¹³Dá nì kaa rey ñoo xí'ín tã dánduu ña'a noɔ ió víkɔ ñoo: “Ko'oni ndɔ sã'á tã yó'o, xí'ín ndá'a rá, ta taó ndo rá sata vé'e noɔ iin naá, chí ñoo kúú noɔ ndei'ì ñayuu xí'ín ndirá noɔ ná, ta kuchi tá'an no'o na”, kaá rā. ¹⁴Ta viti, kana'á ndó ña kua'á nda'o ñayuu nì kana Ndios, tído cháá vá ná nì'í ña kãki na —kaá Jesús.

Di'a nì kuu tá nì ka'án dao tã dátúú rá Jesús

¹⁵Dá nì kee tã fariseo kua'an rā. Dá nì kasá'á rá ndátó'ón kue'é rā ndí kían kee ra, dá dátúú rá Jesús, dá ya'a na noɔ ká'an nã. ¹⁶Sã'á ñoo nì tanda'á rá dao kã tã xínoo xí'ín mií rá, xí'ín tã kúú kuendá Herodes kua'an rā noɔ nákaã Jesús. Tá nì sã rā, dá nì kaa rā xí'ín ná:

—Maestro, ná'á vá ndu'u ña kúú ní iin nã ndaa, ta dána'a ndaa ní íchì Ndios. Ta kɔ yu'ú ní ni iin tó'ón ñayuu, ta kɔ né'e ní tãndíni ndá yoo

kúú iin rá iin ñayuu, á mií ná kúú ná nã ndáya'ì o kɔó. ¹⁷Sã'á ñoo, ¿ndi kaá mií ní? ¿Á vã'a nì kée yó chíya'ì yó sa'a ñó'o yɔ noɔ rā kúú kuendá César o kɔó? —kaá rā.

¹⁸Tído nì kãdaã va ini Jesús ña kátoó rā dátúú ñaa rá. Dá nì kaa nã xí'ín rá:

—¡Tã uu noɔ vá kúú ndó! ¿Ndiva'a ndúkú ndó ña ya'ì noɔ ká'ín? ¹⁹Tei tóo ndó iin di'ón, tá'an ña chíya'ì ndó sa'a ñó'o ndo, dá ná kãde'á —kaá nã.

Dá nì xí'o tóo ra di'ón kã ñoo noɔ ná. ²⁰Dá nì kaa nã xí'ín rá:

—¿Ndá na'áná kían ndá'a noɔ di'ón yó'o? ¿Ta ndá kuɔ kían ndá'a noán yó'o?

²¹Dá nì kaa rā:

—Na'áná César kían xí'ín kuɔ rá.

Dá nì kaá Jesús xí'ín rá:

—Nakí'o ndó ña kúú ña'a César noɔ rá, tá dáá, ta nakí'o ndó ña kúú ña'a Ndios noɔ ná.

²²Tá nì seido'o ra ña dión nì ka'an nã, kúú nì naá vá iní rā. Dá nì ñankoo ñaa rá, dá nì ñandíó kuéi ra kua'an rā.

Di'a kua'an ña nì ñaná'a Jesús ña miíã ndaa nataki nã nì xí'ì

²³Ta mií kuɔ dáá ñoo nì natuu yati ta'ani dao tã saduceo noɔ Jesús. Ta kɔ kándísa ta'on ra ña nataki nã nì xí'ì. ²⁴Dá nì kaa rā xí'ín ná:

—Maestro, di'a kaá iin ley nì taa Moisés: “Tá nì xí'ì iin tã, ta nì iin ñe'e yíi rā kɔ ní sã io xí'ín ñadi'í rā, dá kían kánian naki'in ñaa ñani rā tanda'a rā xí'án, dá koo iin tayíi naki'in kuɔ ñani rā.” ²⁵Ta viti, nì sã ndei usã ñani ñoo yó'o. Ta kúú nì tãndá'a tã kúú noɔ ñoo. Ta kúú nì

xi'i va ra, ta kọ tǎ'ón de'e yíí rǎ nì sǎ io xí'án. Sǎ'á ñoó nì tǎndǎ'a ñani rǎ xí'án. ²⁶Tído nì xi'i ta'ani tǎ kúú uú ñoó, ta kọ ní sǎ io tuku de'e yíí rǎ xí'án. Ta kǐ'o dión ta'ani nì ndo'o tǎ kúú onì. Ta kúú ndin usǎ ñani ñoó nì ndo'o dión xí'ín ñǎ'a ñoó. ²⁷Tá nì ndi'i, dá nì xi'i ta'ani mǐí ñǎ'a ñoó. ²⁸Sǎ'á ñoó, tá ná kasandaá kuú nataki nǎ nì xi'i, ǝndi kǎa iin tǎa ñoó kakuu yíían, chǐ ndin usǎ va ra nì sǎ kuú yíían?

²⁹Dá nì kaa Jesús xí'ín rá:

—Kọ ná'á ta'on ndó ndí kǐán kǎ'an ndọ, chǐ kọ kékuendǎ ta'on ndó ñǎ kǎ'an tuti ií Ndios, ta kọ nákonì ndọ choon kǎ'ano ió noo ndǎ'a ná. ³⁰Chǐ tá ná kasandaá kuú nataki ñayuu nì xi'i, ọ kóo kǎ ñǎ tanda'a ná, ta ọ kǐ'o kǎ nǎ de'e na tanda'a xí, dá chǐ tǎto'on kǐ'o ndéi ángel induú, ndǎ kǐ'o dión vá kandeì na. ³¹Tído viti ná ko'ín kastó'in xí'ín ndó ñǎ miían nataki nǎ nì xi'i. ǎ kọ óon ta'on ka'i ndó to'on nì ka'an mǐí Ndios, chǐ di'a nì kaa nǎ: ³²“Yu'u kúú Ndios noo Abraham, ta yu'u kúú Ndios noo Isaac, ta yu'u ta'ani kúú Ndios noo Jacob”? Dión nì kaa nǎ, dá chǐ kọ kúú ta'on na Ndios noó nǎ nì xi'i, di'a noó nǎ takí vá kúú ná Ndios, chǐ ndidaá vá ñayuu ndéi takí noo ná.

³³Tá nì seídó'o ñayuu ñoó to'on nì ñanǎ'a Jesús, kúú nì naá vá iní nǎ, chǐ va'a ndǎ'o nì ka'an nǎ.

Yó'o nì ñanǎ'a Jesús ndi kǎa choon ndáyǎ'i cháá kǎ nì sa'anda Ndios keeá

³⁴Tá nì seídó'o tǎ fariseo ñǎ nì tui tǎ saduceo xí'ín ñǎ ñanǎ'a rǎ nì kee

Jesús, dá nì kasǎ'á rá ndátó'ón tá'an ra. ³⁵Ta iin tǎ fariseo ñoó, tá'an rǎ ná'á va'a choon sa'ándǎ ley, roón kúú rǎ nì ndátó'ón Jesús, dá korndodó ñǎá rá, ta kǎá rǎ:

³⁶—Maestro, ǝndi kǎa iin choon ndáyǎ'i cháá kǎ noo choon nì sa'anda Ndios keeá?

³⁷Dá nì kaa Jesús:

—“Konì ndọ sato'o yọ Ndios xí'ín ndino'o ini ní ndọ, xí'ín ndino'o ini mǐí ndó, ta xí'ín ndidaá ñaxintónì ndọ.” ³⁸Ñǎ yó'o kúú choon kúú noó, ñǎ ndáyǎ'i cháá kǎ nì sa'anda Ndios keeá. ³⁹Ta ñǎ kúú uú kǐan sǎ kǐ'ín tá'an xí'ín ñǎ yó'o, chǐ di'a kǎan: “Ku'u ini ndọ sǎ'á ñayuu xí'ín ndó tǎto'on kǐ'o ndó'o ndó xí'ín mǐí ndó.” ⁴⁰Ta ndi nduú choon yó'o kúú mǐí sa'a noo ndidaá kǎ choon sa'ándǎ ley, xí'ín ñǎ nì ka'an profeta —káá Jesús.

Di'a kua'an ñǎ ñanǎ'a Jesús sa'a Cristo, nǎ dákǎki ñǎá

⁴¹Ta ndíta tú'u ií vá tǎ fariseo. Dá nì ndátó'ón ñǎá Jesús:

⁴²—ǝNdi kǎá ndọ sǎ'á nǎ kúú Cristo, nǎ dákǎki ñǎá? ǝNdá tein nǎ ve'e kakuu na?

Dá nì kaa rǎ xí'ín ná:

—Tein nǎ ve'e rey David.

⁴³Dá nì kaa nǎ xí'ín rá:

—ǝNdivǎ'a nì kaa rey David ñǎ Cristo ñoó kúú mǐí sato'o nǎ, tá dáá? Chǐ di'a nì kaa nǎ nì kee Espírìtu ií Ndios:

⁴⁴Di'a nì kaa sato'o yọ Ndios xí'ín nǎ kúú sato'i:

“Kakọo yo'ó xoo kuá'a yu'u ndǎ ná kasandaá kuú nataán ndí'ii tǎ xiní u'u ñǎá tǐxi sǎ'on.”

45Yó'o nì ka'an mií David ña sato'o na kúú Cristo, sa'á ñoó, ñdiva'a ká'an ndo ña kii Cristo tein na ve'e rey David, tá dáá? —kaá Jesús.

46Ta ni kọ ñin ta'on kándéé nandió né'e noó nì ka'an na, ta ni kọ ñin ka ra ní chindaá noo ndato'ón ñaá rá nda kuu dáá ñóó.

Di'a kua'an ña nì ñaná'a Jesús sa'á ña kini kée ta dána'a ley xí'ín sa'á ña kini kée ta fariseo

23 ¹Dá nì ka'an Jesús xí'ín ñayuu ñoó, ta nì ka'an ta'ani na xí'ín ta xionoo xí'ín ná, ta kaá na:

²—Tá'an ta dána'a ley xí'ín ta fariseo nì tiin ra choon ña nakani ra ndi kóni kaa choon sa'ándá ley Moisés. ³Sa'á ñoó natiin va'a ndó ndidaá ña'a ká'an ra, ta koo ini ndo kueídó'o ndóan, ta kee ndóan. Tído o sa kée ndó tát'on kì'o kée ra, dá chi va'ará dána'a ra ley, tído kọ kée ta'on ra choon sa'ándáan. ⁴Ta kua'á nda'o choon kuáchì sa'ándá ra noó ñayuu, ta chíkodó rá ña vee dokọ ná, tído ni lú'u kọ nátuu ndá'a mií rá chíndeé ñaá rá xí'án. ⁵Tá kua'an ra kée ra ña va'a, ta ndúkú rá kee ra ña noo ndidaá ñayuu, dá ná koni na ña kée ra. Ta káva'a ná'ano ra noo ñó'o tuti ij Ndios né'e ra xionoo ra, ta kátoó ra koo nání ndíkì dá'on karkuei yú'u kotó ra. ⁶Ta kátoó ra kandeì ra noo téj kúú noó noo ndéi ta ndáya'i sásá'an ra noo ió víko. Ta ini ve'e noo ndítútí na ñoo ra, kátoó ra kandeì ra téj ndíta mií noó. ⁷Ta kátoó ra ña ndidaá ñayuu ná ka'an ndisá'án xí'ín rá noo xionoo ra noo yá'i, ta kátoó ra ña ka'an na xí'ín rá, “Maestro, maestro.”

⁸Tído ndo'ó, ná dá'a ni konó ndó chinaní ná ndo'ó maestro, dá chi iin tó'ón vá kúú maestro ndo, ta noón kúú Cristo, ta sav'a ñani oon va kúú ndidaá ndó. ⁹Ta o sa ká'an ndo tatá xí'ín ni iin ñayuu, chi iin tó'ón dinì vá kúú tatá ndo, ta noón kúú na ió nda induú. ¹⁰Ta ná dá'a ni konó ndó ka'an na sato'o xí'ín ndó, dá chi iin tó'ón dinì vá kúú sato'o ndo, ta noón kúú Cristo. ¹¹Ta na kúú noó noo ndo, noón kúú na kánian koni kuáchì di'a noo ndo. ¹²Dá chi na chindaya'i mií, noón di'a kúú na kandgo nóo. Ta na kénóo mií, noón di'a kúú na kandaya'i kee Ndios.

¹³Tído, jnda'í kúu ví ndo'ó, ta dána'a ley, xí'ín ndo'ó, ta fariseo! jNdo'ó kúú taa uy noo! Dá chi sadí ndo noó ñayuu ndu'u na tixi ndá'a Ndios, ta ni kọ ndúkú mií ndó ña ndu'u ndó, di'a kétéin ndó noó na kóni ndu'u tixi ndá'a ná. ¹⁴jNda'í kúu ví ndo'ó, ta dána'a ley, xí'ín ndo'ó, ta fariseo! jNdo'ó kúú taa uy noo! Dá chi koku'u ndó ve'e na kuáan kí'in kuí'íná ndó ña né'e va'a na. Ta sa'á ña kóni ndo ña chindaya'i ñayuu ndo'ó, sa'á ñoó na'á nda'o xíka ta'í ndo. Ta sa'á ña kée ndó dión, sa'á ñoó ndo'o naní cháá ka níno ndo. ¹⁵jNda'í kúu ví ndo'ó, ta dána'a ley, xí'ín ndo'ó, ta fariseo! jNdo'ó kúú taa uy noo! Dá chi kua'an ndo iin ka xoo taño'o, ta xionoo ndó iin ní kúú xíán, dá kandeé ndó kandisa iin ñayuu to'on kì'o kándisa mií ndó. Tá nì kandeé ndó xí'ín ná, dá ndée ñaá ndó uy cháá ka ví ndée de'e indayá o duú mií ndó.

¹⁶jNda'í kúu ví ndó, chi tñin ndaa ndo ñayuu va'ará kọ túu noo ndo!

Chị kaá ndo ña tá ná nachina'á ná ve'e ño'o ká'ano yó, dá kían kọ xínñó'ó ná kee na noo nị ka'an na. Tído tá ná nachina'á ná oro ñó'o ve'e ño'o, dá kían kánian dákinkoo na noo nị ka'an na, kaá ndo'ó. ¹⁷¡Ta xixi, ta kọ túu noo kúú ndó! ¿Á kọ ná'á ta'on ndó ña ndáya'i cháá ka ve'e ño'o ñóo o dúú oro ñó'o inian, dá chị mií ve'e ño'o kédaa xí'ín oro, sá'á ñóo kían ña i? ¹⁸Ta kaá ta'ani ndó ña tá ná nachina'á ná noo náa noo dókọ ná ña'a noo Ndios, dá kían kọ xínñó'ó ná kee na noo nị ka'an na. Tído tá ná nachina'á ná ña nị dokọ ná, dá kían kánian dákinkoo na noo nị ka'an na, kaá ndo. ¹⁹¡Ta xixi, ta kọ túu noo kúú ndó! ¿Á kọ ná'á ta'on ndó ña ndáya'i cháá ka noo náa ñóo o dúú ña'a nị dokọ ná, dá chị noo náa kían kédaa xí'ín ña nị dokọ ná, sá'á ñóo kían ña i? ²⁰Dá chị na náchina'á noo náa, noón kúú na náchina'á miíán xí'ín ndidaa ña'a nị dokọ ná kándodó nooán. ²¹Ta dión ní, na náchina'á ve'e ño'o, náchina'á ná miíán, ta nda Ndios náchina'á ná, chị mií ná kúú na ió ñóo. ²²Ta na náchina'á induú, noón kúú na náchina'á noo téj noo ió Ndios dándáki na, ta náchina'á ta'ani na na ió noo téj ñóo.

²³¡Nda'í kúú ví ndo'ó, ta dána'a ley, xí'ín ndo'ó, ta fariseo! ¡Ndo'ó kúú ta'a u'u noo! Chị xí'o ndó noo Ndios uxí ndu'ú mīno noo iin iin ciento ndu'ú ña kána noñó'o ndo, ta dión ta'ani kée ndó xí'ín yukú anís xí'ín yukú comino viti, tído dánkoo xoo ndó ña kee ndó choon ndáya'i cháá ka sa'ándá ley, dá chị kọ kée ndó ña ndaa, ta kọ kú'u ini ndo sa'a

dao ka ñayuu, ta kọ kándéé ini ndo Ndios. Ña yó'o kían kánian kee ndó, tído ná dá'a nị dánkoo xoo ndó ña dokọ ndo ña'a noo Ndios. ²⁴¡Ta ndáka ñayuu kúú ndó, tído kọ túu ta'on noo ndo! Chị ndí'í ini ndo dákixi ndó takuí, dá ná o yá'a tikaon ini ra, tído nị kuendá kọ xí'o ndó kokó ndó camello nákaa ini takuí xí'í ndó.

²⁵¡Nda'í kúú ví ndo'ó, ta dána'a ley, xí'ín ndo'ó, ta fariseo! ¡Ndo'ó kúú ta'a u'u noo! Chị nákata ndó sav'a'a sata óon va vaso, xí'ín sata ko'o, tído kándoo yakó vá inian. Dión ta'ani kée ndó xí'ín mií ndó, dá chị kúú ndó ñayuu kuí'íná, xí'ín ñayuu maña. ²⁶¡Ndo'ó kúú ta fariseo kọ túu noo! Dinñó'ó ka nduvii ndó ini vaso xí'ín ini ko'o, dá kían kandoo vii ta'ani sataán.

²⁷¡Nda'í kúú ví ndo'ó, ta dána'a ley, xí'ín ndo'ó, ta fariseo xaán! ¡Ndo'ó kúú ta'a u'u noo! Chị kúú ndó tát'o'on náó ndii, ña luu nị nake'i kuxí. Luu ná'a sataán, tído ndino'o lásá ndii xí'ín koño tejí'í ñó'o inian. ²⁸Dión ta'ani ndó'o ndo'ó, dá chị miíán ndaa kée ndó mií ndó ña kúú ndó ñayuu ndaa noo ñayuu, tído kómí ndó iin nío to'ón, iin nío kátoó kee ña kini.

²⁹¡Nda'í kúú ví ndo'ó, ta dána'a ley, xí'ín ndo'ó, ta fariseo xaán! ¡Ndo'ó kúú ta'a u'u noo! Chị káva'a ndó náó sáa kaño'o lásá profeta nị sa ndei sa na'á, ta ndúvii ndó noo ñó'o lásá na nị sa kuu ta ndaa, ³⁰ta kaá ndo ká'an ndo: “Tá nị sa ndei yó tiempo nị sa ndei na yatá ve'e yó, o kí'in tá'an ta'on yó xí'ín ná katí yó nị na nị sa kuu profeta, ní kúu”, kaá ndo. ³¹Ta sa'á ña kaá ndo

dión, mií vá ndó xí'lo kuendá sa'a mií ndó ña kúú ndó de'e na ni sa'ání profeta. ³²Sa'a ñoó ndo'ó kúú ra dǎxinkoo choon ni kee na yatá ve'e ndó xí'ín profeta.

³³¡Koo vá kúú ndo'ó, na ndéi tiempo viti, chí de'e rí kúú ndó! ¿Ndi koo kǎki ndó, dá o kó'on ndo ndo'o nío ndo indayá, ká'án ndó?

³⁴Viti, dá ko'in tanda'í dao ka profeta, xí'ín ta ndichí, xí'ín ta dána'a noo ndo. Tído ndakuei ndó ka'ání ndó dao na, ta dao ka na chirkuei ndó ndika cruz, ta dao ka na kani ndó ini ve'e noo ndítútí ndó. Ta ñoo yó'o, ñoo káa karkuei ñaa ndó kanoo ndó kendavá'a ndó xí'ín ná. ³⁵Dión, dá kandio ndó sa'a ni ndidaa na ni sa ndita ndaa xí'ín Ndios, na ni sa'ání na ve'e ndó, nda Abel, xí'ín ndidaa ka ta ndaa ni sa ndei nda tiempo ni sa io Zacarías, de'e Berequías. Ta yó'o kúú ra ni sa'ání na ve'e ndó yé'é ño'o noo kúú noo náa noo dóko ta duti ña'a noo Ndios. ³⁶Ta ná ka'an ndaaí xí'ín ndó ña ndidaa ñayuu ndéi tiempo viti ndo'o nío ná sa'a ndidaa ña kini yó'o.

Di'a ni kuu tá ni ndei'í Jesús sa'a ñoo Jerusalén

³⁷¡Na ñoo Jerusalén, na ñoo Jerusalén, ndo'ó kúú na sa'ání profeta, ta chíyúú ndó na tánda'a Ndios vei kastō'on xí'ín ndó! ¡Ndidaa ví ta'ándá ni ka'án yu'u ña kǎn nditútí ndo'ó tátō'on kǎ'o kée iin tǎñoó ndítútí rí de'e kuálí rǎ nátaán va'a rí tǎi ndixi rǎ! Tído kǎ ní xǎn ta'on ndo'ó. ³⁸Sa'a ñoó kandoo íi ve'e ndó viti, ³⁹dá chí kǎ'in xí'ín ndó ña o kǎnǎ kǎ ndo'ó yu'u nda rá

ná kasandaá kuu kaa ndo, “Na ká'ano kúú na vei xí'ín choon Ndios, na kúú sato'o yo” —kaá Jesús.

Kástō'on Jesús ndí kǎn koo, dá naá ve'e ño'o ká'ano

24 ¹Dá ni keta Jesús yé'é ño'o ká'ano ñoó kua'an na. Dá ni natuu yati ta xionoo xí'ín ná. Dá ni dǎná'a ndá'a rá ve'e ño'o ká'ano, ña ñóchí nda'o ndaa yuu ni kava'an.

²Dá ni kaa Jesús xí'ín rá:

—¿Á ñóchí nda'o káa ve'e ño'o ká'ano káa, xini ndo? Míían ndaa ná ka'in xí'ín ndó ña ni iin tó'on yuu káa o kǎndoo kandodó tá'an, chí koon ndi'i vaan —kaá na.

Kástō'on Jesús xí'ín ta xionoo xí'ín ná ndí kǎn koo, dá naá ñayúú yó'o

³Dá ni sa koo Jesús dini yúku naní Olivos. Dá ni natuu yati ta xionoo xí'ín ná. Dá ni ndatō'ón xoo ñaa rá, ta kaá ra:

—Kastō'on ní xí'ín ndu'u, ¿ndá oon koo dión, ta ndí kǎn koo tá nandió koo tuku ní kii ní ñayúú yó'o? Ta, ¿ndí kǎn koo tá sa kua'an kasandaá kuu noo ndí'i?

⁴Dá ni kaa Jesús xí'ín rá:

—Kandaa ndo mií ndó, dá ná o dǎnda'í ñaa ni iin tó'on ñayuu, ⁵dá chí kuá'a nda'o ta kasaa, ta kechóon ra kuu yú'u, ta kaa ra: “Yu'u kúú Cristo, na dǎkǎi ñaa”, ta kandeé rá dǎnda'í ra kuá'a nda'o ñayuu. ⁶Tá ni kandaa ini ndo ña sa'ání tá'an iin ñoo xí'ín iin ka ñoo, ta ni ni'í tó'on ndó ña naá tá'an dao ka ñoo ñó'o xíká, tído ná dá'a ni yu'ú ndo, dá chí kǎ'o dión kǎni vaan koo, tído kǎ ñá'a ta'on kasandaá kuu noo ndi'i.

7⁷Chì ndakuei dao naciòn nàá tá'an xí'ín dao kà naciòn, ta nàá tá'an tã né'e choon ndéi iin rá iin ñoo ná'ano. Ta yó'o rá yó'o va kasá'á koo tamã, ta yó'o rá yó'o ta'ani kasá'á nì'i ndã'o tãan. 8⁸Tá nì kasá'á kúu diòn, dá kían kana'a ndó ñã sã nì kasá'á vá tãndó'ó ndo'o ñayuu ndéi ñayuu yó'o.

9⁹Ta naki'o na ndo'ó noo ndá'a tã né'e choon, dá kendavã'a ra xí'ín ndó, ta ka'ání rá ndo'ó. Ta koni u'u ndidaá ñayuu ndo'ó sa'á ñã kúu ndó kuendá yu'u. 10¹⁰Ta kuã'á ndã'o ñayuu dánkoo ñã kándisa na yu'u tiempo daá ñóó, ta kasá'á ná ñí'í tá'an na noó tã né'e choon, ta koni u'u tá'an mií ná. 11¹¹Ta kuã'á ndã'o profeta to'ón ndakuei, ta kandeé rá danda'í rã kuã'á ndã'o ñayuu. 12¹²Ta sa'á ñã nì ndukini cháá kã ñayuu, sa'á ñoó o kú'u kã ini sátá'an na sa'a ná, ta o kóni kã nã Ndios. 13¹³Tído ndidaá nã nì xì'o ndeé iní nì sã ndita ndaa xí'ín ndã noo ndi'i kuií, noón kúu nã nì'í ñã kãki na. 14¹⁴Ta miãan dána'a nã kúu ñayuu tã'on vã'a ñã ká'an sa'a ndi koo ndu'u ñayuu tixi ndá'a Ndios iin ní kúu ñayuu yó'o, dá kían kueídó'o ñayuu ndéi ndidaá tá'an ñoo sa'a ñá, ndã daá ví, dá kasandaá kuu noo ndí'i.

15¹⁵Tá nì xini ndo ñã ió ñã kini, ñã dáyako noo kúu noó iì ini ve'e ño'o ká'ano yo, tá'an ñã nì ka'an profeta Daniel sa'a —ndo'ó, nã kál'i to'on yó'o, nata'í iní ndo sa'án, dá kanda ini ndo—, 16¹⁶dá kían ndidaá nã ndéi chí Judea ná kuino kíí ná ko'on nã diní yúku. 17¹⁷Ta nã kándodó diní vé'e kuu daá ñóó, kò kánian ndu'u na ve'e na naki'in na ñã'a na kane'e

na ko'on nã. 18¹⁸Dá ri nã ñó'o yúku, kò kánian nandió kuéi na no'o nã naki'in na kotó nã. 19¹⁹Tído nda'í kúu ví nã ñá'a ñó'o de'e. Ta nda'í kúu ta'ani ví nã ndéi taleé chí'í kuu daá ñóó. 20²⁰Kakã ndo ñã maní noo Ndios, dá ná dá'a nì ndo'o ndó diòn tein yoó vixi, nì tein kuu nání'i ndeé yo.

21²¹Chì kuu daá ñóó kakuu iin kuu noo ndo'o naní nío ñayuu. Chì ndã nì kasá'á vá sa'a ñayuu, ta ndã viti kò óon ndo'o ñayuu tátõ'on kì'o ndo'o na tein kuu daá ñóó. Ta nì iin kuu o kóo kã diòn. 22²²Tído tá kò ní chítuu Ndios tãndó'ó vèi koo tein kuu daá ñóó, dá kían ndi'i va ñayuu ñóó naá. Tído sa'á ñã kú'u ini Ndios sa'á ñayuu nì kaxi mií ná, sa'á ñoó chituu na tãndó'ó koo tein kuu daá ñóó.

23²³Sa'á ñoó tá kaa dao ñayuu xí'ín ndó: “Kande'é ndó, yó'o nákaa Cristo, nã dákaki ñáá”, o tá kaa nã xí'ín ndó “Kande'é ndó, chì káa nákaa nã”, ná dá'a nì kandisa ndó. 24²⁴Chì ndakuei dao tã to'ón, ta kaa rã ñã mií rá kúu Cristo. Ta ndakuei ta'ani profeta to'ón. Ta kee ra ñã ndato, xí'ín ñã ná'ano, ta kì'o diòn kee ra, dá kandeé rá danda'í rã ñayuu, ta kúu ndã ñayuu nì kaxi mií Ndios ndukú rá danda'í rã. 25²⁵Sã nì datí'ai ndo'ó tá kò ñá'a koo diòn.

26²⁶Sa'á ñoó tá kaa nã xí'ín ndó: “Kua'án ndo kande'é ndó, chì nákaa nã kúu Cristo noo kúu yukú íchí káa”, ná dá'a nì ko'on ndo. Ta tá kaa nã xí'ín ndó: “Ini ve'e káa nákaa nã”, ná dá'a nì kandía ndó noó ka'an nã. 27²⁷Dá chì tátõ'on kì'o xiní ndo sã ndutã noo xíno ndindii, ta kasandaá naye'e ndã noó nì keta ñã,

kì'o dión koo tá nandió koo nà nì nduu t̃a ñayúú yó'o kasaa nà. **28**Dá chī ndeí kúú míí vá noo kándu'u ndií, ñóó nditútí t̃iyókó ñó'ó.

Nandió koo ndisa Jesús ñayúú yó'o

29"Ta míí hora nì ndi'i nì sà io ndidaá kúú t̃andó'ó tein kuú dáá ñó'ó, dá nákuuīn naá noo ndiindii, ta nì yoo k̃a ọ tóon. Dá kuei t̃iñoó ñó'o ndá induú káa, ta kidi nì'ini ndidaá ñ̃a'a ná'ano ñó'o induú. **30**Dá koo ñ̃a ndato chí induú, ñ̃a ná'á ñ̃a s̃a ṽei ña nì nduu t̃a ñayúú yó'o. Ta nda'í nda'ọ kuaki ñayuu ndéi iin rá iin ñoo ñó'o ñayúú yó'o, chī koni ña ñ̃a ṽei ña nì nduu t̃a ñayúú yó'o tein vik̃o, ta ndato naye'e ndaa noo kii na xí'ín ndidaá choon kómí ná. **31**Ta ka'anda ña choon noo ángel ṽei xí'ín ná xí'ín tachī trompeta, dá ko'ón ña nditútí ná ndidaá kúú ñayuu nì k̃axi míí ná ndéi ndin komi xoo tachī, dá náta'an ña ndidaá tá'an xoo nditútí ñ̃aá ná.

32"Kane'e ndó kuendá tát̃on k̃i'o kée taño'ó. Tá nì nduyúta noo r̃a, ta ṽei nóma yúta kuálí r̃a, kúú s̃a ná'á vá yó ñ̃a s̃a nì k̃uyati yoo koon dai.

33Ta dión ta'ani, tá nì xini ndo kúu ndidaá t̃andó'ó yó'o, dá k̃ián kana'á ndó ñ̃a s̃a nì k̃uyati kuú nandió kooi kasai.

34"Mif̃an ndãa kuiti ká'in xí'ín ndó ñ̃a ọ kuú ta'on ñayuu ndéi tiempo daá nd̃a ná koo ndidaá ñ̃a yó'o.

35Induú káa xí'ín noño'ọ yó'o naá váán, tído t̃on ká'in, ọ yá'a ta'an vaan.

36"Tído k̃o iin ta'on ná'á ndá kuú kakian o ndá hora kooan, ta nì ángel ndéi induú k̃o ná'á. Sava'a iin tó'ón diní míí vá tatá Ndios kúú ña ná'á.

37"Ta tát̃on k̃i'o nì s̃a kee ñayuu tiempo Noé, k̃i'o dión ta'ani kee na kuú nandió koo tuku ña nì nduu t̃a ñayúú yó'o kasaa ña. **38**Dá chī tá k̃o ñ̃a'á kasá'á koon dai déen, ndéi ñayuu sásá'an na, ta ndéi na xí'í na, ta ndéi na tánda'á ná, ta ndéi na dárnda'á ná de'e na nd̃a rá nì kasandaá kuú nì ndu'u Noé ini barco. **39**Ta k̃o ní x̃i'o ta'on ñayuu ñóó kuendá nd̃a nì kasá'á dai déen kóon ra. Ta kúú nì x̃i'í ndi'i va na nì kee rá. Ta dión ta'ani koo tá ná nandió koo tuku ña nì nduu t̃a ñayúú yó'o kasaa ña.

40"Tein kuú dáá ñóó kaño'o uu t̃a kechóon ra yúku. Iin ra naki'in Ndios kane'e na ko'ón ña, ta iin k̃a r̃a kand̃o. **41**Ta tein kuú dáá ñóó ta'ani kaño'o uu ña ñ̃a'á ndiko na. Iin na naki'in Ndios kane'e na ko'ón ña, ta iin k̃a ña kand̃o. **42**Sa'á ñoó kaño'o ini ndo, chī k̃o ná'á ta'on ndó ndá oon nandió koo tuku sato'o ndo kasaa ña.

43"Ta kana'á ndó ñ̃a tá ná kandãa ini sato'o ve'e ndá hora kasaa t̃a kuí'íná ve'e ra, dá k̃ián kandeí nduu r̃a kandãa r̃aán, ta ọ kónó ta'on ra ku'u t̃a kuí'íná ki'in kuí'íná rá ñ̃a'a ñó'o ve'e ra. **44**Sa'á ñoó kandeí nduu ta'ani míí ndó, chī míí hora k̃o ndátí va ndó, dá nandió koo ña nì nduu t̃a ñayúú yó'o kasaa ña.

Yó'o dána'á Jesús sa'a iin t̃a kéchóon va'a xí'ín iin t̃a k̃o kéchóon va'a

45"¿Ndá yoo kúú iin t̃a kéchóon ndãa, iin t̃a ndísá'ano, ká'án ndó? R̃oon kúú r̃a chikani ña kúú sato'o r̃a ka'anda r̃a choon noo dao k̃a t̃a kéchóon ve'e na, dá k̃i'o ra ñ̃a'a kasá'an dao k̃a t̃a kéchóon ñóó.

46Ndiká'án ví tã kéchóon ñóó tá ná ndusaa sato'o rã natiin ñaá ná kée ra choon nĩ ta'andã noo rá. 47Miíã ndaa ná ka'ĩn xí'ĩn ndó ñã kĩ'o sato'o rã choon ká'ano cháá kã noo rá ñã dándáki ra ndidaá ñã vã'a ió noo ná. 48Tído tá ná kakuu ra iin tã kéchóon kini, dá kĩa nakani ini rã ñã yó'o: “Kueé vá ndusaa sato'i”, 49ta kasá'á rá kani ra tã kéchóon dáó xí'ĩn rá, ta kasá'á rá kasá'an ra, ta kasá'á rá ko'o ra xí'ĩn tã xí'i, 50ta kúú ndusaa sato'o tã kéchóon ñóó mií kuu kó ndáti ra, ta mií hora kó ná'á rá. 51Ta kúú dándó'o naní ñã níó rá, ta chikaa ñaá ná noo ñó'o ñayuu uu noo, ta ñóó kuaki ra xí'ĩn ndirá noo rá, ta ñóó kuchi tá'an no'o ra.

Di'a kua'an ñã nĩ ñaná'a Jesús sa'a uxĩ tadi'í táki

25 1'Tátõ'on nĩ ndo'o uxĩ takuáchĩ di'í táki, kĩ'o dión koo tá kasaa Ndios dándáki na ñayuu ñã. Iin rá iin takuáchĩ di'í ñóó nĩ ki'ĩn candil xĩ, dá nĩ kee xĩ kua'an xĩ natiin xĩ tã kúú tonõ. 2Ta o'õn takuáchĩ di'í ñóó kúú ta kaon ini, ta o'õn kã xĩ ñóó kúú takuáchĩ di'í oon ndã'o ini. 3Takuáchĩ di'í oon ini ñóó nĩ ki'ĩn xĩ candil xĩ né'e xĩ kua'an xĩ, tído kó ní kí'ĩn xĩ cháá kã sití kane'e xĩ ko'õn xĩ. 4Tído takuáchĩ di'í kaon ini ñóó nĩ ketí'a xĩ nĩ ñakútí xĩ tĩndo'o xĩ xí'ĩn sití né'e xĩ kua'an xĩ xí'ĩn candil xĩ. 5Ta sã'á ñã nĩ kúee tonõ ñóó, sã'á ñóó nĩ kasáã ñã mã'ánó noo xĩ, ta kúú nĩ naá iní xĩ nĩ kidĩ xĩ. 6Ta nĩ kudao ñóó, dá nĩ kayu'ú iin tã: “Sã vey ra tonõ. Ndakuei ndó natiin ndó rã.” 7Dá nĩ ndakuei ndidaá takuáchĩ di'í

táki ñóó, dá nĩ kenduu xĩ candil xĩ. 8Dá nĩ kaa takuáchĩ di'í oon ini ñóó xí'ĩn ra kaon ini: “Tei ndó cháá sití nani'ĩ ndú, dá chĩ sã kua'an nda'o ñó'o candil ndu'ũ”, kaá xĩ. 9Dá nĩ kaa takuáchĩ di'í kaon ini ñóó: “Oon nĩ ví õ keta ta'on sití ndũ tá ná kechóon ndi'ĩ yó rã. Sã'á ñóó vã'a kãan kua'an ndõ kuiin ndó rã nõõ ñã díkó rá kechóon ndó”, kaá xĩ. 10Tído xĩa nani kua'an takuáchĩ di'í oon ini ñóó kuiin xĩ sití, kúú nĩ kasáã vá tonõ ñóó. Dá nĩ ku'u takuáchĩ di'í ndéi nduu ñóó xí'ĩn tonõ ini ve'e noo ió víkõ. Dá nĩ sadi ñã yé'é. 11Nĩ ndi'ĩ, dá nĩ ndisáã dao kã takuáchĩ di'í ñóó, dá kaá xĩ: “Tatá, tatá, konó ní yé'é ná ku'u ndu víkõ.” 12Dá nĩ kaa tonõ ñóó xí'ĩn xĩ: “Miíã ndaa ná ka'ĩn xí'ĩn ndó ñã kó ná'á ta'on yu'ũ ndá yoo kúú ndo'ó”, nĩ kaa rã. 13Sã'á ñóó kaño'o ini ndõ, dá chĩ kó ná'á ta'on ndó ndá kuu õ ndá hora nandiõ koo ñã nĩ nduu tã ñayuu yó'o kasaa ñã —kaa Jesús.

Yó'o dána'a Jesús sa'a iin tã nĩ xĩ'o di'õn nõõ tã kéchóon noo rá

14Dá nĩ kaa ta'ani na:

—Tátõ'on kĩ'o dándáki Ndios ñayuu ñã kĩa tãtõ'on nĩ kee iin tã nĩ kana kua'an xĩká. Tído tá kó ñã'ã ko'õn rã, dá nĩ kana ra tã kéchóon noo rá. Dá nĩ xĩ'o ra di'õn noo rá, dá ná naka'án nda'i rã xí'án. 15Ta noo iin ra nĩ xĩ'o ra o'õn di'õn ndáya'i, ta noo iin kã rã nĩ xĩ'o ra uuã, ta noo iin kã rã nĩ xĩ'o ra iian. Dá chĩ tãtõ'on kĩ'o kaon va ra nĩ ni'ĩ ráan. Ndi'ĩ, dá nĩ kee ra kua'an xĩká rá. 16Dá nĩ kee tã nĩ ni'ĩ o'õn di'õn ñóó kua'an rã naka'án nda'i ráan.

Ta nì kandeé rá nì nánó o'ón kà dì'ón sataán. ¹⁷Ta dión ta'ani nì kee taa nì nì'ì uú dì'ón ñóó. Nì kandeé rá nì nánó uú kà dì'ón sataán.

¹⁸Tído tã nì nì'ì iin tó'ón dì'ón ñóó, roón kúú rã nì sa'an nì kaan iin yáí noñó'o, ta ñóó nì chikáá de'è rã dì'ón sato'o rã.

¹⁹Tá nì yã'a kuá'a nda'o tiempo, dá nì ndisáá sato'o tã kéchóon ñóó. Dá nì kana ñaá rá, dá nì ndekuendá rã xí'ín iin rá iin ra. ²⁰Dá nì kasáá dinñó'ó taa nì nì'ì o'ón dì'ón ñóó. Ta kúú né'e ra o'ón kà dì'ón, ta kaá rã: “Tatá, nì xì'o ní o'ón dì'ón noóí. Ta yó'o íoan xí'ín o'ón kà dì'ón nì nì'ì sataán”, kaá rã. ²¹Dá nì kaa sato'o rã xí'ín rá: “Vã'a nda'o nì keeón. Yo'ó kúú iin tã kéchóon vã'a, iin rã kéchóon ndaa. Iin taa ndaa nì sã kuu yo'ó noq choon ló'o nì xì'oi noqon, ta viti ko'in kì'oi iin choon ndáya'i cháá kã noqon. Kua'an ku'u koo dijon xí'ín sato'on viti”, kaá rã.

²²Dá nì kasáá ta'ani taa nì nì'ì uú dì'ón ñóó, dá nì kaa rã: “Tatá, uú dì'ón nì xì'o ní noóí. Ta yó'o íoan xí'ín uú kà dì'ón nì nì'ì sataán”, kaá rã. ²³Dá nì kaa sato'o rã: “Vã'a nda'o nì keeón. Yo'ó kúú iin tã kéchóon vã'a, iin rã kéchóon ndaa. Iin taa ndaa nì sã kuu yo'ó noq choon ló'o nì xì'oi noqon, ta viti ko'in kì'oi iin choon ndáya'i cháá kã noqon. Kua'an ku'u koo dijon xí'ín sato'on viti”, kaá rã.

²⁴Tído tá nì kasáá ta'ani taa nì nì'ì iin dì'ón ñóó, dá nì kaa rã: “Tatá, ná'í ñã kúú ní iin tã tondó, ta dákée ní noq kò ní xíti ní, ta dátaká ní ñã'a noq kò ní satá ní nonián. ²⁵Sa'á ñoó nì yu'íí, ta nì sa'in nì chide'íí dì'ón ní tixi ñó'o.

Jó'on, yó'o íó ñã kúú dì'ón ní”, nì kaa rã. ²⁶Dá nì kaa sato'o rã xí'ín rá: “Yo'ó kúú iin tã kéchóon kini, iin tã kéchóon dúsa. Sã ná'a vã yo'ó ñã kúú yu'u tã tondó, ñã dákéei noq kò ní xítii, ta dátaká yu'u ñã'a noq kò ní satáí nonián. ²⁷Sa'á ñoó, ¿ndivã'a kò ní sá'on chikaqon dì'ón yu'u banco, dá ná koo cháá sataán nani ndusaai?”, kaá rã.

²⁸Dá nì kaa rã xí'ín dao kã rã: “Kuió ndaa ndo dì'ón né'e taa xaan, ta kì'o ndóan noq rã kómí uxí dì'ón xaan. ²⁹Dá chī nã sã íó ñã'a noq, noón kúú nã nì'ì cháá kaan. Ta nã kòó ñã'a noq, di'a dítá ná lú'u ñã kómí ná. ³⁰Ta chikaq ndo tã kò chóon xaan noq iin naá satã vé'e. Káa kúú noq kuaki ra xí'ín ndirá noq rã, ta kuchi tá'an no'o ra.”

Di'a koo tá ná kasaa Jesús keyíko nã sa'a nã ndéi ñayúú yó'o

³¹Tá ná nandíó koo tuku nã nì nduu taa ñayúú yó'o kasaa nã, ndato naye'e ndaa kii na xí'ín ndidaá ángel kéchóon noq ná, dá kakoo na noq téí ndato naye'e noq dándáki na, ³²dá nakujita ñayuu ndéi ndidaá tá'an ñoo noq ná, dá kasá'a ná taó xóo na iin rá iin ñayuu ñóó tát'o'on kée taa taó xóo ra léko tein kítí. ³³Ta ná chikata na kirí kúú léko xoo kuá'a nã, ta xoo ítí nã ná chikata na kirí kúú kítí. ³⁴Dá kaa nã kúú rey ñóó xí'ín nã ndíta xoo kuá'a nã: “Nakíí ndo'ó, nã nì kemáni tatái, chī ndo'ó kúú nã nì nì'ì tá'í kandeí ndó noq dándáki yu'u, ñã kían sã daá íó nduu kandeí ndó ndã míí sa'a ñayúú. ³⁵Dá chī tá nì kuikoi, ta nì xì'o ndó ñã'a nì sasá'in; tá nì ichi inií, ta nì xì'o ndó

takuí nì xì'ii; tá nì xionoo nda'áví, ta nì nakuaka va'a ndó yu'u nì sà ioi ve'e ndó; ³⁶tá nì sà kaa vichíí, dá nì xì'o ndó dá'on nì sà ndixii; tá nì sà kú'í nì sà ndo nì xito ni'ini ndó yu'u; tá nì sà káaí ve'e kaa, dá nì sà ta'ani ndó nì ka'an ni'ini ndó noo nákaaí", kaa rey ñóó. ³⁷Dá kaa nà kúú ñayuu ndaa ñóó xí'ín ná: "Tatá, ¿ndá oon nì xini ndu mií ní ña kuíko ní, dá nì xì'o ndu ña'a nì sasá'an ní? Ta, ¿ndá oon nì xini ndu mií ní ña íchì ini ní, dá nì xì'o ndu takuí nì xì'i ní? ³⁸Ta, ¿ndá oon nì xini ndu mií ní ña xionoo nda'í ní, dá nì nakuaka va'a ndu mií ní? Ta, ¿ndá oon nì xini ndu mií ní kaa vichí ní, dá nì xì'o ndu dá'on nì sà ndixi ní? ³⁹Ta, ¿ndá oon nì xini ndu ña sà kú'u mií ní o nì sà káa ní ve'e kaa, dá nì sà ndu nì xito ni'ini ndu mií ní?", kaa nà. ⁴⁰Dá kaa rey ñóó xí'ín ná: "Míían ndaa ná ka'ín xí'ín ndó ña sa'á ña nì kee ndó dión xí'ín nà kúú ñanií, nà kuálí cháá kà yó'o, sa'á ñóó kéei kuendá ña mií yu'u nì kee ndó dión xí'ín."

⁴¹'Dá kaa nà xí'ín nà ndíta xoo íti nà ñóó: "Kuxoo ndó noóí, ndo'o nà kúú ñayuu kíní. Kua'án ndo kaño'o ndó tein ño'ó ita, ña ni kuú o ndá'o, noo sà daá ió nduu kakaá ña u'u xí'ín ndidaá ña kini kéchóon nooán. ⁴²Dá chí sà kuikoi, ta kò ní xì'o ta'on ndó ña'a kasá'in; nì sà íchì inií, ta kò ní xì'o ta'on ndó takuí kò'í; ⁴³nì xionoo nda'áví, ta kò ní nákuaka va'a ndó yu'u, nì sà kaa vichíí, ta kò ní xì'o ta'on ndó dá'on kandixii, nì sà kú'í, ta nì sà káaí ve'e kaa, ta kò ní sà ta'on ndó koto ni'ini ndó yu'u", kaa nà. ⁴⁴Dá kaa nà ndíta xoo íti nà: "Tatá, ¿ndá oon

nì xini ndu'u mií ní ña nì kuiko ní, ña nì íchì ini ní, ña nì xionoo nda'í ní, ña sà kaa vichí ní, ña sà kú'í ní, ña sà káa ní ve'e kaa, ta kò ní sà ndu koto ni'ini ndu mií ní?", kaa nà. ⁴⁵Dá kaa rey ñóó xí'ín ná: "Míían ndaa ná ka'ín xí'ín ndó ña sa'á ña kò ní kée ndó dión xí'ín nà kúú ñanií, nà kuálí cháá kà yó'o, sa'á ñóó kéei kuendá ña nda yu'u kò ní ku'u ini ndo sa'a", kaa nà xí'ín ná. ⁴⁶Sa'á ñóó ndidaá ñayuu kíní ñóó ko'on ndo'o nio ndidaá tá'an kuú, ta ndidaá ñayuu ndaa ñóó nì'í ña kataki chíchí ná.

Yó'o nì ndató'ón kue'é ta né'e choon ndi kee ra, dá tiin ra Jesús

26 ¹Tá nì ndi'í nì ka'an Jesús ndidaá to'on yó'o, dá nì kaa nà xí'ín ta xionoo xí'ín ná:

²—Sà ná'á vá ndó ña kámani uú kà kuú, dá koo víko pascua, dá naki'o ra nà nì nduu ta ñayuu yó'o noo ndá'a ta xini u'u ñaá, dá chirkaa ñaá rá ndíka cruz —kaá nà.

³Daá ñóó nì nataka ndidaá ta duti saku'a'á xí'ín ta dána'a ley xí'ín ta sá'ano ñoo ñóó yé'é ve'e ta duti kúú noo naní Caifás. ⁴Ta ñóó nì ndató'ón maña rá ndi koo kee ra, dá tiin ndakána ra Jesús, dá ka'ání ñaá rá, ⁵ta kaa rá:

—Ná dá'a ni tiin yó rá tein víko, dá chí ndakuei ñayuu nakuina vaa nà ki'in na sa'a rá.

Di'a nì kuu tá nì kuei iin ñá'a ndutá támi sá'an diní Jesús

⁶Tá nákaa Jesús ñoo Betania noo kúú ve'e Simón, tá'an rá nì sà ndo'o kue'e té'i, ⁷dá nì kasáa iin ñá'a noo nákaa nà ñóó, ta né'án iin tindo'o nì

kava'a xí'ín yuu díon naní alabastro. Ta nì chitián ñò'o ndutá támi sá'an, ta ndutá ya'i nda'o kúu rá. Ta kúu nì kwei ndi'an ra dinì Jesús noo ió na mesa. ⁸Tá nì xini taa xionoo xí'ín ná ña nì kee ñá'a ñoo díon, kúu nì xido nda'o ini ra, dá nì kaa ra:

—¿Ndiva'a nì danaá óon ñá'a káa ndutá támi sá'an káa? ⁹Ta va'a ka ví ní ñí'kó yó ra, chì ndutá ya'i nda'o kúu rá, ta kandoo di'ón ñoo chindeé yó na kúnda'í, ní kúu —kaá ra.

¹⁰Tído nì kandaá va ini Jesús ña ká'an ra díon, dá nì kaa na xí'ín rá:

—¿Ndiva'a dáta'an ndo ñá'a yó'o? Chì ña va'a va kian nì keeán xí'ín yu'u. ¹¹Chì daá ndéi va ñayuu kúnda'í xí'ín ndo'ó, tído yu'u, o kóo kuií ta'on yu'u xí'ín ndó. ¹²Chì sa'a ña nì dakúchián yu'u xí'ín nduta támi sá'an yó'o, sa'a ñoo nì kenduuan yikí koñoi tát'on kì'o kooi nduxii. ¹³Miían ndaa ná ka'in xí'ín ndó ña ndeí kúu míi vá noo dána'a na to'on va'a sa'í iin ní kúu ñayuu yó'o, nakani ta'ani na sa'a ña nì kee ñá'a yó'o xí'ín yu'u, dá ná kaño'o ini ñayuu sa'a ña nì keeán —kaá Jesús.

Di'a nì kuu, dá nì kandoo Judas ña nakì'o ra Jesús noo ndá'a ta dutì kúu noo

¹⁴Dá nì kee Judas Iscariote, tá'an ra nákaa tein ndin uxì uy taa xionoo xí'ín Jesús, kua'an ra noo ndéi ta dutì saku'a. ¹⁵Tá nì saa ra, dá nì kaa ra xí'ín rá:

—¿Ndidaá kì'o ní noo yú'u, dá ná nakì'oi Jesús noo ndá'a ní? —kaá ra.

Dá nì kandoo ta dutì ñoo ña kì'o ra oko uxì di'ón plata noo rá. ¹⁶Nda

kuu daá nì kasá'a Judas ndúkú rá ndi kee ra nakì'o ra Jesús noo ndá'a rá.

Di'a nì kuu tá nì sadíni Jesús noo ndí'i kuií xí'ín ta xionoo xí'ín ná

¹⁷Tá nì kasandaá kuu míi noo, ña kúu víko noo seí na Israel pan, ña ko ní kí'ín tá'an xí'ín ña dakuíta tachían, dá nì natuu yati ta xionoo xí'ín Jesús noo ná, dá nì ndato'ón ñaá rá:

—¿Ndeí kóni ní ko'on ndu kenduu ndu ña kadíni yó kuendá pascua?

¹⁸Dá nì kaa na xí'ín rá:

—Kua'an ndo ñoo ká'ano káa. Ta káa nakì'in tá'an ndó xí'ín iin taa, ta ka'an ndo xí'ín rá: “Di'a kaá maestro ndu'u: Sa nì kasandaá vá kuu ndo'o ní'í, ta saai ve'e ní kadínii kuendá víko pascua xí'ín ta xionoo xí'ín”, kaa ndo xí'ín rá —kaá Jesús.

¹⁹Dá nì sa'an taa ñoo nì kee ra choon nì sa'anda Jesús noo rá, ta nì kenduu ra ña kadíni na kuendá víko pascua.

²⁰Dá tá nì kuaá kuu daá ñoo, dá nì saa Jesús ve'e ñoo nì sa koo na mesa xí'ín ndin uxì uy taa xionoo xí'ín ná. ²¹Ta tein sás'an na ñoo, nì kaa na xí'ín rá:

—Miían ndaa ná ka'in xí'ín ndó ña iin míi vá ndo'ó ko'on nakì'o ñaa noo ndá'a taa xiní u'u ñaa —kaá na.

²²Ta kúnda'í nda'o nì kuu ini ra sa'a ña nì ka'an na díon. Dá nì kaa iin rá iin ra xí'ín Jesús:

—¿Á yu'u kúuí, tatá?

²³Dá nì kaa Jesús:

—Iin taa dáketa daó ndá'a xí'ín yu'u ini ko'o, roón kúu ra nakì'o ñaa noo ndá'a taa xiní u'u ñaa. ²⁴Ta

mi'ān nda' ndo'o na nī nduu taa
ñayuu yó'o tát'on kī'o ká'an tuti iī
Ndios. Tído, jnda'í va taa nakī'o ñaá
noo ndá'a taa xini u'u ñaá! Vá'a cháá
ka vian ní xio dá'a ni kaki taa ñoó,
ní kúu.

25Dá nī kaa Judas, tá'an rā ko'on
nakī'o ñaá:

—¿Á yu'u kúu rā kee dión,
maestro?

Dá nī kaa Jesús xí'in rá:

—Ja'an, tát'on nī ka'on, kī'o dión
kián —kaá na.

26Ta tein noo sásá'an na ñoó, dá
nī tiin Jesús pan. Dá nī nakī'o na
ndivé'e noo Ndios sa'án. Dá nī
sa'anda dáó na'an, dá nī xī'o na'an
noo taa xionoo xí'in ná. Dá nī kaa na
xí'in rá:

—Keí ndo'an, chí ña xa'an kúu yikí
koñoi.

27Dá nī tiin na copa. Dá nī nakī'o
na ndivé'e noo Ndios sa'a rā, dá nī
xī'o na rā noo taa xionoo xí'in ná. Dá
nī kaa na xí'in rá:

—Ndidaá ní ndó ko'o lú'u lú'u
vino xa'an, **28**chí kirá xa'an kúu nī
yu'u, kirá dáxinkoo ña nī kandoo
Ndios kee na xí'in ñayuu na, chí sa'á
ña kuita rā, sa'á ñoó ndoo kuachi
kua'á nda'o ñayuu. **29**Ká'in xí'in ndó
ña o nándio koo kai ko'i ndutá uva
yó'o nda ná kasandaá kuu, dá ko'o
saái ndutá uva xí'in ndó noo ió tatái
Ndios dándaki na —kaá na.

**Yó'o nī ka'an Jesús ña ndata
Pedro sa'a ná**

30Dá tá nī ndi'i nī keká'ano na
Ndios xí'in iin yaa, dá nī kee na
kua'an na dinī yúku naní Olivos.

31Dá nī kaa Jesús xí'in taa xionoo
xí'in ná:

—Ndidaá vá ndo'ó dánkoo ndava'a
ñaá sakuaá víti, dá chí di'a kaá tuti iī
Ndios: “Dárkue'e ka'í yu'u taa ndáka
léko, ta kúu ndi ndi'i va léko kuita
noo ko'on”, kaáan. **32**Tído tá nī ndi'i
nī nataki, dá kuió noo noo ndo ko'in
chí Galilea di'a, dá kasandaá ndo.

33Dá nī kaa Pedro:

—Vá'ará ná dánkoo ndava'a
ndidaá taa yó'o mií ní, tído yu'u, o
kee ta'on yu'u dión.

34Dá nī kaa na xí'in rá:

—Mi'ān nda' ná ka'in xí'on ña
sakuaá víti, tá ko ña'a ta'on kana
chéli, kúu sa onī va ta'ándá ndaton
sa'a yú'u.

35Dá nī kaa Pedro:

—Vá'ará ná kánian kuu nduú
xí'in ní, tído o ndátā ta'oin sa'a ní
—kaá rā.

Ta kúu dión nī ka'an ndidaá ka taa
xionoo xí'in ná ñoó.

**Di'a nī kuu tá nī ndat'ón Jesús xí'in
Ndios iin noo naní Getsemaní**

36Dá nī sa' Jesús xí'in taa xionoo
xí'in ná noo naní Getsemaní. Dá nī
kaa na xí'in rá:

—Yó'o ni kandeí tóo ndó, dá ná
ko'in lú'u ka chí kaa ka'in xí'in
Ndios —kaá na.

37Dá nī kee Jesús ndáka na Pedro
xí'in ndi nduú de'e Zebedeo kua'an
na lú'u ka noo. Dá nī kixian nī
kunda'í nda'o ini Jesús, ta nī kasá'a
ndó'o nda'o níó ná. **38**Dá nī kaa na
xí'in taa kua'an xí'in ná ñoó:

—Nda'í nda'o kúu ini. Sa nda'a
ndi va kúu xini. Yó'o ni kandeí
tóo ndó, ta kaño'o dáó ini ndo xí'in
yu'u sakuaá víti —kaá na.

39Dá nī kee na kua'an na lú'u ka
chí noo. Dá nī sa ku'in xití ná, ta nī

xino taan na nda noño'o. Dá ni kasá'á ná ká'an na xí'in Ndios:

—Tatá mií, tá kuu dítá ní ndirá ova, ña kían vei ndo'i, dá kían dítá nían. Tído ná dá'a ni kakuuan tát'o'on k'i'o kóni yu'ü. Ná kakuuan tát'o'on k'i'o kóni mií ní —kaá na.

40Dá ni nandió koo na ni ndisáa na noo ndéi taa kua'an xí'in ná ñoo, kúu sa kídí va ra ndéi ra. Dá ni kaa na xí'in Pedro:

—¿Á kó xí'o ndeé ta'on ini ndo kaño'o ini ndo, va'ará iin hora?

41Kaño'o ini ndo, ta ka'an ndo xí'in Ndios, dá ná dá'a ni kexíxi ña kini xí'in ndó. Chì sa ió nduu nío ndo kee ndó ña kóni Ndios, tído ña kóni ñíi ndo kían chítuu ñaá —kaá na.

42Dá ni nandió koo tuku na kua'an na. Dá ni kasá'á ká'an tuku na xí'in Ndios:

—Tatá mií, tá o kúu dítá ní ndutá ova, ña vei ndo'i, dá kían ná kakuuan tát'o'on k'i'o kóni mií ní —kaá na.

43Dá ni nandió koo tuku na ni ndisáa na noo ndéi taa ñoo. Kúu sa kídí tuku va ra ndéi ra, chì sa'ání nda'o ñaá ña ma'ánó. **44**Dá ni nandió koo tuku na ni sa'an na ni ka'an na xí'in Ndios ta'ándá kúu oni, ta ni ka'an na xí'in ná tát'o'on k'i'o ni ka'an na dao ka ta'ándá ñoo.

45Dá ni nandió koo tuku na ni ndisáa na noo ndéi taa kua'an xí'in ná ñoo, dá ni kaa na xí'in rá:

—¡Kudí ní ndó viti! ¡Ta nani'í ndée ndo viti! Chì sa ni kasandaá vá hora nakí'o ra na ni nduu taa ñayuú yó'o noo ndá'a taa kómí kuachi.

46¡Ndakuei kíi ndo, ná ko'o! Kande'é ndó, chì sa kúyati taa vei nakí'o yu'ü noo ndá'a tá xiní u'ü ñaá —kaá na.

Di'a ni kuu tá ni tiin ra Jesús ña ko'on na noo tá né'e choon

47Ká'an jí vá Jesús iin na, kúu ni kasáa va Judas, tá'an ra nákaa tein ndin uxí uu taa xionoo xí'in ná. Ta kua'á nda'o taa vei xí'in rá. Dao ra né'e espada, dao ka ra né'e yító. Chì vei ra xí'in choon ni sa'anda tá duti saku'a'a, xí'in tá sa'ano ñoo. **48**Sa ni kast'o'on va Judas xí'in taa ñoo ndi kee ra, dá na'a ra ndá yoo kúu Jesús, chì ni kaa ra:

—Taa ni chitóí noo ñoo, roon tiin ndó.

49Ta kúu vití'ón ni natuu yati Judas noo iin Jesús, dá ni kaa ra xí'in ná:

—Nákaa ní, maestro.

Dá ni chitó rá noo ná. **50**Dá ni kaa Jesús xí'in rá:

—Amigo, ¿ndá choon vasón?

Ta kúu ni natuu yati taa kua'a ñoo ni tiin ñaá rá.

51Ta iin taa ió xí'in Jesús ñoo ni taó rá espada ra. Ta kúu ni chító'on ra do'o iin tá kéchoon noo tá duti kúu noo. **52**Dá ni kaa Jesús:

—Nachikaa va'a espada xaan noo ni sa kaaan, dá chì taa tiin espada, xí'in espada ta'ani kuu ra. **53**¿Á kó ná'a ta'an voon ña kuu va ka'in xí'in tatái, dá tanda'á ná uxí uu tu'u ángel kii na chindeé ná yu'ü? **54**Tído tá ná kee yu'ü dión, dá kían, ¿ndi koo, dá xinkoo noo ká'an tuti ií Ndios? Chì ká'an ña k'i'o dión kánian ndo'i.

55Dá ni kaa na xí'in taa kua'a ñoo:

—¿Á tá kuí'íná vá kée ndó yu'ü kúu, sa'á ñoo vei ndó xí'in espada xí'in yító tiin ndó yu'ü? Ta ndidaá kuú vá ni sa káai xí'in ndó yé'é ñoo

sá daná'i noo ndo, ta ni kọ ní t́ín ndó yu'u. **56**T́ido ndidaá ña yó'o kúu viti, dá ná x́inkoo noó ni ka'an profeta noo tuti iì Ndios —kaá na.

Ta kúu ndidaá vá t́a x́ionoo x́í'ín ná ni d́ankoo ndava'a ñaá, ta ni xino ra kua'an ra.

Di'a ni kuu tá ni sa iin Jesús noo mií t́a duti kúu noó

57Ta t́a ni tiin Jesús, roón kúu ra ndáka ñaá kua'an ve'e Caifás, ra kúu duti kúu noó, chí ñoo ni ndit́utí t́a d́ana'a ley Moisés x́í'ín t́a sá'ano ñoo. **58**Ta Pedro, ndaa x́íká x́íká tákaa ra kua'an ra. Dá ni saa ra ni ku'u ra noo kúu yé'é ve'e t́a duti kúu noó ñóó. Dá ni sá koo ra ió ra tein t́a ndaa yé'é ñoo, dá koni ra ndi koo.

59Ta ra duti saku'a'a ñoo x́í'ín t́a sá'ano ñoo x́í'ín ndidaá ká t́a né'e choon ñoo Jerusalén ni ndit́utí rá ndéi ra ndúkú rá t́a ka'an to'ón sa'a Jesús, dá kuu nakí'o ñaá rá noo nda'á t́a romano, dá ka'ání ñaá rá. **60**T́ido kọ ní ni'i ta'on ra iin kuachi ká'ano dákuío ra Jesús, va'ará ku'a'á nda'o t́a ni nakuíta ni ka'an to'ón sa'a ná. T́ido tá ni ndi'i, dá ni ndakuei uu ká t́a ni ka'an kuachi ra sa'a ná, **61**ta kaá ra:

—Di'a ta'ani ni kaa t́a xaan: “Ío choon noo ndá'í ña kían nakani ndi'ii ve'e ño'o Ndios, ta t́ixi kuu óni kandeé yu'u nduva'i ña” —kaá ra.

62Dá ni ndakuíin ndichi mií t́a duti kúu noó ñoo. Dá ni kaa ra x́í'ín ná:

—¿Ndiva'a kọ ká'on chindeéon miíon? ¿Á ña ndaa kían ká'an kuachi t́a káa sa'on o kọó? —kaá ra x́í'ín Jesús.

63T́ido t́adi óon va iin Jesús.

Dá ni nandió koo tuku t́a duti kúu noó ñóó ni ndato'ón ñaá rá:

—X́í'ín kuu Ndios t́akí sa'ándái choon noo ña kast'o'on ndaa x́í'ín ndu'u. ¿Á yo'ó kúu Cristo, na dákaki ñaá? ¿Á yo'ó kúu de'e Ndios?

64Dá ni kaa Jesús x́í'ín rá:

—Táto'on kí'o ká'an ní, kí'o dión kían. Ta ká'an ta'ani yu'u x́í'ín ní ña nda kuu viti koni ndo na ni nduu t́a ñayuu yó'o nakoo na xoo ku'a'a tatá Ndios, noo ió na dándaki na. Ta koni ta'ani ndó kii na tein viko tánée induú —kaá na.

65Ta kúu ni ndatá t́a duti kúu noó ñóó kotó ra sa'a ña ni xido téi ini ra. Dá ni kaa ra:

—Ni ka'an ndava'a t́a yó'o sa'a Ndios! ¿Ndá choon kuu ká yọ cháá ká t́a ka'an kuachi sa'a rá? Chí vití'ón kuíi ni seíd'ó'o va mií ndó ña ni ka'an ndava'a t́a yó'o sa'a Ndios. **66**¿Ndí kían náta'an ini ndo keeá x́í'ín rá?

Dá ni kaa dao ká t́a ñoo:

—Kánian kuu va ra sa'a ña ni ka'an ra dión.

67Dá ni tuu ndaa dii dao ra noo ná, ta dao ká ra ni kani ñaá x́í'ín yíkí, ta dao ká ra ni koon da'anda noo ná, **68**ta kaá ra x́í'ín ná:

—Tá miían ndaa kúúon Cristo, dá kían nakoni ini kíi ndi ndaa ndu'u ni kani ñaá.

Di'a ni kuu, dá ni ndatá Pedro sa'a Jesús oni ta'ándá

69Ta ió Pedro satá vé'e noo ndéi dao ká ñayuu ñoo. Dá ni natuu yati iin ñá'a kéchóon ve'e ñoo. Dá ni kaaan x́í'ín rá:

—X́ionoo ta'ani yo'ó x́í'ín Jesús, t́a kúu kuendá Galilea káa, ¿daá kọó?

70Tído nì ndatá vá Pedro sa'a Jesús noo ndidaá ñayuu ndéi ñoó, ta kaá ra:

—Kọ ná'í ndá sa'a ká'on.

71Dá nì kee ra kua'an ra noo kúú yé'é di'a. Dá nì xini ñaá iin ka ñá'a. Dá nì kaaan xí'ín dao ñayuu ndíta ñoó:

—Taa káa ta'ani kúú kuendá Jesús, ta ñoo Nazaret.

72Ta kúú tuku va nì ndatá rá sa'a Jesús, ta kaá ra:

—Mífan ndaa kuiti kọ ná'á ta'on yu'u taa ká'an ní sa'a.

73Ta kúú lú'u ká tóó, dá nì natuu yati dao ká na ndíta ñoó, dá nì kaa na xí'ín rá:

—Mífan ndaa kuiti kuendá Jesús kúú yo'ó, dá chí tátò'on ká'an ta Galilea, kị'o dión ká'on.

74Dá nì kásá'á ká'an ndava'a ra, ta kaá ra:

—Ná'á Ndios ña kọ ná'á ta'on yu'u taa ká'an ní sa'a ñoó.

Ta nì ndi'i nì ka'an ra dión, ta kúú nì kana va chéli. 75Dá ví nì ndisáa ini ra to'on nì ka'an Jesús xí'ín rá, chí di'a nì kaa na: “Tá kọ ñá'a kana chéli, ta kúú sá ndatá yo'ó sá'a yu'u onì ta'ándá”, kaá na. Dá nì keta ra sata vé'e, ta kúú nda'í ndá'o nì saki ra.

Di'a nì kuu tá nì sá iin Jesús noó ta naní Pilato

27 1Tá nì tui noo, dá nì ndató'ón kue'é tá duti saku'a, xí'ín tá sá'ano ñoo ndi koo kee ra, dá nakì'o ra Jesús noo ndá'a tá né'e choon romano, dá ka'ání ñaá rá. 2Dá nì kató ñaá rá ndáka ra nì saa rá nì nakì'o ra noo ndá'a tá né'e choon romano naní Pilato.

Di'a nì kuu tá nì sa'ání Judas mií rá

3Kúú nì kandaá ini Judas, tá'an rá nì nakì'o Jesús noo nda'á taa xini u'u ñaá, ña sá nì kandoo rá né'e choon ña ka'ání rá Jesús. Kúú nì nandíó né'e ra oko uxì dì'ón plata noó tá duti saku'a xí'ín tá sá'ano, dá chí nì nandikó ini rá sá'a ña nì ya'a ra nì kee ra, 4dá kaá rá:

—Nì kee yu'u iin kuachi, dá chí nì nakì'o yu'u iin taa kọ kuachi noo ndo'ó.

Dá nì kaa tá duti ñoó:

—Kọ sa'ání ta'on ndu mií ndú. Kuachi mií vóón kían.

5Dá nì ko'ono ni'ini ra dì'ón plata ñoo noo kúú yé'é ño'o ñoó. Dá nì keta ra kua'an ra. Ta kúú ñoó nì sa'an rá nì chirkaa ra mií rá, dá nì xí'í rá.

6Dá nì nditútí tá duti saku'a ñoo dì'ón ñoó, dá nì kaa rá:

—O kúu ta'on taán yọ dì'ón yó'o noó dì'ón dókọ ñayuu noo Ndios, dá chí kían ya'i sa'a nì ndi.

7Dá tá nì ndi'i nì ndató'ón kueé rá, dá nì xiin ra iin ñó'o noó tá káva'a kidi, dá ná koo noó nduxi na tukú xí'í. 8Sá'a ñoo ndá kuu víti naní ñó'o ñoó, noñó'o nì. 9Dión, dá nì xinkoo to'on ká'an ña nì taa profeta Jeremías: “Nì ki'in ra oko uxì dì'ón plata, ña nì chiya'i ra sa'a ná tátò'on nì chirkaa ini tá ñoo Israel kakuu ya'i na, 10ta xí'ín dì'ón ñoó nì xiin ra ñó'o noó taa káva'a kidi. Dión nì kaa sato'o yọ Ndios xí'ín yu'u.”

Di'a nì kuu tá nì sá iin Jesús noó taa naní Pilato

11Tá nì sá kuñin Jesús noo Pilato, rá dándáki ñoo ñó'o kuendá Judea ñoó, dá nì ndatò'ón ñaá rá:

—¿Á yo'ó kúú rey noó nà Israel?

Dá nì kaa Jesús xí'ín rá:

—Ta dión kaá mií ní.

12Ta va'ará dátaí kuächi ñáa tã duti saku'a, xí'ín tã sá'ano ñoo, tído nì iin tó'ón to'on kò ní ka'an nã. **13**Dá nì kaa tuku Pilato xí'ín ná:

—¿Á kò seídó'o ta'an voón ñã kị'o dión ví káva'a ra kuächi sã'on?

—kaá rá.

14Tído nì iin tó'ón to'on kò ní ka'an nã. Sã'á ñoó kúú nì naá vá iní Pilato.

Di'a nì kuu, dá nì sa'anda Pilato choon ñã ná karkaa Jesús ndịka cruz

15Ta iin iin tein víkò pascua dáyaá Pilato iin tã nákaá ve'e kã, tá'an rã kándò nã ñoo Israel sa'a. **16**Ta daá ñóó nákaá iin tã naní Barrabás ve'e kã, ta iin ní kúú ká'an nã sa'a rá ñã kúú rá iin tã kini.

17Ta sã'á ñã nì nataka kuá'a ñayuu noó Pilato, sã'á ñoó nì ndato'ón ñáa rá:

—¿Ndá yoo dáyaá yu'u, kóni ndò? ¿Á Barrabás dáyaá, o Jesús, tá'an rã chínaní ndó kúú Cristo?

18Dión nì kaa Pilato, chí nì kandaá ini rã ñã sã'á ñã u'u iní vá tã duti ñóó, sã'á ñoó nì nakị'o ra Jesús noó ndá'a rá.

19Ta nda noó ió rã sa'ándá rã choon ñóó, nì tãnda'á ñadi'í rã choon nì saagan noó rá, ta kaáan: “Ná dá'a nì kendava'ón xí'ín tã xaan, chí tã ndaá kúú rá. Dá chí nda'í nda'o nì saní sa'a rá nì tũu noó kuú víti.”

20Tído nì kasá'a tã duti saku'a xí'ín tã sá'ano ñoo dáka'an kue'é rã ñayuu kuá'a ñóó ñã ná kaka nã ñã dáyaá rã Barrabás, ta ná ka'ání rá

Jesús. **21**Dá nì nandió kò tuku Pilato nì ndato'ón rá ñayuu ñóó:

—¿Ndi káa iin tã yó'o dáyaá, kóni ndò?

Dá nì kaa ñayuu kuá'a ñóó:

—Dáyaá ní Barrabás xaan.

22Dá nì kaa Pilato xí'ín ná:

—¿Ndi kían kóni ndò keeí xí'ín Jesús yó'o, tá'an rã kaá ndò kúú Cristo, tá dáá?

Dá nì kaa ñayuu kuá'a ñóó:

—Chirkaa ní rã ndịka cruz.

23Dá nì kaa Pilato xí'ín ná:

—Ta, ¿ndi kían kini nì yã'a tã yó'o nì kee ra?

Tído kúú nì'i cháá kã ví nì kasá'a káyu'u ñayuu kuá'a ñóó:

—Chirkaa ní rã ndịka cruz!

24Kúú nì kandaá ini Pilato ñã kò kándéé kã rã ka'an rã xí'ín ñayuu kuá'a ñóó, chí di'a nì nakuina vaá cháá kã ví ná. Sã'á ñoó nì ki'in ra cháá takuú, ta nì nakata ra ndá'a rá noó ndidaá nã ñoo Israel ñóó, dá nì kaa rã xí'ín ná:

—O kándio kuächi ta'on yu'u sã'á nì tã yó'o, chí kúú rá iin tã ndaá. Mií vá ndó kúú nã ná kandido kuächi sa'a rá.

25Dá nì kaa ndidaá nã ñoo ñóó:

—Ndu'u ná kandido kuächi sã'á nì rá, ta nda de'e ndu ná kandido kuächi sa'a rá.

26Dá nì dayáá Pilato Barrabás. Dá tá nì ndi'i nì kani soldado Jesús xí'ín chirrión, dá nì nakị'o ñáa Pilato noó ndá'a rá, dá ná ko'on rã chirkaa ñáa rá ndịka cruz.

27Dá nì nakị'in ñáa soldado kuendá Pilato ndáka ra kua'an rã nda maá ini ve'e chóon tã romano. Dá nì ndataká rã ndidaá kã soldado kúú kuendá rã, dá nì kao

noo ra Jesús noo iin na ñoó. **28**Dá nì taó rá dá'ón ná. Dá nì ñakuí'ino ñáá rá iin dá'ón kuá'á toón. **29**Dá nì chinóo ra iin corona nì kavá'a xí'ín ñon dinì ná. Ta nì chirnee ra iin tañíí ndá'a xoo kuá'a ná. Dá nì kasá'á sá kuíta xití rá noo ná, dá kediki ñáá rá, dá kaá rá xí'ín ná:

—Ná ká'ano kúú mií ní, ná kúú rey noó ná Israel —kaá rá.

30Ta nì tũu ndaa ñíí ñáá rá, ta nì xio ndaa rá tañíí né'e na ñoó nì koon ra dinì ná. **31**Tá nì ndi'i nì kediki ñáá rá, dá nì ñíí tá rá dá'ón ñoó. Dá nì ñakuí'ino ñáá rá dá'ón míí ná. Dá ví nì kee ra ndáka ñáá rá kua'an rá chirkaa ra ndika cruz.

Di'a nì kuu tá nì chirkaa ra Jesús ndika cruz

32Ta noo ndáka ñáá rá kua'an rá ñoó, nì ñaki'in tá'an ra xí'ín iin taa naní Simón, tá kúú kuendá Cirene. Dá nì kendúsa rá xí'ín taa yó'o ña ná kadokó rá cruz ko'on rá.

33Dá nì saa rá noo naní Gólgota. To'on yó'o kóni kaa yikí lásá dinì ndii.

34Dá nì xí'o ra vino nì daká tá'an xí'ín ndiró ova ko'o Jesús. Dá tá nì ndi'i nì xirndodó ná rá, kúú kó ní xíin ta'on na ko'o na rá. **35**Dá tá nì ndi'i nì chirkaa ñáá rá ndika cruz, dá nì sá ndei ra nì sadikí rá suerte xí'ín dá'ón ná, dá ná kande'á ndi ndáa dá'ón kánian ni'i iin rá iin ra. Díon nì kee ra, dá nì xinkoo to'on nì ka'an profeta, chí di'a nì kaa ná: “Nì ñaka'anda rá dá'ámái, chí nì sadikí rá suerte xí'án.”

36Tá nì ndi'i, dá nì sá ndei ra ndéi ra ndáa rá Jesús. **37**Ta nì kani ra iin tabla yati dinì cruz ñoó, ta ká'an

ndá sa'a kían tákaa na ñoó. Ta di'a kaáan: “Taa yó'o kúú Jesús, tá kúú rey noó ná ñoo Israel.” **38**Ta nì chirkuéi ta'ani ra uu tá kuí'íná ndika dao ká cruz. Iin ra tákaa xoo kuá'a ná, ta iin ká rá tákaa xoo íti ná.

39Ta ñayuu chíka'anda kua'an noó tákaa na ñoó kédiki ndaa ñáá ná, ta kaó ná dinì ná kénóo na Jesús, **40**ta kaá ná:

—Kaá yó'o ña nakani ndi'ón ve'e ño'o ká'ano yo, ta kúú tixi oní va kuu, kúú sá nduvá'a voón ña, kaáon. Sa'a ñoó ndani dáka'ki mi'ón viti. Kua'an noo kí ndika cruz xaan tá mi'án ndaa ñe'e Ndios kúúon.

41Ta díon ta'ani kédiki ñáá tá duti sakuá'a ñoó, xí'ín tá dána'a ley Moisés, xí'ín tá fariseo ndíta ra, ta kaá rá:

42—Dao ká va ñayuu sá kandeé rá sá dáka'ki ra, tído kó kándéé ta'on ra dáka'ki ra mií rá viti. Tá nda rey yo kúú rá, dá kían ná noo kí rá ndika cruz káa, dá ná kandísa yó rá. **43**Nì kandeé iní tá káa Ndios, sa'a ñoó ná dáka'ki ñáa Ndios viti tá mi'án ndaa kú'u ini ná sa'a rá, chí kaá rá ña kúú rá ñe'e Ndios —kaá rá ndíta ra.

44Ta kána'a ta'ani nda uu tá kuí'íná tákuéi iin iin xoo díin ná xí'ín ná.

Di'a nì kuu tá nì xí'í Jesús

45Ta nda kaxuu kuu dáá ñoó nì ñakuí'ín naá iin ní kúú ñayuu nda ká oní sa'ini.

46Tá kua'an kasandaá ká oní sa'ini, kúú ni'i nda'o nì kayu'u Jesús, ta kaá ná:

—Elí, Elí, ¿lama sabactani?
—to'on yó'o kían kóni kaa: Ndios

mií, Ndios mií, ¿ndivá'a nì dayáa ndá'a ní yu'ú?

47Tá nì seido'o dao ká taa ndíta ñóo ña nì kaa na dión, dá nì kaa ra: —Kueído'o ndó, chí kána ra profeta Elías.

48Ta kúu vití'ón nì kankono iin taa nì sa'an ra nì dandáxi ra iin tá'í dá'ón xí'ín vino iá. Dá nì so'oni raán diní iin tañíí. Dá nì chinee raan yú'ú Jesús, dá ná ko'o na ra. **49**Dá nì kaa dao ká ñayuu ndíta ñóo:

—Ná dá'a ni kee ní dión. Ná kandati yó, ta ná kandé'á á kasaa Elías chindeé ñaá ná —kaá na.

50Ta kúu nì'i ndá'o nì kayu'ú tuku Jesús, dá nì nakí'o na mií ná nì xí'í na.

51Ta kúu mií hora daá ñóo nì ndatá dao dá'ón tákaa ndadí ini ve'e ño'o ká'ano. Nì keean nda yú'án nino, ta kúu nda yú'án nino nì xino noo nì ndatá ña. Ta kúu nì'i ndá'o ni taan, ta kúu nì ndatá dao ña kúu yuu ndáá, **52**ta nì nono yé'é káo noo ñó'o ndíi, ta kúu kua'á ndá'o ñayuu Ndios, na nì xí'í, nì nataki. **53**Dá tá nì ndi'i nì nataki Jesús, dá nì kuu nì kankuei ñayuu ñóo ini káo ñóo, dá nì sa'an na ñoo Jerusalén, ña kúu ñoo ií, ta ñóo nì na'a noo ná noo kua'á ndá'o ñayuu.

54Ta mií tá dándáki soldado íin ra xí'ín dao ká soldado ndaá ra Jesús noo tákaa na ndika cruz ñóo. Dá tá nì xini ra ña nì taan xí'ín dao ká ña'a nì kuu, kúu nì yu'ú ndá'o ra, ta nì kaa ra:

—Miían ndaa ndisa de'e Ndios nì sa kuu taa yó'o —kaá ra.

55Ta xíká vá ndíta kua'á ndá'o na ñá'a ndé'é ná ña nì ndo'o Jesús. Ta noón kúu na nì xionoo xí'ín Jesús

nda rá nì kasá'á ná kuendá Galilea xionoo na, ta sa chindeé ñaá ná.

56Ta tein na ñá'a ñoo nákaa María Magdalena, xí'ín María, naná Jacobo xí'ín José, xí'ín naná taa kúu de'e Zebedeo.

Di'a nì kuu, dá nì nduxi Jesús

57Tá nì kuaá kuu daá ñóo, dá nì saa iin taa kuiká naní José, ta ñoo Arimatea, ta sa xionoo ta'ani ra xí'ín Jesús. **58**Ta nì sa'an ra noo nákaa Pilato, dá nì xiká ra ña ná nakí'o ra yikí koño Jesús noo rá. Dá nì sa'anda Pilato choon noo soldado ra ña ná ko'ón ra nakí'o ra yikí koño Jesús noo José ñóo.

59Dá nì saa ra nì danóo ñaá rá ndika cruz. Dá nì naki'in ñaá José, dá nì naxitúu ñaá rá xí'ín iin sámana nì ndoo. **60**Dá nì sa'an ra nì chikáa ñaá rá ini iin yáí saá, ña nì kaan mií rá ndika káo. Dá tá nì ndi'i nì sadi ra yu'ú yáí ñóo xí'ín iin yuu chiká'ano, dá nì kee ra kua'an ra.

61Ta yu'ú yáí ñóo nì ndoo María Magdalena xí'ín iin ká María ñóo ndéi na.

Di'a nì kuu tá nì sa'anda Pilato choon ña kandeí soldado kandaa ra yu'ú yáí ñóo

62Sa nì ya'a kuu kénduu na Israel ña'a kasá'an na. Tá nì tyy noo iin ká kuu, dá nì nataka tá dutí saku'a xí'ín tá fariseo noo Pilato, **63**dá nì kaa ra xí'ín rá:

—Tatá, nì ndísáa ini ndu ña sa ká'an tá to'ón ñóo ña tixi kuu óni, dá nataki ra, kaá ra tá kó ñá'a kuu ra. **64**Sa'á ñoo ka'anda ní choon ña ná kandaa va'a soldado ní yu'ú yáí noo nákaa ra nda ná kasandaá kuu

óni. Dá chî oon ni ví kasaa tã sã xionoo xí'ín rá iin sakuaá nataó kuí'íná ñaa rá, dá kaa rã xí'ín na ñoo ndu ñã nî natakî rã, dá kîan tuiú cháá kã choon o duú ta'ándá mií nõó.

65 Dá nî kaa Pilato xí'ín rá:

—Xaan ndíta soldado. Kandaka ndó rã kua'án ndo, ta nakuíta ra kandaa rã yái ndîi ñoo táto'on kî'o kónî ndo —kaá rã.

66 Dá nî sa'an rã nî sadi toon ra yu'ú yái ñoo, chî nî kani ra sello yé'án, ta nî chikata ra soldado ndíta ra ndaa rãan.

Di'a nî kuu tá nî natakî Jesús

28 ¹Tá nî ya'a kuu nání'i ndée na Israel, na'a va'a kuu mií nõó kás'á sa'a semana, dá nî kee María Magdalena xí'ín iin kã María ñoo kua'an nã kande'é ná yái nõó nî nduxi Jesús. ²Ta kúú nî'i nda'o nî tãan, dá chî nî naxino iin ángel kéchóon nõ sato'o yõ Ndios nî kii chí induú, dá nî natuu yati na nõó nî nduxi Jesús, dá nî dítá ná yuu ká'ano ñoo, dá nî sã koo na ió na sataán. ³Táto'on kî'o náye'e ndaa nõ sã kuiin tasa, kî'o dión ndato yé'e nã, ta kuxí kachî dá'on ná. ⁴Ta kúú nî yu'ú nda'o soldado ndíta ndaa yu'ú yái ñoo nî kee na, ta kúú ndéi nîno oon ví rá ndíta ra, ta kéeá kuendá ndaa ndîi va kúú rá ndíta ra. ⁵Dá tá nî sã nã ñá'a ñoo, dá nî kaa ángel ñoo xí'ín ná:

—Ná dá'a ni yu'ú ndo, chî sã ná'á vái ñã vei ndó nándukú ndó Jesús, nã nî sarkaa ndîka cruz. ⁶Tído koó kã nã nákaa yó'o. Sã nî natakî va na táto'on kî'o nî sã ká'an nã xí'ín ndó. Nakî ndo kande'é ndó nõó nî sã

nóo nã kúú sato'o yõ, dá koni ndo. ⁷Kua'án kîi ndo kastõ'on ndó xí'ín ndidaá tã xionoo xí'ín ná ñã nî natakî va na. Ta kuió nõó nã ko'on nã nõó rá chí Galilea di'a. Ta ndã ñoo ví, dá koni ñaa rá, kaa ndo xí'ín rá. Choon yó'o vei kastõ'in xí'ín ndó —kaá ángel ñoo.

⁸Dá nî kankuei na yu'ú yái ñoo, ta kúú yu'ú nda'o na. Tído kádîi nda'o ta'ani ini nã taxí tá'an na kua'an nã kastõ'on na to'on sã yó'o xí'ín tã xionoo xí'ín Jesús. Ta nõó taxí tá'an na kua'an nã kastõ'on na sa'a to'on sã yó'o xí'ín tã xionoo xí'ín ná, ⁹kúú iin kuití vá nî na'a nõó Jesús nõó kua'an nã ñoo, dá nî kaa nã: —¿Á kúkueé ni ndó?

Dá nî natuu yati na nõó iin Jesús, ta nî nomi ni'ini na sa'a ná, ta dión nî sã ndaño'o ñaa ná. ¹⁰Dá nî kaa Jesús xí'ín ná:

—Ná dá'a ni yu'ú ndo. Kua'án ndo kastõ'on ndó xí'ín ñani kuálîi ñã ná ko'on xî chí Galilea di'a, ta ñoo koni xî yu'u —kaá nã.

Di'a kua'an ñã nî kaa soldado sa'a ndí kîan nî ndo'o Jesús

¹¹Tá nî ndi'i nî kee nã ñá'a ñoo kua'an nã, dá nî kee tã ndaa yu'ú yái ñoo kua'an rã ñoo Jerusalén. Tá nî sã rã, dá nî nakî'o ra kuendá nõó tã dutî sakua'a sa'a ndidaá ñã nî kuu ñoo. ¹²Dá nî kana tã dutî kúú nõó ñoo ndidaá tã sá'ano ñoo. Dá tá nî ndi'i nî ndatón kue'é rã, dá nî xî'o ra kuá'a nda'o di'ón nõó soldado ñoo, ¹³ta nî kaa rã xí'ín rá:

—Kaa ndo xí'ín ñayuu ñã ñoo tádi nî kii tã sã xionoo xí'ín rá, ta nî taó kuí'íná rá yikí koño rã né'e ra kua'an rã tein kídî ndu, kaa ndo.

14Tá ndá ndi kuu nì nì'ì tó'on Pilato, o sà nákanì ini ndò, chì míf vá ndú ná'á ká'an ndu sa'a ndò, dá ná dá'a nì ka'ání rá ndò —kaá rā xí'ín soldado ñóó.

15Dá nì kì'in ra dì'ón ñóó. Dá nì kee ra tátò'on nì ta'anda choon noo rá. Ta nda kuu víti ká'an nà Israel ña nì nataó kuí'íná ñaá tã nì sà xionoo xí'ín ná.

Yó'o sa'ándá Jesús choon noo tãa xionoo xí'ín ná ña ná ko'on rā dána'a rā tō'on na iin níí kúú ñayúú yó'o

16Dá nì kee ndin uxì iin tãa xionoo xí'ín Jesús kua'an rā iin yúku iin chí kuendá Galilea tátò'on nì sa'anda nā choon noo rá. **17**Tá

nì xini rā Jesús, dá nì sà ndaño'o ñaá rá. Tído nákanì kuáchì iì vá ini dao ra. **18**Dá nì natuu yati Jesús noo rá, dá nì kaa nā xí'ín rá:

—Nì natiiin yu'ù ndidaá choon ña dándákii induú xí'ín noño'o yó'o. **19**Sa'á ñoó kua'án ndò dána'a ndò noo ñayuu ndéi ndidaá ñoo ñó'o ñayúú yó'o sa'a yú'ù, dá ná kakuu na kuendá yu'ù. Ta dákodo ndútã ndò ná xí'ín kuu tatá Ndios, xí'ín kuu de'e na, xí'ín kuu Espíritu iì, **20**ta dána'a ndò noo ná ná kee na ndidaá choon nì sa'andai noo ndò. Ta kooi xí'ín ndó ndidaá tá'an kuu, nda noo ndi'i kuí ñayúú yó'o. Díón ná koo.

To'on yó'o kían nì taa San Marcos, ña ká'an sa'a Jesús

Di'a nì kuu, dá nì kasá'á kásto'on
Juan ña kasaa Jesús

1 ¹Di'a nì kasá'á to'on va'a sa'a
Jesucristo, na kúú de'e Ndios.
²Isaías nì sa kuu iin profeta, tá'an
na sa kásto'on xí'ín ñayuu ña nì
ka'an mií Ndios xí'ín ná. Di'a kua'an
to'on nì taa na:

Ná ko'ín tanda'í iin taa kuió noó
ko'on noó yo'ó kásto'on ra
to'on yu'u xí'ín ñayuu,
dá ná kandeí nduu na kueídó'o
na ña kían ko'on ka'on xí'ín
ná.

³Kayu'ú taa ñoo noó kúú yúkú
ichí:

“Kandeí nduu ndo natiin ndó
sato'o yo Ndios, ta ná konó
ndó iin ichí ndaa noó ná.”

⁴Ta miían ndaa dión nì kuu, chì nì
kasá'á iin taa naní Juan dákodo
ndútá ná ñayuu ini takuíf iin xían
noó kúú yúkú ichí. Ta kásto'on na
xí'ín ñayuu ña ná nandikó iní na
sa'a kuachi kée na, dá ná kì'o
ká'ano ini Ndios sa'a kuachi na, dá
ná kuu kodo ndútá ná.

⁵Ta kuá'á nda'o ñayuu ndéi ñoo
Jerusalén xí'ín na ndéi dao ka ñoo
kuálí ñó'o chí kuendá Judea nì
sa'an na nì séidó'o na to'on dána'a
Juan. Ta nì na'o na kuachi na noó

Ndios. Ta kúú nì dákodo ndútá ñaá
Juan ini yuta naní Jordán.

⁶Ta dá'on nì sa ndixi Juan nì
kava'a xí'ín ídì camello. Ta iin cincho
ñí sa ndíko tì na. Ta sa seí na tika
xí'ín ndúdì yúkú. ⁷Ta sa kásto'on na
xí'ín ñayuu, ta kaá na xí'ín ná:

—Satá yu'u vèi iin na ndáyá'i
cháá ka o dúú yu'u, chì ni ko káni
vían nakuijn ndei yu'u ndaxí yó'o
ndisá ná. ⁸Chì yu'u dákodo ndútá
ñaá xí'ín takuíf, tído noón kúú na
dákodo ndútá ñaá xí'ín na kúú
Espíritu i Ndios —kaá na.

Di'a nì kuu tá nì sodo ndútá Jesús

⁹Ta tein kuú dáá ñoo nì keta Jesús
ñoó naní Nazaret, ña nákaa kuendá
Galilea, kua'an na noó nákaa yuta
Jordán. Ta ñoo nì dákodo ndútá ñaá
Juan. ¹⁰Tá nì keta Jesús ini takuíf,
kúú nì xini na nì nono induú. Ta
kúú nì naxino na kúú Espíritu Ndios
satá ná, ta káa na tát'o'on káa iin
paloma. ¹¹Ta nda induú tái nì ka'an
Ndios xí'ín Jesús:

—Yo'ó kúú de'e maní yu'u. Ta
náta'an nda'o ini xini yó'ó —kaá na.

Di'a nì kuu tá nì ka'an ña u'u mií noó
dátuúan Jesús

¹²Tá nì ndi'i ñoo, dá ndáka
Espíritu Ndios Jesús kua'an na noó

kúú yúkú ichí. ¹³Ta uú diko kuú nì sà káa nà ñóó. Ta nì sà káa nà tein kirí víchì deen. Dá nì xirndodó ñáá ñà u'ú. Ta nì kasáa dao ángel nì kii noo Ndios, nì chindeé ná Jesús.

Di'a nì kuu tá nì kasá'a dána'a Jesús sa'a to'on va'a Ndios

¹⁴Tá nì tiin ra Juan nì sadi rá ve'e kaa, dá nì kee Jesús kua'an nà chí kuendá Galilea kast'on na sa'a to'on va'a, ñà ká'an sa'a ndi kee ñayuu, dá ndu'u na tixi ndá'a Ndios, ¹⁵ta kaá nà:

—Sà nì kasandaá vá hora, sà nì kuyati va ñà ndu'u ñayuu tixi ndá'a Ndios. ¡Nandikó iní ndo sa'a kuachi kée ndó, ta kandísa ndó xí'ín ndino'o ini ndo to'on va'a Ndios! —kaá nà.

Di'a nì kuu, dá nì kana Jesús komi taa tiin tiyaká ñà kanoo ra xí'ín ná

¹⁶Ta noo xíka Jesús kua'an nà yú'u taño'o naní Galilea, ñóó nì xini nà iin taa naní Simón xí'ín ñani rá Andrés. Ta ñó'o ra chíkaa rá ñóno rá ini takuij, chí kúú rá taa tiin tiyaká. ¹⁷Dá nì kaa Jesús xí'ín rá:

—Ná kíj ndo ná ko'o kanoo ndó xí'ín yu'u, dá ná dána'i noo ndo taó ndó ñayuu tein kuachi na tát'on kée ndó taó ndó tiyaká ini takuij.

¹⁸Ta kúú vití'ón vá nì dankoo ra ñóno rá. Ta kúú nì kee ra kua'an rá kanoo ra xí'ín Jesús.

¹⁹Ta noo xíka Jesús kua'an nà cháa kà chí noo ñóó, kúú nì xini nà nákaa iin taa naní Jacobo xí'ín ñani rá Juan, ta kúú rá de'e tã naní Zebedeo. Ta ñó'o ra ini barco nákoto rá ñóno rá. ²⁰Dá nì kana ñáa ná. Dá nì dankoo ra tatá rá Zebedeo

ini barco xí'ín ndidaá kà nì taa kéchóon noo tatá rá. Dá nì kee ra kua'an rá kanoo ra xí'ín ná.

Di'a nì kuu tá nì nduv'a Jesús iin taa nákaa iin espíritu kini

²¹Dá nì nasáa Jesús ñoo Capernaum xí'ín taa ñóó. Dá tá nì kasandaá kuú nání'i ndée nà Israel, dá nì ku'u Jesús ini ve'e noo nákata nà ñoo ñóó. Dá nì kasá'a ná dána'a nà. ²²Kúú nì naá vá iní ñayuu ñóó sa'a ñà dána'a Jesús, chí kò kée na tát'on kée taa dána'a ley Moisés, dá chí dána'a nà tát'on kí'o kée iin nà né'e choon.

²³Ta ini ve'e ñóó nákaa iin taa nákaa iin espíritu kini. Ta kúú nì'i nda'o nì kayu'ú espíritu kini ñóó, ta kaáan:

²⁴—¿Ndi kían ndó'o ní xí'ín ndu'u, Jesús, nà ñoo Nazaret? ¿Á vei ní dánaa ní ndu'u? Sà ná'a vá yu'u ndá yoo kúú mií ní, chí mií ní kúú nà ij nì kii noo Ndios.

²⁵Dá nì danáni ñáa Jesús, ta kaá nà xí'án:

—¡Kadi yú'on! ¡Kua'an keta kíj ini taa xaan!

²⁶Ta kúú vití'ón nì sa'ání yí'í espíritu kini taa ñóó. Ta kúú nì'i nda'o nì kayu'án, dá nì ketaan kua'an.

²⁷Ta kúú nì naá vá iní ndidaá kúú ñayuu ñóó, dá nì kasá'a ná ndátó'ón tá'an ná:

—¿Ndi kua'an vian yó'o? Nà ndée kà vian ká'ano tãndeé iní saá dána'a taa káa, chí xí'ín choon kómí rá sa'ándá rá choon noo espíritu kini, ta kúú seídó'o ñaan —kaá nà.

²⁸Ta kúú kaon nda'o nì kandaq ini ndidaá ñayuu ndéi ñoo kuálí ñó'o

chí kuendá Galilea sa'a ña ndato ni kee Jesús.

Di'a ni kuu tá ni nduva'a Jesús ñá kúú xido Simón Pedro

29Tá ni keta Jesús ve'e ñoo, dá ni kee na kua'an na ve'e Simón xí'ín Andrés, ta ndáka ta'ani na Jacobo xí'ín Juan kua'an na. **30**Ta kándu'u xido Simón noo xito, ta ka'í nda'o ndó'an kée kue'e dáa. Dá ni kast'on ñayuu xí'ín Jesús ña kú'an. **31**Dá ni natuu yati na noo kándu'an. Kúú ni tiin na ndá'an. Kúú ni ndane'e ñaa ná. Ta kúú vití'ón vá ni ya'a kue'e dáa ñoo. Ta kúú ni kasá'a váan kénduuan ña kasá'an na.

Kua'a nda'o ñayuu ni nduva'a Jesús

32Sa ni keta va ndindii, ta sa kua'an kuaa vá kuu dáa ñoo, dá ndáka ñayuu ndidaa na kú'u xí'ín na ñó'o espíritu kini ni kasáa na noo Jesús. **33**Sa'a ñoo ni chiti yé'é ve'e ñoo ni natoka ndidaa na ñoo ñoo. **34**Ta kúú kua'a nda'o ñayuu ndó'o iin rá iin kue'e ni nduva'a na, ta kua'a nda'o espíritu kini ni taó ná. Ta kó sónó vá ná ña ka'an espíritu kini ñoo, chi ná'a vá ña ndá yoo kúú ná.

Di'a ni kuu tá ni ndató'ón Jesús xí'ín tata Ndios iin xían noo kó iin ndéi

35Ta na'a nda'o ni ndakoo Jesús, chi iin naá jí vá. Dá ni keta na ñoo ñoo kua'an na iin xían noo kó iin ndéi. Ta ñoo ni ka'an na xí'ín tata Ndios. **36**Dá ni kee Simón xí'ín dao ka ta né'e tá'an xí'ín rá kua'an ra nandukú ñaa rá. **37**Dá tá ni naní'i ñaa rá, dá ni kaa ra xí'ín ná:

—Ndidaa ñayuu nandukú ná mií ní.

38Dá ni kaa Jesús xí'ín rá:

—Ná ko'o dao ka xían noo yati yó'o, dá ná dána'a ta'ani yu'u noo ñayuu ndéi ñoo, chi sa'a choon yó'o vei yu'u —kaá na.

39Ta ni xionoo na iin ní kúú kuendá Galilea ni daná'a na ini ndidaa ve'e noo náta na Israel, ta ni taó ná espíritu kini ñó'o ini ñayuu.

Di'a ni kuu tá ni nduva'a Jesús iin taa ndó'o kue'e téi'i ñí

40Kúú ni kasáa iin taa ndó'o kue'e téi'i ñí noo Jesús. Kúú ni sa ku'ín xiti rá noo ná, dá ni kaa ra xí'ín ná: —Tá kóni ní, kuu va nduvii ní ñíi —kaá ra.

41Ta sa'a ña ni ku'u ini Jesús sa'a rá, sa'a ñoo ni chinoo na nda'a ná sata rá, dá ni kaa na xí'ín rá:

—Ja'an, kóni. Ná nduvii ñíi.

42Dá tá ni ndi'i ni ka'an na, kúú vití'ón di'a ni ndañó'o ni'ini kue'e téi'i ndó'o ra. Ta kúú ni kandoo vii vá ñíi rá.

43Dá tá kó ñá'a tanda'a ñaa ná ko'on ra, dá ni sa'anda na choon noo rá, **44**ta kaá na xí'ín rá:

—Kua'an, tído o sa nákanón xí'ín ni iin tó'ón ñayuu ña ni kee xí'ón. Di'a kua'an na'a mi'ón noo ta duti. Ta kua'an dokó ña'a noo Ndios sa'a ña ni kandoo viion noo ná, tát'on ki'o sa'ándá ley Moisés choon, dá ná kandaq ini ra ña sa ni nduviion —kaá na.

45Tído kó ní kée ta'on taa ñoo tát'on ni ta'anda choon noo rá. Di'a ni kasá'a nákanani va ra ña ni kee Jesús xí'ín rá kua'an ra. Sa'a ñoo kó kúú ka ku'u túu Jesús ni iin ka ñoo. Ndadá yu'ú ñoo noo kóo ka ñayuu

ndéi va sá káa ná. Ta va'ará ndéi kúú míí vá ndéi ñayuu, tído vèi na noo nákaa Jesús.

Di'a nì kuu, dá nì nduvà'a Jesús iin taa nì natií sa'a

2 ¹Tá nì ya'a dao kuɔ, dá nì nandíó koo tuku Jesús ñoo Capernaum. Tá nì kandaá ini ñayuu ña nì ndisáa Jesús ve'e na, ²kúú kuá'á nda'o na nì nataka ñoo. Ta kó ní keta ká ve'e ñoo kaño'o na. Ta kúú nda sata vé'e ndíta ñayuu seídó'o na to'on dána'a Jesús.

³Dá nì kasáa dao ká ñayuu xí'ín iin taa nì natií sa'a, ta yí'i ñaa komi taa nì kasáa rá. ⁴Tído kó ní kúú ta'on ku'u ra xí'ín tã kú'u ñoo ini ve'e noo nákaa Jesús, chí kuá'á nda'o ñayuu ñó'o. Sa'á ñoo nì dakáa ñaa rá dinì vé'e. Dá nì sonó rá iin yáí. Dá nì kuu nì danóo ra xito kánóo tã kú'u ñoo ini ve'e noo ió Jesús.

⁵Tá nì xini Jesús ña kándée ini ñaa rá, dá nì kaa ná xí'ín tã kó kuú kaka ñoo:

—De'e ló'o, sá nì ndoo va kuachón —káá ná.

⁶Ta kúú ñoo ndéi dao taa dána'a ley Moisés seídó'o ra. Dá nì kasá'á nákanì kuáchì ini rá: ⁷“Ta, ¿ndivà'a ká'an taa kaa dión? Taa kaa kúú rá yá'a ká'an ndavà'a xí'ín Ndios. Chí nì iin tó'ón ta'on taa o kúú dándóo kuachi ñayuu. Iin tó'ón dinì míí vá Ndios kúú ná kuu kee dión.”

⁸Tído vití'ón di'a va nì kandaá ini Jesús ña k'i'o dión nákanì ini rá. Dá nì ndato'ón ñaa ná:

—¿Ndivà'a nákanì ini ndo dión?

⁹¿Ndí kían kó ú'u cháá ká ka'in xí'ín taa kó kuú kaka yó'o, ká'an

ndó? “Sá nì ndoo va kuachón”, o ka'in xí'ín rá, “Ndakuiin ndichi, ta naki'in xiton kane'e kua'an nó'on.” ¹⁰Tído viti dá ná ko'in dána'i noo ndo ña kómí ndisa ná nì nduu taa ñayuu yó'o choon ña dándóo na kuachi kómí ñayuu ndéi ñayuu yó'o.

Dá nì kaa ná xí'ín tã nì natií sa'a ñoo:

¹¹—Ta ká'in xí'ín yó'o viti. Ndakuiin ndichi, ta naki'in xiton, ta kua'an nó'on ve'ón.

¹²Ta kúú nì nakuíin ndichi rá. Dá nì naki'in ra xito noo nì sá nóo ra né'e ra nì ki'in ra kua'an rá noo ñayuu kuá'a ñoo. Ta kúú ndidaá vá ná nì naá iní. Ta kúú nì kasá'á ná kéká'ano na Ndios, ta kaa ná di'a:

—Nì iin kuɔ kó xínó iin ña'a ndato tátoto'n nì xiniɔ kuɔ viti —kaa ná.

Di'a nì kuu tá nì kana Jesús iin taa naní Leví Mateo ña kanoo ra xí'ín ná

¹³Tá nì ndi'i nì kuu dión, dá nì nandíó koo tuku Jesús kua'an ná yu'ú taño'o. Ta kúú kuá'á nda'o ñayuu nì natuu yati ñaa. Dá nì kasá'á ná dána'a ná noo ná sá xíka na kua'an ná. ¹⁴Ta noo yá'a na kua'an ná ñoo, kúú nì xini ná ió iin taa naní Leví, de'e tã naní Alfeo, ta ió rá kí'in ya'i ra sa'á ñó'o. Dá nì kaa ná xí'ín rá:

—Nakíí, ná ko'o kanoón xí'ín yu'u.

Dá nì nakuíin ndichi rá. Dá nì kee ra kua'an rá kanoo ra xí'ín ná.

¹⁵Di'a nì kuu tein noo ió Jesús sásá'an na xí'ín Leví ñoo ini ve'e ra. Ta kuá'á nda'o taa kí'in ya'i sa'á ñó'o xí'ín dao ká ñayuu kaa rá kómí

kuachi ni sa ndei xí'in Jesús. Ta ndéi ta'ani ta xionoo xí'in ná, chi kuá'á nda'o ñayuu ndíko ñaá. **16**Tá ni xini ta fariseo xí'in dao ta dána'a ley Moisés ña sásá'an dáo Jesús xí'in ta kí'in ya'i sa'á ñó'o, xí'in ñayuu, tá'an na kaá ra kúu na kini ñóó, dá ni kaa ra xí'in ta xionoo xí'in Jesús:

—¿Ndi kua'an ña yó'o? ¿Ndiva'a sásá'an ri maestro ndo'ó xí'in ta kí'in ya'i sa'á ñó'o, xí'in dao ka ñayuu kómí kuachi yó'o? —kaá ra.

17Tá ni seídó'o Jesús ña ni ka'an ra dión, dá ni kaa na xí'in rá:

—Na ío va'a ko xínñó'ó ta'on na ta ketátá ñaá. Sava'a na kú'u va kúu na xínñó'ó ñaá. Ta dión ta'ani yu'u, ko véi ta'on yu'u ná kanai na ká'an ña kúu ná ñayuu ndaa. Di'a vej yu'u kanai na nákoní ña kómí ná kuachi —kaá na.

Dána'a Jesús ña kúu ná tát'on iin tongo

18Iin kuu, dá ni sa ndei ta sa xionoo xí'in Juan, na sa dakódo ndúta ñayuu, ni sa ne'e ií rá xí'in ta fariseo. Dá ni kasáa dao ñayuu noo nákaa Jesús. Dá ni ndato'ón ñaá ná:

—¿Ndiva'a ko ne'e ií ta xionoo xí'in míí ní tát'on ne'e ií ta fariseo xí'in ta sa xionoo xí'in Juan?

19Dá ni kaa Jesús xí'in ná:

—¿Á ká'an ndó ña kánian kane'e ií ñayuu ni nataka noo ío vikó tánda'a nani ío íí vá tongo xí'in ná? Koó, chi xian nani ío íí tongo xí'in ná, ta o kúu ta'on kane'e ií ná.

20Tído kasandaá iin kuu, dá naki'in ra tongo kandaka ra ko'on ra. Nda daá ví, dá kian kánian kane'e ií ñayuu ñóó.

Dána'a Jesús ña ko náki'in tá'an ta'on ña dána'a na xí'in ña dána'a ta fariseo

21Ta ko iin ta'on nákoto noo ni ndata iin do'ono yata xí'in iin tá'í dá'on saá. Dá chi tá ná nakata na do'ono ñóó, ta kúu nati'in va dá'on saá ñóó, ta kúu ví'í ka ví ndata do'ono yata ñóó.

22Ta ko iin ta'on taán vino saá ini ñíí yata. Dá chi tá ná kee na dión, dá kian daka'ándí vino saá ñíí yata ñóó, ta kúu ndi'i vino ñóó kuita, ta kúu tuú oon va ñíí ñóó. Sa'á ñóó va'a cháá ka ná taán yó vino saá ini ñíí saá —kaá Jesús.

Di'a kua'an ña ni daná'a Jesús sa'a kuu nání'i ndée na Israel

23Ta tein iin kuu nání'i ndée na Israel, chika'anda Jesús kua'an na noñó'o noo kaa tirió. Kúu ni kasá'a ta xionoo xí'in ná tó'on ra yoko tirió, ta seí ra nonián kua'an ra.

24Dá ni kaa ta fariseo xí'in Jesús:

—¿Ndiva'a kée ta xionoo xí'in ní ña ko kánian kee ra tein kuu nání'i ndée yó?

25Dá ni kaa Jesús xí'in rá:

—¿Á ko óon ta'on ká'i ndo'ó ña ni kee David tá sa na'á tá nda'í ni kuiko na xí'in ta sa xionoo xí'in ná? **26**Chi kaáan ña ni ku'u na ve'e Ndios. Ta daá ñóó kúu ta naní Abiatar duti kúu noo. Ta ni seí David pan, ña dóko ta duti noo Ndios, ña ko kánian keí ñayuu óon, chi sava'a ta duti kuu keí ñá. Ta nda ta xionoo xí'in David ñóó ni xi'o na ni seí.

27Dá ni kaa ta'ani Jesús xí'in rá:

—Kuu nání'i ndée yó ni kava'an Ndios ña kakuuan iin ña va'a noo

ñayuu. Tído kọ ní káva'a ta'on
Ndios ñayuu keká'ano na kuu nání'i
ndée yọ tító'on kị'o kée ndo'ó. ²⁸Ta
viti kana'á ndó ñā ió choon noo
ndá'a nā nī nduu taa ñayuu yó'o ñā
dándáki na tein kuu nání'i ndée yọ
—kaá Jesús ká'an nā sa'a mií ná.

**Di'a nī kuu tá nī nduṽa'a Jesús iin
taa nī natií ndá'a**

3 ¹Dá nī kú'u tuku Jesús ini ve'e
noo náta na Israel. Ta ñoó
nákaā iin taa nī natií ndá'a. ²Ta ndíta
tā fariseo nání rá Jesús, ná kande'á á
nduṽa'a ñāá ná kuu nání'i ndée ná.
Dión, dá nī'i rá ndí koo dátaí kuachi
ra Jesús noo tā né'e choon.

³Dá nī kaa Jesús xí'ín taa nī natií
ndá'a ñoó:

—Nakuiin ndichi, ta kakuíin me'í
yó'o.

⁴Dá nī kaa nā xí'ín dao ká taa ñoó:

—¿Ndá kían kuu kee yó kuu nání'i
ndée yọ? ¿Á kee yó ñā ṽa'a o á kee yó
ñā kini? ¿Á dákakíó iin ñayuu o ka'ání
yó ná? Ka'an ndo ná nde'á —kaá nā.

Tído ni iin tító'on rá kọ ní ká'an. ⁵Dá
nī kaq noo Jesús nī sa nde'é deen ná
taa ndíta ñoó. Dá nī kixian nī kunda'í
ini nā sa'a rá, chí kaxí nda'o níq rá. Dá
nī kaa nā xí'ín taa kú'u ndá'a ñoó:

—Ná dákāā ndá'on xaan.

Tá nī naḍakāā rá ndá'a rá, kúú nī
nduṽa'a vaan.

⁶Dá nī kan kuei tā fariseo ñoó
kua'an rá. Ta nī kasá'á ndátó'ón
kue'é rá xí'ín rá kuendá rey Herodes
ñoó ndi kee ra, dá ka'ání rá Jesús.

**Di'a nī kuu tá nī sa káá Jesús
yu'ú taño'o**

⁷Dá nī kee tuku Jesús kua'an nā
xí'ín tā xionoo xí'ín ná yu'ú taño'o.

Ta kuá'á nda'o ñayuu ndéi kuendá
Galilea xí'ín nā ndéi ñoo kuálí ñó'o
chí kuendá Judea tákuei satā ná
kua'an nā, ⁸xí'ín nā ndéi ñoo ká'ano
Jerusalén, xí'ín nā ndéi kuendá
Idumea, xí'ín nā ndéi iin ká xoo
yuta Jordán, xí'ín nā ndéi ñoo Tiro
xí'ín nā ndéi ñoo Sidón, chí sa'á ñā
nī nī'i tító'on na sa'á ñā'a ndato kée
Jesús, sa'á ñoó kuá'á nda'o ñayuu
tákuei ñāá kua'an nā.

⁹Ta kúú nī ka'an Jesús xí'ín tā
xionoo xí'ín ná ñā ná kenduu rá iin
barco kakaā nā, dá ná o dándúti ñāá
ñayuu kuá'a ñoó. ¹⁰Chí sa'á ñā nī
nduṽa'a na kuá'a ñayuu, sa'á ñoó
ndidaá kúú nā kú'u kátaí tá'an veí
satā ná, dá kaka'on na dá'on Jesús,
dá ná nduṽa'a na.

¹¹Ta tá nī xini ñāá ñayuu ñó'o
espíritu kini, ta kúú sa kuíta xiti ná
noo Jesús. Dá nī kasá'á káyu'ú
espíritu kini ñoó, ta kaáan:

—Mií ní kúú de'e Ndios.

¹²Tído nī sa'anda Jesús choon
nooan ñā ná dá'a nī ka'an ndá yoo
kúú ná noo ñayuu ñoó.

**Di'a nī kuu tá nī kaxi Jesús uxí uu
taa kanoo xí'ín ná**

¹³Ndi'i, dá nī kaa Jesús diní iin
yúku iin ñoó. Dá nī kana na ndidaá
kúú taa nī nata'an ini nā, ta nī
natuu yati ra noo ió nā. ¹⁴Dá tein
roón nī kaxi na uxí uu taa kanoo
xí'ín ná. Ta taa yó'o kakuu rá
tanda'á Jesús ko'on dána'a to'on
ṽa'a noo ñayuu, ¹⁵ta koo ta'ani
choon noo ndá'a rá ñā nduṽa'a ra
nā kú'u, ta taó rá espíritu kini ñó'o
ini ñayuu.

¹⁶Iin taa yó'o naní Simón. Ta nī
chínani ñāá ná Pedro. ¹⁷Ta iin ká rá

kúú de'e Zebedeo naní Jacobo xí'ín ñani rā, rā naní Juan. Ta nī chīnaní ñaá ná Boanerges. Tō'on yó'o kónī kaa de'e ñā ka'ándí, chī nī'í dinī rá. **18**Ta iin ká rā naní Andrés, xí'ín rā naní Felipe, xí'ín rā naní Bartolomé, xí'ín rā naní Mateo, xí'ín rā naní Tomás, xí'ín rā naní Jacobo, tā kúú de'e Alfeo, xí'ín rā naní Tadeo, xí'ín rā naní Simón, tá'an rā nī sá kuu kuendá tā cananista, **19**xí'ín rā naní Judas Iscariote, tá'an rā nī kasandaá nī nāki'o Jesús noo ndá'a rā xiní u'u ñaá.

Tá nī ndi'i ñoó, dá nī ndu'u na ini iin ve'e.

Di'a nī kuu tá nī kaa dao taa ñā taó Jesús espíritu kini kée ñā u'u

20Ta tuku va kuá'a ñayuu nī nditúti ñoó. Ta nī kō nóno vá Jesús kasá'an na xí'ín taa xionoo xí'ín ná. **21**Tá nī nī'í tó'on nā ve'e Jesús ñā ndó'o na, dá nī kee na kua'an nā nakuaka ñaá ná kandaka na no'o nā, dá chī nī nādana va na, ká'an ná.

22Dá nī kaa dao taa dāna'a ley Moisés, tá'an rā nī kii ñoo Jerusalén, ñā Beelzebú, tá'an ñā kúú sato'o espíritu kini, ñoó vá kīan nákaa ini Jesús, ta ñoó kīan xí'o choon noo ná, sá'a ñoó kándée ná taó nā espíritu kini ñó'o ini ñayuu, kaá rā.

23Dá nī kana Jesús taa nī ka'an dión ñoó, dá nī kasá'a ná dák'ín tá'an na dao ñā'a xí'ín ñā dāna'a nā, ta kaá nā xí'ín rá:

—¿Ndi kee ví sato'o espíritu kini taó ñā mián ini ñayuu, ká'an ndó? **24**Kana'a ndó ñā tá naá tá'an iin rey xí'ín ñayuu dándáki ra, dá kīan naá vá choon né'e ra. **25**Ta tá tá'anda

tá'an ñayuu ndéi ini iin ve'e, dá kīan naá vá noo ndéi na. **26**Ta kī'o dión ta'ani ndo'o ñā u'u kúú noó tá ná kasá'a nā tá'an xí'ín ñā kéchoon nooán. Chī kasá'a ta'anda tá'an mián, dá kīan o káka ká choon né'an, chī sá nī kasandaá hora ñā kīan ndi'i nooán.

27Ta nī iin tó'on taa o kúu ku'u ve'e iin taa ndakí, ta taó rá ñā'a ñó'o ve'e ra, tá dinñó'ó ká ná o kátó ñaá rá. Mián ndúsá kee ra dión xí'ín rá, dá kuu taó rá ñā'a ñó'o ve'e ra. **28**Mián ndaa ná ka'ín xí'ín ndó ñā kuu va ku'u ká'ano ini Ndios sa'a ndi ndáa mií vá kuachi kée ñayuu, ta sa'a ndidaá kúú tō'on kini ká'an ndava'a na sa'a Ndios. **29**Tído ndi ndáa nā yā'a ká'an ndava'a na sa'a nā kúú Espíritu iī Ndios, noón kúú nā nī iin ku'u tǎ'ón o kúu ku'u ká'ano ini Ndios sa'a ná. Noón kúú nā iin íchī o ndóo kuachi noo Ndios —kaá Jesús.

30Dión nī kaa nā, dá chī nī kaa taa ñoó ñā nákaa espíritu kini ini nā.

Di'a nī kuu tá nī kasáa nā ve'e Jesús nándukú ñaá ná

31Dá nī kasáa naná Jesús xí'ín ñani nā. Ta nī sá kuíta na satā vé'e. Dá nī kaa nā xí'ín ñayuu ndéi ñoó ñā ná ka'an nā xí'ín Jesús keta na satā vé'e.

32Dá nī kaa ñayuu ndéi dīn Jesús ñoó xí'ín ná:

—Naná ní xí'ín ñani ní ndíta na satā vé'e nándukú ná mií ní.

33Dá nī kaa Jesús xí'ín ná:

—Ná kastō'on ndaai xí'ín ndó ndá yoo kúú nanái, ta ndá yoo kúú ñanií xí'ín kī'oi —kaá nā.

34Ta kúú nī sá ndé'é ná noó ñayuu ndéi noo ná ñoó. Dá nī kaa nā:

—Na yó'o kúú nanáí, kúú ñanií, kúú kị'oi. ³⁵Chị ndidaá na kée ña kóni Ndios, ñoon kúú ñanií, kúú kị'oi, kúú nanáí —kaá na.

Di'a kua'an ña ni nakani Jesús sa'a iin taa xíti tata

4 ¹Ni kasáa tuku Jesús yu'ú taño'o, dá ni kasá'á ná dána'a na ñoó ñayuu. Ta sa'á ña ni nataka kuá'á nda'o na, sa'á ñoó ni kaa Jesús ini barco, kirá kánóo ñoó taño'o. Dá ni sa koo na ió na ini ra. Ta ndéi ñayuu ñoo yu'ú taño'o seídó'o na. ²Dá ni kasá'á Jesús dákí'in tá'an na dao ña'a xí'in to'on dána'a na, ta kaá na:

³—Kueídó'o va'a ndó ña ko'in ka'in xí'in ndó. Iin taa xíti ni kee ra kua'an ra kuti ra tata ñoño'o rá. ⁴Ta sa'á ña ni koon ni'ini ra tata ñoo, sa'á ñoó dao ña ni kuei yu'ú íchị. Ta kúú ni kasáa laa, ta kúú ni seí vá rían. ⁵Ta dao ka tata ñoo ni kuei tein yuu ñoo ndéi cháá ñó'o. Sa'á ñoó kúú yachị va ni xitaan, chị ko ní kuéi ta'on ña ñoo kúú ño'ó ndée. ⁶Tído, tá ni xinkoo ndindii, ta kúú ni dii vaan. Ta sa'á ña koo yo'an, sa'á ñoó ni ichị vaan.

⁷Ta kúú dao ka tata ñoo ni kuei tein ta'íón. Ta ni sa'ano dáó ñá xí'in ta'íón ñoo, sa'á ñoó ni kuyatá váan ni kee rá. Sa'á ñoó ko ní xì'o ta'an vaan nonján.

⁸Ta kúú dao ka tata ni kuei ñoo kúú ño'ó va'a. Kúú kuá'á nda'o noni ni xì'oan, chị ni xitaan, ta ni sa'ano va'an. Ta kúú ió dao tata ñoo ni xì'o oko uxì noni. Ta dao kaan ni xì'o onì diko noni. Ta dao kaan ni xì'o iin ciento noni —kaá Jesús.

⁹Dá ni kaa ta'ani na:

—jNdi ndáa ndo'ó ió do'o, ta kúú kueídó'o va'a ndó! —kaá na.

Yó'o nákaní Jesús ndiv'a dákí'in tá'an na dao ña'a xí'in to'on dána'a na

¹⁰Dá tá ni kandoo iin tó'ón Jesús iin ná, dá ni ndato'ón ñaa ta xionoo xí'in ná xí'in dao ka ñayuu ndíta yati ñoo ndi dándáki to'on ni nakani na xí'in ná ñóó. ¹¹Dá ni kaa Jesús:

—Noo ndo'ó vá ni xì'o Ndios ña kandaq ini ndo ña ná'á míí ná sa'á ndi kée na dándáki na. Tído ñoo na ko ñá'a ndu'u tixi ndá'a Ndios, dákí'in tá'an yu'u dao ña'a xí'in to'on dána'i, dá ná xinkoo ñoo ká'an tuti iñ Ndios, chị di'a kaan: ¹²“Ta va'ará ndidaa ka vian ndé'é ná, tído o kandaq ta'on ini na ndi kóni kaaan. Ta va'ará ndidaa ka vian ná kueídó'o na, tído o kátóni ta'on ini na, dá ná dá'a ni nandíó kuéi na ñoo Ndios, dá kían ná o kí'o ká'ano ini na sa'a kuachi na.”

Nákani Jesús ndi dándáki ña ni daná'a na sa'a taa xíti tata

¹³Dá ni kaa ta'ani Jesús xí'in rá: —¿Á ko ní kandaq ta'on ini ndo ndi dándáki ña ni nakanii xí'in ndó? ¿Ndi kee ndó, dá kandaq ini ndo sa'a cháá ka ña'a dákí'in tá'in xí'in to'on dána'i ñoo ndo, tá dáá?

¹⁴Taa xíti tata ñoo kúú taa xionoo dána'a to'on Ndios. ¹⁵Ta yu'ú íchị ñoo ni kuei dao tata ñoo kúú ñayuu seídó'o to'on Ndios. Tído tá ndí'i seídó'o naan, ta kúú kasaq ña u'u, ta dítá váan to'on ni seídó'o na. ¹⁶Ta tein yuu ñoo ni kuei dao ka tata ñoo kúú ñayuu seídó'o to'on Ndios, ta míí hora seídó'o naan, nátiin va'a

naan xí'an kádiḡ iní nā. ¹⁷Tído ko tǎ'ón yó'an ini nío ná, sa'á ñóó ko ndíta toon na xí'ín to'on Ndios. Chì tá kásá'á ndo'o na tǎndó'ó, o tá kéndava'a ñayuu xí'ín ná sa'á ñā kándísa na to'on ñóó, ta kúú dánkoo na ñā. ¹⁸Ta tein tǎ'íón noo nì kuei dao kǎ tata ñóó kúú ñayuu seídó'o to'on Ndios, ¹⁹tído kásá'á ná ndí'i cháá kǎ ini nā sa'á ñā ió ñayuu yó'o, ta kátoó nā koo kuíká ná. Ta ndí'i ta'ani ini nā sa'á dao kǎ ñā'a. Ta ndidaá ñóó kedaá xí'ín ná, dá kásá'á ná ku'ichì ini nā xiní nā to'on Ndios, ta kúú ná tǎto'on iin tata ko xí'o noni.

²⁰Tído noñó'o va'a noo nì kuei dao kǎ tata ñóó kúú ñayuu seídó'o to'on Ndios xí'ín ndino'o ini nā, ta kándísa naan. Dao noón kúú tǎto'on tata, ñā nì xì'o oko uxì noni. Ta dao kǎ nā kúú tǎto'on tata, ñā nì xì'o onì diko noni. Ta dao kǎ nā kúú tǎto'on tata, ñā nì xì'o iin ciento noni, chì kée na ñā kóni Ndios —kaá nā.

Di'a kua'an ñā nì ñaná'a Jesús sa'á ñā kúú ñā ndaa Ndios

²¹Dá nì ñakí'in tá'an tuku Jesús iin kǎ ñā'a xí'ín to'on nì ñaná'a nā, ta kaá nā:

—Tá né'e yó iin íti tóon, ¿á chikani ndei yó iin kidi noón o chikani yóan tixi iin xito? Kóó, iin íti tóon kánian chinóo yó rǎ iin noo dikó, dá ná katoon rǎ iin ní kúú xíán. ²²Dá chì ndidaá vá ñā dá'i noo ndo viti, kasandaá natuuan. Ta ndidaá vá ñā'a ñó'o de'é viti, daí ñā natuuan. ²³Ta ndi ndáa ndo'ó ió do'o, ta kúú kueídó'o va'a ndó —kaá nā.

²⁴Dá nì kaa ta'ani Jesús:

—Kueídó'o va'a ndó to'on kǎ'in xí'ín ndó viti, chì tǎto'on kì'o kaon ió nduu ndo natiin ndóan, kì'o dión kì'o Ndios ñā noo ndo, ta kì'o cháá kǎ naan noo ndo o duú ñā nì seídó'o ndó, ²⁵dá chì nā nì natiin ndisa to'on na, noón kúú nā ní'í cháá kǎ ñā kandaá ini nā. Tído nā ko ní nátiin to'on na, noón kúú nā nandodó di'a va lú'u ñā nì seídó'o na.

Yó'o nì ñaná'a Jesús sa'a ndi kì'o ndukua'a ñayuu tixi ndá'a Ndios

²⁶Dá nì kaa ta'ani Jesús:

—Tǎto'on kì'o dándáki Ndios ñayuu nā kíán tǎto'on ndó'o iin tata nì chí'i iin tǎa noñó'o rá, ²⁷chì sakuaá kídì tǎa ñóó, ta na'a ndákoo ra. Ta nduu ñóó ka'ándí noo tata ñóó, ta sá sá'anoan kua'an. Tído ko kandaá ta'on ini rǎ ndi kuu sá'anoan. ²⁸Dá chì mií vá ñó'o ñóó dákuá'ano ñā. Dinñó'ó xítaan kíán yukú, dá xínkoo yokoan, dá chíti yokoan xí'ín noni. ²⁹Dá tá nì chíchian, dá kua'an rǎ ka'anda raan, chì nì kasandaá kuú nataán vá'a raan —kaá nā.

Yó'o nì ñaná'a tuku Jesús sa'a ndi kì'o ndukua'a ñayuu tixi ndá'a Ndios

³⁰Dá nì kaa tuku Jesús:

—¿Ndi kíán dáó kúú xí'ín to'on kée Ndios dándáki na ñayuu nā, ká'an ndó? Ta, ¿ndá kíán dáki'in tá'in xí'án, dá kandaá ini ndo sa'án? ³¹Kíán tǎto'on iin tata naní mostaza, ñā kúú tata pǎlì cháá kǎ noo dao kǎ tata chí'i yó noñó'o yó. ³²Tído tá nì xítaan, ta kúú sá'ano ná'ano cháá kaan o duú dao kǎ yukú. Ta ná'ano

nda'o ndá'an, sa'á ñoó kúu káva'a laa táka rì tìxi kátìán —kaá na.

33Ta kì'o dión nì ñakí'in tá'an Jesús kua'á nda'o ña'a xí'in to'on nì ñan'a na, kì'o kándaq ini ñayuu ñoó. **34**Ta kò ní dána'a ta'on na tá kò ní sá dákí'in tá'an na dao ña'a xí'in to'on dána'a na. Tído tá nì kana xoo mií ná kua'an na, dá nì ñakani na xí'in ta xíonoo xí'in ná ndi dándáki ña nì ñan'a na.

Di'a nì kuu tá nì sa'anda Jesús choon noó tachì xí'in taño'o

35Tá nì kuaá kuu dáá ñoó, dá nì kaa Jesús xí'in ta xíonoo xí'in ná: —Ná ko'o chika'anda yò iin ka xoo yu'ú taño'o.

36Tá nì ndi'i nì ka'an ta xíonoo xí'in ná ndisá'an xí'in ñayuu kuá'a ñoó, dá nì kaa ra ini barco noo nákaq na. Ta nì sarkuei dao ka barco noo ño'o cháa ka ñayuu kua'an na noo kua'an Jesús. **37**Ta kúu noo kua'an na ñoó nì kasá'á vá kána tachì déen. Sa'á ñoó nì kasá'á kokee takuif ini barco ñoó. Ta kúu sa kua'an kutí vá ini ra xí'in takuif. **38**Ta kúu kándu'u Jesús kídì na ini ra noo nóno chí satá di'a ra. Ta yí'i iin dá'on dinì ná kándu'u ná.

Dá nì dandóto ñaá ta xíonoo xí'in ná ñoó, dá kaá ra:

—¡Maestro! ¿Á kò sa'ání ta'on ni mií ní ña kuuo?

39Dá nì ndakufin ndichi Jesús. Dá nì sa'anda na choon noó tachì xí'in taño'o, ta kaá na:

—¡Katu! Tádì kooón.

Ta kúu nì sa tuu va tachì, ta nì nakáa tádi vá taño'o.

40Dá nì kaa na xí'in ta ñoó:

—Ta, ¿ndiva'a yu'ú téi ndo? ¿Á kò kándéé ta'on iní ndo yu'u, ndani?

41Kúu nì yu'ú nda'o ra. Dá nì kasá'á rá ndátó'on tá'an rá:

—¿Ndá yoo ví kúu na yó'o, chí nda tachì xí'in taño'o seídó'o choon sa'anda na? —kaá ra.

Di'a nì kuu tá nì taó Jesús espíritu kini ñó'o ini iin ta

5 **1**Dá nì saa na iin ka xoo taño'o noo kúu kuendá Gadara di'a. **2**Dá tá nì noo na barco ñoó, dá nì keta iin ta ñó'o espíritu kini ini káo noó ñó'o ndijí vejí ra nì'i ñaá rá. **3**Dá chí ini káo noo ñó'o ndijí ñoó ió ra. Ta nì iin tó'on ñayuu kò kándéé ko'oni ñaá ná, ta nì cadena kò kándéé kandiko ra, **4**chí sa kua'a vá ta'ándá so'óní na sa'a rá xí'in ndá'a rá xí'in cadena, xí'in kaa viti. Tído vaá óon va kándéé rá dakuáchi ra cadena ñoó, ta sa'ándá ra kaa ñoó, chí ndakí nda'o ra. Ta nì iin tó'on ña'a kée ñayuu kò kándéé xí'in rá. **5**Ta nduú ñoó xíonoo ra dinì yúku káyú'ú rá xí'in tein káo ndijí ñoó, ta dárkue'e ra mií rá xí'in yuu.

6Ta kúu xíká vá nì xini ra ña vejí Jesús. Ta kúu nì kankono ra nì saa ra nì sa kuifin xití rá noo ná. **7**Ta kúu nì'i nda'o nì kayu'ú espíritu kini nákaq ini ra, ta kaáan:

—¿Ndi kían ndó'o ní xí'in yu'u, Jesús, mií ní na kúu de'e Ndios ndáya'i? ¿Noo míi Ndios seí nda'íi noo ní ña ná dá'a ni dándó'o naní ní yu'u!

8Dión nì kaáan, chí di'a nì kaa Jesús xí'an:

—¡Espíritu kini, dáyaq ta xaan!

9Dá nì ndatò'on ñaá Jesús:

—¿Ndi nanón?

Dá nì kaa espíritu kini ñoó:

—Legión naní, chí kua'á nda'o kúu ndu'u.

10Dá nì seí nda'í ña noo Jesús ña ná dá'a nì tanda'á ñaá ná ko'an iin ká xían. **11**Ta yati yúku iin ñoo ñó'o kuá'á nda'o kochí sásá'an rí. **12**Dá nì seí nda'í espíritu kini ñoo noo Jesús: —Konó ní ná ko'on ndu ndu'u ndu ini kochí káa —kaáan.

13Dá nì sonó Jesús nooán. Dá nì kankuei espíritu kini ñó'o ini taa ñoo. Dá nì sa'an nì ndu'an ini kochí ñoo. Ta kúu rí tát'on uu mil. Kúu nì taxi tá'an ndi ndi'í rí kua'an rí yu'ú da'o. Dá nì kuéi ndava'a rí ini taño'o ñoo. Ta kúu nì kanda'a rí, dá nì xi'í rí.

14Dá nì kee ndidaá taa ndáka kochí ñoo taxi tá'an ra kua'an nó'o rā kast'on ra xí'ín ñayuu ndéi ñoo rā, xí'ín nā ndéi yúku sa'a ña nì kuu dión. Dá nì kankuei ñayuu ñoo kua'an nā kande'é ná ndi kían nì kuu. **15**Tá nì saā ñayuu ñoo noo iin Jesús, dá nì xini nā ña ió taa sa ndo'o nío nì sa kee kuá'á nda'o espíritu kini ñoo. Ta kúu sa ndíxi va ra dá'on ió rā. Ta sa iin taa ió va'a kúu rá. Ta kúu nì yu'ú nda'o na.

16Ta ñayuu nì xini ña nì kuu dión kúu nā nì nakani xí'ín dao ká ñayuu ña nì ndo'o taa nì sa ño'o espíritu kini ñoo xí'ín ña nì ndo'o kochí ñoo.

17Dá nì kasá'á ná seí nda'í nā noo Jesús ña ná ko'on nā iin ká xían.

18Tá kua'an Jesús kaa na ini barco ñoo, dá nì seí nda'í taa nì sa ño'o espíritu kini ñoo noo ná ña ná konó ná ko'on rā xí'ín ná. **19**Tído kó ní xíin ta'on na. Dá nì kaa nā xí'ín rá:

—Nandió koón kua'án nó'on ve'ón noo ndéi tá'ón, ta nakanón xí'ín ná sa'a ndidaá ña ná'ano nì kee sato'o yo Ndios xí'ón, ta nakani ta'ánón xí'ín ná tát'on kì'o nì ku'u ini nā sa'on —kaá nā.

20Dá nì naki'in ra kua'an nó'o rá. Ta kúu nì kasá'á rá nákaní ra sa'a ña ndato nì kee Jesús xí'ín rá noo ñayuu ndéi kuendá Decápolis. Ta ndidaá nā nì seídó'o ña nì nakani ra, kúu nì naá nda'o iní nā.

Di'a nì ndo'o de'e di'í iin taa naní Jairo xí'ín ña nì ndo'o iin ñá'a ndó'o kue'e tái nìi

21Dá nì chika'anda Jesús xí'ín taa xionoo xí'ín ná kua'an nā iin ká xoo taño'o. Ta kúu sa kuá'á nda'o ñayuu nì nataka ndéi yu'ú taño'o ñoo. Tá nì noo Jesús ini barco, dá nì sa ku'ín nā iin na yu'ú taño'o ñoo.

22Dá nì kasá'á iin taa naní Jairo, tá'an rā dándáki ve'e noo nataka nā Israel ndéi ñoo ñoo. Tá nì xini rā Jesús, kúu nì sa ku'ín xití rá noo ná.

23Dá nì kasá'á rá seí nda'í rā noo ná, ta kaá rā:

—Sa xí'í va de'e di'í. Nakíi ní ná ko'o chinóo ní ndá'a ní sata xí, dá ná nduva'a xi, dá ná o ku'ú xi.

24Dá nì kee Jesús kua'an nā xí'ín rá. Ta kuá'á nda'o ñayuu nì kee kua'an xí'ín ná, ta dándútí ná Jesús kua'an nā. **25**Ta tein ñayuu kuá'a ñoo nákaā iin ñá'a ndó'o kue'e tái nìi, ta sa nì xino uxí uu kuia ndó'án dión. **26**Ta sa ndo'o nda'o níman, chí noo kuá'á nda'o taa kétátá nì sa'an. Ta sa nì dandí'i vaán di'ón né'e va'an nì chiya'avián rā kétátá ñoo. Tído ni iin tó'ón ta'on ra kó ní kándéé nduva'án. Ví'í ká ví ndó'án.

27Tído tá nì kandaā inian ña kándéé Jesús nduva'a na nā kú'u, dá nì ndundééan nì ku'án tein ñayuu kuá'a ñoo. Dá nì natuu yatián sata Jesús, ta kúu nì káko'on ndá'an dá'on ná. **28**Dión nì keeán, dá chí nì nakani

inían ña sava'a rá dá'on óon Jesús ná kaka'án, ta kúu nduva'a vaán. ²⁹Ta kúu vití'ón di'a va nì natuu nì ñoó. Ta kúu nì kandaá inían ña nì nduva'a vaán noó kue'e ndó'án.

³⁰Ta kúu nì kandaá va ini Jesús ña nì nduva'a iin ñayuu nì kee ndée ná. Dá nì nandíó koo na nì sá nde'é ná noó ñayuu kuá'a vèi satá ná ñoó. Dá nì ndato'ón ñaá ná:

—¿Ndá yoo nì kaka'on ndá'a dá'amaí?

³¹Dá nì kaa tá xíonoo xí'ín ná ñoó:

—Nde'é vá mií ní, dión ví ñayuu kuá'a vèi yó'o dándutí ñaá. Sà'a ñoó, ¿ndiva'a ndato'ón ní ndá yoo nì kaka'on ndá'a ñaá?

³²Tído nì sá nde'é va'a Jesús noo ndidaá ñayuu ñoó, dá ná kande'á ndá yoo nì kaka'on ñaá. ³³Sá ná'a vá ñá'a ñoó ña nì nduva'án sà'a ña nì kaka'án dá'on Jesús. Ta va'ará yu'úan, ta ndéi ninoán, tído nì sa'an nì sá ku'ín xitíán noo ná, ta nì nakani ndaáan xí'ín ná ña nì keeán.

³⁴Dá nì kaa Jesús xí'án:

—De'e di'í, nì nduva'ón sà'a ña kándée inóon yu'u. Ta viti, kua'án nó'on ve'ón xí'an ió va'a inóon, chí nì nduva'ón noó kue'e nì sá ndo'ón.

³⁵Ta kúu ká'an jíó Jesús fin na, kúu sá nì kasáa va dao táa nì kii ve'e Jairo, tá'an rá dándáki ve'e noo náta na ñoó ñoó. Dá nì kaa rá xí'ín Jairo ñoó:

—Sá nì xi'í va de'e di'í ní. Ná dá'a ká ní dáta'án ní maestro xaan.

³⁶Tá nì seídó'o Jesús ña nì ka'an rá dión, dá nì kaa ná xí'ín Jairo:

—O sá yú'óon. Sava'a yu'u kandeé inóon —kaá na.

³⁷Ta kúu koo ní sóno ta'on Jesús noo dao ká ñayuu ña ko'on ná xí'ín

ná ve'e táa ñoó, sava'a Pedro xí'ín Jacobo xí'ín ñani rá naní Juan va ndáka na kua'an ná. ³⁸Dá tá nì sáa ná nì ku'u na ve'e Jairo, kúu nì xini ná ña nina vaá nda'o ñayuu ndé'í nà ndéi na, ta nda'í káyuu'ú ná sa'a tadi'í ñoó. ³⁹Dá nì kaa Jesús xí'ín ná:

—¿Ndiva'a nina vaá téi ndo? Ta, ¿ndiva'a ndé'í téi ndo ndéi ndó? Chí koo ní xí'í ta'on xi, kídi va xi —kaá na.

⁴⁰Tído nì saki ndaa va ñaá ñayuu ñoó. Dá nì sa'anda Jesús choon ña ná kankuei ndidaá ná satá vé'e. Dá nì kana na tatá tadi'í ñoó xí'ín naná xi xí'ín ndin oní ká táa ndáka na kua'an ná ñoó. Dá nì ku'u na noo kánduu'ú xí. ⁴¹Dá nì tiin Jesús ndá'a xí. Dá nì kaa ná:

—Talita, cumi —kaá na. To'on yó'o kóni kaa: Di'í ló'o, ká'ín xí'ón, ndakoo.

⁴²Ta kúu vití'ón di'a vá nì ndakoo xi. Ta kúu nì kasá'a xíka xi xíonoo xi. Ta uxí uu kua'á ió xi. Tá nì xini ñayuu ñoó, kúu nì naá nda'o iní na.

⁴³Tído nì sa'anda Jesús choon noó ná ve'e xi ná o sá nákani na xí'ín nì iin tó'ón ñayuu sà'a ña nì kuu dión. Dá nì kaa ná xí'ín ná ña ná kí'o na ña'a kasá'an xi.

Di'a nì ndo'o Jesús tá nì nandíó koo na nì nasáa ná ñoo Nazaret

6 ¹Dá nì keta Jesús ñoo ñoó, dá nì kee na kua'an nó'o ná ñoo mií ná, ta tákuei ñaá táa xíonoo xí'ín ná kua'an rá. ²Tá nì kasandaá ku'u nání'í ndée ná Israel, dá nì ku'u na ini ve'e noo náta na ñoó ñoó. Dá nì kasá'a ná dána'a ná. Ta ndéi kua'a nda'o ñayuu seídó'o ñaá ná,

ta nì naá vá ini nà ndé'é ñaá ná, ta kaá nà:

—¿Ndeí nì katì'a taa káa ña dána'a rā? ¿Ndeí nì ni'ì taa káa ña ndichí ná'á rá, xí'ín ña kándéé rá kée ra ña ndato xí'ín ñayuu? ³¿Á o duú taa túxí yító vá kúú rā káa, chī de'e María kúú rá, ta ñani rā kúú Jacobo xí'ín José, xí'ín Judas, xí'ín Simón viti? ¿Á o duú kī'o rā káa ndéi tein yó yó'o? —kaá ñayuu ñoo.

Sa'á ñoo kō ní nákonì ñaá ná.

⁴Dá nì kaa Jesús:

—Ndeí kúú mií vá ió ñaño'ó ñayuu noo ndu'u, nà kúú profeta. Tído nà ñoo mií ndú, xí'ín nà kúú tá'an ndu, xí'ín nà ve'e ndu, noón di'a kúú nà káño'ó ñaá —kaá nà.

⁵Sa'á ñoo kō ní kúú ta'on kee na ña'a ná'ano xí'ín nà ñoo mií ná, sava'a sata dao nà kú'u vá nì chīnóo na ndá'a ná, dá nì nduv'a na. ⁶Kúú nì naá vá iní Jesús xiní nà, chī kō ní xí'ín ta'on nà ñoo mií ná kandísa ñaá ná. Dá nì kee na kua'an nà. Dá nì kasá'á ná xionoo na dána'a nà dao kà ñoo ñó'o yati ñoo.

Yó'o nì sa'anda Jesús choon noó taa xionoo xí'ín ná ña ko'on rā dána'a rā to'on va'a sa'a Ndios

⁷Tá nì ndi'i, dá nì kana na ndin uxí uy taa xionoo xí'ín ná ñoo. Dá nì kasá'á ná tánda'á ná uy rá uy rā kua'an rā kanoo ra dána'a rā. Ta nì xī'o na choon noo rá ña kandeé rá taó rá espíritu kini ñó'o ini ñayuu.

⁸Ta nì kaa ta'ani na xí'ín rá:

—Ni iin ña'a o sa kóo ini ndo kane'e ndó ko'on ndo íchī. Sava'a iin tó'on yító, kirá katuu va ndó, kane'e ndó ko'on ndo. O sa káne'e ndó léka ndo, ni pan, ta ni di'ón o

sa káne'e ndó ko'on ndo. ⁹Sava'a ndisa yí'ì ndó kayi'ì ndó ko'on ndo, ta ná dá'a ni kane'e ndó iin kà kotó nadaon ndó —kaá nà.

¹⁰Dá nì kaa ta'ani na xí'ín rá:

—Ta ndi ndáa mií vá ve'e nì saa ndo nì ku'u ndó, sava'a ñoo ni kandeí ndó nda ná kasandaá kuu kankuei ndó ko'on ndo iin kà ñoo. ¹¹Tído tá nì saa ndo iin ñoo noó kō ní xí'ín na natiin va'a na ndó'o, ta kō ní xí'ín na kueído'o na to'on dána'a ndo, dá kían tá kua'an ndo kankuei ndó ñoo ñoo, kidi ni'ini ndó ñoyaká iin sa'a ndo, ta ñoo kían ná'a ña kō náta'an ini Ndios xiní nà nà ñoo ñoo. Mífan ndaa ná ka'in xí'ín ndó ña tá ná kasandaá kuu keyíko Ndios sa'a ndidaá ñayuu, dá kían ka'í cháa kà ndo'o nà ñoo ñoo o duú ñayuu kini nì sa ndei ñoo Sodoma xí'ín ñoo Gomorra —kaá nà.

¹²Dá nì kee ra kua'an rā. Dá nì kasá'á rá kásto'on ra xí'ín ñayuu ña ná nandikó iní nà sa'a kuachi kée na. ¹³Ta kúú kuá'a nda'o espíritu kini nì taó rá, ta nì chīkodó rá sití diní kuá'a nà kú'u, dá nì nduv'a na.

Di'a nì kuu tá nì xi'ì Juan, nà sa dakódō ndutā ñayuu

¹⁴Kúú nì ni'ì tó'on rey Herodes sa'a Jesús, dá chī ndeí kúú míí vá ká'an ñayuu sa'a ná. Chī dao ñayuu ñoo kaá di'a: “Nì nataki va Juan, nà sa dakódō ndutā ñayuu, ta noón kúú Jesús, sa'á ñoo kándéé ná kée na ña'a ndato.” ¹⁵Ta dao kà nà kaá ña profeta Elías kúú ná. Ta dao kà nà kaá ña kúú ná iin profeta, o ndá ndi kuu kúú ná iin profeta nì sa io sa na'á, kaá nà.

16Tído tá nì seídó'o rey Herodes ñóó ñā ká'an nā dión, dá nì kaa rā:

—Taa yó'o kúú Juan, tá'an rā nì sa'anda yu'u dikọ. Tído nì n̄taki va ra.

17Dión nì kaa Herodes, chī míf rá nì sa'anda choon, dá nì tiin soldado Juan. Dá nì so'oni ñāá rá xí'ín cadena. Dá nì chikáá ñāá rá ve'e kaa, chī kì'o dión kóni Herodías, ñā nì sà kuu ñadi'í ñani rā naní Felipe, tído nì n̄ki'in ñāá rá kakuuán ñadi'í rā. **18**Ta sà'á ñā nì kaa Juan xí'ín rá ñā kuachi ká'ano kían ñā ió rā xí'ín ñadi'í ñani rā, **19**sà'á ñóó nì xini u'u ñāá Herodías, ta kónian ka'ání ñāán. Tído kọ nì'í ta'an vaán ndí keeán, dá ná kuu Juan, **20**dá chī yu'ú va Herodes ka'ání ñāá rá, chī ná'á vá rá ñā t̄ ndaa, t̄ kéchóon noo Ndios kúú ná. Sà'á ñóó ndaa vá ñāá rá noo Herodías. Ta v̄'ará nì kutúú iní rā nì kee t̄'on nì ka'an nā, tído kátoó rā kueídó'o ñāá rá.

21Ta tein víkọ nì n̄x̄ino Herodes kuia rá, dá nì nì'í Herodías ndí keeán, dá kuu Juan. Chī nì n̄ataka t̄aa dándáki xí'ín Herodes, xí'ín t̄aa sa'ándá choon noo soldado, xí'ín ndidaá t̄aa ndáya'i nì kii chí kuendá Galilea, ta ndéi ra sásá'an ra xí'ín Herodes. **22**Ta kúú ñóó nì ku'u de'e di'í Herodías. Dá nì s̄arsá'á xí. Ta kúú nì n̄ata'an ini Herodes nì kee xi, ta nì n̄ata'an ta'ani ini ndidaá t̄aa ndéi sásá'an xí'ín rá ñóó. Dá nì kaa rey Herodes ñóó xí'ín xí:

—Tá ná kakon ndí kuyú míf v̄an kónon nooí viti, ta kúú kì'o vei ñā nooñ —kaá rā.

23Dá nì xì'o ra t̄'on ra noo xí, ta kaá rā:

—Míñan ndaa ndisa kì'oi ndidaá míf vá ñā'a xíkón nooí, chī ióí kì'oi nda iin ñe'e noo dándákii nooñ —kaá rā.

24Dá nì keta xi kankono xi kua'an xì ndat̄'ón xí naná xi Herodías:

—¿Ndí kían kakaj viti?

Dá nì kaa naná xi:

—Kua'an kakon diní Juan, t̄aa dakódo ndút̄a ñayuu —kaáan.

25Dá kánkono xi nì ndu'u tuku xi noo ió rey Herodes. Dá nì kaa xì xí'ín rá:

—Viti'ón kuií kóni yu'u ñā kì'o ní iin ko'o ná kakaá diní Juan, t̄aa dakódo ndút̄a ñayuu, nooí.

26Kúú nì kunda'í nda'o ini rā, tído sà'á ñā nì xì'o ra t̄'on ra noo xí, ta sà'á ñā nì seídó'o t̄aa ndéi xí'ín rá ñā nì ka'an rā dión, sà'á ñóó kọ ní kúu ta'on kaa rā ñā kọó. **27**Ta kúú viti'ón nì sa'anda rā choon noo soldado rā ñā ná ko'on rā ka'anda rā dikọ Juan, ta ná kane'e ra diní ná kii ra. **28**Dá nì sa'an t̄aa ñóó nì sa'anda rā dikọ Juan noo nákaa nā ini ve'e kaa. Dá nì chikáá rā diní ná ini iin ko'o né'e raan nì kasáa rā. Dá nì xì'o raan noo tadi'í ñóó. Dá nì xì'o xian noo naná xi Herodías.

29Tá nì nì'í t̄'on t̄aa xíonoo xí'ín Juan ñā nì xì'í nā, dá nì sa'an rā nì n̄ki'in ra yikí koño nā. Ta né'e raan nì sa'an rā nì dandúxi ra.

Di'a nì kuu tá nì xì'o Jesús ñā'a nì sásá'an o'on mīl t̄aa

30Dá nì n̄ki'in tá'an tuku t̄aa xíonoo xí'ín Jesús xí'ín míf ná. Dá nì kasá'á rá nákani ra xí'ín ná sa'a ndidaá kúú ñā nì kee ra, xí'ín sa'a ndidaá ñā nì daná'a rā noo nì sa'an rā.

31Dá nì kaa na xí'ín rá:

—Nakíí ndo, ná ko'ò iin kà xíán nani'ì ndée yò nòó kò íin ndéi.

Diòn nì kaa na, dá chì kúú kua'án, kúú vèi kúú kuá'á nda'ò ñayuu kásaa na nòó Jesús, sà'á ñòó kò nóno vá ná kasá'an na. 32Dá nì kaa na xí'ín taa xíonoo xí'ín ná ini iin barco, dá nì kanxoo na kua'án na iin xíán nòó kò íin ndéi. 33Tído kua'a vá ñayuu nì xini ña kua'án na, ta nì nakoni va na Jesús. Ta kúú nì kee ñayuu ndéi ndidaá kúú ñoo ñó'o yati ñóó xíka sá'á ná kua'án na nì'ì ñaá ná. Ta kúú sà ndéi dí'a va ñayuu ñóó ndáti na tá nì sà Jesús. 34Dá tá nì keta Jesús ini barco ñóó, kúú nì xini na ña kuá'á nda'ò ñayuu ndéi ndáti ñaá. Ta kúú nì ku'u nda'ò ini na sa'a ná, chì ndéi na táto'on ndéi léko, kirí kò íin ndáka, kí'o diòn ndéi na. Dá nì kasá'á Jesús dána'a na kuá'á nda'ò ña'a nòó ñayuu kuá'a ñóó.

35Dá tá nì ini, dá nì natuu yati ñaá tã xíonoo xí'ín ná. Dá nì kaa rá xí'ín ná:

—Kò tã'ón ve'e ndíta yati yó'o, ta sà nì ini va. 36Ka'anda ní choon nòó ñayuu yó'o ña ná ko'ón na ve'e túu ndíta káa xí'ín ñoo kuálí túu ñó'o káa, dá ná kuiin na ña'a kéí ná, chì kò tã'ón ña'a kéí ná yó'o.

37Dá nì kaa Jesús xí'ín rá:

—Kí'o ni mií ndó ña'a ná kasá'an na.

Dá nì kaa rá:

—¿Á kóni ní ña ko'ón ndu kuiin ndu pan xí'ín dí'ón, kí'o ní'ì ñayuu kéchóon na uú ciento kuú, dá kí'o nduan nòó ná kasá'an na?

38Dá nì kaa Jesús:

—¿Ndidaá pan né'e va'a ndó? Kua'án ndo kande'é ndó.

Dá nì sa'án rá nì sà nde'é rá. Dá nì kaa rá xí'ín ná:

—O'on kúú pan, ta uú kúú tìyaká —kaá rá.

39Dá nì sa'anda Jesús choon ña ná kandeí tá tu'u tá tu'u na nòó itá kufí ñóó. 40Dá nì sà ndéi ñayuu ñóó.

Táto'on iin ciento kúú iin iin tu'u na, ta dao kà tu'u kúú uú diko uxí.

41Dá nì tiin Jesús ndin o'on pan xí'ín ndin nduú tìyaká ñóó. Dá nì nane'e nòó ná chí induú. Dá nì nakí'o na ndivé'e nòó Ndios. Dá nì sa'anda na pan ñóó. Dá nì xí'o naan nòó tã xíonoo xí'ín ná. Dá nì dasá ráan nòó iin rá iin ñayuu ñóó. Diòn ta'ani nì kee na xí'ín ndin nduú tìyaká ñóó. 42Dá nì sasá'an ndidaá ñayuu ñóó nda nì ndínoo va'a ini na. 43Tá nì ndi'i, dá nì dakútí tã xíonoo xí'ín Jesús uxí uú tìyika xí'ín tá'í pan, xí'ín tá'í tìyaká ña nì kandoo nòó nì sasá'an ñayuu ñóó.

44Ta o'on mìl nì sà kuu taa nì sasá'an nì kee Jesús.

Di'a nì kuu tá nì xika Jesús nòó tãño'o

45Tá nì ndi'i, dá nì sa'anda Jesús choon nòó taa xíonoo xí'ín ná ña ná kaa ra ini barco, ta ná chika'anda ra ko'ón rá nòó tãño'o, dá ná sà rá ñoo naní Betsaida. Dá nì kandoo Jesús nì ka'án na ndisá'án xí'ín ñayuu kuá'a ñóó. 46Tá nì ndi'i nì ka'án na ndisá'án, dá nì kee na kua'án na diní iin yúku íin ñóó ka'án na xí'ín Ndios.

47Tá sà nì kuaá vá, ta kúú duú nì ta'í dáo ío barco nòó ñó'o taa xíonoo xí'ín ná ñóó kua'án rá nòó tãño'o. Ta kúú nákaa iin tó'ón íí vá Jesús nò'ó'o. 48Kúú nì xini na ña

ndó'o nío rá dákáka ndá'a rá barco ñóó, chí kána nda'o tachí chí xoo noó kua'an rá.

Dá tá nì kundikí, kúú nì kuyati Jesús noó kua'an rá, chí xíka sá'á ná kua'an nā noó takuíf ñóó, ta sá yá'a na kua'an nā chí noó. ⁴⁹Tído tá nì xini rá ñā xíka Jesús kua'an nā noó takuíf ñóó, dá nì ka'án rá ñā kúú ná iin í'íná. Sā'á ñóó nì'i nda'o nì kayu'ú rá, ⁵⁰chí ndidaá vá rá nì xini ñāá, ta kúú nì yu'ú nda'o ra. Dá nì kaa Jesús xí'ín rá:

—Ndeé koo ini ndo. O sa yu'ú ndo, dá chí míf vá yu'u kúúí —kaá nā.

⁵¹Dá nì kaa na ini barco noó ñó'o ra ñóó. Ta kúú nì sá tuu vá tachí ñóó. Kúú nì naá vá iní rá, ta nì yu'ú rá, ⁵²dá chí kó kándaá íí vá ini rá ndi dándáki ñā ndato nì kee na nì dandukua'a ná pan ñóó, chí ndadí íí vá ñaxintóní rá.

Di'a nì kuu tá nì nduva'a Jesús nā kú'u ndéi kuendá Genesaret

⁵³Dá tá nì ndi'i nì chíka'anda nā noó taño'o, dá nì saā nā noó kúú kuendá Genesaret. Dá nì so'oni nā barco yu'ú taño'o. ⁵⁴Tá nì kankuei na ini barco ñóó, ta kúú ndidaá ñayuu ndéi ñóó nì nakoni ñāá. ⁵⁵Ta kúú nì taxí tá'an ñayuu ñóó iin rá iin ñoo nì sa'an nā nì nakí'in na ñayuu kú'u kándodó noó xító né'e na nì saā nā noó nì kandaá ini nā nákaā Jesús.

⁵⁶Ta ndéi kúú míf vá noó kásandaá Jesús, ñoo kuálí o ñoo ná'ano o yukú ichí kíán, ta kúú chíndeí ñayuu ñóó nā kú'u ná yu'ú íchí, ta seí nda'í nā noó Jesús ñā ná konó ná dákó'on ndá'a ná yu'ú kotó

nā. Ta kúú ndidaá vá nā nì dákó'on ndá'a yu'ú kotó nā nì nduva'a.

Yó'o nì daná'a Jesús ñā kánian kee yó ñā kóni Ndios, ta o duú ñā kóni taa

7 ¹Kúú nì natuu yati tá fariseo xí'ín dao taa dána'a ley Moisés noó Jesús. Ta taa yó'o kúú rá nì kii ñoo Jerusalén. ²Kúú nì xini rá ñā kó ní nákata ta'on taa xionoo xí'ín Jesús ndá'a rá xí'ín ñañó'ó, dá kasá'an ra. Chí kó ní kée ra tátó'on kí'o nì daná'a tá sá'ano ñoo rá tá sata. Sā'á ñóó nì datái kuachi ñāá rá, ³dá chí tá fariseo xí'ín ndidaá ká nā Israel tíin toon na tátó'on nì sá kee tá sá'ano ñoo nā tá sata, chí dinñó'ó kánian nakata na ndá'a ná xí'ín ñañó'ó, dá kasá'an na. ⁴Ta dión ta'ani kée na tá ndúsaa nā sá'an nā noó yá'i, chí kó sásá'an ta'on na tá ná o nákata na ndá'a ná xí'ín ñañó'ó. Ta ió kuá'a ká ví ñā'a kée na tátó'on nì daná'a tá sá'ano ñoo nā, chí nákata ta'ani na vaso nā xí'ín ñañó'ó, xí'ín tindo'o ná, xí'ín ko'o kaa nā, xí'ín kidi nā.

⁵Sā'á ñóó nì ndatón taa fariseo xí'ín tá dána'a ley Moisés ñóó Jesús, ta kaá rá:

—¿Ndiva'a kó kée tá xionoo xí'ín míf ní tátó'on nì daná'a tá sá'ano ñoo yó tá sata? Chí kó nákata ra ndá'a rá xí'ín ñañó'ó, dá kasá'an ra.

⁶Dá nì kaa Jesús xí'ín rá:

—Taa uy noó vá kúú ndo'ó. Ndaá va nì ka'an profeta Isaías sa'a ndo'ó, chí di'a nì taa na:

Tá'an ñayuu ndéi viti kéká'ano na yu'u xí'ín yú'u óon va na, tído xí'ín nío ná, kó kóni ta'on na yu'u.

7 Kọ ndáya'i ta'on ña ndáño'o na yu'u,

dá chī ña dána'a na kúú ña nī ndaki ini ñaxintóni taa va, ta ká'an na ña choon nī sa'anda Ndios kían.

8 Chī ndo'ó kúú na dánkoo xoo choon sa'ándá Ndios, ta ndí'i cháá ká ini ndo kée ndó choon sa'ándá taa, chī ndí'i nda'o ini ndo nákata ndó tindo'o ndo, xí'ín vaso ndo, ta ndí'i ta'ani ini ndo kée ndó cháá ká ña'a kua'an tát'on kua'an ña yó'o.

9 Dá nī kaa ta'ani na:

—Chī dánkoo xoo ndó choon sa'ándá Ndios, ta ndí'i cháá ká ini ndo kée ndó choon nī ndaki ini mií ndó. 10 Dá chī di'a kaá ley Moisés: “Koo ñaño'ó ndó noo tatá ndo xí'ín noo naná ndo”, ta “Ndi ndáa mií vá ñayuu nī ya'a nī ka'an ndava'a xí'ín tatá na o xí'ín naná na, na yó'o kúú na kánian kuu.” 11 Tído ndo'ó kúú ra ká'an ña kuu va ka'an iin ñayuu xí'ín tatá na, xí'ín naná na: “O kúú ta'on chindeéí mií ní xí'ín ña'a né'e va'i, chī sa nī ka'in ña kī'oi ña noo Ndios.” 12 Ta ndo'ó kúú ra ká'an ña ndi ndáa na ká'an dión, noón kúú na kọ káni kaa ña chindeéí ná tatá na xí'ín naná na. 13 Ta dión kée ndó dátúú ndó choon nī sa'anda Ndios xí'ín ña nī ndaki ini mií ndó. Ta kuá'a ká ví ña'a kua'an tát'on kua'an ña yó'o kían kée ndó —kaá Jesús xí'ín rá.

14 Dá nī nandío kọo Jesús nī kana na ñayuu kuá'a ñoó, dá nī kaa na:

—Kueídó'o va'a ndó ña ko'in ka'in xí'ín ndó, dá kátóni va'a ini ndo.

15 Ni iin ña'a seí ndo kọ dáyako ñaa noo Ndios, chī ña kini kánkuei nío ndo, ñoó vá kían dáyako ndo'ó noo

Ndios. 16 Ta ndi ndáa ndo'ó ió do'o, dá kían kueídó'o va'a ndó —kaá na.

17 Dá nī kana xoo na tein ñayuu kuá'a ñoó. Dá nī ku'u na ini iin ve'e. Dá nī ndatón ñaa taa xíonoo xí'ín ná ndi dándáki to'on nī dakí'in tá'an na nī ka'an na xí'ín ñayuu ñoó. 18 Dá nī kaa na xí'ín rá:

—¿Á dión ta'ani kọ kátóni ta'on ini ndo'ó? ¿Á kọ kándaa ta'on ini ndo ña ni iin ña'a seí ñayuu kọ dáyako ñaa noo Ndios? 19 Dá chī o dúú nío ná kọkee ña'a seí na. Ini tixi va na kua'an. Ta kúú tá nī ndi'i, dá kua'an na satá ve'e tatá naan.

Dión nī kaa Jesús, dá ná kándaa ini ra ña ni iin ña'a seí yọ kọ dáyako ñaa noo Ndios.

20 Ta nī kaa ta'ani Jesús xí'ín rá:

—Ña kini kánkuei ini nío ñayuu, ñoó vá kían dáyako ñaa noo Ndios. 21 Dá chī nda maá ini nío vá ná vei ña kini nákanini ini na kee na, dá kee na kuachi xí'ín na kọ kúú ñadi'í na o yíi ná, ta kée na ña ka'an noo xí'ín ñíi ná, ta sa'ání ná ñayuu, 22 ta kí'in kuí'íná ná ña'a, ta kátóo na ña'a ió noo dao ká na, ta ió ña xíxi ini na, ta ndúkú ná ña dándá'í na dao ká ñayuu, ta ni lú'u ví kọ chítuu ini na kée na ña kini, ta u'u ini na, ta ndéine'e tá'an na, ta chíndaya'i na mií ná, ta kúú ná na kọ xíka'an noo. 23 Ta ndidaa ña yó'o kían kánkuei nda maá nío ná, ta dáyako ñaa noo Ndios.

Di'a nī kuu tá nī nduva'a Jesús de'e di'í iin ñá'a tukú

24 Dá nī keta Jesús ñoo ñoó, dá nī kee na kua'an na xí'ín taa xíonoo xí'ín ná chí kuendá ñoo Tiro xí'ín ñoo Sidón. Tá nī saa na ñoó, dá nī ku'u na

ini iin ve'e, **chị** kọ kónì ta'on na ña kandaà ini ñayuu ña nì kasáa na ñoo ñoo. Tído kọ ní kúu ta'on chide'e na, **25**dá **chị** yachì vá nì kandaà ini iin ñá'á ña ío na ñoo. Ta nákaà iin espíritu kini ini de'e di'áan. Ta kúú nì kasáa na noo nákaà Jesús, kúú nì sà ku'ín xítán noo ná. **26**Ta kúúán iin ñá'á ká'an to'on griego, **chị** iin ñoo nákaà chí kuendá Sirofenicia di'a kúú ñooan. **Dá** nì seí nda'í ña noo Jesús ña ná taó ná espíritu kini nákaà ini de'e di'áan. **27**Dá nì kaa Jesús xí'án:

—Konó ná kasá'an takuálí nda ndinoo va'a ini xì, dá **chị** kọ vá'a ta'on kuio ndaa yọ pan noo ndá'a xí, ta kì'o yóan noo tina.

28Dá nì kaa ñá'á ñoo xí'ín ná:

—Ndaà ká'an ní, tatá. Tído seí va tina yúchì pan, ña kuéì tìi mesa kée takuálí.

29Dá nì kaa Jesús xí'án:

—Va'a nì ka'on, sà'á ñoo kua'án nó'o ve'ón viti, dá **chị** sà nì keta va espíritu kini ña nì sà káa ini de'e di'óon kua'an —kaà na.

30Dá nì keeán kua'an nó'an. Tá nì nasáa na ve'án, kúú sà kándu'u va'a va de'e di'áan noo xító, **chị** sà nì keta va espíritu kini ña nì sà káa ini xì kua'an.

Di'a nì kuu tá nì nduva'a Jesús iin taa kọ tái do'o, ta ká'an tata ra

31Dá nì keta Jesús no'ńo'o kuendá ñoo Tiro di'a. **Dá** nì **chị**ka'anda na ñoo Sidón xí'ín ñoo ñó'o chí kuendá Decápolis kua'an na. **Dá** nì nasáa na yu'ú taño'o naní Galilea. **32**Ta ñoo ndáka dao ñayuu iin taa kọ tái do'o, taa ká'an tata nì saa na. **Dá** nì seí nda'í na noo Jesús ña ná chinóo na ndá'a ná dinì rá, dá ná nduva'a ra.

33Dá nì taó xóo Jesús taa yó'o noo kọo ñayuu ndéi. **Dá** nì tuu na dinì ndá'a ná yáì do'o ra. **Dá** nì dandáxi na dinì ndá'a ná xí'ín tadjí na, dá nì dakó'on naan noo yáa taa ñoo. **34**Dá nì nande'e ná chí induú, kúú nì saka ini na. **Dá** nì kaa na:

—jEfata! —To'on yó'o kónì kaa: jNono viti!

35Kúú vití'ón vá nì natai do'o ra, ta nì kexoo ña kedaá xí'ín yáa rá, ta kúú nì naka'an va'a va ra.

36Dá nì sa'anda Jesús choon noo ñayuu ñoo ña ná o sà kóo ini na ka'an na xí'ín ni iin tó'ón ñayuu sà'á ña ndato nì kee na xí'ín taa ñoo. Ta va'ará ndidaá kà ví nì sa'anda na choon noo ñayuu ñoo ña ná o sà ká'an na, tído ví'í kà ví nì dasá tó'on ñaa ñayuu ñoo.

37Ta kúú nì naá va iní ñayuu ñoo xiní na ña nì kee Jesús dión, dá kaà na:

—Va'a nda'o kée na ndidaá ña'a. **Chị** kándée ná natai do'o ñayuu kọ tái do'o, ta nda na kúú ñí'í kándée ná ná ka'an —kaà na.

Di'a nì kuu tá nì xì'o Jesús ña'a nì sasá'an komì mìl ñayuu

8¹Ta tein kuu dáá ñóo nì ndítútí kua'a nda'o ñayuu. Ta kọ tái'ón ña'a kasá'an na. **Dá** nì kana Jesús taa xionoo xí'ín ná. **Dá** nì kaa na xí'ín rá:

2—Kú'u nda'o iní sà'á ñayuu yó'o, **chị** sà nì xino oní kuu ndéi na xí'ín yu'u, ta ni kọo kà ña'a kasá'an ná.

3Tído tá ná tanda'í na no'o na ve'e na tá kọ ñá'á kasá'an na, oon ni ví kuu yí'í na íchì, **chị** xíká nda'o nì kii dao na.

4Dá nì kaa taa xionoo xí'ín ná ñoo:

—¿Ndeí ki'in yó kua'a pan kì'o yó keí ñayuu kua'a káa, **chị** yukú íchì vá kían yó'o?

5Dá nì ndato'ón ñaá Jesús:

—¿Ndidaá pan né'e ndó?

Dá nì kaa rà:

—Usà kíán.

6Dá nì sa'anda Jesús choon ña ná kandeì ñayuu ñoó noño'o. Dá nì tiin na ndin usà pan ñoó. Dá nì nakì'o na ndivé'e noo Ndios. Dá nì sa'anda naán. Dá nì xì'o naan noó tà xionoo xí'ín ná ñóó. Dá nì dasá ráan noo iin rá iin ñayuu kuá'a ñoó. **7**Ta né'e ta'ani ra cháá tiyaká. Ta kúú nì nakì'o ta'ani Jesús ndivé'e noo Ndios sa'a rì. Dá nì xì'o na rì noó tà xionoo xí'ín ná ñóó. Dá nì dasá rá rì noó ñayuu kuá'a ñoó. **8**Dá nì sasá'an ndidaá ná nda noó nì ndinoo va'a ini na. Tá nì ndi'i nì sasá'an na, dá nì dakútí tà xionoo xí'ín Jesús usà tiyiká xí'ín ña nì kandoo noó nì sasá'an na. **9**Tátò'on komì mil nì sa kuu ñayuu nì sasá'an ñoó. Dá nì ka'an Jesús ndisá'án xí'ín ñayuu kuá'a ñoó. **10**Dá nì kaa na ini barco xí'ín taa xionoo xí'ín ná. Dá nì ki'in na kua'an na. Dá nì kasandaá na iin kà xoo taño'o noo kúú kuendá Dalmanuta.

Yó'o nì xikà tà fariseo ña ná kee Jesús iin ña ndato chí induú

11Kúú nì kasáa dao tà fariseo. Dá nì kasá'á rá ndátó'ón ndichí rà Jesús, chí nì xikà rà ña kee na iin ña ndato chí induú, dá korndodó ñaá rá, dá ná kande'á á miían ndaa nì kii na noo Ndios. **12**Dá kúú konó oon ví nì kixiàn nì sakà ini na. Dá nì kaa na xí'ín rá:

—¿Ndiva'a xíkà na ndéi tiempo viti ña keei iin ña ndato? Miían ndaa ná ka'in xí'ín ndó ña o kée ta'on yu'u ni iin ña ndato noó ndo'ó —kaá na.

13Dá nì dankoo na taa ñoó, dá nì kaa tuku na ini barco xí'ín tà xionoo xí'ín ná. Dá nì kee na kua'an na iin kà xoo taño'o.

Di'a kua'an ña nì daná'a Jesús sa'a ña kò vá'a dána'a tà fariseo

14Tído nì nandodó vá tà xionoo xí'ín Jesús kane'e ra pan ko'on rà. Sava'a iin tó'ón diní vá pan nákaa né'e ra kua'an rà ini barco ñoó.

15Dá nì sa'anda Jesús choon noo rá, ta kaá na xí'ín rá:

—Kandaa ndo mií ndó xí'ín ña dakuítà tachí pan, ña kéchóon tà fariseo xí'ín tà kuendá rey Herodes —kaá na.

16Kúú nì kasá'á ndátó'ón tá'an mií rá:

—Sa'a ña kò ní sá ne'e yó pan kixió, sa'a ñoó ká'an na dión xí'á —kaá rà.

17Kúú nì kandaà va ini Jesús ña nì ka'an rà dión. Dá nì kaa na xí'ín rá:

—¿Ndiva'a ndátó'ón ndó sa'a pan vej ndó? ¿Á kò kándaà jí vá ini ndo, ta á kò kátóni ta'on ini ndo? ¿Á ndadí jí vá ñaxintóni ndo? **18**Ío noo ndo, tído, ¿á kò túu ta'an vaan? Ta ío do'o ndó, tído, ¿á kò táí ta'an vaan? ¿Á kò ndúsaa ta'on ini ndo ña nì keei? **19**Chí tá nì sa'anda yu'u pan nì seí ndin o'on mil taa ñoó, ¿ndidaá tiyikà nì dakútí ndó xí'ín yúchì pan ña nì kandoo ñoó?

Dá nì kaa rà:

—Uxì uu rà.

20Dá nì kaa tuku Jesús xí'ín rá:

—Ta, ¿ndidaá tiyikà nì dakútí ndó xí'ín yúchì usà pan nì xì'o yu'u nì seí ndin komì mil ñayuu ñoó?

Dá nì kaa rà:

—Usà rà.

21Dá nì kaa na xí'ín rá:

—¿Á kò kándaa jí ví ini ndò, tá dáá? —kaá na.

**Di'a nì kuu tá nì nduṽa'a Jesús iin
tāa kò túu noo**

22Tá nì saa Jesús xí'ín tāa xionoo xí'ín ná ñoo naní Betsaida, kúú nì kasáa ñayuu xí'ín iin tāa kò túu noo. Dá nì seí nda'í na noo Jesús ña ná kako'on ndá'a ñaa ná. **23**Dá nì tiin Jesús ndá'a rá, dá ndáka ñaa ná kua'an na nda noo kúú yu'ú ñoo ñoo. Dá nì tūu ndaa na tādíj na nduchí nóó ra. Dá nì chínóo na ndá'a ná diní rá. Dá nì ndato'ón ñaa ná:

—¿Á sa nì natuu cháá nooṽon viti?

24Dá nì nande'é rá, dá nì kaa ra:

—Xiní vai tāa káa, tído táto'on ndáa yító vá, kì'o dión ndáa ra xionoo ra, xiníj.

25Dá nì chínóo tuku Jesús ndá'a ná satā nduchí nóó ra. Dá tá nì nande'é tuku ra, kúú sa nì natuu va'a noo rá. Sa ndidaá kúú vá ña'a ndato xiní va'a ra, kaá ra. **26**Dá nì sa'anda Jesús choon noo rá, ta kaá na:

—Ná dá'a ni ndu'ón ñoo káa, ta o sa nákanón xí'ín ni iin tó'ón ñayuu ndéi ñoo ña nì keei xí'ón —kaá na.

**Di'a nì kuu tá nì kaa Pedro ña Jesús
kúú Cristo, na nì tанда'á Ndios kasaa
dákaki ñaa**

27Dá nì kee Jesús kua'an na xí'ín tāa xionoo xí'ín ná ñoo kuálí ñó'o yati ñoo Cesarea Filipino. Ta íchì noo kua'an na ñoo, kúú nì ndato'ón ñaa Jesús, ta kaá na xí'ín rá:

—¿Ndá yoo kúú yu'u, kaá ñayuu ñoo?

28Dá nì kaa tā xionoo xí'ín ná:

—Dao na kaá ña kúú ní Juan, na sa dakódò ndúta ñayuu. Ta dao ka na kaá ña kúú ní profeta Elías. Ta dao ka na kaá ña kúú ní iin ka profeta.

29Dá nì ndato'ón tuku ñaa Jesús, ta kaá na:

—Ta ndo'ó viti, ¿ndá yoo kúú yu'u, kaá ndo'ó?

Dá nì kaa Pedro xí'ín ná:

—Mii ní kúú Cristo, na dákaki ñaa.

30Tído nì sa'anda Jesús choon noo tā xionoo xí'ín ná ña ná o sa kóo ini ra ka'an ra xí'ín ni iin tó'ón ñayuu ndá yoo kúú ná.

**Yó'o nì kastò'on Jesús xí'ín tāa xionoo
xí'ín ná ndí kían ndo'o na, dá kuu na**

31Dá nì kasá'a Jesús dána'a na noo tā xionoo xí'ín ná ña kánian ndo'o naní nio na nì nduu tāa ñayuu yó'o, chí kuñó'ó ñaa tā sá'ano ñoo, xí'ín tā dutì saku'a, xí'ín tāa dána'a ley Moisés, ta kánian kuu na. Tído tá ná ya'a oní kuu, dá natakí na. **32**Yó'o kían nì ka'an ndaa Jesús táto'on ndo'o mii ná cháá ka chí noo. Dá nì taó xóo ñaa Pedro. Dá nì kasá'a dánani ñaa rá sa'a ña nì ka'an na dión. **33**Tído nì nandió koo Jesús nì sa nde'é ná noo ndíta dao ka tā xionoo xí'ín ná. Dá nì dánani na Pedro, ta kaá na xí'ín rá:

—Kua'an kuxoo nooí, dá chí kéeon táto'on kée ña u'u, chí kò nákani inon sa'a ña kóni Ndios, di'a nákani inon táto'on kì'o nákani ini tāa va —kaá na.

**Yó'o nì kastò'on Jesús ndí kían
kánian kee ñayuu tá kóni na kanoo
na xí'ín ná**

34Dá nì kana Jesús tāa xionoo xí'ín ná, xí'ín dao ka ñayuu ñoo, dá nì kaa na xí'ín ná:

—Ndi ndáa ndo'ó ká'an kanoo xí'ín yu'u, dá kían kánian dánkoo ndó ña kóni mií ndó, ta natiin ndó cruz, ña kían ió ndo kuu ndo sa'í, ta ndikó ndo yu'u, ná ko'ó. ³⁵Chí ndi ndáa na kóni dákaki na mií ná ñayúú yó'o, ñoon kúú na kuu di'a. Tído ndi ndáa na xí'o mií ña kuu na sa'a yú'u, o sa'a to'on va'a dána'i, ñoon kúú na ni'í ña káki na. ³⁶Dá chí, ¿ndi kían va'a ni'í ñayuu tá ná kandeé ná ni'í ná ndidaá ña kuiká ió ñayúú yó'o, ta naá vá ná na noo Ndios? ³⁷Ta, ¿ndi kían kúú ña'a ndáya'i cháá ká tá o duú ña ni'í ná ña kataki chíchí ná, ká'an ndó?

³⁸Ta ndi ndáa ñayuu ná xíka'an noo sa'a yu'u o sa'a to'in noo ñayuu kini, noo ñayuu kómí kuachi ndéi tiempo yó'o, dá kían kaka'an ta'ani noo na ni nduu taa ñayúú yó'o sa'a ñayuu ñoo tá ná kasandaá kuu nandió koo na xí'ín ndidaá ndée ndato ni xí'o tatá Ndios noo ná, xí'ín ndidaá ángel kéchóon noo ná —kaá na.

9 ¹Dá ni kaa ta'ani Jesús xí'ín rá: —Miían ndaa ná ka'in xí'ín ndó ña ió dao ndo'ó, na ndíta yó'o, o kuú ta'on ndó nda ná koni ndo ndi kí'o dándáki Ndios xí'ín ndidaá kúú choon né'e ná —kaá na.

Di'a ni kuu tá ni ñaye'e ndaa noo Jesús xí'ín dá'on ná

²Tá ni ya'a iño kuú, dá ni kee Jesús ndáka na Pedro, xí'ín Jacobo, xí'ín Juan kua'an na diní iin yúku dikó iin ñoo. Ta ñoo ni ña'oon na táto'on káa na noo taa ñoo. ³Kúú ni ñaye'e ndaa dá'on ná. Ta kúú ni ndukuxí kachían táto'on kí'o ndé'e yi'ó. Ta ni iin ñayuu nákata dá'on

ndéi ñayúú yó'o koo kándeé ta'on dándúkuxían táto'on kí'o ndato kuxí ni nduu dá'on Jesús. ⁴Dá ni na'a noo profeta Elías xí'ín Moisés, ta ndíta na ndátó'on ná xí'ín Jesús.

⁵Dá ni kaa Pedro xí'ín Jesús:

—Va'a kúú ndéi ndu'u yó'o, maestro. Ná kava'a ndu oni tiya'ó. Iian ná koo mií ní, ta iian ná koo Moisés, ta iin káan ná koo Elías.

⁶Dión ni kaa ra, chí koo ná'a ta'on ra ndi kían ká'an ra sa'a ña ni yu'u ra. ⁷Kúú ni ñaxino iin viko. Ta kúú ni chikátían noo ndíta na. Ta tein viko ñoo ni ka'an tachí Ndios:

—Ta yó'o kúú de'e maní yu'u. Kueíd'ó ndó to'on ká'an xí —kaá na.

⁸Tá ni ñande'é tuku ra, kúú sa koo ká va taa ñoo ndíta. Ndada iin tó'on mií vá Jesús iin.

⁹Ta noo konoo na kua'an na ndika yúku ñoo, dá ni sa'anda Jesús choon noo taa ni sa'an xí'ín ná ñoo ña ná o sa koo ini ra nakani ra xí'ín ni iin tó'on ñayuu sa'a ña ni xini ra diní yúku ñoo nda ná kasandaá kuu nataki na ni nduu taa ñayúú yó'o.

¹⁰Sa'a ñoo koo ní nákaní ta'on ra sa'án. Dá ni kasá'a ndátó'on mií rá kua'an ra ndi kua'an ña ni ka'an Jesús ña nataki na. ¹¹Dá ni ndato'on ñaá rá:

—¿Ndiva'a ká'an taa dána'a ley Moisés ña dinño'ó ká kánian kii profeta Elías, dá kasaa na dákaki ñaá?

¹²Dá ni kaa Jesús xí'ín rá:

—Ndaa va ña dinño'ó ká kánian kii Elías ndeyíko na ndidaá ña'a. Ta, zá koo ná'a ta'on ndó ña ká'an ta'ani tuti i Ndios ña kánian ndo'o nda'ó nio na ni nduu taa ñayúú yó'o, ta

kenóo nda'o ñaá ñayuu? **13**Tído yu'u kúú nā káá ñā sá nī kixi va Elías, ta nī kee ra xí'ín ná tátō'on kī'o nī ka'án rá kee ra, chí kī'o dión ká'an tuti iī Ndios sa'a ná —káá Jesús.

Di'a nī kuu tá nī nduva'a Jesús iin tayíí nákaa espíritu kini

14Tá nī naxino nā noó nī kandoo dao ká taa xíonoo xí'ín ná, kúú nī xini nā kuá'a nda'o ñayuu ndíta noo ndéi ra. Ta ndíta ta'ani dao taa dána'a ley Moisés dándichī ñaá rá.

15Tá nī xini ñayuu ñoo ñā vey Jesús, kúú nī naá vá iní nā ndé'é ñaá ná. Dá nī kee na taxí tá'an na kua'an nā ka'an nā ndisá'án xí'ín ná.

16Dá nī ndatō'ón Jesús taa xíonoo xí'ín ná:

—¿Ndá sa'a dándichī tá'an ndó xí'ín taa dána'a ley Moisés káa?

17Dá nī kaa iin taa nákaa tein ñayuu kuá'a ñoo xí'ín ná:

—Maestro, yó'o né'i de'i nī kasáaj, dá chí nákaa espíritu kini ini xī, ta nī kandoo ñí'ī xī kéean. **18**Ndeí kúú míí vá noo nákaa xī, ta tíin ñaá espíritu kini yó'o, ta dánkao ñaáán ndā noñó'o, ta kánkuei chí'ion yú'u xī, ta chíchi tá'an no'o xī, ta kúyito xī kéean. Sā nī seí nda'aví noó taa xíonoo xí'ín ní ñā ná taó ráan, tído kō ní kándéé ta'on ra —kaá rá.

19Dá nī kaa Jesús xí'ín taa xíonoo xí'ín ná:

—¡Nandéé ká vían ñayuu kō kándisa kúú ndo'ó! ¿Ndidaá ká ví kooi xí'ín ndó, dá kandéé ini ndo yu'u? Ta, ¿ndidaá ká ví kī'o ndeé ini sa'a ndo? Kane'e ndó xī ná kii ndó —kaá ná.

20Dá né'e ñayuu ñoo tayíí ló'o ñoo nī kasáa nā noo íin Jesús. Dá tá nī

xini espíritu kini ñoo Jesús, ta kúú nī sa'ání yí'í va ñaáán, ta kúú nī kánkao xī ndā noñó'o nī keean, ta nī dandió tuú ñaáán. Ta kúú kánkuei chí'ion yú'u xī. **21**Dá nī ndatō'ón Jesús tatá xī:

—¿Ndá oon nī kasá'a ndó'o xī dión?

Dá nī kaa rá:

—Ndaá leé va xī nī kasá'a ndó'o xī dión. **22**Ta kuá'a nda'o ta'ándá dánkao ñaá espíritu kini yó'o noo kéí ñó'o, noó takuí viti, dá chí ka'ání ñaáán kóniān. Tá kandéé ní nduva'a ní xī, dá kīan ku'u ini ní sa'a ndu'u, ta chindeé ní ndu'u.

23Dá nī kaa Jesús:

—Ná dá'a ní ka'on, “tá kandéé ní nduva'a ní xī”, chí ndidaá vá ñā'a kuu kee yu'u xí'ín ñayuu kándéé iní ñā.

24Kúú nī kayu'ú tatá xī:

—Kándéé iníí míí ní. Ta chindeé ní yu'u ná kandéé cháá ká iníí míí ní —kaá rá.

25Tá nī xini Jesús ñā nī kasá'a náataka kuá'a nda'o ñayuu, dá nī sa'anda nā choon noo espíritu kini ñoo, ta kaá ná:

—¡Espíritu kini, espíritu kéñí'ī, espíritu kédó'ó! ¡Yu'u sa'ándá choon nooñ! ¡Kua'án keta kī'ī ini tayíí xaan! ¡Ta o sá nándió kōo kaon ndu'ón ini xī! —kaá ná xí'án.

26Dá nī kayu'ú kólóán. Ta kúú tuku va nī sa'ání yí'í ñaáán. Dá ví nī ketaan kua'an ini xī. Ta kúú tátō'on kándu'u iin ndíi, kī'o dión nī nándu'u xī nī kee espíritu kini ñoo. Sā'a ñoo kuá'a nda'o ñayuu ñoo ká'an ñā nī xí'í va xī. **27**Dá nī tiin Jesús ndá'a xī. Dá nī ndane'e ñāá ná. Ta kúú nī naku'ín ndichi xī.

28Tá nì ndi'i, dá nì ku'u Jesús ini iin ve'e iin ñóó. Dá nì ndato'ón ñáá taa xionoo xí'ín ná:

—¿Ndiva'a kọ ní kándéé ndu'u taó ndú espíritu kini ñóó?

29Dá nì kaa Jesús xí'ín rá:

—Tá ná ọ káka ndọ ña manì noọ Ndios, ta ná ọ káne'e iì ndọ, dá kían ọ kándéé ta'on ndó taó ndóan, chì ña kini nda'o kían —kaá na.

Yó'o nì kasto'on tuku Jesús xí'ín taa xionoo xí'ín ná ndí kían ndo'o na, dá kuu na

30Dá nì keta Jesús xí'ín taa xionoo xí'ín ná ñóó, dá nì kee na kua'an na chí kuendá Galilea di'a. Ta kọ kónì ta'on Jesús ña kandaq ini dao ka ñayuu ndeí ko'on na, **31**chì kónì na dána'a na sava'a noó taa xionoo xí'ín ná ñóó, ta di'a nì kaa na xí'ín rá:

—Ko'on iin taa naki'o ra na nì nduu taa ñayúú yó'o noọ ndá'a tẹ tẹkú, dá ka'ání ñáá rá. Tído tẹxi kuu ónì, ta kúú nataki va na —kaá na.

32Tído kọ kátónì ta'on ini ra ndiva'a ká'an na dión, chì yu'ú ra ndato'ón ñáá rá.

Yó'o nì daná'a Jesús sa'a ndi ndáa ra kúú tẹ ndáya'i cháá kẹ noọ Ndios

33Dá nì saq na ñoo ká'ano naní Capernaum. Ta noọ ndeí na ini iin ve'e, dá nì ndato'ón Jesús taa xionoo xí'ín ná:

—¿Ndá sa'a ndátó'ón kuáchì ndọ vejì ndó íchì ñóó? —kaá na.

34Tído ni iin tótón rá kọ ní ka'an, dá chì noó vejì ra íchì ñóó ndátó'ón kuáchì rẹ sa'a ndi ndáa ra kúú taa ndáya'i cháá kẹ tein mií rá. **35**Dá nì sa kọo Jesús. Dá nì kana na tẹ

xionoo xí'ín ná ñóó. Dá nì kaa na xí'ín rá:

—Ndi ndáa ndo'ó kátóó kakuu taa kandaya'i kuiin noọ, dá kían kasandaá ndọ kakuu ndó na iin sata kuií, ta koni kuáchì ndó noọ ndidaá kẹ na —kaá na.

36Dá nì tiin Jesús ndá'a iin tayií ló'ọ. Dá nì chikani ñáá ná noó taa xionoo xí'ín ná ñóó. Dá nì ndane'e ndaa ñáá ná. Dá nì kaa na:

37—Ndi ndáa miíó ñayuu natiin va'a iin ta ló'ọ tató'on kúú ta yó'o sa'a ña kúú ná kuendá yu'u, dá kían nda mií vá yu'u nì natiin va'a na. Ta na nì natiin va'a yu'u, nda tatá Ndios nì natiin na, chì mií ná nì tanda'a yu'u vejì ñayúú yó'o —kaá na.

Kaá Jesús ña ñayuu kọ naá xí'ín ná, noón kúú na ndíta xoo mií ná

38Dá nì kaa Juan xí'ín ná:

—Maestro, nì xini ndu'u iin taa taó espíritu kini xí'ín kuu mií ní. Tído kọ xionoo ta'on ra xí'ín yó, sa'a ñóó nì chituu va ndu'u rẹ.

39Dá nì kaa Jesús xí'ín rá:

—Ná dá'a ni chituu ndó rẹ, dá chì ndi ndáa miíó ñayuu kée ña ndato xí'ín kuu yú'u, noón kúú na ọ kúú ta'on ka'an ndava'a na sa'í. **40**Chì na kọ naá xí'á, noón kúú na ndíta xoo yó. **41**Ta ndi ndáa miíó ñayuu naki'o, va'ará iin yáxi ló'ọ takuií ná ko'o ndó sa'a ña kúú ndó kuendá yu'u, na kúú Cristo, ta kúú miían nda kuiti ká'in xí'ín ndó ña nandió né'e Ndios ña va'a noọ ná —kaá Jesús.

Miían ndúsa kanda yọ mií yó, dá chì oon ni ví ya'a iin kẹ na kee na kuachi sa'a yọ

Dá nì kaa ta'ani Jesús:

42—Ndi ndáa mií vá ñayuu ni kandeé ni ñaká'an kue'é takuálí kándisa yu'u ña ná ya'a xi kee xi kuachi, ñoon kúu na va'a cháa ka ná kandiko yuu molino dikó ná, ta ná dáketa ñaa ná ini taño'o. 43Tá ya'a ndó kée ndó kuachi xí'ín ndá'a ndo, dá kían ka'anda ndo iin xooan. Chi va'a cháa ka ví ña ku'u ndó noo ió Ndios xí'ín iin xoo ndá'a ndo, ta o duú kaan ko'on ndo xí'ín ndin nduú xoo ndá'a ndo indayá noo kéí ñó'o, tá'an ña ni iin kuu o ndá'o, 44noo ñó'o tiku'dí seí ñaa, kirí kó xí'i, dá ri ñó'o kéí ñoo, ni iin kuu o ndá'o ña. 45Tá ya'a ndó kée ndó kuachi xí'ín sa'a ndo, dá kían ka'anda ndo iin xooan. Chi va'a cháa ka ña ku'u ndó xí'ín iin xoo sa'a ndo noo ió Ndios, ta o duú kaan ko'on ndo xí'ín ndin nduú xoo sa'a ndo indayá noo kéí ñó'o, tá'an ña ni iin kuu o ndá'o, 46noo ñó'o tiku'dí seí ñaa, kirí kó xí'i, dá ri ñó'o kéí ñoo, ni iin kuu o ndá'o ña. 47Ta tá ya'a ndó kée ndó kuachi xí'ín iin nduchí nóo ndo, dá kían taó ndóan. Chi va'a cháa ka ña ku'u ndó xí'ín iin xoo nduchí nóo ndo noo ió Ndios dándáki na, ta o duú kaan ko'on ndo xí'ín ndin nduú nduchí nóo ndo indayá, 48noo ñó'o tiku'dí seí ñaa, kirí kó xí'i, dá ri ñó'o kéí ñoo, ni iin kuu o ndá'o ña.

49'Chi ndidaá vá ñayuu kandoo vii kee ñii xí'ín ñó'o, ta ndidaá ña'a dóko ná noo Ndios kandoo vii kee ñii. 50Ta iin ña va'a kúu ñii, tído tá ni ndi'i ña o'ovaan, ¿ndi koo keeá, dá ke'o'ova tuku yóan? Cho'on ini ndo kechóon va'a ndó táto'on kechóon va'a ñii, dá koni ndo kandeí va'a ndó xí'ín iin ndó xí'ín iin ka ndo —kaá Jesús.

Di'a kua'an ña ni ñaná'a Jesús sa'a ña kó vá'a dánkoo taa ñadi'i ra

10 1Dá ni keta Jesús ñoo ñoo kua'an na xí'ín ta xionoo xí'ín ná. Dá ni ya'a na noo kúu kuendá Judea. Dá ni kasandaá na iin ka xoo yuta naní Jordán. Ta ñóo ni nataka tuku ñayuu noo Jesús. Dá ni ñaná'a tuku na táto'on kí'o kée na. 2Dá ni natuu yati dao ta fariseo noo iin na, dá ni ka'an rá dátuu ñaa rá noo ñayuu ñoo. Sa'a ñoo ni ndato'on ñaa rá:

—¿Á kuu dánkoo iin taa ñadi'i ra?

3Dá ni kaa Jesús xí'ín rá:

—¿Ndi ni sa'anda Moisés choon noo ndo sa'a ña yó'o?

4Dá ni kaa ta fariseo xí'ín ná:

—Ni sonó vá Moisés ña kuu va kí'o iin taa iin tuti noo ñadi'i ra ña ká'an ña kóni ra ka'anda tá'an ra xí'an. Ndi'i daá, dá kuu va dánkoo ñaa rá.

5Dá ni kaa Jesús:

—Sa'a ña kaxi nda'o níno ndo, sa'a ñoo ni sonó Moisés noo ndo ña kuu kee ndó dión, 6tído nda mií sa'a, tá kuu ni kava'a Ndios ndidaá ña'a, “nda daá vá ni kava'a na iin taa xí'ín iin ñá'a”. 7“Sa'a ñoo kánian dánkoo taa tatá ra xí'ín naná ra, dá naki'in tá'an ra xí'ín ñadi'i ra, 8dá kían nduu na ndadá iin tó'on vá.” Ta kó kúu ka na uu, ndadá iin tó'on vá kúu ná. 9Ta mií Ndios kúu na ni ñakí'in tá'an ñaa, sa'a ñoo ni iin tó'on ñayuu kó kánian ka'anda tá'an na —kaá na.

10Dá tá ni ndisáa na ve'e noo ndéi na, dá ni ndato'on ñaa ta xionoo xí'ín ná ndi kóni kaa ña ni ka'an na.

11Dá ni kaa Jesús xí'ín rá:

—Ndi ndáa miíó taa ni dānkoo ñadi'í rā, ta ni tādá'a rá xí'ín iin ká ñá'a, roón kúú rā yá'a kée kuachi xí'ín iin ká ñá'a ñoo noo Ndios. ¹²Ta ndi ndáa mií vā ñá'a ni dānkoo yí'ian, ta ni tādá'an xí'ín iin ká taa, dá kían yá'a ta'anián kéeán kuachi xí'ín iin ká taa ñoo noo Ndios —kaá na.

Yó'o ni xiká Jesús ña maní sa'a takuálí noo Ndios

¹³Ta ndáka ñayuu ñoo takuálí vei na noo Jesús, dá ná chinóo na ndá'a ná diní xí. Tído ni kásá'a taa xionoo xí'ín ná dānani ra ñayuu ñoo. ¹⁴Ta kō ní náta'an ta'on ini Jesús tá ni xini na ña kée ra dión. Dá ni kaa na xí'ín rá:

—Konó ndó noo takuálí xaṅ na kii xi noo yú'u. Ná dá'a ni chituu ndó xi, dá chi ñayuu kándée ini tatá Ndios tátō'on kándée ini takuálí xaṅ tatá xi, noón kúú na ñó'o tixi ndá'a Ndios. ¹⁵Miṅan ndaa ná ka'lin xí'ín ndó ña ndi ndáa na kō kándía ña dándáki ñaa Ndios tátō'on kī'o kándía takuálí ña dándáki ñaa tatá xi, noón kúú na o kōní ndu'u na tixi ndá'a Ndios —kaá Jesús.

¹⁶Dá ni nomi na takuálí ñoo. Dá ni chinóo na ndá'a ná diní xí. Dá ni xiká na ña maní noo Ndios sa'a xí.

Di'a ni ka'an Jesús xí'ín iin taa kuiká

¹⁷Dá ni nakí'in tuku Jesús íchi kua'an na, dá kánkono iin taa ni saṅ rā ni sá kuṛin xití rá noo ná. Dá ni kaa rā xí'ín ná:

—Maestro va'a kúú ní. Ta, ¿ndí kían kánian kee yu'u, dá ni'í ña kataki chíchíí?

¹⁸Dá ni kaa Jesús xí'ín rá:

—¿Ndiva'a ká'an yo'ó ña kúú yu'u iin na va'a? Ta ni iin tó'ón ñayuu kō kúú na va'a. Sava'a iin tó'ón diní Ndios vá kúú na va'a. ¹⁹“Sá ná'á vá yo'ó ndi kua'an choon ni sa'anda Ndios: o sá kéeón kuachi xí'ín iin ñá'a, ña kō kúú ñadi'óon, ta o sá ka'ánóon ndii, ta o sá kí'in kuí'ínón, ta o sá ká'on ña to'ón, ta o sá dándá'ávóon ñayuu, ta koo ñaño'ó noo tatóon xí'ín noo nanóon” —kaá na.

²⁰Dá ni kaa taa ñoo:

—Nda ló'o vei ni kásá'a seídó'i ndidaá choon yó'o, maestro.

²¹Dá ni ku'u ini Jesús sa'a rá, dá ni kaa na xí'ín rá:

—Ndadá iin tó'ón vá ña'a kómani keeón viti, tá dáá. Kua'an dīkó ndi'ón ña'a ió nooṅ. Ta dasón dī'ón ñoo nōo na kúnda'í, dá kían konon koo kuikón chí induú. Dá kison kanoón xí'ín yu'u.

²²Tá ni seídó'o ra ña ni ka'an Jesús, kúú ndaa nda'í va ni kuu ini rā, dá ni ndakuṛin rā kua'an rā xí'an kúnda'í ini rā, chi taa kuiká nda'o kúú rá.

Di'a kua'an ña ni daná'a Jesús sa'a na kuiká

²³Dá ni nandé'é Jesús noo ndidaá ñayuu ni kao noo ndíta ñoo. Dá ni kaa na xí'ín taa xionoo xí'ín ná ñóo:

—¡Nandéé ká ví kuáchi kían, dá ndu'u na kómí ña kuiká tixi ndá'a Ndios!

²⁴Ni naá vá iní taa xionoo xí'ín ná tá ni seídó'o ra ña ni ka'an na dión. Tído ni nandió kōo tuku Jesús ni ka'an na:

—¡Nandéé ká ví kuáchi, dá ndu'u na kándée téi iní ña kuiká ná tixi

ndá'a Ndios! ²⁵Kaon cháá ká
chika'anda iin camello yáí iin ión
tukú o duú ña ndu'u iin na kuiká
tixi ndá'a Ndios —kaá na.

²⁶Tá nì seídó'o ra to'on yó'o, kúú
ka'í ká ví nì naá iní ra. Dá nì kasá'á
ndátó'ón tá'an ra:

—¿Ndá yoo nì'í ña káki na, tá
daá? —kaá ra.

²⁷Dá nì nande'é ñaá Jesús, dá nì
kaa na xí'ín rá:

—Ni iin tó'ón ta'on ñayuu o
kándéé kee dión, sava'a Ndios kúú
na kándéé kee dión, dá chī ndidaá
tá'an va ña'a kándéé ná kee na.

²⁸Dá nì kaa Pedro xí'ín ná:

—Kande'é ní, chī ndu'u kúú ra nì
dankoo ndi'i ndidaá kúú ña'a ió
noo ndú, ta xíonoo ndu xí'ín mií
ní.

²⁹Dá nì kaa Jesús:

—Mi'ian ndaa ná ká'in xí'ín ndó,
ndi ndaa miíó na nì dankoo ve'e
na, o ñani na, o kī'o na, o ku'u
na, o tatá na xí'ín naná na, o de'e
na, o ñó'o ná sa'a yú'u o sa'a
to'on va'a dána'í, ³⁰noón kúú na
nani'í iin ciento ká ña'a tiempo
viti sa'á ña nì dankoo na, chī nì'í
ná ku'a'á ká ve'e, xí'ín ku'a'á ká
ñani, xí'ín ku'a'á ká kī'o, xí'ín
ku'a'á ká ku'u, xí'ín ku'a'á ká naná,
xí'ín ku'a'á ká de'e, xí'ín ku'a'á ká
ñó'o, va'ará ndo'o naní nío ná kee
dao ñayuu. Tído cháá ká chí noo,
dá natiin na ña kataki chíchí ná.

³¹Tído ku'a'á nda'o ñayuu kúú noó
ñayuu yó'o, noón di'a kúú na
kakuu noo ndí'i kuí noo Ndios.
Ta na kúú noo ndí'i kuí noo
ñayuu ñayuu yó'o, noón di'a
kakuu na nakuita noó noo Ndios
tiempo daá ñóó.

**Yó'o nì kastó'on tuku Jesús xí'ín taa
xíonoo xí'ín ná ndí kían ndo'o na,
dá kuu na**

³²Dá nì kee Jesús kókaa na kua'an
na íchī kua'an ñoo Jerusalén, ta xió
noó na kua'an na noó tã xíonoo
xí'ín ná. Ta naá vá iní ra kua'an ra
xí'ín ná, ta tákuei yu'ú ñaá rá
kua'an ra. Dá nì taó xóo tuku Jesús
ndin uxī uu taa ñoo tein dao ká
ñayuu ñoo. Dá nì kasá'á ná nákanī
na xí'ín rá sa'á ndí kían ndo'o na:

³³—Kande'é ndó, chī viti kían
kókaa yó kua'an yo ñoo Jerusalén.
Ta ko'on iin taa nakī'o ra na nì
nduu taa ñayuu yó'o noo ndá'a tã
dutī saku'a'a, xí'ín noo ndá'a tã
dána'a ley Moisés. Ta roón kúú ra
kandoo ña kánian kuu na. Dá nakī'o
ñáá rá noo ndá'a tã tukú. ³⁴Dá
kediki ndaa ñaá rá, ta kani ñaá rá,
ta tuu ndaa dijī ñaá rá, dá ka'ání ñaá
rá. Tído tixi kuú óni, dá nataki na
—kaá na.

**Di'a nì kuu tá nì xiká Juan xí'ín
Jacobo iin ña manī noo Jesús**

³⁵Dá nì natuu yati Jacobo xí'ín
Juan, ra kúú de'e Zebedeo, noo iin
Jesús. Dá nì kaa ra xí'ín ná:

—Maestro, kóni ndu'u ña kee ní
iin ña manī xiká ndu'u noo ní.

³⁶Dá nì ndátó'ón ñaá Jesús:

—¿Ndí kían kee xí'ín ndó, kóni
ndó?

³⁷Dá nì kaa ra xí'ín ná:

—Konó ní ná kande'i ndu dijī ní
noo ndato téi náye'e ndaa noo koo
ní dándáki ní. Iin ndu'u ná koo xoo
ku'a'a ní, ta iin ká ndu ná koo xoo ítī
ní.

³⁸Dá nì kaa Jesús xí'ín rá:

—Kọ ná'á ta'on ndó ndí kían xíkà ndọ. ¿Á ió ndọ'ó ñà ko'o ndó kirá ovà ko'o yu'ù? ¿Á ió ta'ani ndó ñà kodọ ndútà ndọ tító'on kị'o kodọ ndútà yu'ù xí'ín ñà ndọ'i?

39Dá nì kaa rà xí'ín ná:

—Íó vá ndu'ù ñà ndọ'o ndu dión.

Dá nì kaa rà xí'ín rá:

—Mífan ndaà ndisa ko'o ndọ'ó kirá ovà ko'o yu'ù, ta kodọ ndútà ta'ani ndó xí'ín ñà ndọ'o naní nío ndọ tító'on kị'o ndọ'o yu'ù. **40**Tído ñà kandeì ndó xoo kuá'a yu'ù o xoo íti yu'ù, ọ dúú choon sa'ándá yu'ù kían. Chì ñọ́ kían kị'o Ndios ọ́ọ nà nì kaxi míí ná kandeì ñọ́ —kaá nà.

41Dá tá nì seìdọ'o uxì kà taa ñọ́ ñà nì xíkà Jacobo xí'ín Juan ọ́ọ Jesús, kúú nì karyíí ndà'o ra xí'ín rá.

42Dá nì kana Jesús ndidaá rá, dá nì kaa rà xí'ín rá:

—Sà ná'á vá ndó tító'on kị'o kée tẹ né'e choon dándáki ra ñoo ñó'o ñayúú yó'o, chì kéndúsà rà xí'ín ñayuu kueídó'o ñaá ná. Ta rà né'e choon ná'ano, sa'ándá rà choon ọ́ọ ñayuu ñó'o tìxi ndá'a rá. **43**Tído kọ kání ta'an vaan kee ndó dión tein míí ndó. Chì ndi ndáa ndọ'ó kátoó kakuu iin taa ndáyà'i tein míí ndó, dá kían kánian koni kuáchí di'a ndó ọ́ọ dao kà ndọ. **44**Ta ndi ndáa ndọ'ó kátoó kakuu ọ́ọ, dá kían kánian koni kuáchí di'a ndó ọ́ọ ndidaá kà ndọ. **45**Chì kọ ní kásaa ta'on nà nì nduu taa ñayúú yó'o ñà koni kuáchí di'a ñayuu ọ́ọ ná. Di'a nì kásaa nà koni kuáchí di'a na ọ́ọ ñayuu, ta nakì'o na míí ná kuu nà, ta dión, dá dítá ná ndidaá ñayuu tìxi ndá'a ñà kánian ndọ'o na sà'a kuachi kée na —kaá Jesús.

Di'a nì kuu, dá nì ndu'v'a Jesús iin taa kọ túu ọ́ọ naní Bartimeo

46Dá nì sàà nà iin ñoo naní Jericó. Dá tá nì keta na ñoo ñóó kua'an nà xí'ín tẹ xíonoo xí'ín ná, kúú kuá'a ndà'o ñayuu tákuei kua'an sata ná. Ta ió iin taa kọ túu ọ́ọ naní Bartimeo, rà kúú de'e rà naní Timeo. Ta yu'ù íchì ñóó ió rà sáti ra. **47**Tá nì seìdọ'o ra ñà vẹi Jesús, nà ñoo Nazaret, kúú nì kásá'á káyú'ú rá:

—Jesús, de'e nà ve'e rey David, ku'ù ini ní sà'í!

48Ta kúú kuá'a ndà'o ñayuu nì kásá'á dánani ñaá ná, dá ná kutáđi rá, ká'an ná. Tído nì'i cháá kà nì kásá'á káyú'ú rá:

—JDe'e nà ve'e rey David, ku'ù ini ní sà'í!

49Dá nì sà tuu tóo Jesús, dá nì sa'anda nà choon ọ́ọ ñayuu ñóó ñà ná ka'an nà xí'ín taa ñóó sàà rà ọ́ọ ná.

Dá nì kaa ñayuu ñóó xí'ín rá:

—Ndeé koo inon, ta nakuijn ndichi, chì kána Jesús káa yọ'ó ko'on.

50Dá nì dakána ra kotó rà. Kúú nì nakuijn ndichi rà. Dá nì kee ra kua'an rà ọ́ọ iin Jesús. **51**Dá nì ndatọ'ón ñaá ná:

—¿Ndí kían kónon keei xí'ón?

Dá nì kaa tẹ kọ túu ọ́ọ ñóó:

—Maestro, kónij ñà natuu ọ́ọ.

52Dá nì kaa Jesús xí'ín rá:

—Kua'an viti, chì sà'a ñà kándéé inon yu'ù, sà'a ñóó nì ndu'v'ón.

Ta kúú vití'ón di'a nì natuu ọ́ọ rá. Ta kúú nì kee ra tákaa ra Jesús kua'an rà.

Di'a nì kuu, dá nì ku'u Jesús ñoo
ká'ano Jerusalén

11 ¹Kúú nì kuyati na ñoo
Jerusalén, chí sà nì kasandaá
yati na ñoo naní Betfagé xí'ín ñoo
naní Betania. Ta ñoo kúú noo né'e
tá'an yati xí'ín iin yúku naní Olivos.
Dá nì sa'anda Jesús choon noo uú tã
xíonoo xí'ín ná, ²ta kaá nà xí'ín rá:

—Kua'án ndo ñoo ló'o nákaa chí
noo káa. Tá nì saá ndo nì ku'u ndó
káa, dá nani'i ndo noo ndíko iin
burro, kirí kò ñá'a kandodó ná. Tá
nì nani'i ndo rí, dá ndaxí ndó rí
kandaka ndó kii ndó. ³Tá ndáa nà
ndátò'ón ñáá: “¿Ndiva'la ndáxí ndó
rì?”, dá kaa ndo xí'ín ná: “Dá chí
xínñó'ó sato'o ndu rí, ndi'i daá, dá
tanda'a ná ndu kii ndu ndaka ndu
rì”, kaa ndo —kaá Jesús xí'ín rá.

⁴Dá nì kee ra kua'an rã. Ta kúú nì
nani'i rá noo ndíko burro ñoo yati
yé'é ve'e iin yu'ú íchì ñoo. Dá nì
ndaxí rá rì. ⁵Tá nì xini dao ñayuu
ndíta ñoo, dá nì ndatò'ón ñáá ná:

—¿Ndiva'la ndáxí ndó burro xaan?

⁶Dá nì kaa rã tátò'on kì'o nì ka'an
Jesús xí'ín rá. Dá nì sonó vá ná né'e
ra burro ñoo kua'an rã. ⁷Ta ndáka
ra rì nì saá rã noo ío Jesús, dá nì
chikodó rá kotó rã satã rì. Dá nì kaa
Jesús kanóo na kua'an nã.

⁸Dá nì kasá'a ku'a'á nda'o ñayuu
chindei na kotó nà me'í íchì noó vèi
Jesús ñoo. Ta dao kã nà nì sa'anda
ndá'a yító, dá nì chindei naan íchì
noó ya'a na ñoo.

⁹Ta ñayuu xío noó kua'an noo
Jesús xí'ín ñayuu tákuei vèi chí sata
ná nì kasá'a káyuu'ú ná:

—¡Ná natiin Ndios ñañó'ó! ¡Nã
ká'ano kúú nà yó'o, chí vèi na xí'ín

choon sato'o yò Ndios! ¹⁰¡Nã ká'ano
kúú nà yó'o, chí vèi na dándáki na
ñoo yò tátò'on nì dándáki ñáa rey
David tá sà na'á! ¡Ná natiin Ndios
ñañó'ó nda noo ío nà noo dikó!
—kaá ñayuu ñoo.

¹¹Dá nì ku'u Jesús ñoo Jerusalén.
Dá nì sa'an nà ve'e ño'o ká'ano. Tá
nì ndi'i nì sà nde'é ná ndidaá ñá'a ío
ñoo, dá nì kee na kua'an nà ñoo
naní Betania xí'ín ndin uxí uú tã
xíonoo xí'ín ná, chí sà nì ini va.

Di'a nì ndo'o iin taño'ó nì kee Jesús

¹²Tá nì tuu noo iin kã kuú ñoo, dá
nì kankuei na ñoo Betania kua'an
nã. Dá nda'í nì kasá'a kuíko Jesús.

¹³Ta kúú nì xini xíkã vá ná iin iin
taño'ó, ta ndato kuí iin ndá'a rã. Dá
nì kee na kua'an nà noo iin rá, ná
kande'á á iin tiño'ó keí ná. Tído tá
nì saá nà nì sà nde'é ná, kúú kò
ta'ón tiño'ó iin noo rã. Sava'a ndá'a
óon va rá iin, chí kò ñá'a ta'on
kasandaá yoo kuiin rí. ¹⁴Dá nì kaa
Jesús xí'ín taño'ó ñoo:

—¡Ni iin kuú kã ná o keí ni iin
tótón ñayuu kuí'i yó'ó!

Ta kúú nì seídó'o va tã xíonoo
xí'ín ná ñã dión nì kaa nã.

Di'a nì kuu tá nì taó ndi'i Jesús tã
díkó xí'ín tã xíin kua'an rã satã vé'e
ño'o ká'ano

¹⁵Tá nì ndi'i, dá nì nasáa nà ñoo
Jerusalén. Dá nì ku'u na yé'é ve'e
ño'o ká'ano. Dá nì kasá'a ná taó
ndi'i na tã díkó xí'ín tã xíin kua'an
rã satã vé'e. Kúú nì dakuéi na
ndidaá mesa noo ndéi tã nádaon
dì'ón. Kúú nì sata ni'ini na téi
kándi'i tã ndéi díkó paloma. ¹⁶Kúú
kò ní sónó ta'on na ñã chika'anda ni

iin tó'ón ñayuu ini yé'é ve'e ño'o ñoo xí'ín ña'a né'e na kua'an na.

17Ta kúú ñoo ñi kasá'á Jesús dána'a na ño'o ñayuu ñoo, ta kaá na:

—¿Á kọ ndúsaá ta'on ini ndo ña di'a va kaá tuti ñi Ndios: “Ve'e yu'u kúú iin ve'e ño'o kánian nataka ñayuu ndéi iin ní kúú ñayúú, dá ka'an na xí'ín yu'u”, kaáan? Tído ndo'ó kúú na ndéi kéean táto'on iin káo tẹ kuí'íná —kaá na.

18Tá ñi ní'í tó'on tẹa dána'a ley Moisés xí'ín tẹ duti saku'a ña ñi kee na dión, dá ñi kasá'á rá ndúkú rá ndi kee ra, dá ka'ání ñaá rá. Tído yu'ú ra, chi ndidaá kúú vá ñayuu ñoo ñi naá iní seíd'ó na ña dána'a Jesús. 19Dá tá ñi kuaá kuú dáá ñóó, dá ñi keta Jesús ñoo Jerusalén kua'an na xí'ín tẹa xionoo xí'ín ná.

Di'a kua'an ña ñi daná'a Jesús sa'á taño'ó ñi da'ichi na ñoo

20Tá ñi tẹu ño'o iin kẹ kuú, dá ñi ya'a yati na ño'o iin taño'ó ñóó, kúú ñi xini tẹa xionoo xí'ín ná ña nda yo'o ví rá ñi ichi. 21Dá ñi ndusáa ini Pedro ña ñi ka'an Jesús xí'ín yíto ñoo. Dá ñi kaa ra:

—Maestro, káa chi, taño'ó, kirá ñi datáí chi'an mií ní káa, ñi ichi va rá.

22Dá ñi kaa Jesús xí'ín rá:

—Kandeé ká'ano iní ndo Ndios.

23Miían ndaa kuiti ná ka'in xí'ín ndó; ndi ndáa ndo'ó ñi kuu va ná ka'an xí'ín yúku káa: “Kuxoo, ta kua'án dáketón miíon ini taño'ó káa”, ta torá kọ nákaní kuáchi ini ndo, ta kándisa ndaa ndo ña kẹ'o dión koo, dá kẹan kasandaá ndisa va ña ñi ka'an ndo. 24Sa'á ñoo ká'in ña ndidaá kúú vá ña'a ná kaka ndo ño'o Ndios, ta kandeé ká'ano ini ndo ná,

ta kúú ní'í ndisa va ndóan. 25Tído tá tein ká'an ndo xí'ín Ndios, ku'u ká'ano ini ndo sa'a ñayuu naá tá'an xí'ín ndó, dá kẹan nda tatá ndo Ndios, na ió induú, kẹ'o ká'ano ta'ani ini na sa'a kuáchi mií ndó. 26Chi tá ná o kú'u ká'ano ini ndo sa'a ñayuu ñoo, dá kẹan ni tatá Ndios, na ió induú, o kú'u ká'ano ta'on ini sa'a kuáchi mií ndó —kaá Jesús.

Yó'o ñi ndato'ón tẹ fariseo Jesús ndá yoo ñi xí'o choon ño'o ná

27Dá ñi kasáa tuku Jesús xí'ín tẹa xionoo xí'ín ná ñoo Jerusalén. Dá ñi kasá'á ná xionoo na ño'o iin ve'e ño'o ká'ano ñoo. Dá ñi natuu yati tẹ duti saku'a, xí'ín tẹ dána'a ley Moisés xí'ín tẹ sá'ano ñoo. 28Dá ñi ndato'ón rá Jesús:

—¿Ndá choon né'e ní ña nákaa ní kée ní di'a? Ta, ¿ndá yoo ñi xí'o choon yó'o ño'o ní ña kee nían? —kaá ra.

29Dá ñi kaa Jesús xí'ín rá:

—Ta ná ndato'ón ta'ani yu'u ndo'ó sa'a iin ña'a. Tá ñi katí'a ndó ñi nandió né'e ndóan, dá kaston yu'u xí'ín ndó ndá yoo ñi xí'o choon ño'o ña kéei ña yó'o. 30¿Ndá yoo ñi xí'o choon ño'o Juan ña sa dakódo ndúta ná ñayuu? ¿Á Ndios ñi xí'oan, o tẹa? Ka'an ndo ná kande'á —kaá na.

31Dá ñi kasá'á ndátó'ón tá'an mií rá ndíta ra:

—Tá ná kaa yo ña Ndios ñi xí'o ñaá, dá kẹan kaa ra xí'á: “¿Ndiva'a kọ ní kándisa ndó ña ñi daná'a ra, tá dáá?” 32Tído, o kúu ta'on kaa yo ña tẹa ñi xí'o ñaá.

Dión ñi kaa ra, chi yu'ú rá kée ñayuu kuá'a ñoo. Chi ndidaá vá

noón kándisa ña mifan ndaa ndisa Juan ni sa kuu iin profeta ni tanda'a Ndios ni kii. ³³Dá ni kaa ra xí'ín Jesús:

—Ko ná'a ta'on ndu'u ndá yoo ni xi'o choon noo Juan.

Dá ni kaa na xí'ín rá:

—Ta ni yu'u o kásto'on ta'on xí'ín ndó ndá yoo ni xi'o choon noo ña kéei ndidaa ña yó'o —kaá na.

Di'a kua'an ña ni nakani Jesús sa'a ña ni ndo'o iin sato'o uva

12 ¹Dá ni kasá'a Jesús dákí'in tá'an na dao ña'a xí'ín to'on dána'a na, ta kaá na:

—Iin kuu ni dandée iin taa yitó uva noño'o rá. Ta ni chikaa ra korraan. Dá ni kava'a ra noo ko'óni ndúta uva ñoo. Ta ni kava'a ta'ani ra iin ve'e dikó noo kanoo ra kandaa uva ñoo.

'Dá ni dikó ndodó raan noo dao ka taa kéchóon. Dá ni kee ra kua'an xíká rá. ²Dá tá ni xinkoo tiempo ta'anda uva ñoo, dá ni sa'anda ra choon noo iin mozo ra ña ná ko'on ra noo ndéi ta kéchóon ñoo natiin ra uva, kirí kánian ni'i rá. ³Tído tá ni saa mozo ñoo, dá ni ndakuei ta kéchóon noo uva ñoo ni kani ñaa rá. Ta ni iin ña'a ko ní xi'o ra kane'e mozo ñoo no'o ra. ⁴Dá ni nandio koo tuku sato'o ñoo ni sa'anda ra choon noo iin ka mozo ra kua'an ra. Tído tá ni saa ra noo ndéi ta kéchóon ñoo, dá ni ndakuei tuku ra ni kani ñaa rá xí'ín yuu, ta ni darkue'e ra diní rá, ta ni ndeine'e ñaa rá. ⁵Dá ni nandio koo tuku sato'o ñoo ni sa'anda ra choon noo iin ka mozo kua'an ra. Tído tá ni saa ra, dá ni sa'ání ñaa ta kéchóon

ñoó. Ndi'i daá, dá ni sa'anda sato'o ñoo choon noo kua'a ka mozo kua'an ra. Tído dao ra ni kani ra, ta dao ka ra ni sa'ání rá.

⁶Ta ndadá iin tó'on vá ñayuu kamaní chinda'a rá ko'on. Ta yó'o kúu iin tó'on diní de'e maní rá. Kúu ni sa'anda ra choon noo xí kua'an xi, chí di'a ni kaa ra: “Ndá ndi kuu koo va ñaño'ó rá noo de'i”, kaá ra. ⁷Tído tá ni saa xi, ta kúu ni kasá'a ndátó'on kue'é ta kéchóon ñoo: “Taa kaa kúu ra natiin ndidaa kúu ñó'o yó'o noo tata xi. Kó'o ka'ání yó xi, dá ná kandoo ndi'i ñó'o yó'o noo míi yó”, kaá ra. ⁸Dá ni tiin ñaa rá. Ta kúu ni sa'ání ñaa rá. Dá ni dakána ñaa rá nda sata korra noo kaa yitó uva ñoo. ⁹Ta, ¿ndí kián kee sato'o uva ñoo viti, ká'an ndó? Kasaá ra, dá ka'ání ndí'i ra ta kéchóon ñoo, dá dikó ndodó ra ñó'o noo kaa yitó uva ñoo noo dao ka ta kéchóon.

¹⁰'Á ko óon ta'on ka'i ndó tuti ii Ndios? Chí di'a kaáan:

Ta yuu ni kaño'ó ta kava'a ve'e, ñoo di'a va ni kasanda kakuu yuu titó.

¹¹Díon ni kee sato'o yo Ndios xí'ín yuu ñoo.

Sa'a ñoo iin ña'a ndato nda'o kíán noo yo.

¹²Dá ni ka'án ta né'e choon ñoo tiin ra Jesús kadi ra ve'e kaa, chí ni kandaá va ini ra ña sa'a míi vá rá ni nakani na to'on yó'o. Tído yu'ú va ra kée ñayuu kuá'a ñoo. Sa'a ñoo ni dankoo ra Jesús, dá ni kee ra kua'an ra.

Di'a ni kuu tá ni ka'án dao taa dátúú rá Jesús

¹³Tá ni ndi'i, dá ni tanda'a rá dao ka ta fariseo xí'ín dao ka ta kuenda

Herodes ña ná ko'on ra noo Jesús, ta nandukú rá ña dátúú ñaá rá, dá ná ya'a na noo ka'an na. **14**Dá tá nì saa ra noo nákaa Jesús, dá nì kaa ra xí'ín ná:

—Maestro, ná'á vá ndu'u ña kúú nì iin na ndaa. Ta kọ yu'ú nì nì iin tó'on ñayuu, chì kọ né'e nì tandíni ndá yoo kúú iin rá iin ñayuu, á ndáya'i na o kọó. Di'a dána'a ndaa nì íchì Ndios noo ndidaá ñayuu. Sa'á ñoó, ¿ndi kaá mií nì? ¿Á va'a nì kée yó chíya'i yó sa'a ñó'o yó noo ra kúú kuendá César o kọó? —kaá ra.

15Tído nì kandaá va ini Jesús ña kúú rá taa uu noo, ta kátoó ra dátúú ñaá rá. Dá nì kaa na xí'ín rá:

—¿Ndiva'a ndúkú ndó ña ya'i noo to'on ká'in? Tei too ndó iin di'ón, ña chíya'i ndó sa'a ñó'o ndo, dá ná kande'á.

16Dá nì xì'o too ra iin di'ón kaa noo ná. Dá nì kaa na xí'ín rá:

—¿Ndá na'áná kían ndá'a noo di'ón yó'o? Ta, ¿ndá kuu kían ndá'a noo gán yó'o?

Dá nì kaa ra:

—Na'áná César kían xí'ín kuu rá.

17Dá nì kaa Jesús xí'ín rá:

—Nakì'o ndó ña kúú ña'a César noo rá, tá dáá, ta nakì'o ndó ña kúú ña'a Ndios noo ná.

Ta kúú nì naá vá ini taa ñoó sa'á ña nì ka'an na dión.

Di'a kua'an ña nì daná'a Jesús ña mi'an ndaa nataki na nì xì'i

18Dá nì kásáa dao ta saduceo noo Jesús. Ta kọ kándisa ta'on ra ña nataki na nì xì'i. Dá nì ndato'ón ñaá rá:

19—Maestro, di'a kaá iin ley nì taa Moisés: “Tá nì xì'i iin taa, ta kọ nì

sá io de'e yíi ra xí'ín ñadi'í ra, dá kían kánian naki'in ñaá ñani ra tanda'a rá xí'án, dá kían koo iin de'e yíi naki'in kuu ñani ra.” **20**Ta viti, nì sa ndei usá ñani. Ta kúú nì tandá'a ta kúú noo ñoó, tído nì xì'i va ra, ta kọ tã'ón de'e yíi ra nì sá io xí'ín ñadi'í ra. **21**Sa'á ñoó nì tandá'a ñani ra xí'án. Tído nì xì'i ta'ani ta kúú uu ñoó, ta kọ nì sá io tuku de'e yíi ra xí'án. Ta kúú dión ta'ani nì ndo'o ta kúú onì. **22**Ta dión ta'ani nì ndo'o ndin usá ñani ñoó, chì nì xì'i ndi'i ra, ta nì iin ra kọ nì sá io de'e yíi xí'án. Tá nì ndi'i, dá nì xì'i ta'ani mií ñá'a ñoó. **23**Sa'á ñoó, tá ná kasandaá kuu nataki na nì xì'i, ¿ndi káa iin taa ñoó kakuu yíi ñá'a ñoó, chì ndin usá va ra nì sa kuu yíian? —kaá ra.

24Dá nì kaa Jesús xí'ín rá:

—Kọ ná'á ta'on ndó ndí kían ká'an ndo, chì kọ kékuendá ta'on ndó ña ká'an tuti iì Ndios, ta nì kọ nákonì ta'on ndó choon ká'ano ió noo ndá'a ná. **25**Dá chì tá ná kasandaá kuu nataki ñayuu nì xì'i, o kóo ka ña tanda'a ná, ta o kí'o ka na de'e di'í na tanda'a xí, dá chì tátoto'on kì'o ndéi ángel induú, nda kì'o dión vá kandeì na. **26**Tído viti ná ko'in kastò'in xí'ín ndó ña mi'an ndaa nataki na nì xì'i. ¿Á kọ óon ta'on ka'i ndó to'on nì taa Moisés? Chì tein kèi yitò táka ló'o ñoó, dá nì kaa Ndios di'a xí'ín ná: “Yu'u kúú Ndios noo Abraham, ta yu'u kúú Ndios noo Isaac, ta yu'u ta'ani kúú Ndios noo Jacob.” **27**Dión nì kaa na, dá chì kọ kúú ta'on na Ndios noo na nì xì'i, di'a noo na takí vá kúú ná Ndios, chì ndidaá vá ñayuu ndéi takí noo ná. Sa'á ñoó yá'a nda'o

ndo'ó sa'á ña ko kándisa ndó ña
nataki na ni xi'i —kaá na.

**Yó'o dána'a Jesús ndi káa choon
ndáya'i cháá ka ni sa'anda
Ndios keeá**

28Dá ni natuu yati iin taa dána'a
ley Moisés, ta ni seido'o ra ña ni
ka'an Jesús xí'in ta saduceo ñoo.
Kúu ni katóni ini ra ña va'a nda'o ni
nandio né'e na ña ni ndato'ón ñaa
rá sa'á na ni xi'i. Sa'á ñoo ni
ndato'ón ñaa rá:

—¿Ndi káa iin choon ndáya'i cháá
ka noo ndidaá ka choon ni sa'anda
Ndios keeá?

29Dá ni kaa Jesús xí'in rá:

—Choon ndáya'i cháá ka noo
ndidaá ka choon ni sa'anda Ndios
keeá kían kaáan di'a: “Kueído'o
ndo'ó, na ñoo Israel. Ndios, na kúu
sato'o yo, iin tó'ón diní mií vá ná
kúu Ndios. **30**Koni ndo sato'o yo
Ndios xí'in ndino'o ní'o ndo, xí'in
ndino'o ini mií ndó, xí'in ndidaá
ñaxintóni ndo, ta xí'in ndidaá kúu
ndée ndo.” Ña yó'o kúu choon
ndáya'i cháá ka ni sa'anda Ndios
keeá. **31**Ta ña kúu uy kían sá kí'in
tá'an xí'in ña yó'o, chi di'a kaáan:
“Ku'u ini ndo sa'á ñayuu xí'in ndó
tátot'on k'i'o ndó'o ndó xí'in mií
ndó.” Ta koó ka choon ndáya'i cháá
ka noo ndin nduú choon yó'o —kaá
na.

32Dá ni kaa taa dána'a ley Moisés
ñoó xí'in ná:

—Va'a nda'o ni ka'an ní, maestro.
Ndaa kuiti ni ka'an ní ña iin tó'ón
diní vá kúu Ndios. Ta koó ka iin ka
Ndios, sava'a iin tó'ón diní mií'ó ná
kúu ná. **33**Ta ndáya'i cháá ka ña
koni yo Ndios xí'in ndino'o ní'o yo,

xí'in ndidaá ñaxintóni yo, xí'in
ndino'o ini mií'á, xí'in ndidaá kúu
ndée yo, ta ku'u ini yo sa'á ñayuu
xí'in yó tátot'on k'i'o ndó'o yó xí'in
mií yó. Ta ña yó'o kían ndáya'i cháá
ka o duú ndidaá ka ña'a dákei yo
noo Ndios, o ndidaá ka ña'a dóko
yo noo ná —kaá ra.

34Tá ni seído'o Jesús ña va'a nda'o
yíko ni ka'an ra, dá ni kaa na xí'in rá:

—Ndaá cháá vá kámani, ta kuu
ndu'u yo'ó tixi ndá'a Ndios —kaá na.

Ta kúu ni iin tó'ón ka ra ko ní xi'o
ndeé iní natuu ndato'ón rá Jesús
sa'a dao ka ña'a.

**Di'a kua'an ña ni daná'a Jesús sa'a
Cristo, na dákaki ñaa**

35Nákaa Jesús dána'a na yé'é ve'e
ño'o ká'ano ñoo, dá ni kaa na xí'in
ñayuu ñoo:

—¿Ndiva'a dána'a taa dána'a ley
Moisés ña tein na ve'e rey David
kixi Cristo, na dákaki ñaa? **36**Chi
di'a va ni kaa mií David tá ni nakuti
ná xí'in Espíritu i'i Ndios:

Di'a ni kaa sato'o yo Ndios xí'in
na kúu sato'i:

“Kakoo yo'ó xoo kuá'a yu'u
ndaá ná kasandaá kuu nataán
ndí'i

tá xiní u'u ñaa tixi sa'on.”

37Mií David kaá ña sato'o na kúu
Cristo, sa'á ñoo, ¿ndiva'a dána'a ra
ña kii Cristo tein na ve'e na, tá dáá?
—kaá Jesús.

Kádii nda'o ini ñayuu kuá'a ñoo
ndéi na seído'o na ña dána'a Jesús.

**Di'a kua'an ña ni ka'an Jesús sa'a ña
kini kée taa dána'a ley Moisés**

38Dá ni kaa ta'ani Jesús noo
dána'a na noo ñayuu ñoo:

—Koo ini ndo kandaa ndo mií ndó
noo taa dána'a ley Moisés, dá chí
kátoó rá kandixi ra da'ón nání, ta
kóní rá ña ka'an ñayuu ndisá'an
xí'ín rá xí'ín ñaño'ó noo xionoo ra
noo yá'i. ³⁹Ta kátoó ta'ani ra kandeí
ra noo téí kúú noo ini ve'e noo
nátaka na ñoo yo, ta kátoó ta'ani ra
kandeí ra téí kúú noo noo ndéi tá
ndáyá'i sásá'an ra noo ió víko. ⁴⁰Ta
xío ndaa rá ve'e na kuáan. Ta sá'á
ña kóní rá ña ka'an va'a ñayuu sa'a
rá, sá'á ñoo ná'a xíká talí rá noo
Ndios. Tá yó'o kúú rá ya'i nda'o
chiya'i ra noo Ndios sá'á ña kée ra
dión —kaá na.

Di'a nì kee iin ña'á kuáan kúnda'í

⁴¹Ió Jesús yati noo taán ñayuu
dì'ón ini sató, ña dóko ná noo Ndios
ini yé'é ño'o ká'ano ñoo, ta ndé'é ná
ndi kée iin rá iin ñayuu ñoo taán na
dì'ón ñoo. Ta kuá'á nda'o na kuíká
taán kuá'á nda'o dì'ón. ⁴²Dá nì
kasáa ta'ani iin ña'á kuáan kúnda'í.
Ta kúú nì taáan uy dì'ón kaa kuálí.
Kúú cháá nda'o ndáyá'i ña.

⁴³Dá nì kana Jesús tá xionoo xí'ín
ná, dá nì kaa na xí'ín rá:

—Mífan ndaa ná ka'in xí'ín ndó
ña ña'á kuáan kúnda'í káa nì taán
kua'a cháá ka dì'ón noo ndidaá ka
ñayuu káa, ⁴⁴dá chí ndidaá na káa
nì taán ña kándoo noo vá ná. Tído
ñá'a káa, va'ará kúnda'í vían, nì
taán ndí'an ña né'e va'an katakian
—kaá na.

**Yó'o kúú noo dána'a Jesús ña naá vá
ve'e ño'o ká'ano**

13 ¹Tá nì keta Jesús yé'é ve'e
ño'o ká'ano ñoo, dá nì kaa
iin taa xionoo xí'ín ná:

—Maestro, kande'é ní, kì'o dión ví
ná'ano yuu káa, ta kì'o dión ví
ñoóhí káa ve'e ño'o ká'ano káa.

²Dá nì kaa Jesús xí'ín rá:

—¿Á ñóhí nda'o káa ve'e ño'o
ká'ano káa, xinóon? Tído kana'ón
ña nì iin tó'ón yuu káa o kándoo
kandodó tá'an, chí koon ndi'i vaan
—kaá na.

**Kásto'on Jesús ndí kían koo, dá naá
ñayúú yó'o**

³Dá nì sá koo Jesús ndíka yúku
naní Olivos chí xoo noo túu iin ve'e
ño'o ká'ano ñoo. Dá nì ndatón xoo
ñaá Pedro xí'ín Jacobo xí'ín Juan
xí'ín Andrés:

⁴—Kásto'on ní xí'ín ndu'ú ndá oon
koo dión. Ta, ¿ndí kían koo tá
kua'an xinkoo ndidaá ña yó'o?

⁵Dá nì kaa Jesús xí'ín rá:

—Kandaa ndo mií ndó, dá ná o
dándá'í ñaá nì iin tó'ón ñayuu. ⁶Chí
kuá'á nda'o taa kasaa, ta kechóon ra
kuu yú'ú, ta kaa rá: “Yu'ú kúú
Cristo, na dákaki ñaá.” Ta kuá'á
nda'o ñayuu kandeé rá dándá'í rá.

⁷Tá nì kandaq ini ndo ña sa'ání
tá'an iin ñoo xí'ín iin ka ñoo, ta nì
ni'í tó'on ndó ña naá tá'an dao ka
ñoó ñó'o xíká, tído ná dá'a nì yu'ú
ndo, dá chí kì'o dión káni vaan koo,
tído ko ñá'a ta'on kasandaá kuu noo
ndí'í. ⁸Chí ndakuei dao nación naá
tá'an xí'ín dao ka nación, ta kasá'á
naá tá'an ta'ani tá né'e choon ndéi
iin rá iin ñoo ná'ano. Ta yó'o yó'o
va kasá'á nì'í nda'o taa. Ta yó'o rá
yó'o ta'ani kasá'á koo tamá. Ta ña
yó'o kían koo, dá kasá'á ndo'o cháá
ka nío ñayuu ndéi ñayúú yó'o.

⁹Tído ndo'ó, kandaa ndo mií ndó,
chí kasá'á ñayuu nakì'o na ndo'ó

noo ndá'a ɬa né'e choon. Ta kani na ndo'ó ini ve'e noo ná'taka na. Ta kandaka na ndo'ó ko'on na noo ɬa né'e choon ná'ano, noo ɬa kúú rey viti sa'á ña kúú ndó kuendá yu'u. Dióon koo, dá ni'i ndo k'i'o ndó kuendá sa'a yú'u noo ɬa né'e choon ná'ano. ¹⁰Tído miían ndúsa kánian kanoo ñayuu dána'a na to'on va'a sa'a yú'u iin ní kúú ñayuu dinño'ó ka, dá kasandaá kuu noo ndí'í. ¹¹Tído, tá ndáka na ndo'ó ni saa na ni naki'o na noo ɬa né'e choon, o sa ndí'í ini ndo sa'á to'on ka'an ndo, ta o sa ná'kani ini ndo. Sav'a'a to'on ni'i ndo noo Ndios, ño'ó oon va kían ka'an ndo. Chi o dúú mií ta'on ndó ka'an. Espíritu i Ndios va kúú na ka'an.

¹²Ta iin ñani naki'o ra ñani mií rá noo ɬa né'e choon, dá ka'ání ñaa rá. Ta dióon ta'ani kee na kúú tatá xí'ín de'e ra. Ta ndakuei ta'ani dao de'e naa ra xí'ín tatá ra, dá ka'ání ñaa rá. ¹³Chi kasá'a koni u'u ndidaá ñayuu ndo'ó sa'á ña kúú ndó kuendá yu'u. Tído ndidaá na ni xi'o ndeé iní ni sa ndita ndaa xí'ín nda noo ndí'í kuií, noón kúú na ni'i ña káki na.

¹⁴Tá ni xini ndo ió ña kini dáyako ñaa, ña ni ka'an profeta Daniel sa'a, noo ko kánian kooan, dá kían na ndéi chí Judea ná kuino kii ná ko'on na nda diní yúku. (Ndi ndaa ndo'ó, na ká'í ña yó'o, nata'í iní ndo sa'an, dá kandaá ini ndo.) ¹⁵Ta na kándodó diní vé'e kuu dáá ñóó, ko kánian ndu'u na ve'e na naki'in na ña'a na kane'e na ko'on na. ¹⁶Dá ri na ñó'o yúku, ko kánian nandió kuéi na no'o na naki'in na kotó na. ¹⁷Ta, jnda'í kúú ví na ñá'a ñó'o de'e, ta nda'í kúú ta'ani ví na ndéi

taleé chí'í tein kuu dáá ñóó!

¹⁸Kaka ndo ña maní noo Ndios, dá ná dá'a ni ndo'o ndó dióon tein yoo vixi. ¹⁹Chi kuu dáá kakuu iin kuu noo ndo'o naní nío ñayuu. Dá chi nda ni kasá'a vá sa'a ñayuu, ta nda viti ko óon ta'on ndo'o ñayuu táto'on k'i'o ndo'o na tein kuu dáá ñóó. Ta ni iin kuu ka o kóo dióon. ²⁰Tído tá ko ní chítuu sato'o yo Ndios tandó'ó vei koo tein kuu dáá ñóó, dá kían ndí'í va ñayuu ñoo naa. Tído sa'á ña kú'u ini na sa'á ñayuu ni kaxi mií ná, sa'á ño'ó chituu na tandó'ó koo tein kuu dáá ñóó.

²¹Tá ka'an iin ñayuu xí'ín ndó: “Kande'é ndó, yó'o nákaa Cristo, na dákaki ñaa”, o tá kaa na xí'ín ndó: “Kande'é ndó, chi kaa nákaa na”, ná dá'a ni kandía ndó. ²²Chi ndakuei dao ɬa to'on, ta kaa ra ña mií rá kúú Cristo. Ta ndakuei ta'ani profeta to'on. Ta kee ra ña'a ndato, xí'ín ña'a ná'ano, dá danda'í ra ñayuu. Ta kúú nda ñayuu ni kaxi mií Ndios ndukú rá danda'í ra. ²³Sa'á ño'ó kaon koo ndó, chi sa ni datí'ai ndo'ó tá ko ñá'a koo dióon.

Di'a koo, dá nandió ko'okuu Jesús kii na ñayuu yó'o

²⁴Dá ni kaa ta'ani Jesús:

—Tein kuu dáá ñóó, tá ni ndí'í ni sa io tandó'ó ká'ano ñóó, dá nakuuin naá ndindii, ta ni yoo ka o toón.

²⁵Dá kuei tĩnoo ñó'o induú káa, ta kidi ni'ini ña ná'ano ñó'o induú.

²⁶Dá ví koni ndo na ni nduu ɬa ñayuu yó'o kii na tein viko, ta ndato naye'e ndaa na noo kii na xí'ín ndidaá choon kómí ná. ²⁷Ta ka'anda na choon noo ángel vei xí'ín ná ko'on na nakuaka na ndidaá

kúú ñayuu nì kaxi mií ná ndéi ndin komi xoo tachì, chì ko'on nà noo xíká cháá kà noo kúú noño'ó yó'o, ta ko'on ta'ani na noo kúú noo xíká cháá kà induú dá nditútí ná noo Jesús.

28 Kane'e ndó kuendá tát'on kée taño'ó. Tá nì nduyúta noo rā, ta vèi nómā yúta kuálí rā, kúú sà ná'á vá yó ñā sà nì kuyati yoo koon dai. 29 Ta dión ta'ani, tá nì xini ndo nì kāsá'á kúu tándó'ó yó'o, dá kían kana'á ndó ñā sà nì kuyati va kuu nandió kooi kasaaí.

30 Miñan ndaa kuiti ná ka'in xí'in ndó ñā o kuyi ta'on ñayuu ndéi tiempo daá ndā ná koo ndidaá ñā yó'o. 31 Induú káa xí'in noño'ó yó'o naá váán. Tído to'on ká'in, o yá'a ta'an vaan.

32 Tído ni kō iin ta'on ná'á ndá kuu kakian, o ndá hora kooan, ta ni ángel ndéi induú kō ná'á, ta ni nā kúú de'e Ndios kō ná'á, chì iin tó'on dinì míí vá tatá Ndios kúú nā ná'á. 33 Sa'á ñoó kaño'o ini ndo, ta ka'an ndo xí'in Ndios, chì kō ná'á ta'on ndó ndá oon koo dión.

34 Chì kián tát'on kì'o ndó'o iin taa kua'an xíká. Tá kō ñá'a kana ra ko'on rā, dá nì dankoo tóo ra ve'e ra noo ndá'a taa kéchóon noo rá. Dá nì xì'o ra choon noo iin rá iin ra. Dá nì sa'anda ta'ani ra choon noo taa ndaa yé'é rá ñā ná kaño'o ini rā.

35 Kì'o dión ta'ani kaño'o ini ndo, chì kō ná'á ta'on ndó ndá oon nandió koo tuku nā kúú sato'o ndo kasaa nā. Chì oon ni ví kasaa nā tá nì kuaá, o kasaa nā dao ñoó, o kasaa nā tá nì kana chéli, o kasaa nā tá nì tūu noo. 36 Chì iin ndakána va kasaa nā, sa'á ñoó kaño'o ini

ndo, dá kían ná dá'a ni natiin na ndo'ó ndéi ndó kídì ndo. 37 Ñā ká'in xí'in ndo'ó yó'o, ká'in xí'in ndidaá kúú ñayuu ñā ná kaño'o ini nā —kaá Jesús.

Yó'o nì ndátó'ón kue'é tã né'e choon ndi kee ra, dá tiin ra Jesús

14 1 Ta kómanì vá uu kà kuu, dá koo víkō pascua, dá seí nā Israel pan kō ní kí'in tá'an xí'in ñā dákuitā tachí ñāá. Kúú nì kāsá'á ndátó'ón mañā ndidaá tã dutì saku'a'ā xí'in taa dána'a ley Moisés ndi koo kee ra, dá tiin ra Jesús, dá ná ka'ání ñāá tã né'e choon. 2 Dá nì kaa rā: —Ná dá'a ni tiin yó rā tein víkō, dá chì ndakuei ñayuu nakuina vaq nā kí'in na sa'a rá —kaá rā.

Di'a nì kuu tá nì kuei iin ñá'a ndutá támi sá'an dinì Jesús

3 Ta nákaa Jesús ñoo Betania noo kúú ve'e iin taa naní Simón, tá'an rā nì sà ndo'o kue'e té'i'i. Ta noo ió Jesús mesa, kúú nì kāsá'a iin ñá'a, ta né'án iin tindo'o ló'o nì kava'a xí'in yuu dión naní alabastro. Ta ñoó ñó'o ndutá támi sá'an naní nardo. Ta ndutá ya'i nda'o kúú rá. Ta kúú nì ta'ávían dikō tindo'o ñoó, dá nì kuei ndi'án rā dinì Jesús. 4 Ta kúú nì xido nda'o ini dao taa ndéi ñoó, dá nì kāsá'á rá ndátó'ón tá'an mií rá ndéi ra:

—¿Ndiva'a dánaa oon ñá'a káa ndutá támi sá'an káa? 5 Ta va'a kà ví ní dīkó yó rā, chì ya'i rá tát'on kì'o ní'i iin ñayuu kéchóon na onì ciento kuu, dá chindeé yó nā kúnda'í xí'in di'ón ñoó, ní kúu —kaá rā.

Sa'á ñoó nì kāsá'á rá dánani ra ñá'a ñoó.

6Dá nì kaa Jesús xí'ín rá:

—O sà dánani ndó ñá'a yó'o.

¿Ndiva'a dáta'án ndoán? Chì ña va'a va kían nì keeán xí'ín yu'u. **7**Chì daá ndéi va ñayuu kúnda'í xí'ín ndo'ó, ta kuu va chindeé ndó nà ndá hora ká'án míí ndó. Tído yu'u, o kóo kuií ta'oin xí'ín ndó. **8**Ñá'a yó'o kúú ñá xí'o ndi'i táto'on kì'o sáa ndéean nooí, chì nì kuei ñá ndutá támi sá'an diníí, ta kì'o dión nì kenduuan yikí koñoí táto'on kì'o kooi nduxii. **9**Miían ndaa ná ka'in xí'ín ndó ña ndéi kúú míí vá noo dána'a nà to'on va'a sá'í iin ní kúú ñayuu yó'o, nakani ta'ani na ña nì kee ñá'a yó'o xí'ín yu'u, dá ná kaño'o ini ñayuu sá'á ña nì keeán —kaá Jesús.

Di'a nì kuu, dá nì kandoo Judas ña nakì'o ra Jesús noo ndá'a tá dutì kúú noo

10Dá nì kee Judas Iscariote, tá'an ra nákaa tein ndin uxì uu taa xionoo xí'ín Jesús, kua'an ra dikó rá Jesús noo tã dutì saku'a. **11**Tá nì seido'o tã dutì ñoo ña nì ka'an Judas xí'ín rá, kúú nì kadii nda'o ini ra. Dá nì kandoo ra ña kì'o ra di'ón noo rá. Dá nì kasá'á ndúkú Judas ndí koo kee ra, dá nakì'o ra Jesús noo ndá'a roón.

Di'a nì kuu tá nì sadíni Jesús noo ndí'í kuií xí'ín tã xionoo xí'ín ná

12Tá nì kasandaá kuu míí noo, ña kúú víko noo seí nà Israel pan, tá'an ña kò ní kí'ín tá'an xí'ín ña dákuita tachían, ta sa'ání nà léko kuendá víko pascua, dá nì ndato'ón ñaá tã xionoo xí'ín Jesús:

—¿Ndeí kóni ní ko'on ndu'u kenduu ndu ña kadíni yó kuendá pascua?

13Dá nì sa'anda nã choon noo uu tã xionoo xí'ín ná ñóó, ta kaá nã xí'ín rá:

—Kua'an ndo ñoo ká'ano káa. Ta káa naki'in tá'an ndó xí'ín iin tãa ndío yoo ñó'o takuií kua'an ra. Ta kúú karkuei ndó rã ko'on ndo. **14**Dá tá nì sã rã nì ndu'u ra ini ve'e, dá kaa ndo xí'ín tãa kúú sato'o ve'e ñoo: “Di'a kaá maestro ndu'u: ¿Ndi káa iin cuarto kì'o ní noo kadíni kuendá víko pascua xí'ín tã xionoo xí'ín?” kaa ndo xí'ín rá. **15**Dá ná dána'a rã iin cuarto ká'ano kánóo dikó, ta sã ió nduu vaan. Ta ñoo kenduu ndo ña'a ná kadíni yó —kaá Jesús.

16Dá nì kee uu tãa ñoo kua'an ra. Dá tá nì sã rã ñoo ñoo, kúú nì ndo'o ra táto'on káa rá ió ña nì ka'an Jesús xí'ín rá. Ta ñoo nì kenduu rã ña kadíni na kuendá víko pascua.

17Dá tá nì kuaá ñóó, dá nì kasaa Jesús xí'ín ndin uxì uu tã xionoo xí'ín ná ve'e ñoo. **18**Dá nì sã ndei na mesa. Ta tein sásá'an na ñoo, dá nì kaa Jesús:

—Miían ndaa ná ka'in xí'ín ndó ña iin míí vá ndo'ó, tã sásá'an dáó xí'ín yu'u, nakì'o ñaá noo ndá'a tãa xiní u'u ñaá —kaá nã.

19Dá nì kasá'á kúnda'í nda'o ini ra. Dá nì kaa iin rá iin ra xí'ín ná:

—¿Á yu'u kúúí, tatá?

20Dá nì kaa Jesús:

—Iin tãa nákaa tein ndin uxì uu ndo kúú rá. Tá'an rã dáketa dáó ndá'a xí'ín yu'u ini ko'o, roón kúú rá. **21**Ta miían ndaa ndo'o nã nì nduu tãa ñayuu yó'o táto'on kì'o ká'an tuti ií Ndios. Tído nda'í va tãa nakì'o ñaá noo ndá'a tãa xiní u'u

ñaa. Va'a cháá kạ vian ní xịo dá'a ni kaki tạa ñoó, ní kúu —kaá nạ.

22Ta tein noo sásá'an na ñoó, dá nị tiin Jesús pan. Dá nị nạkị'o na ndivé'e noo Ndios. Dá nị sa'anda dao naan, dá nị xị'o naan noo tạa ñoó. Dá nị kaa nạ xị'ín rá:

—Keí ndoán, chị ña xaan kúu yiki koñoi.

23Dá nị tiin na copa. Dá tá nị ndi'i nị nạkị'o na ndivé'e noo Ndios, dá nị xị'o na rạ noo tạ xionoo xị'ín ná, ta ndidaá vá rá nị xị'i lú'u lú'u rạ.

24Dá nị kaa nạ xị'ín rá:

—Ndutá xaan kúu nị yu'u, kirá dǎxinkoo ña nị kandoo Ndios kee na xị'ín ñayuu nạ, ta kuitạ rạ sa'á kuachi kuá'á ñayuu. **25**Miían ndaa ná ka'in xị'ín ndó ña ọ nándiọ koo kạ ko'i ndutá uva yó'o ndạ ná kasandaá kuu, dá ko'o sa'ái ndutá uva noo ió Ndios dándáki na.

Yó'o nị ka'an Jesús ña ndatạ Pedro sa'ạ ná

26Dá tá nị ndi'i nị keká'ano na Ndios xị'ín iin yaa, dá nị kee na kua'an nạ dinị yúku naní Olivos.

27Dá nị kaa Jesús xị'ín tạ xionoo xị'ín ná:

—Ndidaá vá ndo'ó dánkoo ndava'a ñaa sakuáá víti, dá chị di'a kaá tuti iị Ndios: “Dǎrkue'e ka'í yu'u tạa ndáka léko, ta kúu ndi ndi'i va léko kuitạ noo ko'on.” **28**Tído tá nị ndi'i nị natakii, dá kuió noo noo ndo ko'in chí Galilea di'a, dá kasandaá ndo —kaá nạ.

29Dá nị kaa Pedro:

—Va'ará ná dánkoo ndava'a ndidaá tạa yó'o mií ní, tído yu'u, ọ kée ta'oin dión.

30Dá nị kaa Jesús xị'ín rá:

—Miían ndaa ná ka'in xị'ón ña sakuáá víti, tá kọ ñá'a ta'on kana chéli ta'ándá kúu uu, ta kúu sạ onị va ta'ándá ndatọn sa'á yu'u.

31Ta kúu nị ndundéé Pedro ka'an rạ, ta kaá rạ:

—Va'ará ná kánian kuu nduúí xị'ín ní, tído ọ ndátạ ta'oin sa'ạ ní —kaá rạ.

Ta kúu kị'o dión ta'ani nị kaa ndidaá kạ tạ xionoo xị'ín ná ñoó.

Di'a nị kuu tá nị nị ndatọ'ón Jesús xị'ín Ndios iin noo naní Getsemaní

32Nị ndi'i, dá nị saa nạ noo naní Getsemaní. Dá nị kaa Jesús xị'ín tạ xionoo xị'ín ná:

—Yó'o ni kandeí tóo ndó, dá ná ko'in ka'in xị'ín Ndios, dá kasaị —kaá nạ.

33Dá nị kee Jesús ndáka na Pedro xị'ín Jacobo xị'ín Juan kua'an nạ. Dá nị kixian nị kunda'í ndạ'o ini Jesús, ta nị kasá'á ndó'o ndạ'o nío ná. **34**Dá nị kaa nạ xị'ín rá:

—Nda'í ndạ'o kúu iniị. Sạ ndaa ndịi va kúúí xinị. Yó'o ni kandeí tóo ndó, ta kaño'o ini ndo —kaá nạ.

35Dá nị kee Jesús kua'an nạ lú'u kạ chí noo. Dá nị sạ ku'ín xití ná, ta nị xinọ ví taan nạ ndạ noñó'o. Dá nị xikạ nạ noo Ndios ña tá ná kuu, dá ná ọ yá'a na ña vẹi ndo'o na ñoó.

36Ta di'a kua'an ña nị kaa nạ:

—Tatá ló'ọ mií, ndidaá kúu vá ña'a kuu kee mií ní. Dịtá ní yu'u noo ndutá ova, ña kúu ña ndo'o níóí. Tído ná dá'a ni kakuuan tátọ'on kị'o kónị yu'u. Ná kakuuan tátọ'on kị'o kónị mií ní —kaá nạ.

37Tá nị nandíọ koo na nị ndisáa nạ noo ndéi ndin onị tạa kua'an xị'ín ná ñoó, kúu sạ kídị va ra ndéi ra. Dá nị kaa nạ xị'ín Simón Pedro:

—Simón, ¿á kídí vóon? ¿Á kọ xì'o ndeé ta'on inóon kaño'o inóon, va'ará iin hora? ³⁸Kaño'o ini ndo, ta ka'an ndo xí'ín Ndios, dá ná dá'a ni kexíxi ña kini xí'ín ndó. Chì sà ió nduu nío ndo kee ndó ña kóni Ndios. Tído ña kóni ñíi ndo kían chítuu ñaá —kaá na.

³⁹Dá nì sa'an tuku na nì ka'an na xí'ín Ndios tátò'on kì'o nì ka'an na xí'ín ná ta'ándá mií nọ. ⁴⁰Dá tá nì ndisáa na noo ndéi onì taa ñoó, kúu sà kídí tuku va ra ndéi ra, chì sa'ání nda'o ñaá ña ma'ánó. Ta kọ ní'i vá rá ndí kían ka'an ra xí'ín ná. ⁴¹Ta kúu ta'ándá kúu onì nì ndisáa Jesús nì sa'an na nì ka'an na xí'ín Ndios. Dá nì kaa na xí'ín taa ñoó:

—¡Kudì ndo viti! ¡Ta nani'i ndée ndo viti! Cháá dión kà ni ná kagikan kudì ndo, chì sà nì kasandaá va hora ña nakì'o ra na nì nduu taa ñayuu yó'o noo ndá'a taa kómí kuachi.

⁴²¡Ndakuei ndó, ná ko'o viti! Chì sà kúyati taa vei nakì'o yu'u noo ndá'a taa kómí kuachi —kaá na.

Di'a nì kuu tá nì tiin ra Jesús kandaka ra ko'on ra nọ tá né'e choon

⁴³Kúu ká'an jí vá Jesús iin na, kúu sà nì kásáa va Judas, iin ra kúu kuendá ndin uxì uy taa xionoo xí'ín ná. Ta kua'á nda'o taa vei xí'ín rá. Dao ra né'e espada, ta dao kà ra né'e yító. Chì vei ra xí'ín choon nì sa'anda taa dutì sakua'a, xí'ín taa dána'a ley Moisés, xí'ín taa sá'ano ñoo. ⁴⁴Sa nì kastò'on va Judas xí'ín taa ñoó ndi kee ra dána'a ra ndá yoo kúu Jesús, chì di'a nì kaa ra:

—Taa nì chitóí noo ñoó, roón kúu tiin ndó kandaka ndó ko'on ndo, ta kandaa va'a ndó ra —kaá ra.

⁴⁵Dá tá nì natuu yati Judas noo iin Jesús, dá nì kaa ra xí'ín ná:

—Nákaa ní, maestro.

Dá nì chitó rá noo ná. ⁴⁶Dá nì natuu taa kua'a ñoó nì tiin ra Jesús.

⁴⁷Ta kúu iin taa iin xí'ín Jesús nì taó rá espada ra. Ta kúu nì chító'on ra do'o iin taa kéchóon nọ taa dutì kúu nọ. ⁴⁸Dá nì kaa Jesús xí'ín taa kua'a ñoó:

—¿Á taa kuí'íná vá kée ndó yu'u kúu, sà'a ñoó vei ndó xí'ín espada xí'ín yító tiin ndó yu'u? ⁴⁹Ta ndidaá kuu vá nì sà káaí xí'ín ndó yé'é ño'o ká'ano sà daná'i noo ndo, ta kọ ní tiin ta'on ndó yu'u. Tído ndidaá ña yó'o kúu viti, dá ná xinkoo to'on ká'an tuti i Ndios —kaá na.

⁵⁰Ta kúu ndidaá vá taa xionoo xí'ín ná nì dankoo ndava'a ñaá, ta nì xino ra kua'an ra.

Di'a nì ndo'o iin tayíi nì kankono kua'an

⁵¹Ta satá ñayuu kuá'a ñoó tákaa iin tayíi kua'an xi. Ta sava'a iin sávana va ndíxi xi kua'an xi. Kúu nì tiin ta'ani ñaá rá. ⁵²Tído nì dayáa xi sávana ñoó. Ta kúu ndaá nì kankono vichí xí kua'an xi.

Di'a nì kuu tá nì sà iin Jesús noo mií taa dutì kúu nọ

⁵³Dá né'e ra Jesús nì saa ra noo ió mií taa dutì kúu nọ. Dá nì nataka ta'ani ndidaá kúu taa dutì sakua'a, xí'ín taa sá'ano ñoo, xí'ín taa dána'a ley Moisés. ⁵⁴Ta Pedro, ndaá xíká xíká tákaa ra kua'an ra. Dá nì saa ra nì ku'u ra noo kúu yé'é ve'e taa dutì kúu nọ ñoó. Dá nì sà kọo ra ió ra noo ndéi taa ndaá yé'é ñoó, chì ndéi ra nádaa rá noo kèí ño'o.

55Ta ɾa duti saku'a ɱa ɱoó xí'ín ndidaá ɱa ɱa né'e choon ndéi ra ndúkú ɾa ɱa ɱa'án kuachi sa'a Jesús, dá kuu naki'o ɱaá ɾa noo ndá'a ɱa romano, dá ɱa'ání ɱaá ɾa. Tído ɱo ní ní'i ta'on ra ndí ɱián kakuu kuachi na. 56Chí kua'a nda'o ɱa ɱa kava'a ɱa to'ón ɱi ɱa'án ɾa sa'a Jesús. Tído ɱo ní náki'in tá'an ta'on to'ón, ɱa ɱi ɱa'án ɾa sa'a ná.

57Dá ɱi ndakuei dao ɱa ɱa ndúkú ɾa kuachi ɱa'án ɾa sa'a Jesús, ta ɱa ɾa:

58—Ndu'u kúú ɾa ɱi seídó'o ɱa ɱi kaa ɱa xaɱ di'a: “Ko'ín nakani ndi'ii ve'e ɱo'o ká'ano yó, ɱa ɱi kava'a ndá'a ɱa. Ta kúú tixi oni kuu, ta kúú kava'i iin ɱa ve'e ɱo'o saá, tído o duú ɱa kava'a ndá'a ɱa kakian” —kaá ɾa.

59Tído ɱo ní náki'in tá'an ta'on ɱa ɱi ɱa'án ɾa sa'a ná.

60Dá ɱi ndakuíin ndichi mií ɱa kúú duti kúú noó me'í noo ndéi ra ɱoó. Dá ɱi ndato'ón ɾa Jesús:

—¿Ndiva'a ɱo ká'ón chindeéon miíon? ¿Á ɱa ndaá ɱián ká'án kuachi ɱa kaa sa'ón o ɱoó?

61Tído tádi óon va iin Jesús, ɱi iin to'ón ɱo ní ɱa'án na.

Dá ɱi nandió ɱo tuku mií ɱa duti kúú noó ɱoó ɱi ndato'ón ɱaá ɾa:

—¿Á yo'ó kúú Cristo, na dákaki ɱaá? ¿Á de'e Ndios, na ii, kúú yo'ó?

62Dá ɱi kaa na xí'ín ɾa:

—Jaɱ, ɱaá kúú yu'u, ta koni ndo na ɱi nduu ɱa ɱayúu yó'o nakoo na xoo ku'a Ndios noo ió na dándaki na. Ta koni ta'ani ndó na kii na tein viko tánée induú —kaá ɾa.

63Dá ɱi ndatá ɱa duti kúú noó ɱoó dá'ón ndíxi ra sa'a ɱa ɱi xido ini ɾa. Dá ɱi kaa ɾa:

—¿Ndá choon kuu ɱa yo cháá ɱa ɱa ɱa'án kuachi sa'a ɾa? 64Chí sa ɱi seídó'o vá mií ndó ɱa ɱi ɱa'án ndava'a ra sa'a Ndios. ¿Ndi ɱián náta'an ini ndo keeá xí'ín ɾa viti? —kaá ɾa.

Dá ɱi kando ndidaá ɱa ndéi ɱoó ɱa kánian kuu Jesús sa'a ɱa ɱi ɱa'án na dión. 65Dá ɱi ɱasá'a túu ndaa díi ɱaá dao ra. Ta ɱi dadá'i ra noo ná xí'ín iin dá'ón, dá ɱi kani ɱaá ɾa, ta ɱa ɾa xí'ín ná:

—Nakoni ini ndi ndá yoo ɱi kani ɱaá —kaá ɾa.

Ta nda ɾa ndíta ndaa yé'é ɱoó ɱi kani da'anda noo ná.

Di'a ɱi kuu tá ɱi ndatá Pedro sa'a Jesús oni ta'ándá

66Ta yé'é ve'e nino ɱoó ió ii vá Pedro. Dá ɱi ɱasáa iin ɱa'a kéchóon noo mií ɱa duti kúú noó ɱoó. 67Dá tá ɱi xiniɱ ió Pedro nádaa ɾa noo kéi ɱo'o ɱoó, kúú ɱi sa nde'é va'a ɱaáán, dá ɱi kaaɱ xí'ín ɾa:

—Xíonoo ta'ani yo'ó xí'ín Jesús, ɱa ɱo Nazaret, ¿daá ɱoó?

68Tído ɱi ndatá vá ɾa, ta ɱa ɾa:

—Koo ná'a ta'on yu'u ɱa ɱoó, ta ni ɱo kándaɱ ta'on ini ndá sa'a ká'ón xí'ín.

Dá ɱi kee ra kua'án ɾa chí noo kúú yé'é di'a. Tá ɱi sa ɾa ɱoó, ta kúú ɱi kana va chéli. 69Ta kúú ɱi xini tuku va ɱa'a ɱoó noo iin Pedro. Dá ɱi ɱasá'a ká'án xí'ín dao ɱa ɱayuu ndíta ɱoó:

—Taa yó'o kúú kuendá Jesús.

70Ta kúú tuku va ɱi ndatá ɾa.

Ta lú'u ɱa toó, kúú ɱi ɱa'án dao ɱa ɱayuu ndíta ɱoó xí'ín ɾa:

—Miíɱ ndaá kuiti kuendá Jesús kúú yo'ó, chí ɱa kuendá Galilea

ta'ani kúúón. Dá chî táto'on ká'an roón, dión ká'on.

⁷¹Dá nî kasá'á ká'an ndava'a Pedro, ta kaá ra:

—Ná'á Ndios ña kọ ná'á ta'on yu'u taa ká'an ndọ sa'a ñoó —kaá ra.

⁷²Ta kúú nî kana va chéli ta'ándá kúú uú. Dá ví nî ndisáa ini ra to'on nî ka'an Jesús xí'ín rá, chî di'a nî kaa na: “Tá kọ ñá'a kana chéli ta'ándá kúú uú, ta kúú sa ndata yó'ó sa'a yu'u oni ta'ándá”, kaá na. Tá nî ndisáa ini ra to'on yó'o, kúú nda'í nda'o nî saki ra.

Di'a nî kuu tá nî sa iin Jesús noó taa naní Pilato

15 ¹Dá tá nî tui noo, sa nî kandoo va ta duti saku'a'a, xí'ín ta sá'ano ñoo, xí'ín taa dána'a ley Moisés xí'ín ndidaa ká ní ta né'e choon ndi kị'o kee ra xí'ín Jesús. Dá nî kató ñaa rá ndáka ra nî sa ra nî nakị'o ra noó ta né'e choon romano naní Pilato. ²Dá nî ndatq'ón Pilato Jesús:

—¿Á yo'ó kúú rey noó na Israel?

Dá nî kaa Jesús xí'ín rá:

—Tá dión kaá mií ní —kaá na.

³Ta ndéi ta duti saku'a'a dátai kuachi ñaa rá sa'a ku'a'a nda'o ña'a.

⁴Dá nî ndatq'ón tuku ñaa Pilato ñoo, ta kaá ra:

—¿Á ni iin ña'a o ká'an yó'ó chindeéon miíon? Ta dión ví ku'a'a ña'a dátai kuachi ñaa taa kaa.

⁵Ta va'ará dión nî kaa ra, tído ni iin to'on kọ ní ka'an Jesús. Sa'a ñoo nî naá vá iní ra.

Di'a nî kuu, dá nî sa'anda Pilato choon ña ná karkaa Jesús ndika cruz

⁶Tein iin iin víkọ pascua dáyaq Pilato iin taa nákaa ve'e kaa, tá'an

ra kándoo na ñoo Israel sa'a. ⁷Daá ñoo nákaa iin taa naní Barrabás ve'e kaa, ta ñó'o ta'ani dao ka taa kí'ín tá'an xí'ín rá sa'ání rá ndi. Roón kúú taa nî ndakuei nî naá xí'ín ta né'e choon romano. ⁸Dá nî kasáa ku'a'a nda'o ñayuu noo Pilato. Dá nî kasá'á xíká na noo rá ña ná dáyaq ra iin taa nákaa ve'e kaa, táto'on kị'o kée ra tein iin rá iin víkọ pascua. ⁹Dá nî kaa ra xí'ín ñayuu ñoo:

—¿Á kóni ndo ña dáyaq na kúú rey noó na Israel yó'o?

¹⁰Dión nî kaa ra chî nî kandaq va ini ra ña sa'a ña u'u ini vá ta duti saku'a'a ñoo, sa'a ñoo nî nakị'o ñaa rá noo ndá'a rá. ¹¹Tído nî daká'an ku'e'é ta duti saku'a'a ñoo ñayuu ku'a'a ñoo, dá nî xíká na ña va'a cháa ka Barrabás ná dáyaq ra. ¹²Dá nî ndatq'ón ñaa Pilato, ta kaá ra:

—¿Ndí kían kóni ndo kee yu'u xí'ín taa chinaní ndó kúú rey noó na Israel yó'o, tá dáa?

¹³Dá nî kayu'u ñayuu ku'a'a ñoo:

—¿Chirkaa ní ra ndika cruz!

¹⁴Dá nî kaa Pilato:

—¿Ndí kían kini nî ya'a taa yó'o nî kee ra?

Tído kúú nî'i cháa ká ví nî kasá'á káyu'u ñayuu ku'a'a ñoo:

—¿Chirkaa ní ra ndika cruz!

¹⁵Ta sa'a ña kóni Pilato kandoo va'a ra noó ñayuu ku'a'a ñoo, sa'a ñoo nî dayaa ra Barrabás. Dá tá nî ndi'i nî kani soldado Jesús xí'ín chirrión, dá nî nakị'o ñaa Pilato noo ndá'a rá, dá ná ko'on ra chirkaa ñaa rá ndika cruz.

¹⁶Dá nî nakị'in ñaa soldado ndáka ra kua'an ra nda maá ini ve'e choon ta romano. Dá nî ndataká ra

ndidaá ká soldado kúú kuendá rā.
 17Dá nī dakuí'ino ñaá rá iin dá'on
 kua'á toón, ta nī chinóo ra iin
 corona nī kavā'a xí'ín íon dinī ná.
 18Dá nī kasá'á rá kée ra ñā kéká'ano
 ñaá rá:

—Ñā ká'ano kúú mií ní, ñā kúú
 rey noó ñā Israel —kaá rā.

19Ta nī kani ra iin tañíí dinī ná, ta
 nī tuu ndaa díí ñaá rá. Ta nī sá
 kuíta xití rá noo ná kée ra ñā
 kéká'ano ñaá rá. 20Tá nī ndi'i nī
 kediki ndaa ñaá rá, dá nī dí'tá rá
 dá'on kua'á toón ndíxi na ñoó. Dá
 nī nadakuí'ino ñaá rá dá'on mií ná.
 Dá ví nī taó ñaá rá ndáka ra kua'an
 rā chirkaa ra ndika cruz.

Di'a nī kuu tá nī chirkaa ra Jesús ndika cruz

21Ta noo ndáka ñaá rá kua'an rā,
 ñoó nī naki'in tá'an ra xí'ín iin taa
 naní Simón, tã kuendá Cirene. Ta
 de'e ra naní Alejandro xí'ín Rufo. Tã
 yó'o kúú rā kondii nī sa'an yúky.
 Kúú nī kendúsa soldado xí'ín rá ñā
 ná kadokó rā cruz Jesús ko'on rā.
 22Ta ndáka ñaá rá nī saā rā iin xían
 noo naní Gólgota. To'on yó'o kóni
 kaa yikí lásá dinī ndij.

23Noó, dá nī xí'o ra vino nī dataká
 tá'an xí'ín ndutá ova ko'o Jesús,
 tído kó ní xín ta'on na ko'o na rā.

24Dá tá nī ndi'i nī chirkaa ñaá rá
 ndika cruz, dá nī sá ndei ra nī sadiki
 rā suerte xí'ín dá'on ná, dá ná
 kande'á ndi ndáa dá'on kánian ni'i
 iin rá iin ra.

25Tátoto'on kã iin dataan nī chirkaa
 ra Jesús ndika cruz. 26Ta ndá'a iin
 tabla dinī cruz ñoó, ta ká'an ndá
 sa'a kían tákaa na ñoó. Ta di'a
 kaáan: “Taa yó'o kúú rey noó ñā

Israel.” 27Dá nī chirkuéi ta'ani ra uu
 tã kuí'íná ndika dao kã cruz. Iin ra
 tákaa xoo kuá'a ñā, ta iin kã rã
 tákaa xoo íti ñā. 28Ta xí'ín ñā yó'o
 dá nī xinkoo noo ká'an tuti ij Ndios,
 chí di'a kaáan: “Nī nadakí'in tá'an
 dáó ñaá rá xí'ín tã kómí kuachi.”

29Ta ñayuu chíka'anda kua'an noo
 tákaa Jesús ñoó kédiki ñaá ná, ta kaó
 ñā dinī ná kénóo na Jesús, ta kaá ñā:

—¡Maakí ri! Kaá yó'ó ñā nakani
 ndi'ón ve'e ño'o ká'ano Ndios. Ta
 kúú tixi oní va kuu nduva'ón ñā,
 kaáon. 30Ñoó ndani, dákaki miíon
 viti. Kua'an noo kí ndika cruz xaan
 ná kande'á.

31Ta dión ta'ani kédiki ñaá tã duti
 sakuá'a xí'ín tãa dána'a ley Moisés,
 ta ndátó'ón rá ndíta rá:

—Dao kã va ñayuu sã kandeé rá
 sã dakáki ra, tído kó kandeé ta'on ra
 dákaki ra mií rá viti. 32¡Kaá rã ñā
 kúú rá Cristo, ñā dákaki ñaá! ¡Ta
 kaá rã ñā kúú rá rey noó ñā ñoo yó!
 ¡Ná noo kíí rá ndika cruz kaa, dá ná
 nakoni yó rá, dá ná kandísa yó rã!
 —kaá rã ndíta ra.

Ta káná'a ta'ani ndã uu tãa tákuéi
 iin iin xoo díin ná ñóó xí'ín ná.

Di'a nī kuu tá nī xi'i Jesús

33Tá nī kasandaá kaxuu, dá nī
 nakuíin naá iin níí kúú ñayuu ndã
 kã oní sa'ini. 34Dá tá nī kasandaá kã
 oní ñoó, kúú ni'i nda'o nī kayu'u
 Jesús, ta kaá ñā:

—Eloi, Eloi, ¿lama sabactani?

—To'on yó'o kían kóni kaa: Ndios
 mií, Ndios mií, ¿ndiva'a nī dayáa
 ndá'a ní yu'u?

35Tá nī seido'o dao kã tãa ndíta
 ñoó ñā nī ka'an ñā dión, dá nī kaa
 rã:

—Kueídó'o ndó, chí kána ra profeta Elías.

36Kúú nì kankono iin taa nì sa'an rā nì dandáxi ra iin tá'í dá'on xí'ín vino iá. Dá nì so'oni raán dinì iin tañíí. Dá nì chirnee raan yú'u Jesús, dá ná ko'o na rā. Dá nì kaa rā:

—Ná dá'a nì kee ndo dión. Ná kandati yó, dá ná kande'á á kasaa Elías dánóo ñaá ná —kaá rā.

37Ta kúú nì'í nda'o nì kayu'ú Jesús, dá nì xi'í nā. **38**Ta kúú mií dáá vá nì ndatā dao dá'on tákaa ndadí ini ve'e ño'o ká'ano. Nì keean nda yú'an nino, ta kúú nda yú'an nino nì xino noó nì ndatā ñá.

39Ta mií taa dándáki soldado iin noo tákaa Jesús ñoó. Kúú nì xini rā tátó'on nì kayu'ú ná tá nì xi'í nā, dá nì kaa rā:

—¡Míían ndaa ndisa de'e Ndios nì sà kuu taa yó'o!

40Ta xíká vá ndíta dao nā ñá'a ndé'é ná ñā nì ndo'o Jesús. Ta tein noón nákaa María Magdalena, xí'ín María naná José xí'ín Jacobo, ta ló'o cháá ká. Nákaa ta'ani iin ká ñá'a naní Salomé. **41**Ta nā ñá'a yó'o kúú nā nì sà xionoo xí'ín Jesús, ta sà chindee ñaá ná tá nì sà io nā chí kuendá Galilea. Ta ndéi kua'a ta'ani dao ká nā ñá'a tákuei Jesús nì saa nā ñoo Jerusalén.

Di'a nì kuu, dá nì nduxi Jesús

42Sa nì ini va kuú dáá, ñā kían mií kuú kénduu nā Israel ñā'a keí ná taan, chí sà kua'an kasandaá va kuú nání'i ndée ná. **43**Ío iin taa naní José, ta kúú rá taa ñoo Arimatea. Ta kúú rá iin taa ndáya'i tein taa né'e choon noó nā Israel. Ta ndátí ta'ani ra ñā kasaa Ndios dándáki na ñayuí

yó'o. Roón kúú rā nì xi'í ndeé iní nì ku'u ra noo nákaa Pilato. Dá nì xikā rā noo Pilato ñā ná nakí'o ra yikí koño Jesús noo rá. **44**Kúú nì naá vá iní Pilato tá nì kandaā ini rā ñā sà nì xi'í va Jesús. Dá nì kana ra taa dándáki soldado ñoó. Dá nì ndatō'ón ñaá rá, á ndaa ñā sà nì xi'í va na. **45**Dá nì kaa taa dándáki soldado ñoó ñā sà nì xi'í va na. Dá nì sa'anda Pilato choon ñā ná nakí'o ra yikí koño Jesús noo José. **46**Dá nì sa'an José ñoó nì xiin na iin sávana saá. Dá nì danóo ra yikí koño Jesús ndíka cruz. Dá nì naghítuú ñaá rá xí'ín sávana ñoó. Dá nì sa'an rā nì chikáá ñaá rá ini iin yái ká'ano nì kava'a ndíka iin káo. Dá nì dakuió tuú rā iin yuu chiká'ano nì sadi rā yé'án. **47**Ta nì xini va María Magdalena xí'ín María naná José noó nì chikáá ñaá rá.

Di'a nì kuu tá nì nataki Jesús

16 ¹Tá nì ya'a kuú nání'i ndée nā Israel, dá nì sa'an María Magdalena, xí'ín Salomé, xí'ín María naná Jacobo nì xiin na ndutá támi sá'an kane'e na ko'on nā chí'i na yikí koño Jesús, ká'án ná. ²Ta na'a va'a kuú mií noó kásá'a sa'a semana, dá nì kee na kua'an nā yái noo nákaa yikí koño Jesús. Ta kúú duú nì xinkoo va ndindii. ³Ta kúú ndátó'ón ná kua'an nā íchí ñoó, ta kaá nā:

—¿Ndá yoo ví ni'í yó dítá yuu ndadí yú'u yái ñoó?

⁴Tído tá nì saa yati na, kúú nì xini va na ñā sà nì kuxoo va yuu ká'ano nì sà ndadi yú'u yái ñoó. ⁵Dá tá nì ku'u na iniān, kúú nì xini nā ió iin tayíí chí xoo kuá'a di'a. Ta ndíxi xi

iin dá'on kuxí chikáni. Ta kúú nì yu'ú nda'o na ñá'a ñoó. ⁶Dá nì kaa xí xí'ín ná:

—Ná dá'a nì yu'ú ndo, chî sà ná'a vái ña nándukú ndó Jesús, na ñoo Nazaret, na nì sarkaa ndika cruz. Tído nì nataki va na. Kande'é ndó noó nì chinóo ñaá rá. Koó kà na nákaa yó'o. ⁷Kua'án kî ndo kast'o'on ndó xí'ín Pedro, xí'ín dao kà taa xionoo xí'ín ná ña kui'o noó Jesús ko'on na noó rá chí Galilea di'a. Ta nda ñoó ví, dá koni ñaá rá tát'o'on kî'o nì sà ka'an na xí'ín rá —kaá ángel ñoó.

⁸Dá nì kankuei na yáí ñoó taxi tá'an na kua'an na. Kúú ndaá ndéi nîno oon na kua'an na, chî nì yu'ú nda'o na. Ñó ndani kò ní nákanì na xí'ín nì iin tó'on ñayuu íchî noó kua'an na ñoó.

**Di'a nì kuu tá nì na'a noo Jesús noo
María Magdalena**

⁹Tá nì nataki Jesús na'a kuú dáá ñoó, ña kúú kuú mií noó kásá'a sa'a semana, dá nì na'a noo ná dinñó'ó noo María Magdalena, tá'an ná nì sà ño'o usá espíritu kini nì taó ná ñoó.

¹⁰Dá nì keeán kua'an noo ndéi taa xionoo xí'ín ná. Tá nì sa'aa noo ndéi ra, nda'í ndé'i rá ndéi ra. Dá nì kast'o'an xí'ín rá ña nì xinian Jesús. ¹¹Tá nì sejd'o'o ra ña nì nataki Jesús, chî sà nì xini va ñaá ñá'a ñoó, kúú kò ní kándisa ta'on ñaá rá.

**Di'a nì kuu tá nì na'a noo Jesús noo
uú taa xionoo xí'ín ná**

¹²Tá nì ndi'i ñoó, dá nì na'a noo Jesús noó uú taa xionoo xí'ín ná ná xika ra kua'an rá íchî kua'an chí

yúku. Tído sà nì na'aaon va na to'on sà kaa na. ¹³Tído tá nì nakoni ñaá rá, dá nì sa'an rá nì kast'o'on ra xí'ín dao kà taa xionoo xí'ín ná ñoó. Tído kúú tuku va kò ní xíin roón kandisa ra.

**Di'a nì kuu tá nì xî'o Jesús choon noó
ta xionoo xí'ín ná**

¹⁴Tá nì ndi'i ñoó, dá ví nì na'a noo Jesús noo ndin uxí iin ta xionoo xí'ín ná noo ndéi ra sásá'an ra. Dá nì danáni ñaá ná sá'a ña kò ní kándisa ra xí'ín sá'a ña káxí nío rá, chî kò ní xíin ra kandisa ra ña nì xini dao kà ñayuu ñoó ña nì nataki na. ¹⁵Dá nì kaa na xí'ín rá:

—Kua'án ndo kanoo ndó iin ní kúú ñayuu dána'a ndo sá'a to'on va'a ña ká'an sá'í noo ndidaá kúú ñayuu. ¹⁶Ta ndi ndáa na nì kándisa ñaá, ta nì sodo ndútá ná, noón kúú na dákaki Ndios. Tído na kò ní xíin kandisa to'on va'a yó'o, noón kúú na kandoo kakomí kuachi noo Ndios. ¹⁷Ta ñayuu nì kándisa to'on va'a yó'o, noón kúú na nì'í ña kandeé ná kee na ña ná'ano. Chî xí'ín kuú yu'u kandeé ná taó ná espíritu kini ñó'o ini ñayuu. Ta katî'a na ka'an na dao kà yú'u, ña kò ní dákuá'a na. ¹⁸Ta va'ará nì tiin ndakána na iin koó, ta kúú kò ta'ón ña'a ndo'o na kee rí. Ta va'ará nì xî'i ndakána na iin ña'a deen, ta kúú kò ta'ón ña'a ndo'o na keean. Tá ná chinóo na ndá'a ná satá na kú'u, ta kúú nduva'a va na —kaá Jesús.

**Di'a nì kuu tá nì nana Jesús kua'an
nó'o ná induú**

¹⁹Tá nì ndi'i nì ka'an sato'o yo Jesús to'on yó'o, dá nì kee na

kɔnana na kua'an nó'ɔ ná induú.
Kúú nì nàkɔo na xoo kuá'a Ndios.

20Dá nì kee tɔa xíonoo xí'ín ná
ñóó kua'an rɔ dána'a rɔ tɔ'on vɔ'a
sɔ'á Jesús ndidaá kúú ñoo. Ta kúú

sɔ chindeé vá ñaá míí sato'o yɔ
Jesús, ta nì na'a nɔ ñɔ ndaɔ kíɔn
nì ka'an rɔ, chì nì xì'o na ñɔ
kandeé rá kee ra ñɔ'a ndato. Díón
ná koo.

To'on yó'o kían nì taa San Lucas, ña ká'an sa'a Jesús

Ña yó'o kúú ña nì ka'an Lucas xí'ín
ra naní Teófilo

1 ¹Sa kuá'á nda'o taa nì kee tata nataa yíko ra ndidaá ña ndaā nì kuu tein mií yó. ²Ta nì taa raan táto'on káa rá ió ña nì nakani na nì xini xí'ín noo ndidaá kúú ña nì sa io nda mí sa'a, chī noón kúú na nì nì'i choon ña kane'e na to'on yó'o kanoo na. ³Ta nì sa nde'í ña iian va'a kían nataa yíko ta'anii ña. Chī kueé kueé nì taó tó'on va'i ndidaá kúú ñayuu nì xini xí'ín noo ndidaá kúú ña nì sa io nda mí sa'a, dá nì nataa yíko ña kosaāan noo mií ní, Teófilo, chī kúú ní iin taa ndáya'i, ⁴dá kana'a va'a ní sa'a ña ndaā, tá'an ña nì daná'a na noo ní.

Di'a nì kuu tá nì ka'an iin ángel ndi
koo, dá kaki iin ra naní Juan

⁵Tein kuu nákaa Herodes kúú rá rey chí kuendá Judea, nì sa io iin ta duti nì sa naní Zacarías, ta sa káa ra tein ta duti kuendá Abías. Ta ñadi'í ra nì kixi tein na ve'e Aarón, ta nì sa naníán Elisabet. ⁶Ta mií rá xí'ín ñadi'í ra nì sa kuu ñayuu ndaā noo Ndios, ta sa seídó'o na ndidaá kúú choon sa'ándá ley sato'o yó Ndios, ta ni lú'u kó ní ya'a na noán. ⁷Tído kó ta'ón de'e na ní sá ndei, dá chī

Elisabet kúú iin ñá'a daá o kúu koo de'e. Ta na sava'a va kúú ndin nduú na.

⁸Iin kuu nákaa Zacarías kéchóon ra ña kúú choon kée duti noo Ndios, chī mií daá ñóó kéchóon ta duti kuendá mií rá. ⁹Dá nì kee ta duti ñóó táto'on nì kaan ra kée ra, chī nì sadikí ra suerte, dá nì kaniaan ña Zacarías kúú ra chí'í'ó'o dusa noo Ndios. Dá nì ku'u ra kua'an ra ini ve'e ño'o ká'ano sato'o yó Ndios. ¹⁰Ta kuá'á nda'o ñayuu ndéi ká'an na xí'ín Ndios sata vé'e xian nani nákaa ra chí'í'ó'o ra dusa ñóó ini ve'e ño'o ká'ano ñóó. ¹¹Kúú iin kuití vá nì na'a noo iin ángel nì kii noo sato'o yó Ndios, iin na chí xoo kuá'a di'a noo kéi dusa ñóó. ¹²Kúú nì naá vá ini Zacarías tá nì xini ñaá rá, ta nì nduká'ano ra xini ra sa'a ña nì yu'ú ra. ¹³Tído nì kaa ángel ñóó xí'ín rá:

—Zacarías, ná dá'a ni yu'óon, chī nì seídó'o va Ndios ña nì xikon noo ná. Sa'a ñóó dákáki ñadi'íon Elisabet iin tayií ló'o, ta chinanón xi Juan. ¹⁴Ta ndato nakutí yo'ó xí'an kadii inon sa'a xí. Ta kuá'á nda'o ñayuu kadii iní tá ná kaki xi, ¹⁵chī iin taa ndáya'i nda'o kakuu xi noo Ndios. O kó'o ta'on xi vino, ta ni ndutá deen. Ta nakutí xí xí'ín

Espíritu iḡ Ndios nda noo kakaḡ xi tixi naná xi. **16**Ta mií xí kedaá xí'ín kua'á nda'o na Israel, dá nandió kuéi na noo sato'o na Ndios. **17**Ta sa dinñó'ó ka kasaḡ xi, dá kasaḡ na kúu sato'o yo. Ta kane'e xi choon táto'on kḡ'o nḡ sa ne'e Elías choon, ta koo ndeé iní xḡ táto'on kḡ'o ndeé sa io ini Elías. Ta kandeé xḡ nandei va'a na kúu tatá xí'ín de'e na. Ta kandeé ta'ani xi xí'ín na saá ini, dá natiin na ñaxintónḡ va'a táto'on kḡ'o kómí ñayuu ndaa ñaxintónḡ va'a noo Ndios. Dión, dá kenduu xḡ na ñoo yó'o, dá kandeí nduu na natiin na na kúu sato'o yo.

18Dá nḡ kaa Zacarías xí'ín ángel ñoo:

—¿Ndí keei kandaḡ inḡ ña dión koo? Dá chḡ taa sav'a va kúu yu'u, ta sav'a ta'ani ñadi'í yu'u.

19Dá nḡ kaa ángel ñoo xí'ín rá:

—Yu'u naní Gabriel, ta yu'u kúu ra iin noo Ndios noo ió na. Ta mií ná kúu na nḡ chinda'á yu'u veii kastó'in xí'ón sa'á to'on va'a yó'o. **20**Ta viti kían kandoo ñí'on, ta o kúu ka ka'on nda ná xinkoo noo nḡ ka'in xí'ón, chḡ kḡ ní xí'ón kandísón to'on nḡ ka'in, tído miían ndaa xinkoo ña nḡ ka'in xí'ón tá ná kasandaá kuḡ nḡ kaxi mií Ndios —kaá na xí'ín rá.

21Ta ndátḡ na ñoo ñoo ña keta Zacarías sata vé'e. Kúu nḡ kasá'á nákanḡ ini na sa'á ña nḡ kuna'á nákaḡ ra ini ve'e ño'o ñoo. **22**Tído tá nḡ keta ra, kúu sa kḡ kuú ka va ka'an ra. Dá nḡ kandaḡ ini ñayuu ñoo ña nḡ xini ra iin ña'a ndato nḡ kee Ndios ini ve'e ño'o ñoo, dá chḡ nda nda'a óon ra kúu xí'o ra kuendá sa'á ña nḡ xini ra. Ta nḡ kandoo ñí'i va ra.

23Dá tá nḡ ndi'i nḡ kee Zacarías choon kánian kee ra sa'á ña kúu rá ta duti, dá nḡ kee ra kua'an nó'o rá ve'e ra. **24**Ta nḡ ya'a dao kuḡ ña nḡ kuu dión, ta kúu nḡ tuu va ñadi'í ra Elisabet ñó'o de'an. Ta kúu nḡ sa káa tooán ve'an o'on yoo, ta nḡ kaaan di'a xí'ín miían: **25**“Di'a nḡ kee sato'i Ndios xí'ín, chḡ tein kuḡ viti nḡ na'a na ña kúu ini na sa'í, ta nḡ dítá ná ña kían kénóo ñayuu yu'u.”

Di'a nḡ kuu tá nḡ kastó'on iin ángel xí'ín María ña koo iin de'e yíi na, ta kananí xí Jesús

26Tá nḡ xino iño yoo ñó'o de'e Elisabet, dá nḡ tanda'á Ndios ángel naní Gabriel kua'an na iin ñoo naní Nazaret, ña nákaḡ chí kuendá Galilea, **27**dá koto ni'ini na iin tadi'í tákí, tá'an ra sa nḡ xí'o to'on ña koo xi xí'ín taa naní José, ra kúu kuendá na ve'e rey David. Ta tadi'í tákí ñoo naní María. **28**Tá nḡ ku'u ángel ñoo noo ió María, dá nḡ kaa na xí'ín xí: —Ná koo va'ón. Náta'an nda'o ini Ndios xini na yo'ó, chḡ na kúu sato'o yo kúu na ió xí'ón, ta kée na cháá ka ña manḡ xí'ón o duú dao ka ña'a.

29Tá nḡ xini xḡ ángel ñoo, ta nḡ seídó'o xi ña nḡ ka'an na xí'ín xí, kúu nḡ naá vá iní xḡ, chḡ kḡ kandaḡ ta'on ini xḡ ndi kónḡ kaa ndisá'an nḡ ka'an na xí'ín xí. **30**Dá nḡ kaa tuku na xí'ín xí:

—María, ná dá'a ni yu'óon, chḡ sa nḡ natiión ña manḡ noo Ndios. **31**Chḡ viti kían kaño'o de'ón. Ta dátuu nooon iin tayíí, ta chinanón xḡ Jesús. **32**Ta kakuu xi iin na ndáya'i, ta kananí xí de'e mií Ndios, na kómí ndidaá choon. Ta mií Ndios, na kúu

sato'o yō, nõón kúú nā kị'o choon noo ndá'a xí ña kakuu xí rey, tát'õn nị sạ kuu David, nạ sạ'ano ve'e xị. ³³Ta kane'e xị choon nõo nạ ve'e Jacob, ta nị iin kuu ọ ndị'i ña dándáki xị.

³⁴Dá nị kaa María xí'ín ángel ñoó:
—¿Ndí koo, dá xịnkoo ña koo dión, ta kọ tẹ'ón tẹa ió xí'ín?

³⁵Dá nị kaa ángel ñoó xí'ín xí:
—Míí vạ nạ kúú Espírítu iị Ndios naxinq nímõn, ta nakutón xí'ín ndée míí ná. Kị'o dión, dá ni'õn de'ón. Sạ'á ñoó tayíi iị kaki ñoó kananí xí de'e míí Ndios. ³⁶Ta dión ta'ani sạ ñó'o de'e tá'ón naní Elisabet, vạ'ará nạ sạvạ'a kúú ná. Ta sạ nị xịno iñq yoo ñó'o de'e na, vạ'ará sạ ka'an ñayuu xí'ín ná ña kúú ná iin ñá'a ọ kóo de'e, ³⁷chị nị iin ña'a kọ kịan kuáchị noo Ndios.

³⁸Dá nị kaa María xí'ín ná:
—Yu'u kúú iin tadi'í kéchóon noo sato'o yō Ndios. Sạ'á ñoó ná kee na xí'ín tát'õn kị'o nị ka'an ní xí'ín —kaá xị.

Dá nị kexoo ángel ñoó noo xí kua'an nạ.

Di'a nị kuu tá nị sa'an María ve'e Elisabet

³⁹Tein kuu dáá ñoó, dá nị ndị'i nda'o ini María nị kee xị kua'an xị yukú ñó'ó noo nákaa iin ñoo chí kuendá Judá. ⁴⁰Tá nị sạ xị, nị ku'u xị ve'e Zacarías. Dá nị ka'an xị ndisá'án xí'ín Elisabet. ⁴¹Tá nị seido'o Elisabet ndisá'án nị ka'an María xí'án, kúú nị'i nda'o nị kándita taleé ini tịxián. Ta kúú nị nakutían xí'ín Espírítu iị Ndios, ⁴²ta kúú nị'i nda'o nị kayu'án:

—Yo'ó kúú nạ kémánị cháá kạ Ndios noo ndidaá nạ ñá'a, ta

kémánị ta'ani na de'e nákaa tịsón xaan. ⁴³¿Ndá yoo ví kúú yu'u ña kii naná nạ kúú sato'i koto ni'ini na yu'u? ⁴⁴Tá nị seido'i nị ka'õn ndisá'án xí'ín, kúú nị'i nda'o nị kándita taleé nákaa ini tịxi xí'an kádií iní xị. ⁴⁵Ndiká'án ndi kúú ví yo'ó ña nị kándisón ña mían ndaa xịnkoo ña nị ka'an sato'o yō Ndios kee na xí'ón —kaan xí'ín xị.

⁴⁶Dá nị kaa María:

Ndino'o ini va yu'u kéká'anoi na kúú sato'o yō.

⁴⁷Kádií nda'o ini nioí sạ'á ña nị kee Ndios, nạ dákaki ñaá.

⁴⁸Chị nị sạ nde'e ná ña kúú iin tadi'í kúnda'í kéchóon noo ná. Ta viti chí noo kaa ndidaá kúú ñayuu ña nị natiin yu'u ña manị noo Ndios.

⁴⁹Dá chị ná'ano nda'o ña'a kée Ndios, nạ kómí ndidaá kúú ndée, xí'ín.

Ná natiin kuu ná ndidaá tá'an ñaño'ó.

⁵⁰Daá kuití kú'u ini nạ sa'a ndidaá ñayuu yu'u ni'ini ñaá.

⁵¹Sạ kua'á nda'o ña'a ná'ano nị kee na xí'ín ndá'a ná.

Ta nị taó xóo na tẹa ió táyíi ini, dá ná ọ kée ra ña nákani ini nio rá.

⁵²Ta nị dítá ná choon noo nda'a tá tẹe'e choon ná'ano, ta nị chindaya'i na ñayuu nda'í ini.

⁵³Ta nõo nạ kọó ña'a keí, kua'á nda'o ña'a nị xị'o Ndios.

Ta ndidaá nạ kuiká, kọó ña'a nị ni'í ná kane'e na ko'õn nạ.

⁵⁴Ta nị chindeé ná nạ ñoo Israel, nạ kéchóon noo ná, ta nị ndiko'on ini Ndios ña kú'u ini nạ sa'a ná,

55 **chì kì'o** dión **nì xì'o** na to'on na
noó nà sá'ano ve'e yó,
chì kì'o dión **nì kaa** nà kee na
xí'ín Abraham **xí'ín** ndidaá
de'e na,
ta daá kuití vá kée Ndios dión
xí'ín yó.

56 **Táto'on** oní yoo **nì sà** io María
xí'ín Elisabet, dá **nì kee** xi kua'an
nó'o xi ve'e xi.

Di'a **nì kuu** tá **nì kaki** de'e Elisabet
naní Juan

57 **Tá** **nì kasandaá** kuu kaki de'e
Elisabet, ta kúu iin tayíí ló'o **nì**
dakákíán. 58 **Tá** **nì kandaá** ini nà
ndéi yati **xí'án** **xí'ín** nà kúu **tá'an** ña
ká'ano nda'o ña **maní** **nì kee** Ndios
xí'án, kúu **nì kadii** dáó ini nà **xí'án**.
59 **Tá** **nì xino** oná kuu **nì kaki** xi, dá
nì ta'anda ñíí **xí** **táto'on** **kì'o** kée nà
Israel **xí'ín** de'e na. Ta **nì ka'án** ná
chinaní ñaá ná Zacarías **táto'on** naní
tatá xi. 60 **Dá** **nì kaa** naná xi:

—O kánaní ta'on xi dión. Juan va
kananí xí.

61 **Dá** **nì kaa** nà **xí'án**:

—¿Ndiva'a kananí **xí** dión? Ta **nì**
iin tó'ón ta'on nà ve'ón kó naní kuu
ká'on xa'an.

62 **Dá** **nì kasá'á** kúu ndá'a ná
ndátó'ón ná tatá xi **ndi** kananí xí,
kóní rā. 63 **Dá** **nì xikā** rā iin **tá'í** yító
yádí, ta noo yító ñóó **nì** taa ra kuu
xí. “Juan va kananí xí”, kaá ña **nì**
taa ra. Ta kúu ndidaá vá ná **nì** naá
iní. 64 **Ta** kúu vití'ón di'a va **nì**
naka'an rā. Ta kúu **nì kasá'á** rá
kéká'ano ra Ndios. 65 **Ta** ndidaá kúu
nà ndéi yati **xí'ín** ná ñóó **nì** yu'ú
nda'o na. Ta ndidaá nà ndéi noo
kúu yukú ñó'ó ndíta chí kuendá
Judea **nì kasá'á** ná ndátó'ón ná sa'a

ndidaá ña **nì** kuu. 66 **Ta** ñayuu **nì**
seídó'o ña **nì** kuu dión, **nì kasá'á**
nákani ini nà, ta kaá nà:

—¿Ndi kuu vían kasandaá tayíí
ñoó kakuu xi? —kaá nà.

Ta mi'an ndaa ndisa nákaa xi tixi
nda'a sato'o yó Ndios.

Di'a **kua'an** ña **nì kaa** Zacarías **nì kee**
Espíritu **i** Ndios

67 **Ta** kúu Zacarías, rā kúu tatá xi,
nì nakutí **xí'ín** Espíritu **i** Ndios. Ta
kúu **nì kasá'á** ká'an rā **sá'á** ña **nì sà**
io **xí'ín** **sá'á** ña koo chí noo:

68 **Nā** ká'ano kúu sato'o yó Ndios,
nā ndáño'o yóó, nā Israel,
dá **chì** **nì kasáa** nā taó xóo na yó
tixi ndá'a ña kini.

69 **Chì** **nì tanda'a** ná iin nà kómí
choon vejí dákaki ñaá.

Ta kúu ná iin nà ve'e rey David,
nā sà kechóon noo mií Ndios
tá sà na'a,

70 **táto'on** **kì'o** **nì kaa** Ndios kee na
xí'ín yú'u profeta nā nda mí
sa'a.

71 **Chì** dákaki na yó noo nà naá
xí'á, ta taó xóo na yó tixi
nda'a nā xiní u'u ñaá.

72 **Ta** **nì ka'an** nā ña ku'u ini nà
sa'a ndidaá nā sá'ano ve'e yó.

Ta kó ní nándodó ta'on na ña
ndato **nì kando** na kee na
xí'ín ná,

73 **tá'an** ña **nì kando** na kee na
xí'ín Abraham, nā kúu tá
sá'ano ve'e.

Chì **nì kando** Ndios ña

74 taó xóo na yó tixi ndá'a nā xiní
u'u ñaá,
dá kían ni iin ña'a ná o kédaá
xí'á ña yu'ú yó koni kuáchí yó
noo ná.

75 Ta koo vii yó, ta kee yó ña ndaa noo mií ná ndidaá tá'an kuu ni saki na kandeí yó.

76 Ta yo'ó, de'e ló'o mií, yo'ó kakuu iin profeta, na kásto'on xí'in ñayuu ña ni ka'an mií Ndios, na ió noo dikó.

Dá chi kuió noo yo'ó ko'on noo na kúu sato'o yó, dá kenduuoñ iin íchi ndaa noo ná.

77 Chi kasto'on yo'ó xí'in na ñoo Israel, dá ná kandaá ini na ndi kee Ndios, dá dákaki ñaá ná, chi k'i'o ká'ano va ini na sa'a kuachi kée na.

78 Chi kú'u nda'o ini Ndios sa'a yó, sa'a ñoo ni kasáa na chindee ná yó,

ta kián táto'on iin ndindii sa'a ni xinkoo toon noo yó iin ka kuu,

79 dá k'i'oan ña katoon noo ñayuu xionoo íchi noo iin naá, xí'in noo na ñó'o tixi ndá'a ña kuu na.

Ta dátogan noo yó ko'o íchí ndaa, dá koo va'a ini yó.

80 Ta sa sa'ano tayíí ñoo kua'an xi. Ta sa kundeé ini xi xí'in ñaxintóni xí. Ta ni sa io xi noo kúu yukú íchi nda noo ni xinkoo kuu ni na'a xi mií xí noo na Israel.

Di'a ni kuu tá ni kaki Jesús

2 **1** Ta mií tein kuu dáá ñóo ni sa'anda ta né'e choon ká'ano naní Augusto choon noo ndidaá ñayuu dándaki ra ña ná no'o na nachikodó ná kuu ná noo tuti ta né'e choon ñoo noo ni kaki na. **2** Ta ña yó'o ni sa kuu ta'ándá mií noo ni nachikodó ñayuu kuu ná noo tuti ta

né'e choon tá nákaa ta nani Cirenio né'e ra choon chí kuendá Siria. **3** Sa'a ñoo ndidaá kúu ñayuu ni kee na kua'an nó'o ná ñoo noo ni kaki na, dá nachikodó ná kuu ná noo tuti ta né'e choon.

4 Dá ni keta iin ta nani José ñoo Nazaret, ña nákaa chí kuendá Galilea, kua'an nó'o rá chí kuendá Judea noo kúu ñoo noo ni kaki rey David, ta nanián Belén. Chi kuendá na ve'e rey David kúu rá, **5** chi kua'an ra nachinoo ra kuu rá noo tuti ta né'e choon xí'in María, ta ni xi'o to'on koo xí'in rá. Ta sa yati va kaki de'e xi. **6** Ta xian tein ndéi na ñoo, kúu ni kasandaá va kuu kaki de'e xi. **7** Ta ñoo ni kaki de'e noo xi, ta tayíí kúu xí. Dá ni chituú ñaá ná dá'on. Dá ni chindú'u ñaá ná ini noo sásá'an kítí, chi sa ni chití nda'o ve'e noo nani'i ndée ñayuu.

8 Ta ndéi dao ta ndáka léko yati noo nákaa ñoo ñoo, ta ndidaá sakuaá ndéi ra ndaa ra léko ra.

9 Kúu iin kuití vá ni na'a noo iin ángel ni kii noo sato'o yó Ndios noo rá. Kúu ni naye'e ndaa iin ní kúu noo ndéi ra ni kee sato'o yó. Kúu ni yu'ú nda'o ra. **10** Dá ni kaa ángel ñoo xí'in rá:

—Ná dá'a ni yu'ú ndo, dá chi ña va'a va kían veii kasto'in xí'in ndó. Ta ña yó'o kakuu iin ña dii ini noo ndidaá ñayuu. **11** Kuu víti ni kaki iin na ni kasáa dákaki ñayuu. Ta ni kaki na ñoo rey David. Na yó'o kúu Cristo, na dákaki ñaá, ta na yó'o kúu sato'o yó. **12** Ta k'i'o di'a, dá kandaá ini ndo ña ndaa va kían ni ka'in xí'in ndó. Chi nani'i ndo taleé yó'o katuú xi iin tá'í dá'on, ta kándu'u xí ini noo sásá'an kítí —kaá na.

13Kúú iin kuití vá nì na'a noo iin tu'u ká'ano ángel nì kii chí induú noo iin iin ka ángel ñóó, ta kéká'ano na Ndios, ta kaá na di'a:

14Ná natiin Ndios ndidaá kúú ñañó'ó nda noo ió na induú.

Ta ná kandeí va'a ñayuu noñó'ó yó'o, chí xini va'a ñaá Ndios.

15Tá nì ndi'i nì nana ángel kua'an nó'o ná induú, dá nì kasá'á ndátó'ón tá'an taa ndáka léko ñóó:

—Kó'o ñoo Belén kande'á ña nì kuu, chí mií na kúú sato'o yo Ndios nì kast'o'on xí'á sa'án —kaá ra.

16Ta kúú nì ndi'i nda'o ini ra kua'an ra. Tá nì saá ra, kúú nì naní'i rá María xí'ín José xí'ín taleé ñóó kándu'u xí ini noo sásá'an kítì. **17**Tá nì xini ra xí, kúú nì kasá'á rá nákani ra xí'ín ná tát'o'on kì'o nì kaa ángel ñóó xí'ín rá sa'a taleé ñóó. **18**Tá nì seido'o ndidaá ñayuu ndéi ñóó ña nì nakani taa ndáka léko ñóó dión, kúú nì naá vá iní na. **19**Tído sa ndidaá kúú vá ña yó'o nì taxi va'a María nío xí, ta daá kuití ñó'o ini xì sa'án. **20**Dá nì nandio kuéi taa ndáka léko ñóó kua'an ra. Ta kéká'ano ra Ndios kua'an ra sa'á ña nì xini ra xí'ín sa'á ña nì seídó'o ra. Dá chí nì xini ra tát'o'on káa rá ió ña nì nakani ángel ñóó xí'ín rá.

Di'a nì kuu tá nì sa'an na ve'e ño'o ká'ano xí'ín Jesús

21Tá nì xino ona kuú nì kaki taleé ñóó, dá nì ta'anda ñi xí tát'o'on kée na Israel. Dá nì chinaní ná xì Jesús, chí kì'o dión kananí xí kaá ángel nda rá ko ñá'a kakaá xì tìxi naná xì. **22**Tá nì kasandaá kuú kánian ko'on na nduvií ná mií ná noo Ndios, tát'o'on sa'ándá ley Moisés choon ña

kánian kee na, dá né'e na taleé ñóó nì saá na ñoo Jerusalén, dá nakì'o na kuendá sa'a xí noo Ndios. **23**Chí di'a kaá ley sato'o yo Ndios:

“Ndidaá kúú tayíí kuálí kúú noo nì kaki tìxi naná xì kananí xí kakuu xì tayíí kechóon sav'a noo sato'o yo Ndios.” **24**Ta ña kánian doko ná noo Ndios kúú uu kúku o uu paloma tát'o'on kì'o kaá ley sato'o yo Ndios.

25Ta ñoo Jerusalén ñóó nì sa io iin taa nì sa naní Simeón. Ta nì sa kuu ra iin taa ndaa noo Ndios, ta sa kee ra ña kóni Ndios. Ta ndáti ra kasaa na tanda'á Ndios kì'o tandeé iní noo na ñoo Israel. Ta ió va Espíritu iì Ndios xí'ín rá. **26**Ta nì kast'o'on Espíritu iì Ndios xí'ín rá ña o kuú ta'on ra nda ná koni xí'ín noo rá na nì tanda'á Ndios kasaa dákaki ñaá. **27**Ta mií Espíritu iì Ndios nì kedaá xí'ín rá, dá nì saá ra ve'e ño'o ká'ano ñóó. Ta kúú ñóó ta'ani né'e ñaá na kúú tatá taleé naní Jesús nì kasaa na, dá kee na xí'ín xí tát'o'on kì'o sa'ándá ley Moisés choon. **28**Dá nì tiin Simeón taleé ñóó nì sa ne'e ndaa ra. Dá nì kasá'á rá kéká'ano ra Ndios, ta kaá ra:

29Sato'o mií, viti kían konó ní ná kuui, chí sa ió va'a va inií viti, chí sa nì xinkoo va to'on nì ka'an ní xí'ín,

30dá chí sa nì xinií xí'ín nooí na nì tanda'á ní nì kasaa dákaki ñaá.

31Ta sa nì kasá'á ní ná'a ní na noo ndidaá kúú ñayuu.

32Ta dátoon na noo ndidaá kúú ñayuu ko kúú na Israel.

Ta sa'a mií ná natiin na ñoo ní, na Israel, ñañó'ó.

33Kúú nì naá vá iní José xí'ín María tá nì seido'o na ña nì ka'an Simeón dión sa'a xí. 34Dá nì xiká ra ña manì noo Ndios sa'a ná. Dá nì kaa rá xí'ín naná xì naní María:

—Kana'ón, chî taleé yó'o kúú ra nì kasáa kedaá xí'ín na Israel, dá kua'a ná kuei, ta kua'a ná ndakuei. Ta na'a Ndios ña nì kii xi noo mií ná, tído di'a kaño'ó vá ñaa ñayuu. 35Dión koo, dá ná natuu ña nákanini iin rá iin ñayuu. Tído nda'í nda'o ndo'o yo'ó, chî kakian tátò'on iin yúchî karnee nímòn —kaá rá xí'ín María.

36Ta ñoo ta'ani nì sà io iin ñá'a naní Ana. Ta ñá'a yó'o sà kastò'on xí'ín ñayuu tò'on nì natiián noo mií Ndios. Ta kíán de'e taa nì sà naní Fanuel, rá kuendá na ve'e Aser. Ta kíán iin ñá'a sava'a. Tído tá nì sà kíán tadi'í tákí, dá nì tarndá'an xí'ín yíjan, tído usá va kuia nì sà ioan xí'ín rá, kúú nì xi'i va ra. 37Sá ió komi díko komi kuia kíán ñá'a kuáan, ta ni iin kuuy kò ní kéxooán ve'e ño'o ká'ano ñoo. Nduú ñoo sà káaán xíno kuáchíán noo Ndios, chî sà ne'e ijan, ta ká'an xí'ín Ndios.

38Ta mií hora daá ñoo nì kasáaán noo ndíta na ve'e Jesús. Dá nì kasá'án náki'oán ndivé'e noo Ndios. Ta nì kasá'án ká'an sa'a taleé ñoo xí'ín ñayuu, na ndáti kuuy taó xóo Ndios na Jerusalén noo ña ndó'o nío ná.

Di'a nì kuu tá nì nandíó kuéi na kua'an nó'o ná ñoo Nazaret

39Tá nì ndi'i nì kee na ndidaá choon sa'ándá ley sato'o yo Ndios, dá nì nandíó kuéi na kua'an nó'o ná ñoo Nazaret, ña nákaa chí kuendá

Galilea. 40Ta sá sá'ano tayií ñoo, ta sá kúndakí xí, ta sá ní'i xí ñaxintóni xí kua'an xì. Ta chíndeé nda'o ñaa Ndios.

Di'a nì kuu tá nì sà io Jesús uxí uu kuia

41Ta ndidaá kuia vá sá sá'an na ve'e xi ñoo Jerusalén keká'ano na víko pascua. 42Tá nì xino xi uxí uu kuia, dá nì kee na kókaa na kua'an na xí'ín xí ñoo Jerusalén keká'ano na víko ñoo, tátò'on kì'o sá kée na. 43Tá nì ndi'i víko ñoo, dá nì nandíó kuéi na kua'an nó'o ná, tído nì kandò va Jesús ñoo Jerusalén. Tído kò ní kándaq ta'on ini José xí'ín María ña nì kandò xi. 44Chî nì ka'án ná ña ndá ndi kuu vej xi xí'ín dao ká tá'an na. Ta sà iin níí vá kuuy nì xika na. Dá nì kasá'a ná nándukú ñaa ná tein na kúú tá'an na xí'ín na ndéi yati xí'ín ná. 45Ta sa'á ña kò tã'ón xì nání'i ná, sa'á ñoo nì nandíó kuéi na kua'an na ñoo Jerusalén nándukú ñaa ná.

46Tá nì xino oní kuuy, dá nì nání'i ná xì nákaa xì ini ve'e ño'o ká'ano, ta ió xì tein tã dána'a ley Moisés seídó'o xi rá, ta kúú ndátò'ón xí rá.

47Ta ñayuu ndéi seídó'o ñaa ñoo, kúú nì naá vá iní na, chî ndíchí nda'o xi, ta va'a nda'o nándíó né'e xi ña ndátò'ón ñaa taa ñoo. 48Tá nì xini ñaa na ve'e xi, kúú nì naá vá iní na. Dá nì kaa naná xì xí'ín xí:

—De'e ló'o, ¿ndiva'a nì keeón di'a xí'ín ndu'u? Dá chî yu'u, xí'ín tatòon ndó'o nda'o nío ndú xíonoo ndu nándukú ndú yo'ó.

49Dá nì kaa xì xí'ín ná:

—¿Ndiva'a nándukú ní yu'u? ¿Á kò ná'a ta'on ní ña miíjan ndúsa

kánian kakaaj keei choon tatáí?
—kaá xí.

50Tído kọ ní kándaa ta'on ini na ndiva'a nị ka'an xị dión. **51**Dá nị kee Jesús kua'an nó'ọ xí xí'ín ná ñoo Nazaret. Ta daá sà seídó'o va xi na. Ta nị taxi va'a naná xị ndidaá ña yó'o ini nío ná. **52**Ta sá nị'í Jesús cháá kà ñaxintóni xí, ta sá sá'ano dikó cháá kà xị kua'an xị. Ta náta'an ini Ndios xiní ñaá ná, ta náta'an ta'ani ini ñayuu xiní ñaá ná.

Di'a kua'an ña nị daná'a Juan, na dákodo ndúta ñayuu

3 **1**Tá nị xino sa'on kuia dándáki taa naní Tiberio César, tiempo daá ñóó nákaa taa naní Poncio Pilato né'e ra choon chí kuendá Judea, ta Herodes kúú rā né'e choon chí kuendá Galilea, ta ñani rā naní Felipe né'e choon chí kuendá Iturea xí'ín Traconite, ta rā naní Lisantias né'e choon chí kuendá Abilinia, **2**ta rā naní Anás xí'ín Caifás kúú rā duti kúú noó noq na Israel. **Dá nị** ka'an Ndios xí'ín iin taa naní Juan, na kúú de'e Zacarías, noq kúú yukú ichí. **3**Dá nị kee Juan kua'an na ndidaá ñoo ñó'o yu'ú yuta Jordán, ta sà kastó'on na xí'ín ñayuu ña ná nandikó iní na sa'á kuachi kée na, dá ná ku'ụ ká'ano ini Ndios sa'á kuachi na, dá kuu kodo ndúta ná.

4Sa'á ñoó nị xinkoo to'on nị taa profeta Isafas, chi di'a kaagan:

Káyu'ú iin taa noq kúú yukú ichí:

“Kandei nduu ndo natiin ndó sato'o yo Ndios,
ta ná konó ndó iin ichí ndaa noq ná.

5Ndidaá noq kúú tá'í ná kutí,

ta ndidaá kúú yúku xí'ín
ko'ondo ndunda,
ta ndidaá kúú íchị tikaq nduuan
íchị ndaa,
ta ndidaá kúú íchị noq kini ndaa
nduva'an;

6ta ndidaá kúú ñayuu koni na na tanda'a Ndios kii dákaki ñaá.”

7Ta kuá'á nda'o ñayuu nị kasáa noq nákaa Juan, dá ná dákodo ndúta ñaá ná. **Dá nị** kaa na xí'ín ná:

—Ndo'ó, na kúú tata koq xaan, ịndá yoo kaá daá xí'ín ndo'ó ña dión oon ni káki ndó noq ña xído ini Ndios vej dándó'o naní nío ndo?

8Koo ini ndo kee ndó ña va'a, ña ná'a ña miigan ndaa ndisa nị nandikó iní ndo sa'á kuachi kée ndó. Ta ná dá'a ni ka'an ndó ña sa'á ña kúú ndó na ve'e Abraham, sa'á ñoó káki ndó. Chi miigan ndaa ná ka'in xí'ín ndó ña kuu va ndee Ndios yuu ndéi yó'o kakuuan na ve'e Abraham. **9**Ta kana'á ndó ña sa'á io nduu va hacha ka'andaan yo'o yító. Sa'á ñoó ndi ndaa mií vá yító kọ xí'o ku'i va'a, kiróón kúú rā ta'anda, dá kee rá noq kée ñó'o —kaá na.

10Dá nị ndato'ón ñaá ñayuu kuá'a ñoó, ta kaá na:

—Ịndí kían kánian kee ndu'ụ, tá dáá?

11Dá nị kaa Juan xí'ín ná:

—Ndi ndaa ndo'ó ío uụ do'ong, ta kị'o ndó iian noq na ko'ón noq. Ta ndo'ó, na ío ña'a sásá'an, ta dión ta'ani kánian kee ndó.

12Ta nị kasáa ta'ani dao taa kí'in ya'i sa'a ñó'o kodo ndúta rá. **Dá nị** ndato'ón rá Juan:

—Maestro, ịndí kían kánian kee ndu'ụ?

13Dá nị kaa na xí'ín rá:

—Ná dá'a ni ya'a ndó ki'in ya'i cháá ká ndo noó ña kánian ki'in ya'i ndó.

14Ta ni ndato'on ta'ani ñaá dao soldado, ta kaá ra:

—Ta ndu'u viti, ¿ndí kían kánian kee ndu'u?

Dá ni kaa na xí'in rá:

—Ná dá'a ká ni dáyú'ú ndava'a ndó ñayuu koó ña'a kée, dá ni'í ndo cháá di'ón noo ná, ta o sa chínóo ndó kuachi tó'ón satá ná. Nata'an ni ini ndo xí'in ña kúu ya'i ndó.

15Ta ndidaá ñayuu ñoó nómi kíi kandaá ini na á Juan kúu Cristo, na dákaki ñaá, ká'an ná nákanini na.

16Dá ni kaa Juan di'a xí'in ndidaá ñayuu ñoó:

—Mífan ndaa ndisa dákodo ndúta yu'u ndo'ó xí'in takuíi oon, tído satá yú'u vei iin na ndáya'i cháá ká o duú yu'u, chí ni ko káni vían nakuijn ndei yu'u ndaxíi yó'o ndisá ná. Ta noón kúu na dákodo ndúta ndo'ó xí'in na kúu Espíritu ii Ndios xí'in ño'ó itá kái. **17**Noón kúu táto'on iin taa tánee iin ña'a ndá'a ná dákáa na tirió noo táchi. Ta ki'o dión kée na, dá taó xóo na noni tirió tein xé'an. Ta nataán va'a na tirió ini yáká ná, ta chiñó'o na xe'e ñoó xí'in ño'ó kái, ña ni iin kuú o ndá'o —kaá na.

18Ta xí'in to'on yó'o, ta xí'in dao ká to'on ni sa ka'an ni'ini na, ta dión sa kastó'on na xí'in ñayuu sa'á to'on va'a Ndios. **19**Ta ni danáni ta'ani na rey Herodes, dá chí ió ra xí'in iin ñá'a naní Herodías, ña kúu ñadi'í ñani ra, ta naní Felipe. Ta ni danáni ta'ani ñaá ná sa'a ndidaá ká ni ña kini kée ra. **20**Ta noo ndidaá ña kini kée ra, ni kee ta'ani ra iin ká ña kini, chí ni sadi ra Juan ve'e kaa.

Di'a ni kuu tá ni sodo ndúta Jesús

21Tá nákaa íi vá Juan dákodo ndúta ná ñayuu, dá ni kasáa Jesús, kúu ni sodo ndúta ta'ani na. Ta tein ká'an na xí'in Ndios, kúu ni nono vá induú, **22**kúu ni naxino na kúu Espíritu ii Ndios satá ná, ta káa na táto'on káa iin paloma. Ta nda induú táí ni ka'an Ndios:

—Yo'ó kúu de'e maní yu'u, ta náta'an nda'o inií xiníi yo'ó —kaá na.

23Ta ni kasá'a Jesús xionoo na dána'a na tá ió na táto'on oko uxí kuia. Ta sa ka'an ñayuu ñoó ña Jesús ni sa kuu de'e José, ta José ni sa kúu de'e Elí, **24**ta Elí ni sa kuu de'e Matat, ta Matat ni sa kuu de'e Leví, ta Leví ni sa kuu de'e Melqui, ta Melqui ni sa kuu de'e Jana, ta Jana ni sa kuu de'e José, **25**ta José ni sa kuu de'e Matatías, ta Matatías ni sa kuu de'e Amós, ta Amós ni sa kuu de'e Nahum, ta Nahum ni sa kuu de'e Esli, ta Esli ni sa kuu de'e Nagai, **26**ta Nagai ni sa kuu de'e Maat, ta Maat ni sa kuu de'e Matatías, ta Matatías ni sa kuu de'e Semei, ta Semei ni sa kuu de'e José, ta José ni sa kuu de'e Judá, **27**ta Judá ni sa kuu de'e Joana, ta Joana ni sa kuu de'e Resa, ta Resa ni sa kuu de'e Zorobabel, ta Zorobabel ni sa kuu de'e Salatiel, ta Salatiel ni sa kuu de'e Neri, **28**ta Neri ni sa kuu de'e Melqui, ta Melqui ni sa kuu de'e Adi, ta Adi ni sa kuu de'e Cosam, ta Cosam ni sa kuu de'e Elmodam, ta Elmodam ni sa kuu de'e Er, **29**ta Er ni sa kuu de'e Josué, ta Josué ni sa kuu de'e Eliezer, ta Eliezer ni sa kuu de'e Jorim, ta

Jorim nì sà kuu de'e Matat, ³⁰ta Matat nì sà kuu de'e Leví, ta Leví nì sà kuu de'e Simeón, ta Simeón nì sà kuu de'e Judá, ta Judá nì sà kuu de'e José, ta José nì sà kuu de'e Jonán, ta Jonán nì sà kuu de'e Eliaquim, ³¹ta Eliaquim nì sà kuu de'e Melea, ta Melea nì sà kuu de'e Mainán, ta Mainán nì sà kuu de'e Matata, ta Matata nì sà kuu de'e Natán, ³²ta Natán nì sà kuu de'e David, ta David nì sà kuu de'e Isái, ta Isái nì sà kuu de'e Obed, ta Obed nì sà kuu de'e Booz, ta Booz nì sà kuu de'e Salmón, ta Salmón nì sà kuu de'e Naasón, ³³ta Naasón nì sà kuu de'e Aminadab, ta Aminadab nì sà kuu de'e Aram, ta Aram nì sà kuu de'e Esrom, ta Esrom nì sà kuu de'e Fares, ta Fares nì sà kuu de'e Judá, ³⁴ta Judá nì sà kuu de'e Jacob, ta Jacob nì sà kuu de'e Isaac, ta Isaac nì sà kuu de'e Abraham, ta Abraham nì sà kuu de'e Taré, ta Taré nì sà kuu de'e Nacor, ³⁵ta Nacor nì sà kuu de'e Serug, ta Serug nì sà kuu de'e Ragau, ta Ragau nì sà kuu de'e Peleg, ta Peleg nì sà kuu de'e Heber, ta Heber nì sà kuu de'e Sala, ³⁶ta Sala nì sà kuu de'e Cainán, ta Cainán nì sà kuu de'e Arfaxad, ta Arfaxad nì sà kuu de'e Sem, ta Sem nì sà kuu de'e Noé, ta Noé nì sà kuu de'e Lamec, ³⁷ta Lamec nì sà kuu de'e Matusalén, ta Matusalén nì sà kuu de'e Enoc, ta Enoc nì sà kuu de'e Jared, ta Jared nì sà kuu de'e Mahalaleel, ta Mahalaleel nì sà kuu de'e Cainán, ³⁸ta Cainán nì sà kuu de'e Enós, ta Enós nì sà kuu de'e Set, ta Set nì sà kuu de'e Adán, ta Adán nì sà kuu de'e Ndios.

Di'a nì kuu tá nì ka'án ña u'u dátúúán Jesús

4 ¹Kúú nì ñakutí Jesús xí'ín Espíritu iì Ndios. Dá nì kana na yuta Jordán ñoó kua'an na. Ta mií Espíritu iì Ndios kúú ña ndáka ñaá kua'an noo kúú yukú ichí. ²Ta ñoó nì sà káa ña u'u diko kuú, ta nì xirndodó ñaá ña u'u. Ta nì iin ña'a ta'on kọ ní seí ña tein kuú dáá ñoó. Tá nì ndí'i, kúú nda'í nda'o kuíko na. ³Dá nì kaa ña u'u xí'ín ná:

—Tá mií ña ndaá ndisa de'e Ndios kúú ní, dá kían ka'anda ní choon noo yuu xa'an, dá ná nduuan pan kaxí ní.

⁴Dá nì kaa Jesús xí'ín:

—Di'a va kaá tuti iì Ndios: “O duú ta'ón tó'ón pan xínñó'ó ñayuu keí ná, dá kataki ña. Di'a to'on Ndios ta'ani xínñó'ó ná kueídó'o na, dá kataki ndisa na.”

⁵Dá nì kee ña u'u ndáka ñaá kua'an nda dinì iin yúku djkó. Dá nì ñanánan ndidaá kúú ñoó ño'o iin ní kúú ñayuu yó'o noo ná. ⁶Dá nì kaaan xí'ín ná:

—Ío yu'u ña kị'oi iin ní kúú ñoó káa dándákón, xí'ín ña kuíká kómíán, chì yu'u nì ñatíian kaño'an tìxi ndá'í. Sà'á ñoó ndá yoo ka'án mií véi kị'oi ña noo. ⁷Tá ná nakuiin xítí ní nooí kandaño'o ní yu'u, dá kían ndidaá kúú ña káa kakuu ña'a mií ní.

⁸Dá nì kaa Jesús xí'ín:

—Kuya'a kua'án nooí, ña u'u, chì di'a va kaá tuti iì Ndios: “Koo ini ndo kandaño'o ndó iin tó'ón dinì Ndios, ña kúú sato'o ndo, ta sava'a noo iin tó'ón mií ná koni kuáchí ndó.”

9Dá nì kee ñā u'u ndáka ñaá kua'an ñoo Jerusalén. Dá nì ñakáa ñaáán noo dikó cháá kà ñinì ve'e ño'o ká'ano ñoo. Dá nì kaaan xí'ín ná:

—Tá mi'ān ndaa kuiti ñe'e Ndios kúú mii ní, dá kīan dānkao ní mii ní nda yó'o, ta nda ñoñó'o káa, **10**chì di'a kaá tuti iì Ndios:

Ka'anda Ndios choon noo ángel kéchoon noo ná kasaā ña kandaā ña yó'ó.

11 Ta kuita nduu ña xí'ín ndá'a ná natiin na yó'ó, dá kīan ná o tārku'e'ē sa'on kee yuu.

12Dá nì kaa Jesús xí'án:

—Di'a ta'ani kaá tuti iì Ndios: “O sa kórndodó ndó Ndios, ña kúú sato'o ndo.”

13Tá nì ndi'i nì xirndodóan Jesús, dá nì kuxíká tooan noo ná.

Di'a nì kuu tá nì kasá'á Jesús dána'a ña noo ñayuu

14Dá nì ñandió koo Jesús kua'an ña chí kuendá Galilea di'a. Ta nì ñakutí ná xí'ín ndée nì xì'o Espíritu iì Ndios noo ná. Ta iin ní kúú kua'an naka'ani ñā ndátó'ón ñayuu sa'a ná. **15**Ta dána'a ña ini ve'e noo nátaka ña Israel ndidaá kúú ñoo noo kásandaá ña. Ta ndidaá ñayuu ká'an va'a sa'a ná.

Di'a nì ndo'o Jesús tá nì no'o ña Nazaret, noo kúú ñoo mii ná

16Dá nì ndisáa Jesús ñoo Nazaret noo nì sa'ano na. Tá nì kasāndaá kuu nání'i ndée ña Israel, dá nì ku'u na ve'e noo nátaka ña ñoo ñoo tát'o'on kì'o sá kée na. Dá nì ñakuíin ndichi ña ka'i na tuti iì Ndios. **17**Ta nì xì'o taa dándáki ve'e ñoo tuti nì

taa profeta Isaías noo ná. Ta nì ñandika ña noo tuti ñoo. Dá nì ñaní'i ná noo tándaā to'on ká'an di'a:

18 Espíritu Ndios kúú ña ió xí'ín yu'u,

ta nì xì'o na choon noo yú'u ña kasto'in to'on va'a yó'o xí'ín ñayuu kúnda'í.

Ta nì tándá'á ná yu'u veii nduva'i ñayuu koó kà tandeé iní noo,

ta veii kasto'in xí'ín ña ñó'o tixi ndá'a tã kini ña ni'í ná kãki na.

Ta veii kì'oi ña natuu noo ña kò túu noo.

Ta veii ñitáí ñayuu tixi ndá'a ña dándó'o nio ná.

19 Ta veii ta'ani kasto'in xí'ín ñayuu ña sa nì xinkoo kua'ā ña chikaā ini sato'o yo Ndios chindeé ñaá ná.

20Dá nì ñakadi Jesús noo tuti ñoo. Dá nì ñakì'o naan noo taa dándáki ve'e ñoo. Dá nì sa koo na ió ña. Ta kúú ndidaá vá ñayuu ñoo ndé'é káxí ñaá ndéi na. **21**Dá nì kaa Jesús xí'ín ná:

—Kana'á ndó ña kuu víti nì xinkoo noo ká'an tuti iì Ndios yó'o noo ndidaá ní ndó.

22Ta kúú ndidaá ñayuu ñoo ká'an va'a sa'a Jesús. Ta nì naá vá iní ña xiní ña sa'a to'on ndato nì ka'an ña. Dá nì kaa ña:

—¿Á o duú ñe'e José vá kúú taa káa?

23Dá nì kaa Jesús:

—Sa ná'á véi ña di'a kóni ndo ka'an ndo xí'ín: “Tá mi'ān ndaa kúúon taa kétátá, dá kīan kétátá kíi mi'ón, ná kande'á. Chì nì seídó'o

ndu'u ña n̄i keeón kuá'á nda'o ña ndato ñoo Capernaum, sa'á ñoó kee ta'ánón ña ñoó ndu'u, na kúu na ñoo miíón, ná kande'á" —kaá na.

24Dá n̄i kaa ta'ani Jesús:

—Ta miían ndaa ná ka'in xí'ín ndó ña ni iin tó'ón ta'on profeta ko nátiin va'a ñaa na kúu na ñoo mií ná. **25**Miían ndaa ná ka'in xí'ín ndó ña n̄i sa ndei nda'o na kuáan Israel tá tiempo profeta Elías. Ta tiempo daá ko ní kóon dai on̄i kuia dao, ta deén nda'o n̄i sa io tama iin ní kúu ñoñó'o. **26**Tído ko ní tánda'á ta'on Ndios Elías ña ko'on na chindeé ná ni iin tó'ón na kuáan ndéi Israel. Di'a n̄i chinda'á ñaa ná n̄i sa'an na n̄i chindeé ná iin ña kuáan ió ñoo naní Sarepta, ña nákaa yati noo nákaa ñoo ká'ano naní Sidón. **27**Ta dión ta'ani kuá'á nda'o ñayuu ndó'o kue'e té'i'í ñi n̄i sa ndei Israel tiempo n̄i sa kuu Eliseo profeta. Tído ni iin tó'ón ná ko ní sa'an na nduva'a na. Sava'a iin tó'ón ta nani Naamán vá, tá'an ra kúu kuendá Siria, n̄i nduva'a na —kaá Jesús.

28Tá n̄i seido'o ñayuu ñó'o ini ve'e ñoo ña n̄i ka'an Jesús dión, kúu ndidaá vá ná n̄i xido nda'o ini. **29**Dá n̄i ndakuei na n̄i tiin na Jesús. Dá n̄i taó ñaa ná sata vé'e. Dá n̄i kee na ndáka ñaa ná kua'an na nda dini yúku iin noo nákaa ñoo ñoo. Ta nda ñoo dákuio tuú na Jesús, dá naxino na nda sa'a yúku, ká'an ná. **30**Tído n̄i chika'anda Jesús tein ñayuu kuá'a ndíta ñoo, ta kúu kua'an va na.

Di'a n̄i kuu tá n̄i nduva'a Jesús iin ta nákaa iin espíritu kini

31Dá n̄i naxino na ñoo Capernaum, ña nákaa chí kuendá

Galilea. Ta n̄i daná'a na ñoó ñayuu tein kuu nani'i ndée ná. **32**Kúu n̄i naá vá iní ñayuu ñoo sa'á ña dána'a Jesús, ch̄i dána'a na táto'on k̄i'o kée iin na né'e choon. **33**Ta ini ve'e noo nátaa na Israel ñoo nákaa iin ta nákaa iin espíritu kini. Ta kúu n̄i'í nda'o n̄i kayu'u espíritu kini ñoo, **34**ta kaáan xí'ín Jesús:

—¡Dánkoo ní ndu'u, kua'an ní! ¿Ndí k̄ian ndó'o ní xí'ín ndu'u, Jesús, na ñoo Nazaret? ¿Á vei ní dánaá ní ndu'u? Sa ná'á vá yu'u nda yoo kúu mií ní, ch̄i mií ní kúu na īi n̄i kii noo Ndios.

35Dá n̄i danáni ñaa Jesús, ta kaá na xí'an:

—¡Kadi yú'on! ¡Kua'an keta k̄i ini ta xaan!

Dá n̄i dankao espíritu kini ta ñoo nda ñoñó'o ñoó ñayuu ndéi ñoo. Dá n̄i ketaan kua'an, ta ni iin ka ña'a kini ko ní kéean xí'ín rá. **36**Ta kúu n̄i naá vá iní ndidaá ñayuu ñoo, dá n̄i kasá'á ná ndátó'ón tá'an na:

—¿Ndá to'on kúu v̄ian ká'an ta káa, ch̄i xí'ín choon né'e ra, ta xí'ín ndée kómí rá sa'ándá ra choon noo espíritu kini, ta kúu seído'o ñaaán? —kaá na.

37Ta n̄i naka'ani ña ndato n̄i kee Jesús noo ndidaá ñayuu ndéi yati ñoo.

Di'a n̄i kuu tá n̄i nduva'a Jesús ña kúu xido Simón Pedro

38Dá n̄i keta Jesús ve'e ñoo kua'an na. Dá n̄i saa na n̄i ku'u na ve'e Simón. Ta ka'í nda'o ndó'o xido ra kée kue'e daá. Dá n̄i seí nda'í na noo Jesús ña ná nduva'a ñaa ná. **39**Dá n̄i naku'ijn ndei Jesús noo kándu'u ñá'a ñoo. Dá n̄i sa'anda na choon noo

kue'e dǎǎ ñoó, ta kúú nì yǎ'a vaan.
Ta kúú vití'ón vá nì ndakqo ñǎ'a ñoó,
dá nì kasá'á kénduuan ñǎ kasá'an na.

**Ta kuǎ'á ndava'o ñayuu nì
nduvǎ'a Jesús**

40Dá tá nì sǎ noo ndĩndii kuú dǎǎ
ñóó, dá ndáka ñayuu ndidaá nǎ
ndó'o noó nì kue'e nì kasáa nǎ noo
Jesús. Dá nì chĩnóo na ndǎ'a ná sata
iin rá iin ñayuu kú'u ñoó, kúú nì
nduvǎ'a va ñǎá ná. **41**Ta nì kan̄kuei
ta'ani espíritu kini ini kuǎ'á ndǎ'o
ñayuu ñoó, ta nì kayu'án:

—Míí ní kúú de'e Ndios!

Tído nì danáni ñǎá Jesús, ta kǒ nì
sónó ná ñǎ ka'an sa'a ná. Chì ná'á
váán ñǎ míí ná kúú Cristo, nǎ
dákaki ñǎá.

**Di'a nì kuu tá nì sa'an Jesús iin xían
noó kǒ iin ndéi**

42Dá tá nì tǔu noo iin kǎ kuú, dá
nì keta Jesús ñoo ñoo kuǎ'an nǎ iin
kǎ xían noó kǒ iin ndéi. Tído nì kee
ñayuu ndéi ñoo ñoo kuǎ'an nǎ
nandukú ñǎá ná. Dá tá nì naní'í ñǎá
ná, nì ka'án ná chituu ñǎá ná, dá ná
dá'a nì kana xoo na noo ná. **43**Tído
nì kaa Jesús xí'ín ná:

—Míían kánian ko'on ta'ani yu'u
dána'i noo dao kǎ ñayuu ndéi dao kǎ
ñoo sa'á to'on va'a ñǎ kǎ'an sa'a ndi
koo ndu'u na tixi ndǎ'a Ndios, dá chì
sa'a choon yó'o vei yu'u —kaá nǎ.

44Ta nì danǎ'a nǎ to'on va'a yó'o
ini ve'e noo nátaka nǎ Israel chí
kuendá Galilea di'a.

**Di'a nì kuu tá nì tiin Simón Pedro
kuǎ'á tiyaká nì kee Jesús**

5 **1**Iin kuú nákaa Jesús yu'ú
taño'o naní Genesaret. Ta ndéi

kuǎ'á ndǎ'o ñayuu seídó'o ñǎá ná.
Ta nì kasá'á dándútí ná Jesús, dá
chì kátoó nǎ kueídó'o na to'on
Ndios. **2**Dá nì xini Jesús ñǎ ndíta
oon uu barco yu'ú taño'o ñoó, dá
chì sǎ nì noo va tǎa tiin tiyaká ini ra
nakata ra ñóno rá. **3**Dá nì kaa na ini
iin barco ñoó, ta yiróón kúú ñǎ'a
Simón, dá nì xikǎ nǎ ñǎ manì noo rá
ñǎ ná tanda'á rá barco ñoó ko'on ra
lú'u kǎ ini takuíí. Dá nì sǎ kǒ na ió
nǎ ini ra, dá nì kasá'á ná dána'a nǎ
noó ñayuu kuǎ'a ñoó.

4Tá nì ndi'i nì danǎ'a nǎ, dá nì
kaa nǎ xí'ín Simón:

—Dákaka barco yó'o ná ko'o cháá
kǎ ndǎ noo konó ini takuíí yó'o, ta
dákána ndó ñóno ndó ini takuíí, dá
tiin ndó tiyaká.

5Dá nì kaa Simón xí'ín ná:

—Maestro, sǎ iin níí vá ñoo yaka
nì sǎ ño'o ndu nì kechóon ndu, ta ni
iin tó'ón tiyaká kǒ ní tiin ndu. Tído
tá dión kaá míí ní, dá ná dákánai
ñónoí ini takuíí.

6Ta dión nì kee ra. Kúú kuǎ'á
ndǎ'o tiyaká nì tiin ra, sa'á ñoó nì
kasá'á ndátǎ ñóno rá. **7**Dá nì kasá'á
kúú ndǎ'a rá kána ra dao kǎ tǎa né'e
tá'an xí'ín rá, tá'an ra ñó'o ini iin kǎ
barco ñoó, ñǎ ná saǎ ra chindee ñǎá
rá. Ta kúú ndin nduú barco nì
dakútí rá xí'ín tiyaká. Sa'á ñoó ioan
keta ka'ani barco ini takuíí sa'á ñǎ
nì chití rá xí'ín tiyaká. **8**Tá nì xini
Simón Pedro ñǎ kǐ'o dión nì kee
Jesús, dá nì sǎ kuíin xítí rá noo ná,
dá nì kaa ra:

—Kuxoo ní noo yú'u, tatá, dá chì
iin tǎa kómí kuǎchi va kúú yu'u.

9Dión nì kaa ra, dá chì sa'á ñǎ
kuǎ'á tiyaká nì taó rá, sa'á ñoó nì
yu'ú ndǎ'o ra xí'ín ndidaá kǎ tǎa

ne'e tá'an xí'ín rá ñoó. ¹⁰Ta dión ta'ani ni yu'ú nda'o Jacobo xí'ín Juan, tá'an rá kúú de'e Zebedeo, ta kéchóon dáo xí'ín Simón. Dá ni kaa Jesús xí'ín Simón:

—Ná dá'a ni yu'óon, dá chi ko'on yo'ó tavon ñayuu tein kuachi na tát'o'on k'i'o kéeon tavon tiyaká ini takuií.

¹¹Dá ni taó rá barco rá ni kandoo rá ndíta rá yu'ú taño'o. Ta ni dankoo ra ndidaá kúú ña'a ra, dá ni kee ra kua'an rá xí'ín Jesús.

**Di'a ni kuu tá ni nduva'a Jesús iin
taa ndó'o kue'e téi'i ñíi**

¹²Iin kuu nákaa Jesús iin ñoo ká'ano. Ta ñoo ni kasáa iin taa ndó'o kue'e téi'i ñíi. Tá ni xini rá Jesús, kúú ni sa ku'ín xiti rá noo ná. Ta ni xino ví taan rá nda noño'o. Dá ni seí nda'í rá noo ná, ta kaá rá xí'ín ná:

—Tatá, tá kóni ní, kuu va nduvii ní ñíi.

¹³Dá ni chinoo na ndá'a ná sata rá, dá ni kaa ná xí'ín rá:

—Jaan, kónii. Ná nduvii ñíion.

Ta kúú vití'ón di'a ni ndaño'ó ní'ini kue'e ndó'o ra.

¹⁴Dá ni sa'anda Jesús choon noo rá ña ná dá'a ni nakani ra xí'ín ni iin tó'ón ñayuu ña ni kee na xí'ín rá, chi di'a ni kaa ná xí'ín rá:

—Kua'an na'on mi'ón noo tá duti, ta kua'an dokon ña'a noo Ndios sa'a ña ni kandoo viion noo ná, tát'o'on k'i'o sa'ándá ley Moisés choon, dá ná kandaq ini rá ña sa ni nduviion —kaá na.

¹⁵Tído ni naka'ani cháá ká to'on ká'an sa'a ña kée Jesús. Sa'a ñoó kua'a nda'o ñayuu ni nataka

kueídó'o ñaá, ta nduva'a ta'ani na kee Jesús.

¹⁶Tído sa keta xoo va Jesús sa sá'an ná dao ká xían noó kó iin ndéi. Ta ñoo sa ká'an ná xí'ín Ndios.

**Di'a ni kuu tá ni nduva'a Jesús iin
taa ni natii sa'a**

¹⁷Iin kuu nákaa Jesús dána'a ná noo ñayuu ini iin ve'e. Ta ñoo ndéi tá fariseo xí'ín tá dána'a ley, tá'an rá ni kii ñoo ñó'o chí kuendá Galilea xí'ín kuendá Judea, xí'ín rá ni kii ñoo Jerusalén. Ta ió choon sato'o yo Ndios noo ndá'a Jesús, sa'a ñoó kándéé ná nduva'a na ná kú'u. ¹⁸Dá ni kasáa dao taa, ta yí'i ra iin xito noo kánóo iin taa ni natii sa'a, ta kóni rá chi'i ñaá rá ini ve'e, dá chindu'u ñaá rá noo Jesús, ká'an rá. ¹⁹Tído kó ní'i rá ndi kee ra ku'u ra ini ve'e ñoo, chi kua'a nda'o ñayuu ñó'o ñoo. Sa'a ñoó ni dakáa ñaá rá diní vé'e. Dá ni sonó rá iin yái. Dá ni danoo ra xito noo kánóo tá kú'u ñoo me'í noo ió Jesús. ²⁰Tá ni xini Jesús ña kándéé nda'o ini ñaá taa ñoo, dá ni kaa ná:

—Yo'ó, tá kú'u xa'an, sa ni ndoo va kuachón.

²¹Dá ni kasá'a nákani ini taa dána'a ley Moisés xí'ín tá fariseo ndíta ñoo. “¿Ndá yoo kúú taa káa, xini rá, chi ká'an ndava'a ra xí'ín Ndios xí'ín to'on ká'an rá? Chi iin tó'ón diní vá Ndios kúú ná kuu dándóo kuachi ñayuu.” ²²Kúú ni kandaq ini Jesús ña k'i'o dión nákani ini rá. Dá ni ndato'ón ñaá ná:

—¿Ndiva'a nákani ini ndo dión?

²³¿Ndi kían kó ú'u cháá ká ka'in xí'ín taa yó'o, ká'an ndo'ó: “Sa ni ndoo va kuachón”, o ka'in xí'ín rá:

“Ndakuiin ndichi, ta kua'án nó'ón”?

24Tído viti dá ná ko'ín dána'i noo ndo ña kómí ndisa na nī nduu taa ñayuu yó'o choon ña dándóo na kuachi kómí ñayuu.

Dá nī kaa na xí'ín tã nī natíí sa'a ñóó:

—Ta ká'ín xí'ín yo'ó viti. Ndakuiin ndichi, ta naki'in xiton, ta kua'án nó'ó ve'ón.

25Ta kúú vití'ón vá nī naku'ín ndichi ra noo ndidaá kúú ñayuu ñóó. Ta kúú nī naki'in ra xito noo nī sa'á nóo ra. Dá nī kee ra kua'an nó'ó rá ve'e ra, ta sá kéká'ano ra Ndios kua'an ra. **26**Ta ndidaá kúú ñayuu ñóó nī naá nda'o iní, ta nī kasá'á ná kéká'ano na Ndios. Ta yu'ú nda'o na, ta kaá na di'a:

—Kuu víti nī xiniq ña'a ndato.

Di'a nī kuu tá nī kana Jesús iin taa nani Leví Mateo ña kanoo ra xí'ín ná

27Tá nī ndi'i nī kuu dión, dá nī keta Jesús ve'e ñóó kua'an na. Ta kúú nī xini na ió iin taa kí'in ya'i sa'a ñó'ó, ta nani rá Leví. Dá nī kaa na xí'ín rá:

—Nakíí, ná ko'ó kanooón xí'ín yu'ú.

28Dá nī ndaku'ín ra. Ta kúú nī dankoo ra ndidaá kúú ña'a ra, dá nī kee ra kua'an ra kanoo ra xí'ín ná.

29Dá nī kee ra iin víko ve'e ra kéká'ano ra Jesús. Ta ku'á nda'o taa kí'in ya'i sa'a ñó'ó, xí'ín dao ka ñayuu ndéi mesa sásá'an dáó xí'ín Jesús. **30**Kúú nī kasá'á tã dána'a ley xí'ín tã fariseo ká'an kuachi ra xí'ín tã xionoo xí'ín Jesús, ta kaá ra:

—¿Ndiva'a sásá'an ndó, ta xí'i ndó xí'ín taa kí'in ya'i sa'a ñó'ó, xí'ín dao ka na kómí kuachi yó'o?

31Dá nī kaa Jesús xí'ín rá:

—Na ió va'a ko xínñó'ó ta'on na taa ketátá ñaá. Sava'a na kú'ú va kúú na xínñó'ó ñaá. **32**Ta dión ta'ani yu'ú, ko véi ta'on yu'ú nakanai na ká'án ña kúú ná ñayuu ndaa. Di'a vei yu'ú nakanai na nákoní ña kómí ná kuachi, dá ná nandikó iní na sa'án.

Dána'a Jesús ña kúú ná táto'on iin tonq

33Dá nī kaa ra xí'ín Jesús:

—Taa xionoo xí'ín Juan, na dákodo ndúta, né'e ií nda'o ra, ta ká'an nda'o ra xí'ín Ndios, ta dión ta'ani kée taa xionoo xí'ín tã fariseo, tído tã xionoo xí'ín ní sásá'an va ra, ta xí'i va ra.

34Dá nī kaa na xí'ín rá:

—¿Á ká'án ndó ña kuu kendúsa ndo xí'ín ñayuu nī nataka noo ió vikó tánda'a ña kane'e ií ná nani ió íí vá tonq xí'ín ná? **35**Tído kasandaá iin kuu, dá naki'in ra tonq kane'e ra ko'ón ra. Nda daá ví, dá kían kánian kane'e ií ñayuu ñóó.

Dána'a Jesús ña ko náki'in tá'an ta'on ña dána'a na xí'ín ña dána'a tã fariseo

36Dá nī dakí'in tá'an tuku Jesús dao ña'a xí'ín to'on dána'a na noo rá, ta kaá na:

—Ta ko iin ta'on sa'ándá iin tá'í iin dá'on saá, ta nákoto tá'an naan noo nī ndatã iin da'ón yátá, chí tá ná kee na dión, dá kían dátuu vá ná dá'on saá, ta o náki'in tá'an nóó ta'an vaan xí'ín da'ón yátá ñóó.

37Ta ko iin ta'on taán vino saá ini ñíí yátá, dá chí tá ná kee na dión, dá dáka'ándí va vino saá ñíí yátá

ñoó, ta kúú ndi'i vino ñoó kuita, ta kúú tui vá ñíi ñoó. ³⁸Sa'a ñoó va'a cháá ka ná taán yó vino sáá ini ñíi sáá, dá kían ni iian ná o tui. ³⁹Ta ñayuu xi'i vino yatá, ko kóni ka na ko'o na vino sáá, dá chi kaá na ña va'a cháá ka sá'an vino yatá —kaá Jesús.

Di'a kua'an ña ni ñaná'a Jesús sa'a kuu nani'i ndée na Israel

6 ¹Ta tein iin kuu nani'i ndée na Israel, chíka'anda Jesús kua'an na ñoño'o noo káa tirió. Kúú ni kasá'a tá xionoo xí'in ná tó'on ra yoko tirió. Ta ni chin'ini ndá'a ráan, dá ni kana nonián, ta ni kasá'a rá seí raan kua'an ra. ²Dá ni kaa dao tá fariseo:

—¿Ndiva'a kée ndó ña ko kánian kee tein kuu nani'i ndéa?

³Dá ni kaa Jesús xí'in rá:

—¿Á ko óon ta'on ka'i ndo'o ña ni kee David sa na'a tá nda'i ni kuiko na xí'in tá xionoo xí'in ná? ⁴Chi kaáan ña ni ku'u na ve'e Ndios, ta ni ki'in na pan, ña dóko tá duti noo Ndios, ña ko kánian kei ñayuu oon, chi sava'a tá duti vá kuu kei ñá. Tído ni seí va David ña, ta ni xi'o ta'ani naan ni seí tá xionoo xí'in ná.

⁵Dá ni kaa ta'ani na xí'in rá:

—Kana'a ndó ña ió ta'ani choon noo ndá'a na ni nduu tá ñayuu yó'o ña dándaki na tein kuu nani'i ndée yó —kaá na ká'an na sa'a mií na.

Di'a ni kuu tá ni nduva'a Jesús iin táa ni natí ndá'a

⁶Tein iin ka kuu nani'i ndée na Israel ni ku'u Jesús ini ve'e noo

nátaka na ñoo ñoó. Dá ni kasá'a ná dána'a na. Ta ñoó nákaa iin táa ni natí ndá'a xoo kuá'a. ⁷Ta ndíta tá dána'a ley xí'in tá fariseo nání rá Jesús, dá ná kande'a á nduva'a na tá kú'u ñoó tein kuu nani'i ndée ná, dá ni'i rá ndí koo dátaí kuachi ñaá rá noo tá né'e choon. ⁸Tído sa ná'a vá Jesús ndí kían nákanini táa ñoó. Dá ni kaa na xí'in tá ni natí ndá'a ñoó:

—Ndakuiin ndichi, ta kakuiin me'i yó'o.

Ta kúú ni nakuiin ndichi ra, dá ni sa kuíin ra iin ra. ⁹Dá ni kaa Jesús xí'in dao táa ñoó:

—Ná ko'in ndato'in ndo'o iin ña'a viti. ¿Ndá kían kuu kee yó tein kuu nani'i ndée yó? ¿Á kee yó ña va'a o á kee yó ña kini? ¿Á dákaíó iin ñayuu o ka'ani yó ná? Ka'an ndo ná kande'a —kaá na.

¹⁰Dá ni ka'o noo na ni sa nde'é ná noo ndidaa kúú ñayuu ndéi ñoó. Dá ni kaa na xí'in táa kú'u ñoó:

—Ná dákaa ndá'on xaan.

Tá ni nadakaa rá ndá'a rá, ta kúú ni nduva'a vaan. ¹¹Tído ni xido nda'o ini táa ndíta nání ñaá ñoó. Ta kúú ni kasá'a rá ndátó'on rá ndí kee ra, dá kendava'a ra xí'in Jesús.

Di'a ni kee Jesús tá ni kaxi na uxí uu táa kanoo xí'in ná

¹²Ta tein kuu dáá ñoó, dá ni sa'an Jesús diní iin yuku ni ka'an na xí'in Ndios. Ta níi ñoo yaka ni sa káa na ni ka'an na xí'in ná. ¹³Tá ni tui noo, dá ni kana na ndidaa kúú táa xionoo xí'in ná. Ta tein roon ni kaxi na uxí uu táa, dá ni chinani ñaá ná apóstol, dá kane'e ra to'on na kanoo ra. ¹⁴Iin táa yó'o naní Simón. Ta ni chinani

ñaa ná Pedro, ta iin kạ rạ naní Andrés, tạ kúú ñani Pedro. Ta iin kạ rạ naní Jacobo, xí'ín rạ naní Juan, xí'ín rạ naní Felipe, xí'ín rạ naní Bartolomé, ¹⁵xí'ín rạ naní Mateo, xí'ín rạ naní Tomás, xí'ín rạ naní Jacobo, rạ kúú đẹ'e Alfeo, xí'ín rạ naní Simón, rạ kuendá Zelote, ¹⁶xí'ín rạ naní Judas, rạ kúú đẹ'e Jacobo, xí'ín rạ naní Judas Iscariote, tá'ạn rạ nị kasandaá nị nakị'o Jesús noó tạ xiní u'u ñaá.

¹⁷Dá nị kee Jesús kọnoo na kua'ạn nạ xí'ín tạ yó'o. Dá nị xịnọ nạ nị sạ tuu na iin yódo. Ta ñoo ndéi dao kạ tạ xionoo xí'ín ná, xí'ín kuạ'á ndạ'o ñayuu nị kii ñoo kuálí ñó'o chí kuendá Judea, xí'ín nạ nị kii ñoo Jerusalén, xí'ín nạ nị kii yu'ú tạño'o noo kúú ñoo Tiro xí'ín Sidón, chị nị kạsáa nạ kueídó'o na ña dána'a Jesús, dá ná nduvạ'a na noó kue'e ndó'o na. ¹⁸Ta nị nduvạ'a ta'ani na ndidaá ñayuu ñó'o espíritu kini. ¹⁹Ta ndidaá kúú ñayuu ñoo nị ndị'i ini dako'on ndá'a ná Jesús, chị xí'ín ndée kómí ná, kándée ná nduvạ'a na nạ kú'ụ. Ta kúú ndidaá vá nạ kú'ụ nị nduvạ'a na.

Dána'a Jesús ña ndiká'án ndi kúu ví dao ñayuu, ta nda'í kúu ví dao kạ nạ

²⁰Dá nị sạ nde'ẹ Jesús noo ndidaá tạ xionoo xí'ín ná, dá nị kaa nạ xí'ín rá:

—Ndiká'án ndi kúu ví ndo'ó, nạ kúnda'í xaạn, dá chị sạ ñó'o ndó tịxi ndá'a Ndios.

²¹Ta ndiká'án ndi kúu ví ndo'ó, nạ nda'í kuíko viti, dá chị ndato koni ndo ndinoo ini ndo.

Ta ndiká'án ndi kúu ví ndo'ó, nạ ndéí'i viti, dá chị ndato ná kuakị ndo.

²²Ta ndiká'án ndi kúu ví ndo'ó tá xiní u'u ñaá ñayuu, o tá taó xóo na ndo'ó tein na, o tá kánạ'á nạ xí'ín ndó, o tá chínani kini na ndo sạ'á ña kúú ndó kuendá yu'u, nạ nị nduu tạ ñayuu yó'o. ²³Kadii ini ndo tá ndó'o ndó dión, ta nakutí ndó xí'ín ña kadii ini ndo, dá chị ká'ano nda'o ña'a nị'i ndo noo Ndios chí induú, chị kị'o dión ta'ani sạ kendava'a nạ sá'ano ve'e ñayuu ñoo xí'ín profeta tá sạ na'á.

²⁴Tído nda'í kúu ví ndo'ó, nạ kúú nạ kuíká, chị tandeé ini kómí ndó kúú ña ió ñayuu yó'o va.

²⁵Ta nda'í kúu ví ndo'ó, nạ sạ ndínoo ini viti, dá chị kasandaá iin kuu nda'í kuiko ndó.

Ta nda'í kúu ví ndo'ó, nạ sákị viti, dá chị kasandaá iin kuu, dá nda'í kuu ini ndo, ta nda'í kuaki ndó.

²⁶Ta nda'í kúu ví ndo'ó tá chínani vạ'a ñaá ndidaá ñayuu, dá chị kị'o dión nị sạ kee nạ ve'e ñayuu ñoo xí'ín profeta to'ón tá sạ na'á.

Dána'a Jesús ña kánian ku'u ini yo sạ'á ñayuu xiní u'u ñaá

²⁷Tído ndo'ó, nạ seídó'o ñaá, ká'ín xí'ín ndó ña ku'u ini ndo sạ'á nạ naá xí'ín ndó, ta vạ'a kee ndó xí'ín nạ xiní u'u ñaá. ²⁸Ta vạ'a ka'ạn ndo xí'ín nạ ká'ạn ndava'a sa'a ndo. Ta kaka ndo ña manị noo Ndios sạ'á nạ kéndava'a xí'ín ndó.

²⁹Ta ndáa nạ nị kani iin xoo noo ndo, dá kịan kị'o ndó iin kạ xoo ná kani na. Ta ndáa nạ nị xịo ndaa kotó ndíxi ndó, konó ndó ná kuio ndaa ta'ani na do'ono ndo. ³⁰Tá ndáa nạ xíkạ iin ña'a noo ndo, kị'o ndóan noo ná. Ta ndáa nạ nị xịo ndaa ña'a kómí ndó, ná dá'a nị

ndaka ndoan noo ná. **31**Táto'on kị'o kóni ndo kee dao ka ñayuu xí'ín ndó, kị'o dión ta'ani kee ndó xí'ín ná.

32Chị tá kú'u ini ndo sava'a sa'a na kú'u ini sa'a mií ndó, ɛndí kían va'a ná'a ndo sa'a ña kée ndó dión? Chị nda na kómí kuachi kú'u ini na sa'a na kú'u ini sa'a mií ná. **33**Tá kée ndó ña va'a xí'ín sava'a na kée ña va'a xí'ín mií ndó, ɛndí kían va'a ná'a ndo? Chị nda na kómí kuachi kée ña va'a xí'ín na kée ña va'a xí'ín mií ná. **34**Ta tá xí'o tóo ndó ña ío noo ndo sava'a noo na ná'a ndó nandió né'an noo ndo, ɛndí kían va'a ná'a ndo? Chị nda na kómí kuachi xí'o tóo na ña ío noo ná noo dao ka na kómí kuachi, chị ná'a ná ña nandió né'e ndi'i naan noo ná. **35**Tído koo ini ndo ku'u ini ndo sa'a na xiní u'u ñaá, ta va'a kee ndó xí'ín ná, ta kị'o tóo ndó ña ío noo ndo noo ná, ta ná dá'a ni kandati ndó nani'i ndoan, dá kían ká'ano nda'o ña va'a natiin ndó noo Ndios, ta kasandaá ta'ani ndó kakuu ndó de'e Ndios, na ío noo dikó. Dá chị Ndios va'a ini kúu ná xí'ín ñayuu koo ndivé'e noo, xí'ín ñayuu kını. **36**Sa'a ñoó koo ini ndo ku'u ini ndo sa'a ñayuu táto'on kị'o kú'u ini Ndios sa'a ná.

Dána'a Jesús ña ná dá'a ni dátai kuachi yó ñayuu

37Ná dá'a ni keyíko mií ndó sa'a ñayuu, dá kían ná dá'a ni keyíko Ndios sa'a ndo. Ná dá'a ni dátai kuachi ndó ñayuu, dá kían ná dá'a ni tai kuachi ndó noo Ndios. Kị'o ká'ano ini ndo sa'a ñayuu, dá kían ná kị'o ká'ano ini Ndios sa'a ndo.

38Kị'o ndó ña ío noo ndo noo dao ka ñayuu, dá nakị'o Ndios ña'a noo ndo, chị kị'o na kua'a ña va'a noo ndo, dá chị noón kúu na kidi ni'inian, dá ketoon va'an, ta dákúti díní ná kostá ndo nandió né'e naan noo ndo, dá chị táto'on kị'o kée ndó chindeé ndó ñayuu, kị'o dión kee Ndios xí'ín ndó.

39Dá ni dakị'in tá'an ta'ani Jesús ña yó'o xí'ín to'on ni daná'a na:

—Á kuu katiin ndaa tá'an uu taa ko túu noó ko'on ra iin xián, ká'an ndó? Á ko ná'a ta'on ndó ña ndin nduú va ra kuẹi ini yáí? **40**Ta ni iin taa dakuá'a ko ndaya'i cháá ka noó taa dána'a noo rá. Tído ndi ndaa mií vá ra ni dakuá'a va'a, kasandaá ra kana'a rá táto'on kị'o ná'a taa dána'a noo rá. **41**¿Ndiva'a ndé'é ndó xe'e ló'o nákaa noo ñani ndo, ta ko xí'o ndó kuendá ká'ano ka tındú'u nákaa noo mií ndó? **42**Ta, ɛndi káa noo ndo ka'an ndo xí'ín ñani ndo: “Ñani, konón ná taói xe'e nákaa nooon xaan”, kaá ndo, ta ko ndé'é ta'on ndó ndi kị'o ví káa tındú'u nákaa noo mií ndó? ¿Kúu ndó ñayuu uu noo! Taó ndó dinño'ó tındú'u nákaa noo mií ndó xaan, dá natuu va'a noo ndo, dá kuu taó ndó xe'e nákaa noo ñani ndo.

Dána'a Jesús ña tá kómí yó iin nio va'a, dá kían kankuei to'on va'a yú'u yo

43Ta ni iin tó'on yító va'a ko xí'o ku'i'i ko vá'a, ta ni iin tó'on yító ko vá'a ko xí'o ku'i'i va'a. **44**Dá chị ku'i'i xí'o iin iin yító ná'a ndá yító kúu rá, chị ko dakuẹi ta'on yó tĩño'ó noó ta'íón, ta ko náki'in ta'on yó uva noo yító íón. **45**Ta dión ta'ani iin taa

va'a, to'on va'a ñó'o ini nío rá taó rá ká'an ra. Tído iin taa kini, to'on kini ñó'o ini nío rá taó rá ká'an ra. Chì ndi ndaa mífó ña'a ñó'o ini nío rá kánkuei yú'u rá ká'an ra.

Dána'a Jesús sa'á ña nì ndo'o uu ve'e

46'¿Ndiva'a ká'an ndo xí'ín yu'u, míf ní kúú sato'o ndu'u, míf ní kúú sato'o ndu'u, tído kò kée ndó choon sa'ándái? 47Dá chì ndidaá na vèi noó yu'u, ta seídó'o na ña ka'in xí'ín ná, ta kée na ña, ko'in dák'ín tá'in iin ña'a xí'ín tát'on kée na. 48Chì noón kúú tát'on iin taa nì kava'a iin ve'e. Nì sata konó ra, ta nì chikáa ra sa'an noo tótó. Ta nì xinkuei takuif kua'a yuta ñoo, ta kúú nì ñani rá sa'an, tído kò ta'ón ña'a ní ndó'an, dá chì noo tótó nákaa sa'an. 49Tído ñayuu seídó'o to'on dána'i, ta kò kée na ña, noón kúú tát'on iin taa nì kava'a iin ve'e noo ñó'o oon, chì kò ní chikaa ta'on ra sa'an. Sa'á ñoo tá nì ñani takuif yuta ñoo sa'an, kúú nì koon vaan, ta kúú nì naa ndí'i vaan.

Di'a nì kuu tá nì nduva'a Jesús iin ta kéchóon noo iin taa dándáki iin ciento soldado

7 1Tá nì ndi'i nì ka'an Jesús to'on yó'o xí'ín ñayuu ndéi seídó'o ñoo, dá nì ndu'u na ñoo Capernaum. 2Ta ñoo ío iin taa dándáki iin ciento soldado, ta kú'u iin ta kéchóon noo rá, ta kú'u nda'o ini ra sa'a rá, tído sa xí'i va ra. 3Tá nì seídó'o ta dándáki soldado ñoo ña ká'an ñayuu sa'a Jesús, dá nì tanda'a rá dao ta sá'ano ndíta noo na Israel kua'an ra kuef nda'í ra noo Jesús ña ná kii na ve'e ra nduva'a na ta

kéchóon noo rá. 4Dá tá nì saa taa ñoo noo ío Jesús, dá nì seí nda'í ra noo ná ña ná ko'on na nduva'a na ta kéchóon noo ta dándáki soldado ñoo, ta kaá ra xí'ín ná:

—Miían kánian kee ní ña manì yó'o xí'ín taa yó'o, 5chì kú'u ndava'o ini ra sa'á na ñoo yo, ta nì kava'a ra ve'e noo náataka yo —kaá ra.

6Dá nì kee Jesús kua'an na xí'ín rá. Tído tá nì kasandaá yati na noo iin ve'e ta dándáki soldado ñoo, dá nì tanda'a rá dao taa né'e tá'an va'a xí'ín rá kua'an ra noo vèi Jesús. Dá nì kaa taa ñoo xí'ín Jesús ña nì ka'an ta dándáki soldado ñoo:

—O sa dándí'i ka ini ní míf ní sa'a yú'u, tatá, chì kò ña'a ta'on kúú yu'u ña ku'u ní ve'i. 7Ta sa'á ña kò ta'ón ña'a kúú, sa'á ñoo kò ní saa míf noo ní. Tído xí'ín to'on ka'an oon va ní, ta kúú nduva'a va ta kéchóon noo. 8Chì kúú ta'ani iin taa nákaa tixi ndá'a iin taa né'e choon. Ta ñó'o ta'ani soldado tixi ndá'a yu'u. Sa'á ñoo tá ká'in xí'ín iin ra: “Kua'an”, ta kúú kua'an va ra. Tá ká'in xí'ín iin ka ra: “Nakí”, ta kúú vèi va ra. Ta tá ká'in xí'ín ta kéchóon noo: “Kee ña yó'o”, ta kúú kée va raan —kaá ra.

9Tá nì seídó'o Jesús to'on yó'o, kúú nì naa iní na sa'á ña nì ka'an ra dión. Dá nì nandíó koo na nì sa nde'é ná noo ñayuu tákuei ñaa vèi ñoo, dá nì kaa na:

—Miían ndaa ná ka'in xí'ín ndó ña ni iin na Israel kò kándéé iní na yu'u tát'on k'i'o kándéé iní ñaa ta yó'o —kaá na.

10Tá nì nandíó kuéi taa nì sa'an choon yó'o nì ndusaa ra ve'e, kúú nì

xini ra ña sa ni nduva'a ta kéchóon ni sa kú'u ñoo.

Di'a ni kuu tá ni danátaki Jesús de'e iin ñá'a kuáan ió ñoo naní Naín

11Tá ni ndi'i ñoo, dá ni kee Jesús kua'an na iin ñoo ká'ano naní Naín xí'ín ta xionoo xí'ín ná, ta kúu kua'á ndava'o ñayuu kua'an ta'ani xí'ín ná. **12**Tá ni kasandaá yati na noo kúu yé'é ñoo ñoo, kúu ñoo kánkuei ñayuu kua'an na dánduxi na iin ndiji. Ta iin tó'ón daá vá kúu xí noo naná xi. Ta ñá'a kuáan va kíán. Ta kuá'a ndava'o na ñoo ñoo kua'an xí'án. **13**Tá ni xini ñaá sato'o yo Jesús, kúu ni ku'u nda'o ini na sa'a ñá'a ñoo. Dá ni kaa na xí'án:

—O sa kuákón.

14Dá ni natuu yati na. Dá ni tiin na sato noo nákaa ndiji ñoo. Kúu ni sa tuu ta yí'i ña kua'an ñoo. Dá ni kaa na xí'ín ta ni xi'i ñoo:

—Yíi ló'o, ká'an yu'u xí'ón, ndakoo.

15Ta kúu ni ndakoo tayii ni xi'i ñoo. Kúu ni kasá'a vá xí ká'an xi. Dá ni nakí'o ñaá ná noo naná xi. **16**Ta ndidaá kúu vá ñayuu ñoo ni yu'ú. Ta kúu ni kasá'a ná kéká'ano na Ndios, ta kaá na:

—Iin profeta ká'ano nda'o ni kasáa noo ndéi yó viti.

Ta dao ka na kaá ña ni kasáa Ndios chindee ná na ñoo na.

17Ta kúu ni naka'ani to'on sa'a Jesús iin ní kúu kuendá Judea, xí'ín ndidaá ñoo ñó'o yati ñoo.

Di'a kua'an ña ni ka'an Jesús sa'a Juan, na dákodo ndúta ñayuu

18Dá ni kast'on ta kúu kuendá Juan xí'ín ná sa'a ndidaá ña kée

Jesús. Dá ni kana Juan uu ta xionoo xí'ín ná, **19**dá ni tanda'a ñaá ná kua'an ra noo nákaa Jesús, dá ndato'ón ñaá rá, á mií ná kúu na ni kaa Ndios tanda'a ná kasaa dákaki ñaá, o á kandati yó kasaa iin ka na.

20Dá tá ni sa ta ñoo noo nákaa Jesús, dá ni kaa ra xí'ín ná:

—Juan, na dákodo ndúta ñayuu, noón kúu na ni tanda'a ndu'u vei ndu ndato'ón ndú mií ní. ¿Á mií ní kúu na ni kaa Ndios tanda'a ná kasaa dákaki ñaá, o á kandati ndu kasaa iin ka na? —kaá ra.

21Ta mií hora daá ñoo ni nduva'a Jesús kuá'a nda'o na kú'u, xí'ín na ndó'o kuá'a noo kue'e, xí'ín na ñó'o espíritu kini. Ta kuá'a nda'o na ko túu noo ni natuu noo. **22**Dá ni kaa na xí'ín ta ñoo:

—Kua'an nó'o ndo kast'on ndó xí'ín Juan sa'a ndidaá ña ni xini ndo, xí'ín sa'a ndidaá ña ni seídó'o ndó kuu víti, ta ka'on xí'ín ná ña ni natuu noo na ko túu noo, ta sa xíka va na ni natii sa'a, ta sa ni nduvií vá na ndó'o kue'e té'i, ta sa ni natai va do'o na ko tái do'o, ta ni natakí na ni xi'i, ta noo ñayuu kúnda'í ni kast'in to'on va'a Ndios.

23Ndiká'án ndi kúu ví ñayuu ko nákaní kuáchí ini xini na yu'u —kaá na.

24Tá ni ndi'i ni nandíó kuéi ta ni tanda'a Juan ñoo kua'an nó'o rá, dá ni kasá'a Jesús ká'an na xí'ín ñayuu ñoo sa'a Juan, ta kaá na:

—¿Ndá yoo ni sa'an ndo'ó ni sa nde'é ndó noo kúu noño'o íchí ñoo? ¿Á iin ta ko íin toon, tá'an ra xíko tát'on xíko iin ndoo kée tachí ni sa'an ndo ni sa nde'é ndó? **25**Koó, sa'a ñoo, ¿ndá yoo ni sa'an ndo ni

sà nde'é ndó, tá dáá? ¿Á iin taa ndíxi dá'ón táyíí ndáa? Kóó, chí ná'á vá mií ndó ña ñayuu ndíxi dá'ón táyíí ndáa, noon kúú na ndéi ve'e rey. **26** Sa'á ñóó, ¿ndá yoo nì sa'an ndo nì sà nde'é ndó, tá dáá? ¿Á iin profeta? Jaan, miían ndaa kuiti kaá yu'u ña ñaá kúú ná, ta ndáya'i cháá kà na o duú iin profeta. **27** Ta sa'a mií ná ká'an tuti iì Ndios di'a:

Ná ko'in tanda'í iin taa kuió noó ko'on noo yó'ó kastó'on ra to'on yu'u xí'ín ñayuu, dá ná kandeí nduu na kueídó'o na ña kían ko'on ka'on xí'ín ná, kaáan.

28 Sa'á ñóó ká'ín xí'ín ndó ña Juan, na dákodó ndúta ñayuu, noon kúú na ndáya'i cháá kà noo ndidaá kà taa nì kaki tìxi ñá'a. Tído na nóo cháá kà nákaa tìxi ndá'a Ndios, noon di'a kúú na ndáya'i cháá kà o duú Juan —kaá na.

29 Tá nì seídó'o ndidaá na ñoo yó xí'ín nda taa kí'ín ya'i sa'a ñó'o ña nì ka'an na, dá nì nakoni na ña kée Ndios ña ndaa xí'ín ná. Sa'á ñóó nì sodo ndúta ná nì kee Juan. **30** Tído taa fariseo xí'ín taa dána'a ley nì ku'ichì ini ra nì xini ra ña va'a kóni Ndios kee na xí'ín rá, sa'á ñóó kó nì xì'o ra mií rá dákodó ndúta ñaá Juan.

31 Dá nì kaa ta'ani sato'o yó Jesús: —¿Ndí kían tiin yu'u, dá ka'in xí'ín ndó táto'on kée ñayuu ndéi tiempo viti, ta ndá yoo kée táto'on kée na? **32** Na ndéi tiempo viti kée táto'on kée takuáchí tá ndéi xì sádikí xì noo yá'i, ta káyuu'ú tá'an xi: “Nì tuu ndu flauta, tído kó ní sársá'a ta'on ndo'ó. Ta nì xita ndu yaa nda'í

kua'an, tído kó ní nde'i'ì ta'on ndó.”

33 Ta kì'o dión ta'ani kée ndo'ó, chí tá nì kasáa Juan, na dákodó ndúta ñayuu, kó ní seí ta'on na pan, ta kó ní xì'i na vino, tído kaá ndo ña nákaa espíritu kini ini na. **34** Ta viti nì kasáa na nì nduu taa ñayuu yó'o, ta sásá'an va na, ta xí'i na vino, tído kaá ndo ña kúú ná iin taa nde'é, iin taa xí'i. Ta kaá ta'ani ndó ña kúú ná iin taa né'e tá'an va'a xí'ín taa kí'ín ya'i sa'a ñó'o, xí'ín ñayuu kíni.

35 Tído na kúú na ndichí, noon kúú ná'a ña kómí ndisa na ña ndichí.

Di'a nì kuu tá nì sa'an Jesús ve'e iin taa fariseo naní Simón

36 Iin taa fariseo nì seí nda'í noo Jesús ña ná ko'on na xí'ín rá ve'e ra kasá'an na. Dá tá nì ku'u Jesús ve'e ra, dá nì sà koo na xí'ín rá mesa.

37 Dá tá nì kandaq ini iin ñá'a kómí kuachi ió ñoo ñóó ña ió Jesús ve'e taa fariseo ñóó sásá'an na, kúú nì kasáan, ta né'an iin tindo'o ló'o noo ñó'o kirá támi sá'an. **38** Kúú nì sà ku'ín xitíán chí sata dí'a na, chí xoo noo ndéi sa'a ná. Dá nì kasá'a ndéi'ì ña, dá nì dakúchián sa'a ná xí'ín ndirá nooan. Ta xí'ín idí dinían nì danáyaaan ña. Dá nì chitóan ña, dá nì chi'an kirá támi sá'an ñóó iin ní kúú sa'a ná.

39 Tá nì xini taa fariseo, tá'an ra nì kana Jesús ve'e ra, ña nì kee ñá'a ñóó dión, dá nì kasá'a rá nákani ini ra: “Tá miían ndaa ndisa profeta kúú taa yó'o, dá kían kandaq va ini ra ndá ñá'a kúú ña k'é'e sa'a rá, chí iin ñá'a kómí kuachi va kían”, ká'an rá nákani ini ra. **40** Dá nì kaa Jesús xí'ín rá: —Simón, kóni ka'in xí'ón sa'a iin ña'a.

Dá nì kaa Simón:

—Ka'an ní xí'ín, maestro.

41Dá nì kaa na:

—Nì sà io iin taa sà dasá tóo di'ón. Ta uu taa sà tái noo rá. Iin ra sà tái o'on ciento di'ón plata, ta iin ka rá sà tái uu diko uxí. **42**Ta kọ ní'í ta'on ndin nduú rá di'ón dánaa rá ña tái rá. Ta kúú nì xí'o ká'ano va ini tã kúú sato'o di'ón ñoo sa'a ndin nduú taa ñoo. Ta viti, ka'an yó'ó ná kande'á, ɛndí káa taa ñoo kú'u cháá ka ini sa'a tã kúú sato'o di'ón ñoo?

43Dá nì kaa Simón:

—Taó kuendá yu'u ña taa nì sà tái kua'a cháá ka di'ón ñoo kúú rá kú'u cháá ka ini sa'a tã kúú sato'o di'ón ñoo.

Dá nì kaa Jesús:

—Ndaa nda'o nì ka'on.

44Dá nì nandíó kọ na nì sà nde'é ná noo ñá'a ñoo, dá nì kaa na xí'ín Simón:

—¿Á nì xinon tátọ'on nì kee ñá'a yó'o xí'ín yu'u? Tá nì kú'u yu'u ve'ón, kọ ní xí'o ta'on yó'ó takuí ndoo sa'í. Tído ñá'a yó'o nì dakúchián sa'í xí'ín ndirá nooan. Ta xí'ín idí dinjan nì danáyaaan ña. **45**Ta ni nooí kọ ní chító ta'on yó'ó, tído ñá'a yó'o, nda rá nì kasáaj nì kú'i ve'ón, kọ sá tuuán chitóan sa'í. **46**Ta ni diní kọ ní chikodó ta'on yó'ó sití, tído ñá'a yó'o nì chi'án ndutá támi sá'an sa'a yú'u.

47Sa'a ñoo ká'in xí'ón, va'ará kua'á nda'o kuachi kée ñá'a yó'o, tído sà nì ndoo vaan, sa'a ñoo kóni ndava'a vaán yu'u. Tído ñayuu ká'an ña cháá vá kúú kuachi na nì ndoo, noón kúú na cháá vá kóni na yu'u.

48Dá nì kaa na xí'ín ñá'a ñoo:

—Sà nì ndoo va kuachón noo Ndios.

49Ta ndidaa taa ndéi xí'ín ná mesa ñoo nì kasá'a ndátọ'on tá'an ra:

—¿Ndá yoo kúú taa káa, xiní rá, ña dándóo ra kuachi ñayuu noo Ndios?

50Dá nì kaa Jesús xí'ín ñá'a ñoo:

—Sa'a ña kándéé inon yu'u, sa'a ñoo nì kakón noo kuachón. Kua'an nó'on viti xí'an ió va'a inon.

Dá nì keeán kua'an nó'an.

Yó'o ká'an sa'a na ñá'a nì chindeé Jesús

8 ¹Tá nì ndi'i, dá nì sa'an Jesús nì xionoo na ndidaa ñoo ná'ano xí'ín ñoo kuálí, ta nì daná'a na tọ'on va'a ña ká'an sa'a ndi koo ndu'u ñayuu tixi ndá'a Ndios. Ta nì xionoo na xí'ín ndin uxí uu taa nì kaxi míf ná ñoo. ²Ta nì xionoo ta'ani dao na ñá'a xí'ín ná, tá'an na nì nduvá'a na, chi dao na nì sà ño'o espíritu kini, ta dao ka na nì sà kú'u. Ta tein na ñá'a yó'o nákaa María Magdalena, tá'an ña sà ño'o usá espíritu kini nì taó Jesús. ³Ta nákaa ta'ani ñá'a naní Juana, ña kúú ñadi'í taa naní Chuza, tá'an rá ndaá ve'e rey Herodes, xí'ín ñá'a naní Susana, xí'ín kua'á ka na ñá'a sà chindeé ñaá xí'ín ña ió noo ná.

Di'a kua'an ña nì nakani Jesús sa'a iin taa xítí tata

⁴Kúú kua'á nda'o ñayuu nì kii iin rá iin ñoo nì nataka noo nákaa Jesús. Dá nì kasá'a ná dákí'in tá'an na dao ña'a xí'ín tọ'on dána'a na, ta kaá na:

⁵—Iin taa xítí nì kee ra kua'an rá kuti ra tata noño'ó rá. Ta sa'a ña nì koon ni'ini ra tata ñoo, sa'a ñoo dao ña nì kuei yu'ú íchi. Ta nì sein ni'ini

naan. Kúú nì kasáa laa, ta kúú nì seí vá rían. ⁶Ta dao ka tata ñóó nì kuei tein yuu, ta nì xitaan. Tído nì ichian, dá chî kô ta'ón kô'oyo sa'án. ⁷Ta dao ka tata ñóó nì kuei tein ta'íón. Ta nì sa'ano dáó ñá xí'ín ta'íón ñóó, sa'á ñóó nì kuyátá váán nì kee rá. ⁸Ta kúú dao ka tata ñóó nì kuei noo kúú ñó'ó va'a. Kúú nì sa'ano va'a vaan. Ta kúú kuá'a ndava'o noni nì xí'oan, dá chî iin ciento noni nì xí'o iin iin tata ñóó —kaá Jesús.

Tá nì ndí'i nì ka'an na dión, ta kúú nì'i nda'o nì ka'an na:

—Ndi ndáa ndo'ó ió do'o, ta kúú kueídó'o va'a ndó!

⁹Dá ví nì ndat'ón ñáa taa xionoo xí'ín ná:

—Ndi dándáki to'on nì dakí'in tá'an ní nì ka'an ní xí'ín ndu'u?

¹⁰Dá nì kaa Jesús xí'ín rá:

—Noo ndo'ó nì xí'o Ndios ña kandaq ini ndo ña ná'a míí ná sa'a ndi kée na dándáki na. Tído dákí'in tá'an yu'u dao ña'a xí'ín to'on dána'i noo dao ka ñayuu, dá kían, va'ará ndidaa ka vían ndélé ná, tído o kandaq ta'on ini na ndi kóni kaaan, ta va'ará ndidaa ka vían ná kueídó'o na, tído o kátóni ta'on ini na.

Nákani Jesús ndi kóni kaa ña nì daná'a na sa'á taa xíti tata

¹¹Di'a dándáki to'on nì dakí'in tá'in nì ka'in xí'ín ndó. Kana'á ndó ña tata ñóó kúú to'on Ndios. ¹²Ta yu'u íchî noo nì kuei dao tata ñóó, ñóó kúú ñayuu seídó'o to'on Ndios, tído kasaq ña u'u, ta kúú díta váán to'on Ndios ña nákaa nío ná, dá ná o kándisa naan, ta o ní'i ná ña káki

na. ¹³Ta tein yuu noo nì kuei dao ka tata ñóó, ñóó kúú ñayuu seídó'o to'on Ndios, ta nátiin naan xí'an kádijí ini na. Tído kô ta'ón yo'an ini nío ná, sa'á ñóó tóó vá kándisa naan. Chî tá kásá'a ndó'o na tándó'ó, kúú kexoo na noo ña kándisa na. ¹⁴Ta tein ta'íón noo nì kuei dao ka tata ñóó, ñóó kúú ñayuu seídó'o to'on Ndios. Tído kásá'a ndí'i cháá ka ini na sa'á ña ió noo ná, ta kátóó na koo kuiká ná, ta ndí'i ini na sa'á ña'a luu ió ñayuu yó'o. Sa'á ñóó kô sísa na xí'ín to'on Ndios. ¹⁵Tído noñó'o va'a noo nì kuei dao ka tata ñóó, ñóó kúú ñayuu seídó'o to'on Ndios xí'ín ndino'o ini na, ta ndíta ndaa na xí'án. Ta kô sá tuu na kée na ña kóni Ndios.

Míían kánian na'a yo míí yó ña kúú yó kuendá Jesús, ta kueídó'o va'a yó ña dána'a na noo yo

¹⁶Kô iin ta'on chíno'o iin ítí, ta chíkani ndei na iin kidi nooan, ta ni kô chíkani de'é naan tixi xito. Di'a noo dikó chínoo naan, dá ná katoqan noo ndidaa na koku'u ini ve'e. ¹⁷Chî ndidaa ña'a dá'i noo ndo viti, daí ña natuuan. Ta ndidaa vá ña'a ñó'o de'é viti, daí ña natuuan, dá ná katoon nooan. ¹⁸Ta kueídó'o va'a ndó ña ká'in xí'ín ndó, chî ndidaa na natiin to'on ká'in, noon kúú na nì'í ña kandaq cháá ka ini na. Tído ndidaa na kô xí'ín natiin to'on ká'in, noon kúú na kexoo ña ká'an ná ná'a ná —kaá na.

Di'a nì kuu tá nì kasáa na ve'e Jesús nándukú ñáa ná

¹⁹Dá nì kasáa naná Jesús xí'ín ñani na nándukú ñáa ná. Tído kô ní kúu

ta'on natuu yati na noo ío nā, chi kuá'a nda'o ñayuu ni nataka ñoo. **20**Dá ni kasto'on iin ñayuu nákaa tein ñayuu kuá'a ñoo xí'ín Jesús:

—Naná ní xí'ín ñani ní ndíta na sata vé'e, ta kóni nā ka'an nā xí'ín ní.

21Dá ni kaa Jesús xí'ín ñayuu kuá'a ñoo:

—Ndi ndáa ñayuu seídó'o to'on Ndios, ta kée na choon sa'ándáan, noón vá kúu nanái xí'ín ñanij.

Di'a ni kuu tá ni sa'anda Jesús choon noó tachí xí'ín taño'o

22Iin kuu, dá ni kaa Jesús xí'ín taa xionoo xí'ín ná ini iin barco. Dá ni kaa nā xí'ín rá:

—Ná ko'o chika'anda yo iin ka xoo yu'ú taño'o.

Dá ni kee na kua'an nā. **23**Ta tein yá'a na kua'an nā noó taño'o ñoo, kúu ni kidi va Jesús. Kúu iin ndakána va ni kasá'a kána tachí déen noó taño'o. Sa'a ñoo ni kasá'a kokee takuií ini barco. Ta io nda'o ío ña keta ka'ani ra ini takuií ñoo.

24Dá ni natuu yati taa xionoo xí'ín Jesús noo kándu'u ná. Dá ni dandóto ñaá rá, ta kaá rá xí'ín ná:

—¡Maestro! ¡Maestro! ¡Ío ña kuu yo!

Dá ni ndoto Jesús. Dá ni sa'anda nā choon noó tachí xí'ín taño'o ñoo. Kúu ni sa tuu va tachí ñoo xí'ín ña ndakuei noó taño'o, ta kúu ni nakáa tátí vá rá. **25**Tá ni ndi'i, dá ni kaa Jesús xí'ín rá:

—¿Ndiva'a ko kándée iní ndo yu'u?

Kúu ni yu'ú nda'o taa xionoo xí'ín ná ñoo, ta ni naá iní rá. Dá ni kasá'a ndátó'ón tá'an míí rá:

—¿Ndá yoo ví kúu nā yó'o, chi nda tachí xí'ín taño'o seídó'o choon sa'ándá nā?

Di'a ni kuu tá ni taó Jesús espíritu kini ni sa ño'o ini iin taa

26Dá ni saa nā iin ka xoo taño'o noo kúu kuendá Gadara, ña xírndaá tá'an xí'ín kuendá Galilea. **27**Dá tá ni noo Jesús barco ñoo, dá ni kasáa iin taa ñoo ñoo, ta sa na'a nda'o ñó'o espíritu kini ini rá, ta ko ndíxi ta'on ra dá'on, ta ni ve'e ko ío rá, chí ini káo noo ñó'o ndii va ío rá.

28Tá ni xini rá Jesús, kúu ni'í nda'o ni kayu'ú rá. Dá ni sa kuíin xití rá noo ná, dá ni kasá'a ni'í nda'o ká'an rá xí'ín ná:

—¿Ndá kían ndó'o ní xí'ín yu'u, Jesús, míí ní nā kúu de'e Ndios ndáya'i? Séi nda'áví noo ní ña ná dá'a ni dándó'o naní ní nígí.

29Dióon ni kaaan, dá chí sa sa'anda va Jesús choon noón ña ná kankuei ña ini taa ñoo ko'an. Sa na'a nda'o ñó'an dándákian taa ñoo. Chí va'ará sa so'oni ñayuu ndá'a rá xí'ín sa'a rá xí'ín cadena xí'ín kaa viti, tído vaá óon va sa'ándá rá cadena ñoo. Ta sa kendúsá espíritu kini ñoo xí'ín rá kandaka ñaáán kua'an noo kúu ño'ó ichí. **30**Dá ni ndato'ón ñaá Jesús:

—¿Ndi nanón?

Dá ni kaa espíritu kini ñoo:

—Legión naníí.

Dióon ni kaaan chí kuá'a nda'o espíritu kini ñó'o ini taa ñoo. **31**Dá ni seí nda'í ña noo Jesús ña ná dá'a ni tanda'a ñaá ná ko'an nda maa noo iin naá. **32**Ta kuá'a nda'o kochí ñó'o sásá'an ndika yuku ñoo. Dá ni seí nda'í espíritu kini ñoo noo Jesús ña ná

konó ná ko'an ndu'an ini ri. Dá nì sonó ná nooán. ³³Ta kúú nì kankuei espíritu kini ñoo ini taa ñoo. Dá nì sa'an nì ndu'an ini kochí ñoo. Dá nì taxí tá'an ndi ndí'i rí kua'an ri yu'ú da'ò. Dá nì kuei ndava'a rí ini taño'o ñoo. Ta kúú nì kanda ri, dá nì xí'i ri.

³⁴Dá tá nì xini tã ndáka kochí ñoo ñã dión nì ndo'o rí, dá nì taxí tá'an ra kua'an rã kastò'on ra xí'in nã ndéi ñoo rã xí'in nã ndéi yúku sa'á ñã nì kuu dión. ³⁵Dá nì kankuei ñayuu ñoo kua'an nã kande'e ná ñã nì kuu. Tá nì saa nã noo iin Jesús, kúú nì xini nã ñã ió taa nì sã ño'o espíritu kini ñoo noo sá'a ná. Ta kúú sã ndíxi va ra dá'on ió rã. Ta sã iin taa ió va'a vá kúú rá. Kúú nì yu'ú nda'o ñayuu ñoo. ³⁶Ta ñayuu nì xini ñã nì kuu dión kúú nã nì nakani xí'in dao kã ñayuu ndi nì kuu nì nduva'a taa sã ño'o espíritu kini ñoo. ³⁷Dá nì kasá'á ndidaá ñayuu ndéi chí kuendá Gadara ñoo seí nda'í nã noo Jesús ñã ná ko'on nã iin kã xían, dá chî yu'ú nã sa'á ñã nì kuu dión. Dá nì kaa Jesús ini barco ko'on nã. ³⁸Tído nì seí nda'í taa nì sã ño'o espíritu kini ñoo noo ná ñã ná konó ná ko'on rã xí'in ná. Tído nì sa'anda Jesús choon noo rá ñã ná no'o rã, ta kaá nã xí'in rá:

³⁹—Nandió koo kua'an nó'on ve'ón, ta nakanón xí'in nã ñooon sa'a ndidaá ñã'a ndato nì kee Ndios xí'ón.

Dá nì ki'in ra kua'an nó'o rá. Ta nì kasá'á rá nakani ra xí'in ndidaá nã ñoo rã sa'a ndidaá ñã'a ndato nì kee Jesús xí'in rá.

**Di'a nì ndo'o de'e di'í tã naní Jairo
xí'in ñã nì ndo'o iin ñá'a ndó'o
kue'e táí nì**

⁴⁰Dá nì nandió koo tuku Jesús nì ndisáa nã iin kã xoo taño'o ñoo. Dá

nì natiin va'a ñaa kua'á nda'o ñayuu xí'an kádi ini nã, chî sã ndéi ndidaá vá ná ndáti ñaa ná. ⁴¹Dá nì kasáa iin taa naní Jairo, tá'an rã dándáki ve'e noo náta nã Israel ndéi ñoo ñoo. Dá nì sã ku'in xítí rá noo Jesús. Dá nì seí nda'í rã noo ná ñã ná ko'on nã ve'e ra, ⁴²chî nì kaa rã ñã ió iin tó'on de'e di'í rã, ta ió xí uxi uu kuia, ta sã xí'i va xi. Dá nì kee Jesús kua'an nã xí'in rá, ta dándútí ñaa ñayuu kuá'a kua'an xí'in ná ñoo. ⁴³Ta tein ñayuu ñoo nákaa ta'ani iin ñá'a ndó'o kue'e táí nì, ta sã nì xino uxi uu kuia ndó'an dión. Ta sã nì dandí'i vaan di'ón né'e va'an nì chiya'avián tã kétátá ñaa. Tído ni iin tó'on ta'on ra kò ní kándeé nduva'an. ⁴⁴Dá nì natuu yatián sata Jesús. Dá nì kaka'on ndá'an yu'ú dá'on ná. Ta kúú vití'ón di'a nì natuu nì ñoo.

⁴⁵Dá nì kaa Jesús:

—¿Ndá yoo nì kaka'on ndá'a dá'amái?

Tído ni iin tó'on ñayuu ñoo kò ní ka'an. Dá nì kaa Pedro xí'in ná:

—Maestro, ñayuu kuá'a yó'o kúú nã dándútí ñaa. Sa'á ñoo, ¿ndiva'a ndátò'on ní ndá yoo nì kaka'on ñaa?

⁴⁶Dá nì kaa Jesús:

—Koo, chî nì dakó'on ndá'a iin ñayuu dá'amái, chî nì kandaá ini ñã nì nduva'a iin ñayuu nì kee ndéí —kaá nã.

⁴⁷Tá nì kandaá ini ñá'a ñoo ñã o kúu ta'on chide'áan ñã nì keeán, kúú nì kasáa nã noo Jesús, ta ndéi ñinoán. Dá nì sã ku'in xítí nã noo ná. Ta noo ndidaá ñayuu ñoo nì nakanián ndiva'a nì kaka'on ndá'an dá'on Jesús, ta nì nakani

ta'anián ña vití'ón kuií vá nì nduvá'án tá nì keeán dión. **48**Dá nì kaa Jesús xí'án:

—De'e di'í, nì nduvá'ón sa'á ña kándéé inóon yu'u. Ta viti, kua'án nó'ón ve'ón xí'án ió va'a inóon.

49Ta kúú ká'an ií vá Jesús íin na xí'án, kúú nì kasáa iin taa nì kii ve'e Jairo, ta dándáki ve'e noo náta na Israel ñoó, dá nì kaa ra xí'ín rá:

—Sa nì xí'í va de'e di'í ní. Ná dá'a ka nì dáta'án ní maestro xaan.

50Tá nì seídó'o Jesús ña nì ka'an ra dión, dá nì kaa na xí'ín Jairo:

—O sa yu'óon. Sava'a yu'u kandeé inóon, ta kúú nduvá'a xi.

51Dá tá nì saa na nì ku'u na ve'e ra, ta ko ní sónó ná ña ku'u dao ka ñayuu xí'ín ná, sava'a Pedro xí'ín Jacobo, xí'ín Juan xí'ín tatá tadi'í ñoó, xí'ín naná va xi. **52**Ta ndidaa ñayuu ndéi ñoó ndéi'í na ndéi na, ta nda'í káyu'u ná sa'a tadi'í ñoó. Dá nì kaa Jesús xí'ín ná:

—O sa kuáki ndó, chi ko ní xí'í ta'on xi, kídí va xi.

53Ta kúú ndidaa ñayuu ñoó nì sakí ndaa va na Jesús sa'á ña nì ka'an na dión, chi ná'á vá ná ña sa nì xí'í va xi. **54**Dá nì tiin Jesús ndá'a xí, dá nì kaa na xí'ín xí:

—Di'í ló'o, ndakoo.

55Ta kúú nì nataki va xi. Ta kúú vití'ón vá nì ndakoo xi. Dá nì sa'anda Jesús choon noo na ve'e ña ná kí'o na ña'a kasá'an xi. **56**Ta tatá xí xí'ín naná xí nì naá nda'o ini na. Tído nì sa'anda Jesús choon noo ná ña ná o sa nákani na xí'ín nì iin tó'ón ñayuu sa'á ña nì kee na.

Yó'o nì sa'anda Jesús choon noo taa xionoo xí'ín ná ña ná ko'on ra dána'a ra sa'á to'on va'a Ndios

9 **1**Dá nì ndítútí Jesús ndin uxí uu taa xionoo xí'ín ná. Dá nì xí'o na choon noo rá ña kandeé rá taó rá ndidaa espíritu kini ñó'o ini ñayuu, ta kandeé rá nduvá'a ra ñayuu ndó'o iin rá iin kue'e. **2**Dá nì tanda'á ñaá ná kua'an ra dána'a ra sa'a ndi koo ndu'u ñayuu tixi ndá'a Ndios, ta nduvá'a ra na kú'u, **3**ta kaá na xí'ín rá:

—Ni iin ña'a o sa kóo ini ndo kane'e ndó ko'on ndo íchi, o sa kane'e ndó yíto katuu ndó ko'on ndo, ni léka ndo, ni pan, ni di'ón, ta o sa kane'e ndó iin ka kotó nadaon ndó. **4**Ta ndi ndáa mií vá ve'e nì saa ndo nì ku'u ndó, sava'a ñoó ní kandeí ndó nda ná kasandaá kuu kankuei ndó ko'on ndo iin ka ñoo. **5**Ta ndi ndáa mií vá ñoo noo ko ní xíin na natiin va'a na ndo'ó, ta kúú kankuei ndó ñoo ñoó, ta kidi ni'ini ndó ñoyaká iin sa'a ndo, ta ñoo kían ná'a ña ko náta'an ini Ndios xiní na na ñoo ñoó —kaá Jesús.

6Dá nì kankuei taa ñoó kua'an ra ndidaa ñoo dána'a ra to'on va'a sa'a Jesús, ta sa nduvá'a ra na kú'u ndéi iin iin xíán noo xionoo ra.

Naá iní rey Herodes kée ña ndato kée Jesús

7Tá nì ni'í tó'on rey Herodes sa'a ndidaa ña kée Jesús, ta kúú ko ná'á rá ndí kían nakani ini ra. Chi dao ñayuu ñoó kaá ña nì nataki Juan, ta noón kúú Jesús. **8**Ta dao ka na kaá ña kúú ná profeta Elías, ta nì ndixóo tuku na. Ta dao ka na kaá ña kúú

ná iin kạ profeta nị sạ io sạ na'á, ta nị nặtaki nạ viti. ⁹Dá nị kaa Herodes:

—Mii yu'u nị sa'anda choon, dá nị sa'anda rạ diko Juan. Tído, ẻndá yoo ví kúú tạ, tá'ạn rạ seídó'i kée ñạ'a ndato ñóó, tá dáá?

Sạ'á ñọó ndí'i ini rạ koni rạ Jesús.

Di'a nị kuu tá nị xị'o Jesús ñạ'a nị sạsá'an o'ọn mil tạ

¹⁰Tá nị ndịsáạ tạ xionoo xí'ín Jesús nị sa'ạn rạ ñọó choon nị sa'anda nạ ñọó rá, dá nị nặkani ra xí'ín ná sạ'á ñạ nị kee ra. Dá nị nặkuaka xoo ñạá Jesús, dá ndáka ñạá ná kua'ạn nạ iin xían ñọó kọó ñayuu ndéi yati ñọó naní Betsaida. ¹¹Tído tá nị kandaạ ini ñayuu ñóó ndéi chí kua'ạn nạ, dá nị kee na tákuei ñạá ná kua'ạn nạ. Ta kúú nị nặtiin vạ'a ñạá Jesús. Dá nị ạná'ạ nạ ñọó ná sa'ạ ndi kee Ndios dándáki na ñayuu nạ. Ta nị ndụvạ'a na nạ kú'u. ¹²Tá nị ini kuu dáá ñóó, dá nị nặtuu yati ñạá ndin uxị uu tạ xionoo xí'ín ná. Dá nị kaa rạ xí'ín ná:

—Ka'anda ní choon ñọó ñayuu kuá'ạ yó'o ñạ ná ko'ọn nạ ñọó kuálí túu ñó'o káa, o ko'ọn nạ ve'e ndíta yúky káa, dá ná ndukú ná ñạ'a kasá'an na, ta ná ni'ị ná ñọó kudị nạ, chị kọ tạ'ón ñạ'a keí ná yó'o.

¹³Dá nị kaa Jesús xí'ín rá:

—Kị'o ni mii ndó ñạ'a ná kasá'an ná.

Dá nị kaa rạ:

—Kọ tạ'ón kuá'ạ ñạ'a né'e ndu, sạvạ'a o'ọn va pan xí'ín uu tịyaká va. Ta, ẻndi kee ndu ko'ọn ndu kuiin ndu ñạ'a kasá'an ñayuu kuá'ạ yó'o? —kaá rạ.

¹⁴Ta kúú rá tát'ọn kị'o o'ọn mil tạ. Dá nị kaa Jesús xí'ín tạ xionoo xí'ín ná ñóó:

—Ka'ạn ndọ xí'ín ñayuu yó'o ñạ ná kandeí tá tu'u tá tu'u nạ. Ta uu diko uxị ná kakuu iin iin tu'u nạ.

¹⁵Ta dión nị kee ra. Dá nị sạ ndéi ndidaá kúú ñayuu ñóó. ¹⁶Dá nị tiin Jesús ndin o'ọn pan ñóó xí'ín ndin nduú tịyaká ñóó. Dá nị nande'ế ñọó ná chí induú. Dá nị nặkị'o na ndivé'e ñọó Ndios sạ'án. Dá nị sa'anda nạ pan xí'ín tịyaká ñóó. Dá nị xị'o naạ ñọó tạ xionoo xí'ín ná. Dá nị sa'ạn rạ nị dasá ráạ ñọó ñayuu ñóó. ¹⁷Dá nị sạsá'an ndidaá kúú ná ndạ ñọó nị ndinoo vạ'a ini nạ. Tá nị ndi'i, dá nị ặkútí tạ xionoo xí'ín Jesús uxị uu tịyikạ xí'ín ñạ'a nị kạndọo ñọó ñạ nị sạsá'an ñayuu ñóó.

Di'a nị kuu tá nị kaa Pedro ñạ Jesús kúú Cristo, nạ nị tanda'á Ndios kasạ dákạki ñạá

¹⁸Iin kuu nákaạ xoo Jesús ká'ạn nạ xí'ín Ndios, ta yati ñóó ndéi tạ xionoo xí'ín ná, dá nị ndạt'ón ñạá ná:

—ẻNdá yoo kúú yu'u, kaá ñayuu ñóó?

¹⁹Dá nị kaa tạ ñóó:

—Dao na kaá ñạ kúú ní Juan, nạ sạ dákódọ ndútạ ñayuu. Ta dao kạ nạ kaá ñạ kúú ní profeta Elías. Ta dao kạ nạ kaá ñạ kúú ní iin profeta nị sạ io sạ na'á, ta nị nặtaki nạ.

²⁰Dá nị kaa Jesús xí'ín rá:

—Ta ndo'ó viti, ẻndá yoo kúú yu'u, kaá ndọ'ó?

Dá nị kaa Pedro xí'ín ná:

—Mii ní kúú Cristo, nạ dákạki ñạá.

Kásto'on Jesús xí'ín t̃a xíonoo xí'ín ná ndí k̃ián ndo'o na, dá kuu ña

21Tído ñi sa'anda Jesús choon noó t̃a xíonoo xí'ín ná ñ̃a ná ọ s̃a kóo ini r̃a ka'an r̃a xí'ín ñi iin tó'ón ñ̃ayuu ndá yoo kúú ná. **22**Dá ñi kaa ña xí'ín rá:

—Miían ndúsa kánian kuá'á nda'o ñ̃a'a ndo'o naní ñi ñi nduu t̃a ñ̃ayuu yó'o. Ch̃i kuñó'ó ñ̃aá t̃a sá'ano ñ̃oo, xí'ín t̃a dut̃i sakuá'a, xí'ín t̃a dána'a ley Moisés. Ta kánian kuu ña. Tído t̃ixi kuú óñi, dá nataki va na.

23Dá ñi kaa ña xí'ín ndidaá t̃a ñ̃oo:

—Ndi ndáa ndo'ó ká'án kanoo xí'ín yu'u, dá k̃ián kánian dánkoo ndó ñ̃a kóñi mií ndó, ta natiin ndó cruz, ñ̃a k̃ián ió ndo kuu ndo s̃a'í iin rá iin kuú kuú, ta ndik̃o ndo yu'u, ná ko'ọ. **24**Ch̃i ndi ndáa ña kóñi dák̃aki na mií ná ñ̃ayuu yó'o, noón kúú ña kuu di'a. Tído ndi ndáa ña xí'í mií ñ̃a kuu ña sa'a yú'u, noón kúú ña ñi'í ñ̃a k̃aki na. **25**Dá ch̃i, ɔndi k̃ián va'a ñi'í ñ̃ayuu tá ná kandeé ná ñi'í ná ndidaá ñ̃a kuik̃á ió ñ̃ayuu yó'o, ta naá vá ná noo Ndios, ta ọ ñi'í ná ñ̃a kataki ña, ká'án ndó? **26**Ta ndi ndáa ñ̃ayuu ná xíka'an noo sa'a yú'u o s̃a'á to'in, dá k̃ián kaka'an ta'ani noó ña ñi nduu t̃a ñ̃ayuu yó'o s̃a'á noón tá ná kasandaá kuú nandio k̃o na xí'ín ndidaá ndéé ndato kómí mií ná, xí'ín ñ̃a kómí tatá ña Ndios, xí'ín ñ̃a kómí ángel kéchóon noo ná.

27Miían ndaa ná ka'in xí'ín ndó ñ̃a ió dao ndo'ó, ña ndíta yó'o, ọ kuú ta'on ndó nda ná koni ndo ndi k̃i'o dándáki Ndios —kaá Jesús.

Di'a ñi kuu tá ñi ñaye'e ndaa noo Jesús xí'ín dá'on ná

28Tá ñi ya'a ona kuu ñi ka'an na dión, dá ñi kee na ndáka na Pedro xí'ín Juan xí'ín Jacobo kua'an na diñi iin yúku iin ñ̃oo ka'an ña xí'ín Ndios. **29**Ta tein ká'an Jesús xí'ín Ndios, ta kúú ñi ndaon va tát'o'on káa noo ná. Kúú ñi ndukuxí dá'on ná, ta ñi ñaye'e ndaaan. **30**Ta kúú iin kuití vá ñi na'a noo uu t̃a, ta ndíta na ndátó'ón ná xí'ín Jesús. Iin na kúú Moisés, ta iin k̃a ña kúú profeta Elías. **31**Ta ndato ñi ñaye'e ndaa noo ndíta na. Ta ñi ka'an ña xí'ín Jesús sa'a ndí k̃ián ndo'o na, dá kuu ña, dá x̃ink̃o ñ̃a kánian ndo'o na ñ̃oo Jerusalén.

32Ta va'ará kud̃i nda'o Pedro xí'ín uu k̃a t̃a ñ̃oo kóñi r̃a, tído ñi s̃a ñ̃o'o ini r̃a s̃a'á ñ̃a ñi xini r̃a ñ̃a ndato ñi ñaye'e ndaa Jesús, ta iin na ká'an ña xí'ín uu t̃a ñ̃oo. **33**Tá ñi k̃asá'á kéxoo uu t̃a ñ̃oo kua'an ña, dá ñi kaa Pedro xí'ín Jesús:

—Maestro, va'a kúú ndéi ndu'u yó'o. Ná kava'a ndu oñi t̃iya'ó. Iian ná koo mií ní, ta iian ná koo Moisés, ta iin kaan ná koo Elías.

Dión ñi kaa r̃a, dá ch̃i k̃o ná'á ta'on ra ndí k̃ián ká'an r̃a s̃a'á ñ̃a ñi yu'ú r̃a. **34**Ta tein ká'an r̃a dión, kúú ñi ñaxing̃o iin vik̃o. Ta kúú ñi dadá'i ñ̃aá ná. Dá ñi yu'ú nda'o ra tá ñi xini r̃a ñi d̃a'i na ñi kee vik̃o ñ̃oo. **35**Ta kúú nda tein vik̃o ñ̃oo ñi seido'o ra ñi ka'an Ndios:

—Ta yó'o kúú de'e mañi yu'u. Kueídó'o ndó to'on ká'an xi.

36Tá ñi ndi'i ñi ka'an na dión, kúú nda iin tó'ón mí vá Jesús ñi kand̃o iin. Ta k̃o ní ká'an ndin

oní taa ñóó sá'á ña yó'o, chí tein kuú dáá ñóó kọ ní nákaní ta'on ra xí'ín ní iin tó'ón ñayuu sá'á ña ní xini rá diní yúku ñóó.

Di'a nì kuu tá nì nduvá'a Jesús iin tayíí nákaa espíritu kini

37Dá tá nì tũu noọ iin ká kuú, dá nì naxinq Jesús xí'ín taa ñóó sa'a yúku ñóó. Ta kúú kuá'á nda'o ñayuu nì saá nì nì'í ñaá.

38Dá nì kayu'ú iin taa nákaa tein ñayuu kuá'á ñóó, ta kaá rá:

—Maestro, seí nda'ávíi noọ ní nduvá'a ní de'e ló'í, chí iin tó'ón diní dáá vá kúú xí noọí, **39**chí iin ndakána va tíin ñaá iin espíritu kini, ta nì'í nda'o káyuu'ú xí kéean, dá sa'ání yí'í ñaáán, ta kánkuei chí'ion yú'u xí, ta kéndavá'a nda'o ña xí'ín xí, ta kọ xí'ín ta'an vaan dáyaá chíchí ñaá.

40Sá'á ñóó nì seí nda'ávíi noọ taa xíonoo xí'ín ní káa, ña ná taó rá ña, tído kọ ní kándeé ta'on ra.

41Dá nì kaa Jesús:

—Nandeé ká vían ñayuu kọ kándísa kúú ndo'ó, ta dó'ó nda'o ndó? Ta, ¿ndidaa ká ví kị'o ndeé iní sa'a ndọ? Kane'e de'ón ná kii.

42Tá sa kua'an kuyati ra xí'ín tayíí ló'o ñóó noọ Jesús, ta kúú nì koon ñaá espíritu kini ñóó nda noñó'o, ta nì sa'ání yí'í ñaáán. Dá nì sa'anda Jesús choon noón ña ná ketaan kua'an. Dá nì nduvá'a na tayíí ló'o ñóó. Dá nì nakị'o ñaá ná noọ tatá xí. **43**Kúú nì naá iní ndidaa ñayuu ndíta ñóó sá'á ña ndato nì kee Ndios.

Yó'o nì kaston tuku Jesús xí'ín taa xíonoo xí'ín ná ndí kían ndo'o na, dá kuu na

Ta tein naá ini ndidaa ñayuu ñóó sa'a ndidaa ña ndato nì kee Jesús, dá nì kaa na xí'ín taa xíonoo xí'ín ná:

44—Kueídó'o va'a ndó ña ko'in ka'in xí'ín ndó, chí ko'on iin taa nakị'o ra na nì nduu taa ñayuu yó'o noọ ndá'a tẹ xini u'u ñaá.

45Tído kọ ní kátóni ta'on ini taa ñóó ndivá'a nì ka'an na díon, chí ndadí vá ñaxintóni rá, ta yu'ú rá ndato'ón rá Jesús ndi dándáki to'on nì ka'an na.

Dána'a Jesús ndá yoo kúú na ndáya'i cháá ká noọ Ndios

46Dá nì kasá'á ndátó'ón kuáchí taa xíonoo xí'ín ná sa'a ndá yoo kúú taa ndáya'i cháá ká tein míí rá ñóó.

47Tído nì kandaq ini Jesús ña nákaní ini rá díon. Kúú nì tiin na ndá'a iin tayíí ló'o. Dá nì chíkani ñaá ná díjín ná, **48**dá nì kaa na:

—Ndi ndáa mííó ñayuu natiin va'a ta ló'o yó'o sá'á ña kúú ná kuendá yu'u, dá kían nda míí vá yu'u natiin va'a na. Ta na nì natiin yu'u, nda Ndios nì natiin na, chí míí ná nì tándá'a yu'u vejí ñayuu yó'o. Chí iin rá kọ ndáya'i tein míí ndó xaan, rọón kúú rá ndáya'i cháá ká noọ Ndios —kaá na.

Kaá Jesús ña ñayuu kọ naá xí'ín ná, noón kúú na ndíta xoo míí ná

49Dá nì kaa tẹ naní Juan xí'ín ná:

—Maestro, nì xini ndu'u iin taa taó espíritu kini xí'ín kuú míí ní.

Tído kọ xíonoo ta'on ra xí'ín yó,
sà'á ñóó nì chítuu va ndu'u rạ.

50 Dá nì kaa Jesús xí'ín rá:

—Ná dá'a nì chituu ndó rạ, chị nà
kọ nàá xí'á, ñóón kúú nà ndíta xoo
yọ.

**Di'a nì kuu tá nì ñanáni Jesús Jacobo
xí'ín Juan**

51 Tá sạ kua'ạn xịnkọ kuu no'ọ
Jesús induú, dá nì chikaa ini nà
ko'on ndaa nà nda ñoo Jerusalén.

52 Dá nì tanda'a ná dao tẹa kua'ạn rạ
noo. Dá nì sạ rạ nì ku'u ra iin ñoo
ló'ọ nákaa chí kuendá Samaria di'a,
dá kenduu rạ noo kande na, nì
ka'án rá. **53** Tído kọ ní xín ta'on nà
ñoo ñóó natiin ñaá ná, chị nì
kandaq ini nà ña chí Jerusalén di'a
va chíka'anda nà ko'on nà. **54** Tá nì
kandaq ini Jacobo xí'ín Juan ña nì
kee ñayuu ñóó dión, dá nì kaa rạ
xí'ín Jesús:

—Tatá, ịá kọ kóni ní ná ka'anda
ndu choon, dá ná koon ñó'ó kẹi
induú káa tátọ'on nì kee Elías, dá ná
naá ndi'i nọ ñayuu ñóó?

55 Dá nì nandio kọ Jesús nì
ñanáni ñaá ná, ta kaá nà xí'ín rá:

—Kọ ná'á ta'on ndó ndí kịán
kedaá xí'ín ndó, dá ká'ạn ndọ dión,
56 chị kọ ní kasaq ta'on nà nì nduu
tẹa ñayuu yó'ọ ña kịán dánaá nà
ñayuu, di'a nì kasaa nà dákaki ñaá
ná.

Dá nì kee na kua'ạn nà iin kạ ñoo.

**Di'a nì ka'ạn Jesús xí'ín dao ñayuu nì
ka'án kanoo xí'ín ná**

57 Ta nani xika na kua'ạn nà íchị
ñoó, dá nì kaa iin tẹa xí'ín Jesús:

—Tatá, íói ña kanooi xí'ín mií ní
ndeí kúú míí vá nọ kọ'on ní.

58 Dá nì kaa Jesús xí'ín rá:

—Kana'ón ña íó va káo noo ñó'ọ
ndikuii, ta íó ta'ani táka noo ñó'ọ
laa. Tído nà nì nduu tẹa ñayuu yó'ọ
nì noo kanóo dinị ná kọó.

59 Dá nì kaa nà xí'ín iin kạ tẹa ñóó:

—Nakíi, kanoo xí'ín yu'u.

Dá nì kaa tẹa ñóó:

—Tatá, konó ní dinñó'ó kạ ná
ko'ín dánduxi tatái, dá kasaq, ko'ọ.

60 Dá nì kaa Jesús xí'ín rá:

—Dánkoo nà kúú ndịi ná dánduxi
ñaá dao kạ nà kúú ndịi. Tído yó'ó,
kua'án kanooón dána'on nọ ñayuu
ndi kee na ndu'u na tịxi ndá'a
Ndios.

61 Dá nì kaa iin kạ tẹa xí'ín ná:

—Tatá, kóni kanooi xí'ín mií ní,
tído dinñó'ó kạ konó ní ná ko'ín
kastọ'in xí'ín nà ve'i, dá ná kasaq,
ko'ọ.

62 Dá nì kaa Jesús xí'ín rá:

—Iin tẹa tiiin nda'á yata, ta nándio
kọ ra ndé'é rá chí sata, rọón kúú rạ
kọ chóon ta'on kuti. Kị'ọ dión ta'ani
ndó'ọ nà ndí'i íí vá ini sà'á ña íó
noo ná, chị kọ chóon ta'on na
dána'a nà sa'a ndi kee ñayuu ndu'u
na tịxi ndá'a Ndios.

**Sa'ándá Jesús choon nọ onị diko uxị
tẹa ña ko'on rạ ndidaa ñoo dána'a rạ**

10 ¹Tá nì ndi'i ña yó'ọ, dá nì
kaxi sato'ọ yọ Jesús onị diko
uxị kạ tẹa. Dá nì tanda'a ná uy rá
uy rạ ko'on rạ ndidaa kúú ñoo xí'ín
iin rá iin xían nọ kọ'on mií ná. ²Dá
nì kaa nà xí'ín rá:

—Míiạn ndaa kuiti káa nda'ọ ña'a
dákée yó, tído cháá nda'ọ kúú tẹa
dákée ña, chị ku'a'á nda'ọ ñayuu
ndéi nduu ndu'u tịxi ndá'a Ndios,
tído cháá vá kúú tẹa dána'a noo ná.

Sa'á ñoó kaka ndo ña maní noo Ndios, na kúu sato'o ñayuu ñoó, dá ná tanda'á ná cháá ka taa ko'on ra dána'a ra noo ñayuu na. ³Kua'án ndo'ó viti, tído noo tánda'á yu'u ndo'ó ko'on ndo kakuu ndó tát'on léko tein ndigüe'l lobo. ⁴Ta o sa káne'e ndó léka ndo ko'on ndo, ni noo kaño'o di'ón ndo, ta ni dao ka ndisa kayi'i ndó, ta ni o sa kakuíta tóo ndó ka'an ndo ndisá'án xí'in ni iin tó'ón ñayuu íchí noo ko'on ndo. ⁵Ta ndi kaa mií vá ve'e ni saá ndo ni ku'u ndó, dinñó'ó di'a kaa ndo xí'in na ndéi ve'e ñoó: "Ná kandeí va'a ní." ⁶Tá ió iin kaa ñayuu va'a ve'e ñoó, dá kían ná kandeí va'a ndisa na. Tído tá koo iin kaa ñayuu va'a ndéi ñoó, dá kían nandio koo ña va'a ñoó noo mií vá ndó. ⁷Ta mií ve'e ñoó ní kandeí ndó. Ta keí ndó, ta ko'o ndó ndi ndáa mií vá ña'a xí'o na noo ndo. Chí iin ta kéchoon kánian níl ña kúu ya'i ra. Ná dá'a ni tóo tuku nadaon ndó ve'e noo kandeí ndó. ⁸Ta ndi ndáa mií vá ñoo noo ni saá ndo, ta ni natiin va'a na ndo'ó, dá kían keí ní ndó ndi kúu mií vá ña chikodó ná noo ndo, ⁹ta nduva'a ndó na kú'u ndéi ñoó, dá kaa ndo xí'in ndidaá ná: "Sa ni kuyati va kuu ña ndu'u ñayuu tixi ndá'a Ndios." ¹⁰Tído ndi ndáa mií vá ñoo noo ni saá ndo, ta ko ní xíin na natiin va'a na ndo'ó, dá kían kankuei ndó keí ñoo ñoó, dá kaa ndo: ¹¹"Ñoyaká ñó'o ñoo ndo, ña ni tiin sa'a ndú, ña yó'o kidi ni'ini ndu, dá kana'á ndó ña ko náta'an ini Ndios xiní na ndo'ó. Tído kana'á ndó ña sa ni kuyati va kuu ndu'u ñayuu tixi ndá'a Ndios", kaa ndo. ¹²Ná ka'in xí'in ndó ña tá ná

kasandaá kuu keyíko Ndios sa'á ñayuu, dá kían ka'í cháá ka ví ndo'o na ñoo ñoó o duú ña ni ndo'o ñayuu kíni ni sa ndei ñoo Sodoma tá sa na'á.

Nda'í kúu ví na ndéi ñoo Corazín, xí'in na ndéi ñoo Betsaida, kaá Jesús

¹³¡Nda'í kúu ví ndo'ó, na ndéi ñoo Corazín! Ta, ¡nda'í kúu ví ndo'ó, na ndéi ñoo Betsaida! Chí tá ní kée yu'u ña ná'ano noo ñayuu ndéi ñoo Tiro xí'in ñoo Sidón tát'on ni kee yu'u ña ná'ano noo ndo'ó, ta kúu nda sa oon va ni nandixi nda'í na, ta ni nandei nda'í na noo yaá sa'á ña ni nandikó ini na sa'á kuachi ni kee na, ní kúu. ¹⁴Sa'á ñoó tá ná kasandaá kuu keyíko Ndios sa'a ndidaá ñayuu, dá kían ka'í ka ví ndo'o ndo'ó o duú ñayuu ndéi ñoo Tiro xí'in ñoo Sidón. ¹⁵Ta ndo'ó, na ñoo Capernaum xaon viti, ká'án ndó ña nda induú xinkuei ndó. Tído ndo'ó kúu na ko'ono ni'ini Ndios nda maá indayá.

¹⁶Dá ni kaa Jesús xí'in ndin oni diko uxí taa ñoó:

—Ndi ndáa ñayuu seíd'o'o to'on ká'an ndo, dá kían nda yu'u seíd'o'o na. Ta ndi ndáa ñayuu kuñó'ó ñaá, ta nda yu'u kuñó'ó ná. Ta ndi ndáa ñayuu, tá kuñó'ó ná yu'u, kuñó'ó ta'ani na tatá Ndios, na ni tanda'á yu'u vejí —kaá na.

Di'a ni kuu tá ni ndusáa oni diko uxí taa ñoó

¹⁷Tá ni nandio kuéi oni diko uxí taa yó'o ni ndisáa ra noo choon ni sa'an ra, kúu kádií nda'o ini ra. Dá ni kaa ra xí'in Jesús:

—Tatá, nda espíritu kini seídó'o ñaá tá sa'ándá ndu choon nooán xí'ín kuu mií ní.

18Dá nì kaa Jesús xí'ín rá:

—Jaan, chi nì xini yu'u nì kankao ña u'u nda induú táto'on kì'o kánkao tasa. **19**Miían ndaa kuiti nì xì'oi choon noo ndo, sa'á ñoó koó ña'a ndo'o ndó tá ná kuein nakána ndó sata koó, xí'ín tído'oma. Ta nì xì'oi ta'anii choon noo ndo ña kandeé ndó xí'ín ndidaá ndée kómí ña u'u, ta ni iin ña'a o kandeé kendava'an xí'ín ndó. **20**Tído ná dá'a ni kadii téi ini ndo sa'á ña seídó'o espíritu kini choon sa'ándá ndo. Di'a kadii cháá ka ini ndo sa'á ña sa kándodó vá kuu ndo noo tuti Ndios nda induú.

Kadii nda'o ini Jesús kée Espíritu i Ndios

21Dá nì nakutí Jesús xí'ín ña kadii ini na nì kee Espíritu Ndios, dá nì kaa na:

—Kéká'ano yu'u mií ní, tatá Ndios, mií ní kúu sato'o induú xí'ín noño'o yó'o, chi nì chikáa de'é ní ña yó'o noó na ndichí, xí'ín na kátóni ini. Ta nì na'a nían noó na ko kátóni va'a ini. Jaan, kì'o dión nì kee ní, tatá, chi kì'o dión nì nata'an ini mií ní.

22Ta ndidaá ña'a nì nakì'o tatá Ndios noó yu'u. Ta ni iin tó'ón ñayuu ko ná'a nda yoo kúu de'e Ndios, chi iin tó'ón diní miíó tatá Ndios kúu na ná'a ñaá. Ta ni iin tó'ón ñayuu ko ná'a tatá Ndios, chi iin tó'ón diní de'e va na kúu na ná'a ñaá, xí'ín na nì chikaa ini de'e Ndios na'a na noo —kaá na.

23Dá nì nandio koo na nì sa nde'é ná noó taa xionoo xí'ín ná, dá nì kaa na xí'ín sava'a mií vá taa ñoó:

—Ndiká'an ndi kúu ví na xini xí'ín noó ña xini mií ndó viti. **24**Chi ká'in xí'ín ndó ña kuá'a ndava'o profeta xí'ín rey nì ka'an rá koni ra ña xini ndo'o viti, tído ko ní xini ta'on raan. Ta nì ka'an rá kueídó'o ra to'on seídó'o ndó viti, tído ko ní seídó'o ta'on raan —kaá na.

Di'a kua'an ña nì daná'a Jesús sa'á ña va'a nì kee iin taa kuendá Samaria

25Tá nì ndi'i, dá nì nakuiin ndichi iin taa dana'a ley, dá chi kóni ra korndodó rá Jesús. Dá nì ndato'on ñaá rá:

—Maestro, ¿ndí kían kánian keei, dá nì'í ña kataki chíchí?

26Dá nì kaa Jesús xí'ín rá:

—¿Ndi kaá ley Moisés? ¿Ndi kían kánda inon ña ká'an?

27Dá nì kaa taa dana'a ley ñoó:

—Di'a va kaáan: “Koni ndo sato'o yo Ndios xí'ín ndino'o nio ndo, xí'ín ndino'o ini mií ndó, xí'ín ndidaá kúu ndée ndo, xí'ín ndidaá ñaxintóni ndo. Ta ku'u ini ndo sa'á ñayuu xí'ín ndó táto'on kì'o ndó'o ndó xí'ín mií ndó.”

28Dá nì kaa Jesús xí'ín rá:

—Va'a nda'o nì nandio né'ón ña nì ndato'in yo'ó. Kua'an viti, ta keeón ña, dá konon kataki chíchón.

29Dá nì ndukú taa ñoó ndi kee ra kenda ra ña ká'an mií rá. Kúu nì kaa ra xí'ín Jesús:

—¿Ndá yoo kúu ñayuu xí'ín yu'u ñoó?

30Dá nì ka'an Jesús xí'ín rá:

—Iin kuu dá nì keta iin taa ñoo Jerusalén. Dá nì kee ra konoo ra kua'an ra íchi kua'an chí ñoo Jericó di'a. Ta íchi ñoó nì kankuei taa kuí'íná nì tiin ñaá rá. Kúu nì taxí vichí ñaá rá.

Ta kúú nì kani kini ñaá rá. Sà nda kuu ra. Dá nì kee tã kuí'íná ñóó kua'an ra. ³¹Ta kúú íchì ñóó konoo iin tã duti kua'an ra. Tá nì xini ra kándu'u tã nì tãrkue'e ñóó, ta kúú nì kaó xoo va ra nì yà'a ra kua'an ra. ³²Kúú nì kasandaá ta'ani iin tã levita kéchóon ve'e ño'o ká'ano kua'an ra. Tá nì xini ra kándu'u tã nì tãrkue'e ñóó, kúú nì kaó xoo ta'ani ra nì yà'a ra kua'an ra. ³³Tído iin tã kuendá Samaria kua'an ta'ani íchì ñóó. Tá nì xini ra kándu'u tã nì tãrkue'e ñóó, kúú nì kixian nì ku'u nda'o ini ra sa'a rá. ³⁴Ta kúú nì natuu yati ra noo kándu'u roón. Dá nì kuei ra sití xí'ín vino noó nì tãrkue'e ñóó, dá nì kao noo raán iin dá'on. Dá nì chinóo ñaá rá satã burro ra né'e ra kua'an ra. Dá nì saá ra iin ve'e noo kídì ñayuu xíka íchì ñóó. Dá nì sã io ra nì sã ndaa ñaá rá. ³⁵Tá nì tũu noo iin kã kuú nì kasandaá hora ko'on ra. Dá nì taó rá uu dì'on plata, dá nì xì'o raan noo sato'o ve'e ñóó. Dá nì kaa ra xí'ín rá: “Kee ní ña manì koto ní tã yó'o. Tá nì kãndaa ní cháá kã dì'on míí ní nì xito ní ra, dá tá ná nandió kooi, dá nandió né'ì dì'on ní”, kaá ra.

³⁶Ta viti, ¿ndí káa iin tã noo ndin oni tã yó'o ná'a ña mían ndaa ndisa ñayuu xí'ín rá kúú tã nì dãrkue'e tã kuí'íná ñóó, ká'an yó'ó?

³⁷Dá nì kaa tã dána'a ley ñóó:

—Tá'an ra nì ku'u ini sa'a tã nì tãrkue'e ñóó.

Dá nì kaa Jesús xí'ín rá:

—Ta kì'o dión ta'ani kua'an yó'ó keeón.

**Di'a nì kuu tá nì sã io Jesús ve'e
Marta xí'ín María**

³⁸Dá nì kee Jesús sã xíka na kua'an na. Dá nì saá na iin ñoo ló'o,

ta ñóó ió iin ñá'a naní Marta. Ta nì natiiin va'an Jesús ve'an. ³⁹Ta ió iin ku'an naní María, ta nì saaan nì sã kooán noo sá'a Jesús, ta ióan seídó'an ña dána'a na. ⁴⁰Tído ndí'i cháá kã ini Marta kéeán choon ió nooan. Dá nì natuu yatián noo ió Jesús, dá nì kaaan xí'ín ná:

—Tatá, ¿á kó ndé'é ní ña iin tó'on vá yu'u náka kéchóon, ta ió oon ku'i? Ka'an ní xí'ín xí ná chindeé tá'an xi xí'ín.

⁴¹Dá nì kaa Jesús xí'ín:

—Marta, Marta. Ndí'i nda'o ini yó'ó, ta nákanì inon sa'a kua'a nda'o ña'a. ⁴²Tído iin tó'on vá ña'a kían ndáyá'i cháá kã. Ta ñóó kían nì kaxi María yó'o, ta nì iin tó'on ñayuu kó kánian ketéin noo xí kueídó'o xi yu'u —kaá na.

**Di'a kua'an ña nì dána'a Jesús sa'a
ndi kee yó ka'an yó xí'ín Ndios**

11 ¹Di'a nì kuu tá náka Jesús ká'an na xí'ín Ndios iin xían. Tá nì ndí'i nì ka'an na xí'ín Ndios, dá nì kaa iin tã xionoo xí'ín ná ñóó:

—Tatá, dána'a ní noó ndu'u ndi kee ndu ka'an ndu xí'ín Ndios tátò'on nì dána'a Juan noo tã sã xionoo xí'ín ná.

²Dá nì kaa Jesús xí'ín rá:

—Tá kua'an ndo ka'an ndo xí'ín Ndios, di'a kaa ndo xí'ín ná:

Tatá míí ndu'u, na ió induú, ná natiin kuú míí ní ndidaá tá'an ñaño'ó.

Ta ná kii ní dándáki ní ñayuu yó'o.

Tátò'on kì'o kée ní ña kóni ní induú xaán, kì'o dión ta'ani ná koo noño'ó yó'o.

3 Ta kị'o ní ña xínñó'ó ndu'u keí ndú iin iin kuu kuu.

4 Ta ká'ano koo ini ní sá'á kuachi ndu tát'on kị'o xí'o ká'ano ta'ani ini ndu'u sá'á na yá'a noo ndú.

Ta o sá kónó ní kuei ndu noo kuachi, ta dákaki ní ndu'u noo ña kini.

5 Dá nị kaa ta'ani na:

—Ta ndi ndáa ndó ió iin amigo, ta dao ñoo kua'an ndo ve'e na, ta ká'an ndo xí'in ná: “Amigo, tei tóo ní onị pan nani'í, 6 dá chị nị kasáa iin amigoi ve'i, ta xíká nị kii ra, ta ko tálón ña'a kị'oi keí rá.” 7 Dá kaa na xí'in ndó nda maá ini ve'e na: “O sá dáta'oon yu'u, chị sá ndadí vá yé'í, ta sá kándu'u vái kídii xí'in de'i noo xító. Sá'á ñoó o kúu ta'on nakooi kị'oi ña nooon.” 8 Tído va'ará ná o náko na kị'o naan noo ndo sá'á ña kúu ná amigo ndo, tído sá'á ña ká'an téi ndo ndíta ndó, sá'á ñoó nakoo na kị'o na ña xínñó'ó ndó. 9 Tído yu'u ká'an xí'in ndó, kaka ndo ña xínñó'ó ndó noo Ndios, ta kúu ni'í vá ndóan. Nandukú ndóan, ta kúu ni'í vá ndóan. Dákásá ndó yé'é, ta kúu nongo váan noo ndo. 10 Dá chị ndidaá na xíkáan, ta ni'í náan. Ta ndidaá na nándukú ña, ta ni'í náan. Ta ndidaá na dákásá yé'é, ta nongan noo ná.

11 Ta ndi ndáa ndo'ó, na kúu tatá, tá xíká de'e ndó pan keí xí noo ndo, á xí'o ndó iin yuu noo xí? O, tá xíká xí iin tịyaká keí xí, á xí'o ndó iin koq noo xí? 12 O, tá xíká xí iin nduu keí xí, á xí'o ndó iin tịdó'oma noo xí? 13 Koó, dá chị va'ará kúu ndó ñayuu kını, tído tị'a ndó kị'o ndó ña va'a noo de'e ndó. á ko

ná'á ta'on ndó ña sá kaá ká ví tatá Ndios, na ió induú? Chị kị'o na Espíritu iị ná noo ndi ndáa na xíká ñaá noo ná —kaá Jesús.

Di'a nị kuu tá nị kaa dao ñayuu ña taó Jesús espíritu kini kée ña u'u

14 Iin kuu nákaa Jesús taó na iin espíritu kini, tá'an ña nị keń'í iin taa. Dá tá nị keta espíritu kini ñoo kua'an, kúu nị naka'an va taa ñoo. Kúu nị naá ndava'o iní ñayuu ndéi ñoo. 15 Tído dao ñayuu ñoo nị kaa:

—Beelzebú, tá'an ña kúu sato'o espíritu kini, ñoo vá kían xí'o choon noo taa káa, sá'á ñoo kándée rá taó ra espíritu kini —kaá na.

16 Ta dao ká ñayuu ñoo kátoó korndodó ná Jesús, sá'á ñoo nị xíká na ña ná kee na iin ña'a ndato chí induú. 17 Tído sá ná'á vá Jesús ndi nákani ini na. Dá nị kaa na xí'in ná:

—Kana'á ndó ña tá naá tá'an iin rey xí'in ñayuu dándáki ra, dá kían naá vá choon né'e ra. Ta tá tá'anda tá'an ñayuu ndéi ini iin ve'e, dá kían naá vá noo ndéi na. 18 Ta dión ta'ani ndo'o ña u'u mii noo tá kasá'á ta'anda tá'an xí'in ña kéchóon noón, chị, ịndi koo kaka choon né'an? Tído ndo'ó kúu ra ká'an ña xí'in choon nị xí'o Beelzebú taó yu'u espíritu kini kéchóon noón. 19 Chị tá taó yu'u espíritu kini xí'in choon nị xí'o Beelzebú noo, dá kían, ịndá yoo nị xí'o choon noo ndá'a taa ñoo mii ndó ña taó rá espíritu kini, tá dáá? Tído taa ñoo kúu ra ná'a ña o duu ña ndaa kían ká'an ndo sá'í. 20 Tído tá taó yu'u espíritu kini xí'in choon nị xí'o Ndios noo, dá kían kana'á ndó ña mían ndaa kuiti sá nị kasandaá va kuu ndu'u ñayuu tịxi ndá'a Ndios.

21'Tá ió iin taa ndakí ndaá rā ve'e ra xí'ín espada, dá kían ni iin tó'ón ñayuu o kúu ku'u ki'in kuí'íná ná ñā'a ió noo rá. 22Tído tá ni kasáá iin ká taa ndakí cháá ká noo ió rā, dá kían vaá óon va kandeé rá xí'ín rá, ta kuio ndaa ndi'i ra espada rā, tá'an ñā sá kandeé iní rā sá chindeé ñāá, ta dasá ndi'i ra ñā sá komí taa ñoó. 23Ta nā kō ndíta xoo yu'u, noón kúu nā xini u'u ñāá. Ta nā kō chindeé yu'u xí'ín ñā kēei, noón kúu nā dátúú di'a ñāá.

**Di'a ndó'o iin taa tá nándió kōo
espíritu kini nákaaān ini rā**

24'Tá kéta iin espíritu kini ini iin taa, dá kían kua'an iin xían noó ichí ndukúán noo nani'i ndééán. Tído tá kō nání'án noo nani'i ndééán, dá kásá'á nákani inian: "Nandió kōo tukui no'i ve'e noó ni ketai vejí", kaáān. 25Tá ni nasáān ni ndu'an ini taa noó ni sá ioān, kúu ndato ni natu'án, ta ñóhí vii káaan. 26Dá kua'an kuakaan usā ká espíritu kini cháá ká o duú mián, dá nasaān ndu'an kaño'an ini taa ñoó. Ta kúu ka'í ká ví kasá'á ndo'o níó rá o duú tátō'on kī'o ni sá ndo'o níó rá sá kee espíritu kini mií noó ñoó —kaá Jesús.

**Ndiká'án ví ñayuu seídó'o to'on Ndios,
ta kée na choon sa'ándáān, kaá Jesús**

27Tein ká'an nā to'on yó'o, kúu ni kayu'ú vá iin ñā'a tein ñayuu kuá'a ñoó:

—Ndiká'án ndi kúu ví ñā'a ni ñakáki mií ní, nā ni ñachíhí mií ní.

28Dá ni kaa Jesús:

—Ndiká'án ndi kúu cháá ká ví nā seídó'o to'on Ndios, ta kée na choon sa'ándáān.

**Di'a kua'an ñā ni ka'an Jesús sa'a
ñayuu xíkā ñā kee na iin ñā ndato**

29Ta kúu ni kasá'á só'óní tá'an ñayuu kuá'a ñoó kua'an nā noo iin Jesús. Dá ni kasá'á Jesús ká'an nā xí'ín ná:

—Ñayuu kīni ndā'o kúu ndo'ó, nā ndéi tiempo viti, dá chí xíkā ndo ñā kee yu'u iin ñā ndato, dá kandía ndó yu'u. Tído ni iin tó'ón ñā ndato o kēei noo ndo, sava'a ñā ndato ni kee Ndios xí'ín Jonás kúu ñā ndato koni ndo ndo'i. 30Chí tátō'on ni kee Ndios iin ñā ndato xí'ín Jonás tá ni tanda'a ñāá ná ni sa'an nā ñoo ká'ano naní Nínive, kī'o dión ta'ani kee na iin ñā ndato xí'ín nā ni nduu taa ñayuu yó'o noo ndo'ó, nā ndéi tiempo viti.

31'Ta nakuiin ndichi ñā'a sá ñandáki chí Sur di'a tá ná kasandaá kuu keyíko Ndios sa'a ndidaá ñayuu, ta ka'an kuachián sa'a ñayuu ndéi tiempo viti, dá chí ndā noo xíká cháá ká ñayuu yó'o ni kixián ni seídó'án ñā ndichí rey Salomón. Ta iin taa ndáya'i cháá ká kúu nā iin ká'an xí'ín ndó vití'ón o duú rey Salomón ñoó. 32Ta dión ta'ani nakuija ndichi ñayuu ni sá ndei ñoo Nínive tá ná kasandaá kuu keyíko Ndios sa'a ñayuu, ta ka'an kuachi na sa'a ñayuu ndéi tiempo viti. Dá chí tá ni ñaná'a Jonás to'on va'a sa'a Ndios noo ná, ta kúu ni ñandikó vá iní nā sa'a kuachi sá kee na. Ta iin taa ndáya'i cháá ká kúu nā iin ká'an xí'ín ndó vití'ón o duú Jonás —kaá Jesús.

Ká'an Jesús sa'a ñā dátōon noo yo

Dá ni kaa ta'ani na:

33—Ni iin tó'ón ta'on ñayuu kọ chíńńó'ọ iin íti, dá chikaa de'é naán, ta kọ chíkaa naán tixi iin sato. Di'a chíńńó naan noo dikó, dá ná katooan noo ñayuu kásaa ve'e na. 34Ta nduchí nóó ndo kúú tító'on iin ñó'ọ nákaa tóon ñíi ndo, ña dátóon nío ndo. Sa'á ñoó tá va'a nduchí nóó ndo, dá kían iin níí vǎ túu noo ndo. Tído tá kọ vǎ'a nduchí nóó ndo, dá kían iin níí vǎ ñíi ndo iin naá. 35Sa'á ñoó kaon koo ndó, dá kían ná dá'a ni nda'ọ ña tóon nákaa ini nío ndo, chí oon ni nakuiin naá noo ndo. 36Dá chí tá iin níí ñíi ndo tóon, dá kían ni lú'u vǎ ña iin naá koo noo ndo, chí ndato náye'e iin níí nío ndo, tító'on kị'o ndato tóon iin íti —kaa Jesús.

Di'a kua'an ña ni ka'an Jesús sa'á ña kini kée ta fariseo xí'ín ta dána'a ley

37Tá ni ndi'i ni ka'an Jesús, dá ni seí nda'í iin ta fariseo noo ná ña ná ko'on na xí'ín rá kasá'an na ve'e ra. Dá tá ni saá na, dá ni ku'u na ni sa kọo na mesa. 38Ta kúú ni naá vǎ ini ta fariseo ñoó tá ni xini ra ña kọ ní nákata na ndá'a ná xí'ín ñańńó'ó tító'on kị'o kée mií rá, dá kasá'an na. 39Dá ni kaa sato'o yọ Jesús xí'ín rá:

—Kueídó'o va'a ndó, chí ndidaá ndo'ó, ta fariseo xaan, kúú ra nákata sava'a sata óon va vaso xí'ín ko'ọ. Ta dión ta'ani kée ndó xí'ín mií ndó, chí xini ndi kị'o ká vǎ yakó nío ndo, chí ni nakutí ndó xí'ín ndidaá ña kini xí'ín ña kọ vǎ'a.

40Nandee ká vian xixi ndó! ǎ kọ ná'á ndó ña Ndios, na ni kava'a ñíi ndo sata vé'e, noon ta'ani kúú na ni kava'a nío ndo? 41Sa'á ñoó ndino'o

ini ndo kị'o ndó ña'a xínńó'ó na kúnda'í, ta kị'o dión, dá na'a ndo ña kómí ndó iin nío víi.

42Nda'í kúú ví ndo'ó, ta fariseo xaan, dá chí xí'o ndó noo Ndios uxi ndu'ú mino noo iin iin ciento ndu'ú ña kána nońńó'ọ ndo. Ta dión ta'ani kée ndó xí'ín yuku lotá xí'ín dao ká yuku xíti ndó. Tído dánkoo xoo ndó ña kee ndó ña ndaa xí'ín ñayuu xí'ín ndó, ta kọ kóni ndo Ndios. Chí ña yó'o ta'ani kánian kee ndó, tído ná dá'a ni dánkoo xoo ndó kee ndó dao ká ña kée ndó ñoó. 43Nda'í kúú ví ndo'ó, ta fariseo xaan, chí kátoó ndo kándeí ndó noo téi ndáya'í cháá ká ini ve'e noo náataka yọ, ta kátoó ndo ka'an ñayuu ndisá'án xí'ín ndó xí'ín ñańńó'ó noo xionoo ndó noo yá'í.

44Nda'í kúú ví ndo'ó, ta dána'a ley, xí'ín ndo'ó, ta fariseo xaan! ǎNdo'ó kúú taa uú noo! Chí kúú ndó tító'on iin yáí ndi kọ túu nákaa, ta chíka'anda vei kúú ñayuu sataán, ta kọ xí'o na kuendá ña nákaagan —kaa na.

45Dá ni kaa iin ta dána'a ley ñoó: —Maestro, xí'ín to'on ká'an ní xaan dár'u'u ta'ani ní ndu'u.

46Dá ni kaa Jesús xí'ín rá:

—Nda'í kúú ví ndo'ó, ta dána'a ley xaan, chí kuá'á ndava'o choon kuáchí sa'ándá ndo noo ñayuu, ña kọ kándeé ná kee na, ta ni kọ nátuu ndá'a ndo chindeé ndó na xí'án.

47Nda'í kúú ví ndo'ó, chí káva'a ndó náó saá kańo'o lásá profeta, na ni sa'ání na yatá ve'e ndó. 48Ña yó'o xí'o ña kándaag inio ña náta'an vǎ ini ndo xini ndo ña ni kee na yatá ve'e ndó xí'ín na ni sa kuu profeta Ndios, dá chí miían ndaa ndisa noon ni sa'ání ñaá, ta ndo'ó ndéi káva'a náó

ná. ⁴⁹Ta sa'á ña ndichí Ndios, sa'á ñoó ni kaa na di'a sa'a ndo: "Tanda'á yu'u profeta xí'in apóstol kii na, dá kane'e na to'in noó ñayuu. Ta ka'ání ñayuu ñoó dao na, ta kendava'a na xí'in dao ka na", kaá na. ⁵⁰Sa'á ñoó ndaka Ndios kuendá noó ñayuu ndéi tiempo viti sa'á ni ndidaá kúu profeta na, tá'an kirá ni xita nda ni kasá'á sa'a ñayuu yó'o. ⁵¹Chí kánian kí'o ndó kuendá sa'á ni Abel, ta nda sa'á ni Zacarías, na ni xi'i yé'é ño'o, yati noo náa noo dóko ta duti ña'a noo Ndios. Mi'an ndaa kuiti ká'in xí'in ndó ña ndaka Ndios kuendá noó ñayuu ndéi tiempo viti sa'a ndidaá profeta ni xi'i sa na'á.

⁵²Nda'í kúu ví ndo'ó, ta dána'a ley, dá chí sadí ndo noó ñayuu ña natiin na ña ndichí xí'o Ndios, chí ni míí ndó kó kómí ña ndichí Ndios, ta sadí ndo noó ñayuu natiin naan —kaá na.

⁵³Tá ni ndi'i ni ka'an na ña yó'o, kúu ni karyíí nda'o ta dána'a ley xí'in ta fariseo. Dá ni kasá'á rá dáta'an ñaá rá, chí ni kasá'á ndátó'ón ndichí ñaá rá sa'a kuá'a nda'o ña'a, ⁵⁴chí ndúkú rá ndi kee ra dátuu ñaá rá, dá ya'a na noó to'on ká'an na, dá ni'i rá ndi koo ka'an kuachi ra sa'a ná noó ta né'e choon.

Ndidaá ña'a kéde'é yó xí'in ña ka'an kayá yó natuuan

12 ¹Kúu kuá'a nda'o mil ñayuu ni nataka noo ío Jesús. Sa'á ñoó ni kasá'á seí ní'ini tá'an ñayuu ñoó sa'á ña kuá'a téi kúu ná. Dá ni kasá'á Jesús ká'an na xí'in sava'a taa xionoo xí'in ná, ta kaá na:

—Kandaa ndo míí ndó noó ña dakuíta tachí pan, ña kéchóon ta fariseo, dá chí ñoó kían ná'a ña kúu rá ta uu noo. ²Dá chí ndidaá vá ña'a ñó'o de'é, daí ña natuuan. Ta ndidaá vá ña'a kéde'é ñayuu, kasandaáan ña natuuan. ³Ta dión ta'ani, ndidaá ña ni ka'an de'é ndó noo íin naá, natuuan noo tóon. Ta ndidaá ña ni ka'an kayá ndó sa'a dó'o iin ñayuu ini ve'e, ñoó kían nda diní vé'e dikó kanóo na kayu'u ná kí'o na kuendá sa'an.

Ná o sa yu'ú yó ni iin tó'ón ñayuu

⁴Ta ndo'ó, amigo míí, ná dá'a ni yu'ú ndo na kandeé ka'ání yikí koño ndo, dá tá ni ndi'i, ni iin ña'a o kandeé ná kee na xí'in ndó. ⁵Tído ná kastó'in xí'in ndó ndá yoo kúu na kánian yu'ú ndisa ndó: kánian yu'ú ndo na kómí choon ña tanda'á ná ndo'ó ko'on ndo kaño'o ndó indayá tá ni ndi'i ni xi'i yikí koño ndo. Ta ká'in xí'in ndó ña na yó'o kúu na kánian yu'ú ndo. ⁶¿Á kó díkó ta'on ñayuu o'on laa kuálí sa'á uu di'ón kuálí? Vá'ará kí'o dión nóo ya'i rí, tído kó nándodó ta'on Ndios sa'a ni iin rí. ⁷Ta ndo'ó, nda idí diní ndo ná'a Ndios ndidaá kúu. Sa'á ñoó o sa yu'ú ndo, chí ndáya'i cháá ka ndo noo ná o duú kua'a laa kuálí.

Ná o sa yu'ú yó ka'an yó ña kúu yó kuendá Jesús noó ñayuu

⁸Dá ni kaa ta'ani Jesús: —Ká'in xí'in ndó ña ndi ndáa ñayuu ká'an ña kúu ná kuendá yu'u noo dao ka ñayuu, dión ta'ani kee yu'u, na ni nduu taa ñayuu yó'o, chí ká'in sa'a ná ña kúu ná kuendá noó

na kúú ángel kéchóon noo Ndios. ⁹Ta ndi ndáa na ndátá sa'a yú'u noo dao ka ñayuu, dá kían k'i'o dión ta'ani ndatá yu'u sa'a ná noó na kúú ángel kéchóon noo Ndios. ¹⁰Ta ndi ndáa na yá'a ká'an ndava'a sa'a na ni nduu taa ñayuu yó'o, kuu va k'i'o ká'ano ini Ndios sa'a ña ni ka'an na. Tído ndi ndáa na yá'a ká'an ndava'a sa'a na kúú Espíritu i Ndios, noón kúú na o kú'u ká'ano ta'on ini Ndios sa'a. ¹¹Tá ndaka ñayuu ndo'ó kua'an na ve'e noo náta na o noó ta né'e choon, o noó ta kómí choon, o sa ndí'i ini ndo sa'a ndí kían ka'an ndo xí'ín rá, o ndi kaa ndo chindeé ndó mií ndó, ¹²chí mií vá Espíritu i Ndios kúú na k'i'o to'on ka'an ndo mií hora daá ñóó.

Ná o sa kátoó téi yo ña kuiká

¹³Dá ni kaa iin taa nákaa tein ñayuu kuá'a ñóó xí'ín Jesús:

—Maestro, ka'an ní xí'ín ñanij ná k'i'o xi tá'í, ña kánian n'i'í noó ña ni ñanoo tatá ndu noo ndú.

¹⁴Dá ni kaa Jesús xí'ín rá:

—¿Ndá yoo ni chikani yu'u ña kakuu iin taa keyíko sa'a ndo'ó, o ña ka'andaj ña'a noo ndo, ká'ón?

¹⁵Dá ni kaa na xí'ín ñayuu kuá'a ñóó:

—Kandaa ndo mií ndó. O sa kátoó téi ndo ña kuiká, dá chí va'ará ná koo kuá'a ña'a noo ndo, o k'i'o ta'an vaan ña kandeí va'a ndó.

¹⁶Dá ni ñakí'in tá'an na iin ña'a xí'ín to'on ni ñanaj na, ta kaá na xí'ín ñayuu ñóó:

—Ni sa io iin ta kuiká, ta kuá'a nda'o ña'a ni kana noñó'o rá. ¹⁷Dá ni kasá'a rá nákani ini rá: “¿Ndí koo ví viti, chí koó ve'e noó ndee va'a

ña ni kana noo xítíó?” ¹⁸Dá ni kaa rá: “Di'a va keeá, tá daá. Ko'o nakaniyo yáka kuálí káa, ta ndená'ano cháa ka yoán. Ta ñóó taán va'a yó ndi ndí'i ña'a ni kana noñó'o yo. Ta ñóó ta'ani nataán va'a yó ndidaa ka ña'a né'e va'a yó. ¹⁹Tá ni ndí'i, dá kaa yo xí'ín nio yo: Viti kían kuá'a nda'o ña'a né'e va'a yó keta vaan kasá'an yó kuá'a nda'o kuia. Ná nani'i ndee yo, ná kasá'an yó, ná ko'o yó, ná kadii ini yo viti”, ká'an rá nákani ini rá. ²⁰Tído di'a va ni kaa Ndios xí'ín rá: “Iin taa ko ká'i ini kúú yo'ó, dá chí mií sakuaá víti va kuuon, ta ña ni nataán vá'ón, ¿xí'ín ndá yoo kasá'an vaan?” ²¹K'i'o dión vá ndó'o ñayuu tá táxi va'a na ña kuiká kakuu ña'a mií ná, tído ko kuiká ta'on na noo Ndios —kaá Jesús.

Ndios kúú na ndáka ñaá

²²Dá ni kaa na xí'ín taa xionoo xí'ín ná:

—Sa'a ñóó ná ka'in xí'ín ndó, o sa ndí'i ini ndo sa'a ndí kían kasá'an ndó, dá kataki ndo, ta ni sa'a dá'on kandii ndó, dá kada'i ñí ndo. ²³Chí ío ña'a ndáya'i cháa ka kee ndó nani takí ndo o duú ña kasá'an oon ni ndó. Ta ío ña'a ndáya'i cháa ka xínñó'ó ñí ndo o duú dá'on kandixi ndó. ²⁴Kande'é ndó tát'o'on ndó'o tika'á, chí ni ko chí'í rí tata, ni ko dákée rí, ta ni noó taán va'a ríán, ta ni yáka rí koó. Tído xito va ñaá Ndios. ¿Á ko ná'a ta'on ndó ña ndáya'i cháa ka ndo'ó o duú laa?

²⁵¿Ndi ndáa ndó kandeé kua'ano iin kondó ndá'a cháa ka sa'a ña ndí'i ini ndo? ²⁶Ni ña nóo yó'o o kándeé ndó kee ndó, sa'a ñóó, ¿ndiva'a ndí'i téi ini ndo sa'a dao ka ña'a?

27'Kande'é ndó tátò'on kị'o ndato sá'ano torí ndi'indi káa yúku, chị kọ kéchóon ta'an vaan, ta ni kọ káva'an dá'ón kandixian. Tído yu'u ká'an xí'ín ndó ña ni rey Salomón, vạ'ará ndidaaen tạ kuiká nị sạ kuu ra, tído kọ ní sá ndixi vạ'a ra tátò'on kị'o ndato téi káa torí ndi'indi yó'o. 28'Ta kị'o dión kée Ndios xí'ín ita, tá'an ña káa yúku kuu víti, tído iin taen, chiñó'ọ nọan ini xito. ¿Á kọ ná'á ndó ña ndato kạ ví chindeé Ndios ndo'ó, tạ cháá téi kándéé ini ñaá? 29'Sạ'á ñọó ná dá'a ni ndi'i ini ndọ sa'a ndí kịan kasá'an ndó o sa'a ndí kịan ko'o ndó. Ná dá'a ni kaño'o téi ini ndọ sạ'án. 30'Chị sa'a ndidaa ña yó'o ndi'i ndava'ọ ini ñayuu kọ ná'á Ndios. Tído tatá yọ Ndios kúu nạ ná'á ña xínñó'ó ndó ndidaa ña yó'o. 31'Sạ'á ñọó di'a nandukú ndó ña kaño'o ndó tịxi ndá'a Ndios, ta kúu ndidaa ta'ani ña yó'o koo noọ ndọ.

Ndukú ndó koo kuiká ndó noọ Ndios

32'Ọ sạ yu'ú ndọ, léko kuálí mií, chị nị nata'an ini tatá yọ Ndios kị'o na ña kaño'o ndó tịxi ndá'a ná. 33'Sạ'á ñọó dịkọ ndó ña ió noọ ndọ, ta chindeé ndó ñayuu kúnda'í, ta kị'o dión nataán vá'a ndó ña'a ndó chí induú ini lékạ kọ kúyatá, dá koo ña kuiká ndó chí induú, chị ñoó kúu noọ kọ ndi'an, ta ni tạ kuí'íná ọ kú'u ta'on ñoó, ta ni tịkidi ọ kúu dánaa ñaá. 34'Dá chị noọ ió ña kuiká ndọ, ñoó ta'ani nákaạ nịo ndọ.

Ná kande nduu yọ kechóon yó noọ Ndios

35'Koo ini ndọ kande nduu ndọ. Ná nandíko toon tịxi ndó, ta daá ná

kei ni ñó'ọ ítị ndọ. 36'Koo ini ndọ kee ndó tátò'on kị'o kée iin tạ kéchóon ve'e ndátị ra ndusaạ sato'o rạ, chị kua'an nạ iin víko tánda'a. Sạ'á ñọó tá dákásá ná yé'é nị ndusaa nạ, kúu sạ yachị vá sónó rá yé'é ñoó ndu'u na. 37'Ndiká'án ví tạ kéchóon tá nị natiin ñaá sato'o rạ ndéi nduu rạ ndátị ñaá rá tá nị ndusaa nạ. Miían ndaa ná ka'ín xí'ín ndó ña nachirkaa na iin dá'ón noọ noọ rá, ta chindei na rạ mesa, dá kị'o na ña'a kasá'an ra. 38'Dá chị vạ'ará dao ñoó o ndikí nị ndusaa nạ, tído tá nị natiin ñaá sato'o rạ ndéi nduu rạ ndátị ñaá rá, dá kịan ndiká'án ndi kúu ví tạ kéchóon ñoó. 39'Ta kana'á ndó ña tá ná kandaạ ini iin sato'o ve'e ndá hora kasaa tạ kuí'íná ve'e na, dá kịan koo nduu nạ kandaạ nọan, ta ọ kónó kuió nạ ku'u tạ kuí'íná ñoó ki'ín kuí'íná rá ña'a na. 40'Sạ'á ñọó kande nduu ta'ani mií ndó, chị mií hora kọ ndátị ndó, dá nandió kọo nạ nị nduu tạ ñayuu yó'o kasaa nạ —kaá Jesús.

Ná kakuu yó nạ kéchóon ndaa noọ Ndios

41'Dá nị kaa Pedro xí'ín ná: —Tatá, ¿á sava'a noọ ndú'u vá nị nakani ní to'on nị dakí'in tá'an ní ñoó, o noọ ndidaa ní ñayuu nị nakani nian? —kaá rạ.

42'Dá nị kaa nạ kúu sato'o yọ: —¿Ndá yoo kúu iin tạ kéchóon ndaa, iin tạ ndísá'ano, ká'án ndó? Rọón kúu tạ chikani nạ kúu sato'o rạ ka'anda rạ choon noọ dao kạ tạ kéchóon ve'e na, dá kị'o ra ña'a kasá'an dao kạ tạ kéchóon ñoó.

43'Ta ndiká'án ví rạ kéchóon ñoó tá ná ndusaạ sato'o rạ, ta nị natiin ñaá

ná nákaꝯ rꝯ kée ra choon nꝯ ta'anda noꝯ rá. **44**Miíꝯ ndaa ná ka'in xí'ín ndó ñꝯ kꝯ sato'o rꝯ choon noꝯ rá dándáki ra ndidaá ñꝯ ió noꝯ ná. **45**Tído tá ná nakani ini tꝯ kéchóon ñóo: “Kueé vá ndusaa sato'o yꝯ”, ta kasá'á rá kendava'a ra xí'ín tꝯ, xí'ín nꝯ ñá'a kéchóon noꝯ sato'o rꝯ, ta kasá'á rá kasá'an ra, ta kasá'á rá ko'o ra ndꝯ xꝯni ra, **46**ta kúu ndusaa sato'o tꝯ kéchóon ñóo mií kuu kꝯ ndátꝯ ñáá rá, mií hora kꝯ ná'á rá. Ta kúu dándó'o naní nꝯ nꝯ rá, ta tanda'á ñáá ná ko'on rꝯ kakaꝯ rꝯ noꝯ ñó'o dao kꝯ tꝯ kéchóon ndaa. **47**Chꝯ sꝯ ná'á vá tꝯ kéchóon ñóo ndá choon nꝯ sa'anda sato'o rꝯ, tído kꝯ ní sá io nduu ta'on ra, ta kꝯ ní kée ta'on ra choon nꝯ ta'anda noꝯ rá, sꝯ'á ñóo kani ndꝯ'ó ñáá sato'o rꝯ. **48**Tído tá ió iin tꝯ kéchóon, ta kée naá rá ñꝯ kꝯ náta'an ini sato'o rꝯ, roꝯn kúu rꝯ cháá vá ketátá rá. Chꝯ nꝯ nꝯ nꝯ'í kua'a choon, noꝯn kúu nꝯ kua'a kuendá ndaka sato'o nꝯ noꝯ ná. Ta nꝯ nꝯ kandeé iní sato'o nꝯ xí'ín kua'a choon, noꝯn kúu nꝯ kua'a cháá kꝯ kuendá ndaka sato'o nꝯ noꝯ ná.

Ná ta'anda tá'an iin ve'e sa'a Jesús

49‘Vei yu'u chikaꝯ ñó'o ñayuu yó'o, ta sꝯ kónꝯ kꝯ yu'u ñꝯ ná nakeꝯ ñꝯ. **50**Miíꝯ ndúsꝯ kánian kodo ndútꝯ xí'ín ñꝯ vei ndo'i. Ta nda'í ndꝯ'ó kúu ini ndátꝯ kasandaá kuu ñóo. **51**¿Á ká'an ndo'ó ñꝯ kíꝯn vei yu'u nachindei vꝯ'í ñayuu ñayuu yó'o? Koó, chꝯ ká'in xí'ín ndó ñꝯ vei yu'u ka'anda tá'an di'a vai nꝯ. **52**Dá chꝯ ndꝯ kuu víti chí noꝯ kasá'á ta'anda tá'an ñayuu, dá chꝯ noꝯ ndéi o'on nꝯ ini iin ve'e, kasá'á naá onꝯ

nꝯ kꝯ kúu kuendá yu'u xí'ín uu nꝯ kúu kuendá. O naá uu nꝯ kꝯ kúu kuendá xí'ín onꝯ nꝯ kúu kuendá. **53**Chꝯ naá iin rꝯ kúu tatá xí'ín de'e ra, o naá de'e ñóo xí'ín tatá xꝯ. Ta naá iin nꝯ kúu naná xí'ín de'e di'í nꝯ, o naá de'e di'í ñóo xí'ín naná xꝯ. Ta naá nꝯ kúu xꝯdo xí'ín sano nꝯ, o naá sano ñóo xí'ín xꝯdo xꝯ.

54Dá nꝯ kaa ta'ani Jesús xí'ín ñayuu kuá'a ñóo:

—Tá nꝯ xini ndꝯ xínkuei viko chí xoo noꝯ kéta ndindꝯ, dá kaá ndꝯ: “Koon daꝯ viti.” Ta kúu koon ndisa rá. **55**Tá vei tachꝯ chí sur di'a, dá kaá ndꝯ: “Í'ín ndꝯ'ó koo.” Ta kúu dión ndisa koo. **56**Kúu ndó ñayuu uu noꝯ, chꝯ vꝯ'á tꝯ'á ndó kándaꝯ ini ndꝯ sa'a induú káa xí'ín no'ó'o yó'o. Sꝯ'á ñóo, ¿ndiva'a kꝯ kándaꝯ ini ndꝯ ndi kónꝯ kaa ñꝯ ndato xiní ndꝯ viti?

Vꝯ'á kꝯ ná kandꝯo manꝯ yꝯ noꝯ Ndios viti yachi

57¿Ndiva'a kꝯ xí'ín ndó mií ndó ka'í ini ndꝯ ndí kíꝯn kúu ñꝯ ndaa kánian kee ndó? **58**Tá né'e tá'an ndó kua'an ndꝯ ve'e chóon xí'ín iin ñayuu naá xí'ín ndó, dá kíꝯn ndꝯ'í ini ndꝯ, dá ná kandꝯo manꝯ ini nꝯ sa'a ndꝯ íchꝯ noꝯ kua'an ndꝯ ñóo. Dá ná o káne'e na ndꝯ'ó saꝯ nꝯ noꝯ tꝯ né'e choon. Dá chꝯ oon ni ví nakꝯ'ó tꝯ né'e choon ñóo ndo'ó noꝯ ndá'a tꝯ ndaa ve'e kꝯ, dá kadi rꝯ ndo'ó ve'e kꝯ. **59**Ta yu'u ká'in xí'ín ndó ñꝯ o yáꝯ kuió ndo'ó ndꝯ ná o chíya'í ndi'í ndó di'ón kánian chiya'í ndó —kaá Jesús.

Miíꝯ ná nandikó iní yꝯ sa'a kuachi kée yó

13 ¹Ta tein tiempo daá ñóo nꝯ kasáꝯ dao ñayuu, ta nꝯ

nəkani na xí'ín Jesús sà'á ña nì ndo'o dao taa kuendá Galilea, chī nì sa'ánì ñaá Pilato xian nani dóko rá kítì noo Ndios, ta nì daká tá'an ra nì taa ñoo xí'ín nì kítì ñoo, kaá ra xí'ín ná.

2Dá nì kaa Jesús:

—¿Á ká'án ndó ña taa Galilea ñoo kómí kua'a cháá kaa kuachi o duú dao kaa ña ñoo ra, sà'á ñoo nì ndo'o ra dión? **3**Ká'ín xí'ín ndó ña ko tã'ón dión kián. Tído tá ná o nándikó iní ndo sà'á kuachi kée ndó, dá kian ndidaá ta'ani ndó kuu tátò'on kì'o nì xì'ì taa ñoo. **4**Ta sa'on onì taa nì xì'ì tá nì kankao torre Siloe ñoo sata rá. ¿Á ká'án ndó ña nì sà kuu ra taa kómí cháá kaa kuachi noo dao kaa ña ndéi ñoo Jerusalén ñoo? **5**Ká'ín xí'ín ndó ña ko tã'ón dión kián, tído tá ná o nándikó iní ndo sà'á kuachi kée ndó, dá kian ndidaá ta'ani ndó kuu tátò'on kì'o nì xì'ì taa ñoo —kaá na.

Dána'a Jesús sà'á taño'ó ko xí'o ku'i

6Dá nì dakí'in tá'an Jesús dao ña'a xí'ín to'on dána'a na noo ñayuu, ta kaá na:

—Nì sà io iin taa, ta nì dandée ra iin taño'ó noo kaa yító uva ra. Ta sà sá'an ra sà ndukú rá ku'i noo ra keí rá. Tído ko ní sà nì'ì ta'on ra rì. **7**Dá nì kaa ra xí'ín taa ndaá yító uva ñoo: “Sà nì xino va onì kuia kixii ndukú ku'i noo taño'ó yó'o, tído nì iin ku'i ko iin noo ra. Sà'á ñoo va'a kaan ná ka'anda yó'o ra, dá chī kétéin oon rá iin rá noño'ó yó'o.”

8Dá nì kaa taa kéchóon ñoo: “Tatá, konó ní iin kuia víti kaa nákuin rá, dá ná ko'ín katai sa'a ra, dá ná taáin tei'ì. **9**Tá nì xì'o rá ku'i, dá kian

nakuin rá. Tá koó ña'á ní xì'o rá, dá kian ka'anda yo rá”, kaá ra —kaá Jesús.

Di'a nì kuu tá nì nduva'a Jesús iin ñá'a nì kutódo sata

10Tein iin kuu nání'ì ndée na Israel, nákaa Jesús dána'a na ini ve'e noo náta na ñoo ñoo. **11**Ta ñoo nákaa iin ñá'a, ta sà nì xino sa'on onì kuia kú'an, chī nì kutódo sata kée iin espíritu kini. Ta ko kuú ta'on nakuiin ndichi ndaagan. **12**Tá nì xini ñaá Jesús, dá nì kana ñaá ná. Dá nì kaa na xí'án:

—Sà nì kexoo va kue'e ndó'o ní viti, naná.

13Dá nì chínó na ndá'a ná sata. Ta kúú vití'ón nì nakuiin ndichi ndaagan. Dá nì kasá'an keká'anoán Ndios. **14**Tído taa dándáki ve'e ñoo, nì karyíi nda'o ra, chī nì nduva'a Jesús ta'ána ñá'a ñoo tein kuu nání'ì ndée na Israel. Dá nì kaa taa ñoo xí'ín ñayuu ñoo:

—Ío iño kuu kéchóon yó. Sà'á ñoo kii ndó tein kuu dáá nduva'a ndó. O sà kii ndó nduva'a ndó tein kuu nání'ì ndée yo.

15Dá nì kaa Jesús xí'ín rá:

—Taa uu noo vá kúú ndó. ¿Á ko ndaxí ta'on ndó chee ndo o burro ndo noo ndíko rì sasá'an rì tein kuu nání'ì ndée yo, dá kandaka ndó rì ko'on rì ko'o rì takuí? **16**Ñá'a yó'o nì kii tein na ve'e Abraham, ta sà nì xino sa'on onì kuia nì kexíxi ña u'u nì so'oni ñaáán xí'ín kue'e yó'o. ¿Á o kúú ta'on ndaxí yu'u ñá'a yó'o noo kue'e ndó'an tein kuu nání'ì ndée yo, tá dáá?

17Tá nì kaa na dión, kúú nì xika'an noo taa ko náta'an ini ñoo.

Tído ndidaá kúú ñayuu ñó'o ini ve'e ñóo nì kadii ini sa'a ndidaá ña'a ndato nì kee Jesús.

Di'a kua'an ña nì ñaná'a Jesús sa'a ndi kée Ndios dándáki na ñayuu na

18Dá nì kaa Jesús:

—¿Ndí kían dóo kúú xí'ín to'on kée Ndios dándáki na ñayuu na, ká'án ndó viti? Ta, ¿ndá kían dákí'in tá'in xí'án, dá kandaq ini ndo sa'án? **19**Kían tát'o'on iin tata ló'o naní mostaza, ña nì chí'i iin taa noño'o rá, ta kúú nì sa'anoan, ta nì nduuan iin yító ká'ano. Ta nì kasáa laa nì kava'a rí táka rí tein ndá'a ra.

20Dá nì kaa suku Jesús:

—¿Ndí kían kúú ña dákí'in tá'in xí'ín to'on kée Ndios dándáki na ñayuu na, dá kandaq ini ndo?

21Kían tát'o'on kée ña dákuita tachí yúsá kava'a pan, ña nì tiin iin ñá'a, ta nì dákí'in tá'an ñaan xí'ín oni yáxi harina, dá nakuita tachían.

Yó'o dána'a Jesús ña koo ini yó ku'u yó noo kúú yé'é kuíin

22Ta sa ñaná'a Jesús to'on va'a sa'a Ndios noo ñayuu ndéi ñoo ná'ano xí'ín ñoo kuálí noo chíka'anda na kua'an na ñoo Jerusalén. **23**Dá nì ndato'ón ñaa iin taa, ta kaá ra xí'ín ná:

—Tatá, ¿á cháá vá ñayuu nì'í ña káki na noo kuachi na?

Dá nì kaa Jesús xí'ín rá:

24—Cho'on ini ndo ku'u ndó noo kúú yé'é kuíin, dá chí ká'in xí'ín ndó ña ku'a'á ndava'o kúú ñayuu katoó ku'u, tído o kándéé ta'on na ku'u na. **25**Chí tá nì ndi'i, dá nakuiin na kúú sato'o ve'e yé'é kuíin ñóo, dá kadi na yé'é ná. Ta ndo'ó, na nì

kandoo ndíta sata vé'e, kasá'a kayu'ú ndó na, ta dákásá ndó yé'é, ta kaa ndo: “Tatá, tatá, konó ní yé'é ná ku'u ndu'u.” Dá kaa na kúú sato'o ve'e di'a xí'ín ndó: “Kó ná'a ta'on yu'u ndá yoo kúú ndó.” **26**Dá kasá'a ndó ka'an ndo xí'ín ná: “Ndu'u kúú na nì sasá'an dóo xí'ín ní, ta sa xí'i nduú ndu xí'ín ní, ta sa ñaná'a ní noo ndú noo yá'i ñoo ndu.” **27**Dá kaa na xí'ín ndó: “Sa nì ka'an vei xí'ín ndó ña kó ná'a ta'an vei ndá yoo kúú ndó. Kuxoo ndidaá ní ndó kua'an ndo noo, chí kúú ndó ñayuu kée ña kini”, kaa na. **28**Ta ndo'ó, na kandoo sata vé'e ñóo, nda'í kasá'a ndei'i ndo, ta nakuchi tá'an no'o ndó, chí koni ndo Abraham xí'ín Isaac, xí'ín Jacob xí'ín ndidaá kúú profeta Ndios kande na noo dándáki Ndios, ta ndo'ó kúú na kó ní ni'í íchí kande ndó ñóo. **29**Ta kasaa ñayuu nì kii chí xoo noo xíno ndindii, xí'ín noo kétaan, xí'ín xoo norte xí'ín xoo sur, dá nandei na mesa, dá kasá'an na noo dándáki Ndios. **30**Kana'a ndó ña ndéi dao ñayuu kúú noo ndi'i kuií tiempo viti, noón di'a kakuu na nakuita noo noo Ndios tiempo daá. Ta na kúú na kúú noo noo ñayuu tiempo viti, noón di'a kakuu na noo ndi'i kuií noo Ndios —kaá Jesús.

Di'a nì kuu tá nì ndei'i Jesús sa'a na ñoo Jerusalén

31Ta mií kuú dáá ñóo nì kasáa dao ta fariseo. Dá nì kaa ra xí'ín Jesús:

—Kua'an keta ní, ta kua'an ní iin ka xíán, dá chí kóni rey Herodes ka'ání rá mií ní.

32Dá nì kaa Jesús xí'ín rá:

—Kua'án ndo, ta ka'an ndo xí'ín ndikuii mañá ñoo ña kanoo íí yu'u tavéi espíritu kini ñó'o ini ñayuu, ta nduva'i na kú'u viti xí'ín taan, dá tá nì xinkoo onì kuu, dá dándí'i choon vei. ³³Tído kuu víti, xí'ín taan, xí'ín idá kánian kanoo íí vái íchì kosa Jerusalén, dá chì kò kánian kuu iin profeta iin kà xián, sava'a ñoo Jerusalén vá kúú noo kánian kuu na. ³⁴Na ñoo Jerusalén, na ñoo Jerusalén, ndo'ó kúú na sa'ání ndidaá profeta, ta chíyúú ndó ndidaá na tánda'á Ndios vei kast'on xí'ín ndó! Ndidaá ví ta'ándá nì ka'an yu'u ña kían nditútíi ndo'ó tát'o'on kì'o kée iin tìñoó ndítútí rí de'e kuálí rì nátaán vá'a rí tìxi ndixi rì, tído kò ní xíin ta'on ndó! ³⁵Kana'á ndó ña kasandaá iin kuu, dá kandoo íí vá ve'e ndó. Ta ká'ín xí'ín ndó ña o koní kà ndo'ó yu'u nda rá ná kasandaá kuu kaa ndo: “Na ká'ano kúú na vei xí'ín choon Ndios, na kúú sato'o yò” —kaá Jesús.

Di'a nì kuu tá nì nduva'a Jesús iin taa ndó'o kue'e néin ñí

14 ¹Iin kuu nání'i ndée na ñoo Israel, nì ku'u Jesús ve'e iin taa fariseo né'e choon kasá'an na. Ta ndéi ta'ani dao kà tã fariseo nání rá Jesús. ²Ta mií yati noo ió na ñoo ió iin taa ndó'o kue'e néin ñí. ³Dá nì kaa Jesús xí'ín taa dána'a ley, xí'ín tã fariseo ñoo:

—¿Á sónico ley yò ña nduva'a yò iin na kú'u tein kuu nání'i ndée yò? —kaá na.

⁴Tído tádi oon va ndéi ra. Dá nì tiin Jesús ndá'a tã kú'u ñoo. Kúú nì nduva'a ñaá ná. Dá nì tãnda'a ñaá

ná kua'an nó'o rá ve'e ra. ⁵Dá nì kaa na xí'ín taa ndéi nání ñaá ñoo:

—Tá ió iin kaa ndó ná kankao burro ndo o chee ndo ini da'o, ¿á o kó'on kí ta'on ndó taó ndo rí, va'ará kuu nání'i ndée yò kían?

⁶Ta nì iin tó'on to'on kò ní nì'i rá nandió né'e ra noo ña nì ka'an na xí'ín rá.

Di'a kua'an ña nì daná'a Jesús sa'a ndi kee yó tá kua'an yò iin víko

⁷Ta ndé'e Jesús tát'o'on kée ñayuu ñoo káxi na téi kúú noo kánian kandeí ñayuu ndáya'i. Dá nì dakí'in tá'an na dao ña'a xí'ín to'on dána'a na noo ñayuu nì nataka ñoo, ta kaá na:

⁸—Tá nì kana na ndo'ó ko'on ndo noo ió víko tánda'a, o sã kóo ini ndo kandeí ndó noo téi kúú noo, chì oon ni kasaa iin kà ñayuu ndáya'i cháa kà o dúú ndo'ó, ⁹dá kasaa na nì kana ndo'ó xí'ín iin kà taa ñoo, ta kaa na xí'ín ndó: “Ndakuiin noo téi xaan ná nono koo na yó'o.” Dá kían kánian ndakuei ndó ko'on ndo xí'ín ña kaka'an noo ndo, dá ko'on ndo kandeí ndó noo téi iin nda satã kuií.

¹⁰Sa'a ñoo tá nì kana na ndo'ó ko'on ndo víko, va'a kà kandeí ndó noo téi iin nda satã kuií. Dá kían tá nì kasaa na nì kana ñaá ñoo, dá kaa na xí'ín ndó: “Amigo, kua'án ya'a ní noo téi kúú noo kaa koo ní” kaa na. Dión, dá kían natiin ndó ñaño'ó noo na ndéi mesa ñoo. ¹¹Chì ñayuu chíndaya'i mií, noón kúú na kandoo nóo di'a. Ta na kénóo mií, noón di'a kúú na kandaya'i noo Ndios —kaá na.

¹²Dá nì kaa ta'ani na xí'ín tã fariseo, tá'an rá nì kana ñaá ñoo:

—Tá kua'on keeón iin víkō, tá ki'ón ña kadé'in ñayuu o ña'a kadíni na, o sá kánón amigon, ni ñanōn, ni tá'ón, ni nā kuiká ndéi yati xí'ón. Chī oon ni ví kana ta'ani na yo'ó, ta kī'o ta'ani na ña'a kasá'ón, dá kīan sá nī naní'i vóón ya'ávón sá'a ña nī keeón xí'ín ná. ¹³Sá'a ñoó tá kua'on ki'ón ña'a kasá'an ñayuu, va'a cháá kaan kanón ñayuu kúnda'í, xí'ín nā kō ndá'a o sa'a, xí'ín nā kō kuú kaka, xí'ín nā kō túu noo, ¹⁴dión, dá kīan natiión ña va'a noo Ndios, chī o kúu ta'on nandió né'e ñayuu ñoó ña manī nī keeón xí'ín ná, sá'a ñoó nani'i yo'ó ya'ávón noo mií Ndios tá ná kasandaá kuú nataki ñayuu nda —kaá Jesús.

Di'a kua'an ña nī ñaná'a Jesús sa'a iin taa nī kee iin víkō ká'ano

¹⁵Tá nī seido'o iin taa ió nduú xí'ín Jesús mesa ña nī ka'an nā, dá nī kaa rā xí'ín ná:

—Ndiká'án ndi kúu ví ñayuu, tá'an nā kasá'an noo ió Ndios dándáki na.

¹⁶Dá nī kaa Jesús xí'ín rá:

—Nī sá io iin taa, ta nī ka'án rá kee ra víkō. Dá nī kana ra kuá'a nda'o ñayuu kasá'an na víkō ñoó.

¹⁷Tá nī kasandaá hora kadíni na, dá nī sa'anda rā choon noó tã kéchóon noo rá ña ná ko'on rā kuaka ra ñayuu nī kana na ñoó. Dá nī kee ra kua'an rā, ta nī kaa rā xí'ín ná: “Ná ko'o, chī sá io nduu va ndidaá ña kadíni ndó.” ¹⁸Tído ndidaá vá ñayuu ñoó nī ndakā ña manī noó tã kéchóon ñoó. Chī taa mií noó ñoó nī kaa di'a: “Viti'ón nī xiiin iin ñó'o, ta kánian ko'in kande'í ña. Sá'a ñoó ká'ano ná koo ini sato'o ní sá'í.”

¹⁹Dá nī kaa iin kã rã di'a: “Viti'ón nī xiiin o'on yunta chee, ta kánian ko'in koto ndodó'í rī. Sá'a ñoó ká'ano ná koo ini sato'o ní sá'í.”

²⁰Dá nī kaa iin kã rã di'a: “O duú nī tãndá'a véi, sá'a ñoó o kúu ta'on saai.”

²¹Dá nī nandió koo tã kéchóon ñoó nī ndísáa rã, dá nī nakí'o ra kuendá noo sato'o rã. Kúu nī karyíi nda'o sato'o víkō ñoó. Dá nī kaa rã xí'ín rá: “Kua'án kī ndidaá kei ná'ano xí'ín kei kuálí ñó'o ñoo yó'o, ta kandaka kīon nā kúnda'í ndéi ñoó kison, xí'ín nā kō ndá'a o sa'a, xí'ín nā kō kuú kaka, xí'ín nā kō túu noo.” ²²Tá nī ndí'i nī kee tã kéchoon ñoó dión, dá nī kaa rã xí'ín sato'o rã: “Tatá, sá nī keei choon nī sa'anda ní noo. Tído ió íi vá cháá kã noo kandeí na.” ²³Dá nī kaa tuku taa kúu sato'o víkō ñoó xí'ín tã kéchóon ñoó: “Kua'án kī ndidaá kei xí'ín ndidaá íchī kuíin, ta kendúsã xí'ín ñayuu ndéi ñoó ná kii na, dá ná kutí ve'i. ²⁴Chī ká'in xí'ón ña nī iin tó'ón ñayuu nī kanai mií noó, o nī'í tã'ón ña nī kenduui kadíni na”, kaá rã —kaá Jesús.

Kánian kee yó di'a tá ká'án yó kanoo yó xí'ín Jesús

²⁵Kuá'a nda'o ñayuu kua'an xí'ín Jesús. Dá nī nandió koo na, dá nī kaa nã xí'ín ná:

²⁶—Tá ió iin kãa ndó ká'án kanoo xí'ín yu'u, tído ndí'i ini ndo sa'a tatá ndo xí'ín naná ndo, xí'ín ñadi'í ndo, xí'ín de'e ndó, xí'ín ñani ndo, xí'ín kī'o ndó, ta ndí'i ini ndo sa'a mií ndó, dá kīan o kúu ta'on kakuu ndo nã kanoo xí'ín yu'u. ²⁷Dá chī nã kō xí'o mií ña kadokó cruz ná kii na

sata yú'u, dá kían o kúu ta'on kakuu na na kanoo xí'in yu'u. ²⁸Dá chi, ¿ndi káa iin káa ndó ká'an kava'a iin ve'e, á kọ sá kọo ndó dinñó'ó ká taó kuendá ndọ, kande'á á keta di'ón né'e va'a ndó ñoó, dá dájino ndóan? ²⁹Dá chi tá sá nị chikáa ndo sa'án, ta kọ keta ká di'ón ndo ña kían dájino ndóan, dá kían kasá'á vá ñayuu kuakị ndaa ñaa ná, ³⁰chi kaa na ka'an na sa'a ndo: "Nda'í taa nị ka'an kava'a ve'e yó'o, chi kọ ní kándeé ta'on ra dájino raan."

³¹Ta, ¿ndi kée iin rey tá ká'an rá ko'on ra naá ra xí'in iin ká rey? ¿Á kọ sá kọo ra dinñó'ó taó rá kuendá, nde'á á kandeé uxị mil soldado ra naá ra xí'in iin ká rey, tá'an ra vei xí'in okọ mil soldado? ³²Ta tá taó ra kuendá ña o kándeé ta'on ra, dá kían, tá o ñá'a kasandaá yati iin ká rey ñoó, tanda'á rá choon kua'an noo iin ká rey ñoó nde'á ndí kían kánian kee ra, dá nandei va'a ra. ³³Ki'o dión ta'ani kánian taó kuendá va'a ndó, chi ndi ndáa ndó kọ kóni dánkoo ndi'i ña'a kómí ndó sa'a yú'u, dá kían o kúu ta'on kanoo ndó xí'in yu'u.

Di'a kee yó tá nị ndi'i ña o'ova ñii

³⁴Ña va'a kúu ñii, tído tá nị ndi'i ña o'ovaan, ¿ndi kee yó xí'an, dá ndu'o'ova tukuan? ³⁵Sa'á ñoó kọ choon kaan kakian tei'i noñó'o, ta ni kọ kándeé kaan dándi'an díko tei'í. Sa'á ñoó satá va naan sata vé'e. Ndi ndáa ndo'ó ió do'o, ta kueídó'o va'a ndó —kaá Jesús.

Di'a kua'an ña nị daná'a Jesús sa'a iin taa nị ndaño'ó iin léko

15 ¹Ta kuá'á nda'o taa kí'in ya'i sa'a ñó'o xí'in dao ká

ñayuu kaá ra kómí kuachi nị natuu yati noo Jesús kueídó'o ñaa ná. ²Dá nị kasá'á tá fariseo xí'in tá dána'a ley kána'á ra xí'in Jesús, ta kaá ra:

—Nátiin va'a taa káa ñayuu kómí kuachi, ta sásá'an dáó rá xí'in ná.

³Dá nị dakí'in tá'an Jesús dao to'on xí'in ña dána'a na, ⁴ta kaá na:

—Ndi ndáa ndo'ó kómí iin ciento léko, tá nị ndaño'ó iin rí, ¿á kọ dánkoo ta'on ndó komi díko sa'on komi ríon nda yukú ichi ñoó, ta ko'on ndo nandukú ndó kirí nị ndaño'ó nda kandeé ndó nani'i ndo rí? ⁵Dá tá nị nani'i ndo rí, dá nadokó ndo rí no'o ndo xí'an kadii ini ndo. ⁶Tá nị ndusáa ndo ve'e ndó, dá dátaká ndo amigo ndo xí'in na ndéi yati xí'in ndó, dá kaá ndo xí'in ná: "Nakíi ndo kande dii ndo xí'in, chi sá nị nani'i vái lékoj, kirí nị ndaño'ó ñoó." ⁷Ká'in xí'in ndó ña kadii cháá ká ini na ndéi induú sa'a iin na kómí kuachi tá nị nandikó ini na sa'á kuachi kée na, o duú sa'a komi díko sa'on komi ñayuu ká'an kúu ná na ndaa, na ká'an ña kọ xínñó'ó nandikó ini na sa'á kuachi na.

Di'a kua'an ña nị daná'a Jesús sa'a iin ñá'a nị ndaño'ó iin di'ón

⁸Ta ndi káa iin ñá'a né'e va'a uxị di'ón plata, tá nị ndaño'ó iian, ¿á kọ nátoon ta'an vaán ñó'o íti, ta natu'ú va'án ve'án nandukú kueéan di'ón nị ndaño'ó ñoó nda kandeéan nani'an ná? ⁹Tá nị nani'an ná, dá dátakáan amigoan xí'in na ndéi yati xí'an, dá kaáan: "Nakíi ndo kande dii ndo xí'in, chi sá nị nani'í di'oin, ña nị ndaño'ó ñoó." ¹⁰Dión ta'ani kadii ini ángel kéchoon noo Ndios

sa'a iin na kómí kuachi tá nándikó
iní na sa'a kuachi kée na —kaá
Jesús.

**Di'a kua'an ña ni daná'a Jesús sa'a
ña ni xi'o ká'ano ini iin taa
sa'a de'e ra**

11Dá ni kaa ta'ani Jesús xí'ín rá:
—Ni sa io iin taa, ta ni sa ndei uu
de'e na. **12**Iin ku, dá ni kaa taa ló'o
ñoó xí'ín tatá xi: “Tatá, viti kían k'i'o
ní ña kánian ni'i yu'u sa'a ña kúuí
de'e ní.” Dá ni xi'o tatá xi ña kánian
ni'i xí.

13Tá ni ya'a cháá ku, dá ni díkó
xí ndidaá ña'a ni ni'i xí noo tatá xi.
Dá ni kee xi kua'an xi xí'ín d'í'ón
ñoó iin ñoo xíká. Ta ñoo ni
kendava'a xi xí'án noo ña'a ió
ñayuú yó'o. **14**Dá tá ni dandí'i xi
d'í'ón xi, dá ni kasá'a tamá ñoo ñoo.
Ta kúú ni kasá'a xí'i xi doko. **15**Dá
ni sa'an xi ni ndukú xí choon kee xi
noo iin taa ió ñoo ñoo. Dá ni xi'o
taa ñoo choon noo xí ña ko'on xi
noo kúú noñó'o rá kaka xi kandaka
xi kochí. **16**Ta sa'a ña kuíko nda'o
xi, sa'a ñoo nda'í ni ka'an xí ndinoo
ini xi keí xí ña seí kochí ñoo, ch'i kó
iin ta'on xí'o ña keí xí.

17Dá ni kixian ni nakani ini xi:
“Kándoo di'a ña'a sásá'an taa
kéchóon ve'e tatái, ta yu'u, nda'í
xí'i dokoí nákaai yó'o. **18**No'o vai
ve'e tatái. Tá ni nasáai, dá kaai xí'ín
ná: Tatá ló'o, ni ya'i noo Ndios, ta
ni ya'a ta'anii noo mií ní. **19**Sa'a ñoo
kó káni kaan kakuu yu'u de'e ní.
Ndaá kee ní yu'u ná kakuu iin taa
kéchóon noo ní. Díon kaai xí'ín ná
ta nasaai noo ió na”, ká'an xí ió xi.

20Dá ni ndakuín ndichi xi, dá ni
kee xi kua'an nó'o xí ve'e tatá xi. Ta

kúú xíká jí vá vei xi, kúú sa ni xini
ñaá tatá xi. Ta kúú ni kixian ni ku'u
ká'ano ini na sa'a xí. Dá ni kankono
na ni sa'an na ni ni'i ñaá ná. Ta kúú
ni nomi ni'ini ñaá ná. Dá ni chító ná
noo xí. **21**Dá ni kaa xi xí'ín ná: “Tatá
ló'o, ni ya'a va yu'u noo Ndios, ta ni
ya'a ta'ani yu'u noo mií ní. Sa'a ñoo
kó káni kaan kakuu de'e ní viti.”

22Tído di'a ni sa'anda tatá xi
choon noo taa kéchóon noo ná: “Taó
kíi ndo iin da'ón saá, ta daku'i'ino
ndóan de'e ló'i. Ta ki'in ndó iin dé'e
chikaa ndo ndá'a xí, ta nach'i'í ndó
ndisa saá sa'a xí. **23**Ta kua'an ndo
ki'in ndó iin chikerró ndí'í cháá ka,
ta ka'ání ndo rí. Dá ná kasá'an yó
kandeí koo víko. **24**Ch'i ni sa xi'i va
de'i noo, tído viti ni nataki xi, ch'i
ni ndaño'ó vá xí, tído viti ni naní'i
yo xí”, kaá tatá xi.

“Ta kúú ni kasá'a ná kée na víko.

25Tído nákaa de'e sava'a na yúku.
Dá tá ni ndisáa ra ni kuyati ra ve'e,
kúú ni seídó'o ra ká'a yaa, ta tái
katí ndéi dii ná sársá'a ná. **26**Dá ni
kana ra iin taa kéchóon ñoo. Dá ni
nda'to'ón ñaá rá: “¿Ndí kían kúu?”
27Dá ni kaa taa kéchóon ñoo xí'ín rá:
“Kée tatá ní víko, ch'i ni ndisáa ñani
ní. Sa'a ñoo ni sa'anda tatá ní choon
ña ná ka'ání ndu'u chikerró ndí'í
ñoó, ch'i ió va'a ñani ní ni ndusáa
xi.”

28Ta kúú ni xido nda'o ini de'e
sava'a ñoo. Sa'a ñoo kó kóni ta'on
ra ndu'u ra ve'e. Dá ni keta tatá ra.
Dá ni seí nda'í na noo rá ña ná
ndu'u ra ve'e. **29**Dá ni kaa ra xí'ín
tatá ra: “Ná'a vá mií ní ña sa kua'a
nda'o kuia kéchóoin noo ní, ta ni kó
kaá ní k'i'o ní va'ará iin kítí ló'o kee
yu'u víko xí'ín na né'e tá'an va'a

xí'ín. ³⁰Tído sá'a ña nì ndịsáa iin ka de'e ní, tá'an ra nì sa'an nì kendava'a xí'ín dī'ón ní xí'ín ñá'a díkó mí, ta sá'a ra káa di'a nì sa'ání nì chikerró ndī'í cháá ka."

³¹Dá nì kaa tatá ra: "De'e ló'o, yó'o kúu ra daá ió va xí'ín yu'u. Sá'a ñoó ndidaa ña'a kómí yu'u kúu ña'a yó'o. ³²Tído iin ña va'a kían ña ná kee yó víko, ta ná kandeí dii yó, chí nì xī'í va ñanón noo yú'u, tído viti nì natakí xī, chí nì ndaño'ó vá xī, tído viti nì naní'í yó xī", kaá na xí'ín rá —kaá Jesús

Di'a kua'an ña nì dāná'a Jesús sa'a ndí kían nì kee iin tā kéchóon

16 ¹Dá nì kaa ta'ani na xí'ín taa xionoo xí'ín ná:

—Iin kuú dá nì sá io iin tā kuiká, ta nì sá io iin taa sá dandáki ndidaa ña kuiká kómí rá. Tído nì kasá'a ká'an kuáchí ñayuu sá'a tā kéchóon yó'o, ña kéndava'a ra xí'ín ña'a sato'o ra. ²Sá'a ñoó nì kana ñaa sato'o ra, dá nì kaa ra xí'ín rá: "Nì kandaá ini ña kéndava'a yó'o xí'ín ña'i nó'o tixi ndá'on. Nakí'o kí kuendá nooí sa'án, dá chí o kúu ka kechóon nooí." ³Dá nì kasá'a tā kéchóon ñoó nákaní ini ra: "¿Ndí kúu vian kee viti, dá chí táxí vá ñaa sato'í? Ta o kándeé ta'oin kee choon ndeé, ta xika'an nì nooí kuatii. ⁴Tído sá nì kandaá va ini ndí kían kee tá ná kasandaá kuú taxí ñaa sato'í, dá ná natiin va'a ñayuu yu'u ve'e na."

⁵Dá nì kasá'a rá kána ra iin rá iin taa táí noo sato'o ra, dá nì kaa ra xí'ín taa míí noo: "¿Ndidaa táí ní noo sato'í?" ⁶Dá nì kaa taa ñoó: "Iin ciento yoo ná'ano sití oliva táí

yu'u." Dá nì kaa tā kéchóon ñoó xí'ín rá: "Jó'on, tiin tuti noo kánóo ña táí ní, ta kakoo kí ní, ta chinóo ní ndadá uu diko uxí yoo sití." ⁷Dá nì kaa ra xí'ín iin ka taa ñoó: "Ta míí ní, ¿ndidaa táí ní noo sato'o yu'u?" Dá nì kaa ra: "Iin ciento maquila noní tirió táví." Dá nì kaa tā kéchóon ñoó xí'ín rá: "Jó'on, tiin ní tuti noo kánóo ña táí ní yó'o, ta nachinóo ní ndadá komí díko nì maquila." ⁸Dá nì chindaya'i sato'o ñoó tā ko kéchóon va'a ñoó, chí xí'ín ña nì kee ra nì na'a ra míí rá ña kaon nda'o ñaxintóní rá. Chí tì'a cháá ka ñayuu kuendá ñayuu yó'o kandoo va'a na noo ñayuu xī'ín ná o duú ñayuu kuendá Ndios. ⁹Sá'a ñoó ká'an yu'u xí'ín ndo'ó ña ndukú ndó ni'í ndo ñayuu kane'e tá'an va'a xí'ín ndó sá'a ña kévá'a ndó xí'ín ná xí'ín ña kuiká ió ñayuu yó'o, dá kían tá nì ndí'í ña va'a kómí ndó ñayuu yó'o, kúu sá ió va yoo natiin va'a ndo'ó noo kandeí chíchí ndó.

¹⁰Ta na kendaá noo lú'u ña'a, dión ta'ani kendaá na noo kua'án. Tído na ko kendaá noo lú'u ña'a kómí ná, dión nì o kendaá ta'on na noo kua'án.

¹¹Chí tá ko kendaá ndo noo ña kuiká ió ñayuu yó'o, ¿ndá yoo kúu na kandeé ini ndo'ó noo ña'a Ndios?

¹²Tá ko kendaá ndo noo ña'a dao ka ñayuu, ¿ndá yoo kí'o ña kánian ni'í ndo kakuu ña'a míí ndó? ¹³Chí nì iin tó'ón ñayuu o kúu kéchóon noo uu sato'o, dá chí iin na koni u'u na, ta iin na koni na, o chindaya'i na iin na, ta kenóo na iin ka na. Ta dión ta'ani o kúu ta'on ndiko ndo Ndios, ta ndiko ta'ani ndó ña kuiká —kaá Jesús.

¹⁴Tá nì seídó'o tā fariseo ndidaa ña nì ka'an na, kúu nì sakí ndaa ñaa

rá, chí ndó'o nda'o ra sa'a dí'ón.

15Dá nì kaa Jesús xí'ín rá:

—Ndo'ó kúú rá kée ndó mií ndó ña kúú ndó taa va'a noó ñayuu, tído Ndios kúú ná ná'á ndi káa nío ndo, dá chí ndidaa ña'a chindaya'i ñayuu, ñoó kían káñó'ó Ndios.

Yó'o ká'an Jesús sa'a ley Moisés, ta ndi kee ñayuu ndu'u na tixi ndá'a Ndios

16Nì sa ño'o ndó tixi ndá'a ley Moisés, xí'ín tixi ndá'a ña nì taa profeta nda tiempo nì kii Juan. Nda daá ká'an yu'u sa'a ndi kee ñayuu ndu'u na tixi ndá'a Ndios. Ta kua'a ná ndúndéé ndu'u na. **17**Kuáchì cháá ká ndaño'ó iin tó'on dinì to'on ká'an ley Moisés, o dudu ká ña naá induú xí'ín noño'ó yó'o.

Yó'o dána'a Jesús ña ná dá'a nì dánkoo iin taa ñadi'í rá

18Sa'a ñoó ndi ndáa mií vá taa nì dánkoo ñadi'í rá, ta nì tandá'a rá xí'ín iin ká ñá'a, roón kúú rá yá'a kée kuachi xí'ín ñá'a ñoó noo Ndios. Ta ndi ndáa mií vá taa ná tanda'a xí'ín ñá'a, ña nì sa'anda tá'an xí'ín yí'ian, roón kúú rá yá'a kée kuachi xí'án noo Ndios.

Di'a kua'an ña nì daná'a Jesús sa'a iin taa kuiká xí'ín taa kúnda'í naní Lázaro

19Dá nì kaa ta'ani na:

—Nì sa io iin taa kuiká. Ta nì sa ndixi ra dá'on ndato xí'ín dá'on ya'i. Ta ndidaa ku yáyí nda'o sa kee ra víko ve'e ra. **20**Ta nì sa io ta'ani iin taa satí nì sa naní Lázaro daá ñoó, ta ió nì'ini ra noño'ó sa'a yé'é taa kuiká ñoó. Ta nì ta'an ñí'í rá káa

ndi'í té'í. **21**Ta nda'í kónì rá ndinoo ini rá keí rá yúchì ña'a kuéi yú'u mesa taa kuiká ñoó. Ta vei tina yakó ndaa rì ñí'í rá noó té'í'í ñoó.

22'In ku, dá nì xí'í taa kúnda'í ñoó. Dá nì kii ángel né'e ñaá ná kua'an na induú koo ra xí'ín Abraham. Ta nì xí'í ta'ani taa kuiká ñoó, kúú nì nduxi va ra. **23**Ta noo nákaa rá ndó'o naní nío rá indayá, nì ndane'e noo rá. Ta kúú nda xíká ñoó nì xini rá noo ió Abraham, ta ió Lázaro dfin ná. **24**Dá nì kayu'ú taa kuiká ñoó, ta kaá rá: “Tatá Abraham, ku'u ini ní sa'í, ta ka'anda ní choon noo Lázaro xaan ná dándaxi ra, sa va'ará dinì ndá'a rá ini takuif, ta ná kii ra dándaxi ra noo yáá, chí nda'í nda'o ndó'o naní nío nákaa noo kèi ñó'ó yó'o.” **25**Dá nì kaa Abraham xí'ín rá: “De'e ló'o, ndisaa inon ña va'a nda'o nì sa ioon ñayuú, ta Lázaro yó'o, nda'í nda'o nì sa ndo'o xi. Tído viti nì nì'í xí tandéé iní ió va'a xi. Ta yo'ó, nákaa ndó'o naní nío noo kèi ñó'ó xaan. **26**Ta iin da'o konó nda'o kían sadí noo ndo'ó xí'ín noo ndú'u. Sa'a ñoó o kúu ta'on saa na ndéi yó'o chí xaan, ta nì na ndéi xaan o kúu kii chí yó'o.” **27**Dá nì kaa taa kuiká ñoó: “Seí nda'í'í noo ní, tatá Abraham, ña tanda'a ní Lázaro xaan ná ko'on rá ve'e tatái, **28**chì ñoó ndéi o'on ñanií, ta ná ka'an rá to'on Ndios xí'ín xí, dá kían ná dá'a nì kii xi yó'o, chí ndó'o naní nda'o nío nákaa.” **29**Dá nì kaa Abraham xí'ín rá: “Sa ió va ley nì taa Moisés noo xí, xí'ín ña nì taa dao ká profeta. Sa'a ñoó ná kueídó'o ra choon sa'ándaan.” **30**Dá nì kaa taa kuiká ñoó: “Koó, tatá Abraham, o kándisa ta'on xian. Tído

tá ná natakí iin nà nì xí'ì, ta ko'on nà noo ndéi xì, dá ví nandikó iní xì sà'á kuàchi kée xì.” ³¹Dá nì kaa Abraham xí'ín rá: “Tá kò xí'ò ra míí rá kueídó'o ra ley Moisés xí'ín ñà nì ka'an dao kà profeta, dá kían, vạ'ará ná natakí iin nà nì xí'ì ko'on nà noo ndéi ra, ta ọ kándísa ta'on ra”, kaá nà xí'ín rá —kaá Jesús.

Nda'í kúu ví nà kándéé dáká'an kué'é dao kà ñayuu, dá yà'a na kee na kuàchi

17 ¹Dá nì kaa Jesús xí'ín tẹa xíonoo xí'ín ná: —Míían ndaà kuiti kían ñà daá ío va ñà'a kini kexíxi xí'ín ndó, dá kasá'á nakani ini ndọ kee ndó kuàchi. Tído nda'í kúu ví nà kándéé dáká'an kué'é dao kà ñayuu, dá yà'a na kee na kuàchi. ²Vạ'a kà ná kándikọ yuu molino dikọ ná, ta ná dáketa ñàá ná ini tẹño'o, ọ dụú kà ñà koo na dáká'an kué'é nà iin taló'ọ ñà kían yà'a xì kee xì kuàchi. ³Sà'á ñọọ kandaa ndọ míí ndó.

Tá nì yà'a iin ñani ndọ nì kee na kuàchi xí'ín ndó, dá kían dánani ñàá ndó. Tá nì nandikó iní nà sà'á kuàchi nì kee na, dá kían ku'ụ ká'ano ini ndọ sa'á ná. ⁴Ta vạ'ará usà ta'ándá nì yà'a na nì kee na kuàchi xí'ín ndó iin ku'ụ, tído tá nì nandíọ kọọ na usà ta'ándá nì ndaka nà ñà manì noo ndọ sà'á ñà nì kee na xí'ín ndó, dá kían kánian ku'ụ ká'ano ini ndọ sa'á ná ndin usà ta'ándá —kaá nà.

Kónì tẹa xíonoo xí'ín Jesús kandeé cháá kà ini ñàá rá

⁵Dá nì kaa tẹa xíonoo xí'ín sato'o yọ Jesús:

—Chindeé ní ndu'ụ, dá ná kua'ano cháá kà ndu xí'ín ñà kándéé iní ndu míí ní.

⁶Dá nì kaa sato'o yọ xí'ín rá:

—Vạ'ará lú'ụ va kándéé ini ndọ yu'ụ tátọ'on kị'o leé ndíkì mostaza, dá kían kuu va ka'an ndọ xí'ín iin yító ká'ano: “To'on yo'ó mííón, ta ná ku'ín ini tẹño'o káa.” Ta kúú kueídó'o va rá ñà ka'an ndọ.

⁷Ta ndi ndáa ndó'ó ío iin tẹa kéchóon noo ndọ, tá nì ndísaà rạ nì sa'an rạ yúku nì xiti ra o nì sà ndaka ra kítì, ta, ịá ká'an ndọ di'a xí'ín rá: “Kua'an yà'a mesa kạkọón kasá'ón”? ⁸Kọó, chì di'a ká'an ndọ xí'ín rá: “Kenduu kị yọ'ó ñà'a ná kadíni, ta xa'an ní kandatón ná ndi'i kasá'in, ta ko'i tẹkúí. Tá nì ndi'i, dá kasá'an yo'ó”, kaá ndọ. ⁹Ịá ná kị'o ndó ndivé'e nọọ rạ kéchóon noo ndọ sà'á ñà nì kee ra choon nì sa'anda ndọ noo rá? Kọó, kọ kée ta'on ndó dión. ¹⁰Ta kị'o dión ta'ani ndó'ó, tá nì ndi'i nì kee ndó ndidaá choon nì sa'anda Ndios noo ndọ, dá kían kaa ndọ xí'ín ná: “Nà kéchóon oon va kúú ndu'ụ, dá chì sạvạ'a choon, ñà kían nì sa'anda ní nọọ ndu'ụ, sạvạ'a ñọọ vá kían nì kee ndu”, kaa ndọ —kaá Jesús.

Di'a nì kuu tá nì ndụvạ'a Jesús uxì tẹa ndó'o kue'e téf'ì ñíí

¹¹Tá noo xíka Jesús kua'an nà ñoo Jerusalén, ta yà'a na kua'an nà noo raya noo kúú kuendá Galilea xí'ín kuendá Samaria. ¹²Tá nì kasandaá nà yú'ụ iin ñoo ló'ọ nákaà ñoó, dá nì kạnkuei uxì tẹa ndó'o kue'e téf'ì ñíí vẹi ra ni'ì rá Jesús, tído xíká vá nì sà kujta ra. ¹³Dá nì kọyú'ú rá:

—ỊJesús, nà kúú maestro, ku'ụ ini ní sà'á ndu'ụ!

14Tá nì xini ñaá Jesús, dá nì kaa na xí'ín rá:

—Kua'án ndo na'a ndo mii ndo ngo tá duti.

Ta noo xika ra náki'in ra kua'an ra ñoo, kúu nì ndaño'ó ní'ini va kue'e ndó'o ra. **15**Tído tá nì xini iin taa ñoo ña nì nduva'a ra, kúu nì nandio koo ra káyu'ú rá kéká'ano ra Ndios vei ra. **16**Tá nì saa ra noo iin Jesús, dá nì sà ku'ín xití rá ngo sa'a ná, ta nì xino taan ra nda ngo'ó'o. Dá nì nakí'o ra ndivé'e noo ná. Taa yó'o nì sà kuu tá kuendá Samaria. **17**Dá nì kaa Jesús:

—¿Á o duú uxí taa nì nduva'a yu'u? Ta, ¿ndeí kua'an iin ká roón? **18**¿Á ndadá iin tó'ón diní tá tukú yó'o va nì nandio koo nakí'o ñaño'ó noo Ndios?

19Dá nì kaa Jesús xí'ín taa ñoo:

—Ndakuiin ndichi, ta kua'án viti, chí nì nduva'on sa'a ña kándée inon yu'u.

Di'a kua'an ña nì dana'a Jesús sa'a ndí kían koo, dá kasandaá kuu nandio koo tuku na

20Iin kuu, dá nì ndato'on tá fariseo Jesús:

—¿Ndá oon kasá'á Ndios dándáki na yó?

Dá nì kaa Jesús xí'ín rá:

—Ni iin tó'ón ta'on ñayuu o koní xí'ín noo táto'on dándáki Ndios ñayuu na. **21**O kúu ta'on kaa na ña yó'o nákaa'an, o kaa nákaa'an. Dá chí sà dándáki va Ndios nio ñayuu na.

22Dá nì kaa na xí'ín taa xionoo xí'ín ná:

—Kasandaá iin kuu, dá katoó ndo koni ndo kuu nandio koo na nì

nduu taa ñayuu yó'o, tído o koní ta'on ndó'an. **23**Dá kasá'á dao taa ka'an rá xí'ín ndó: “Yó'o nì kasáa na”, o “Káa nákaa na”, kaa rá. Tído ná dá'a nì kandia ndó ko'on ndo kande'é ndó, ta o sà kárkuei ndó satá rá ko'on ndo. **24**Chí táto'on kí'o kúu tá sá ndutá, ta náye'e ndaa iin ní kúu induú, kí'o dión koo tá ná kasandaá kuu nandio koo tuku na nì nduu taa ñayuu yó'o kasaa na. **25**Tído mi'an ndúsa dinño'ó ká ndo'o nda'o nio yu'u, ta kaño'ó ñaá ñayuu ndéi tiempo viti.

26Táto'on kí'o nì sà kee ñayuu tiempo nì sà io Noé, kí'o dión ta'ani kee ñayuu kuu nandio koo tuku na nì nduu taa ñayuu yó'o. **27**Chí tein kuu dáá ñoo ndéi ñayuu sásá'an na, ta ndéi na xí'i na, ta ndéi na tánda'a ná nda kuu nì ndu'u Noé ini barco. Nì ndí'i, dá nì koon daí déen ñoo, ta nì danaa ndí'i rá ñayuu ñoo. **28**Ta kí'o dión ta'ani nì kuu tiempo Lot, chí ndéi ñayuu sásá'an na, ta ndéi na xí'i na, ta ndéi na xiin na ña'a, ta ndéi na díko náan, ta chí'i na tata, ta káva'a na ve'e, **29**nda kuu nì keta Lot ñoo ká'ano naní Sodoma ñoo kua'an rá. Ta kúu nì koon va ñoo itá xí'ín azufre satá ñoo ñoo, ta nì danaa ndí'an ñayuu nì sà ndei ñoo.

30Ta kí'o dión ta'ani koo tá ná kasandaá kuu nandio koo na nì nduu taa ñayuu yó'o kasaa na.

31Chí tá ná kasandaá kuu dáá ñoo, dá kían ñayuu kándodó diní vé'e, ná dá'a nì noo na ndu'u na ve'e na naki'in na ña'a ñoo'ó inian. Ta na ñoo'ó yúky, ná dá'a nì nandio kuéi na no'o na ve'e na. **32**Ndusaá ini ndo táto'on kí'o nì ndo'o ñadi'í Lot. **33**Chí ndidaá ñayuu ndí'i ini

dákaki na mií ná, noon di'a kúu na kuu. Tído na xí'o mií ná kuu na sa'a yú'u, noon di'a kúu na nì'í ña káki na. ³⁴Ta ká'ín xí'ín ndó ña sákuaá kuu dáá ñóó kandeí uu ñayuu kudi na noo iin xito. Iin na naki'in Ndios kane'e na ko'on na, ta iin ka na kandoo. ³⁵Iin ve'e kaño'o uu na ñá'a ndiko na. Ta iin na naki'in Ndios kane'e na ko'on na, ta iin ka na kandoo. ³⁶Uu ta kaño'o yúku. Iin ra naki'in na kane'e na ko'on na, ta iin ka ra kandoo —kaá Jesús.

³⁷Dá nì ndato'on ñaá ta xionoo xí'ín ná:

—¿Ndeí kúu noo kooan yó'o, tatá?

Dá nì kaa na:

—Noo kándu'u ndij, ñoo kúu noo nditútí tiyokó ñó'ó.

Di'a kua'an ña nì ñaná'a Jesús sa'a ña nì kee iin ña kuáan xí'ín iin ta né'e choon

18 ¹Dá nì dakí'in tá'an Jesús dao to'on xí'ín ña nì ñaná'a na, dá ná kandaá ini ta xionoo xí'ín ná ña daá kuití xínñó'ó rá ka'an ra xí'ín Ndios, ta ná dá'a ni katuu ra ña kee ra dión, ²ta kaá na:

—Nì sa io iin ta né'e choon iin ñoo, ta kó ní sá yu'ú ra Ndios, ta kó ní sá io ñaño'ó rá noo ni iin tó'on ñayuu. ³Ta ñoo ñoo ta'ani ió iin ñá'a kuáan. Ta too too sa sá'an noo ta né'e choon ñoo, ta kaáan xí'ín rá: “Keyíko va'a ní sa'í xí'ín ñayuu naá tá'an xí'ín.” ⁴Tído sa nì kuna'a vá kó ní kékuendá ta'on ra ña ká'an ñá'a yó'o. Tído nì ndi'i, dá nì nakani ini ra, ta kaá ra: “Va'ará kó yu'í Ndios, ta va'ará kó ñaño'ín noo ni iin ñayuu, ⁵tído sa'a ña too too

kasaá ña kuáan yó'o dáta'an yu'u, sa'a ñoo va'a kaan ná ko'in keyíkoj sa'an. Dá chí tá koo, dá kasaá too too tukuán dándí'i inian yu'u.”

⁶Dá nì kaa ta'ani sato'o yo Jesús:

—Taó kuendá ndo ña nì ka'an ta kini né'e choon ñoo. ⁷Ta, á ká'an ndó ña o keyíko ndaa Ndios sa'a ñayuu nì kaxi mií ná, tá'an ñayuu seí nda'í noo ná nduú ñoo? ¿Á ká'an ndó ña kueé va na, dá chindeé ná ñayuu na? Koo. ⁸Yu'u kúu ra ká'an xí'ín ndó ña yachí va chindeé ná ñayuu na. Tído tá ná kasandaá kuu nandió koo na nì nduu ta ñayuu yó'o kasaá na, á nani'i ná ñayuu kándéé ini ña noño'o yó'o? —kaá na.

Di'a kua'an ña nì ñaná'a Jesús sa'a uu ta nì sa'an ve'e ño'o ká'ano ka'an ra xí'ín Ndios

⁹Ta ñoo ndéi dao ñayuu ká'an ña kúu ná ñayuu ndaa, ta kénoo na dao ka na. Sa'a ñoo nì dakí'in tá'an Jesús to'on yó'o xí'ín ña nì ñaná'a na noo ná, ta kaá na:

¹⁰—Iin kuu dá nì kee uu ta kua'an ra ve'e ño'o ká'ano yó ka'an ra xí'ín Ndios. Iin ra kúu ta fariseo, ta iin ka ra kúu ta kí'in ya'i sa'a ñó'o. ¹¹Ta fariseo ñoo kúu ra iin ndichi ká'an ra xí'ín Ndios, ta kaá ra di'a xí'ín mií rá: “Tatá Ndios, náki'o yu'u ndivé'e noo ní, chí kó kée ta'on yu'u táto'on kée dao ka ta, tá'an ra kí'in kuí'íná, o ra kée ña kini, o ra kée kuachi xí'ín na kó kúu ñadi'í ra. Ta ni kó kée ta'on yu'u táto'on kée ta kí'in ya'i sa'a ñó'o káa. ¹²Chí sa né'e ij yu'u uu ta'ándá iin iin semana, ta dóko yu'u uxí ña'a noo iin iin ciento ña'a ní'í kéchóoin”,

kaá ra. ¹³Tído t̃a kí'in yá'i sa'a ñó'ō ñóó, xíká vá n̄i s̃a kuín ra ín ra. Ta ni k̃o kóni r̃a ndane'e noo rá chí induú. Ta káni ndá'a rá yu'ú ndíká r̃a ín ra, dá kaá r̃a: "Tatá Ndios, ku'u ká'ano ini ní s̃a'í, chí kúú'í iin t̃a kómí kuachi." ¹⁴Ká'in xí'ín ndó ñ̃a n̄i x̄i'ō ká'ano ini Ndios s̃a'á kuachi t̃a kí'in yá'i sa'a ñó'ō ñóó tá o ñá'a keta ra no'ō r̃a ve'e ra. Tído k̃o ní kú'u ká'ano ta'on ini ña sa'a iin k̃a t̃a ñóó. Chí ndi ndáa ña ch́indaya'i mií, noón di'a kúu ña kand̃o ñoó. Ta ña kénóo mií, noón di'a kúu ña kandaya'i kee Ndios —kaá ña.

**Xík̃a Jesús ñ̃a man̄i sa'a takuálí
noo Ndios**

¹⁵Ta ndáka ñ̃ayuu ñóó takuálí vei na noo Jesús, dá chinóo na ndá'a ná din̄i x̄i. Tído tá n̄i xini t̃a xionoo xí'ín ná ñ̃a kée ñ̃ayuu ñóó dión, dá n̄i danáni ñ̃aá rá. ¹⁶Dá n̄i kana Jesús t̃a ñóó, dá n̄i kaa ña xí'ín rá:

—Konó ndó noo takuálí xãn ná kii xi noo yú'u. Ná dá'a ni chituu ndó x̄i. Dá chí ñ̃ayuu kándéé iní tatá Ndios tát̃o'on kándéé ini takuálí xãn tatá xi, noón kúu ña ñó'ō t̄ixi ndá'a Ndios. ¹⁷Mií̃an ndãa ná ka'in xí'ín ndó ñ̃a ndi ndáa ña k̃o kándía ñ̃a dándáki ñ̃aá Ndios tát̃o'on kándía takuálí ñ̃a dándáki ñ̃aá tatá xi, noón kúu ña o k̃oní ndu'u t̄ixi ndá'a Ndios —kaá ña.

Di'a n̄i ka'̃an Jesús xí'ín iin t̃a kuiká

¹⁸Dá n̄i nd̃at̃o'ón ñ̃aá iin t̃a ndáya'i, ta kaá r̃a xí'ín Jesús:

—Maestro va'a kúu ní. Ta, ¿ndí k̄ĩan kánian keei, dá n̄i'í ñ̃a kataki chíhíí?

¹⁹Dá n̄i kaa Jesús xí'ín rá:

—¿Ndiva'a ká'̃an yo'ó ñ̃a kúu yu'u ña va'a? Chí ni iin tó'ón ñ̃ayuu k̃o kúu ña va'a. Iin tó'ón din̄i Ndios vá kúu ña va'a. ²⁰S̃a ná'á vá yo'ó ndi kua'̃an choon n̄i sa'anda Ndios: o s̃a kéeón kuachi xí'ín iin ñá'a ñ̃a k̃o kúu ñ̃adi'óon, ta o s̃a ka'ánóon nd̄i, ta o s̃a kí'in kuí'ínón, ta o s̃a ká'̃on ñ̃a t̃o'ón sa'a dao k̃a ñ̃ayuu, ta koo ñ̃año'ó noo tat̃o'on xí'ín noo nanóon.

²¹Dá n̄i kaa t̃a ñóó:

—Nd̃a ló'ō vei n̄i k̃asá'í seídó'i ndidaá choon yó'o.

²²Tá n̄i seídó'o Jesús ñ̃a n̄i ka'̃an r̃a dión, dá n̄i kaa ña xí'ín rá:

—Nd̃ad̃a iin tó'ón vá ñ̃a'a kámani keeón viti, tá dáá. Kua'̃an d̄ik̃ó ndí'ón ñ̃a'a ió nooon. Ta dasóon d̄i'ón ñóó noo ña kúnda'í, dá k̄ĩan konon koo kuikón chí induú. Dá kison kanooón xí'ín yu'u.

²³Tá n̄i seídó'o t̃a yo'ó ñ̃a n̄i ka'̃an Jesús dión xí'ín rá, kúu nd̃aá nda'í va n̄i kuu ini r̃a, chí t̃a kuiká nd̃a'o kúu rá.

²⁴Tá n̄i xini Jesús ñ̃a n̄i kúnda'í ini r̃a, dá n̄i kaa ña:

—¿Nandéé k̃a ví kuachi k̄ĩan, dá ndu'u ña kómí ñ̃a kuiká t̄ixi ndá'a Ndios! ²⁵Kaon cháá k̃a chika'anda iin camello yá̄i iin ión t̄ukú o duú ñ̃a ndu'u iin ña kuiká t̄ixi ndá'a Ndios.

²⁶Tá n̄i seídó'o ñ̃ayuu ñóó t̃o'on yó'o, dá n̄i nd̃at̃o'ón ná Jesús:

—¿Nd̃a yoo n̄i'í ñ̃a k̃aki na, tá dáá?

²⁷Dá n̄i kaa Jesús xí'ín ná:

—Ni iin tó'ón ñ̃ayuu o kándéé kee dión, tído ndidaá tá'̃an va ñ̃a'a kándéé Ndios kee na.

²⁸Dá n̄i kaa Pedro xí'ín ná:

—Kande'é ní, **chị** ndu'u kúú rạ **nị** dạnkoo ndi'i ndidaa kúú ña'a ió noo ndú, ta xionoo ndu'u xí'ín mií ní.

29 Dá **nị** kaa Jesús xí'ín rá:

—Mífan ndaa ná ka'ín xí'ín ndó; ndi ndaa miíó **nạ** **nị** dạnkoo ve'e na, o ñani **nạ**, o kị'o na, o ku'u **nạ**, o ñadi'í **nạ**, o tatá **nạ** xí'ín naná **nạ**, o de'e na sa'á ña kóni **nạ** ña ndu'u cháá kạ ñayuu tịxi ndá'a Ndios, **30** **nạ** yó'o kúú **nạ** nani'í kuá'a kạ ña'a ñayuu yó'o. Ta iin kạ ñayuu sạ koo chí noo ni'í ná ña kataki chíchí ná —kaá **nạ**.

Yó'o nị kasto'on tuku Jesús xí'ín taa xionoo xí'ín ná ndí kịán ndo'o na, dá kuu nạ

31 Dá **nị** taó xóo Jesús ndin uxí uu taa xionoo xí'ín ná ñóó. Dá **nị** kaa **nạ** xí'ín rá:

—Viti kịán kọkaa yó kua'an yo ñoo Jerusalén, dá xinkoo ndi'i ña ká'an to'on **nị** taa profeta sa'á ña ndo'o **nạ** **nị** nduu taa ñayuu yó'o. **32** Dá **chị** iin taa kúú rạ nakị'o ñaa noo ndá'a tạ tukú, dá kediki ndaa ñaa rá. Ta kendava'a ra xí'ín ná. Ta tuu ndaa dịí ñaa rá. **33** Dá tá **nị** ndi'i **nị** kani ñaa rá, dá ka'ání ñaa rá. Tído tịxi kuú ónị, dá nataki **nạ**.

34 Tído kọ ní kándaạ kuiíó ini rạ ndi kóni kaa to'on **nị** ka'an **nạ** xí'ín rá, **chị** ndadí va ñaxintóni rá noo to'on yó'o, sa'á ñoó kọ ní kándaạ ini rạ ña **nị** ka'an **nạ** xí'ín rá.

Di'a nị kuu, dá nị nduvạ'a Jesús iin taa kọ túu noo

35 Dá **nị** kuyati Jesús ñoo naní Jericó, ta yu'ú íchị ñóó ió iin taa kọ túu noo sáti ra. **36** Tá **nị** seido'o ra ña yá'a ñayuu kuá'a kua'an **nạ** noo ió rạ ñóó, dá **nị** ndato'ón ñaa rá:

—¿Ndí kịán kúú?

37 Dá **nị** kaa ñayuu ñóó ña Jesús, **nạ** ñoo Nazaret, kúú **nạ** yá'a kua'an ñóó.

38 Dá **nị** kasá'a taa ñóó káyu'ú rá:

—¡Jesús, de'e **nạ** ve'e rey David, ku'u ini ní sa'í!

39 Dá **nị** ñanani ñaa dao ñayuu xionoo kua'an ñóó, dá ná kutadí rá, ká'án ná. Tído **nị** cháá kạ ví **nị** kasá'a káyu'ú rá ió rạ:

—¡De'e **nạ** ve'e rey David, ku'u ini ní sa'í!

40 Dá **nị** sạ tuu tóo Jesús, dá **nị** sa'anda **nạ** choon noo ñayuu ñóó ña ná kandaka na taa ñóó sạ **nạ** noo ná. Dá tá **nị** sạ rạ noo iin Jesús, dá **nị** ndato'ón ñaa ná:

41 —¿Ndí kịán kónon kee xí'ón?

Dá **nị** kaa taa ñóó:

—Tatá, kóni natuu nooí.

42 Dá **nị** kaa **nạ** xí'ín rá:

—Ná natuu nooon viti, **chị** sa'á ña kándée inon yu'u, sa'á ñoó **nị** nduvạ'ón.

43 Kúú viti'ón vá **nị** natuu noo rá. Ta kúú **nị** kee ra kua'an rạ xí'ín Jesús, ta kéká'ano ra Ndios kua'an rạ. Tá **nị** xini ñayuu kuá'a ñóó ña **nị** kuu dión, dá **nị** kasá'a ta'ani na kéká'ano na Ndios.

Di'a nị kuu tá nị naki'in tá'an Jesús xí'ín iin taa naní Zaqueo

19 **1** Dá **nị** ku'u Jesús ñoo ká'ano naní Jericó, dá **nị** **chị**ka'anda **nạ** kua'an **nạ** me'í ñoo ñóó. **2** Ta ñóó ió iin taa naní Zaqueo, ta kúú rá taa sa'ándá choon noo taa kí'in ya'í sa'a ñó'o, ta kuíká nda'o ra, **3** ta kóni rạ kande'é rá ndá yoo kúú Jesús, tído kọ kuú ta'on koni ñaa rá kée ñayuu kuá'a ñóó, **chị** iin taa latá'í vá kúú rá.

4Sa'á ñoó kánkono ra nì sa'an rā cháá kà noo. Dá nì kaa ra doko iin yító, dá kuu koni ñáá rá, chī ñoó kánian ya'a na. **5**Tá nì kasandaá nà noo iin yító ñoó, dá nì nakoto ndaa nà, dá nì xini nà kánóo ra, dá nì kaa nà xí'ín rá:

—Zaqueo, kua'an noo kí, chī kuu víti kánian katuu tooi ve'ón.

6Ta kúu kaon nì noo ra yító ñoó, ta nì natiin ra Jesús ve'e ra xí'an kádií iní rā. **7**Tá nì xini ñayuu ñoó ñā nì ku'u Jesús ve'e ra, kúu nì kasá'á ná ká'an nà sa'a Jesús, chī kaá nà ñā kua'an nà koo too na ve'e iin taa kómí kuachi.

8Ta xían tein ió Jesús ve'e Zaqueo ñoó, dá nì ndakuíin ndichi rā, dá nì kaa rā xí'ín ná:

—Kande'é ní viti, tatá, chī ko'in ka'anda daoí ñā kuiká kómíí, ta ka'andaj ñā noó ñayuu kúnda'í. Tá nì ya'í nì ki'in kuí'ínáí ñā'a iin ñayuu xí'ín, dá kían ko'in nandió né'í komí cháá kà ta'ándá noó ñā nì ya'í nì ki'in.

9Dá nì kaa Jesús:

—Kuu víti nì natiin taa yó'o ñā káki ra noó kuachi rā, chī kúu ta'ani ra tã kuendá nà ve'e Abraham.

10Chī nà nì nduu taa ñayuu yó'o kúu nà vej nandukú, ta dákaki na ñayuu ndíta xíká noo Ndios.

Di'a kua'an ñā nì daná'a Jesús sa'a iin taa nì natiin choon kakuu rey

11Xían nani ndéi ñayuu ñoó seídó'o na ñā nì ka'an Jesús, dá nì dakí'in tá'an na dao ñā'a xí'ín to'on nì daná'a nà. Chī sa'á ñā sà kua'an kuyati na ñoo Jerusalén, sa'á ñoó nì ka'an ñayuu ñoó ñā yachi va kasaa Ndios xí'ín ndée dándáki na ñayuu nà. **12**Sa'á ñoó nì kaa Jesús di'a:

—Iin kuu nì sà io iin taa, ta kúu rá de'e taa sà kuu rey, ta nì kee ra kua'an xíká rá iin kà ñoo natiin ra choon kakuu ra rey, dá ndisaa rā.

13Tído tá kò ñá'a ko'on rā, dá nì kana ra uxí taa kéchóon noo rá. Dá nì xí'o ra iin di'ón ndáya'i noo iin rá iin ra. Dá nì kaa rā xí'ín rá:

“Naka'an nda'i ndo di'ón xaan nani kua'in”, kaá rā. **14**Tído xini u'u ñáa nà ñoo rā. Sa'á ñoó nì tanda'a ná dao taa kua'an ka'an noo tá'anda choon ñoó ñā kò kóni ta'on na ñā kakuu taa yó'o rey ñoo nà.

15Tído nì natiin va ra choon. Dá tá nì ndisaa rā ñoo rā, dá nì kana ra taa kéchóon ñoó, tá'an rā nì xí'o ra di'ón rā noo, chī kóni rā kandaá ini rā ndidaa nì nduu di'ón nì naka'an nda'i iin rá iin ra. **16**Dá nì kaa taa nì kasáa mií noó ñoó: “Tatá, iin di'ón nì xí'o ní noóí, ta nì nì'í uxí kaan.” **17**Dá nì kaa rey ñoó: “Va'a nda'o nì keeón, chī kúu yo'ó iin tã kéchóon va'a. Ta sa'á ñā nì kéchóon ndaagon noo lú'u di'ón nì xí'oi nooon, sa'á ñoó kí'oi ñā dándákón uxí ñoo.”

18Dá nì kasáa iin kà taa kéchóon ñoó. Dá nì kaa rā: “Tatá, nì nì'í o'on kà di'ón noo iin di'ón nì xí'o ní noóí.” **19**Dá nì kaa rey ñoó: “Ko'in kí'oi ñā dándákón o'on ñoo.”

20Dá nì kasáa iin kà taa kéchóon ñoó, dá nì kaa rā: “Tatá, yó'o ió di'ón nì xí'o ní noóí, chī nì chikáa va'í ñā noo peñitoi, **21**chī yu'íí mií ní, chī kúu ní iin taa tondó, ta náki'in ní ñā'a kò ní chínóo ní, ta dákée ní noó kò ní xítí ní.” **22**Dá nì kaa rey ñoó: “Yo'ó kúu iin tã kéchóon kini, ta xí'ín to'on nì ka'on xaan keyíkoí sa'on. Ta sà ná'a yo'ó ñā kúu yu'u taa tondó, ñā náki'in yu'u ñā'a kò ní chínóoi, ta

dákéei noó kọ ní xítii, ²³sá'á ñoó, ɛndivá'a kọ ní sa'on chikaagọn dī'ón yu'u banco, dá tá ná ndusaai, dá natiin ña xí'ín lú'u satán, ní kúu?"

²⁴Dá nì kaa rā xí'ín taa ndíta yati ñoó: "Kuió ndaa ndọ dī'ón né'e ra xaan, ta kua'an ndọ kī'o ndóan noó rā nì kandeé nì nì'ì uxì kaa ñoó."

²⁵Dá nì kaa taa ñoó: "Tatá, sà kómí vá roón uxì dī'ón." ²⁶Dá nì kaa rey ñoó: "Ká'an yu'u xí'ín ndó ña nā sà ió ña'a noo, noón kúu nā nì'ì cháa kaa. Ta nā koó ña'a noo, dī'a dītá ná lú'u ña kómí ná. ²⁷Ta kandaka ta'ani ndó ndidaá taa xiní u'u ñaá, tá'an rā kọ kóni kakuu yu'u rey, ná kii ra noo, ta ka'anda ndọ dikọ rá", kaá rey ñoó —kaá Jesús.

Dī'a nì kuu, dá nì ku'u Jesús kua'an nā ñoo ká'ano Jerusalén

²⁸Tá nì ndi'ì nì ka'an nā ña yó'o, dá nì kee na kọkaa na kua'an nā ñoo Jerusalén. ²⁹Dá tá nì kasandaá yati na ñoo naní Betfagé xí'ín ñoo Betania, yati noo iin iin yúku naní Olivos, dá nì sa'anda nā choon noó u'u taa xionoo xí'ín ná, ³⁰ta nì kaa nā xí'ín rá:

—Kua'an ndọ ñoo ló'o nákaa chí noo káa. Tá nì sàa ndọ nì ku'u ndó ñoo ñoó, dá nani'ì ndọ noo ndíko iin burro, kirí kọ ñá'a kandodó ná. Ta ndaxí ndó rì kandaka ndó kii ndó. ³¹Tá ndáa nā ndato'ón ñaá: "ɛNdiva'a ndáxí ndó rì?", dá kaa ndọ xí'ín ná: "Dá chī xínñó'ó nā kúu sato'o ndu rí", kaa ndọ.

³²Dá nì kee ra kua'an rā. Ta kúu nì naní'ì rá burro ñoó tát'o'on kī'o nì ka'an Jesús xí'ín rá. ³³Dá tá nì ndaxí rá burro ñoó, dá nì kaa nā kúu sato'o rì:

—ɛNdiva'a ndáxí ndó burro xaan?

³⁴Dá nì kaa taa ñoó:

—Dá chī xínñó'ó nā kúu sato'o ndu'u rì.

³⁵Dá ndáka ra burro ñoó nì sàa rā noó nì kandọo Jesús. Dá nì chikodó rá kotó rā satá rì. Dá nì kaa Jesús kánóo na kua'an nā.

³⁶Dá nì kasá'á ñayuu kuá'a ñoó chíndei na kotó nā íchì noó vèi Jesús. ³⁷Dá tá nì kuyati na kua'an nā noo kasá'á noo na ndika yúku naní Olivos, dá nì kasá'á ñayuu kuá'a xionoo xí'ín ná ñoó káyuu'ú ná kéká'ano na Ndios xí'an kádii ini nā sa'a ndidaá kúu ña'a ndato nì xini nā nì kee Jesús, ³⁸ta kaá nā:

—iNā ká'ano kúu rey yó'o, chī vèi na xí'ín choon sato'o yọ Ndios! iNá kandeí vā'a nā ndéi induú! iTa ná natiin Ndios ñaño'ó nda noo ió na noo dikó!

³⁹Dá nì kaa dao taa fariseo ño'oo tein ñayuu kuá'a ñoó:

—Maestro, dánani ní ñayuu xionoo xí'ín ní, dá ná dá'a nì ka'an nā dión.

⁴⁰Dá nì kaa Jesús xí'ín rá:

—Ká'ín xí'ín ndó ña tá ná kadi nā yó'o yú'u ná, dá kían kasá'a yuu káa keká'anoan yu'u.

⁴¹Tá nì kasandaá yati na ñoo Jerusalén, nda'í nì saki na tá nì xini nā ñoo ñoó, ⁴²ta kaá nā:

—Ndeé ví kóni yu'u ña kandaá ini ndọ kuu víti ndí kían kee ndó, dá kían kuu kandeí vā'a ndó. Tído ndadí vá noo ndọ, sá'a ñoó o kúu ta'on kandaá ini ndóan viti. ⁴³Tído kasandaá iin kuu, dá kasaa kuá'a taa xiní u'u tá'an xí'ín ndó, ta kao noo ra iin ní yú'u ñoo yó'o, ta chikorrá rā ndo'ó, ta kasá'á rá

nako'oni rā ndo'ó, ⁴⁴ta koon ra ndo'ó ndā nōñó'o, ta ka'ání rá ndo'ó xí'ín de'e ndó. Ta ni iin ká yuu o kándooan kandodó tá'an. Dión ndo'o ndó sá'á ñā kō ní nákoní ndo ñā nī tanda'á Ndios vey dákaki ñaá —kaá Jesús.

Di'a nī kuu tá nī taó ndí'i Jesús tā díkó xí'ín tā xíin kua'an rā sata vé'e ño'o ká'ano

⁴⁵Dá tá nī sáa ñā, nī ku'u na yé'é ño'o ká'ano. Dá nī kasá'á ná taó ndí'i na tā díkó, xí'ín tā xíin kua'an rā sata vé'e. ⁴⁶Dá nī kaa ñā xí'ín ñayuu ñoó:

—Di'a va kaá tuti iñ Ndios: “Ve'e yu'u kúu iin ve'e noo kánian nataka ñayuu ka'an ñā xí'ín yu'u.” Tído ndo'ó kúu ñā ndéi kéean tátō'on iin káo tā ku'i'íná.

⁴⁷Ta ndidaá kuu nī sá káa Jesús sá ñā'á ñā noo ñayuu yé'é ño'o ká'ano ñoó. Tído tā duti saku'a'a, xí'ín tā dána'a ley, xí'ín tā né'e choon ndúkú rá ndí kían kee ra, dá ka'ání ñaá rá. ⁴⁸Tído kō ní nī'i ta'on ra ndi kee ra, dá chí ndidaá ñayuu ndéi toon na seídó'o na ñā dána'a Jesús.

Yó'o nī ndatō'ón tā fariseo ndá yoo nī xí'o choon noo Jesús

20 ¹Iin kuu, dá nákaa Jesús yé'é ño'o ká'ano dána'a ñā sá'á to'on va'a Ndios noo ñayuu. Dá nī kasáa tā duti saku'a'a xí'ín tā dána'a ley xí'ín tā sá'ano ñoo, ²dá nī kaa rā xí'ín ná:

—Ka'an ní xí'ín ndu'u, ¿ndá choon né'e ní ñā nákaa ní kée ní di'a? ¿Ndá yoo nī xí'o choon noo ní ñā kee nían?

³Dá nī kaa Jesús xí'ín ná:

—Ta viti ná ndatō'ón ta'ani yu'u ndo'ó sa'a iin ñā'a, ta nandíó né'e ndóan. ⁴¿Ndá yoo nī xí'o choon noo Juan ñā sá dákódo ndúta ná ñayuu? ¿Á Ndios nī xí'oan o taa?

⁵Dá nī kasá'á rá ndátó'ón tá'an míí rá ndíta ra:

—Tá ná kaa yō ñā Ndios nī xí'o ñaá, dá kaa rā xí'á: “¿Ndiva'a kō ní kándisa ndó ñā nī ñaná'a rā, tá dáá?” ⁶Tído tá ná kaa yō ñā taa nī xí'o ñaá, dá kían ndakuei ñā ñoo yō chiyúú ñaá ná, dá chí ndidaá vá ná kándía ñā Juan nī sá kuu iin profeta nī tanda'á Ndios nī kii —kaá rā ndátó'ón míí rá.

⁷Dá nī kaa rā xí'ín Jesús ñā kō ná'á ta'on ra ndá yoo nī xí'o choon noo Juan. ⁸Dá nī kaa ñā xí'ín ná:

—Ta ni yu'u o kástō'on ta'on xí'ín ndó ndá yoo nī xí'o choon noo kéei ñā yó'o, tá dáá.

Di'a kua'an ñā nī nakani Jesús sá'á ñā nī ndo'o iin sato'o uva

⁹Dá nī kasá'á Jesús dákí'in tá'an na dao ñā'a xí'ín to'on dána'a ñā noo ñayuu ñoó, ta kaá ñā:

—Iin kuu nī dandée iin taa yitō uva noñó'o rá. Dá nī díkó ndodó raán noo dao ká taa kéchóon. Dá nī kee ra kua'an xiká rá ku'a'á kuia.

¹⁰Dá tá nī xinkoo tiempo ta'anda uva ñoó, dá nī tanda'á rá iin mozo rā ñā ná ko'on rā noo ndéi tā kéchóon ñoó natiin ra uva, kirí kánian nī'i rá. Tído tá nī sáa mozo ñoó, dá nī ndakuei tā kéchóon noo uva ñoó nī kani ñaá rá. Ta ni iin ñā'a kō ní xí'o ra kane'e mozo ñoo no'o rā. ¹¹Dá nī nandíó kō sato'o ñoó nī tanda'á rá iin ká mozo

kua'an ra. Tído tá nì saꝓ ra noꝓ ndéi tá kéchóon ñóó, dá nì ndakuei tuku roón nì kani ñaá rá, ta nì ndane'e ñaá rá. Ta ni iin ña'a kọ ní xí'o ra kane'e mozo ñóó no'ọ ra. ¹²Dá nì nandíó kọo tuku sato'o ñóó nì tanda'á rá iin ká mozo, ra kúú oní, kua'an ra. Tído tá nì saꝓ ra, ta kúú nì ndakuei tuku tá kéchóon ñóó nì darkue'e ñaá rá. Dá nì dakána ñaá rá sata vé'e. ¹³Dá nì kaa sato'o uva ñóó: “¿Ndi koo kei viti? Viti kían ná tanda'í de'e maní ko'on xí. Chì tá ná koni ñaá rá, ndá ndi kuu koo va ñaño'ó rá noꝓ xí.” ¹⁴Kúú nì tanda'á ñaá rá kua'an xí. Tído, tá nì xini ñaá taa kéchóon ñóó, dá nì kasá'á rá ndátó'ón kue'é ra: “Taa káa kúú ra natiin ndidaá kúú ñó'ọ yó'o noꝓ tata xí. Kó'ọ ka'ání yọ xí, dá ná kandọo ndi'i ñó'ọ yó'o noꝓ míí yó”, kaá ra. ¹⁵Dá nì tiin ñaá rá ndáka ra kua'an ra sata korrá noꝓ káa yító uva ñóó. Ta ñóó nì sa'ání ñaá rá. Ta, ¿ndí kían kee sato'o uva ñóó viti, ká'án ndó? ¹⁶Ña kee ra kían kasaa ra, ta ka'ání ndí'i ra tá kéchóon ñóó, dá dīkó ndodó ra ñó'ọ noꝓ káa yító uva ñóó noꝓ dao ká taa —kaá Jesús.

Tá nì seídó'o ñayuu ñóó ña nì ka'an Jesús dión, dá nì kaa na:

—¡Ná ọ sá kónó Ndios ña koo dión!

¹⁷Dá nì nande'é Jesús noꝓ ñayuu ñóó, dá nì kaa na:

—¿Á kọ ná'á ta'on ndó ña di'a va kaá tuti iì Ndios?:

Tá'an yuu nì kaño'ó taa káva'a ve'e,

ña yó'o di'a va nì kasandaá kakuu yuu titọ.

¹⁸Ta ndidaá na ná kankao satá yuu ñóó, kuachi ndi'i na. Ta na kankao

yuu yó'o sata, noón kúú na tadi ndi'i kean —kaá Jesús.

Di'a nì kuu tá nì ka'án dao taa dátúú rá Jesús

¹⁹Dá nì ka'án tá duti sakua'a xí'ín tá dána'a ley tiin ra Jesús míí hora daá ñóó, dá chì nì kandaá ini ra ña sa'a míí rá nì ka'an na to'on yó'o. Tído yu'ú ra kée ñayuu kuá'a ñóó.

²⁰Ta ndéi ra nání rá Jesús. Kúú nì tanda'á de'é ra dao taa kua'an ra noꝓ nákaa Jesús. Ta nì kee ra míí rá ña kúú rá tá ndaa, chì ndúkú rá ndi kee ra dátúú ñaá rá, dá ná ya'a na ka'an na, dá ni'i rá kuachi na, dá nak'i'o ñaá rá noꝓ ndá'a tá né'e choon ká'ano ñoo ñóó, ká'án rá. ²¹Dá nì ndatọ'ón ñaá rá, ta kaá ra xí'ín ná:

—Maestro, ná'á vá ndu'u ña ká'an ní ña ndaa, ta dána'a ní ña ndaa. Ta ni iin tó'ón ñayuu kọ káxi míí ní. Di'a dána'a ndaa ní íchì Ndios noꝓ ndidaá ñayuu. ²²Sa'a ñoꝓ vey ndu ndatọ'ón ndu'u míí ní, ¿á va'a ni kée yó chíya'i yó sa'a ñó'ọ yọ noꝓ tá kúú kuendá rey César o kọꝓ?

²³Tído nì kandaá va ini Jesús ña katoó ra dátúú ñaá rá. Dá nì kaa na xí'ín rá:

—¿Ndiva'a ndúkú ndó ña ya'i noꝓ ká'ín? ²⁴Tei tóo ndó iin di'ón, ña chíya'i ndó sa'a ñó'ọ ndọ, ná kande'á. ¿Ndá na'ána kían ndá'a noꝓ di'ón yó'o? Ta, ¿ndá kuu kían ndá'a noꝓan yó'o?

Dá nì kaa ra:

—Na'ána César kían xí'ín kuu míí rá.

²⁵Dá nì kaa na xí'ín rá:

—Nak'i'o ndó ña kúú ña'a César noꝓ rá, tá dáá, ta nak'i'o ndó ña kúú ña'a Ndios noꝓ ná.

26Ta kúú kọ ní kándeé vá rá dátúú ñáá rá, dá yá'a na nọọ tọ'on ká'an na nọọ ñayuu kuá'a ñoó. Di'a nị naá vá iní rạ sạ'á ña vạ'a ndạ'o nị nandíó nẹ'e na tọ'on nị ndạtọ'ón ñáá rá. Sạ'á ñoó nị sadi va ra yú'u rá.

Di'a kua'an ña nị daná'a Jesús ña mi'an ndaa nataki na nị xi'i

27Dá nị kasáa dao tạ saduceo noo Jesús. Ta kọ kándisa ta'on ra ña náta nị xi'i. Dá nị ndạtọ'ón ñáá rá, **28**ta kaá rạ:

—Maestro, di'a ká'an iin ley ña nị taa Moisés: Tá nị xi'i iin tạ, ta kọ ní sá io de'e yíi rạ xí'in ñadi'í rạ, dá kịan kánian naki'in ñáa ñani rạ tanda'a rá xí'an, dá koo iin de'e yíian naki'in kuu ñani rạ. **29**Ta viti, nị sạ ndei usạ ñani. Ta kúú nị tandá'a tạ kúú nọọ ñoó. Tído nị xi'i va ra, ta kọ tạ'ón de'e yíi rạ ní sá io xí'in ñadi'í rạ. **30**Sạ'á ñoó nị tandá'a ñani rạ, tạ kúú uu ñoó, xí'an. Tído nị xi'i ta'ani ra, ta kọ ní sá io tuku de'e yíi rạ xí'an. **31**Dá nị tandá'a tạ kúú onị xí'in ñá'a ñoó. Ta kúú dión ta'ani nị ndo'o ra. Ta dión ta'ani nị ndo'o ndin usạ ñani ñoó, nị xi'i ndi'i ra, ta ni iin ra kọ ní sá io de'e yíi xí'in ñá'a ñoó. **32**Tá nị ndi'i, dá nị xi'i ta'ani mií ñá'a ñoó. **33**Sạ'á ñoó, tá ná kasandaá kuu nataki na nị xi'i, ịndi káa iin tạ ñoó kakuu yíi ñá'a ñoó, chị ndin usạ va ra nị sạ kuu yíian? —kaá rạ.

34Dá nị kaa Jesús xí'in rá:

—Ñayuu ndéi ñayuu yó'o kúú na tanda'a, ta xí'o na de'e na ña tanda'a xí. **35**Tído nạ nị ni'i noo Ndios ña nataki na tein nạ nị xi'i, ta kande na iin kạ ñayuu koo chí noo,

nọon kúú nạ ọ tanda'a kạ nạ, ta ọ kí'o kạ nạ de'e di'í nạ ña tanda'a xí.

36Ta ni iin kuu kạ ọ kuú nạ, chị tátọ'on kị'o ndéi ángel, ndạ kị'o dión vá kande na, ta ndạ de'e Ndios vá kakuu na sạ'á ña ni'i ná ña nataki nạ. **37**Ta viti ná kọ'in kastọ'in xí'in ndó ña mi'an ndaa nataki nạ nị xi'i, chị ndạ Moisés nị daná'a sạ'á ña yó'o noo táa na sạ'á ña nị ndo'o na tá nị kei yitọ táka ló'o ñoó. Chị ña nị taa na ká'an ña sato'o yọ Ndios kúú Ndios noo Abraham, ta kúú ná Ndios noo Isaac, ta kúú ná Ndios noo Jacob. **38**Kị'o dión kaan, dá chị tatá Ndios, kọ kúú ta'on na Ndios nọọ nạ nị xi'i, chị kúú ná Ndios nọọ nạ takí va, chị ndidaá vá ñayuu ndéi takí noo Ndios.

39Dá nị kaa dao tạ dána'a ley xí'in ná:

—Vạ'a ndạ'o nị ka'an ní, maestro —kaá rạ.

40Ta kọ ní chindaá nọọ kạ rạ ña kịan ndạtọ'ón ñáá rá cháá kạ.

Di'a kua'an ña nị daná'a Jesús sa'a Cristo, nạ dákaki ñáá

41Dá nị kaa Jesús xí'in ñayuu kuá'a ñoó:

—ịNdiva'a ká'an rạ dána'a ña tein nạ ve'e rey David kixi Cristo, nạ dákaki ñáa? **42**Chị di'a va kaá mií vá David noo tuti Salmo:

Di'a nị kaa sato'o yọ Ndios xí'in nạ kúú sato'i:

“Kakọo yo'ó xoo kuá'a yu'u,

43ndạ ná kasandaá kuu nataán ndí'ii tạ xiní u'u ñáá tịxi sạ'on.”

44Mií David kaá ña sato'o nạ kúú Cristo, sạ'á ñoó, ịndivạ'a dána'a rạ ña kii Cristo tein nạ ve'e na, tá dáá? —kaá Jesús.

Di'a kua'an ña ni ñaná'a Jesús sa'a
ña kini kée ta ñána'a ley

45Ta nani ndéi ñayuu kuá'a ñoo seído'o na, dá ni kaa Jesús xí'ín taa xionoo xí'ín ná:

46—Kandaa ndo mií ndó noo ra ñána'a ley Moisés, dá chi kátoó ra kandixi ra dá'on nání, ta kóní ra ña ka'an ñayuu ndisá'án xí'ín rá xí'ín ñaño'ó noo xionoo ra noo yá'i. Ta kátoó ta'ani ra kandeí ra noo téi kúú noo ini ve'e noo náta'ka na ñoo yo, ta kátoó ta'ani ra kandeí ra téi kúú noo noo ndéi ta ndáyá'i sásá'an ra noo ió víko. **47**Ta xío ndaa ra ve'e na kuáan. Ta na'a xíká ta'i rá noo Ndios, dá ka'an va'a ñayuu sa'a rá. Ta yó'o kúú ra ya'i nda'o chiya'i ra noo Ndios sa'a ña kée ra dión —kaá na.

Di'a ni kee iin ña'a kuáan kúnda'i

21 **1**Dá ni ndane'e noo ná, dá ni xini na to'on kée ñayuu kuiká taáan di'ón ini sató noo dóko ñayuu di'ón noo Ndios. **2**Ta ni xini ta'ani na tátó'on ni kee iin ña'a kuáan kúnda'i, ni taáan uu di'ón kaa kuálí ini sató ñoo. **3**Dá ni kaa na:

—Miían ndaa ná ka'in xí'ín ndó ña ña'a kuáan kúnda'i káa ni taan kua'a cháa ka di'ón o duú ndidaá ka ñayuu káa. **4**Dá chi ndidaá ka ñayuu káa ni dokó noo Ndios xí'ín di'ón kándoo noo ná, tído ñá'a káa, va'ara kúnda'i vían, ni dokó ndi'án di'ón né'e va'án katakian —kaá na.

Yó'o kúú noo ñána'a Jesús ña naá vá ve'e ño'o ká'ano

5Dá ni kasá'a dao taa xionoo xí'ín Jesús ká'an ra sa'a ve'e ño'o ká'ano,

ña ñóchí nda'o ndáa yuu ni kava'an, xí'ín dao ka ña'a luu ndáa ni dokó ñayuu kuiká noo Ndios. Dá ni kaa Jesús xí'ín rá:

6—Kana'a ndó ña kasandaá iin kuu koon ndi'i va ve'e ño'o, tá'an ña ndé'é ndó káa, chi ni iin tó'on yuu o kándoo kandodó tá'an. Naá ndi'i vaan.

Kásto'on Jesús ndí kían koo, dá naá ñayuu yó'o

7Dá ni ndato'ón rá Jesús:

—Maestro, ¿ndá oon koo dión? ¿Ndí kían koo, dá kandaá ini ndu'u ña yachi va koo dión?

8Dá ni kaa na xí'ín rá:

—Kandaa ndo mií ndó, dá ná o dándá'í ñaá ni iin ñayuu, dá chi kuá'a nda'o taa kasaa, ta kechóon ra kuu yú'u, ta kaa ra: “Yu'u kúú Cristo, na dákaki ñaá. Sa ni kasandaá va kuu ña naá ñayuu.” Tído o sa kándia ndó karkuei ndó satá rá ko'on ndo. **9**Tá ni kandaá ini ndo ña sa'ání tá'an iin ñoo xí'ín iin ka ñoo, ta yó'o yó'o naá na, ta ná dá'a ni yu'ú ndo, dá chi dinño'ó ka kí'o dión kánian koo, tído ko ñá'a ta'on xinkoo kuu ña naá ñayuu yó'o.

10Dá ni kaa ta'ani na:

—Ndakuei dao nación naá tá'an xí'ín dao ka nación, ta kasá'a naá tá'an ta né'e choon ndéi iin rá iin ñoo ná'ano. **11**Ta yó'o yó'o va kasá'a ni'i nda'o taa, ta yó'o yó'o ta'ani kasá'a koo tamá xí'ín kue'e kini, ta kasá'a yu'ú xíxi nda'o ñayuu, ta ña'a xíxi nda'o koo chí induú káa.

12Tído tá o ñá'a koo dión, dá tiin ñayuu ndo'ó, ta kendava'a na xí'ín ndó. Ta kane'e na ndo'ó ko'on na

ini ve'e noq nátake na ñoo yo, dá keyikō na sa'a ndo. Ta kadi na ndo'ó ve'e kaa. Ta kane'e na ndo'ó ko'on na noq rey xí'ín noq ta né'e choon ná'ano sa'a ña kúú ndó kuendá yu'u. ¹³Dión koo, dá ni'i ndo ndi koo k'i'o ndó kuendá sa'a yú'u noq ta né'e choon ná'ano. ¹⁴Q sa ná'ani ini ndo sa'a to'on ka'an ndo chindeé ndó mií ndó, ¹⁵dá chi k'i'o va mií yu'u to'on ka'an ndo xí'ín ña ndichí noq ndo mií hora daá ñóó. Ta o kándeé ta'on na nandió né'e na noq ka'an ndo, ta o kándeé ta'on na xini u'u ñaá dátúú ná noq ka'an ndo. ¹⁶Ta naki'o ñaá tatá ndo xí'ín naná ndo xí'ín ñani ndo, xí'ín tá'an ndó xí'ín na né'e tá'an va'a xí'ín ndó noq ta né'e choon; ta ka'ání rá dao ndó. ¹⁷Ta koni u'u kini ndidaá ñayuu ndo'ó sa'a ña kúú ndó kuendá yu'u. ¹⁸Tído ni iin tó'ón ta'on idí diní ndo o naá. ¹⁹Ta sa'a ña ni xí'o ndeé ini ndo, sa'a ñoó ni'i ndo ña dákaki ñaá Ndios.

²⁰Sa'a ñoó tá ni xini ndo ni kao noo kua'a ndava'o soldado ñoo Jerusalén yó'o, dá kían kana'a ndó ña sa ni xinkoo va kuu ña kían naá ñoo yó'o. ²¹Sa'a ñoó na ndéi chí Judea ná kuino kíi ná ko'on na yúku, ta na ñoo Jerusalén ná kankuei kíi ná ko'on na, ta na kua'an yúku, ná dá'a ni nandió kuéi na ndu'u na. ²²Dá chi kuu dáá ñóó kakuu iin kuu dándó'o Ndios nío ñayuu ndéi ñoo yó'o, dá ná xinkoo to'on ká'an tuti ií mií ná. ²³Tído nda'í kúu ví na ñá'a ñó'o de'e xí'ín na ndéi taleé chí'í kuu dáá ñóó, dá chi kuu dáá kakuu iin kuu ndo'o naní nío ñayuu noñó'o yó'o, ta

naxino ña xído ini Ndios satá ñayuu ndéi ñoo yó'o. ²⁴Ta xí'ín espada kuei dao na, ta dao ka na kandaka ra ko'on ra kandeí ndava'a na ndidaá nación. Ta kankao ñoo Jerusalén tixi ndá'a ta tükú. Ta dión koo nda ná xinkoo kuu ni chikaá ini Ndios taó ná ta tükú ñóó.

Di'a koo, dá nandió koo tuku Jesús kii na ñayuu yó'o

²⁵Kua'a nda'o ña ndato ndo'o ndindii, xí'ín yoo, xí'ín tiñoq viti, ta noñó'o yó'o ndo'o naní nío ndidaá kúú ñayuu, ta naá nda'o ini na sa'a ña ni'i xído ndakuei noq taño'o. ²⁶Ta ndidaá kúú ñayuu kuu yí'í sa'a ña yu'u nda'o na sa'a ña nakani ini na sa'a ña vei ndo'o ñayuu yó'o, dá chi koni na kidi ni'ini ndidaá ña ná'ano ñó'o induú káa. ²⁷Nda daá ví, dá koni na na ni nduu ta ñayuu yó'o kixi na tein iin viko, ta ndato naye'e ndaa noq kii na xí'ín ndidaá choon kómí ná. ²⁸Tá ni kasá'a kúu dión, dá kían ndeé koo ini ndo, ta ndane'e noq ndo, dá chi sa ni kuyati ñó'o vá kuu dákaki ñaá Ndios —kaá na.

²⁹Dá ni daki'in tá'an Jesús ña yó'o xí'ín to'on ni daná'a na, ta kaá na:

—Kane'e ndó kuendá táto'on k'i'o kée taño'ó xí'ín ndidaá ka ni yíto.

³⁰Tá ni xini ndo ña vei nóma yúta kuálí ra, kúu sa ná'a vá ndó ña sa ni kuyati yoo koon dai. ³¹Ta dión ta'ani, tá ni xini ndo ni kasá'a kúu tándó'o yó'o, dá kían kana'a ndó ña sa ni kuyati va kuu kasaa Ndios dándaki na.

³²Miían ndaa kuiti ká'in xí'ín ndó ña o kuú ta'on ñayuu ndéi tiempo daá nda ná koo ndidaá ña yó'o.

33Induú káa xí'in noñó'o yó'o naá váán, tído to'on ká'in o yá'a ta'an vaan.

34Ta kandaa ndo míi ndó. O sa kóo ini ndo kee ndó ña kóni ñíi ndo, ta o sa kó'o na'áná ndo, ta o sa ndí'i ini ndo sa'á ña kátoó téi na kúu kuendá ñayuu yó'o, chí iin ndakána va kasandaá kuu ñoo satá ndo.

35Chí táto'on k'i'o kée na xí'in dei tiin na kítí, k'i'o dión iin ndakána va kasandaá kuu yó'o satá ndidaá ñayuu ndéi iin ní kua'an ñayuu yó'o. **36**Sa'á ñoó kaño'o ini ndo, ta daá kuití kaka ndo ña maní noo Ndios ña ni'i ndo ña káki ndó noó ndidaá tándó'ó vei koo, dá ná kuu nakuíta ndó xí'in tandeé iní noó na ni nduu taa ñayuu yó'o —kaá Jesús xí'in rá.

37Ta nduú sa daná'a na yé'é ño'o ká'ano, ta sakuaá sa sa'an na yúku naní Olivos. **38**Ta ndidaá na'a sa sáa ñayuu ndéi ñoo Jerusalén sa seídó'o na ña'a sa dána'a Jesús yé'é ño'o ká'ano ñoo.

Di'a ni kuu, dá ni kandoo Judas Iscariote ña naki'o ra Jesús noo ndá'a ta né'e choon

22 ¹Sa ni kuyati va víko pascua, tá seí na Israel pan, ña ko ní kí'in tá'an xí'in ña dákuita tachían. ²Ta ra duti sakua'a xí'in ta dána'a ley nándukú rá ndi kee ra ka'ání rá Jesús, tído yu'ú ra kée ñayuu ñoo ñoo. ³Kúu ni ndu'u ña u'u ini níq Judas, ta ká'an xí'in ná Iscariote, tá'an ra nákaa tein ndin uxí uy ta xionoo xí'in Jesús. ⁴Dá ni sa'an ta yó'o ni ka'an ra xí'in ta duti sakua'a xí'in taa sa'ándá choon noo ra ndaá yé'é ño'o ká'ano ñoo, chí ni

ka'an ra sa'a ndi kee ra naki'o ra Jesús noo ndá'a rá. ⁵Ta kúu ni kadii ndá'o ini taa ñoo, dá ni kandoo ra ña k'i'o ra di'ón noo Judas. ⁶Ta kúu ni kandiá ra tiin ra di'ón ñoo. Dá ni kasá'á rá ndúkú rá ndi kee ra naki'o ra Jesús noo ndá'a taa ñoo, dá ná o kándaá ini na ñoo ñoo.

Di'a ni kuu tá ni sadíni Jesús noo ndi'i kuii xí'in taa xionoo xí'in ná

⁷Kúu ni kasandaá va kuu seí na Israel pan ko ní kí'in tá'an xí'in ña dákuita tachían, ta dóko ta'ani na iin léko noo Ndios, kirí kúu kuendá víko pascua. ⁸Dá ni sa'anda Jesús choon noo Pedro xí'in Juan, ta kaá na xí'in rá:

—Kua'án ndo kenduu ndo ña ná kadíni yó kuendá víko pascua.

⁹Dá ni kaa ra xí'in Jesús:

—¿Ndeí ko'on ndu kenduu ndu ña'a kadíni yó, kóni ní?

¹⁰Dá ni kaa na:

—Ta noó ni saá ndo ni ku'u ndó ñoo ká'ano káa, dá naki'in tá'an ndó xí'in iin taa ndío iin yoo ñó'o takuii kua'an ra. Ta kúu karkuei ndó ra ko'on ndo nda ve'e noó ni saá ra ni ndu'u ra, ¹¹dá kaa ndo xí'in ta kúu sato'o ve'e ñoo: “Di'a kaá maestro ndu'u xí'in ní: ¿Ndi káa iin cuarto k'i'o ní noo kadínii kuendá víko pascua xí'in taa xionoo xí'in?”, kaa ndo xí'in rá. ¹²Dá ná dána'a ra iin cuarto ká'ano kánóo dikó ñoo, ta sa ió nduu vaan. Ta ñoo kenduu ndo ña'a ná kadíni yó —kaá na.

¹³Dá ni kee ra kua'an ra. Ta ni ndo'o ra táto'on k'i'o ni ka'an Jesús xí'in rá. Ta ñoo ni kenduu ra ña kadíni ra xí'in ná kuendá víko pascua.

14Tá nì kasandaá hora kasá'an na, dá nì sà kọ Jesús mesa xí'ín taa xíonoo xí'ín ná. **15**Dá nì kaa nà xí'ín rá:

—Ndi kị'o ví kónii kadíni dáóí xí'ín ndó víkọ pascua tá kọ ñá'a ndo'o naní nioí. **16**Dá chī ká'ín xí'ín ndó ña ọ nándió kọ kạ kadínii nda ná xinkọ kuu kadíni tukui xí'ín ndó noo dándáki Ndios.

17Dá nì tiin na copa. Dá tá nì ndi'i nì nakị'o na ndivé'e noo Ndios, dá nì kaa nà:

—Jó'on, tiin ndóan, ta ko'o iin rá iin ndó lú'u lú'u rạ. **18**Chī ká'ín xí'ín ndó ña ọ nándió kọ kạ yu'u ko'i ndutá uva yó'o nda ná kasandaá kuu kasaa Ndios dándáki na ñayuu nà.

19Dá nì tiin na pan ñoo, dá nì nakị'o na ndivé'e noo Ndios. Dá nì sa'anda dao naan, dá nì xị'o naan noo taa ñoo. Dá nì kaa nà:

—Ña yó'o kúu yíkị kọñoi, ña náki'oi kuu sa'a iin rá iin ndo'ó. Ta daá kee ndó ña yó'o, dá ndikọ'on ini ndo sạ'á ña nì kee sa'a ndo.

20Ta dión ta'ani nì kee na xí'ín copa ñoo tá nì ndi'i nì sạdini na, dá nì kaa nà:

—Ndutá ño'o ini copa yó'o dándáki ña sạ nì kandoo Ndios kee na xí'ín ñayuu nà, ta xinkọoan kee nii yu'u, kirá kuita sa'a iin rá iin ndó. **21**Tído kana'á ndó ña iin taa sásá'an nduú xí'ín yu'u mesa yó'o ko'on nakị'o ñaa noo ndá'a taa xiní u'u ñaa. **22**Ta miífan nda ndo'o nà nì nduu taa ñayuu yó'o tító'on nì chikaa ini Ndios koo nda mí sa'a. Tído nda'í taa ko'on nakị'o ñaa noo taa xiní u'u ñaa —kaa Jesús.

23Dá nì kasá'á rá ndátó'ón tá'an mií rá, nde'á ndi kaa iin ra kakuu rạ kee dión.

Dána'a Jesús sa'a ndá yoo ndáya'i cháá kạ

24Dá nì kasá'á taa xíonoo xí'ín ná ñoo ndátó'ón kuáchị rạ, nde'á ndi ndaa ra kakuu taa ndáya'i cháá kạ tein mií rá. **25**Dá nì kaa Jesús xí'ín rá:

—Sạ ná'á vá mií ndó tító'on kị'o kée rey dándáki dao kạ nación, chī kéndusa rạ xí'ín ñayuu kueídó'o ñaa ná. Ta dao kạ taa né'e choon ñoo kuálí, roón kúu rạ chinaní va'a ra mií rá. **26**Tído kọ káni ta'an vaan kee ndó dión tein mií ndó. Ndi ndaa ndo'ó kúu taa ndáya'i cháá kạ tein mií ndó, di'a ndee ndó mií ndó kakuu ndó tító'on taa ló'ọ cháá kạ. Ta ndi ndaa ndo'ó kúu taa iin noo, di'a ndee ndó mií ndó kakuu ndó taa koni kuáchị noo dao kạ ndo. **27**Chī, ¿ndi kaa nà ndáya'i cháá kạ, á nà ió mesa o nà chíki'ọ ña'a sasá'an na? ¿Á ọ duú nà ió mesa kúu nà ndáya'i cháá kạ? Tído kana'á ndó ña nákaa yu'u tein ndó kúu iin nà xinkuáchị di'a noo ndo.

28'Ta ndo'ó kúu nà daá kuiti nì sạ ndei xí'ín yu'u tein tandó'ó ndó'i, **29**sạ'á ñoo kị'o yu'u choon noo ndo ña dándáki ndó tító'on kị'o nì xị'o tatái choon noo ña dándákii, **30**dá kasá'an dáó ndó xí'ín yu'u, ta ko'o nduú ndo xí'ín yu'u noo dándákii, ta kande iin rá iin ndó noo téi keyíko ndo sa'a ndin uxị uu tu'u de'e nà ve'e Israel.

Yó'o nì ka'an Jesús ña ndata Simón Pedro sa'a ná

31Dá nì kaa ta'ani sato'o yọ Jesús:

—Simón, Simón, kana'ón ña kóni ña u'u kexíxian xí'ín ndó tító'on kée ñayuu daxisi na tirió. **32**Tído sạ nì

seí nda'ávij noo Ndios sa'on, dá kían ná dá'a ni ndi'i ña kándéé inon yu'u. Dá tá nì ndi'i nì nandíó koo tukón noo yú'u, dá chindeéon ñanon, dá ná kuita ndaa na xí'ín to'on yu'u.

33Dá nì kaa Simón xí'ín ná:

—Sato'o mifí, sa ió nduu va yu'u ña ko'in ve'e kaa xí'ín ní, ta ió ta'anii ña kuu nduúí xí'ín ní.

34Dá nì kaa Jesús xí'ín rá:

—Pedro, ká'in xí'ón ña tá o ñá'a ta'on kana chéli viti, kúú sa oní va ta'ándá ndaton sa'a yu'u.

35Dá nì kaa Jesús xí'ín taa xionoo xí'ín ná:

—Tá nì tanda'a yu'u ndo'ó nì sa'an ndo nì daná'a ndo, kó ní sá ne'e ndó léka ndo, ta ni lú'u dijón, ta ni ndisa ndo kó ní sá ne'e ndó ko'on ndo. ¿Á ió ña'a nì kamaní noo ndo?

Dá nì kaa ra xí'ín ná:

—Ni iin ña'a ta'on.

36Dá nì kaa na xí'ín rá:

—Tído viti, ndi ndaa ndo'ó ió léka xí'ín dijón, ki'in ndó ña kane'e ndó ko'on ndo. Ta ndo'ó, na koo espada, dijó ndó kotó ndíxi ndó, ta kuiin ndóan. **37**Dá chí ká'in xí'ín ndó ña mifan xinkoo ña ká'an tuti ií Ndios sa'í, dá chí kaáan di'a: “Nì ndee ñaá ná iin taa kómí kuachi.” Ta dión koo, chí ndidaa ña ká'an tuti ií Ndios sa'á ña kían ndo'i, kánian xinkooan —kaá na.

38Dá nì kaa ra xí'ín ná:

—Sato'i, yó'o ió uu espada.

Dá nì kaa na xí'ín rá:

—Sa ió va'a va.

Di'a nì kuu tá nì ka'an Jesús xí'ín Ndios iin noo naní Getsemaní

39Dá nì keta Jesús kua'an na yúku naní Olivos táto'on k'i'o sá kée na

dao ka kuu ñoó. Dá nì kee ta xionoo xí'ín ná tákuei ñaá rá kua'an ra.

40Dá tá nì saa na ñoó, dá nì kaa na xí'ín rá:

—Ka'an ndo xí'ín Ndios, dá kían ná dá'a ni kandeé ña kini kexixian xí'ín ndó, dá ya'a ndó kee ndó kuachi.

41Dá nì kana xoo na kua'an na táto'on k'i'o xíká dáyaá yó iin yuu. Dá ñoó nì sa kuíin xití ná, ta nì kasá'a ná ká'an na xí'ín Ndios, **42**ta kaá na:

—Tá'a ló'o, tá kóni ní, ditá ní yu'u noo ndutá ova, ña kúú ña ndó'o níqí. Tído ná dá'a ni kakuuan táto'on k'i'o kóni yu'u. Ná kakuuan táto'on kóni mii ní.

43Dá nì kasáa iin ángel nì kii chí induú, ta nì xí'o na ndéé noo Jesús.

44Ta sa'á ña nda'í kúu ini na, sa'á ñoó nì ndundeé cháá ka ini na nì ka'an na xí'ín Ndios. Ta teen ná kúú táto'on yúyó ná'ano nì, ta kuéi rá nda ñoñó'o. **45**Tá nì nakuíin ndichi na nì ndi'i nì ka'an na xí'ín Ndios, dá nì kee na kua'an na noo ndéi ta xionoo xí'ín ná ñoó. Tá nì saa na, kúú sa kídí va ra ndéi ra, chí nì kuitá vá rá nì kee ña kúnda'í ini ra.

46Dá nì kaa na xí'ín rá:

—¿Ndiva'a kídí ndo? Ndakuei kíi ndo, ta ka'an ndo xí'ín Ndios, dá ná o kándéé ña kini kexixian xí'ín ndó, dá ya'a ndó kee ndó kuachi.

Di'a nì kuu tá nì kasáa Judas xí'ín kuá'a taa tiin ra Jesús kandaka ra ko'on ra noó ta né'e choon

47Ká'an jí vá Jesús iin na, kúú sa nì kasáa va iin tu'u ñayuu. Ta Judas, tá'an ra kúú kuendá ndin uxí uu taa xionoo xí'ín Jesús, kúú ra

xíonoo veí noó ñayuu kuá'a ñoó. Dá nì natuu yati ra noó iin Jesús, dá nì chító rá noó ná. **48**Dá nì kaa Jesús xí'ín rá:

—Judas, ¿á xí'ín ña chító yo'ó noo yú'u, á dión kéeón, dá naki'ón nà nì nduu taa ñayuu yó'o noo ndá'a taa xiní u'u ñaá?

49Tá nì xini taa xíonoo xí'ín ná ña nì kasá'a taa ñoó tiin ñaá rá, dá nì kaa rá xí'ín ná:

—Tatá, ¿á kóni ní ña naá ndu xí'ín rá xí'ín espada?

50Ta iin taa xíonoo xí'ín ná ñoó nì darkue'e iin tã kéchóon noó tã duti kúu noó, chi nì sa'anda rá do'o xoo kuá'a rá. **51**Dá nì kaa Jesús xí'ín rá:

—Sá nì kuu va. Ná dá'a nì kee ndó dión.

Dá nì tiin na do'o ra, ta kúu nì nduv'a naan. **52**Dá nì kaa nà xí'ín tã duti saku'a, xí'ín tã sa'ándá choon noó rá ndaá yé'é ño'o, xí'ín tã sá'ano nì kasáa tiin ñaá ñoó:

—¿Á tã kuí'íná vá kée ndó yu'u kúú, sá'a ñoó veí ndó xí'ín espada xí'ín yító tiin ndó yu'u? **53**Ta ndidaá kuu vá nì sá káaí xí'ín ndó yé'é ño'o ká'ano, ta kó ní tiin ndó yu'u. Tído hora yó'o nì ni'i ndó kee ndó dión xí'ín, dá chi hora yó'o kúu hora dándáki ña u'u —kaá nà.

Di'a nì kuu tá nì ndatã Pedro sa'a Jesús oní ta'ándá

54Dá nì tiin ra Jesús ndáka ra kua'an rá chí ve'e tã duti kúu noó. Ta xíká xíká tákaa ñaá Pedro kua'an rá. **55**Dá nì naka'on taa ñoó ñó'o yé'é ve'e ñoó. Ta nì kao noo ra ndéi ra nádaa rá. Ta ñoó ta'ani nì sá koo Pedro tein taa ñoó. **56**Ta kúu nì xini iin ñá'a kéchóon noó tã duti ña ñoó

ió Pedro nádaa rá, dá nì sá nde'é va'a ñaáán, dá nì kaaan:

—Xíonoo ta'ani taa yó'o xí'ín taa káa.

57Tído nì ndatã vá rá, ta kaá rá xí'án:

—Koo, didi, kó ná'a ta'on yu'u taa káa.

58Ta kúu tóó vá, ta kúu tuku va nì xini ñaá iin kã taa. Dá nì kaa rá xí'ín rá:

—Yo'ó ta'ani kúu kuendá taa káa, ¿daá koo?

Dá nì kaa Pedro:

—Koo, dito, kó ta'ón ñaá kúu yu'u.

59Tá nì ya'a tát'on iin hora, dá nì kaa iin kã taa:

—Mían ndaa kuiti xíonoo taa yó'o xí'ín taa káa, dá chi tã kuendá Galilea ta'ani kúu rá.

60Dá nì kaa tuku Pedro:

—Koo, dito. Xíni nda sa'a ká'an ní.

Kúu ká'an íí vá rá iin ra, kúu nì kana va chéli. **61**Dá nì nandíó koo sato'o yo Jesús nì sá nde'é ná noo rá. Ta kúu nì ndusáa va ini rá tát'on nì ka'an sato'o yo xí'ín rá, chi ña yó'o káan nì ka'an nà: “Tá kó ñá'a kana chéli, ta kúu sá ndatã yó'ó oní ta'ándá sa'a yú'u.” **62**Dá nì keta ra satã ve'e, ta kúu nda'í nda'o nì ndei'í rá.

Di'a nì kuu tá nì kani ra Jesús, ta nì kediki ndaa ñaá rá

63Ta rá ndíta ndaá Jesús, roón kúu rá nì kediki ndaa ñaá, ta nì kani ñaá rá. **64**Ta nì sadi rá iin dá'on noo ná, dá nì kani ra noo ná. Dá nì ndat'ón ñaá rá, ta kaá rá:

—Nakoni ini, ná nde'á ndá yoo kúu rá nì kani ñaá.

65Ta kúú kua'á ká ví ñā'a nī ka'an ra nī kediki ñaá rá.

Di'a nī kuu tá nī sá íin Jesús noó ta duti kúú noó

66Tá nī tūu noo, dá nī nataka ndidaá tá sá'ano ñoo, xí'ín tá duti saku'a'a, xí'ín tá dána'a ley. Dá nī sa'anda rá choon ñā ná kandaka ra Jesús saá rá noo ndéi ra né'e ra choon. Dá tá nī saá nā, dá nī kaa rá xí'ín ná:

67—¿Á miían ndaa mií ní kúú Cristo, nā dákaki ñaá? Ka'an ní xí'ín ndu'u.

Dá nī kaa Jesús xí'ín rá:

—Tá ná ka'an yu'u xí'ín ní, ta o kándia ta'on ní. **68**Tá ná ndato'ín mií ní, ta o nándio né'e ta'on ní ñā ndato'ón ñaá yu'u, ta ni o dáyaá ta'on ní yu'u. **69**Tído kana'á ní ñā nda kuú víti ná koo nā nī nduu taa ñayuu yó'o xoo kuá'a Ndios noo ió nā dándaki na.

70Dá nī kaa ndidaá taa ñoo xí'ín ná:

—¿Á mií ní kúú de'e Ndios, tá daá?

Dá nī kaa Jesús xí'ín rá:

—Táto'on kī'o ká'an ní, kī'o dión kían.

71Dá nī kaa rá:

—¿Ndá choon kuu ká yó cháá ká taa ka'an kuachi sa'a rá? Chī sá nī seídó'o va mií yó ñā nī ya'a ra noó to'on nī ka'an rá —kaá rá.

Di'a nī kuu tá nī sá íin Jesús noó ta naní Pilato

23 ¹Dá nī ndakuei ndi'ra ra ndáka ra Jesús kua'an rá noo Pilato. Tá nī saá rá, ²dá nī kasá'á rá dáta kuachi ra Jesús, ta kaá rá:

—Nī natiin ndu'u taa yó'o xionoo ra dándá'í rá nā ñoo ndu. Ta ko kóni rá ñā chíya'í ndu sa'a ñó'o ndú noo rey César, ta kaá rá ñā mií rá kúú Cristo, nā dákaki ñaá, chī kaá rá ñā kúú rá rey noó nā ñoo ndu.

3Dá nī ndato'ón Pilato Jesús:

—¿Á yó'o kúú rey noó nā Israel?

Dá nī kaa nā xí'ín rá:

—Ta dión kaá mií ní.

4Dá nī kaa Pilato xí'ín tá duti saku'a'a, xí'ín dao ká ñayuu tákuei kua'an ñoo:

—Ni iin tó'ón ta'on kuachi taa yó'o ko nání'í yu'u.

5Tído ndúndeé ñayuu ñoo ká'an kuachi na sa'a Jesús:

—Taa yó'o kúú rá xionoo dánaá tá'an nā ñoo ndu xí'ín ñā dána'a rá iin ní kúú kuendá Judea yó'o. Chī nī kasá'á rá dána'a rá kuendá Galilea, ta nī kasandaá rá nda ñoo yó'o viti.

Di'a nī kuu tá nī sá íin Jesús noo Herodes

6Tá nī seído'o Pilato ñā nī ka'an nā sa'a kuendá Galilea, dá nī ndato'ón rá ñayuu ñoo:

—¿Á taa Galilea kúú taa yó'o?

7Tá nī kandaá ini rá ñā nákaa nā tixi ndá'a Herodes, tá né'e choon chí kuendá Galilea, dá nī tanda'a ñaá rá kua'an nā noo Herodes, chī tein kuú dáá ñoo nákaa rá ñoo Jerusalén.

8Tá nī xini Herodes Jesús, kúú nī kadii nda'o ini rá, chī sá ió kuú vá katóo rá koni ñaá rá. Chī kuá'a ndava'o ñā'a seídó'o ra ká'an nā sa'a Jesús, ta ndáti ra koni xí'ín noo rá kee na iin ñā'a ndato. **9**Kuá'a nda'o ñā'a nī ndato'ón ñaá Herodes,

tído ni iin ña'a kọ ní ká'an na. **10**Ta ndíta tẹ duti sakua'a xí'ín tẹ dána'a ley ndúndéé rá ká'an kuachi ra sa'a Jesús. **11**Dá ni kasá'á Herodes xí'ín ndidaá soldado rẹ kénóo ñaá rá, ta ni kediki ndaa ñaá rá. Kúú ni daku'ino ñaá rá xí'ín dá'on táyí káa ndíxi mií rá. Ta dión káa na ni tanda'a tuku ñaá rá kua'an na noo Pilato. **12**Ta mií tein kuú dáá ñóó ni naki'in tá'an va'a Herodes xí'ín Pilato, chi sa xini u'u tá'an va ra tá sata.

Di'a ni kuu, dá ni sa'anda Pilato choon ña ná karkaa Jesús ndika cruz

13Dá ni kana Pilato tẹ duti sakua'a, xí'ín tẹ né'e choon noo na Israel, xí'ín mií na ñoo ñóó, **14**dá ni kaa rẹ xí'ín ná:

—Ndáka ndó tẹa yó'o ni kasáa ndo noo yú'u. Ta ká'an ndo ña xionoo ra dangaá tá'an ra na ñoo ndo xí'ín ña dána'a rẹ. Tído ni ndato'on va'i rẹ noo mií ndó, ta ni iin ta'on kuachi ká'an ndo sa'a tẹa yó'o kọ ní kasandaá kakuu ña ndaa. **15**Ta ni Herodes kọ ní nani'i kuachi rẹ, sa'a ñóó ni tanda'a tuku ñaá rá ni kasáa rẹ noo yú'u. Ta ni iin tó'on ta'on kuachi, ña kían kánian kuu rẹ, kọ ní ya'a ra kee ra. **16**Sa'a ñóó, tá ni ndi'i ni dandó'i nío rá, dá dáyaai rá ko'on rẹ —kaá rẹ.

17Ta tein iin iin víkọ ñóó kánian dáyaai Pilato iin tẹa nákaa ve'e kaa. **18**Sa'a ñóó ni kasá'á káyuu'ú ndidaá ñayuu kuá'a ñóó:

—jKọó, ka'ání ní tẹa xaan, ta dáyaai ní Barrabás!

19Ta tẹa yó'o kúú rẹ nákaa ve'e kaa sa'a ña ni ndakono ra naá rẹ xí'ín tẹ romano dándáki ñoo ñóó,

xí'ín sa'a ña kúú rá iin tẹa sa'ání ndi.

20Dá ni ka'an tuku Pilato xí'ín ñayuu ñóó, chi kóni rẹ dáyaai rẹ Jesús. **21**Tído ni nandio kuéi tuku na ni káyuu'ú ná:

—jChirkaa ní rẹ ndika cruz, chirkaa ní rẹ ndika cruz!

22Ta ni nandio kọ Pilato ni ka'an rẹ ta'ándá kúú oni xí'ín ñayuu ñóó:

—¿Ndi káa kuachi ni kee tẹa yó'o? Ta ni iin tó'on ta'on kuachi rẹ kọ nani'i yu'u sa'a ña kánian kuu rẹ. Sa'a ñóó ko'in dándó'i nío rá, dá tá ni ndi'i, dá dáyaai rá ko'on rẹ —kaá rẹ.

23Tído ni kasá'á ndúndéé kẹ ví ñayuu ñóó káyuu'ú ná ña ná karkaa kí Jesús ndika cruz. Tído sa'a ña ndúndéé ñayuu ñóó káyuu'ú ná, sa'a ñóó ni xino ini Pilato kee ra ña kóni na. **24**Dá ni sa'anda rẹ choon tato'on kẹ'o ni xika ñayuu ñóó koo. **25**Kúú ni dayáa rẹ Barrabás, tá'an rẹ ni chikaa rẹ ve'e kaa sa'a ña naá rẹ xí'ín tẹ romano, xí'ín sa'a ña sa'ání rẹ ndi, tato'on kẹ'o ni xika mií ñayuu ñóó. Dá ni naki'o ra Jesús ndo'o na tato'on kẹ'o kóni mií ñayuu ñóó.

Di'a ni kuu tá ni chirkaa ra Jesús ndika cruz

26Ta noo ndáka ra Jesús kua'an rẹ, ñóó ni tiin ra iin tẹa naní Simón, tẹ kuendá Cirene. Tẹ yó'o kúú rẹ kondii ni sa'an rẹ yúku. Dá ni chinóo ra cruz Jesús dokọ tẹa yó'o, dá ni kee ra kádokó rẹ cruz ñóó tákaa ra kua'an rẹ sata Jesús. **27**Ta kuá'a nda'o ñayuu tákuei ñaá kua'an xí'ín dao kẹ na ñá'a, ta nda'í sáki na, ta nda'í kúú ini na sa'a Jesús kua'an na. **28**Dá ni

nandíó koo Jesús nì sà nde'é ná noó nà ñá'a yó'o. Dá nì kaa nà xí'ín ná:

—Nà ñá'a ñoo Jerusalén, o sà kuáki ndó sa'a yú'u. Di'a kuaki ndó sa'a mií ndó xí'ín sa'á de'e ndó, ²⁹dá chī kasandaá kuū kaa ñayuu di'a:

“Ndiká'án ví nà kò kuú kandeí de'e, ta ndiká'án ví dókó, ñà kò ní sá ñó'o taleé, ta ndiká'án ví ndódo, ñà kò ní dakuá'ano taleé.” ³⁰Ta tein kuū dáá ñóó kaa nà xí'ín yúku: “Ná kuei ndó satá ndu'u.” Ta kaa nà xí'ín ko'ondo: “Dánduxi ndó ndu'u.” ³¹Dá chī tá kī'o di'a kée na xí'ín yító kuí, xíní ndí kían kee na xí'ín yító ichi —kaá nà.

³²Ta ndáka ta'ani ra uu taa kini kua'an rā xí'ín Jesús, dá ka'ání ta'ani ñaa rá. ³³Dá tá nì saā rā iin xían noo naní Calavera, dá nì chīrkuei ñaa rá ndika cruz. Ta iin taa kini ñoo tárkaa iin cruz xoo kuá'a Jesús, ta iin kà rā tárkaa iin cruz xoo íti nà. ³⁴Dá nì kaa Jesús:

—Tatá, ká'ano koo ini ní sa'á ñayuu yó'o, dá chī kò ná'á ta'on na ndí kían kée na.

Ta nì sadikí rā suerte xí'ín dá'on ná, ná kande'á ndá yoo kandeé ni'i iin rá iian.

³⁵Ta ndidaá ñayuu ñoo ndíta ndé'é, ta ndà tã né'e choon ndíta kédiki ndaa rā Jesús, ta kaá rā:

—Dao kà va ñayuu sà kandeé rá sà dakáki ra, sa'á ñoo ná dakáki ra mií rá tá miían ndaa kúú rá Cristo, nà nì kaxi Ndios kasaa dakáki ñaa.

³⁶Ta ndà soldado ñoo nì kediki ndaa ta'ani ñaa, chī nì natuu yati ra nì dakó'on rā vino ía yú'u ná, ³⁷dá nì kaa rā xí'ín ná:

—Tá miían ndaa rey noó nà Israel kúú yo'ó, dakáki miíon viti, ná nde'a.

³⁸Ta ndá'a iin tabla dinī cruz noo tárkaa Jesús, ta tándaa letra ká'an yú'u griego xí'ín yú'u latín, xí'ín yú'u hebreo, ta kaáan di'a: “Taa yó'o kúú rey noó nà Israel.”

³⁹Ta iin taa kini tákaa iin kà cruz ñoo, nì kasá'á kána'a rā xí'ín ná, ta kaá rā:

—Tá ndaa ndisa Cristo kúú yo'ó, dakáki miíon, ta dakáki ta'ánón ndu'u.

⁴⁰Tído taa tákaa iin kà cruz ñoo nì danáni ra iin kà taa kini ñoo, ta kaá rā xí'ín rá:

—¿Á ni lú'u ví kò yu'ú yo'ó Ndios, va'ará sà tákaaón ndó'o naní nioon?

⁴¹Miían ndaa kuiti tárkuei yó ndó'o nío yo sa'á kuachi nì kee yó, chī kī'o dión kánian ndo'o yó. Tído nà yó'o, ni iin tó'on ta'on ña'a kini kò ní ya'a na kee na.

⁴²Dá nì kaa rā xí'ín Jesús:

—Ndiko'on ini ní yu'u tá ná kasaa ní dándáki ní ñayuu yó'o.

⁴³Dá nì kaa Jesús xí'ín rá:

—Miían ndaa kuiti ná ka'in xí'ón ñà mií kuū viti koo yo'ó xí'ín yu'u noo ndato téi náye'e ndaa —kaá nà.

Di'a nì kuu tá nì xi'i Jesús

⁴⁴Tá nì kasandaá kaxuu, dá nì nakuíin naá iin ní kúú ñayuu ndà kà oní sa'ini. ⁴⁵Ta nì nda'o ndindii, ta nì ndatã dao dá'on tárkaa ndadí ini ve'e ño'o ká'ano. ⁴⁶Ta kúú nì'i nda'o nì kayu'ú Jesús, ta kaá nà:

—Tatá Ndios, noo ndá'a mií ní náki'oi espírituí.

Tá nì ndi'i nì ka'an nà dión, dá nì xi'i nà. ⁴⁷Tá nì xini tã dándáki soldado ñà nì ndo'o na dión, dá nì xi'o ra ñañó'ó noo Ndios, chī kaá rā:

—Miían ndaa ndisa iin taa ndaa nì sà kuu nà yó'o.

48Ta ndidaá ñayuu kuá'a nì sa ndita nì sa nde'é ña nì ndo'o Jesús, nì nandíó kuéi na kua'an nó'o ná, ta kani ndá'a ná yu'ú ndíká ná kua'an na sa'á ña nda'í kúu ini na. **49**Ta ndidaá na nì sa ne'e tá'an va'a xí'ín Jesús, xí'ín na ñá'a tákuei ñaá vèi nda kuendá Galilea, noón kúu na ndíta xíká ná ndé'é ná ndidaá ña nì kuu.

Di'a nì kuu, dá nì nduxi Jesús

50Ta ñoo ñoo ió iin taa naní José, ta kúu rá tã ñoo Arimatea, tá'an ña nákaa chí kuendá Judea. Ta né'e ra choon noó na Israel, ta kúu rá iin taa va'a, iin taa ndaa. **51**Ta ndáti ta'ani ra kasaa Ndios dándáki na ñayuu yó'o xí'ín ndée. Ta kò ní náta'an ta'on ini ra ña nì kee dao ka tã né'e choon ñoo xí'ín Jesús. **52**Taa yó'o kúu ra nì sa'an nì ndaká yikí koño Jesús noó Pilato. **53**Dá nì sa'an ra nì danóo raan ndíka cruz. Dá nì chítuú ñaá rá xí'ín iin dá'on ká'ano. Ta né'e ñaá rá nì sa'an ra nì chikáa ra ini iin yáí nì kava'a ndíka iin káo, noó kò ñá'a kakaá ni iin tó'ón ndii. **54**Ta mií kuu dáá ñóó kúu kuu kénduu na Israel ña'a keí ná, chí sa kua'an kasandaá vá kuu nani'i ndée ná.

55Ta na ñá'a nì kii xí'ín Jesús nda Galilea, noón kúu na tárkuei nì sa'an na nda yáí noó nì nduxi Jesús, sa'á ñoó nì xini na ndeí kíán, ta nì xini na noó nì chínóo ra yikí koño Jesús. **56**Dá nì nandíó kuéi na kua'an na kenduu na kirá támi sá'an xí'ín ña'a dákúchi na ñí Jesús. Tído nì nan'i ndée ná tein kuu kánian nani'i ndée ná, chí k'i'o dión sa'ándá ley choon.

Di'a nì kuu tá nì nataki Jesús

24 ¹Na'a va'a kuu mií noó kásá'a sa'a semana, dá nì kee tuku na ñá'a yó'o kua'an na yáí noó nì nduxi Jesús, ta né'e na ndirá támi sá'an, kirá nì kenduu na, ta kua'an ta'ani dao ka na ñá'a xí'ín ná. ²Tá nì saa na, kúu sa nì kuxoo va yuu ndadí yu'ú yáí ñoo. ³Dá tá nì ku'u na inian, kò ní nani'i ná yikí koño sato'o yo Jesús. ⁴Ta nákani nda'o ini na sa'á ña koó ka yikí koño na kánóo. Kúu iin kuití vá nì sa kuíta uu taa ndíxi dá'on náye'e ndaa díjn ná. ⁵Kúu nì yu'ú nda'o na, sa'á ñoó nì daxíno na taan na nda noño'o. Dá nì kaa taa ñoo xí'ín ná:

—¿Ndiva'a nándukú ndó iin na takí tein na kúu ndii? ⁶Kò ta'ón na nákaa yó'o. Di'a nì nataki va na. Ndusaa ini ndo táto'on nì ka'an na xí'ín ndó tá nì sa kaa na xí'ín ndó chí Galilea di'a. ⁷Chì nì kaa na xí'ín ndó ña miían kánian ndo'o naní na nì nduu taa ñayuu yó'o, chí nakí'o ñaá iin taa noó ndá'a taa kómí kuachi, ta chirkaa ñaá rá ndíka cruz, ta nataki na tixi kuu óni —kaá ángel ñoo.

⁸Dá nì ndisáa ini na ñá'a ñoo to'on nì ka'an Jesús xí'ín ná. ⁹Dá tá nì nandíó kuéi na nì ndisáa na nì sa'an na yáí ñoo, dá nì kásá'a ná kásto'on na sa'a ndidaá ña va'a yó'o xí'ín ndin uxí iin taa xíonoo xí'ín Jesús xí'ín dao ka ñayuu ndeí xí'ín rá ñoo. ¹⁰María Magdalena xí'ín Juana, xí'ín naná Jacobo xí'ín dao ka na ñá'a, noón kúu na nì nákani ña yó'o xí'ín taa xíonoo xí'ín Jesús. ¹¹Tído nì ka'an rá ña to'ón nì ndaki ini mií vá ná kíán, sa'á ñoó kò ní kándisa ta'on ñaá rá.

12Tído nì ndakufin ndichi Pedro, dá nì kankono ra kua'an rā yáì nòó nì nduxi Jesús. Tá nì sà rā ñóó, dá nì chirnee noo rá nì sà nde'é rá inian. Dá nì xini rā sava'a dá'on nì sà tuú yikí koño Jesús vá kánóó. Dá nì nandió koo ra kua'an nó'o rá, ta naá iní rā sá'á ña nì kuu kua'an rā.

Di'a nì kuu tá nì na'a noo Jesús noo uu taa kua'an íchì ñoo naní Emaús

13Ta mií kuu dáá ñóó ta'ani xíka uu taa xionoo xí'ín Jesús kua'an rā iin ñoo naní Emaús. Ta nákaaán tát'on uxì iin kilómetro noo ñoo Jerusalén. **14**Ta ndátó'ón rá kua'an rā íchì ñóó sa'a ndidaá ña nì kuu. **15**Ta tein ndátó'ón rá dión kua'an rā, dá nì natuu yati Jesús, dá nì nakì'in tá'an na xíka dáó ná kua'an nā xí'ín rá. **16**Tído ió iin ña'a sadí noo rá, sá'á ñóó koo nákonì ñaá rá. **17**Dá nì kaa nā xí'ín rá:

—¿Ndí kían ndátó'ón téi ndo kua'an ndo? Ta, ¿ndiva'a nda'í téi kúu ini ndo?

18Dá nì kaa iin taa, tá'an rā naní Cleofas, xí'ín ná:

—¿Á sava'a iin tó'ón mií ní kúú ta tukú ió ñoo Jerusalén koo ñá'a kandaá ini ña nì kuu ñoo ñóó tein kuu yó'o?

19Dá nì kaa na:

—¿Ndí kían nì kuu?

Dá nì kaa taa ñoo xí'ín ná:

—Ndátó'ón ndú sa'a iin taa naní Jesús, nā ñoo Nazaret. Ta nì sà kuu na iin profeta. Ta sà kee na ña'a ná'ano, ta tó'on ndáya'i sà ká'an nā noo Ndios xí'ín noo ndidaá nā ñoo ndu. **20**Tído tã dutì sakua'a, xí'ín ta né'e choon ñoo ndu kúu rā nì nakì'o ñaá rá noo ndá'a tã romano. Ta

roón nì chirkaa ñaá ndika cruz.

21Tído nì ka'án ndu'u ña nì kasáa nā taó xóo na nā ñoo ndu tixi nda'a tã dándáki ñaá, ní kúu. Ta kuu vítì xíno onì kuu ña nì kuu dión. **22**Ta iin kã ña'a nì kedaá xí'ín ndú nì naá ini ndu, chí tá koo ñá'a tuu na'a viti nì sa'an dao nā ñá'a kúu kuendá ndu'u yáì nòó nì nduxi na, **23**ta koo kã yikí koño nā ní nání'ì nā ñá'a ñóó. Dá tá nì ndusáa nā, dá nì kaa nā ña nì na'a noo dao ángel noo ná, ta noón kúu nā nì kaa xí'ín ná ña nì nataki va Jesús. **24**Dá nì sa'an ta'ani dao taa kúu kuendá ndu'u nì sà nde'é rá ini yáì ñóó. Tído tát'on káa rá ió ña nì nakani nā ñá'a ñóó, kì'o dión ta'ani nì xini rā. Tído koo ní xiní ta'on ra mií Jesús.

25Dá nì kaa Jesús xí'ín rá:

—¡Nandee kã vian xíxi ndo'ó, ta nandee kã vian káxí nío ndo, sá'á ñóó kuee nda'o kándisa ndó ndidaá ña nì taa profeta! **26**¿Á koo ná'a ta'on ndó ña kì'o dión kánian ndo'o naní nío Cristo, nā dákaki ñaá, dá ndu'u na noo ndato náye'e ndaa? —kaá nā.

27Dá nì kasá'a nákanì na xí'ín rá sa'a ndidaá ña nì taa Moisés, xí'ín ña nì taa ndidaá kã profeta. Ta kì'o dión nì daná'a nā noo rá ña ká'an tuti iì Ndios sa'a ndidaá ña kánian ndo'o na.

28Dá tá nì kuyati na ñoo ló'o noo kua'an taa ñóó, dá nì kee Jesús ña yá'a na kua'an nā cháá kã chí noo.

29Dá nì kendúsã rā xí'ín ná ña ná katuu tóo na koo na xí'ín rá, chí kaá rā:

—Katuu tóo ní koo ní xí'ín ndu'u, chí sà nì ini va, ta sà kua'an kuaa vá —kaá rā.

Dá nì ku'u na ve'e ra, ta nì sà tuu tóo na nì sà io na xí'ín rá.

30Dá tá nì sà io na mesa xí'ín taa ñóó, dá nì tiin na pan. Dá nì nakì'o na ndivé'e noo Ndios sa'án. Dá nì tei ñé'e naan. Dá nì xì'o naan noo rá.

31Dá ví nì nono noo rá, dá nì nakoni rá ña Jesús kúú ná. Ta kúú nì ndaño'ó ní'ini va na noo rá. **32**Dá nì kasá'á taa ñóó ndátó'ón tá'an mií rá:

—Miían ndaa kuiti kían ña luu kandá nío yó tein ká'an na xí'á vèi íchì ñóó, ta xian nì nakani na xí'á sa'a ndi kóni ká'an tuti iì Ndios.

33Ta kúú nì ndakuei ra mií hora daá ñóó. Dá nì kee ra nandíó kuéi ra kua'an rá ñoo Jerusalén. Tá nì saa rá, kúú nì naní'í rá noo ndéi tútí ndin uxì iin taa xionoo xí'ín Jesús, ta ndéi ta'ani dao ka ñayuu xí'ín rá.

34Kúú nì kaa ñayuu ñóó xí'ín rá:

—Miían ndaa kuiti kían ña nì nataki sato'o yó Jesús, chí nì na'a noo ná noo Simón Pedro.

35Dá nì kasá'á ta'ani ndi nduú taa yó'o nákanì ra xí'ín ná ña nì ndo'o ra íchì ñóó. Ta nì nakani ta'ani ra ña kó ní nákonì ta'on ra Jesús nda nì tei ñé'e na pan, nda daá nì nakoni ñaá rá, kaá rá.

Di'a nì kuu tá nì na'a noo Jesús noo taa sà xionoo xí'ín ná

36Ta xian nani ndíta taa yó'o ká'an rá sa'a ña nì xini rá, ta kúú iin kuití vá, kúú nì sà kuí'ín Jesús me'í noo ndéi na ñóó. Dá nì kaa na:

—Va'a ná koo ini ndo.

37Ta kúú nì yu'ú nda'o ñayuu ñóó, chí nì ka'án ná ña iin nío vá kían.

38Dá nì kaa Jesús xí'ín ná:

—¿Ndiva'a yu'ú ndo? ¿Ndiva'a nákanì kuáchì ini ndo? **39**Kande'é

ndó ndá'í, ta kande'é ndó sa'í, chí mií vá yu'u kúúí. Dáko'on ndá'a ndo yu'u, ta kande'é va'a ndó yu'u, chí iin nío kó kómí ta'an vaan lásá nì koño. Tído ndé'é ndó yu'u ña ió va lásá'í xí'ín koñoi —kaá na.

40Tá nì ndi'í nì ka'an na díon, dá nì daná'a na ndá'a ná xí'ín sa'a ná noo na ndéi ñóó. **41**Tído sa'a ña kádii téi ini ñayuu ñóó, sa'a ñóó kó kuú ta'on kandía na. Ta sa'a ña naá ini na xiní na, sa'a ñóó nì kaa Jesús xí'ín ná:

—¿Á koó lú'u ña'a né'e va'a ndó kaxíi?

42Dá nì xì'o ñayuu ñóó iin tá'í tiyaká nì kado noo ná xí'ín iin da'anda ndudí. **43**Dá nì tiin naan, ta kúú nì seí naan noo ndidaá ñayuu ñóó. **44**Dá nì kaa na:

—Sà nì kast'on vai tá nì sà xionooi xí'ín ndó ña miían kánian xinkoo ndidaá kúú ña nì taa Moisés, xí'ín ndidaá to'on nì ka'an profeta, xí'ín ndidaá ña ká'an tuti Salmo sa'í.

45Dá nì sonó Jesús ñaxintóni ná, dá ná kandaá ini na ña ká'an tuti iì Ndios. **46**Dá nì kaa na xí'ín ñayuu ñóó:

—Ká'an tuti iì Ndios ña miían ndúsá ndo'o naní nío Cristo, na dáka'í ñaá, dá kuu na, dá nataki na tixi kuú óni tein na kúú ndii. **47**Ta ká'an ta'anian ña dána'a ñayuu noo na ndéi iin ní kúú ñayuú sa'a Cristo, dá kían, tá ná nandikó iní na sa'a kuáchi kée na, dá ná ku'u ká'ano ini Ndios sa'a ná. Ta dinño'ó ka kasá'á ná dána'a na noo na ndéi ñoo Jerusalén. **48**Ta ndo'ó kakuu na ko'on kanoo kì'o kuendá sa'a ndidaá ña yó'o. **49**Ta kana'á ndó viti ña

ko'in tanda'í nā nī kaa tatái kī'o na koo xí'in ndó. Tído kandoo ndó ñoo Jerusalén yó'o, ta kandati ndó ndā ná natiin ndó ndéē tanda'á Ndios kii ndā induú.

**Di'a nī kuu tá nī nana Jesús kua'an
nó'o ná induú**

⁵⁰Dá nī taó xóo ñaá Jesús ndáka na kua'an nā yati ñoo naní Betania. Tá nī saā nā ñoó, dá nī ndane'e na

ndá'a ná. Dá nī xikā nā ñā manī noo Ndios sa'á ñayuu ñoó. ⁵¹Ta tein xikā nā ñā yó'o noo Ndios, dá nī kexoo na noó ñayuu ñoó kōnana na kua'an nó'o ná induú. ⁵²Dá tá nī ndi'i nī sa ndañō'o ñaá ñayuu ñoó, dá nī kee na nándiō kuéi na kua'an nó'o ná ñoo Jerusalén xī'an kádiij ndā'o ini nā. ⁵³Ta daá ndéi va na yé'é ñō'o ká'ano ndañō'o na Ndios, ta kéká'ano ñaá ná. Dión ná koo.

To'on yó'o kían nì taa San Juan, ña ká'an sa'a Jesús

Nì nduu na kúú to'on iin ñayuu

1 ¹Sa daá ió va na kúú to'on, dá nì kasá'á sa'a ñayuu, ta na kúú to'on yó'o sa daá ió va na xí'ín Ndios, ta sa daá kúú vá ná Ndios. ²Ta ndá mií sa'a, sa daá ió va na yó'o xí'ín Ndios. ³Ta xí'ín ndá'a mií ná nì kava'a Ndios ndidaá tá'an ña'a. Chì tá kóó ná, ta kúú ni iin tó'on ta'on ña'a ió ñayuu yó'o o kóo, ní kúú. ⁴Ta mií ná kedaá xí'ín ndidaá tá'an ña'a, dá takían, ta noón kúú na dátoon ñaxintóni ñayuu. ⁵Ta noón kúú na dátoon noo iin naá, ta va'ará iin naá nda'o, kó kándéé ta'an vaan xí'ín ná.

⁶Ta mií Ndios nì tanda'a iin taa naní Juan nì kii na, ⁷ña kì'o na kuendá sa'a mií na dátoon noo ñayuu, dá ná kandísa ñaá ndidaá ñayuu kee Juan. ⁸Tído o duú mií Juan kúú na dátoon noo ñayuu, sava'a iin na kì'o kuendá sa'a vá ná kúú Juan.

⁹Ta na miían ndaa kuiti dátoon noo ñayuu kúú na nì kii ñayuu yó'o. ¹⁰Nì sa io na ñayuu yó'o, ta va'ará xí'ín ndá'a mií ná nì kava'a Ndios ñayuu yó'o, tído kó ní nákonì ta'on ñaá na ndéi ñayuu yó'o ndá yoo kúú ná. ¹¹Ta nì kii na nì sa io na tein na ñoo mií ná, tído kó ní natiin va'a

ñaá ná. ¹²Tído ndi ndáa mií vá na nì natiin va'a ñaá, ta nì kandísa ñaá ná, noón kúú na nì nì'i ña kakuu na de'e Ndios nì kee na. ¹³Ta kó kúú ná de'e Ndios sa'a ña nì kixi na tein nì iin taa, ta kó kúú ná de'e Ndios sa'a ña nì naki'in tá'an taa xí'ín ñadi'í ra, ta kó kúú ná de'e Ndios sa'a ña katoó ñayuu kande de'e na. Di'a kúú ná de'e Ndios, chì kì'o dión kóni mií Ndios.

¹⁴Ta mií na kúú to'on yó'o nì nduu iin ñayuu, ta nì sa io na tein yó, ta nì xini xí'ín noo ndu ña ká'ano nda'o choon kómí ná, ta choon kómí ná ná'a ña iin tó'on mií ná kúú de'e Ndios. Ta nì chití ná xí'ín ña kú'u ini na sa'a yo, ta nì chití ta'ani na xí'ín ña ndaa. ¹⁵Ta nì xì'o Juan kuendá sa'a ná, chì di'a nì kaa na:

—Nì ka'in sa'a na yó'o tá nì ka'in xí'ín ndó ña mií na vei sata yú'u kúú na ndáya'i cháá ka o duú yu'u. Chì sa daá ió va na o duú yu'u —kaá Juan.

¹⁶Ta sa'a ña kómí ná choon ká'ano yó'o, sa'a ñoo ndidaá vá yó ní'i iin ña manì ká'ano cháá ka noo ña manì nì sa io mií noo. ¹⁷Chì xí'ín ndá'a Moisés nì kemáni Ndios ley na noo yo, tído noo Jesucristo nì natiin yó ña manì xí'ín ña ndaa. ¹⁸Nì iin

tó'ón ta'on ñayuu kọ ní xíní ndí káa Ndios, tído iin tó'ón diní de'e na, na ió nduú xí'ín tatá Ndios, noón kúú na nì kii nì na'a ñaá ná noo yọ.

Di'a kua'an ña nì ka'an Juan, na dákodo ndúta ñayuu

19Tá'an ña yó'o kúú kuendá nì xì'o Juan, chì tẹ Israel né'e choon ñoo Jerusalén nì tanda'á rá tẹ dutì xí'ín tẹ levita nì sa'an rá nì ndato'ón rá Juan ndá yoo kúú ná, ta di'a nì kaa rá xí'ín ná:

—¿Ndá yoo kúú mií ní?

20Dá nì ka'an ndaa Juan ndá yoo kúú ná. Ta ni ña'a ta'on kọ ní chíde'é na, di'a nì xì'o ndaa na kuendá, chì kaá na:

—Kọ kúú ta'on yu'u na kúú Cristo, na dákaki ñaá.

21Dá nì ndato'ón tuku ñaá rá:

—¿Ndá yoo kúú ní, tá dáá? ¿Á profeta Elías kúú ní?

Dá nì kaa na:

—Kọó, kọ tẹ'ón ñaá kúú yu'u.

—¿Á mií ní kúú profeta, na nì kaa Ndios tanda'á ná kasaá noo ndú'u? —kaá rá.

Dá nì kaa na:

—Kọó, kọ tẹ'ón ñaá kúú yu'u.

22Dá nì kaa rá xí'ín ná:

—¿Ndá yoo kúú ní, tá dáá? Ka'an ní xí'ín ndú, dá ni'ì ndú ndi koo kaston ndu xí'ín rá nì tanda'á ñaá vei ndu. ¿Ndi kaá ní sa'a mií ní?

23Dá nì kaa na xí'ín rá:

—Yu'u kúú na káyú'u noo kúú yukú íchí: “Konó ndó iin íchì ndaa noo na kúú sato'o yọ” —táto'on nì kaa profeta Isaías.

24Ta tẹa ñoo kúú rá nì tanda'á tẹ fariseo nì sa'an rá, **25**ta nì ndato'ón rá Juan, ta kaá tuku rá xí'ín ná:

—¿Ndiva'a dákodo ndúta ní ñayuu tá kọ kúú ní na kúú Cristo, o profeta Elías o mií profeta nì kaa Ndios tanda'á ná kii, tá dáá?

26Dá nì kaa na xí'ín rá:

—Yu'u kúú rá dákodo ndúta ñayuu xí'ín takuí va, tído tein mií ndó xionoo iin kẹ na kọ ná'á ndó. **27**Ta noón kúú na vei sata yú'u, ta ndáya'i cháá kẹ na o dúu yu'u, sa'á ñoó ni yó'o ndisá ná kọ kánian ndaxi yu'u —kaá na.

28Ndidaá ña yó'o nì kuu ñoo naní Betábara noo kúú iin kẹ xoo yuta Jordán noo sẹ xionoo Juan sẹ dákodo ndúta ná ñayuu.

Jesús kúú léko nì kii noo mií Ndios

29Tá nì kasandaá iin kẹ kuu, dá nì xini Juan ña vei Jesús, dá nì kaa na:

—Kande'é ndó, na vei káa kúú léko mií Ndios, na dítá kuachi kómí ñayuu noo Ndios. **30**Ta na káa kúú na sẹ xì'o yu'u kuendá sa'a noo iin rá iin ndó, dá chì nì kaaj xí'ín ndó ña sata yú'u vei iin kẹ na, ta ndáya'i cháá kẹ na o dúu yu'u, dá chì sẹ daá ió va na o dúu yu'u. **31**Ta ni yu'u kọ ní sá na'á ndá yoo kúú ná, tído nì kasáaj dákodo ndútaí ñayuu, dá kana'á ñaá na Israel —kaá na.

32Ta nì xì'o ta'ani Juan kuendá sa'á ña nì xini na, ta kaá na:

—Nì xini nì noo Espiritu iì Ndios nda induú káa, ta káa na táto'on kì'o káa iin paloma, dión káa na nì noo na nì sẹ io kuí na xí'ín Jesús. **33**Kọ ní sá na'á ta'on yu'u ndá yoo kúú ná, tído di'a nì kaa mií na nì tanda'á yu'u vei dákodo ndútaí ñayuu xí'ín takuí: “Tá nì xinon nì noo Espiritu iì sata iin tẹa, ta nì kando na ió kuí na xí'ín ná, noón kúú na dákodo

ndúta ñayuu xí'ín Espíritu ií.” ³⁴Ta ndidaá ña yó'o nì xinií, sa'á ñoó xí'oi kuendá ña miíñan ndaa kuiti na kaa kúu de'e Ndios —kaá na.

Di'a nì kuu tá nì kasá'á kána Jesús taa kanoo xí'ín ná

³⁵Iin ka kuú, dá nákaa Juan xí'ín uu taa xíonoo xí'ín ná. ³⁶Dá nì xini na Jesús yá'a na kua'an na ñoó, dá nì kaa na xí'ín taa ñoó:

—Kana'á ndó ña taa kaa kúu léko mií Ndios.

³⁷Tá nì seídó'o ndi nduú taa xíonoo xí'ín Juan ña nì ka'an na sa'a Jesús, dá nì kee ra tákuei ra Jesús kua'an ra.

³⁸Dá nì nandíó koo Jesús nì sa nde'é ná taa ñoó, chí nì xini na ña tákuei ñaa rá vei ra. Dá nì kaa na xí'ín rá:

—¿Á ndá ña'a kóni ndo?

Dá nì kaa ra xí'ín ná:

—Rabí, ¿ndeí kúu ve'e ní? —kaá ra. (Rabí kóni kaa maestro.)

³⁹Dá nì kaa na xí'ín rá:

—Nakíí ndo ná ko'ó, dá koni ndo —kaá na.

Dá nì sa'an ra xí'ín ná, dá nì xini ra noo ió na. Dá nì kandoo ra nì sa ndei ra xí'ín ná sakuáá daá ñoó, dá chí sa ka komi sa'ini kíán.

⁴⁰Ta Andrés, ta kúu ñani Simón Pedro, nákaa tein ndi nduú taa nì seídó'o ña nì ka'an Juan ñoó, ta nì sarkuei ra sata Jesús kua'an ra. ⁴¹Dá nì kee Andrés kua'an ra. Dá tá nì naní'í rá ñani ra Simón, dá nì kaa ra xí'ín rá:

—Nì naki'in tá'an ndu xí'ín na kúu Mesías —kaá ra. (To'on yó'o kóni kaa Cristo, na dákaki ñaa.)

⁴²Dá ndáka ñaa rá nì kasáa ra noo Jesús. Dá nì sa nde'é ñaa Jesús, dá nì kaa na xí'ín rá:

—Yo'ó kúu Simón, de'e Jonás, tído viti nda Cefas kananón —kaá na. (To'on yó'o kóni kaa Pedro.)

Di'a nì kuu tá nì kana Jesús Felipe xí'ín Natanael ña kanoo ra xí'ín ná

⁴³Iin ka kuú ñoó, dá nì chíkaa ini Jesús ko'on na chí kuendá Galilea di'a. Dá nì naki'in tá'an na xí'ín iin ta naní Felipe, dá nì kaa na xí'ín rá:

—Nakíí, kanooón xí'ín yu'u.

⁴⁴Ta Betsaida kúu ñoo Felipe ñoó, ta ñoó ta'ani kúu ñoo Andrés xí'ín Pedro. ⁴⁵Dá nì naní'í tá'an Felipe xí'ín ra naní Natanael, dá nì kaa ra xí'ín rá:

—Nì naní'í ndu'u na kasaá dákaki ñaa táto'on ká'an ley Moisés xí'ín ña nì taa profeta. Ta na yó'o naní Jesús, na kúu de'e José, na ñoo Nazaret.

⁴⁶Dá nì kaa Natanael xí'ín Felipe:

—¿Á ndaa ña va'a kana ñoo Nazaret, ká'an yo'ó?

Dá nì kaa Felipe xí'ín rá:

—Nakíí ná ko'ó, dá konon.

⁴⁷Dá tá nì xini Jesús ña nì kuyati ta naní Natanael ñoó vei ra, dá nì kaa na:

—Kana'á ndó, yó'o vei iin ra miíñan ndaa kuiti kúu ta Israel, ta kúu rá iin taa ndaa.

⁴⁸Dá nì kaa ra xí'ín Jesús:

—¿Ndí nì kee ní ná'á ní yu'u?

Dá nì kaa Jesús xí'ín rá:

—Nda rá ko ñá'a naki'in tá'an Felipe xa'an xí'ón, nda daá vá nì xinií ióon sa'a iin taño'ó.

⁴⁹Dá nì kaa Natanael ñoó xí'ín Jesús:

—Maestro, miíñan ndaa mií ní kúu de'e Ndios, ta mií ní kúu rey noo na Israel.

50 Dá nì kaa Jesús xí'ín rá:

—¿Á kándísón ña dión kián sa'á ña nì ka'ín xí'ón ña nì xinií ióon sa'á iin taño'ó? Ña ná'ano cháá ka kián ko'on konon kee yu'u o duú ña nì xingon viti.

51 Dá nì kaa ta'ani na xí'ín rá:

—Mífan ndaa ká'ín xí'ón ña viti chí noo konon kanonó induú káa, ta konon noo ángel kii na noo ña nì nduu taa ñayuu yó'o, ta konon nana na no'o ña induú.

Di'a nì kuu tá nì sa io iin víko tánda'a ñoo Caná

2 ¹Dá tá nì ya'a oní kuu, dá nì sa io iin víko tánda'a ñoo Caná, ña nákaa chí kuendá Galilea, ta ñoo nákaa naná Jesús. ²Ta nì kana ta'ani na Jesús ña kián ko'on ña víko ñoo xí'ín ta xionoo xí'ín ná. ³Ta tein ndéi na noo ió víko ñoo, kúu nì ndí'i vino, dá nì kaa naná Jesús xí'ín ná:

—Nì ndí'i va vino ña.

4 Dá nì kaa Jesús:

—¿Ndiva'a ká'an ní dión xí'ín yu'u, naná? Chì kámaní vá kasandaá hora na'a yu'u choon kómíi noo ñayuu.

5 Dá nì kaa naná ña xí'ín ta dánduu vino ñoo:

—Koo ini ndo kee ndó ndi ndáa míi ña'a xíká de'i noo ndo.

6 Ta ñoo ndíta iño kidi yuu noo kaño'o takuíí, ña kéchóon ña Israel ndúvii ná míi ná noo Ndios. Ta keta ini iin iian sá ño'o tát'on uu o oní yoo ná'ano takuíí. **7** Dá nì kaa Jesús xí'ín ta dánduu ñoo:

—Kua'án ndo dákútí ndó kidi yuu káa xí'ín takuíí.

Dá nì sa'an ña nì dákútí kwei raan xí'ín takuíí. **8** Nì ndí'i, dá nì kaa ña xí'ín rá:

—Taó ndo cháá rá viti, ta kua'án ndo kì'o ndó ña noo ta ká'an víko yó'o.

Dá nì xí'o ra takuíí ñoo noo ta ká'an víko ñoo. **9** Dá nì xirndodó rá takuíí nì nduu vino ñoo, tído ko ná'á rá ndeí nì kee rá. Ta ná'á vá ta dánduu ñoo ña takuíí ño'o ini kidi ñoo vá kúu rá. Dá nì kana ta ká'an víko ñoo taa kúu tonog ñoo, **10** dá nì kaa ña xí'ín rá:

—Ndeí kúu míi vá noo ió víko, dinñó'ó ka xí'o ra vino va'a noo ña nì kana ra, dá tá sa nì kuu kua'a xí'i na, dá kásá'á rá dánduu ña vino náo. Tído míi ní nì sa ne'e va'a ní vino va'a yó'o, dá dánduu ní ña nda noo ndí'í —kaá ña.

11 Ña yó'o kúu ña ká'ano míi noo nì kee Jesús. Ta ñoo noo nì kee naan naní Caná, ña nákaa chí kuendá Galilea di'a. Ta kì'o dión nì na'a ña míi ná ña ká'ano nda'o choon né'e na, ta kúu nì kásá'á kándéé cháá ka iní ñaá ta xionoo xí'ín ná. **12** Nì ndí'i daá, dá nì ñaxingo ña ñoo Capernaum xí'ín naná ña xí'ín ñani ña xí'ín ta xionoo xí'ín ná, ta ko ní sá ndeí na'á ta'on na ñoo ñoo.

Di'a nì kuu tá nì taxi Jesús ta náka'án nda'i kua'an ña satá vé'e ño'o ká'ano

13 Ta sa nì kuyati víko pascua, ña kéká'ano ña Israel, sa'á ño'o nì ñaki'in Jesús konana na kua'an ña ñoo Jerusalén. **14** Tá nì sa ña, dá nì ku'u na yé'é ño'o ká'ano, kúu nì xini ña ndéi taa díko chee, ta dao ka ña díko léko, ta dao ka ña díko paloma, ta dao ka ña ndéi nádaon di'ón.

15 Dá nì kava'a na iin chirrión xí'ín yó'o, dá nì kásá'á ná taó ndí'i na

ndidaá tã ñoó xí'ín léko, xí'ín chee ñoó kua'an rĩ sata vé'e, ta nĩ sata nĩ'ini na ñi'ón nádaon dao ka tã ñoó, ta nĩ ñandio kã na mesa rã; **16**dá nĩ kaa nã xí'ín tã ñíko paloma ñoó:

—Taó ndó ndidaá ñã'a xaã, ta o sã kée ndó ve'e tatái kakuuan iin ve'e noo kũyã'i ñã'a.

17Dá nĩ ndusã ini tã xionoo xí'ín ná ñã kã'an tuti iĩ Ndios di'a: “Ío ñã kuui sã'á ñã ndó'i sa'a ve'e ní.”

18Dá nĩ kaa tã né'e choon noo na Israel xí'ín ná:

—¿Ndí kãan kã'ano na'a ní noo ndú'u, dá ná kandía ndu'u ñã ío choon noo ndá'a ní kee ní ñã yó'o?

19Dá nĩ kaa Jesús xí'ín rá:

—Vã'ará ná dákoon ndó ve'e ño'o yó'o, tído tĩxi onĩ kuu, kúu sã nachikaniuku vei ñã.

20Dá nĩ kaa rã xí'ín ná:

—Uu diko iño toon kũã nĩ kãvã'a ve'e ño'o yó'o; ta, ¿ndivã'a kã'an ní ñã tĩxi onĩ kuu sã nachikaniuku nĩan? —kaá rã.

21Tído ve'e ño'o nĩ kã'an nã sa'a kúu yikí koño nã. **22**Ta ndã kuu nĩ ñatakĩ nã, dá nĩ ndĩsã ini tã xionoo xí'ín ná ñã nĩ kã'an nã dión, ta nĩ kãndisa ra noo kã'an tuti iĩ Ndios sa'a ná, ta nĩ kãndisa ta'ani ra ñã nĩ kã'an mií ná.

Ná'á Jesús tátõ'on kúu nĩo iin rá iin yó

23Ta xĩan nani nákaa Jesús ñoo Jerusalén ñoo tein kuu víko pascua ñoo, kuã'á ndã'o ñayuu nĩ kãndisa ñãa sã'á ndidaá ñã ná'ano nĩ kee na noo ná. **24**Tído kã ní kãndisa Jesús ñã miĩan ndaa nĩ kãndisa ñãa ñayuu ñoo, dá ñi sã ná'á vá ná tátõ'on

kĩ'o kúu nĩo iin rá iin na, **25**ta kã xĩnñó'ó ta'on na nĩ iin tó'ón ñayuu, dá kĩ'o na kuendá sa'a iin rá iin ñayuu, dá ñi ná'á vá ná tátõ'on kĩ'o kúu nĩo ná.

Kã'an Jesús xí'ín iin tã nani Nicodemo ñã kãnian nakaki sãã yó

3 **1**Ío iin tã fariseo nani Nicodemo, ta né'e ra choon kã'ano noo tã Israel. **2**Dá nĩ sa'an rã iin sãkuaá noo ío Jesús, dá nĩ kaa rã xí'ín ná:

—Maestro, ná'á ndu'u ñã nĩ tãnda'á Ndios mií ní vei ní kakuu ní iin nã dãna'a noo ndu, dá ñi kée ní ñã ná'ano, ta nĩ iin ñayuu kã kãndéé kee ñã ná'ano tá kã ío Ndios xí'ín ná.

3Dá nĩ kaa Jesús xí'ín rá:

—Miĩan ndaa ná ka'in xí'ín ní ñã tá ná o náakaki sãã ñayuu, dá kãan o kãní ta'on na ndu'u na tĩxi ndá'a Ndios.

4Dá nĩ kaa Nicodemo xí'ín ná:

—¿Ndi koo nakaki sãã tuku iin tã sã nĩ kũyatá? ¿Á kuu ndu'u tuku ra tĩi naná rã, dá nakaki sãã rã?

5Dá nĩ kaa Jesús xí'ín rá:

—Miĩan ndaa ná ka'in xí'ín ní ñã tá nĩ kaki oon ñayuu xí'ín tãkuií, ta kã ní náakaki sãã nã kee Espĩritu iĩ Ndios, dá kãan o kãní ta'on na ndu'u na tĩxi ndá'a Ndios. **6**Dá ñi ñayuu nĩ kaki oon ñayuu yó'o, kuendá ñayuu yó'o va kúu ná. Tído nã kãkĩ sãã kée Espĩritu iĩ, noón kúu kuendá mií Espĩritu iĩ. **7**Ta ná dá'a nĩ naá téf ini ní koni ní ñã kã'in xí'ín ní ñã kãnian nakaki sãã ní. **8**Ñi kãian tátõ'on kúu tachĩ, dá ñi xoo di'a xoo di'a kãnaan, ta seídó'o yó kãnaan, tído kã ná'á ta'on yó ndeí

nî kixian, ta ndeí kua'án. Kî'o dión kúúán xí'ín ñayuu nî ñakaki sá'a nî kee Espíritu iî.

9Dá nî kaa Nicodemo:

—¿Ndi kuu, dá koo di'a?

10Dá nî kaa Jesús xí'ín rá:

—Míí ní kúú iin maestro noó na Israel. Ta, ¿ndiva'a kó kándaá ini ní ndi dándáki to'on nî ka'in xí'ín ní? **11**Mííán ndaa kuiti ná ka'in xí'ín ní ña ká'án ndu xí'ín ñayuu sa'á ña ná'á ndú, xí'ín sa'á ña nî xini xí'ín noo ndú. Ta xí'o ndu kuendá sa'á ña yó'o va, tído kó kóni ta'on ndo'ó natiin ndó to'on, ña xí'o ndu kuendá sa'a. **12**Ká'ín xí'ín ní sa'á ña'a ió ñayuu yó'o va, tído kó kándísa ta'on nían. ¿Ndi koo ka ví kandísa ní tá ná ka'in xí'ín ní sa'á ña'a ió induú noo ió Ndios? **13**Dá chi ni iin tó'ón ñayuu kó ní káa ko'on induú. Sava'a na nî kaa kúu na nî noo nî kasáa. Ta na yó'o kúu na nî nduu taa ñayuu yó'o, dá chi míí ná kúu na nî sa io induú. **14**Tátó'on kî'o nî chirkaa Moisés iin koó nî kava'a xí'ín kaa kuáán yukú íchí ñoo, kî'o dión ta'ani kánian karkaa na nî nduu taa ñayuu yó'o kee ñayuu, **15**dá kían ndi ndáa míí vá ñayuu ná kandeé ini ñaá, ni iin kuú ta'ón o kuú na, di'a koni na kataki chíchí ná.

Kî'o di'a kóni Ndios na ndéi ñayuu yó'o

16Chi sa'á ña kú'u nda'o ini Ndios sa'á ñayuu ndéi iin níí kúú ñayuu, sa'á ñoo nî xí'o na iin tó'ón diní de'e na nî kasáa na ñayuu yó'o, dá kían ndi ndáa míí vá ñayuu ná kandeé ini ñaá, ni iin kuú ta'ón o kuú na. Di'a koni na kataki chíchí ná. **17**Dá chi kó ní tánda'á Ndios de'e na

kasaa na ñayuu yó'o ndaka na kuendá sa'á kuáchi ñayuu. Di'a nî kasáa na, dá koni iin rá iin ñayuu ni'í ná ña káki na sa'á míí ná.

18Dá chi ndidaá na kándéé ini ñaá, kó kánian chiya'i na sa'á kuáchi na. Tído na kó ní xíin kandeé ini ñaá, noón kúu na kánian chiya'i sa'a kuáchi kée na, dá chi kó ní kándéé ini na na kúu iin tó'ón diní de'e Ndios. **19**Ta kánian chiya'i na sa'á kuáchi kée na, dá chi nî kasáa na dátóon noo ñayuu, tído nî kee cháa ka ñayuu sa'á noo iin naá, dá chi ndino'o ña kini kée na. **20**Dá chi ndidaá na kée ña kini, kañó'ó ná ña ndaa dátóon noo ñayuu, ta ni kó kúyati na noo tóon ña, dá kían ná dá'a ni natuu ndidaá ña kini kée na. **21**Tído na kée ña ndaa, noón kúu na natuu yati noo ndato tóon, dá katuu ndi'i ña va'a kée na sa'á ña kúu ná ñayuu Ndios.

Jesús kúu tátó'on iin yíí, ta Juan kúu amigo na

22Tá nî ndi'i, dá nî sa'an Jesús xí'ín ta xíonoo xí'ín ná chí noo kúu kuendá Judea, ta ñoo nî sa ndei na sa dakódó ndúta ná ñayuu. **23**Ta Juan sa dakódó ndúta ñayuu chí noo kúu ñoo Enón, yati noo kúu ñoo naní Salim, dá chi ñoo ñó'o nda'o takuíí. Ta sa kasáa ñayuu noo ná, ta sa dakódó ndúta ñaá ná, **24**dá chi kámaní vá ndadi na ve'e kaa.

25Dá nî kasá'a ndátó'ón kuáchi ta xíonoo xí'ín Juan xí'ín dao ka na Israel sa'a ndí kían kánian kee ñayuu, dá nduvii ná noo Ndios.

26Sa'á ñoo nî sa'an ra noo ió Juan, dá nî kaa ra xí'ín ná:

—Maestro, tá'an taa nî sa io xí'ín ní iin ka xoo yuta Jordán, tá'an ra

nì xì'o ní kuendá sà'á ñoó ñayuu, roón kúú rā xíonoo dákodo ndúta ñayuu, ta kua'á nda'o na kua'an noo rá.

27 Dá nì kaa Juan xí'ín rá:

—O kándeé ta'on nì iin taa nì'lì rá nì iin choon tá kò ní xì'o Ndios ña noo rá nda induú. **28** Ta mií ndó kúú nā xí'o kuendá ña nì ka'an yu'u ña kò kúú ta'on yu'u nā kúú Cristo, nā dákaki ñaá. Di'a nì ka'ín xí'ín ndó ña yu'u kúú nā nì tanda'á Ndios vei mií ñoó, dá kasaa mií ná. **29** Ná'á ndó ña taa nì tanda'á xí'ín iin ñá'a kúú yí'ian. Ta rā né'e tá'an va'a xí'ín tã nì tanda'á ñoó, roón kúú rā iin di'ín rá, ta seídó'o ñaá rá, ta kádijì ini rā tá seídó'o ra noo ká'an tã kúú yí' ñoó. Kì'o dión ta'ani ndó'o mií yu'u viti, chì nì xinkoo ndi'i ña kádijì ini. **30** Dá chì mií'ian ndúsa kánian kanda'g'i cháá kã nã, ta yu'u kúú nã kánian ndunóo di'a.

Nì kii Jesús chí induú

31 Nã nì noo nì kii chí induú, noón kúú nã dándáki ndidaá ñayuu. Ta nã ndéi noñó'o yó'o, yó'o va nì kaki na, ta ká'an nã sava'a sa'á ña ió noñó'o yó'o. Tído nã nì kii chí induú, noón kúú nã dándáki ndidaá ñayuu. **32** Ta xí'o na kuendá sà'á ña nì xini nã xí'ín sa'á ña nì seídó'o na chí induú, tído kò iin ta'on xiín natiin va'a ña ká'an nã. **33** Tído ndi ndáa ñayuu nátiin va'a ña ká'an nã, noón kúú nã xí'o kuendá ña mií'ian nda'g ndisa nã nda'g kúú Ndios. **34** Ta nã nì tanda'á Ndios nì kasáa, noón kúú nã ká'an to'on mií Ndios, chì nì xì'o ndi'i na ndéé Espíritu iì ná noo ná, ta kò ní chíki'ó ta'on ñaá ná. **35** Ta kú'u nda'o ini tatá Ndios sa'a

de'e na, ta nì nakì'o na ndidaá tá'an ña'a noo ndá'a ná. **36** Sa'á ñoó ndi ndáa mií vá ñayuu ná kandeé ini de'e Ndios koni nã kataki chíchí ná. Tído nã kò xiín kandeé ini de'e Ndios, o koni ta'on na kataki chíchí ná, di'a kasaa ña xídó ini Ndios sata ná.

Ndátó'ón Jesús xí'ín iin ñá'a ió chí kuendá Samaria

4 ¹ Kúú nì kanda'g va ini sato'o yo Jesús ña nì nì'lì tó'on tã fariseo ña kua'a cháá kã ñayuu nì kasá'á ndíko ñaá, ta kua'a cháá kã ñayuu dákodo ndúta ná o dui Juan, ² va'ará o dui mií Jesús dákodo ndúta ñaá, tã xíonoo xí'ín vá ná kée choon yó'o. ³ Sa'á ñoó nì keta na kuendá Judea kua'an tuku na chí Galilea di'a xí'ín tã xíonoo xí'ín ná. ⁴ Ta mií'ian ndúsa kánian ya'a na chí kuendá Samaria di'a, dá sa'g nã Galilea. ⁵ Sa'á ñoó nì sa'g nã iin ñoo naní Sicar, ña náka'g chí Samaria ñoó. Ta yati né'e tá'an ñoo yó'o xí'ín ñó'o nì xì'o oon Jacob noo de'e na José. ⁶ Ta ñoo náka'g iin pozo nì kava'a Jacob. Ta sa'á ña nì kuitá Jesús nì xika na, sa'á ñoó nì sa'g koo na yú'u pozo ñoó ió nã nání'lì ndéé ná. Ta kíán dao nduú. ⁷ Dá nì kasá'g iin ñá'a kuendá Samaria tava'g tãkuií, dá nì kaa nã xí'án:

—Tei cháá tãkuií xa'g ná ko'i.

⁸ Ta kò tã'ón tã xíonoo xí'ín ná ñoó ndéi xí'ín ná, chì kua'an rã ñoo náka'g yati ñoó kuiin ra ña'a kasá'an na. ⁹ Dá nì kaa ñá'a Samaria ñoó xí'ín ná:

—¿Ndiva'a xí'ka mií ní, tã Israel xa'g, tãkuií ko'o ní noo yú'u, chì iin ñá Samaria va kúú yu'u? Ta kò né'e

tá'an va'a ta'on ndo'ó, na Israel
xaan, xí'ín ndu'u, na kuendá
Samaria yó'o.

10Dá nì kaa na xí'án:

—Tá ná kandaḡ inon sa'á ña va'a
kóni Ndios kee na xí'ón, ta ná
kandaḡ ta'ani inon ndá yoo kúu na
xí'ka takuií ko'o na noḡon, dá kían
kaka di'a yo'ó takuií ko'ón noḡ yú'u,
ta ko'in kị'oi takuií, kírà kị'o ña
kataki chíchón.

11Dá nì kaa na xí'án ná:

—Tatá, ni iin ta'on ña'a ko né'e ní
taó ní takuií, ta konó nda'o pozo
yó'o. Sa'á ñoó, ẓndeí ko'on ní ki'in
ní takuií, kírà kị'o ña kataki chíchí
ñoó? **12**Ta, ẓá ndáya'í cháá ka mií ní
o duú Jacob, na kúu na sá'ano ve'e
ndu? Dá chī noón vá nì kava'a pozo
yó'o, ta takuií kána yó'o sa xi'i mií
ná, xí'ín de'e na xí'ín kítì nì sa
ndaka na.

13Dá nì kaa na xí'án:

—Ndi ndáa mií vá ñayuu xí'i
takuií ñó'o ini pozo yó'o, noón kúu
na nandió kuéi tuku na ichi ini na.

14Tído ñayuu ná ko'o takuií, kírà
kị'o yu'u noḡ ná, ni iin kuu ka o
nándió kuéi na ichi ini na. Chī
takuií kị'o yu'u ko'o na, kíróón
kakuu takuií kana ndita ini na, ta
kị'o ra ña kataki chíchí ná.

15Dá nì kaa na xí'án ná:

—Tatá, tei ní takuií ká'an ní sa'a
ná ko'o yu'u, dá kían ná dá'a ka ni
nandió kḡoi ichi ini, ta ná dá'a ka
ni kixii ki'in takuií nda yó'o.

16Dá nì kaa na xí'án:

—Kua'án kuakón yíion, dá
kasaḡon.

17Dá nì kaa na xí'án ná:

—Ko ta'ón yíi yu'u.

Dá nì kaa na xí'án:

—Ndaḡ va ká'on ña koó yíion,
18dá chī o duú ta'ón yíion kúu ta ió
xí'ón viti, va'ará sa o'on nì sa kuu
yíion. Sa'á ñoó ndani ña ndaḡ va
ká'on.

19Dá nì kaa na xí'án ná:

—Tatá, kandaḡ ini ña kúu ní iin
profeta. **20**Tído dinì yúku yó'o va nì
sa ndaño'o na sá'ano ve'e ndu'u
Ndios, tído ndo'ó, na Israel, kaá ndo
ña ñoo Jerusalén va kúu noḡ kánian
kandaño'o yó na.

21Dá nì kaa Jesús xí'án:

—Naná, kandísa ña ko'in ka'in
xí'ón viti, dá chī vèi kuu ña ni dinì
yúku yó'o, ni ñoo Jerusalén ko
kánian ko'on ndo, dá kandaño'o ndó
tatá Ndios. **22**Ta ndo'ó, ndaño'o
ndava'a va ndó Ndios, tído ndu'u,
ná'á vá ndu'u ndá yoo kúu Ndios
ndaño'o ndu, dá chī tein na ve'e
ndu'u, na Israel, vèi na dákaki ñaá.
23Tído sa kua'an kasandaá vá hora,
ta viti sa nì kasandaáan, chī na
kandaño'o ndisa Ndios kakuu na
kandaño'o ñaá xí'ín ndée Espíritu i, ta
kandaño'o ndisa ñaá ná táto'on
kị'o kóni mií Ndios, dá chī kị'o dión
kóni mií tatá Ndios ña kandaño'o
ñaá ná. **24**Chī Espíritu vá kúu Ndios.
Sa'á ñoó na ka'án kandaño'o ñaá,
kánian kandaño'o ñaá ná xí'ín ndée
Espíritu i, ta kánian kandaño'o
ndisa ñaá ná táto'on kị'o kóni mií
Ndios.

25Dá nì kaa na xí'án ná:

—Sa ná'á vá yu'u ña kasaa na
kakuu Mesías, na kakuu Cristo, na
dákaki ñaá. Sa'á ñoó nda ná kasaa
mií ná, nda daá ví nakani ndi'i na
ndidaá ña ká'an ní sa'a.

26Dá nì kaa na xí'án:

—Ñaá kúu yu'u, na ká'an xí'ón.

27Ta mií daá ñóó nì nandíó kuéi ta xónoo xí'ín ná nì nasáa ra, ta kúú nì naá ini ra sa'á ña ndátó'ón ná xí'ín ñá'a ñóó. Tído ni iin tó'ón rá kò ní ndátó'ón: “¿Ndí kián ndátó'ón ní xí'ín ñá'a xaan?” o “¿Ndiva'a ndátó'ón ní xí'ín?”

28Dá nì dankoo ñá'a ñóó yoo takuiñan, dá nì nandíó kooán kua'an nó'an ñoo ñóó. Tá nì nasáaan, dá nì kaaan xí'ín ñayuu ñóó:

29—Nakíi ndò kande'é ndó, chî nì kasáa iin taa, ta nì ka'an ndaa ra sa'a ndidaa ña nì keei. Ndá ndi kuu kúú ná Cristo, na dákaki ñáa.

30Dá nì kankuei ñayuu ñóó kua'an na kande'é ná noo ió Jesús.

31Ta mií hora daá ñóó nì seí nda'í ta xónoo xí'ín ná noo ná, chî kaá ra:

—Maestro, kasá'an ní.

32Dá nì kaa na xí'ín rá:

—Ío iin ka ña'a ko'on yu'u kasá'in, tído kò ná'a ta'on ndó ndí kián kián.

33Dá nì kasá'a ndátó'ón tá'an mií ta xónoo xí'ín ná ñóó, ta kaá ra:

—¿Á ndá yoo nì kii nì ne'e ña'a kasá'an na, sa'a ñóó ká'an na dión?

34Dá nì kaa na xí'ín rá:

—Ña'a kasá'in kúú ña kéei ña kóni mií na nì tanda'a yu'u vejii, ta dákinkooi choon nì xí'o na nooí keei. 35¿Á kò ká'an ndò ña kámani komi yoo, dá kasandaá kuu dákée yó? Tído ká'an yu'u xí'ín ndó ña dákaka noo ndò kande'é ndó noo ña nì xiti na, dá chî sa nì ichi vaan, sa nì kuu va dákée yóan. 36Dá chî na dákée natiin na ya'i na, ta ña dákée na kúú ñayuu natiin ña kataki chíchí ná. Dión, dá kadii nduú ini na nì xiti xí'ín na nì dákée. 37Ta ndaa va ká'an ñayuu tá ká'an na

di'a: “Iin na kúú na xíti, ta iin ka na kúú na dákée.” 38Ta yu'u kúú na tanda'a ndo'ó ko'on ndò dákée ndó noo kò ní xiti ndó, chî dao ka va na nì xiti, ta ndo'ó kúú na keva'a noo nì ndo'o dao ka na nì xiti na —kaá na.

39Ta kúú kuá'a nda'o ñayuu ndéi chí kuendá Samaria ñóó nì kandísa na Jesús sa'á ña nì ka'an ñá'a ñóó sa'a ná, dá chî kaáan: “Nì ka'an ndaa taa ñóó xí'ín yu'u sa'a ndidaa ña'a nì keei.”

40Dá nì kasáa na Samaria ñóó noo nákaa Jesús, dá nì seí nda'í na noo ná ña ná kandoo tóo na xí'ín ná ñoo ñóó. Dá nì kandoo na nì sa io na xí'ín ná uu kuu. 41Ta kuá'a nda'o ñayuu nì kandísa ñáa sa'á to'on nì ka'an na xí'ín ná, 42dá nì kaa na xí'ín ñá'a ñóó:

—Kò kandísa ka ndu viti sava'a sa'á ña nì ka'on xí'ín ndú, dá chî viti sa nì seídó'o ndu to'on ká'an mií ná. Ta nì kandaá ini ndu ña miían ndaa kuiti kúú ná Cristo, na dákaki ñáa.

Di'a nì kuu tá nì nduva'a Jesús de'e iin taa kéchóon noo rey

43Tá nì ya'a uu kuu, dá nì kee na kua'an na chí kuendá Galilea di'a.

44Ta nì xí'o Jesús kuendá ña ni iin tó'ón ta'on profeta kò nátiin ñaño'ó noo na ñoo mií ná. 45Tído tá nì saa na kuendá Galilea, nì natiin va'a ñáa na ndéi ñóó, dá chî nì xini xí'ín noo ná ña ná'ano nì kee na ñoo Jerusalén tein víkò pascua ñóó, dá chî nì sa ño'o ta'ani na ñóó. 46Dá nì nandíó koo tuku Jesús nì nasáa na ñoo Caná, ña nákaa kuendá Galilea noo nì ndee na takuiñ ñóó vino.

Ta chí ñoo Capernaum ñóó ió iin ta kéchóon noo rey, ta kú'u iin de'e

ra. ⁴⁷Tá nì nì'i tó'on ra ña sà nì ndusáa Jesús ió nà Galilea, nì ndee na kuendá Judea, dá nì sa'an rā nì seí nda'í rā noo ná ña ná ko'on nā ve'e ra, ta ná nduvā'a na de'e ra, dá chī sà ióan kuu xī. ⁴⁸Dá nì kaa Jesús xí'ín rá:

—Tá ná o koní xí'ín noo ndo ña ná'ano xí'ín ña ndato kée yu'u, dá kīan o kándisa ta'on ndó yu'u.

⁴⁹Dá nì kaa taa ñoo xí'ín ná:

—Tatá, ná ko'o viti kō ñá'a kuu de'i.

⁵⁰Dá nì kaa Jesús xí'ín rá:

—Kua'an nó'on, chī sà nì nduvā'a va de'ón.

Ta kúu nì kándisa va taa ñoo to'on nì ka'an Jesús. Sa'á ñoo nì nandío koo ra kua'an nó'o rá. ⁵¹Tá sà kua'an xing rā noo iin ve'e ra, dá nì kii tã kéchóon noo rá nì nì'i ñaa rá. Dá nì kaa rā xí'ín rá:

—Takí iī vá de'e ní, sà nì nduvā'a va xi.

⁵²Dá nì ndato'ón ñaa rá to'on ndá hora nì ndiko'on ini xī. Dá nì kaa tã kéchóon ñoo xí'ín rá:

—Táto'on kã iin sa'ini koni, dá nì ya'a ña dáa xī.

⁵³Dá nì ndisáa ini tatá xī ña mií hora daá ñoo nì ka'an Jesús xí'ín rá: “Sà nì nduvā'a de'ón.” Ta nì kándisa rá Jesús, xí'ín ndidaa nā ve'e ra.

⁵⁴Ta ña yó'o kúu ña ká'ano kúu uu nì kee Jesús chí kuendá Galilea tá nì ndee na chí kuendá Judea di'a.

Di'a nì kuu tá nì nduvā'a Jesús iin taa kō kúu kaka ió ñoo Betesda

5 ¹Nì ndi'i, dá nì kasandaá koo iin víko ká'ano noo nā Israel. Dá nì kee Jesús kōkaa na kua'an nā ñoo Jerusalén. ²Ta ñoo Jerusalén

ñoo nákaa iin xíán noo naní yé'é léko, ta yati ñoo nákaa iin pila ká'ano noo ño'o takuií, ta naníán Betesda xí'ín yú'u hebreo, ta ndíta o'on ve'e xí'o kátí yú'án. ³Ta ini ve'e kátí ñoo ndéi kuá'á nda'o nā kú'u, dao na kō túu noo, dao kã nā léngo sa'a, dao kã nā nì natíí sa'a. Ta ndéi na ndátí na nakandá noo takuií ñoo. ⁴Dá chī ndá ndi kúu náxingo iin ángel dákandá nā noo takuií ñoo, ta nā mií noo kasaa dáketa mií tá kandá takuií ñoo, ta kúu nduvā'a va na noo ndi ndáa mií vá kue'e ndó'o na. ⁵Ta ñoo kándu'u iin taa, ta sà io oko sa'on oní kuia kú'u rā.

⁶Dá nì xini Jesús kándu'u taa yó'o. Tá nì kandaá ini nā ña sà na'á nda'o kú'u rā, dá nì ndato'ón ñaa ná:

—¿Á kónon nduvā'ón?

⁷Dá nì kaa rā:

—Díon kónijí, tatá, tído kō iin nì'í dáketa ñaa ini takuií kaa mií hora kandá rā. Ta iin iin ta'ándá ká'ín ko'ín dáketai mií, sà kasaa iin kã nã keta na.

⁸Dá nì kaa Jesús xí'ín rá:

—Ndakuiin ndichi viti. Ta naki'in ña'a kándí'ón xaan kane'ón kua'án.

⁹Ta kúu vití'ón di'a nì nduvā'a taa ñoo. Ta kúu nì naki'in ra ña'a kándí'í ra né'e ra kua'an rā. Ta mií kuu dáa ñoo kúu kuu nání'i ndée nā Israel.

¹⁰Dá nì kaa tã sa'ándá choon noo nā Israel xí'ín tã nì nduvā'a ñoo:

—Kuu nání'i ndée yō kían viti. Sa'á ñoo kō kánian kane'ón ña'a nì sã ndí'ón xaan.

¹¹Dá nì kaa taa ñoo xí'ín rá:

—Mií nā nì nduvā'a ñaa nì ka'an xí'ín: “Naki'in ña'a kándí'ón xaan kane'ón kua'án”, kaá nā xí'ín.

12Dá nì ndatò'ón ñáá rá:

—¿Ndá yoo nì ka'án xí'ón:

“Naki'in ñā'a kándí'ón xaṅ kane'ón kua'án”?

13Tído kọ ná'á ta'on tẹ nì sà kú'u ñoó ndá yoo nì nduṽa'a ñáá, dá chī nì kexoo va Jesús kua'án nā, ta nì ndu'u na tein ñayuu kuá'a ndéi ñoó.

14Tá nì ndí'i, dá nì nání'i ñáá Jesús yé'é ño'o ká'ano ñoó. Dá nì kaa nā xí'ín rá:

—Kana'ón ñā sà nì nduṽa'a voon viti, tído ọ sà kóo kà inṅon yā'ón keeón kuachi, dá ná dá'a ni kixi iin kà tándó'ó ká'ano cháá kà noṅon.

15Dá nì kee tẹa nì nduṽa'a ñoó kua'án rā. Dá nì kasto'on ra xí'ín tẹa né'e choon noṅ nā Israel ñā Jesús kúú nā nì nduṽa'a ñáá. **16**Sa'á ñoṅ nì kasá'á tẹa né'e choon ñoó kéndavā'a rá xí'ín Jesús, ta ndúkú rá ndi kee ra ka'ání ñáá rá, dá chī nì kee na choon yó'o tein kuṽ nání'i ndée nā ñoo Israel. **17**Dá nì kaa Jesús xí'ín rá:

—Daá kéchóon va tatá yu'u Ndios, ta kéchóon ta'ani yu'u viti.

18Ta sa'á ñā nì ka'án nā dión, sa'á ñoṅ ví'í kà ví nì kasá'á ndúkú tẹa ñoó ndi kee ra ka'ání ñáá rá, dá chī ọ duú iin tó'ón ni kuṽ nání'i ndée nā Israel yá'a na, chī di'a kaá ta'ani na ñā mií Ndios kúú tatá nā, ta sa'á ñā ká'án nā dión, sa'á ñoṅ ndée na mií ná ñā iin tó'ón kúú ná xí'ín Ndios.

Kásto'on Jesús xí'ín ñayuu ñā kómí ná choon, chī kúú ná de'e mií Ndios

19Sa'á ñoṅ nì kaa Jesús di'a xí'ín tẹa ñoó:

—Miṅan ndaṅ ná ka'in xí'ín ndó ñā kọ kée mií ta'on nā kúú de'e

Ndios iin rá iin ñā'a, chī kée na ndidaá ñā xíní nā kée tatá nā, dá chī ndidaá ñā'a kée tatá nā, kì'o dión ta'ani kée de'e na. **20**Chī kú'u nda'o ini tatá Ndios sa'á de'e na, ta ná'a nā ndidaá tá'án va ñā'a kée na noṅ de'e na. Sa'á ñoṅ ná'ano cháá kà ñā'a koni ndọ kee de'e Ndios ọ duú ñā nì kee na viti, dá náá nda'o iní ndọ kee na. **21**Dá chī tátò'on kì'o ndáne'e tatá Ndios nā nì xí'i, ta xí'o na ñā kataki nā, dión ta'ani kée de'e na, dá chī xí'o ta'ani na ñā kataki ndi ndáa mií vá ñayuu ká'án mií ná. **22**Dá chī kọ keyíko ta'on Ndios sa'a ni iin tó'ón ñayuu, ndáá noṅ de'e va na nì xí'o na choon, dá keyíko nā sa'a ná, **23**dá kíṅ ná koo ñāñó'ó ndidaá tá'án ñayuu noṅ de'e Ndios, tátò'on kì'o ió ñāñó'ó ná noṅ mií tatá Ndios. Dá chī nā kọ ñāñó'ó noṅ de'e Ndios, ni tatá Ndios, nā nì tanda'á ñáá nì kasáa nā, kọ ñāñó'ó ná noṅ.

24Ta miṅan ndaṅ ná ka'in xí'ín ndó ñā ndi ndáa nā seídó'o tọ'on ká'in, ta kándée iní nā tatá Ndios, nā nì tanda'á yu'u nì kasáa, noṅon kúú nā nì'í ñā kataki chíchí ná, ta ọ ká'anda ta'on Ndios choon ñā chiya'i na sa'á kuachi kée na, chī nì taó ñáá Ndios noṅ ñā kánian kuu nā, ta nì xí'o na ñā kataki chíchí ná. **25**Miṅan ndaṅ ká'in xí'ín ndó ñā vei kuṽ, ta kuṽ víti kíán ñā kueídó'o na kúú ndīi ñā ka'án de'e Ndios. Ta nā kandisa noṅ ka'án nā, noṅon kúú nā kataki. **26**Dá chī tátò'on kì'o xí'o Ndios ñā kataki ñayuu, kì'o dión ta'ani nì xí'o na choon noṅ ndá'a de'e na ñā kee ta'ani na dión xí'ín ñayuu. **27**Ta nì xí'o ta'ani na choon noṅ de'e na ñā keyíko nā sa'a

ndidaá ñayuu sa'á ña kúu ná na nì nduu taa ñayuu yó'o. ²⁸Ta o sa naá téi ini ndo sa'á ña ká'in xí'ín ndó, dá chî vèi kuu ña kueídó'o ndidaá na nì nduxi to'on ka'an na, ²⁹ta nataki ñayuu nì kee ña va'a, ta natiin na ña kataki chíchí ná. Tído na nì kee ña kini, noón kúu na nataki natiin ña ko'on na ndo'o naní nío ná.

Kì'o di'a kándaá ini yo ña Jesús kúu de'e Ndios

³⁰Ta ko kée mií ta'on yu'u ni iin tó'on ña'a. Chî táto'on kì'o káa choon nì sa'anda mií tatái nooí, kì'o dión keyíkoí iin rá iin ña'a, ta keyíko ndaaj sa'a iin rá iin ña'a, dá chî ko ndúkú ta'on yu'u keei ña kóni mií, di'a ndúkú yu'u keei ña kóni tatái, na nì tanda'a yu'u vèi. ³¹Dá chî tá ná kì'o yu'u kuendá sa'a mií, dá kían kaa ndo ña ko ndáa ta'on kían ká'in. ³²Iin ka va na kúu na xí'o kuendá sa'a yu'u. Ta ná'a yu'u ña kuendá xí'o na sa'í kían ña ndaá. ³³Ta ndo'ó nì tanda'a ndó dao taa nì sa'an ra noo Juan, ta noón kúu na nì xí'o ndaá kuendá noo rá. ³⁴Tído yu'u, ko xínño'ó ta'on yu'u ña kì'o iin ka ñayuu kuendá sa'í. Nì ka'in xí'ín ndó sa'a ña yó'o, dá koni ndo káki ndó. ³⁵Miían ndaá nì sa kuu Juan táto'on iin íti kéi, ta sa datóon na noo ndo, ta nì nata'an va'a ini ndo nì natiin va'a ndó to'on ndato nì ka'an na cháá tiempo.

³⁶Ta ió iin ka ña'a, ña kían xí'o va'a cháá ka ví kuendá sa'a yu'u o duú kuendá nì xí'o Juan. Dá chî ndidaá choon nì xí'o tatái nooí keei, ndidaá ña yó'o kían kéei, ta miían xí'o kuendá sa'í ña miían ndaá kuiti

tatái Ndios nì tanda'a yu'u vèi.

³⁷Ta mií ta'ani tatái, na nì tanda'a ñaá vèi, xí'o ta'ani na kuendá sa'í. Ta ni iin kuu tã'ón ko ní seídó'o ndó noo ká'an na, ta ni ko ní xini ndo ndi káa na, ³⁸ta ni to'on na ko kómí ndó ini nío ndo, dá chî ko kándéé ini ndo na nì tanda'a yu'u vèi. ³⁹Ta ndo'ó dákuá'a tuti ií Ndios, dá chî ká'an ndó ña ñoó nani'i ndo ña kataki chíchí ndó. Ta mií tuti ñoó xí'o ndaá kuendá sa'a yú'u, ⁴⁰tído ko kóni ta'on ndó kii ndó nooí, dá ni'i ndo ña kataki chíchí ndó.

⁴¹Ko ndúkú ta'on yu'u natiin ñaño'ó noo taa ñayuu yó'o. ⁴²Tído ná'a vái ndi ndáa nío iin rá iin ndó, sa'a ñoó kándaá ini ña ko kóni ta'on ndó Ndios. ⁴³Yu'u kúu na vèi xí'ín choon nì sa'anda mií tatái Ndios nooí, tído ko kóni ndo natiin ndó yu'u. Tído tá ná kasaá iin ka taa ka'an sa'a mií rá, ta kúu kaon va natiin va'a va ndó ra. ⁴⁴¿Ndi koo ví, dá kasandaá ndo kandisa ndó ña ndaá, chî daá kuiti ndúkú ndó ña chindaya'i tá'an mií ndó, ta ko ndúkú ndó ña chindaya'i ñaá na kúu iin tó'on diní mií Ndios? ⁴⁵Ta ná dá'a ni ka'an ndó ña ka'an kuachi yu'u sa'a ndo'ó noo Ndios. Mií Moisés, tá'an na kándéé téi ini ndo, noón kúu na ká'an kuachi sa'a ndo. ⁴⁶Dá chî tá miían ndaá nì kandisa ndó ña nì ka'an Moisés, dá kían kandisa ta'ani ndó ña ká'an yu'u xí'ín ndó viti, dá chî sa'a yú'u va nì taa Moisés. ⁴⁷Tído, tá ko kandisa ndó ña nì taa na sa'í, ¿ndi koo, dá kandisa ndó to'on ká'an yu'u, tá dáá?

Kua'á nda'o ñayuu ni xi'o Jesús ña'a ni sasá'an na

6 ¹Tá ni ndi'i, dá ni kee Jesús kua'an na iin ka xoo taño'o naní Galilea. Ta naní ta'ani ra Tiberias. ²Ta kúu kua'á nda'o ñayuu tákuei ñaá kua'an na, chi ni xini na ni kee Jesús ña'a ndato ni nduva'a na na kú'u. ³Dá ni kaa Jesús diní iin yúku íin ñóó. Dá ni sa koo na ñóó xí'ín taa xionoo xí'ín ná. ⁴Ta kúu sa ni kuyati va víko pascua, ña kéká'ano na Israel.

⁵Tá ni ndane'e noo Jesús, kúu ni xini na ña kua'á nda'o ñayuu tákuei ñaá vei na, dá ni kaa na xí'ín Felipe: —¿Ndeí ko'o kuiiá ña'a kasá'an ñayuu kua'a yó'o viti?

⁶Míían ni ka'an va na dión, dá ná kande'á ndi kaa Felipe ñóó. Tído sa ná'á vá míí ná ndí kían kee na, dá kasá'an ñayuu ñóó. ⁷Dá ni kaa Felipe:

—Ni di'ón ní'i ñayuu kéchóon na uu ciento kuu o kétaan kuiin yó pan, dá ni'i ná lú'u lú'an keí ná.

⁸Dá ni kaa iin ka taa xionoo xí'ín Jesús, tá'an ra naní Andrés, ta kúu ñani Simón Pedro:

⁹—Yó'o íin iin tayíí ló'o, ta né'e xi o'on pan cebada, ta né'e xi uu tiyaká. Tído ni ña'a ko kúu vá ña yó'o noo ñayuu kua'a vei káa.

¹⁰Dá ni kaa Jesús:

—Ka'an ndo xí'ín ñayuu kua'a káa ña ná kandeí na —kaá na.

Dá ni sa ndei na ndéi na noo itá ñóó, chi káa nda'a vaan. Ta taa ñóó kúu táto'on o'on mil. ¹¹Dá ni tiin Jesús pan ñóó. Dá tá ni ndi'i ni ñakí'o na ndivé'e noo Ndios, dá ni xi'o naan noo ta xionoo xí'ín ná. Dá

ni sa'an ra ni dasá ráan noo ñayuu kua'a ñóó. Ta kúu dión ta'ani ni kee na xí'ín tiyaká ñóó. Ta ni xi'o ra ri táto'on ni xika iin rá iin na.

¹²Dá tá ni ndínoo va'a ini ñayuu ñóó ni sasá'an na, dá ni kaa Jesús xí'ín taa xionoo xí'ín ná ñóó:

—Nditútí ndó ndidaá yúchi ña ni kandoo xaan, dá ná o túú oaan —kaá na.

¹³Dá ni nditútí ta xionoo xí'ín ná ñóó ndidaá ña ni kandoo ñóó. Ta ni dakútí rá uxí uu tiyiká xí'ín yúchi ña ni sa kuu ndin o'on pan ñóó.

¹⁴Tá ni xini ñayuu ñóó kí'o dión ví ká'ano ña'a ni kee Jesús, dá ni kaa na:

—Míían ndaa kuiti na yó'o kúu profeta, na ni kaa Ndios tanda'á ná kasaá ñayuu yó'o.

¹⁵Tído ni kandaá va ini Jesús ña vei ñayuu ñóó kendúsá na xí'ín ná kandaka ñaá ná ko'on na kakuu na rey noo ná. Sa'á ñóó ni taó xóo na míí ná kua'an na diní yúku ñóó.

Di'a ni kuu tá ni xika Jesús noo takuíí

¹⁶Dá tá ni kuaá kuu dáá ñóó, dá ni naxinq míí taa xionoo xí'ín ná noo nákaa taño'o ñóó. ¹⁷Dá ni kaa ra ini barco, dá ni kee ra kua'an ra noo taño'o, dá sa ra ñoo Capernaum. Kúu sa ni kuaá vá, ta ko ñá'a íi va nandío koo Jesús kasaá na. ¹⁸Ta sa'á ña ni kasá'á kána tachi déen, sa'á ñóó ni'i nda'o ni kasá'á kandá noo taño'o ñóó. ¹⁹Ta nda sa o'on o iño káa va kilómetro dákáka ra barco ñóó kua'an ra, dá ni xini ra xíka Jesús vei na noo taño'o ñóó, ta sa kuyati na vei na noo kua'an barco ñóó. Ta kúu ni yu'ú nda'o ra. ²⁰Dá ni kaa na xí'ín rá:

—Míí vá yu'u kúúí. Ná dá'a ni yu'ú ndo.

21 Ta kúú nì nàtiin vạ'a ñaá rá ini barco ñoó. Ta kúú vití'ón di'a nì kasandaá nà yú'u tãño'ọ ọọ kua'an nà ñoó.

Nándukú ñayuu Jesús

22 Tá nì tųu ọọ iin kạ kuu, sạ ná'á vạ ñayuu nì kạndọ ndéi iin kạ xoo tãño'ọ ñoó ña iin tó'ón vạ nì sạ kuu barco nì kixi Jesús xí'ín tạ xionoo xí'ín ná. Tído ná'á ta'ani na ña kọ kuá'an nó'ọ ná xí'ín tạ xionoo xí'ín ná, chị kua'an nó'ọ míí vạ rá, sạ'á ñoó nì kạndọ ñayuu ñoó ndáti na Jesús. **23** Ta dao barco nì kii ñoo Tiberias nì sạ kuita tóo ró yati ọọ nì xị'ọ Jesús pan nì seí ñayuu kuá'a ñoó tá nì ndi'i nì nẹkị'ọ na ndivé'e ọọ Ndios. **24** Dá tá nì kandaq ini ñayuu kuá'a ñoó ña kọọ kạ Jesús nákaq ñoó, ni tạ xionoo xí'ín ná, dá nì kaa na ini barco ñoó. Dá nì kee na kua'an nà ñoo Capernaum nandukú ná Jesús.

Yó'ọ nì ka'an Jesús ña míí ná kúú pan nì xị'ọ Ndios keí yó, dá kataki chíhí yó

25 Dá tá nì nẹn'í'ị ná Jesús iin kạ xoo tãño'ọ ñoó, dá nì kaa nà xí'ín ná:

—¿Maestro, ndá oon nì kạsáa ní yó'ọ?

26 Dá nì kaa Jesús xí'ín ná:

—Míían ndaq ndisa ná ka'in xí'ín ndó ña kọ nándukú ta'on ndó yu'u sạ'á ña nì kandaq ini ndọ ndi kóni kaa ña ná'ano nì keei. Di'a nándukú ndó yu'u sạ'á ña nì xị'oi pan nì seí ndọ, dá nì ndịnoo ini ndọ. **27** Ná dá'a ni kechóon ndó sa'a pan, ña túú.

Di'a kechóon ndó sa'a pan kọ túú, tá'an ña xí'ọ ña kataki chíhí ndó. Ta nà nì nduu tạ ñayuu yó'ọ kúú nà kị'ọ pan yó'ọ keí ndọ, dá chị nà yó'ọ kúú nà nì dạná'a tatá Ndios.

28 Dá nì kaa ñayuu ñoó:

—¿Ndí kịán kánian kee ndu, dá katị'a ndu kee ndu ña kóni Ndios?

29 Dá nì kaa Jesús xí'ín ná:

—Ña kóni Ndios kee ndó kịan kandeé iní ndọ nà nì tanda'a ná nì kạsáa ió xí'ín ndó.

30 Dá nì kaa ñayuu ñoó xí'ín ná:

—Ta, ¿ndí kịán kúú ña'a ká'ano kee míí ní ọọ ndu'u, dá ná koni ndu, dá ná kandisa ndu'u ña nì tanda'a Ndios míí ní nì kạsáa ní? ¿Ndí kịán kee ní? **31** Chị nì seí nà sạ'ano ve'e ndu maná, ña kúú pan nì kii induú, tá sạ xionoo na yukú íhí ñoó. Chị di'a kaá tuti iị Ndios: “Nì xị'ọ Moisés pan nì kii induú nì seí nà.”

32 Dá nì kaa Jesús xí'ín ná:

—Míían ndaq ná ka'in xí'ín ndó, ọ duú tạ'ón Moisés ní xị'ọ pan nì kii induú nì seí ñayuu ñoó. Míí vạ tatá yu'u kúú nà xí'ọ ña kúú pan ndisa nì kii induú. **33** Chị pan xí'ọ Ndios, ñoó kúú nà nì noo nì kii induú, ta xí'ọ na ña kataki chíhí ñayuu ndéi ñayuu yó'ọ.

34 Dá nì kaa nà xí'ín Jesús:

—Maestro, ndidaá kuu tei ní pan ñoó ná keí ndu'u.

35 Dá nì kaa Jesús xí'ín ná:

—Yu'u kúú pan xí'ọ ña kataki chíhí ñayuu. Sạ'á ñoó ndi ndáa míí vạ ñayuu ná kii ọọ yú'u, ta ndikọ nà yu'u, ni iin kuu tạ'ón ọ kuíko na. Ta ndi ndáa míí nà ná kandeé iní yu'u, ni iin kuu tạ'ón ọ íhí ini nà.

36 Tído sạ daá nì ka'an vai xí'ín ndó

ña va'ará nì xini ndo ña ná'ano kée yu'u, tido kò kándísa ta'on ñaá ndó. ³⁷Ta ndidaá ñayuu tei tatái nooí, miíñan ndaa kii na ndikò na yu'u. Ta na kii noo yú'u, o dánkoo xoo ta'an vei na. ³⁸Dá chî nì noo yu'u nì kii induú, ta kò véi ta'on yu'u keei ña kóni mií, di'a vei yu'u keei ña kóni na nì tanda'á yu'u veii. ³⁹Kóni tatá yo Ndios, na nì tanda'á yu'u veii, ña kíñ ná dá'a nì ndañó'ó nì iin tó'ón ñayuu nì xì'o na nooí. Di'a kóni na ña dánátaki yu'u ñayuu yó'o tá ná kasandaá kuu noo ndí'i. ⁴⁰Ta ña kóni na nì tanda'á yu'u veii kíñ ña ndi ndaa mií vá ñayuu vei noo de'e na, ta kándée iní ñaá ná, dá kíñ nì'í ná ña kataki chíchí ná. Ta noón kúu na dánátaki yu'u tá ná kasandaá kuu noo ndí'i —kaá na.

⁴¹Dá nì kasá'á na Israel ñoo ndátó'ón kayá ná ká'an na sa'a Jesús, dá chî nì kaa Jesús ña mií ná kúu pan nì kii induú, ⁴²ta kaá na: —¿Á o duú de'e José va kúu Jesús káa, chî ná'á vá yó tatá ra xí'ín naná ra? Sa'á ñoo, ¿ndiva'a ká'an ra ña nì noo ra nì kii ra induú?

⁴³Dá nì kaa Jesús xí'ín ná:

—O sa ndátó'ón kayá ndo sa'í.

⁴⁴Ni kò íin ta'on kuu kii mií ndikò na yu'u xíñ nani ná o dáka'an tatá Ndios, na nì tanda'á yu'u veii, nío ná. Ta na yó'o kúu na dánátaki yu'u tein kuu noo ndí'i. ⁴⁵Dá chî di'a kua'an to'on nì taa profeta noo tuti ií Ndios: “Ta noo ndidaá ñayuu dána'a Ndios”, kaáan. Sa'á ñoo ndi ndaa mií na nì seídó'o noo ká'an tatá Ndios, ta nì natiin na to'on na, noón kúu na kii noo yú'u, ta ndikò na yu'u. ⁴⁶Ta nì iin tó'ón ñayuu kò ñá'a koni xí'ín noo ná tatá Ndios,

sava'a iin tó'ón na nì kii noo mií tatá Ndios, noón kúu na ná'á ndi káa na. ⁴⁷Sa'á ñoo miíñan ndaa ná ka'in xí'ín ndó ña ndi ndaa mií na kandeé iní yu'u, noón kúu na nì'í ña kataki chíchí ná. ⁴⁸Yu'u kúu pan xí'o ña kataki chíchí ñayuu. ⁴⁹Miíñan ndaa nì seí na sá'ano ve'e ndó maná noo nì sa xionoo na yukú íchí ñoo, tido ndidaá vá ná nì xí'í. ⁵⁰Tido pan, ña ká'in sa'a yó'o, kíñ nì noo nì kii induú. Ta ndi ndaa mií vá ñayuu ná keí ñá, nì iin kuu ta'ón o kúu na. ⁵¹Ta yu'u kúu pan nì noo nì kii induú, ña xí'o ña kataki chíchí ñayuu. Ta ndi ndaa mií ñayuu ná keí pan yó'o, koni na kataki chíchí ná. Ta pan, ña kí'o yu'u, kúu koñoi. Ta ko'in dokoi ña sa'á na ndéi ñayuú yó'o, dá koni na kataki chíchí ná —kaá Jesús.

⁵²Ta sa'á ña nì ka'an na dión, sa'á ñoo nì kasá'á na Israel ñoo ndátó'ón kuáchî na tein mií ná ñoo, ta kaá na:

—¿Ndi kee taa káa kí'o ra koño ra keí yó?

⁵³Dá nì kaa Jesús xí'ín ná:

—Miíñan ndaa ná ka'in xí'ín ndó

ña tá ná o keí ndo koño na nì nduu taa ñayuu yó'o, ta ná o kó'o ndó nì ná, dá kíñ o koni ta'on ndó nì'í ndo ña kataki chíchí ndó. ⁵⁴Tido na nì kándia nì seí koñoi, ta nì xí'í na nì yú'u, noón kúu na nì'í ña kataki chíchí ná. Ta noón ta'ani kúu na dánátaki yu'u tá ná kasandaá kuu noo ndí'i. ⁵⁵Dá chî koño yu'u kúu koño ndisa, ña kíñ kasá'an ñayuu, ta nì yú'u kúu ndúta ndisa ko'o na.

⁵⁶Sa'á ñoo ndi ndaa na seí koño yu'u, ta xí'í na nì yú'u, noón kúu na ió xí'ín yu'u, ta iói xí'ín ná.

57Tatá Ndios takí kúú nā nī tãnda'á yu'u vëi, ta xí'o na ñā kataki yu'u. Ta kī'o dión ta'ani, nā seí kōñoi, nõón kúú nā kataki ta'ani na kee yu'u. 58Ta yu'u kúú pan nī noo nī kii induú. Ta kō kúú ta'on yu'u tátõ'on kī'o kúú maná nī seí nā sá'ano ve'e ndó, chī nī xī'í va na vā'ará nī seí nā ñā. Tído nā keí pan, ñā kúú kōño yu'u, nõón kúú nā koni kataki chíchí —kaá nā.

59Ta ñā yó'o nī ñaná'a nā ini ve'e noq nátaqa nā Israel ñoo Capernaum.

Nákoni Pedro ñā kómí Jesús to'on, ñā xí'o ñā kataki chíchí yó

60Tá nī seídó'o tãa xionoo xí'ín ná to'on yó'o, kúú kuá'a nda'o ra nī kaa di'a:

—Kuáchī nda'o ká'an nā. ¿Ndá yoo kandía natiin ñā ká'an nā?

61Tá nī kãdaa ini Jesús ñā ndátó'ón kuáchī tã xionoo xí'ín ná sã'á to'on nī ka'an nā, dá nī kaa nā xí'ín rá:

—¿Á nī tar'u'u ini ndo nī kee to'on nī ka'in? 62¿Á dión íí nakani kuáchī ini ndo tá ná koni ndo nandío koo nā nī nduu tãa ñayuu yó'o nana na no'o nā nõó nī sã io nā induú?

63Espíritu ij Ndios kúú nā xí'o ñā kataki chíchí ndó, ta yikí kōño ndo kō tã'ón ñā'a chindeéan ndo, dá ni'í ndo ñā kataki chíchí ndó. Chī to'on nī ka'an yu'u xí'ín ndó nī kii ñaxintóni Espíritu ij Ndios, ta xí'oan ñā kataki chíchí ndó. 64Tído ió dao ndó kō kándisa ñāá —kaá nā.

Dá chī ndá mií sa'a va ná'á Jesús ndá yoo kō kándisa ñāá, ta ndá yoo kakuu tãa nakí'o ñāá noq ndá'a tã xiní u'u ñāá. 65Dá nī kaa nā xí'ín rá:

—Sã nī ka'an vai xí'ín ndó ñā kō íin ta'on kuu kii mií ndikō nā yu'u xian nani ná o dáka'an tatá Ndios nõó ná kii na —kaá nā.

66Ta ndá kuu nī ka'an nā dión, kuá'a nda'o tã sã xionoo xí'ín ná nī ñankoo ñāá, ta kō ní sã xionoo kã rã xí'ín ná. 67Nī ndí'i, dá nī kaa Jesús xí'ín ndin uxí uu tãa xionoo xí'ín ná ñoo:

—¿Ta ndo'ó viti? ¿Á ñankoo ta'ani ndó yu'u, ká'an ndó?

68Dá nī kaa Simón Pedro xí'ín ná:

—Sato'o ndu, ¿ndá noq kã ko'on ndu? Chī mií ní kómí to'on xí'o ñā kataki chíchí ndú. 69Ta kándisa ndu to'on ká'an ní, ta kãdaa ini ndu ñā mií ní kúú Cristo, nā dáka'i ñāá, ta mií ní kúú ñe'e nā kúú Ndios takí.

70Dá nī kaa Jesús xí'ín rá:

—Mií vá yu'u nī kaxi ndin uxí uu ndo'ó, tído iin ndo'ó kúú kuendá ñā u'u.

71Ta ká'an nā sa'a Judas Iscariote, ñe'e iin tãa naní Simón, dá chī mií tãa yó'o kúú rã ko'on nakí'o ñāá noq ndá'a tã xiní u'u ñāá, ta nákaa rã tein ndin uxí uu tãa xionoo xí'ín ná.

Nákani kuáchī ini ñani Jesús xiní ñāá rá

7 1Tá nī ndí'i, dá nī xionoo Jesús chí kuendá Galilea di'a, chī kō kóni ta'on na kanoo na chí kuendá Judea, dá chī ñoo ndúkú ñāá tã Israel né'e choon ka'ání ñāá rá. 2Ta sã nī kuyati va kuu kava'a nā Israel tiya'ó noq kandeí na onã kuu, ta ñā yó'o kúú iin víkō kéká'ano na. 3Dá nī kaa ñani Jesús xí'ín ná:

—Kua'án yó'ó chí kuendá Judea di'a, dá ná koni ndidaá nā kúú

kuendón ndidaá ña'a ná'ano kéeón. ⁴Dá chî ni iin tó'ón ta'on na kóni ña chindaya'i ñaá ñayuu kó kédé'é ña kée na. Tá ndaa ndisa kéeón ña ná'ano, na'a miíón noo ñayuu kuá'a ñoó.

⁵Dión nî kaa ra, chî ni iin ñani mií na kó ní sá kándisa ñaá. ⁶Dá nî kaa Jesús xí'ín rá:

—Kó ñá'a ta'on xinkoo kuú na'i ndá yoo kúú noo ñayuu, tído ndo'ó, ndá hora kúú mií vá kuu ko'ón ndo. ⁷Chî kó xiní u'u ta'on ñayuu ndo'ó, yu'u va kúú na xiní u'u na, dá chî xi'o ndaaj kuendá sa'a ña kini kée na. ⁸Kua'an kaa ní mií ndo'ó noo koo víko ñoó, chî yu'u, o kó'ón yachî ta'an vei, chî kó ñá'a ta'on kasandaá kuú na'i ndá yoo kúú noo ñayuu.

⁹Tá nî ndi'i nî ka'an na dión, dá nî kando na ió na kuendá Galilea ñoó.

Di'a nî kuu tá nî sa io Jesús víko noo ndéi na Israel ini tiya'ó

¹⁰Dá tá nî ndi'i nî kee ñani na kókaa na kua'an na víko, dá nî kee ta'ani mií ná kókaa na kua'an na. Tído kó ní saá túu ta'on na, nî saá de'é vá ná.

¹¹Ta xionoo ta Israel né'e choon tein noo kúú víko ñoó nándukú ñaá rá, ta kaá ra:

—¿Ndeí xionoo ta ñoó viti?
—kaá ra.

¹²Ta nákaa kuú Jesús yú'u iin rá iin ñayuu ñoó. Dá chî dao na kaá ña kúú ná iin na va'a, tído dao ka na kaá ña kó kúú ná na va'a, chî xionoo na danda'i na ñayuu, kaá na. ¹³Ta ni iin tó'ón ta'on na kó ní ndátó'ón nî'i sa'a Jesús sa'a ña yu'ú na kee ta Israel né'e choon.

¹⁴Tá nî ta'iáo víko ñoó, dá nî xinkoo Jesús noo iin ve'e ño'o ká'ano. Dá nî kasá'a ná dána'a na noo ñayuu. ¹⁵Ta naá vá iní na Israel seídó'o na ña dána'a na, ta kaá na:

—¿Ndi nî kee ta káa ña ná'a téi ra, chî kó ní dákuá'a ra kakuu ra maestro?

¹⁶Dá nî kaa Jesús xí'ín ná:

—O duú to'on kána ñaxintóni mií dána'i noo ndo. Ña yó'o kúú to'on nî nî'í noo na nî tanda'a yu'u veii. ¹⁷Ta na kóni kee ña kóni Ndios, noón kúú na kánda ini á to'on nî nî'í noo Ndios kían o to'on kána ñaxintóni mií dána'i. ¹⁸Ta na dána'a ña kána ñaxintóni mií ná, noón kúú na ndúkú natiin ñaño'ó noo ñayuu. Tído yu'u kúú na ndúkú natiin ñaño'ó na nî tanda'a yu'u veii. Ta na kée dión, noón kúú na ndaa, ta nî lú'u ña kini kó nákaa nío ná.

¹⁹¿Á o duú Moisés nî xi'o ley Ndios noo ndo'ó? Tído ni iin tó'ón ndó kó kée choon sa'ándaa. Ta, ¿ndiva'a kátoó ndo ka'ání ndó yu'u? —kaá na.

²⁰Dá nî kaa ñayuu kuá'a ñoó xí'ín ná:

—Ña u'u vá nákaa ini ní. ¿Ndá yoo ká'an ka'ání ní, xiní ní?

²¹Dá nî kaa Jesús xí'ín ná:

—Nî kee yu'u iin ña ndato, ta nî naá iní ndo. ²²Nî sa'anda Moisés choon ña ta'anda ñí takuáli yí ndo'ó, va'ará o duú choon nî sa'anda mií Moisés kían, chî na nî sa kuu tatá sá'ano ñoo yó kúú na nî dakasá'a ña yó'o. Ta sa'ándá ndo ñí de'e ndó va'ará kuú nání'i ndée yó kían. ²³Ta sa'ándá ndo ñí xí va'ará kuú nání'i ndée yó kían, dá ná dá'a

ni ya'a ndó noo choon ni sa'anda ley Moisés. Ta, ¿ndiva'a káryíí ndó xí'ín yu'u sa'a ña ni nduvá'i iin taa tein kuu nání'i ndée yo, tá dáá?

24Ná dá'a ni keyíko ndo sa'a iin ña'a tá ko ñá'a dakuá'a ndóan. Di'a koo ini ndo keyíko ndaa ndo sa'a iin rá iin ña'a —kaá na.

Ndátó'ón ñayuu, á Jesús kúu Cristo, na dákaki ñáá?

25Dá ni kaa dao ka na ñoo Jerusalén:

—¿Á o duú taa kaa kúu ra nándukú ta né'e choon ka'ání rá?

26Kandé'é ndó, chi iin túu ra kaa dána'a ra noo ñayuu, ta ni iin ña'a ko kée ta né'e choon xí'ín rá. ¿Á ni nakoni ñáa ta né'e choon ña kúu rá Cristo, na dákaki ñáá? **27**Tído taa kaa, ná'á yó ndeí ni kii ra. Tído tá ná kii na kúu Cristo, ko iin ta'on kana'a ndeí chí kii na —kaá ra.

28Ta noo nákaa Jesús dána'a na yé'é ño'o ká'ano ñoo, ni'i cháá ka ni kasá'á ná ká'an na, ta kaá na:

—Ná'á ndó ndá yoo kúu yu'u, ta ná'á ta'ani ndó ndá ñoo ni kii yu'u. Tído ko véi ta'on yu'u kuendá miíí, chi na ni tanda'a yu'u veíi kúu iin na ndaa, tído ko ná'á ta'on ndó na.

29Tído yu'u kúu na ná'á ñáá, dá chi noo mií ná ni kixii, chi mií ná ni tanda'a yu'u veíi —kaá na.

30Kúu ni ka'án rá tiin ñáá rá, tído ni iin ta'on ra ko ní xi'o ndeé iní tiin ñáá, chi ko ñá'a ta'on kasandaá hora konó Ndios ña tiin ñáá rá.

31Ta kua'á nda'o ñayuu ñoo ni kandísa ñáá, ta kaá na:

—Tá ná kasaq na kúu mií Cristo, ¿á ndato cháá ka ví ña'a kuu kee noón o duú na yó'o?

Di'a ni kuu tá ni tanda'a ta fariseo dao taa kua'an ra tiin ra Jesús

32Kúu ni seídó'o ta fariseo ndidaá ña ká'an ñayuu ñoo sa'a ná. Sa'a ñoo ni sa'anda ta duti saku'a'a xí'ín ta fariseo ñoo choon noo ta ndaa yé'é ño'o ña ná ko'on ra tiin ra Jesús. **33**Tá ni saa ra, dá ni kaa Jesús xí'ín rá:

—Ndadá cháá vá tiempo koni ndo yu'u, dá chi no'o vei noo ió na ni tanda'a yu'u veíi. **34**Tá ni ndi'i, dá nandukú ndó yu'u, tído o nání'i ta'on ñáá ndó. Chi noo koo yu'u, o kúu ta'on saa ndo —kaá na.

35Dá ni kasá'á ndátó'ón tá'an mií ta né'e choon noo na Israel ñoo:

—¿Ndeí ko'on taa kaa, ká'an rá, ña o kándeé yó nani'i yo rá? ¿Á ko'on ra koo ra xí'ín na ñoo yo ni kankuei kua'an ndeí tein na griego, ta dána'a ta'ani ra noo na griego ñoo? **36**¿Ndi dándaki to'on ni ka'an ra kaa, chi kaá ra: “Nandukú ndó yu'u, tído o nání'i ta'on ñáá ndó; chi noo koo yu'u, o kúu ta'on saa ndo?”

Ndá nio yo kana ndita takuií xí'o ña kataki yo kee Jesús

37Ta mií kuu noo ndí'i víko ñoo kúu iin kuu ká'ano cháá ka. Dá ni nakuíin ndichi Jesús, ta ni'i ni kayu'ú ná, ta kaá na xí'ín ñayuu ñoo:

—Ndi ndaa ndo'ó íchi ini, nakíí ndo ndiko ndo yu'u, dá k'i'oi ña ko'o ndó. **38**Ta ndi ndaa na kándeé ini ñáá, dá káan ndo'o na tát'o'on k'i'o ká'an tuti ií Ndios, dá chi ini nio ná kana ndita takuií xí'o ña kataki na —kaá Jesús.

39 Dión kaá nā ká'an nā sa'a Espiritu iī Ndios, nā natiin nā kándeé ini ñáá cháá ká chí noo. Dá chí kō ñá'a ta'on tanda'á Ndios Espiritu iī ná kasaá nā koo na ini nā kándeé ini ñáá, dá chí kámaní vā dāxinkoo Jesús choon vej na, dá natiin na ñāñó'ó chí induú.

Ni kasá'á naá tá'an ñayuu sa'a Jesús

40 Tá nī seídó'o dao ñayuu ñó'o tein ñayuu kuá'a ñóo ñā nī ka'an Jesús dión, dá nī kaa nā:

—Miían ndaá kuiti taa káa kúú mií profeta nī kaa Ndios tanda'á ná kii noo yō.

41 Ta dao ká nā kaá:

—Taa káa kúú Cristo, nā dákaki ñáa.

Tído dao ká nā kaá:

—¿Á kuendá Galilea kixi nā kakuu Cristo chí? **42** ¿Á kō ná'a ta'on ndó ñā ká'an tuti iī Ndios ñā tein nā ve'e David va kii nā kakuu Cristo, ta kaki na ñoo Belén noo nī sá kuu ñoo David ñóo? —kaá nā.

43 Sa'a ñóo nī kasá'á tá'anda tá'an ñayuu ñóo sa'a Jesús. **44** Dá nī ka'an dao na tiin na Jesús, tído kō ní xí'lo ndeé ta'on ini nā tiin ñáa ná.

Ni kuuy kō ní seídó'o ndu iin taa dána'a táto'on dána'a Jesús, kaá ñayuu ñóo

45 Dá nī nandió kuéi tā ndaá yé'é ñó'o ñóo nī ndisáa rá noo ndéi tā duti sakuá'a xí'in tā fariseo, dá nī kaa tā fariseo ñóo xí'in rá:

—¿Ndiva'a kō ní sá ne'e ndó taa ñóo kii ndó?

46 Dá nī kaa tā ndaá yé'é ñó'o ñóo xí'in rá:

—Ni iin kuuy t'ón kō ní seídó'o ndu iin taa dána'a táto'on ñóchí dáná'a taa ñóo.

47 Dá nī kaa tā fariseo ñóo xí'in rá:

—¿Á nī kándeé ta'ani taa ñóo nī danda'í rá ndó'ó? **48** ¿Á ió iin káa tā né'e choon ñoo yō o iin káa tā fariseo nī kándisa ñā dána'a taa ñóo, ká'an ndó? **49** Tído ñayuu káa nī kándisa ñáa chí kō ná'a ta'on na ley Moisés, sa'a ñóo nī taji chi'an na noo Ndios —kaá rá.

50 Dá nī kaa iin tā fariseo naní Nicodemo, tá'an rá nī sa'an nī ndat'ón xí'in Jesús iin sakuá'a:

51 —¿Á dátaí kuachi ley yō iin taa xian nani kō ñá'a kueídó'o yó rá, dá kana'á yó ndí kían kúú kuachi rá, ká'an ndó'ó?

52 Dá nī kaa dao ká tā fariseo ñóo xí'in rá:

—¿Á iin tā kuendá Galilea ta'ani kúú yo'ó, ndani? Kua'an dakuá'a va'ón tuti iī Ndios, dá konon ñā nī iin tó'on ta'on profeta kō ní kii chí kuendá Galilea.

Di'a nī kuu tá ndáka dao taa iin ñá'a nī natuu xí'in iin taa nī kasáa rá noo Jesús

53 Tá nī ndi'i, dá nī naki'in iin rá iin taa ñóo kua'an nó'o rá.

8 ¹Dá nī kee Jesús kua'an nā diní yúku Olivos. ²Ta na'a va'a iin ká kuuy ñóo, dá nī nandió kō na noo iin ve'e ñó'o ká'ano. Dá nī nataka ndidaá nā ñoo noo Jesús. Dá nī sá kō na ió nā dána'a nā noo ñayuu ñóo. ³Ta ñóo ndáka tā dána'a ley Moisés xí'in tā fariseo iin ñá'a nī natuu xí'in iin taa nī kasáa rá noo ná. Dá nī chikani ñáa rá noo ñayuu kuá'a ndéi ñóo. **4** Dá nī kaa rá xí'in Jesús:

—Maestro, ñá'a yó'o nī natuu xí'in iin ká taa. **5** Ta ley Moisés kían

sa'ándá choon ña chíyúú yó na ñá'a kée dión. Tído, ¿ndi kaá mií ní?

6Dión kaá ra chi kóni ra dátúú rá Jesús, dá ya'a na ka'an na, dá kuu ka'an kuachi ra sa'a ná. Tído ni sa koo ndei Jesús, dá ni kasá'a ná táa na ñoño'o xí'in diní ndá'a ná. **7**Tído sa'a ña ndúndéé rá ndátó'ón ñaá rá, sa'a ñoo ni ñakuíin ndichi na, dá ni kaa na xí'in rá:

—Ndi káa iin káa ndo'ó ko kómí kuachi, dá kían kua'an ya'a dinño'ó ndó koon ndó yuu satá ñá'a yó'o —kaá na.

8Dá ni ñakoo ndei tuku na, dá ni kasá'a ná táa tuku na ñoño'o ñoo. **9**Tá ni seídó'o taa ñoo ña ni ka'an Jesús dión, dá ni xika'an noo mií rá, ta iin rá iin ra ni ñaki'in íchi ni ñandió kuéi ra kua'an ra. Dinño'ó tã sá'ano ni kee kua'an, dá ni sarkuei tã kuáli cháa ka kua'an ra. Ta ndadá iin tó'ón Jesús xí'in tã'áná ñá'a ñoo ni kandoo noo ndéi ndidaá ñayuu ni ndítútí ñoo. **10**Dá ni ñakuíin ndichi Jesús. Dá ni sa nde'é ná ña ni iin tó'ón ka taa ñoo koo. Ndadá iin tó'ón tã'áná ñá'a ñoo ni kandoo iin. Dá ni kaa na xí'an:

—Yo'ó, ñá'a, ¿ndeí kua'an taa ká'an kuachi sa'on? ¿Á ni iin tó'ón ka ra ko ní ká'an ña kánian kuuon sa'a kuachi ni keeón?

11Dá ni kaa ñá'a ñoo xí'in ná:

—Ni iin ta'on ra, tatá.

Dá ni kaa na xí'an:

—Tá dáá, ni yu'u o ká'an ña kánian kuuon sa'a kuachi ni keeón. Kua'an viti, tído o sá nándió koo kaon keeón kuachi —kaá na.

Jesús kúu na dátóon noo ñayuu ndéi ñayúú yó'o

12Dá ni kaa tuku Jesús xí'in ñayuu ñoo:

—Yu'u kúu na dátóon noo ñayuu ndéi ñayúú yó'o. Ta ndidaá na vei ndíko yu'u, o kánoo naá ta'on na. Di'a koni na ndato katoon noo kánoo na, ta koni na kataki na kee yu'u.

13Dá ni kaa tã fariseo xí'in Jesús:

—Sa'a mií vá ní xí'o ní kuendá, sa'a ñoo ko ndáya'i ta'on to'on ká'an ní.

14Dá ni kaa Jesús xí'in rá:

—Va'ará mií yu'u xí'o kuendá sa'í, tído ndáya'i va to'on ká'in, dá chi ná'a vá yu'u ndei ni kixii, ta ná'a vá yu'u ndei ko'in. Tído ndo'ó, ni kuendá ko xí'o ndó ndei ni kii yu'u, ta ni kuendá ko xí'o ndó ndei ko'in. **15**Ndo'ó kúu ra keyíko sa'a ñayuu tátó'on k'i'o kée na kúu kuendá ñayúú yó'o. Tído yu'u, ko véi ta'oin keyíko sa'a ni iin tó'ón ñayuu.

16Tído tá ni kanian keyíko yu'u sa'a ná, dá kían keyíko ndaai sa'a ná, dá chi o duú iin tó'ón yu'u kee dión. Mií yu'u xí'in tatái, na ni tanda'a yu'u veii, keyíko sa'a ná. **17**Chi ley ío noo ndo ká'an ña tá ío uy taa xí'o kuendá sa'a iin ña'a, dá kían kían ña ndaa. **18**Yu'u kúu na xí'o kuendá sa'a mií, ta xí'o ta'ani tatái, na ni tanda'a yu'u veii, kuendá sa'í —kaá na.

19Dá ni kaa tã fariseo ñoo xí'in ná:

—¿Ndeí ío tatá ní, tá dáá?

Dá ni kaa Jesús xí'in rá:

—Ko ná'a ta'on ndó ndá yoo kúu yu'u, ta ni tatá yu'u ko ná'a ndó. Tá

ná kana'á ndó yu'u, dá kían nda tatái kana'á ndó —kaá na.

20Ta ndidaá to'on yó'o nì ka'an Jesús yé'é ño'o ká'ano noo kúu noo taán ñayuu di'ón dóko ná noo Ndios. Ta ko iin ta'on nì xì'o ndeé iní tiin ñaá, chì ko ñá'a ta'on kasandaá hora konó Ndios tiin ñaá rá.

Kaá Jesús ña o kúu ta'on saạ tạ ñoó noó ko'on na

21Dá nì kaa tuku Jesús xí'ín rá:

—Ko'on va yu'u, ndi'i, dá nandukú ndó yu'u, tído tá nì xì'i ndo, kakomí iì va ndó kuachi, sạ'á ñoó o kúu ta'on saạ ndo noo ko'in.

22Dá nì kasá'á ndátó'ón tá'an tạ n'e'le choon noó na Israel ñoó:

—¿Á ka'ání vá rạ káa mií rá, ká'án rá, ndani ká'an rạ ña o kúu ta'on saạ yọ noó ko'on rạ?

23Dá nì kaa Jesús xí'ín rá:

—Ñayuu ndéi ninọ va kúu ndo'ó, tído yu'u, na nì kii nda noo dikó vá kúu yu'u. Dá chì tạ kuendá ñayuu yó'o va kúu ndo'ó, tído o duú ta'on ñaá kúu yu'u. **24**Sạ'á ñoó nì kaai xí'ín ndó ña tá nì xì'i ndo, dá kakomí iì va ndó kuachi, chì tá ná o kándisa ndó ña yu'u kúu na ká'an ndá yoo kúu, dá kían tá nì xì'i ndo, dá kakomí iì va ndó kuachi.

25Dá nì kaa rạ xí'ín ná:

—¿Ndá yoo kúu ní, tá dáá?

Dá nì kaa Jesús xí'ín rá:

—Nda mií sa'a nì kasto'in xí'ín ndó ndá yoo kúu. **26**Kuạ'á nda'o ña'a ió ka'in xí'ín ndó, ta ió nda'o kuachi kuu keyíkoì sa'a ndo. Tído iin na nda kúu na nì tanda'á yu'u veii. Ta sạ'a ña kúu to'on nì xì'i na noo, ñoó vá kían ká'in xí'ín ndidaá ñayuu —kaá na.

27Tído ko ní kandaạ ini rạ ña nì ka'an na sa'a tatá Ndios. **28**Dá nì kaa Jesús xí'ín rá:

—Tá ná ndi'i ndane'e dikó ndo na nì nduu tạ ñayuu yó'o, nda daá kandaạ ini ndo ña yu'u ndisa kúu na daá kúu. Ta kandaạ ta'ani ini ndo ña ko ní kée mií ta'on yu'u nì iin ña'a, sạ'a ña nì kasto'on tatái xí'ín, ñoó vá kían nì ka'in xí'ín ndó. **29**Dá chì tatái, na nì tanda'á yu'u veii, daá ió va na xí'ín, ko dánkoo mií ta'on ñaá ná, dá chì daá kuití vá kée yu'u ña náta'an ini na —kaá Jesús.

30Tá nì ndi'i nì ka'an na ndidaá to'on yó'o, kúu kuạ'á nda'o ñayuu nì kándisa ñaá.

Ña ndaạ dána'a Jesús taó xóoan yó tịxi ndá'a ña dándáki ñaá

31Dá nì kaa Jesús xí'ín na Israel, na kándisa ñaá ñoó:

—Tá ná kandita toon ndó xí'ín to'on nì dạná'i noo ndo, dá kían koni ndo kakuu ndisa ndó kuendá yu'u, **32**ta kasandaá ndo kana'á ndó ña ndaạ. Ta ña ndaạ yó'o taó xóo ndo'ó tịxi ndá'a ña dándáki ñaá.

33Dá nì kaa ñayuu ñoó xí'ín ná:

—Na ve'e Abraham kúu ndu'u, ta nì iin kuạ tạ'ón ko ní sá ño'o ndu tịxi ndá'a nì iin tạ. Sạ'á ñoó, ¿ndivạ'a ká'an ní ña kankuei ndu tịxi ndá'a ña dándáki ñaá?

34Dá nì kaa Jesús xí'ín ná:

—Míiạn ndaạ ná ka'in xí'ín ndó ña ndi ndáa mií ñayuu kée kuachi, noón kúu na ñó'o tịxi ndá'a kuachi, ta dándáki ñaá. **35**Ta ndidaá na ñó'o tịxi ndá'a iin sato'o, o kándeì kuií ta'on na xí'ín na ve'e sato'o na. Sạ'a na kúu de'e mií sato'o ñoó,

noón kúú nā kandeí kuíí xí'ín nā ve'e tatá nā. ³⁶Sā'á ñoó tá ná taó xóo nā kúú de'e Ndios ndo'ó tìxi ndá'ā ñā dándáki ñāá, dá kīan koni ndisa ndó kankueí ndó tìxi ndá'án. ³⁷Sā ná'á vá yu'u ñā nā ve'e Abraham kúú ndo'ó. Tído ndúkú ndó ka'ání ndó yu'u, dá chī kō nátiin vā'a ndó to'on ká'ín xí'ín ndó. ³⁸Ká'ín xí'ín ndó sa'ā ndidaá ñā nī xini yu'u dīn tatáí. Tído ndo'ó kúú nā kée ñā nī seídó'o ndó nī ka'ān tatá ndo xí'ín ndó.

Kaá Jesús ñā tatá taa ñoó kúú ñā u'u

³⁹Dá nī kaa rā xí'ín ná:

—Abraham va kúú tatá ndu.

Dá nī kaa Jesús xí'ín rá:

—Tá miān ndaa de'e Abraham kúú ndo'ó, dá kīan kee ndó tátō'on nī sā kee Abraham. ⁴⁰Tído viti ndúkú ndó ka'ání ndó yu'u, dá chī ká'ín ñā ndaa xí'ín ndó, ta ñā ndaa yó'o kīan nī kasto'on mií Ndios xí'ín. Ta kō ní kée Abraham tátō'on kī'o kée mií ndó. ⁴¹Tído ndo'ó kúú rā kée ndidaá ñā kée tatá ndo —kaá nā.

Dá nī kaa rā xí'ín ná:

—Kō kúú ta'on ndu de'e nda'í. Iin tó'ón vá kúú tatá ndu, ta noón kúú Ndios.

⁴²Dá nī kaa Jesús xí'ín rá:

—Tá miān ndaa ndisa Ndios kúú tatá ndo, dá kīan konī ndo yu'u, ní kúú. Dá chī noo Ndios nī kii yu'u. Ta kō véi yu'u xí'ín ñā kónī miíí, Ndios vá nī tānda'á yu'u veii. ⁴³Ta, ¿ndivā'a kō kándaā ini ndo to'on ká'ín xí'ín ndó? Kō kándaā ini ndo, dá chī kō xí'o ta'on ndó mií ndó kueídó'o ndó to'on ká'ín xí'ín ndó.

⁴⁴Chī kúú ndó kuendá ñā u'u, ta

ñoó kúú tatá ndo, chī ñā kónī tatá ndo, ñoó ta'ani kónī mií ndó. Dá chī nda mií sa'ā kúúán ñā sa'ání ndī. Ta kō ndíkoan ñā ndaa, dá chī kōó ñā ndaa noón. Sā'á ñoó tá ka'ān to'án, ná'ā mián ñā kī'o dión kían. Ta ndino'o ñā to'ón ká'ān, chī mián kúú ñā tá'í ndidaá ñā to'ón. ⁴⁵Tído yu'u, ndino'o ñā ndaa ká'ín xí'ín ndó, sā'á ñoó kō kándisa ndó ñā ká'ín. ⁴⁶Ta, ¿ndi ndaa ndo'ó nani'í iin kuachi satā yú'u? Tá ndino'o ñā ndaa ká'ín, ¿ndivā'a kō kándisa ndó ñā ká'ín xí'ín ndó, tá dáá? ⁴⁷Chī nā kúú kuendá Ndios, noón kúú nā natiin vā'a to'on veí noo Ndios. Ta ndo'ó, kō nátiin vā'a ta'on ndó to'on ká'ín, dá chī kō kúú ta'on ndó kuendá Ndios —kaá nā.

Sá ío va Jesús tá o ñā'ā kaki na ñayúú yó'o

⁴⁸Nī ndi'i, dá nī kaa tā Israel ñoó xí'ín ná:

—Ndaa va ká'ān ndu tá chinani ndú mií ní kúú ní iin tā ñoo Samaria, ta nákaa ñā u'u ini ní.

⁴⁹Dá nī kaa Jesús xí'ín rá:

—Kō tǎ'ón ñā u'u nákaa ini yu'u. Di'a xí'oi ñāñó'ó noó nā kúú tatáí Ndios. Tído ndo'ó, di'a kénóo ndó yu'u. ⁵⁰Kō ndúkú ta'on yu'u ñāñó'ó miíí. Tído ío iin nā kónī ñā natiin yu'u ñāñó'ó, ta noón kúú nā káyíko ndaa. ⁵¹Miān ndaa ná ka'ín xí'ín ndó ñā ndi ndaa mií nā ná kandita toon xí'ín to'on ká'ín, noón kúú nā ni kuú tǎ'ón o kuú nā —kaá nā.

⁵²Dá nī kaa tā Israel ñoó xí'ín ná:

—Viti kīan kátónī ndaa ini ndu ñā nákaa ñā u'u ini ní, dá chī nī xí'í va Abraham, ta nī xí'í ta'ani dao ká profeta. Tído mií ní kaá ñā nā ná

kandita toon xí'ín to'on ká'an ní, ni iin kuu ta'ón o kuú na. ⁵³¿Á ndáya'i cháá ka ní o duú tatá sá'ano yo Abraham, xiní ní? Chì nì xì'i na, ta nì xì'i ta'ani dao ka profeta ñoó. ¿Ndá yoo kúú ní, xiní ní?

⁵⁴Dá nì kaa Jesús xí'ín rá:

—Tá ná ndukú yu'u ñaño'ó mií, dá kían kò ndáya'i ta'an vaan. Míí vá tatá yu'u kúú na xí'o ñaño'ó noó, tá'an na kaá ndo kúú Ndios noo ndo. ⁵⁵Tído ndo'ó kúú na kò ná'á ta'on ñaá. Yu'u kúú na ná'á ñaá. Chì tá ná kaai ña kò ná'í na, dá kían kúú iin ta to'ón táto'on kì'o kúú ndo'ó. Tído yu'u ná'í na, ta seídó'i to'on ká'an na. ⁵⁶Ta nì kadii nda'o ini Abraham, tatá sá'ano ndó, tá nì kandaq ini na ña koni na kasaa yu'u ñayúú yó'o. Ta miían ndaa kuiti nì xini naán, ta kúú nì kadii nda'o ini na —kaá na.

⁵⁷Dá nì kaa ta Israel ñoó xí'ín ná:

—Ni uu diko uxì kuia kò ñá'a koo ní, ta, ¿ndiva'a ká'an ní ña sa nì xini ní Abraham?

⁵⁸Dá nì kaa Jesús xí'ín rá:

—Miían ndaa ná ka'in xí'ín ndó ña sa daá ió va yu'u tá kò ñá'a kaki Abraham, chì yu'u kúú na daá kúú.

⁵⁹Dá nì tiin ra yuu kua'an ra chiyúú rá Jesús. Tído nì chide'é na, dá nì keta na yé'é ño'o ká'ano ñoó. Dá nì chika'anda na tein ñayuu ñoó, dá nì kee na kua'an na.

Di'a nì kuu tá nì nduva'a Jesús iin taa kò túu noo, chì nda noo nì kaki va ra káa ra dión

9 ¹Noo xíka Jesús kua'an na ñoó nì xini na ió iin taa kò túu noo, ta nda nì kaki va ra káa ra dión. ²Dá nì ndato'ón ñaá taa xionoo xí'ín ná ñoó, ta kaá ra:

—Maestro, ¿ndá yoo nì ya'a nì kee kuachi, á mií rá o na ve'e ra, sa'á ñoó kò túu noo rá nì kaki ra?

³Dá nì kaa Jesús xí'ín rá:

—O duú sa'á kuachi mií rá, ta o duú sa'á kuachi nì kee na ve'e ra káa ra dión. Dión káa ra, dá kían na'a yu'u ña ndato nda'o kuu kee Ndios xí'ín rá. ⁴Ta miían kánian kee yu'u choon, ña nì sa'anda na nì tanda'á yu'u vei viti túu ií, dá chì sa vei kuaa vá. Chì tá ná kuaa, kò iin ka kuu kechóon. ⁵Dá chì xían nani iói ñayúú yó'o, kúú na dáttoon noó ñayuu —kaá na.

⁶Nì ndi'i, dá nì daká Jesús lú'u ñó'o xí'ín tadjí na. Dá nì nduuan ndei'i. Dá nì chindaá naán sata nduchí nóó taa kò túu noo ñoó. ⁷Dá nì kaa na xí'ín rá:

—Kua'an nakatón nooon takuií ñó'o nda yu'u pila, ña naní Siloé ñoó —kaá na. (To'on yó'o kóni kaa takuií vei iin ka xían.)

Tá nì saa ra ñoó, ta nì nakata ra noo rá, ta kúú sa nde'é vá rá nì nandio koo ra kua'an ra.

⁸Dá nì kaa na ndei yati xí'ín rá xí'ín dao ka na ná'á ña kúú rá taa kò túu noo:

—¿Á duú taa ió sáti ñoó kúú ra káa? —kaá na.

⁹—Jaán, ñaá kúú rá —kaá dao na.

Ta dao ka na kaá:

—Koo, dión káa oon va ra.

Ta mií rá kaá:

—Ñaá vá kúú yu'u.

¹⁰Dá nì ndato'ón ñaá ná:

—¿Ndi nì kuu nì natuu nooon?

¹¹Dá nì kaa ra:

—Taa naní Jesús ñoó nì kava'a lú'u ndei'i xí'ín tadjí ra, dá nì chindaá naán sata nduchí nóó. Dá

ní kaa rā xí'ín: “Kua'án noo nákaa pila Siloé, ta ñoó nakatón nooñ”, kaá rā xí'ín. Dá nì sa'ín, dá tá nì nàkatai nooí, ta kúú nì natuu vaan.

12Dá nì ndato'ón ñaá ná:

—¿Ndeí nákaa taa ñoó?

Dá nì kaa rā:

—Kò ná'á ta'on vei.

Di'a nì kuu tá nì ndato'ón tã fariseo tã nì nduva'a ñoó ndi nì kuu, dá nì nduva'a ra

13Dá nì kee na ndáka na taa nì natuu noo ñoó kua'an nã noó tã fariseo. **14**Ta kuu nání'i ndée nã Israel nì kava'a Jesús ndei'i nì chindaá naán noo taa ñoó, dá nì natuuan. **15**Dá nì ndato'ón ta'ani ñaá tã fariseo ñoó ndi nì kuu, dá nì natuu noo rá. Dá nì kaa taa ñoó xí'ín rá:

—Iin taa nì chindaá ndei'i sata nduchí nóóí, dá nì sa'ín nì nàkatai ñã, ta túu vaan viti.

16Dá nì kaa dao tã fariseo ñoó:

—O duú ta'on taa nì tãnda'á Ndios kasaá kúú taa ñoó, dá chī nì yã'a ra kuu nání'i ndée yõ.

Ta dao kã rã kaá:

—¿Ndi kee ví iin taa kómí kuachi kee ra ñã ná'ano yó'o?

Ta kúú nì kasa'á naá tá'an mií rá ndei ra. **17**Dá nì ndato'ón tuku ra taa nì natuu noo ñoó:

—¿Ndá yoo kúú taa nì nduva'a nooñ, ká'ón?

Dá nì kaa taa ñoó:

—Iin profeta va kúú rá.

18Tído kò ní kándisa ta'on tã né'e choon noó nã Israel ñã nì sã kuu ra iin taa kò túu noo, ta kò kándisa ra ñã nì nduva'a ra. Sa'á ñoó nì kana ra tatá taa nì natuu noo ñoó xí'ín naná rã, **19**dá nì ndato'ón ñaá rá:

—¿Á de'e ní kúú taa yó'o? Ta ká'an ní ñã ndã nì kaki ra kò túu noo rá. Ta, ¿ndi nì kuu ñã ndé'é rá viti?

20Dá nì kaa nã xí'ín rá:

—Ná'á ndu'u ñã kúú xí de'e ndu, ta miãan ndaa kuiti kò túu noo xí ndã nì kaki xí. **21**Tído kò ná'á ta'on ndu'u ndi nì kuu nì natuu noo xí. Ta kò ná'á ta'on ndu ndá yoo nì kedaá xí'ín xí, dá nì natuu noo xí. Ndato'ón ní mií xí, chī taa sava'a vá kúú xí. Sã kánian kī'o mií xí kuendá sa'á ñã nì ndo'o xí —kaá nã.

22Díon nì kaa nã ve'e ra, dá chī yu'ú nã kée tã né'e choon noó nã Israel. Dá chī sã nì kando ra ñã ndidaá ñayuu nakoni ñã Jesús kúú nã dákaki ñaá, noón kúú nã taxí rá ve'e noo náataka nã ñoo ñoó. **23**Sa'á ñoó nì ka'an nã ve'e ra: “Ndato'ón ní mií xí, dá chī taa sava'a vá kúú xí.”

24Dá nì nandíó kuéi tuku ra nì kana ra taa nì natuu noo ñoó. Dá nì kaa rã xí'ín rá:

—Kánian nakī'o yo'ó ñãñó'ó noo Ndios va, dá chī ná'á vá ndu'u ñã iin taa kómí kuachi va kúú taa ñoó.

25Dá nì kaa taa ñoó xí'ín rá:

—Kò ná'á ta'on yu'u á taa kómí kuachi kúú rá o kóó. Sava'a ñã ná'á yu'u kían ñã nì sã kuui iin taa kò túu noo, tído viti nì natuu nooí nì kee ra.

26Dá nì nandíó kuéi tuku ra nì ndato'ón ñaá rá:

—¿Ndi nì kee taa ñoó xí'ón? ¿Ndi nì kuu, dá nì natuu nooñ?

27Dá nì kaa rã:

—Sã nì nakani vai xí'ín ndó, tído kò kékuendá ta'on ndó ñã ká'ín xí'ín ndó. ¿Ndiva'a kóni tuku ndó

nakanii xí'ín ndó? ¿Á kóni ta'ani ndo'ó ndiko ndo taa ñoó, ndani?

28Ta kúu ni ka'an ndava'a ta fariseo ñoó xí'ín taa ni nduva'a ñoó, ta kaá ra:

—Mií vá yo'ó kúu ra ndiko taa ñoó. Tído ndu'u, Moisés va kúu na ndiko ndu'u. **29**Dá chi ná'á ndú ña ni ka'an túu Ndios xí'ín Moisés. Tído taa ñoó, ko ná'á ta'on ndu ndeí ni kii ra.

30Dá ni kaa taa ñoó xí'ín rá:

—Naá vá inii xini ndo'ó, chi ni nduva'a ndisa taa ñoó noí, tído ko kándaq ii vá ini ndo ndeí ni kii ra.

31Chi ná'á vá yó ña ko seídó'o ta'on Ndios na kómí kuachi tá xíká na ña maní noq ná. Tído tá yu'ú ni'ini yó Ndios, ta kée yó ña kóni na, dá kían seídó'o na ña xíká yo noq ná. **32**Ta nda mií sa'a ñayuu, ta nda viti ko ní'i to'on ta'on yó ña kandeé iin ñayuu nduva'a na iin na ni kaki ko túu noq. **33**Tá ko ní kii taa ñoó noq Ndios, dá kían o kandeé ta'on ra nduva'a ra iin na ko túu noq.

34Dá ni kaa ta fariseo ñoó xí'ín rá:

—Tixi ndá'a kuachi va ni kaki yo'ó. ¿Ndá yoo kúu yo'ó, xinóon, ña dána'a di'aón noq ndu'u?

Dá ni taxi ñaá rá ini ve'e noq nátaqa na ñoo ñoó.

Kaá Jesús ña ko túu noq ta fariseo ñoó noq Ndios

35Kúu ni kándaq ini Jesús ña ni taxi ñaá ta fariseo ini ve'e noq nátaqa na ñoo ñoó. Dá tá ni naní'i ñaá ná, dá ni kaa na xí'ín rá:

—¿Á kandeé inóon na kúu de'e Ndios?

36Dá ni kaa ra:

—¿Ndá yoo kúu noón, tatá, dá ná kandeé inii ná?

37Dá ni kaa Jesús xí'ín rá:

—Sa ni xinon ná. Ta mií na ndátó'ón xí'ón vití'ón kúu ná.

38Dá ni kaa ra:

—Kándéé inii mií ní, sato'i.

Dá ni kasá'á rá ndáño'o ñaá rá.

39Dá ni kaa Jesús xí'ín ñayuu ndíta ñoó:

—Vei yu'u ñayuu yó'o, dá ndeyíkoí nio iin rá iin ñayuu. Díon, dá ná natuu noq na ko túu noq. Ta na túu noq, o kátuu ta'on noq ná.

40Tá ni seídó'o dao ta fariseo ndíta ñoó ña ni ka'an na dión, dá ni kaa ra xí'ín ná:

—¿Á taa ko túu noq ta'ani kúu ndú, xini ní?

41Dá ni kaa Jesús xí'ín rá:

—Va'a cháa ka ní sá kuu ndó ta ko túu noq, dá kían o kátai kuachi ta'on ndó sa'a kuachi kée ndó. Tído kaá ndo ña túu noq ndo, sa'a ñoó tái kuachi ndó noq Ndios.

Nákani Jesús sa'a korrá noq ñó'o léko

10 ¹Miían ndaq ná ka'in xí'ín ndó ña taa ko kú'u chí noq kúu yé'é korrá léko, di'a ndáo ndodó rá satá korrá ri, roón kúu iin ta kui'íná, iin ta kéndava'a xí'ín ri. ²Tído na koku'u chí yé'é korrá ri, noón kúu na ndáka ri. ³Chi ta ndaá yé'é, roón kúu ra sónó yé'é noq na ndáka ri. Ta tái va'a do'o ri tá káyu'ú ná ku y iin rá iin ri, dá taó na ri. ⁴Dá tá ni ndi'i ni taó xóo na léko mií ná, dá xionoo na kua'an na noq ri, dá tákuei ñaá ri kua'an ri, chi ná'á ri tachí ná. ⁵Tído iin ñayuu tukú o kárkuei ta'on ñaá ri ko'on ri, di'a kuino ri noq ná, dá chi ko ná'á ta'on ri tachí ñayuu tukú ñoó —kaá na.

6Ta to'on yó'o nì dakí'in tá'an Jesús xí'in ña nì ka'an na xí'in ta fariseo, tído kò ní kándaa ini ra ndi dándáki ña nì ka'an na.

Jesús kúu na ndáka va'a léko

7Dá nì nandíó koo Jesús nì ka'an na xí'in rá:

—Mífan ndaa ná ka'in xí'in ndó ña mií vá yu'u kúu yé'é korrá noo ñó'o léko. **8**Ta ndidaa taa nì kii yachi tá kò ñá'a kasaa yu'u, roón nì sa kuu ta kuí'íná, ta sa kendava'a ra xí'in lékoj. Tído kò ní taó kuendá ta'on lékoj noo nì ka'an ra. **9**Ta yu'u kúu yé'é korrá, ta ndi ndáa mií vá léko ná ku'u yé'é ñoo, ta kúu káki va rí. Ta ndu'u rí, ta kankuei rí noo káa ita kuí kasá'an rí. **10**Tído ta kuí'íná ñoo vej oon ra noo ñó'o rí ki'in kuí'íná rá rí, ta ka'ání rá rí, ta dánaa ra rí. Tído yu'u vej, dá ná ni'i rí ña kataki rí, dá ni iin ña'a ná o kámanj noo rí.

11Yu'u kúu na ndáka va'a léko, ta iin na va'a ndáka léko, noón kúu na kò yu'ú kì'o na mií ná kuu na sa'a rí. **12**Tído ta ndáka léko satá yá'i, ta kò kúu sato'o rí, tá xiní ra vej ndigüe'í lobo, ta kúu dánkoo ndava'a ra léko, ta kúu xíno ra kua'an ra noo ndigüe'í lobo ñoo. Dá káasa rí sa'ání rí dao léko, ta dao ka léko ñoo xítá noo kua'an. **13**Ta xíno va taa ñoo noo ndigüe'í lobo ñoo, dá chí kò kúu rá mií sato'o léko, satá yá'i va ndáka ra rí, sa'á ñoo kò sa'ání ta'on ra mií rá sa'a rí.

14Tído yu'u kúu na ndáka va'a lékoj, ta ná'a va'a yu'u ndi ndáa iin rá iin rí, ta ná'a va'a rí yu'u, **15**tátoto'on kì'o ná'a vá tatá Ndios mií, ta ná'a ta'ani yu'u tatá Ndios.

Sa'á ñoo naki'o yu'u mií ña kían kuui sa'a lékoj. **16**Ndéi ta'ani dao ka lékoj, tá'an kirí kò ñó'o ta'on ini korrá yó'o. Ta xínñó'ó ta'anii kandakai rí kii rí, dá naki'in tá'an rí xí'in léko yó'o, dá kían kueídó'o ta'ani rí yu'u. Dá ndadá iin tó'on vá tu'u ná kakuu rí, ta iin tó'on ná kakuu na kandaka rí.

17Sa'á ñoo kúu nda'o ini tatá Ndios sa'í, dá chí ko'in naki'oi mií ña kían kuui, ndi'i, dá nandíó kooi natakij. **18**Tído kò iin ta'on ka'ání yu'u xí'in to'on kì'o kóni mií rá, mií vá yu'u naki'o mií ña kían kuui. Dá chí ió choon noo ndá'a yu'u ña kían naki'oi mií kuui, ta ió ta'ani choon noo ndá'a yu'u ña kían natakij, ta choon yó'o nì natiiin noo tatái —kaá na.

19Ta nì kasá'a ndátó'on kuáchí tuku na Israel sa'á ña nì ka'an Jesús dión. **20**Kúu kua'á nda'o na nì kaa di'a:

—Ña kini va nákaa ini ra, ta ndúlókò va ra. ¿Ndiva'a seídó'o ndó noo ká'an ra?

21Ta nì kaa dao ka na:

—Ni iin ta nákaa ña kini o ká'an dión. ¿Á kándée iin taa nákaa ña kini ini nduva'a ra iin ta kò túu noo? —kaá na.

Kò kóni dao na Israel kandisa na Jesús

22Ta ió iin víkò ñoo Jerusalén noo kéká'ano na kuu nì naki'o tuku na ve'e ño'o ká'ano noo ndá'a Ndios. Tiempo daá ñoo kían yoq vixi. **23**Ta xionoo Jesús yé'é ño'o ká'ano ñoo noo kúu corredor naní Salomón. **24**Dá nì nataka ta né'e choon noo na Israel noo nákaa Jesús, dá nì kaa ra xí'in ná:

—¿Ndá oon ví nání'i ndée nío ndú kee ní? Tá mián ndaa kúú ní Cristo, na dákaki ñaa, kasto'on ndaa ní xí'ín ndu'u.

25Dá nì kaa Jesús xí'ín rá:

—Sa nì ka'an vai xí'ín ndó, tído kò kóni ta'on ndó kandísa ñaa ndó. Ta ndidaa ña ndato kéei kúú choon nì sa'anda tatái noí, ta ñó kían ná'a ndá yoo kúú. **26**Tído kò kándísa ta'on ñaa ndó, dá chì kò kúú ta'on ndó lékoj tató'on kì'o sa nì ka'ín xí'ín ndó. **27**Dá chì na kúú léko yu'u seídó'o na noo ká'ín, ta ná'í ndi ndaa na, ta ndíko na yu'u, **28**ta xí'oi ña kataki chíchí ná, ta ni iin kuu tǎ'ón o naa na, ta kò fín ta'on kuu kuio ndaa na noo ndá'a yu'u. **29**Ta mií tatái kúú na nì tei na noí, ta noón kúú na kómí choon ká'ano cháa ka, ta ni kò fín ta'on kuu kuio ndaa ñayuu noo ndá'a tatái. **30**Dá chì yu'u xí'ín tatái, iin tó'ón vá kúú ndu'u.

31Dá nì tiin tuku tǎ Israel ñoo yuu kua'an ra chiyúú rá Jesús. **32**Dá nì kaa na xí'ín rá:

—Kua'á nda'o ña ndato nì kee yu'u noo ndo'ó nì kee tatái. Ta, ¿ndi káa iin ñó kò ní náta'an ini ndo, sa'á ñó kóni ndo chiyúú ndó yu'u?

33Dá nì kaa ra xí'ín Jesús:

—O düü sa'á ña nì kee ní ña ndato kóni ndu chiyúú ñaa ndú, di'a sa'á ña ká'an ndava'a ní sa'a Ndios, dá chì iin taa oon va kúú ní, tído kée ní mií ní ña kúú ní Ndios.

34Dá nì kaa Jesús xí'ín rá:

—¿Á o düü di'a kaá Ndios noo ley ió noo ndo: “Nì ka'ín ña kúú ndó ndios”? **35**Ta dión nì chīnaní ná taa nì natiin to'on na ñoo ña kúú rá ndios, ta o kúú ta'on kujo kao yó

noo ká'an tuti iñ Ndios. **36**Mií Ndios nì kaxi yu'u, ta nì tanda'á ná yu'u veii, sa'á ñó, ¿ndiva'a kaá ndo ña ká'an ndava'i sa'a Ndios sa'á ña kaái ña kúú de'e Ndios? **37**Tá kò kée yu'u ña ná'ano kée tatái, dá kían ná dá'a ni kandísa ndó yu'u. **38**Tído tá kéei ña, dá kían kandísa ndó ña kéei, va'ará kò kándísa ndó mií yu'u. Dá chì tá kandísa ndó ña kéei, dá kían kasandaá ndo kanda ini ndo, ta kasandaá ndo kandísa ndó ña ió tatá Ndios xí'ín, ta ió xí'ín ná —kaá na.

39Dá nì ka'an tuku ra tiin ñaa rá, tído nì kandeé vá ná nì taó xoo na mií ná noo ndá'a rá.

40Dá nì kee tuku na kua'an na iin ka xoo yuta Jordán noo nì kasá'a Juan sa dakódo ndútá ná ñayuu. Ta ñoo nì kando na nì sa ió tóo na.

41Ta kua'á nda'o ñayuu nì nataka noo nákaa na, ta kaá na ndátó'ón ná:

—Mián ndaa kuiti ni iin tó'ón ña ná'ano kò ní kée Juan, tído ndidaa ña nì ka'an na sa'á taa yó'o kían ña ndaa —kaá na.

42Ta kúú kua'á nda'o ñayuu nì kandísa Jesús noo nákaa na ñoo.

Di'a nì kuu tá nì xí'í iin taa naní Lázaro

11 **1**Ió iin taa kú'u naní Lázaro, ta kúú rá iin tǎ ñoo Betania, ta ñoo ñoo ndéi kì'o ra María xí'ín Marta. **2**Ta María, ña kúú kì'o Lázaro ñoo kúú ña nì kúi kirá támi sá'an sata sá'a sato'o yo Jesús, ta nì ndáyaaan sa'a ná xí'ín idí dinjan. **3**Ta mián xí'ín ku'an nì tanda'á choon nì sa'an noo nákaa Jesús, ta kaáan xí'ín ná: “Tatá, kú'u ka'í va na kú'u ini ní sa'a.”

4Dá tá nì kàndaa ini Jesús, dá nì kaa na:

—O duú ta'on kue'e kuu ra kíán, mífán ndaa kú'u ra, dá ná natiin Ndios ñaño'ó sa'a rá, ta ná natiin ta'ani na kúú de'e Ndios ñaño'ó kee kue'e ndó'o ra —kaá na.

5Ta kú'u ini Jesús sa'a Marta, xí'ín sa'a ku'u ló'an, xí'ín sa'a Lázaro, kị'oán. 6Tá nì kàndaa ini na ña kú'u Lázaro, dá nì kàndoo na nì sa io na uú ka kuú noo nákaa na ñoo. 7Nì ndi'i, dá nì kaa na xí'ín taa xionoo xí'ín ná:

—Kó'o tuku yó chí kuendá Judea di'a viti.

8Dá nì kaa ta xionoo xí'ín ná ñoo:

—Maestro, ta o duú nì ka'án ta ne'e choon noo na Israel ña chiyúú rá míf ní. Sa'a ñoo ɛndiva'a ko'on tuku yó ñoo?

9Dá nì kaa Jesús xí'ín rá:

—Á duú uxì uú hora tóon ndindii? Sa'a ñoo na xionoo nduú, ko kachi'i sá'a ta'on na, chi ndato tóon noo ná kée ndindii. 10Tído na xionoo sakuaá kachi'i sá'a ná, dá chi ko tóon noo ná.

11Nì ndi'i, dá nì kaa na xí'ín rá:

—Kídì va amigo yo Lázaro, tído ko'in dándótoi ra.

12Dá nì kaa taa xionoo xí'ín ná:

—Tatá, tá kídì ra, dá kíán nduva'a ra.

13Tído to'on nì ka'an Jesús kíán kónì kaa ña nì xi'i va Lázaro, tído kídì ndisa va ra nì ka'án taa xionoo xí'ín ná ñoo. 14Dá nì kàstò'on na ndi kónì kaa ña nì ka'an na, ta kaá na:

—Sa nì xi'i va Lázaro, 15ta kádì nda'o ini ña ko ní sá ío'i ve'e ra tá nì xi'i ra, dá kíán ná kandeé cháá ka ini ndo yu'u sa'a ña ko'in kee xí'ín rá. Kó'o kande'á ra —kaá na.

16Dá nì kaa Tomás, ta ká'an xí'ín ná Dídimó, xí'ín dao ka ta xionoo xí'ín Jesús:

—Kó'o ta'ani yó, dá ná kuu nduú yo xí'ín ná —kaá ra.

Kaá Jesús ña kúú ná na dánátake ñayuu nì xi'i, ta xí'o na ña kataki chíchí ná

17Tá nì kuyati Jesús ñoo ñoo, dá nì kàndaa ini na ña sa io komi kuú nákaa yikí koño Lázaro nì nduxian ini káo. 18Ta yati va ne'e tá'an ñoo Betania ñoo xí'ín ñoo Jerusalén, ta kíán tátò'on onì kilómetro. 19Sa'a ñoo kua'á nda'o na ñoo Jerusalén nì kasáa kandeí tóo na xí'ín Marta xí'ín María, dá kị'o na tandeé iní nooan sa'a ña nì xi'i kị'oán.

20Tá nì kàndaa ini Marta ña vei Jesús, dá nì keeán kua'an ni'i ñaán, tído nì kàndoo va María íoan ve'e.

21Tá nì naki'in tá'an Marta xí'ín Jesús noo vei na ñoo, dá nì kaaan xí'ín ná:

—Tatá, tá ní sá io ní yó'o, o kuú ta'on kị'o ló'i, ní kúu. 22Tído ná'a ta'ani yu'u ña ndi ndáa míf vá ña'a ná kaka ní noo Ndios, ta kúú kị'o va naan noo ní.

23Dá nì kaa Jesús xí'ín:

—Nataki va kị'ón.

24Dá nì kaaan xí'ín ná:

—Sa ná'a vá yu'u ña nataki xi tá ná kasandaá kuú nataki na nì xi'i tein kuú noo ndí'i.

25Dá nì kaa Jesús xí'ín:

—Yu'u kúú na dánátake ñayuu nì xi'i, ta kị'oi ña kataki chíchí ná. Ta ndi ndáa mió na kándéé iní ñaá, koni na kataki chíchí ná, va'ará nì xi'i na. 26Ta ndi ndáa míf na kándéé iní na yu'u xian nani ndéi takí na, nì

iin kuꝯ tǎ'ón ọ kuꝯ nǎ. ¿Á kándísón ñǎ dión kíán?

27Dá nǐ kaaǎn xí'ín ná:

—Jaǎn, tatá. Kándísa yu'u ñǎ mií ní kúú Cristo, nǎ kúú de'e Ndios, chí kúú ní nǎ nǐ tǎnda'a Ndios nǐ kasáǎ ñayúú yó'o dákaki ñáá —kaáǎn.

Ndeí'í Jesús yati yú'u káo noo nákaa yikí koño Lázaro

28Tá nǐ ndi'i nǐ ka'ǎn dión, dá nǐ keeǎn kua'ǎn kuakaán ku'ǎn María ñóó. Tá nǐ saǎǎn, dá nǐ ka'ǎn kayáǎn xí'ín María:

—Vei maestro yọ, ta kána na yọ'ó.

29Dá tá nǐ seídó'o María to'on yó'o, ta kúú kaon ndǎ'o nǐ nakuíñ ndichian, kúú nǐ keeǎn kua'ǎn ni'ǎn Jesús. **30**Ta kọ ñǎ'a ta'on ku'u Jesús ñoo ñóó, chí ió íí vá ná noo nǐ nakí'in tá'an Marta xí'ín ná. **31**Dá tá nǐ xini nǎ ñoo Jerusalén, nǎ ndéi xí'o tǎndeé iní noo María, ñǎ kaon ndǎ'o nǐ ndakuíñ ndichian nǐ ketaán kua'ǎn, dá nǐ kee na tákuei ñáá ná kua'ǎn nǎ, ta kaá nǎ:

—Miíǎn kua'ǎn xǐ ndei'í xǐ yú'u káo noo nǐ nduxi kǐ'o xǐ —kaá nǎ.

32Tá nǐ saǎ María noo iin Jesús, dá nǐ sa kufin xítán noo sǎ'a ná, ta kaáǎn:

—Sato'í, tá ní sǎ io ní yó'o, ọ kuꝯ ta'on kǐ'o ló'í, ní kúú.

33Tá nǐ xini Jesús ñǎ nda'í ndǎ'o ndé'í ñǎ, ta ndé'í ta'ani nǎ ñoo Jerusalén né'e tá'an xí'án nǐ kasáǎǎn, ñóó, dá nǐ kixian nǐ kunda'í ini nǎ, ta ndǎ nío ná nǐ ta'u'u, xiní nǎ. **34**Dá nǐ kaa nǎ:

—¿Ndeí nǐ chíkaa ndọ yikí koño xǐ?

Dá nǐ kaaǎn:

—Tatá, nakíí ní, kó'ọ kande'a noo nákaa xǐ —kaáǎn.

35Dá nǐ ndei'í Jesús. **36**Dá nǐ kaa nǎ ñoo Jerusalén:

—Kande'é ndó. Ndeé kǎ vǎn nǐ sa kú'u ini tǎa kǎa sa'a Lázaro.

37Dá nǐ kaa dao kǎ nǎ:

—Nǐ kandeé tǎa kǎa nǐ nduvǎ'a ra tǎa kọ túu noo ñóó. Ta, ¿ndivǎ'a kọ ní kandeé rá xí'ín Lázaro, dá ná ọ kuꝯ rǎ, ní kúú? —kaá nǎ.

Di'a nǐ kuu tá nǐ ñanátaki Jesús Lázaro

38Kúú nǐ kixi tukuǎn nǐ kunda'í ini Jesús tá nǐ saǎ nǎ noo nákaa yikí koño Lázaro. Ta kíán ini iin káo, ta ndadí iin yuꝯ kǎ'ano yé'án. **39**Dá nǐ kaa Jesús:

—Dítá ndó yuꝯ kǎa viti.

Dá nǐ kaa Marta, ñǎ kúú kǐ'o ló'ọ ndíi ñóó, xí'ín ná:

—Tatá, ná dá'a nǐ, dá chí sa kini ndǎ'o sǎ'ǎn díko, dá chí sa komí ví kuꝯ kíán.

40Dá nǐ kaa Jesús xí'án:

—¿Á duꝯ nǐ ka'in xí'ón ñǎ tá miíǎn ndaǎ kándéé inoon yu'u, dá konon kee Ndios iin ñǎ ndato?

41Dá nǐ dítá rá yuꝯ ndadí yé'é káo noo nákaa ndíi ñóó. Dá nǐ nǎnde'é Jesús chí induú, dá nǐ kaa nǎ:

—Tatá, ndivé'e ní, dá chí nǐ seídó'o ní ñǎ nǐ xíkai noo ní. **42**Ta daá kuití vá seídó'o ní ñǎ xíkai noo ní, tído nǐ ka'in dión, dá ná kueídó'o ndidaá tá'ǎn ñayuu ndíta yó'o, dá ná kándísa na ñǎ miíǎn ndaǎ kuiti mií ní nǐ tǎnda'a yu'u vei.

43Tá nǐ ndi'i nǐ ka'ǎn nǎ dión xí'ín Ndios, kúú nǐ kayu'ú ná:

—Lázaro, kua'ǎn keta satǎ vé'e.

44Ta kúú nǐ keta tǎa nǐ xǐ'í ñóó, ta nǐ káo noo iin tá'í dá'ón ndǎ'a rá

xí'ín sa'a rá ndíkoan. Ta nì kaq noo iin ka tá'í dá'on ndadían noq rá. Dá nì kaa Jesús:

—Ndaxí ndó ra, dá ná yaq ra ko'on ra.

Di'a nì kuu tá nì ndató'on kue'é tá né'e choon ña ka'ání rá Jesús

45Ta kuá'a nda'o na ñoo Jerusalén, tá'an na nì kii nì xí'o tandéé iní noq María, nì xini ña nì kee Jesús, ta nì kandísa ñaá ná. 46Tído dao ka na nì sa'an noq ndéi ta fariseo, ta nì nakani na sa'a ña nì kee Jesús. 47Dá nì dataká ta duti sakuá'a xí'ín ta fariseo ndidaá ka ta né'e choon noq na Israel. Dá nì kaa ra xí'ín rá:

—¿Ndi koo keeá viti? Chì sa kuá'a nda'o ña ná'ano kée ta ñoo. 48Tá ná konó yó noq rá kanoo ni ra, dá kían ndidaá ñayuu kandísa ñaá. Ndi'i, dá ndakuei ta né'e choon romano, ta dákoon ndi'i ra ve'e ño'o iì yò, ta dánaá ra ñoo yò.

49Dá nì kaa Caifás, ta kúu duti kúu noq kuaí dáá ñóó:

—Xixi nda'o ndó, ndani. 50¿Á ko ná'a ta'on ndó ña va'a kaan ná kuu iin ta noq ndidaá na ñoo yò o dúu kaan naá ndí'i na ñoo yò? —kaá ra.

51Ta to'on yó'o ko ní kúí ñaxintóni míí rá. Díon nì ka'an ra, chì sa'a ña kúu rá duti kúu noq kuaí dáá, sa'a ñoo nì xí'o Ndios to'on yó'o noq rá ña kánian kuu Jesús sa'a na ñoo Israel. 52Ta o dúu sava'a sa'a na ñoo Israel kuu na, kuu ta'ani na sa'a ndidaá ka ñayuu Ndios nì xita noo ndéi dao ka xían, dá nduu na iin tó'on ñoo. 53Ta nda kuú dáá ñóó nì kandoo ra ña ka'ání rá Jesús.

54Sa'a ñoo ko ní xionoo túu ka Jesús noq ta né'e choon noq na

Israel. Di'a nì kuxíká ná kua'an na, ta nì saq na iin ñoo naní Efraín noq né'e tá'an yati xí'ín noñó'o ichí. Ñóó nì sa io na xí'ín ta xionoo xí'ín ná. 55Ta sa yati va koo víko pascua ña kéká'ano na Israel. Ta kúu kuá'a nda'o ñayuu ndéi ñoo ñó'o yati ñoo nì xinkuei ñoo Jerusalén tá ko ña'a kasá'a víko ñoo, dá nduvii ná míí ná noq Ndios. 56Ta xionoo ñayuu ñoo nándukú ná Jesús. Ta noq kúu yé'é ño'o ká'ano ñoo ndató'on tá'an míí ná sa'a Jesús:

—¿Ndi ká'án ndó? ¿Á kii ta ñoo víko o koó? —kaá na.

57Ta nì sa'anda ta duti sakuá'a xí'ín ta fariseo choon ña ndi ndáa míí ñayuu nì kandaq ini ndéi xionoo Jesús, ná nakí'o na kuendá noq rá, dá ná ko'on ra tiin ñaá rá, kaá ra.

Di'a nì kuu tá nì kuei María kirá támi sá'an sata Jesús

12 1Ta kámaní iño ka kuú, dá kasá'a víko pascua. Dá nì saq Jesús ñoo Betania noq ió Lázaro, ta nì xí'í ñoo, ta nì nataki ra nì kee Jesús. 2Ta ñoo nì kenduu na ve'e Lázaro ña'a kadíni Jesús. Ta nì chikodó Marta ña'a kadíni na noq mesa. Ta nì sa io ta'ani Lázaro tein ñayuu ndéi xí'ín ná ñoo. 3Dá nì ki'ín María kirá támi sá'an nì kava'a xí'ín yukú naní nardo, ta kúu rá tát'on dao litro, ta kirá ya'i nda'o kúu rá. Ta kúu nì kuei ndi'an ra sata sá'a Jesús, ta xí'ín idí dinían nì danáyaáan sa'a ná. Ta iin ní kúu ini ve'e ñoo nì naka'ani díko kirá támi sá'an ñoo. 4Dá nì kaa iin ta xionoo xí'ín Jesús naní Judas Iscariote, tá'an ra kúu de'e ta naní Simón, ta míí rá ko'on nakí'o Jesús noq ndá'a ta xini u'u ñaá:

5—¿Ndiva'a kō ní dīkó yó kirá támi sá'an xaan, chī yā'i rá tātō'on kī'o ní'i ñayuu kéchóon na onī ciento kuū, dá ní'i yō dī'ón chindeé yó nā kúnda'í, ní kúu? —kaá rā.

6Tído kō ní ká'an rā dión sa'á ña kú'u ndisa ini rā sa'á nā kúnda'í. Dión nī kaa rā, chī kúu rá iin tã kuí'íná. Ta sa'á ña né'e va'a ra léka noo ñó'o dī'ón xī'o ñayuu chindeé ñaá, sa'á ñoó taó de'é rā cháá dī'ón ñoó ní'i mií rá. 7Dá nī kaa Jesús:

—O sa dánani ndó ñá'a yó'o, dá chī nī sa ne'e va'an kirá támi sá'an yó'o nī kenduuan yu'u tātō'on kī'o kooi nduxii. 8Chī daá kuití vá kandeí ñayuu kúnda'í xī'ín ndó, tído yu'u, o kóo kuí ta'oin xī'ín ndó —kaá nā.

Nī kandoo tã né'e choon ña ka'ání ta'ani ra Lázaro

9Ta kuá'a nda'o nā ñoo Jerusalén nī kandaq ini ña ió Jesús ñoo Betania. Sa'á ñoó nī kasáa nā ñoó. Ta o duú iin tó'ón Jesús kóni nā kande'é ná, chī kóni ta'ani na kande'é ná Lázaro, tá'an rā nī nataki tein nā kúu ndji ñoó. 10Kúu nī kandoo ta'ani tã duti sakuá'a ña ka'ání rá Lázaro, 11dá chī sa'á ña nī nataki rā, sa'á ñoó kuá'a nda'o nā ñoo Israel nī kankuei tixi ndá'a rá, ta nī kandisa na Jesús.

Di'a nī kuu tá nī natiin va'a ñayuu Jesús tá nī ku'u na ñoo Jerusalén

12Tá nī tūu noo iin kã kuū, dá nī ní'i tó'on ñayuu kuá'a nī kasáa noo koo víko ñoo Jerusalén ña vey Jesús. 13Dá nī sa'anda iin rá iin na ndá'a tañoó né'e na kua'an nā natiin na Jesús noo vey na, ta kaá nā káyu'ú ná:

—¡Ná natiin Ndios ñaño'ó! ¡Ná ká'ano kúu nā vey xī'ín choon sato'o yō Ndios! ¡Ta kúu ná rey noo yóó, nā Israel! —kaá nā káyu'ú ná.

14Dá nī naní'i Jesús iin burro ló'o, dá nī kaa na sata rī. Dá nī xinkoo noo ká'an tuti iī Ndios:

15O sa yu'ú ndo, nā ñoo Sion;
sa vey va rey ndo,
ta kánóo na sata iin burro ló'o
vey na.

16Kō ní kándaq ta'on ini tã xionoo xī'ín ná ndi dándaki ndidaá ña yó'o mií hora daá ñoó. Nda kuū nī nana Jesús kua'an nó'o ná induú, nda daá nī ndiko'on ini rā ña kī'o dión ká'an tuti iī Ndios, ta kī'o dión nī kee ñayuu ñoó xī'ín ná. 17Ta ndidaá ñayuu nī sa ndita xī'ín Jesús tá nī kana na Lázaro ini káo ñoó, ta nī danátaki ñaá ná, noón kúu nā xī'o kuendá noo dao kã ñayuu sa'á ña nī xini nā. 18Sa'á ñoó nī sa'an ñayuu ñoó nī natiin va'a na Jesús, dá chī nī seídó'o na sa'á ña ndato nī kee na xī'ín Lázaro. 19Ta nda'í va ndátó'ón tá'an tã fariseo ndíta ra, ta kaá rā:

—Nde'é rá. O kandeé ta'on yó kadi yō noo taa káa. Chī kande'é ndó, kī'o dión ví kuá'a ñayuu tákuei kua'an sata rá —kaá rā.

Ndeí dao tã griego nándukú rá Jesús

20Ta ñó'o dao taa ká'an yú'u griego tein nā nī kasáa ñoo Jerusalén kandaño'o na Ndios víko ñoó. 21Ta nī natuu yati ra noo Felipe, tá'an rā ñoo Betsaida, ña nákaq chí kuendá Galilea di'a. Dá nī seí nda'í rā noo Felipe, ta kaá rā:

—Tatá, kóni ndu ka'an ndu xī'ín Jesús.

22Dá nī sa'an Felipe nī kasto'on ra xī'ín Andrés, dá nī sa'an nduú rā nī

kastɔ'on ra xí'ín Jesús. ²³Dá nì kaa Jesús:

—Sà nì kasandaá vá hora natiin nà nì nduu taa ñayúú yó'o ñaño'ó kee tatá nà. ²⁴Miían ndaa ná ka'in xí'ín ndó, ña tá ná ɔ chí'i yó tata tirió noño'ó, ta kuaan, dá kían iin tó'ón dáá vá kakian. Tído tá ná kuaan tìi ñó'ó, dá kían kuita ña, ta kúú kua'á nda'o kui'i kì'o ña. ²⁵Ta ndi ndáa nà ndi'i ini sa'á ña kataki nà ñayúú yó'o, noón di'a kúú nà kuu. Ta nà kò ndí'i ini sa'á ña kataki nà ñayúú yó'o, noón kúú nà koni kataki chíchí. ²⁶Tá ió iin káa ndó kóni koni kuáchí noo yú'u, dá kían nakíi ndo ndiko ndo yu'u. Ta noo koo yu'u, ñoo ta'ani kandeí nà xínkuáchí noo. Ta ndi ndáa nà xínkuáchí noo yú'u, ko'on tatái kì'o na ñaño'ó noo ná.

Kástɔ'on Jesús xí'ín ñayuu ndi ndo'ona, dá kuu nà

²⁷Kútúú nda'o ini, tído, ¿ndí kían ka'in xí'ín tatái? ¿Á ka'in: “Tatá, dítá ní yu'u noó tandó'ó yó'o”? Tído ɔ kúú ta'on ka'in dión, dá chí choon yó'o kúú choon vey yu'u. ²⁸Tatá Ndios, na'a ní choon ká'ano kómí ní noó ñayuu yó'o.

Dá táí nì ka'an Ndios nda induú:

—Sà nì na'i choon ká'ano kómí, ta ko'on tukui na'i ña iin kà ndée.

²⁹Tá nì seídó'o ñayuu kuá'a ñoo ña nì'i nda'o nì ka'an nà, dá nì kaa dao na ña nì kayu'ú dai. Ta dao kà nà nì kaa ña iin ángel nì ka'an xí'ín Jesús. ³⁰Dá nì kaa Jesús:

—Kò ní ká'an nà ña kueídó'o yu'u, di'a nì ka'an nà, dá ná kueídó'o ñaá ndo'ó. ³¹Ta viti nì kasandaá va kuu ña keyíko Ndios sa'á nà ndéi ñayúú

yó'o, ta ko'on nà dítá ná choon noo ndá'a ña u'u, ña sa'ándá choon ñayúú yó'o. ³²Tá nì ndi'i nì ndane'e ra yu'u, dá nakuakai ndidaá ñayuu noo mií.

³³Dión nì kaa nà nì kastɔ'on na xí'ín ñayuu ñoo ndi ndo'o na noo kuu nà. ³⁴Dá nì kaa ñayuu ñoo:

—Kándaá ini ndu ña ká'an ley ña ni kuu tálón ɔ kuú nà kúú Cristo, na dákaki ñaá. Sa'á ñoo ¿ndiva'a ká'an mií ní ña kánian ndane'e ra iin rā nì nduu taa ñayúú yó'o? ¿Ndá yoo kúú rā nì nduu taa ñayúú yó'o, tá dáá?

³⁵Dá nì kaa Jesús:

—Ndadá cháá vá kuu kooi dátooín noo ndo. Sa'á ñoo kanoo ndó xían nani iói dátooín noo ndo, dá kían ná dá'a nì kandeé ña iin naá xí'ín ndó. Dá chí nà xínoo noo iin naá, kò túu ta'on noo ko'on nà. ³⁶Ta xían iói dátooín noo ndo, kandeé iní ndo yu'u, dá kakuu ndó kuendá yu'u, nà dátooín noo ndo.

Kua'á nda'o nà Israel kò ní xíin kandisa to'on Jesús

Tá nì ndi'i nì ka'an nà dión, dá nì kee na kua'an nà, ta kúú nì chide'é nà noó ñayuu ñoo.

³⁷Ta va'ará kua'á nda'o ña ndato nì kee na noó ñayuu ñoo, tído kò ní kándisa ta'on ñaá ná. ³⁸Dión, dá nì xínkoo to'on nì taa profeta Isaías, dá chí di'a nì kaa nà:

Sato'i, ¿ndá yoo ví nì kandisa to'on nì daná'a ndu noo ná?

Ta, ¿ndá yoo nì nakoni choon ká'ano ió noo ndá'a ní?

³⁹Sa'á ñoo kò ní kúú ta'on kandisa ñayuu ñoo, dá chí di'a ta'ani nì taa Isaías:

⁴⁰Nì sadi Ndios noó ñayuu ñoo, ta nì ndekáxí ná nío ná,

dá ná ọ kọní nà xí'ín noọ ná, ta
ni ná ọ kándaa ini nà,
dá ná dá'a ni nandió kuéi na noọ
Ndios, ta ná dá'a ni nduva'a
na.

⁴¹Ña yó'o kúú to'on nì taa Isaías tá
nì xini nà choon ndato kómí Jesús,
ta nì ka'an nà sa'a ná. ⁴²Vatì xían
daá, kuá'a nda'o tã né'e choon nì
kandisa Jesús, tído kọ ní ná'a rã mí
rá, dá chī yu'ú rã taxí ñaá tã fariseo
ini ve'e noọ náta nà ñoo rã, ⁴³dá
chī kátoó cháá kã rã ñaño'ó xí'o tã
ñayúú yó'o ọ dúú ñaño'ó xí'o Ndios.

Ió kuachi ñayuu kọ xín kándisa to'on dána'a Jesús

⁴⁴Dá nì kayu'ú Jesús:

—Tá ndi ndáa nà kándéé iní yu'u,
ọ dúú iin tó'ón ní yu'u kándéé iní
nà, nda nà nì tãnda'a yu'u veii
kándéé iní nà. ⁴⁵Ta ndi ndáa nà
ndé'é yu'u, nda nà nì tãnda'a yu'u
veii ndé'é ná. ⁴⁶Nì kasáa yu'u ñayúú
yó'o kúúí nà dátọon noọ ñayuu, dá
kían ndi ndáa ñayuu ná kándéé iní
ñaá, ọ kúíin naá kã noọ ná. ⁴⁷Ta ndi
ndáa ñayuu seídó'o to'on ká'ín, ta
kọ kée na choon sa'ándáí, ọ dúú
yu'u keyíko sa'a ná, chī kọ véi ta'on
yu'u keyíkoí sa'a ñayuu. Di'a vei
yu'u dákakii nà noọ kuachi na. ⁴⁸Ta
ndi ndáa nà kọ xín kándéé iní nà
yu'u, ta kọ kóni nà natiin na to'on
ká'ín, sã io nduu va iin yoo keyíko
sa'a ná. Ta ñoó kúú to'on ká'ín xí'ín
ndó. Ta mí to'on yó'o tiin Ndios, dá
keyíko nà sa'a ndo tá ná kasandaá
kuu noọ ndí'i. ⁴⁹Ta ọ dúú to'on
kána ñaxintóni mí yu'u ká'ín xí'ín
ndó. Tatá Ndios, nà nì tãnda'a yu'u
veii, noón kúú nà nì xí'o choon noóí
ndi kían ka'ín xí'ín ndó, ta ndá

to'on ka'ín xí'ín ndó. ⁵⁰Ta ná'á káxí
yu'u ña to'on nì xí'o tatái noóí kían
kandeéan kì'oan ña katakí chíchí
ndó. Sa'a ñoó, tãto'on kì'o nì ka'an
tatái xí'ín, kì'o dión ká'ín xí'ín ndó
—kaá Jesús.

Di'a nì kuu tá nì nakata Jesús sa'a ta xíonoo xí'ín ná

13 ¹Kóni iin kã kuu dá kasá'á
víko pascua. Ta sã na'á vã
Jesús ña sã nì kuyati hora dánkoo na
ñayúú yó'o, dá no'ọ nà noọ ió tatá
Ndios. Ta kú'u nda'o ini nà sa'a tã
nì kaxi mí ná ñayúú yó'o, ta dión nì
ku'u ini nà sa'a rá nda noọ ndí'i. ²Ta
ndéi na sádini nà, ta sã nì daká'an ña
u'u níq Judas Iscariote, tã kúú de'e
Simón, ña nakì'o ra Jesús noọ ndá'a
tã xini u'u ñaá. ³Ta ná'á vã Jesús ña
nì nakì'o tatá Ndios choon noọ ndá'a
ná sata ndidaá kúú ña'a, ta ná'á
ta'ani na ña nì kii na noọ Ndios, ta
ná'á ta'ani na ña no'ọ nà noọ ná,
⁴sa'a ñoó nì nakufin ndichi nà, ta nì
dítá ná dá'on kánóo sata ná, ta nì
so'oni nà iin kã dá'on kánì noó tìi na.
⁵Nì ndi'i daá, dá nì taán ná takuif ini
iin tisa'an ló'o, dá nì kasá'á ná nakata
na sa'a tã xíonoo xí'ín ná. Tá nì ndi'i,
dá nì nadáyaa naan xí'ín dá'on kánì
ndíko tìi na ñoó. ⁶Dá tá nì saã nà noọ
ió Simón Pedro, dá nì kaa rã xí'ín ná:

—Tatá, á ná nakata di'a ní sa'í,
ká'an ní?

⁷Dá nì kaa nà:

—Vití'ón ní kọ kándaa ta'on inon
ndiva'a nákatai sa'on, tído cháá kã
chí noọ, dá kándaa inon ndiva'a
kéei dión.

⁸Dá nì kaa rã xí'ín ná:

—Nì iin kuu tã'on ọ kónó yu'u
nakata ní sa'í.

Dá nì kaa nà xí'ín rá:

—Tá ná ọ kónón nakatai sà'òn, dá kían kọ tǎ'ón kuendá yọ'ó koo xí'ín yu'ụ.

⁹Dá nì kaa rạ xí'ín ná:

—Sato'ị, tá dión kián, dá kían ná dá'a nì nakata ní sa'a óoin, nakata ta'ani ní ndá'í xí'ín diníí.

¹⁰Dá nì kaa nà xí'ín rá:

—Ta ndi ndáa nà sà nì chichi, nda sa'a óon va na xínñó'ó ndoo, dá chị sà ndáa vii vá ñíí ná. Dión nì ndo'ó, sà ndáa vii vá ndó, tído ọ dụú ndidaá ndó ndáa vii.

¹¹Dión nì kaa nà, dá chị sà ná'á vá ná ndá yoo nakì'o ñáá noọ ndá'a tǎ xini u'ụ ñáá, sà'á ñgọ nì kaa nà ña: “Ọ dụú ndidaá ndó ndáa vii.”

¹²Tá nì ndi'i nì nakata na sa'a ndidaá tǎ xionoo xí'ín ná ñoó, dá nì nakui'ino tuku na dá'ón ndíxi na, dá nì nakoo tuku na mesa, dá nì kaa nà:

—Í kándaạ ini ndọ ndi dándáki ña nì keei xí'ín ndó? ¹³Ká'án ndọ ña yu'ụ kúú maestro noọ ndọ, ta ká'án ndọ ña yu'ụ kúú sato'o noọ ndọ. Ta ndaạ va ká'án ndọ, chị ñáá kúúí.

¹⁴Ta viti nì xini ndọ nì nakatai sa'a ndọ, vạ'ará kúúí sato'o ndọ xí'ín maestro ndọ. Sà'á ñgọ kánian nakata ndó sa'a iin rá iin mií ndó.

¹⁵Dá chị nì kee yu'ụ dión xí'ín ndó, dá kían, tátọ'on nì kee yu'ụ xí'ín ndó, kị'o dión kee ndó xí'ín dao kạ nà.

¹⁶Miífan ndaạ ná ka'ín xí'ín ndó ña kọ ndáya'i iin tǎ kéchóon cháá kạ noọ sato'o rạ. Ta nì tǎ kua'an choon kọ ndáya'i cháá kạ rạ noọ nà nì tanda'á ñáá kua'an rạ. ¹⁷Tá kandaạ ini ndọ ña ká'ín xí'ín ndó, dá kían ndiká'án ví ndó tá ná kee ndó dión.

¹⁸Tído kọ ká'án ta'on vei sa'a ndidaá ndó. Sà ná'á vá yu'ụ ndi ndáa ndo'ó nì kaxii kandita xooj. Tído miífan xinkọo noọ ká'án tuti iị Ndios, chị di'a kaáan: “Taa seí nduú pan xí'ín yu'ụ nduu rạ koni u'ụ ñáá.” ¹⁹Ta viti yachị va kasto'ín xí'ín ndó, dá tá nì kuu dión, dá kandisa ndó ña yu'ụ kúú nà daá kúúí. ²⁰Miífan ndaạ ná ka'ín xí'ín ndó ña ndi ndáa nà natiin vạ'a iin nà tanda'á yu'ụ kọsaa, noón kúú nà natiin vạ'a yu'ụ. Ta nà natiin vạ'a yu'ụ, noón kúú nà natiin vạ'a nà nì tanda'á yu'ụ vejị —kaá nà.

Kásto'on Jesús ña Judas kúú rạ nakì'o ñáá noọ ndá'a tǎ xini u'ụ ñáá

²¹Ta nì ndi'i nì ka'án Jesús dión, dá nì kixian nì kutúú ini nà xini nà, dá nì kaa nà:

—Miífan ndaạ ná ka'ín xí'ín ndó ña iin káa mií vá ndo'ó ko'ón nakì'o yu'ụ noọ ndá'a tǎ xini u'ụ ñáá —kaá nà.

²²Dá nì kasá'á ndé'é tá'an mií tǎ xionoo xí'ín ná ñoó noọ iin rá iin ra ndéi ra, ta kọ kátóni ini rạ ndá yoo ká'án nà sa'a. ²³Ta mií díjín Jesús ió iin tǎ xionoo xí'ín ná, tá'an rạ manị cháá kạ noọ ná. ²⁴Ta noọ rạ yó'o nì kundá'a Simón Pedro, ña ná ndatọ'ón rá Jesús ndá yoo kúú tǎa nakì'o ñáá ñoó. ²⁵Ta sà'á ña ió rạ díjín Jesús, sà'á ñgọ nì kaa rạ xí'ín ná:

—Sato'ị, ịndi ndáa ndu'ụ ká'án ní sa'a?

²⁶Dá nì kaa Jesús:

—Ndá yoo nì xị'o yu'ụ iin tá'í pan nì dandáxii noọ ñoó, roón kúú rá.

Kúú nì dandáxi na iin tá'í pan, kúú nì xị'o naan noọ Judas

Iscariote, t̃a kúú de'e Simón. ²⁷Tá n̄i ndi'i n̄i seí Judas tá'í pan ñoó, kúú n̄i ndu'u ña u'u ini ra. Dá n̄i kaa Jesús xí'ín rá:

—Kee k̄i ña n̄i chikaa inon keeón —kaá na.

²⁸Tído ni iin tó'ón t̃a ndéi xí'ín ná mesa ñoó k̄o ní kándaq̄ ini ndiva'a n̄i ka'an na dión xí'ín Judas. ²⁹Ch̄i ká'án dao k̄a r̃a ña sa'á ña kúú rá t̃a né'e va'a di'ón, sa'á ñoó ndá ndi kuu ká'an Jesús xí'ín rá ña ko'on r̃a kuiin ra cháa k̄a ña'a kad̄ini na kuendá vík̄o, o ndá ndi kuu kóni na ña ko'on r̃a k̄i'o ra di'ón noó na kúnda'í, ká'án rá. ³⁰Dá tá n̄i ndi'i n̄i seí rá tá'í pan ñoó, dá n̄i keta ra kua'an r̃a. Ta kúú sa n̄i kuaá vá kuu dáá ñoó.

Sa'ándá Jesús iin choon saá noó t̃a xíonoo xí'ín ná

³¹Tá n̄i keta Judas kua'an r̃a, dá n̄i kaa Jesús:

—Sa n̄i kasandaá vá hora natiin na n̄i nduu t̃a ñayúu yó'o ñaño'ó kee Ndios noó ñayuu, dión dá natiin Ndios ñaño'ó sa'a mií ná. ³²Tá ná natiin Ndios ñaño'ó sa'í, dá k̄ian ko'on ta'ani na nak̄i'o na ñaño'ó noó yu'u, ta yach̄i va natiin yu'u ñaño'ó kee na. ³³De'e kuálí mií, ndadá tóó vá kooi xí'ín ndó. Ta nandukú ndó yu'u, tído ká'in xí'ín ndó tát̄o'on k̄i'o n̄i ka'in xí'ín t̃a né'e choon noó na Israel ña noó ko'in, o kúú ta'on ko'on ndo. ³⁴Ta viti sa'ándá yu'u iin choon saá noó ndo, ña ku'u ini ndo sa'a iin rá iin ndó, ch̄i tát̄o'on k̄i'o kú'u ini yu'u sa'a mií ndó, k̄i'o dión koo ini ndo ku'u ini ndo sa'a iin rá iin ndó. ³⁵Ta k̄i'o dión ná'a ndo mií ndó ña kúú ndó

kuendá yu'u tá kú'u ini ndo sa'a iin rá iin ndó —kaá na.

Yó'o n̄i ka'an Jesús ña ndat̃a Pedro sa'a ná

³⁶Dá n̄i kaa Simón Pedro xí'ín ná:

—Tatá, ¿ndeí kúú noo ko'on ní?

Dá n̄i kaa na:

—Noó ko'on yu'u, o kúú ta'on ko'on yo'ó xí'ín yu'u viti. Tído cháa k̄a noo, dá karkaaón yu'u saq̄on.

³⁷Dá n̄i kaa r̃a:

—Tatá, ¿ndiva'a o kúú ko'in xí'ín ní viti? Ta ió nduui ña nak̄i'oi mií ña kuui sa'a ní.

³⁸Dá n̄i kaa Jesús xí'ín rá:

—¿Á miían ndaa ió nduuo k̄i'ón miíon kuuon sa'a yú'u? Miían ndaa ná ka'in xí'ón ña tá k̄o ñá'a kana chéli, ta kúú sa on̄i va ta'ándá ndat̃a yo'ó sa'a yú'u.

Jesús kúú ích̄i saq̄ noo ió Ndios

14 ¹Ta o sa kútúú ini ndo. Kandeé iní ndo Ndios, ta kandeé ta'ani iní ndo yu'u. ²Ió nda'o noo kandeí ndó ve'e tat̃aí. Tá o dyú dión k̄ian, o kást̄o'on ta'o'in xí'ín ndó. Ta viti ko'in kenduui noo kandeí ndó. ³Dá tá n̄i ndi'i n̄i sa'in n̄i kenduui noo kandeí ndó, dá kixi tukui nakuakai ndo'ó kandakai ko'in, dá k̄ian noo kooi, ñoó kandeí ta'ani ndó. ⁴Sa ná'a vá ndó noó ko'in, ta sa ná'a ta'ani ndó ích̄i.

⁵Dá n̄i kaa Tomás:

—Tatá, k̄o ná'a ta'on ndu'u ndeí ko'on ní, sa'á ñoó, ¿ndi kee ndu'u kandaq̄ ini ndu ndi káa ích̄i saq̄ ndu?

⁶Dá n̄i kaa Jesús:

—Yu'u kúú ích̄i, ta yu'u kúú na ndaa, ta yu'u kúú na xí'o ña kataki

chíchí ñayuu. Ta ni iin tó'ón ñayuu
o kúu kasandaá noo Ndios tá kọ véi
na xí'ín yu'u. 7Tá ná'á ndó yu'u, dá
kían nda tatái ná'á ndó. Ta nda kuu
vítí nì kasandaá ndo ná'á ndó na, ta
nì xini ndo ná.

8Dá nì kaa Felipe xí'ín ná:

—Tatá, na'a túu ní tatá Ndios noo
ndú'u, ta kúu sa nata'an va ini ndu.

9Dá nì kaa na xí'ín rá:

—Sa kì'o dión ví na'a xionoo yu'u
xí'ín ndo'ó, ta ɛ́ kọ ná'á iì ví ñaá
yo'ó, Felipe? Tá ndé'é ndó yu'u, dá
kían nda tatái Ndios ndé'é ndó. Sa'a
ñoó, ɛ́ndiva'a ká'an yo'ó: “Na'a túu
ní tatá Ndios noo ndú'u”? 10Á kọ
kándisa ta'on yo'ó ña iin kúu vá yu'u
xí'ín tatá Ndios, ta iin kúu vá ná xí'ín
yu'u? To'on ká'an yu'u, kọ kúuán ña
kóni mií, ña kóni tatá Ndios va ká'in,
dá chī nõn kúu na ió xí'ín, ta mií ná
kúu na kée ña ndato kééi. 11Kánian
kandisa ndó ña iin kúu vá yu'u xí'ín
tatá Ndios, ta iin kúu vá ná xí'ín yu'u.
Tído tá kọ kándisa ndó xí'ín to'on
ká'in ña dión kían, dá kían kandisa
ndóan nõo ña ná'ano kééi.

12Ta mián ndaa ná ka'in xí'ín ndó
ña tá ná kandeé iní ndo yu'u, dá kían
koni ta'ani ndó kee ndó ña kée yu'u.
Ta ná'ano cháa ká ví ña'a kee ndó, dá
chī no'ì kooi dīn tatái Ndios. 13Ta
ndidaá ña ná kaka ndo noo tatá Ndios
xí'ín kuu yú'u, ko'in kee ña xíká ndo,
dá ná natiin tatá Ndios ñaño'ó kee
yu'u, na kúu de'e na. 14Sa'a ñoó ndi
ndáa mií vá ña'a ná kaka ndo xí'ín
kuu yú'u, mián ndaa kee ña.

**Kaá Jesús ña tanda'á ná Espíritu iì
Ndios kasaa na chindeé ñaá**

15Tá mián ndaa kóni ndo yu'u,
dá kían kueídó'o ndó choon

sa'ándái. 16Ta ko'in kueí nda'áví
noo tatá Ndios, dá ná tanda'á ná iin
na kii chindeé ndo'ó, dá ná koo
chíchí ná xí'ín ndó. 17Ta nõn kúu
Espíritu iì, na xí'o ndaa kuendá sa'a
Ndios. Ta o kúu ta'on natiin ñaá na
kúu kuendá ñayuu yó'o, dá chī o
kúu koni ñaá ná xí'ín noo ná, ta o
kúu kana'a ñaá ná. Tído ndo'ó, ná'a
ndó na, dá chī ió na xí'ín ndó, ta
koo na nõn ndo.

18Ta o dánkoo nda'í ta'on yu'u
ndo'ó, dá chī nandió koo tukui
kasaa naki'in ndó. 19Ta ndadá cháa
vá, ta kúu o koni ká dao ká ñayuu
yu'u. Tído ndo'ó, koni iì va ndó
yu'u. Dá chī sa'a ña takí kuí yu'u,
sa'a ñoó kataki kuí ta'ani ndo'ó. 20Tá
ná kasandaá kuu dáa ñoó, dá
katóni ini ndo ña iin kúu vá yu'u
xí'ín tatái Ndios. Dión ta'ani ndo'ó,
iin kúu ndó xí'ín yu'u, ta iin kúu
yu'u xí'ín ndo'ó. 21Ta ndidaá na
natiin va'a choon sa'ándái, ta
seídó'o na ña, nõn kúu na kóni
ndisa ñaá. Ta ndidaá na kóni ñaá,
kú'u ini tatái Ndios sa'a ná, ta kú'u
ta'ani ini yu'u sa'a ná, ta na'ì mií
noo ná —kaá Jesús.

22Dá nì ndato'ón ñaá Judas (tído o
duú Judas Iscariote), dá kaá ra:

—Tatá, ɛ́ndiva'a na'a ní mií ní noo
ndú'u, ta o duú nõo na kúu kuendá
ñayuu yó'o?

23Dá nì kaa Jesús xí'ín rá:

—Ta ndi ndáa na kóni yu'u xí'ín
ndino'o ini na, nõn kúu na natiin
va'a to'on ká'in, ta ku'u ini tatái
Ndios sa'a ná, ta kasaa yu'u xí'ín
tatái Ndios kandeí ndu xí'ín ná. 24Ta
ndí ndáa na kọ kóni yu'u xí'ín
ndino'o ini na, nõn kúu na kọ
natiin va'a to'on ká'in. Tído to'on nì

seídó'o ndó nì ka'in, o duú tǎ'ón tǒ'on mií kían. Tǒ'on nì xì'o tatá Ndios, nà nì tanda'á yu'u vejì, kían.

25 Ndidaá tǒ'on yó'o ká'in xian nani ióí xí'ín ndó. **26** Tído tá ná kasaa nà chindeé ndó'ó, nà kúú Espíritu ií, nà tanda'á tatá Ndios kasaa kuendá mií, noón ví kúú nà dána'a ndi'i sa'a ndidaá ña nì ka'in xí'ín ndó, ta dándusaa ini nà ndó'ó sa'a ndidaá ña nì ka'in.

27 Ta ko'in kǐ'oi ña koo va'a ini ndo, chí ko'in kǐ'oi ña koo va'a ini ndo tátǒ'on kǐ'o ió va'a ini mií. Ta o kándeé ta'on ña'a ió ñayúú yó'o kǐ'oan ña koo va'a ini ndo tátǒ'on kǐ'o xí'o yu'u ña noo ndo. Ta ná dá'a ni kutúú ini ndo, ta ná dá'a ni yu'ú ndo. **28** Sa nì seídó'o ndó ña nì ka'in xí'ín ndó ña miían ko'in, tído kasaa tuku va yu'u naki'in tá'in xí'ín ndó. Tá miían ndaa ndisa kóni ndo yu'u, dá kían kánian kadij ini ndo, chí nì ka'in xí'ín ndó ña ko'in noo tatáj, ta mií ná kúú nà ká'ano cháá ka o duú yu'u. **29** Viti kástǒ'in xí'ín ndó ña dión koo, va'ará kǒ ñá'a kooan, dá tá nì kuu dión, dá kandísa ndó ña nì ka'in.

30 Cháá dión vá ka'in xí'ín ndó, chí sa vejì va ña u'u, ña sa'ándá choon ñayúú yó'o, ta ni iin ña'a o kándeéan kean xí'ín. **31** Tído ko'on yu'u keeí tátǒ'on kǐ'o nì sa'anda tatá Ndios choon noóí, dá ná kandaá ini ndidaá ñayuu ña kóni yu'u Ndios. Ndakuei ndó, ná ko'ó.

Jesús kúú yító uva ndisa

15 ¹Yu'u kúú yító uva ndisa, ta tatái Ndios kúú nà xító rá.

²Ta ndidaá ndá'a ra, ña kǒ xí'o ku'i, ka'anda nà ñá. Ta ndidaá

ndá'a ra xí'o ku'i, nduvii ná ña, dá ná kǐ'o cháá kaan ku'i. **3** Dá ri ndo'ó, sa nì nduvii vá ndó nì kee tǒ'on nì ka'in xí'ín ndó. **4** Daá koo ini ndo kane'e tá'an toon ndó xí'ín yu'u, dá kane'e tá'an yu'u xí'ín ndo'ó. Dá chí tátǒ'on kǐ'o ndó'ó ndá'a yító uva, o kúu ta'on kǐ'o miían ku'i tá kǒ né'e tá'an xí'ín yítóan, kǐ'o dión ta'ani o kúu ta'on kee ndó ña kóni Ndios tá kǒ né'e tá'an toon ndó xí'ín yu'u.

⁵ Yu'u kúú yító uva, ta ndo'ó kúú ndá'í. Sa'á ñóó tá né'e tá'an toon ndó xí'ín yu'u, ta né'e tá'an yu'u xí'ín ndó, dá kǐ'o ndá'o ndó ku'i noo Ndios. Dá chí tá kǒ né'e tá'an toon ndó xí'ín yu'u, ni ña'a o kándeé ndó kee ndó. **6** Nà kǒ né'e tá'an toon xí'ín yu'u, taó xóo ñaá tatái tátǒ'on kée na xí'ín ndá'a yító uva, dá tá nì ichian, dá nditútí nāan, dá taán ná ña noo kǐ'í ñó'o, dá kei ña.

⁷ Tá né'e tá'an toon ndó xí'ín yu'u, ta náki'in va'a ndó tǒ'on ká'in, kaka ndo ndi ndáa mií ña'a kóni ndo, ta kúú ni'í vá ndóan. **8** Ta natiin tatái Ndios ñaño'ó sa'á ña xí'o ndó ku'a'á ndá'o ku'i noo ná, dión, dá na'a ndo ña kúú ndó kuendá. **9** Dá chí tátǒ'on kǐ'o kú'u ini tatái sa'í, kǐ'o dión ta'ani kú'u ini sa'a ndo. Ta daá kaño'o toon ndó tǐxi ndá'a ña kú'u ini sa'a ndo. **10** Tá kée ndó choon sa'ándá, dá kían ñó'o ndó tǐxi ndá'a ña kú'u ini sa'a ndo, tátǒ'on kǐ'o kée mií choon sa'ándá tatái, ta nákaai tǐxi ndá'a ña kú'u ini nà sa'í.

¹¹ Ta ndidaá ña yó'o nì ka'in xí'ín ndó, dá kadij ini ndo tátǒ'on kǐ'o kadij ini mií. Dión, dá nakutí ndó

xí'an dii iní. ¹²Ta ña yó'o kúú choon sa'ándá yu'u noo ndo, ña ku'u ini ndo sa'a iin rá iin ndó tát'on k'i'o ndó'o yu'u xí'ín ndó. ¹³Ko iin ka kú'u cháá ka ini sa'a amigo na, sava'a na naki'o mií ña kuu na sa'a ná. ¹⁴Ndo'ó kúú amigo yu'u tá kée ndó choon sa'ándái noo ndo. ¹⁵Ta o chinaní ka yu'u ndo'ó ña kúú ndó ta kéchóon nooí, dá chi kó ná'a ta'on iin ta kéchóon ndí kián kée sato'o ra. Ta viti nachinaní yu'u ndo'ó amigoi, dá chi ndidaá vá ña'a ni ka'an tatái xí'ín ni kastó'in xí'ín ndó. ¹⁶Chi kó ní kaxi ndó yu'u ña kanooi xí'ín ndó, yu'u di'a va ni kaxi ndo'ó ña kanoo ndó xí'ín, ta ni xí'oi choon noo ndo ña ko'on ndo kakuu ndó tát'on k'i'o iin yitó kuí'í, ta daá kuití kuiin kui'i ndo, dá kían ndi ndáa mií vá ña'a ná kaka ndo noo tatá Ndios xí'ín kuu yú'u, ta kúú k'i'o naan noo ndo. ¹⁷Ta choon sa'ándái noo ndo kúú ña ku'u ini ndo sa'a iin rá iin ndó.

Kaá Jesús ña koni u'u ñaá ñayuu

¹⁸Tá ni kasá'a xini u'u ñayuu kuendá ñayuu yó'o ndo'ó, dá kana'á ndó ña dinño'ó ka yu'u ni xini u'u na. ¹⁹Dá chi tá ni sa kuu ndó kuendá ñayuu yó'o, dá kían ni sa ku'u ini na sa'a ndo, ní kúu. Tído viti kó kúú ka ndo kuendá ñayuu yó'o, chi ni kaxii ndo'ó tein ñayuu ñayuu yó'o, dá kéchóon ndó nooí, sa'a ñoó xini u'u na ndo'ó. ²⁰Ndisaa ini ndo ña ni ka'in xí'ín ndó ña ni iin ta kéchóon kó ndáya'i ta'on ra cháá ka noo sato'o ra. Sa'a ñoó tá ni kendava'a na xí'ín yu'u, ta kendava'a ta'ani na xí'ín ndó. Tá ni naki'in va'a na to'on ni daná'i noo

ná, dá kían naki'in va'a ta'ani na to'on dána'a ndo'ó noo ná. ²¹Ta dión ta'ani kee na xí'ín ndó sa'a ña kúú ndó kuendá yu'u, dá chi kó ná'a ta'on na mií na ni tanda'a yu'u veii.

²²Dá chi tá kó ní kii yu'u ñayuu yó'o, ta ni xio ni ka'in xí'ín ná, dá kían o kóo ta'on kuachi na, ní kúu. Tído koó ka to'on nandukú ná chindeé ná mií ná sa'a kuachi na, chi sa ni kastó'in xí'ín ná, ta kó ní xín na kandisa naan. ²³Tá xini u'u ñayuu yu'u, dá kían nda tatái Ndios xini u'u na. ²⁴Tá kó ní kée yu'u ña ndato, ña ni iin kuu kó ní kée iin ka ta noo ná, dá kían o kóo ta'on kuachi na, ní kúu. Tído viti ni xini xí'ín noo ná ña ndato ni keei, vatí xian dión, xini u'u na yu'u, ta xini u'u ta'ani na tatái. ²⁵Tído dión ni kuu, dá ni xinkoo noo ká'an tuti i Ndios: "Dión oon va ni xini u'u na yu'u."

²⁶Tído tá ná kasaq na chindeé ndo'ó, na k'i'o tatá Ndios tanda'a yu'u kii noo ndo, noón kúú Espiritu i, ta kúú ná na ndaa, na kii noo tatái, ta noón kúú na k'i'o ndaa kuendá sa'a yú'u. ²⁷Ta k'i'o ta'ani ndó kuendá sa'í, dá chi nda mií sa'a ni kasá'a xionoo ndó xí'ín.

16 ¹Ká'in sa'a ndidaá ña yó'o xí'ín ndó, dá kían ná dá'a ni kexoo ndó noo ña kándéé iní ndo yu'u, ²chi taxi ná ndo'ó ve'e noo ndítutí ná, ta kasandaá iin kuu ña ndakuei ñayuu ka'ání ná ndo'ó, chi ka'án ná ña k'i'o dión kóni Ndios kee na. ³Dión kee na, chi kó ná'a ta'on na tatá Ndios, ta ni yu'u kó ná'a ná. ⁴Tído ká'in sa'a ndidaá ña yó'o xí'ín ndó viti, dá tá ná kasandaá hora koo dión, dá ndisaa ini ndo ña sa ni ka'in xí'ín ndó ña dión ndo'o ndó.

**Ká'an Jesús sa'a choon kée
Espíritu iị Ndios**

"Ta kọ ní ká'an ta'on yu'u sa'a ndidaá ña yó'o xí'ín ndó nda míí sa'a, dá chị íó va yu'u xí'ín ndó. ⁵Tído viti kían no'ọ va yu'u no'ọ na nị tanda'a ñaá veii, tído ni iin tó'ón ndó kọ ndátọ'ón ñaá: "¿Ndeí ko'ón ní?" ⁶Di'a kúnda'í ini ndọ sa'a ña nị ka'in sa'a ndidaá ña yó'o xí'ín ndó. ⁷Tído ká'an ndaai xí'ín ndó ña kev'a míí ndó tá ná no'í, dá chị tá ná ọ nó'ín, dá ọ kásaa ta'on na chindeé ndo'ó. Tído tá ná no'í, dá tanda'í na kasaa na koo na xí'ín ndó. ⁸Tá ná kasaa na, dá kían kị'o na ña kandaá ini iin rá iin ñayuu ña kómí ná kuachi no' Ndios, ta kị'o ta'ani na ña kandaá ini na ña kendaá Ndios, ta kị'o ta'ani na ña kandaá ini na ña kényiko ndaá Ndios. ⁹Chị kị'o na ña kandaá ini ñayuu ña kómí ná kuachi sa'a ña kọ ní kándeé ini na yu'u, ¹⁰ta kị'o na ña kandaá ini na ña kendaá Ndios, dá chị viti no'í no'ọ tatái, ta ọ kóni ká ndọ yu'u. ¹¹Ta kị'o ta'ani na ña kandaá ini na ña kényiko ndaá Ndios, chị sa nị kényiko na sa'a ña u'u, ña sa'ándá choon ñayuu yó'o.

¹²Ku'a'á nda'o ña'a íó ka'in xí'ín ndó, tído ọ kándeé ta'on ndó katóni ndi'i ini ndoán viti. ¹³Tído tá ná kasaa na kúú Espiritu iị, na kúú na ndaá, noón kúú na kị'o ña kandaá ndi'i ini ndọ ndí kían kúú ña ndaá. Chị ọ ká'an ta'on na xí'ín ndó ña kóni míí ná, di'a ka'an na xí'ín ndó sa'a sa'a ña nị seídó'o na. Ta kị'o na ña kandaá ini ndọ sa'a ndí kían veí koo chí no'ọ. ¹⁴Ta míí ná kedaá, dá natiin yu'u ñańó'ó, dá chị natiin

na ña íó no'ọ yú'u, ta kị'o na ña kandaá ini ndọ sa'án. ¹⁵Ta ndidaá kúú ña'a íó no'ọ tatái kúú ña'a míí, sa'a ño'ọ nị ka'in ña natiin na kúú Espiritu iị ña íó no'ọ yú'u, ta kị'o na ña kandaá ini ndọ sa'án.

**Kaá Jesús ña kúnda'í ini ra nduuan
ña kadii ini ra**

¹⁶Sa kua'an kasandaá kuu ọ kóni ká ndọ yu'u, dá ya'a cháá kuu, dá koni tuku ndó yu'u, dá chị no'í no'ọ tatái Ndios —kaá na.

¹⁷Dá nị kasá'á dao ta xionoo xí'ín ná ño'ó ndátọ'ón tá'an ra:

—¿Ndiva'a ká'an na dión? Chị kaá na: "Sa kua'an kasandaá kuu ọ kóni ká ndọ yu'u, dá ya'a cháá kuu, dá koni tuku ndó yu'u, chị no'í no'ọ tatái Ndios." ¹⁸¿Ndi kóni kaa: "Sa kua'an kasandaá kuu ọ kóni ká ndọ yu'u"? Kọ kandaá inio ndi kóni kaa to'on nị ka'an na —kaá ra.

¹⁹Dá nị kandaá ini Jesús ña kóni ra ndátọ'ón ñaá rá. Dá nị kaa na xí'ín ra:

—¿Ndiva'a ndátọ'ón tá'an míí ndó sa'a ña nị ka'in ña: "Sa kua'an kasandaá kuu ọ kóni ká ndọ yu'u, dá ya'a cháá kuu, dá koni tuku ndó yu'u"? ²⁰Miían ndaá ná ka'in xí'ín ndó ña veí kuu nda'í kuaki ndó, ta nda'í ka'an ndọ, ta tein ndo'o ndó dión, kadii nda'o ini na kúú kuendá ñayuu yó'o. Ta va'ará kunda'í ini ndọ, tído ña kunda'í ini ndọ, ño'ó nduuan ña kadii ini ndọ. ²¹Chị ká'ian ndo'o ndó táto'on kị'o ndó'o iin ñá'a tá dákákían taleé, ndó'o nda'o níman, chị nị kasandaá hora kaki de'án. Tído tá nị ndi'i nị kaki xi, kúú nị nandodóan ña nị ndo'o níman, dá chị kadii nda'o inian sa'a

ñā nī kaki iin taleé ló'ō ñayúú yó'o.
22Dión ta'ani ndo'o ndo'ó, chī viti kúnda'í ini ndo, tído nandió koo tukui naki'in tá'in xí'ín ndó, dá kadii ini ndo, ta kō iin ta'on kandeé chituu ñā kadii ini ndo.

23Tá ná kasandaá kuú dáá ñóó, o ndátō'ón ká ndo yu'u sa'a nī iin ñā'a, chī miían ndaa ná ka'in xí'ín ndó ñā ndi ndaa mií vá ñā'a ná kaka ndo noo tatá Ndios xí'ín kuú yú'u, kī'o naan noo ndo. **24**Kō ñá'a ta'on kaka ndo nī iin ñā'a noo Ndios xí'ín kuú yú'u, sa'á ñoó ná kaka ndoan viti, ta kúú nī'í vá ndoan, dá ná kutí ndó xí'an kadii ini ndo.

Kaá Jesús ñā nī kandeé ná xí'ín ñā kini ió ñayúú yó'o

25Sa'a dao ñā'a nī tiin ndaaí sa daná'í noo ndo. Tído vej kuú ñā kían o kée kái dión. Di'a kī'oi ñā kandaá tá'í ini ndo sa'a tatá Ndios. **26**Tá ná kasandaá kuú dáá ñóó, dá kían kaka ndo ñā'a noo tatá Ndios xí'ín kuú yú'u, ta ka'in xí'ín ndó ñā kō káni kaan kueí nda'í yu'u sa'a ndo noo ná, **27**dá chī kú'u va ini tatá Ndios sa'a ndo sa'á ñā kóni ndo yu'u, xí'ín sa'á ñā kándisa ndó ñā noo mií ná nī kii yu'u. **28**Noo tatá Ndios nī kiii, ta nī kasáaí ñayúú yó'o. Ta viti kō'in dánkooi ñā, dá no'í noo ná —kaá Jesús.

29Dá nī kaa tã xionoo xí'ín ná:

—Viti kían xí'o ní ñā kandaá tá'í ini ndu, ta kō tiin ndaa ká ní sa'a dao ñā'a ka'an ní xí'ín ndú. **30**Viti kían kandaá ini ndu'u ñā ndidaá tá'an ñā'a ná'a ní, ta kō xínñó'ó kaan ndatō'ón ndú mií ní, sa'á ñoó kándisa ndu'u ñā nī kii ní noo Ndios.

31Dá nī kaa Jesús xí'ín rá:

—¿Á viti ví kándisa ndó ñā dión kían? **32**Tído sa nī kasandaá vá hora ñā kuita noo ndó kō'on ndo, ta dánkoo mií ndó yu'u. Tído o kándoo mií ta'on yu'u, chī ió va tatá Ndios xí'ín. **33**Ndidaá ñā yó'o nī ka'in xí'ín ndó, dá ná koo va'a ini ndo sa'á ñā kándisa ndó yu'u. Ta ndo'o nda'o nío ndo ñayúú yó'o, tído kandeé ini ndo yu'u, dá chī nī kandeéí xí'ín ñā kini ió ñayúú yó'o —kaá ñā.

Xíka Jesús ñā manī noo Ndios sa'á tã xionoo xí'ín ná

17 **1**Ndidaá ñā yó'o nī ka'an Jesús xí'ín tã xionoo xí'ín ná. Nī ndi'í daá, dá nī ndane'e noo ná chí induú, dá nī kaa ñā xí'ín Ndios:

—Tatá, sa nī kasandaá vá hora, viti kían kī'o ní ñā natiin yu'u, ñā kúú de'e ní, ñāñó'ó, dá ná natiin mií ní ñāñó'ó noo yú'u, ñā kúú de'e ní. **2**Chī mií ní nī xī'o choon nooí dándákii ndidaá ñayuu, dá kī'oi ñā kataki chíchí ndidaá ñā nī xī'o ní nooí. **3**Ta nī'í ná ñā kataki chíchí ná tá ná nakoni ñā mií ní, ñā kúú iin tó'ón dinī Ndios ndaa, ta nakoni ta'ani na Jesucristo, ñā nī tãnda'á ní nī kasáa.

4Nī ñakī'oi ndidaá kúú ñāñó'ó noo mií ní tein nī sa ioi ñayúú yó'o, chī nī daxínoi choon vejī, ñā kúú choon nī xī'o ní nooí. **5**Sa'á ñoó, tatá Ndios, viti kī'o ní ñā ná natiin tukui ñāñó'ó kooi xoo kuá'a mií ní noo sa natiin yu'u ñāñó'ó ndaa rá kō ñá'a kasá'a ñayúú yó'o.

6Sa nī ka'in sa'a mií ní noo tã nī xī'o ní nooí tein ñayuu ñayúú yó'o.

Ta taa mií ní nì sà kuu ra, ta nì nakì'o ní rā noo ndá'a yu'u, ta nì natiin vā'a ra to'on mií ní. ⁷Ta viti kándaā ini rā ña ndidaā choon nì xì'o ní nì kee yu'u kīan nì natiin noo mií ní, ⁸dá chī ndidaā to'on nì xì'o ní noo nì kasto'in xí'ín rá, ta nì natiin vā'a raan, ta ná'á rá ña miían ndaa noo mií ní nì kixii, ta kándisa ra ña mií ní kúu nā nì tanda'á ñaa vejii.

⁹Ta viti seí nda'áví noo ní sa'a rá, ta kō seí nda'áví noo ní sa'a dao ká ñayuu, sava'a sá'á taa nì xì'o ní noo seí nda'áví sa'a, dá chī taa mií ní kúu rá. ¹⁰Ta ndidaā ña'a yu'u kúu ña'a mií ní, ta ndidaā ña'a mií ní kúu ña'a yu'u, ta xí'ín taa yó'o nì natiin yu'u ñaño'ó.

¹¹Ta o kóo ká yu'u ñayuu yó'o, tído kandoo taa yó'o ñayuu yó'o, chī nasaai noo mií ní. Tatá Ndios, mií ní kúu nā ij, ta seí nda'áví noo ní sá'á taa nì xì'o ní noo ña kandaka ní rā xí'ín ndée ní, dá kīan iin ná kakuu ra táto'on kì'o kúu mií yó. ¹²Tá sà xionooi ñayuu yó'o xí'ín taa nì xì'o ní noo, nì sà ndaka vā'i rā xí'ín ndée mií ní, ta ni iin tó'ón rá kō ní naá. Sava'a rā kúu dē'e ña kini, rōn kúu rā nì naá, dá ná xinkoo noo ká'an tuti ij mií ní sa'a rá.

¹³Tído viti nasaai noo mií ní, ta ká'ín ña yó'o xīan nani iói ñayuu yó'o, dá ná nakutí rá xī'an dii iní rā táto'on kì'o kádii ini yu'u. ¹⁴Ta nì xì'o yu'u to'on mií ní noo rá, ta viti nā kúu kuendá ñayuu yó'o xini u'u ñaa, dá chī kō kúu ta'on ra kuendá ñayuu yó'o, chī dión ni yu'u, kō tǎ'ón taa kuendá ñayuu yó'o kúu.

¹⁵Kō seí nda'áví noo ní ña taó ní rā

ñayuu yó'o, di'a seí nda'áví noo ní ña kandaa ní rā noo ña kini ió ñayuu yó'o. ¹⁶Chī táto'on kì'o kō kúu ta'on yu'u kuendá ñayuu yó'o, kì'o dión ta'ani ndó'o taa yó'o, chī kō kúu ta'on ra kuendá ñayuu yó'o.

¹⁷Ta kevií ní rā xí'ín to'on ndaa ní, chī to'on mií ní kúu ña ndaa.

¹⁸Táto'on kì'o nì tanda'á ní yu'u vejii ñayuu yó'o, kì'o dión ta'ani tanda'á yu'u mií rá kō'on rā kane'e ra to'in ñayuu yó'o. ¹⁹Sá'á mií rá kō'in nakì'oi mií kee ña kóni ní, dá ná koni rā nakì'o ndisa ra mií rá noo mií ní kee to'on ndaa ní.

²⁰Ta o duu sava'a sá'á taa yó'o oon ni seí nda'áví noo ní, seí nda'í ta'ani yu'u noo ní sa'a ndidaā nā kasandaá kandeé ini nā yu'u sá'á to'on dána'a taa yó'o, ²¹dá ná kasandaá nā kakuu na iin tó'ón, táto'on kì'o iin kúu mií ní xí'ín yu'u, tatá, ta iin kúu vá yu'u xí'ín mií ní, ta iin ná kakuu ta'ani na xí'ín yó, dá ná kándisa ndidaā ñayuu ña mií ní nì tanda'á yu'u vejii. ²²Táto'on kì'o nì xì'o ní ñaño'ó noo, kì'o dión ta'ani nì xì'oi ñaño'ó noo ná, dá iin tó'ón ná kakuu na táto'on kì'o iin tó'ón vá kúu mií yó. ²³Iin kúu vá yu'u xí'ín ná, ta iin kúu vá mií ní xí'ín yu'u, dión, dá koni ndisa na kakuu na iin tó'ón, dá ná kandaā ini dao ká ñayuu ña mií ní kúu nā nì tanda'á yu'u vejii, ta ná kana'á ná ña kú'u ini ní sá'á nā kándée ini ñaa táto'on kì'o ndó'o ní xí'ín yu'u.

²⁴Tatá, mií ní nì xì'o ñayuu yó'o noo yú'u, ta kóni ña kandeí ta'ani na noo koo yu'u, dá ná kandeí na xí'ín, dá ná koni nā choon ndato nì xì'o ní noo, chī sà daá kú'u va ini ní sa'a yú'u nda rá kō ñá'a kava'a

ñayuu yó'o. ²⁵Tatá, mií ní kúú na ndaa, tido kọ ná'á ta'on na kúú kuendá ñayuu yó'o mií ní, tido yu'u, ná'í mií ní, ta taa yó'o kúú ra ná'á ta'ani ra ña mií ní nì tanda'á yu'u vejii. ²⁶Sa nì xì'oi ña kándaá ini ra sa'a mií ní, ta ko'in kị'oi ña kandaá cháá ká ini ra sa'a ní, dá ná katì'a ra ku'u ini ra sa'a dao ká ñayuu tátò'on kị'o kú'u ini mií ní sa'a yú'u, ta iin ná kakuu yu'u xí'ín ná —kaá na xí'ín tatá Ndios.

Di'a nì kuu tá nì tiin ra Jesús né'e ra kua'an ra noó ta né'e choon

18 ¹Tá nì ndi'i nì ka'an Jesús ndidaá to'on yó'o, dá nì kee na kua'an na xí'ín ta xionoo xí'ín ná iin ká xoo yuyúu naní Cedrón, ta ñoo kándu'u iin ñó'o ká'ano noo káa yító kuí'í. Dá nì ku'u na tein rá xí'ín ta xionoo xí'ín ná. ²Ta Judas, tá'an ra kua'an nakì'o Jesús noo ndá'a taa xiní u'u ñaá, roón kúú ra ná'á noo káa yító ñoo, dá chì sa kuá'a nda'o ta'ándá sa sá'an Jesús ñoo xí'ín taa xionoo xí'ín ná. ³Dá nì kee Judas ndáka ra iin tu'u soldado xí'ín dao ká taa kéchóon noó ta dutì sakuá'a xí'ín ta fariseo kua'an ra. Ta né'e ra ñó'o tóon xí'ín espada nì saa ra. ⁴Ta sa ná'á vá Jesús ndí kían ndo'o na, sa'á ñoo nì natuu yati na noo rá. Dá nì ndatò'ón ñaá ná:

—¿Ndá yoo nándukú ndó?

⁵Dá nì kaa ra xí'ín ná:

—Vei ndu tiin ndu Jesús, ta ñoo Nazaret.

Dá nì kaa na:

—Yu'u kúú.

Ta iin Judas xí'ín rá, chì vei ra nakì'o ñaá rá noo ndá'a rá. ⁶Tído tá nì ka'an Jesús: “Yu'u kúú”, kúú nì

nakaka sátá rá, dá nì kuei ni'ini ra ñoño'o. ⁷Dá nì kaa tuku Jesús xí'ín rá:

—¿Ndá yoo nándukú ndó?

Dá nì kaa ra:

—Jesús, ta ñoo Nazaret.

⁸Dá nì kaa na:

—Sa nì ka'in xí'ín ndó ña yu'u kúú. Sa'á ñoo, tá yu'u nándukú ndó, dá kían konó ndó ná yaa ta xionoo xí'ín yó'o ko'on ra.

⁹Dión nì kaa na, dá ná xinkoo to'on nì ka'an na xí'ín Ndios, dá chì nì kaa na ña ni iin tóon taa nì xì'o na noo ná kọ ní naá.

¹⁰Ta né'e Simón Pedro iin espada.

Dá nì taó ráan ini ñí noo nákaan, ta kúú nì darkue'e ra ta kéchóon noó ta dutì kúú noó, chì nì sa'anda ra do'o xoo kuá'a ra. Ta Malco naní taa ñoo. ¹¹Dá nì kaa Jesús xí'ín Pedro:

—Nachikaa va'a espada xaan ini ñí noó nì sa káan, dá chì ña ndó'i yó'o kúú tátò'on iin copa ndirá ova nì xì'o tatá Ndios ko'i. ¿Á kọ ná'á ta'on yo'ó ña kánian ko'i ra? —kaá na.

Ndáka ra Jesús nì saa ra ve'e ta dutì kúú noó

¹²Ndidaá ta soldado ñoo xí'ín ta sa'ándá choon noo rá, xí'ín ta kéchóon noó ta né'e choon noó na Israel nì tiin ra Jesús, dá nì so'oni ñaá rá, ¹³dá nì kee ra ndáka ñaá rá kua'an ra noó ra naní Anás, dá chì ta yó'o kúú xido Caifás, tá'an ra kúú dutì kúú noó kuia dáá ñoo. ¹⁴Ta Caifás kúú ra nì ka'an ni'ini noó ta né'e choon noó na ñoo Israel ña va'a cháá ká ná kuu iin tóon taa noo ndidaá na ñoo Israel o duú kaan naá ndí'i na ñoo ñoo.

Di'a nì ndo'o Pedro tá nì sà io rà yé'é ve'e Anás

15 Ta tákaa Simón Pedro xí'ín iin kà tã xíonoo xí'ín Jesús sata ná kua'an rà. Ta ná'á tá'an tã dutì kúú noó xí'ín tã né'e tá'an xí'ín Pedro kua'an rà. Sà'á ñóó nì kuu nì kù'u ra xí'ín Jesús nda yé'é ve'e tã dutì kúú noó ñóó. **16** Tído nì kandoo va Pedro iin ra sata vé'e. Sà'á ñóó nì keta tã xíonoo xí'ín Jesús ñóó, tá'an rà ná'á tá'an xí'ín tã dutì kúú noó ñóó. Dá nì ka'an rà xí'ín ñá'a ndaa yé'é ñóó ña ná konóan kù'u Pedro. **17** Dá nì kù'u ra. Dá nì kaa ñá'a ñóó xí'ín rá: —Xíonoo ta'ani yo'ó xí'ín tãa káa, ¿daá kóó?

—Kóó, ọ dúú ta'on ñaa kúúí —kaá rà.

18 Ta nì kaọ noo nà kéchóon noó tã dutì xí'ín tã kéchóon noó tã né'e choon ndíta na nádaa ná noọ kẹ́i ñó'ọ, dá chì vixi nda'ọ. Ta ñóó ta'ani iin Pedro nádaa rá.

Di'a nì kuu tá nì ndato'ón Anás Jesús sa'á ña kée na

19 Dá nì ndato'ón tã dutì kúú noó Jesús ndá choon kuu na tã xíonoo xí'ín ná, ta nì ndato'ón ta'ani ñaa rá ndá sa'a dána'a nà noó ñayuu. **20** Dá nì kaa Jesús xí'ín rá:

—Sà daná'a túui noó ñayuu, chì daá kuití v́a sà daná'i noọ ná ini ve'e noọ náataka nà xí'ín yé'é ño'ọ ká'ano noọ ndítútí ndidaa nà ñoo yọ, nà Israel, ta ni iin tó'ón ta'on ña'a kọ ní dána'a de'í. **21** Ta, ¿ndiva'a ndátó'ón ní yu'u? Vá'a kà ndato'ón di'a ní nà nì seídó'ọ to'on sà daná'i sa'á ña nì ka'in xí'ín ná, dá chì ndidaa v́a ná ná'á ndí kían nì daná'i noọ ná.

22 Tá nì ndi'i nì ka'an Jesús dión, dá nì koon iin tã kéchóon noó tã né'e choon da'anda noọ ná, dá nì kaa rà xí'ín ná:

—¿Á kị'ọ dión ví ká'an yọ'ó xí'ín tã dutì kúú noó?

23 Dá nì kaa Jesús xí'ín rá:

—Tá nì ya'i nì ka'in, xinóon, dá kían, ka'an ndeí kọ v́a'a nì ka'in. Tído tá kọ ní ya'i ká'in, dá kían, ¿ndiva'a nì kanón yu'u? —kaá nà.

24 Ta kúú dión ndíko iì v́a ná nì tanda'a ñaa Anás kua'an nà noọ Caifás, tã kúú mií tã dutì kúú noó.

Di'a nì kuu tá nì ndata Pedro sa'a Jesús

25 Ta iin iì v́a Pedro nádaa rá noọ kẹ́i ñó'ọ ñóó. Dá nì kaa rà ndíta ñóó xí'ín rá:

—Taa xíonoo ta'ani xí'ín Jesús kúú yo'ó, ¿daá kóó?

Dá nì ndata v́a Pedro, ta kaá rà:

—Kóó, ọ dúú tã'ón ñaa kúúí.

26 Dá nì kaa iin tã kéchóon noó tã dutì kúú noó, ta kúú rá iin tá'an tãa nì sa'anda Pedro do'ọ ñóó:

—Yo'ó kúú rà nì xini yu'u xí'ín tãa ñóó tein yitọ kuí'í ñóó, ¿daá kóó?

27 Ta kúú nì ndata tuku Pedro sa'a Jesús. Ta kúú mií daá nì kana chéli.

Di'a nì kuu tá nì sà io Jesús noọ Pilato

28 Dá nì taó rá Jesús ve'e Caifás, dá nì kee ra ndáka ñaa rá kua'an rà ve'e chóon tã romano. Ta sà nì tũu noọ v́a kuy daá ñóó, ta kọ ní kù'u ta'on ra ve'e chóon ñóó, dá ná ọ kándọ yakó rá noọ Ndios, dá kuu kadíni rà tein víkọ pascua. **29** Dá nì keta Pilato, tá'an rà né'e choon ká'ano kuendá Judea yé'é chóon ñóó. Dá nì kaa rà xí'ín rá:

—¿Ndá kuächi nì yà'a taa yó'o nì kee ra?

³⁰Dá nì kaa rā xí'ín rá:

—Tá kōó kuächi ká'ano ní yà'a taa yó'o nì kee ra, ta o káne'e ta'on ndu rā kii ndu nakì'o ndu noo mií ní, ní kúu.

³¹Dá nì kaa Pilato ñoo xí'ín rá:

—Kane'e ndó rā kua'án ndo, ta keyíko mií ndó sa'a rá tát'on kì'o sa'ándá ley mií ndó choon.

Dá nì kaa rā Israel ñoo:

—Tído kōó íchì ndú ña ka'ání ndú nì iin ñayuu —kaá rā.

³²Dión nì kuu, dá nì xinkoo noo nì ka'an Jesús tát'on kì'o ndo'o na kuu nā.

³³Dá nì nandio kōo Pilato nì ndu'u ra ini ve'e choon ñoo. Dá nì kana ra Jesús, dá nì ndat'ón ñaa rá:

—¿Á ndaa yó'ó kúu rey noo na Israel?

³⁴Dá nì kaa Jesús xí'ín rá:

—¿Á dión ká'án mií ní, o dao ka ñayuu nì ka'an dión xí'ín ní sa'a yú'u?

³⁵Dá nì kaa Pilato:

—¿Ndi kee yu'u kandaq ini, ta o dúú iin rā Israel kúu yu'u? Tā ñoo mií vá yó'ó xí'ín tā dutì saku'a'a, roón kúu rā nì nakì'o yó'ó noo ndá'í. Ta, ¿ndí kían nì yá'ón nì keeón?

³⁶Dá nì kaa Jesús xí'ín rá:

—Kō ní nátiin ta'oin choon né'i ñayuu yó'o. Dá chí tá ní nátiin ña ñayuu yó'o, dá kían ndakuei taa kúu kuendái nā tá'an ra xí'ín rā Israel, ta o kóno ta'on ra yaai noo ndá'a rá, ní kúu. Tído kō ní nátiin ta'oin choon né'i ñayuu yó'o.

³⁷Dá nì kaa Pilato xí'ín rá:

—¿Á iin rey va kúu yó'ó, tá dáá?

Dá nì kaa Jesús:

—Mií ní kaá ña kúu yu'u iin rey.

Ta nì kasáa yu'u ñayuu yó'o, ta nì kaki yu'u ñayuu yó'o, dá kì'oi kuendá sá'a ña ndaa. Ta ndidaa nā kúu kuendá ña ndaa, noón kúu nā nátiin va'a ña dána'i.

³⁸Dá nì kaa Pilato xí'ín ná:

—Ta, ¿ndí kían kúu ña ndaa, tá dáá?

Tá nì ndi'i nì ka'an rā dión, dá nì keta tuku ra yé'é choon nì ka'an rā xí'ín tā né'e choon noo nā Israel ñoo:

—Ni iin tó'ón ta'on kuächi ra kō ní'í. ³⁹Tído tein iin rá iin víko pascua dáyaq yu'u iin taa noo rā ñó'o ve'e kaa. Sá'a ñoo, ¿á kóni ndo ña dáyaq yu'u taa kúu rey noo nā Israel yó'o? —kaá rā.

⁴⁰Dá nì kayu'ú ndidaa taa ñoo:

—¿Ná dá'a nì dáyaq ní taa xaan! ¿Barrabás di'a dáyaq ní! —kaá rā.

Tá'an rā naní Barrabás ñoo kúu iin tā kuí'íná.

19 ¹Dá nì sa'anda Pilato choon ña ná kani kini soldado sata Jesús. ²Dá tá nì ndi'i nì kani ñaa rá, dá nì kava'a ra iin corona íon, ta nì chínóo raan diní ná. Dá nì dakuí'ino ñaa rá iin dá'on kua'á toón, ³dá nì kaa rā xí'ín ná:

—Nā ká'ano kúu mií ní, nā kúu rey noo nā Israel.

Ta nì koon ra da'anda noo ná.

⁴Dá nì keta tuku Pilato, dá nì kaa rā:

—Kande'é ndó, ná ko'ín taóí rā sata vé'e yó'o, dá kana'á ndó ña nì iin tó'ón ta'on kuächi ra kō ní nání'i yu'u —kaá rā.

⁵Dá nì keta Jesús, ta kánóo iin corona nì kava'a xí'ín íon diní ná, ta

ndíxi na iin dá'on kua'a tōon v̄ei na.
Dá n̄i kaa Pilato x̄í'ín rá:

—Yó'o íin ra viti.

⁶Dá tá n̄i xini ñaá t̄a dut̄i saku'a'a
x̄í'ín t̄a ndaá yé'é ñō'o, ta kúu n̄i'
nda'o n̄i kayu'ú rá:

—¡Chirkaa ní r̄a nd̄ika cruz!

¡Chirkaa ní r̄a nd̄ika cruz!

Dá n̄i kaa Pilato:

—Yó'o natiin mií ndó r̄a, ta
chirkaa ndó r̄a nd̄ika cruz, dá ch̄i ni
iin tó'ón ta'on kuachi t̄a yó'o k̄o ní
nání'í yu'ū.

⁷Dá n̄i kaa r̄a x̄í'ín Pilato:

—Tído ley ndu'ū k̄ian sa'ándá
choon ñ̄a k̄anian kuu r̄a, dá ch̄i
chínaní rá mií rá kúu rá de'e Ndios.

⁸Tá n̄i seídó'o Pilato ñ̄a n̄i ka'an
t̄a ñóó dión, ví'í k̄a ví n̄i yu'ú r̄a
ka'ání rá Jesús. ⁹Dá n̄i kee Pilato
ndáka tuku ñaá rá n̄i ndu'ū ra
kua'an r̄a ini ve'e chóon. Dá n̄i kaa
r̄a x̄í'ín ná:

—¿Ndeí n̄i kison?

Tído ni iin to'on k̄o ní ká'an n̄a.

¹⁰Dá n̄i kaa Pilato:

—¿Ndiva'a k̄o ká'on x̄í'ín yu'ū? ¿Á
k̄o ná'a ta'an voon ñ̄a ió choon noo
ndá'í ñ̄a chirkaai yó'ó nd̄ika cruz, ta
ió ta'ani choon noo ndá'í ñ̄a dáyaai
yó'ó ko'on?

¹¹Dá n̄i kaa Jesús x̄í'ín rá:

—Ta ni lú'ū choon k̄oó noo ndá'a
mií ní keyíko ní sa'í tá k̄o ní k̄ixian
chí induú di'a. Tído ká'ano cháá k̄a
kuachi ndído t̄a n̄i nak̄i'o yu'ū noo
ndá'a ní —kaá n̄a.

¹²Ta nd̄a mií hora daá ndúkú
Pilato ñ̄a dáyaá r̄a Jesús, ká'an rá.
Tído ndúndéé t̄a dut̄i x̄í'ín dao k̄a t̄a
ndíta x̄í'ín rá káyú'ú rá:

—Tá ná dáyaá ní t̄a xaan, dá
k̄ian k̄o íin ta'on ní x̄í'ín César, t̄a

né'e choon ká'ano. Dá ch̄i ndi ndáa
t̄a chínaní mií rá kúu rá iin rey,
roón kúu r̄a naá x̄í'ín César.

¹³Tá n̄i seído'o Pilato ñ̄a n̄i ka'an
r̄a dión, dá n̄i taó túku ra Jesús. Dá
n̄i s̄a k̄o ra noo tá'anda choon iin
x̄ián noo naní Gabata x̄í'ín to'on
hebreo. Ta to'on yó'o kóni kaa piso
n̄i kava'a x̄í'ín yuū. ¹⁴Táto'on k̄axuū
káa kuū kénduu n̄a Israel ñ̄a kad̄íni
n̄a kuendá víko pascua, dá n̄i kaa
Pilato:

—¡Yó'o íin n̄a kúu rey noo mií
ndó!

¹⁵Dá n̄i kayu'ú ñ̄ayuu ñóó:

—¡Ka'ání ní r̄a, ka'ání ní r̄a nd̄ika
cruz!

Dá n̄i kaa Pilato x̄í'ín ná:

—¿Ndiva'a kóni ndo ñ̄a chirkaai
rey ndo nd̄ika cruz?

Dá n̄i kaa t̄a dut̄i saku'a'a ñóó:

—¡Sava'a César vá kúu rey ndu!
—kaá r̄a.

¹⁶Dá n̄i nak̄i'o ñaá Pilato noo
ndá'a soldado, ñ̄a ná ko'on r̄a
chirkaa ñaá rá nd̄ika cruz. Dá n̄i tiin
ñaá rá, dá n̄i kee ra ndáka ñaá rá
kua'an r̄a.

**Di'a n̄i kuu tá n̄i chirkaa ra Jesús
nd̄ika cruz, dá n̄i xi'í n̄a**

¹⁷Dá n̄i s̄a dokó Jesús cruz kua'an
n̄a iin x̄ián noo naní Gólgota x̄í'ín
to'on hebreo. To'on yó'o kóni kaa
lásá din̄i nd̄i. ¹⁸Ta ñóó n̄i chirkaa
ra Jesús nd̄ika cruz. Ta n̄i chirkaui
ta'ani ra uū k̄a t̄a, ta iin iin xoo
d̄ijn ná tákuei iin iin ra. Ta me'í íin
cruz noo tákaa Jesús. ¹⁹Dá n̄i taa
Pilato to'on noo iin tabla, ta n̄i
chindá'a iin soldado ñ̄a din̄i cruz
noo tákaa Jesús. Ta kaáan di'a: “T̄a
yó'o kúu Jesús, t̄a ñoo Nazaret, ta

kúú rá rey noó na ñoo Israel.” **20**Ta kúú kuá'á nda'o na ñoo Israel nì ka'i to'on yó'o, dá chī yati yú'u ñoo vá nì chīrkaa ra Jesús. Ta tándaa letra ká'an yú'u hebreo, xí'ín yú'u griego, xí'ín yú'u latín. **21**Dá nì kaa tã duti sakuá'a xí'ín Pilato:

—Ná dá'a ni taa ní ña kúú rá rey noó na Israel. Va'a kaan di'a ná taa ní: “Nì kaa tãa yó'o ña kúú rá rey noó na Israel.”

22Dá nì kaa Pilato:

—Ña sã nì taai kīan iin íchī vá nì kandooan kooan dión.

23Tá nì ndi'i nì chīrkaa soldado ñoo Jesús ndika cruz, dá nì sa'anda kuálí rá dá'on ná. Ta nì kee ra ña komi tá'í, dá nì tiin ra iin iin tá'í ñá. Ta nì tiin ta'ani ra kotó nì sã ndixi na ñoo, tído iin da'ón kání níí vá kíán, kò tã'ón tukuan. **24**Dá nì ndat'ón tá'an soldado ñoo:

—Ná dá'a ni ndatá yóan, va'a kaan ná kadikí yò suerte, dá ná kande'á ndi ndáa yoo kandoo xí'án —kaá ra.

Dión, dá nì xinkoo noó ká'an tuti iì Ndios, chī di'a kaáan: “Nì naka'anda ra dá'on nì sã ndixii, ta nì sãdikí rá suerte xí'ín dá'óin.” Ta kī'o dión nì kee soldado ñoo xí'ín dá'on ná.

25Sa'a cruz noó tákaa na ñoo iin naná na, ta iin ta'ani ku'u ló'o naná na, ta iin ta'ani María, ñadi'í Cleofas, ta iin ta'ani María Magdalena. **26**Tá nì xini Jesús naná na xí'ín iin tã xionoo xí'ín ná, tá'an ra maní cháá kã noó ná, dá nì kaa na xí'ín naná na:

—Naná, tãa xaan kúú de'ón viti.

27Dá nì kaa na xí'ín tã xionoo xí'ín ná ñoo:

—Na xaan kúú nanóon viti —kaá na.

Nda kuu dáá ñóo nì nakuaka va'a ra naná Jesús koo na ve'e ra.

28Ta sã ná'á vá Jesús ña sã nì xinkoo ndi'i choon ve'i na, sa'á ñoo nì kaa na di'a, dá nì xinkoo noó ká'an tuti iì Ndios:

—Íchī inii!

29Ta ñoo iin iin kīdi nì chití díní ñó'o vino iá. Dá nì sa'an iin tãa nì dakéta ni'ini ra iin tá'í dá'on ini vino iá ñoo, dá nì so'oni raan dinì iin yító naní hisopo. Dá nì chinee raan yú'u Jesús. **30**Tá nì ndi'i nì tu'u na lú'u vino iá ñoo, dá nì kaa na:

—Sã nì kuu va viti.

Tá nì ndi'i nì ka'an na dión, dá nì narkandéi dinì ná, ta kúú nì nakī'o na mií ná nì xí'í na.

Di'a nì kuu tá nì dakú'u iin soldado iin kaa dinì yokó yu'ú yikã Jesús

31Dá nì sa'an tã né'e choon noó na Israel noó Pilato, dá chī sã kenduu na Israel ña'a kadíni na kuendá pascua, ta kò kóni ra ña karkuei tãa ñoo ndika cruz kuu nání'i ndée ná, dá chī mií kuu dáá ñóo kankao víko pascua. Sa'á ñoo nì seí nda'í ra noó Pilato ña ná konó rá ta'ano di'in tãa ñoo, dá ná kuu dánóo ñaá rá ndika cruz. **32**Sa'á ñoo nì sa'an soldado nì sa'ano ra di'in ndi nduú tãa tárkuei dáó xí'ín Jesús. **33**Tído tá nì kasandaá ra noó tákaa Jesús, ta kúú nì xini ra ña sã nì xí'í va na, sa'á ñoo kò ní sa'ano ta'on ra di'in na. **34**Tído iin tã soldado ñoo nì dakú'u ra iin kaa dinì yokó yu'ú yikã ná, ta vití'ón nì kankuei nì xí'ín takuíí. **35**Ta mií na nì xini ña nì kuu dión, noón kúú na xí'o ndaa kuendá sa'a

ña yó'o, ta ná'a ná ña kíán ña ndaa, dá kandísa ta'ani ndó ña ká'an na.

36Dión nì ndo'o Jesús, dá nì xinkoo noo ká'an tuti iì Ndios: “O tá'ano ta'on nì iin lásá na.” **37**Ta kaá ta'ani tuti iì Ndios di'a: “Koni xí'ín noo ñayuu na nì ku'u kaa yu'ú yika.”

Di'a nì kuu tá nì nduxi Jesús

38Nì ndi'i, dá nì sa'an José, ta ñoo Arimatea, noo Pilato. Ta kúú rá iin ta kuendá Jesús, tído kándísa de'é va ñaá rá, chī yu'ú ra kée ta né'e choon noo na Israel. Ta nì seí nda'í ra noo Pilato ña ná konó rá ko'on ra naki'in ra yikí koño Jesús. Dá nì sonó Pilato ña kee ra dión. Dá nì sa'an ra nì danóo ra yikí koño na.

39Ta nì saq ta'ani Nicodemo, tá'an ra nì sa'an nì ndat'ón xí'ín Jesús iin sakuaá. Ta né'e ra tát'ón oko uxí kilo ña támi sá'an nì daká tá'an xí'ín mirra xí'ín áloe. **40**Dá nì chītuú ra yikí koño Jesús xí'ín dá'on yadí nì chichi ña'a támi sá'an ñoó, chī kī'o dión kée na Israel xí'ín ndidaá na xí'í noo ná, dá dánduxi ñaá ná.

41Ta yati noo nì sarkaa na ndika cruz, ñoó kándu'u iin ñó'o noo káa yitó ku'í. Ta ñoó nákaq iin yáí saá noo nduxi ndi. Ta nì iin tó'ón ndi ko ñá'a nduxi ñoó. **42**Ta ñoó nì dánduxi na Jesús, chī yati va kíán, chī sa kua'an ndi'i va kuu kénduu na ña'a kadíni na kuendá pascua.

Di'a nì kuu tá nì nataki Jesús

20¹Ta kuu mií noo kásá'a sa'a semana, kúú nì kee María Magdalena kua'an yáí noo nì nduxi Jesús, ta iin naá cháá iì vá. Tído tá nì saqan, kúú sa nì kuxoo va yuu ndadí yu'ú yáí ñoó. ²Dá nì nandíó

koóan nì kankonoán kua'an kastó'an xí'ín Simón Pedro xí'ín iin ka ta xionoo xí'ín Jesús, tá'an ra maní cháá ka noo ná. Tá nì saqan, dá nì kaaan xí'ín rá:

—Nì naki'in ra yikí koño sato'o yo né'e ra kua'an ra, ta xíní ndéi nì chikáa ñaá rá.

³Dá nì kee Pedro xí'ín iin ka ta xionoo xí'ín Jesús kua'an ra kande'é rá yáí ñoó. ⁴Ta taxí tá'an ra kua'an ra, tído nì'í cháá ka kua'an iin ka taq ñoó o duú Pedro. Sa'a ñoo dinñó'ó ka mií rá nì saq yú'u yáí ñoó. ⁵Dá nì chīnee noo rá nì sa nde'é rá inian. Ta sav'a dá'on nì sa tuú yikí koño na kánóo, tído ko ní ku'u ta'on ra. ⁶Nì ndi'i, dá nì kasáa Pedro. Dá nì ku'u ra, dá nì xini ra dá'on nì sa tuú na kánóo. ⁷Tído iin ka dá'on nì sa yí'í diní ná ko kánóo dáó ta'on ña xí'ín dá'on nì sa tuú na ñoó. Dá chī iin ka va xían nì natuúan kánóoan. ⁸Nda daá ví, dá nì ku'u taq nì kasáa mií noo ñoó. Tá nì xini ra ndidaá ña yó'o, dá nì kándísa ra. ⁹Tído kóní iì vá kandaq ini ra to'on ká'an tuti iì Ndios ña miían ndúsá kánian nataki Jesús tein na nì xí'í. ¹⁰Dá nì nandíó kuéi ra nì ndísáa ra noo ndéi dao ka ta xionoo xí'ín Jesús.

Di'a nì kuu tá nì na'a noo Jesús noo María Magdalena

¹¹Kúú nì nandíó ko María íián ndé'í'í ña yu'ú yáí ñoó. Ta tein ndé'í'í ña íián ñoó, dá nì chīrnee noqan nì sa nde'an ini yáí ñoó. ¹²Ta kúú nì xinian ndéi uu ángel, ta ndíxi na da'on kuxí kachí. Ta ndéi na noo nì sa nóo yikí koño Jesús. Iin na ió xoo noo nì sa kuu diní ná, ta iin ka na ió

xoo noo ni sa kuu sa'a ná. ¹³Dá ni kaa na xí'in María:

—Kí'o ló'o, ¿ndí kían ndó'ón ña ndéi'in?

Dá ni kaaan:

—Sákii, dá chi ni naki'in ra yiki koño sato'i né'e ra kua'an ra, ta ko ná'a ta'on yu'u ndeí ni chikáa ñaa rá.

¹⁴Tá ni ndi'i ni ka'an dión, dá ni nandio kooan ni sa nde'an chí sata, kúu ni xinián iin Jesús, tido ko ní nákonian ña kúu ná Jesús. ¹⁵Dá ni kaa na xí'an:

—Kí'o ló'o, ¿ndiva'a ndéi'i yo'ó? ¿Ndá yoo nándukón?

Dá ni ka'an María ña kúu rá ta ndaa yitó kuí'í ñoo. Dá ni kaaan xí'in ná:

—Tatá, tá ni naki'in ní yiki koño ni sa káa yó'o né'e ní kua'an ní, kastonon ní xí'ín ndeí ni chikáa nian, dá ná ko'in naki'in ña.

¹⁶Dá ni kaa Jesús:

—¡María!

Ta kúu ni nandio kooan ni sa nde'an noo ná, dá ni kaaan xí'in ná:

—¡Raboni! (To'on yó'o kóni kaa maestro.)

¹⁷Dá ni kaa Jesús xí'an:

—Ná dá'a ni kakó'ón yu'u, María, dá chi ko ñá'a ta'on no'i noo tatái. Va'a kaan kua'an kastó'ón xí'in ñani kuálí, ta ka'on xí'in xí ña nanai no'i noo ió tatái, na kúu ta'ani tata míí ndó, na kúu Ndios noo yú'u, ta kúu ta'ani na Ndios noo ndo'ó —kaá na.

¹⁸Dá ni kee María Magdalena ñoo kua'an kastó'an xí'in ta xionoo xí'in Jesús ña ni xini xí'in nooan Jesús, ta ni nakani ta'anián xí'in rá sa'a ña'a ni ka'an na xí'an.

Di'a ni kuu tá ni na'a noo Jesús noo ta xionoo xí'in ná

¹⁹Tá ni kuaa kuu noo kásá'a sa'a semana ñoo, ndadí toon yé'é ve'e noo ndeí ta xionoo xí'in Jesús, dá chi yu'ú ra oon ni tiin ñaa ta né'e choon noo na Israel. Ta kúu iin kuiti vá ni sa kuín Jesús me'í noo ndeí ra ñoo. Dá ni kaa na:

—Ná koo va'a ini ndo.

²⁰Tá ni ndi'i ni ka'an na dión, dá ni daná'a na ndá'a ná xí'in yika ná noo rá. Kúu ni kadii nda'o ini ra ni xini ra ña ni nataki sato'o yo. ²¹Dá ni kaa tuku Jesús:

—Ná koo va'a ini ndo. Táto'on kí'o ni tanda'a tatái yu'u veii, kí'o dión ta'ani tanda'a yu'u ndo'ó ko'on ndo kane'e ndó to'in.

²²Tá ni ndi'i ni ka'an na dión, dá ni tuu tachi ná noo ndeí ra, dá ni kaa na:

—Natiin ndó Espíritu ií Ndios viti.

²³Tá ndi ndaa míí na xí'o ká'ano ini ndo sa'a kuachi, ta kí'o ká'ano ta'ani ini Ndios sa'a kuachi na. Ta ndi ndaa míí na ko xí'o ká'ano ini ndo sa'a kuachi, ta ni Ndios o kí'o ká'ano ta'on ini sa'a kuachi na —kaá na.

Ko xíin Tomás kandisa ra ña ni nataki Jesús

²⁴Ta Tomás, tá'an ra ká'an xí'in ná Dídimó, roón kúu iin ta nákaa tein ndin uxí uy ta xionoo xí'in Jesús, tido ko ta'on ra ió tá ni na'a noo Jesús noo dao ka ta ñoo.

²⁵Tá ni ndi'i, dá ni kaa ta ñoo xí'in rá:

—¡Ni xini ndu sato'o yo Jesús!

Dá ni kaa Tomás:

—Ta ná ɔ koníí xí'ín noóí noó nì ku'u nduyo ñóó ndá'a ná, ta ná ɔ chí'ii diní ndá'í noó nì ku'u nduyo ñóó, ta ná ɔ chí'ii ndá'í yiká ná noó nì tarkue'e ñóó, ɔ kándísa ta'on vei —kaá ra.

26Tá nì ya'a oná ku'u, ndéi tuku tá xionoo xí'ín Jesús ini ve'e ñóó, ta ió Tomás xí'ín rá viti. Ta ndadí toon yé'é ndéi ra. Kúú iin kuití vá nì sá ku'ín Jesús me'í noó ndéi ra ñóó, dá nì kaa ná:

—Ná koo va'a ini ndo.

27Dá nì kaa ná xí'ín Tomás:

—Nakíí, kande'ón ndá'í, ta chí'i diní ndá'ón noó nì ku'u nduyo, ta chí'i ta'ani diní ndá'ón noó nì tarkue'e yikáí. ɔ sá kákuuón iin tá nákani kuáchí ini, iin táa kándísa kakuuón.

28Dá nì kaa Tomás xí'ín ná:

—Míían ndaa kuiti míí ní kúú sato'o yu'u, ta míí ní kúú Ndios yu'u.

29Dá nì kaa Jesús xí'ín rá:

—Sá'á ñá nì xini xí'ín noqon yu'u, sá'á ñóó nì kándísón, Tomás. Tído ndiká'án ví ná kándísa va'ará kó ní xini ná yu'u.

Ká'an Juan ndiva'a nì taa na tuti yó'o

30Kuá'á ká ví ñá'a ná'ano nì kee Jesús noó tá xionoo xí'ín ná, tído kó ní táa ndi'i ta'on yu'an noó tuti yó'o. **31**Tído to'on yó'o kían nì taai, dá kándísa ndó ñá Jesús kúú Cristo, ná dákaki ñáá, ta kándísa ndó ñá míí ná kúú de'e Ndios. Ta tá ná kandeé iní ndo ná, dá kían koni ndo kataki chíchí ndó sa'a míí ná.

Di'a nì kuu tá nì na'a noo tuku Jesús noó usá tá xionoo xí'ín ná

21 **1**Tá nì ndi'i, dá nì na'a noo tuku Jesús noó tá xionoo

xí'ín ná noó kúú yu'ú taño'o naní Tiberias. Ta di'a nì kuu: **2**Ta né'e tá'an ií vá Simón Pedro xí'ín Tomás, tá ká'an xí'ín ná Dídimio, xí'ín Natanael, tá ñoo Caná, ñá nákaa chí kuendá Galilea di'a, xí'ín ndi nduú de'e Zebedeo, xí'ín uu ká tá xionoo xí'ín Jesús. **3**Dá nì kaa Simón Pedro xí'ín dao ká táa ñóó:

—Ko'ín tiin tiyaká viti.

Dá nì kaa dao ká táa ñóó:

—Ko'on ta'ani ndu'u xí'ón.

Dá nì kee ra kua'an ra. Dá nì saa ra nì kaa ra ini iin barco, tído sakuáá dáá ñóó nì iin tó'ón tiyaká kó ní tiin ra. **4**Tá sá kua'an tuu noó vá, ta kúú sá yu'ú taño'o ñóó vá iin Jesús, tído kó ní nákoní ta'on ñáá tá xionoo xí'ín ná. **5**Dá nì kaa ná xí'ín rá:

—De'e kuálí, zá sá nì tiin ndó tiyaká keí ndo?

Dá nì kaa rá:

—¡Koó!

6Dá nì kaa ná xí'ín rá:

—Chikaa ndo ñóno xaan chí xoo ku'a di'a barco ndo, dá tiin ndó tiyaká —kaá ná.

Tá nì kee ra dión, ta kúú kuá'á nda'o tiyaká nì tiin ra, sá'á ñóó kó kandeé ta'on ra taó rá ñóno rá. **7**Dá nì kaa tá maní cháá ká noó Jesús xí'ín Pedro:

—¡Sato'o va yó kúú ná káa!

Tá nì kandaq ini Simón Pedro ñá kúú ná Jesús, dá nì nakui'ino ra dá'ón rá, dá chí sá nì taó vá raan. Dá nì ndao ra nì keta ra kua'an ra ini takuií. **8**Ta nì kandoq kueé dao ká táa ñóó vei ra xí'ín barco. Ta ñó'o ra ñóno noó ñó'o tiyaká ñóó vei ra, ta kían tát'o'on iin ciento metro nda noó kúú yu'u ñó'o íchí.

⁹Tá nì kankuei ra ini barco ñoó, kúú nì xini rā sà ndíó va ñó'ò tìkèí, ta kánóo iin tiyaká chó'ò rí, ta sà ió ta'ani pan. ¹⁰Dá nì kaa Jesús xí'ín rá:

—Tei ndó dao kà tiyaká duú nì tiin ndó xaṇ —kaá nà.

¹¹Dá nì kaa Pedro ini barco, dá nì dítá rá ñónó ñoó ndà nōñó'ò íchí, ta nì chitíán ñó'ò tiyaká ná'ano, ta kúú rí iin ciento uú diko uxí oní. Ta vā'ará kuá'á ndà'ò nì sà kuu rí, tído kò ní ndatā ta'on ñónó ñoó. ¹²Dá nì kaa Jesús xí'ín taa ñóó:

—Nakí ndò kadini ndò.

Dá nì sà rā, tído nì iin tó'ón rá kò ní dándáa ndatò'ón ndá yoo kúú ná, dá chī sà ná'á vá rá ñā sato'ò yò Jesús kúú ná. ¹³Dá nì tiin Jesús pan ñóó, dá nì xí'ò naṇ noṇ rá, ta nì xí'ò ta'ani na tiyaká nì cho'ò ñoó noṇ rá. ¹⁴Ta viti xíno oní ta'ándá ná'a noṇ Jesús mií ná nōó tā xínoo xí'ín ná ndà kuú nì natakí nā tein nā nì xí'í.

Ká'ṇ Jesús xí'ín Pedro ñā ná kandaka ra ñayuu nā tátò'ón kée iin tā ndáka léko

¹⁵Tá nì ndí'í nì sādini rā, dá nì kaa Jesús xí'ín Simón Pedro:

—Simón, de'e Jonás, ¿á kóni cháá kà yó'ó yu'u ọ duú dao kà taa xaṇ?

Dá nì kaa rā:

—Jaṇ, ná'á vá mií ní ñā kóni ñaái, tatá.

Dá nì kaa Jesús:

—Koo inon kandakón ñayuu tátò'ón kì'ò kée iin rā ndáka léko.

¹⁶Dá nì nandíó kòo tuku na nì ndatò'ón ñaá ná ta'ándá kúú uú:

—Simón, de'e Jonás, ¿á miíṇ ndaṇ kónon yu'u?

Dá nì kaa Pedro:

—Jaṇ, ná'á vá mií ní ñā kóni ñaái, tatá.

Dá nì kaa nā:

—Koo inon kandaka vā'ón ñayuu.

¹⁷Dá nì ndatò'ón tuku ñaá ná ta'ándá kúú oní:

—Simón, de'e Jonás, ¿á miíṇ ndaṇ kóni yó'ó yu'u?

Ta kúú nda'í va nì kuu ini Simón Pedro, dá chī oní ta'ándá nì nandíó kòo na nì ndatò'ón ñaá ná: “¿Á kóni yó'ó yu'u?” Dá nì kaa rā:

—Sato'í, ndidaá tá'ṇ va ñā'a ná'á mií ní, sà'á ñóó ná'á vá ní ñā kóni yu'u mií ní.

Dá nì kaa Jesús xí'ín rá:

—Koo inon kandaka vā'ón ñayuu, tá dáá. ¹⁸Miíṇ ndaṇ ná ka'ín xí'ón ñā tá nì sà kuuón iin tā ló'ò, sà nakui'ínón mií vóón dá'amón, ta sà xionooón noṇ ká'án miíón. Tído tá ná kusá'ánón, dá kíṇ ndá ná dákaṇ voon ndá'ón, ta ndà iin kà va ñayuu dákuí'ino yó'ó do'ono, ta katiin ndaa rā yó'ó ko'ón nōó kò ká'ón ko'ón.

¹⁹Dión nì ka'ṇ nā sà'á ndí kián ndo'ò Pedro kuu rā, dá natiin Ndios ñāñó'ó. Dá nì kaa ta'ani na:

—Koo inon kandikón yu'u.

Ká'ṇ Jesús sà'á taa kú'u ini nā sa'a

²⁰Dá nì nandíó kòo Pedro nì sà nde'é rá chí sata, dá nì xini rā tákaa ñaá tā maní cháá kà noṇ Jesús vei ra. Ta taa yó'ó kúú rā nì sà io dín Jesús nōó nì sādini nā sakuáá dáá ñóó, ta mií rá nì ndatò'ón ñaá: “¿Ndá yoo kúú rā nakí'ò ñaá noṇ ndá'a taa xini u'u ñaá?” ²¹Dá tá nì xini ñaá Pedro, dá nì kaa rā xí'ín Jesús:

—Sato'i, ¿ndí kían ndo'o t̃a káa?

22 Dá n̄i kaa Jesús xí'ín rá:

—Tá kóni yu'u ña koo īi vá t̃a káa nda ná kasandaá kūu nandió k̄oi kasāi ñayúú yó'o, ¿ndiva'a sa'ání yo'ó miíón? Dá ri yo'ó koo inon kandik̄on yu'u.

23 Ta sa'á ña n̄i ka'an na dión, sa'á ñoó n̄i kasá'á dao ka na kúú kuendá Jesús ká'an na ña o kuú ta'on t̃a yo'ó. Tído k̄o ní ká'an Jesús ña o kuú ra, n̄i kaa na ña tá kóni na ña koo īi vá t̃a ñoó nda

na kasandaá kūu nandió k̄o na kasā na ñayúú yó'o: “¿Ndiva'a sa'ání yo'ó miíón?” **24** Ta t̃a ká'an Jesús sa'a yó'o kúú yu'u, t̃a xíonoo xí'ín ná, ta xí'oi kuendá sa'a ndidaá ña yó'o, ta n̄i taai ña. Ta ná'á yó ña kuendá xí'oi sa'án kían ña ndā. **25** Ta ió kua'á ka ví ña'a n̄i kee Jesús. Sa'á ñoó tá ní táai iin rá iian, taó kuendá yu'u ña o keta ta'on ñayúú yó'o kaño'o libro nákaní sa'a ndidaá ña n̄i kee na. Dión ná koo.

To'on yó'o ká'an sa'á ña ni kee na kúú apóstol

Ni kaa Jesús ña kasaa Espíritu i
Ndios koo na xí'ín yó

1 ¹Ta libro mií noó ña kían ni taai koo noo ní, Teófilo, kían ká'an sa'a ndidaá kúú ña ni kee Jesús, xí'ín ndidaá kúú ña ni daná'a na nda rá mií sa'a, ²ta nda kuú ni kaa na kua'an nó'o ná induú. Tído tá kó ñá'a nana na no'o na, dá ni sa'anda na choon xí'ín ndée Espíritu i Ndios noó tá kúú apóstol, tá'an ra ni kaxi na kane'e to'on na.

³Tá ni ndi'i ni nataki Jesús, dá ni na'a na mií ná noó taa ñoo. Ta kua'a ña'a ni kee na noo rá, dá ná kandaq ini ra ña takí na. Chi tein uu diko kuú ni na'a na mií noo rá, ta sa daná'a na sa'a ndi koo ndu'u ñayuu tixi ndá'a Ndios.

⁴Ta tein ió na xí'ín taa ñoo, dá ni sa'anda na choon noo rá, ta kaá na:

—Q sa kankuei ndó ñoo Jerusalén yó'o. Kandati ndó nda ná kasaa na ni kaa tatái k'i'o na noo ndo, tátot'on ni ka'in xí'ín ndó. ⁵Miían nda kían ña Juan kúú na ni sa dakódo ndúta ñayuu xí'ín takuú. Tído tixi cháá vá kuú, dá kodó ndúta ndo xí'ín Espíritu i Ndios —kaá na.

Di'a ni kuu tá ni nana Jesús kua'an nó'o ná induú

⁶Dá ni ndat'ón ñaa tá ni nditúti ndéi xí'ín ná ñoo, ta kaá ra xí'ín ná:

—Tatá, zá ko'on ní k'i'o ní ña dándáki na ñoo yo, na Israel mií ná viti?

⁷Dá ni kaa Jesús xí'ín rá:

—Kó káni ta'an vaan ña kana'a ndo'ó ndá kuú o ndá oon ni chikaa ini tatá Ndios koo dión, chi iin tó'ón mií vá ná kómí choon kaa ndá oon kooan. ⁸Tído natiin ndó choon tá ná xing Espíritu i Ndios dákutí ná nio ndo, dá kankuei ndó k'i'o ndó kuendá sa'a yú'u noó na ñoo Jerusalén, xí'ín ndidaá ka ñoo ño'o kuendá Judea yó'o, xí'ín ndidaá kúú ñoo ño'o chí kuendá Samaria, xí'ín ndidaá kúú xían nda noo xíká cháá ka ñayuu yó'o.

⁹Dá tá ni ndi'i ni ka'an Jesús dión, dá ni xini taa ñoo ña konana na kua'an nó'o ná induú. Ta kúú ni ndu'u na tein iin vikó. Ta kúú ni da'i na noo rá.

¹⁰Ta kúú ndíta ió rá ndé'é rá chí induú noó konana Jesús kua'an nó'o ná. Kúú iin kuitíó ni sa kuíta uu taa ndíxi da'ón kuxí noo ndíta ra ñoo.

¹¹Dá ni kaa na xí'ín rá:

—Ndo'ó, taa Galilea xaan, ¿ndiva'a ndíta ndo'ó ndé'é ndó chí induú káa? Mií Jesús, na ni nana kua'an nó'o induú, tátot'on k'i'o ni xini ndo ni nana na kua'an nó'o ná induú, k'i'o dión ií vá koni ndo

nandió koo tuku na kii na —kaá ángel ñoo xí'ín rá.

Di'a nì kuu tá nì tuu iin ká taa nakuiin kakuu apóstol noo Judas

12Dá nì noo taa ñoo yúku naní Olivos, dá nì kee na kua'an nó'o ná ñoo Jerusalén, chī yati né'e tá'an xí'ín ñoo Jerusalén, chī kián tát'o'on kī'o sónó ley kuu kaka na Israel kuu nání'i ndée ná. **13**Dá tá nì nasáa na ve'e noo ndéi na ñoo, dá nì kaa na nì ku'u na ini ve'e kánóo dinī ve'e ñoo. Ta ñoo kúu noo ió Pedro xí'ín Jacobo, xí'ín Juan, xí'ín Andrés, xí'ín Felipe, xí'ín Tomás, xí'ín Bartolomé, xí'ín Mateo, xí'ín Jacobo, tá'an rá kúu de'e taa naní Alfeo, xí'ín Simón, tá'an rá kúu kuendá tã Zelote, xí'ín Judas, tá'an rá kúu ñani Jacobo. **14**Ndidaá taa yó'o kúu rá daá kuiti nátake ká'an xí'ín Ndios, ta ndéi ta'ani dao na ñá'a xí'ín rá, xí'ín María, na kúu naná Jesús, xí'ín rá kúu ñani Jesús.

15Ta tein kuu dáá ñóó, dá nì nakuiin ndichi Pedro me'i na kúu kuendá Jesús ndéi ñoo. Ta kúu ná tát'o'on iin ciento oko ñayuu. Dá nì kaa Pedro xí'ín ná:

16—Ndo'ó, ñani, miñan kánian xinkoo noo ká'an tuti iñ Ndios, ña nì ka'an mií Espíritu iñ Ndios xí'ín David tá sa na'á. Chī nì ka'an David sa'á ña kee Judas, tá'an rá nì sa'an nì nakī'o Jesús noo ndá'a tã né'e choon. **17**Ta Judas ñoo nì sa kuu iin taa nì sa káa tein ndu'u, ta nì natiin daó ta'ani ra choon xí'ín ndu'u.

18Ta nì xiin ra iin ñó'o xí'ín di'ón nì ki'in ya'i ra sa'á ña kini nì kee ra. Kúu nì kankao díní rá, ta nì ka'andi tī ra, ta kúu nì kankuei ndi'i xiti rá.

19Tá nì kandaq ini na ndéi ñoo Jerusalén ña dión nì ndo'o ra, dá nì chinaní ná ñoñó'o ñoo Acéldama. Ta to'on yó'o kóni kaa Ñó'o Nij. **20**Dión, dá nì xinkoo to'on ká'an libro Salmos, chī di'a kaáan:

Ná kandoo ndava'a ve'e ra.

Ta nì kō iin ká ná kande iñan.

Ta kaá ta'anian:

Ña iin ká va ñayuu natiin choon nì sa ne'e ra.

21Ta viti tein yó yó'o ñó'o dao taa, tá'an rá nì sa xionoo ta'ani xí'ín ndu'u ndidaá tiempo nì sa io sato'o yo Jesús xí'ín ndú, **22**nda kuu nì kasá'a dákodo ndúta Juan ñayuu, ta nda kuu nì xini ndu nì nana Jesús kua'an nó'o ná induú. Sa'á ñogó miñan kánian ndu'u iin ra tein ndu'u, dá kanoo daó rá xí'ín ndu'u kī'o ra kuendá ngó ñayuu ña miñan ndaa nì natakī Jesús —kaá Pedro.

23Dá nì xī'o na uu kuu taa ñó'o tein ñayuu ñoo. Iin rá naní José, ta naní ta'ani ra Barsabás, tá'an rá ká'an xí'ín ná Justo, ta iin ká ra naní Matías.

24Dá nì ka'an na xí'ín Ndios, ta kaá na di'a:

—Sato'o ndu Ndios, mií ní kúu ná ná'a ndi kī'o kúu níq iin rá iin ñayuu. Ta viti na'a ní noo ndú'u ndi káa iin taa yó'o nì kaxi mií ní, **25**dá kane'e daó rá choon xí'ín ndu'u, ta kane'e ra to'on ní kanoo ra, dá chī nì tuú vá Judas sa'á kuachi nì kee ra. Ta sa kua'an va ra noo kánian ko'on rá sa'á ña nì kee ra —kaá na.

26Dá nì sadikī na suerte. Ta kúu nì kasandaáan ña Matías kánian kakuu apóstol. Dá nì ndu'u na tein ndin uxī iin ká apóstol ñoo.

Di'a nì kuu tá nì nakutí nà kúú kuendá Jesús xí'ín Espíritu iì Ndios

2 ¹Tá nì kasandaá víkọ naní Pentecostés, ndéi tútí ndidaá nà kúú kuendá Jesús ini iin ve'e. ²Ta kúú iin kuití v́a nì nì'i iin ní kúú ini ve'e noọ ndéi na ñoo nì kee iin ña'a nì kii chí induú, ta kían tátọ'on iin tachì dẹen. ³Dá nì kasáa ña ndé'ẹ tátọ'on ndé'ẹ ño'ó ita. Dá nì naxingoan dinì iin rá iin nà kúú kuendá Jesús ndéi ñoo. ⁴Ta kúú ndidaá kúú ná nì nakutí xí'ín nà kúú Espíritu iì Ndios. Ta kúú nì kasá'á iin rá iin na ká'an nà dao ká yú'u, tá'an ña nì nì'i ná noọ Espíritu iì Ndios.

⁵Ta ñoo Jerusalén ñoo ndéi na Israel nì kii na ndidaá nación ño'ó ñayuu yó'o, ta ndíta ndaọ nà xí'ín choon Ndios. ⁶Tá nì seido'ọ ñayuu yó'o ña nì nì'i, dá nì nataka nà noọ ndéi nà kúú kuendá Jesús. Ta kúú nì naá v́a iní nà, chì nì seídó'o na ña iin rá iin nà kúú kuendá Jesús nì kasá'á ká'an yú'u iin rá iin ñayuu ñoo. ⁷Sa'á ñoo nì naá v́a iní nà. Dá nì kasá'á ndátó'ón tá'an ná:

—iKueídó'o ndó! ¿Á ọ duú nà Galilea kúú ñayuu ká'an káa? ⁸Ta, ɛndiva'a seídó'o yó ká'an nà iin rá iin yú'u ña kían nì katì'a yó nda nì kaki yó? ⁹Chì tein yó ño'ọ ñayuu nì kii nación Partia, xí'ín nación Media, xí'ín nación Elam, xí'ín nación Mesopotamia, xí'ín kuendá Judea, xí'ín kuendá Capadocia, xí'ín kuendá Ponto, xí'ín kuendá Asia, ¹⁰xí'ín kuendá Frigia, xí'ín kuendá Panfilia, xí'ín nación Egipto, xí'ín na ndéi chí kuendá Africa noọ ño'ọ ñoo xíká cháá ká ọ duú ñoo Cirene. Ndéi

ta'ani nà nì kii ñoo Roma. Dao ká nà kúú nà Israel, ta dao ká nà nì nduu nà kándísa to'on kándísa na Israel. ¹¹Ndéi ta'ani dao ká nà nì kii nación Creta xí'ín nación Arabia. Tído iin rá iin yó kándaọ ini ña ká'an nà káa, chì ká'an nà iin rá iin yú'u ña ká'an miá sa'á ña ndato nì kee Ndios —kaá ñayuu ñoo.

¹²Ta kúú ndidaá v́a ná nì naá iní. Ta kọ ná'á ná ndí kían nakani ini nà. Ta ndátọ'ón tá'an ná:

—¿Ndí kónì kaa ndidaá kúú ña xiníọ kuú vítì?

¹³Ta dao ká ñayuu ñoo nì kasá'á kédìkì nà nà kúú kuendá Jesús, ta kaá nà:

—Xíni va nà káa.

Di'a nì kuu tá nì daná'a Pedro noọ ñayuu sa'a Jesús

¹⁴Dá nì nakufin ndichi Pedro xí'ín ndin uxì iin ká ọa nì sa xionoo xí'ín Jesús. Ta nì'i nda'ọ nì kasá'á ká'an Pedro xí'ín ñayuu kuá'a ñoo:

—Ndo'ó, nà Israel, xí'ín ndidaá ká ndo'ó nà ndéi ñoo Jerusalén, ko'in kasto'in xí'ín ndó sa'a ndidaá ña nì kuu yó'o, sa'á ñoo kueídó'o va'a ndó ña ko'in ka'in xí'ín ndó. ¹⁵Kana'á ndó ña ni iin tó'lón ta'on ñayuu yó'o kọ xíni, tátọ'on kì'o ká'an ndo'ó nákanì ini ndo. Chì ká iin na'a iì v́a kían.

¹⁶Tído ndidaá ña yó'o kúu, dá xinkọo noọ nì ka'an Ndios xí'ín profeta Joel, tá'an nà sa kasto'on xí'ín ñayuu ña nì ka'an mií Ndios, chì di'a nì kaa nà:

¹⁷Di'a kaá Ndios: Tein kuú noọ ndí'i, dá dákoon yu'u Espírituí dinì ndidaá kúú ñayuu.

Dá kían ndidaá dẹ'e yí ndo, xí'ín ndidaá dẹ'e di'í ndo ká'an xì sa'a ndí kían vẹi koo.

Ta ndidaá takuáchí tákí koni túu
xi ña'a ndato dána'i noo xí.
Ta ndidaá na sá'ano sání kee
yu'u.

18 Ta tein kuu dáá ñóó dákoon
yu'u Espiritu'í diní taa xí'ín na
ña'a kéchóon nooí,
dá kasá'á ná ka'an na sa'a ndí
kíán vejí koo.

19 Ta kee ña'a ndato chí induú,
ta kee ta'ani yu'u ña ná'ano
noño'o yó'o,
chí koo nií, xí'ín ñó'o kéí, ta
nakuiín ndichi ño'oma,

20 ta nakuiín naa noo ndindii,
ta ndukua'a nií noo yoo.
Dión koo, dá kasandaá kuu
sato'o yo Ndios.
Ta kuu yó'o kakuu iin kuu
ká'ano,
iin kuu na'a Ndios choon ká'ano
né'e na.

21 Ta ndi ndáa miíó ñayuu nakoni
ña Ndios kúú sato'o na, noón
kúú na ni'í ña káki na.

Dión kaá tuti ií Ndios.

22 Kueídó'o va'a ndo'ó, na Israel,
ña ko'ín ka'ín xí'ín ndó. Miíán ndaa
Jesús, na ñoo Nazaret, ni sa kuu iin
taa ni na'a ña ni kii na noo Ndios,
dá chí sa kee na ña ná'ano, xí'ín ña
ndato noo ndo'ó ni kee Ndios. Ta
ná'a va'a mií ndó ndí kíán ni sa kee
na. 23 Tído ni nakí'o ñaa iin taa noo
ndá'a ndo, tát'o'on kí'o ni chíkaa ini
Ndios koo nda mií sa'a. Dá ni tiin
ñaá ndo'ó ni sa'an ndo ni sa'ání ñaa
ndó ndíka cruz xí'ín ndá'a tã kini.

24 Tído ni danátaki ñaa Ndios noo ña
ni ndo'o na ni xi'í na. Chí ña sa'ání
ñayuu kó kómían choon satã Jesús,
sa'a ñoó kó ní kandeéán ka'ání
chíchíán na.

25 Ta ni ka'an ta'ani rey David
sa'a Jesús tá sa na'a. Ta di'a ni kaa
na:

Ni xinií ña daá kuití vá ió sato'o
yo Ndios xí'ín.

Ta iin na xoo kuá'a yu'u,
sa'a ñoó ni iin tó'ón ta'on ña'a o
dáy'u'ú yu'u.

26 Sa'a ñoó kádii nda'o ini nioí.
Ta xíta yáa ló'í xí'an kádii iníán.
Ta iin ní kúú yikí koñoi nani'í
ndée xí'ín tãndeé iní.

27 Chí o dánkoo ta'on ní yu'u noo
ño'o ndii.

Ta o kónó ta'on mií ní ña natani
yikí koño yu'u, na kéchóon
noo ní.

28 Chí ni na'a ní íchí nooí noo
katakí,
dá kasandaá iin kuu, dá kadii
nda'o iní tá ná nakuiín noo
ní.

Dión ni kaa David.

29 Nani, ká'an ndaaí xí'ín ndó ña
ni xi'í tatá sá'ano yo David, ta ni
nduxi na. Ta kúú nda kuu víti nákaa
jíó ná yáí noo ni nduxi na ñoo yó'o.

30 Tído ni sa kuu na iin profeta, ta sa
ná'a va'a na ña ni xi'o Ndios to'on
na ña tein na ve'e mií ná, ñoo kana
Cristo, na dákaki ñaa, ta kakuu na
rey, tát'o'on ni sa kuu David rey noo
na ñoo yo. 31 Ta sa'a ña sa ná'a ná
ndí kíán kee Ndios, sa'a ñoó ni kaa
na ña dánátaki Ndios Cristo, na
dákaki ñaa, ta ni kaa ta'ani na ña o
kándoo ta'on nío Cristo noo ñó'o
ndii, ta ni yikí koño na o nátani
ta'an vaan.

32 Ta dión ni kuu, chí miíán ndaa
kuiti ni danátaki Ndios Jesús. Ta
ndidaá vá ndu'u kúú na ni xini ña
dión ni kuu. 33 Dá ni nãchikoo ñaa

Ndios xoo kuá'a na. Dá nì nàkì'o tatá Ndios Espíritu iì ná noo Jesús, tátò'on kì'o nì xì'o na to'on na ña kían kee na. Sa'á ñoó nì tanda'á Jesús Espíritu iì yó'o nì kasáa na noo ndú'u. Sa'á ñoó nì xini ndo'ó, ta nì seídó'o ndó ña ká'an ndu'u iin rá iin yú'u, tá'an ña ká'an iin rá iin mií ndó.

34Ta o duú David kúu na nì nana ko'on induú koo na xoo kuá'a Ndios, chî mií ná kúu na nì ka'an di'a:

Di'a nì kaa sato'o yo Ndios xí'in sato'i:

“Nakoo yo'ó xoo kuá'a yu'u,

35 nda ná nataán ndí'ii taa xiní u'u ñaá tixi sa'on.”

Dá nì kaa ta'ani Pedro:

36—Miían kánian kana'á ndidaá kúu ndo'ó, na Israel, ña miían ndaa kuiti Jesús, na nì chirkaa ndó ndika cruz, noón kúu na nì ndee Ndios kakuu na sato'o noo ndidaá kúu ña'a, ta kakuu ta'ani na na dákaki ñaá.

37Tá nì seídó'o ñayuu ñoó to'on nì ka'an Pedro, kúu nì kasá'a tá'anda tó'on ini na ndéi na. Dá nì ndato'on ná Pedro xí'in dao ka apóstol ñoó, ta nì kaa na:

—Ñani, ¿ndí kían kánian kee ndu'u, tá dáá?

38Dá nì kaa Pedro:

—Nandikó iní ndo sa'a kuachi kée ndó, ta kodó ndúta iin rá iin ndó xí'in kuu Jesús. Dá ná kì'o ká'ano ini Ndios sa'a kuachi ndo, dá natiin ndó Espíritu iì ná. 39Chî kì'o dión nì xì'o Ndios to'on na ña kee na xí'in ndo'ó xí'in de'e ndó. Ta dión ta'ani kee na xí'in ñayuu ndéi xíká cháa ka, dá chî kì'o dión nì chikaa ini mií

sato'o yo Ndios kee na xí'in ndidaá na nì kaxi mií ná kakuu ñayuu na —kaá na.

40Ta xí'in to'on yó'o, ta xí'in cháa ka to'on nì ka'an ni'ini Pedro noó ñayuu ñoó, ta nì seí nda'í na noo ná, ta kaá na:

—Kandisa ndó to'on ká'in, dá kían káki ndó noó tandó'ó vei ndo'o ñayuu kómí kuachi ndéi tiempo viti —kaá na.

41Ta kúu kuá'a nda'o ñayuu ñoó nì kandisa to'on nì ka'an na. Ta kúu nì sodó ndúta ná. Ta kuu dáá ñoó nì ndukua'a cháa ka na kúu kuendá Jesús, chî tátò'on oní ka mil ñayuu nì nduu kuendá Jesús. 42Ta ndidaá ná nì nakuja ndaa xí'in to'on dána'a apóstol. Ta iin nì nduu va na xí'in dao ka na kúu kuendá Jesús. Ta ndéi túti ná sa'ándá na pan, ta ká'an na xí'in Ndios.

Iin nì nduu ndidaá kúu na kúu kuendá Jesús

43Ta ndidaá vá ñayuu ñoó nì náa iní, ta nì yu'ú na, chî kuá'a nda'o ña'a ná'ano xí'in ña ndato nì kee apóstol ñoó. 44Ta iin nì nduu ndidaá na kúu kuendá Jesús. Ta nì chindee tá'an na xí'in ña'a ió noo iin rá iin na. 45Ta nì diko ná ñó'o ná, xí'in ndidaá ka ni ña'a ió noo ná, dá nì dasá naan noo ndidaá ná tátò'on kì'o xínño'ó ná.

46Ta iin rá iin kuu kuu sa ndítuti ná yé'é ño'o ká'ano. Ta sa nataka ta'ani na ini ve'e iin rá iin na sa sa'anda na pan, ta iin sásá'an ndi'i va na xí'an kadij iní na, xí'in ña nda'í ió ini na. 47Ta kéká'ano na Ndios. Ta ká'an va'a ndidaá kúu ñayuu ndéi ñoo ñoó sa'a ná. Ta iin

rá iin kuꝯ kuꝯ sá ndekua'a sato'o yo Ndios ñayuu, na nî natiin ña kâki na.

Di'a nî kuu tá nî nduṽa'a iin ṽa nî natií sa'a

3 ¹Iin kuꝯ, dá nî kee Pedro xí'ín Juan kua'an nduú na ve'e ño'o ká'ano, ta kían tát'on ka onî sa'ini, chî hora daá ñóó ká'an ñayuu ndéi Israel xí'ín Ndios. ²Ta sa io iin ṽa nî natií sa'a, ta nda rá nî kaki va ra káa ra dión. Ta ndidaá kuꝯ né'e ñaá ná vey na chíkoo na yé'é ño'o ñoó noó naní yé'é luu káa, dá koo ra kaka ra di'ón noó na koku'u yé'é ño'o ká'ano ñoó.

³Tá nî xini ra koku'u Pedro xí'ín Juan kua'an na ini yé'é ño'o ká'ano ñoó, dá nî kasá'a rá seí nda'í ra ña ná kî'o na di'ón noó rá. ⁴Dá nî sa nde'é Pedro xí'ín Juan noó rá. Dá nî kaa Pedro xí'ín rá:

—Kande'é ndu'u.

⁵Dá nî sa nde'é ṽa'a ñaá ṽa kú'u sa'a ñoó, chî ndátí ra ni'í rá di'ón noó ná. ⁶Dá nî kaa Pedro xí'ín rá:

—Koo ta'ón plata ni oro noó. Xí'ín kuꝯ Jesucristo, na ñoo Nazaret, ndakuiin ndichi, ta kaka kua'an —kaá na.

⁷Kúú nî tiin Pedro ndá'a kuá'a ra. Ta kúú nî nâchikani ndichi ñaá ná. Ta kúú vit'ón nî ndundakí sa'a rá xí'ín dikoo sá'a rá. ⁸Ta kúú nî ndao ra nî nakuiin ndichi ra. Kúú nî kasá'a xíka ra. Dá nî ndu'u ra kua'an ra xí'ín Pedro xí'ín Juan ini ve'e ño'o ká'ano ñoó. Xíka ra, ta kándita ra, ta kéká'ano ra Ndios nî ku'u ra kua'an ra.

⁹Ta kúú ndidaá kúú ñayuu ñoó nî xini ña xíka ra, ta kéká'ano ra Ndios

kua'an ra. ¹⁰Ta nî nakoni na ña ṽa nî sa io sa sati yé'é ño'o naní yé'é luu káa ñoó kúú ṽa ñoó. Kúú nî naá ini na, ta nî yu'ú na tá nî xini na ña nî nduṽa'a ra.

Di'a kua'an ña nî daná'a Pedro noó ñayuu kuá'a ñó'o ñoó sa'a Jesús

¹¹Ta nî tiin toon ṽa nî nduṽa'a sa'a ñoó Pedro xí'ín Juan. Ta nî naá iní ndidaá kúú ñayuu ñoó taxi tá'an na vey na kande'é ñaá ná noó kúú corredor naní Salomón. ¹²Tá nî xini Pedro ñayuu ñoó, dá nî kaa na xí'ín ná:

—Na Israel, ¿ndiṽa'a naá téi iní ndo? Ta, ¿ndiṽa'a nde'é ndó ndu'u? ¿Á ká'an ndó ña xí'ín nde'e mií ndu'u nî nduṽa'a ṽa yó'o? O, ¿á ká'an ndó ña sa'á ña kúú ndú ñayuu ṽa'a noó Ndios, sa'á ñoó nî nduṽa'a ndu ra? ¹³Mií Ndios, na nî sa ndañoo'lo tatá sá'ano yo Abraham xí'ín Isaac xí'ín Jacob tá sa na'á, noón kúú na nî ndane'e dikoo Jesús, na kúú de'e na. Noón kúú na nî nakî'o ndó noó ndá'a ṽa né'e choon. Dá nî kuñó'ó ndó na tá nî ka'an ṽa né'e choon naní Pilato dáyaá ñaá rá. ¹⁴Ta ndo'ó kúú na nî kuñó'ó na kúú na ií xí'ín na ndaa. Di'a nî xíka ndo ña yaá iin ṽa sa'ání ndii. ¹⁵Ta nî sa'ání ndo Jesús, na xí'o ña kataki chíchí yó. Tído nî nataki va na nî kee Ndios. Ta ndu'u kúú na xí'o ndaa kuendá ña kî'o dión nî kuu. ¹⁶Chî sa'á ña kándée iní ndu Jesús, sa'á ñoó nî nduṽa'a ṽa yó'o, tá'an ra nde'é ndó, ta ná'a ndó. Chî xí'ín kuꝯ mií Jesús, ta xí'ín ña kándée iní ndu'u na nî kedaá xí'ín ṽa yó'o, dá nî nduṽa'a ra, ta nî xini xí'ín noó ndidaá ndó ña dión nî kuu.

17Ta viti ndo'ó, na ñoo mií, sa ná'á véi ña sa'á ña ko ná'á ndó ndá yoo kúú ná, sa'á ñoó ni kee ndó dión xí'ín ná. Ta dión ta'ani ni ndo'o ta né'e choon noo ndo. 18Tído ni daxinkoo ndi'i Ndios ña ni ka'an ndidaá profeta na kee na. Chi ni ka'an na ña ndo'o naní nío Cristo, na dákaki ñayuu. 19Ta viti nandikó iní ndo sa'a kuachi kée ndó. Ta nandio kuéi ndó noo Ndios, dá ná dándoo na kuachi ndo, dá ná k'i'o sato'o yo Ndios ña ná koo va'a ini ndo. 20Ta tanda'á tuku na Jesucristo kii na, dá chi k'i'o dión ni chikaa ini na kee na nda mií sa'a.

21Tído miían kánian koo Jesucristo noo ió Ndios chí induú nda ná ndeyíko Ndios ndidaá kúú ña'a, chi k'i'o dión ni kaa Ndios kee na, kaá profeta na nda mií sa'a. 22Dá chi di'a ni kaa Moisés xí'ín na sá'ano ve'á ni sa ndei sa ná'á: “Ndios, na kúú sato'o yo, k'i'o na ña kana iin profeta tein na ñoo yo, ta kee na tát'o'on kée yu'u. Ta kandisa ndó ndidaá kúú to'on ka'an na. 23Dá chi taó xóo va Ndios ndidaá kúú ñayuu ko xín kueídó'o noo ka'an profeta yó'o.” Dión ni kaa Moisés.

24Ta ndidaá kúú profeta ni sa ndei nda tiempo Samuel, ta nda tiempo viti ni ka'an ta'ani na sa'a ndidaá ña'a kúu viti. 25Ta ndo'ó kúú na kánian natiin ndidaá kúú ña va'a ni ka'an profeta sa'a, ta natiin ta'ani ndó ndidaá kúú ña va'a ni kandoo Ndios kee na xí'ín na sá'ano ve'á. Dá chi di'a ni kaa Ndios xí'ín Abraham: “Ndidaá kúú ñayuu ndéi ñayuu ní'i ña va'a sa'a iin na kana tein na ve'ón”, kaá Ndios xí'ín ná.

26Sa'á ñoó tá ni danátaki Ndios de'e na, ni tanda'á ñaá ná dinñó'ó noo mií ndó, dá ni'i ndo ña va'a noo Ndios, dá kían dankoo iin rá iin ndó ña kini kée ndó —kaa Pedro.

Di'a ni kuu tá ni ka'an Pedro xí'ín ta né'e choon ña iin tó'ón Jesús kúú na dákaki ñaá

4 1Ndíta ií vá ná ká'an na xí'ín ñayuu ñoó, kúú ni kasáa ta duti, xí'ín ta sa'ándá choon noo ra ndaá ve'e ño'o ñoó, xí'ín ta saduceo. 2Ta káryíí rá xí'ín Pedro xí'ín Juan chi dána'a na noo ñayuu ñoó ña sa'á ña ni nataki Jesús, sa'á ñoó nataki ta'ani ñayuu ni xi'i. 3Dá ni tiin ñaá rá né'e ra ni sa'an ra ni sadi ra ve'e kaa. Ñoó ni sa ño'o na nda ni tui noo iin ka kuu, chi sa ni ini va kían. 4Tído kuá'a nda'o ñayuu ni seídó'o to'on ni daná'a Pedro sa'a Jesús, ta kúú ni kandisa naan. Sa'á ñoó ni ndukua'a cháá ka ñayuu kúú kuendá Jesús, ta ni kasandaá na kúú ná tát'o'on o'on mil taa.

5Tá ni tui noo iin ka kuu ñoó, dá ni nataka taa né'e choon noo na Israel ñoo Jerusalén, xí'ín ta sá'ano, xí'ín ta dána'a ley, 6xí'ín ta duti kúú noo naní Anás, xí'ín Caifás, xí'ín Juan, xí'ín Alejandro, xí'ín dao tá'an ta duti ñoó. 7Dá ni sa'an ra ni taó rá Pedro xí'ín Juan ve'e kaa, ta ndáka ñaá rá ni sa'a ra ni chikata ra me'i noo ndéi ta né'e choon ñoó. Dá ni ndat'o'ón ñaá rá, ta kaá ra:

—¿Ndá choon né'e ndo'ó ña ndúva'a ndó na kú'u? ¿Ndá kuu ni ka'an ndo, dá ni kee ndó ña yó'o?

8Kúú ni nakutí Pedro xí'ín Espíritu ií Ndios, dá ni kaa na:

—Mií ní, na né'e choon ñoo yó'o, xí'ín mií ní, na sá'ano ñoo Israel,

9míí ní kúú nà ndátó'ón ndu'u sà'á ñà vạ'a nị kee ndu xí'ín tạ nị sà kú'u yó'o, xí'ín sa'a ndi nị kuu nị nduṽạ'a ra. 10Sà'á ñoó kana'á ní, xí'ín ndidaá kúú nà ñoo Israel ñà xí'ín kuu Jesucristo, nà ñoo Nazaret, nà nị chĩrkaa ní ndĩka cruz, nà nị dạnátaki Ndios, ñoon vá kúú nà nị kedaá, dá nị nduṽạ'a tạ íin noo ní yó'o. 11Ta Jesús kúú tát'ón kị'o iin yuu, ta nị kañó'ó ñaa ndo'ó tát'ón kị'o kée tạ kava'a ve'e. Tído nị kasandaá nà kakuu na yuú tito. 12Ta kọọ kạ iin kạ nà kándée dákaki yó, dá chị kọ ní xí'o Ndios choon noo ni iin kạ nà ío ñayuu yó'o ñà dákaki na yó —kaá Pedro xí'ín rá.

Di'a nị kuu tá nị sa'anda rạ choon noo Pedro xí'ín Juan ñà ọ kánoo kạ nà dána'a nà sa'a Jesús

13Tá nị xini tạ né'e choon ñoo ñà kọ yu'ú Pedro xí'ín Juan ka'an nà sa'a Jesús, kúú nị naá iní rạ, chị ná'á rá ñà kúú ná tạ kọ ní dakuá'a, ta kúú ná tạ oon. Ta nị nakoni ñaa rá ñà nị sà xionoo na xí'ín Jesús. 14Ta nị xini ta'ani ra ñà íin ndichi tạ nị nduṽạ'a ñoo noo rá, sà'á ñoó kọ ní kúú ta'on ketó'ón ñaa rá. 15Dá nị sa'anda rạ choon ñà ná keta tóo Pedro xí'ín Juan satạ vé'e. Dá nị kasá'á ndátó'ón kue'é rạ ndéi ra, 16ta kaá rạ:

—¿Ndí koo kee yó xí'ín tạ ñoo viti? Chị mi'fan ndaa ndisa nị kee ra iin ñạ'a ndato, ta ndidaá kúú ñayuu ndéi ñoo Jerusalén yó'o ná'á ñà dión nị kee ra. Ta ọ kúú ta'on kaa yọ ñà kọ kían ñà ndaa. 17Sà'á ñoó ná dáyuu'ú yọ rá, dá ná dá'a kạ ni kanoo ra kast'ón ra xí'ín ñayuu sa'a Jesús, dá kían ná ọ náka'ani

cháá kạ tọ'on sa'a Jesús noó ñayuu ñoo yọ —kaá rạ.

18Dá nị kana ñaa rá. Dá nị sa'anda rạ choon noo ná ñà ná dá'a kạ ní ka'an nà, ta dána'a nà sa'a Jesús.

19Dá nị kaa Pedro xí'ín Juan xí'ín rá:

—Taó kuendá vạ'a ní, á ñà vạ'a kían noo Ndios ñà kueídó'o cháá kạ ndu'u noo ká'an míí ní ọ duú noo ká'an Ndios. 20Chị ọ kúú ta'on dánkoo ndu'u ñà ka'an ndu sà'á ñà nị xini ndu, xí'ín sà'á ñà nị seídó'o ndu.

21Tá nị ndi'i nị kee ra tạtạ dáyuu'ú ñaa rá, dá nị dayáá ñaa rá, dá chị kọ ní ni'í rá ndạ sa'a dándó'o ra níó ná, chị ndidaá kúú nà ñoo ñoo kéká'ano na Ndios sà'á ñà ndato nị kee na.

22Tạ nị sà kú'u sa'a ñoo, uu diko cháá kạ kuia ío rạ tá nị nduṽạ'a ra nị kee Ndios.

Di'a kua'an ñà nị xikạ nà kúú kuendá Jesús noo Ndios

23Tá nị ndi'i nị dayáá ñaa rá, dá nị sa'an nà noo ndéi dao kạ nà kúú kuendá Jesús. Ta nị nakani na xí'ín ná ndidaá kúú ñạ'a nị ka'an tạ dutị saku'a'ạ xí'ín tạ sá'ano. 24Tá nị kanda'ạ ini nà tọ'on nị kaa tạ né'e choon ñoo, kúú ndidaá kúú ná nị kasá'á ká'an xí'ín Ndios, ta kaá nà:

—Sato'o ndu Ndios, míí ní kúú nà ká'ano. Míí ní kúú nà nị kava'a induu xí'ín noñó'o xí'ín taño'o, xí'ín ndidaá kúú ñạ'a ío no'án. 25Ta xí'ín yú'u David, nà sà kẹchóon noo ní, nị ka'an ní di'a:

¿Ndiva'a nị nduton'óo téi ñayuu ndéi ñayuu yó'o?

Ta, ¿ndiva'a ná'ani ini nà kee na ñà kọ chón?

26 Chì nì ndìtútí tã kúú rey dándáki ñayúú yó'o, xí'ín tã né'e choon,
dã nãã rã xí'ín Ndios, nã kúú sato'o yo, xí'ín Cristo, nã dákáki ñãã.

27 Ta mífã ndaa dión nì kuu ñoo yó'o viti, chì nì ñakí'ín tá'an Herodes xí'ín Poncio Pilato, xí'ín tã tũkú, xí'ín nã Israel. Dã nì ndakuei na nì nãã nã xí'ín de'e iì ní Jesús, na nì kaa ní. **28** Dã chì kì'o dión nì chikaa ini míf ní koo ndã míf sa'a, ta dión nì kee ní. **29** Sa'a ñoó, sato'o ndũ Ndios, sã ná'á ní ñã ká'an tã né'e choon kendava'a ra xí'ín ndu'u. Sa'a ñoó kee ní ñã manì kì'o ní ndée ndu'u, nã kúú nã kéchóon noo ní, dã ná o yu'ú ndu'u ka'an ndũ sa'a to'on ní. **30** Ta xí'ín ndá'a míf ní nduva'a ní nã kú'u. Ta kee ní ñã'a ná'ano xí'ín ñã'a ndato xí'ín kuu de'e iì ní Jesús.

31 Tá nì ndi'i nì ka'an nã xí'ín Ndios, ta kúú nì tãan noo ndéi na ñoó. Ta kúú ndidaá ná nì ñakutí xí'ín Espíritu iì Ndios. Ta kò ní yu'ú na ka'an nã sa'a to'on va'a Ndios.

Iin tó'ón vá nì sã kuu ñaxintóni ndidaá nã kúú kuendá Jesús

32 Iin tó'ón vá nì sã kuu ñaxintóni ndidaá kúú nã kúú kuendá Jesús, ta iin tó'ón nì sã kuu nío ná. Ta ni iin tó'ón ná kò ká'an ñã ñã'a míf ná kían kómí ná, chì ñã'a ndi'i va na kían, kaá nã. **33** Ta xí'ín ndée xí'o Ndios nì ñan'a nã kúú apóstol noo ñayuu, chì xí'o ndaa nã kuendá ñã mífã ndaa kuiti nì ñataki sato'o yo Jesús. Ta ku'a'á nda'o ñã manì sã chindeé Ndios ndidaá nã kúú kuendá Jesús, **34** sa'a ñoó ni iin tó'ón

ta'on ñã'a kò ní sã kamanì noo ni iin na. Dã chì ndidaá kúú nã ió ñó'o, xí'ín nã ió ve'e nì sã ñikó nãan, ta né'e na ñi'ón nì ni'í ná sa'an nì saã nã, **35** ta nì xí'o nãan noo apóstol, dã nì xí'o na cháá cháá ñi'ón ñoó noo iin rá iin ñayuu táto'on kì'o xínñó'ó nãan.

36 Ta dión ta'ani nì kee iin tãa naní José, tá'an rã nì chinanì nã kúú apóstol Bernabé. Kuu yó'o kóni kaa tãa xí'o tãndeé iní. Ta tãa yó'o kúú iin tãa nì kii tein nã ve'e Leví. Ta kúú rá tã kuendá Chipre. **37** Chì nì ñikó rá iin ñó'o kómí rá. Dã né'e ra ñi'ón ñoó nì saã rã nì xí'o raan noo nã kúú apóstol ñoó.

Di'a nì ndo'o iin tãa naní Ananías xí'ín ñadi'í rã naní Safira

5 **1** Tído nì sã ió iin tãa sã naní Ananías, ta ñadi'í rã nì sã naní Safira. Ta nã yó'o nì ñikó iin tá'í ñó'o ná. **2** Dã nì taó xóo ra cháá ñi'ón noo ñã nì ni'í rá sa'a ñó'o rá. Ta ná'á ñadi'í rã ñã dión nì kee ra. Ta nì xí'o ra sava'a ñi'ón nì kãndoo ñoó noo apóstol. Ta nì kaa rã ñã kì'o dión kúú vá ñi'ón nì ni'í rá sa'a ñó'o rá. **3** Dã nì kaa Pedro xí'ín rá:

—Ananías, ¿ndiva'a nì sonó ní nì ku'u ñã u'u ini nío ní, dã ka'an to'ón ní noo nã kúú Espíritu iì Ndios? Chì nì taó xóo ní cháá ñi'ón noo ñã nì ni'í ní sa'a ñó'o ní. **4** Ñã'a míf vá ní nì sã kuu ñó'o ñoó. Dã tá nì ndi'i nì ñikó nãan, ¿á kò ná'á ta'on ní ñã kuu va kee ní xí'ín ñi'ón ñoó ndi kì'o ká'an míf ní kee ní xí'án? Ta, ¿ndiva'a nì ñakani ini ní ka'an to'ón ní? Chì kò ní ká'an to'ón ta'on ní noo tãa, noo Ndios vá nì ka'an to'ón ní.

5Tá nì seido'o Ananías to'on yó'o, kúú nì kankao va ra nì xí'ì rā. Ta ndidaá kúú ñayuu nì yu'ú nda'o tá nì nì'ì tó'on na ñā dión nì ndo'o ra.

6Dá nì kasáa dao takuáchí yí. Dá nì chituu xì yikí koño rā xí'ín iin dá'on. Dá né'e ñāá xí nì sa'an xì nì dandúxi xì.

7Tá nì ya'a tátò'on onì hora, dá nì kasáa ñadi'í Ananías. Ta kò xínì ta'an vaán ndí kían nì ndo'o yíjan.

8Dá nì ndatò'ón ñāá Pedro:

—Ka'an ndaa ní xí'ín yu'ù. ¿Á tátò'on kì'o kaá ndò nì ñìkó ndó ñò'o ñòó, á kì'o dión nì ñìkó ndóan?

Dá nì kaaan:

—Jaan. Miíjan ndaa dión vá nì ñìkó ndóan.

9Dá nì kaa Pedro xí'án:

—¿Ndiva'a iin nóo nì ndatò'ón ndó ñā korndodó ndó nā kúú Espíritu sato'o yò Ndios? Yé'é káa vei takuáchí nì sa'an nì dandúxi yí ní. Ta vití'ón kane'e ta'ani xì mií ní ko'on xì.

10Ta kúú vití'ón vá nì kankao ñā'a ñòó noo sá'a Pedro, kúú nì xí'ì vaán. Tá nì ndu'u takuáchí ñòó, ta kúú sà nì xí'ì vaán. Dá nì taó ñāá xí né'e xì nì sa'an xì nì dandúxi xì ñìjñ noo nákaa yikí koño yíjan ñòó. 11Ta kúú nì yu'ú nda'o ndidaá kúú nā kúú kuendá Jesús xí'ín dao kà ñayuu tá nì nì'ì tó'on na ñā dión nì ndo'o Ananías xí'ín ñadi'í rā.

Kua'á nda'o ñā'a ná'ano xí'ín ñā ndato nì kee nā kúú apóstol

12Ta nì kee apóstol ñā'a ná'ano xí'ín ñā'a ndato noo nā ñoo ñòó. Ta ndéi tútí nā kúú kuendá Jesús yé'é corredor naní Salomón. 13Ta kò ní xí'o ndéi iní dao kà ñayuu ndu'u na

naki'in tá'an na xí'ín nā kúú kuendá Jesús, tído va'a nda'o ká'an nā ñoo ñòó sa'a ná. 14Ta kúú kua'á nda'o taa xí'ín nā ñā'a nì kandísa to'on va'a nì ñā'a apóstol ñòó, sá'a ñòó nì ndukua'a cháá kà nā kúú kuendá sato'o yò Jesús. 15Ta nì taó ñayuu ndéi ñoo ñòó nā kú'ù satā vé'e, ta nì chinóo ñāá ná noo iin xito, o noo iin yúu. Dá nì chindei ñāá ná íchì noo ya'a Pedro, dá va'ará konda'ì óon na ná ya'a satā nā kú'ù ñòó, dá ná nduva'a na. 16Ta kúú kua'á nā ndéi ñoo yati ñòó vei na ñoo Jerusalén, ta né'e na nā kú'ù vei na xí'ín nā ndó'o naní nio kée espíritu kini. Ta kúú ndidaá vá ná nì nduva'a.

Di'a nì kuu tá nì taán tã né'e choon nā kúú apóstol ve'e kaa

17Dá nì ndakuei tã dutì kúú noo xí'ín taa kí'in tá'an xí'ín rá, tá'an rā kúú tã saduceo, chí nì nakutí rá xí'ín ñā u'ù inì rā. 18Kúú nì tiin ra nā kúú apóstol, dá nì sa'an rā nì sadi ñāá rá ve'e kaa. 19Tído nì kasáa iin ángel nì kii noo sato'o yò Ndios sakuaá dáá ñòó noo ñò'o na ve'e kaa. Dá nì sonó ná yé'án. Dá nì taó ñāá ná. Dá nì kaa ángel ñòó xí'ín ná:

20—Kua'án ndò, ta nakujta ndó noo kúú yé'é ñò'o ká'ano. Ta kastò'on ndó xí'ín ñayuu ndéi ñòó sá'a to'on, ñā xí'o ñā kataki chíchí ná.

21Tá nì ndi'ì nì seido'o na ñā nì ka'an ángel ñòó, dá nì kee na kua'an nā. Tá nì tũu noo iin kà kuu, dá nì ku'u na yé'é ñò'o ká'ano. Dá nì kasá'a ná dána'a nā to'on Ndios.

Dá nì nataka tũu tã dutì kúú noo xí'ín ndidaá kà nì taa kí'in tá'an

xí'ín rá. Dá nì nàkana ra ndidaá t̃a n̄'e choon xí'ín ndidaá t̃a sá'ano ndéi Israel, ta nì kee ra iin junta ká'ano. Dá nì sa'anda r̃a choon ña ná ko'on soldado taó rá apóstol ñó'o ve'e k̃a kas̃a r̃a, ká'án rá. **22**Tído, tá nì s̃a r̃a yé'é k̃a ñóo nì s̃a ndé'é rá, ta kúú k̃o k̃a apóstol ñóo ñó'o ñóo. Dá nì n̄andió kuéi ra kua'an r̃a kast̃on ra xí'ín t̃a n̄'e choon. **23**Tá nì s̃a r̃a, dá nì kaa r̃a:

—Tá nì s̃a nd̃u yé'é k̃a, kúú ndadí toon vaan. Ta kúú ndíta soldado yé'é k̃a ñóo ndaá r̃a. Tído, tá nì sonó ndú yé'án, ni iin tó'on k̃a t̃a k̃o ñó'o inian —kaá r̃a.

24Tá nì seido'o t̃a dut̃i kúú n̄o, xí'ín t̃a sa'ándá choon n̄o t̃a ndaá yé'é ño'o, xí'ín t̃a dut̃i saku'a'a, kúú nì kasá'á nákani ini r̃a: “¿Ndeí ndi'i ví ña nì kuu di'a viti?” **25**Kúú nì kasá'a va iin t̃a. Dá nì kaa r̃a xí'ín rá:

—Tá'an t̃a nì sadi nd̃o ve'e k̃a ñóo, yé'é ño'o ká'ano va ndíta roón d̃ana'a r̃a n̄o n̄a ñoo ỹo —kaá r̃a.

26Dá nì sa'an t̃a sa'ándá choon n̄o t̃a ndaá yé'é ño'o ñóo xí'ín r̃a ñó'o t̃ixi ndá'a rá nì s̃a ki'in ra apóstol ñóo. Tído k̃o ní k̄endaṽa'a ta'on ra xí'ín ná, ch̃i yu'ú r̃a ña chiyúú ñaá ñayuu ndéi seídó'o ñaá ñóo. **27**Dá ndáka ñaá rá nì s̃a r̃a ve'e n̄o nì n̄ataka ndidaá r̃a kómí choon ná'ano ñóo, dá nì nak̃i'o ñaá rá n̄o rá. Dá nì ndato'on ñaá t̃a dut̃i mií n̄o, **28**ta kaá r̃a:

—¿Á k̃o ní sa'ándá ta'on ndu choon n̄o nd̃o ña ná dá'a k̃a ni kanoo ndó d̃ana'a nd̃o s̃a'á t̃a ñóo? Tído viti iin ní kúú ñoo Jerusalén yó'o nì nak̃a'ani ña d̃ana'a nd̃o. Ta ch̃ínóo kũachi nd̃o ndu'u ña nì sa'ání ndú t̃a ñóo —kaá r̃a.

29Dá nì n̄andió n̄'e Pedro xí'ín dao k̃a apóstol ñóo to'on n̄o rá, ta kaá n̄a xí'ín rá:

—Káni cháá k̃a k̃a k̃ueídó'o ndu choon sa'ándá Ndios, ndi'i, dá kee ndu choon sa'ándá t̃a. **30**Tatá Ndios, n̄a nì s̃a ndaño'o n̄a sá'ano ve'á, n̄ón kúú n̄a nì d̃an̄at̃aki Jesús, n̄a nì sa'ání ndo'ó tá nì ch̃ir̃kaa ndó n̄a nd̃ika iin ỹito. **31**Ta n̄a yó'o kúú n̄a nì ch̃indaya'i mií Ndios, ch̃i nì ch̃ik̃o ñaá ná xoo ku'á n̄a. Ta nì ndee ñaá ná n̄a kómí choon s̃a ñayuu, ta nì ndee ta'ani ñaá ná n̄a dák̃aki ñaá. Dión, dá ná nandikó ini n̄a Israel s̃a'á kũachi k̄ee na, dá ku'u ká'ano ini Ndios sa'a ná. **32**Ta ndu'u kúú n̄a xí'o ndaá kuendá sa'a ndidaá ña yó'o. Ta n̄a kúú Esp̃iritu ĩi, n̄a xí'o Ndios n̄o n̄a seídó'o ñaá, n̄ón ta'ani kúú n̄a xí'o ndaá kuendá ña dión kíán —kaá n̄a.

Di'a kua'an ña nì ka'an iin t̃a naní Gamaliel

33Tá nì seido'o ra to'on yó'o, kúú nì k̃aryíi nd̃a'o ra. Dá nì ka'án rá ka'ání ñaá rá. **34**Dá nì nd̃akuñ̃i ndichi iin t̃a fariseo n̄'e choon naní Gamaliel, ta kúú rá iin t̃a d̃ana'a ley. Ta t̃a nd̃aya'i nd̃a'o kúú rá n̄o ndidaá n̄a ñoo ñóo. Dá nì sa'anda r̃a choon ña ná taó tóo ra apóstol ñóo s̃a vé'e.

35Tá nì ndi'i, dá nì kaa r̃a xí'ín dao k̃a t̃a n̄'e choon ñóo:

—Ndo'ó, t̃a ñoo Israel, ka'i va'a ini nd̃o á va'a ni ká'án ndó kee ndó dión xí'ín t̃a ñóo. **36**Dá ch̃i tá s̃a cháá, dá nì nd̃akuñ̃i iin t̃a naní Teudas. Ta nì ch̃indaya'i ra mií rá, ta tát̃o'on kom̃i ciento kúú t̃a nì s̃a ndita xí'ín rá. Tído nì sa'ání vá ñaá

ná. Ta nì xit̃a noo ndidaá kúu t̃a nì s̃a ndita xí'ín rá. Ta kúu nì naá vá noo rá. ³⁷Tá nì ndi'i, dá nì ndakuf̃in iin t̃a Galilea naní Judas tein kuu nì nachikodó ña ñoo yó kuu ná noo tuti t̃a né'e choon. Ta kúu kua'a ta'ani t̃a ñoo yó nì s̃a ki'ín tá'an xí'ín rá. Tído nì sa'ání ta'ani ñaá ná. Ta kúu ndidaá t̃a s̃a ndita xí'ín rá nì xit̃a noo kua'an. ³⁸Sa'á ñoó ká'ín xí'ín ndó, o s̃a dáta'an k̃a ndo t̃a káa, ta dáyaá ndo rá. Ch̃i tá choon kée ra kúu ña'a t̃a o tá kían to'on ká'an t̃a oon, dá kían naá vá nooán. ³⁹Tído tá kían ña'a Ndios, dá kían o kúu ta'on dánaá ndoán. Kaon koo ndó, ch̃i oon ni ví ña ndo xí'ín Ndios —kaá Gamaliel ñoó.

⁴⁰Ta kúu nì nata'an va ini r̃a to'on nì ka'an Gamaliel ñoó. Dá nì kana tuku ra apóstol ñoó. Dá tá nì ndi'i nì kani ra sata ná xí'ín chirrión, dá nì sa'anda r̃a choon noo ná ña ná dá'a k̃a nì ka'an ña sa'a Jesús. Dá ví nì dayáá ñaá rá kua'an ña.

⁴¹Dá nì kankuei na noo t̃a né'e choon kua'an ña. Tído kádií nda'o ini ña, ch̃i nì sonó Ndios ña nì ndo'o nío ná sa'a Jesús. ⁴²Ta ndidaá kuu ñó'o na dána'a ña ini ve'e ño'o ká'ano, xí'ín iin rá iin ve'e ñayuu, ta k̃o ní dánkoo ta'on na ña dána'a ña sa'a Jesucristo.

Di'a nì kuu tá nì kaxi ña kúu kuendá Jesús us̃a t̃a ña kane'e ra iin choon ká'ano

6 ¹Ta tiempo daá ñoó ndúkua'a k̃a ña kúu kuendá Jesús kua'an ña. Kúu nì kasá'á ña ká'an yú'u griego ká'an kuách̃i ña xí'ín ña ká'an yú'u hebreo. Ch̃i kaá ña ña k̃o xí'o ndús'ano na ña'a kasá'an ña

kuáan ká'an yú'u griego tát̃o'on k̃i'o kánian ni'í ná iin rá iin kuu kuu.

²Ta ndin ux̃i uu apóstol ñoó nì nditút̃i ndidaá kúu ña kúu kuendá Jesús. Dá nì kaa ña xí'ín ná:

—K̃o vá'a ta'on ña kían chituu tóo ndu'u ña dána'a ndu to'on va'a Ndios, dá nono ndú ña kían dasá ndú ña'a kasá'an ñayuu. ³Sa'á ñoó, ñani, va'a cháá k̃a ña ná kaxi ndó us̃a t̃a tein mii ndó xa'an, ta ná kakuu ra t̃a ndíta ndaa xí'ín Ndios noo ñayuu, t̃a nì nakutí xí'ín Espiritu ií Ndios, t̃a nì nakutí ta'ani xí'ín ña ndichí. Dá k̃i'o ndu choon yó'o noo rá kee ra, ⁴dá kían ná o k̃atuu ndu ña ká'an ndu xí'ín Ndios, ta ni ña dána'a ndu'u to'on na —kaá apóstol.

⁵Ta kúu ndidaá vá ñayuu ñoó nì nata'an ini ña dión koo. Dá nì kaxi na iin t̃a naní Esteban, ch̃i kándée ká'ano iní ña Ndios, ta nì nakutí nío ná xí'ín Espiritu ií. Ta nì kaxi ta'ani na Felipe, xí'ín Prócoro, xí'ín Nicanor, xí'ín Timón, xí'ín Parmenas, xí'ín Nicolás, t̃a ñoo Antioquía, t̃a s̃a kándisa tát̃o'on kándisa ña ndéi Israel. ⁶Dá ndáka na ndin us̃a t̃a ñoó nì sa'a ña noo apóstol. Dá nì chikodó ná ndá'a ná diní ná. Dá nì xik̃a ña ña maní noo Ndios sa'a ndin us̃a t̃a ñoó.

⁷Ta kúu nì nak̃a'ani cháá k̃a to'on va'a sa'a sato'o yó Jesús, sa'á ñoó nì ndukua'a ña kúu kuendá Jesús ñoo Jerusalén. Ta kúu kua'a ta'ani t̃a dut̃i nì kasá'á kándisa ña ndaa sa'a Jesús.

Di'a nì kuu tá nì tiin dao t̃a Esteban ndáka ra kua'an r̃a noo t̃a né'e choon

⁸Kua'a ña maní nì kee Ndios xí'ín Esteban, ta nì nakutí ná xí'ín ndée

Ndios, sa'á ñoó nì sa kandeé ná sa kee na kua'á nda'o ña ná'ano xí'ín ña ndato tein ñayuu ndéi ñoo ñoo. ⁹Ta kúú nì ndakuei dao taa ño'o ve'e noo ná'taka na Israel, ña ká'an xí'ín ná, ve'e na ko ño'o ka tixi ndá'a iin sato'o, ta nì ndakuei ta'ani dao ra ñoo Cirene, xí'ín ra ñoo Alejandría, xí'ín ra kuendá Cilicia, xí'ín ra kuendá Asia. Dá nì kasá'á rá ndátó'ón kuáchì ra xí'ín Esteban. ¹⁰Tído ko ní kandeé ta'on ra dátúú rá noo ká'an na, chí kómí ná ña ndichí kée Espíritu iñ Ndios.

¹¹Dá nì chiya'i ra dao taa ña ná ka'an ra ña nì seídó'o ra ká'an ndava'a Esteban sa'a Moisés, xí'ín sa'a Ndios. ¹²Ta dión nì kee ra, dá nì nakuina vaq na ñoo xí'ín ndidaá ta sá'ano, xí'ín ndidaá ta dána'a ley. Dá nì natuu ra nì tiin ra Esteban. Dá ndáka ñaá rá nì saq ra noó ta né'e choon. ¹³Dá nì chikata ra taa ká'an to'ón sa'a Esteban, dá kaa ra:

—Taa yó'o kúú ra ko sá tuu ta'on ra ña ká'an ndava'a ra sa'a ve'e ño'o iñ yo, xí'ín sa'a ley Moisés. ¹⁴Chì nì seídó'o ndu'u ká'an ra sa'a Jesús, ra ñoo Nazaret, ña roón kúú ra ko'on nakani ndi'i ve'e ño'o ká'ano yó, ta nadaon ra ña nì dankoo Moisés keeá —kaá ra.

¹⁵Ta ndidaá taa ndéi noó tá'anda choon ñoo, tá nì sa nde'é rá noo Esteban, ta kúú nì xini ra ña ndato nda'o noo ná tátó'on ndato noo iin ángel.

Di'a kua'an ña nì ka'an Esteban xí'ín ta né'e choon

7 ¹Dá nì ndato'ón ñaá ta dutì mií noó:

—¿Á ña ndaa kúú ña ká'an taa kaa sa'on?

²Dá nì kaa Esteban xí'ín rá:

—Kueídó'o ndó ña ko'in ka'in xí'ín ndó, ñani, ndo'ó, ta sá'ano viti. Na ndato nda'o kúú Ndios, ta nì na'a na mií ná noo tatá sá'ano yo Abraham tá nì sa io na chí nación naní Mesopotamia, tá ko ñá'a ko'on na koo na ñoo naní Harán. ³Dá nì kaa Ndios xí'ín ná: “Dánkoo ñoo noo ióon xaan, ta dánkoo ndidaá kúú tá'ón. Ta kua'an kooón noño'o ko'in na'i nooon.”

⁴Dá nì keta na noño'o na Caldea kua'an na. Dá nì sa'an na nì sa io na ñoo naní Harán. Ta ñoo nì xí'i tatá na. Dá ndáka ñaá Ndios nì saq na noño'o yó'o noo ndéi yó viti. ⁵Tído ni lú'u ta'on ño'o yó'o ko ní xí'o Ndios ni'i ná, ni noo kuein sa'a ná. Tído nì ka'an Ndios ña k'i'o naan noo mií ná xí'ín noó de'e na, xí'ín noó de'e ñání na, va'ará ko ñá'a kandeí de'e Abraham tiempo daá ñoo. ⁶Ta nì ka'an ta'ani Ndios ña de'e ñání na xí'ín de'e díkó na kakuu na tukú kandeí nda'í iin ka ñoo. Ta kaño'o na tixi ndá'a na ñoo ñoo, ta kendava'a na xí'ín ná noo komi ciento kua. ⁷Ta nì kaa ta'ani Ndios di'a: “Ta yu'u kúú na keyíko sa'á na ñoo, na kendúsa xí'ín ñayuuí ña kechóon na noo ná. Tá nì ndi'i, dá kankuei ñayuuí kii na kandeí na noño'o yó'o, ta yó'o kandaño'o na yu'u.”

⁸Tá nì ndi'i, dá nì kandoo Ndios xí'ín Abraham ña ta'anda ñií ná xí'ín ndidaá de'e na, ta ñoo káan ná'a ña nì xí'o Ndios to'on na noo ná. Sa'á ñoo, tá nì sa io de'e Abraham nì sa naní Isaac, dá nì sa'anda na ñií xí tá nì xino xi ona kuu. Dá tá nì sa io de'e Isaac nì sa naní Jacob, dá nì

sa'anda ta'ani na ñĩ xí. Ta dión ta'ani nĩ kee Jacob xí'ín ndin uxí uú de'e yíí nā, tá'an nā nĩ sá kuu ndin uxí uú tatá sá'ano yó.

⁹Tído sá'á ñā u'u ini tatá sá'ano yó, sá'á ñóó nĩ ñĩkó ná ñani ló'o nā José ñóó taa Egipto. Tído nĩ sá io va Ndios xí'ín José, ¹⁰ta nĩ chĩndeé ñāá ná ñóó iin rá iin tãdó'ó nĩ sá ndo'o na. Ta nĩ kemáñi ñāá ná, ta nĩ xí'o na ñaxintóni ndichí ñóó ná tá nĩ sá iin na ñóó Faraón, tã kúú rey Egipto. Dá nĩ xí'o ra choon ká'ano ñóó ná ñā dándáki na Egipto, xí'ín ve'e mií rey ñóó.

¹¹Dá nĩ kasáa tamā iin ní kúú kuendá Egipto xí'ín Canaán. Ta nĩ ndo'o ndā'o níó ndidaá ñayuu. Sā'á ñóó kó ní nĩ'í nā sá'ano ve'e yó ñā keí ná. ¹²Tá nĩ nĩ'í tó'on Jacob ñā ió tirió chí Egipto di'a, dá nĩ tanda'á ná de'e na, nā sá kuu tatá sá'ano yó, nĩ sa'an nā Egipto. Ta ñā yó'o nĩ sá kuu ta'ándá mií ñóó nĩ sa'an nā.

¹³Dá tá nĩ sa'an nā ta'ándá kúú uú, ndā daá, dá nĩ kastó'on José xí'ín ñani nā ndá yoo kúú ná. Dá nĩ kandaā ta'ani ini Faraón ndei nĩ kixi José, ta ndá yoo kúú nā ve'e na.

¹⁴Dá nĩ sa'anda José choon ñóó ñani nā ñā ná no'o nā nakuaka na tatá nā Jacob xí'ín ndidaá kúú nā ve'e na, dá ná kasā nā Egipto. Ta nĩ sá kúú ná onĩ diko sa'on ñayuu.

¹⁵Ta dión nĩ kuu. Dá nĩ kasáa Jacob xí'ín ndidaá nā ve'e na kandeí na Egipto. Ta ñóó nĩ sá io Jacob ndā ñóó nĩ xí'í nā. Ta ñóó ta'ani nĩ xí'í tatá sá'ano yó. ¹⁶Tído nĩ sa'an nā ñóó yó nĩ dandúxi na lásá nā iin ñóó naní Siquem ini iin káo, ñā nĩ xiin Abraham ñóó de'e iin tã ñóó Siquem nĩ sá naní Hamor.

¹⁷Dá tá sá kua'an xĩkoo to'on nĩ xí'o Ndios ñóó Abraham, kúú sá nĩ ndukua'á ndā'o nā ve'e yó ndei Egipto, ¹⁸ndā rá nĩ kasá'á dándáki iin ká rey Egipto. Ta kó ná'á ta'on ra sá'á ñā va'a nĩ kee José ñóó ñóó. ¹⁹Sā'á ñóó nĩ kasá'á rá danda'í rā nā sá'ano ve'e yó, ta nĩ kendava'a ra xí'ín ná, ta nĩ kendúsa rā xí'ín ná ñā ná kata ndava'a na de'e yíí kuálí ná, ta duú nĩ kaki, dá ná kuu xí.

²⁰Ta mií tein kuú dáá ñóó nĩ kaki Moisés. Ta nĩ sá kuu xi iin taleé ñóchí káa ñóó Ndios. Ta nĩ xito va ñāá nā ve'e xi onĩ yoo. ²¹Tído nĩ ñakana ñāá ná tátó'on nĩ ta'anda choon. Ta kúú mií de'e di'í Faraón nĩ ñaki'in ñāá. Ta nĩ ñakuá'ano ñāáán tátó'on de'e miíán. ²²Ta kúú nĩ ñakuá'a Moisés ndidaá ñā ndichí ñakuá'a nā Egipto. Ta ndichí nā xí'ín to'on ká'an nā, ta kándéé ná kée na ndá choon kúú mií vá.

²³Tá nĩ xĩkoo Moisés uú diko kuia, dá nĩ chĩkaā ini nā ko'on nā koto ni'ini na nā ñóó nā, nā Israel ndei Egipto. ²⁴Dá tá nĩ xini Moisés ñā kéndava'a iin rā Egipto xí'ín iin tã ñóó nā, dá nĩ chĩndeé ñāá ná. Kúú nĩ sa'ání vá ñāá ná sá'á ñā nĩ kendava'a ra xí'ín iin rā ñóó nā. ²⁵Chĩ nĩ ka'an ná ñā kandaā ini nā ñóó nā ñā mií Ndios kúú nā nĩ kaxi ñāá kua'an nā chindeé ñāá ná, dá kankuei na tixi ndá'a rā ñóó ñóó. Tído kó ní kandaā ta'on ini nā ñóó nā ñā dión kián.

²⁶Tá nĩ kasandaá iin ká kuú, dá nĩ xini Moisés ñā ndei uú taa Israel naá tá'an mií rá. Dá nĩ ka'an ná nachindei va'a ñāá ná, chĩ nĩ kaa na xí'ín rá: “In ñani kúú vá ndo'ó. ¿Ndiva'a dár'u'u tá'an ndó?”, kaá

na. ²⁷Dá nì chĩtuu ƿa kéndava'a xí'ín ñani ƿa ñoó noo ká'an Moisés. Dá nì kaa ƿa xí'ín ná: “¿Ndá yoo nì chĩkani yo'ó kakuuón iin ƿa sa'ándá choon noo ndú'u o iin ƿa káyiko sa'á ndu'u? ²⁸¿Á kóni ta'ani yo'ó ka'ánóon yu'u tátò'on nì keeón nì sa'ánóon iin ƿa Egipto koni?”, kaá ƿa xí'ín ná. ²⁹Tá nì seido'o Moisés ña nì ka'an ƿa dión, kúu nì xino na kua'an xiká ná nda noo naní Madián. Ta ñoó nì sa io na nì sa kuu na iin ƿa tukú. Ta ñoó ta'ani nì sa io uu de'e na.

³⁰Dá tá nì ya'a uu diko ka kuia, dá nì na'a noo iin ángel tein ño'ó ita kánkuei tein iin yitó táka ló'o iin noo kúu noño'ó ichí sa'a yúku naní Sinaí. ³¹Ta kúu nì naá vá ini Moisés tá nì xini na ña dión kúu. Dá nì natuu yati na kande'é va'a na. Ta kúu ñoó nì seido'o na nì ka'an tachi sato'o yó Ndios: ³²“Yu'u kúu Ndios, na nì sa ndaño'o na sá'ano ve'ón, chĩ yu'u kúu Ndios noo Abraham, ta yu'u kúu Ndios noo Isaac, ta yu'u kúu Ndios noo Jacob”, kaá Ndios xí'ín ná. Ta nì kasá'a ndéi Moisés ña nì yu'u na. Ta kúu kò ní xì'o ndeé ka iní na kande'é ná. ³³Dá nì kaa sato'o yó Ndios xí'ín ná: “Taó ndisa ño'o sa'on, chĩ ño'o ii kíán séin ni'ínón xaan. ³⁴Miían ndaa kuiti kíán xiní yu'u ña nda'í nda'o ndó'o nío ñayuuí ndéi na Egipto. Ta miían ndaa seídó'i ña nda'í nda'o ndé'i na. Sa'á ñoó nì kasáai dákakii na. Ta viti nakíi yati cháa ka, chĩ tanda'á yu'u yo'ó ko'on ñoo Egipto”, kaá Ndios xí'ín Moisés.

³⁵Ta Moisés yó'o kúu na sa nì kuñó'ó vá ñayuu ñoó, chĩ di'a nì kaa na xí'ín ná: “¿Ndá yoo nì

chĩkani yo'ó ña kakuuón iin ƿa sa'ándá choon noo ndú'u o iin na káyiko sa'á ndu'u?”, kaá na. Tído mií Ndios kúu na nì tanda'á Moisés ña kakuu na iin na sa'ándá choon, ta kakuu na iin na dákaki ñayuu ñoó xí'ín ndá'a ángel, tá'an na nì na'a noo tein yitó táka ló'o ñoó.

³⁶Chĩ Moisés yó'o kúu na nì taó xóo na sá'ano ñoo yó Egipto, chĩ kua'á nda'o ña ndato xí'ín ña ná'ano nì kee na noo na Egipto. Ta nì sa'anda dao na taño'o naní Taño'o Kua'á. Ta sa kee ta'ani na ña ná'ano tein uu diko kuia noo kúu noño'ó ichí. ³⁷Ta mií Moisés yó'o kúu na nì ka'an di'a xí'ín na Israel: “Ta mií sato'o yó Ndios kúu na kì'o ña kana iin profeta tein mií ndó, dá kastò'on ná xí'ín ndó to'on nì ka'an mií Ndios xí'ín ná, tátò'on kì'o kée yu'u. Ta kueídó'o ndó ndidaá kúu ña ka'an na xí'ín ndó.” ³⁸Tá Moisés yó'o kúu na nì sa káa tein na sá'ano ve'e yó noo kúu noño'ó ichí ñoó, ta nì ndatò'ón ná xí'ín ángel nì kii noo Ndios diní yúku naní Sinaí. Ta ñoó nì ni'i ná to'on Ndios, ña xì'o ña kataki yó. Dá nì xì'o naan noo na sá'ano ve'á, dá nì nayā'an noo yóó.

³⁹Tído kò ní xíin ta'on na sá'ano ve'á kueídó'o na ña ká'an Moisés, ta nì kuñó'ó ñaá ná. Ta ño'o ini na nandió kuéi na ñoo Egipto. ⁴⁰Sa'á ñoó nì kaa na xí'ín Aarón: “Kava'a ní dao ka ndios, dá ná kandaka na yó no'o Egipto, chĩ xíní ndí kíán nì ndo'o Moisés, tá'an na nì taó yó Egipto, dá vei yó yó'o.” ⁴¹Dá nì kava'a ñayuu ñoó iin yokò káa tátò'on káa iin chikerró. Dá nì dokò ná kítì ndáka na nooán, ta nì sa ndei dii ná nì keká'ano na yokò, ña nì kava'a na xí'ín ndá'a mií ná.

42'Sa'á ñoó nì dayáa ndá'a ñaá Ndios, ta nì nakì'o ñaá ná noó ña kini. Sa'á ñoó nì kasá'a ná ndáño'o na tiñoó ño'o induú, chī di'a kua'an ña nì taa iin profeta sa'á ña nì ka'an Ndios:

Ndo'ó, na ndéi Israel,
 ¿á noo yú'u va nì doko ndo'ó
 kítì ndáka ndó tein uü diko
 kuia nì sa ndei ndó noño'ó
 ichí ñoó?

43 Koo, di'a nì doko ndo rí noó
 yoko, chī nì sa ne'e ndó ve'e
 ño'o ññi kuendá yoko naní
 Moloc
 xí'ín iin ka ve'e ño'o kuendá
 yoko kúu tiñoó naní Refán.
 Ta ña yó'o kúu ña nì kava'a ndó
 xí'ín ndá'a mií ndó, dá nì sa
 ndaño'o ndóan.

Ta sa'á ña nì kee ndó dión, sa'á
 ñoó tanda'á yu'u ndo'ó ko'on
 xíká cháá ka ndo o duú ñoo
 Babilonia.

Dión kaá to'on nì taa profeta.

44'Ta sa komí na sá'ano ve'e yó
 ve'e ño'o nì kava'a xí'ín ññi, tá'an ña
 ná'a ña ió Ndios xí'ín ná, nani nì sa
 ndei na noño'ó ichí ñoó. Ta ve'e
 ño'o yó'o kían káa tátoto'on kī'o nì
 sa'anda Ndios choon, chī nì kava'an
 tátoto'on kī'o káa rá ió ña nì na'a
 Ndios noo Moisés diní yúku. 45Dá nì
 natiin de'e na sá'ano ve'e yó ve'e
 ño'o yó'o. Ta né'e naan nì saa na
 xí'ín José noño'ó na tukú. Dá nì
 kandeé ná nì keña'a na ñó'o yó'o,
 chī mií Ndios nì taó ñayuu nì sa
 ndei yó'o kua'an na. Ta kī'o dión nì
 sa kían ve'e ño'o nì kava'a xí'ín ññi
 nda tiempo nì sa dandáki rey David.

46'Ta na yó'o kúu na nì natiin
 kua'á ña maní noo Ndios, sa'á ñoó

nì xiká na ña kían kava'a na iin
 ve'e ño'o ná noo keká'ano ñayuu
 Ndios, na nì sa ndaño'o tatá sá'ano
 yo Jacob. 47Tído rey Salomón, na
 sa kuu de'e rey David, noón kúu
 na nì kava'a iin ve'e ño'o ná.

48Tído na kómí ndidaá choon ko ió
 ta'on na ini nì iin ve'e ño'o nì
 kava'a ndá'a taa, chī iin profeta nì
 taa ña nì kaa Ndios di'a:

49 Induú va kúu noo ió yu'u
 dándákii, ta noño'ó yó'o kúu
 noo ndíta sa'í.

Sa'á ñoó, ¿ndi koo ví ve'e kava'a
 ndó koo yu'u, ká'an ndó?, kaá
 sato'o yo Ndios.

Ta, ¿ndi koo iin ve'e kava'a ndó
 noo kooi nání'í ndééí, ká'an
 ndó?

50 ¿Á ko ná'a ta'on ndó ña mií va
 yu'u kúu na nì kava'a ndidaá
 kúu ña'a ió ñayuu yó'o?

Dión kaá sato'o yo Ndios —kaá
 Esteban.

51Dá nì kaa ta'ani Esteban xí'ín
 taa ñoó:

—Tído ndeé nda'o to'on ndó, ta
 káxi nda'o níq ndo, ta na dó'ó
 nda'o kúu ndó. Daá kuití vá ko
 kóni ndo kee ndó ña kóni Espíritu
 iñ Ndios, chī tátoto'on kī'o nì sa kee
 na sá'ano ve'e ndó, kī'o dión kée
 iñ vá ndó. 52Chī, ¿ndi káa iin
 profeta ko ní kéndava'a na sá'ano
 ve'e ndó xí'ín? Nì sa'ání ná
 ndidaá profeta, na nì sa ka'an ña
 kii iin na ndaa noo Ndios. Ta
 miían ndaa nì kixi na, tído nì
 nakì'o ñaá ndó noo ndá'a ta kini,
 ta nì sa'ání ñaá ndó. 53Ta va'ará
 nì natiin túu ndó ley Ndios noo
 ángel nì kii induú, tído ko ní
 seídó'o ta'on ndóan.

Di'a nī kuu tá nī xī'i Esteban

54Tá nī seido'o taa né'e choon to'on yó'o, kúu nī karyíi nda'o ra, ta nī chichi tá'an no'o ra, chí nī xido nda'o ini ra sa'á ña nī ka'an Esteban. **55**Tído nī nakutí Esteban xí'ín Espíritu ií Ndios. Ta nī sa nde'é ná chí induú. Ta nī xini na ña ndato oon ví náye'e ndaa noo ió Ndios, ta íin Jesús xoo kuá'a na. **56**Dá nī kaa Esteban:

—Kande'é ndó, chí ndé'í ña nóno induú káa. Ta na nī nduu taa ñayuu yó'o íin na xoo kuá'a tatá Ndios —kaá na.

57Ta kúu nī sadi ndidaá taa ndéi ñoo do'o ra. Ta kúu nī'i nda'o nī kasá'á káyu'ú rá. Dá nī ndao ni'ini ra nī tiin ra Esteban. **58**Dá nī taó ñaá rá nda yu'ú ñoo, dá ka'ání ñaá rá xí'ín yuu. Ta ra chínóo kuachi Esteban nī chindei ra dá'on rá noo íin tayíi naní Saulo. **59**Ta xí'ín tein kóon ñaá rá yuu, kúu nī kasá'á Esteban ká'an na xí'ín Ndios, ta kaá na:

—Tatá Jesús, naki'in va'a ní nioí.

60Dá nī sa kuíin xití ná. Ta kúu nī'i nda'o nī káyu'ú ná, ta kaá na:

—Tatá Jesús, o sa kékuendá ní kuachi yá'a taa yó'o kée ra xí'ín yu'ú —kaá na.

Dá tá nī ndi'i nī ka'an na dión, dá ví nī xí'i na.

Di'a nī kuu tá nī kasá'á Saulo kéndava'a ra xí'ín na kúu kuendá Jesús

8¹Ta nī nata'an va ini Saulo ñoo ña nī sa'ání rá Esteban. Ta mií kuu dáa ñoo nī kasá'á kéndava'a ñayuu xí'ín na kúu kuendá Jesús

ndéi ñoo Jerusalén. Sa'á ñoo nī xita noo ndi'i na kua'an na kandeí na dao ka ñoo ño'o chí kuendá Judea di'a xí'ín kuendá Samaria. Ta savá'a na kúu apóstol va nī kandoo ndéi ñoo Jerusalén. **2**Tído ndéi dao ka taa ndíta ndaa noo Ndios, ta roón kúu ra nī sa'an nī dandúxi Esteban. Ta nda'í nī saki ra sa'a ná. **3**Ta tein kuu dáa ñoo nī kasá'á Saulo kéndava'a ra xí'ín na kúu kuendá Jesús. Kúu nī xionoo ra tá ve'e tá ve'e taó ra taa xí'ín ña'a, ta ño'o ñaá rá kua'an na ve'e kaa.

Di'a nī kuu tá nī daná'a Felipe to'on va'a Jesús chí kuendá Samaria

4Ta ñayuu nī kankuei ñoo Jerusalén kua'an dao ka ñoo, noón kúu na nī kasá'á dana'a to'on va'a Jesús noo ñayuu ndéi ndidaá kúu xían noo nī ki'in na kua'an na. **5**Dá nī ki'in ta'ani iin taa naní Felipe kua'an ra iin ñoo ká'ano nákaa chí kuendá Samaria di'a, ta nī kasá'á rá kásto'on ra xí'ín ñayuu sa'a Cristo, na dáka'ki ñaá. **6**Ta nī nataka kuá'a ñayuu. Ta ndino'o ini na nī seídó'o na ña nī daná'a Felipe, chí nī xini na ndidaá ña'a ndato nī kee ra. **7**Chí kuá'a nda'o ñayuu ño'o espíritu kini nī nduvva'a, ta nī'i nda'o nī káyu'ú espíritu kini ñoo, dá nī kankuei ña kua'an ini na. Ta kuá'a ñayuu nī natí sa'a xí'ín na ko kuú kaka va'a nī nduvva'a. **8**Sa'á ñoo nī kadii nda'o ini ñayuu ndéi ñoo.

9Ta ñoo ñoo ió ta'ani iin taa naní Simón, ta sa na'a vá xionoo ra kétadí ra xí'ín na ñoo ñoo. Ta danda'í ra ñayuu ndéi ñoo, chí kée ra mií rá ña kúu rá iin taa ndaya'i. **10**Ta ndidaá ñayuu seídó'o va'a ña

ká'an rā, ndā nā kuálí cháá ká xí'ín ndā nā sá'ano cháá ká, ta kaá nā ña mií Ndios nī xī'o choon ká'ano ñoó noo rá. ¹¹Ta kándisa ñayuu ñoó ña ká'an rā, chí sá na'á ndā'o xionoo ra dándá'í ñaá rá xí'ín ña tādí kée ra. ¹²Tído tá nī daná'a Felipe noo ná to'on va'a sa'a ndi koo ndu'u na tixi ndá'a Ndios, kúú nī kándisa naan, ta nī kándisa ta'ani na ña nī daná'a rā sa'a Jesucristo. Sa'a ñoó kua'á ndā'o taa xí'ín ñá'a nī sodo ndúta. ¹³Ta kúú nī kándisa ta'ani Simón ñoó. Dá tá nī ndi'i nī sodo ndúta rá, kúú nī kasá'a rá xionoo ra xí'ín Felipe. Ta kúú naá vá iní rā xini rā ña ndato xí'ín ña ná'ano kée Felipe.

¹⁴Tá nī ni'í tó'on nā kúú apóstol ndéi ñoo Jerusalén ña kua'á ñayuu ndéi kuendá Samaria nī kándisa to'on Ndios, dá nī tanda'a ná Pedro xí'ín Juan kua'an nā ñoó. ¹⁵Dá tá nī saā nā ñoo ñoó, dá nī xikā nā ña manī noo Ndios sa'a ñayuu ñoó, dá ná natiin na Espíritu iī Ndios, ¹⁶chī nī iin tó'ón ná kō ñá'a natiin Espíritu iī Ndios, chí nī sodo ndúta óon va na xí'ín kuu Jesús. ¹⁷Dá nī chinóo Pedro xí'ín Juan ndá'a ná dinī ñayuu nī kándisa ñoó, ta kúú nī natiin na Espíritu iī Ndios.

¹⁸Tá nī xini Simón ña nī natiin ñayuu ñoó Espíritu iī Ndios tá nī chinóo apóstol ñoó ndá'a ná dinī ná, dá nī ka'án rá kī'o ra di'ón noo ná, ¹⁹chī nī kaa rā:

—Dikó ta'ani ndo'ó choon né'e ndó xaan noo yú'u. Dá kīan, tá ná chinóo yu'u ndá'í dinī ndi ndáa mií ñayuu, ta kúú ná natiin ta'ani na Espíritu iī Ndios —kaá Simón.

²⁰Dá nī kaa Pedro xí'ín rá:

—Kua'an yo'ó naá nduúon xí'ín di'ón xaan, chí ká'án yo'ó ña xí'ín

di'ón kuu kuión ña xí'o oon Ndios noo ñayuu. ²¹Ni lú'u ví kuendá yo'ó, ni tá'í yo'ó kōo noo choon kée ndu'u yo'ó chí kō fin ndaa ta'on nímōn noo Ndios. ²²Kua'án nandikó inōon sa'a ña kini kéeón xaan. Ta kueí nda'í noo Ndios, dá ndá ndi kuu ku'u ká'ano ini nā sa'a kuachi nákani inōn xaan. ²³Chī kátóni ini yu'u ña nī chití yo'ó xí'ín ña u'u inōn. Ta ndadí toon yo'ó nákaaon tixi ndá'a ña kini —kaá nā.

²⁴Dá nī kaa Simón:

—Kueí nda'í ndo noo sato'o yo Ndios sa'a yú'u, dá ná o ndó'i tá'an ña kaá ndo vei ndo'i —kaá rā.

²⁵Dá tá nī ndi'i nī daná'a Pedro xí'ín Juan noo ñayuu ñoó sa'a to'on va'a Ndios, dá nī ki'in na íchī kua'an nā xí'ín Felipe. Dá nī kasá'a ná dána'a nā to'on va'a ñoó noo ndidaá kúú ñayuu ndéi ñoo ño'o chí kuendá Samaria ñoó. Tá nī ndi'i, dá nī nandió kuéi na nī nasáa nā ñoo Jerusalén.

Di'a nī kuu tá nī daná'a Felipe sa'a to'on va'a Jesús noo iin taa nī kii nación Etiopía

²⁶Tá nī ndi'i yo'ó, dá nī ka'an iin ángel nī kii noo sato'o yo Ndios xí'ín Felipe:

—Ndakuij, ta ki'in íchī ña kua'an chí sur Jerusalén di'a, ña kua'an ndā ñoo Gaza. Ta íchī ñoó kīan yá'a kua'an noo kúú noño'ó íchī —kaá nā.

²⁷Dá nī ndakuij Felipe. Dá nī kee ra kua'an rā. Ta kúú íchī noo kua'an rā ñoó nī naki'in tá'an ra xí'ín iin taa nación Etiopía. Ta kúú rá iin taa o kúu kandeí dē'e. Ta kúú rá iin taa kéchóon noo iin ñá'a naní Candace,

ña kúú reina nación Etiopía, chí né'e va'a ra di'óan. Ta nì sa'an ra ñoo Jerusalén nì sa ndaño'o ra Ndios. ²⁸Ta kúú nì nandíó koo ra kua'an nó'o rá. Ta ió ra noo carreta, kiró ñó'o kuéi. Ta ká'i ra tuti nì taa profeta Isaías. ²⁹Dá nì kaa Espíritu iì Ndios xí'ín Felipe:

—Natuu yati kua'an nì'on carreta kaa —kaá na.

³⁰Dá nì kankono Felipe nì natuu yati ra noo kua'an ra. Kúú nì seido'o ra ña ká'i taa ñoo noo tuti nì taa profeta Isaías. Dá nì ndato'on ñaa Felipe:

—¿Á kátóni ini ní ndí kóni kaa ña ká'i ní xaan?

³¹Dá nì kaa taa ñoo:

—¿Ndi kee yu'u kandaq inij ña ká'an tá kò iin ta'on nakani xí'ín yu'u?

Dá nì ka'an ra xí'ín Felipe ña ná kaa ra noo carreta, ta ná kakoo dáo rá xí'ín rá. ³²Ta ká'i ra tuti iì Ndios noo ká'an di'a:

Tátò'on kì'o ndáka ra iin léko kua'an rì noo taa sa'ání rì, kì'o dión nì kee ra xí'ín ná.

Tátò'on kì'o tádì iin léko dátá rì, kì'o dión nì kee na,

chì ni iin tó'ón to'on kò ní ká'an na chindeé ná mií ná.

³³Ta nì kenóo ñaa taa, ta kò iin ta'on ní kényko ndaa sa'a ná. Sa'a ñoo, ¿ndá yoo kuu nakani sa'a de'e na?

Chì nì sa'ání ñaa ñayuu, dá ná o kóo ka na ñayúú yó'o.

³⁴Dá nì ndato'on taa ñoo Felipe, ta kaá ra:

—Kee ní ña manì nakani ní xí'ín yu'u. ¿Ndá sa'a nì ka'an profeta yó'o? ¿Á nì ka'an na sa'a mií ná, o nì ka'an na sa'a iin ka taa?

³⁵Dá nì nakani Felipe ndi kóni kaa to'on kaa noo tuti iì yó'o. Xí'ín sa'a to'on yó'o, dá nì kasá'a rá dána'a ra noo rá sa'a to'on va'a Jesús. ³⁶Dá nì saa ra iin xían noo ñó'o takuii noo yá'a ra kua'an ra ñoo. Dá nì kaa taa Etiopía ñoo xí'ín Felipe:

—Yó'o ñó'o takuii. ¿Á o kúu ta'on kodò ndúta yu'u yó'o?

³⁷Dá nì kaa Felipe xí'ín rá:

—Tá kandeé iní ní Jesús xí'ín ndinoo ini ní ní, dá kían kuu va.

Dá nì kaa taa ñoo:

—Kándisai ña Jesucristo kúú de'e Ndios —kaá ra.

³⁸Dá nì sa'anda ra choon ña ná kakuii carreta ñoo. Dá nì noo ndi nduú ra noo ñó'o takuii ñoo. Dá nì dakódo ndúta ñaa Felipe. ³⁹Tá nì ndi'i nì kankuei ra noo takuii ñoo, ta kúú nì ndaño'ó ni'ini va Felipe nì kee Espíritu sato'o yo Ndios. Ta kúú kò ní xini ka ñaa taa ñoo. Ta kádij nda'o ini ra kua'an ra íchi ñoo. ⁴⁰Kúú nì kasandaá Felipe iin ñoo naní Azoto. Ta nì ya'a ra iin rá iin ñoo sá xíka ra kua'an ra, ta sá kástò'on ra xí'ín ñayuu ñoo sa'a to'on va'a Jesús kua'an ra. Dá nì saa ra ñoo naní Cesarea.

Di'a nì kuu tá nì nduu Saulo kuendá Jesús

9 ¹Ta ká'an iì vá Saulo ña ka'ání rá na kúú kuendá sato'o yo Jesús. Kúú nì sa'an ra noo nákaa ta duti mií noo. ²Dá nì xiká ra ña kì'o ra tuti kane'e ra ko'on ra ve'e noo náataka na Israel ndéi ñoo Damasco, ta tuti ñoo ká'an ña kómí rá choon tiin ra taa xí'ín ñá'a ndíko íchi Jesús ko'on na ve'e kaa ñoo Jerusalén.

³Dá nì kee ra kua'an ra ñoo Damasco ñoo. Tído tá nì kasandaá

yati ra ñoo ñoo, kúu iin kuití vá nî ñaye'e ndaa noó kua'an ra nî kee iin ñó'o nî kii induú. ⁴Ta kúu nî kankao va ra noño'o. Dá nî seido'o ra táí nî ka'an iin ñayuu:

—Saulo, Saulo. ¿Ndiva'a xionoo yo'ó kéndava'ón xí'ín yu'u?

⁵Dá nî ndato'ón ñaá rá:

—¿Ndá yoo kúu mií ní, tatá?

Dá nî kaa na:

—Yu'u kúu Jesús, na xionoo yo'ó kéndava'a xí'ón. Tído kéeón xí'ín miíón táto'on kî'o kée iin chee tá chísá'á rí dinî karochá, ta dár'u'u rî mií rí.

⁶Ta kúu nda ndéi nino oon va Saulo chî nî yu'u ra, dá kaá rá:

—¿Ndí kían keeí kóni ní, tatá?

Dá nî kaa Jesús xí'ín rá:

—Ndakuiin ndichi, ta kua'an ku'u ñoo ká'ano káa, dá káa ná kast'on na xí'ón ndí kían kánian keeón —kaá na.

⁷Ta taa kua'an xí'ín Saulo ñoo, kúu nî naá vá iní ra ndíta ra, chî nî seido'o ta'ani ra nî ka'an iin ñayuu, tído kô iin ta'on ní xiní ra. ⁸Dá nî ndakuíin ndichi Saulo. Tído tá nî ka'an rá kande'é rá, kô ní kúu ka, chî nî kukuaa va ra. Dá nî natiin ndaa ñaá taa kua'an xí'ín rá ñoo, dá ndáka ñaá rá nî saq ra ñoo Damasco. ⁹Ta ñoo nî sa io ra oní kuu. Ta kô túu noq rá, ta kô ní sásá'an ra, ta kô ní xí'í ra takuíí.

¹⁰Ta ñoo Damasco ñoo ió iin taa kúu kuendá Jesús naní Ananías. Ta nî na'a noq sato'o yo Jesús noq ná, ta nî kaa na xí'ín ná:

—¡Ananías!

Dá nî kaa Ananías:

—Yó'o nákaí, tatá.

¹¹Dá nî kaa sato'o yo Jesús:

—Ndakuiin ndichi, ta kua'an kîi keí naní keí Ndaa. Tá nî saqon ve'e iin taa naní Judas, dá ndato'ón sa'a iin taa nî kaki ñoo Tarso naní Saulo, chî ñoo ió ra ká'an ra xí'ín. ¹²Chî nî xî'oi ña nî xini ra iin taa naní Ananías, ta ku'u ra chinóo ra ndá'a rá diní rá, dá ná natuu tuku noq rá.

¹³Dá nî kaa Ananías:

—Tatá, kua'a nda'o ñayuu nákani xí'ín yu'u sa'a taa ñoo, ña xionoo ra kéndava'a ra xí'ín ñayuu mií ní ndéi ñoo Jerusalén. ¹⁴Ta viti nî kasáa ra ñoo yó'o. Ta né'e ra choon nî xî'o ta dutî saku'a'a ña tiin ra ndidaá kúu ñayuu nákoni ña kúu ní sato'o na ko'on na ve'e ka.

¹⁵Dá nî kaa sato'o yo Jesús:

—Kua'an, chî mií vá yu'u nî kaxi taa ñoo ña kane'e ra to'in dána'a ra noq ñayuu kô kúu na Israel, xí'ín noq rey, xí'ín noq na Israel. ¹⁶Ta ko'in dána'i noq rá ña kánian ndo'o naní níq rá sa'a yú'u —kaá na.

¹⁷Dá nî kee Ananías kua'an na. Dá nî saq na ve'e noq ió Saulo, kúu nî ku'u na nî chinóo na ndá'a ná diní rá. Dá nî kaa na:

—Ñani Saulo, mií sato'o yo Jesús, na nî na'a noq noq yo'ó íchî noq veíin yó'o, noqon kúu na nî tanda'a yu'u veíi, dá natuu noqon, ta nakutón xí'ín Espíritu ií Ndios —kaá na.

¹⁸Ta kúu vití'ón di'a va nî kuéi ña ndáa táto'on ndáa ta'í tîyaká nduchí nóo Saulo. Ta kúu nî natuu noq rá. Dá ví nî ndakuíin ndichi ra. Dá nî sa'an ra nî sodo ndúta rá. ¹⁹Dá tá nî ndí'i nî sásá'an ra, kúu nî naní'í ndée vá rá. Ta nî sa io ra dao kuu xí'ín na kúu kuendá Jesús ndéi ñoo Damasco ñoo.

**Di'a ni kuu tá ni dána'a Saulo to'on
va'a Jesús ñoo Damasco**

20Ta ni ndi'i, dá ni kasá'á Saulo dána'a na sa'a Cristo Jesús ini ve'e noo náta na Israel ndéi ñoo ñoo, chí kaá na ña Jesús kúú de'e Ndios. 21Ta kúú ni kasá'á naá vá iní ndidaá kúú ñayuu seídó'o na ña dána'a Saulo, ta kaá na:

—¿Á o dúú taa kaa kúú ra kéndava'a xí'in na kúú kuendá Jesús ndéi ñoo Jerusalén? Ta, ¿á o dúú ra kaa ta'ani kúú taa ni kasá'á yó'o tiin ra na kúú kuendá Jesús, ta kandaka ñaá rá ko'on ra naki'o ra noo ndá'a tá duti saku'a'a? —kaá na.

22Tído ví'i ká ví ni ndundeé ini Saulo dána'a na sa'a Jesús, ta kó ní'i tá Israel ndéi ñoo Damasco ndí kían ka'an ra xí'in Saulo, dá chí ni xí'o na ña ni kanda'a ini ra ña miían nda'a ndisa Jesús kúú Cristo, na dáka'ki ñaá.

23Kúú sá ku'a'á nda'o kuú ni ya'a, dá ni kando'o taa Israel ña ka'ání rá Saulo. 24Tído ni ní'i tó'on na sa'á ña ni kando'o ra kee ra. Ta nduú ñoo ndéi ra ndátí ra keta na yé'é noo kóndu'u na ñoo Damasco, dá ka'ání ñaá rá, ká'án rá. 25Sa'á ñoo tá ni kuaá, dá ni danoó na kúú kuendá Jesús Saulo ini iin tiyika ká'ano sata náq ndadí ñoo ñoo. Dá ni kee na kua'an na.

**Di'a ni kuu tá ni sa'a Saulo ñoo
Jerusalén**

26Dá tá ni sa'a Saulo ñoo Jerusalén, dá ni ka'án ná naki'in tá'an na xí'in na kúú kuendá Jesús ndéi ñoo. Tído ndidaá vá ná yu'ú xiní ñaá, chí kó kándía na ña miían

nda'a ni nduu Saulo kuendá Jesús. 27Dá ni kee Bernabé ndáka ñaá ná kua'an na noo ndéi na kúú apóstol. Dá ni nakani na ña ni xini Saulo sato'o yó Jesús íchí kua'an ñoo Damasco. Ta ni nakani ta'ani na ña ni ka'an Jesús xí'in ná íchí ñoo. Ta ni kast'o'on ta'ani na xí'in ñayuu ñoo ña kó ní yu'ú ta'on Saulo dána'a na sa'a Jesús noo ñayuu ndéi ñoo Damasco ñoo. 28Dá ni kando'o Saulo ni sa io na xí'in apóstol ñoo Jerusalén. Ta sa xionoo na xí'in ná. 29Ta kó yu'ú ta'on Saulo kanoo na kast'o'on na xí'in ñayuu sa'a sato'o yó Jesús. Ta dándichí tá'an na xí'in tá Israel ká'an yú'u griego. Tído ka'ání vá ñaá rá kóni ra. 30Dá tá ni katóni ini dao ká na kúú kuendá Jesús ña kí'o dión kóni ra kee ra, dá ni kee na ndáka na Saulo kua'an na nda ñoo Cesarea. Ta ñoo ni tanda'á ñaá ná kua'an nó'o ná ñoo Tarso. 31Ta kúú ndéi va'a va ndidaá na kúú kuendá Jesús ndéi iin ní kúú kuendá Judea, xí'in Galilea, xí'in Samaria. Ta sá'ano cháá ká na kua'an na xí'in to'on Ndios. Ta yu'ú nío ná sato'o yó Ndios. Ta ni ndukua'a ná, ta ni sisa cháá ká na xí'in ña kándisa na kée Espíritu ii Ndios.

**Di'a ni kuu tá ni nduva'a iin taa
naní Eneas**

32Ta noo xionoo Pedro xíto ní'ini na ndidaá na kúú ñayuu Ndios ndéi iin rá iin ñoo, ta kúú ñoo ni kasanda'a na noo ndéi na kúú kuendá Jesús ñoo naní Lida. 33Ta ñoo ni naní'i ná iin taa naní Eneas. Ta sa io ona va kuia kándu'u rá noo xíto, chí ni natí sa'a rá. 34Dá ni kaa Pedro xí'in rá:

—Eneas, Jesucristo kúú nà nduvá'a yo'ó. Ndakuiin ndichi, ta natuú xiton.

Ta kúú nì nakuíin ndichi rá. ³⁵Tá nì xini ñayuu ndéi ñoo Lida ñoo xí'ín ñoo naní Sarón ña nì nduvá'a tã kú'u ñoo, kúú nì nduu ta'ani na kuendá sato'o yó Jesús.

Di'a nì kuu tá nì nataki iin ñá'a naní Dorcas

³⁶Ta ñoo naní Joje ió iin ñá'a kúú kuendá Jesús naní Tabita. Ta xí'ín to'on griego naníán Dorcas. Ta kúú kuá'á nda'o ña va'a sã keeán, chî sã chindeeán ñayuu kúnda'í. ³⁷Ta tein kuu dáá ñoo nì kásá'á kú'an. Ta kúú nì xí'i vaan. Dá tá nì ndí'i nì nakata na ñíjan, dá nì chindú'u ñaá ná ini ve'e kúú uu kánóo ñino.

³⁸Ta yati né'e tá'an ñoo Joje ñoo xí'ín ñoo Lida. Kúú nì kandaá ini nã kúú kuendá Jesús ndéi ñoo Joje ña ió Pedro ñoo Lida. Sã'á ñoo nì tanda'a ná uu tãa kua'an rá kuaka ñaá rá. Tá nì sã rá noo ió nã, dá nì seí nda'í rá noo ná, ta kaá rá:

—¿Á ko'on ní xí'ín ndu'u vití'ón ní? —kaá rá.

³⁹Dá nì kee Pedro kua'an nã xí'ín rá. Dá tá nì sã nã ñoo Joje, dá nì kee ñayuu ñoo ndáka ñaá ná kua'an nã ve'e noo kándu'u ndij naní Dorcas ñoo. Ta kúú kuá'á nda'o na kuáan nì kaq noo satã Pedro, ta ndé'i nã ndéi na sã'á ndij ñoo. Ta dána'a nã dá'on xí'ín do'onõ nì sã kava'aán tá nì sã takian noo Pedro.

⁴⁰Dá nì taó ndí'i Pedro ndidaá kúú ñayuu ndéi ini ve'e ñoo. Dá ví nì sã kuíin xítí ná, ta nì ka'an nã xí'ín Ndios. Dá nì sã nde'é ná noo kándu'u ndij ñoo. Dá nì kaa nã:

—Tabita, ndakoo —kaá nã.

Ta kúú nì ndandé'é váán. Dá tá nì xinián Pedro, kúú nì ndakooán ióan. ⁴¹Dá nì tiin Pedro ndá'an. Dá nì nãchikani ndichi ñaá ná. Dá nì nakana na ndidaá nã kúú ñayuu Ndios xí'ín nã kuáan ñoo ini ve'e ñoo. Dá nì chikani takí ñaá ná noo ná. ⁴²Dá tá nì kandaá ini ñayuu ndéi ñoo Joje ñoo ña nì natakian, kúú kuá'á nda'o na nì kándisa sato'o yó Jesús. ⁴³Ta kúú kuá'á kã va kuu nì kandoo Pedro ñoo Joje nì sã io nã ve'e iin tãa sã nduvii ñí kítí naní Simón.

Di'a nì kuu tá nì na'a noo iin ángel noo iin tãa naní Cornelio

10 ¹Ta ñoo Cesarea ió iin tãa naní Cornelio. Ta dándaki ra iin ciento soldado, rá kúú iin ta'ándá naní, rá Italiano. ²Ta ndáño'o ra Ndios, ta yu'ú ni'ini ñaá rá xí'ín ndidaá nã ve'e ra. Ta kua'a dí'ón xí'o ra chindee rá ñayuu kúnda'í. Ta daá kuití ká'an rá xí'ín Ndios. ³Ta iin kuu nì xini rá ña'a ndato nì kee Ndios tát'on kã oni sã'ini, chî nì xini túu ra iin ángel nì kii noo Ndios. Ta nì ku'u na noo nákaa rá. Dá nì kaa nã:

—¡Cornelio!

⁴Tá nì sã nde'é va'a Cornelio ángel ñoo, kúú nì yu'ú nda'o ra. Dá nì ndato'ón ñaá rá:

—¿Ndí kían kóní ní, tatá?

Dá nì kaa ángel ñoo:

—Náta'an ini Ndios seídó'o na ña xíkon noo ná, ta náta'an ta'ani ini nã sã'á ña chindeeón ñayuu kúnda'í. ⁵Ta viti tanda'a dao tãa ná ko'on rá ñoo Joje kuaka ra iin tãa naní Simón kandaka ra kasaa rá. Ta tã

yó'o naní ta'ani Pedro. **6**Ta ió na ve'e iin ká taa naní Simón, tá'an ra ndúvii ñí kítí. Ta iin ve'e ra yati yu'ú taño'o. Ta noón kúu na kastō'on xí'ón ndí kían kánian keeón —kaá ángel ñóó.

7Dá nì kee ángel ñóó kua'an na. Dá nì kana Cornelio uu taa kéchóon noo rá xí'ín iin soldado, tá'an ra ndáño'o ta'ani Ndios takí. Ta kándéé ini Cornelio ñóó taa yó'o. **8**Dá nì nakani ndi'i ra xí'ín taa yó'o ña nì ka'an ángel ñóó xí'ín rá. Dá nì tanda'á ñaá rá kua'an ra ñoo Jope kuaka ra Pedro kii na.

Di'a nì kuu tá nì xini Pedro iin ña'a ndato nì kee Ndios

9Ta iin ká kuu, tá sa kua'an kasandaá yati ra ñoo Jope ñóó, kúu nì kaa Pedro diní vé'e ka'an na xí'ín Ndios, ta kían tátō'on dao nduú.

10Ta nì kixian nì kuiko nda'o na. Ta sa kasá'an va na kóni na. Ta xian nani kénduu na ve'e ñóó ña'a kasá'an na, ta kúu nì xini túu na iin ña'a ndato nì kee Ndios. **11**Chì nì xini na nì nono induú. Ta nì xini na konoo iin ña'a vei ña, ta káaan tátō'on káa iin dá'on ká'ano. Ta ndíko tá'an ndin komi titóan. Ta nì naxingoan nda noño'o. **12**Ta kúu ini dá'on ñóó ñó'o ndidaá kúu kítí komi sa'a, ta ñó'o ta'ani kirí xíka tixi, xí'ín ndidaá ká ni laa. **13**Dá nì seido'o Pedro tachi iin na nì ka'an, ta kaá na di'a:

—Pedro, nakuiin ndichi. Ta ka'áni kítí xaan, ta kason rí.

14Dá nì kaa Pedro:

—Koó, tatá, chì kō óon ta'on keí yu'u ña'a yako xí'ín ña kō ió vii noo Ndios.

15Dá nì kaa tuku tachi na nì ka'an ñóó xí'ín ná:

—Tá'an ña nì nduvii Ndios, o sa chínani ta'on yo'áan ña kían ña yako.

16Ta onì ta'ándá nì ka'an na dión xí'ín Pedro. Dá nì nandíó kōo tuku dá'on ñóó kua'an nó'an induú.

17Ta kúu xian ió Pedro náani ini na ndi kóni kaa ña ndato nì xini na ñóó, kúu sa nì saa va taa nì tanda'á Cornelio ve'e noo ió na, chì nì ndato'ón rá na ñoo ñóó ndeí kúu ve'e Simón. Ta kúu sa nì kasandaá ra yé'é ve'e ñóó. **18**Dá nì kasá'á ndato'ón rá na ndeí ve'e ñóó, dá nì kaa ra:

—¿Á ve'e yó'o ió iin taa naní Simón, taa ká'an xí'ín ná Pedro? —kaá ra.

19Ta náani iì vá ini Pedro sa'á ña nì xini na, dá nì kaa Espiritu iì Ndios xí'ín ná:

—Nì kasáa onì taa nándukú rá yo'ó. **20**Ndakuiin, ta kua'an noo kí, ta o sa náani kuáchi inon ko'on xí'ín rá, chì miíó yu'u nì tanda'á rá nì kasáa ra —kaá na.

21Dá nì noo Pedro, dá nì sa'an na noo ndíta taa nì tanda'á Cornelio ñóó. Dá nì kaa na xí'ín rá:

—Yu'u kúu taa nándukú ndo'ó. ¿Ndá choon vei ndó?

22Dá nì kaa ra xí'ín ná:

—Vei ndu choon iin taa naní Cornelio, tá'an na dándáki iin ciento soldado. Ta na yó'o kúu iin taa ndaa, ta ndáño'o na Ndios takí. Ta ká'an va'a ndidaá kúu na Israel sa'a ná. Ta nì natiin na choon noo iin ángel kéchóon noo Ndios ña kían kana na mií ní ña ko'on ní ve'e na, dá ná kueídó'o na ña kían kastō'on ní xí'ín ná —kaá taa ñóó.

23Dá nì nàtiin va'a ñaá Pedro. Dá nì sà ndei ra ve'e ñoó nì kidì rā sākuaá dáá ñóó. Tá nì tūu noo iin kà kuu, dá nì kee Pedro xí'ín dao kà taa kúú kuendá Jesús ndéi ñoo Jope ñoó kua'an nā xí'ín ndin onì taa ñoó.

**Di'a nì kuu tá nì saā Pedro ve'e
Cornelio**

24Nda iin kà ví kuu, dá nì saā nā ñoo naní Cesarea. Ta sà io va Cornelio ndáti ra kasā Pedro ve'e ra. Ta ndéi ta'ani ndidaá tá'an ra, xí'ín nā né'e tá'an va'a xí'ín rá nì kana ra ñoó.

25Dá tá nì saā Pedro yé'é ve'e ñoó, kúú nì keta Cornelio nakuaka ñaá rá. Ta kúú nì sà ku'ín xítì rá noo ná, dá kandaño'o ñaá rá, ká'an rá.

26Tído nì nāchikani ndichi va ñaá Pedro, chī nì kaa nā xí'ín rá:

—Ndakuiin ndichi ní, chī taa xí'ín vá ní kúú yu'u.

27Ta kúú ndátó'ón Pedro xí'ín rá nì ndu'u na ve'e ra. Dá nì xini nā ña kua'á nda'o ñayuu ndéi ndáti ñaá.

28Dá nì kaa Pedro xí'ín ná:

—Sā ná'á vá mií ndó ña kō sónó ta'on ley ndu'u, nā kúú nā Israel, ña naki'in tá'an ndu ta ni ña natuu yati ndu xí'ín ñayuu kō kúú nā Israel. Tído nì daná'a Ndios nooí ña kō kánian chinaní yu'u ni iin tó'ón ñayuu ña kúú ná ñayuu kō chóon, o ñayuu yako noo Ndios. **29**Sa'á ñogó, tá nì kana ndó yu'u vei, kō ní nákaní kuáchī ta'on inij kixii. Ta viti ndátó'ín ndo'ó, ¿ndá sa'a kíán nì kana ndó yu'u veii? —kaá nā.

30Dá nì kaa Cornelio xí'ín ná:

—Sā io komi kuu, tátō'on mií hora viti, iói né'e iij. Kúú tá nì kasādaá

kā onì nani ká'ín xí'ín Ndios, ta kúú iin ndakána vá nì sà ku'ín iin taa ndíxi dá'on ndato náye'e ndaa nooí.

31Dá nì kaa nā xí'ín yu'u: “Cornelio, sà nì seido'o Ndios ña nì xikōn noo ná, ta náta'an ini nā sa'á ña chindeéón ñayuu kúnda'í. **32**Ta viti tanda'á dao taa ná ko'on rā ñoo ká'ano naní Jope kuaka ra iin taa naní Simón, tā ká'an xí'ín ná Pedro. Ta ió nā ve'e iin taa naní Simón, tá'an rā ndúvii ñij kítì. Ta iin ve'e ra yati yu'ú taño'o. Dá ná kii na kastō'on na xí'ón ndí kíán kánian keeón”, kaá ángel ñoo xí'ín yu'u.

33Sa'á ñogó mií hora dáá nì tanda'í taa yó'o kosā rā kuaka ra mií kii ní. Ta kúú va'a va nì kee ní chī nì kasāa yachì ní. Ta viti kíán ndéi ndi'í ndu'u noo Ndios, dá kueidó'o ndu ndidaá to'on nì sa'anda Ndios noo ní ña kíán kastō'on ní xí'ín ndu'u —kaá rā xí'ín Pedro.

**Di'a kua'an ña nì daná'a Pedro sa'a
Jesús noo ñayuu nì nataka ve'e
Cornelio**

34Dá nì kasá'a Pedro ká'an nā xí'ín ñayuu ñoó:

—Viti kíán kátóni va'a inij ña kō káxi ta'on Ndios ñayuu, iin nóó kúú vá ná noo ná. **35**Ta náta'an ini nā xini nā ñayuu ndéi ndi ndáa mií vá ñoo tá yu'ú ni'ini ñaá ná, ta kée na ña ndaā. **36**Ni ka'an Ndios xí'ín nā Israel sa'á to'on va'a ña ká'an ña kuu va nandei va'a na xí'ín Ndios sa'a Jesucristo, nā dándáki ndidaá ñayuu. **37**Ta sà ná'á vá mií ndó ndí kíán nì kuu chí Judea di'a. Ta nì kasá'an chí kuendá Galilea di'a tá nì ndi'í nì daná'a Juan noo ñayuu ña kánian kodo ndútā ná. **38**Chī nì xí'o

Ndios Espíritu iḡ ná noḡ Jesús, na ñoo Nazaret, ta nḡ xī'o ta'ani na choon noḡ ná. Ta sa xionoo Jesús sa kee na kua'á nda'o ña va'a, ta sa nduvā'a na ndidaá kúú ñayuu sa dandó'o ña u'u. Díon nḡ kee Jesús, chḡ ió Ndios xí'ín ná. ³⁹Ta ndu'u kúú na nḡ xini ndidaá kúú ña'a ndato nḡ kee Jesús chí kuendá Judea, xí'ín ña nḡ kee na ñoo Jerusalén. Tá nḡ ndi'i, dá nḡ sa'ání ñaá rá, chḡ nḡ chḡkaa ñaá rá ndika iin cruz. ⁴⁰Tído nḡ dānātaki ñaá Ndios tixi kuḡ ónḡ. Ta nḡ na'a takí tuku Jesús noḡ ndú'u nḡ kee Ndios. ⁴¹Tído ko ní xini ta'on ñaá ndidaá na Israel. Savā'a mií ndu'u, tá'an na nḡ kaxi mií Ndios, nḡ xini ñaá, chḡ nḡ sasá'an nduú ndu xí'ín ná, ta nḡ xī'i nduú ndu'u xí'ín ná tá nḡ ndi'i nḡ nātaki na. ⁴²Tá nḡ ndi'i, dá nḡ xī'o na choon noḡ ndú'u ña kanoo ndu kastō'on ndu xí'ín ndidaá kúú ñayuu ña nḡ chḡkani Ndios mií Jesús ña keyíko na sa'a ndidaá ñayuu takí xí'ín ndidaá na nḡ xī'i. ⁴³Ta sa'a mií ta'ani ná nḡ taa profeta, chḡ nḡ taa na ña ku'u ká'ano ini Ndios sa'a kuāchi ndidaá ñayuu kandeé iní ñaá —kaá Pedro.

**Di'a nḡ kuu tá nḡ nakutí nḡ na ve'e
Cornelio xí'ín Espíritu iḡ Ndios**

⁴⁴Ta kúú ká'an ió Pedro iin na, kúú nḡ naxino Espíritu iḡ Ndios dinḡ ndidaá kúú ñayuu ndéi seídó'o ñoo. ⁴⁵Ta ta Israel kúú kuendá Jesús, tá'an ra nḡ kasáá xí'ín Pedro ñoo, kúú nḡ naá vá iní ra ndíta ra, chḡ nḡ naxino Espíritu iḡ Ndios dinḡ na ko kúú na Israel ñoo, ⁴⁶chḡ nḡ seídó'o ra ña nḡ kasá'á ná ká'an na dao ka yú'u, ta kéká'ano na Ndios. ⁴⁷Dá nḡ

kaa Pedro xí'ín ta nḡ kasáá xí'ín ná ñoo:

—Ni iin tó'ón ñayuu o kúu chituu ña kodo ndúta na yó'o, chḡ sa nḡ natiin va na Espíritu iḡ Ndios tátō'on kḡ'o nḡ natiin ñaá mií yó —kaá na.

⁴⁸Dá nḡ sa'anda Pedro choon noḡ ñayuu nḡ kandisa ñoo ña ná kodo ndúta ná xí'ín kuḡ sato'o yo Jesús. Ni ndi'i, dá nḡ seí nda'í na noḡ Pedro ña ná koo na xí'ín ná cháá ka kuḡ.

**Di'a kua'an ña nḡ kastō'on Pedro xí'ín
na kúú kuendá Jesús**

11 ¹Kúú nḡ ni'i tō'on ta'ani apóstol xí'ín dao ka na kúú kuendá Jesús ndéi chí kuendá Judea ña nḡ kandisa dao ñayuu ko kúú na Israel to'on va'a Ndios. ²Dá tá nḡ nandió ko tuku Pedro ñoo Jerusalén, dá nḡ kasá'á dánani ñaá dao ta, tá'an ra kaá ña miían ndúsa ta'anda ñi ndidaá ta kúú kuendá Jesús, ³ta kaá ra:

—¿Ndiva'a nḡ sa'an ní nḡ ku'u ní ve'e ta ko ní tá'anda ñi? Ta, ¿ndiva'a nḡ sasá'an nduú ní xí'ín rá?

⁴Dá nḡ kasá'á Pedro nákani ndi'i na ndi kḡ'o nḡ ndo'o na, ta kaá na:

⁵—Tá nákaa yu'u ñoo ká'ano naní Joje, ta xían nani ká'in xí'ín Ndios, ta kúú nḡ na'a na iin ña'a ndato noḡ. Ta káaan tátō'on káa iin dá'on chḡká'ano. Ta ndíko tá'an ndin komḡ titoán. Díon káaan nḡ nooan nḡ kiian nda induú káa. Ta nḡ naxinoan nda noḡ iói. ⁶Dá nḡ sa nde'é va'i inian, kúú nḡ xini ñó'o kḡi komḡ sa'a, xí'ín kirí yukú deen, xí'ín kirí xíka tixi, xí'ín ndidaá ka ni laa. ⁷Dá nḡ seído'i tachḡ iin na nḡ ka'an: “Pedro, ndakuiin ndichi. Ta ka'ání kirí xaḡ,

ta kason rí”, kaá nā xí'ín. ⁸Dá nī kaai: “Koó, tatá, chí kō óon ta'on keí yu'u ña'a yako xí'ín ña kō ió vii noo Ndios”, nī kaai xí'ín ná. ⁹Ta chí induú nī ka'an tuku tachí ñoo xí'ín: “Tá'an ña nī nduvii Ndios, o sa chínani ta'on yo'áan ña kían ña yako”, kaáan. ¹⁰Ta oní ta'ándá nī ndo'i dión. Dá nī nandió kooan kua'an nó'an induú.

¹¹Ta kúu mií hora daá ñóo nī kasáa oní taa nándukú rá yu'u ve'e noo sa ioi. Ta roón kúu rá nī kii nda ñoo Cesarea. ¹²Ta kúu nī ka'an nā kúu Espíritu iī Ndios xí'ín ña ná dá'a nī nakani kuáchi inī kō'in xí'ín rá. Ta kúu nī sa'an ta'ani ndin iño ñani yō yó'o xí'ín. Tá nī saā ndu'u, dá nī ku'u ndu ini ve'e taa ñoo.

¹³Dá nī nakani ra xí'ín ndú ña nī xini rá iin ángel ini ve'e ra, ta nī kaa ángel ñoo xí'ín rá: “Tanda'á dao taa ná kō'on rá ñoo ká'ano Jope kuaka ra iin taa naní Simón, taa ká'an xí'ín rá Pedro. ¹⁴Ta roón kúu rá kastō'on xí'ón ndí kían kánian keeón, dá káki miíón xí'ín nā ve'ón noo kuáchi ndo”, kaá ángel xí'ín rá. ¹⁵Tá nī kasá'í dána'i noo ñayuu ñoo, kúu nī naxino Espíritu iī Ndios dinī ná tátō'on kī'o nī naxino nā dinī mií yó mií sa'a. ¹⁶Nda daá ví nī ndisáa inī ña nī ka'an sato'o yō Jesús: “Miían ndaa kían ña Juan nī sa dakódo ndútā ñaa xí'ín takuúí, tído ndo'ó kúu nā kodō ndútā xí'ín Espíritu iī.”

¹⁷Mií Ndios kúu nā nī xī'o Espíritu iī ná noo ñayuu ñoo tátō'on nī xī'o na Espíritu iī ná noo mií yó sa'á ña nī kándisa yó sato'o yō Jesucristo. Sa'á ñoo ndani, ¿nda yoo kúu yu'u ña ketéiin noo ña kóni Ndios? —kaá Pedro.

¹⁸Tá nī seido'o ra to'on yó'o, ta kúu nī sadi rá yú'u rá, ta kúu kō ní dánani ká rá Pedro. Ndaá nī kasá'á rá kéká'ano ra Ndios, ta kaá rá:

—Dá kían nda ñayuu kō kúu nā Israel xí'o Ndios ña nandikó iní nā sa'á kuáchi kée na, dá kasandaá nā ni'i ná ña kataki chíchí ná —kaá rá.

Di'a nī kuu, dá nī kándisa kuá'á ñayuu ndéi ñoo Antioquía to'on va'a sa'a Jesús

¹⁹Kuá'á nda'o nā kúu kuendá Jesús nī xita noo kua'an tá tiempo nī sa'ání rá Esteban, chí nī kasá'á kéndava'a ñayuu xí'ín iin rá iin na. Ta dao noón nī kee kua'an nda kuendá Fenicia. Ta dao ká nā kua'an iin yúku iin ini taño'o naní Chipre. Ta dao ká nā nī ki'in kua'an ñoo ká'ano naní Antioquía. Ta kō ní dána'a nā sa'á to'on va'a sa'a Jesús noo dao ká ñayuu, sava'a noo nā Israel vá nī daná'a naán. ²⁰Tído tein nā kuendá Jesús ndéi ñoo Antioquía ñoo ñó'o dao nā nī kii Chipre xí'ín nā nī kii ñoo Cirene. Ta nā yó'o kúu nā nī kasá'á dána'a noo nā kō kúu nā Israel sa'á to'on va'a sato'o yō Jesús. ²¹Ta kúu nī chindee nda'o ñaa sato'o yō Jesús. Sa'á ñoo ndani kuá'á nda'o ñayuu nī kándisa ñaa, ta nī nduu na kuendá sato'o yō Jesús.

²²Tá nī kandaá ini nā kúu kuendá Jesús ndéi ñoo Jerusalén sa'a ndidaá ña nī kuu ñoo Antioquía, dá nī tanda'á ná Bernabé kua'an nā ñoo. ²³Tá nī saā nā ñoo ñoo, dá nī xini nā ña kée Ndios kuá'á nda'o ña maní xí'ín ñayuu ñoo. Ta kúu nī kadii nda'o ini Bernabé ñoo. Dá nī ka'an ni'ini na noo ndidaá ñayuu

ñoó ña ndino'o ini na ná kandita ndaa na xí'ín sato'o yo Jesús.

24Ta Bernabé ñoo kúu iin taa va'a, ta ni nakutí xí'ín Espíritu iñ Ndios, ta kándéé ká'ano ini na Jesús. Ta kúu kua'á ka ví ñayuu ni nduu kuendá sato'o yo Jesús ñoo ñoo.

25Tá ni ndi'i yó'o, dá ni kee Bernabé kua'an na ñoo Tarso nándukú ná Saulo. Dá tá ni naní'i ñaa ná, dá ni kee na ndáka ñaa ná kua'an na ñoo Antioquía. **26**Tá ni saa na ñoo, dá ni sa ndei na xí'ín na kúu kuendá Jesús iin kuia toon. Ta ni daná'a na noo kua'á nda'o ñayuu. Ta ñoo Antioquía ñoo kúu noo ni kasá'á ñayuu chinaní ná na kúu kuendá Jesús, cristianos.

27Ta tein kuu daá ñoo ni kee dao profeta ndei ñoo Jerusalén kua'an na ñoo Antioquía. **28**Ta xían ndei na ñoo, dá ni ndakuíñ ndichi iin taa naní Agabo. Ta mií Espíritu iñ Ndios ni kedaá xí'ín rá, dá ni kast'o'on na xí'ín na kúu kuendá Jesús ña koo iin tamá iin ní kúu noño'o yó'o, kaá ra.

Ta kúu miíñ ndaa kuiti ni sa io iin tamá tein tiempo ni sa ne'e iin taa naní Claudio choon ká'ano cháa ka.

29Dá ni kando na kúu kuendá Jesús ndei ñoo ña tanda'á ná tát'o'on k'i'o sáa ndéé ná ko'an chindeé ná na kúu kuendá Jesús ndei chí kuendá Judea.

30Dión ni kee na, dá ni chinda'á nañan né'e Bernabé xí'ín Saulo kua'an na nak'i'o nañan noo na sá'ano kúu kuendá Jesús ndei chí kuendá Judea.

Di'a ni kuu, dá ni chikáa rey Herodes Pedro ve'e ka

12 **1**Ta mií tiempo daá ñoo ni kasá'á rey Herodes

kéndava'a ra xí'ín dao na kúu kuendá Jesús. **2**Chí ni sa'anda ra choon, dá ni sa'ání rá Jacobo, na kúu ñani Juan, xí'ín espada. **3**Tá ni kanda na Herodes ña ni nata'an nda'o ini na ñoo Israel ña ni sa'ání rá Jacobo, kúu ni tiin ta'ani ra Pedro chika na ve'e ka. Ña yó'o ni ndo'o na tein kuu víko tá sei na Israel pan, tá'an ña ko ní k'ín tá'an xí'ín ña dakuítá tachíñ.

4Tá ni ndi'i ni tiin ra Pedro, dá ni chikáa ñaa rá ve'e ka. Dá ni chikata ra komi tu'u soldado, ta komi soldado ni sa kuu iin iin tu'u ni chikata ra ndita ndaa Pedro. Chí ni ka'án Herodes taó ñaa rá chikani ra noo na ñoo Israel tá ni ndi'i ni sa io víko Pascua, dá ka'ání ñaa rá, ká'án rá. **5**Ta ndaa va'a ñaa rá noo náka na ve'e ka. Tído ko sá tuu ta'on na kúu kuendá Jesús ká'an na xí'ín Ndios sa'a Pedro.

Di'a ni kuu tá ni taó iin ángel Pedro ve'e ka

6Nda ná tuu noo, dá taó ñaa Herodes, ká'án rá. Ta mií sakuaá daá ñoo kándu'u Pedro kidi na, ta iin iin xoo xoo na ndei iin iin soldado ndaa ñaa rá. Ta ndíko na xí'ín uu cadena. Ta ndita uu ka soldado yé'le ka ndaa rá ndidaa taa ño'o ve'e ka ñoo. **7**Ta kúu iin kuití vá ni kasáa iin ángel ni kii noo sato'o yo Ndios. Ta kúu ni naye'e ndaa iin ní kúu ini ve'e ka ñoo. Dá ni dakandá na diñ Pedro noo kándu'u ná. Dá ni ndoto na. Dá ni kaa ángel ñoo xí'ín ná:

—Ndakoo kii.

Tá ni ka'an na dión, kúu ni kuei va cadena ndíko nda'a ná. **8**Dá ni kaa ta'ani ángel ñoo:

—Nakató ña ndíko tison xaṅ. Ta naku'u ndison —kaá na.

Dá nì kee Pedro dión. Dá nì kaa ángel ñoo xí'ín ná:

—Nandii kotóon, ta karkaa yu'u. Nakíí, ná ko'ó.

⁹Dá nì kee na tákaa na sata ángel kua'an na. Ta ko kándaṅ va'a ini na, á miṅan ndaṅ kúu dión o dión ná'a oon va Ndios iin ña'a ndato noṅ ná, ká'án ná. ¹⁰Ta kúu nì ya'a na noṅ ndéi iin tu'u soldado ndaá ñaa ñoo. Dá nì ya'a ta'ani na noṅ ndéi iin ka tu'u soldado. Dá nì kasandaṅ na noṅ kúu yiryé'é kaa chí keí di'a. Ta kúu nì nono mií vá yiryé'é ñoo. Dá nì kankuei na sá xíka na keí ñoo kua'an na. Ta kúu ñoo nì dankoo ñaa ángel ñoo.

¹¹Nda daá ví, dá nì katóni va'a ini Pedro, dá nì nakani ini na:

—Viti kían nì kandaṅ inií ña miṅan ndaṅ kuiti sato'o yo Ndios kúu na nì chinda'á iin ángel nì kii na nì dakáki na yó noṅ ndá'a Herodes xí'ín noṅ ndidaá kúu ña'a kini katoó na Israel kee na xí'á —ká'án ná kua'an na.

¹²Tá nì kandaṅ ini na ña dión nì kee Ndios xí'ín ná, dá nì kee na kua'an na ve'e María, na kúu naná Juan, tá'an ra ká'an xí'ín ná Marcos. Chì ñoo nì nataka kuá'a na kúu kuendá Jesús ndéi na ká'an na xí'ín Ndios. ¹³Dá tá nì saṅ Pedro, dá nì kasá'á ná dákásá ná yé'é keí sata vé'e. Ta kúu nì keta iin tadi'í kéchóon ve'e ñoo naní Rode kande'é xí ndá yoo dákásá yé'é ñoo.

¹⁴Tá nì nakoni xì tachì Pedro, kúu ko ní sónó ta'on xi yé'é ñoo, chì nì kadii nda'o ini xì. Kúu nì nandió koo xi kua'an xì kastó'on xi xí'ín na

ndéi ini ve'e ñoo ña Pedro va kúu na dákásá yé'é ñoo. ¹⁵Dá nì kaa na xí'ín xí:

—Nádana va dinì yo'ó —kaá na.

Tído ndúndéé ka ví xí ká'an xì ña ndaṅ va kían. Dá nì kaa noṅ:

—O duú ta'on mií Pedro kúu ná. Níṅ vá ná kían.

¹⁶Tído dákásá jó Pedro yé'é ñoo iin na. Dá tá nì sónó ñayuu ñoo yé'é ñoo, kúu nì xini na Pedro, kúu nì naá vá iní na. ¹⁷Kúu nì dakúu Pedro ndá'a ná ká'an na ña ná kandeí tadi ñayuu ñoo. Dá nì nakani na tátó'on kí'o nì kee sato'o yo Ndios nì taó ñaa ná ini ve'e kaa. Dá nì kaa ta'ani na:

—Nakani ndó xí'ín Jacobo, xí'ín ndidaá ka ni na kúu kuendá Jesús sa'á ña va'a nì kee Ndios xí'ín yu'u —kaá na.

Dá nì keta na kua'an na iin ka xían.

¹⁸Tá nì tuu noṅ, dá nì kasá'á naá tá'an mií soldado ndéi ra, chì yu'u ra, chì ko ní xiní ra ndi nì kuu nì keta Pedro ve'e kaa ñoo. ¹⁹Dá nì sa'anda Herodes choon noṅ dao ka soldado ña ná ko'on ra nandukú ñaa rá, tído ko ní nání'i ta'on ñaa rá. Dá tá nì ndi'i nì ndató'on va'a Herodes ñoo soldado sa ndei sa ndaa Pedro ini ve'e kaa ñoo, dá nì sa'anda ra choon ña ná kuu ra. Tá ni ndi'i daá, dá nì keta Herodes kuendá Judea kua'an ra koo too ra ñoo naní Cesarea.

Di'a nì kuu tá nì xi'i rey Herodes

²⁰Káryíí nda'o Herodes xí'ín ñayuu ndéi ñoo Tiro xí'ín na ndéi ñoo Sidón. Sa'á ñoo nì ndató'on ñayuu ñoo ña ko'on na ndaka na ña

maní noo rá. Tá nì saà nà ñoó, kúú nì kandeé ná nì xinq ini iin taa naní Blasto, tá'an rā dándáki nā kéchóon ve'e Herodes. Ta Blasto ñoó kúú rā nì sa'an nì ndakā rā ñā maní noo Herodes sa'a ná. Dión nì kee ñayuu ñoó, chí noño'o rey Herodes ñoó kána ñā'a seí nā. ²¹Dá tá nì kasandaá kuú nì kandoo Herodes kantó'ón rá xí'ín ná, dá nì nandixi ra dá'on, tá'an ñā sá ní'ino ra tá sa'ándá rā choon. Dá nì nakoo ra noo téi noo sa'ándá rā choon. Dá nì kasá'á rá ká'an rā xí'ín ná.

²²Dá nì kasá'á káyu'ú ñayuu kuá'a ñoó, ta kaá nā:

—¡Ndios vá kúú nā ká'an yó'o, ta o duú taa oon kúú rá! —kaá nā.

²³Ta kúú mií hora daá ñoó nì kasá'á kú'u Herodes nì kee iin ángel nì kii noo sato'o yo Ndios sa'a ñā kō ní náki'o ra ñāñó'ó noo Ndios tá ni ka'an ñayuu ñoó dión xí'ín rá. Kúú nì xí'í va ra nì kee tikudí.

²⁴Ta nì nakā'ani cháá ká to'on sato'o yo Jesús, ta nì ndukua'a cháá ká ñayuu kándisa ñāá.

²⁵Dá tá nì ndi'i nì kee Bernabé xí'ín Saulo choon nì xio na kua'an nā ñoo Jerusalén, dá nì nandio kuéi na ñoo Antioquía. Ta ndáka na Juan, tã ká'an xí'ín ná Marcos, kua'an nā.

Di'a nì kuu tá nì kaxi Ndios Pablo xí'ín Bernabé ñā ko'on nā dāna'a nā to'on vā'a Jesús

13 ¹Tein nā kúú kuendá Jesús ndéi ñoo ká'ano naní Antioquía ndéi dao profeta xí'ín nā dāna'a to'on Ndios. Ta nā yó'o kúú Bernabé, xí'ín Simón, tá'an rā naní ta'ani taa ndei'í, xí'ín Lucio, tá'an rā

nì kii ñoo Cirene, xí'ín iin ká taa naní Manaén, tá'an rā nì sa'ano dáo xí'ín rā né'e choon sa naní Herodes, ta nákaa ta'ani Saulo tein taa yó'o.

²Ta xian nani ndéi noón ndáño'o na sato'o yo Ndios, ta né'e ií ná, dá nì kaa Espiritu ií:

—Taó xóo ndó Bernabé xí'ín Saulo, dá ná ko'on nā kee na choon, ñā nì nakanai nā kee na —kaá nā.

³Dá tá nì ndi'i nì ka'an nā xí'ín Ndios, ta nì sa ne'e ií ná, dá nì chikodó ná ndá'a ná diní ndi nduú taa yó'o. Dá nì chinda'a ñāá ná kua'an nā.

Di'a nì kuu tá nì dāná'a Bernabé xí'ín Saulo chí kuendá Chipre

⁴Ta mií Espiritu ií Ndios ndáka Bernabé xí'ín Saulo kua'an nā. Dá nì xinq nā ñoo naní Seleucia. Ta ñoó nì kaa na iin barco, dá nì ki'in na kua'an nā iin yuku iin ini taño'o naní Chipre. ⁵Dá tá nì saà nā ñoo naní Salamina noo nákuíta barco, dá nì kasá'á ná dāna'a nā to'on Ndios ini iin rá iin ve'e noo nátaka nā Israel. Ta ndáka ta'ani na Juan kua'an nā chindeé ñāá rá.

⁶Dá tá nì ndi'i nì nata'an nā nì xionoo na iin níi noo naní Chipre ñoó, dá nì kasandaá nā ñoo naní Pafos. Ta ñoó nì naki'in tá'an na xí'ín iin tã tadí, ta kúú rá iin profeta to'ón, ta kúú rá iin tã Israel, ta naní rá Barjesús. ⁷Ta daá ió va ra xí'ín taa né'e choon ká'ano naní Sergio Paulo, tá'an rā kúú iin tã ndichí. Ta rā yó'o nì kana Bernabé xí'ín Saulo, chí kóni rā kueídó'o ra to'on Ndios.

⁸Tído kō náta'an ta'on ini tã tadí ñoó, rā naní ta'ani Elimas, to'on dāna'a nā. Sa'á ñoó nì sadi rā noó tã

né'e choon ñoó ña ná dá'a ni kandeé iní ra Jesús. ⁹Ta Saulo, na naní ta'ani Pablo, ni ñakutí xí'ín Espíritu iñ Ndios. Dá ni sa nde'é kaxí ná noó ta tadjí ñoó, ¹⁰dá ni kaa na xí'ín rá:

—¡Taa to'ón, ta kini, de'e ña u'u va kúu yo'ó, ta xini u'u yo'ó ndidaá kúu ña ndaa! ¿Ndá oon ví dánkoo yo'ó ña to'ón chi'ón tein to'ón ndaa Ndios? ¹¹Ta viti kían vei sato'o yo Ndios dándó'o na yo'ó, chi o kátuu ka nooon, ta o koní ka yo'ó ña tóon ndindii cháa tiempo —kaá Pablo xí'ín rá.

Ta kúu vití'ón vá ni ñakuíñ naá noo rá. Kúu ni kukuaa vá rá. Dá ni kasá'a rá xionoo ra ndúkú rá ndá yoo katiin ndaa ñaa ko'on ra.

¹²Ta kúu, tá ni xini taa né'e choon ñoó ña dión ni ndo'o ta tadjí ñoó, kúu ni kándisa ra to'ón dána'a na, chi ni naá iní ra ni kee to'ón va'a ka'an sa'a sato'o yo Jesús.

Di'a kua'an ña ni ñaná'a na iin ñoo naní Antioquía, ña nákaa chí kuendá Pisidia

¹³Dá ni kaa Pablo xí'ín taa né'e tá'an xí'ín ná ñoó ini iin barco ñoo Pafos ñoó, dá ni ki'in na kua'an na ñoo naní Perge, ña nákaa kuendá Panfilia di'a. Tído tá ni saá na ñoo ñoó, dá ni dánkoo ñaa Juan. Dá ni kee ra kua'an nó'o rá ñoo Jerusalén. ¹⁴Tá ni ndi'i, dá ni kankuei na Perge ñoó. Dá ni ki'in na kua'an na ñoo ká'ano naní Antioquía, ña nákaa kuendá Pisidia di'a. Ta mii kuu nani'i ndee na Israel ni saá na ve'e noo náataka na Israel ndéi ñoo ñoó. Dá ni ku'u na, dá ni sa ndei na ndéi na.

¹⁵Dá tá ni ndi'i ni ka'i ra tuti ley xí'ín to'on ni taa profeta, dá ni tanda'a taa dándáki ve'e ñoó iin taa ni sa'an ni ka'an di'a xí'ín ná:

—Ñani kuálí, tá ió to'on va'a ka'an ni'ini ndó noo ñayuu ndéi yó'o, ná kuita ndó ta ka'an ndo xí'ín ná viti —kaá ra.

¹⁶Dá ni ndakuíñ ndichi Pablo. Dá ni ndane'e na ndá'a ná, ña kóni kaa ña tadjí ná kandeí ñayuu ñoó. Dá ni kaa na:

—Ndo'ó, ra Israel, xí'ín ndidaá ka ni ndo'ó, ta ndáño'o Ndios, kueídó'o va'a ndó ña ko'ín ka'ín xí'ín ndó.

¹⁷Na kúu Ndios noo yóó, na Israel, noón kúu na ni kaxi na sá'ano ve'e yó ni sa ndei sa na'a. Dá ni ndee ñaa ná iin ñoo ká'ano tá tiempo ni sa ndei nda'í na Egipto. Ta ndá'a mii Ndios ni taó ñaa tixi ndá'a ta Egipto ñoó. ¹⁸Ta tein uu diko kuia ni xi'o ndeé iní Ndios sa'a ña sa kee ñayuu ñoó tá sa xionoo na noño'ó ichí. ¹⁹Dá ni ñanaa na usa ñoo ná'ano ñó'o noño'ó naní Canaán. Dá ni xi'o na ñó'o ñoó noo na sá'ano ve'a, dá ni sa kian ña'a mii ná. ²⁰Ta ndidaá ña yó'o ni ndo'o na tein komi ciento uu diko uxí kuia. Tá ni ndi'i, dá ni xi'o Ndios juez sa dándáki na ñoo yo nda tiempo ni sa kuu Samuel profeta. ²¹Ni ndi'i, dá ni xika na ñoo yo iin rey dándáki ñaa. Dá ni xi'o Ndios Saúl ña kakuu ra rey noo ná. Ta roón ni sa kuu de'e iin taa ni sa naní Cis. Ta ni kii ra tein na ve'e Benjamín. Ta sa kuu ra rey tátoto'ón uu diko kuia. ²²Tído ni ditá Ndios choon noo ndá'a Saúl ñoó, dá ni naxhikani na David sa kuu ra rey. Dá ni xi'o Ndios kuendá sa'a rá, ta kaá na di'a: “Náta'an ini

yu'u xiní David, de'e ta naní Isai, chí ko'on xi kee xi ndidaá kúú ña kóni yu'u."

23"Ta tein na ve'e rey David ñoo nì kii Jesús táto'on kì'o nì xì'o Ndios to'on na. Ta ñoon kúú na nì tanda'á Ndios nì kii dákaki na Israel. 24Tído tá kò ñá'a kasaa Jesús, dá sa daná'a Juan noo ndidaá na Israel ña ná nandikó iní na sa'a kuachi kée na, dá ná kodo ndúta ná. 25Dá tá kua'an dákinkoo Juan choon vei na, dá nì kaa na: "¿Ndá yoo kúú yu'u, ká'an ndó? Kò kúú ta'on yu'u na kii dákaki ñaá, chí satá yú'u vei iin ka taa ndáya'i cháa ka o duú yu'u, sa'a ñoo ni kò kánian nakuijn ndei yu'u ndaxí yó'o ndisa ná", kaá Juan.

26Ñani, ndo'o na kúú na ve'e Abraham, xí'ín ndidaá ka ndo'o, na ndáño'o Ndios. Ndios kúú na nì tanda'á ndu'u vei ndu dána'a ndu to'on yó'o noo ndo, ña ká'an sa'a ndi koo, dá káki ndó noo kuachi ndo. 27Chí kò ní nákoní ñayuu ndéi Jerusalén, xí'ín taa né'e choon ña Jesús kúú na nì tanda'á Ndios kii dákaki ñaá. Ta kò ní kándaq ta'on ini na to'on nì taa profeta, va'ará ká'i naan noo ná iin iin kuú kuú nání'i ndée yó. Tído nì xinkoo to'on nì ka'an profeta ñoo tá nì kandoo na ñoo yó ña kánian kuu Jesús. 28Chí va'ará ni iin tó'on kuachi Jesús kò ní ni'i ná, dá kuu na, tído nì xika ñayuu ñoo noo Pilato ña ná ka'anda ra choon ña kuu na. 29Dá tá nì ndi'i nì xinkoo noo ká'an tuti ií Ndios sa'a ña ndo'o na, dá nì danóo ñaá rá ndika cruz. Dá nì dandúxi ñaá rá. 30Tído Ndios kúú na nì danátaki ñaá. 31Ta tein kua'a vá kuú nì na'a noo Jesús noo ñayuu nì kankuei

xí'ín ná nda Galilea, ta nì sa xionoo na xí'ín ná nda nì saa na ñoo Jerusalén. Ta ñoon kúú na xí'o ndaa kuendá sa'a Jesús noo ñayuu.

32"Ta dión ta'ani ndu'u vei ndu dána'a ndu sa'a to'on va'a yó'o, chí tá'an ña nì ka'an Ndios xí'ín na yatá ve'a, 33ñoó kían nì kee na xí'ín míi yó, na kúú de'e na sá'ano ñoo, chí nì danátaki na Jesús. Ta kì'o dión nì xinkoo to'on nì kaa Ndios noo salmo kúú uu, chí di'a kaáan: "Yo'o kúú de'e yu'u, ta viti ná'i ña kúú tatóon."

34"Ta sa daá vá nì kaa Ndios ña mián ndaa kuiti kían danátaki na Jesús, dá kían o té'i'yí kíoño na, ta ni o nátani ta'an vaan. Dá chí di'a kaá tuti ií Ndios: "Ndidaá kúú ña va'a nì kandooi kee xí'ín David, ña yó'o kían kee yu'u xí'ín ndó." 35Ta di'a ká'an ta'ani David noo iin ka salmo: "O kónó ta'on míi ní ña nataní yiki kíoño na kéchóon noo ní."

36"Mián ndaa kuiti nì kéchóon David noo na ñoo yó nì sa ndei tiempo daá táto'on nì chíkaa ini Ndios. Dá tá nì xí'i na, kúú nì nduxi na noo nì nduxi na ve'e na. Ta kúú nì tei'i va yiki kíoño na. 37Tído míi Jesús, na nì danátaki Ndios, kò ní tei'i ta'on yiki kíoño na.

38"Sa'a ñoo, na ñoo míi, kana'a ndó ña dána'a ndu'u noo ndo ña xí'o ká'ano ini Ndios sa'a kuachi yó sa'a ña nì kee Jesús. 39Chí kò ní kúu ta'on kandoo vii yó noo Ndios sa'a ña kée yó choon sa'ándá ley Moisés. Tído, ndidaá na kándée iní Jesús, ñoon kúú na kándoo vii noo Ndios. 40Kueíd'o va'a ndó to'on ká'in xí'ín ndó viti, dá ná o ndó'o ndó tá'an ña nì taa profeta, chí di'a kaáan:

41 Kueídó'o ndo'ó, na kédiki ndaa to'on ká'in.
 Naá iní ndo kande'é ndó ña kéei,
 ta ndañó'ó kíi ndo nooí.
 Dá chi ko'in keei iin ña ká'ano
 tein kuu ndéi ndó.
 Tído o kándisa ta'on ndóan,
 va'ará ná koo iin yoo nakani
 xí'in ndó sa'án.

Dión kaáan —kaá Pablo.

42Dá tá kua'an keta Pablo ve'e Israel ñoo xí'in Bernabé, kúu ni xika na ko kúu na Israel ña ná kasaq tuku na iin ka kuu nani'i ndée ná, dá ná dána'a tuku na sa'a to'on va'a ñoo noo ná. 43Tá ni ndi'i ni kan kuei ñayuu ñoo ve'e ñoo, kúu kuá'a nda'o na Israel tákuei satá Pablo xí'in Bernabé kua'an na. Ta tákuei ta'ani ñaa kuá'a ñayuu kándisa táto'on kándisa na Israel kua'an na. Dá ni kasá'a Pablo xí'in Bernabé ká'an ni'ini na noo ná ña ná kuita toon na xí'in ña maní ni kee Ndios xí'in ná.

44Tá ni kasandaá iin ka kuu nani'i ndée na Israel, dá ni nataka táto'on iin ní ñoo ñoo kueídó'o na to'on Ndios. 45Dá tá ni xini ta Israel ña kuá'a nda'o ñayuu ni nataka, kúu ni nakutí rá xí'in ña u'u ini ra. Dá ni kasá'a rá ndéine'e ra Pablo, ta ká'an ndava'a ra xí'in ná. 46Dá ni kasá'a ndúndée cháá ka Pablo xí'in Bernabé ká'an na xí'in ra Israel ñoo:

—Miían kánian dána'a ndu'u to'on Ndios dinñó'ó noo ndo'ó, chi kúu ndó na ñoo Ndios. Tído sa'a ña ni kañó'ó ndó to'on dána'a ndu, sa'a ñoo koq ka íchi ndo natiin ndó ña kataki chíchí ndó noo ió Ndios. Sa'a ñoo viti kían ko'on va ndu'u dána'a ndu noo ñayuu ko kúu na Israel.

47Chi di'a ni sa'anda sato'o yo Ndios choon noo ndú'u, ta kaá na:

Tanda'a yu'u yo'ó ko'on
 kakuuón ña tóon noo ndidaá
 ñayuu ko kúu na Israel,
 dá ni'í ñayuu ndéi noo xíká cháá
 ka ñayuu yo'ó ndi kee na káki
 na noo kuachi na.

48Dá tá ni seido'o na ko kúu na Israel to'on yo'o, kúu ni kadii nda'o ini na. Ta ni keká'ano na sato'o yo Ndios sa'a to'on va'a ña ni seídó'o na. Ta kúu ni kándisa ñaa ndidaá kúu ñayuu, na ni kaxi Ndios ni'í ña kataki chíchí.

49Ta kúu ni naka'ani cháá ka to'on va'a sato'o yo Jesús ndidaá ñoo ño'o ñoo.

50Tído ni ndatón kue'é ta Israel, ta ko ní xiin kándisa ñaa xí'in dao na ña'á ndáya'i, tá'an na ndíta ndaa xí'in ña kándisa na, xí'in dao ta ndáya'i cháá ka ñoo ñoo. Dá ni daká'an kue'é na dao ka ñayuu ña kendava'a na xí'in Pablo xí'in Bernabé. Dión ni kuu, dá ni taxí ñaa ná. 51Dá ni kidi ni'ini Pablo xí'in Bernabé ñoyaká iin sa'a ná, dá ná kandaq ini ñayuu ñoo ña ko náta'an ini Ndios xiní ñaa ná. Dá ni ki'in na íchi kua'an na, dá ni saq na ñoo ká'ano naní Iconio.

52Ta ndidaá na kúu kuendá Jesús ni kadii nda'o ini, ta ni nakutí ná xí'in Espíritu i Ndios.

Di'a ni kuu tá ni sa ndei na dána'a na iin ñoo naní Iconio

14 1Tá nani ió Pablo xí'in Bernabé ñoo Iconio ñoo, dá ni ku'u nduú na ve'e noo nataka na Israel ndéi ñoo ñoo. Ta xí'in to'on ni daná'a na, kúu kuá'a nda'o na Israel xí'in na

kō kúú nā Israel nī kándisa ñaá. ²Tído taa Israel, rā kō xīn kándisa ñaá, roón kúú rā nī daká'an kue'é rā kō kúú taa Israel ndéi ñoo ñoo, dá nī kasá'a xini u'u rā Pablo xí'in Bernabé. ³Tído na'á vá nī kandōo na nī sá ndei na ñoo ñoo. Ta sa'á ñā kándéé ká'ano iní nā sato'o yō Jesús, sa'á ñoo kō ní yu'ú ta'on na ñā kían ka'an nā sa'á to'on Jesús. Ta nī xí'o Ndios ñā nī kandaā ini ñayuu ñoo ñā to'on dána'a apóstol ñoo sa'á ñā maní nī kee Ndios kían ñā ndaa, chí xí'in ndá'a apóstol ñoo nī kee Ndios ñā'a ná'ano, xí'in ñā'a ndato. ⁴Kúú nī kasá'a tá'andá tá'an ñayuu ndéi ñoo ká'ano ñoo, chí dao na nákuíta xoo tã Israel ñoo, ta dao na nákuíta xoo nā kúú apóstol ñoo.

⁵Dá nī kandōo tã Israel ñoo xí'in rā kō kúú tã Israel ndíta xoo rā, xí'in tã né'e choon ñoo ñoo ñā kendava'a ra xí'in apóstol ñoo, ta ka'áni ñaá rá xí'in yuu. ⁶Tído tá nī kandaā ini nā ñā dión ndátolón taa ñoo kee ra xí'in ná, dá nī xino na kua'an nā ñoo naní Listra, xí'in ñoo naní Derbe, xí'in ndidaá kã ni ñoo ñó'o chí kuendá Licaonia di'a. ⁷Ta ñoo nī daná'a nā to'on va'a Jesús.

Di'a nī kuu tá nī chi'yúú ná Pablo ñoo Listra

⁸Ta ñoo Listra ñoo ió iin taa kō kúú kaka. Ta ió ni'ini ra, chí ndā rá nī kaki va ra kō kúú kaka ra. ⁹Ta ió rā seídó'o ra noo ká'an Pablo. Dá tá nī sá nde'é ná noo rá, kúú nī kandaā ini nā ñā kándéé iní rā ñā kándéé Ndios nduva'a ñaá ná. ¹⁰Dá nī'i nda'o nī ka'an nā xí'in rá:

—¡Ndakuijn ndichi ndaa!

Ta kúú iin nī ndao ra nī ndakuíjn ndichi rā. Ta kúú nī kasá'a xí'ka ra xíonoo ra.

¹¹Tá nī xini ñayuu ñoo ñā ndato nī kee Pablo, kúú nī kasá'a káyu'ú ná xí'in yú'u naní licaónica, ta kaá nā:

—¡Nī noo túu ndios nī kasáa nā, ta ndaa na táto'on ndaa taa ñayuu yó'o!

¹²Ta kaá nā ñā Bernabé kúú ndios naní Júpiter, ta Pablo kúú ndios naní Mercurio, chí Pablo ñoo kúú nā ká'an cháa kã o duú Bernabé.

¹³Ta ndā yu'ú ñoo ñoo íin iin ve'e ño'o kuendá Júpiter, ta ñoo nákaa iin duti, dá ndáka ra toro, ta né'e ra ita nī kasáa rā yé'é ñoo ñoo noo nákaa Pablo xí'in Bernabé. Chí kóni tã duti ñoo xí'in ñayuu kuá'a ñoo dokō ná ñā'a noo Pablo xí'in Bernabé, dá kandaño'o ñaá ná, ká'an ná.

¹⁴Tído tá nī kandaā ini Bernabé xí'in Pablo ñā dión ká'an ñayuu ñoo kee na, kúú nī ndatá ná dá'on ná, chí kō náta'an ini nā ñā kée ñayuu ñoo dión. Ta nī ku'u na tein ñayuu ñoo, ta káyu'ú ná:

¹⁵—¿Ndiva'a kée ndó dión? Chí ñayuu xí'in vá ndó kúú ndu'u. Di'a vej ndu'u ñā kían kastō'on ndu xí'in ndo'ó ñā miñan ndúsã kánian dánkoo ndó ñā kō choon téi kée ndó yó'o, dá kandaño'o ndó nā miñan ndaa kuiti kúú Ndios takí, nā nī kav'a induú káa xí'in noño'o yó'o xí'in taño'o xí'in ndidaá kúú ñā'a ió nooán. ¹⁶Tá sã na'á vá, dá sã sonó Ndios noo ñayuu sã kee na ñā kóni mií ná. ¹⁷Tído kō ní sã tuu ta'on na na'a nā mií ná ñā kúú ná Ndios tein ñā va'a kée na, chí dákoon na dai, dá kana ñā'a noo xíti yó. Ta xí'o na ñā'a sásá'an yó, dá kadij iní —kaá nā.

18Ta va'ará nì ka'an nà dión, tído u'u nda'o, dá nì kandee ná nì chituu na ñayuu ñoo, dá kọ ní doko ná ña'a ñoo noo ná kandaño'o ñaa ná.

19Tá nì ndi'i ñoo, dá nì kasáa dao ta Israel, tá'an rā ndei ñoo Antioquía xí'ín ñoo Iconio. Dá nì daká'an kue'é rā ñayuu ñoo, dá nì chiyúú ná Pablo. Ta ñó'o ñaa ná nì sa'an nā nì dakána ñaa ná nda yu'u ñoo ñoo, chí sà nì xì'i va na, nì ka'án ná. **20**Kúú nì kasáa dao nā kúú kuendá Jesús nì kaọ noo na ndíta na noo kándu'u Pablo. Dá nì ndakoo na, dá nì ndu'u tuku na ñoo ñoo. Dá tá nì tui noo iin kà kuu, dá nì kee na kua'an nā xí'ín Bernabé ñoo naní Derbe.

21Dá nì daná'a nā to'on va'a Jesús noo ñayuu ndei ñoo Derbe ñoo. Ta kúú kuá'a nda'o ñayuu nì nduu kuendá Jesús nì kee na. Tá nì ndi'i ñoo, dá nì nandio kuéi tuku na ñoo Lистра xí'ín ñoo Iconio, xí'ín ñoo Antioquía. **22**Ta ñoo nì xì'o na tandeé iní noo ndidaa nā kúú kuendá Jesús, ta nì ka'an ni'ini na noo ná ña ná kandita toon na xí'ín ña nda kándisa na, ta kaá nā xí'ín ná: “Miían kánian ndo'o yó kuá'a nda'o tándó'ó, dá ndu'u yó noo dándáki Ndios”, kaá nā. **23**Ta nì xì'o na choon noo dao rā sá'ano ndei iin rá iin ve'e noo nátaka nā kúú kuendá Jesús ña kían kandaka ñaa rá. Dá tá nì ndi'i nì sà ne'e iì ná, ta nì xikā nā ña manì noo Ndios sa'a rá sá'ano ñoo, kúú nì nakì'o ñaa ná tixi ndá'a sato'o yó Jesús, nā kándisa ra.

Di'a nì kuu tá nì nandio kọ Pablo xí'ín Bernabé kua'an nó'o ná ñoo Antioquía

24Tá nì ya'a na chí kuendá Pisidia, dá nì saā nā chí Panfilia di'a. **25**Tá

nì ndi'i nì daná'a nā to'on va'a Jesús ñoo naní Perge, dá nì kee na kua'an nā, dá nì xino nā ñoo naní Atalia.

26Dá nì kaa na ini iin barco kua'an nā ñoo Antioquía noo nì nakì'o ñaa nā kúú kuendá Jesús noo ndá'a Ndios ña chindee ñaa ná noo choon. Ta viti nì dandí'i na choon nì ni'i ná noo Ndios. **27**Dá tá nì ndisáa nā ñoo ñoo, dá nì ndataká nā ndidaa ñayuu kúú kuendá Jesús. Dá nì kasá'a ná nakì'o na kuendá sa'a ndidaa ña va'a nì kee Ndios xí'ín ná noo nì sa'an nā. Ta nì nakani ta'ani na ña nì sonó Ndios nio nā kọ kúú nā Israel, dá nì kandee iní nā Jesús. **28**Ta na'á vá nì sà ndei na ñoo xí'ín nā kúú kuendá Jesús.

Di'a nì kuu tá nì nataka nā ndio choon sa'a nā kúú kuendá Jesús

15 **1**Kúú nì kasáa dao ta nì kii chí kuendá Judea di'a. Dá nì kasá'a rá dána'a rā noo nā kúú kuendá Jesús ndei ñoo, ta kaá rā:

—Tá ná o tá'anda ñi ndo tátoto'on kì'o sa'ándá ley Moisés choon, dá kían o ní'i ta'on ndó ña kàki ndó noo kuachi ndo —kaá rā.

2Ta Pablo xí'ín Bernabé kúú nā nì ndakuei, ta deén nda'o nì kasá'a chidáo tá'an na xí'ín ta ñoo sa'a ña dána'a rā. Sa'a ñoo nì kandoo nā kúú kuendá Jesús ndei ñoo ña ko'on Pablo xí'ín Bernabé ñoo Jerusalén xí'ín dao kà nā kúú kuendá nā, dá ná ndatón ná sa'a ña yó'o xí'ín nā kúú apóstol, xí'ín nā sá'ano ndei ñoo Jerusalén. **3**Dá nì chinda'a ñaa nā kúú kuendá Jesús ñoo kua'an nā. Dá nì ya'a na kuendá Fenicia xí'ín Samaria. Dá nì nakani na xí'ín nā kúú kuendá Jesús ndei ñoo ña kuá'a

nda'o na kọ kúú na Israel ni nduu kuendá Jesús. Sa'á ñoó ni kadii nda'o ini ñayuu ñoó tá ni kandaá ini na ña dión ni kuu.

⁴Dá tá ni saá na ñoo Jerusalén, dá ni natiin va'a ñaá na kúú apóstol, xí'ín na sá'ano xí'ín dao ka na kúú kuendá Jesús ndéi ñoó. Dá ni kasá'á Pablo xí'ín Bernabé nákan na sa'a ndidaá kúú ña'a ni kee Ndios xí'ín ná ñoó ni sa'an na ni ñaná'a na ñoó na kọ kúú na Israel. ⁵Tído dao ta fariseo, tá'an ra kándísa Jesús, ni ñakuíta ndichi. Dá ni kaa ra:

—Miían ndúsa kánian ta'anda ñíi ndidaá taa kọ kúú ta Israel ni nduu kuendá Jesús, ta kánian ka'anda yo choon ñoó rá ña ná kee ra choon sa'ándá ley Moisés —kaá ra.

Di'a kua'an ña ni ka'an Pedro ña káki yó sa'a iin tó'ón diní ña kándéé iní yọ Jesús

⁶Dá ni ñataka na kúú apóstol ñoo xí'ín na sá'ano, dá keyíko na choon yó'o. ⁷Ta kúú ni kukáni vá ndátó'ón tá'an na sa'á ña yó'o. Dá ni ndakuíin ndichi Pedro, dá ni kaa na:

—Ñani, sa ná'á vá mií ndó ña sa na'á cháá ka va ni kaxi Ndios yu'u ña dána'i to'on va'a Jesús ñoó na kọ kúú na Israel. Ta kúú ni kándísa ñaá ná. ⁸Ta mií Ndios, na ná'á ndi ndáa nío ndidaá kúú ñayuu, ñoon kúú na ni ñaná'a ñoó yọ ña náta'an ini na xiní na ñayuu kọ kúú na Israel, chi ni xí'o na Espíritu ií ná ñoó ñayuu ñoó táto'on ni kee na xí'ín mií yó. ⁹Chí táto'on ni kee na xí'ín yó, kí'o dión ta'ani ni kee na xí'ín ná, chí ni nduvii na nío ná sa'á ña kándéé iní na Jesús. ¹⁰Ta viti, ñdiva'a ká'án ndó kee yó iin ña'a kọ náta'an ini

Ndios keeá? ¿Ndiva'a kátoó ndo chinóo ndó choon kuáchí yó'o sata na kúú kuendá Jesús, chí ni na sá'ano ve'e yó ni sa ndei sa na'á, ta ni mií yó kọ ní kándéé kee choon sa'ándáan? ¹¹Chí kándísa yó ña ni káki oon ni na yó ñoó kuáchio sa'á ña maní ni kee sato'o yọ Jesús sa'a yọ. Ta dión ta'ani ndó'o na kọ kúú na Israel —kaá Pedro.

¹²Ta kúú tádi óon ndéi ñayuu kuá'a ñoo seídó'o na ña nákan Bernabé xí'ín ña nákan Pablo sa'á ña'a ná'ano xí'ín sa'á ña'a ndato ni kee Ndios xí'ín ná tein ñayuu kọ kúú na Israel.

Di'a kua'an ña ni ka'an Jacobo

¹³Dá tá ni ndi'i ni ka'an na, dá ni kaa Jacobo:

—Ñani, kueídó'o ndó to'on ko'in ka'in xí'ín ndó. ¹⁴Simón Pedro kúú na ni nákan táto'on ni kee Ndios ni kemáni ná na kọ kúú na Israel ta'ándá mií ñoó. Chí tein mií ná ni kaxi Ndios dao na, dá kakuu na ñayuu na. ¹⁵Ta ña yó'o kían náki'in tá'an xí'ín ña ni taa profeta, chí di'a kaáan:

¹⁶Tá ni ndi'i, dá nandío kọo tuku yu'u kee táto'on ni sa io tá sa ñandáki rey David, chí sa ni naá vá ñoó ni ñandáki na.

Tído ko'on tuku yu'u nduva'i ñoó ni sa ñandáki na, táto'on kée ñayuu ndúva'a na iin ve'e ni koon.

¹⁷Dión, dá kían kasá'á dao ka ñayuu nandukú ná yu'u, chí na kọ kúú na Israel, tá'an na ni kasandaá ni seídó'o to'in, ñoon kúú na kasá'á nandukú yu'u.

18 Dión nì kaa sato'o yò Ndios, na nì xì'o ña kían kana'á yó sa'á ña yó'o nda rá sa na'á vá.

19 Dión kaáan. Sa'á ñoó kaá yu'u ña ná dá'a nì chinóo yó iin choon kuáchì satá na kò kúu na Israel, tá'an na nì nduu kuendá Ndios.

20 Va'a kaan di'a ná taa yóan ka'a xí'ín ná ña ná o sa keí ka na koño kítì nì doko ñayuu noó yoko, ta ná o sa kée ka na kuachi xí'ín na kò kúu ñadi'í na o yíí ná, ta ná o sa keí ka na koño iin kítì kò ní xitá nì, ta nì nì rì ná o sa keí ka na. 21 Chì nda rá sa na'á vá, ta nda viti ndéi taa iin rá iin ñoo dána'a rá ley Moisés. Ta ká'i raan ini ve'e noo náta na ñoo miíá iin rá iin kuu kuu nání'i ndée yò —kaá Jacobo.

Di'a kua'an ña nì taa na noo iin tuti, nì tanda'á naan kua'an noo na kò kúu na Israel

22 Dá nì kandoo na kúu apóstol ñoo xí'ín na sá'ano xí'ín dao ka na kúu kuendá Jesús ña kaxi na dao taa kuendá mií ná, dá tanda'á ñaá ná kò'on na ñoo Antioquía xí'ín Pablo xí'ín Bernabé. Dá nì kaxi na Judas, tá'an na ká'an xí'ín ná Barsabás, xí'ín iin taa naní Silas, chì ndi nduú taa yó'o kúu na ndíta noó na kúu kuendá Jesús. 23 Dá nì xì'o na iin tuti noo ná, tá'an ña ká'an di'a:

“Ndu'u, na kúu apóstol, xí'ín na sá'ano, xí'ín dao ka na kúu kuendá Jesús, ndu'u kúu na taa tuti yó'o kosaagan noo ndo'ó, na kúu kuendá Jesús, ndo'ó na kò kúu na Israel ndéi ñoo Antioquía, xí'ín ndo'ó, na ndéi chí kuendá Siria di'a, xí'ín ndo'ó, na ndéi Cilicia. Ná kandeí

va'a ndó. 24 Nì nì'í tó'on ndu'u ña tein mií ndú yó'o nì kana dao taa kosaag noo ndéi ndó, tído kò ta'ón ndu'u kúu ra nì xì'o choon noo rá. Chì dáta'an ra ndo'ó xí'ín to'on dána'a ra, ta dánaa ini ra ndó, ta sa'ándá ra choon noo ndo ña ta'anda ñíi ndo, ta kéndusa ra xí'ín ndó ña kee ndó ndidaa choon sa'ándá ley Moisés. 25 Sa'á ñoó nì kandoo ndu ña va'a cháa ka ná tanda'á ndú dao taa ndéi tein ndu yó'o kosaag na noo ndéi ndó. Ta saag dáó ná xí'ín ñani manì yò Bernabé xí'ín Pablo, 26 tá'an na nì nakì'o mií ña ndo'o naní na sa'a sato'o yò Jesucristo. 27 Sa'á ñoó tanda'á ndú Judas xí'ín Silas kosaag na nakani ndi'i na sa'á to'on nì taa ndu noo tuti yó'o xí'ín ndó. 28 Chì náta'an ini Espíritu iì Ndios, ta kì'o dión kándaag ini ndu ña kò kánian chinóo ndu choon kuáchì satá ndo. Sava'a ña kánian kee ndó kían kaáan di'a: 29 o sa keí ka ndo koño kirí nì doko ñayuu noó yoko. Ta nì o sa keí ka ndo nì rì, nì koño kirí kò ní xitá nì, ta o sa kée ka ndo kuachi xí'ín na kò kúu ñadi'í ndo o yíí ndo. Tá seídó'o ndó choon yó'o, dá kían va'a kee ndó. Ndios ná koo xí'ín ndó.”

Dión ká'an tuti nì taa na ñoo. 30 Dá nì kee taa nì xio choon ñoo kua'an na ñoo Antioquía. Tá nì saag na ñoo, dá nì nditútí ná ndidaa na kúu kuendá Jesús ndéi ñoo. Dá nì nakì'o na tuti ñoo noo ná. 31 Dá tá nì ndi'i nì ka'i naan, kúu nì kadii nda'o ini na sa'a ndidaa kúu tandeé iní xì'o ña noo ná. 32 Ta Judas xí'ín Silas ñoo kúu profeta, sa'á ñoó nì xì'o na tandeé iní noo na kúu kuendá Jesús, ta xí'ín kua'á nda'o to'on nì ka'an nì'ini ra noo ná.

33Dá tá nì ndi'i nì sà ndei na cháá tiempo ñoo ñoo, dá nì chinda'á ñáá nà kúú kuendá Jesús kua'an nò'o ná, ta nì xikà nà ña manì noo Ndios sa'a ná. Dá nì nandíó kuéi na kua'an nò'o ná ñoo Jerusalén noo ndéi nà nì tanda'á ñáá nì sa'an nà. **34**Tído nì chikaa ini Silas ña va'a cháá kà ná kandoo na ñoo. **35**Ta nì kandoo ta'ani Pablo xí'ín Bernabé nì sà ndei na ñoo Antioquía ñoo, ta nì daná'a nà to'on sato'o yò Jesús. Ta kua'á kà nà kúú kuendá Jesús sà chindeé tá'an xí'ín ná sà kast'o'on na to'on va'a Jesús xí'ín ñayuu.

Di'a nì kuu tá nì ta'andá tá'an Pablo xí'ín Bernabé

36Dá tá nì ya'a cháá kuu, dá nì kaa Pablo xí'ín Bernabé:

—Ná ko'on tukuó korni'ini yó nà kúú kuendá Jesús ndéi ndidaá nì ñoo noo nì sa'an yò nì daná'a yò to'on sato'o yò Jesús, dá ná kandaq ini yò ndi ndó'o na —kaá Pablo.

37Dá nì ka'án Bernabé kandaka na Juan, tá'an rā ká'an xí'ín ná Marcos, ko'on rā. **38**Tído kò ní xíin ta'on Pablo kandaka na rā ko'on rā, chì nì dankoo va ñáá rá kuendá Panfilia, ta kò ní xíonoo kà rā xí'ín ná noo choon Ndios. **39**Ta sà'á ña kò ní náki'in tá'an ta'on to'on noo nì ndat'ón Bernabé xí'ín Pablo, sà'á ñoo nì ta'andá tá'an na. Dá nì kee Bernabé ndáka na Marcos kua'an nà. Dá nì kaa na ini barco kua'an nà Chipre.

40Dá nì nata'an ini Pablo ña ko'on nà xí'ín Silas. Dá nì náki'o ñáá nà kúú kuendá Jesús noo ndá'a sato'o yò Ndios ña ná chindeé ñáá ná noo ko'on nà. **41**Dá nì kee na kua'an nà.

Ta nì ya'a na chí kuendá Siria xí'ín Cilicia, ta sà ká'an ni'ini na noo nà kúú kuendá Jesús ndéi ñoo kua'an nà.

Di'a nì kuu tá nì kasá'á Timoteo xíonoo xì xí'ín Pablo xí'ín Silas

16 **1**Dá nì ya'a Pablo xí'ín Silas ñoo naní Derbe, dá nì saq nà ñoo Listra. Ta ñoo nì náki'in tá'an na xí'ín iin taa kúú kuendá Jesús naní Timoteo. Ta kúú xì de'e iin ñá'a Israel kándisa Jesús. Ta tatá xì kúú taa griego. **2**Ta ndidaá nà kúú kuendá Jesús ndéi ñoo Listra xí'ín ñoo Iconio ká'an va'a sa'a xí. **3**Dá nì nata'an ini Pablo ña kían ko'on xì xí'ín ná. Sà'á ñoo ndani nì sa'anda nà ñíi xì tát'o'on sa'ándá ley choon, dá kían ná o nákani kuáchì ini nà Israel, tá'an nà ndéi ñoo ñoo, koni nà xí. Chì sà ndidaá vá ná ná'á ña tatá Timoteo kúú iin taa griego.

4Ta kúú ndidaá ñoo noo yá'a na kua'an nà, ñoo nì kast'o'on na xí'ín nà kúú kuendá Jesús ndéi ñoo sa'a choon nì sa'anda nà kúú apóstol xí'ín nà sá'ano ndéi Jerusalén, dá ná kueídó'o naan. **5**Ta ndidaá nà kúú kuendá Jesús ndéi ñoo nì nákujta ndaa cháá kà nà xí'ín ña kándéé iní nà Jesús tá nì seídó'o na to'on yó'o. Ta kuu rá kuu ndúkua'a cháá kà ñayuu kúú kuendá Jesús kua'an nà.

Di'a nì kuu tá nì na'a Ndios iin ña ndato noo Pablo

6Kúú nì chika'anda nà kuendá Frigia xí'ín Galacia, chì kò ní sónó ta'on Espíritu ij Ndios ña dána'a nà to'on va'a sa'a Jesús chí kuendá Asia dí'a. **7**Tá nì saq nà kuendá Misia, dá nì ka'án ná ko'on nà chí

kuendá Bitinia di'a, tído kọ ní sónó ta'on Espíritu Jesús ña ko'on na ñoó. ⁸Sa'á ñoó ni ya'a na kuendá Misia kua'an na, dá ni xino na ñoo Troas noo kúú yu'ú taño'o.

⁹Dá tá ni kuaá, dá ni na'a Ndios iin ña ndato noo Pablo, chi ni xini na iin ta a ió chí kuendá Macedonia di'a. Ta iin ndichi ra seí nda'í ra noo Pablo, ta kaá ra: “Kee ní ña maní kii ní Macedonia yó'o, ta chindeé ní ndu'u”, kaá ra.

¹⁰Dá tá ni ndi'i ni xini na ña'a ndato yó'o, ta kúú mií hora daá ni kenduu ndu ko'on ndu chí kuendá Macedonia, chi ni kandaá ta'í ini ndu ña mií Ndios kúú na kana ñaá ña kían ko'on ndu dána'a ndu to'on va'a sa'a Jesús noo ñayuu ndéi ñoó.

Di'a ni kuu tá ni kándisa iin ñá'a naní Lidia

¹¹Dá ni tiin ndu iin barco ñoo Troas. Dá ni chindaá ndu kua'an ndu ni'i ndú iin yúku iin ini taño'o naní Samotracia. Dá tá ni tui noo iin ka kuu, dá ni kaa tuku ndu ini barco ñoo kua'an ndu ñoo naní Neápolis. ¹²Tá ni saá ndu ñoó, dá ni kee ndu xíka sá'a ndú kua'an ndu iin ñoo naní Filipos, ta kían ñoo ndáya'i cháá ka nákaa kuendá Macedonia di'a, ta kían iin ñoo kuendá ta romano. Ta ñoo ni sa ndei ndu cháá kuu.

¹³Ta tein iin kuu nání'i ndée na Israel, dá ni kankuei ndu kua'an ndu yu'ú ñoo ñoó, chi ñoo nákaa iin yuta noo sá'an na Israel ndéi ñoo ñoo ká'an na xí'in Ndios. Dá tá ni saá ndu ñoó, dá ni sa ndei ndu. Dá ni kasá'a ndú ká'an ndu xí'in na ñá'a ni nataka ndéi ñoo sa'a Jesús.

¹⁴Ta ñoo nákaa iin ñá'a naní Lidia. Ta kían ña ñoo ká'ano naní Tiatira, ta díkóan dá'on díon kua'á toón, ta ndáño'an Ndios takí. Ta kúú seídó'o va'an to'on ká'an Pablo. Ta kúú ni nakonó sato'o yo Jesús niman, ta kúú ni kándísáan to'on ni ka'an na.

¹⁵Ta kúú ni sodo ndútaan xí'in ndidaa na ve'an. Dá ni seí nda'avían noo ndú, ta kaáan:

—Tá kandaá ini ndo ña kúú iin ñá'a kándée ndisa iní sato'o yo Jesús, dá kían náki'í ndo ná ko'o ve'i kandeí ndó —kaáan.

Dá ni kandeéan ni xino ini ndu ña ko'on ndu kandeí ndu ve'an dao kuu.

Di'a ni kuu tá ni chikáa ta né'e choon Pablo xí'in Silas ve'e kaa

¹⁶Ta di'a ni ndo'o ndu iin ka kuu tá kua'an ndu ka'an ndu xí'in Ndios. Noo kua'an ndu ñoo ni naki'in tá'an ndu xí'in iin tadi'í. Ta nákaa iin espíritu kini ña nákoní iní ini xi. Ta kúú kua'á nda'o di'ón ní'i sato'o xi sa'á ña nákoní iní xi. ¹⁷Ta kúú ni kasá'a tadi'í yó'o tákaa xi Pablo xí'in ndu'u vei xi, ta káyu'ú xí:

—iTa yó'o kúú ra kéchoon noo Ndios, na kómí ndidaa tá'an choon! Ta dána'a ra noo ñayuu ndi kee na káki na noo kuachi na —kaá xi.

¹⁸Ta kúú kua'a vá kuu ni sa kee xi dión. Sa'á ñoo kọ ní xi'o ndée ka ini Pablo sa'a xí. Dá ni nandíó kọ na, dá ni kaa na xí'in espíritu kini nákaa ini xi:

—Xí'in kuu Jesucristo, na xí'o choon noóí, sa'ándái choon nooon. Kua'an keta kí ini tadi'í xaan.

Ta kúú vití'ón vá ni keta espíritu kini ñoo kua'an. ¹⁹Tá ni kandaá ini

sato'o xī ña koó kạ ãi'ón ni'i rá xí'ín xí, dá ñi tiin ra Pablo xí'ín Silas. Dá ñi kee ra ñó'o ñaá rá kua'an rạ noo yá'i noo ndéi tạ né'e choon. **20**Dá ñi saa rạ ñi chikata ñaá rá noó tạ né'e choon ñóó. Dá ñi kaa rạ xí'ín rá:

—Tạa yó'o kúú tạ Israel. Ta xíonoo ra dánaá tá'an ra ñayuu ndéi ñoo yọ. **21**Ta xíonoo ra dána'a rạ ña kánian kee yó tátọ'on kị'o kée mií rá, ta kọ káni ta'an vaan natiin yóan, ta kee yóan, chị kúú yó tạ romano —kaá rạ.

22Dá ñi ndakuei ñayuu ñi kasá'a ná kéndava'a na xí'ín Pablo, xí'ín Silas. Dá ñi ndatá tạ né'e choon ñóó dá'ón ná. Dá ñi sa'anda rạ choon ña ná kani ñaá rá xí'ín vara. **23**Tá ñi ndi'i ñi kani kini ñaá rá, dá ñi taán ñaá rá ve'e kạ. Dá ñi sa'anda rạ choon noó rạ ndaa yé'é kạ ña ná kandaa va'a ñaá rá. **24**Tá ñi ndi'i ñi ta'andạ choon yó'o noo rá, dá ñi taán ñaá rá ve'e kạ naá ñó'o ndạ maá ini ve'e kạ ñóó. Dá ñi taán rá sa'a ná yáí yító naní cepo kándu'u ini ve'e kạ ñóó, dá ñi kató toon ra yító ñóó.

Di'a ñi kuu tá ñi kándisa tạ ndaa yé'é kạ ñóó Jesús

25Tá ñi kuu ñóó tádi, ká'an iị vá Pablo xí'ín Silas xí'ín Ndios ñó'o na, ta xíta na yaa noo ná. Ta seídọ'o va'a ñaá dao kạ tạ ñó'o ve'e kạ ñóó ndéi ra. **26**Ta kúú iin kuitió ñi kasá'a ñi'i ndạ'o táan. Ta kúú ndạ sa'a vé'e kạ ñóó ñi kidi ni'ini. Ta kúú ñi nonoó vá ndidaá kúú yé'é kạ ñóó. Ta kúú ñi ndaxí vá cadena ndíko sa'a ndidaá kúú tạ ñó'o ve'e kạ ñóó.

27Dá ñi ndoto tạ ndaa yé'é kạ ñóó, kúú ñi xini rạ ña ndidaá yé'é

kạ ñi nono. Ta kúú ñi taó rá espada rạ kua'an rạ ka'ání rá mií rá, chị ñi ka'án rá ña ñi xino ndidaá kúú vá rạ ñó'o ve'e kạ ñóó kua'an rạ. **28**Kúú ñi kayu'ú Pablo, dá ñi kaa ña xí'ín rá:

—O sạ kéndava'a ní xí'ín mií ní, chị yó'o va ñó'o ndidaá kúú ndu'u —kaá ña.

29Dá ñi sa'anda tạ ndaa yé'é kạ ñóó choon ña ná natoon ñó'o, dá ná katoon. Kúú ñi kankono ra kua'an rạ noo nákaa Pablo xí'ín Silas. Ta ndéi ñino oon ra ñi sạ kuíin xítí rá noo sá'a ná. **30**Dá ñi taó ñaá rá, dá ñi ndatọ'ón ñaá rá, ta kaá rạ xí'ín ná:

—Tatá, ịndí kịán kánian keei, dá ñi'í ña kạkii noó kuachii?

31Dá ñi kaa ña xí'ín rá:

—Kandéé iní ní sato'o yọ Jesucristo, dá ñi'í ní ña kạkí ní xí'ín ndidaá ña ve'e ní.

32Dá ñi kasá'a dána'a Pablo to'on va'a sato'o yọ Jesús noo mií rá, xí'ín noó ña ve'e ra. **33**Ta mií hora daá ñóó ñi taó ñaá rá, ta ñi nakata ra noó ñi tarkue'e ñíí ná. Tá ñi ndi'i, dá ñi sodo ndútạ mií rá xí'ín ndidaá kúú ña ve'e ra. **34**Tá ñi ndi'i ñóó, dá ndáka ñaá rá ñi no'o rạ ve'e ra. Dá ñi xị'o ra ña'a ñi sasá'an na. Ta kúú kádii ndạ'o ini mií rá xí'ín ña ve'e ra, chị ndidaá ná ñi kándisa Ndios.

35Dá tá ñi tụu noo kuụ dáá ñóó, dá ñi tanda'a tạ né'e choon tátọ rá kua'an rạ. Tá ñi saa rạ, dá ñi kaa rạ di'a xí'ín tạ ndaa yé'é kạ ñóó:

—Dáyaạ ní tạ káa ná ko'ón rạ.

36Dá ñi kaa tạ ndaa yé'é kạ ñóó xí'ín Pablo:

—Sạ ñi ta'andạ choon noof ña tavéi ndọ'ó ve'e kạ yó'o. Ta viti

kían kankuei va'a ndó ko'on ndo —kaá ra.

37Dá nì kaa Pablo:

—Nì kani ra ndu'u noo kuá'á ñayuu, ta ko ñá'a ka'an ra xí'ín ndu'u ndí kían kúu kuachi ndu, va'ará ta romano kúu ndú. Ta nì taán rá ndu'u ve'e kaa. Ta viti, ¿á ká'án rá dáyaa de'é ra ndú? Tído o kóo oon ta'on dión sa'a ndú. Va'a kaan mií ta né'e choon ná kii taó ndu'u —kaá na.

38Dá nì sa'an tátó ñoo nì nakani ra xí'ín ta né'e choon to'on nì ka'an Pablo. Tá kúu nì yu'ú nda'o ra tá nì kandaq ini ra ña kúu ná ta romano.

39Dá nì sa'an ra nì ndaka ra ña manì noo ná. Dá ví nì taó ñaá rá. Dá nì seí nda'í ra noo ná ña ná kankuei na ñoo ñoo ko'on na. **40**Dá tá nì kankuei na ve'e kaa ñoo, dá nì kee na kua'an nó'o ná ve'e ñá'a naní Lidia ñoo. Ta ñoo nì xini na dao ka na kúu kuendá Jesús. Dá nì xì'o na tandeé iní noo noón. Dá nì kankuei na ñoo ñoo kua'an na.

Di'a nì kuu tá nì nakuina vaa ñayuu ndéi ñoo Tesalónica

17 **1**Dá nì ya'a Pablo xí'ín Silas ñoo naní Anfípolis xí'ín iin ka ñoo naní Apolonia. Dá nì saq na ñoo ká'ano naní Tesalónica. Ta ñoo iin iin ve'e noo náta na Israel.

2Ta nì sa'an na ve'e ñoo tátó'on kì'o kée ná ndidaá ñoo noo sá'an na. Ta tein ndin onì kuu nání'ì ndée na Israel nì ndató'ón ná xí'ín ñayuu ñoo, **3**ta nì nakani na tátó'on kì'o ká'an rá ió tuti iì Ndios. Chì xí'ín mífán nì xì'o na ña nì kandaq ini ñayuu ñoo ña mífán ndúsa kánian ndo'o naní nío Cristo, na

dákaki ñaá, dá kuu na, dá nataki na tein na kúu ndíi. Dá nì kaa ta'ani na:

—Jesús, na ká'an yu'u sa'a xí'ín ndo'ó, noón kúu Cristo —kaá na.

4Ta kúu nì kandisa va dao na Israel ñoo to'on yó'o. Dá nì naki'ín tá'an na xí'ín Pablo xí'ín Silas. Ta nì kandisa ta'ani kuá'á nda'o na griego, na ndaño'o Ndios, xí'ín kuá'á na ñá'a ndaya'i.

5Kúu nì kasá'á kú'u'u ini taa Israel ko xí'ín kandisa. Sa'a ñoo nì dataká ra dao ta kini xionoo keí ñoo. Ta roón kúu ra nì daká'an kue'è kuá'á nda'o ñayuu ndéi ñoo ñoo. Dá nì kasá'á nákuina vaa na. Dá nì saq tondó na ve'e iin taa naní Jasón, dá taó ná Pablo xí'ín Silas, dá ná naki'o ñaá ná noo ndá'a ta né'e choon, ká'án ná. **6**Tído ko ní nání'ì ta'on ñaá ná. Dá nì tiin na mií Jasón ñoo xí'ín dao ka na kúu kuendá Jesús ndéi ñoo, dá nì kee na ñó'o ñaá ná kua'an na. Tá nì saq na noo ta né'e choon, dá nì kayu'ú ta Israel ñoo:

—Tá'an taa xionoo nádaká ñaxintóni ñayuu ndéi iin ní kúu ñayuu, roón ta'ani kúu ra nì kasaa ñoo yo viti. **7**Ta kúu nì natiin va'a ñaá Jasón yó'o ve'e ra. Ta ndidaá taa ñoo kúu ra ko xí'ín kue'dó'o choon sa'ándá ta né'e choon ká'ano cháá ka, ra kúu César, chì kaá ra ña ió iin ka rey ndaya'i cháá ka naní Jesús —kaá ra.

8Ta kúu nì nakuina vaa cháá ka ñayuu ñoo xí'ín ta né'e choon tá nì seídó'o na ña nì kaa ra dión. **9**Tído tá nì ndi'i nì chiya'i Jasón ñoo xí'ín dao ka na noo ta né'e choon, dá nì dayáa ñaá rá.

Di'a nī kuu tá nī daná'a nā iin ñoo naní Berea

¹⁰Ta mīí sakuaá dáá ñóó nī tanda'á nā kúú kuendá Jesús ndéi ñoo Pablo xí'ín Silas ñā kīan ko'on nā ñoo naní Berea. Tá nī saā nā ñoo ñoo, dá nī ku'u na ve'e noo náta nā Israel ndéi ñoo. ¹¹Tído ñayuu va'a cháá ka ini kúú nā ndéi ñoo Berea o duú nā ndéi ñoo Tesalónica, chí ndino'o ini nā nī seido'o na to'on va'a Jesús. Ta ndidaá kuú nī dakuá'a na noo ká'an tuti ij Ndios, dá ná kande'á á ñā ndaa kīan ká'an Pablo o koó. ¹²Dióon nī kee na, dá kuá'a nda'o nā Israel ndéi ñoo ñoo nī kandísa na to'on dána'a nā. Ta kuá'a ná ñá'a griego ndáyá'i xí'ín kuá'a nda'o taa griego nī kandísa ta'ani ñáa.

¹³Tído tá nī kandaā ini taa Israel ndéi ñoo Tesalónica ñā nákaa Pablo dána'a nā to'on Ndios ñoo Berea, dá nī kee ra kua'an rā ñoo. Dá tá nī saā rā, dá nī kasá'á nákuina vaā ñayuu ñoo nī kee ra. ¹⁴Ta kúú vití'ón di'a nī tanda'á nā kúú kuendá Jesús Pablo kua'an nā yu'ú taño'o. Tído nī kandoo va Silas xí'ín Timoteo nī sa ndei na ñoo Berea ñoo. ¹⁵Dá nī kee na ndáka na Pablo kua'an nā nda ñoo ká'ano naní Atenas. Tá nī saā nā ñoo xí'ín ná, dá nī sa'anda Pablo choon noo ná ñā ná kast'o'on na xí'ín Silas xí'ín Timoteo ñā ná kii kīí ná noo ió nā, kaá nā. Dá nī nandíó kuéi nā nī sa'an nī ndaka na ñoo kua'an nó'o ná.

Di'a nī kuu tá nī sa kaa Pablo iin ñoo naní Atenas

¹⁶Ta nani ndáti Pablo kasaa Silas xí'ín Timoteo, kúú nī kixian nī

kunda'í nda'o ini nā, chí nī xini nā ñā iin níí kúú ñoo ñoo kándodó yokó ndáño'o na. ¹⁷Sa'á ñoo nī sa'an nā ve'e noo náta nā Israel ndéi ñoo ñoo, ta nī ndató'ón ná xí'ín nā Israel, xí'ín dao ká ñayuu ndáño'o Ndios takí. Ta ndidaá kuú nī ka'an nā xí'ín ñayuu xionoo noo yá'i ñoo sa'a Jesús. ¹⁸Dá nī dandíchi tá'an na xí'ín dao ká taa dakuá'a ñā dána'a taa kúú kuendá epicúreo, xí'ín dao ká taa dakuá'a ñā dána'a taa kúú kuendá estoico. Dá nī kaa roón:

—¿Ndi kóni kaa to'on ká'an taa káni téi ká'an yó'o?

Dá nī kaa dao ká rā:

—Kandaā ini ndu'u ñā xionoo ra ká'an rā sa'a dao ká ndios.

Dióon nī kaa rā chí xionoo Pablo ká'an nā sa'á to'on va'a Jesús, ta ká'an nā ñā natakí nā nī xí'í. ¹⁹Dá ndáka ra Pablo nī saā rā iin xían noo naní Areópago, noo náta taa ndató'ón rá. Dá nī kaa rā xí'ín ná:

—¿Á kee ní ñā maní kast'o'on ní xí'ín ndu'u sa'á to'on saá dána'a ní? ²⁰Chí ko óon ta'on kueíd'o'o ndu'an. Sa'á ñoo kátoó ndu'u kandaā ini ndu ndi kua'an sa'an.

²¹Dióon nī kaa rā, chí kátoó nda'o ndidaá taa ndéi ñoo Atenas xí'ín taa tukú ndéi ñoo kueíd'o'o ra, ta ká'an rā sa'á ñā saá.

Di'a kua'an ñā nī daná'a Pablo noo taa ñoo

²²Dá nī nakufín ndichi Pablo me'í ndidaá taa nī náta nā ndéi noo naní Areópago. Dá nī kaa nā:

—Ndo'ó, nā ndéi ñoo Atenas yó'o, kandaā ini yu'u ñā ndíta ndaa ndo xí'ín ñā kándísa ndó. ²³Chí tá nī xionooi nī sa nde'í noo náá ndáño'o

ndó, dá nì xiniì iian tándaa to'on nooán kaá di'a: “Ñā yó'o kúú noo nāā iin ndios kò ná'á ndú”, kaáan. Ta mií Ndios ndáño'o ndó, nā kaá ndo ñā kò ná'á ndó, noón kúú nā ko'in kastò'in xí'ín ndó sa'a.

24 Ta mií Ndios, nā nì kava'a iin níí kúú ñayúú yó'o, xí'ín ndidaá kúú ñā'a ió nooán, noón kúú nā dándáki induú xí'ín noño'ó yó'o. Sa'a ñoó kò ió ta'on na ini ni iin ve'e ño'o, tá'an ñā nì kava'a ndá'a taa. **25** Ta ni iin tó'ón ñā'a ió noo yò kò xínño'ó ná, chī ni iin tó'ón ñā'a kò kómanì noo ná. Míí di'a na xí'o ñā takí yò ndéi yó ñayúú yó'o, ta xí'o na tachī ñā náki'in yó, ta xí'o ta'ani na ndidaá kúú ñā'a ió noo yò.

26 Ta xí'ín iin tó'ón vá taa nì nata'i ndidaá ñayuu nì kee Ndios, dá ná nakuitā noo na kandeì na iin níí kúú ñayúú yó'o. Chī sà nì chīná'a vá Ndios noo kúú sa'a ñā kataki yò, ta nì chīná'a ta'ani na noo ndi'á, ta nì chīná'a ta'ani na noo kandeì iin rá iin yó. **27** Dióon nì kee Ndios, dá ná nandukú yó nā, dá ná ndundéé yó ndā ná kandeé yó nani'i yò ná. Chī miíān ndaa kíán ñā kò xíká ta'on ió Ndios noo iin rá iin yó. **28** Chī mií ná kédaá xí'ín yó, dá takí yò, ta kandá yò, ta ndéi yó. Ta kíán tátò'on nì taa dao taa kuendá mií ndó, tá'an rā tì'a taa to'on luu kua'an, chī nì taa ra ñā kúú yó de'e Ndios. **29** Ta sa'a ñā kúú yó de'e Ndios, sa'a ñoó kò nýíká yó ka'an yó ñā kúú ná iin na'áná nì kava'a ndá'a taa xí'ín oro o plata o xí'ín yuu, chī sava'a ñā nì nakani ini ñaxintónì taa tì'a káva'a ñā kíán.

30 Tído kò ní taó kuendá ta'on Ndios sa'a ñā sà kee ñayuu tá sata,

chī kò ní sá na'á ná mií Ndios. Tído viti sa'ándá nā choon noo iin rá iin ñayuu ndéi iin níí kúú ñayúú ñā ná nandikó ini nā sa'a kuachi kée na.

31 Chī nì chīkaā ini Ndios ñā kasandaá iin kuu, dá keyíkò ndaa nā sa'a ndidaá kúú ñayuu ndéi iin níí kúú ñayúú yó'o xí'ín ndá'a iin taa nì chīkani mií ná. Ta nì xí'o na ñā nì kandaā ini yò ndá yoo kúú taa ñoó, chī nì ñanátaki ñāá ná tein nā kúú ndīi —kaá nā.

32 Tá nì seido'o ra ñā nì ka'an Pablo sa'a ñā nataki nā nì xí'i, ta kúú nì kasá'a dao ra kédiki ñāá rá. Tído dao kà rā nì kaa xí'ín ná:

—Kóni ndu'u kueidó'o ndu cháá kà sa'a ñā yó'o.

33 Dá nì keta na kua'an nā. **34** Tído nì kandísa dao ñayuu ñoó to'on nì ñaná'a Pablo, ta nì naki'in tá'an na xí'ín ná. Ta tein nā nì kandísa ñoó nákaā iin taa naní Dionisio, ta kúú rá iin taa né'e choon noo naní Areópago ñoó. Ta nákaā ta'ani iin ñá'a naní Dámaris, ta nì kandísa ta'ani dao kà ñayuu.

Di'a nì kuu tá nì sà io Pablo ñoo naní Corinto

18 ¹Tá nì ndi'i, dá nì keta Pablo ñoo Atenas. Dá nì ki'in na kua'an nā ñoo ká'ano naní Corinto. ²Tá ñoó nì naki'in tá'an na xí'ín iin taa Israel naní Aquila, rā nì kaki kuendá Ponto. Ta duú nì kasáa va ra nì kii ra kuendá Italia xí'ín ñadi'i rā, ñā naní Priscila, chī taa né'e choon ká'ano naní Claudio kúú rā nì sa'anda choon ñā ná kankuei ndidaá kúú nā Israel ñoo Roma ko'on nā kandeì na dao kà xíán. Dá nì kee Pablo kua'an nā ve'e noo

ndéi na ñoó. ³Ta iin nóó choon kée Pablo xí'ín ná, chī tī'a na kava'a na ve'e xí'ín ñī. Sā'á ñoó nī kando Pablo ió na ve'e na, ta nī kechóon nduú na xí'ín ná. ⁴Ta nī dandíchi tá'an Pablo xí'ín ñayuu ini ve'e noo náta na Israel ndéi ñoó iin iin kuú kuú nání'i ndée ná, dá ná xing ini na Israel xí'ín na kō kúú na Israel kandisa na to'on dána'a na.

⁵Dá nī kasáa Silas xí'ín Timoteo nī ndee na kuendá Macedonia di'a. Sā'á ñoó nī dankoo Pablo dao ka choon sa kee na, ta sava'a ña kée na kīan dána'a na to'on va'a sa'a Jesús, chī kásto'on na xí'ín na Israel ña Jesús kúú Cristo, na dákaki ñaá. ⁶Tído nī ndakuei na nī kasá'a naá na xí'ín Pablo, ta ká'an ndava'a na xí'ín ná. Sā'á ñoó nī kidi ni'ini Pablo dá'on ná, dá nī kaa na:

—Kuachi mií ndó kían, dá kīan kakomí iī vá ndó kuachi noo Ndios. Kō ndío kuachi ka yu'u sa'a ndo. Ta viti chí noo ko'in dána'i noo na kō kúú na Israel —kaá na.

⁷Dá nī keta na ve'e noo náta na Israel ñoó. Dá nī kee na kua'an na ve'e iin taa naní Justo, ta yu'ú ni'ini taa yó'o Ndios. Ta ió ra díin ve'e noo náta na Israel ndéi ñoó. ⁸Ta Crispo naní iin taa ndáya'i ini ve'e noo náta na Israel, kúú nī kandisa ra sato'o yo Jesús xí'ín ndidaá na ve'e ra. Ta kúú kuá'a ñayuu ndéi ñoo Corinto ñoó nī seídó'o to'on va'a sa'a Jesús, ta nī kandisa ñaá ná, ta nī sodo ndútā ná.

⁹Iin sakuaá, dá nī xini Pablo iin ña'a ndato nī kee sato'o yo Jesús, dá nī kaa na xí'ín ná:

—O sa yu'óon. Ta o sa kátuúon ña ka'on sa'í. ¹⁰Chī ió va yu'u xí'ón, ta

ni iin tó'ón ta'on ñayuu o kónóí kendava'a xí'ón. Chī kuá'a nda'o ñayuu yu'u ndéi ñoo ká'ano yó'o —kaá na.

¹¹Dá nī kando Pablo nī sa io na iin kuia dao ñoo Corinto ñoó. Ta nī daná'a na noo ñayuu sā'a to'on va'a Ndios.

¹²Ta nani nákaa taa naní Galión né'e ra choon kuendá Acaya yó'o, kúú iin nóó nī ndató'ón taa Israel kendava'a ra xí'ín Pablo. Dá nī sa'an ra nī tiin ñaá rá ndáka ra kua'an ra noo tá né'e choon. ¹³Dá nī kaa ra xí'ín Galión ñoó:

—Taa yó'o kúú ra xionoo dáka'an kue'é ñayuu, dá ná dá'a ni kandaño'o na Ndios táto'on kī'o sa'ándá ley Moisés choon —kaá ra.

¹⁴Tá kua'an Pablo ka'an na, ta kúú nī kasá'a ká'an Galión xí'ín taa Israel ñoó:

—Tá nī kee ra iin ña kini o iin kuachi ká'ano, dá kīan nakī'oi mií kueídó'i ña ká'an ndo'ó, tá Israel xa'an. ¹⁵Tído tá kían sa'á to'on, o sa'á kuú Ndios ndo o sa'a ley mií ndo'ó, dá kīan kuu keyíko mií ndóan, chī yu'u kúú ra o chínee ta'oin mií keyíko sa'á ña yó'o —kaá ra.

¹⁶Dá nī taó ñaá rá sata vé'e. ¹⁷Dá nī tiin dao tá griego iin taa naní Sóstenes, tá'an ra dándaki ve'e noo náta na Israel. Ta kúú mií yé'é chóon ñoó nī kani ñaá rá. Tído kō ní kékuendá ta'on Galión sa'á ña nī kee ra.

Di'a nī kuu tá nī nandío koo Pablo ñoo Antioquía

¹⁸Ta kúú kua'a iī vá kuú nī kando Pablo nī sa io na ñoo

Corinto ñoó. Ní ndi'i, dá nì ka'an na ndisá'án xí'ín na kúú kuendá Jesús ndéi ñoó. Dá nì tiin na iin barco. Dá nì kee na kua'an na chí kuendá Siria di'a. Ta kua'an ta'ani Priscila xí'ín Aquila xí'ín ná. Tído tá kò ñá'a kee na ko'on na, dá nì datá tá'í Pablo diní ná noq naní Cencrea, dá xinkoo to'on nì kandoo na xí'ín Ndios.

¹⁹Dá tá nì saq na ñoo ká'ano naní Éfeso, ta kúú ñoó nì ta'anda tá'an Pablo xí'ín Priscila xí'ín Aquila. Dá nì kee Pablo kua'an na ve'e noq náta na Israel ndéi ñoo ñoó. Ta ñoó nì ndatón ná xí'ín ra Israel.

²⁰Dá nì seí nda'í ra noq Pablo ña ná koo na cháa kà kuú xí'ín rá, tído kò ní xiin ta'on na. ²¹Dá nì ka'an na ndisá'án xí'ín rá, dá nì kaa na:

—Miían ndúsa kakaí víko ña sa vei koo ñoo Jerusalén, tído nandió koo tukui kooi xí'ín ndó tá dión kóni Ndios —kaá na.

Dá nì keta na ñoo Éfeso ñoó, dá nì tiin na iin barco kua'an na. ²²Dá tá nì saq na ñoo Cesarea, dá nì kee na kòkaa na kua'an na ñoo Jerusalén ka'an na ndisá'án xí'ín na kúú kuendá Jesús ndéi ñoó. Tá nì ndi'i ñoó, dá nì kee na kua'an na, dá nì xingo na ñoo Antioquía.

²³Tá nì ndi'i nì sa io na ñoo Antioquía cháa tiempo, dá nì kee tuku na kua'an na, ta nì xionoo na chí kuendá Galacia di'a, xí'ín Frigia, ta nì xí'o na tandeé iní noq ndidaá kúú na kúú kuendá Jesús ndéi ñoó.

Di'a nì kuu tá nì daná'a iin taa naní Apolos

²⁴Iin kuú nì kasáa iin ta Israel naní Apolos ñoo Éfeso. Ta kúú rá iin taa nì kaki ñoo ká'ano naní

Alejandría. Ta tí'a va'a ra ka'an ra, ta ndichí nda'o ra xí'ín to'on ká'an tuti ií Ndios. ²⁵Ta sa nì dakuá'a va'a ra sa'a íchi ndaa sato'o yo Jesús. Ta ndino'o ini ra xionoo ra kásto'on ra xí'ín ñayuu, ta dána'a ndaa ra sa'a ña ná'a rá sa'a Jesús. Tído ná'a rá sav'a sa'a ña nì daná'a Juan tá sa dakódo ndúta ná ñayuu. ²⁶Dá nì kasá'a rá dána'a ra ini ve'e noq náta na Israel, ta kò yu'ú ta'on ra. Tído tá nì seido'o Priscila xí'ín Aquila ña nì daná'a ra, dá nì taó xóo ñaá ná. Dá nì kasto'on va'a cháa kà na xí'ín rá sa'a íchi ndaa Ndios.

²⁷Tá nì ndi'i ñoó, dá nì ka'an Apolos ko'on ra kuendá Acaya. Dá nì xí'o na kúú kuendá Jesús ndéi ñoo Éfeso ñoó tandeé iní noq rá. Ta nì taa na iin tuti kua'an noq na kúú kuendá Jesús ndéi chí Acaya ñoó, dá ná natiin va'a na Apolos. Dá tá nì saq ra Acaya, kúú nì chindeé nda'o ra ndidaá na kúú kuendá Jesús, tá'an na nì kandisa sa'a ña maní nì kee Ndios xí'ín ná. ²⁸Ta kúú nì ndundéé rá nì datúú rá noq ká'an ta Israel noq ndidaá ñayuu ndéi ñoó, chí nì xí'o ra ña nì kandaá ini na ña ká'an tuti ií Ndios, ña Jesús kúú Cristo, na dákaki ñaá.

Di'a nì kuu tá nì sa io Pablo ñoo Éfeso

19 ¹Ta xían nani nákaa ií Apolos ñoo Corinto, kúú nì ya'a Pablo iin xíán noq ndíta yukú ñó'o kua'an na. Dá nì saq na ñoo Éfeso. Ta kúú ñoó nì nakil'in tá'an na xí'ín dao taa kúú kuendá Jesús.

²Dá nì ndatón ñaá Pablo:

—¿Á nì natiiin ndo'o Espíritu ií Ndios tá nì kandisa ndó?

Dá nì kaa roón:

—Kò óon ta'on kueídó'o ndu ña ka'an na ña ió Espíritu iì Ndios.

³Dá nì ndatò'ón tuku ñaá Pablo:

—¿Ndí kían nì kandísa ndó tá nì sodo ndútà ndò, tá dáá?

Dá nì kaa rà:

—Nì kandísa ndu'u ña nì daná'a Juan tá sà ñakódò ndútà ná ñayuu.

⁴Dá nì kaa Pablo:

—Nì sà ñakódò ndútà Juan ñayuu, tá'an na nì nandikó iní sà'a kuachi kée na. Ta nì ka'an Juan xí'ín ná ña ná kandeé iní na iin kà taa vei sata ná. Ta na yó'o kúú Jesús, ta noón kúú Cristo, na dákaki ñaá.

⁵Tá nì seídó'o ra to'on yó'o, dá nì sodo ndútà rá xí'ín kuú sato'o yò Jesús. ⁶Dá tá nì chinóo Pablo ndá'a ná diní rá, kúú nì natiin ra Espíritu iì Ndios ini rà. Kúú nì kasá'a vá ká'an rà dao kà yú'u, tá'an ña kò ní daku'a ra. Dá nì kasá'a ta'ani ra kástò'on ra to'on nì nì'í rá noo míf Ndios. ⁷Ta kúú rá tátò'on uxí uy.

⁸Dá nì ku'u Pablo ini ve'e noo náta na ña Israel ndéi ñoo ñoo. Ta noó oní yoo kò ní yu'ú ta'on na ka'an na sa'a Jesús. Ta nì dandíchi tá'an na xí'ín ñayuu ndéi ñoo, dá ná xinò ini na ndu'u na tìxi ndá'a Ndios. ⁹Tído nì ndukáxi nda'o nío dao na, sà'a ñoo kò ní xíin ta'on na kandísa na to'on nì daná'a Pablo. Ta noón kúú na nì kasá'a ká'an ndava'a na sa'a íchi ndaa Jesús noó ñayuu ndéi ñoo. Dá nì dankoo ñaá Pablo. Dá nì kee na ndáka na na nì nduu kuendá Jesús kua'an na. Ta ndidaá kuú vá sà ndatò'ón ná xí'ín ñayuu ñoo sà'a to'on Jesús ini iin ve'e taa naní Tirano, ta kían iin ve'e noo náta ñayuu ndátò'ón ná. ¹⁰Ta

dión nì sà kee na tein uy kuia. Sà'a ñoo kua'a nda'o na Israel xí'ín na kò kúú na Israel ndéi chí Asia di'a nì seídó'o to'on va'a sa'a sato'o yò Jesús.

¹¹Ta xí'ín ndá'a Pablo sà kee Ndios ña'a ná'ano, ¹²chì va'ará peñito Pablo o tá'í dá'on ná né'e ñayuu kua'an na chinóo naan sata na kú'u, ta kúú nduva'a va na. Ta kánkuei ta'ani espíritu kini ini na kua'an.

¹³Sà xionoo dao tã Israel sà taó rá espíritu kini ñó'o ini ñayuu. Tído iin kuú nì ka'an rá ka'anda rà choon xí'ín kuú sato'o yò Jesús, dá taó rá espíritu kini, chì di'a nì kaa rà xí'an:

—Sa'ándá ndu'u choon nooon xí'ín kuú Jesús, tá'an na ká'an Pablo sa'a. Kua'an keta kí ini taa xaan —kaá rà xí'an.

¹⁴Ta taa ká'an dión kúú ndin usà de'e iin tã Israel naní Esceva, tá'an rà kúú iin dutì kúú noó.

¹⁵Tído nì ka'an espíritu kini ñoo xí'ín rá:

—Ná'a vá yu'u Jesús. Ta ná'a ta'ani yu'u ndá yoo kúú Pablo. Tído ndo'ó, ¿nda yoo kúú ndo'ó ña sa'ándá ndò choon noo yú'u, tá dáá? —kaáan xí'ín rá.

¹⁶Ta kúú nì ndao ni'ini taa yí'i espíritu kini ñoo nì tiin ñaá rá, chì nì ndundakí nda'o ra nì kee espíritu kini ñoo. Kúú nì kendava'a ra xí'ín ndin usà taa ñoo, ta nì ndatá ndí'i ra dá'on rá. Ta kúú nda ndaa vichí vá rá nì kánkuei ra ve'e ñoo kua'an rà, ta nì tãrkue'e nda'o ra nì keean.

¹⁷Ta kúú ndidaá kúú na Israel xí'ín na kò kúú na Israel ndéi ñoo Éfeso ñoo nì kandaá ini ña dión nì kuu. Ta kúú nì yu'ú nda'o na. Dá nì kasá'a

kéká'ano na kuꝯ sato'o yꝯ Jesús.

18Kúú kuꝯ'á ndꝯ'o nꝯ dúú nꝯ kꝯndísa Jesús nꝯ kꝯsá'á ná'o nꝯ kuꝯchi nꝯ, ta xí'o na kuendá sꝯ'á ñꝯ kini sꝯ kee na. **19**Ta kuꝯ'á ñꝯyuu kꝯtádí né'e na libro nꝯ nꝯ kꝯsáꝯ nꝯ. Dá nꝯ dꝯkéí ñꝯán noꝯ ndidaá kúú ñꝯyuu ñoó. Ta nꝯ kekuendá nꝯ ndidaá yꝯ'i libro ñoó. Dá nꝯ kꝯndaꝯ ini nꝯ ñꝯ yꝯ'i ñꝯ tátꝯ'on uꝯ diko uxí mil dꝯ'ón plata. **20**Dión nꝯ kuu, dá nꝯ nꝯkꝯ'ani cháá kꝯ tꝯ'on vꝯ'a sa'ꝯ sato'o yꝯ Jesús, ta kúú kuꝯ'á kꝯ ñꝯyuu nꝯ kꝯndísa ñꝯá.

21Tá nꝯ ndí'i ñoó, dá nꝯ chíkaꝯ ini Pablo ko'on nꝯ korni'ini na ñꝯyuu ndéi chí kuendá Macedonia xí'ín Acaya, dá ko'on nꝯ ñoo Jerusalén. Ta nꝯ kaa nꝯ:

—Tá nꝯ ndí'i nꝯ sa'ín Jerusalén, dá ví, dá kíꝯn míꝯꝯ ko'ín ñoo ká'ano naní Roma —kaá nꝯ.

22Dá nꝯ tꝯanda'á Pablo uꝯ kꝯ tꝯ xíonoo xí'ín ná ko'on nꝯ chí kuendá Macedonia. Ta nꝯ yó'o kúú Timoteo xí'ín Erasto. Tído nꝯ kꝯndꝯo ió Pablo nꝯ sꝯ io nꝯ cháá kꝯ kuꝯ chí kuendá Asia.

Di'a nꝯ kuu tá nꝯ nꝯkuꝯna vꝯꝯ ñꝯyuu ndéi ñoo Éfeso

23Tiempo daá ñoó nꝯ kꝯsá'á kꝯryí ndꝯ'o ñꝯyuu ndéi ñoo Éfeso sa'ꝯ íchí saá ñꝯ ká'ꝯn sa'ꝯ Jesús. **24**Chí ió iin tꝯa kéchóon xí'ín plata naní Demetrio ñoo ñoó. Ta kúú rá iin tꝯa kꝯvꝯ'a yokꝯ xí'ín plata, ñꝯ ndáa tátꝯ'on kí'o káa ve'e ñꝯ'o iin ndios dí'í naní Diana. Ta kuꝯ'á ndꝯ'o dꝯ'ón sꝯ ní'í rá sa'á sꝯ kee ra choon yó'o, xí'ín tꝯa kéchóon xí'ín rá. **25**Kúú nꝯ ñꝯdataká rꝯ tꝯa kéchóon xí'ín rá, xí'ín dao kꝯ tꝯa kéchóon xí'ín plata. Dá nꝯ kaa rꝯ xí'ín rá:

—Ná'á vá míí ndó ñꝯ xí'ín choon kꝯe yó yó'o ní'í yꝯ kuꝯ'á ndꝯ'o dꝯ'ón. **26**Tído sꝯ nꝯ xini va míí ndó, ta nꝯ seídꝯ'o ndó sa'ꝯ iin tꝯa naní Pablo. Ta ɔ dúú iin tó'ón ñoo Éfeso yó'o xíonoo ra, chí iin níí kúú vá kuendá Asia yó'o xíonoo ra. Ta sꝯ nꝯ kꝯndeé rá nꝯ xino ini kuꝯ'á ndꝯ'o ñꝯyuu kꝯndísa na noꝯ ká'ꝯn rꝯ, chí kaá rꝯ ñꝯ kꝯ tꝯ'ón ndios kíꝯn kꝯvꝯ'a ndá'ꝯ tꝯa. **27**Ta ɔ dúú sꝯvꝯ'a choon kꝯe ni yó ió ió ñꝯ naá, chí ió ta'ani ndꝯ'o ió ñꝯ kꝯsá'á kenóo ñꝯyuu ve'e ñꝯ'o ndios dí'í yꝯ Diana, dá ɔ kí'o kꝯ nꝯ ñꝯñó'ó noꝯ ná, tá'ꝯn nꝯ ndáñꝯ'o ta'ani ndidaá nꝯ ndéi chí kuendá Asia dí'a, xí'ín nꝯ ndéi iin níí kúú ñꝯyúú —kaá rꝯ.

28Tá nꝯ seídꝯ'o tꝯa ñoó noꝯ nꝯ kꝯ'ꝯn Demetrio, kúú nꝯ xidꝯ ndꝯ'o ini rꝯ. Dá nꝯ kꝯyꝯ'ú rá:

—Nꝯ ndꝯyꝯ'i ndꝯ'o kúú Diana, tá'ꝯn nꝯ ndáñꝯ'o yóó, nꝯ ñoo Éfeso yó'o —kaá rꝯ.

29Ta kúú ndidaá vá ñꝯyuu ndéi ñoo ñoó nꝯ nꝯkuꝯna vꝯꝯ. Kúú nꝯ tiin na iin tꝯa naní Gayo xí'ín tꝯa naní Aristarco. Ta ndi ndúú tꝯa yó'o nꝯ kii chí kuendá Macedonia, ta xíonoo ra xí'ín Pablo. Ta ñó'o ñꝯá ná nꝯ kꝯ'u na ini iin ve'e ká'ano noꝯ nátaaka nꝯ ñoo ñoó ndátó'ón ná sa'ꝯ ñꝯ'a ndó'o na. **30**Dá nꝯ kꝯ'ꝯn Pablo ko'on nꝯ kꝯ'u na ve'e ñoó kꝯ'ꝯn nꝯ xí'ín ñꝯyuu ñó'o ñoó. Tído dao kꝯ nꝯ kúú kuendá Jesús kꝯ ní sóno ta'on na ñꝯ kꝯ'u na. **31**Ta ndéi ta'ani dao tꝯa né'e choon kuendá Asia ñoó, tá'ꝯn rꝯ né'e tá'ꝯn vꝯ'a xí'ín Pablo. Dá nꝯ chínda'á rá choon kꝯ'ꝯn ñꝯ seí ndá'í rꝯ noꝯ ná ñꝯ ná dá'a ni kꝯ'u na ve'e ñoó.

32Kúú nꝯ nátaaka kuꝯ'á ndꝯ'o ñꝯyuu. Dao na kꝯyꝯ'ú iin ñꝯ'a, ta

dao ká nà káyu'ú sa'a iin ká ña'a sa'a ña nì naá iní nà. Chì kua'a vá ñayuu ñoo kò kándaa ini nda sa'a kían ña nì nataka nà. ³³Dá nì tanda'á ni'ini dao taa Israel iin taa naní Alejandro noo ndidaa ñayuu ñoo, dá ná ka'an rā xí'ín ná, ká'an rá. Dá nì dakúu Alejandro ndá'a rá xíkā rā ña ná kandeí tādì ñayuu ñoo, dá ná chindeé rá nà ñoo rā noo ñayuu kuá'a ñoo.

³⁴Tído tá nì kándaa ini ñayuu ñoo ña tã Israel kúu Alejandro ñoo, dá nì kasá'a káyu'ú ndidaa kúu ná tát'on uu ká hora, dá kaá nà:

—¡Nā ndáya'i nda'o kúu Diana, tá'an nā ndáño'o yóo, nā ñoo Éfeso yó'o! —kaá nà.

³⁵Nda daá ví nì kandeé rā kúu secretario nì kutádì ñayuu ñoo. Dá nì kaa rā:

—Kueídó'o ndó yu'u, ndidaa ndo'ó, nā ñoo Éfeso. ¿Á kò ná'á ta'on ndó ña ndidaa kúu ñayuu ná'á ña ñoo ká'ano Éfeso yó'o nì ni'ì choon ña kían kanda yò ve'e ño'o ndios ndáya'i naní Diana xí'ín na'ánáan, ña nì noo túu nì kii induú? ³⁶Ta ni iin tó'ón ñayuu o kúu kaá ña kōó. Sa'a ñoó kandeí tādì ndo. Ná dá'a ni kee ndó iin ña'a kini. ³⁷Chì ni iin taa ndáka ndó nì kasáa ndo yó'o kò ní xíní xíxi ra ve'e ño'o ndo, ta ni kò ká'an ndava'a ra sa'a ndios di'í ndáño'o ndó. ³⁸Sa'a ñoó tá kónì Demetrio xí'ín taa kéchóon xí'ín rá ka'an kuachi ra sa'a dao taa, dá kían kuu ko'on rā ve'e chóon, dá chì ñoo ndéi taa né'e choon keyíko sa'a ña ndó'o ndó. Ta ñoo kánian ka'an kuachi tá'an iin rá iin ndó sa'a ña ndó'o ndó. ³⁹Ta tá kónì ndo keyíko ndo

dao ká ña'a, dá kían kánian nataka ndo noo tã né'e choon tát'on kì'o sa'ándá ley choon, dá keyíko rā sa'a ndo. ⁴⁰Chì io va ió ña chinóo kuachi tã né'e choon yó sa'a ña nì nakuina va yò viti. Chì o ní'ì ta'on yó ndí kían ka'an yò xí'ín rá sa'a ña kéeá di'a —kaá rā.

⁴¹Tá nì ndi'i nì ka'an rā to'on yó'o, dá nì sa'anda rā choon noo ñayuu nì nataka ñoo ña ná no'o nà ve'e na.

Di'a nì kuu tá nì daná'a Pablo chí kuendá Macedonia xí'ín kuendá Grecia

20 ¹Tá nì ndi'i nì kutádì ñayuu nì nakuina va ñoo, dá nì nakana Pablo nā kúu kuendá Jesús ndéi ñoo. Dá nì ka'an ni'ini na noo ná, ta nì nomi ñaá ná. Dá nì ka'an nā ndisá'an xí'ín ná. Dá nì kee na kua'an nā chí kuendá Macedonia di'a. ²Tá nì ndi'i nì nata'an Pablo nì xionoo na nì xì'o na tandeé iní noo nā kúu kuendá Jesús ndéi ñoo xí'ín to'on nì daná'a nā, dá nì kasanda nā chí kuendá Grecia di'a. ³Ta ñoo nì sa io nā oní yoq. Ta sa io nduu nā tiin na barco ko'on nā chí kuendá Siria, ká'an ná. Tído nì ni'ì tó'on na ña ndátó'ón kue'é tã Israel ña ka'ání ñaá rá. Sa'a ñoó nì chikaa ini nā ña nandió kōo sá'a tuku na no'o nā íchì kua'an chí kuendá Macedonia. ⁴Ta nì nakil'in tá'an na xí'ín dao taa né'e tá'an xí'ín ná kua'an nā nda kuendá Asia. Ta iin ra naní Sópater, tá'an rā ñoo Berea, xí'ín tã naní Aristarco, xí'ín iin ká tã naní Segundo. Ta ndi nduú taa yó'o kúu tã ñoo Tesalónica. Ta kua'an ta'ani Gayo, tá'an rā ñoo Derbe, xí'ín Timoteo,

xí'ín uṽ k̄a t̄a naní Tíquico xí'ín Trófimo, t̄a kuendá Asia.

⁵Ta ndidaá t̄a yó'o kúu r̄a n̄i x̄ionoo kua'an̄ ñoo Troas, dá kandati ra ñoo saḡ ndu. ⁶Tá n̄i ndi'i n̄i ȳa'a vík̄o seí n̄a Israel pan, tá'an̄ ñ̄a k̄o ní kí'in tá'an̄ xí'ín ñ̄a dákuit̄a t̄ach̄ian̄, dá n̄i tiin ndu iin barco ñoo Filipos kua'an̄ ndu. Ta t̄ixi o'on̄ kuṽ, dá n̄i saḡ ndu n̄i n̄aki'in tá'an̄ ndu xí'ín dao k̄a t̄a ñoo, ch̄i ndéi ra ndáti ra ndu ñoo Troas. Ta ñoo n̄i s̄a ndei ndu us̄a kuṽ.

**Di'a n̄i kuu tá n̄i s̄a io Pablo ñoo naní
Troas**

⁷Tá n̄i kas̄andaá kuṽ k̄asá'a sa'a semana, dá n̄i n̄ataka ndu'u, n̄a kúu kuendá Jesús, n̄i sa'anda ndu pan. Ta sa'a ñ̄a k̄anian kana Pablo ko'on̄ n̄a tá ná tuu noḡ iin k̄a kuṽ ñoo, sa'a ñoo n̄i kuk̄ani vá d̄ana'a n̄a nákaḡ n̄a. Ta kúu n̄i kas̄andaá dao ñoo. ⁸Ta kúu kua'a nd̄a'o ñ̄o'o t̄oḡon ini ve'e k̄anoo dik̄o noḡ n̄i nd̄it̄utí ndú ñoo.

⁹Ta ió iin tayíí naní Eutico yé'é ventana, ta n̄i k̄as̄a ñ̄a ma'ánó, ch̄i n̄i kuk̄ani nd̄a'o ñ̄a d̄ana'a Pablo nákaḡ n̄a, sa'a ñoo n̄i naá vá iní x̄i n̄i kid̄i x̄i. Ta kúu n̄i k̄ankao xi nd̄a piso kúu on̄i ñoo nd̄a noñó'o. Ta kúu n̄i nd̄ane'e na x̄i, t̄ido nd̄aá nd̄i va kúu xí. ¹⁰Kúu n̄i noo Pablo n̄i n̄ax̄ino n̄a noñó'o ñoo. Ta kúu n̄i s̄a noo ndei na noḡ tayíí ñoo. Kúu n̄i nomi na x̄i. Dá n̄i kaa n̄a xí'ín n̄a kúu kuendá Jesús ñoo:

—O s̄a yu'ú ndo, ch̄i takí va xi —kaá n̄a.

¹¹Ta kúu ñoo n̄i n̄andió k̄oo tuku Pablo n̄i kaa na n̄i x̄ink̄oo na ve'e k̄anoo din̄i ñoo. Dá n̄i sa'anda n̄a

pan, dá n̄i seí nd̄uan̄. Dá n̄i k̄asá'a tuku va na d̄ana'a n̄a nd̄a n̄i tuu noḡ yáa. Nd̄a daá ví n̄i kee na kua'an̄ n̄a. ¹²T̄ido takí va tayíí ñoo n̄i n̄akuaka ñ̄aá ná nd̄aka na kua'an̄ n̄a. Sa'a ñoo n̄i n̄atiin na iin t̄andeé iní k̄a'ano cháá k̄a.

¹³Dá n̄i tiin ndu iin barco, dá n̄i x̄ionoo ndu kua'an̄ ndu noḡ Pablo ñoo naní Asón, ch̄i ñoo n̄i k̄and̄oo ndu natiin ndu n̄a, ch̄i n̄i ch̄ikaḡ ini n̄a ñ̄a saḡ s̄á'a ná. ¹⁴Dá tá n̄i n̄aki'in tá'an̄ ndu xí'ín Pablo ñoo naní Asón, dá n̄i kaa na ini barco ñoo. Dá n̄i kee ndu kua'an̄ ndu. Dá n̄i saḡ ndu ñoo naní Mitilene. ¹⁵Dá n̄i n̄aki'in tuku ndu kua'an̄ ndu xí'ín barco ñoo. Dá tá n̄i ȳa'a iin k̄a kuṽ, dá n̄i kas̄andaá yati ndu noḡ naní Quío. Dá tá n̄i ȳa'a iin k̄a kuṽ, dá n̄i kas̄andaá ndu noḡ naní Samos. Dá n̄i saḡ ndu n̄i s̄a tuu t̄oo barco ñoo naní Trogilio. Dá nd̄a iin k̄a ví kuṽ, dá n̄i saḡ ndu ñoo naní Mileto.

¹⁶Ch̄i s̄a n̄i ch̄ikaḡ ini Pablo ñ̄a o k̄o'on̄ ta'on na nd̄a ñoo Éfeso, ch̄i k̄o kóni ta'on na katuu na'a ná kuendá Asia ñoo. Ch̄i nómi k̄i ná saḡ n̄a ñoo Jerusalén, dá nd̄a ndi kuu kas̄a n̄a kakaḡ n̄a noḡ koo vík̄o k̄a'ano naní Pentecostés.

**Di'a kua'an̄ ñ̄a n̄i d̄aná'a Pablo noḡ
n̄a s̄a'ano né'e choon noḡ n̄a kúu
kuendá Jesús ndéi ñoo Éfeso**

¹⁷Ta tein ndéi ndu ñoo Mileto ñoo, dá n̄i t̄anda'a Pablo dao t̄a kua'an̄ r̄a kuaka ra n̄a s̄a'ano né'e choon noḡ n̄a kúu kuendá Jesús ndéi ñoo Éfeso.

¹⁸Dá tá n̄i k̄as̄a n̄a s̄a'ano ñoo noḡ ió Pablo, dá n̄i kaa Pablo xí'ín ná:

—Ndidaá ndo'ó kúu n̄a ná'a t̄ato'on̄ k̄i'o n̄i kee yu'u n̄i s̄a k̄aḡi

tein ndó nda rá kuu mií noó ni kasáaj kuendá Asia yó'o. **19**Chị ni keei ña kóni sato'o yo Jesús, ta kọ ní ndúkú ta'on yu'u ñaño'ó mií. Ta kua'á nda'o ta'ándá ni sakii xí'ín ndirá nooí sa'a ndo. Ta kua'á nda'o tandó'ó ni ndo'i ni kee ta Israel.

20Ta ná'á ta'ani ndó ña kọ ní dánkoo ta'on yu'u ña kastó'in xí'ín ndó ndidaá kúú ña va'a ña kían chindeé ndó. Ta ni daná'i noo ndo ini ve'e noo nátaaka ndo, ta ni daná'a ta'anii noo ndo ini ve'e mií ndó. **21**Ta ni kastó'on ta'anii xí'ín na Israel xí'ín na kọ kúú na Israel sa'á ña kánian nandikó iní yo sa'á kuachi kée yó noo Ndios, ta sa'á ña kánian kándée iní yo sato'o yo Jesucristo.

22"Ta viti kían tánda'á na kúú Espíritu iị Ndios yu'u ña ko'ín ñoo Jerusalén. Tído kọ ná'í ndí kían ndo'i ñoo. **23**Sava'a ña ná'í kían ña ndidaá ñoo ná'ano noó ni sa'ín, ni ka'an Espíritu iị xí'ín yu'u ña chikaq ra yu'u ve'e kaa. Ta kúú kua'á nda'o tandó'ó ndo'i, kaá na. **24**Tído kọ ndí'i ta'on inii sa'a ndidaá ña vei ndo'i. Ta ni kọ ndí'i inii sa'á ña katakii o kuui. Ña kían ndí'i inii sa'a kían dákinkoo ndi'ii choon ni sa'anda sato'o yo Jesús nooí, ña kastó'in sa'á to'on va'a ña ká'an sa'á ña maní ni kee Ndios xí'ín ñayuu.

25"Ta viti kían sa ná'á vá yu'u ña ni iin tó'ón ndo'ó, na ni seídó'o to'on ni daná'i sa'a ndi kee ñayuu ndu'u na tixi ndá'a Ndios, o nándio kuéi ka koni nooí. **26**Sa'á ñoo kóni ka'ín xí'ín ndó viti ña kọ ndío kuachi ka yu'u sa'a ni iin tó'ón ndo'ó, **27**chị kọ ní chítuu inii, di'a ni kastó'on ndi'ii xí'ín ndó sa'a ndidaá kúú vá ña kóni Ndios kee ndó.

28"Ta viti, kandaa va'a ndó mií ndó, ta kandaa ta'ani ndó ndidaá na kúú kuendá Jesús ño'o tixi ndá'a ndo. Chị mií Espíritu iị Ndios kúú na ni xí'o choon noo ndo ña kandaka va'a ndó na kúú kuendá sato'o yo Jesús, chị xí'ín nii mií ná ni kandeé ná ni naní'i ñaá ná kakuu na ñayuu mií ná. **29**Sa'á ñoo kandaa va'a ndó na, chị sa ná'á vá yu'u ña tá ná kexooi ko'ín noo ndo, dá kasaa dao taa kini, ta ku'u ra tein ndó, chị kee ra táto'on kée ndigüe'i lobo tondó tá koku'u rí sa'ání rí léko. **30**Ta kúú tein mií ndó xaan ndakuei ta'ani dao taa dána'a ña to'ón, chị kóni ra taó xoo ra na kúú kuendá Jesús ko'ón na kakuu na kuendá ra. **31**Sa'á ñoo kaño'o ini ndo, ta daá ndusaa ini ndo ña tein oni kua, nduú ñoo kọ ní sá tuui ña kían ka'an ni'ini noo iin rá iin ndó xí'ín ndirá nooí ña kandita ndaa ndo xí'ín ña kándisa ndó.

32"Ta viti kían ná'kí'oi ndo'ó noo ndá'a Ndios, xí'ín noó ña maní ni kee na xí'ín ndó. Chị ñoo kían kómí choon ña dakuá'anoan ndo'ó íchị Ndios, dá natiin ndó ña va'a ni kaa na kị'o na noó ñayuu ni nduvii ná.

33"Ni plata ni oro ni dá'ón kómí dao ka ñayuu kọ ní kátoó ta'on yu'u, **34**chị ná'á va'a va mií ndó ña xí'ín ndá'a mií vái ni kechóoin, dá ni ni'í ndí kían xínño'í, xí'ín ña'a xínño'ó na xíonoo xí'ín. **35**Ta ndidaá ña yó'o ni keei, dá sa daná'i noo ndo ña kánian kechóon ndó, dá kuu chindeé ndó ñayuu kamaní ña'a noo. Ta ndisaa ini ndo to'on ni ka'an sato'o yo Jesús tá ni kaa na di'a: "Ndiká'án cháá ka ví ñayuu xí'o ña'a o duú ka na ndátí natiiian." Díón ni kaa Jesús —kaá Pablo.

36Tá nì ndi'i nì ka'an Pablo to'on yó'o, dá nì sà kuín xítí ná, ta nì ka'an nà xí'ín Ndios xí'ín ndidaá nà sá'ano ñoó. **37**Ta nda'í nì saki ndidaá kúú nà sá'ano ñoó. Dá nì nomi ni'ini na Pablo, ta nì chitó ná noo ná. **38**Chì nì kunda'í nda'o ini nà sá'á ña nì kaa Pablo ña o nándió kuéi kà nà koni nà noo ná. Dá nì sa'an ndidaá nà sá'ano ñoó nì ndaka na Pablo nda noo iin barco.

Di'a nì kuu tá nì kee Pablo kua'an na ñoo Jerusalén

21 **1**Dá tá nì ndi'i nì ka'an ndu ndisá'án xí'ín nà sá'ano ñoó, dá nì kaa ndu ini iin barco. Dá nì kee ndu kua'an ndaà ndu noo naní Cos. Ta nda iin kà kuú, dá nì kasandaá ndu noo naní Rodas. Ta kúú ñoó nì kee ndu kua'an ndu nda ñoo naní Pátara. **2**Tá nì saà ndu Pátara ñoó, dá nì tiin ndu iin kà barco, tá'an kiró kua'an chí kuendá Fenicia. Dá nì kee ndu kua'an ndu. **3**Dá nì ya'a yati ndu noo iin yúku naní Chipre, ña iin ini taño'o. Ta nì kandoan chí xoo íti di'a ndu. Ta nì ya'a ndu kua'an ndu chí kuendá Siria di'a. Dá nì saà ndu noo nákuíta barco ñoo naní Tiro, chì ñoó kúú noo kánian noo ña'a ndío barco ñoó. **4**Ta ñoó nì naki'in tá'an ndu xí'ín dao nà kúú kuendá Jesús ndéi ñoo ñoó. Dá nì sà ndei ndu usà kuú xí'ín ná. Ta nì nakani na xí'ín Pablo ña nì ka'an Espíritu ij Ndios xí'ín ná, ña ná dá'a ni ko'on nà ñoo Jerusalén.

5Dá tá nì ya'a usà kuú ñoó, dá nì kee na xí'ín ñadi'í nà xí'ín de'e na kua'an nà dáya'a na ndu'u nda yú'u ñoo ñoó. Dá nì sà kuíta xítí ndidaá

ndú yú'u taño'o ñoó, dá nì ka'an ndu xí'ín Ndios xí'ín ná. **6**Dá nì nomi tá'an iin rá iin ndu xí'ín ná. Dá nì kaa ndu barco kua'an ndu. Ta noón, nì nandió kuéi na kua'an nó'o ná ve'e na.

7Ta ñoo Tiro ñoó kúú noo ndí'i nì tiin ndu barco, dá nì saà ndu ñoo naní Tolemaida. Ta ñoó nì ka'an ndu ndisá'án xí'ín nà kúú kuendá Jesús ndéi ñoó. Dá nì sà ndei tóo ndu xí'ín ná iin kuú. **8**Ta iin kà kuú, dá nì kee ndu xí'ín sá'á ndú kua'an ndu xí'ín Pablo. Dá nì saà ndu ñoo ká'ano naní Cesarea. Dá nì kasandaá ndu ve'e iin taà naní Felipe, tá'an nà xionoo dána'a sa'a Jesús. Ta noón kúú iin taà nákaa tein ndin usà taà nì kaxi apóstol chindeé ñaá. Ta nì sà ndei tóo ndu ve'e na. **9**Ta ndéi komi de'e di'í táki Felipe ñoó, ta kúú xí profeta di'í.

10Tá nì ya'a cháá kuú ndéi ndu ñoó, dá nì naxino iin profeta nì kii chí kuendá Judea naní Agabo. **11**Tá nì saà rā noo ndéi ndu, dá nì taó rá ñí ndíko tixi Pablo. Dá nì so'oni raán sa'a mií rá xí'ín ndá'a mií rá. Dá nì kaa rā:

—Di'a nì ka'an Espíritu ij xí'ín yu'u ña k'i'o di'a ko'oni ta Israel ndá'a ta kúú sato'o ñí yó'o, dá naki'o ñaá rá noo ndá'a ta tukú —kaá rā.

12Dá tá nì seido'o ndu'u xí'ín nà ndéi ve'e ñoó to'on yó'o, dá nì seí nda'í ndu noo Pablo ña ná dá'a ni ko'on nà ñoo Jerusalén. **13**Dá nì kaa nà xí'ín ndu'u:

—¿Ndí kían ndó'o ndó ña ndé'í ndo, ta dákunda'í ini ndo yu'u? Chì sà io nduui ña kían kandiko ndá'í xí'ín sa'í. Ta o duú ña yó'o oon ni ió

nduu yu'u ndo'i, chi ío nduu ta'anii ña kían kuui ñoo Jerusalén sa'a sato'o yō Jesús —kaá na.

14Ta sa'á ña kō ní kúu ta'on nadaon ndu ña nī chikaa ini na kee na, sa'á ñoó nī sa'anda ini ndu, dá nī kaa ndu:

—Ná koo táto'on kī'o kóni mií sato'o yō Jesús.

15Tá nī ndi'i nī sa ndei ndu ñoo cháa kuu, dá nī kenduu ndu ña'a ndu, dá nī ki'in ndu íchi kua'an ndu ñoo Jerusalén. 16Dá nī kee ta'ani dao na kúu kuendá Jesús ndéi ñoo Cesarea kua'an na xí'in ndú. Tá nī saá yati ndu ñoo Jerusalén, dá ndáka na ndu'u nī sa'an na ve'e iin ta kuendá Chipre naní Mnasón. Ta sa na'á nda'o kúu rá kuendá Jesús. Dá nī xī'o ra ve'e ra nī sa ndei ndu.

Di'a nī kuu tá nī saá Pablo ñoo Jerusalén

17Tá nī saá ndu ñoo Jerusalén, dá nī natiin va'a ñaa na kúu kuendá Jesús ndéi ñoo xí'an kádii ini na.

18Tá nī tuu noó iin ka kuu, dá nī kee ndu kua'an ndu xí'in Pablo korni'ini ndu Jacobo. Tá nī saá ndu, sa nī nditútí ndidaá vá na sá'ano ndéi na.

19Dá tá nī ndi'i nī ka'an Pablo ndisá'an xí'in ná, dá nī kasá'a ná nákaní na xí'in noón sa'a iin rá iin ña ndato nī kee Ndios xí'in ná noó nī sa'an na nī daná'a na noó na kō kúu na Israel. 20Tá nī seíd'o'o na to'on yó'o, dá nī keká'ano na Ndios. Dá nī kaa na xí'in Pablo:

—Ná'a vá mií ní, ñani, ña tein na ñoo yō, na Israel, kua'á nda'o mil ñayuu kándisa Jesús, ta ndidaá vá ná ká'an ña mi'an ndúsá kee yó choon sa'ándá ley Moisés. 21Tído nī

nī'í tó'on na ña dána'a ní noo ndidaá kúu na Israel ndéi dao ka nación ña ná o sa kékuendá na choon nī sa'anda Moisés, chi kaá mií ní ña kō kání kaan ta'anda ñi de'e yíi na, ta kaá ta'ani ní ña kō kání kaan kee na táto'on nī sa kee na ve'á nī sa ndei sa na'á.

22¿Ndi koo keeá, tá dáá? Dá chi mi'an ndaa kuiti nataka kua'á nda'o ñayuu tá ná kandaá ini na ña nī kasáa ní. 23Sa'á ñoó va'a cháa ka ña kee ní ña ko'on ndu ka'an ndu xí'in ní: Chi tein ndu'u yó'o ndéi komi ta, tá'an ra kánian dáxinko to'on nī xī'o ra noó Ndios. 24Ta kandaka ní ra kua'an ní ve'e ño'o ká'ano. Dá nduvii ní mií ní xí'in rá noó Ndios, ta chiya'i ní sa'a rá sa'a ndidaá ña'a. Tá nī ndi'i nī kee ní dión, dá kían kuu datá ra idí diní rá. Dión, dá ná kandaá ini ndidaá ñayuu ña o dúú ña ndaa ta'on kían ká'an ñayuu sa'a ní, chi di'a kendaá ií vá ní choon sa'ándá ley Moisés.

25Ta sa nī taa va yó iin tuti kua'an noó na kō kúu na Israel, na kándisa Jesús, ña ná o sa kóo ini na keí ná koño nī doko ñayuu noó yokō, ta ná o sa keí ná nī ri, ta ní koño kítí kō ní xítá nī, ta ná o sa kée na kuachi xí'in na kō kúu yíi ná o ñadi'í na. Sava'a ñoo vá kían kánian kee na —kaá na.

26Dá nī kee Pablo ndáka na ndin komi ta ñoo kua'an na. Ta kúu iin ka kuu ñoo, dá nī nduvii ná mií ná xí'in roón. Dá nī ku'u na yé'é ño'o ká'ano ñoo, dá nī kastō'on na xí'in ta duti ndá oon xino ndin usa kuu ña nduvii ná mií ná xí'in ta ñoo noó Ndios, dá kuu chiñó'o ta duti ñoo iin kítí noó Ndios sa'a iin rá iin na.

**Di'a nì kuu tá kua'an ñayuu kua'a
ka'ání ná Pablo**

27Tá sạ kua'an xino usạ kuu ñoó, dá nì xini dao tạ Israel nì kii kuendá Asia ñạ nákaa Pablo yé'é ño'o ká'ano. Dá nì ðaká'an kue'é rạ dao kạ ñayuu ñoó. Dá nì tiin ñaá rá. **28**Ta nì kasá'á káyuu'ú rá:

—jNdo'ó, tạ Israel, chindeé ndó ndu'u, chị tạ yó'o kúú tạ xionoo iin ní kúú xián kénóo ra ñoo yọ, ta kénóo ta'ani ra ley Moisés, ta kénóo ta'ani ra ve'e ño'o ká'ano yó'o! Ta viti kịan ví'í kạ ví nì kee ra, chị nì chi'i ra dao tạ griego nì xini xíxi ra ve'e ño'o iị yó'o —kaá rạ.

29Dión nì kaa rạ chị nì xini rạ xionoo Pablo ñoo ñoó xí'ín iin tạ ñoo Éfeso naní Trófimo. Sạ'á ñoó nì ka'án rá ñạ nì chi'i Pablo tạ ñoó ini ve'e ño'o ká'ano ñoó. **30**Ta kúú ndidaá ñayuu ndéi ñoo Jerusalén ñoó nì nakuina vaạ. Dá nì kankuei na ndidaá kúú xián taxi tá'an na nì sạ nạ noọ iin ve'e ño'o ñoó. Dá nì tiin na Pablo, ta ño'o ñaá ná nì taó ná sạ vé'e ño'o ñoó. Ta kúú vití'ón nì sadi nạ yé'án.

31Ta kóni nạ ka'ání ñaá ná. Tído nì kandaq ini tạ dándáki soldado ñạ ndidaá kúú ñayuu ndéi Jerusalén nì nakuina vaạ. **32**Sạ'á ñoó nì ðataká rạ kua'a soldado xí'ín dao kạ tạ ño'o tịxi ndá'a rá. Dá nì kee ra taxi tá'an ra kua'an rạ noó nì nataka ñayuu kuá'a ñoó. Dá tá nì xini nạ ñạ nì kasáa tạ dándáki soldado ñoó xí'ín soldado rạ, dá ví nì ðandí'i na ñạ káni na Pablo.

33Dá nì natusu yati tạ dándáki soldado ñoó, dá nì tiin ra Pablo. Dá nì sa'anda rạ choon ñạ ná kandiko

nạ xí'ín uu cadena. Dá nì ndạtọ'ón rá ñayuu ñoó, tá kaá rạ:

—¿Ndá yoo kúú tạ yó'o? Ta, ¿ndi kịan nì kee ra? —kaá rạ.

34Tído dao ñayuu ñoó ká'an iin ñạ'a, ta dao kạ nạ ká'an iin kạan. Sạ'á ñoó kọ ní kátóni ta'on ini rạ ndi kịan kúú kuachi Pablo, chị nì nakuina vaạ ndạ'o ñayuu ñoó. Dá nì sa'anda rạ choon ñạ ná kandaka ñaá rá ko'ón rạ ve'e noọ ndéi soldado ñoó. **35**Dá tá nì sạ rạ noọ ndéi kuein kọku'u ra ve'e soldado ñoó, dá nì kane'e nịno ra Pablo, chị kuá'a ndạ'o ñayuu vej kóni kani ñaá. **36**Ta ndidaá ñayuu tákuei vej ñoó káyuu'ú, ta kaá nạ:

—jKa'ání ní tạ xaan!

**Di'a nì kuu tá nì sonó tạ dándáki
soldado ñoó ñạ ka'an Pablo xí'ín
ñayuu kuá'a ñoó**

37Tá kua'an soldado nachi'i ra Pablo ini ve'e noọ ndéi ra ñoó, dá nì ka'an nạ yú'u griego xí'ín tạ dándáki soldado ñoó:

—¿Á konó ní ná ka'in cháá xí'ín ní?

Dá nì kaa rạ xí'ín Pablo:

—¿Á tị'a yo'ó ká'ón yú'u griego, ndani? **38**¿Á ọ ðuú yo'ó kúú iin tạ Egipto, tá'an rạ nì ndakuin nì nạá xí'ín tạ né'e choon tá sạ? Chị nì taó rá komi mil tạ sa'ání ndi, dá ndáka ñaá rá nì sa'an rạ ndạ noọ kúú ño'ó ichi —kaá rạ.

39Dá nì kaa Pablo xí'ín rá:

—Yu'u kúú iin tạ Israel, ta nì kakii ñoo Tarso, tá'an ñạ kúú iin ñoo ndáya'i chí kuendá Cilicia di'a. Tído xíkai iin ñạ manị noọ ní ñạ konó ní ná ka'in cháá xí'ín ñayuu yó'o —kaá nạ.

40Dá nì sonó taa ñoo ña ka'an Pablo xí'ín ñayuu ñoo. Dá nì ñakuí'ín ndichi Pablo noo kue'ín yé'é ve'e soldado ñoo. Dá nì ndane'e na ndá'a ná nì xika na ña ná kandeí tádi ñayuu ñoo. Dá tá nì kutádi ná, dá nì ka'an na yú'u hebreo xí'ín ná, ta kaá na:

Di'a kua'an ña nì ka'an Pablo xí'ín ñayuu kuá'a ñoo

22 ¹—Ñani kuáli, xí'ín ndo'ó, na sá'ano viti, kueídó'o ndó yu'u, chí ko'ín ka'ín chindeéí mií noo ndo.

²Tá nì seídó'o ñayuu ñoo ña ká'an Pablo yú'u hebreo, kúu tádi ka ví nì nandeí na kueídó'o na. Dá nì kaa Pablo:

³—Yu'u kúu ta Israel, ta nì kaki yu'u ñoo Tarso, ña nákaa chí kuendá Cilicia di'a. Tído nì sa'ano yu'u ñoo Jerusalén yó'o. Ta nì ñakuá'i tixi ndá'a Gamaliel. Ta nì ñakuá'a va'i to'on kì'o nì sa'anda na sá'ano yó choon. Ta ndino'o iníi ñin nda'í xí'ín Ndios, tát'o'on kì'o kée mií ndó viti.

⁴Chì nì sa xionooi nì sa kenda'í xí'ín na ndíko íchì Jesús, dá dána'í noo ná, chí nì sa tiin yu'u taa xí'ín na ñá'a sa sadij ve'e kaa. ⁵Ta ra duti kúu noo xí'ín ndidaá ta sá'ano kúu ra ná'a ña sa keeí dión. Chì mií rá nì xì'o tuti nogí ña kían ko'ín nane'i ña noo na ñoo yó ndéi ñoo Damasco. Chì nì ka'ín ko'ín ñoo ñoo nandukúí na kúu kuendá Jesús, dá kandakai na kixii ñoo Jerusalén yó'o, dá kaño'o na ve'e kaa ndo'o naní nío ná.

Di'a kua'an ña nì ka'an Pablo sa'a ndí kían nì kuu, dá nì nduu na kuendá Jesús

⁶Tído tein noo xíka yu'u kua'ín íchì noo kua'an kuyati ñoo

Damasco, ta kían tát'o'on dao nduú, ta kúu ñin kuitíó nì ñaye'e ndaa ñin ní kúu noo kua'ín, ta ña yé'e ñoo nì kii chí induú. ⁷Ta kúu nì kankao vai noño'o. Ta nì seídó'i ñin na nì kaa di'a: “Saulo, Saulo, ¿ndiva'a xionoo yo'ó kenda'í'ón xí'ín yu'u?” ⁸Dá nì kaa yu'u: “¿Ndá yoo kúu mií ní, tatá?” Dá nì kaa na xí'ín: “Yu'u kúu Jesús, na ñoo Nazaret, na xionoo yo'ó kenda'í'a xí'ín.” ⁹Ta ndidaá taa kua'an xí'ín yu'u ñoo nì xini ra ña nì ñaye'e, ta nì yu'ú nda'o ra. Tído ko ní seídó'o ta'on ra tachì na nì ka'an ñoo. ¹⁰Dá nì kaa yu'u xí'ín ná: “¿Ndí kían kóni ní keeí, tatá?” Dá nì kaa na xí'ín: “Ndakui'ín ndichi, ta kua'án ñoo Damasco. Ta ñoo ka'an ñin taa xí'ón ndí kían kánian kee'ón”, kaá na xí'ín. ¹¹Ta kúu nì nda'o va noo yú'u nì kee ña ndato nì ñaye'e ñoo. Sa'a noo nda tiin ndaa ñaá taa kua'an xí'ín yu'u ñoo ndáka ra yu'u nì saa ra ñoo Damasco.

¹²Ta ñoo ió ñin taa naní Ananías, ta ñin ndaa ra xí'ín choon sa'ándá ley Moisés. Ta ká'an va'a ndidaá kúu na Israel ndéi ñoo sa'a rá. ¹³Dá nì kasáa ra noo ióí. Dá nì kaa ra xí'ín: “Ñani Saulo, ná natuu noo ní.” Ta kúu mií hora daá ñoo nì natuu noo. Ta kúu nì xini vai ra. ¹⁴Dá nì kaa ta'ani ra xí'ín yu'u: “Ndios, na nì sa ndaño'o na ve'á nì sa ndei sa na'á, noón kúu na nì kaxi mií ní ña kían kanda'í ini ní ndí kían kóni na. Ta nì kaxi na mií ní ña koni ní Jesús, na kúu na ndaa, dá kueídó'o ní tachì yú'u mií ná. ¹⁵Chì mií ní kakuu ñin na kì'o ndaa kuendá noo ndidaá ñayuu sa'a Jesús, chí ko'ón ní kast'o'on ní xí'ín

ná sa'a ña ni xini ní xí'ín sa'a ña ni seídó'o ní. **16**Ta viti, ¿ndiva'a kuu oon ini ní? Ndakiin ndichi ní, ta kodó ndúta kí ní, ta kaka ní ña maní noo Ndios ña ná ku'u ká'ano ini na sa'a ní, dá ná ndoo kuachi ní noo ná", kaá Ananías xí'ín yu'u.

Di'a ni kuu, dá ni ni'i Pablo choon ña dána'a na noo na ko kúu na Israel

17Dá tá ni ndisají ñoo Jerusalén yó'o, dá ni keei kua'in ve'e ño'o ká'ano ka'in xí'ín Ndios. Ta kúu ñoo ni na'a Ndios iin ña'a ndato noo. **18**Chí ni xini sato'i Jesús. Dá ni kaa na xí'ín: "Ndi'i inon, ta kua'án keta kí ñoo Jerusalén yó'o, chí ko iin ta'on kueídó'o ñaá tá ná ka'on xí'ín ná sa'a yú'u." **19**Dá ni kaa xí'ín ná: "Sato'i, ndidaá vá na yó'o ná'a ña ni sa sá'an yu'u iin rá iin ve'e noo náta na Israel. Ta sa taáin ndidaá na kándisa mí ní ve'e kaa. Ta sa kendava'i xí'ín ná. **20**Dá tá ni sa'ání dao ta Esteban, na sa xi'o ndaa kuendá sa'a ní, ta ñoo ni sa iin yu'u, ta ni nata'an va ini tá ni sa'ání ñaá rá. Ta kúu ni sa ndaai dá'on ta ni sa ndei ni sa'ání ñaá." **21**Dá ni kaa na xí'ín yu'u: "Kua'án, chí xí'ká vá tanda'í yó'o ko'on dána'on noo na ko kúu na Israel", kaá na xí'ín yu'u —kaá Pablo xí'ín ñayuu kuá'a ñoo.

Di'a ni kuu tá kua'an kani soldado ñoo Pablo

22Tádi vá ndei ñayuu ñoo seídó'o na ña ná'kani Pablo. Tído tá ni ka'an na to'on yó'o, dá ni kasá'a ná káyu'ú ná, ta kaá na:

—¡Ka'ání kí ní ta xa'an, chí ko káni ta'an vaan kataki rá!

23Ta ndúndéé ií vá ñayuu ñoo káyu'ú ná, ta ndátá ná dá'on ná, ta só'ono ni'ini na ñoyaká ñó'o noo táchi. **24**Sa'a ñoo ni sa'anda ta dándáki soldado ñoo choon ña ná chí'i ra Pablo ini ve'e ñoo. Ta kúu ni sa'anda rá choon ña ná kani ñaá rá xí'ín chirrión, dá ná ka'an ndaa Pablo ndá sa'a kían ká'an kuachi ñayuu ñoo sa'a ná.

25Tído, tá ni ndi'i ni so'oni ñaá rá xí'ín ñí, ña kua'an rá kani ñaá rá, dá ni kaa Pablo xí'ín iin soldado né'e choon iin ñoo:

—¿Á va'a kée ní ña kani ní iin ta romano xí'ín chirrión tá ko ñá'a keyíko ta né'e choon sa'a rá?

26Tá ni seídó'o soldado né'e choon ñoo ña ni ka'an na dión, dá ni kee ra kua'an rá kast'on ra xí'ín ta dándáki ñaá ñoo. Dá ni kaa rá:

—¿Ndi koo keeá xí'ín ta káa, chí iin ta romano kúu rá?

27Dá ni natuu ta dándáki soldado ñoo noo iin Pablo. Dá ni ndato'on ñaá rá:

—Ka'an ndaa, ¿á ta romano kúuon?

Dá ni kaa Pablo:

—Ja'an. Ñaá kúuí.

28Dá ni kaa rá:

—Kuá'a nda'o di'ón ni chiya'i yu'u, dá ni nduui ta romano.

Dá ni kaa Pablo:

—Tído yu'u, nda ni kaki vei kúuí ta romano.

29Dá tá ni seídó'o ta kua'an kani ñaá ñoo ña ni ka'an Pablo, dá ni kexoo ra kua'an rá. Ta kúu nda mífo ta dándáki soldado ñoo ni yu'ú tá ni katóni ini rá ña kúu Pablo ta romano, chí sa ni ya'a ra noo ley romano sa'a ña ni so'oni ñaá rá.

Di'a kua'an ña ni ka'an Pablo xí'in ta né'e choon Israel

30Tá ni tuu noo iin ka kuu ñoo, kóni taa dándáki soldado ñoo kandaá va'a ini ra ndiva'a ká'an kuachi na Israel sa'a Pablo. Sa'a ñoo ni dítá rá cadena ndíko ndá'a ná xí'in sa'a ná. Dá ni sa'anda ra choon ña ná nataka kíi ta duti sakua'a xí'in ta né'e choon noo na Israel. Dá ni taó rá Pablo. Dá ni chikani ñaá rá noo ndidaá kúu taa ñoo.

23 ¹Dá ni sa nde'é Pablo noo ndidaá ta né'e choon ni nataka ndéi ñoo, dá ni kaa na:

—Ñani mií, ni iin ña'a ko kédaá xí'in ña kían kútúu ini, chi ío vii vá ñaxintóni noo Ndios nda kuu víti.

²Dá ni sa'anda ta duti kúu noo naní Ananías choon noo taa ndíta yati noo iin Pablo ña ná kani ra da'anda yú'u ná.

³Dá ni kaa Pablo:

—Ná kani Ndios mií ní, chi kúu ní táto'on iin náq kini káa ña ni ñake'i kuxi oon. Ta mií ní kúu ra kómí choon ña keyíko ndúsá'ano ní sa'í táto'on k'i'o sa'ándá ley choon. Sa'a ñoo, ¿ndiva'a yá'a mií ní noo ká'an ley, chi ni sa'anda ní choon ña ná kani ra yú'í?

⁴Dá ni kaa dao ka taa ndéi ñoo xí'in Pablo:

—¿Á va'a nda'o kéeon xinóon, ña ni ya'ón ni ka'an ndava'ón xí'in ta duti kúu noo kuendá Ndios?

⁵Dá ni kaa Pablo:

—Ñani mií, ko ná'a ta'on yu'u ña kúu ná ta duti kúu noo. Chi ká'an tuti i Ndios ña ko kánian ka'an ndava'a yó xí'in taa né'e choon noo na ñoo yo —kaá na.

⁶Kúu ni katóni ini Pablo ña dao taa ni nataka ñoo kúu taa saduceo, ta dao ka ra kúu taa fariseo. Sa'a ñoo ni'i nda'o ni ka'an na xí'in rá:

—Ñani, yu'u kúu taa fariseo. Ta kúu de'e iin taa fariseo. Ta chínóo kuachi ndo yu'u chi ío tandeé ini noo ña nataka na ni xi'í.

⁷Tá ni ka'an Pablo dión, dá ni kasá'a taa fariseo xí'in taa saduceo dándichi tá'an mií rá. Kúu ni nata'anda tá'an va ra ndéi ra. ⁸Chi taa saduceo kúu ra ká'an ña o náta'ni ta'on na ni xi'í, ta ni ángel koó, ta ni espíritu koó. Tído ta fariseo kúu ra kándisa ndidaá kúu ña yó'o. ⁹Ta ndidaá kúu rá ni kasá'a káyu'u. Dá ni ndakuei dao taa dána'a ley Moisés, tá'an ra kúu ta'ani kuendá ta fariseo. Dá ni kaa ra:

—Ni iin tó'on ta'on ña'a kini ko ní kée taa yó'o, chi ndá ndi kuu ni ka'an iin espíritu o iin ángel xí'in rá. Sa'a ñoo ná dá'a ni naá yo xí'in Ndios —kaá ra.

¹⁰Ta deén nda'o ni kasá'a dándichi tá'an mií rá ndéi ra. Ta kúu ni yu'u va taa dándáki soldado ñoo, chi oon ni ví ndakuei taa ñoo dákuachi ra Pablo, ká'an rá. Sa'a ñoo ni sa'anda ra choon ña ná kixi soldado taó rá Pablo tein ñayuu ñoo, dá kandaka ñaá rá ko'on tuku ra ini ve'e noo ndéi mií soldado ñoo.

¹¹Ta kúu iin ka sakuaa ñoo, dá ni na'a noo sato'o yo Jesús noo Pablo. Dá ni kaa na:

—Ndeé koo inóon, Pablo. Chi táto'on k'i'o ni xi'ón kuendá sa'a yú'u ñoo Jerusalén yó'o, k'i'o dión ta'ani miían ndúsá k'i'ón kuendá sa'í ñoo Roma —kaá na.

Di'a nì kuu tá nì ndátó'ón kue'é uu diko taa ña ka'ání rá Pablo

12Tá nì tũu noo iin ká kuũ ñoó, dá nì ndátó'ón kue'é dao tã Israel ña ka'ání rá Pablo. Ta nì xì'o ra mií rá ña nì iin tó'ón rá o kásá'an, ta nì tãkuíí o kó'o ra nda ná kandeé rá ka'ání rá Pablo. **13**Ta uu diko cháá ká kúu taa nì kandoo kee dión. **14**Dá nì kee ra kua'an rá ka'an rá xí'ín tã duti sakuá'a, xí'ín tã sá'ano, dá nì kaa rá:

—Ndu'ũ kúu rá nì xì'o mií ña kuu ndu, chĩ o kásá'an ta'on ndu ta nì o kó'o ndu tãkuíí nda kandeé ndú ka'ání ndú Pablo. **15**Ta viti, ko'on mií ní xí'ín tã né'e choon ñoo yo ka'an ní xí'ín taa dándáki soldado ñoo ña ná kandaka ra Pablo kii ra noo ní taa, ta kee ní ña keyíko cháá ká ní sa'a rá, kaa ní xí'ín rá. Ta ndu'ũ kúu rá kandeí nduu ka'ání ñaá tá sã kua'an kuyati ra kasandaá rá —kaá rá.

16Tído tá nì kandaá ini daxi Pablo ña dión ndátó'ón kue'é taa ñoó, dá nì kee xi kua'an xì ve'e noo ndéi soldado. Dá nì kasto'on xi xí'ín Pablo táto'on kì'o ndátó'ón rá. **17**Dá nì kana Pablo iin soldado né'e choon ñoó. Dá nì kaa ña xí'ín rá:

—Kee ní ña maní kandaka ní tayíí ló'o yó'o ná ko'on xì noó taa dándáki ndo'ó, chĩ ió iin ña'a ka'an xì xí'ín rá —kaá ña.

18Dá ndáka ñaá rá nì sa'an rá noó taa dándáki ñaá ñoó. Dá nì kaa rá:

—Pablo, tá'an rá nákaa ve'e kaa yó'o, nì kana ra yu'ũ, ta nì seí nda'í rá noqí ña ná kandakai tayíí ló'o yó'o kii xi noo mií ní, chĩ ió ña ka'an xì xí'ín ní —kaá rá.

19Dá nì tiin taa ñoo ndá'a tayíí ló'o ñoó. Dá nì taó xóo ñaá rá. Dá nì ndátó'ón ñaá rá:

—¿Ndí kían ka'an yo'ó xí'ín yu'ũ, kónon?

20Dá nì kaa xì:

—Nì kandoo tã Israel ña kasaa rá taa kueí nda'í rá noo ní ña kandaka ní Pablo ko'on ní noó tã né'e choon Israel, dá kee ra ña keyíko cháá ká rá sa'a ná, kaa rá. **21**Tído, o sã kándisa ní, chĩ uu diko cháá ká taa kaño'o de'é íchĩ kandati ra ka'ání rá Pablo, chĩ nì xì'o ra mií rá ña o kásá'an ra ta nì tãkuíí o kó'o ra nda kandeé rá ka'ání ñaá rá. Ta viti ndéi nduu rá ndátí ra ná kande'á ndi kaa mií ní —kaá xì.

22Dá nì sa'anda rá choon noo xì kua'an nó'o xí, ta nì ka'an rá xí'ín xì ña o sã kóo ini xì ka'an xì xí'ín nì iin tó'ón ñayuu ña nì nakani xi xí'ín rá.

Di'a nì kuu tá nì sa'anda taa dándáki soldado choon ña ko'on Pablo noo iin tã né'e choon ká'ano naní Félix

23Dá nì kana ra uu soldado né'e choon. Dá nì sa'anda rá choon noo roón ña ná kenduu rá uu ciento soldado ko'on sá'a, xí'ín oní diko uxí ká rá ná kakuu tã kandodó kuéí, xí'ín uu ciento ká rá ná kakuu tã kane'e kúxí ko'on rá, ta ná kana ra ká iin sakuáa ko'on rá ñoo Cesarea. **24**Dá nì sa'anda ta'ani ra choon ña ná kenduu ta'ani roón iin kuéí kanóo Pablo ko'on ña, ta ná kandaka ñaá rá ko'on rá noo iin tã né'e choon ká'ano naní Félix, kaá rá.

25Dá nì taa ra iin tuti kane'e soldado ko'on rá, ta di'a kaáan:

26“Yu'u kúú Claudio Lisias, ta táai tuti yó'o kosaá noo ní, Félix. Mii ní kúú iin taa ndáya'i, ta ká'ín ndisá'án xí'ín ní. 27Taa yó'o kúú ra nì tiin tã Israel, ta kua'an ra ka'ání ñaá rá. Sa'á ñoó nì sa'ín xí'ín soldadoj, ta nì ñakáki ñaái, chì nì kandaá iniñ ña tã romano kúú rá. 28Ta sa'á ña kóni kandaá iniñ ndí kían kúú kuachi taa yó'o, sa'á ñoó ndákai ra nì sa'ín noó tã né'e choon tã Israel. 29Dá nì kandaá iniñ ña sa'a ley mii vá rá dákuío kuachi ra taa yó'o. Tído ni iin ña'a kini kò ní kée ra sa'á ña kánian kuu ra o kakaá ra ve'e kaa. 30Tído nì kandaá iniñ ña nì ndatón kue'é dao tã Israel ka'ání ñaá rá. Sa'á ñoó nì tãnda'í taa yó'o kosaá ra noo ní. Ta nì sa'anda ta'ani yu'u choon noó taa ká'an kuachi sa'a rá ña ná kakuíta ra noo mii ní, dá ná ka'an ra, ná kande'á ndí kían kúú ña kini nì kee taa yó'o. Ná kukueé ní.” Díon kua'an ña nì taa ra.

31Dá nì kee soldado ndáka ra Pablo kua'an ra tát'on nì ta'anda choon noo rá iin ñoo naní Antípatris sakuaá dáá ñoó. 32Dá tá nì tũu noo iin kã kuu ñoó, dá ndadã tã kándodó kuéi ñoó kua'an xí'ín Pablo, dá nì nãndiío kuéi soldado xíka sá'á ñoó kua'an nó'o rá ve'e noo ndéi ra ñoó. 33Dá tá nì saá soldado kándodó kuéi ñoo naní Cesarea, dá nì xí'o ra tuti ñoó noó tã né'e choon ká'ano naní Félix. Ta nì ñakí'o ta'ani ra Pablo noo rá. 34Dá tá nì ndí'i nì ka'i ra tuti ñoó, dá nì ndatón rá ndéi nì kaki Pablo. Dá nì kandaá iniñ ña kúú ná tã kuendá Cilicia. 35Dá nì kaa ra xí'ín ná:

—Tá ná kasaa taa ká'an kuachi sa'on, nda daá ná kueídó'i noo ká'on —kaá ra.

Dá nì sa'anda ra choon noo soldado ña ná nachí'i ra Pablo noo kúú ve'e chóon naní Herodes, ta ná kandaá va'a ñaá rá.

Di'a nì kuu tá nì ka'an kuachi tã Israel sa'a Pablo

24 1Dá tá nì ya'a o'on kuu, dá nì kasaa tã duti kúú noó naní Ananías ñoo Cesarea ñoó xí'ín dao kã tã sá'ano Israel, xí'ín iin taa tũ'a ka'an naní Tértulo. Dá nì sa kuíta ra noó tã né'e choon ká'ano ñoó ka'an kuachi ra sa'a Pablo. 2Dá tá nì kana ra Pablo nì saá na, dá nì kasá'á ká'an kuachi tã naní Tértulo ñoó sa'a ná noó tã né'e choon ñoó, ta kaá ra:

—Ta xí'ín mii ní ndéi va'a ndu'u, ta kuá'á ña va'a kée ní xí'ín ñoo ndu sa'á ña ió ñaxintóni ní. 3Chì iin na ká'ano kúú mii ní, Félix, ta daá kuití vá náki'o ndu'u ndivé'e noo ní sa'a ndidaá ña va'a kée ní xí'ín ndú ndéi kúú mii vá. 4Tído kò kóni ndu kandaá ndu cháá kã tiempo ní, sa'á ñoó seí nda'í ndu noo ní ña kueídó'o ní yu'u iin tóó ví'í sa'á ña kúú ní iin taa va'a ini. 5Nì naní'i ndú ña taa yó'o kúú tát'on iin kue'e nákaa ñoo ndu'u, chì xionoo ra sa'ándá tá'an ra na Israel ndéi iin ní kúú ñayuu. Ta taa yó'o ta'ani kúú ra iin noo sa'ándá choon noó ra kúú kuendá tã nazareno. 6Ta nì ka'an rá ña ku'u ra koni xíxi ra ve'e ño'o ká'ano ndu. Sa'á ñoó nì tiin ñaá ndu'u, ta kua'an ndu keyíko ndu sa'a rá tát'on kí'o dándáki ley ndu. 7Tído nì kasaa taa dándáki soldado

naní Lisias xí'ín kuá'á nda'o soldado ra, ta nì xio ndaa ñaá rá ndá'a ndu'u. ⁸Dá nì sa'anda ra choon ña ná kii nà ká'an kuachi sa'a Pablo noo mií ní. Sa'a á ñoó ndéi ndu yó'o viti. Tá ndato'ón mií ní ra, dá kandaá va'a ini ní ña ndaa va kían ká'an ndu sa'a rá —kaá ra.

⁹Ta nì ka'an ta'ani ndidaá ká ta Israel ndéi ñoó ña kì'o dión kían.

Xí'o Pablo kuendá noo Félix sa'a á ña ndó'o na

¹⁰Dá nì dakúu ta né'e choon ká'ano ñoó ndá'a rá noo Pablo, dá ná ka'an na. Dá nì kaa na:

—Ná'a yu'u ña sá ío kuá'á nda'o kuia nákaa ní kényiko va'a ní ñoo ndu. Sa'a á ñoó kádii inií viti íiin xí'oi kuendá noo ní sa'a á ña ndó'i. ¹¹Ta kuu va ndato'ón ní dao ká ñayuu, dá ná kandaá va'a ini ní ña sá ío uxí uu kuú nì sa'in ñoo Jerusalén nì sá ndaño'i Ndios. ¹²Ta kò ní nátiin na yu'u chídáo tá'in xí'ín ni iin tó'ón ñayuu ini ve'e ño'o ká'ano ndu. Ta ni kò ní nátiin na yu'u nákaaí dánaá tá'in ñayuu ini ni iin ve'e noo náataka na, ta ni iin ká xían ñoo Jerusalén. ¹³Ta o kúu ta'on kendaá ra ña ká'an kuachi ra sa'a yú'u viti.

¹⁴Tído yó'o kásto'in xí'ín ní ña yu'u kúu nà xíka íchi Jesús, tá'an ña chínani taa yó'o kúu ña kò vá'a. Ta kì'o dión ndaño'o yu'u Ndios, na nì sá ndaño'o na ve'i nì sá ndei sá na'á, chi kándisa yu'u ndidaá kúu choon sa'ándá ley xí'ín ña nì taa profeta nda rá sá na'á. ¹⁵Chi ío tandéé iní yu'u ña kee Ndios ña nì kaa na kee na, táto'on kì'o ío ta'ani tandéé iní noó taa yó'o. Chi kándisa yu'u ña dánátaki Ndios na nì xí'i, mií ná

va'a na o mií ná kini na. ¹⁶Sa'a á ñoó daá kuití vá ndí'i inií koo vii ñaxintóní noo Ndios xí'ín noó ñayuu.

¹⁷Tído tá nì ya'a dao kuia nì xionoo yu'u dao ká xían, dá nì nandió kooi ñooi chindeéí na kúnda'i xí'ín cháá dí'ón, ta dokoi kítí noo Ndios. ¹⁸Ta nákaaí kéei ña yó'o, ta kúu nì kasáa dao ta Israel nì kii chí kuendá Asia di'a, ta nì tiin ra yu'u ini ve'e ño'o ká'ano ndu nákaaí ndúvii mií noo Ndios táto'on kì'o sa'ándá ley choon. Tído kò tá'ón ñayuu kuá'a ñó'o xí'ín yu'u, ta kò nákaaí dánaá tá'in ñayuu. ¹⁹Sa'a á ñoó kánian kii taa ñoó kuita ra noo mií ní, dá ná ka'an kuachi ra sa'a yú'u noo mií ní tá ndaa ña'a ndó'o ra xí'ín. ²⁰O ná ka'an taa ndéi yó'o ná nde'a ndí kían kúu iin kuachi yu'u nì naní'i rá tá nì sá íiin noó ta né'e choon ñoo ndu. ²¹Ta ndá ndi kuu kuachi nì ya'a yu'u nì kee kían ña nì'i nì ka'in tá nì sá káaí tein mií rá ñoó, chi nì ka'in di'a: “Sa'a á ña kándisa yu'u ña nataki na nì xí'i, sa'a á ñoó nì chínóo kuachi ndó yu'u viti”, nì kaaí xí'ín rá —kaá na.

²²Ta sá ná'a va'a va Félix ñoó táto'on kì'o kua'an sa'a íchi Jesús. Sa'a á ñoó, tá nì ndí'i nì seídó'o ra ña nì ka'an Pablo, dá nì chítuu tóo ra tandó'o na. Dá nì kaa ra:

—Tá ná kasaa taa dándáki soldado naní Lisias, nda daá ví, dá kandaá inií nde'a ndi kua'an tandó'o ndo —kaá ra.

²³Dá nì sa'anda ra choon noó taa ndaa Pablo ña ná kandaá va'a ñaá rá. Tído nì ka'an ra ña ná konó rá kee Pablo dao ña'a, ta ná konó ta'ani ra ku'u ta xionoo xí'ín ná koto ni'ini ñaá rá, kaá ra.

Di'a kua'an ña ni ña'á Pablo noo Félix

24Dá tá ni ya'a dao kuu ñoo, dá ni kasáá Félix xí'ín ñadi'í rā naní Drusila, ña kúu ñá'a Israel. Dá ni kana ra Pablo. Dá ni seídó'o ra ña ni ka'an na sa'a ndi dándáki ña kándéé iní yō Jesucristo. **25**Ta ni ka'an ta'ani Pablo ña kánian kee yó ña ndaa, ta kánian chituu ini yō kee yó ña kini. Ta ni ka'an ta'ani na ña kasandaá iin kuu keyíko ndaa Ndios sa'a ñayuu. Kúu ni yu'ú nda'o Félix. Dá ni kaa rā xí'ín ná:

—Kua'an viti, dá tá ná nonoí, dá kana tukui yo'ó kasaqon —kaá rā.

26Tído ndátí ra ña k'i'o Pablo cháá di'ón noo rá, dá dáyaa ñaa rá, ká'an rá. Sa'a ñoo tóo tóo sa kana ñaa rá sa ndatón xí'ín rá. **27**Dá tá ni ya'a uu kuia, dá ni keta Félix noo choon né'e ra. Dá ni ndu'u taa naní Porcio Festo kúu rá tã né'e choon ká'ano ñoo. Ta sa'a ña kóni Félix kandoo va'a ra noo na Israel, sa'a ñoo ni dankoo ra Pablo nákaa na ve'e kaa.

Di'a kua'an ña ni kaa Pablo xí'ín rā naní Festo

25¹Dá ni natiin Festo choon kakuu ra tã né'e choon ká'ano. Dá tá ni ya'a oni kuu, dá ni keta ra ñoo Cesarea ñoo kua'an rā ñoo Jerusalén. ²Tá ni saā rā ñoo, dá ni natuu yati tã duti saku'a xí'ín tã né'e choon noo na Israel. Dá ni kasá'á rá ká'an kuachi ra sa'a Pablo noo Festo. ³Dá ni xika rā ña maní noo Festo ña ná tanda'á rá Pablo kii na ñoo Jerusalén. Ta ña yó'o ni xika rā chi sa ni ndatón kue'é rā ña ka'ání rá Pablo íchi. ⁴Dá ni kaa Festo:

—Nákaa Pablo ve'e kaa ñoo Cesarea. Tído yachi va no'i. ⁵Sa'a ñoo ná ko'on dao taa kúu kuendá mií ndó xí'ín yu'u ñoo Cesarea. Tá ió iin ña'a ni ya'a ra ni kee ra, dá kían kuu ka'an kuachi ndó sa'a rá ñoo.

⁶Dá ni kandoo Festo ni sa io rā ñoo Jerusalén xí'ín taa ñoo tát'on onā o uxí kuu. Dá ni nandíó koo ra kua'an nó'o rá ñoo Cesarea. Tá ni tuu noo iin kã kuu, dá ni nakoo ra noo téi noo koo ra ka'anda rā choon. Dá ni sa'anda rā choon ña ná ko'on rā kuaka ra Pablo kasaa na. ⁷Tá ni saā Pablo ni sa kuíin na noo ió rā, dá ni natuu yati tã Israel, tá'an rā ni kii ñoo Jerusalén. Dá ni kasá'á rá dakuío ra Pablo kuá'á nda'o kuachi kini. Tído kō ní ni'i ta'on ra ndi kee ra, dá kandoo ndaa ña ká'an rā.

⁸Dá ni kasá'á Pablo chindeé ná mií ná, ta kaá na:

—Kō ní ya'i noo ni iin ley ndu'u, na Israel, ta ni kō ní xini xixii ve'e ño'o ká'ano ndu, ta ni noo ley César, tã né'e choon ká'ano cháá kã, kō ní ya'i —kaá na.

⁹Tído kóni Festo kandoo va'a ra noo tã Israel. Sa'a ñoo ni ndatón rá Pablo:

—¿Á náta'an ni inon ko'o ñoo Jerusalén, ta ñoo ná keyíkoí sa'on? —kaá rā.

¹⁰Dá ni kaa Pablo:

—Sa iin va yu'u noo mií ní, ta né'e ní choon ni kee César. Ta yó'o va kúu noo kánian keyíko ní sa'í. Chi sa ná'á va'a ní ña ni iin tón ña kini kō ní ya'i kee xí'ín na ñooi, na Israel. ¹¹Chi tá ní ya'i kee iin kuachi kini, ña kánian kuui, dá kían

ióí ña kuui sa'án. Tído ni iin tó'ón kuachi, ña dakuío taa yó'o yu'u, ko kúú ña ndaa, sa'a ñoó ko iin ta'on kuu nakí'o yu'u noo ndá'a rá. Sa'a ñoó xíkai noo ní ña va'a ka mií César ná keyíko sa'í —kaá Pablo.

¹²Dá tá nì ndi'i nì ndató'ón Festo xí'ín taa ká'an ni'ini noo rá, dá nì kaa rá xí'ín Pablo:

—Nì xiká miíón ña keyíko César sa'ón. Sa'a ñoó tanda'í yó'ó ko'ón noo rá, tá dáá —kaá rá.

**Di'a nì kuu, dá nì ka'an Pablo xí'ín
rey Agripa**

¹³Dá tá nì ya'a cháá kuu ñoó, dá nì kasáa iin rey naní Agripa xí'ín ñadi'í rá naní Berenice ñoo Cesarea, chì nì kasáa rá ka'an rá ndisá'án xí'ín Festo. ¹⁴Ta sa'a ña nì sa ndei na kua'a vá kuu, sa'a ñoó nì nakani Festo xí'ín rey ñoó sa'a ña ndó'o Pablo, ta kaá rá:

—Nì dankoo Félix iin taa nákaa rá ve'e kaa yó'o. ¹⁵Dá tá nì sa'ín ñoo Jerusalén, dá nì ka'an kuachi tã duti saku'a'á xí'ín tã sá'ano noo ña Israel sa'a taa ñoó, ta nì xiká rá ña ná ka'andai choon ña ná kuu rá. ¹⁶Dá nì ka'ín xí'ín rá ña ko óon ta'on ka'ání taa né'e choon romano iin taa tá ko ñá'a ná kuíta ña ká'an kuachi sa'a rá noo rá, dá kían kuu chindeé rá mií rá noo kuachi dakuío ñaá ná, nì kaaí xí'ín rá. ¹⁷Sa'a ñoó tá nì kasáa tã Israel ñoo yó'o, ta ko ní sá ndati ta'on yu'u, chì tá nì tui noo iin kã kuu, kúú nì nakooi noo tēi ka'andai choon. Dá nì sa'andai choon ña ná ko'ón rá kuaka ra taa naní Pablo ñoó kasaa rá nooí. ¹⁸Dá nì nakuiita tã Israel ká'an kuachi ra sa'a taa ñoó. Tído ko ní ká'an ta'on

ra tát'o'on kí'o ndáti yu'u chinóo kuachi ñaá rá. ¹⁹Chì sav'a ña ká'an kuachi ra sa'a kúú ley mií rá. Ta ká'an ta'ani ra sa'a iin taa naní Jesús, iin rá nì xí'í, tído Pablo kúú rá kaá ña takí va Jesús ñoó. ²⁰Ta sa'a ña ko ní nì'í ta'on yu'u ndi koo keyíkoí sa'a taa ñoó, sa'a ñoó nì ndató'ín rá, nde'a á kándia ra ko'ón rá ñoo Jerusalén keyíkoí sa'a rá sa'a ña yó'o, nì kaaí xí'ín rá. ²¹Tído nì xiká rá ña mií César Augusto ná keyíko sa'a rá. Sa'a ñoó nì sa'andai choon ña ná kakaá ií rá ve'e kaa nda ná kasandaá kuu tanda'í rá ko'ón rá noo César ñoó —kaá Festo xí'ín rey Agripa.

²²Dá nì kaa rey Agripa xí'ín Festo: —Kóni ta'ani yu'u kueídó'i to'ón ká'an taa ñoó.

Dá nì kaa Festo:

—Ta'an, dá kueídó'o ní ña ka'an rá —kaá rá.

²³Tá nì tui noo iin kã kuu, dá nì kasáa rey Agripa xí'ín ñadi'í rá naní Berenice ve'e noo sa'ándá Festo choon, ta ndíxi na dá'ón táyíí ndáa. Dá nì ku'u ra ini ve'e xí'ín ndidaá taa dándáki soldado, xí'ín ndidaá taa ndáya'i ñoo Cesarea. Dá nì sa'anda Festo choon ña ná ko'ón rá kuaka ra Pablo kasaa ña noo rá.

²⁴Dá nì kaa rá:

—Mií ní, rey Agripa, xí'ín ndidaá ní mií ní, ña nì nataka ndéi yó'o viti xí'ín ndu'u. Ta taa iin yó'o, kua'a nda'o ña Israel ndéi ñoo Jerusalén xí'ín ña ndéi ñoo yó'o ká'an kuachi sa'a rá noo yú'u. Ta ko sá tuu na ña káyu'ú ná ña kánian kuu rá. ²⁵Tído ni iin tó'ón ña kini ko ní nání'i yu'u nì kee ra ña kánian kuu rá. Tído nì xiká mií rá ña César Augusto keyíko

sa'a rá. Sa'a ñoó nì chikaa inii ña tanda'í ra ko'on ra. ²⁶Tído ko ní'i ta'on yu'u ndí kían taai sa'a taa yó'o ko'an noo na kúu sato'o yo César. Sa'a ñoó chikani yu'u ra noo ndidaa mií ní, na ndéi yó'o, xí'in noo mií ní, rey Agripa, dá ndato'on va'a ní ra, dá nani'i yu'u ndí kían kúu kuachi ra chinóoi noo tuti ñoó. ²⁷Chí ko vá'a ta'on keei tá ná tanda'í iin taa nákaa ve'e kaa ko'on ra noo taa né'e choon ká'ano xian nani koó kuachi ra ko'on xí'in rá —kaa rá.

Di'a nì kaa Pablo xí'in rey Agripa xí'o na kuendá sa'a ña ndó'o na

26 ¹Dá nì kaa rey Agripa xí'in Pablo:

—Viti kían ní kuu k'i'ón kuendá sa'a ña ndó'ón —kaa rá.

Dá nì chinee Pablo ndá'a ná, dá nì kasá'a ná xí'o na kuendá sa'a ña ndó'o na:

²—Ta kádii nda'o inii, rey Agripa, chí sóno ní k'i'oi kuendá noo ní sa'a ndidaa kúu kuachi ká'an taa ñooi, taa Israel, sa'í. ³Ta kádii ta'ani inii, chí sa ná'a va'a va mií ní sa'a ley ndu'u, na Israel. Ta sa ná'a va'a ta'ani ní sa'a ndí kían kedaá xí'in na ñooi, dá ko náki'in tá'an ñaxintóni ndú. Sa'a ñoó seí nda'íi noo ní ña kueé ni koo ini ní, dá kueídó'o ní ña ko'in ka'in xí'in ní.

Ká'an Pablo sa'a ndí kían nì sa kee na tá ko ñá'a kandisa na Jesús

⁴Ndidaa vá na ñooi, na Israel, ná'a táto'on k'i'o nì sa kee yu'u tá nì sa kuui taló'o tá nì sa ioi ñoo mií, ta ná'a ta'ani na táto'on nì sa keei tá nì sa ioi ñoo Jerusalén.

⁵Ta ná'a ta'ani na ña nda nì kaki va yu'u kúu'i taa fariseo. Sa'a ñoó, tá kóni na, kuu va k'i'o ndaa na kuendá ña nì sa kuui iin taa fariseo, tá'an ra kúu iin ta'ándá taa ndíta toon cháá ka xí'in choon Ndios tein na ñooi. ⁶Tído viti, sa'a ña ió tandeé iní yu'u ña xinkoo ña nì kaa Ndios kee na xí'in na sá'ano ñoo ndu tá sata, sa'a ñoó ndéi taa yó'o chinóo kuachi ra yu'u noo mií ní. ⁷Ta ndin uxí uu tu'u, ndu'u na kúu na ve'e na Israel, ndáti xinkoo ña nì kaa Ndios kee na xí'in na sá'ano ñoo. Sa'a ñoó kéchóon ndu noo Ndios nduu ñoo. Ta sa'a ña kómí yu'u tandeé iní yó'o, rey Agripa, sa'a ñoó ká'an kuachi taa Israel yó'o sa'a yu'u viti. ⁸¿Á ká'an ní ña kuachí nda'o kían noo Ndios dánátaki na ñayuu nì xi'i?

Ká'an Pablo táto'on k'i'o sa kendava'a na xí'in na kúu kuendá Jesús

⁹Ta yu'u nì ka'an ta'anii ña níyikái kendava'i xí'in na kándisa kuu Jesús, na ñoo Nazaret. ¹⁰Ta dión nì sa keei ñoo Jerusalén, chí nì sa taáin kuá'a nda'o na kúu ñayuu Ndios ve'e kaa xí'in choon sa xi'o taa dutí kúu noo noo. Ta sa nata'an va inii tá sa sa'ání ñaa rá. ¹¹Ta kuá'a nda'o ta'ándá nì sa kendava'i xí'in ná ini iin rá iin ve'e noo náataka na ñoo ndu, ta sa kendúsai xí'in ná ña ka'an ndava'a na sa'a Jesús. Ta sa'a ña sa xído nda'o inii sa xinií ná, sa'a ñoó sa xionooi sa kendava'i xí'in ná nda dao ka ñoo tukú ñó'o xíká.

Ká'an Pablo ndi ni kuu, dá ni nduu na kuendá Jesús

12Ta sa'a choon yó'o ni keei kua'in ñoo Damasco, ta mií tã duti kúú noó ni xi'o choon noó kua'in. 13Tído tát'on dao nduú kíán, ná kaaí xí'ín ní, rey, xíkai kua'in íchi ñóó. Ta kúú ni xinií iin ña yé'e ni kii chí induú. Ta ndato ka víán o dúú ndindii. Ta kúú ni naye'e ndaa iin ní kúú noó kua'in xí'ín taa kua'an xí'ín ñóó. 14Ta kúú ndidaá vá ndu'u ni kuei noñó'o. Ta kúú ni seido'o yu'u ni ka'an iin na ká'an yú'u hebreo, dá ni kaa na xí'ín: "Saulo, Saulo, ¿ndiva'a xionooón kéndava'ón xí'ín yu'u? Chì kéeón tát'on kée chee tá chísá'á rí dinì karochá." 15Dá ni kaa yu'u: "¿Ndá yoo kúú mií ní, tatá?" Dá ni kaa na: "Yu'u kúú Jesús, na xionoo yo'ó kéndava'a xí'ón. 16Ta viti ndakuiin ndichi, chì ni na'a noó yú'u noó yo'ó, dá kechóon noó, ta kanooón k'i'o ndaagon kuendá sa'a ña ni xinon yu'u, xí'ín sa'a ndidaá ka ña'a ko'in na'i nooon. 17Ta kandaa yu'u yo'ó noó na ñoo miíón, na Israel, xí'ín noó ndidaá na kó kúú na Israel, chì noó na yó'o tanda'í yo'ó ko'on, 18dá ná natyu noó ná, dá ná dánkoo na íchi noó iin naá, dá ná naki'in na íchi noó ndato yé'e kua'an induú. Dá ná o káño'o ka na tixi ndá'a ña u'u, ta ná ndu'u na tixi ndá'a Ndios. Ta sa'a ña kandeé iní na iin tó'ón dinì mií yu'u, sa'a ñóó k'i'o ká'ano ini Ndios sa'a kuachi na, dá natiin na ña va'a k'i'o Ndios noó ñayuu ni nduvii mií ná", kaá Jesús xí'ín yu'u.

Ká'an Pablo ña ni kee na choon ni sa'anda Ndios noó ná

19Dión ni ndo'o yu'u, rey Agripa. Sa'a ñóó kó ní kúsaá ta'on inií keei ndidaá choon ni sa'anda Jesús noó ndá induú. 20Ta mií noó ni ñaná'i sa'a tō'on va'a yó'o noó na ndéi ñoo Damasco. Ni ndi'i, dá ni sa'in ni ñaná'i noó na ndéi ñoo Jerusalén, xí'ín noó na ndéi iin ní kúú kuendá Judea di'a, xí'ín noó na kó kúú na Israel. Chì ni ka'in xí'ín ná ña ná nandikó iní na sa'a kuachi kée na, ta ná nduu na ñayuu Ndios, ta xí'ín ña va'a kée na ná na'a na ña miían ndaa kuiti ni nandikó iní na sa'a kuachi kée na. 21Ta sa'a ña dána'i dión, sa'a ñóó ni tiin tã Israel yu'u noó nákaai ve'e ño'o ká'ano ndu. Ta ni ka'an rá ka'ání rá yu'u. 22Tído ni chindeé vá ñaá Ndios, sa'a ñóó takí ií vái nda viti iin xí'oi kuendá noó ñayuu kó ndáya'i, xí'ín noó na ndáya'i. Ta ká'in xí'ín ná tát'on ni ka'an profeta xí'ín ña ni ka'an Moisés sa'a ña kánian koo, 23chì ni ka'an na yó'o ña ndo'o naní nío na kakuu Cristo, dá kuu na, dá mií ná kakuu na nataki mií noó, dá kían dátoon na noó ñayuu, dá nani'í na Israel xí'ín na kó kúú na Israel ña káki na —kaá Pablo.

Kóni Pablo ña kandísa rey Agripa tō'on va'a sa'a Jesús

24Tá xí'o ií vá Pablo kuendá sa'a ña ndó'o na, dá ni kayu'ú Festo, ta kaá ra:

—¡Pablo, ni ndulókó va yo'ó ni kee ña kua'a téi ña ndichí ni dakuá'ón!

25Dá ni kaa Pablo:

—Kọ ndúlókọ ta'on yu'u, tatá Festo, chí tọ'on ka'an yu'u kúú ña ndaa, ta kían tọ'on ndichí. ²⁶Ta sa ná'á vá míí rey xaan sa'á ña yó'o. Sa'á ñoó kándéé iní ká'ín ña yó'o noo ná. Chí kándaa iní ña ná'á va'a va na sa'a ndidaa kúú ña yó'o, chí kọ kúú de'e ta'an vaan. ²⁷¿Á kándisa ní, rey Agripa, tọ'on nì taa profeta? Sa ná'á vá yu'u ña kándisa nían —kaá na.

²⁸Dá nì kaa rey Agripa xí'ín Pablo: —Ndada cháá vá, dá kandeéon xing ini yu'u ña kakuu iin ta kuendá Jesús.

²⁹Dá nì kaa Pablo: —Tá cháá o tá kua'a nì kamani, tído xíkai noo Ndios ña o duú iin tótón míí ní ná nduu kuendá Jesús, ná nduu ta'ani ndidaa na ndéi seídó'o tọ'on ká'ín yó'o kuendá Jesús, tátọ'on kị'o kúú yu'u. Tído ná dá'a nì kandikọ ndá'a ná tátọ'on kị'o ndó'o yu'u ndíko ndá'í.

³⁰Tá nì ndi'i nì ka'an Pablo tọ'on yó'o, dá nì ndakufín ndichi rey ñoó xí'ín Festo ñoó, xí'ín ná naní Berenice, xí'ín ñayuu ndéi xí'ín ná ñóó. ³¹Dá tá nì kankuei xoo na kua'an na, dá nì kasá'á ndátó'ón tá'an na, ta kaá na:

—Ni iin tótón ta'on ña'a kini kọ ní kée taa káa. Kọ káni ta'an vaan ña kuu ra, ta ni kọ kánian kaka ra ve'e kaa —kaá na.

³²Dá nì kaa rey Agripa xí'ín Festo: —Kuu va dáya yọ taa káa, ní kúú. Tído nì xiká ra ña keyíko míí César sa'a rá —kaá ra.

Di'a nì kuu tá nì chikaa ini ta né'e choon ña tanda'á rá Pablo ko'on na ñoo Roma

27 ¹Dá nì chikaa ini ta né'e choon ñoó tanda'á rá ndu'u

ko'on ndu xí'ín barco chí kuendá Italia. Sa'á ñoó nì nakị'o ra Pablo xí'ín dao ka taa ñó'o ve'e kaa noo ndá'a ta sa'ándá choon noo iin ciento soldado naní Julio, ta ra yó'o nákaa tein iin ta'ándá soldado naní Augusto. ²Dá nì kaa ndu ini iin barco nì kii ñoo Adramitio, chí sa iin nduu ra ña nadaon rá ko'on ra noo nákuíta barco sa'an chí kuendá Asia di'a. Dá nì kee ndu kua'an ndu. Ta né'e tá'an ndu xí'ín iin taa naní Aristarco. Ta kúú rá iin taa ñoo Tesalónica, ña nákaa chí kuendá Macedonia di'a.

³Tá nda iin ka kuu, dá nì saa ndu iin ñoo naní Sidón. Dá nì ku'u ini ta naní Julio ñoó sa'a Pablo, chí nì sonó rá nì sa'an na noo ndéi na né'e tá'an va'a xí'ín ná ndéi ñoo ñoó. Dá nì chindeé ná Pablo. ⁴Dá nì kaa tuku ndu ini barco ñoó, dá nì kankuei ndu ñoo Sidón ñoó kua'an ndu. Dá nì kaọ ndu iin xoo yúku iin ini taño'o naní Chipre, ta nì kandoan chí xoo íti di'a, chí kána nda'o tachí xoo noo nì ka'án ndú ko'on ndu. ⁵Dá nì ya'a yati ndu chí kuendá Cilicia xí'ín Panfilia. Dá nì saa ndu nì noo ndu ñoo ká'ano naní Mira, ña nákaa chí kuendá Licia di'a.

⁶Ta ñoó nì naní'i ta sa'ándá choon noo soldado ñoó iin ka barco, tá'an kirá nì kii chí ñoo naní Alejandría, chí kiróón kúú rá kua'an chí Italia. Dá nì dakaa ra ndu'u ini róón. Dá nì kee ndu kua'an ndu. ⁷Ta sa nì kuku'a'á nda'o kuu kua'an ndu xí'ín barco ñoó noo taño'o, chí kueé nda'o kua'an ra. Ta kúú xí'ín ku'a'á nda'o tandó'ó, dá nì saa ndu noo xító ndaa tá'an xí'ín ñoo naní Gnido, chí kána

ió tachi déen noó kua'an ndu. Ta ko kúu ta'on ko'on ndaa ndu. Sa'á ñoó ni kaó ndu satá iin yúku iin ini ãño'o naní Creta. Dá ni saa ndu noo xító ndaa tá'an xí'ín ñoo naní Salmón, ña nákaa yúku Creta ñoó. ⁸Ta dión xí'ín tãndó'ó daá vá xíka ndu kua'an ndu yati yu'ú ãño'o ñoó. Dá ni saa ndu iin xíán naní Puerto Va'a yati noo nákaa ñoo naní Lasea. ⁹Ta kúu sa kua'á nda'o kuu xíka ndu noó ãño'o kua'an ndu. Kúu sa ni kasá'á io nda'o ió ña kíán kaka ndu ko'on ndu noó ãño'o, chi sa kua'an kuyati va yoo vixi, dá kasá'á kána cháá ka tachi déen. Sa'á ñoó ni ka'an ni'ini Pablo noó ñayuu ñoó, ¹⁰ta kaá na:

—Ñani, kándaq inii ña io nda'o ió ña ndo'o yó tãndó'ó noó ko'on yo, chi naá vá barco yó'o xí'ín ndidaá ña'a ndío rá kua'an ra. Ta o duú ña yó'o oon ni, chi io ta'ani ió ña kuu yo —kaá na.

¹¹Tído ko ní kékuendá ta'on ta sa'ándá choon noo soldado ñoó ña ni ka'an Pablo, chi ni kee cháá ka ra sa'á ña ni ka'an sato'o barco ñoó xí'ín ta dákáka ra ña ná ko'on ra. ¹²Ta sa'á ña kíán iin xíán noo ko vá'a kandita barco yoo vixi, sa'á ñoó kua'á nda'o taa ñoó ni kãdoo ra ña va'a cháá ka ña ná ko'on ra, nde'á á kandeé rá kasandaá ra iin ka ñoo naní Fenice, ña nákaa mií yúku naní Creta ñoó, dá nakuiin va'a barco ñoó, dá ná kandati ra nda ná ya'a yoo vixi, ká'án rá. Ta ñoo Fenice ñoó nákaa chí xoo noo kéta ndiandii tá ni ini.

Di'a ni kuu tá ni ndo'o ndu tãndó'ó ká'ano ni kee tachi déen

¹³Ta kueé vá ni kasá'á kána tachi. Sa'á ñoó ni ka'án ñayuu ña kuu va

kaka na ko'on na, táto'on nákaní ini na kee na. Dá ni taó ná kaa vee ña kúu freno barco ñoó. Dá ni ki'ín ndu tátuu yati ndu kua'an ndu yú'u yúku naní Creta ñoó. ¹⁴Tído cháá vá ni sa'an ndu, kúu ni kasá'á vá kána tachi déen, ta vei ña chí yu'ú ãño'o di'a, chi vei ña xoo kuá'a noo xínko ndiandii, ta naníán Euroclidón. ¹⁵Ta kúu ni kasá'á né'e tachi déen barco ñoó kua'an ra. Ta sa'á ña ko ní kúu ka dákáka ndu barco ko'on ndu ni'i ndú ño'ó ichí, sa'á ñoó ni dayáa va ndu barco né'e ñaá tachi kua'an.

¹⁶Dá ni ya'a ndu satá iin yúku ló'o iin ini ãño'o naní Claudia. Ta ko kána ni'i ta'on tachi ñoó. Ta kúu xí'ín kua'á nda'o tãndó'ó, dá ni kãdeé ndú ni nađítá ndú barco leé ni nađhi'i ndu ra ini barco ká'ano ñoó. ¹⁷Dá tá ni ndu'u barco leé ñoó, dá ni kató toon ra barco ká'ano ñoó xí'ín yó'o ndéé. Dá ni ndutoon rá. Tído ni yu'ú ra ña ko'on ra karnee ni'ini rá tein ñotí noo naní Sirte. Sa'á ñoó ni danóo ra dá'on tánee diní barco ñoó. Dá ni dayáa ra barco kane'e tuku ñaá tachi ko'an.

¹⁸Ta kána ij vá tachi déen tá ni tyy noo iin ka kuu. Sa'á ñoó ni kasá'á dao taa ñoó taó ra ña'a ño'o ini barco ñoó satá raán kua'an ini ãño'o. ¹⁹Tá ni kasandaá kuu óni, dá ni kasá'á ndú taó ndu ña'a kéchóon mií barco ñoó satá nduán kua'an ini ãño'o.

²⁰Ta kúu kua'a vá kuu ko ní xini ndu ndiandii ni tiñoo. Ta sa'á ña ndó'o nda'o níó ndú ni kee tachi déen ñoó, sa'á ñoó ni sa'anda va ini ndu ña koó ka tãndeé iní ña káki ndu. ²¹Tá ni ndi'i ni ya'a kua'á kuu

kọ ní sásá'an ndu, dá nì nàkúfìn ndichi Pablo tein ẹa ñoó. Dá nì kaa nà:

—Tá ní seídó'o ndó ña nì ka'in xí'ín ndó ña kọ vá'a kankuei yó noo naní Creta, dá kían ọ ndó'o ta'on yó ẹandó'ó yó'o, ta ni ọ naá ta'on ña né'e barco yó'o, ní kúu. ²²Tído viti ká'an nì'inii noo ndo ña ndeé koo ini ndo, chì ni iin tó'ón ta'on yó ọ kúú, vạ'arà ná naá barco yó'o. ²³Chì sàkuaá viti nì sà io iin ángel xí'ín, ta nì kii na noo mií Ndios, nà ndáño'o yu'u, nà kéchóon yu'u noo. ²⁴Dá nì kaa nà xí'ín: “Pablo, ọ sà yu'óon, chì kánian nakuijon noo César. Sạ'á ñoó dákaki va Ndios ndidaá ñayuu vẹi xí'ón ini barco yó'o”, kaa nà xí'ín. ²⁵Sạ'á ñoó ndeé koo ini ndo, ñani, chì kándisa ndaa yu'u ña kee Ndios tát'ón kị'o nì ka'an ángel ñoó xí'ín. ²⁶Tído mián sạ barco yó'o tuu rá iin yúku iin ini ẹaño'o —kaa Pablo.

²⁷Ta kúu sà nì xịno va uxị komị kuu yá'a ndu ẹaño'o naní Adriático kua'an ndu. Ta xoo di'a xoo di'a kí'ín barco ñó'o ndu kua'an ẹa kée tachị. Tá nì kuu dao ñoó, dá nì kandaạ ini ẹa kéchoon xí'ín barco ñoó ña sà natusu yati ndu kua'an ndu yu'ú ẹaño'o noo kúú noño'ó. ²⁸Sạ'á ñoó nì chikị'ó ẹa ndi kị'o konó nákaa ẹakuií ñoó. Dá nì kátónị ini ẹa ña kían okọ nda'á. Dá xíka barco kua'an ẹa cháá kạ chí noo. Dá nì chikị'ó tuku ra ndi kị'o konó. Dá nì kandaạ ini ẹa ña ndadá sa'on va nda'á kían. ²⁹Sạ'á ñoó nì yu'ú ẹa ña tuu tá'an barco ñoó xí'ín yuu ná'ano ndíta yú'u ẹaño'o ñoó. Dá nì chirkuei ra ndin komị kaa vẹe chí sạ di'a barco ñoó, dá ná

katuu rá. Dá nì kasá'á rá seí nda'í ẹa noo Ndios ña ná tuu noo kúí.

³⁰Dá nì kasá'á ẹa kéchóon xí'ín barco ñoó kée ra ña ñó'o ra taán rá kaa vẹe chí noo di'a barco ñoó, tído barco ẹẹ ñoó vá taó ẹa ñó'o ra, dá kuino ra dákaki ra mií rá, ká'án rá.

³¹Kúú nì kasto'on Pablo xí'ín ẹa sa'ándá choon noo soldado, xí'ín mií soldado, ta kaa nà:

—Tá ná ọ káño'o ẹa kaa xí'ín yó ini barco yó'o, dá kían ọ káki ta'on ndó —kaa nà.

³²Dá ví nì sa'anda soldado ñoó yó'o ndíko barco ẹẹ ñoó, dá nì yaa ẹa kua'an ẹa noo ẹaño'o.

³³Dá tá sà kua'an tuu noo, dá nì ka'an Pablo xí'ín ndidaá kúú ẹa ñoó ña ná kasá'an ra, ta kaa nà:

—Sà nì xịno uxị komị kuu ndéi ndó né'e iị ndo xí'ín ña nákanii ini ndo, ta ni lú'u ví ña'a kọ ní seí ndo. ³⁴Sạ'á ñoó seí nda'áví noo ndo ña kasá'an ndó, dá nani'ị iní ndo cháá, dá chì ni iin tó'ón ndó, ta ni iin tó'ón idí dinị ndo ọ naá —kaa nà.

³⁵Tá nì ka'an Pablo dión, dá nì tiin na iin pan. Dá nì nàkị'o na ndivé'e noo Ndios noo ndidaá kúú ẹa ñoó. Dá ví nì sa'anda naán. Dá nì kasá'á seí naán. ³⁶Dá nì ndundeé iní ndidaá kạ ẹa ñoó. Dá nì sásá'an ta'ani ra. ³⁷Ta ndidaá ndu'u, nà nì sà ño'o ini barco ñoó, nì sà kuu ndu uu ciento onị diko sa'on iin. ³⁸Dá tá nì ndinoo ini ndu nì sásá'an ndu, dá ví nì taó ndí'i ra tirió ñó'o ini barco ñoó nì sata raán noo ẹaño'o, dá nì kandaạ cháá ña vẹe rá, dá nì naxinkọ rá lú'u kạ noo ẹakuií.

Di'a nì kuu, dá nì natáni barco ñoo nì kee takuij

39Tá nì tũu noo, kúu kọ nákonì ìì v́a t́a ñoo ndá yúku kíán. Tído nì xini ŕa iin ndá'a t́año'o nákaa sa'a yúku ìin ñoo, ta ñoo ndéi ñotí. Dá nì ka'án ŕa ña ndá ndi kuu kandeé ŕa dákáka ra barco ñoo ko'on ŕa nda ñoo. **40**Sa'a ñoo nì sa'anda ŕa yó'o ndíko ḱa v́e ñoo. Dá nì kandoan inì takuij. Dá nì ndaxí ŕa yó'o ndíko yító, kirá dákáka ra barco ñoo, dá nì naxino ŕa inì takuij, dá kuu kao tuku ra barco. Dá nì dakáa ra dá'on, tá'an ña tánee chí xoo noo di'a barco ñoo. Dá nì naki'in barco kua'an ŕa ni'ì ŕa noo ndéi ñotí ñoo.

41Tído nì sa'a ŕa nì tuu ŕa noo ndéi iin tu'u ñotí inì t́año'o ñoo, chí kíán noo náki'in tá'an noo takuij ñáni tá'an. Ta ñoo nì sa'a noo barco ñoo nì sarneean tein ñotí ñoo. Sa'a ñoo kọ ní kúu kasandaá ŕa nda yú'u t́año'o ñoo. Ta sa'a ña ndée téi ñáni takuij chí sat́a di'a barco ñoo, sa'a ñoo nì kasá'a cháchì ŕa.

42Dá nì kando ndidaá soldado ña ka'ání ŕa ndidaá t́a kua'an ve'e ḱa né'e ra kua'an ŕa, dá ni iin tó'on ŕa ná o kuíno dítá ŕa kasandaá ŕa nda yú'u t́año'o.

43Tído kónì t́a sa'ándá choon noo soldado ñoo ña dákaki ra Pablo. Sa'a ñoo kọ ní sónó ta'on ra ña koo dión. Dá nì sa'anda ŕa choon noo ndidaá t́a ti'a dítá ña ná kee ra inì t́año'o, dá ná kasandaá ŕa noño'o ichí. **44**Dá nì kaa ŕa xí'in ŕa kọ tí'a dítá ña ná tiin ra tabla o tá'í barco, dá ná kasandaá ŕa noño'o ichí, kaá ŕa. Ta dión nì kee ndu, ta kúu ndidaá v́a ndu'u nì káki.

Di'a nì kuu tá nì sa ndei ndu noo naní Malta

28¹Tá nì ndi'i nì kasandaá ndi'i ndu yú'u t́año'o ñoo, dá nì kandaá inì ndu ña yúku ñoo naní Malta. ²Dá nì ku'u inì ñayuu ndéi ñoo sa'a ndú'u, chí nì sa'on na ñó'o, dá nì kana na ndu'u ña ná natuu yati ndu nadaa ndú, chí kóon dai, ta v́ixi nda'o.

³Dá nì sa'an ta'ani Pablo nì dataká na cháá tító nì taán ná noo kéi ñó'o ñoo. Tído tá nì taán ná ŕa, kúu nì keta iin koo déen tein ŕa, chí nì kasá'a ndii rí. Kúu nì tiin rí ndá'a ná.

⁴Dá tá nì xini na ndéi Malta ñoo ña tákaa koo ñoo ndá'a Pablo, dá nì kasá'a ndátó'on tá'an mií ná:

—Miían ndaa iin t́a sa'ání ndii va kúu t́a káa, ndani ndó'o ra dión. Kọ ní xí'ì ta'on ra nì kee t́año'o, tído o káki ta'on ra viti, chí miían chiya'i ra sa'a kuachi ŕa —kaá na.

⁵Tído tá nì kidi ni'ini Pablo ndá'a ná, ta kúu nì kankao va koo déen ñoo noo ñó'o kéi ñoo, ta kọ t́a'ón ña'a nì ndo'o na nì kee rí. ⁶Ndidaá kúu ñayuu ñoo ndátì ña nein ñíi Pablo, o iin ndakána kankao na kuu na. Ta sa nì kúna'a v́a ndátì ñayuu ñoo, tído koo ña'a ta'on nì ndo'o na. Dá nì naḡaon na ña nákanì inì na, ta nì kaa na ña iin ndios v́a kúu ná.

⁷Ta yati ñoo ndéi dao ñó'o iin t́a naní Publio, ŕa né'e choon ñoo ñoo. Ta nì natiiin va'a ra ndu'u, ta nì xito ñaá ŕa onì kuu. ⁸Ta kándu'u tatá Publio ñoo noo xító, chí kú'u ŕa kée kue'e dáa xí'in tachí níí. Dá nì sa'an Pablo nì xito ni'ini ñaá ná. Tá nì ndi'i nì ka'an na xí'in Ndios, kúu nì

chinóo na ndá'a ná sata rá. Ta kúú nì nduvá'a va ra. ⁹Tá nì kandaá ini ñayuu ndéi ñoo ña nì nduvá'a taa ñoo, kúú kuá'á ndá'o na kú'u nì saa noo ió Pablo, ta kúú nì nduvá'a ta'ani na. ¹⁰Kúú kuá'á ndá'o ña manì nì kee ñayuu ñoo xí'ín ndu'u. Dá tá nì kasandaá kuu tiin tuku ndu barco ko'on ndu, kúú nì kemáni ná ndu'u xí'ín kuá'á ña'a, ña xínñó'ó ndú noo ko'on ndu.

Di'a nì kuu, dá nì saa ndu ñoo Roma

¹¹Tá nì xino onì yoo nì sa ndei ndu ñoo, dá nì tiin ndu iin barco nì sa iin nì sa ndati nì ya'a yoo vixi. Ta nì kii ra chí ñoo ká'ano naní Alejandría, ta kándodó uu yokó chí noo ra. Iian naní Cástor, ta iin kaan naní Pólux. Dá nì kee ndu kua'an ndu. ¹²Dá nì saa ndu iin ñoo naní Siracusa. Ta ñoo nì sa ndei ndu onì kuu. ¹³Dá nì kee barco ñoo tátuu yati ra yu'ú taño'o kua'an ra nda nì kasandaá ndu iin ñoo naní Regio. Dá nda iin ka kuu nì kasá'á kána tachì vei chí xoo sur di'a. Dá tá nì ya'a uu ka kuu, dá nì saa ndu iin ñoo naní Puteoli. ¹⁴Ta ñoo nì naní'i ndú dao ka na kúú kuendá Jesús. Dá nì seí nda'í na noo ndú'u ña ná kandeí ndu xí'ín ná usa kuu. Dá tá nì ndi'i ñoo, dá nì kee ndu kua'an sá'á ndú ñoo Roma.

¹⁵Ta sa nì ni'i tó'on na kúú kuendá Jesús ndéi ñoo Roma ña vei ndu, sa'á ñoo nì saa na nì ni'i ná ndu'u íchì vei ñoo naní Foro de Apio xí'ín iin ka ñoo naní Ndin onì Tabernas. Tá nì xini Pablo ña nì kasáa na kúú kuendá Jesús ñoo, dá nì nakì'o na ndivé'e noo Ndios, ta nì ndundeé iní na. ¹⁶Dá tá nì saa ndu

ñoo Roma, dá nì nakì'o ta sa'ándá choon noo soldado ñoo taa ñó'o ve'e kaa né'e ra kua'an ra noo taa dándáki ve'e kaa ñoo Roma. Tído nì sonó rá ña koo xoo Pablo iin ka ve'e, ta koo iin soldado kandaá ñaá rá.

Di'a kua'an ña nì daná'a Pablo noo na Israel ndéi ñoo Roma

¹⁷Tá nì xino onì kuu nì saa Pablo ñoo Roma, dá nì nakana na ta sá'ano Israel ndéi ñoo Roma ñoo. Dá tá nì nataka ra, dá nì kaa na xí'ín rá:

—Ñani, ni iin tó'ón ta'on ña'a kini kò ní kée yu'u xí'ín na ñoo yo, ta kò ní ká'an ndava'i sa'a choon nì sa'anda na sá'ano ve'á nì sa ndei sa na'á. Tído nì tiin ra yu'u ñoo Jerusalén, dá nì nakì'o ñaá rá noo ndá'a ta romano. ¹⁸Tá nì ndi'i nì dandíchì ra yu'u, dá nì ka'an rá dáyaá ñaá rá, chí kò ní nání'i ta'on ra ni iin tó'ón kuachii sa'á ña kánian kuui. ¹⁹Tído kò ní xíin ta'on ta ñoo yo, ta Israel, ña dáyaá ta né'e choon yu'u, sa'á ñoo nì xikajì ña ná keyíko César sa'í, va'ará koo ña'a ndó'i xí'ín na ñooi. ²⁰Ta ña yó'o kóni kastò'in xí'ín ndó, sa'á ñoo nì nakanaí ndó'o nì kasáa ndo, dá ka'in xí'ín ndó, chí sa'á ña kómíí tandeé iní táto'on kì'o ió tandeé iní noo dao ka na ñoo yo, na Israel, sa'á ñoo ndíko yu'u cadena yó'o —kaá na.

²¹Dá nì kaa ta sá'ano ñoo xí'ín ná:

—Ni iin tó'ón tuti kò ní nátiin ndu'u noo na ndéi chí kuendá Judea ña ká'an sa'a ní. Ta ni iin ñani yo nì kii ñoo kò ká'an kuachi sa'a ní.

²²Tído kóni ndu kueídó'o ndu ndi

kaá ní sà'á ñayuu kándísa dión, chí iin ní kúú xíán ká'an kini ñayuu sa'a ná —kaá rá.

23 Dá nì kàndòo ra iin kuu ñà nataka rá kueídó'o ra Pablo. Tá nì kasàndáá kuu dáá ñóó, kúú kua'á ndà'o ñayuu nì nataka ve'e noo ió Pablo. Ta nda na'a, ta kúú nda nì ini, nì ñaná'a na sa'a ndi koo ndu'u ñayuu tìxi ndá'a Ndios, chí kóni na ñà xino ini ñayuu ñóó, dá ná kándísa na Jesús. Chí nì ñaná'a na tát'on k'i'o dána'a ley Moisés, xí'ín ñà nì ka'an profeta sa na'á. **24** Ta dao ra nì kándísa ñà nì ñaná'a Pablo, tído dao ra, kò ní xíin kándísa. **25** Ta sà'á ñà kò ní náki'in tá'an nóó ñaxintóni rá, sà'á ñóó nì kasá'á ndutá rá kua'an nó'o rá. Tído tá kò ñá'a kà kankuei ra yé'é ñóó, dá nì kaa Pablo xí'ín rá:

—Ndaa va nì ka'an Espíritu iì Ndios xí'ín profeta Isaías tá nì kaa na di'a xí'ín na sá'ano ve'á:

26 Kua'án ka'on di'a xí'ín ñayuu xa'an:

Va'ará ndidaá kà vian ná kueídó'o ndó, tído o kátóni ta'on ini ndo.
Ta va'ará ndidaá kà vian ndélé ndó, tído o kándaá ta'on ini ndo.

27 Dión ndo'o na chí nì ndukáxí ndà'o nío ná.

Ta kò táj ta'on dọ'o na.

Ta ndadí ta'ani noo ná,

dá ná o kóni na xí'ín noo ná,

ta ni xí'ín dọ'o na ná o kueídó'o na,

ta ni o kátóni ta'on ini na,

dá ná o nándió kuéi na noo

yú'u,

dá nduva'i na.

Dión nì ka'an Espíritu iì xí'ín Isaías.

28 Ta kana'á ndó viti ñà tánda'á

Ndios to'on va'a, ñà ká'an sa'a ndi

kee na dákaki na yó, kua'an noo na

kò kúú na Israel, ta noón di'a kúú

na natiin va'an —kaá Pablo xí'ín rá.

29 Tá nì ka'an Pablo to'on yó'o, dá

nì kasá'á dándichì tá'an mií rá Israel

nì kee ra kua'an rá. **30** Ta nì sà io

Pablo uu kuia toon ini ve'e nì xiin

ndodó ná ñóó. Ta sà natiin va'a na

ndidaá ñayuu sà sà sà xito ni'ini

ñaá. **31** Ta nì ñaná'a na noo ñayuu

ñóó sa'a ndi koo ndu'u na tìxi ndá'a

Ndios, ta nì ñaná'a ta'ani na sa'a

sato'o yo Jesucristo. Ta kò ní yu'ú

ta'on na ka'an na, ta ni iin tó'ón

ñayuu kò ní chítuu noo dána'a na.

To'on yó'o kían nì taa San Pablo nì sa'an noó nà ñoo Roma

Ká'an Pablo ndisá'án

1 ¹Yu'u kúu Pablo, ta kéchóoin noo Jesucristo, ta nì nakana na yu'u kakuui iin apóstol, chī nì taó xóo na yu'u ña kanooi kastō'in xí'ín ñayuu sa'á to'on va'a Ndios. ²Ta to'on yó'o kían ña nì ka'an Ndios kee na nda rá sa na'á, ta profeta na nì taa naan noo tuti iī mií ná.

³Ta to'on va'a yó'o ká'an sa'á de'e na Jesucristo, na kúu sato'o yó. Nì kii na tein na ve'e rey David, sa'á ñóo nì kaki na kúu ná iin taa. ⁴Ta xí'ín ndée mií Espíritu iī Ndios nì na'a ña Jesús kúu de'e Ndios, chī nì dānátaki ñaá ná tein na nì xī'í. ⁵Ta sa'a Jesús nì nī'í ndú ña manī ña kakuu ndu apóstol, dá kane'e ndu to'on na noó ñayuu ndéi iin nī kúu ñayuu yó'o, dá natiin kuu ná ñaño'ó sa'á ña kandeé iní ñaá ná, ta kueídó'o ñaá ná. ⁶Ta tein ñayuu ñoo ñó'o ta'ani ndo'ó, chī nì nakana Ndios ndo'ó ña kakuu ndó kuendá Jesucristo.

⁷Ta ká'an yu'u ndisá'án xí'ín ndo'ó, na ndéi ñoo Roma, na kú'u ini Ndios sa'a, na nì nakana na kakuu ñayuu mií ná. Ta mií tatá yó Ndios xí'ín sato'o yó Jesucristo ná kee ña manī xí'ín ndó, ta nakī'o na ña ná koo va'a ini ndo.

Kóni Pablo ko'on na korni'ini na ñayuu ndéi ñoo Roma

⁸Ta dinño'ó ka nakī'oi ndivé'e noo Ndios xí'ín kuu Jesucristo sa'a iin rá iin ndó, dá chī sa iin nī kúu vá ñayuu nī'í to'on na ña kándée iní ndo Jesús. ⁹Ta noo mií Ndios kéchóoin xí'ín ndino'o iniī dāna'ī to'on va'a ña ká'an sa'á de'e na, ta noón kúu na xí'o ndaa kuendá sa'í, ña daá kuití vá xíkai ña manī noo ná sa'a ndo. ¹⁰Ta noo ká'ín xí'ín ná, seí nda'íi noo ná ña tá kóni mií ná, dá ná saai korni'ini ndo'ó. ¹¹Dá chī kóni saai kande'í ndo'ó, ta chindeéi ndo'ó, dá nī'í ndo ña va'a noo Espíritu iī Ndios, dá kandita toon cháá ka ndo xí'ín ña ndaa kándisa yó, ¹²dá ná nakī'o tá'an yó tandeé iní noo iin rá iin yó noó ña ndaa kándisa yó, chī iin nóo kúu vá ña kándisa yó.

¹³Ñani mií, kóni ña kana'á ndó ña sa kua'á nda'o ta'ándá nì ka'ín saai kande'í ndo'ó, tído nda viti ió ña'a chítuu yu'u ña saai. Chī kóni kee iin choon va'a tein mií ndó tátō'on kī'o nì kee tein dao ka na kó kúu na Israel.

¹⁴Dá chī miían ndúsa kánian dāna'ī noó ñayuu ká'an yú'u griego, xí'ín noó na kó ká'an yú'u griego,

xí'ín nà ndichí, xí'ín nà kò ndichí.
 15Sà'á ñoó kóni kíí sa'á kasto'ín
 xí'ín ndo'ó, nà ndéi ñoo Roma xa'an,
 sà'á to'on va'a Jesús.

**Kándoo vii yò noo Ndios sà'á ña
 kándéé ini yò Jesús**

16Ta kò xíka'an nooí ká'ín sà'á
 to'on va'a ña ká'an sa'a Jesús, dá
 chī xí'ín to'on yó'o dákaki Ndios
 ndidaá kúú ñayuu kándísa ñaá. Ta
 dinñó'ó noó nà Israel nī kasáa to'on
 va'a yó'o. Ta nī kasandaá ta'anian
 noó nà kò kúú nà Israel. 17Dá chī
 to'on va'a yó'o ká'an sa'a ndí kían
 kee yó, dá kándoo vii yò noo Ndios,
 chī kándoo vii yò noo ná sà'á iin
 tó'on dinī ña kándéé inī yò Jesús.
 Dá chī di'a kaá tuti iī mií Ndios: “Nà
 nī kándoo víi noo Ndios sà'á ña
 kándéé inī ñaá ná, noón kúú nà
 kataki chíchí.”

**Ká'an Pablo ña ndidaá ñayuu kómí
 kuachi noo Ndios**

18Ta ña xídoo ini Ndios kíi nda
 induú sata ndidaá kúú ñayuu kée ña
 kini, xí'ín nà xíxi ini, chī xí'ín ña
 kini kée na chítuu na ña ndaa sa'a
 Ndios. 19Ta ña kánian kana'á ná
 sa'a Ndios, sà ná'á vá ná ña, dá chī
 mií Ndios nī xī'o ña nī kandaq ini
 nà sa'án. 20Ta va'ará o kúu ta'on
 koni yò choon ká'ano né'e na xí'ín
 noo yò, ta va'ará o kúu ta'on koni
 yò ña kúú ná Ndios, tído kánian
 kana'á yó ña mi'án ndaa ió nà, ta
 né'e na choon, chī nda rá nī kasá'á
 sa'a ñayuu yó'o xí'o na ña kandaq
 ini yò ña dión kían, chī xiní yò
 ndidaá kúú ña nī kava'a na. Sà'á
 ñoó ni iin tó'on ñayuu o kúu kaa ña
 kò ná'á ná sa'a Ndios.

21Ta va'ará ná'á ná ña ió Ndios,
 tído kò ndáño'o ta'on ñaá ná táto'on
 kī'o kánian kee na, ta nī kò náki'o
 na ndivé'e noo ná. Di'a xínī ndi kuú
 vá ña'a kò chóon nákanini ini nà, ta
 nī ndukáxi níó ná, chī nī nakufin
 naá vá ñaxintóni ná. 22Kée na mií
 ná ña kúú ná ñayuu ndichí, tído nī
 nduxixi di'a na, 23chī nī dankoo na
 ña keká'ano Ndios, nà ió kúí. Dá nī
 kasá'á keká'ano na na'áná taa, tá'an
 ra xí'í, xí'ín na'áná laa, xí'ín na'áná
 kirí komi sa'a, xí'ín na'áná kirí xíka
 tji.

24Sà'á ñoó nī naki'o ñaá Ndios noo
 ndidaá kúú ña kini, tá'an ña kátoó
 téí ñayuu ñoó kee na. Sà'á ñoó ndéi
 iin rá iin na kée na ña ka'an noo
 xí'ín nīí ná. 25Ta nī dankoo na ña
 ndaa sa'a Ndios, ta nī kándísa na ña
 to'ón, chī xí'o na ñaño'ó, ta ndáño'o
 na ña nī kava'a Ndios, ta kò ndáño'o
 na mií Ndios, nà nī kava'a ndidaá
 kúú ña'a, nà daá kuiti kánian natiin
 ñaño'ó. Dión ná koo.

26Ta sà'á ña kée ñayuu ña kini
 ñoó, sà'á ñoó nī naki'o ñaá Ndios
 noó kuachi ka'an noo. Chī nda nà
 ñá'a nī dankoo táto'on kī'o nī saki
 Ndios ña naki'in tá'an na xí'ín iin
 taa kandeí na. Di'a nī naki'in tá'an
 daá ñá'a mií ná ndéi na kée na
 kuachi ka'an noo. 27Ta dión ta'ani
 kée dao taa, chī nī dankoo ta'ani ra
 táto'on kī'o nī saki Ndios naki'in
 tá'an ra xí'ín iin ñá'a kandeí na. Dá
 nī kasá'á kátoó xíxi ra kudí ra xí'ín
 taa xí'ín rá, chī yá'a ra kée ra
 kuachi ka'an noo xí'ín daá taa mií
 rá. Sà'á ñoó ní'í tá'í rá ña ndo'o
 naní níó rá sà'á kuachi kée ra.

28Ta sà'á ña kò ní xíin na taó
 kuendá nà Ndios, sà'á ñoó nī naki'o

ñaa Ndios noo ndidaá kúú ña kini nákaní ini ñaxintóni ná, dá ná kee na ña ko kánian kee na. ²⁹Chì nì nàkutí ná ñó'o ndidaá kúú ña'a ko vǎ'a, ta kée na kuachi ka'an noo xí'ín ndi ndáa mií vǎ ñayuu, ta saá ini ña, ta kátoó nda'o na kakomí ná ña kuiká, ta kée na ña kini xí'ín dao ka ñayuu, ta u'u ini ña, ta sa'ání ña ndij, ta dánaá ña dao ka ñayuu, ta dándá'í ña ñayuu, ta chínani kini na dao ka ñayuu, ³⁰ta ká'an u'u ña sa'a dao ka ña, ta káva'a na kuachi sa'a ñayuu, ta xini u'u ña Ndios, ta koó ñaño'ó ná noo ñayuu xí'ín ná, ta ká'an ná ña kúú ná ñayuu ndáyá'i, ta ió táyí ini ña, ta ndúkú ná kee na ña kini saá, ta ko seídó'o na tatá ña xí'ín naná ña, ³¹ta kúú ná ñayuu ndeé to'on, ta ko kée na to'on ká'an ña, ta ko kú'u ini ña sa'a ni iin ñayuu, ta ko ió nda'í ví ini ña xí'ín dao ka ñayuu, ta koó ña xí'o ká'ano ini noo ná. ³²Ta sa kándaq ini ñayuu ñoo sa'a choon nì sa'anda Ndios, ta kándaq ta'ani ini ña ña ñayuu kée dión kánian kuu. Tído yá'a ií vǎ mií ná kée na ña kini ñoo, ta kádij ini ña tá kée dao ka ñayuu ña kini ñoo.

Kéyiko ndaa Ndios sa'a ndidaá kúú ñayuu

2 ¹Ni iin tó'ón ña manì o kóo sa'a ndo'ó tá dátaí kuachi ndó dao ka ñayuu. Ko né'le tándini ndá yoo kúú ndo'ó, dá chì tá dátaí kuachi ndó dao ka ñayuu, dá kían dátaí kuachi ndó mií vǎ ndó, chì dión ta'ani yá'a mií ndó. ²Ta sa ná'á vǎ yó ña kéyiko ndaa Ndios tá dándó'o na nío ñayuu kée dión. ³Ta nakani va'a ini ndo, chì dátaí kuachi ndó

dao ka ñayuu, tído kí'o dión ta'ani yá'a mií ndó. ¿Á ká'an ndó ña káki ndó noo keyíko Ndios sa'a ndo? ⁴O sa kú'ichì ini ndo koni ndo ña va'a kée Ndios, chì va'a nda'o ini ña, ta ndáti na, ta kueé ió ini ña. ¿Á ko ná'á ta'on ndó ña va'a nda'o ini ña, chì kóni ña ña nandikó ini ndo sa'a kuachi kée ndó? ⁵Tído sa'a ña kúú ndó ñayuu saá ini, ta sa'a ña ko kóni ndo nandikó ini ndo sa'a kuachi kée ndó, sa'a ñoó ndukuá'a ka ví tándó'ó ndo'o ndó tá ná kasandaá kuú kasaa Ndios keyíko ndaa ña sa'a ndidaá ñayuu, ⁶chì chiya'i na noo iin rá iin ñayuu tátó'on káa ña nì kee na. ⁷Ta ko'on ña kí'o na ña kataki chíchí ñayuu ndí'i ini kée ña va'a, chì nì ndukú ná ñaño'ó noo Ndios, ta nì ndukú ná ña ka'an va'a Ndios sa'a ná, ta nì ndukú ná ña kandeí chíchí ná. ⁸Tído dándó'o Ndios nío ñayuu dí'inda sa'a ña xído ini ña xini ñaa ná, ta dión ta'ani kee na xí'ín ña ko seídó'o ña ndaa, chì ndíko cháá ka ña ña ko kían ndaa. ⁹Ndo'o naní nío ndidaá ñayuu kée ña kini kuú dáá ñoo. Ta dinño'ó ka ña Israel ndo'o dión, ndi'i daá, dión ta'ani ndo'o nío ña ko kúú ña Israel. ¹⁰Tído ña kée ña va'a natiin na ñaño'ó noo Ndios, ta va'a ka'an Ndios sa'a ná, ta ni'i ná ña koo va'a ini ña. Dinño'ó ka ña Israel natiin ña va'a yó'o, ndi'i, dá natiin ña ko kúú ña Israel ña. ¹¹Dá chì ni iin ñayuu ko mání cháá ka noo Ndios, chì iin nóo kúú vǎ ná noo ná.

¹²Ta ndi ndáa ña ko ná'á ley Moisés, ta nì ya'a na nì kee na kuachi, noón kúú ña naá sa'a kuachi kée na, va'ará ko ná'á ná ley ñoo.

Tído ndidaá nā kómí ley yó'o yá'a ta'ani na kée na kuachi, sá'a ñoó keyíko sa'a ná táto'on kị'o dándáki mií ley. ¹³Chị ọ kándọ vii ta'on ni iin ñayuu noo Ndios sá'a ña seídó'o oon na choon sa'ándá ley. Sava'a na kée choon sa'ándáan, noón kúu nā kandọ vii noo Ndios. ¹⁴Tído nā kọ kúu nā Israel, kọ kómí ná ley nị xị'o Ndios noo Moisés. Tído tá kée na dao choon sa'ándá ley Moisés xí'ín ña nákanini nā, dá kían ná'a nā ña ió ta'ani iin ley noo ná, vạ'ará kọ ná'a ná mií ley Moisés. ¹⁵Ta xí'ín ña kée na ná'a nā ña ió iin ley nío ná, ta ñoó kían kedaá xí'ín ná, dá kandaá ini nā á nị kee na ña vạ'a o kọó. Sá'a ñoó ley nákaá ini ñaxintóni ná dátai kuachi ñaá, ta ñoó ta'ani chindeé ñaá ¹⁶tá ná kasandaá kuu keyíko Ndios sá'a ñayuu xí'ín ndá'a Jesús, chị keyíko nā sa'a ndidaá kúu ña'a nị kẹdẹ'ẹ ñayuu táto'on kị'o kua'an to'on vạ'a sa'a Jesús, ña nị dạná'i noo ndọ.

**Kọ seídó'o ta'on nā Israel ley Ndios,
kaá Pablo**

¹⁷Ta ndo'ó, chinaní ndó mií ndó ña kúu ndó nā Israel, ta kándée ká'ano ini ndọ ley Moisés. Ta chındaya'i ndó mií ndó ña kúu ndó nā ñoo Ndios. ¹⁸Ta kaá ndọ ña ná'a ndó ndí kían kóni Ndios kee ndó, ta kaá ndọ ña dána'a ley ñoó noo ndọ ndí kían vạ'a kánian kee ndó. ¹⁹Ta ká'án ndó ña tị'a ndó tiin ndaa ndọ nā kọ túu noo, chị ká'án ndó ña kúu ndó iin ña tọon noo ñayuu kọ ná'a Ndios. ²⁰Ta kaá ndọ ña tị'a ndó dána'a ndọ noo nā kọ kátóni iní, ta tị'a ta'ani ndó dána'a ndọ noo nā kọ ná'a táto'on kị'o kée ndó xí'ín

takuálí. Ta kaá ndọ ña noo ley kómí ndó ndidaá ña ndịchí xí'ín ña ndaa sa'a Ndios. ²¹Tị'a vạ'a ndó dána'a ndọ noo dao kạ ñayuu, sá'a ñoó, ịndivạ'a kọ tí'a ndó dána'a ndọ noo míí ndó, tá dáá? Dá chị dána'a ndọ ña kọ kánian kị'ín kuí'íná ná. Ta, ịndivạ'a kị'ín kuí'íná iị ri míí ndó? ²²Ta dána'a ndọ ña kọ kánian ya'a na kee na kuachi xí'ín nā kọ kúu yíí ná o ñadi'i nā. Ta, ịndivạ'a kée iị ri míí ndó dión? Tá miían ndaa ndisa káñó'ó ndó yokọ, ịndivạ'a kọku'u ndó ini ve'e ño'an, ta kị'ín kuí'íná ndó ña kuíká ñó'o inian? ²³Kúryíí nda'o ndó sá'a ña kómí ndó ley Ndios, sá'a ñoó, ịndivạ'a kándaa ndọ ñaño'ó Ndios sá'a ña kọ seídó'o ndó choon sa'ándáan? ²⁴Ta ndaa va ká'an tuti iị Ndios, chị di'a kaáan: “Ká'an ndava'a nā kọ kúu nā Israel sa'a Ndios kée ndo'ó.”

²⁵Miían ndaa ndáyạ'i ña nị ta'anda ñíi ndọ tá seídó'o ndo'ó choon sa'ándá Ndios. Tído tá kọ seídó'o ndó choon sa'ándá Ndios, dá kían kúu ndó táto'on ñayuu kọ ní ta'anda ñíi. ²⁶Tído ñayuu kọ ní ta'anda ñíi, xían nani kée na choon sa'ándá ley Ndios, noón di'a kúu ñayuu Ndios, vạ'ará kọ ní ta'anda ñíi ná. ²⁷Chị tá seídó'o ñayuu kọ ní ta'anda ñíi choon sa'ándá Ndios, ña yó'o xí'o ña kándaa ini ndọ ña kánian dándó'o Ndios nío ndọ, dá chị vạ'ará kómí ndó ley Moisés, ta nị ta'anda ñíi ndọ, tído yá'a ndó noo choon sa'ándá ley ñoó. ²⁸Dá chị kọ kúu yó nā Israel ndisa sá'a ña nị ta'anda ñíi yọ, chị ọ duú ñíi yọ kedaá xí'a, dá kúúó nā ñoo Ndios. ²⁹Dá chị ñayuu miían ndaa kuiti kúu nā Israel, noón kúu nā ndino'o

iní nà seídó'o na Ndios. Ta nío nà kían ná'a ña kúú ná ñayuu Ndios, chī ndino'o ini espíritu ná kándísa ñaá ná, ta kò kándéé ini nà ley. Ta náta'an ini Ndios xiní nà ñayuu kée dión, va'ará kò náta'an ini ñayuu xiní ñaá ná.

3 ¹Ta, ¿á iin ña ndáya'i kían ña kúú yó nà Israel? Ta, ¿á iin ña ndáya'i kían ña nī ta'anda ñíi yó viti? ²Jaān, ña ndáya'i nda'o kían, chī chindeé nda'o ña yó. Ta mīi ña ndáya'i cháá kà kían nī xī'o Ndios to'on na noo yó, nà Israel. ³Tído, ¿ndi koo viti, chī dao nà ñoo yó kò ní seídó'o ta'on na choon nī sa'anda Ndios noo ná? ¿Á ña yó'o kóni kaa ña dánkoo ta'ani Ndios to'on nī xī'o na noo yó? ⁴Kóó, kò tǎ'ón dión kían. Di'a iin toon Ndios xí'ín ña nī kaa nà kee na, va'ará ndidaá ñayuu nī kandoo kúú ná nà to'ón, chī di'a kaá tuti iī Ndios:

Ndidaá ñayuu kandaā ini ña kée ní táto'on kī'o nī ka'an ní kee ní,
sa'á ñóó tá ná ka'an kuáchi nà sa'a ní, dá kían kandoo ní kakuu ní nà nī kandeé.

⁵¿Ndi ká'án ndo'ó viti? Tá kuáchi yó kedaá xí'ín dao kà ñayuu, dá kandaā ini nà ña iin ndaā Ndios xí'ín to'on nī xī'o na noo yó, ¿á ña yó'o kóni kaa ña kò kánian dándó'o Ndios nío yó? Kóó, dá chī dión nákanini ini taa ñayuu yó'o. ⁶Tído kò tǎ'ón dión kían, dá chī tá ná o dándó'o Ndios nío yó sa'á ña kini kée yó, dá kían, ¿ndi koo keyíko ndaā nà sa'a dao kà ñayuu ndéi ñayuu yó'o, tá dáá? ⁷Tído, tá kuáchi kée ndu kían kedaá, dá ná'a ña iin ndaā Ndios xí'ín to'on nī xī'o na, ta

nátiin na ñaño'ó noo dao kà ñayuu, ¿ndiva'a dándó'o na nío ndu sa'á kuáchi kée ndu, tá dáá?, kaá dao ndó. ⁸Tá dión kían, dá kían, ¿á kaa yó ña kuu kee yó ña kini, dá ná natuu ña va'a? Ta kaá dao ñayuu ña dión dána'a ndu, chī kátoó nà dátuu ñaá ná, tído mīiān ndaā ya'i nda'o chiya'i na noo Ndios sa'á ña ká'an nà dión.

Ká'an Pablo ña nī iin tó'ón yó kò kúú ñayuu ndaā noo Ndios

⁹Ta, ¿ndi ká'án yó viti? ¿Á ndáya'i cháá kà yóó, nà Israel, o duú nà kò kúú nà Israel? Kóó, kò tǎ'ón dión kían. Dá chī sa nī nakanii xí'ín ndó ña yóó, nà kúú nà Israel, xí'ín nà kò kúú nà Israel, ndidaá vá yó ñó'o tixi ndá'a kuáchi. ¹⁰Dá chī di'a va kaá tuti iī Ndios:

Ni iin tó'ón ñayuu kò kúú ñayuu ndaā noo Ndios,
ta ni iin tó'ón ná kóó.

¹¹Ni iin tó'ón ñayuu kò kandaā ini,
ta ni iin tó'ón ñayuu kò nándukú Ndios.

¹²Ndidaá kúú ñayuu nī kankuei xoo noo Ndios,
ta nī nduu na ñayuu kò chóon.
Ta ni iin na kò kée ña va'a,
ta ni iin tó'ón ná kóó.

¹³Táto'on iin yái ndii ña nóno yú'u kúú dikó ná,
chī kánkuei ndino'o to'on kini yú'u ná.

Ta xí'ín yáa ná ká'an nà ña to'ón.

Ta xí'ín to'on ká'an nà dárkue'e nà ñayuu,
táto'on dárkue'e iin koq iin ñayuu xí'ín ndirá deen rī.

- 14 Ta ni chití yú'u ná ñó'o to'on
kini xí'ín to'on ova.
15 Ta kaon kána sa'a ná kua'an na
kati na ní ñayuu xí'ín ná.
16 Ta ndeí kúú míí vá ñó xíonoo
na dándó'o na ní ñayuu, ta
dánkoo nda'í ñaa ná.
17 Ta kọ tí'a na kandeí va'a na xí'ín
ñayuu xí'ín ná.
18 Ta ni lú'u ví kọ yu'ú ni'ini na
Ndios.

19 Sa'a ñóó sa ná'a vá yó ña ndidaa
to'on ña ká'an tuti ií Ndios yó'o,
ká'an xí'ín ndidaa na ñó'o tixi ndá'a
miíán. Sa'a ñóó ná kadi na Israel
yú'u ná, chi míí ná xí'ín ndidaa ka
ni ñayuu ndeí ñayuu yó'o nakuíta
noo Ndios iin kuu, dá keyíko sa'a
ná. 20 Chi ni iin tó'ón ñayuu o
kándoo vii noo Ndios sa'a ña kée na
choon sa'ándá ley. Dá chi ni xí'o
Ndios ley na noo yo, dá ná kanda
ini yo ña kúú yó ñayuu kómí kuachi
noo ná.

**Kándoo vii yo noo Ndios sa'a ña
kándéé ini yo Jesús**

21 Tído viti ná'a Ndios noo yo ña
ió iin ka ña'a noo ley, ta ñóó kían
kédaa xí'ín yó, dá kándoo vii yo
noo ná. Ta míí ley xí'ín profeta
xí'o ndaa kuendá sa'a ña yó'o,
22 chi dánkoo vii Ndios yo noo míí
ná sa'a iin tó'ón diní ña kándéé ini
yo Jesucristo. Ta dión kée na xí'ín
ndidaa kúú ñayuu kándísa Jesús.
Ta kọ ɬo kuendá ta'on na ndá yoo
kúú iin rá iin ñayuu, 23 dá chi
ndidaa tá'an va na yá'a kée
kuachi, sa'a ñóó ni kuxíká ná ñó
ña vii kúú Ndios. 24 Tído viti ni
ni'í óon yó ña kándoo vii yo noo
ná sa'a ña maní ni kee na sa'a yo,

chi ni taó xóo na yó tixi ndá'a
kuachi sa'a ña ni xi'í Cristo Jesús
sa'a yo. 25 Chi ni tanda'a ñaa Ndios
ni kii na ni chiya'i na sa'a kuachi
yo xí'ín ni ná, ta ni ndoo kuachi
yó sa'a ña kándéé ini yo ná. Ta
kí'o dión ná'a na míí ná ña kúú ná
iin na ndaa. Ta sa'a ña kueé ini
Ndios, sa'a ñóó kọ ní sa'an ta'on
na taó kuendá na sa'a kuachi ni
kee ñayuu ni sa ndeí sa ná'a.
26 Tído viti ná'a na míí ná ña kúú
ná na ndaa, dá kanda ini yo ña
keyíko ndaa na, ta dánkoo vii ná
yó noo ná sa'a ña kándéé ini yo
Jesús.

27 Ta, ¿ndeí kua'an ña kúryíí
ñayuu? Ni naá óon vaan. Ta,
¿ndiva'a ni naá óoan? Ni naá óon
vaan dá chi sa'a iin tó'ón diní ña
kándéé ini yo Jesús kándoo vii yo
noo Ndios, ta o duú sa'a ña kée
yó choon sa'ándá ley. 28 Ta viti
kían kanda ini ña kándoo vii yo
noo Ndios sa'a ña kándéé ini yo
Jesús, ta o duú sa'a ña kée yó
choon sa'ándá ley. 29 ¿Á ká'an ndó
ña kúú ná iin Ndios dákaki sava'a
na Israel? Kóó. ¿Á kọ ná'a ta'on
ndó ña kúú ta'ani na iin Ndios
dákaki na kọ kúú na Israel viti?
Chi miían ndaa kúú ta'ani na
Ndios noo ná. 30 Dá chi iin tó'ón
diní vá kúú Ndios, ta míí ná xí'o
ña kándoo vii ñayuu ni ta'anda níí
noo ná sa'a ña kándéé ini na
Jesús, ta xí'o ta'ani na ña kándoo
vií na kọ ní ta'anda níí noo ná
sa'a ña kándéé ta'ani ini na Jesús.
31 ¿Á ká'an ndó ña sa'a ña kándéé
ini yo Jesús, ñóó dánkoo xoo yó
ley? Kóó, chindaya'i di'a yó ley
sa'a ña kándéé ini yo Jesús.

**Ni kandoo vii Abraham noo Ndios
sa'a ña ni kandisa na to'on ni xi'o
Ndios noo na**

4 ¹Ta viti, ¿ndí kían kaa yo sa'a Abraham, na sa kuu tatá sá'ano yo? ¿Ndi kían ni kanda ini na sa'a ña yó'o? ²Tá ni kandoo vii Abraham noo Ndios sa'a ña va'a ni kee na, dá kían kuu va kuryíí ná. Tído ko ta'ón dión kían, sa'a ñoó ko ní kúu ta'on kuryíí ná noo Ndios. ³Chí di'a va ká'an tuti ií Ndios: "Sa'a ña ni kandeé ini Abraham Ndios, sa'a ñoó ni kandoo vii ná noo Ndios." ⁴Tá ná kéchóon iin taa noo iin sato'o, ko xí'o oon ta'on sato'o ra di'ón noo rá, chí ña kánian ki'in ya'i ra kían. ⁵Tído na ko kandeé ini ña va'a kée na, di'a kándisa na iin tó'ón diñi Ndios, na dánkoo víi ñayuu kómí kuachi noo míí ná, noón kúu na kándoo vii noo Ndios sa'a ña kándéé ini ñaá ná. ⁶Ta dión ta'ani ni kaa rey David ña ndiká'án ndi kúu ví ñayuu kándoo vii noo Ndios sa'a ña kándéé ini ñaá ná, ta o dúú sa'a ña va'a kée na. ⁷Ta di'a ni kaa na:

Ndiká'án ndí kúu ví ñayuu, na
ni xi'o ká'ano ini Ndios sa'a
ña kini kée na,
chí ni dandóo Ndios kuachi na.

⁸Ndiká'án ndi kúu ví ñayuu, na
ko ní kekuendá Ndios sa'a
kuachi.

⁹¿Á sava'a na ni ta'anda ñíí v'á ni'í ña ndoo kuachi na noo Ndios, o á ni'í ta'ani na ko ní ta'anda ñíí ña va'a yó'o? ¿Ndi ká'án ndó? Sa ni nakani yu'u xí'ín ndó ña sa'a ña ni kandeé ini Abraham Ndios, sa'a ñoó ni kandoo vii ná noo ná. ¹⁰Ta, ¿ndá

oon ni kandoo vii ná noo Ndios? ¿Á sa dinñó'ó ka ni ta'anda ñíí ná, dá ni kandoo vii ná noo Ndios, o kómaní v'á? Miían ndaa kuiti ko ñá'a ií v'á ta'anda ñíí ná, dá ni kandoo vii ná noo Ndios. ¹¹Ta cháá ka chí noo, dá ni ta'anda ñíí ná. Ta ña yó'o ná'a ña ni kandoo vii ná noo Ndios tá o ñá'a ta'anda ñíí ná sa'a ña ni kandeé ini na Ndios. Sa'a ñoó Abraham kúu táto'on iin tatá noo ndidaa kúu ñayuu kándisa Jesús, va'ará ko ní ta'anda ñíí ná, chí sa'a ña kandeé ini ñayuu ñoó Jesús, sa'a ñoó kándoo vii ná noo Ndios. ¹²Ta kúu ta'ani na tatá noó na ni ta'anda ñíí. Tído ko kúu ta'ani na tatá noo ná sa'a ña ni ta'anda ñíí óon ni na. Kúu ná tatá noo ñayuu yó'o tá kándéé ta'ani ini na Ndios táto'on k'i'o ni kandeé ini ñaá míí ná tá ko ñá'a ta'anda ñíí ná.

**Ni xi'o Ndios to'on na noo Abraham
sa'a ña ni kandeé ini ñaá ná**

¹³Chí ko ní kaa Ndios ña k'i'o na iin ní kúu ñayuu yó'o noo Abraham xí'ín noó de'e ñá'ni na sa'a ña ni seídó'o na ley. Di'a ni ni'í naan chí ni kandoo vii ná noo Ndios sa'a ña ni kandeé ini ñaá ná. ¹⁴Tá sava'a na seídó'o choon sa'ándá ley ni'í ña ni kaa Ndios k'i'o na, dá kían ko chóon ta'on ña kándéé ini yo Ndios, ta ni tuú v'á ña ni kaa na k'i'o na noo yo, ní kúu. ¹⁵Dá chí sava'a ña ni'í yo kée ley kúu ña kuido ini Ndios koni na yó. Tído na koó ley noo, noón kúu na ko yá'a ta'on noón. ¹⁶Ta sa'a ña kándéé ini yo Ndios, sa'a ñoó ni'í óon yó ña va'a ni kaa na k'i'o na noo yo, dá kían miían ndaa kuiti ni'í ndidaa na ve'e Abraham

ña va'a yó'o. Chì ọ dúú sava'a noó na kómí ley nì'í ña va'a yó'o, chì nì'í ta'ani ñayuu kándéé ini Ndios táto'on kì'o nì kándéé ini ñaá Abraham ña va'a yó'o. Sa'á ñoó Abraham kúú táto'on iin tatá noo ndidaá yó. ¹⁷Chì di'a kaá tuti iì Ndios sa'a Abraham: "Nì chikaniì yó'o kakuuón iin tatá noó kuá'a nda'o ñayuu." Ta Ndios, na nì kándisa Abraham, noón kúú na xí'o ña kataki na nì xì'í, ta ká'an na sa'a ña vèi koo, ta taó na kuendá ña sa ióan.

¹⁸Nì kándisa ndaa Abraham ña nì ka'an Ndios xí'ín ná, va'ará koó ka tándéé iní ña kaki iin de'e na. Tído sa'á ña nì kándéé ini na Ndios, sa'á ñoó nì kasandaá na kúú ná iin tatá noó kuá'a nda'o ñayuu, táto'on kì'o nì kaa mií Ndios xí'ín ná: "Kì'o dión ví kua'a kakuu de'e de'e ñánón."

¹⁹Ta sa iin ndaa Abraham xí'ín ña kándéé ini na ña koo de'e na, va'ará sa nì kusá'ano na, chì ió na táto'on iin ciento kua. Ta daá dókó ọ kóo de'e va kúú dókó Sara. ²⁰Tído kọ ní kútúú ini na, ta kọ ní nákanì kuáchì ini na sa'á ña nì ka'an Ndios ña koo de'e na. Di'a nì nakú'ín toon cháá ka na xí'ín ña kándéé iní na Ndios. Ta nì nakì'o na ñaño'ó noo ná. ²¹Dá chì nì kandaá kaxí ini na ña ió choon noo ndá'a Ndios ña kee na ndidaá kúú ña'a nì kaa na kee na.

²²Ta sa'á ña nì kándéé iní na Ndios, sa'á ñoó nì kandoo vii ná noo ná.

²³Ta ọ dúú sa'a iin tó'ón Abraham ká'an tuti iì Ndios ña nì kandoo vii ná noo Ndios sa'á ña nì kándéé ini ñaá ná, ²⁴dá chì nda sa'a yóó ta'ani ká'an, chì kándoo vii ta'ani yó noo Ndios sa'á ña kándéé iní yó ná, ta

mií ná nì danátaki Jesús, na kúú sato'o yó. ²⁵Ta na yó'o kúú na nì nakì'o mií nì xì'í na sa'a kuáchì yó. Dá nì danátaki ñaá Ndios, dá kuu kandoo vii yó noo mií ná sa'a Jesús.

Sa nì kandoo vii vá yó noo Ndios sa'á ña kándéé iní yó Jesús

5 ¹Nì kandoo vii vá yó noo Ndios sa'á ña kándéé iní yó ná, sa'á ñoó sa ndéi va'a yó xí'ín ná sa'á ña nì kee Jesucristo, na kúú sato'o yó. ²Ta sa'á ña nì kee Jesús, sa'á ñoó nì ndu'u yó tìxi ndá'a ña manì nì kee Ndios sa'á ña kándéé iní yó ná, ta ndíta toon yó xí'án. Sa'á ñoó kádii iní yó sa'á tándéé iní ña kían kandeí chíchí yó noo ndato náye'e noo ió na. ³Ta ọ dúú sa'a iin tó'ón ña yó'o nì kádii iní yó, chì kádii ta'ani iní yó tein tándó'ó ndó'o yó, dá chì sa ná'a vá yó ña tándó'ó kédaá, dá katì'a yó kúndeé ini yó. ⁴Ta sa'á ña kúndeé ini yó, sa'á ñoó kána va'a yó noo Ndios, ta sa'á ña kána va'a yó noo mií ná, sa'á ñoó nì'í yó cháá ka tándéé iní noo ná. ⁵Ta tándéé iní yó'o kían kọ dátúú ta'an vaan yó, chì nì nakutí nío yó xí'ín ña kú'ù nda'o ini Ndios sa'a yó nì kee Espíritu iì mií ná, na nì xì'o na noo yó.

⁶Kọ kándéé yó dákaki yó mií yó, sa'á ñoó nì kii Cristo Jesús tá nì kasandaá tiempo nì kaxi Ndios, ta nì xì'í na sa'a na kómí kuáchì.

⁷Miían ndaa iin ña kuáchì nda'o kían ña nakì'o iin ñayuu mií ná ña kuu na sa'a iin ñayuu ndaa. Tído ndá ndi kuu ió iin ñayuu xinq ini nakì'o na mií ná ña kuu na sa'a iin ñayuu va'a. ⁸Tído Ndios kúú na ná'a ña kú'ù nda'o ini na sa'a yó, dá chì

xían nani kúú iì vá yó ñayuu kómí kuächí, Cristo Jesús kúú na nì xí'ì sa'a yó. ⁹Ta sa'á ña nì kándoo vîi yó noo Ndios sa'á ña nì sata Jesús nî ná sa'a yó, sa'á ñoo mífan ndaa kuiti káki va yó kee míf Jesús noó ña xído ini Ndios xiní na ñayuu kómí kuächí. ¹⁰Chî nî sa kuu yó ñayuu kô ní sá ne'e tá'an va'a xí'ín Ndios, tído nî ñaki'in tá'an va'a Ndios xí'ín yó sa'á ña nî xí'ì de'e na sa'a yó. Ta viti sa'á ña nî ñaki'in tá'an va'a yó xí'ín ná, sa'á ñoo mífan ndaa kuiti káki yó sa'á ña nî ñataki de'e na ió na. ¹¹Ta o duú ña yó'o oon ni nî'ì yó, chî ió ndeé ini yó xí'ín Ndios sa'a Jesucristo, na kúú sato'o yó, chî sa'a míf ná nî kasandaá yó nî ñaki'in tá'an va'a yó xí'ín Ndios.

Sa'á kuächí nî kee Adán kánian kuu yó, ta sa'á ña va'a nî kee Jesús nî'ì yó ña kataki chíchí yó

¹²Ta sa'á ña nî ya'a iin taa naní Adán nî kee ra kuächí, sa'á ñoo nî kasá'á ñayuu ndéi ñayuú yó'o kée na kuächí. Ta sa'á ña nî kee taa ñoo kuächí, sa'á ñoo nî xí'ì ra. Dá nî kasá'á ta'ani xí'ì ndidaá kúú ñayuu, chî ndidaá ná nî kasá'á yá'a kée kuächí. ¹³Tá o ñá'a kî'o Ndios ley na noo Moisés, sa ndei va ñayuu sa kee na kuächí. Tído sa'á ña kô ní ya'a na noo ni iin ley, sa'á ñoo kô ní taó kuendá Ndios kuächí nî kee na. ¹⁴Tído nda tiempo Adán, ta nda tiempo Moisés sa xí'ì ñayuu, va'ará kô ní ya'a na noo choon sa'ándá Ndios táto'on nî kee Adán.

Ta Adán nî sa kuu táto'on iin konda'ì iin ka taa nî kii sata rá.

¹⁵Tído díin va kúú ña va'a nî'ì yó

noo Ndios o duú ña nî'ì yó sa'á kuächí nî kee Adán. Dá chî sa'á kuächí nî kee ra, nî'ì ndidaá kúú ñayuu ña xí'ì na. Tído kuá'á nda'o ñayuu nî'ì kuá'á nda'o ña maní xí'ín ña va'a noo Ndios sa'á ña nî kee iin ka taa, na kúú Jesucristo.

¹⁶Chî ña va'a nî'ì yó noo Ndios, kô kúú nóo ta'an vaan xí'ín ña nî'ì yó sa'á kuächí nî kee Adán. Dá chî sa'á ña nî ya'a Adán nî kee ra kuächí ñoo, sa'á ñoo nî kasá'á ndó'o nîo yó, ta nî kándoo yó kúú yó ñayuu kómí kuächí noo Ndios. Tído sa'á ña kómí yó kuá'á nda'o kuächí, sa'á ñoo nî kee Ndios ña maní xí'ín yó, dá ná kuu kándoo vîi yó noo ná. ¹⁷Ta sa'á ña nî ya'a iin taa nî kee ra kuächí, sa'á ñoo nî'ì ndidaá ñayuu ña xí'ì na. Tído yóo kúú na nî'ì ña kataki chíchí yó sa'á ña nî kee iin ka taa, na kúú Jesucristo, chî sa'a míf ná nî'ì yó kuá'á ña maní noo Ndios, ta nî'ì ta'ani yó ña kándoo vîi yó noo ná. ¹⁸Ta sa'á kuächí nî kee iin tó'on taa, sa'á ñoo ndidaá ñayuu kándoo kúú ná na kómí kuächí noo Ndios. Ta kî'o díon ta'ani sa'á ña va'a nî kee iin ka taa, sa'á ñoo ndidaá ñayuu kuu kándoo vîi noo Ndios, ta nî'ì ná ña kataki chíchí ná.

¹⁹Chî sa'á ña kô ní seídó'o iin taa choon nî sa'anda Ndios noo rá, sa'á ñoo ndidaá kúú ñayuu kómí kuächí noo Ndios. Ta sa'á ña nî seídó'o iin ka taa choon nî sa'anda Ndios noo ná, sa'á ñoo kuá'á nda'o ñayuu nî'ì ña kándoo vîi ná noo Ndios. ²⁰Nî xí'o Ndios ley na noo yó, dá ná kandaá ini yó ña kuá'á nda'o kuächí kómí yó noo ná. Tído sa'á ña nî ndukua'a ka ví kuächí yó noo ná, sa'á ñoo nî nduká'ano cháá ka ví ña

maní nì kee na xí'ín yó. ²¹Chì tító'on sà dándáki kuachi ñayuu, dá sà xí'i nà, kị'o dión ta'ani dándáki ñà maní Ndios ndidaá yó, dá kandọ vii yó noo ná, dá ni'i yó ñà kataki chíchí yó sa'a Jesucristo, nà kúu sato'o yó.

Sà nì xí'i va yó noo kuachi, ta nì natakí yó kandísa yó Jesús

6 ¹¿Ndi kálán ndó viti? ¿Á va'a va kee iì yó kuachi, dá ná ku'u ká'ano cháá kà ini Ndios sa'a yó? ²Koó, kọ tǎ'ón dión kián. Dá chí sà nì xí'i va yó noo kuachi, sa'a ñoó, ¿ndi kee yó nandió kuéi yó kee tuku yóan, tá dáá? ³¿Á kọ ná'á ta'on ndó ñà tá nì sodo ndútà yó, dá iin nì nduu yó xí'ín Cristo Jesús? Chì tá nì sodo ndútà yó kián tító'on nì xí'i nduú yó xí'ín ná. ⁴Ta sa'a ñà nì xí'i nduú yó xí'ín ná, sa'a ñoó nì nduxi nduú yó xí'ín ná tá nì sodo ndútà yó. Dá kián, tító'on kị'o ndato téi nì dǎnátaki Ndios Cristo Jesús xí'ín ndée ndato nà, kị'o dión ta'ani nì natakí yó kandeí yó kakuu yó ñayuu sáá nì kee Ndios. ⁵Tító'on kị'o iin nì nduu yó xí'ín ná tá nì xí'i nduú yó xí'ín ná, kị'o dión ta'ani natakí yó tító'on kị'o nì natakí mií ná.

⁶Kándaq inio ñà nì sarkaa nduú ñà nì sà kuu yó tá satà xí'ín Jesús ndjika cruz, dá kǎn ná naá ñà kátoó ñíi yó keean kuachi, dá ná dá'a kà ni kee yó choon sa'ándáan. ⁷Chì ñayuu nì xí'i, sà nì kexoo na tìxi ndá'a kuachi. ⁸Ta sa'a ñà nì xí'i nduú yó xí'ín Cristo Jesús, sa'a ñoó kándée ká'ano iní yó ñà kandeí nduú yó xí'ín ná. ⁹Chì sà ná'á yó ñà nì natakí Jesús, sa'a ñoó o nándió kọ kà nà kuu nà, chí kọ kà choon

noo nda'a ñà sa'ání ndji ñà ka'ání ñaá.

¹⁰Chì tá nì xí'i Jesús, ta kúu iin tító'on dáá vá nì xí'i nà sa'a ndidaá kuachi yó. Ta viti takí nà ió nà kée na ñà kóni Ndios. ¹¹Ta dión ta'ani taó kuendá ndo ñà nì xí'i ndo noo kuachi, ta viti takí ndo kée ndó ñà kóni Ndios sa'a ñà nì kee Cristo Jesús, nà kúu sato'o yó.

¹²Sa'a ñoó ná dá'a nì konó kà ndo ñà dándáki kuachi ñíi ndíxi tóo ndó. Ta ná dá'a kà ni kueídó'o ndó ñà kini kóni ñíi ndo keean. ¹³Ta ni o sà kí'o ndó ni lú'u ñíi ndo noo kuachi, dá kakian iin ñà'a kéchóon noo ñà kini. Di'a nakì'o ndó mií ndó noo Ndios tító'on iin ñayuu nì natakí tein nà nì xí'i. Ta nakì'o ta'ani ndó ñíi ndo noo Ndios, dá ná kakian iin ñà'a kéchóon noo ñà va'a. ¹⁴Kọ dándáki kà kuachi ndo'o, dá chí kọ ñó'o kà ndo tìxi ndá'a ley Moisés, ndaá di'a noo ndá'a ñà maní Ndios vá ñó'o ndó viti.

Kúu yó nà kée ñà va'a kóni Ndios

¹⁵Sa'a ñoó, ¿á kuu va ya'a yó keeá kuachi sa'a ñà kọ ñó'o kà yó tìxi ndá'a ley ñoó, chí ndaá noo ndá'a ñà maní Ndios vá ñó'o yó viti? Kọó, o kúu ta'on. ¹⁶¿Á kọ ná'á ta'on ndó ñà tá nakì'o ndó mií ndó ñà kakuu ndó nà kéchóon noo iin sato'o, dá kǎn kánian kueídó'o ndó nà, chí ñó'o ndó tìxi ndá'a ná? Sa'a ñoó tá ná nakì'o ndó mií ndó tìxi ndá'a kuachi kakuaan sato'o ndo, dá kǎn ni'i ndo ñà kánian kuu ndo. Tído, tá ná nakì'o ndó mií ndó tìxi ndá'a ñà kóni Ndios, dá kǎn ni'i ndo ñà kandọ vii ndo noo ná.

¹⁷Tído náki'o yu'u ndivé'e noo Ndios, dá chí va'ará nì sà ñó'o ndó

tixi ndá'a kuachi, tído nì kándísa ndaa ndo xí'ín ndino'o nio ndo ña kúú to'on va'a nì natiin ndó. ¹⁸Ta sa'a ña nì kankuei xoo ndó tixi ndá'a kuachi, sa'a ñoó nì kasandaá ndo kúú ndó na kée ña va'a kóni Ndios.

¹⁹Ióí dákí'ín tá'in dao to'on xí'ín ña dána'i noo ndo, dá chī sava'a ñaxintóni taa va kómí ndó. Chī tátō'on kī'o nì naki'o ndó ñi'í ndo keean ña ka'an noo xí'ín ña xíxi ini tá sata, kī'o dión ta'ani naki'o ndó mii ndó viti kee ndó ña va'a kóni Ndios, dá kasandaá ndo koo vii ndo noo ná. ²⁰Chī tá nì sa ño'o ndó tixi ndá'a kuachi, nì sa ndita xoo ndó noó ña va'a kóni Ndios. ²¹Tído, ¿ndí kían va'a nì ni'í ndo sa'a ña kini nì sa kee ndó, tá'an ña kedaá xí'ín ndó, dá xíka'an noo ndo viti? Chī sava'a ña ni'í ñayuu kée dión kían kánian kuu na. ²²Tído viti sa nì kankuei xoo ndó tixi ndá'a kuachi, ta nì nduu ndó na kéchóon noo Ndios. Ta ña va'a ni'í ndo noo Ndios kían ña koo vii ndo noo mii ná, ndi'í daá, dá ni'í ndo ña kataki chíchí ndó. ²³Chī ya'i ni'í yo sa'a ña kée yó kuachi kúú ña kánian kuu yo. Tído ña va'a xí'o oon Ndios noo yo kúú ña ni'í yo ña kataki chíchí yó sa'a ña kándéé iní yo Cristo Jesús, na kúú sato'o yo.

Ko ñó'o ka yo tixi ndá'a ley Moisés

7 ¹¿Á ko ná'a ta'on ndó, ñani, ndo'ó na ná'a ndi ká'an ley, ña dándáki ley ñayuu sava'a nani takí na ndéi na? ²Chī kían tátō'on kī'o ndó'o iin ná'a nì tandá'a, chī ndíko tá'an xí'ín yíian noo ley nani takí ra. Tído, tá nì xi'í ra, dá kían nì ndaxí

va ñá'a ñoó xí'ín yíian noo ley.

³Tído tá ió takí yíian xí'an, ta nì naki'ín tá'an xí'ín iin ka taa, dá kían yá'an kéeán kuachi xí'ín ra ko kúú yíian. Tído tá nì xi'í yíian, dá kían nì nono nooan noo ley ñoó. Sa'a ñoó tá nì tandá'an xí'ín iin ka taa, dá kían ko yá'a ta'an vaán kéeán kuachi.

⁴Ta dión ta'ani ndó'o ndo'ó, ñani mii. Sa nì xi'í va ndó noo ley sa'a ña nì xi'í Cristo Jesús sa'a ndo, dá naki'ín tá'an ndó xí'ín mii Jesús, na nì natakí tein na nì xi'í, dá kuu kee yó ña va'a noo Ndios. ⁵Chī tá nì sa ndei yó sa kee yó ña kóni ñi'í yo, xiní ndidaá kuachi kini sa katoó yo sa kee yó, chī ley sa dandóto ña kini ñó'o nio yo, dá sa katoó yo kee yóan, ta ña ni'í yó sa'a ña sa kee yó ña yó'o kían ña kánian kuu yo, ní kúú. ⁶Tído viti nì kankuei xoo yó tixi ndá'a ley, chī sa nì xi'í yo noó ña sa dándáki yó tá sata. Ta viti nì ndu'u yó tixi ndá'a iin choon saá, ña kúú ña kóni Espíritu ií Ndios, ta ko ñó'o ka yo tixi ndá'a ley yatá.

Yó'o ká'an Pablo sa'a kuachi nákaq ini na

⁷¿Ndi kaa yo viti? ¿Á ko ta'on ña va'a kúú ley yó'o? Koó, ko ta'on dión kían. Tído ko ní sa na'a ta'on yu'u ndí kían kúú kuachi tá ko ní dána'a ley nooí. Chī ndi koo kandaq ini yu'u ña ko kánian katoóí ña'a kómí dao ka ñayuu tá ko ní kaa ley di'a xí'ín: “Ná dá'a ni katoó ndo ña'a kómí dao ka ñayuu.” ⁸Tído tá nì kandaq ini ña dión sa'ándá ley choon, kuachi nákaq ini nì kedaá xí'ín, dá nì kasá'a katoó cháa kai kakomí ña'a dao ka ñayuu. Chī tá

kò ní sá na'í ley, iin ña'a kò sá taki va sà kuu kuachi noof. ⁹Tá sà na'á nì ka'ín ña va'a nì sà ioi xí'ín Ndios, chî kò ní sá na'í choon sa'ándá ley ña. Tído tá nì kandaá iniî choon sa'ándáan, dá nì naní'í ndée cháá ká ví kuachi kéei, ta nì kandaá iniî ña kánian kuui. ¹⁰Nì xí'o Ndios choon yó'o noo yò, dá kandeí va'a yó. Tído ña yó'o di'a nì kedaá xí'ín yu'u, dá nì kandaá iniî ña kánian kuui noo Ndios. ¹¹Chî nì tiin ndaa ña kúu kuachi choon sa'ándá ley, ta nì danda'ávian yu'u. Sà'á ñoó kuachi yu'u kían nì kedaá xí'ín, dá nì xí'ii noo Ndios nì kee choon sa'ándá ley. ¹²Tído miían ndaa ña iî kúu ley yó'o, ta choon sa'ándáan kúu ña iî, ta kían ña ndaa xí'ín ña va'a.

¹³Sà'á ñoó, á ley va'a yó'o kían nì kedaá xí'ín yu'u ña kánian kuui? Kóó, chî nì na'a kuachi miían ña kían ña kini, chî miían nì xí'o ña kánian kuui nì kee ley va'a yó'o. Ta sà'á ña kée ña kúu kuachi dión xí'ín ley yó'o, sà'á ñoó ná'an miían ña kini nda'o ña. ¹⁴Chî ná'á yó ña iin ña iî nì kii noo Ndios kúu ley, tído yu'u kúu iin taa ñayúú yó'o, chî nákaaî tîxi ndá'a kuachi. ¹⁵Kò kándaá ta'on ini yu'u ña kéei. Chî kò kéei ña va'a ká'ín keei. Di'a ña kò náta'an iniî keei, dión kéei. ¹⁶Tá kéei ña kò kónî keei, dá kían nákonî ña iin ña va'a nda'o kúu ley. ¹⁷Chî o dúú mií kà yu'u kée ña kini. Kuachi nákaa ini vei kían kedaá xí'ín, dá kéei ña. ¹⁸Ta ná'á vá yu'u ña kò ta'ón ña va'a nákaa iniî, ta ña yó'o ká'ín sa'a ñííí. Chî miían ndaa ká'ín keei ña va'a, tído kò kándéé ta'oin keei ña. ¹⁹Dá chî kò kée ta'on yu'u ña va'a ká'ín keei. Di'a ña kini,

ña kò ká'ín keei, ñoó di'a kée yu'u. ²⁰Chî tá kée yu'u ña kò ká'ín keei, dá kían o dúú ta'ón mií yu'u kée ña. Kuachi nákaa ini vei, ñoó vá kían kedaá xí'ín, dá kéei ña.

²¹Ta ña yó'o kían ndó'i tá ká'ín keei ña va'a, chî ña kini nákaa iniî, ñoó kían sadí noof. ²²Ta ndino'o ini mií náta'an iniî xiní choon sa'ándá ley Ndios, ²³tído ió iin kà ña'a ndó'i, chî ña kónî ñííí naá tá'an xí'ín ña va'a kónî ñaxintóníí. Ta kúu kándéé vá ña kónî ñííí náchi'an yu'u tîxi ndá'a kuachi.

²⁴¡Nda'í kúu ví yu'u! ¿Nda' yoo ví dákaki yu'u tîxi nda'a kuachi kónî ñííí, ña né'e ña kua'in kuui? ²⁵Tído náki'o yu'u ndiv'e noo Ndios sà'á ña nì kee Jesucristo, ña kúu sato'o yò. Ta di'a ndó'i: xí'ín ñaxintóníí kéei choon sa'ándá ley Ndios, tído ñííí kían nákaa iî vá tîxi ndá'a kuachi.

Ña yó'o kúu ña va'a xí'o Espíritu iî Ndios noo yò

8 ¹Ta viti kían kóó kà kuachi yó noo Ndios sà'á ña iin nì nduu yó xí'ín Cristo Jesús, chî kò ndéi kà yò kee yó ña kónî ñíí yò, ndaa ndéi yó kée yó ña kónî Espíritu iî Ndios. ²Chî Espíritu iî Ndios, ña xí'o ña kataki chíchí yó sa'a Cristo Jesús, noón kúu ña nì taó xóo yu'u tîxi nda'a kuachi, xí'ín noó ña kánian kuui. ³Chî kò ní kándéé ta'on ley taó xóoan yó tîxi nda'a kuachi, chî kò ní kándéé yó kee yó choon sa'ándáan. Sà'á ñoó nì tãnda'a Ndios de'e maní ná nì kii na ñayúú yó'o, ta nì nduu na iin taa ñayúú yó'o tát'on kúu mií yó, ña kómí kuachi. Chî nì kii na nakuido na

kuächí yó, dá nì kuu nì taó xóo na yó tìxi ndá'án. ⁴Ta kị'o dión nì kandeé ná nì ðaxínkọo ndí'i na choon sa'ándá ley Ndios sa'a yóó, nà kọ ndéi kà kee ña kóni ñíí, ndaá ndéi yó kée yó ña kóni Espírítu iì Ndios.

⁵Ta ñayuu ñó'o tìxi nda'á ña kóni ñíí ná, ñón kúu nà ndí'i cháá kà ini kee ña kóni míí ná. Tído nà ñó'o tìxi ndá'a Espírítu iì Ndios, ñón kúu nà ndí'i cháá kà ini kee ña kóni míí Espírítu. ⁶Chì ñayuu ndí'i ini kee ña kóni ñíí ná, ñón kúu nà nì'í ña kuu nà. Tído ñayuu ndí'i ini kee ña kóni Espírítu iì Ndios, ñón kúu nà nì'í ña kataki chíchí ná, xí'ín ña koo va'a ini nà. ⁷Chì ña kini kóni ñíí yó, ñóó kían naá tá'an xí'ín ña kóni Ndios, dá chì kọ kóniàn kueídó'an choon sa'ándá nà, ta kọ kátì'aan keean ña. ⁸Sa'a ñóó nà ndéi kée ña kóni ñíí ná, ñón kúu nà o kandeé ña nata'an ini Ndios koni ñaá ná.

⁹Tído ndo'ó, kọ ndéi kà ndọ kee ndó ña kóni ñíí ndọ, ndaá ndéi ndó kée ndó ña kóni Espírítu iì Ndios, tá mífan ndaá ió nà ini ndọ. Tído tá ió iin káa ndó kọ ñá'a kakomí Espírítu Cristo ini nío ndọ, dá kían kọ kúu ta'on ndó kuendá nà. ¹⁰Tído tá ió Cristo ini ndọ, dá kían sà nì xí'í va ñíí ndọ ñó kuächí, tído takí va espírítu ndọ, chì sà nì kandoọ vii ndó noọ Ndios. ¹¹Tá mífan ndaá ió Espírítu nà nì ðanátaaki Jesús ini ndọ, dá kían nà nì ðanátaaki Cristo Jesús tein nà nì xí'í, ñón ta'ani kúu nà ðanátaaki yíkí kọño ndọ kée Espírítu iì ná, nà ió ini ndọ. ¹²Sa'a ñóó, ñani míí, kánian kee yó ña kóni Espírítu iì Ndios, ta kọ káni kaan kee yó ña kóni ñíí yó. ¹³Chì tá

ndéi ndó kée ndó ña kóni ñíí ndọ, dá kían kánian kuu va ndó. Tído tá dándí'i ndó ña kini kóni ñíí ndọ xí'ín ndéé Espírítu iì Ndios, dá kían kataki chíchí ndó.

¹⁴Chì ndidaá nà xí'o míí ña kandaka ñaá Espírítu iì Ndios, ñón ndisa kúu ðe'e Ndios. ¹⁵Dá chì kọ nì nátiin ndó iin espírítu, tá'an ña kedaá xí'ín ndó, dá kaño'o tuku ndó tìxi ndá'a ña yu'ú ndọ. Di'a nì natiin ndó Espírítu iì. Ta míí ná nì ndee ndó ðe'e Ndios. Ta míí ná kedaá xí'á, dá káyuu'ú yó nà di'a: “Tatá ló'o míí.” ¹⁶Ta Espírítu iì Ndios kúu nà xí'o kuendá noọ espírítu míí yó ña mífan ndaá kuiti kúu yó ðe'e Ndios. ¹⁷Ta sa'a ña kúu yó ðe'e Ndios, sa'a ñóó nì'í ta'ani yó ña nì kaa Ndios kị'o na noọ yó, ta natiin nduú yóan xí'ín Cristo. Tá ná ndo'o naní nío yó sa'a ná, táto'on nì ndo'o míí ná, dá kían natiin nduú yó ñaño'ó xí'ín ná noọ ndato káa induú.

¹⁸Tído yu'u kúu rà kándaá ini ña o náki'in tá'an ta'an vaan ña ndó'o nío yó tiempo viti xí'ín ña ndato téi koni yó na'a Ndios noọ yó chí noọ. ¹⁹Chì ndáti kíí ndidaá ña'a nì kava'a Ndios ña kasandaá kuu na'a Ndios ndá yoo kúu ðe'e na. ²⁰Ta ndidaá ña'a nì kava'a Ndios nì nì'í tá'í ña tuiúán. Tído o duú sa'a ña kóni mífan ndó'an dión, dá chì kị'o dión nì koni míí Ndios kee na xí'án. Tído nì xí'o na tandeé iní ña kasandaá iin kuu, ²¹dá taó xóo naan tìxi ndá'a ña kua'an tuiúán, dá natiian ña ndato kooan táto'on kị'o ndato téi kandeí nà kúu ðe'e Ndios.

²²Chì sà ná'á yó ña sà ndidaá kúu vá ña'a nì kava'a Ndios nda'í tána viti, ta ndó'o naní nío ña táto'on

kì'o ndó'o iin ñá'a tá kua'an kaki de'án. ²³Ta o duú sava'a iin tó'ón ña yó'o ndó'o dión. Chì dión ta'ani ndó'o yóó, na nì natiin Espíritu iì Ndios, ta na yó'o kúú ña va'a mií noó nì xí'ò Ndios noo yò. Ta nda'í ta'ani tána ini yò, chì ndáti kíj yò ña na'a Ndios ña kúú yó de'e na, dá ndesáa na yikí koño yò. ²⁴Chì nì natiin yó tandeé iní yó'o tá nì kaki yó noó kuachi yò. Tído tá ió tandeé iní yò xí'ín ña'a ió noo yò, dá kían kò ta'ón tandeé iní kían. Chì tá ió ña'a noo yò, ¿ndá choon kandati yóan? ²⁵Tído tá ndáti yó iin ña'a kò ndé'á, dá kían kánian kandati kueé yóan.

²⁶Ta di'a ta'ani kée Espíritu iì Ndios chindeé ná yó, chì kò kátì'a yó ka'an yò xí'ín Ndios tát'ón kì'o kánian kee yó. Sa'a ñoó nda'í tána mií Espíritu iì Ndios seí nda'í na sa'a yò noo Ndios. Ta kò ní'ì yó to'ón nakanió sa'a ña ká'an na xí'ín Ndios. ²⁷Ta ná'á vá Ndios ndi káa níó ñayuu. Sa'a ñoó kándaq va'a ini na ndí kían kóni Espíritu iì ná, dá chì mií Espíritu kúú na seí nda'í sa'a ñayuu mií ná tát'ón kì'o náta'an ini mií Ndios.

Kándée yó xí'ín ndidaá ña ndó'o yó kée Ndios

²⁸Ta sa ná'á vá yó ña sa'a ña kóni yò Ndios, sa'a ñoó ndidaá kúú vá ña'a ndó'o yó ndúuan ña va'a kée mií Ndios, chì nì kaxi ñaá mií ná tát'ón kì'o nì chikaq ini mií ná koo. ²⁹Chì nda rá mií sa'a vá ná'á Ndios ndá yoo kakuu ñayuu na, ta nda daá vá nì saki na noón kakuu na tát'ón kì'o kúú de'e mií ná, dá kían de'e mií ná ná kakuu de'e kúú noó noo

ndidaá kúú ñayuu nì nduu ñani na. ³⁰Chì ñayuu nì saki mií Ndios nda rá mií sa'a, na yó'o ta'ani kúú na nì nakana mií ná. Ta na nì nakana na ñoó, noón kúú na nì nduvii ná. Ta na nì nduvii ná ñoó, noón kúú na ní'í ñaño'ó noo mií ná noo ndato káa chí induú.

³¹¿Ndi kaa yò sa'a ña yó'o, viti? Tá ió Ndios xí'ín yó, ¿ndá yoo kandeé xí'ín yó, tá daá? ³²Ta kò ní kádí'inda ta'on Ndios de'e na, di'a nì nakì'o ñaá ná nì xí'ì na sa'a yò. Sa'a ñoó miíqan ndaq nì'ì nduú yò ndidaá kúú ña va'a xí'ín de'e na. ³³¿Ndá yoo kandeé chinóo kuachi yóó, na nì kaxi mií Ndios? Chì mií vá Ndios kúú na nì dankoo vii yó noo mií ná. ³⁴Ta, ¿ndá yoo ví kandeé ka'an ña kánian kuu yò sa'a kuachi yó? Chì Cristo kúú na nì xí'ì sa'a yó, ta kúú nì nataki na, ta ió na xoo kuá'a tatá Ndios seí nda'í na sa'a yò. ³⁵¿Ndi kían kandeé ña dankoo Cristo ña kú'u ini na sa'a yó? ¿Á kandeé tandó'ó, o ña kúnda'í ini yò, o ña kéndava'a ñayuu xí'ín yó, o ña kò ní'ì yò ña'a kasá'an yó, o ña kòó dá'ón kandixi yó, o ña iò ña kuu yò, o ña ka'ání ñayuu yó xí'ín espada? ³⁶Koó, dá chì di'a ká'an tuti iì Ndios:

Sa'a ña kándisa ndu'u mií ní, sa'a ñoó ndidaá kuú ndúkú ñayuu ndu'u ka'ání ná.

Tát'ón kì'o káxi na léko ka'ání ná, kì'o dión kée na xí'ín ndu'u.

³⁷Tído noo ndidaá kúú tandó'ó yó'o, di'a nì kandeé vá yó nì kee Cristo, na kú'u ini sa'a yò. ³⁸Sa'a ñoó kándée ká'ano ini ña nì iin tó'ón ta'on ña'a o kándée ña dankoo

Ndios ña kú'u ini na sa'a yo. Ni ña kuu yo, ni ña kataki yo, ni ángel ndéi noo Ndios, ni ña né'e choon, ni ña kómí ndée chí induú, ta ni ña'a ndó'o yó viti, ta ni ña'a ve'i ndó'o yó chí noo, ³⁹ta ni ña ió noo díkó, ni ña ió nda maá tji ñó'o, ta ni iin tó'ón ka ña'a ni kava'a Ndios o kándéé ña dánkoo na ña kú'u ini na sa'a yo, chí ná'a na ña kú'u ini na sa'a yo sa'a ña ni kee Cristo Jesús, na kúú sato'o yo.

Ká'an Pablo ña ni kaxi Ndios na Israel kakuu na ñoo na

9 ¹Ña ndaa ndisa kúú ña ko'in ka'in xí'in ndó sa'a ña kúúí kuendá Cristo. Ta ko ká'an ta'on yu'u ña to'ón, chí Espíritu i Ndios kúú na ndáka ña nákaní ini, ta xí'o na kuendá ña dión kián. ²Chí mi'án ndaa kúnda'í nda'o ini, ta daá kuití vá u'u nímáí sa'a na ñooj. ³Ta ió yu'u ña tai chi'ain noo Ndios, ta nataó xóo na yu'u noo Cristo tá dión chindeéan na Israel, na kúú na ve'e mií. ⁴Chí kúú ná na ve'e ta Israel, ta ni ndee ñaá Ndios na ñoo mií ná, ta ni xini xí'in noo ná tát'o'on k'i'o náye'e ndaa Ndios, ta ni kando Ndios xí'in ná ña kemáni ñaá ná, ta ni xí'o na ley na noo ná, ta ni dānā'a ta'ani na noo ná ndi kee na kandaño'o ndisa ñaá ná, ta ni xí'o na to'on na ña kee na ña va'a xí'in ná. ⁵Ta ñayuu yó'o ta'ani kúú na ve'e na sá'ano ni sa ndei sa na'a, ta tein na ve'e yó'o ni kana Cristo, na kúú Ndios dándáki ndidaá tá'an ña'a. Ta daá kuití kánian natiin na ñañoó. Dión ná koo.

⁶Ná dá'a ni ka'an ndó ña ko ni dáxínko Ndios to'on ni xí'o na noo

ná, dá chí o duú ndidaá na Israel kúú ñayuu ni kaxi Ndios. ⁷Dá chí o duú ndidaá na ve'e Abraham kúú ñayuu Ndios, dá chí di'a ni kaa Ndios xí'in Abraham: "Xí'in sava'a de'e Isaac kakuu na ve'ón." ⁸Sa'a ñoó o duú ndidaá na ve'e Abraham kúú de'e Ndios. Di'a kúú ná de'e Ndios sa'a ña ni xí'o Ndios to'on na noo Abraham, ta noón ndisa kúú na ve'e Abraham. ⁹Dá chí di'a va ni kaa Ndios tá ni xí'o na to'on na noo Abraham: "Nata'an noo kuía, dá nandió kooi kasaí, kúú sa ni kaki va de'e Sara."

¹⁰Ta o duú ña yó'o oon ni xí'o ña kándaí ini yo ña dión kián. Dá chí ni tui ta'ani Rebeca, na ni sa kuu ñadi'í tatá sá'ano yo Isaac, ñó'o de'e na, ta kuátí ni sa kuu xi. ¹¹Ta nda rá ko ñá'a kaki de'e Rebeca, ta nda rá ko ñá'a kee xi ña va'a, o kee xi ña kini, nda daá vá ni saki ini Ndios kaxi na iin xi. Chí ko kémáni ná yó sa'a ña va'a kée yó, di'a kée na ña ni chíkaa ini mií ná. ¹²Dá chí tá ko ñá'a kaki xi, dá ni kaa na xí'in Rebeca: "Ta de'ón mií noó, di'a koni kuáchí xí noó de'ón ta ló'o." ¹³Chí di'a kaá ta'ani tuti i Ndios: "Ni ku'u ini sa'a Jacob, ta ni kaño'í Esaú."

¹⁴Sa'a ñoó, ¿ndi kaa yo viti? ¿Á ko káyíko ndaa ta'on Ndios choon, ndani? Koó, ko ta'ón dión kián.

¹⁵Chí di'a ni kaa Ndios xí'in Moisés: "Ko'in ku'u ini sa'a na ni chíkaa ini mií ku'u ini sa'a, ta ko'in k'i'o ndeé ini sa'a na ni chíkaa ini mií k'i'o ndeé ini sa'a." ¹⁶Sa'a ñoó ko kúú ini Ndios sa'a ñayuu sa'a ña kóni ñayuu ñoó ña kee Ndios dión, o sa'a ña va'a kée na. Di'a kú'u ini Ndios sa'a ñayuu ni chíkaa ini mií ná ku'u

ini na sa'a. **17**Dá chî di'a ká'an tuti iî Ndios sa'a ña nî ka'an na xí'ín rey Faraón: "Nî xî'oi ña kakuu yo'ó rey, dá na'î choon ió noo ndá'í xí'ín miíón, dión, dá ná kandaq ini ndidaá tá'an ñayuu ndéi ñayuu yó'o ña yu'u kúú Ndios", kaá na. **18**Sa'a ñoó kú'u ini Ndios sa'a ñayuu nî ka'an mií ná, ta kékáxí ná nío ñayuu, na nî chikaa ini mií ná kékáxí ná.

19Sa'a ñoó, ndá ndi kuu kaa dao ndo'ó xí'ín yu'u: "¿Ndiva'a ká'an Ndios ña kómí yó kuachi tá kî'o dión kée na, tá dáá? ¿Ndá yoo kandeé chituu ña nî chikaa ini mií Ndios kee na xí'á?" **20**Tído di'a kaá yu'u xí'ín ndó: ¿Ndí kían kúú ndo'ó, xiní ndo? ¿Ndiva'a ká'ño'ó ndó ña kée Ndios? ¿Á kuu ka'an iin kîdi ñó'o xí'ín taa nî kava'an: "¿Ndiva'a nî kava'a ní yu'u dión?" **21**¿Á kó ná'á ta'on ndo'ó ña ió choon noo ndá'a taa káva'a kîdi ña kava'a raan tát'o'on kî'o ká'án mií rá kooan? Dá chî iin tó'ón dinî noo ndei'î kuu va kava'a ra iin kîdi luu kaa, ta kuu kava'a ta'ani ra iin ka kîdi oon.

22Ta dión ta'ani kée Ndios, dá chî kóni na na'a na tát'o'on kée na tá xído ini na kée kuachi, ta kóni ta'ani na na'a na choon ká'ano né'e na, sa'a ñoó nî sa ndati na ñayuu xí'ín ña kueé ió ini na, tá'an ñayuu kedaá xí'ín ná, dá xído ini na, tá'an ñayuu kánian nî'í ña naá ná. **23**Dá chî sa'a ña kóni na dána'a na tát'o'on kî'o ká'ano kúú choon kómí ná, sa'a ñoó nî kemáni ná ñayuu, na nî chikaa ini mií ná ku'u ini na sa'a, ta nî kenduu na ñayuu ñoó nda rá míí sa'a ña kían kandeí na nda noo náye'e ndaa. **24**Ta nî kana Ndios

ñayuu ñoó, ta ñayuu ñoó kúú yó, chî kó ní kána na sava'a na Israel, di'a nî kana ta'ani na na kó kúú na Israel. **25**Dá chî di'a ká'an tuti nî taa profeta Oseas sa'a ña nî ka'an Ndios:

Ko'ín ndeei ñayuu miíí, na kó ní sá kuu ñayuuí,
ta kandoo manî ñayuu kó ní sá ió manî noqí.

26Mií mií xían noo nî ka'an Ndios xí'ín ná:

"O duú tã'ón ñayuu yu'u kúú ndo'ó",
mií ñoó kasandaá ña kananí ná kakuu na de'e Ndios takí.

27Ta di'a kua'an ña nî taa profeta Isaías sa'a na Israel: "Va'ará tát'o'on kî'o kua'a kúú ñotí ndéi yu'u tã'ño'o ná kakuu de'e na ñoo Israel, tído iin tu'u ló'o va na káki. **28**Dá chî sato'o yo Ndios kúú na ndaká kuendá noo iin rá iin ñayuu, ta keyíko ndaa na sa'a ná, ta yachî nda'o kee na dión."

29Ta nî kaa ta'ani Isaías di'a:

Tá kó ní ku'u ká'ano ini Ndios,
na kómí choon noo ndidaá ángel, sa'a ndu'u,
dá kían naá ndí'i va na sá'ano ve'e yó tát'o'on kî'o nî ndo'o na ñoo Sodoma xí'ín na ñoo Gomorra, ní kúú.

Kándoo vii yo noo Ndios sa'a ña kándéé iní yo ná

30¿Ndi kaa yo sa'a ña yó'o, viti? Kándaq ini yo ña kó ní nándukú na kó kúú na Israel ña kakuu na ñayuu ndaa noo Ndios, tído nî dandoo vii ñaá Ndios noo míí ná, ta nî kándoo vii ná noo ná sa'a ña nî kandeé ini ñaá ná. **31**Tído na Israel nî ndukú ña kendaq na choon sa'ándá ley, dá

kandoo vii ná noo Ndios. Tído kọ ní kándéé ta'on na. ³²Ta, ¿ndivá'a nì ndo'o na dión, ká'án ndó viti? Dión nì ndo'o na, dá chì kọ ní nándukú ná ña kandoo vii ná noo Ndios sa'á ña kándéé iní ñaá ná. Di'a nì ndukú ná kandoo vii ná noo Ndios sa'á ña kée na choon sa'ándá ley. Sa'á ñoo nì kachi'i sá'á ná nì kee yuu nì chindú'u Ndios. ³³Dá chì di'a kaá tuti iì Ndios:

Ko'ín chindu'í iin yuu chí ñoo
Sion di'a,
dá ná kachi'i sá'á ñayuu kọ xín
kandisa ñaá,
dá ná kuèi na noo ña koon na
míí ná.
Tído na kándisa yuu yó'o, ni iin
kuu ta'ón o káka'an noo ná
keean.

10 ¹Ñani míí, mían ndaa kuiti kóni nda'o yu'u xí'ín ndino'o inii ña ná kasandaá na Israel káki na, ta kì'o dión xíkai noo Ndios sa'a ná. ²Chì xí'o ndaai kuendá ña ndí'i nda'o ini na kee na ña kóni Ndios, tído kọ ná'á ta'on na ndi kee na, dá nata'an ini Ndios, ³chì kọ nákonì na ña nì kee Ndios, dá dánkoo vii ná ñayuu noo míí ná. Di'a ndí'i nda'o ini na Israel kandoo vii ná noo Ndios xí'ín ndée míí ná. Ta sa'á ña kée na dión, sa'á ñoo kọ xí'o na míí ná ña dánkoo vii ñaá Ndios. ⁴Dá chì míí Cristo kúú na nì daxínkoo choon sa'ándá ley, dá kían kandoo vii ndidaá ñayuu kándisa Cristo noo Ndios.

⁵Dá chì di'a nì taa Moisés sa'á ñayuu ndúkú kandoo vii noo Ndios sa'a ley: “Na kándéé kée ndi ndi'i kuii choon sa'ándá ley, noón kúú na nì'í ña kataki na keean.” ⁶Tído

ká'an tuti iì Ndios ña kándoo vii yọ noo Ndios sa'á ña kándéé iní yọ ná, chì di'a kaáan: “Ná dá'a ni ka'án ndó ini nío ndo: ¿Ndá yoo ví kaa induú ki'in ña? (Tá kaá ndo dión, dá kían kénóo ndó Cristo, na nì kii induú.) ⁷Ta ná dá'a ni ka'án ndó ini nío ndo: ¿Ndá yoo ví noo nda maá tixi ñó'o ki'in ña?” (Tá kaá ndo dión, dá kían kọ nákonì ndo ña nì natakì Cristo.) ⁸Dá chì di'a va kaá tuti iì Ndios sa'á ña yó'o: “Tein míí ndó xaan va ió to'on va'a, chì ini yú'u vá ndó, ta ini nío vá ndó nákaa to'on va'a yó'o.” Ta dána'a ndu to'on va'a yó'o noo ndo, dá kándéé ini ndo Jesús. ⁹Chì tá nákonì ndo xí'ín yú'u ndo ña Jesús kúú sato'o noo ndidaá tá'an ña'a, ta kándisa ndó xí'ín ndino'o ini ndo ña nì danátaki ñaá Ndios, dá kían ni'í ndo ña káki ndó. ¹⁰Dá chì sa'á ña ndino'o ini ndo kándisa ndó Jesús, sa'á ñoo kándoo vii ndo noo Ndios. Ta sa'á ña nákonì ndo ná xí'ín yú'u ndo, sa'á ñoo koni ndo káki ndó. ¹¹Ta di'a ká'an ta'ani tuti iì Ndios: “Ndi ndáa míí na kándisa ñaá, ni iin kuu ta'ón o káka'an noo ná”, kaáan. ¹²Chì iin nóo kúú ndidaá ñayuu noo Ndios, á míí ná kúú ná na Israel, o koo, chì iin tó'ón míí vá Ndios kúú sato'o noo ndidaá yó. Ta va'a nda'o ini na xí'ín na nákonì ñaá. ¹³Dá chì di'a kaá tuti iì Ndios: “Ta ndi ndáa míí ñayuu nákonì ña Ndios kúú sato'o na, noón kúú na nì'í ña káki na.”

¹⁴Ta, ¿ndi kee na nakoni na sato'o yọ tá kọ ñá'a kandisa ñaá ná? Ta, ¿ndi koo kandisa ñaá ná tá kọ ñá'a kueídó'o na sa'a ná? Ta, ¿ndi koo kueídó'o na sa'a ná tá kọ iin na

dána'a noo ná? ¹⁵Ta, ¿ndi koo ko'on na dana'a na tá kō íin na tanda'a ñaá ko'on na? Chì di'a kaá tuti iì Ndios: “Ndiká'án ví sà'á na xionoo kástō'on sa'a ndi kee ñayuu koo va'a na xí'ín Ndios, chì xionoo na dana'a na to'on va'a.”

¹⁶Tído o duú ndidaa na Israel nì kándisa to'on va'a yó'o, dá chì di'a kaá Isaiás: “Sato'o ndu, Ndios, ¿ndá yoo ví nì kándisa to'on nì daná'a ndu'u?” ¹⁷Mífan xínñó'ó ñayuu kueídó'o na to'on va'a, dá kuu kandeé iní na Jesús, ta to'on va'a yó'o kían ká'an sa'a Jesús. ¹⁸Tído ndátō'ón yu'u ndo'ó: ¿Á kō ñá'a ta'on kueídó'o na Israel to'on va'a yó'o, ká'án ndo'ó? Kōó, dá chì di'a kaá tuti iì Ndios:

Yó'o yó'o va nì kankuei na
xionoo na dana'a na to'on
va'a yó'o iin ní kúú ñayuu,
nda noo xíká cháá kà ñayuu
yó'o nì kasandaáan.

¹⁹Ta ndátō'ón ta'anii ndo'ó: ¿Á ká'án ndó ña kō ní kándaq ta'on ini na Israel ndi dándáki to'on va'a yó'o? Ka'i ndó ña nì taa Moisés sa'a ná:

Ko'on yu'u k'i'oi ña koo kuión ini
ndo sà'í xí'ín dao kà ñayuu,
dá chì ndee yu'u na ñayuu
míí,
ta ko'in dákuido ini ndo'ó xí'ín
ñayuu kō ñaxintóni.

²⁰Ta nì xì'o ndeé iní Isaiás nì ka'an na di'a xí'ín na ñoo Israel:

Di'a kaá Ndios:
Nì sonó vá yu'u ña kían nì naní'i
ñaá dao kà ñayuu,
va'ará kō nándukú ná yu'u,
ta nì na'a yu'u míí noo na kō
ndátō'ón sà'í.

²¹Tído di'a nì kaa Ndios ká'an na sà'á na Israel: “Íin ní ndii yaká nì chineeí ndá'í, dá chindeéí iin ñoo kō seídó'o noo ká'ín, iin ñoo káñó'ó noo ká'ín.”

Nì taó xóo Ndios iin tu'u na Israel, ta
noon kúú na kándisa ñaá

11 ¹Sà'á ñoó ndátō'ón ta'anii ndo'ó: ¿Á ká'án ndó ña nì dankoo ndá'a vá Ndios na ñoo na, tá dáá? Kōó, kō ta'ón dión kían. Dá chì iin ta ñoo Israel ta'ani kúú yu'u, dá chì na ve'e Abraham ta'ani kúúí, ta nákaq ta'anii tein na ve'e Benjamín. ²Ta kō ní dankoo ndá'a ta'on Ndios na ñoo na, tá'an na nì kaxi na nda mí sa'a. ¿Á kō ndúsaa ta'on ini ndo ña ká'an tuti iì Ndios sa'a profeta Elías tá nì ka'an kuachi na sà'á na Israel noo Ndios? Chì di'a nì kaa na: ³“Sato'i, nì sa'ání ndí'i ra profeta ní, ta nì dakóon ra noo náa ní, ta ndáda iin tó'ón vá yu'u nì kandoo xoo míí ní. Ta viti ndí'i ini ra ña kían ka'ání ta'ani ra yu'u.”

⁴Ta, ¿á ndúsaa ini ndo ña nì kaa Ndios xí'ín Elías? Chì di'a nì kaa na: “Q sà nákani inon, dá chì sà nì kaxi xoo va yu'u usá mil ta Israel, tá'an ra nì iin kuú kō ní nákuíta xití noo yokō Baal”, kaáan. ⁵Ta dión ta'ani kían tiempo viti, dá chì nì taó xóo ta'ani Ndios iin tu'u na Israel, chì nì kaxi ñaá ná, ta iin ña maní kían ña nì kee na dión. ⁶Sà'á ñoó, tá kían sà'á ña maní nì kee Ndios, dá kían kō kían sà'á ña nì kee ñayuu ñoo ña va'a. Dá chì tá ní kaxi ñaá ná sà'á ña nì kee na ña va'a, dá kían kō kúú kaan iin ña maní.

⁷Sà'á ñoó, ¿ndi kaa yō sà'á ña yó'o viti? Mífan ndaa sà nándukú na

Israel ña nata'an ini Ndios koni ñaá ná, tído kọ ní kándéé ta'on na. Sava'a na ni taó xóo mií Ndios, noón kúú na ni ni'án. Tído dao ka noón kúú na ni ndukáxí nío. ⁸Dá chí di'a kaá tuti ií Ndios: “Ni xí'o Ndios iin ñaxintóni xixi noo ná, ta ni xí'o na nduchí nóó kọ túu noo ná, ta ni xí'o na do'o kọ táí noo ná. Ta kị'o dión kián nda tiempo viti.” ⁹Ta di'a ta'ani ni kaa David:

Ta víkọ ná'ano kée na ná nduuan iin dei xí'ín iin ñóno noo ná, dá kachi'i sá'á ná, ta kuei na nooán, dá ná ndo'o cháá ka nío ná.

¹⁰Ta ná kukuaá noo ná, dá o koni ka na, ta ná kutódo satá ná kee ndidaá kuachi ndído na.

Ta dión ná kandọ na iin íchị, kaáan.

Ko'on Ndios dáka ki na ñayuu kọ kúú na Israel

¹¹Ta ndátọ'ón ta'anii ndọ'ó: ¿Á ká'án ndó ña sa'á ña ni kachi'i sá'á na Israel, sa'á ñoó ni kuei chíchí ná? Kọó, kọ tẹ'ón dión kián. Dá chí sa'á ña ni kee na kuachi ñoó, sa'á ñoó ni sonó Ndios noó na kọ kúú na Israel ña káki na, dá ná kekuión ini na Israel sa'a ná. ¹²Ta sa'á ña ni kee na Israel ñoó kuachi, sa'á ñoó ni kee Ndios iin ña maní ká'ano xí'ín na kọ kúú na Israel. Ta sa'á ña ni tuú na Israel noo Ndios, sa'á ñoó ni keva'a cháá ka na kọ kúú na Israel. Ta kúú ndato ka ví ko'on Ndios kee na xí'á tá ná kasandaá kuu ndu'u na Israel tixi ndá'a Ndios.

¹³Ta viti kónií ka'in xí'ín ndo'ó, na kọ kúú na Israel. Yu'u kúú iin

apóstol, na ni tanda'a Ndios né'e tọ'on va'a sa'a Jesús noo ndo, ta ndí'i nda'o inií dájinkoo va'i choon yó'o, ¹⁴dá chí kónií ña ná kukuión ini na ñooi sa'á ña maní ni kee Ndios xí'ín ndó, dá ná koni dao na káki na. ¹⁵Dá chí sa'á ña ni dankoo xoo Ndios na Israel, sa'á ñoó ni ni'i dao ka ñayuu ndéi ñayuu yó'o ña kandeí va'a na xí'ín ná. Tído, ¿ndi koo tá ná nandió kọ Ndios naki'in tá'an va'a na xí'ín na ñoo Israel? Kakian tátọ'on kị'o ni natakí na tein na ni xí'i.

¹⁶Tá ña ií kúú tá'í yúsá ni taó ná mií noó dokọ ná noo Ndios, dá kían ña ií ta'ani kúú cháá ka yúsá ni kandọ ñoó. Chí tá ií yọ'o iin yító, dá kían nda ndá'a ra ií. ¹⁷Chí kián tátọ'on ni sa'anda Ndios dao ndá'a yító, ta ndo'ó, va'ará kúú ndó tátọ'on nda'á yító olivo yukú, tído ni chirndaa Ndios ndọ'ó yiká iin yító olivo va'a noó ni ta'anda ñoó. Ta yọ'o mií rá xító ndo'ó, ta ndato takí ndo kéean. ¹⁸Ta ná dá'a ni ka'an táyíí ndó noo ndá'a yító, ña ni sa'anda Ndios ñoó. Kaño'o ini ndo ña kọ xító ta'on ndó yọ'o yító ñoó. Di'a yọ'o yító ñoó vá xító ndo'ó.

¹⁹Ndá ndi kuu kaa ndo ña ni sa'anda na ndá'a yító ñoó, dá ná chirndaa na mií ndó. ²⁰Ndaa va ni sa'anda ñaá Ndios, chí kọ ní kándísa ta'on na Jesús. Ta ndo'ó, sa'á ña kándéé iní ndo Jesús, sa'á ñoó tándaa ndo ndika yító ñoó viti. Tído ná dá'a ni kuryíí ndó. Va'a cháá ka kua'án ndo yu'ú ndo Ndios. ²¹Dá chí tá kọ ní xí'o ká'ano ini Ndios sa'a mií mií ndá'a yító ñoó, dá kían ni ndo'ó o kító ká'ano ini na sa'a.

²²Kana'á ndó ña va'a nda'o ini

Ndios, tído ka'í nda'o dándó'o na nío nā saá ini. Sa'á ñoó nī dándó'o na nío nā Israel, nā kō ní xín kandísa, ta nī keva'a na xí'ín ndó sa'á ñā kándísa ndó Jesús. Tído tá ná dánkoo ndó ñā kandísa ndó nā, dá kían ko'on nā ka'anda nā ndo'ó tátō'on nī kee na xí'ín míf míf nda'á yító ñoó. ²³Tído tá ná dánkoo nā Israel ñā saá ini nā, ta ná kandísa ndaā nā Jesús, dá kían ko'on Ndios nachirndaa tuku ñāá ná ñoó nī sarndaa nā, dá chī ió choon noo ndá'a ná ñā kee na dión. ²⁴Dá chī nī sa'anda Ndios ndo'ó noo ndá'a yító olivo yukú, ta nī chĩndaa nā ndo'ó ndĩka yító olivo ndáka na, va'ará iin ñā kuáchī nda'o kían. Sa'á ñoó, á kō ná'á ta'on ndó ñā vaá óon va ko'on tuku na nachindaa nā míf míf ndá'a yító ñoó ñoó nī sarndaaan?

Kóni Ndios ñā nandió kuéi nā Israel noo míf ná

²⁵Ta viti kóni yu'u ñā kana'á ndo'ó, ñani, sa'á iin ñā'a ná'á iin tó'ón dinī Ndios, dá kían ná dá'a nī kuryíí ndó. Nī sonó Ndios ñā kían nī kusaá ini kua'á nda'o nā Israel nda ná kasandaá ndu'u ndi'i nā kō kúú nā Israel, nā nī chĩkaā ini míf Ndios káki. ²⁶Nda daá ví, dá ko'on nā dákaki ndi'i na nā Israel. Dá chī kī'o di'a kaá tuti iī Ndios:

Nda yúku Sion kii nā dákaki ñāá, ta taó xóo na nā ve'e Jacob noo ndidaá ñā kini kée na.

²⁷Chī dión ko'ín kandooi keei xí'ín ná tá ná dándooi kuachi nā.

²⁸Xinī u'u nā Israel to'on va'a sa'a Jesús, ta sa'á ñā kée na dión, sa'á ñoó nī keva'a míf ndó. Tído sa'á ñā

nī kaxi ñāá míf Ndios nda míf sa'a, sa'á ñoó kú'u ió ini nā sa'a ná, dá chī kī'o dión nī kandoo na xí'ín nā sá'ano ñoo ndu. ²⁹Chī nī kaxi Ndios nā Israel, ta nī kemáni ñāá ná, ta nī iin kuu ta'ón o nándikó iní nā.

³⁰Tído ndo'ó, nā kō kúú nā Israel, nī sa kuu ndó nā kōo do'o tá sata. Tído viti nī ni'í ndo ñā kú'u ini Ndios sa'a ndo sa'á ñā nī kusaá ini nā Israel. ³¹Ta dión ta'ani ndó'o nā Israel viti. Chī viti kúú ná nā kusaá ini, ta ndo'ó kúú nā nī ni'í ñā kú'u ini Ndios sa'a ndo. Tído iin kuu ko'on ta'ani Ndios ku'u ini nā sa'á nā Israel. ³²Nī sonó Ndios ñā kían nī kusaá ini ndidaá ñayuu, dá kuu ku'u ini nā sa'a ná.

³³¡Nandee ká vían ndichí Ndios! ¡Ta ñaxintóni ná, kō ta'ón noo kásá'án, ta nī noo ndí'an! Kō iin ta'on kándée kana'á ñā nī chĩkaā ini nā kee na, ta o kúu ta'on kandaā ini yó tátō'on kī'o kée na. ³⁴Chī, ¿ndá yoo kandeé kana'á ndí kían ná'ani ini sato'o yó Ndios? Ta, ¿ndá yoo kat'i'a ka'an ni'ini noo ná? ³⁵Ta, ¿ndá yoo nī kee ñā manī xí'ín Ndios, dá ná ndi'i ini nā nandió né'e na ñā manī yó'o? Kō iin ta'on. ³⁶Dá chī ndidaá tá'an va ñā'a vej noo míf Ndios, ta takían kée míf ná, ta míf ná kómí choon sa'a ndidaá ñā'a. Sa'á ñoó ná natiin míf ná ñāñó'o ndidaá tá'an kuu. Dión ná koo.

Kī'o di'a kánian kee nā kándísa Jesús

12 ¹Sa'á ñoó, ñani míf, sa'á ñā kú'u ini Ndios sa'a yó, sa'á ñoó seí nda'áví noo ndo ñā nakí'o ndó míf ndó noo Ndios, ta ná kakian ñā dokō ndo míf ndó noo ná, ta dión kee ndó nani takí ndo, ta ná

koo vii ndo, ta ná ndukú ndó ña nata'an ini Ndios koni na ndo'ó, chi kị'o dión kánian kee ndó kandaño'o ndó na. ²Ná dá'a ka ni koo ini ndo kee ndó tá kée na kúú kuendá ñayuu yó'o. Di'a konó ndó ña ná ndesaá Ndios ñaxintóni ndo, dá kuu kandaá ini ndo ndí kían kóni na kee ndó, dá kasandaá ndo kana'á ndó ndí kían va'a noo ná, ta ndí kían náta'an ini na xini na, ta ndí kían kúú ña ndaa noo mií ná.

³Ta sa'á ña ni kemáni Ndios yu'u xí'in choon kómíí, sa'á ñoó xíkai noo iin rá iin ndó ña ná dá'a ni nakoni téi ndo mií ndó. Va'a kaan chikí'ó va'a ndó ña kée ndó. Ta chikí'ó va'a ndó mií ndó táto'on kị'o káa tandeé iní ni xị'o Ndios noo iin rá iin ndó. ⁴Dá chi ndó'o yó táto'on kị'o ndó'o yikí koño yo, kuá'á nda'o tá'í kían, ta sa diin diin va choon kée iin iian. ⁵Ta dión ndó'o yó. Kua'a vá kúú yó, tído iin tó'ón vá ni nduu yó sa'á ña kúú yó kuendá Cristo Jesús. Chi ni naki'in tá'an iin rá iin yó, dá ni nduu yó iin tó'ón xí'in dao ka yo. ⁶Sa'á ñoó diin diin va choon ni natiin yó noo Ndios, dá katị'a yó kechóon yó noo ná, ta vei ña ñoó ña manj xị'o na noo yo. Sa'á ñoó tá ni natiin ndó choon ña kían kastó'on ndó xí'in dao ka ñayuu to'on ni xị'o Ndios noo ndo, dá kee ndóan táto'on kị'o kándéé iní ndo mií ná. ⁷Ta tá ni natiin ndó noo Ndios ña katị'a ndó koni kuáchí ndó noo dao ka na, dá kían koni kuáchí ndísá'ano ndó, o tá ni natiin ndó ña katị'a ndó dána'a ndo, dá kían dána'a va'a ndó. ⁸Tá ni natiin ndó ña katị'a ndó ka'an ni'ini ndó noo ñayuu, dá kían ka'an ni'ini ndó noo

ná, o tá ni natiin ndó ña katị'a ndó kemáni ndo na kúnda'í, dá kían ndino'o ini ndo kemáni ndo ná, o tá ni natiin ndó ña katị'a ndó kandita ndó noo, dá kían cho'on va'a ini ndo, o tá ni natiin ndó ña katị'a ndó chindeé ndó dao ka na, dá kían chindeé ndó na xí'an kádii iní ndo.

⁹Ta koo ini ndo ku'u ndisa ini ndo sa'a dao ka ndo. Kaño'ó ndó ndidaá ña kini, ta ndiko ndo ña va'a.

¹⁰Ku'u sátá'an ini ndo sa'a ndo. Ta táto'on kị'o ndó'o ndó xí'in na ve'e mií ndó, kị'o dión kando'o ndó xí'in dao ka na. Ta koo ini ndo koo ñaño'ó ndó noo iin rá iin ndó.

¹¹Cho'on ini ndo kechóon ndó, ta o sa kákuu ndó na dusa. Ndino'o ini ndo koni kuáchí ndó noo na kúú sato'o yo. ¹²Kadii ini ndo sa'á tandeé iní xị'o Ndios noo ndo, ta ndeé va'a cháá koo ini ndo tein tandó'ó, ta o sa kóo ini ndo katuu ndó ña ká'an ndo xí'in Ndios. ¹³Ta chindeé ndó dao ka na kúú ñayuu Ndios xí'in ña xínño'ó ná, ta koo ini ndo natiin va'a ndó na tá kosaa na ve'e ndó.

¹⁴Ta kaka ndo ña manj noo Ndios sa'á na kéndava'a xí'in ndó, kaka ndo ña manj sa'a ná, ta o sa dátaí chi'an ndó na. ¹⁵Ta kadii iní ndo xí'in na kádii iní, ta kuaki ndó xí'in na sáki. ¹⁶Ta iin ná kakuu ndó xí'in dao ka ndo. Ta o sa kúryíí ndó, di'a naki'in tá'an ndó xí'in na kúnda'í kandeí ndó. O sa kéndichí téi ndo mií ndó xí'in noo ká'an ndo. ¹⁷Tá ni kee na ña kini xí'in ndó, o sa nándió kuéi ndó kee ndó ña kini xí'in ná. Di'a ndi'i ini ndo kee ndó ña va'a noo ndidaá ñayuu. ¹⁸Noo mií ndó ká'an ña ndi'i ini ndo ndukú ndó ña

kandei va'a ndó xí'ín iin rá iin ñayuu. ¹⁹Q sa kóo ini ndo naki'in ya'i mií ndó sa'a ña kini kée ñayuu xí'ín ndó, na maní mií. Di'a kua'án ndo kandati ndó Ndios, dá chi di'a kaá tuti ií mií ná: “Noo yú'u nì ya'a na, ta mií vá yu'u kúú na ndaka kuendá noo ná, kaá sato'o yo Ndios.” ²⁰Sa'a ñoó, tá kuíko na xini u'u ñaá, kì'o ndó ña'a ná kasá'an na. Tá íchi ini na, kì'o ndó takuúí ná ko'o na, dá chi tá kée ndó dión, dá kían keeá kuendá tát'on ño'ó tikeí nì chikodó ndo diní ná xini na. ²¹Ta o sa kónó ndó noó ña kini ña kandeéán dákuei ñaá ndo'ó, di'a chituu ndó ña kini xí'ín ña va'a.

13 ¹Koo ini ndidaá ní ndó kueídó'o ndó ta né'e choon, dá chi kó ndéi ta'on ta né'e choon xí'ín ña kóni mií rá, ndéi ra chi kì'o dión nì saki ini mií Ndios. Ta viti ndéi ra chi mií Ndios nì chikaá ini ña kandei ra. ²Sa'a ñoó, ndidaá na kó kóni kueídó'o ta né'e choon, xío kao na ña sakí mií Ndios, chi mií ná nì chikata ra. Ta na kée dión kúú na ndo'o nío sa'a kuachi kée ná. ³Dá chi kó ndéi ta'on ta né'e choon dáyú'ú ra na kée ña va'a. Di'a ndéi ra dáyú'ú ra na kée ña kini. Tá kó kóni ndo kayú'ú ndo ta né'e choon, dá kían kee ndó ña va'a, dá ná ka'an va'a ra sa'a ndo. ⁴Dá chi kómí rá choon noo Ndios, dá kían kandei va'a ndó. Tído tá kée ndó ña kini, kánian yu'ú ndo, dá chi kó né'e oon ta'on ra espada. Ta kómí rá choon noo Ndios ña kían dándó'o ra nío ndidaá na kée ña kini. ⁵Sa'a ñoó kánian kueídó'o ndó ra, ta o duú sa'va'a sa'a ña kómí rá choon dándó'o ra nío yo. Di'a ná kueídó'o

ndó ra sa'a ña kóni ndo kakomí ndó iin ñaxintóni vii. ⁶Sa'a ñoó chiya'i ndó sa'a ño'ó ndo noo rá, chi kómí rá choon noo Ndios, ta sa'va'a choon yó'o kuití vá ndéi ra. ⁷Ta chiya'i ndó noo iin rá iin ra kánian chiya'i ndó, ta kían noó ta né'e choon, o kían noó ra kí'in ya'i sa'a ño'ó. Ta kì'o ndó ñaño'ó noó na kánian natiin ñaño'ó, ta nakoni ndo na kánian nakoni ndo.

⁸Ni lú'u o sa kátai ndo noo ni iin ñayuu, sa'va'a ña katai ndo noo ná ná kakuu ña ku'u ini ndo sa'a ná. Dá chi tá kú'u ini ndo sa'a ñayuu xí'ín ndó, dá kían kéndisa ndó choon sa'ándá ley Moisés. ⁹Dá chi di'a kaá ley: “O sa kée ndó kuachi xí'ín na kó kúú ñadi'i ndo o yí ndo, o sa ka'áni ndo ndi, o sa kí'in kuí'íná ndó, o sa káva'a ndó ña to'ón sa'a dao ka na, o sa katoó ndo kakomí ndó ña'a ió noo dao ka ñayuu.” Ta choon yó'o xí'ín dao ka choon sa'ándá ley, iin nóo kúú ván xí'ín ña kú'u ini yo sa'a ñayuu xí'ín yó tát'on kì'o ndó'o yó xí'ín mií yó. ¹⁰Dá chi tá ná ku'u ini yo sa'a ñayuu xí'ín yó, dá kían ni iin kuú ta'ón o kéndava'a yó xí'ín ná. Sa'a ñoó tá ná ku'u ini yo sa'a ná, dá kían kéndisa yó choon sa'ándá ley. ¹¹Dión koo ini ndo, dá chi sa kua'an ndi'i va tiempo. Sa nì kasandaá va hora ndoto ndó, ná dá'a ka ni kudí ndo, dá chi sa kuyati cháá ka kuú nandió koo na dákaki ñaá o duú tá mií nì kasá'a yó kándisa yó na. ¹²Sa ndikí vá kían viti, sa kua'an tuu noo vá. Ná dánkoo yó ndidaá ña kini kée na xionoo noo iin naá. Ta ná tiin yó to'on ndato Ndios, dá kandeé yó naá yo xí'ín ña kini. ¹³Ná kee yó

tátq'on kée nā ió ndúsá'ano ini, tá'an nā xíonoo noq túu. Ná dá'a ni kee yó víkq xíxi kua'an, ná dá'a ni kakuu yó nā xí'i, ná dá'a ni kudí yq xí'ín ñayuu yó'o, ñayuu káa, ná dá'a ni kee yó kuáchi ka'an noq xí'ín ñíi yq, ná dá'a ni ndukú yó tandó'ó xí'ín dao ká nā, ta ná dá'a ni koo u'u ini yq. ¹⁴Di'a Jesucristo, nā kúu sato'o yq, ná kakuu tátq'on iin dá'on kandixi ndó, ta o sá kí'o ndó míi ndó ñā kían kee ndó ñā kóni ñíi ndo.

Ká'an Pablo sa'á nā kómani kua'ano xí'ín tq'on Ndios

14 ¹Natiin va'a ndó ñani yq, nā kómani kua'ano xí'ín ñā ndaa kándisa yó, ta o sá chidáo tá'an ndó xí'ín ná. ²Chí ndéi dao ñani yq, nā ná'a ñā kuu kei ná ndi ndáa míi ñā'a. Tído ndéi ta'ani dao ká ñani yq, nā kq kátóni va'a ini, sava'a ñā'a kuí va sei nā. ³Ta ndo'ó, nā kq nákani kuáchi ini kei ndi ndáa míi ñā'a, o sá kénóo ndó nā kq sei ñā. Ta ndo'ó, nā kq sei ndi ndáa míi ñā'a, ná dá'a ni dána'a ndá'a ndo nā sei ñā, dá chí sá nī natiin va'a ñāá Ndios. ⁴Ta, ¿ndá yoo kúu ndó, ká'an ndó? ¿Ndiva'a chindaa noq ndo káyíko ndo sa'a nā kq ñó'o tixi ndá'a ndo? Chí míi Ndios, nā kúu sato'o ñani ndo, noón kúu nā káyíko sa'a ná, á iin ndaa nā o nī kankao na noq kuáchi. Tído o kankao ta'on na, dá chí sato'o yq Ndios, ká'ano nda'o choon né'e na, ta kuu chindee ñāá ná kuiin ndaa nā.

⁵Ió dao ñani yq kéká'ano ií vá ná dao kuu, ta ió dao ká ñani yq kq kéká'ano ká nā ni iin tó'on kuu.

Sa'á ñqó iin rá iin míi vá ndó kánian nakani va'a ini sa'á ndí kían kee ndó sa'a ñā yó'o. ⁶Dá chí ió dao ñani yq kéká'ano na dao kuu, ta dión kée na dá chí ndúkú ná kí'o na ñāñó'ó noq Ndios. Ta dao ká ñani yq kq kéká'ano ká nā ni iin tó'on kuu, chí kí'o dión kándaq ini nā, ta xí'o ta'ani na ñāñó'ó noq Ndios. Ta dión ni ndó'o ñani yq, nā sei ndi ndáa míi ñā'a, náki'o na ñāñó'ó noq Ndios, dá chí náki'o na ndivé'e noq ná sa'a ndidaa ñā sei nā. Ta dión ta'ani ñayuu kq sei ndi ndáa míi ñā'a, ndúkú ná náki'o na ñāñó'ó noq Ndios sa'a ñā kq sei nā ndi ndáa míi ñā'a, ta náki'o ta'ani na ndivé'e noq Ndios sa'a ñā kúu sei nā. ⁷Chí kq ndéi míi ta'on yó xí'an dión oon ni, ta ni kq xí'i yq xí'an dión oon ni. ⁸Dá chí tá takí yq, noq ndá'a sato'o yq Ndios ndéi yó. Ta tá nī xí'i yq, noq ndá'a sato'o yq Ndios vá nī xí'i yq. Sa'á ñqó, tá takí yq o nī xí'i yq, noq ndá'a sato'o yq Ndios vá ñó'o yó. ⁹Nī xí'i Cristo, ta nī nataki nā, dión, dá nī xinkqo na kakuu na sato'o noq nā nī xí'i xí'ín noq nā ndéi takí.

¹⁰Tído ndo'ó, ¿ndiva'a dána'a ndá'a ndo ñani ndo? Ta, ¿ndiva'a kénóo ndó ñani ndo? Chí ndidaa vá yó nakuíta noq Cristo keyíko sa'a yq. ¹¹Dá chí di'a kaá tuti ií Ndios:

Sa'á ñā takí yu'u, kaá sato'o yq Ndios,

sa'á ñqó ká'ín xí'ín ndó ñā mián nata'ano ndidaa kúu kondó ñayuu noq yú'u, ta ndidaa kúu yú'u nakoni ñā yu'u kúu Ndios.

12Sa'á ñoó kándaq inio ña iin rá iin vá yó nakuṭa naki'o yó kuendá noo Ndios.

Ná o kée yó ni iin ña'a, ña kían kedaá xí'ín ñani yo, dá kuei na noo kuachi

13Sa'á ñoó ná dá'a ni dána'a ndá'a tá'an yó. Di'a koo ini ndo ná dá'a ni kakuu ndó tát'o'on iin yuu noo kachi'i sá'a ñani ndo, dá ya'a na kee na kuachi. 14Ná'a yu'u, ta kándée ká'ano ini sato'o yo Jesús ña ni iin tó'on ña'a seí yo ko kúu ña'a yakó noo Ndios. Tído tá ká'an dao ka ñani yo ña kían ña'a yakó noo Ndios, dá kían ñaá vá kían noo mií ná. 15Ta tá ña seí ndo kedaá xí'ín ñani ndo, dá nakani kuáchì ini na, dá kían ko kú'u ta'on ini ndo sa'a ná. Kana'a ndó ña ni xí'í Cristo sa'a ñani ndo, sa'á ñoó ná dá'a ni dátuu ndó na xí'ín ña seí ndo. 16O sa kí'o ndó mií ndó ña ka'an ndava'a na sa'á ña kée ndó, va'ará ná'a mií ndó ña kían ña va'a. 17Dá chì yóó, na ñó'o tixi ndá'a Ndios, ko kání kaan ndi'i ini yo sa'a ña seí yo ni sa'a ña ko'o yó. Ña kánian ndi'i cháa ka ini yo sa'a kían ña ná koo ini yo kee yó ña ndaa, ta ná kandeí va'a yó xí'ín dao ka ñani yo, ta ná kandeí dii ini yo, chì ndidaá ña yó'o vei noo Espíritu ií Ndios. 18Ta na xínkuáchì noo Jesús kúu na kée ndidaá ña yó'o, ta náta'an ini Ndios sa'á ña kée na, ta ká'an va'a dao ka ñayuu sa'a ná.

19Sa'á ñoó ná ndukú yó ndi keeá kandeí va'a yó xí'ín dao ka ñayuu, ta ná ndukú yó ndi keeá dákuá'ano tá'an yó íchì Ndios. 20Ta ná dá'a ni danaá ndo ña ni kee Ndios xí'ín ña'a

seí ndo. Ndidaá tá'an va ña'a seí yo kúu ña vii. Tído ko vá'a ta'on kían noo Ndios tá ná kì'o yó ña kankao ñani yo noo kuachi sa'á ña seí yo. 21Iin ña va'a cháa ka kían tá ná o keí yo koño, ta ná o kó'o yó vino, ta ná o kée yó dao ka ña'a, ña kían kedaá xí'ín ñani yo, dá kuei na noo kuachi, o ña'a kedaá xí'ín ná nakani kuáchì ini na, o ña'a kedaá xí'ín ná ndiko na noo ña'a Ndios. 22¿Á kándisa ndó ña kuu keí ndo ndidaá ña yó'o? Va'a va, tído mií ndó xí'ín Ndios ná kana'a. Ndiká'an ví na ko nákanì kuáchì ini noo ña kée na. 23Chì ndi ndaa mií ñayuu nákanì kuáchì ini keí ná iin ña'a, ta seí ií vá naan, noón kúu na táí kuachi noo Ndios, dá chì kándisa na ña ko kánian kee na dión. Dá chì tá ná kándisa yó ña kían iin ña ko vá'a, ta ni kee yóan, dá kían ni ya'a yó ni kee yó kuachi noo Ndios.

15 1Sa'á ñoó, yóó, na ndíta toon xí'ín to'on Ndios, kánian kì'o ndee ini yo sa'a ñani yo, na kómanì kua'ano xí'ín to'on Ndios. Ná dá'a ni kee yó sa'a miíá, ná kee cháa ka yo sa'a ñani yo. 2Ta ná koo ini iin rá iin yó ndukú yó ña nata'an ini ñani yo, ta ná ndukú yó ña keva'a na, dión, dá koni na kua'ano cháa ka na xí'ín to'on Ndios. 3Chì ni Cristo ko ní ndúkú ná ña kían kee na sa'a mií ná. Di'a ni kee na tát'o'on kì'o ká'an tuti ií Ndios: “Mií to'on kini ni ka'an na sa'a mií ní, ñoó kían ni ñakuido yu'u.” 4Ta ndidaá to'on ni taa na noo tuti ií Ndios tá sata, ñoó kían dána'an noo yo nda viti, dá ná katì'a yó kandati kueé yo, ta ná koo ndee ini yo kee to'on ñoó, dá koni

yō natiin yó tãndeé iní noo Ndios.
5Ta mií Ndios kúú nā xí'o ña
 kandati kueé yō, ta xí'o na tãndeé
 iní noo yō, noón kúú nā kị'o ña
 kandeí ñóchí ndó xí'ín iin rá iin ndó
 tátō'on kị'o kóni mií Cristo Jesús.
6Dión, dá iin ná kakuu ndó
 keká'ano ndó Ndios, nā kúú tatá
 sato'o yō Jesucristo.

**Miían dána'a yō tō'on Jesús noo
 ndidaá nā kō kúú nā Israel**

7Sa'á ñoó koo ini ndo natiin va'a
 ndó iin rá iin ndó tátō'on kị'o nị
 natiin va'a Cristo mií yó, dá ná
 natiin Ndios ñaño'ó. **8**Ta ká'ín xí'ín
 ndó ña nị kii Cristo nị xinkuáchí
 di'a na noó nā ñoo Israel, dá na'a nā
 ña iin nā ndaą kúú Ndios, dá
 dákinkoo na ña nị kaa Ndios kee na
 xí'ín nā sá'ano Israel nị sá ndei sá
 na'á. **9**Ta nị kii ta'ani Cristo, dá ná
 keká'ano nā kō kúú nā Israel Ndios
 sa'á ña kú'u ini nā sa'a ná. Dá chị
 di'a kaá tuti iị Ndios:

Ta viti ko'ín kị'oi ñaño'ó noo
 mií ní tein nā kō kúú nā
 Israel,
 ta kata yu'u yaa keká'anoi kuu
 mií ní.

10Ta kaá ta'ani tuti iị Ndios di'a:
 Kadịi dáó ini ndo'ó, nā kō kúú
 nā Israel, xí'ín nā Israel, nā
 kúú nā ñoo Ndios.

11Ta kaá ta'ani tuti iị Ndios di'a:
 Ta ndo'ó, nā kō kúú nā Israel,
 keká'ano ndó Ndios, nā kúú
 sato'o yō,
 ta ndidaá ñoo ná chindaya'i ñaá
 ná.

12Ta kaá ta'ani profeta Isaías:
 Tein nā ve'e taa naní Isaí kana
 iin taa,

ta kasandaá nā dándáki na nā kō
 kúú nā Israel,
 ta noón kúú nā kị'o tãndeé iní
 noo ná.

13Ta mií Ndios, nā xí'o tãndeé iní
 noo yō, ná dákútí ná nio ndo xí'ín
 ña kádịi ini ndo, ta ná kị'o na ña
 koo va'a ini ndo sa'á ña kándéé iní
 ndo ná, dá ná nakutí iin rá iin ndó
 xí'ín tãndeé iní kee Espíritu iị.

14Ta ná'á vá yu'u ña va'a nda'o ini
 ndo'ó, ñani mií, ta nị chití ndó xí'ín
 ñaxintóni kée Ndios, sa'á ñoó tị'a
 ndó ka'an ni'ini noo sátá'an ndó.

15Tído noo tuti yó'o nị xị'o ndeé inii
 nị ka'ín xí'ín ndó, dá dándusaą inii
 ndo'ó sa'a dao ka ña'a, ta dión nị
 keei, chị mií Ndios nị kemáni yu'u
 xí'ín choon yó'o, **16**dá kechóoin noo
 Jesucristo tein nā kō kúú nā Israel,
 dá dána'i tō'on va'a sa'a Jesús noo
 ná, dá kakuu na iin ña va'a dokoí
 noo Ndios, dá chị Espíritu iị Ndios
 kúú nā ndúvii ñaá. **17**Ta sa'á Cristo
 Jesús náta'an inii sa'a choon kéei
 noo Ndios. **18**Chị ká'ín sava'a sa'á
 ña nị kee Cristo xí'ín ndá'í tein nā
 kō kúú nā Israel, chị seídó'o na
 Ndios nị kee ña dána'i, xí'ín ña kéei.

19Chị nị keei ña ná'ano xí'ín ña
 ndato xí'ín ndéé Espíritu iị Ndios.
 Sa'á ñoó nda ñoo Jerusalén, ta nda
 iin ní kuendá Ilríco di'a nị
 naka'ani tō'on va'a sa'a Cristo Jesús
 nị keei. **20**Ta daá ndí'i va inii dána'i
 tō'on va'a sa'a Cristo Jesús noó nā
 kō ñá'a kuíi kueídó'o ñaá, dá ná o
 náki'in ñe'i choon nị kee dao ka nā
 dána'a. **21**Dá chị ndí'i inii keei
 tátō'on ká'an tuti iị Ndios:

Tá'an ñayuu kō ñá'a kuíi ni'i
 tō'on sa'a Ndios, noón kúú nā
 katóni iní,

ta ñayuu kọ ñá'a kuif kueídó'o
sa'a ná, kandaá ini ná.

Chíkạ ini Pablo ko'ọn na ñoo Roma

22Sá'á ñoo kọ ní kúu saai noo ndéi ndó, vạ'ará kuạ'á nda'o ta'ándá nị ka'ín saai kooi xí'ín ndó. **23**Tído viti sạ nị nata'an va yu'u iin nị kuendá noo nákaai yó'o nị daná'i. Ta sạ kua'a vá kuia nákani inii saai noo ndéi ndó. **24**Sá'á ñoo tá ná ko'ín España, dá chika'andai noo ndéi ndó koo tooi xí'ín ndó. Ta kandatii ña chindee ndó yu'u noo ko'ín tá nị ndi'i nị sạ io dii tooi xí'ín ndó.

25Tído viti kịan ko'ín ñoo Jerusalén, dá kemáni yu'u na kúu ñayuu Ndios ndéi ñoo, **26**dá chị na kúu kuendá Jesús ndéi chí kuendá Macedonia xí'ín na ndéi Acaya nị nata'an ini na nị ketútí ná cháá di'ón kemáni ná na kúnda'í ñó'o tein na kúu ñayuu Ndios ndéi ñoo Jerusalén. **27**Ta nị nata'an ini na kee na dión, dá chị táí na noo na Israel, chị nị ni'í ná ña manị noo Ndios sa'á na Israel. Sá'á ñoo kánian chindee ña ná xí'ín ña vạ'a ió noo ná. **28**Tá nị ndi'i nị keyíkoị choon yó'o nị sa'ín nị ne'í di'ón ñoo noo ná, dá chika'andai noo ndéi ndó xaan noo ya'í ko'ín España. **29**Ta kátóni inii ña tá ná saai noo ndéi ndó xaan, kuạ'á nda'o ña vạ'a kee Cristo xí'ín yó sa'á ña kándisa yó to'on vạ'a sa'a ná.

30Tído xíkai ña manị noo ndo, ñani, ña sa'á ña kándisa yó Jesucristo, na kúu sato'o yo, xí'ín sa'á ña kú'u sátá'an ini yo sa'a yo kée Espíritu iị Ndios, ña chindee ndó yu'u kaka ndo ña manị noo Ndios sa'í, **31**dá ná chindee ná yu'u noo taa kọ xịin kandisa to'on vạ'a

Jesús ndéi chí kuendá Judea. Ta kaka ta'ani ndó noo ná ña ná natiin vạ'a na kúu kuendá Jesús ndéi ñoo Jerusalén di'ón ko'ín dánkooi noo ná. **32**Dá kịan ná saai xí'an kádii inii noo ndéi ndó tá dión kóni mií Ndios, dá ná nani'í ndée yu'u xí'ín ndó. **33**Ná koo Ndios, na xí'o ña koo vạ'a ini yo, xí'ín iin rá iin ndo'ó. Dión ná koo.

Ká'an Pablo ndisá'an xí'ín ñayuu né'e tá'an vạ'a xí'ín ná

16 ¹Natiin vạ'a ndó kị'o yó Febe, chị kosaá na noo ndéi ndó. Mií ná kúu na xínkuáchí noo na kúu kuendá Jesús ndéi chí ñoo Cencrea. ²Ta kónii ña kịan natiin vạ'a ndó na, chị kúu ná kuendá sato'o yo Jesús, chị kị'o dión kánian kee yó sa'á ña kúu yó ñayuu Ndios. Ta chindee ndó na xí'ín ndidaá ña'a xínño'ó ná, chị chindee ná dao ka na kúu kuendá Jesús, ta chindee ta'ani na yu'u.

³Ta ka'an ndo ndisá'an xí'ín Priscila, xí'ín Aquila, na kéchóon dáó xí'ín yu'u noo Cristo Jesús. ⁴Ta nị xị'o na mií ná ña kuu na sa'a yú'u, dá kakii. Ta o duu iin tó'ón yu'u ní náki'o ndiv'e noo ná, dión ta'ani na kúu kuendá Jesús, na kọ kúu na Israel, náki'o ta'ani na ndiv'e noo ná. ⁵Ta ka'an ta'ani ndó ndisá'an xí'ín na kúu kuendá Jesús ndítútí ve'e na.

Ta ka'an ta'ani ndó ndisá'an xí'ín ñani manii Epeneto, na mií noo nị kándisa to'on Jesús chí kuendá Acaya di'a.

⁶Ta ka'an ndo ndisá'an xí'ín kị'o yó María. Na yó'o kúu na ndí'í nda'o ini xínkuáchí noo Ndios tein mií ndó xaan.

7Ta ka'an ndo ndisá'án xí'ín ñani yō Andrónico xí'ín ñani yō Junias, tá'an rā kúú tá'an yu'u, ta ndi nduú rā nī sá ño'o xí'ín ve'e kaa sá'á to'on Jesús. Ta ká'an vā'a apóstol, nā né'e to'on Jesús, sa'a ndi nduú taa yó'o. Ta sá daá kándisa va ra Jesús, dá nī kándisa yu'u.

8Ta ka'an ndo ndisá'án xí'ín ñani yō Amplias, rā kúú ñani manī mií sá'á ñā kándisa dáó ndú sato'o yō Jesús.

9Ta ka'an ndo ndisá'án xí'ín ñani yō Urbano, rā kéchóon dáó xí'ín ndu'u noo Cristo Jesús. Ta ka'an ndo ndisá'án xí'ín ñani manī Estaquis.

10Ta ka'an ndo ndisá'án xí'ín ñani yō Apeles, ta náta'an ini Cristo xiní ñaá ná. Ta ka'an ndo ndisá'án xí'ín nā ve'e ñani yō Aristóbulo.

11Ta ka'an ndo ndisá'án xí'ín tá'in naní Herodión. Ta ka'an ndo ndisá'án xí'ín nā ve'e Narciso, tá'an nā ndíta ndaa xí'ín sato'o yō Jesús.

12Ta ka'an ndo ndisá'án xí'ín kī'o yō Trifena xí'ín kī'o yō Trifosa, tá'an nā kéchóon noo sato'o yō Jesús. Ta ka'an ndo ndisá'án xí'ín kī'o manī yō Pérsida, tá'an nā ndí'i ini kéchóon noo sato'o yō Jesús.

13Ta ka'an ndo ndisá'án xí'ín ñani yō Rufo, rā nī kaxi mií sato'o yō Jesús. Ta ka'an ta'ani ndó ndisá'án xí'ín naná rā, chí táto'on kī'o naná mií kúú ná, xiní.

14Ta ka'an ndo ndisá'án xí'ín ñani yō Asíncrito, xí'ín Flegonte, xí'ín Hermas, xí'ín Patrobas, xí'ín Hermes xí'ín dao ká nā kúú kuendá Jesús dáku'a xí'ín rá.

15Ta ka'an ndo ndisá'án xí'ín ñani yō Filólogo, xí'ín kī'o yō Julia, xí'ín

ñani yō Nereo, xí'ín kī'o ra, xí'ín kī'o yō Olimpás xí'ín ndidaá ká ñayuu Ndios dáku'a xí'ín ná.

16Ta viti chitó tá'an ndó noo ndo, ta ñā yó'o ná kakuu iin ñañó'ó ka'an tá'an ndó ndisá'án sá'á ñā kúú ndó kuendá Jesús. Ta natiin ndó ndisá'án ká'an ndidaá nā kúú kuendá Cristo ndéi iin rá iin xían.

17Ta seí nda'ávī noo ndo, ñani, ñā kaon koo ndó xí'ín rā kátoó ka'anda tá'an ñaá, tá'an rā kátoó dátūū ñā ndaa kándisa ndó. Vā'a kaa taó xóo ndó mií ndó noo rá. 18Dá chí taa yó'o kúú rā kō xínkuáchí ta'on noo sato'o yō Jesucristo, sava'a sa'a mií vá rá kée ra. Ta xí'ín to'on vitá xí'ín to'on ñóchí dándalí rā nā vitá ini.

19Ta ndéi kúú mií vá ká'an nā sa'a ndo ñā kúú ndó ñayuu seíd'o ndaa to'on Jesús, sá'á ñoó kádī nda'o inī sá'á ñā kée ndó dión. Ta kónī yu'u ñā ndichí koo ndó noo ñā ndaa, ta o sá ndíko ndo ñā kini. 20Ta Ndios, nā xí'o ñā koo vā'a ini yō, noón kúú nā kadī yachī ñā u'u tīxi sa'a ndo. Ta ná koo ñā manī xí'o Jesucristo, nā kúú sato'o yō, xí'ín iin rá iin ndó.

21Ta tánda'á ta'ani ñani yō Timoteo, tā kéchóon nduú xí'ín yu'u, ndisá'án kosaá noo ndo. Tá'an rā kúú tá'in naní Lucio, xí'ín Jasón, xí'ín Sosípater, tánda'á ta'ani ra ndisá'án kosaá noo ndo.

22Ta yu'u, rā naní Tercio, nī taai tuti yó'o kosaá noo ndo. Ta tánda'á ta'ani yu'u ndisá'án kosaá noo ndo, chí kándisa dáó yó sato'o yō Jesús.

23Ta ká'an ta'ani ñani yō Gayo ndisá'án xí'ín ndó. Roón kúú rā nī natiin vā'a yu'u ve'e ra, ta dión ta'ani kée ra xí'ín ndidaá ká nā kúú

kuendá Jesús. Ta ká'an ta'ani ñani
yọ Erasto, tẹ né'e vạ'a dỉ'ón ñoo
yó'o, ndisá'án xí'ín ndó. Ta ká'an
ta'ani ñani yọ Cuarto ndisá'án xí'ín
ndó. ²⁴Ná koo ña manị xí'o
Jesucristo, na kúú sato'o yọ, xí'ín
iin rá iin ndó. Dión ná koo.

**Kị'o di'a dándí'i Pablo tọ'on ká'an na
noo tuti yó'o**

²⁵Ió choon noo ndá'a Ndios ña
kendakí ná ndọ'ó xí'ín tọ'on vạ'a
dána'i sa'a Jesucristo. Ta tọ'on
vạ'a yó'o kúú mií mií ña nị na'a

Ndios noo yọ, tá'an ña nị sa káa
de'é nda rá kọ ñá'a kava'a ñayuu
yó'o. ²⁶Tído viti kían nị na'a na ñá
noo yọ. Ta nị taa profeta ña noo
tuti iị Ndios tátọ'on kị'o nị sa'anda
Ndios, na daá ió kuií, choon noo
ná kee na. Ta viti nị dasa tọ'on
sa'án noo ndidaá ñayuu, dá ná
kandísa naan, ta ná kee na choon
sa'ándáan. ²⁷Sa'a ñoó ná natiin na
kúú iin tó'ón dinị Ndios, na kúú
Ndios ndịchí, ñaño'ó sa'a
Jesucristo ndidaá tá'an kuu. Dión
ná koo.

To'on yó'o kían mií noó nì taa San Pablo nì sa'an noó na ñoo Corinto

Ká'an Pablo ndisá'án

1 ¹Yu'u kúú Pablo, na nì nakana Ndios kakuu iin apóstol Jesucristo, dá kane'i to'on na, tátò'on kì'o kónì mií Ndios. Ta yu'u xí'ín ñani yò Sóstenes ²ká'an ndu ndisá'án xí'ín ndo'ó, na kúú ñayuu Ndios ndéi ñoo Corinto, ndo'ó na nì nduvii Ndios sa'a á ña nì kee Cristo Jesús, ta nì kana na ndo'ó ña kakuu ndó ñayuu mií ná, ta dión ta'ani nì kee na xí'ín ñayuu ndéi ndidaá kúú xíán, na nákonì ña sato'o na kúú Jesucristo, na kúú sato'o na xí'ín sato'o yò. ³Ta mií tatá yò Ndios xí'ín sato'o yò Jesucristo ná kee ña manì xí'ín ndó, ta nakì'o na ña koo va'a ini ndo.

Nákì'o Pablo ndivé'e sa'a á ña nì xì'o oon Ndios noó ñayuu ñoo, dá ná katì'a na kechóon na noó ná

⁴Ta daá kuití vá náki'o yu'u ndivé'e noó tatá yò Ndios sa'a ndo'ó, sa'a ndidaá kúú ña manì ña kían nì xì'o oon na noó ndo sa'a Cristo Jesús. ⁵Dá chì nì keukíká Ndios ndo'ó noó ndidaá ña'a sa'a á ña nì kee Jesús, chì nì keukíká ná ndo'ó xí'ín to'on ká'an ndo, xí'ín ña koo ndichí cháá ka ndo xí'ín to'on na. ⁶Ta ñoo kían ná'a ña miían ndaa

ndíta ndaa ndo xí'ín to'on va'a nì seídó'o ndó sa'a Cristo. ⁷Sa'a á ñoo nì iin tó'on ña'a o kámanì noó ndo, dá katì'a ndó kee ndó choon Ndios xíán nani ndáti ndó kasandaá kuú na'a noó sato'o yò Jesucristo. ⁸Ta mií tatá Ndios kúú na chindeé ndo'ó, dá kandita toon ndó xí'ín ná nda noó ndí'i, dá kían nì iin tó'on ta'on kuáchi o kóo satá ndo tá ná kasandaá kuú nandió koo tuku Jesucristo, na kúú sato'o yò, kasaa na. ⁹Iin na ndaa kúú Ndios, ta mií ná kúú na nì nakana ndo'ó ña kandita ndó xí'ín de'e na Jesucristo, na kúú sato'o yò.

Ko vá'a ña tá'anda tá'an na kúú kuendá Jesús

¹⁰Seí nda'avíjì noó ndo'ó, ñani miíjì, xí'ín kuú sato'o yò Jesucristo ña iin tó'on ná kakuu ña nákanì ini ndo, ta ná dá'a nì ka'anda tá'an ndó. Nóchí kandeì ndó, iin tó'on ná kakuu ñaxintónì ndo, ta iin tó'on ná kakuu ña nákanì ini ndo. ¹¹Chì nì kátónì iniì, ñani, nì kee na ve'e Cloé, ña naá tá'an ndó noó ña kándisa ndó. ¹²Dión ká'ín xí'ín ndó, dá chì dao ndó kaá ña kúú ndó kuendá Pablo, ta dao ka ndo kaá ña kúú ndó kuendá Apolos, ta dao ka ndo kaá ña kúú ndó kuendá Cefas,

ta dao ka ndo kaá ña kúu ndó kuendá Cristo. ¹³¿Á kua'a vá nì ta'anda Cristo, xiní ndo? ¿Á nì sarkaa Pablo ndika cruz, xiní ndo? O, ¿á xí'ín kuu yu'u nì sodo ndúta ndo'ó, ká'án ndó? ¹⁴Nákì'oi ndivé'e noo Ndios chí ni iin tó'ón ndó kó ní dákodo ndúta yu'u, sava'a Crispo xí'ín Gayo va kúu ra nì dákodo ndúta yu'u. ¹⁵Sa'a'á ñoó ni iin ñayuu o kúu kaa ña nì sodo ndúta ná xí'ín kuu yú'u. ¹⁶Ta nì dákodo ndúta ta'anii nà ve'e Estéfanos, tído kó ndúsaa inií á ió dao ka nà nì dákodo ndútaí. ¹⁷Dá chí kó ní sa'ándá Cristo choon nooí ña dákodo ndútaí ndo'ó, di'a nì xí'í na choon nooí ña dána'i to'on va'a na. Ta kó ndúkú ta'on yu'u to'on ndichí daxino inií ndo'ó, chí kó kónii kenóoi ña nì kee Cristo tá nì xí'í nà sa'a yó ndika cruz.

Jesucristo kúu ndée mií Ndios xí'ín ña ndichí mií ná

¹⁸Dá chí to'on va'a ña ká'an sa'a ña nì xí'í Cristo ndika cruz kían diki noo nà kua'an naá. Tído noo yóó, nà nì'í ña káki, to'on yó'o kúu ndée mií Ndios ña dákaki ñaá. ¹⁹Dá chí di'a ká'an tuti ií Ndios:

Dánaa vai ña ndichí taa,
ta kañó'í ñaxintóni ñayuu
kándaq ini.

²⁰Sa'a'á ñoó, ¿ndi ndó'o nà kómí ña ndichí viti, tá dáá? Ta, ¿ndi ndó'o nà dakuá'a ña ndichí? Ta, ¿ndi ndó'o nà ká'an to'on ndichí ió ñayuu yó'o? ¿Á kó ná'a ta'on ndó ña nì kenóo Ndios ña ndichí ió ñayuu yó'o? ²¹Ta xí'ín ña ndichí kómí Ndios nì chikaa ini nà ña o kásandaá ñayuu kana'a ná mií Ndios xí'ín ña ndichí ñayuu yó'o.

Di'a nì nata'an ini mií Ndios dákaki na ñayuu kándísa to'on dána'a ndu, va'ará to'on diki va kían noo dao ka ñayuu.

²²Ta nà Israel kúu nà xíka iin ña ndato, dá kandía na, ta nà griego kúu nà ndúkú to'on ndichí, dá kandía na. ²³Tído ndu'u kúu nà dána'a sa'a Cristo, nà nì xí'í ndika cruz. Ta to'on yó'o kían dár'u'u nà Israel, ta kían to'on diki noo nà griego. ²⁴Tído noo ñayuu nì nakana mií Ndios, á mií ná kúu ná nà Israel, o á mií ná kúu ná nà griego, Jesucristo kúu ndée mií Ndios xí'ín ña ndichí mií ná. ²⁵Dá chí to'on Ndios, ña chinaní ñayuu kúu to'on diki, ña ndichí cháá ká kían o duyú ña ndichí kómí nà ndéi ñayuu yó'o. Ta ña'a Ndios, ña ká'án ñayuu kúu ña vitá cháá ká, di'a ña'a ndakí cháá ká kían o duyú ña ndakí noo ñayuu.

²⁶Sa'a'á ñoó, kande'é ndó, ñani, chí tá nì nakana Ndios ndo'ó xoo mií ná, cháá vá ndó nì sa kuu ñayuu ndichí noo ñayuu ndéi ñayuu yó'o, ta cháá ta'ani ndó nì sa kuu ñayuu né'e choon, ta cháá ta'ani ndó nì sa kuu de'e nà kuiká ndaya'i.

²⁷Chí nì kaxi Ndios ñayuu xixi noo ñayuu ndéi ñayuu yó'o, dá kenóo na ñayuu kaá ndichí. Ta nì kaxi ta'ani na ñayuu kó ndakí noo ñayuu ndéi ñayuu yó'o, dá kenóo na ñayuu kaá ndakí. ²⁸Ta nì kaxi ta'ani na ñayuu nóo xí'ín ñayuu kó ndaya'i noo ñayuu ndéi ñayuu yó'o, xí'ín nà koo ña'a kúu, dá dátúú ná ña ndaya'i ñayuu yó'o. ²⁹Kí'o dión nì kee Ndios, dá kían ni iin tó'ón ñayuu ná o kúu chindaya'i mií noo ná.

30Ta mií Ndios kúú nà nì xì'o ña nì nduu yó ñayuu Cristo Jesús, ta sa'a Cristo nì xì'o na ña ndichí noo yó, xí'ín ña kandoo vii yó noo ná, xí'ín ña koo vii yó, xí'ín ña kàki yó tìxi ndá'a kuachi yó. **31**Kì'o dión nì kee Ndios, dá chî kî'o di'a va ká'an tuti iì ná: "Tá'an nà ká'an kuryíí, kánian kuryíí ná sa'a ña nì kee sato'o yó Ndios sa'a ná."

Dána'a Pablo sa'a ña nì xì'i Jesucristo ndika cruz sa'a yó

2¹Sa'a ñoo, ñani, tá nì saai noo ndéi ndó nì daná'i to'on nì nì'í noo mií Ndios, kò ní kéchóoin to'on táyíí o to'on ndichí. **2**Chî nì chikaa iniñi dána'i noo ndo sava'a sa'a Jesucristo, xí'ín sa'a ña nì kee na sa'a yó ndika cruz. **3**Tá nì sa ioi xí'ín ndó, nda'í va nì sa ioi, ta nì sa ndei ñino nda'oi ña yu'íí. **4**Ta kò ní ndúkúí to'on luu, ña kána ñaxintóni taa ñayuu yó'o ka'in xí'ín ndó, dá xino ini ndo. Chî di'a nì na'a mií Espiritu iì Ndios ndée kómí ná tein ña nì daná'i noo ndo. **5**Dión dá kían ná dá'a ni kandeé iní ndo Jesús kee ña ndichí ió ñayuu yó'o, di'a kandeé iní ndo ná kee ndée Ndios.

Kómí yó Espiritu iì Ndios

6Tído ndu'u kúú nà ká'an to'on ndichí xí'ín nà ndíta nì sisa xí'ín ña kándisa na, tído to'on ndichí yó'o, kò kían to'on ndichí kómí nà kúú kuendá ñayuu yó'o, ta kò kían to'on ndichí dándáki taa né'e choon ñayuu yó'o, tá'an rā sa kua'an naá vá. **7**Tído ndu'u kúú nà ká'an sa'a to'on ndichí, ña ná'a iin tó'on míí Ndios, tá'an ña sa káa de'é. Ta ña ndichí yó'o kían ña nì chikaa ini mií

ná kee na tá kò ñá'a kava'a na ñayuu yó'o, dá ná kuu natiin yó ñaño'ó kî'o na noo yó. **8**Ta nì iin tó'on taa né'e choon ñayuu yó'o kò ní xì'o kuendá sa'a ña ndichí yó'o, dá chî tá nì xì'o ra kuendá sa'an, dá kían o chírkāa ta'on ra sato'o yó Jesús, nà kómí ndidaa ñaño'ó, ndika cruz, ní kúu. **9**Chî di'a ká'an tuti iì Ndios:

Tá'an ña'a kò ní xiní ñayuu xí'ín noo ná,
xí'ín ña kò ní seídó'o na,
xí'ín ña nì iin kuu kò ní nákani ini nio ná sa'a,
ñoó kían nì kenduu Ndios kî'o na noo ñayuu kóni ñaa.

10Tído ndidaa kúú ña yó'o kían nì na'a Ndios noo yó nì kee Espiritu iì míí ná. Chî Espiritu ná kúú nà ndé'é va'a ndidaa kúú ña'a, va'ará nda maá ini nio Ndios kían.

11Ta, ¿ndá yoo kúú iin taa ná'a ndi nákani ini iin ka taa? Sava'a iin tó'on espíritu nákaa ini rā kían ná'a ndí kían nákani ini rā. Ta dión ta'ani, ni iin tó'on ta'on ñayuu kò ná'a ndi nákani ini Ndios, sava'a iin tó'on Espiritu mií vá ná ná'a ndí kían nákani ini nā. **12**Ta yóó kúú nà kò ní nátiin ta'on yó espíritu kómí nà kúú kuendá ñayuu yó'o. Di'a nì natiin yó Espiritu nì kii noo míí Ndios, dá kuu kandaá ini yó ndí kían kúú ña va'a nì xì'o Ndios noo yó. **13**Ta sa'a ndidaa kúú ña'a yó'o ká'an ndu, tído kò ká'an ta'on ndu tátotoon kî'o dána'a nà kómí ña ndichí ñayuu yó'o. Di'a dána'a ndu xí'ín to'on nì daná'a Espiritu iì Ndios noo ndú, chî dána'a ndu to'on nì kii noo Espiritu Ndios noo nà kómí Espiritu ná.

14Ta ñayuu ko kómí Espíritu iì Ndios, o kúu ta'on natiin na ña dána'a Espíritu iì Ndios, dá chî ñîkî va kían noo ná. Ta o kúu ta'on katónî ini na ñá. Dá chî sava'a na kómí Espíritu iì Ndios kúu na kuu kandaá ini sa'án. **15**Ta ñayuu kómí Espíritu Ndios kúu na keyíko va'a sa'a ndidaá ña'a, ta ko iin ta'on kuu keyíko sa'a ná. **16**Chî di'a kaá tuti iì Ndios: “¿Ndá yoo kandeé kana'á ndí kían nákanî ini sato'o yo Ndios? ¿Ndá yoo katî'a dána'a noo ná?” Tído yóo kúu na kómí ñaxintónî Cristo.

Kéchóon nduú Pablo xí'ín Apolos noo Ndios

3 **1**Tído ko ní kúu ta'on dána'î noo ndo'ó, ñani, tátò'on kî'o dána'î noo ñayuu kómí Espíritu iì Ndios. Di'a nî ñaná'î noo ndo tátò'on kî'o dána'î noo ñayuu kée ña kónî ñîî ná, chî tátò'on takuálî vá kúu ndó noo to'on Cristo. **2**Sa'á ñogó nî xî'oi lechî va nî xî'î ndó tátò'on kî'o kée na xí'ín takuálî, dá chî o kúu keí xî ña seí na yatá. Ta kî'o dión ta'ani ndó'o ndo'ó, dá chî ko ní kúu ta'on natiin ndó ña ndîchî cháá ka sa'a Ndios, ta nda viti o kúu iì vá natiin ndóan. **3**Dá chî kée iì vá ndó ña kónî ñîî ndo, dá chî ió iì vá ña u'u ini ndo, ta naá tá'an iì vá ndó, ta sa'ándá tá'an iì vá ndó. ¿Á ko ná'á ta'on ndó ña ña yó'o ná'a ña kúu ndó ñayuu kée ña kónî ñîî, ta ná'a ta'anian ña kée ndó tátò'on kée ñayuu ko ná'á Ndios? **4**Dá chî tá ká'an ndo ña kúu ndó kuendá Pablo, o ká'an ndo ña kúu ndó kuendá Apolos, ¿á ko ná'á ta'on ndó ña ña yó'o ná'a ña kúu ndó ñayuu kée ña kónî ñîî?

5Ta, ¿ndí kían kúu Pablo, ká'an ndó? Ta, ¿ndí kían kúu Apolos, ká'an ndó? Chî sava'a na kéchóon noo Ndios oon va kúu ndu'u, ta nî ñaná'a ndu noo ndo, dá nî kándisa ndó. Chî iin rá iin ndu kée choon nî xî'o sato'o yo Ndios noo ndú. **6**Yu'u kúu ra nî nî'î choon ña chî'î tata, ta Apolos nî nî'î choon ña ko'oni naan. Tído mií vá Ndios kúu na dákuá'anoan. **7**Sa'á ñogó nî ña'a ko kúu ta nî chî'î tata, nî ra nî so'onian, sava'a Ndios vá kúu na ndáya'î, chî mií ná kúu na dákuá'anoan. **8**Iin nóo vá ndáya'î ta nî chî'î tata, xí'ín ra nî so'onian, va'ará iin rá iin ra nátiin ya'î tátò'on kî'o káa choon nî kee ra. **9**Chî ndu'u kúu ra kéchóon noo choon Ndios, ta ndo'ó kúu tátò'on ño'ó xítî noo ná, ta kúu ta'ani ndó tátò'on kî'o iin ve'e, ña nákaá na káva'a na.

10Ta sa'á ña manî nî kee Ndios xí'ín, sa'á ñogó kúu tátò'on iin na tî'a káva'a ve'e, chî nî chindú'î sa'án. Ta dao ka na kúu na dáxinoan. Sa'á ñogó kánian kandaá iin rá iin na choon kée na, dá kandoo va'an. **11**Dá chî ko iin ka kuu chindu'u iin ka sa'a ve'e noo ña sa kándu'u, chî sa'a ve'e ñoo kúu mií Jesucristo. **12**Ta sata sa'a ve'e yó'o kuu va ndane'e na iin ve'e xí'ín oro, o plata, o xí'ín yuu luu ndáa, o xí'ín yító, o xí'ín ñogó te'í'í, o xí'ín ra itá tirió. **13**Tído iin rá iin choon kían ná'a miíán á choon va'a kían o koó. Chî tá ná kasandaá kuu keyíko Ndios sa'án, dá kandaá inio ndi ndo'an kee ño'ó kéjî. Ta dión keean xí'ín iin rá iin choon, dá chî ño'ó kéjî kían korndodó ñaá. **14**Tá koó ña'a ndo'o ña nî káva'a na sata

sa'a ve'e ñoó, dá kían natiin na ya'i sa'a choon ni kee na. ¹⁵Tído tá ná kej ña ni kava'a na, dá kían naá óon va choon ni kee na. Ta va'ará ná káki na, tído ndo'o nio ná táto'on ki'o ndó'o na yá'a noo ño'ó kéj.

¹⁶¿Á kọ ná'á ta'on ndo'ó ña kúú ndó ve'e ño'o Ndios, ta Espíritu ná ió ini ndo? ¹⁷Tá ió iin káa ñayuu ndúkú dánaa na ve'e ño'o Ndios, dá kían dánaa vá ñaá Ndios, chī ve'e ño'o iī Ndios vá kúú ndo'ó.

¹⁸Q sa dánda'í ndo mií ndó, chī tá ká'an dao ndo'ó ña kúú ndó na ndichí xí'in ña ndichí ió ñayuu yó'o, dá kían va'a cháá ká kee ndó mií ndó kakuu ndó ñayuu kọ ndichí xí'in ña ndichí yó'o, dá kían kasandaá ndo kakuu ndó ñayuu ndichí noo Ndios. ¹⁹Dá chī ña ndichí ió ñayuu yó'o kían iin ña'a kọ chóon noo Ndios. Chī di'a va ká'an tuti iī Ndios: "Nátiin Ndios tá ndichí tein ña mañá kée ra." ²⁰Ta ká'an ta'anian di'a: "Ná'á vá Ndios ña nákanini tá ndichí, ña kían ña kọ chóon", kaáan. ²¹Sa'a ñoó ná dá'a ni chindaya'i ndó mií ndó sa'a ña ndíta ndó xí'in taa yó'o o taa káa, chī ndidaa vá ña'a kúú ña'a mií ndó. ²²Sa'a ñoó Pablo, xí'in Apolos, xí'in Cefas, xí'in ñayuu yó'o, xí'in ña takí yọ, xí'in ña kuu yọ, xí'in ña ndó'o yó viti, xí'in ña vei ndo'o yó chí noo, ndidaa kúú vá ña yó'o kúú ña'a mií ndó. ²³Ta ndo'ó kúú kuendá Cristo, ta Cristo kúú kuendá Ndios.

Ká'an Pablo sa'a ndidaa ña'a ni kee na sa'a na kúú kuendá Jesús ndéi ñoo Corinto

4 ¹Sa'a ñoó kánian kee ndó kuendá ña kúú ndu'u taa

kéchóon noo Cristo, ta ni natiin ndu choon ña kían dána'a ndu sa'a ña ná'á iin tó'on mií Ndios. ²Ta ndidaa na ni natiin iin choon, miían ndúsa kánian na'a na mií ná ña kéndaa na choon ni natiin na. ³Ta kọ né'e tandinii á keyíko ndo sa'a ña kéei, o á taa né'e choon ná keyíko sa'a ña. Ta ni mií yu'u kọ keyíko sa'a ña kéei. ⁴Ta va'ará kọ nákanini kuáchī iniñi noo ña kéei, tído ña yó'o kọ kóni kaa ña ni keva'i noo Ndios. Dá chī na keyíko ndaa sa'í kúú sato'o yọ Ndios. ⁵Sa'a ñoó ná dá'a ni chindaa noo ndo keyíko ndo sa'a ña kée ni iin ñayuu. Kandati ndó nda ná nandió kọ na kúú sato'o yọ Jesús, chī noón kúú na dánátuu ndidaa kúú ña'a ni kede'é yọ. Ta dánátuu ta'ani na ña nákanini ini yọ, dá natiin iin rá iin yó ñaño'ó kánian ni'i yọ noo Ndios.

⁶Ñani, ni ka'in sa'a ndidaa ña kée mií xí'in ña kée Apolos sa'a ña kúú ini ndu sa'a ndo, dá kían kande'é ndó táto'on ki'o kée ndu, dá katī'a ndó kee ndó táto'on ki'o sa'ándá tuti iī Ndios choon, dá kían ná dá'a ká ni chindaya'i ndó dao na dána'a noo ndo, ta kenóo ndó dao ká na. ⁷Ta, ¿ndá yoo kúú ndó, xiní ndo? Ta, ¿ndí kían ió noo ndo, ña kían kọ ní xí'o Ndios noo ndo? Ni ña'a va. Ta sa'a ña ni ni'i óon ndóan, sa'a ñoó, ¿ndiva'a chindaya'i ndó mií ndó ña ká'an ndo ña kọ ní ni'i ndóan, tá dáá?

⁸Ká'an ndó ña ni iin ña'a kọ kámanini noo ndo, ta ká'an ndó ña kuíká ndó xí'in ña'a Ndios, ta ká'an ndó ña kúú ndó rey, ta kọ ká choon kúú ndó ndu'u. Tído ndéé ká vían va'a tá miían ndaa ndisa kúú

ndó rey, dá kían ni'i ta'ani ndu ña dándáki nduú ndu'u xí'ín ndó.

⁹Chì ká'án yu'u ña nda sata kuí ni chikata Ndios ndu'u, na kúú apóstol. Chì ndó'o ndu'u tátò'on kị'o ndó'o ra ni ta'anda choon ña kuu. Ta kúú ndu'u tátò'on ñayuu ná'a diki ñayuu yó'o, noo ángel xí'ín noo ñayuu. ¹⁰Ta ndu'u kúú ñayuu xixi noo ñayuu sa'á ña dána'a ndu sa'a Cristo. Tído ndo'ó, kée ndó míí ndó ña kúú ndó na ndichí sa'a Cristo. Ta ndu'u kúú na vitá ini noo ndo'ó, tído ndo'ó kúú na ndakí. Ta ndo'ó kúú na ió ñaño'ó, ta ndu'u kúú ra koó ñaño'ó, xiní ndo. ¹¹Ta nda viti nda'í kuíko ndu'u, ta nda'í íchì ini ndu, ta ko ní'i ndú dá'on kandixi ndu. Ta kéndava'a ñayuu xí'ín ndú, ta ni ve'e ndu koó. ¹²Ta kuitá ndu kéchóon ndu xí'ín ndá'a míí ndú. Ta ká'an ndava'a ñayuu xí'ín ndú, tído ndu'u, xíkà ndu ña va'a sa'a ná noo Ndios. Ta kéndava'a na xí'ín ndu'u, tído xí'o ndeé vá ini ndu. ¹³Chínani kini na ndu'u, tído luu ká'an ndu xí'ín ná. Ta ni kasandaá ndu kúú ndú tátò'on xe'e, chì nda viti kée na xí'ín ndu'u tátò'on kị'o kée na xí'ín ña ko chóon.

¹⁴Ta ko táai ña yó'o kosaa noo ndo, dá kaka'an noo ndo. Di'a táai ña kosaa noo ndo, chì kónijì ka'an ni'inii noo ndo, chì kúú ndó tátò'on de'e maníí. ¹⁵Ta va'ará ná kakomí ndó tátò'on uxí mil ta dána'a noo ndo sa'a Cristo, tído iin tó'on vá kúú tatá ndo. Ta yu'u kúú tatá ndo, chì ni daná'i noo ndo ña kúú to'on va'a ña ká'an sa'a Cristo Jesús, ta ni kándisa ndóan. ¹⁶Sa'á ñoó seí nda'áví noo ndo ña kee ndó tátò'on kị'o kée mííí.

¹⁷Sa'á ñoó ni tanda'a yu'u Timoteo kosaa xí noo ndéi ndó. Ta kúú xí tátò'on de'e maníí, ta iin ndaa xí xí'ín sato'o yo Ndios. Ta míí xí dándusaa ini ndo tátò'on kị'o kée yu'u sa'á ña kándísai Cristo, ta kị'o dión dána'i noo na kúú kuendá Jesús ndéi iin rá iin xián noo yá'i kua'ín. ¹⁸Ta ió dao ndó ni kasá'a kée ndó míí ndó ña kúú ndó na ndáya'i, chì ká'án ndó ña o sáa kaj noo ndéi ndó xaan. ¹⁹Tído yachì nda'o saaj koto ni'ini ndo'ó tá kị'o dión kóni sato'o yo Ndios, dá ná kandaaj inij á miían ndaa ndisa kómí na chíndaya'i míí ñóó ndée Ndios, o to'on ká'an oon va na kían. ²⁰Dá chì tá ñó'o yó tixi ndá'a Ndios, ko kían ña ka'an oon yó, chì kían ña kómí ndisa yó ndée ná. ²¹¿Ndá kían kóni ndo? ¿Á kóni ndo ña saaj dánanii ndo'ó, o á kóni ndo ña saaj xí'ín ña kú'u inij sa'a ndo, ta xí'ín ña kueé inij?

Sa'ándá Pablo choon noo ñayuu ñoó ña taó xóo na taa ni kee kuachi kini

5 ¹Miían ndaa ni ni'i tó'in ña tein míí ndó xaan nákaa iin taa kée kuachi ka'an noo. Ta kuachi kini nda'o kían yó'o, chì ni ñayuu ko ná'a Ndios ko kée tátò'on kị'o kée taa xaan, chì kídì ra xí'ín naná ke'en ra. ²Tído ndo'ó kúú ra kúryí iij vá ndó. ¿Á ko ná'a ndó ña kánian kunda'í va ini ndo, dá taó ndo ta kée kuachi ñoó tein míí ndó xaan? ³Ta va'ará koó yu'u ió xí'ín ndó xaan, tído kee ndó kuendá ña ió ñaxintónij xí'ín ndó. Ta sa'á ña kían tátò'on kị'o iói xí'ín ndó, sa'á ñoó sa ni keyíkoj sa'á ña kini ni kee taa xaan. ⁴Ta xí'ín kuu sato'o yo

Jesucristo nataka ndo, ta kee ndo kuenda ña iói xí'in ndó, ta xí'in ndée sato'o yo Jesucristo 5nakí'o ndó taa xaan noo ndá'a ña u'u, dá ná ndo'o nio rá, dá ná naá ña kini kátoó ñi rá, dá káki nio rá tá ná kasandaá kuu nandio koo tuku sato'o yo Jesús kasaa na.

6Sa'a ñoo ko vá'a ta'on ña kuryí ndó. ¿Á ko ná'a ta'on ndó ña xí'in lú'u chí'í vá levadura, ta kúu dákuíta tachí vaan iin tu'u yusa káva'a pan? 7Sa'a ñoo nduvii ndo mii ndó noo kuachi kée ra, chí kían táto'on levadura dátúúán ndó'o, dá kakuu ndó táto'on yusa saá, ña ko ní kí'in tá'an xí'in levadura. Dá chí Cristo kúu táto'on léko sa'áni na Israel kéká'ano na víko pascua, chí nì dokó ná mii ná sa'a yo. 8Sa'a ñoo ná kéká'ano yó víko pascua miía, ta ná dá'a ni kechóon yó levadura, ña kúu ña kini xí'in ña ko vá'a. Di'a ná kechóon yó pan, ña ko ní kí'in tá'an xí'in levadura, ña kúu ña kée yó ña ndaa xí'in ndino'o ini yo.

9Ta noo iin ka tuti nì tanda'í kosaa noo ndo ká'an ña o sa káne'e tá'an ka ndo xí'in ñayuu kée kuachi xí'in na ko kúu yí ná o ñadi'í na.

10Tído ko kóni kaaan ña kankuei xoo ndó tein ñayuu ko ná'a Ndios kée kuachi xí'in na ko kúu yí ná o ñadi'í na, xí'in na kátoó kakomí ña'a dao ka ñayuu, xí'in na kí'in kuí'íná, xí'in na ndáño'o yokó. Dá chí miián ndúsa kánian kankuei va ndó ñayuu yó'o, dá kandeé ndó kankuei ndó tein na. 11Tído tuti nì tanda'í kosaa noo ndo ká'an ña o sa káne'e tá'an ndó xí'in ñayuu ká'an kúu kuenda Jesús tá kée na kuachi xí'in na ko kúu yí ná o ñadi'í na, o

tá kátoó na kakomí ná ña'a dao ka ñayuu, o tá ndáño'o na yokó, o tá kúu ná na to'ón, o tá xí'í na, o tá kí'in kuí'íná ná. Ta ni o sa kóo ini ndo kasá'an ndó xí'in ná. 12Chí, ¿ndí kían kúu yu'u ña keyíko sa'a ñayuu ko náta dakuá'a xí'a? Tído, ¿á ko ná'a ndó ña kánian keyíko yo sa'a na dakuá'a dáo xí'a? 13Chí ñayuu ko náta dakuá'a xí'a, mii Ndios kúu na keyíko sa'a ná. Sa'a ñoo taó ndo taa kée kuachi nákaa tein ndó xaan ná ko'on ra.

Ná dá'a ni ko'on ndo noo ta né'e choon tá ndó'o ndó tandó'o tein mii ndó

6 1¿Á ko ná'a ndó ña tá naá iin káa ndó xí'in iin ñani ndo, na kúu kuenda Jesús, ko vá'a ta'on kée ndó tá ná ko'on ndo noo taa né'e choon ñayuu yó'o ka'an kuachi ndó sa'a ñani ndo? ¿Ndiva'a ko ká'an di'a ndó xí'in na kúu ñayuu Ndios, dá keyíko na sa'a ndo? 2¿Á ko ná'a ta'on ndo'o ña kasandaá iin kuu, dá ni'í yóo, na kúu ñayuu Ndios, ña keyíko yo sa'a ndidaá ñayuu? Ta sa'a ña ni'í ndo ña keyíko ndo sa'a ñayuu, sa'a ñoo, ¿ndiva'a o kúu keyíko mii ndó tandó'o leé ndó'o mii ndó xaan, tá dáa? 3¿Á ko ná'a ta'on ndo'o ña nda ángel ndéi induu keyíko yó sa'a? ¿Á ko ná'a ta'on ndó ña ió choon ña keyíko yo sa'a ña ndó'o yó ñayuu yó'o? 4Sa'a ñoo, tá ndó'o ndó tandó'o ñayuu yó'o, ¿ndiva'a kua'an ndo noo ra né'e choon, tá'an ra ko sa'áni mii sa'a ña'a Ndios? 5Ndidaá kúu ña yó'o ká'in xí'in ndó, dá ná koo cháá ña ka'an noo ndo. ¿Á koó ví iin ta ndichí tein mii ndó xaan kuu keyíko

sa'a ndo tá naá iin ñani ndo xí'ín iin ka na? ⁶Chị di'a iin kúú mií ndó, na kúú kuendá Jesús xaan, naá tá'an ndó, ta né'e tá'an ndó kua'an ndo keyíko sa'a ndo noo taa né'e choon, tá'an ra ko ná'á Ndios.

⁷Ta sa'a ña naá tá'an mií ndó, sa'a ñoó ná'a ndo mií ndó ña ko ndíta ndaa ndo xí'ín Ndios. ¿Ndiva'a ko xí'o ndeé ní iní ndo tá kéndava'a na xí'ín ndó? Ta, ¿ndiva'a ko xí'o ndeé ní iní ndo tá kí'ín kuí'íná ná ndo'ó? ⁸Tído di'a kéndava'a ndó xí'ín ñani ndo, na kúú kuendá Jesús, ta kí'ín kuí'íná ndó na.

⁹Á ko ná'á ta'on ndó ña o ndú'u ta'on ñayuu kinni noo dándáki Ndios? O sa dándá'í ndo mií ndó, chí o ndú'u na kátoó kudí xí'ín ndi ndáa mií vá ñayuu noo ió Ndios, ni na ndáño'o yoko, ni na kídí xí'ín na ko kúú yíí ná o ñadi'í na, ni ra kídí xí'ín taa xí'ín rá, ni ñá'a kídí xí'ín ñá'a xí'ín, ¹⁰ni na kuí'íná, ni na kátoó téi di'ón, ni na xí'i, ni na kini ká'an, ni na maña o ndú'u noo dándáki Ndios. ¹¹Ndidaá ña yó'o ni sa kee dao ndo'ó tá sata, tído sa ni nduvii va ndó noo Ndios viti, ta ni xí'o na ña koo vii ndo, ta ni kandoo vii ndo noo Ndios sa'a ña kándéé iní ndo sato'o yo Jesús, xí'ín sa'a ña ni natiin ndó Espiritu i Ndios.

Ná dá'a ni kee ndó kuachi xí'ín na ko kúú yíí ndo o ñadi'í ndo

¹²Ndidaá vá ña'a kuu kee yó, tído o dúú ndidaá ña k'i'o ña va'a noo yo. Ndidaá vá ña'a kuu kee yó, tído ná o kí'o yó mií yó noo ni iin ña'a ña dándákian yó. ¹³Ni kava'a Ndios ña'a kaxíó kaño'o tixíó, ta ni kava'a tii yó ña kaño'o ña'a kaxíó, tído ndi

nduu vaan dánaá na. Tído ko ní káva'a na ñíi yo ña kían kudí yo xí'ín ndi ndáa mií vá ñayuu. Chí di'a ni káva'a na ñíi yo, dá koni kuáchí yó noo mií ná, ta mií ná kúú sato'o ñíi yo. ¹⁴Chí Ndios, na ni danátaki sato'o yo Jesús, noón ta'ani kúú na dánátaki yó xí'ín ndée ná.

¹⁵Á ko ná'á ta'on ndó ña ñíi ndo kúú kuendá Cristo? Sa'a ñoó, á kuu ko'o xí'ín ñíi yo, ña kúú kuendá Cristo, ta dákí'ín tá'an yóan xí'ín ñíi iin ñá'a díko míi noo taa? Koó, o kúú ta'on. ¹⁶Á ko ná'á ta'on ndó ña tá ni naki'ín tá'an ñíi iin taa xí'ín ñá'a díko míi, dá kían ni nduu na iin tó'ón vá? Dá chí di'a ká'an tuti i Ndios: "Tá ni naki'ín tá'an iin taa xí'ín iin ñá'a, dá kían ni nduu na iin tó'ón vá." ¹⁷Tído na ni naki'o mií noo sato'o yo Jesús, dión ni nduu na iin tó'ón xí'ín ná.

¹⁸Kuino kíí ndo noo ña kátoó ndo kudí ndo xí'ín na ko kúú ñadi'í ndo o yíí ndo. Dá chí ndidaá ka kuachi kée ñayuu ko kían kuachi kée na xí'ín ñíi míi ná, tído na kée kuachi xí'ín na ko kúú yíí ná o ñadi'í na, noón kúú na yá'a kée kuachi xí'ín ñíi míi ná.

¹⁹Chí, á ko ná'á ta'on ndó ña yikí koño ndo kúú ve'e ño'o noo ió Espiritu i Ndios? Chí ió na ini ndo, chí ni natiin ndó na noo Ndios. Sa'a ñoó ko dándáki ka ndo mií ndó, ²⁰dá chí ya'i nda'o ni chiya'i Ndios sa'a ndo. Sa'a ñoó keká'ano ndó Ndios xí'ín ñíi ndo, xí'ín espíritu ndo, chí ña'a Ndios kían.

Ká'an ni'ini Pablo noo ñayuu sa'a ndí kían kee na tá tánda'a ná

7 ¹Ta viti kían ko'in kastó'in xí'ín ndó sa'a ña ni ndato'ón ndó

yu'u noo tuti ni tanda'a ndó ni kii nooí, á ña va'a cháá ka kían ña ná o tanda'a taa xí'in ñá'a. ²Tído sa'a á ña ióan ya'a ndó kee ndó kuachi xí'in na ko kúu yí ndo o ñadi'í ndo, sa'a á ñoó va'a cháá ka ná koo ñadi'í iin rá iin ndó, ta iin rá iin na ñá'a ná koo yí ná. ³Ta iin rá iin taa kánian kudi nduu ra xí'in ñadi'í ra, ta k'i'o dión ta'ani kánian kee na ñá'a xí'in yí ná. ⁴Dá chi na ñá'a ko dándáki ka na ñí ná, ndaa yí v'á ná kúu ra dándáki ñáa. Ta ni taa ko dándáki ka ñí rá, ndaa ñadi'í ra kúu na dándáki ñáa. ⁵Sa'a á ñoó o sa kád'i'inda ndo ñí ndo noo yí ndo o noo ñadi'í ndo. Tído tá ni kandoo mií ndó ña o náki'in tá'an ndó dao kuu, chi kóni ndo kane'e i ndo ka'an ndo xí'in Ndios, dá kían kuu va kee ndó dión. Tído ndi'i daá, naki'in tá'an nduu tuku ndó, chi oon ni ví o kí'o ndeé iní ndo, ta kexíxi ña u'u xí'in ndó, dá ya'a ndó kee ndó kuachi xí'in iin ka na.

⁶Ndidaa ña'a ká'in xí'in ndó yó'o kían ká'an ni'inii noo ndo, tído ko kúu ta'an vaan choon sa'ándái noo ndo. ⁷Ká'an yu'u ña va'a cháá ka kían ña ná kandeí mií ndidaa taa tát'on k'i'o ió mií yu'u. Tído díin díin va ña'a ni ni'i tá'i iin rá iin ñayuu noo Ndios, chi ió dao na ni ni'i tá'i ña k'i'o ndeé iní na kandeí mií ná, ta ió ta'ani dao na ni ni'i tá'i ña tanda'a ná.

⁸Ta ña yó'o ká'an yu'u xí'in takuáchí takí, xí'in na kuáan ña iin ña va'a kían ña ná kandeí mií ná tát'on k'i'o kée yu'u. ⁹Tído tá ko xí'o ndeé iní na chituu na ña kóni ñí ná, dá kían va'a cháá ka ná tanda'a ná. Dá chi va'a cháá ka ña

tanda'a ná o duú kaan ndo'o nío ná koni na iin taa o iin ñá'a.

¹⁰Ta noo ndo'ó, na ni tanda'a, sa'ándái choon noo ndo, tído ko kían choon ni ndaki ñaxintóní, chi choon sa'ándá mií sato'o yo Ndios noo kían, ña ndo'ó, na ñá'a, o sa dánkoo ndó yí ndo. ¹¹Tído tá sa ni dánkoo iin ñá'a yí'an, dá kían ná dá'a ni tanda'an xí'in iin ka taa. Va'a cháá ka ná ndaka ña maní noo sátá'an iin rá iin na, dá naki'in tá'an tuku na kandeí na. Ta ndo'ó, ra taa xaan, o sa dánkoo ndó ñadi'í ndo.

¹²Ta ió ña ka'in xí'in dao ka ndo, va'ará ko ká'an sato'o yo Ndios sa'an. Tá ió iin káa ñani yo, ta ko kándisa ñadi'í ra Jesús, tído ióan ña koo i'an xí'in rá, dá kían ná dá'a ni dánkoo ña rá. ¹³Tá ió iin káa na ñá'a kándisa Jesús, ta ko kándisa yí ná, tído tá ió ra ña koo i'í rá xí'in ná, dá kían ná dá'a ni dánkoo ña ná.

¹⁴Chi iin yí ko kándisa Jesús, ndé'é va'a ña Ndios sa'a á ña kándisa ñadi'í ra. Ta iin ñadi'í ko kándisa Jesús, ndé'é va'a ña Ndios sa'a á ña kándisa yí'an. Chi tá ko kían dión, dá kían kandoo kini de'e na noo Ndios, tído viti kúu xí takuáchí vii noo ná.

¹⁵Tído tá ká'an yí ndo o ñadi'í ndo, na ko kándisa Jesús, ña dánkoo na ndo'ó, dá kían konó ndó ná kee na dión. Chi ni ndaxi ndo noo ña ni tanda'a ndó xí'in ná tá ndó'o ndó dión. Chi ni nakana Ndios ndo'ó ña kían kandeí va'a ndó. ¹⁶Chi ndo'ó, na ñá'a xaan, xíní á kandeé ndó xí'in yí ndo, dá nduu ra kuendá Jesús? Ta ndo'ó, ta kúu yí, xíní á kandeé ndó xí'in ñadi'í ndo, dá nduu na kuendá Jesús?

17Tído iin rá iin ndó kánian koo tátò'on nì xì'o míf sato'o yò Ndios koo ndó tá nì nakana ñáá ná xoo míf ná. Ta ña yó'o kían dána'i noo ndidaá kúú na kúú kuendá Jesús iin iin xían noo xíonooi. 18Sa'á ñoó, ¿á sa nì ta'anda ñíi ndo tá nì nakana ñáá Ndios? Dá kían nda dión koo va ndó. ¿Á ió dao ndó kò ñá'a ta'anda ñíi tá nì nakana ñáá Ndios? Dá kían ná dá'a ni ka'anda ndoán. 19Dá chī ña ta'anda ñíi yò xí'ín ña kò ní ta'anda ña, ni iin ñá'a kò ndáyá'i ña, dá chī ña ndáyá'i noo Ndios kían kee yó choon sa'ándá na. 20Sa'á ñoó kánian koo iì ndo tátò'on kì'o ndáa ndó tá nì nakana ñáá Ndios xoo míf ná. 21¿Á nì sa ño'o ndó tìxi ndá'a iin sato'o tá nì kana ñáá Ndios? Ná dá'a ni nakani ini ndo. Tído tá ió tandéé iní ña kankuei ndó tìxi ndá'a sato'o ndo, dá kían cho'on ini ndo yaa ndo. 22Chī ndo'ó, na sa ño'o tìxi ndá'a iin sato'o tá nì kana ñáá Ndios, ndo'ó kúú na nì taó xoo Ndios tìxi ndá'a kuachi, dá nono ndo kee ndó ña kóni na. Ta ndo'ó, na kò ní sá ño'o tìxi ndá'a iin sato'o tá nì nakana ñáá Ndios, viti kían nì ndu'u ndó tìxi ndá'a Cristo, dá koni kuáchí ndó noo ná. 23Ya'i nda'o nì chiyá'i Ndios sa'a ndo, sa'á ñoó ná dá'a ni nachí'i ndó míf ndó tìxi ndá'a ni iin tó'on ñayuu. 24Sa'á ñoó, ñani, tátò'on nì sa ndaa iin rá iin ndó tá nì nakana ñáá Ndios, kì'o dión iì ní koo ndó noo ná.

25Ta viti ko'ín ka'ín cháá xí'ín ndó sa'á na takí, va'arà kò ta'ón choon ní nì'yí noo sato'o yò Ndios kían. Tído ká'an ni'inii noo ndo tátò'on kì'o ká'án míf yu'u kúú ña va'a, chī sa'á ña kú'u ini sato'o yò Ndios sa'í,

sa'á ñoó kúú iin ta ká'an ña ndaa. 26Ta sa'á ña ndéi yó tiempo u'u nda'o, sa'á ñoó ká'án yu'u ña va'a cháá kà ná kandeí míf ndó, ta ta, tátò'on kì'o ndéi ndó. 27Tá ió ñadi'í ndo, o sa dánkoo ñáá ndó. Ta tá kò ñadi'í ndo, o sa ndí'i ini ndo tanda'a ndo. 28Tído tá ná tanda'a ndo, kò ta'ón kuachi kían. Ta dión ta'ani takuáchí dí'í takí, kò ta'ón kuachi kían tá ná tanda'a xí. Tído na tánda'a, kasá'a ndo'o nío ná, ta kò kóni yu'u ña ndo'o ndó dión.

29Tído ña yó'o ká'an yu'u xí'ín ndó, chī ndadá cháá vá tiempo kámanì noo yò. Sa'á ñoó ndo'ó, na ió ñadi'í, kee ndó kuendá ña kò ná ió, ta ndí'i cháá kà ini ndo sa'a Ndios. 30Ta ndo'ó, na kúnda'í ini, kee ndó kuendá ña kò kúnda'í ini ndo. Ta ndo'ó, na ndéi dii, kee ndó kuendá ña kò ndéi dii ndo. Ta ndo'ó, na xíin, kee ndó kuendá ña kò ña'a ní xíin ndó. 31Ta ndo'ó, na kéchóon ña'a ió ñayúú yó'o, ná dá'a ni ndí'i ini ndo sa'án. Dá chī ñayúú ndéi yó viti naá váan xí'ín ndidaá kúú ña'a ió nooán.

32Chī ña kóni yu'u kían ña ná dá'a ni nakani téi ini ndo sa'a ña'a ió ñayúú yó'o. Chī na kò ñá'a tanda'a, ndí'i cháá kà ini na sa'á ña'a sato'o yò Ndios, chī ndúkú ná ña nata'an ini sato'o yò koni ñáá ná. 33Tído ta nì tandá'a, nákanì cháá kà ini ra sa'á ña ió ñayúú yó'o, chī ndúkú rá ña nata'an ini ñadi'í ra koni ñaáán. 34Ta dión ta'ani kò kúú nóo ta'an vaan xí'ín ñá'a ió yíi xí'ín ñá'a kòó yíi. Chī ñá'a kòó yíi, ndí'i inían sa'a ña'a sato'o yò Ndios, chī ndúkúán ña kandoo vii ñíjan, xí'ín níman noo Ndios. Tído di'a ñá'a ió yíi, ndí'i

cháa ká inian sa'á ña ió ñayuu yó'o, chī ndúkúán ña nata'an ini yíjan koni ñaá rá. ³⁵Ká'ín ndidaá ña yó'o xí'ín ndó, dá ni'í iní cháa ká ndo ndi kee ndó. Ta kó ká'ín sa'a ña sa'á ña kónij chituui ndo'ó. Ña kóni yu'u kían kee ndó ña va'a xí'ín ña ndísá'ano, dá kían ni iin tó'ón ña'a ná o kétéin noo ndo kee ndó ña kóni Ndios.

³⁶Tá ió iin káa ndó ká'án ña kó va'a ta'on ña kuyatá de'e di'í tákí ndo, ta ká'án ndó ña kánian tanda'a xí, dá kían kuu k'i'o ndó ña tanda'a xí, chī kó tálón kuachi kían. ³⁷Tído ndo'ó, ña ió ini ña ná o tánda'a de'e di'í ndo, ta o duú ña mián ndúsa kían ña tanda'a xí, ta nóno noo ndo kee ndó ña kían kóni mií ndó, tá sa ni chikaá ini ndo ña o tánda'a tálón de'e di'í tákí ndo, dá kían va'a va kée ndó. ³⁸Sa'á ñoó, ña xí'o de'e di'í ña tanda'a xí, va'a kée na, ta ña kó xí'o xi tanda'a xí, va'a cháa ká kée na.

³⁹Ta iin ñá'a ió yí, ni kató tá'an xí'ín yíjan noo ley xían nani takí ra ió ra. Tído tá ni xi'í yíjan, dá kían ni nono nooan tanda'an xí'ín ndi ndáa taa kóni mián, tído taa kándisa sato'o yo Cristo ná kakuu ra. ⁴⁰Tído kaá yu'u ña va'a cháa ká ví keeán tá ná o tánda'a tukuán, ta ká'ín ña k'i'o dion ta'ani kóni Espíritu i Ndios.

Ká'an ni'ini Pablo sa'á koño dóko ñayuu kó ná'á Ndios noó yoko

8 ¹Viti, dá kua'in kasto'in xí'ín ndó sa'á koño dóko ñayuu noó yoko. Sa kátóni va'a ini yo sa'á ña yó'o. Tído sa'á ña kátóni ini yo, ña yó'o kedaá xí'á, sa'á ñoó kúryí yó. Tído tá kú'u ndisa ini yo sa'á ñayuu

xi'ín yó, dá dákuá'ano yó ña xí'ín to'on Ndios. ²Tá ió iin káa ndó ká'án ña ná'á nda'o ndó sa'a iin ña'a, di'a kó ná'á ndó sa'án tát'on k'i'o kánian kana'á ndó. ³Tído tá mián ndaa kóni yo Ndios, dá kían ná'á ná yó, ña kúu yó ñayuu na.

⁴Ta viti ko'in ka'in xí'ín ndó sa'á ña dóko ñayuu noó yoko. Ná'á yó ña kó tálón ña'a ndáya'i yoko ndéi ñayuu yó'o, chī kó ká iin ká ndios, sa'á'a iin tó'ón diní vá kúu Ndios.

⁵Va'ará ká'an ñayuu ña ndéi dao ká ndios induú o noño'o yó'o, chī kaá ña ña kuá'á nda'o ndios xí'ín kuá'á nda'o sato'o ndéi, ⁶tído noo yóo, iin tó'ón diní vá kúu Ndios, ña kúu tatá yo, ña ni kava'a ndidaá kúu ña'a, ta noón kúu ña xí'o ña takí yo kéchóon yó noo ná. Ta iin tó'ón diní ta'ani kúu sato'o yo Jesucristo. Ta xí'ín ndá'a mií ná ió ndidaá kúu ña'a, ta mií ná kedaá xí'á, dá takí yo ndéi yó.

⁷Tído o duú ndidaá ñayuu kátóni ini sa'á ña yó'o. Dá chī ñó'o dao ñayuu tein ndó, nda kuálí ná ni kasá'á ná ndáño'o na yoko. Sa'á ñoó tá seí ña koño ni dóko ñayuu noó yoko, ká'án ná ña sa ndáño'o ta'ani na yoko ñoó, ta kasá'á ná nákani kuáchí ini ña sa'á ña kó ná'á va'a na, ta ká'án ná ña ni yakó ña noo Ndios. ⁸Sa ná'á vá yó ña o duú ña'a seí yo kedaá xí'ín yó, dá kandoo va'a yó noo Ndios. Dá chī kó kúu yó ñayuu ndáya'i cháa ká noo ná sa'á ña seí yo dao ña'a, ta ni o kándoo nóo yó noo ná sa'á ña kó seí yo dao ká ña'a. ⁹Tído kaon koo ndó, chī va'ará kuu keí ndoán, tído ná dá'a ni k'i'o ndó ña kían kuéi dao ña kómaní kua'ano xí'ín to'on Ndios

noḡ kuachi sa'á ña seí ndoḡn. ¹⁰Dá chī tá ná koni na iin káa ndo'ó, na sa ná'á sa'á ña yó'o, ta ió ndo seí ndo koño ini ve'e noḡ ndáño'o ñayuu yoko, dá kían ka'án ta'ani na keí ná ña, va'ará nákan kuáchi ini na keí náan. ¿Á ko ná'á ta'on ndó ña sa'á ña kée ndó dión, sa'á ñoḡ xínó ini na keí ná koño ni doko ñayuu noḡ yoko? ¹¹Ta sa'á ña ná'á va'a ndó ña ko ta'ón kuachi kían keí ndó koño ñoḡ, sa'á ñoḡ dátúú ndó ñani ndo, na ko ñá'a kua'ano xí'ín to'on Ndios, na ni chiya'i Cristo sa'a. ¹²Ta sa'á ña yá'a ndó kée ndó kuachi noḡ ñani ndo, ta sa'á ña xí'o ndó ña xínó ini na kée na ña ká'án ná kúu kuachi, sa'á ñoḡ yá'a ndó kée ndó kuachi noḡ mií Cristo. ¹³Sa'á ñoḡ tá ña'a seí yu'u kédaá xí'ín ñanij, dá kuéi na noḡ kuachi, dá kían ni iin kuu ka ná o ka'xíi koño, dá kían ná dá'a ni ya'a ñanij kee na kuachi sa'a yú'u.

Ká'an Pablo ña kúu ná iin apóstol

9 ¹¿Á ko ná'á ta'on ndó ña kúu iin apóstol, na né'e to'on Jesús? ¿Á ko ná'á ta'on ndó ña kuu kee yu'u ndidaá ña'a kée dao ka apóstol? ¿Á ko ná'á ta'on ndó ña ni xini ta'ani yu'u Jesús, na kúu sato'o yo? ¿Á ko ná'á ta'on ndó ña ni nduu ndó kuendá Jesús sa'á ña kéei choon ni xí'o sato'o yo noḡ? ²Ndá ndi kuu ko kándia dao ka ñayuu ña miían ndaḡ kuiti kúu yu'u apóstol Jesús, tído ndo'ó kúu na kánian nakoni ndo yu'u. Ta sa'á ña kúu ndó kuendá sato'o yo Jesús, ñoḡ kían ná'a ña kúu iin apóstol.

³Ta ña yó'o kúu to'on ká'ín xí'ín ndo'ó, na kána'á xí'ín ndéi xaan:

⁴¿Á ko ta'ón íchi ndú ña kí'o ndó ña'a kasá'an ndu, ña kí'o ndó ña'a ko'o ndu? ⁵¿Á ko ta'ón íchi ndú ña kandaka ndu na ñá'a kándisa Jesús kakuu ñadi'í ndu, ta kanoo nduú na xí'ín ndú, táto'on kí'o kée dao ka na kúu apóstol, xí'ín ñani sato'o yo Jesús, xí'ín Cefas? ⁶¿Á sa'á yu'u xí'ín Bernabé kúu na kánian koto mií xí'ín choon kée ndu? ⁷Ta, ¿ndi káa iin soldado xíto mií xí'ín dí'ón mií rá? Ta, ¿ndi káa iin ta xíti uva, ta ko seí ra uva kána noño'o rá? Ta, ¿ndi káa iin ta ndáka léko, ta ko xí'i ra lechí ri?

⁸¿Á ká'án ndó ña nákan ini ta ká'ín xí'ín ndó? ¿Á ko ná'á ta'on ndó ña dión ta'ani ká'an ley Moisés? ⁹Dá chī ley Moisés kían kaá di'a: “O sa taán ndo ñono yú'u chee tá sádī ri tirió, dá ná kuu keí rí chááan.” ¿Á ká'án ndó ña ndí'i ini Ndios sa'á sa'á chee? ¹⁰O, ¿á ni taa ta'ani na to'on yó'o sa'a yóó? Sa'a yóó ni taa naan. Ta dión ni na xíti, ió tandeé iní noḡ ná ña natiin na ña'a noño'o ni xiti na, ta na sádī tirió, ió ta'ani tandeé iní noḡ ná ña natiin na ña'a noḡ ni nduvii na ñoó.

¹¹Ndu'u kúu na ni chí'i tata ña kúu to'on Ndios ini níḡ ndo, sa'á ñoḡ, ¿á kakian iin ña dáta'án nda'o ndu'u ndo'ó ña natiin ndu'u cháá ña xínño'ó ndú noḡ ndo? ¹²Tá dao ka va ta kúu ra nátiin ña xíto ndó ra, ta va'a cháá ka ví kánian kee ndó xí'ín ndu'u.

Ta va'ará ió íchi ndú ña koto ñaá ndó, tído ko kéchóon ta'on ndu'an. Di'a xí'o ndeé vá iní ndu noḡ ndidaá ña'a, dá kían ni iin ña'a ná o kétéin noḡ ñayuu ña kándisa na to'on va'a sa'a Cristo Jesús. ¹³¿Á ko ná'á ta'on

ndó ña ɬa kéchóon noo Ndios ini ve'e ño'o ká'ano seí ra ña ñó'o ini ve'e ñoó, ta ra dóko kiti noo náa seí ra cháá koño ri? ¹⁴Dión ta'ani ni sa'anda sato'o yo Jesús choon ña na xionoo dána'a to'on va'a sa'a ná, kánian kataki na noo choon kée na.

¹⁵Tído yu'u, ni iin kuu ɬa'ón ko ní ka'in xí'in ndó ña koto ndó yu'u, ta ni ko táai to'on yó'o kosaa noo ndo sa'a ña kóni ña koto ndó yu'u. Va'a kaan ná kuu di'a yu'u, o duú ka ña dítá ndó ña náta'an ini sa'a ña ko kí'in ya'i noo ndo. ¹⁶Tá dána'a yu'u to'on va'a sa'a Jesús, dá kían ko kánian chindaya'i yu'u mií, dá chi ni ta'anda choon noó ña dión kánian kee. Nda'i yu'u tá ná o dána'i to'on va'a yó'o.

¹⁷Tá ni chíkaa ini mií yu'u kee choon yó'o, dá kían kuu va natiin ya'i noo ndo. Tído o duú mií yu'u ní chíkaa ini kee ña, dá chi choon ni ta'anda noo va yu'u kían. ¹⁸Ta, ɛndí kían va'a nátiin yu'u, tá dáá? Ña va'a nátiin yu'u kían náta'an ini sa'a ña ko kí'in ya'avii noo ndo dána'i to'on va'a sa'a Cristo Jesús. Chi ko kóni dándi'i ini ndo'ó kee ndó ña kánian kee ndó xí'in sa'a ña dána'i to'on va'a sa'a Jesús.

¹⁹Ta sa'a ña ko nákaa tixi ndá'a ni iin tó'ón ñayuu, sa'a ñoó nónói k'i'oi mií konkuáchíi noo ndidaa kúu ñayuu, dá kían kandeéi ña kandisa kua'a cháa ka na to'on va'a sa'a Jesús. ²⁰Sa'a ñoó, tá nákaa tein na kúu na Israel, dá kéei mií kúuí iin na Israel, dá kandeéi kandisa na Jesús. Chi tá nákaa tein na ñó'o tixi ndá'a ley Moisés, ta va'ará ko nákaa tixi ndá'a ley ñoó, tído kéei mií ña nákaa tixi ndá'an, dá

kandeéi kandisa na Jesús. ²¹Ta dión ta'ani kée yu'u tá nákaa tein ñayuu ko ñó'o tixi ndá'a ley Moisés, chi kée yu'u mií ña ko nákaa tixi ndá'a ley. Tído ko kóni kaaan ña ko seídó'o yu'u choon sa'ándá ley Ndios, chi nákaa tixi ndá'a Cristo. Dión kéei, dá kandisa na ko ñó'o tixi ndá'a ley to'on va'a Jesús. ²²Tá nákaa tein na ko ñá'a kua'ano xí'in to'on Ndios, dá kían kée yu'u mií táto'on k'i'o kúu mií ná, dá kandeéi kua'ano na xí'in to'on Ndios. Ta daa kuití vá kée yu'u mií táto'on k'i'o kúu iin rá iin ñayuu, dá kandeéi ka ki dao na noo kuachi na.

²³Ndidaa kúu ña yó'o kée yu'u, dá naka'ani cháa ka to'on va'a sa'a Jesús kua'an, ta k'i'o dión kandeé ta'ani yu'u ni'i ña kúu ña va'a sa'a to'on va'a yó'o.

²⁴¿Á ko ná'a ta'on ndó ndi ndó'o ɬa taxi tá'an? Chi ndidaa vá rá ndúndéé taxi tá'an, tído iin tó'ón vá kúu ra kándéé. Ta k'i'o dión ta'ani ndundéé ndó kuita ndaa ndo xí'in to'on Ndios, dá kandeé ndó ni'i ndo ña kánian natiin ndó. ²⁵Ta k'i'o dión ta'ani ndó'o ra ko'on chidáo tá'an, chi ndí'i nda'o ini ra kénduu ra mií rá, dá kandeé rá ni'i rá iin corona, ña naá óon. Tído yóó kúu na ndí'i ini kuita ndaa xí'in Ndios, dá ni'i yo iin corona, ña ni iin kuu o naá.

²⁶Sa'a ñoó k'i'o dión ndaa kánkonoí íchi Ndios, chi ko kánkono naá ta'on yu'u. Ta k'i'o dión ta'ani kéei tá naái xí'in ña kini, chi ko kéei táto'on kée na dáko'on yíkí noo táchi. ²⁷Di'a dándó'o yu'u ñíí, ta kéndúsai xí'an, dá kandeéi ña keean ña kóni Ndios. Dá chi tá koó, dá kían, va'ará ni daná'i noo dao ka

ñayuu, oon ni ví o kándeéí
kasandaái nda noó ni chíná'a Ndios.

**Kuino kfi ndo noó yoko, ta o sa
kándaño'o ndóan**

10 ¹Tído ko kónij, ñani, ña nandodó ndo ña ni xika na sá'ano ñoo ndu'u tixi kátj viko, ña ni kasto'on xí'ín ná noo kánian ko'on na. Ta ndidaá vá ná ni chika'anda me'í taño'o naní Taño'o Kuá'á. ²Ta k'i'o dión ni ndu'u na tixi ndá'a Moisés, chi kían táto'on ni sodó ndútá ná xí'ín viko ñoo xí'ín taño'o ñoo. ³Ta ndidaá ná ni sei ña'a ni tanda'á Ndios ni kii induú, ⁴ta ndidaá ta'ani na ni xi'i takuí ni xi'o Ndios noo ná. Chi ni xi'i na takuí ni kana ndika káo, ta káo ñoo kúu Cristo. ⁵Tído kuá'á nda'o ñayuu ñoo ko ní náta'an ini Ndios koni na. Sa'á ñoo ni kandoo yiki koño na noño'o ichí ñoo.

⁶Ndidaá kúu ña yó'o kían kásto'on xí'ín yó ña ko vá'a ta'on ña katoó yo kee yó ña kini táto'on k'i'o ni kee ñayuu ñoo. ⁷Sa'á ñoo o sa kándaño'o ndó yoko táto'on ni kee dao ñayuu ñoo, chi di'a ká'an tuti ij Ndios: "Ni sa ndei na ni sasá'an na, ta ni xi'i na, dá ni ndakuei na ni sa ndei dii ná noó yoko." ⁸Ta ná dá'a ni kee yó kuachi xí'ín na ko kúu ñadi'í yo o yí yo táto'on k'i'o ni kee dao ñayuu ñoo. Chi sa'á ña ni kee na dión, sa'á ñoo iin ku y ni xi'i oko onj mil na ni kee Ndios. ⁹Ta ná o sa kóo ini yo korndodó yó sato'o yo Ndios táto'on k'i'o ni kee dao ñayuu ñoo, chi sa'á ña ni kee na dión, sa'á ñoo kua'a ná ni xi'i tá ni sei ñaa ko. ¹⁰Ta ni o sa ká'an kuachi ndó noo Ndios táto'on ni kee dao ñayuu

ñoo, chi sa'á ña ni kee na dión, sa'á ñoo kua'a ná ni xi'i ni kee iin ángel né'e choon sa'áni ñayuu.

¹¹Ndidaá kúu ña yó'o kían ni ndo'o ñayuu ñoo, ta kásto'an xí'ín yó ña ná o sa kóo ini yo kee yó dión, ta ni taa naan noo tuti ij Ndios ka'an ni'inian noo yóo, na ni kasandaá ndei tiempo noo ndí'i.

¹²Sa'á ñoo ndi ndáa ndó ká'an ña ndíta toon ndó xí'ín Ndios, dá kían kandaa ndo mií ndó, dá ná dá'a ni kuei ndó noo kuachi. ¹³Kana'á ndó ña tandó'ó ndó'o ndó, iin nóo vá kúuán xí'ín tandó'ó ndó'o ndidaá ka ñayuu. Tído iin na ndaa kúu Ndios, chi o kónó ta'on na ña ndo'o cháa ka nio ndo noó ña o k'i'o ndee ini ndo. Dá chi di'a k'i'o va Ndios tandee ini noo ndo, dá kandeé ndó kankuei ndó noo tandó'ó xí'índodó ñaa.

¹⁴Sa'á ñoo, na manj mií, taó xóo ndó mií ndó noó ña kúu yoko, o sa kándaño'o ndóan. ¹⁵Ká'in xí'ín ndó táto'on ká'in xí'ín na kándaq ini. Sa'á ñoo taó kuendá va'a ndó sa'á ña ká'in xí'ín ndó yó'o. ¹⁶Tá xí'i yó copa ndutá uva, ndirá dándaki ña ni kee Cristo Jesús sa'a yo, ta náki'o yo ndivé'e noo Ndios sa'a ra, á ko ná'a ta'on ndó ña iin ni nduu yó xí'ín Cristo ni kee ni ná? Ta tá dákuachi yó pan, dá sei yóan, á ko ná'a ta'on ndó ña iin ni nduu yó xí'ín Cristo sa'á ña ni xi'o na yiki koño na ni xi'an sa'a yo? ¹⁷Va'ará kua'a vá kúu yó, tído iin tó'on vá pan sei yo, sa'á ñoo iin tó'on vá ni nduu yó, chi iin tó'on vá pan sei ndi'i yó.

¹⁸Kande'é ndó táto'on kée na Israel. Chi sei na cháa koño kítj

dóko ná noo náa, ta, á kó ná'á ta'on ndó ña kían táto'on iin nì nduu na xí'ín noo náa ñoo? **19** Ta sa'á ña ká'ín dión xí'ín ndó, á kóni kaa ña ndáya'i yoko, o ndáya'i ña dóko ñayuu nooán? **20** Kóo, chí ña ká'ín xí'ín ndó kóni kaa ña tá dóko ñayuu kó ná'á Ndios koño noo yoko, noo ña u'u va dóko náan, ta o dúú noo Ndios takí, ta kó kóni ta'on yu'u ña iin nduu ndó xí'ín ña u'u.

21 Sa'á ñoo kó kánian ko'o ndó copa kuendá Cristo, na kúu sato'o yo, ta ko'o ta'ani ndó copa kuendá ña u'u, chí kó kánian kasá'an ndó mesa kuendá sato'o yo Cristo, ta iin nduu ndó xí'ín ná, ta kasá'an ta'ani ndó noo mesa kuendá ña u'u, ta iin nduu ndó xí'án. **22** Á kó ná'á ta'on ndó ña dár'u'u yo sato'o yo noo ña kuión na tá kée yó dión? Á ká'án ndó ña ndakí cháá ka yo o dúú Ndios?

Ná dá'a ni ndukú yó ña va'a mií yó.

Di'a nandukú yó ña va'a dao ka na

23 Ndidaá vá ña'a kuu kee yó, tído o dúú ndidaá ña k'i'o ña va'a noo yo. Ndidaá vá ña'a kuu kee yó, tído o dúú ndidaá ña dakuá'ano dao ka ñayuu. **24** O sa ndí'i ini ndó sa'á ña kandeí va'a ndó, di'a ndí'i ini ndó ña ná kandeí va'a dao ka ñayuu.

25 Ta ndi ndáa mií koño kúya'i noo díko náan, kuu va keí ndoán. Ta o sa ndátó'ón ndó ndeí nì kixian, dá kían ná dá'a ni kasá'á nakani kuáchì ini ndó. **26** Dá chí ña'a sato'o yo Ndios kúu iin ní kúu vá ñayúú yó'o xí'ín ndidaá kúu ña'a ió nooán. **27** Tá nì kana iin na kó ná'á Ndios ndó'ó ña ko'on ndó ve'e na kasá'an ndó xí'ín ná, ta tá ká'án ndó ko'on ndó,

keí ní ndó ndidaá kúu ña xí'o na noo ndó. O sa ndátó'ón ndó ndeí nì kixian, dá kían ná dá'a ni kasá'á nakani kuáchì ini ndó. **28** Tído tá ió iin na kaa xí'ín ndó: “Koño nì doko ná noo yoko vá kían xaan”, dá kían ná dá'a ni keí ndoán sa'á ña nì ka'an na dión, dá ná o nákanì kuáchì ini na kande'é ná ndó'ó, dá chí ña'a sato'o yo Ndios kúu iin ní kúu vá ñayúú yó'o xí'ín ndidaá kúu ña'a ió nooán. **29** Ká'ín sa'á ña nákanì ini dao ka na, o dúú sa'á ña nákanì ini mií ndó.

Tído ndá ndi kuu kaa ndó xí'ín: “¿Ndiva'a kánian chituu yu'u ña nónói keeí sa'á ña nákanì kuáchì ini dao ka ñayuu? **30** Chí tá nì nakì'o va yu'u ndivé'e noo Ndios sa'á ña'a saxíj, ¿ndiva'a ká'an u'u ñayuu sa'í, ta sa nì nakì'o yu'u ndivé'e noo Ndios sa'án?” **31** Sa'á ñoo tá sásá'an ndó, o xí'i ndó, o kée ndó dao ka ña'a, daá kuití kee ndoan sa'a Ndios, dá ná natiin na ñaño'ó. **32** O sa kákuu ndó táto'on iin ña'a kétéin noo ñayuu, dá kueí na noo kuachi, á mií ná kúu ná na ñoo Israel, o á mií ná kúu ná na ñoo Israel, o á mií ná kúu ná kuendá Cristo. **33** Chí dión kée mií yu'u noo ndidaá ña kéeí, chí ndúkúí ña nata'an ini ndidaá ñayuu, chí kó kée yu'u sa'a mií, di'a kée yu'u sa'a dao ka na, dá nì'í ná ña káki na noo kuachi na.

11 **1** Sa'á ñoo kee ndó táto'on k'i'o kée yu'u, chí yu'u kúu na kée táto'on k'i'o kée Cristo.

Kì'o di'a kee ndó tá nátake ndó dakuá'a ndó to'on Ndios

2 Nákonì yu'u ndó'ó, ñani, dá chí ndíko'on ini ndó yu'u, ta kée ndó

táto'on kị'o nị đạná'ị noo ndo. ³Tído kónị ña kịan kandaq ini ndo ña Cristo kúu dinị noo ndidaa kúu ẵ. Ta dión ta'ani ndó'o ẵ, chị mií rá kúu dinị noo ñadi'í ẵ, ta Ndios kúu dinị noo Cristo. ⁴Sa'á ñoó ndi ndáa mií vá ẵ ká'an xí'ín Ndios o dána'a ẵ to'on nị xị'o Ndios noo rá tá kánóo iin ña'a dinị rá, dá kịan kọ xị'o ta'on ra ñaño'ó noo nà kúu dinị noo rá. ⁵Tído ndi ndáa mií vá nà ñá'a ká'an xí'ín Ndios o dána'a nà to'on nị xị'o Ndios noo ná tá kọ dádá'i na dinị ná, dá kịan kọ xị'o ta'on na ñaño'ó noo rá kúu dinị noo ná, ta kéea kuendá táto'on nị dọtá tá'í dinị ná. ⁶Chị tá kọ kónị nà ñá'a dádá'i na dinị ná, dá kịan va'a kạn ná dọtá tá'í nąn. Tído tá kịán iin ña ka'an noo noo ná, dá kịan va'a kạn ná dádá'i nąn. ⁷Ta nị iin ẵ kọ kánian dádá'i dinị rá, dá chị káa ra táto'on kị'o káa mií Ndios, ta nátiin na ñaño'ó noo rá. Tído ẵ ẵ kúu ẵ nátiin ñaño'ó noo nà ñá'a, ⁸dá chị kọ ní kị'ín Ndios lása yịkà nà ñá'a, dá kava'a na ẵ, di'a lása yịkà ẵ nị ki'ín na, dá nị kava'a na nà ñá'a. ⁹Ta kọ ní káva'a Ndios ẵ sa'á nà ñá'a, di'a nị kava'a na nà ñá'a sa'á ẵ, dá chindee ñaá. ¹⁰Sa'á ñoó miían ndúsa kánian kada'i dinị nà ñá'a, dá ná'a nà ña nákaa nà tịxi ndá'a yị ná, chị ndé'é káxí ñaá ángel ndéi induú. ¹¹Tído mií sato'o yọ Ndios kúu nà nị saki ña o kúu ta'on koo iin ẵ tá kọo iin ñá'a, ta o kúu ta'on koo iin ñá'a tá kọo iin ẵ, ¹²dá chị va'ará nị ki'ín Ndios lása yịkà ẵ, dá nị kava'a nà ñá'a, tído tịxi nà ñá'a ta'ani káki ẵ. Tído ndidaa ña yó'o vẹi noo Ndios.

¹³Sa'á ñoó nakani va'a ini mií ndó, ẵ ña va'a kịán ña kanonó dinị nà

ñá'a tá ká'an nà xí'ín Ndios o kọó? ¹⁴Ta ná'á yó ña iin ña ka'an noo kịán ña konó iin ẵ kua'ano nánị idí dinị rá. ¹⁵Tído ña va'a va kịán ña konó nà ñá'a kua'ano nánị idí dinị ná, dá chị iin ñaño'ó vá kịán, dá chị nị nị'í ná idí dinị ná ña kakuuan ña dádá'i dinị ná. ¹⁶Tído tá ká'an ndó kana'á ndó sa'a ña yó'o, dá kịan kánian kana'á ndó ña kọ tạ'ón iin kạ ña'a ná'á ndu'u kee ndu xí'ín dao kạ nà kúu kuendá Ndios, sava'a ña yó'o va kịan kée ndu.

**Dánani Pablo ñayuu sa'á ña kọ vá'a
kée na tá kua'an nà kee na
Santa Cena**

¹⁷Tído ña ko'ín ka'ín xí'ín ndó viti, kọ kịán ña ká'an va'i sa'a ndo, chị noo nátaka ndo dakuá'a ndó kánian dakuá'ano tá'an ndó, ta viti di'a dátụú tá'an ndó. ¹⁸Ña mií noo ká'ín xí'ín ndó kịan nị nị'í tó'in ña noo nátaka ndo dakuá'a ndó, daa kuití vá taó xóo tá'an ndó. Ta kándísai ña miían ndaą dión kée ndó. ¹⁹Dá chị kị'o dión kánian taó xóo tá'an ndó, ká'an ndó, dá kandaq ini ndo ndá yoo kúu nà miían ndaą ndíta ndaą xí'ín ña dakuá'a na. ²⁰Chị tá nátaka ndo sádini ndó táto'on kị'o nị chindú'u sato'o yọ Jesús, kọ kéndúsá'ano ndóan. ²¹Dá chị noo seí ndoan, chindaa noo dao ndó seí ndo ña né'e mií ndó nị kasáa ndo, ta kọ ndátí ndó ña ka'anda nąn. Sa'á ñoó dao kạ ndo kándoo nda'í kuíko, ta dao kạ ndo xini. ²²¿Ndiva'a kée ndó dión? ¿Á kọ tạ'ón ve'e ndó kasá'an ndó, ta ko'o ndó? ¿Ndiva'a kénóo ndó ve'e ño'o Ndios, ta kandaq ndo ñaño'ó nà nda'í kọo ña'a né'e nị kasáa? ¿Ndi kaaí xí'ín

ndó viti? ¿Á nakoni yu'u ndo'ó ña va'a kée ndó, ká'án ndó? Kọ́ó, chị kọ va'a ta'on kée ndó.

Kì'o di'a nýìkà yó kee yó tá kua'a keeá Santa Cena

23Chị táto'on nì nàtiin yu'u choon noo sato'o yọ Jesús, kị'o dión sà nì dānā'i noo ndo: Míí sàkuaá nì nākì'o iin taa sato'o yọ Jesús noo ndá'a tã né'e choon, dá nì tiin na pan. **24**Dá tá nì ndi'i nì nākì'o na ndivé'e noo Ndios, dá nì sa'anda dao naán, dá nì kaa na: “Tiin ndó pan yó'o, ta kei ndoán, dá chị ña yó'o kúú yikí koñoi, ña kían nākì'oi kuu sa'a ndo. Ta daá kee ndó ña yó'o, dá ndiko'on ini ndo sa'á ña nì keei.” **25**Ta dión ta'ani nì kee na tá nì tiin na copa vino noo nì ndi'i nì sasá'an na, dá nì kaa na: “Ndúta ñó'o ini copa yó'o dāxinkoo ña sa'a nì kando Ndios kee na xí'ín ñayuu na, ta xinkooan xí'ín nì yú'u. Ta kị'o dión kee ndó iin rá iin ta'ándá xí'í ndó ra, dá ndiko'on ini ndo sa'á ña nì keei.” **26**Sa'á ñoó tá seí ndo pan yó'o, ta xí'i ndó vino yó'o, náchina'a ndó ñayuu ña nì xí'i sato'o yọ Jesús sa'á kuachi yọ. Ta dión kee ndó nda ná kasandaá kuu nandio kọ na kasaa na.

Ndó'o nio ñayuu ñoó sa'á ña kọ seí na pan ñoó, ta kọ xí'i na ndutá uva ñoó xí'ín ñaño'ó

27Sa'á ñoó ndi ndáa mió ñayuu seí pan yó'o, ta xí'i na ndúta yó'o, ta kọ kée naan xí'ín ñaño'ó, dá kían kando na ndio na kuachi sa'á ña xini xixi na yikí koño sato'o yọ Jesús xí'ín nì ná. **28**Sa'á ñoó mián ndúsa kánian korndodó va'a ndó nio

ndo, nde'á á ndíta ndaa ndo, dá kei ndo pan yó'o, ta ko'o ndó ndúta ñó'o ini copa. **29**Dá chị na seí pan ñoó, ta na xí'i ndutá uva ñoó, ta kọ kée naan xí'ín ñaño'ó, ta kọ kékuendá na ña kían yikí koño sato'o yọ Jesús, dá kían ndo'o nio ná kee Ndios. **30**Ta sa'á ña kée ndó dión, sa'á ñoó kuá'a nda'o ndó kú'u, ta kua'a ta'ani ndó kuitá, ta kua'a ndo sà nì xí'i. **31**Chị tá dinño'ó tao yọ kuendá ña vii káa nio yọ, dá kían ná o dándó'o ta'on Ndios nio yọ. **32**Tído keyíko Ndios sa'a yọ, ta dándó'o na nio yọ viti, dá kían ná dá'a nì tanda'a ná yó ko'o naá yó noo kánian ko'on na kúú kuendá ñayuu yó'o.

33Sa'á ñoó, ñani mifi, tá nì nataka ndo kei ndo pan, ta ko'o ndó ndutá uva, koo ini ndo kandati tá'an ndó, dá kasá'an ndó. **34**Tá ió iin káa ndó kuíko, dá kían va'a ká ve'e ndó kasá'an ndó, dá kían ná dá'a ká ni ya'a ndó noo náataka ndo, dá ná o dándó'o Ndios nio ndo. Ta ió dao ká ña'a ka'in xí'ín ndó, ta ñoó kían ndeyíkoj tá ná saaj noo ndéi ndó.

Ká'an Pablo sa'á ña xí'o oon Espiritu i Ndios noo iin rá iin yó, dá katì'a yó kechóon yó noo ná

12¹Kóni yu'u, ñani, ña kanda ini ndo sa'a choon nì xí'o Espiritu i Ndios noo yọ, dá katì'a yó kechóon yó noo ná. ²Ta sà ná'a va'a mií ndó ña tá nì sà kuu ndó ñayuu kọ ní sá na'a Ndios takí, sà xionoo ndava'a ndó sà kee yoko, ña kọ tí'a ká'an. ³Tído kóni ña kanda ini ndo ña nì iin tó'ón ñayuu kómí Espiritu i Ndios o kúu ta'on dátaí chí'an na Jesús. Ta nì iin tó'ón

ñayuu o kúu ka'an ña Jesús kúu sato'o na tá ko kómí ná Espíritu i Ndios.

⁴Ta viti, kua'á nda'o kúu noo choon nátiin yó, dá katí'a yó kechóon yó noo Ndios, tído iin tó'ón diní vá kúu Espíritu i Ndios, na xí'o ndidaáan. ⁵Chí kua'á nda'o noo choon ió kéchóon yó noo Ndios, tído iin tó'ón diní vá kúu sato'o yo, na dándáki sa'án. ⁶Ta kua'á nda'o noo choon ió kée yó, tído Ndios, na xí'o ña noo ndidaá yó, iin tó'ón vá kúu ná. ⁷Ta noo iin rá iin yó xí'o Espíritu i Ndios choon, dá katí'a yó dákua'ano tá'an yó. ⁸Chí noo dao ñayuu xí'o Espíritu i Ndios to'on ndichí ka'an na, ta dao ka na ní'i ña ka'an na sa'á ña ná'a mií Ndios kée na kúu Espíritu i. ⁹Ta dao ka na ní'i ña kandeé ká'ano ini na Ndios kée mií Espíritu i, ta dao ka na ní'i choon ña nduva'a na ñayuu kú'u kée Espíritu i. ¹⁰Ta noo dao ka ñayuu xí'o na ña kee na ña'a ndato, ta dao ka na ní'i ña kasto'on na sa'a to'on ni ní'i ná noo mií Ndios. Ta dao ka na ní'i ña kanda ini na ndá yoo kómí Espíritu i, ta ndá yoo kómí espíritu to'ón. Ta dao ka na ní'i ña ka'an na dao ka yú'u, ña ko ní dákua'a na. Ta dao ka na ní'i ña katí'a na nandió né'e na yú'u ká'an ñayuu ñoó. ¹¹Ta ndidaá ña yó'o kée iin tó'ón diní mií Espíritu i Ndios. Ta xí'o na ña noo iin rá iin ñayuu tát'o'on kí'o ni chíkaa ini mií ná kí'o naan.

Iin tó'on vá kúu yó sa'á ña kúu yó kuendá Jesús

¹²Iin tó'ón vá kúu yíki koño yo, va'ará kua'á nda'o tá'í kíán. Ta

ndidaá tá'í ñoó, va'ará kua'á nda'o kíán, iin tó'ón yíki koño kíán. Ta kí'o dión ta'ani ndó'o yó sa'á ña kúu yó kuendá Cristo, ¹³chí xí'ín iin tó'ón vá Espíritu i Ndios ni sodo ndúta ndidaá yó, dá ni nduu yó iin tó'ón, va'ará dao yó kúu na Israel, ta dao ka yó kúu na ko kúu na Israel, ta dao yó kúu na ñó'o tixi ndá'a iin sato'o, ta dao ka yó kúu na ko sato'o. Tído iin tó'ón diní vá kúu Espíritu ni ñtiin yó.

¹⁴Ta dión ta'ani ndó'o yó xí'ín yíki koño yo, chí ko kíán iin tó'ón tá'í, kua'a vá tá'í kíán. ¹⁵Dá chí tá ná kaa sa'a yo: “Sa'á ña ko kúu yu'u iin ndá'a, sa'á ñoó ko kúu ta'on yu'u kuendá yíki koño yó'o”, ¿á ña yó'o kóni kaa ña ko kíán kuendá yíki koño yo? Koó, dá chí ñaá vá kíán. ¹⁶Ta tá ná kaa do'o yó: “Sa'á ña ko kúu yu'u iin nduchí nóó, sa'á ñoó ko kúu ta'on yu'u kuendá yíki koño yó'o”, ¿á ña yó'o kóni kaa ña ko kíán kuendá yíki koño yo? Koó, dá chí ñaá vá kíán. ¹⁷Sa'á ñoó tá iin níi yíki koño yo ná kakuu nduchí nóó, dá kíán, ¿ndi koo kueídó'o yó, tá dáá? Ta tá iin níi yíki koño yo ná kakuu do'o yó, dá kíán, ¿ndi koo ta'ami yó ña'a? ¹⁸Tído mií Ndios kúu na ni chíndaa iin rá iin tá'í yíki koño yo noo kánian karndaaan tát'o'on kí'o ni koni mií ná. ¹⁹Dá chí tá iin tó'ón tá'í ndá'a ná kakuu iin níi yó, ¿ndeí kakuu yíki koño yo, tá dáá? ²⁰Tído viti, va'ará kua'á nda'o tá'í kúu yíki koño yo, tído iin tó'ón diní vá ñayuu kúu yó.

²¹Ta o kúu ta'on ka'an nduchí nóó yo xí'ín ndá'a yo: “Ko ta'ón choon kuui ndo'ó.” Ta ni diní yo, o kúu ta'on ka'an xí'ín sa'a yo: “Ko ta'ón

choon kuui ndo'ó.” **22**Tído tá'í yikí koño yo, ña ká'an yó ña ko ndáya'i, ñoó di'a xínño'ó cháá ka yikí koño yo. **23**Ta dao tá'í yikí koño yo, ña ko ndáya'i noo yo, ñoó di'a kían dándixi va'a yó. Ta dión ta'ani kée yó xí'ín tá'í yikí koño yo, ña kédaa xí'á, dá xíka'an noo yo, ñoó di'a kían dáda'i yó xí'ín ñaño'ó. **24**Ta ko kánian dáda'i yó ñíi yo noo va'a ná'a. Ta mií Ndios ni ndeyíko na yikí koño yo, dá natiin ña koó ñaño'ó yó noo, cháá ka ñaño'ó. **25**Ta dión ni kee na, dá kían ná dá'a ni kaño'ó tá'an tá'í yikí koño yo, di'a ná ku'u inian sa'a sátá'an. **26**Sa'a ñoó tá tárku'e'e iin tá'í yikí koño yo, ta kúu iin ní vá ñíi yo u'u. Ta tá ió iin tá'í yikí koño yo va'a ndó'o, ta kúu iin ní vá ñíi yo va'a ndó'o, ta kádii inian.

27Ta ndo'ó kúu tát'on yikí koño Cristo, ta iin rá iin ndó kúu tát'on tá'í yikí koño na. **28**Ta dao ndó ni chikata Ndios ña kee ndó choon noo na kúu kuendá Jesús. Ta choon mií noo ni xi'o na kúu ña dao yó kakuu apóstol, dá kane'e yó to'on na, ta dao ka yó kakuu profeta, dá kast'o'n yó to'on ni natiin yó noo mií Ndios. Ta choon kúu oni ni ni'i tá'i dao ka yó kakuu yó na dána'a. Ni ndi'i, dá ni ni'i tá'i dao ka yó choon ña kandeé yó kee yó ña'a ndato. Ndi'i, dá ni ni'i tá'i dao ka yó choon ña nduva'a yó na kú'u. Ta dao ka yó ni ni'i tá'i ña chindeé yó ñayuu kúnda'í. Ta dao ka yó ni ni'i tá'i ña kakuu yó na ka'anda choon noo na kúu kuendá Cristo. Ta dao ka yó ni ni'i tá'i ña ka'an yo dao ka yú'u, ña ko ní dakuá'a yó. **29**Sa'a ñoó, ¿á ndidaá yó kúu apóstol? ¿Á

ndidaá yó kúu profeta? ¿Á ndidaá yó kúu na dána'a? Ta, ¿á ndidaá yó kándéé kée ña'a ndato? **30**Ta, ¿á ndidaá yó ni ni'i tá'i ña nduva'a yó na kú'u? Ta, ¿á ndidaá yó ni ni'i tá'i ña ka'an yo dao ka yú'u, ña ko ní dakuá'a yó? Ta, ¿á ndidaá yó ni ni'i tá'i ña nandío né'e yó to'on ni ka'an iin na ni ka'an iin ka yú'u? Koó, ko ta'ón dión kían. **31**Sa'a ñoó ndi'i ini ndo ni'i ndo choon ndáya'i cháá ka noo Ndios. Tído viti ko'ín dána'i noo ndo iin íchi va'a cháá ka.

Ká'an Pablo ndi kee yó, dá ku'u ini yo sa'a dao ka ñayuu

13 **1**Va'ará káti'a yu'u ká'ín dao ka yú'u, ña ká'an na ndéi ñayuu yó'o o ña ká'an ángel ndéi induú, tído tá ko kú'u ini sa'a ñayuu xi'ín, dá kían kúu tát'on iin ka kásá oon, o ka chíin kádí oon. **2**Ta va'ará ná natiin yu'u to'on ni kii noo Ndios, ta va'ará ndidaa ka vian ná kana'í ña ndichí ió de'é, ta va'ará ndidaa ka vian ná kana'í ndidaá kúu ña ndichí ió ñayuu yó'o, ta va'ará kandeé ká'ano ini Ndios, ña kandeéí nadəoin yúku kaa nakuijan iin ka xían, tído tá ko kú'u ini sa'a ñayuu xi'ín, dá kían ni iin ña'a ko kúu. **3**Ta va'ará ná dasái ndidaá kúu ña'a ió noo noo na kúnda'í, ta va'ará ná k'i'oi yikí koñoi ña kei ña, tído tá ko kú'u ini sa'a ñayuu xi'ín, dá kían ni iin ña'a ko ndáya'i va ña ni keei.

4Ña kú'u ini yo sa'a ñayuu xi'ín yó kían ña k'i'o ndeé ini yo sa'a ná, ta va'a koo ini yo xí'ín ná. Ta ña kú'u ini yo sa'a ñayuu xi'ín yó ko kúu ta'an vaan ña koo u'u ini yo koni yo ná, ta ña kú'u ini yo sa'a ná ko kúu

ta'an vaan ña kuvatá yó noo ná, ta ni kọ kían ña kuryíí yó noo ná, ⁵ta ni kọ kían ña kexixi yó xí'ín ná, ta ni kọ kían ña koo dí'inda ini yó, ta ni kọ kían ña karyíí yó xí'ín ná, ta ni kọ kían ña kaño'o u'u ini yó koni yó ná, ⁶ta ni kọ kían ña kadii ini yó tá kée na ña kini, chị kían ña kadii di'a ini yó tá kée na ña ndaa. ⁷Ta sa'a ña kú'u ini yó sa'a ñayuu xí'ín yó, sa'a ñoó kị'o ndeé ini yó sa'a ndidaa ña'a kée na xí'á, ta noo ndidaa ña'a kandeé ini yó ná, ta noo ndidaa ña'a kandati yó na, ta noo ndidaa ña'a ndeé koo ini yó sa'a ná.

⁸Ta ña kú'u ini yó sa'a dao ka ñayuu, ni iin kuu tálón o ndí'an. Tído iin kuu ndi'i va ña kásto'on ñayuu to'on nị natiin na noo Ndios, ta ndi'i ta'ani ña ká'an na dao ka yú'u, ña kọ ní dákua'a na. Ta ndi'i ta'ani ña ndichí ná'á ná. ⁹Chị ná'á ni'ini va yó cháá ña'a Ndios, ta sava'a cháá to'on nị natiin yó noo ná, kị'o dión dana'a yó. ¹⁰Tído tá ná kasandaá kuu koo ndidaa ña'a tátoto'on kị'o kóni Ndios kooan, dá kían ndi'i va ndidaa ña kéchóon too yó viti.

¹¹Tá nị sa kuu yu'u iin tayíí ló'o, dá sa ka'ín tátoto'on ká'an xị, ta sa nakani ini tátoto'on kị'o nákanini ini xị, ta sa ndo'i tátoto'on kị'o ndó'o xị. Tído tá nị kasandaái kúúí iin ta yatá, dá nị dankooi ña kée iin tayíí ló'o. ¹²Chị ña ndó'o yó viti kían tátoto'on kị'o ndó'o yó tá ndé'é yó noo iin espejo kọ ná'a va'a, chị cháá va ña'a ná'á yó viti. Tído kasandaá iin kuu, dá koni xí'ín noo yó Ndios. Ta viti kían cháá va ná'á yó sa'a ná, tído nda daá ví, dá kana'á va'a yó Ndios tátoto'on kị'o ná'á míí ná yó.

¹³Ta viti, daá ná koo ini yó kandeé ini yó Ndios, ta daá kuití ná kandati yó na xí'ín tandeé ini, ta daá kuití ná ku'u ini yó sa'a ñayuu xí'ín yó. Tído ña ndáya'i cháá ka noo ndin onị ña yó'o kían ku'u ini yó sa'a ñayuu xí'ín yó.

Di'a kee ndó tá nị natiin ndó noo Ndios ña kátì'a ndó ka'an ndo iin yú'u kọ ní dákua'a ndó

14 ¹Sa'a ñoó koo ini ndo ku'u ini ndo sa'a ñayuu xí'ín ndó. Ta ndukú ndó ña kakomí ndó choon, ña kían xí'o Espíritu iị Ndios noo ndo, dá katì'a ndó kechóon ndó noo ná. Tído katoó cháá ka ndo choon ña kían kásto'on ndó xí'ín ñayuu to'on natiin ndó noo míí Ndios. ²Dá chị ñayuu ká'an iin yú'u kọ ní dákua'a na, kọ ká'an ta'on na xí'ín dao ka ñayuu, sava'a xí'ín Ndios vá ká'an na, dá chị kọ kándaá ini dao ka ñayuu ña ká'an na, chị kían iin ña'a kọ kátóni ini yó nị xí'o míí Espíritu iị Ndios noo ná. ³Tído tá'an ñayuu kásto'on to'on nị natiin na noo Ndios xí'ín dao ka ñayuu, na yó'o kúu na xí'o ña kua'ano cháá ka ñayuu xí'ín to'on Ndios, ta ká'an ni'ini na noo ná, ta xí'o ñaá ná tandeé ini. ⁴Chị na ká'an iin ka yú'u kọ ní dákua'a na, noón kúu na dákua'ano míí vá ná. Tído na kásto'on xí'ín ñayuu to'on nị natiin na noo míí Ndios, na yó'o kúu na dákua'ano ndidaa ñayuu kuendá Jesús xí'ín to'on Ndios. ⁵Kóni yu'u ña kían ndidaa ndó ka'an iin yú'u kọ ní dákua'a ndó, tído va'a cháá ka ví kían tá ná kásto'on ndó to'on nị natiin ndó noo míí Ndios xí'ín ñayuu. Dá chị va'a cháá ka kée na

kásto'on to'on ni natiin na noo Ndios o duú ka na ká'an iin ka yú'u. Tído tá ió dao na ni natiin ña kándaa ini na ndi kóni kaa yú'u ká'an na ñoo, dá kían kua'ano ñayuu kuendá Jesús xí'in to'on Ndios.

6Sa'á ñoo, ñani, tá ná saa yu'u noo ndéi ndó xaan, ta kas'í ka'in xí'in ndó iin yú'u ko kándaa ini ndo, ¿ndi kían va'a ni'i ndo, tá dáá? Tído tá ná ka'in xí'in ndó sa'a iin to'on saa ni xi'o Ndios noo, o sa'a iin to'on ndichí ni ni'i noo ná, o sa'a iin to'on ni natiin noo ná, o sa'a iin ka to'on ndaa, dá kían kándaa ini ndo. **7**Miían ndaa ko náki'in tá'an nóo ta'on noo ká'an yír tuú xí'in yír dáká'a ra. Tído tá ko ká'a rá tát'on ki'o kánian ka'a rá, dá kían, ¿ndi kee yó kándaa ini yo ndá yaa tuú na, o ndá yaa dáká'a na? **8**Ta tá ná o tuú ndísá'ano ra iin trompeta, dá kían, ¿ndi koo kándaa ini soldado ña kánian kenduu ra mií rá ko'on ra naá ra? **9**Ta ki'o dión ta'ani ndó'o ndo'ó tá ká'an ndo iin yú'u ko kándaa ini dao ka ñayuu. ¿Ndi kee na kándaa ini na ña ká'an ndo? Ta noo táchi vá ká'an ndo. **10**Kua'á nda'o yú'u ká'an ñayuu ndéi ñayuu yó'o, ta iin rá iin ñayuu kándaa ini yú'u ká'an na. **11**Tído tá ko kándaa ini yu'u yú'u ká'an dao ka ñayuu, dá kían iin ta tukú vá kúu yu'u noo ná. Ta dión ta'ani iin na tukú vá kúu ná noo yú'u. **12**Sa'á ñoo ndo'ó, na kátoó kakomí choon xí'o Espíritu i Ndios, ndi'i cháá ka ini ndo kakomí ndó choon dákuá'ano ndó dao ka na kúu kuendá Jesús xí'in to'on Ndios.

13Sa'á ñoo ndi ndáa ndó ká'an iin ka yú'u ña kían ko ní dákuá'a ndó,

dá kían kaka ndo noo Ndios ña ná ki'o na ña katí'a ndó nandió né'e ndó ndi kóni kaa yú'u ká'an ndo.

14Dá chi tá ká'an yu'u xí'in Ndios xí'in iin ka yú'u ko kándaa ini, dá kían miían ndaa ká'in xí'in ná xí'in espíritu, tído ña yó'o ko chindeéan ñaxintóni. **15**¿Ndá kían kee yu'u, tá dáá? Kánian ka'in xí'in Ndios xí'in espíritu, tído káni ta'anian ka'in xí'in ná xí'in ñaxintóni. Kánian katai xí'in espíritu, tído káni ta'anian katai xí'in ñaxintóni. **16**Chi tá kéká'ano ndó Ndios xí'in sava'a espíritu ní ndó, ta nákaa iin na ko kándaa ini to'on ká'an ndo, dá kían, ¿ndi kee na kaa na: “Dión ná koo”, sa'á ndivé'e ni nakí'o ndó noo Ndios? Chi ko ní kándaa ini na ndi kían ni ka'an ndo. **17**Chi miían ndaa kuiti va'a ni kee ndó ni nakí'o ndó ndivé'e noo Ndios, tído ko ní sá'ano dao ka ñayuu xí'in to'on Ndios, chi ko ní kándaa ini na. **18**Nákí'o yu'u ndivé'e noo Ndios, dá chi ká'an cháá kai dao ka yú'u, ña ko ní dákuá'i, o duú ndidaá ka ndo'ó.

19Tído tá nákaa ini ve'e noo náataka ndo, dá kían kátoó cháá kai ká'in va'ará o'on káa to'on, ña kían kándaa ini, dá dána'i noo ndo, o duú ña ka'in uxí mil to'on xí'in iin yú'u, ña ko kándaa ini ñayuu.

20Ñani mií, o sa kákuu ñaxintóni ndo ñaxintóni takuálí leé. Va'a kaan takuálí kakuu ndó, tído noo kuachi va, dá chi ko ná'á xí sa'á kuachi kini. Na yatá kakuu ndó noo ña nákani ini ndo sa'á ña'a Ndios. **21**Dá chi ki'o di'a kaá tuti i Ndios: “Ka'in xí'in na ñoo xí'in yú'u na tukú, xí'in iin yú'u ko ná'á ná. Ta va'ará xí'an dión ná keei, o kékuendá ta'on

na ña ka'in xí'ín ná, kaá sato'o yo Ndios.” ²²Sa'a á ñoó, tá ká'an ndo iin ka yú'u, ña ko ní dákuá'a ndó, ñoó kían ná'a noo ñayuu ko kándisa ña ió Ndios xí'ín ndó, tído ko chindeéan ñayuu sa kándisa. Tído tá kásto'on ndó xí'ín ñayuu to'on ni ñatiin ndó noo mií Ndios, ña yó'o kían chindeé cháá ka ñayuu kándisa o duú na ko kándisa.

²³Sa'a á ñoó tá ni nditútí ndidaá ndó ini ve'e noo nátake ndo, ta ndéi ndó ká'an ndo iin yú'u ko ní dákuá'a ndó, ta ni kasáa iin na kátoó kueídó'o to'on Ndios o iin na ko kándisa, dá kaa na xí'ín ndó ña lóko va kúu ndó. ²⁴Tído tá ndidaá ndó ni kasá'a kásto'on to'on ni ñatiin ndó noo mií Ndios, ta ni kasáa iin na ko kándisa o iin na kátoó kueídó'o to'on Ndios, ta kúu to'on yó'o kedaá xí'ín ná, ta kandaq ini na ña kómí ná kuachi, dá kasá'a nakani ini na ña ko vá'a kée na. ²⁵Dá kían nono nda maá ini níq ná kandaq ini na ña ko vá'a kée na, dá taxí tá'an na nakuíta xítí ná noo Ndios, ta keká'ano ñaá ná. Ta kaa na xí'ín ndó: “Miían nda kuiti ió Ndios xí'ín ndó.”

Koo ini ndo ña ndidaá ña'a kee ndó ná dákuá'anoan ndo íchi Ndios

²⁶¿Ndi koo kee yó viti, tá dáá, ñani? Tá ni nditútí ndó ini ve'e noo nátake ndo, dá keká'ano dao ndó Ndios xí'ín iin yaa, ta dao ka ndo dána'a to'on Ndios, ta dao ka ndo ka'an iin to'on saá ni ñatiin ndó noo mií Ndios, ta dao ka ndo ka'an yú'u ko ní dákuá'a ndó, ta dao ka ndo nandió né'e ndi kóni kaa yú'u ni ka'an dao na. Tído koo ini ndo

kendaq ndo ndidaá ña yó'o, dá ná kua'ano dao ka ndo íchi Ndios. ²⁷Tá kua'an ndo ka'an ndo iin yú'u ko ní dákuá'a ndó, dá kían sav'a a uu ndo, o oní ndo ka'an. Tído iin rá iin ni ndó ka'an. Ta kánian koo iin na tí'a nandió né'e ndi kóni kaa to'on ni ka'an ndo. ²⁸Tído tá ko íin tí'a nandió né'e yú'u ni ka'an ndo, dá kían ná dá'a ni nakuíta ndó ka'an ndoan. Va'a kaan ndatón kayá ni ndó xí'ín Ndios. ²⁹Ta dión ta'ani ná kee na kua'an kásto'on to'on ni ñatiin na noo mií Ndios ini ve'e noo nátake ndo. Sav'a a uu na, o oní na ná ka'an. Ta dao ka ndo kandeí ta'í iní sa'a to'on ni ka'an na. ³⁰Tído tá ni ñatiin iin na ió seídó'o iin to'on saá noo Ndios, dá kían ná katuu too na íin ká'an, dá kuu ka'an na sa'a to'on saá ni ñatiin na. ³¹Iin rá iin ni ndó ya'a kásto'on to'on ni ñatiin ndó noo mií Ndios, dá kían ndidaá ndó kandaq cháá ka ini ndí kían kóni Ndios, dá koo cháá ka tandéé iní ndo xí'ín ná. ³²Chí iin na ni ñatiin to'on noo mií Ndios kásto'on na, ió choon noo ndá'a ná ña katuu too na noo ká'an na, ³³dá chí Ndios, na ndáño'o yó, ko kúu ta'on na iin Ndios xí'o ña nakuína vaq yo. Di'a xí'o na ña kandeí yó xí'ín ñaño'ó.

Táto'on kí'o kée dao ka na kúu ñayuu Ndios ini ve'e noo dákuá'a na, ³⁴kánian tádi kandeí na ñá'a ve'e noo nátake ndo dákuá'a ndó, chí ko ta'ón íchi ná ndatón ná. Di'a kánian kaño'o na tíxi ndá'a yíí ná táto'on kí'o sa'ándá ley Ndios choon. ³⁵Tá ndáa ña'a ko ní kandaq ini na, dá kían tá ná nasaa na ve'e na, dá ná ndatón ná yíí ná. Dá chí iin ña ka'an noo kían ña ndatón

ná ini ve'e noo nátake ndo dákuá'a ndó. ³⁶¿Á sava'a noo ndo'ó ni natoon to'on Ndios, xiní ndo? O, ¿á sava'a noo ndo'ó ní ni kasáa'an, ká'an ndó?

³⁷Tá ió iin káa ndó ká'an ña kúu ndó na ni natiin to'on noo mií Ndios, o ká'an ndó ña kómí ndó iin choon ni xi'o Espíritu ií Ndios noo ndo, dá kían kánian nakoni ndo ña choon táai noo tuti yó'o kúu choon sa'ándá Ndios, na kúu sato'o yo.

³⁸Tá ió iin káa ndó ko nákoní ña dión kián, dá kían ná dá'a ni nakoni ndo ná. ³⁹Sa'a'á ñoó, ñani, ndí'i ini ndo natiin ndó choon ña kastoon ndó to'on ni ni'i ndo noo mií Ndios. Ta o sa chítuu ndó dao ka na ña ka'an na iin ka yú'u ko ní dákuá'a na, ⁴⁰tído kee ndó ndidaa'á ña yó'o xí'ín ñaño'ó, ta yíko kee ndó ña.

Ká'an Pablo sa'a ndi koo tá ná natakí na ni xi'i

15 ¹Ñani mií, ko'in kastoon xí'ín ndó sa'a'á to'on va'a sa'a Jesucristo, tá'an ña sa ni daná'i noo ndo, tá'an ña ni natiin ndó, ta ndíta toon ndó xí'ín. ²Tá ná kandita toon ndó xí'ín mií to'on va'a yó'o, ña ni daná'i noo ndo, dá kían ni'i ndo ña káki ndó. Tá koó, dá kían ko choon ta'on ña kándisa ndó.

³Chí ña mií noó ni daná'i noo ndo kúu to'on ni xi'o mií Ndios noó, chí ni daná'i noo ndo ña ni xi'i Cristo Jesús sa'a'á kuachi yó, tá k'i'o dión, dá ni xinkoo noo ká'an tuti ií Ndios.

⁴Dá ni nduxi na. Ta ni natakí na tixi ku yó'ni, dá ni xinkoo noo ká'an tuti ií Ndios. ⁵Dá ni na'a noo ná noo Cefas. Ndi'i daa ni na'a noo ná noo ndin uxí uu ta na ni sa xionoo xí'ín

ná. ⁶Tá ni ndi'i, dá ni na'a noo ná noó o'on ciento ka ñayuu kúu kuendá na. Ta kua'a ií vá na yó'o ndéi takí, tído dao na ni xi'i. ⁷Tá ni ndi'i, dá ni na'a noo ná noo Jacobo. Ndi'i, dá ni na'a noo túku na noo ndidaa'á ta kúu apóstol, tá'an ra ni kaxi na kane'e to'on na. ⁸Nda noo ndí'i kuií, dá ni na'a noo ta'ani na noo mií yu'u, sa'a'á ñoó kúu tátotoon iin taló'o kueé ni káki.

⁹Ta kúu na nóo cháa ka noó ndidaa'á ka apóstol, ta ko káni vian ña kananí yu'u ña kakuu apóstol, chí sa xionoo yu'u sa kendava'i xí'ín na kúu kuendá Jesús. ¹⁰Tído sa'a'á ña maní ni kee Ndios xí'ín, sa'a'á ñoó ni kee na yu'u kúu iin apóstol. Ta ña maní ni kee na xí'ín yu'u, ko ní naá óon ta'an vaan. Di'a kéchoon cháa ká o duú ndidaa'á ka ni ta n'é to'on na. Tído o duú mií yu'u kéchoon, mií vá Ndios kúu na chindee yu'u sa'a'á ña maní ni kee na xí'ín. ¹¹Tído ko ta'ón ña'a kián á yu'u o dao ka na dana'a noo ndo. Chí sa'a'á ña yó'o dana'a ndi'i ndu, ta ña yó'o kían kándisa ndó.

¹²Ndu'u kúu na dana'a'á ña mián ndaa kuiti ni natakí Jesús tein na ni xi'i, sa'a'á ñoó, ¿ndiva'a ká'an dao ndó ña o nátake ta'on na ni xi'i?

¹³Tído tá ná o nátake na ni xi'i, dá kían ni Cristo ko ní nátake, ní kúu.

¹⁴Tído tá ko ní nátake Jesús, dá kían ko choon ta'on to'on ni daná'a ndu noo ndo, ta ni ña kándisa ndó sa'a'á Jesús ko choon, ní kúu. ¹⁵Tá k'i'o dión kián, dá kían ni kandoo ndu kúu ndú na ká'an to'ón sa'a'á Ndios, dá chí xi'o ndu kuendá ña Ndios kúu na ni danátake Cristo. Tído ko ní nátake ta'on Cristo tá mián ndaa

o nátaki na nì xì'ì, ní kúu. **16**Chì tá ná o nátaki na nì xì'ì, dá kían nì Cristo kò ní nátaki ta'on, ní kúu. **17**Tá kò ní nátaki Jesús, dá kían kò chóon ta'on ña kándéé iní ndò ná, ta kómí ìì v́a ndó kuàchi noo Ndios. **18**Tá dión kián, dá kían nì naá óon va na nì xì'ì íchì Cristo. **19**Sa'á ñoó tá sava'a ñayúú yó'o va ió tandeé iní noo yò xí'ín Cristo, dá kían nda'í cháá kà ndó'o yó o duú ndidaá kà ñayuu ndéi ñayúú yó'o.

20Tído miían ndaá kuiti va nì natakí Cristo tein na nì xì'ì, ta mií ná kúu na mií noó nì natakí, sa'á ñoó miían ndaá natakí ndidaá kà ñayuu nì xì'ì. **21**Ta sa'á iin tó'ón taa, sa'á ñoó ndidaá kúú ñayuu xí'ì. Ta dión ta'ani sa'á iin kà taa natakí na nì xì'ì. **22**Chì sa'á ña nì kee Adán kuàchi, sa'á ñoó ndidaá ñayuu xí'ì. Ta dión ta'ani, sa'á ña nì natakí Cristo, sa'á ñoó ndidaá ñayuu nì xì'ì nì'í ña natakí na. **23**Tído iin rá iin ña'a ió yíkoan táto'on kì'o nì chikaa ini Ndios kooan. Chì dinñó'ó Cristo nì natakí, dá tá ná nandió koo na kasaa na, dá ví natakí ñayuu kuendá na. **24**Dá kasandaá kuú naá ñayúú yó'o, dá naki'o Cristo ndidaá kúú choon noo ndá'a tatá Ndios tá nì ndi'i nì kandeé ná nì dítá ná choon noo ndá'a ndidaá ña sa komí ndée, xí'ín ndidaá rà sa sa'anda choon xí'ín ndidaá rà sa dandáki ñayúú yó'o. **25**Dá chì miían kánian dándáki Cristo nda ná nataán ndi'i Ndios tã xini u'u ñaá tìxi sa'a ná. **26**Dá nda noo ndí'i kuíí, dá kían dánaa na ña xini u'u ñaá, tá'an ña kédaa xí'ín yó, dá xí'ì yò. **27**Chì ndidaá v́a ña'a nataán Ndios tìxi sa'a Cristo. Tído tá kaáan ña ndidaá

v́a ña'a kaño'o tìxi ndá'a ná, kò kóni kaaan ña kakaá ta'ani mií Ndios, chì mií v́a ná kúu na nì nataán ndidaá kúú ña'a tìxi sa'a ná. **28**Tá nì ndi'i nì ndu'u ndidaá kúú ña'a tìxi ndá'a Cristo, dá ndu'u mií Cristo, na kúú de'e Ndios, tìxi ndá'a mií Ndios, na nì naki'o ndidaá kúú ña'a tìxi ndá'a ná. Dá kían mií Ndios kakuu na mií noó noo ndidaá ña'a.

29Ta viti, ñndiva'a sódo ndúta dao ndó sa'á ñayuu nì xì'ì tá kò kándisa ndó ña natakí na nì xì'ì? ñNdiva'a sódo ndúta ndò sa'á na nì xì'ì, tá dáá? **30**Ta, ñndiva'a daá kuití ndó'o nío ndu'u sa'á to'on Ndios tá ná o nátaki na nì xì'ì, tá dáá? **31**Ká'an ndaai xí'ín ndó, ñani, ña sa'á ña kádii ini yu'u sa'á ña nì kee sato'o yò Jesucristo xí'ín ndó, sa'á ñoó ndidaá kuú v́a ió ña kuui. **32**Ta nì xió né'e tá'in xí'ín tã tondó ndéi ñoo Éfeso, tído, ñndí kián va'a nì'í yu'u tá dión ná o nátaki na nì xì'ì? Dá chì tá ná o nátaki ñayuu nì xì'ì, dá kían: “Ná kasá'an yó, ta ná ko'o yó, ta ná xinió, dá chì iin taan kuu va yó.”

33O sa kí'o ndó mií ndó ña danda'í na ndo'ó, dá chì: “Tá xionoo ndó xí'ín taa kini, dá kían dátúú v́a rá ndo'ó noó ña va'a kée ndó.” **34**Sa'á ñoó kánian ndito koo ini ndò, dá ná o yá'a ndó kee ndó kuàchi noo Ndios. Chì ndéi dao ñayuu kò ná'a Ndios tein mií ndó xaan. Dión ká'an yu'u xí'ín ndó, dá ná kaka'an noo ndo.

Kí'o di'a koo, dá natakí na nì xì'ì

35Ndá ndi kuu ndato'ón iin káa ndo'ó, ta kaa ndo: “ñNdí koo, dá natakí ñayuu nì xì'ì? ñTa ndi koo

yikí koño kandixi na noo nataki na?" 36Ñayuu xixi kúú ndó. Chì tá chí'i ndó iin tata noño'o ndo, mifan ndúsa kánian kuuñan tiji ñó'o, dá dákuitaan kakuuan iin yuku saá. 37Ta ña chí'i ndó noño'o ndo ko kían sa iin yuku kuí, di'a dinño'o iin tata ichí kían chí'i ndó, mifan kían noni tirió o dao ka tata. 38Tído míí vá Ndios kúú na xi'o ndi koo iin rá iin yuku táto'on ni chikaá ini míí ná kooan, sa'a ñoó iin rá iin tata xí'in yukuán.

39Ta dión ta'ani o duú iin nóó kúú ndidaá yikí koño. Chì diín vá kúú yikí koño ñayuu, ta sa diín vá kúú yikí koño kirí kúú kítí. Ta sa diín vá kúú yikí koño tiyaká, ta sa diín vá kúú yikí koño kirí ió tomi. 40Ió yikí koño kómí na ndéi induú, ta diín vá kúú yikí koño kómí ñayuu ndéi noño'o yó'o. Chì ndato cháá ka yikí koño kómí na ndéi induú o duú yikí koño kómí na ndéi noño'o yó'o.

41Ta dión ta'ani diín vá ndato ndiandii, ta diín vá ndato yoo. Ta diín vá ndato tiño. Ta diín vá ndato dao tiño. Ta dao ka ri.

42Ta k'i'o dión ta'ani ndo'o na ni xi'i tá ná nataki na, chì yikí koño na, ña ni nduxi, kían té'i. Tído tá ná nataki na, dá kían nani'i ná iin yikí koño, ña ni iin kuú o té'i.

43Chì yikí koño ni nduxi kúú iin yikí koño kaño'o ñayuu. Tído tá ná natakiñ, dá nduuan iin ña'a ndato. Chì tá ni nduxian ni sa kían iin ña'a koó ndée. Tído tá ná natakiñ, dá nduuan iin ña'a ió ndée. 44Tá ni nduxian, dá ni sa kían iin yikí koño kómí na ndéi noño'o yó'o. Tído tá ná natakiñ, dá nduuan iin yikí koño kómí na ndéi induú. Dá chì ió

yikí koño kómí na ndéi noño'o yó'o, ta ió ta'ani yikí koño kómí na ndéi induú.

45Chì ká'an tuti iñ Ndios ña míí Ndios ni kava'a ta míí noó, tá'an ra sa naní Adán, ta ni xi'o na ña ni sa taki ra. Tído Cristo, na ni kii sata Adán, noón kúú iin Espíritu xi'o ña kataki chíchí yó. 46Tído ko ní ni'i yó yikí koño kuendá induú míí noó, di'a ni ni'i yó yikí koño kuendá noño'o yó'o va. Ndi'i, dá ni'i yó yikí koño kuendá induú. 47Chì ta míí noó ni sa kuu kuendá noño'o yó'o, chì ni kava'a ra xí'in ñó'o. Tído ta kúú uu, na kúú sato'o yó, noón kúú kuendá induú, chì ni kii na chí induú. 48Dá chì táto'on k'i'o káa yikí koño sa komí ta ni kava'a xí'in ñó'o, k'i'o dión kúú yikí koño na kúú kuendá noño'o yó'o. Ta yikí koño na kúú kuendá induú kúuán táto'on yikí koño na ni kii induú. 49Ta viti ndáa yikí koño yó táto'on k'i'o ni sa kaa yikí koño ta ni sa kuu kuendá noño'o yó'o. Tído kasandaá iin kuú, dá nduu yikí koño yó táto'on káa yikí koño na ni kii chí induú. 50Sa'a ñoó ká'in xí'in ndó, ñani míí, ña o kúú ta'on ndu'u koño yó xí'in ni yó noo dándáki Ndios. Chì ña'a túú, o kúú ta'on natiian kuendá noó ña'a ko túú.

51Ta viti kóni ka'in xí'in ndó sa'a iin ña'a ná'a iin tó'on míí Ndios. O duú ndidaá vá yó kuu, tído ndidaá vá yó ndesaá Ndios yikí koño, 52chì iin ndakána va kakuuan, táto'on k'i'o kée noo yó tá nákuani yó. Dión koo tá tuu trompeta noo ndi'i. Dá chì tá ni tuu trompeta, dá nataki na ni xi'i, ta ni'i ná iin yikí koño o té'i. Ta ndidaá yó, na ndéi takí, ndesaá

Ndios yikí koño yó. ⁵³Dá chî mîfan ndúsa naḏaon yikí koño téí'î yó'o, dá kandixi yó iin yikí koño, ña nî iin kuu ɔ téí'î. Ta yikí koño yó'o, ña xî'î, kánian naḏaon, dá kandixi yó iin yikí koño, ña kîan ni iin kuu ɔ kuú.

⁵⁴Tá nî ndi'i nî naḏaon yikí koño téí'î yó'o, ta nî nandixi yó iin yikí koño kɔ téí'î, ta tá nî ndi'i nî naḏaon yikí koño yó'o, ña xî'î, ta nî nandixi yó iin yikí koño, ña ni iin kuu ɔ kuú, dá xinkoo tɔ'on ká'an tuti iî Ndios, chî di'a kaáan: “Nî kandeé Ndios nî danaá na noó ña kedaá xî'ín ñayuu, dá xî'î na. ⁵⁵Sa'a ñoó, yo'ó, ña kedaá xî'ín ñayuu, dá xî'î na, ¿ndeí kua'an ion? Ta yo'ó, yáí ndii, ¿ndeí kua'an ña sa kandeéon xî'ín ndii?” ⁵⁶Chî ion, ña kedaá xî'ín yó, dá xî'î yó, kúu kuachi kée yó. Ta ley Moisés kîan dátaí kuachi yó sa'a ña yá'a yó kee yó kuachi. ⁵⁷Tído viti ná nakî'o yó ndivé'e noo Ndios, chî nî kandeé yó xî'ín ndidaá ña yó'o sa'a ña nî kee Jesucristo, na kúu sato'o yó. ⁵⁸Sa'a ñoó, na manî mií, kandita toon ndó, ta kandita ndaá ndo xî'ín ña ndaá kándisa yó. Ta ndi'i ini ndo kechóon ndó choon sato'o yó Ndios, ta ɔ sa kátuu ndó kee ndóan. Chî ná'á vá mií ndó ña choon kée yó noó na kúu sato'o yó, ɔ naá óon ta'an vaan.

Ká'an Pablo sa'a di'ón dátaaká ñayuu ñoó, dá chindeé ná na kúnda'í

16 ¹Ta viti ko'in ka'in xî'ín ndó sa'a di'ón dátaaká ndo, dá chindeé ndó na kúu ñayuu Ndios ndéi ñoo Jerusalén. Koo ini ndo kee ndó tátɔ'on kî'o nî sa'andai choon

noó na kúu kuendá Jesús ndéi chí kuendá Galacia di'a. ²Ta iin iin kuu kasá'a sa'a semana, kánian taó xóo iin rá iin ndó noó ya'i tátɔ'on kî'o nî ni'î ndo noó nî kechóon ndó, ta taxi va'a ndóan. Dá kîan tá ná saai noo ndéi ndó xaan, ná dá'a ni nditútí ndóan mií hora daá. ³Dá tá ná saai noo ndéi ndó, dá kî'oi iin tuti noó ta nî ndukú mií ndó, dá tanda'í ra ko'on ra xî'ín di'ón nî nditútí ndó chindeé ndó na kúnda'í ndéi ñoo Jerusalén. ⁴Tído tá kánian ko'on yu'u, dá kîan kane'e tá'an dáó rá ko'on ra xî'ín.

Kóni Pablo ko'on na korni'ini na ñoo Corinto cháá tiempo

⁵Saai noo ndéi ndó tá nî ndi'i nî ya'i chí kuendá Macedonia, chî Macedonia ñoo kánian ya'i. ⁶Ndá ndi kuu koo tooi xî'ín ndó, o ndá ndi kuu kandooi kooi xî'ín ndó tein ndidaá yoq vixi, dá kuu chindeé ndó yu'u ná ko'in noo kánian ko'in. ⁷Ko kónii ña kîan chika'anda oon ni noo ndéi ndó, chî kónii kooi cháá tiempo xî'ín ndó tá kî'o dión kóni na kúu sato'o yó. ⁸Tído koo too vai ñoo Éfeso yó'o nda ná kasandaá kuu víko Pentecostés, ⁹dá chî ndato nda'o nóno noó kechóoin noo Ndios, ta ió iin tandeé iní ká'ano ña kua'a cháá ka ñayuu kándisa tɔ'on Jesús, va'ará kua'a nda'o na xiní u'u ñaá.

¹⁰Tá nî saá Timoteo noo ndéi ndó xaan, koo ini ndo keva'a ndó xî'ín xí, dá ná kadii ini xî koo xi xî'ín ndó, dá chî kéchóon xi noó na kúu sato'o yó tátɔ'on kî'o kéchóon mií yu'u. ¹¹Ta ni iin ndó ɔ sa kú'ichi ini koni ndo xí. Di'a koo ini ndo

chindeé ndó xī, dá ná koo vạ'a ini xī nandió koo vạ'a xī kii xī noo ió, dá chí ió yu'ụ ndátii ndisaạ xī xí'ín dao kạ ñani yọ.

12Ta kónij ña kandaạ ini ndọ sa'ạ ñani yọ Apolos. Nị seí nda'áví noo ná ña saạ nạ xí'ín dao kạ ñani yọ kande'é ná ndọ'ó. Tído kọ ní xíin ta'on na saạ nạ viti. Tído tá nị nono ná iin kạ ta'ándá, dá saạ nạ koo tóo na xí'ín ndó.

Xí'ín ndisá'án yó'o dándí'i Pablo ña ká'an nạ

13Ta kaño'o ini ndọ, ta kandita toon ndó xí'ín ña ndaạ kándisa yó, ta cho'on tạ ini ndọ, ta ndakí koo ndó. **14**Ta noo ndidaá ña kée ndó, kee ndóan xí'ín ña kú'ụ ini ndọ sa'ạ dao kạ ñayuu.

15Ñani, sạ ná'á vá ndó ña nạ ve'e Estéfanas nị sạ kuu nạ mií noo nị kándisa to'on vạ'a sa'ạ Jesús noo ñayuu ndéi chí kuendá Acaya xaan. Ta ná'á ta'ani ndó ña nị nakị'o na mií ná ña chindeé ná ndidaá kúu nạ kúu ñayuu Ndios. **16**Ta seí nda'áví noo ndọ ña kueídó'o ndó ndidaá kạ ni ñayuu kée táto'on kée nạ yó'o, xí'ín ndidaá kạ nạ chindeé dao kạ ñayuu, nạ kéchóon noo choon yó'o.

17Ta kádij ndạ'o ini sạ'á ña nị kasáa Estéfanas, xí'ín Fortunato, xí'ín Acaico, ta nị ndundeé iní, vạ'ará koó mií ndó ndéi xí'ín, **18**chị nị xị'o na tandeé iní nooí táto'on kị'o kée ta'ani na xí'ín mií ndó. Ta koo ini ndọ nakoni ndọ ñayuu kée táto'on kị'o kée nạ yó'o.

19Ndidaá nạ kúu kuendá Jesús ndéi chí kuendá Asia ká'an nạ ndisá'án xí'ín ndó. Ta ñani yọ Aquila, xí'ín kị'o yó Priscila, xí'ín ndidaá nạ kúu kuendá Jesús nátake dakuá'a ve'e na ká'an nạ ndisá'án xí'ín ndó sạ'á ña kúu ndó kuendá sato'o yọ Jesús. **20**Ta ndidaá nạ kúu ñani yọ ndéi yó'o ká'an nạ ndisá'án xí'ín ndó. Ta viti chító tá'an ndó noo ndọ, ta ña yó'o ná kakuu iin ñaño'ó ka'an tá'an ndó ndisá'án sạ'á ña kúu ndó kuendá Jesús.

21Ta yu'ụ kúu Pablo, ta táai ndisá'án yó'o kosaạ noo ndọ xí'ín ndá'a mií. **22**Ta tá ió iin káa ndó kọ kóni Jesucristo, nạ kúu sato'o yọ, dá kịan chi'an ná katai ndọ kee Ndios. Sato'o yọ Jesús, nakị kị ní.

23Ta ná koo ña manị xí'o sato'o yọ Jesucristo xí'ín iin rá iin ndó.

24Kú'ụ ndava'o ini sạ'á ndidaá ní ndó sạ'á ña kúu yó kuendá Cristo Jesús. Dión ná koo.

To'on yó'o kían kúú uú nì taa San Pablo nì sa'an noó na ñoo Corinto

Ká'an Pablo ndisá'án

1 ¹Yu'u kúú Pablo, ta kúú iin apóstol, na né'e to'on Jesucristo, táto'on kị'o kóni mií Ndios. Ta yu'u xí'ín ñani yọ Timoteo ká'an ndu ndisá'án xí'ín ndó'o, na kúú ñayuu Ndios ndéi ñoo Corinto xa'an, xí'ín ndidaá ka ñayuu Ndios ndéi chí kuendá Acaya. ²Ta mií tatá yọ Ndios xí'ín sato'o yọ Jesucristo ná kee ña manị xí'ín ndó, ta nakị'o ná ña koo va'a ini ndọ.

Yó'o ká'an Pablo sa'á tandó'ó ndó'o na

³Ná natiin Ndios, na kúú tatá sato'o yọ Jesucristo, ndidaá tá'an ñaño'ó. Mií ná kúú tatá, na daá kuití kú'u ini sa'a yọ, ta xí'o na tandéé ini ká'ano noo yọ. ⁴Ta noón kúú na xí'o tandéé ini noo ndú'u tein ndi ndáa mií tandó'ó ndó'o ndu, dión, dá ná ni'i ini ndu ndi koo kee ndu kị'o ndu tandéé ini noo dao ka ñayuu tá ndó'o na ndi ndáa mií tandó'ó. Dá chị táto'on kị'o xí'o Ndios tandéé ini noó ndu'u, kị'o dión ta'ani xí'o ndu tandéé ini noo dao ka ñayuu. ⁵Ta sa'á ña sá sá'ano tandó'ó ndó'o ndu kua'an sa'á to'on Cristo, sa'á ñoó sá'ano ta'ani tandéé ini ní'i ndú noo ná. ⁶Chị tá ndó'o

ní'o ndú, ñoó kían kedaá xí'ín ndó, dá ni'i ndọ tandéé ini, ta koni ndọ káki ndó. Ta sa'á ña xí'o Ndios tandéé ini noó ndu'u, sa'á ñoó ní'i ta'ani ndó tandéé ini kée ndu'u, ta koni ndọ káki ndó. Dión, dá kị'o ta'ani na tandéé ini noo ndọ tá ndó'o ní'o ndọ táto'on kị'o ndó'o ní'o ndu'u. ⁷Ta mií'an ndaa ió tandéé ini noo ndú'u sa'a ndọ, chị ná'á ndú ña sa'á ña ndó'o dáó ní'o yọ, sa'á ñoó táto'on kị'o xí'o na tandéé ini noo ndú'u, kị'o dión ta'ani xí'o na tandéé ini noo ndọ'ó.

⁸Ñani, kóni ndu'u ña kana'á ndó sa'á tandó'ó ká'ano nì ndo'o ní'o ndú tá nì sa'an ndu chí kuendá Asia di'a. Ta ka'í nda'o nì ndo'o ndu o duyú ña kị'o ndeé ini ndu kían, sa'á ñoó nì ndi'i va tandéé ini noó ndu'u ña kankuei takí ndu. ⁹Ta ñoó kúú noó nì katonì ini ndu ña kua'an ndu kuu ndu. Ta dión nì ndo'o ndu, dá kían ná dá'a nì kandeé ini ndu mií ndú, di'a ná kandeé ini ndu iin tó'on dinì Ndios, na dánatáki na nì xi'i. ¹⁰Chị noón kúú na nì dakáki ñaá tiempo daá, ta mií ta'ani na dakáki ñaá viti, ta kándéé ini ndu ña dakáki ñaá noo ndidaá tandó'ó ná'ano kóni dánaa ñaá, ¹¹dá chị chindeé ndó ndu'u xíkà ndọ ña manị noo Ndios sa'á ndu'u. Chị tá kua'á nda'o ñayuu

xíka ña maní noo Ndios sa'á ndu, dá kían kua'a ká ví ñayuu nakí'o ndiv'e noo Ndios sa'a ndidaá ña maní kée na xí'ín ndú.

Yó'o nákaní Pablo ndiva'a kọ ní sa'an na ñoo Corinto

¹²Ta ió iin ña'a kédaá xí'ín ndú, dá ka'an va'a ndu cháá sa'a mií ndú, ta kían ña kọ kútúú ta'on ini ndu sa'a ni iin ña'a kée ndu, dá chí kéndaá ndu ndidaá ña'a, ta kée nduá xí'ín ndino'o ini ndú noo Ndios. Ta kọ kéchóon ta'on ndu ña ndichí ió ñayuu yó'o. Di'a kée nduá sa'á ña maní ni kee Ndios xí'ín ndú. Ta dión kée ndu iin ní kúú vá noo xionoo ndu, ta dión kéndaá cháá ká ndu xí'ín ndo'ó.

¹³Ta kọ táa ta'on ndu dao ká to'on, ña kían o kándaá ini ndo, o ña o kátí'a ndó ka'i ndó. Chí ndátí yu'u ña miíán kasandaá ndo kandaá ndi'i ini ndo, ¹⁴dá chí tátó'on kị'o sa kandaá ini ndo cháá ña ndu'u kúú na ió ñaño'ó ndó noo, kị'o dión ta'ani koo ñaño'ó ndú noo ndo tá na kasandaá kuu nandió koo tuku sato'o yọ Jesús kasaá na.

¹⁵Ta xí'ín tandeé iní yó'o ni ka'ín saají dinño'ó noo ndéi ndó, dá chindeéi ndo'ó uu ta'ándá, ¹⁶chí ni ka'ín chika'andaj noo ndéi ndó, dá ya'i ko'ín chí kuendá Macedonia di'a. Ndi'i daá, nandió koo tukui noo ndéi ndó, dá kían kee ndó ña maní ko'on ndo dáya'a ndó yu'u íchí kua'an chí Judea di'a, ni ka'ín. ¹⁷Tá ni ka'ín xí'ín ndó ña dión keei, á ká'án ndó ña iin ndakána ni ka'ín xí'ín ndó? O, á ká'án ndó ña kée yu'u tátó'on kị'o kée ñayuu kọ ná'á Ndios, tá'an na ká'an "jaan" xí'ín

yú'u ná, ta xí'ín ñaxintóni ná ká'an na ña "kọó"? ¹⁸Tído iin na ndaa kúú Ndios, ta mií ná kúú na ná'á ña kọ ká'an ndu "jaan" xí'ín yú'u ndú, ta xí'ín ñaxintóni ndú ká'an ndu ña "kọó". ¹⁹Ta sa'á Jesucristo, na kúú de'e Ndios, ni daná'a yu'u xí'ín Silvano, xí'ín Timoteo noo ndo. Ta kọ ká'an Jesús "jaan" xí'ín yú'u ná, ta xí'ín ñaxintóni ná ká'an ña "kọó". Ta sa'a mií ná ká'an Ndios "jaan" xí'ín yó, ²⁰dá chí sa'a mií Jesús xínkoo ndi'i to'on ni xị'o Ndios noo yọ, ta sa'a mií ná ká'an yọ "Dión ná koo" dá ná natiin Ndios ñaño'ó noo kéká'ano yó na. ²¹Ta mií Ndios kúú na ná'a ndaa ña ndu'u xí'ín ndo'ó kúú ñayuu mií ná sa'á ña ndíko yọ Cristo, ta mií ta'ani na kúú na ni kaxi yó kakuuó ñayuu na, ²²chí ni kani na sello nío iin rá iin yó, chí ni xị'o na Espíritu ií ná koo na nío yọ, dá katóni ini yọ ña miíán ndaa natiin yó ndidaá ká ña va'a ni kaa na tei na noo yọ. ²³Mií Ndios kúú na chíkanii xí'o kuendá sa'í, chí ná'á ná ña sa'á ña kọ ní xíin dákúnda'í ini ndo'ó, sa'á ñoó kọ ñá'a kasandaáj ñoo Corinto xa'an. ²⁴Tído ná dá'a ni ka'án ndó ña kóni ndu ka'anda ndu choon noo ndo noo ña kánian kee ndó sa'á ña kándisa ndó Jesús. Di'a ndúndéé ndu'u kéchóon ndu noo ndo, dá kadii ini ndo, chí sa ndíta toon ndó xí'ín ña ndaa kándisa yó.

2 ¹Sa'á ñoó ni chíkaa ini ña o sáa ta'oin noo ndéi ndó viti, dá ná dá'a ni dákúnda'í ini ndo'ó. ²Dá chí tá ná dákúnda'í ini ndo'ó, dá kían, ánda yoo kị'o ña kadii iní, tá dáá? Chí na ndátí yu'u kị'o ña kadii iní, nandei nda'í di'a na kee yu'u.

3Sa'á ñoó nì taai iin ka tuti ñoó kosaagan noo ndo, dá kían tá ná saai noo ndéi ndó, dá kían ná dá'a ni kunda'í inij kee na kánian kị'o ña kadij inij. Ta kándéé ká'ano inij ña tá kadij ini yu'u sa'a ndo, dá kían kadij ta'ani ini míí ndó. **4**Ta nda'í nda'o nì sa kuu inij tá nì taai tuti ñoó kosaagan noo ndo, chí nda nío víi nì tar'u'u, xiníj, ta xí'ín ndirá noo nì taai ña. Tído kọ ní ndukúí ña dákúnda'í inij ndó. Di'a nì keei, dá kandaq ini ndo ndi kị'o kú'u inij sa'a ndo.

Kú'u ká'ano ini Pablo sa'á taa nì ya'a nì kee kuachi

5Ió iin taa nì ya'a nì xị'o ña nì kunda'í ini yu'u, tído ọ dúú sava'a iin tó'ón yu'u ní kunda'í inij nì kee ra, chí kuu va kaai ña ndidaá ndo'ó nì kunda'í ta'ani ini. **6**Sa ku'a'á nda'o ndó nì dandó'o nío taa ñoó. Cháá dión ka ni ná kakuuan. **7**Ña kánian kee ndó viti kían kị'o ká'ano ini ndo sa'a rá, ta kị'o ndó tandéé iní noo rá, dá kían ná dá'a ni kandeé ña kunda'í ini ra dánaá ñaá. **8**Sa'á ñoó seí nda'ávíj noo ndo ña na'a tuku ndó ña kú'u ini ndo sa'a rá. **9**Chị nì tanda'í iin ka tuti ñoó kosaag noo ndo, dá ná kande'á á miígan ndaag seídó'o ndó ndidaá choon sa'ándáí noo ndo. **10**Chị na xị'o ká'ano ini ndo sa'a, ta nda yu'u ta'ani kị'o ká'ano inij sa'a ná. Ta sa nì xị'o ká'ano ta'ani inij sa'á taa ñoó tá ió iin ña'a nì kee ra xí'ín miíí, ta sa'á mií ndó nì keei dión, chí kị'o dión kóni mií Cristo kee yó, **11**dá kían ná dá'a ni kandeé ña u'u kexíxian xí'ín yó, chí sa ná'á vá yó tát'o'n kị'o mañaan.

Yó'o nì nakani ini Pablo sa'a Tito nani sa io na ñoo Troas

12Tá nì saai ñoo Troas dána'í to'on va'a sa'a Cristo, ndato nì sonó sato'o yọ Ndios ña kían dána'í to'on na ñoo ñoó. **13**Tído kọ ní sá io va'a inij, chí kọ ní nání'í tá'in xí'ín ñani yọ Tito ñoo ñoó. Sa'á ñoó nì ka'in ndisá'án xí'ín ñayuu ndéi ñoó, dá nì keei kua'in chí kuendá Macedonia.

Daxinkoo va'a Ndios ndidaá ña'a ndó'o yó sa'á ña ndíko yọ Cristo

14Tído náki'oi ndivé'e noo Ndios, dá chí mií ná daxinkoo va'a ndidaá ña'a ndó'o yó sa'á ña ndíko yọ Cristo Jesús. Ta noo ndú'u nì xị'o na choon dána'a ndu sa'á to'on na, dá kían tát'o'n kị'o náka'ani díko támi sá'an, kị'o dī'ón náka'ani to'on na noo ndidaá ñayuu. **15**Ta noo míí Ndios kúú ndu'u tát'o'n iin dusa támi sá'an, ña chíño'o Cristo noo Ndios. Chí to'on dána'a ndu náka'ani kua'an noo na kua'an káki, xí'ín noo na kua'an naá. **16**Ta to'on dána'a ndu kían tát'o'n díko ndij noo na kua'an naá, ña xí'o ña naá ná. Ta noo na kua'an káki, to'on yó'o kían tát'o'n iin díko támi sá'an, ña xí'o ña kataki na. Tído, ịndá yoo kandeé kee choon yó'o, tá dáá? **17**Ta kọ kée ta'on ndu'u tát'o'n kée ku'a'á nda'o taa, tá'an ra xionoo náka'án nda'í to'on Ndios xí'ín ña maña. Di'a ndísá'ano kéchóon ndu noo Ndios, chí mií ná nì xị'o choon yó'o noo ndu, ta noo mií Ndios ká'an ndu sa'a Cristo.

Dána'a Pablo noo ñayuu ña nì kandoo Ndios kee na ña saá xí'ín ná

3 ¹Á ká'án ndó ña nandíó kuéi tuku ndu'u ndukú ndú ña

nakoni ndo ndu'u sa'a ña ká'an ndu dión? O, á ká'an ndó ña xínñó'ó ndú iin tuti chindeé ndú mií ndú noo ndo'ó, o iin tuti noo ká'an va'a mií ndó sa'a ndu táto'on k'i'o xínñó'ó ñaá dao ka ra? Koó, ²dá ch'i tuti ká'an va'a sa'a ndú kúu iin rá iin mií ndo'ó, ta káa'an ini nío ndú. Ta ndidaá tá'an ñayuu x'i'o kuendá sa'a choon va'a n'i kee ndu tein ndó xa'an, ³ch'i mií'an ndaa kuiti ndo'ó kúu tuti ká'an va'a sa'a ndu'u, ña kían n'i taa mií Cristo, ña kían né'e ndu xionoo ndu. Ta ko ní taa naan noo iin tuti xí'ín tinta. Di'a n'i taa naan xí'ín ndée Espíritu i'i Ndios takí. Ta ko ní taa naan noo yuu dá'ándá, di'a n'i taa naan ini nío ndo.

⁴Ta kándée ká'ano ini ndu'u Ndios ña k'i'o dión kían sa'a ña ió Cristo xí'ín ndú. ⁵Ta ni lú'u ña ndichí ko kómí mií ndu'u ña kían kedaá xí'ín ndú ka'án ndú ña kat'i'a ndu kee ndu choon yó'o, dá ch'i mií vá Ndios kúu na x'i'o ña ndichí noo ndu, dá kat'i'a ndu kee ndu. ⁶Ta mií Ndios kúu na n'i x'i'o ña kát'i'a ndu dána'a ndu sa'a ña saá n'i kandoo na kee na xí'ín ñayuu na. Ta díin va kían o dyú ley, ña n'i taa na xí'ín letra, ch'i noo Espíritu i'i míf ná n'i kii ña saá ñoó. Ta ley ñoó x'i'o ña kánian kuu ñayuu, tído Espíritu i'i, noón kúu na x'i'o ña kataki chíchí yó.

⁷Ta ley ñoó, tá'an ña x'i'o ña kánian kuu yó, n'i taa Ndios ña noo yuu. Ta n'i naye'e ndaa tá n'i x'i'o naan noo Moisés. Ta ko ní kúu ta'on kande'e na ñoo Israel noo Moisés sa'a ña ndato téi yé'an, tído sa kua'an ndañó'ó vá ña yé'e noo ná. ⁸Tído ndato ka ví naye'e ndaa tá

kemáni Ndios yó xí'ín Espíritu i'i ná. ⁹Dá ch'i tá dión ndato n'i naye'e ndaa tá n'i x'i'o na ley yatá, ña ká'an ña kúu yó ñayuu kómí kuachi noo Ndios, ví'í ka ví ndato ña saá x'i'o Ndios noo yó, ch'i x'i'oan ña kandoo vii yó noo ná. ¹⁰Ch'i va'ará ndi k'i'o ví ndato naye'e ndaa tá n'i x'i'o na ley yatá, tído ko ta'ón ña'a kían noo ña ndato téi naye'e ndaa x'i'o Ndios noo yó viti. ¹¹Dá ch'i ley yatá, ña naá, ndato n'i sa ye'e ndaa'an, tído ví'í ka ví ndato naye'e ndaa ña saá x'i'o Ndios noo yó viti, ch'i ndidaá tá'an tiempo kooan.

¹²Ta sa'a ña ió tandée iní ndu ña k'i'o dión kían, sa'a ñoó ko yu'ú ta'on ndu ka'an ndu sa'án, ¹³ta ko kée ta'on ndu táto'on k'i'o n'i kee Moisés, ch'i n'i dádá'i na noo ná xí'ín iin dá'on, dá ná o koni na ñoo Israel ña sa kua'an nda'o ña ndato tóon noo ná. ¹⁴Tído n'i ndadi va ñaxintóni ñayuu ñoó. Ta nda na ndéi viti ndó'o ta'ani dión, ch'i tá ká'i na ley yatá, ió táto'on iin dá'on sadí ñaxintóni ná. Tído tá ná kandeé iní na Cristo, nda daá ví kexoo dá'on, ña sadí ñaxintóni ná. ¹⁵Ta nda kuu víti ndó'o na dión, ch'i tá ká'i na ley Moisés ñoó, sadí i'i vá dá'on ñoó ñaxintóni ná. ¹⁶Tído tá ná kandeé iní na sato'o yó Jesús, dá kían kexoo dá'on, ña sadí ñaxintóni ná. ¹⁷Dá ch'i sato'o yó kúu Espíritu i'i Ndios, ta noo nákaa Espíritu i'i Ndios, ñoó kúu noo n'i nono, koó ña'a ka ketéin. ¹⁸Sa'a ñoó koó ka dá'on sadí noo yó, ta mií yó ná'a táto'on k'i'o ndato yé'e sato'o yó Ndios, táto'on kée iin espejo ná'a ndatoán táto'on káa yó. Ch'i iin rá iin kuu kuu naye'e cháa ka yó kua'an yó kooó táto'on k'i'o ndato

yé'e mií ná, ta ña yó'o kían kée na kúú Espíritu ij Ndios, na kúú sato'o yo.

4 ¹Ta sa'á ña ni xí'o Ndios choon yó'o noo ndú sa'á ña kú'u ini na sa'a ndú, sa'á ñoó ko kútúú ini ndu. ²Di'a kúñó'ó ndú ndidaá ña ka'an noo kéde'é dao ka ñayuu. Ta ko xionoo ndu danda'í ndu ñayuu, ta ko nádaká ta'on ndu to'on tó'ón xí'ín to'on Ndios noo dána'a ndu. Di'a dána'a nda ndu, ta ñoó kían kédaá xí'ín ñayuu, dá ná o sa nákani kuáchí ini na kande'é ná ndu'u. Ta mií Ndios ná'á ña dión kían. ³Ta to'on va'a dána'a ndu, ko kanda ndu ini dao ñayuu, chí ió iin ña'a sadi ñaxintóni ná. Ta ñayuu kua'an naá, noón kúú na ndadí ñaxintóni. ⁴Ta ña u'u dándáki ñayuu yó'o viti, ta ñoó kían ni sadi ñaxintóni ñayuu ko xí'ín kandísa, dá kían ná dá'a ni natoon ñaxintóni ná kee to'on va'a ña ká'an sa'a ndi k'i'o ká'ano choon kómí Cristo Jesús, na káa táto'on k'i'o káa Ndios. ⁵Ta ko xionoo ta'on ndu'u dána'a ndu sa'a mií ndú, di'a dána'a ndu ña iin tó'ón Jesucristo kúú sato'o noo ndidaá ña'a, ta ndu'u kúú na xínkuáchí noo ndidaá ndó sa'á ña kóni ndu Jesús. ⁶Dá chí mií Ndios, na ni sa'anda choon, dá ni naye'e ndaa noo íin naá, noón ta'ani kúú na ni dátóon ñaxintóni ndú, dión dá kuu dátóon ndu ñaxintóni dao ka ñayuu, dá kana'á ná ndi k'i'o ká'ano tatá Ndios, ta ná'a Ndios ña ndato yó'o xí'ín Jesucristo.

Kí'o di'a kée ndu sa'á ña kándée iní ndu Jesús

⁷Ta ndu'u kúú táto'on iin kidi ñó'o noo ñó'o iin ña kuiká, ña kúú

to'on ndato dána'a ndu, dá ná kanda ndu ini ñayuu ña ndée ká'ano yó'o ni kii noo Ndios, ta o duú ndée kómí mií ndú kían. ⁸Ta va'ará só'óni tándó'ó ndu'u, tído ko ní tadi ta'on ndu. Ta va'ará nákani nda'o ini ndu, tído ko ndí'i ta'on tándée iní ndu. ⁹Kéndava'a ñayuu xí'ín ndú, tído ko dáya ndá'a ta'on ñaá Ndios. Kóon na ndu'u noñó'o, tído ko kándée ta'on na dánaa na ndu'u. ¹⁰Ndeí kúú mií vá noo xionoo ndu, daá kuití vá ió ña ka'ání ná yikí koño ndu táto'on ni kee na xí'ín Jesús, dá ná kanda ndu ini ñayuu ña ió takí Jesús sa'á ña náki'o ndu yikí koño ndu ndo'an dión. ¹¹Chí xían nani takí ndu ndéi ndu, daá kuití vá ió ndu ndu náki'o ndu mií ndú kuu ndu sa'a Jesús, dá ná kanda ndu ini ñayuu ña ió takí na sa'á ña náki'o ndu yikí koño ndu ndo'an dión. ¹²Ta sa'á ña daá kuití ió ña kuu ndu, sa'á ñoó nóno noo ndo ni'i ndo ña kataki chíchí ndó.

¹³Ta kándée iní ndu Ndios táto'on k'i'o ni kándée ini ñaá na ni taa di'a noo tuti ij Ndios: "Sa'á ña kándísa nda ndu Ndios, sa'á ñoó ni ka'in sa'a ná." K'i'o dión ta'ani ndó'o ndu'u, chí sa'á ña kándísa ndu na, sa'á ñoó ká'an ndu xí'ín ndó sa'a ná, ¹⁴dá chí ná'á ndú ña ni nataki sato'o yo Jesús ni kee Ndios, ta kándísa ta'ani ndu ña dánataki na ndu'u táto'on ni kee na xí'ín Jesús, dá nakuja dáó yó noo ná. ¹⁵Chí xí'o ndu mií ndú ña ndó'o ndu ndidaá tándó'ó yó'o sa'á ña kú'u nda'o ini ndu sa'a ndo, dión, dá ná ndukua'a cháa ka ñayuu natiin ña maní xí'o Ndios, dá kían kua'a cháa ka ñayuu náki'o ndivé'e noo Ndios, dá ná natiin na cháa ka ña'ño'o.

16Sa'á ñoó kọ kútúú ta'on ini ndu, va'ará sá kúyatá yíkí koño ndu kua'an, tído iin rá iin kuu kuu di'a ndúsaá nío ndú kua'an. 17Dá chī tándó'ó ló'ọ, ña ndó'o tóo nío ndú ñayúú yó'o, ñoó kían xí'o ña ni'ì ndú iin ña ndato ká'ano noo Ndios, ña ni iin kuu ọ ndí'i. 18Ta kọ ndí'i ta'on ini ndu sa'á ña ndé'á xí'ín noo yọ. Di'a ndí'i ini ndu sa'á ña kọ túu, ña kọ xíní yọ xí'ín noo yọ. Dá chī ña ndé'é yó xí'ín noo yọ, ñoó kían ndí'i va. Tído ña kọ xíní yọ xí'ín noo yọ, ñoó kían ni iin kuu tálón ọ ndí'i.

5 1Dá chī ná'á ndu'u ña yíkí koño ndíxi ndu kúú tátọ'on iin ve'e ndéi tóo ndu ñayúú yó'o. Ta tá ná kasandaá kuu nataniān, dá ko'on Ndios kị'o na iin ve'e kandeí ndu, ña kían kọ ní káva'a xí'ín ndá'a taa, ña ni iin kuu ọ ndí'i, ña kúú kuendá induú. 2Sa'á ñoó nda'í tána ndu, chī kóni kị ndu nandixi ndu yíkí koño saá, ña kúú kuendá induú. 3Kị'o dión, dá nandixi ndu iin yíkí koño saá, dá ọ kóo vichí ndú. 4Ta nani ndíxi ndu yíkí koño yó'o, nda'í tána ndu, dá chī kọ kóni ta'on ndu kandọo vichí ndú. Di'a kóni ndu ña nandixi ndu iin yíkí koño saá, dá kían naá yíkí koño xí'i yó'o, dá ni'ì ndú iin yíkí koño ña katakí chíchí. 5Ta mií Ndios kúú na nị saki ña dión kee na xí'ín ndú, ta nị xị'o na Espíritu ná noo ndú, dá ná kandaā ini ndu ña miíān ndaa dión kee na xí'ín ndú.

6Sa'á ñoó daá ió tandéé iní ndu noó ña yó'o, ta ná'á ndú ña xíān nani ndíxi iì ndú yíkí koño yó'o, xíká vá ndíta ndu noo ió sato'o yọ Jesús. 7Xíonoo ndu xí'ín ña kándéé iní ndu ña kị'o dión kían, ta kọ ndí'i

ini ndu sa'á ña xíní ndu xí'ín noo ndú. 8Tído kándéé ká'ano ini ndu ña dión koo, sa'á ñoó kóni cháá ká ndu dánkoo ndu yíkí koño yó'o, dá kuu nakuíta ndu noo sato'o yọ Jesús. 9Sa'á ñoó ndí'i ini ndu, á mií ndú ndéi xíká ndú noo ná o á mií ndú sa ndíta ndu noo ná, ña kóni ndu kían nata'an ini na xíní na ña kée ndu. 10Dá chī miíān ndúsa nakuíta ndidaá tá'an yó noo Cristo Jesús, noo koo na keyíko na, dá natiin iin rá iin yó ya'ì sa'á ña nị kee yó nani nị sa ndixi yó yíkí koño yó'o, á mií yó nị kee yó ña va'a, o á mií yó nị kee yó ña kini.

Nị xị'o Ndios choon noo ndú ña dánáki'in tá'an va'a ndu ñayuu xí'ín Ndios

11Ta sa'á ña ná'á ndú ña kánian yu'ú ni'ini yó na kúú sato'o yọ, sa'á ñoó ndí'i ini ndu dáxino ini ndu ñayuu, dá kandísa na ña ndaa dána'a ndu. Ta mií Ndios kúú na ná'á va'a tátọ'on kị'o kúú ndú, ta kándéé iní ndu ña kị'o dión ta'ani kátóni ini ndo. 12Tído ná dá'a ni ka'án ndó ña nandió kuéi ndu chinaní va'a ndu mií ndú noo ndo, di'a kóni ndu ña ni'ì ndo ña ka'an va'a ndó sa'a ndú'u, dá kían nónó noo ndo ka'an ndo xí'ín ñayuu kátoó chíndaya'ii mií sa'á ña luu ká'an na, tído yakó nda'o nío ná. 13Chī tá ká'án dao ndó ña lóko kúú ndú, dá kían lóko va kúú ndú sa'á Ndios, tá dáá. Tído tá ká'án ndó ña kéndísá'ano ndu, dá kían ña va'a mií vá ndó kían. 14Ta kú'u nda'o ini Cristo sa'a ndú, ta ñoó kían kédaá, sa'á ñoó ndí'i ini ndu kéchóon ndu noo ná, chī ná'á ndú ña sa'á ña nị

xi'i mií ná sa'a ndidaá ñayuu, sa'a ñoó nì xi'i ndidaá ñayuu. ¹⁵Nì xi'i Jesús sa'a ndidaá ñayuu, dá kían ná dá'a ká nì kandeí yó keeá ña kóni mií yó. Di'a kánian kandeí yó kee yó ña kóni na nì xi'i sa'a yó, ta nì natakí na.

¹⁶Sa'a ñoó kó nákaní ká ini ndu sa'a ñayuu táto'on kì'o nákaní ini ñayuu kó ná'a Ndios. Ta va'ará nì sa ka'án ndú ña iin taa oon nì sa kuu Cristo, tído viti kó nákaní ká ini ndu dión sa'a ná. ¹⁷Dá chì ndi ndáa miíó ñayuu ñó'o tìxi ndá'a Cristo, nì nduu na iin ñayuu saá. Ta ndidaá ña nì sa kuu na tá satá nì kandoo vaan, ta ndidaá ña nì nduu saá. ¹⁸Ta ndidaá ña yó'o kée mií Ndios, na nì naki'in tá'an va'a xí'ín yó sa'a ña nì kee Cristo. Ta nì xi'o na choon noó ndu'u ña kían dána'a ndu noó ñayuu ndi kee na, dá naki'in tá'an va'a Ndios xí'ín ná. ¹⁹Chì sa'a ña nì kee Cristo, sa'a ñoó kuu naki'in tá'an va'a Ndios xí'ín ñayuu, chì kó taó kuendá ta'on ká na sa'a kuachi kée ñayuu. Ta nì sa'anda na choon noó ndu ña dána'a ndu noó ñayuu ndi kee na, dá naki'in tá'an va'a Ndios xí'ín ná. ²⁰Ta ndu'u kúu na nì chikata Cristo kane'e ndu to'on na noó ñayuu, sa'a ñoó kéchóon Ndios ndu'u, dá ká'an ndu xí'ín ñayuu. Sa'a ñoó seí nda'í ndu noo ndo'ó xí'ín kuu Cristo ña koo ini ndo naki'in tá'an va'a ndó xí'ín Ndios. ²¹Ta Cristo kúu na kó ní ya'a ta'on kee kuachi, tído nì nakuido na kuachi yó, dión, dá nì kandoo yó kúu yó ñayuu kó kuachi noo Ndios sa'a ña nì kee na dión.

6 ¹Ta viti ndu'u kúu na kéchóon xí'ín Cristo, sa'a ñoó ká'an

nì'ini ndu noo ndo ña ná dá'a nì koo ini ndo natiin oon ndó ña manì nì kee Ndios xí'ín ndó. ²Dá chì di'a kaá tuti iì Ndios:

 Mií kuu nì kaxii, kuu dáa nì seídó'i ndo'ó.

 Chì tá nì kasandaá kuu nì dakákii ndo'ó,

 kuu dáa nì chindeéi ndo'ó.

Ta kuu viti kúu kuu nì kaxi Ndios, chì mií kuu viti kóni na dáka'ki na ndo'ó.

³Ta nì iin tó'ón ña'a nóo kó yá'a ndu kee ndu noo nì iin tó'ón ñayuu, dá kían ná o ní'í ná ndi koo ka'an ndava'a na sa'a choon nì xi'o Ndios noo ndú. ⁴Di'a ná'a ndu mií ndú noo ndidaá ña kée ndu ña kúu ndú na kéchóon ndaa noo Ndios, dá chì xí'o ndeé nda'o ini ndu, va'ará ndó'o ndu tando'ó sa'a choon kée ndu, o va'ará kámanì ña'a noo ndú, ta dión ta'ani kée ndu tá ndó'o nio ndú. ⁵Ta xí'o ndeé ta'ani ini ndu va'ará káni na ndu'u, o va'ará sadí na ndu'u ve'e kaa, o va'ará kuá'a ñayuu ndákuei naá xí'ín ndú, o va'ará choon ndeé nda'o kée ndu, o va'ará kó kídì ndu dao sakuaá, o va'ará kó ní'í ndú ña'a kasá'an ndu dao ta'ándá. ⁶Ta noo choon kée ndu, vii kée ndu, ta kéchóon ndu ña ndichí xí'o Ndios, ta ió kueé ini ndu, ta va'a ini ndu, ta xí'ín ndée Espíritu iì Ndios kéchóon ndu, ta kú'u ndisa ini ndu sa'a ndidaá ñayuu, ⁷ta dána'a ndu to'on ndaa, ta xí'ín ndée mií Ndios kée ndu ndidaá ña'a, ta né'e ndu ña kúu ña ndaa xí'ín ndá'a kuá'a ndu, xí'ín ndá'a íti ndu, dá chindeé ndú mií ndú. ⁸Ió dao ñayuu xí'o ñaño'ó noo ndú, ta ió dao ká na kó ñaño'ó ná

noo ndú. Ta dao na chínaní kini na ndu'u, ta dao ka na chínaní va'a ñaá ná. Ta va'ará chínaní tó'ón ná ndu'u, tído na ndaa va kúú ndú. ⁹Ta ió dao ñayuu kée na ña ko nákoní na ndu'u, tído ná'á vá ná ndu'u. Sa ndij va kúú ndú xiní ndu, tído takí ij vá ndú. Ta va'ará kéndava'a kini na xí'ín ndu'u, tído ko xí'í ta'on ndu. ¹⁰Ta va'ará ndúkú ñayuu ña kandeí nda'í ndu, tído daá kádij iní ndu. Ta va'ará kúnda'í ndu, tído di'a ndekuíká ndú ñayuu xí'ín to'on Ndios. Ta va'ará ni ña'a ta'on koó noo ndú, tído di'a kómí ndú ndidaá ña va'a cháá ka.

¹¹Ni nono yú'u ndú ni ka'an ndaa ndu xí'ín ndó, na ñoo Corinto xa'an, ta ndino'o ini ndú xí'ín níó ndú ni ka'an ndu xí'ín ndó. ¹²Ko ní sadí ndu níó ndú noo ndo'ó, mií di'a ndó kúú na ni sadi níó ndo noo ndu'u. ¹³Ta kóni ndu ña kee ndó xí'ín ndú tát'on k'i'o ni kee ndu xí'ín ndó, sa'a ñoó seí nda'í ndu noo ndo tát'on kée iin tatá xí'ín de'e ra ña konó ta'ani ndó níó ndo noo ndú'u.

Yóó kúú ve'e ño'o Ndios takí

¹⁴Q sa kóo ini ndo naki'in tá'an nóó ndó xí'ín ñayuu ko kándisa Jesús. Dá chi, á náki'in tá'an nóó ña ndaa xí'ín ña ko ndáa, ká'án ndó? Ta, á náki'in tá'an nóó noo tóon xí'ín noo íin naá? ¹⁵Ta, á kuu naki'in tá'an nóó Cristo xí'ín ña u'u? Ta, á kuu naki'in tá'an nóó iin na kándisa Jesús xí'ín iin na ko kándisa? ¹⁶Ta, á kuu naki'in tá'an nóó ve'e ño'o Ndios takí xí'ín ña kúú yoko, ká'án ndó? Ta yóó kúú ve'e ño'o noo ió Ndios takí, chi di'a kaá mií ná noo tuti ij ná:

Kooi xí'ín ná, ta kanooi tein na. Ta yu'u kakuu Ndios noo ná, ta mií ná kakuu na ñooi.

¹⁷Ta sa'a ña dión kíán, sa'a ñoó kaá ta'ani na di'a:

Kankuei ndó tein ñayuu ko kándisa xa'an, ta kuxoo ndó kua'án ndo, kaá Ndios, na kúú sato'o yo. Ta ni o sa káko'on ndá'a ndo ña kini kée na, dá káan natiin va'i ndo'ó.

¹⁸Ta yu'u ná kakuu tatá noo ndo, ta ndo'ó ná kakuu de'e yíi yu'u xí'ín de'e di'í,

kaá Ndios, na kúú sato'o yo, na kómí ndidaá tá'an choon.

7 ¹Na maní mií, k'i'o dión v ndato ni x'i'o Ndios to'on na noo yo, sa'a ñoó ná taó yo mií yó noo ndidaá tá'an ña dáyakó ñi yo xí'ín ñaxintóni yo noo Ndios. Ta dión, dá ná kasandaá yo koo vii yo noo mií ná sa'a ña yu'ú ni'ini yó na.

Kádij ini Pablo ña ni nandikó iní na ñoo Corinto sa'a kuachi ni kee na

²Natiin va'a ndó ndu'u xí'ín ndino'o ini ndo, dá chi ni iin tó'ón ndó ko ní dár'u'u ndu, ta ni iin tó'ón ndó ko ní dák'in ndu iin íchi kini, ta ni iin tó'ón ndó ko ní dándá'í ndu.

³Ta ko ká'in dión, dá ka'an kuachii sa'a ndo, chi sa ni ka'in xí'ín ndó ña nda maá ini níó ndú ñó'o ndo'ó. Sa'a ñoó iin kakuu yó tá ni xí'í yo, ta iin kakuu yó tá takí yo. ⁴Ta ió nda'o tandeé iní ká'in xí'ín ndó ña nákani iní, ta va'a nda'o ká'in sa'a ndo noo dao ka ñayuu. Ta ni nakutí xí'ín tandeé iní, ta ni nakutí ndaa níó ndú xí'an kádij ini ndu tein ndidaá tandó'ó ndó'o ndu.

⁵Chị tá nị kasáa ndu Macedonia yó'o, ni lú'u kọ ní nání'i ndée ndú, dá chị ndeí kúú míí v́a nọó nị xịonoo ndu nị ndo'o nda'o ndu, chị nị dandó'o ñayuu nío ndú, ta nị sa yu'ú ni'ini nío ndú. ⁶Tído míí Ndios, na xí'o tandeé iní nọó na ndó'o nío, nọón kúú na nị xí'o tandeé iní nọó ndu'u sa'á ña nị ndisáa Tito. ⁷Ta o duú sa'á ña nị ndusáa oon ni xi, dá chị nị natiin ta'ani ndu tandeé iní sa'á ña nị xí'o ndó tandeé iní nọó xí, chị nị nakani xi ña ndáti kịi ndo koni tuku ndó yu'u, ta nị nakani ta'ani xi ña kúnda'í nda'o ini ndo sa'á kuachi nị kee ndó, ta ndí'i ini ndo sa'á yu'u. Sa'á ñoó nị kadii cháá ka inij. ⁸Dá chị va'ará nị dakúnda'í inij ndo'ó xí'ín tuti nị taai kosaq noo ndo, tído kọ kútúú ta'on inij viti nọó ña ni taai nị saq noo ndo. Chị va'ará nị kutúú inij tá nị taai ña, tído viti kándaq inij ña tóó v́a nị kúnda'í ini ndo nị keean. ⁹Ta viti kádii inij, tído kọ kádii ta'on inij sa'á ña nị dakúnda'í inij ndó. Di'a kádii inij, dá chị sa'á ña nị kúnda'í iní ndo, ñoó nị kedaá xí'ín ndó, dá nị nandikó iní ndo sa'á kuachi nị kee ndó. Chị míí v́a Ndios kúú na nị xí'o ña nị kúnda'í iní ndo sa'á kuachi nị kee ndó. Sa'á ñoó ni lú'u kọ ní tuú ndó nị kee ndu. ¹⁰Dá chị tá xí'o Ndios ña kúnda'í iní yọ sa'á kuachi kée yó, ñoó kían kedaá xí'ín yó, dá nandikó iní yọ sa'á ña nị kee yó, dá ni'i yọ ña káki yó. Sa'á ñoó kọ kánian ta'u'u ini yọ tá ndó'o yó dión. Tído ña kúnda'í ini xí'o ñayuu yó'o, ñoó kían xí'o ña naá yó. ¹¹Tído kande'é ndó, chị sa'á ña nị xí'o Ndios ña nị kúnda'í iní ndo, ñoó nị kedaá xí'ín ndó, sa'á ñoó ndi

kị'o ví nị ndí'i ini ndo kee ndó ña kóni míí ná, ta nị ndí'i ini ndo ndeyíko ndo choon, ta nị ta'u'u ini ndo nị xini ndo kuachi ñoó, ta nị yu'ú ndo nị xini ndoan, ta ndi kị'o ví nị katoó ndo koni ndo yu'u, ta nị ndí'i cháá ka ini ndo nị kee ndó choon nị sa'andai nọo ndo, ta nị dandó'o ndó nío taa nị kee kuachi ñoó. Ta nọo ndidaá ña yó'o nị na'a ndo ña nị kendaq ndo choon. ¹²Tá nị taai tuti ñoó kosaqan nọo ndo, kọ ní táai ña, dá keyíko ndo sa'á ra nị ya'a nị kee kuachi, ta ni kọ ní táai ña kosaqan chindeéan na nị ta'u'u. Di'a nị taai ña kosaqan nọo ndo, dá na'a ndo míí ndó nọo Ndios ña ndí'i ini ndó kee ndó choon sa'ándá ndu.

¹³Ta sa'á ña nị kee ndó dión, sa'á ñoó nị nduká'ano cháá ka tandeé iní ndu. Tído nị kadii cháá ka ini ndu sa'á ña nị kadii nda'o ini Tito, chị nị natiin xi tandeé iní ká'ano nị kee ndidaá ndo'ó. ¹⁴Chị nị ka'ín xí'ín xí ña va'a kee ndó xí'ín xí, ta kọ ní xíka'an ta'on nọó sa'á ña nị ka'ín dión xí'ín xí. Chị tátọ'on kị'o ká'an ndu ndino'o ña ndaq xí'ín ndó, kị'o dión ta'ani nị xinkqo ndaq ndidaá ña nị ka'an va'a ndu sa'a ndo nọo xí. ¹⁵Ta nị nduká'ano cháá ka ña kú'u ini xí sa'a ndo, chị ndisaa ini xí tátọ'on kị'o nị seídó'o ndidaá ndó choon nị ta'anda nọo ndo, chị nị natiin va'a ndó xí xí'ín ña yu'ú ndo, ta xí'ín ña ndéi nino ndó. ¹⁶Ta kádii nda'o inij, chị nọo ndidaá ña'a kándéé inij ndo'ó.

Yó'o ká'an Pablo sa'á di'ón dátaká na kua'an nọó na ndó'o nío

8 ¹Ta viti, ñani, kóni ndu nakani ndu xí'ín ndó sa'á ña maní kée

Ndios xí'ín ndidaá nā kúú kuendá Jesús ndéi chí Macedonia. ²Chì vạ'ará nị xirndodó ñaá t̃andó'ó, tído kádiì ndạ'o ini nā, ta vạ'ará kúnda'í ndạ'o na, tído kuạ'á ndạ'o dị'ón nị dokọ ná. ³Ta yu'u xí'o ndaa kuendá sa'a ná, ña ndino'o ini ná nị xị'o na dị'ón t̃atọ'on kị'o s̃áa ndéé ná, ta nị yạ'a cháá kạ ví nị xị'o na nọó ña s̃áa ndéé ná. ⁴Ta nị seí nda'í ndạ'o na nọó ndu'u ña ná kandía ndu tiin ndu dị'ón nị dataká nā, dá kuu chindeé ná ñayuu kúnda'í, nā kúú ñayuu Ndios. ⁵Vạ'a cháá kạ ví nị kee na nọó ña ndáti ndu kee na, dá chì dinñó'ó nị n̄kị'o na mií ná nọ ndá'a sato'o yọ Jesús. Nị ndi'i, dá nị n̄kị'o na mií ná kueídó'o na ndu'u t̃atọ'on kị'o kóni mií Ndios. ⁶Sạ'á ñọó nị ka'an ni'ini ndu nọ Tito ña t̃atọ'on kị'o nị chindeé xí ndọ'ó tá nị kasá'á ndó k̃étútí ndó dị'ón chindeé ndó nā kúnda'í ñoó, kị'o dión ta'ani ná d̃axinkọ xi choon nọó ña manị kee ndó yó'o. ⁷Vạ'a k̃ee ndó nọ ndidaá ña'a, chì k̃andéé ká'ano iní ndọ Jesús, ta tị'a ndó ka'an vạ'a ndó, ta ndichí ndọ nọó ña'a Ndios, ta ndino'o ini ndọ k̃ee ndó ndi ndáa mií vá choon, ta kú'u ndạ'o ini ndọ sa'a ndú. Sạ'á ñọó koo ini ndọ kee vạ'a ta'ani ndó nọó ña manị yó'o.

⁸Ta ña ká'ín xí'ín ndó, kọ kían iin choon sa'ándái nọ ndọ. Di'a kóni ña kande'é vạ'a ndó t̃atọ'on kị'o ndi'í ini dao kạ ñani yọ chindeé ná nā kámanị ña'a nọ, dá ná kande'á á mií n̄ ndaa ió ña kú'u ini ndọ sạ'á ñayuu ndó'o dión. ⁹Ta sạ na'á vá mií ndó sạ'á ña manị nị kee Jesucristo, nā kúú sato'o yọ, sa'a yọ, dá chì sạ'á ña kú'u ndạ'o ini nā sa'a, sạ'á ñọó nị ndee na mií ná iin t̃aa

kúnda'í, vạ'ará kuíká ndạ'o na. Ta sạ'á ña nị ndenda'í nā mií ná, sạ'á ñọó ni'í yọ ña koo kuíká yó nọ Ndios. ¹⁰Ta viti kóni yu'u ka'an ni'ini nọ ndọ sạ'á ña yó'o. Chì kánian d̃axinkọ ndó choon yó'o viti, chì nda kuia ao nị kasá'á ndó k̃étútí ndó dị'ón ñoó, ta ọ duú ña yó'o oon ni ní kee ndó, chì mií ndó nị ndaki ini ña dión koo. ¹¹Sạ'á ñọó d̃axinkọ k̃í ndọ choon yó'o, chì t̃atọ'on kị'o luu nị chikaa ini ndọ kee ndóan mií sa'a, kị'o dión ndi'i ini ndọ d̃axinkọ ndóan viti. Ta kị'o ndóan t̃atọ'on kị'o ió ña nọ ndọ. ¹²Chì tá ná kị'o ndóan xí'ín ndino'o ini ndọ, dá kían nata'an ini Ndios koni n̄an, chì kọ xíkạ ta'on na ña kị'o yó ña kọó nọ yọ.

¹³Ta kọ ká'an ta'on yu'u ña yó'o xí'ín ndó sạ'á ña kóni ña kandeì vạ'a dao kạ ñayuu, dá kandọ ndá'a ndọ. ¹⁴Di'a kóni yu'u ña chindeé tá'an yó tá kamanị ña'a nọ yọ, chì tiempo viti kánian koto ni'ini ndó nā kúnda'í ñoó xí'ín ña k̃andọ nọ ndọ, dá chindeé ndó nā xí'ín ña kámanị nọ ná. Dión, dá ná nandio k̃uéi na chindeé ná ndọ'ó xí'ín ña xínñó'ó ndó ió nọ ná, dión, dá chindeé tá'an yó tá kámanị ña'a nọ yọ. ¹⁵Dá chì di'a kaá tuti iì Ndios: “Ñayuu nị nd̃itútí kuạ'á ña'a, ta kọ ní k̃andọ ta'an vaan. Ta nā nị nd̃itútí lú'an, kọ ní kámanị ta'an vaan.”

¹⁶Tído ndiṽe Ndios, chì mií ná nị kedaá xí'ín Tito, sạ'á ñọó ndi'í ini xị sa'a ndọ t̃atọ'on kị'o ndó'o mií. ¹⁷Chì xí'ín ndino'o ini xị nị n̄atiin xi choon nị xị'o ndu nọ xí. Ta sạ'á ña ndi'í ini xị sa'a ndọ, sạ'á ñọó k̃osaa xị nọ ndéi ndó, chì kị'o dión nị

chikaa ini mií xí. ¹⁸Ta ni tanda'a ta'ani ndu iin ka ñani yo kosaa ra xí'ín xí, ta ndei kúú mií vá noo ndítútí nā kúú kuendá Jesús ká'an va'a na sa'a rá, chi kéchóon va'a ra noo to'on va'a ká'an sa'a Jesús. ¹⁹Ta o duú dión oon ni kían, taa yó'o kúú ra ni kaxi dao ka nā kúú kuendá Jesús ña kían kane'e tá'an ra kanoo ra xí'ín ndu'u natiin ndu di'ón, ña ni ketútí dao ka ñani yo. Ta kee ndu choon yó'o, dá ná natiin sato'o yo ñaño'ó, dá kandaá ini ndo ña kóni ndu chindeé ñaá ndú noo choon yó'o. ²⁰Ta k'i'o dión ni chikaa ini ndu, dá kían ni iin tó'ón ñayuu ná dá'a ni nakani kuáchi ini kande'é ná ndu sa'a di'ón kua'a ni ndítútí ná kane'e ndu ko'on ndu. ²¹Chi ndí'i ini ndu kéndísá'ano ndu choon. Ta o duú noo sato'o yo Jesús oon ni ndí'i ini ndu kee ndu dión, nda noo ñayuu ta'ani ndí'i ini ndu kéndísá'ano ndu.

²²Ta tanda'a ta'ani ndu iin ka ñani yo kosaa ra xí'ín taa yó'o. Ta kua'a nda'o ta'ándá ni na'a ra mií rá noo ndú ña ndí'i nda'o ini ra kendaá ra choon. Ta viti ndí'i cháá ka ini ra chindeé rá ndo'ó, chi ió nda'o tandeé iní ra xí'ín ndó. ²³Ta kana'a ndó ña Tito kúú ra né'e tá'an xí'ín yu'u, ta kéchóon dáó xí xí'ín noo ndo'ó. Ta uy ka ñani yo kosaa xí'ín xí kúú ra ni tanda'a dao ka nā kúú kuendá Jesús kosaa ra, ta xí'ín taa yó'o natiin Cristo ñaño'ó. ²⁴Ta na'a ndo mií ndó noo taa yó'o ña kúú ndó nā kú'u ini sa'a nā kúnda'í ñoó, dá ná kandaá ini dao ka nā kúú kuendá Jesús sa'a ña va'a ni kee ndó, dá ná dá'a ni dátúú ndó ndu'u noo ká'an va'a ndu sa'a ndo noo rá.

9 ¹Ko xínño'ó ka ka'in xí'ín ndo'ó sa'a di'ón, ña kían ketútí dao ka nā kúú kuendá Jesús, dá chindeé ná ñayuu Ndios ndéi kuendá Judea, ²chi sa na'a vái ña ndino'o ini ndo kóni ndo chindeé ndó nā. Ta ká'an va'i sa'a ndo'ó noo ñani yo ndéi Macedonia yó'o, chi ká'in xí'ín ná ña ndo'ó, nā ndéi Acaya xaan, nda kua' ao ió nduu ndo chindeé ndó ñayuu kúnda'í. Ta sa'a ña ni ndí'i ini ndo kee ndó dión, sa'a ñoó ni chikaa ta'ani ini nā kee na dión. ³Tído ni tanda'í ñani yo yó'o kosaa ra noo ndéi ndó, dá kían ná dá'a ni kandoo tó'ín noo ña ni ka'an va'i sa'a ndo sa'a choon yó'o, dá ná xinkoo ña ni ka'in xí'ín ná ña kande'i nduu ndo. ⁴Dá chi oon ni ví saa dao nā ndéi Macedonia xí'ín, ta koni nā ña ko ndéi nduu ndo xí'ín di'ón ñoó, dá kían kaka'an nda'o noo ndú'u sa'a ña ni kandeé iní ndu ndo'ó, ta ko ní sá ndei nduu ndo. Tído ví'í ka ví kaka'an noo mií ndó. ⁵Sa'a ñoó ni chikaa inii ña va'a cháá ka ni seí nda'í noo taa yó'o ña kosaa ra noo ndéi ndó dinño'ó, dá chindeé rá ndo'ó ketútí ndó di'ón, ña ni kaa ndo k'i'o ndó. Ta dión, dá ná kande'i nduu ndo k'i'o ndóan xí'ín ndino'o ini ndo, dá ná dá'a ni kakian ña ni kendusá ndu xí'ín ndó.

⁶Ta ká'in xí'ín ndó ña kande'é ndó tát'on ndo'ó nā xíti, chi nā xíti cháá, cháá vá dákée na. Ta nā xíti kua'a, kua'a dákée na. ⁷Ta iin rá iin ndó k'i'o tát'on k'i'o ni chikaa ini nío ndo. Ta o sa k'i'o ndóan xí'an kúnda'í ini ndo, ni sa'a ña miían ndúsá k'i'o ndóan. Chi náta'an ini Ndios xini nā nā xí'o ña xí'an kádii iní nā. ⁸Ta nā ká'ano nda'o kúú Ndios, sa'a ñoó

kuu va ndekua'a ná ña'a va'a noo ndo, dá kían ni iin tó'on ta'on ña'a ná o kómaní noo ndo, dá kían ná koo ni ña'a chindeé ndó dao ka ña. ⁹Dá chī di'a kaá tuti ií Ndios:

Ni dasá rá ña ió noo rá, ta ni
xi'o raan noo ña kúnda'í,
ta iin ni kandoo va ña ndaa ni
kee ra noo Ndios.

¹⁰Ta mií ná xí'o tata noo rá xíti, ta xí'o ta'ani na pan noo ña kuíko, ta mií ná ndekua'a tata ió noo ndo. Ta ndekua'a ta'ani na ña va'a kee ndó xí'ín dao ka ñayuu. ¹¹Dión, dá koni ndo koo kua'á ña'a noo ndo, dá kuu kī'o kua'a ndo ña'a noo ñayuu xínñó'án. Dá tá ná nakī'o ndu di'ón ñoo noo ná, dá kían nakī'o na ndivé'e noo Ndios sa'án. ¹²Chī tá ná nakī'o ndu di'ón yó'o noo ña kúnda'í ñoo, o duyú ña'a xínñó'ó oon ni ñayuu Ndios ni'í ná xí'án, dá chī di'a kua'á nda'o noo ndivé'e nakī'o na noo Ndios sa'án. ¹³Ta sa'a ña natiin na di'ón ni kemání ndo ná, sa'a ñoo keká'ano na Ndios, chī mií ña ndaa seídó'o ndó to'on va'a sa'a Cristo. Ta keká'ano ta'ani na Ndios sa'a ña ni xi'o ndó kua'á nda'o di'ón ni chindeé ndó mií ná xí'ín dao ka ñayuu. ¹⁴Ta kī'o dión ta'ani kaka ña ña maní noo Ndios sa'a ndo, chī kú'u nda'o ini ña sa'a ndo, chī mií Ndios ni kedaá xí'ín ndó, dá ni kee ndó ña maní ká'ano yó'o xí'ín ná. ¹⁵Ta ndivé'e ká'ano Ndios, chī ká'ano nda'o ña maní ni kee na xí'á. Ta ko ní'í yo to'on va'a ka'an yo sa'án.

**Ká'an Pablo sa'a choon ni xi'o
Ndios noo ná**

10 ¹Ta yu'u Pablo seí nda'í va'i noo ndo xí'ín ña nda'í ió

inii, xí'ín ña ió va'a inii táto'on kī'o ni kee mií Cristo, va'ará ká'an dao ndó ña iin ta vitá iní kúu yu'u tá nákaa tein ndó xaan, tído tá nákaa xíkái, deén nda'o ká'ín xí'ín ndó.

²Tído seí nda'áví noo ndo ña tá ná saai, ná dá'a ni kendúsa ndo xí'ín ña ka'an deén xí'ín ndó, chī mií ña ndaa kuiti kosaa nduui ka'an deén xí'ín ña ká'an ña xionoo ndu kée ndu táto'on kī'o kée ñayuu kuendá ñayuu yó'o. ³Mií ña ndaa ndéi ndu ñayuu yó'o, tído ko kéchóon ta'on ndu ña'a ió ñayuu yó'o, dá naa ndu xí'ín ña kini. ⁴Chī ko kéchóon ta'on ndu ña ió ñayuu yó'o, dá naa ndu xí'ín ña kini. Chī nda'á chóon, ña kían kéchóon ndu, kúu ndée xí'o mií Ndios. Ta xí'ín ña yó'o dánaa ndu noo dándaki ña kini. ⁵Ta xí'ín ndée yó'o ta'ani dátuyú ndú ndidaa ña to'ón kéchóon ñayuu. Ta dátuyú ta'ani ndu ndidaa ñaxintóni táyíí, ña kedaá xí'ín ná, dá ko nákoní ña Ndios. Ta náchi'i ndu ndidaa ñaxintóni ñayuu tixi ndá'a Cristo Jesús, dá ná kueídó'o ñaá ná. ⁶Ta ió nduu ndu dándó'o ndu níno ña ko xín kueídó'o tá ná kasandaá ndo kueídó'o ndisa ndó to'on Ndios.

⁷Kande'é va'a ndó ndi káa iin rá iin ña'a. Tá ió iin káa ndó nákoní mií ña kúu ndó kuendá Cristo, dá kían kánian taó kuendá va'a ndó, chī táto'on kī'o kúu ndó kuendá Cristo, kī'o dión ta'ani kúu ndu'u.

⁸Chī va'ará yá'i cháá noo chindaya'ii choon né'i, tído ko xíka'an ta'on nooi, chī mií sato'o yo Cristo ni xi'o choon yó'o nooi, dá dákuá'anoi ndo'ó noo ña kándisa ndó. Ta ko ní xi'o na ña nooi ña dánaai noo ndo. ⁹Ta o sa ká'án ndó

ña ndúkúí dáyü'íi ndo'ó xí'ín to'on ká'ín noo tuti tánda'í kosaá noo ndo. ¹⁰Chí kaá dao ndó ña miáñ ndaá deén nda'o ká'ín noo tuti táai tánda'í kosaá noo ndo, ta kuáchí nda'o choon sa'ándáí noo ndo. Tído tá íóí xí'ín ndó, kó kúú ta'on yu'u iin taa ndeé iní, ta ni kó tí'ai ka'an va'i, kaá dao ndó. ¹¹Tído ká'ín xí'ín na ká'an dión ña ná kana'á ná ña tátoto'on kí'o ká'an ndu noo tuti táa ndu, kí'o dión ta'ani kee ndu tá ná saá ndu noo ndéi ndó xaan.

¹²Ta kó chindaa noo ndu ki'in tá'an ndu xí'ín ta katoó chindaya'i mií, ta ni kó chidáo tá'an ndu mií ndú xí'ín rá. Tído taa yó'o, ndéi ra chíki'ó ra mií rá xí'ín ña kée ra, ta chidáo rá mií rá xí'ín ra kée tátoto'on kée mií rá. Ta sa'á ña kée ra dión, sa'á ñoó kó ñó'o ndí'i ta'on ini ra. ¹³Tído ndu'u, kó yá'a ta'on ndu chindaya'i ndu mií ndú cháá ka noo choon né'e ndu. Di'a chindaya'i ndu mií ndú tátoto'on kaa choon ni xí'o mií Ndios noo ndú, ta xí'ín choon yó'o ni kasandaá ndu noo ndéi ndó. ¹⁴Kó yá'a ta'on ndu tá sa'ándá ndu choon noo ndo, chí yá'a ndu tá kó ní saá ndu noo ndéi ndó. Tído ndu'u kúú ra mií noó ni saá ni daná'a to'on va'a sa'a Cristo Jesús noo ndo. ¹⁵Ta kó yá'a ta'on ndu chindaya'i ndu mií ndú noó choon kée dao ka na. Ña kóni ndu kían kua'ano cháá ka ndo xí'ín ña kándéé iní ndo Jesús, dá ná kandaya'i cháá ka choon kée ndu tein ndó, tátoto'on kí'o dándáki choon né'e ndu. ¹⁶Ndi'i, dá ko'on ndu dána'a ndu to'on va'a sa'a Jesús noo na ndéi xíká cháá ka noo ndo'ó, ta o kú'u ta'on ndu dána'a ndu noó dána'a dao ka taa,

dá kían ná dá'a ni chindaya'i ndu mií ndú noó choon ni kee dao ka ra. ¹⁷Ta na ká'an kuryíí, kánian kuryíí ná sa'á ña ni kee sato'o yo Ndios sa'a ná. ¹⁸Dá chí ñayuu, na chindaya'i mií, kó kándoo va'a na noo Ndios. Di'a ñayuu, na chindaya'i mií Ndios, noón kúú na kándoo va'a.

11 ¹Kónii ña ndeé ní koo ini ndo sa'í viti, chí ko'ín ka'ín xí'ín ndó tátoto'on kée iin ra ndúlóko. Tído ndeé koo ini ndo sa'í, ²dá chí kékuión yu'u sa'a ndo tátoto'on kuión ini Ndios sa'a ndo, dá chí sa ni kándooi ña nakí'o viii ndo'ó noo iin tó'ón Cristo kakuu yí ndo tátoto'on kée iin tatá tá kua'an ra nakí'o ra de'e di'í táki ra noo ndá'a taa kakuu yí xí. Chí kónii ña koo vii ndo nakí'oi noo mií Cristo. ³Tído nákaní ini sa'a ndo, dá chí tátoto'on kí'o ni kee koo, tá'an kirí mañá ni danda'í Eva, oon ni ví kí'o dión nadaká taa to'ón ñaxintóni ndo, dá ya'a ndó koni xíxi ndó Cristo. ⁴Dá chí tá vei dao ka taa, ta díin dána'a ra sa'a Jesús o duú ña ni daná'a mií ndu'u noo ndo, ta dána'a ra sa'a iin ka espíritu noo Espíritu ii Ndios, na ni natiin ndó, ta díin va dána'a ra sa'á to'on va'a sa'a Jesús o duú ña ni daná'a ndu noo ndo, tído xí'o ndeé ini ndo sa'a rá. ⁵Ta kí'in kí'oi ña kó kúú ta'oin iin taa nóo noó taa chinaní ndó kúú apóstol ndáya'i. ⁶Chí va'ará kó tí'a yu'u ka'an va'i, tído kó kámaní ta'ón ña ndichí ni xí'o Ndios noói. Dá chí noo ndidaá vá ña'a ni kee ndu, ta noo ndidaá ña'a ni ka'an ndu, ni na'a ndu tein mií ndó ña dión kían.

⁷¿Á ni ya'i ni kee kuachi sa'á ña ni kenóoi mií, dá kandaya'i ndo'ó,

xiní ndo? Chì tá nì daná'i tɔ'on vạ'a Ndios noo ndo, kɔ ní k'ín yạ'i ta'an vei. ⁸Ta sạ xịo ndaaì dỉ'ón ndá'a dao kạ nạ kúú kuendá Jesús nị sạ kuu yạ'avii, dá nị sạ ioi nị daná'i noo ndo. ⁹Tá nị sạ ioi xí'ín ndó, ta nda'í kómanị ñạ'a nooí, tído ni iin tó'ón ndó kɔ ní dándi'i inii. Chì ndidaá ñạ'a sạ komanị nooí nị xị'o dao kạ ñani yọ, nạ nị kii chí kuendá Macedonia. Ta noo ni iin ñạ'a kɔ ní dándi'i inii ndo'ó, ta ni iin kuu ọ dándi'i inii ndo'ó noo ñạ xínñó'í. ¹⁰Ta sạ'á ñạ nákaạ tɔ'on ndaa Cristo ini nioí, sạ'á ñoó ká'ín xí'ín ndó ñạ kɔ iin ta'on kuu dítá ñạ chındaya'i choon kéei sạ'á ñạ kɔ k'ín yạ'i noo ndo'ó, nạ ndéi chí Acaya xaan. ¹¹Ta, ụndivạ'a ká'ín dión, ká'án ndó? ỤÁ kɔ kú'u ta'on inii sa'a ndo'ó, ndani? Mii Ndios kúú nạ ná'á ñạ kú'u nda'o inii sa'a ndo.

¹²Ta ñạ kéei kịan kɔ k'ín yạ'avii noo ndo, ta dión iị vá keei, dá ná ọ ní'í dao kạ tạ, tá'an rạ ndúkú chındaya'i mií, ndi kee ra chidáo tá'an ra mií rá xí'ín ndu'u. ¹³Dá chị tạ ñoó kúú apóstol tɔ'ón, ta kúú rá tạ kéchóon xí'ín ñạ mañá, chị kée ra mií rá ñạ kúú rá apóstol Cristo. ¹⁴Tído ná dá'a ni naá téi ini ndo ñạ kị'o dión kée ra, dá chị dión ta'ani kée ñạ u'u, chị kéean mián ñạ kúúán tátɔ'on iin ángel ndato tón. ¹⁵Sạ'á ñoó ọ dụú iin ñạ kuáchị kịan kandaạ ini yọ ñạ tạ kéchóon noo ñạ u'u kée ra mií rá ñạ kúú rá tạ kéchóon noo ñạ ndaa. Tído kasandaá iin kuu, dá keyfko sa'a rá tátɔ'on káa choon nị kee ra.

Yó'o ká'an Pablo sa'a ndidaá tándó'ó nị ndo'o na sạ'á ñạ né'e na tɔ'on Jesús

¹⁶Nándiọ kọo tukui ká'ín xí'ín ndó ñạ ná dá'a ni ka'án ndó ñạ ndúlókọ. Tído tá ká'án ndó ñạ dión kịán, dá natiin ndó yu'u tátɔ'on iin nạ ndúlókọ, dá nónó nooí chındaya'i miíí cháá. ¹⁷Ta ñạ ká'ín xí'ín ndó viti, kɔ kịán ñạ nị natiiin noo sato'o yọ Ndios. Chị kịán tátɔ'on ká'an iin nạ ndúlókọ, sạ'á ñoó kándéé inii chındaya'i miíí. ¹⁸Ta sạ'á ñạ kua'á nda'o tạ chındaya'i mií sạ'á ñạ kée ra ñayuu yó'o, sạ'á ñoó chındaya'i ta'ani yu'u miíí. ¹⁹Chị ndino'o ini ndo xí'o ndéé iní ndo seídó'o ndó tạ ndéé tɔ'on, vạ'ará kaá ndo ñạ kúú ndó nạ ndichí. ²⁰Ta xí'o ndéé ta'ani ini ndo vạ'ará náchi'i dao ra ndo'ó tịxi ndá'a rá, o vạ'ará kété'a dao ra ndo'ó, o vạ'ará xío ndaa dao ra ñạ'a ndó, o vạ'ará chındaya'i dao ra mií rá noo ndo, o vạ'ará káni dao ra da'andạ noo ndo. ²¹Ta xíka'an ví nooí ka'ín xí'ín ndó ñạ kɔ ní kée ndu dión xí'ín ndó, chị nóo va ió ini ndu.

Ta noo ñạ chındaya'i dao kạ tạ ñoó mií rá, chındaya'i ta'ani yu'u miíí, vạ'ará ká'ín tátɔ'on ká'an iin tạ ndúlókọ. ²²ỤÁ kúú rá tạ hebreo? Ñáa ta'ani kúú yu'u. ỤÁ kúú rá tạ ñoo Israel, ñạ kúú ñoo Ndios? Ñáa ta'ani kúú yu'u. ỤÁ kúú rá nạ ve'e tatá sạ'ano Abraham? Ñáa ta'ani kúú yu'u. ²³ỤÁ kúú rá tạ kéchóon noo Cristo? (Ká'ín tátɔ'on kée iin nạ ndúlókọ.) Tído kéchóon cháá kạ yu'u noo Cristo ọ dụú mií rá, chị yu'u kúú rạ kua'a cháá kạ nị kéchóon noo Cristo. Ta sa'a mií ná

kua'á nda'o ta'ándá nì kani ndava'a ñayuu yu'u, ta kua'a cháá ká ta'ándá nì sá káa yu'u ve'e kaa, ta kua'á nda'o ta'ándá daá ió ña kuui. ²⁴Ta o'on ta'ándá nì kani na Israel oko sa'on komi chirrión satá yu'u. ²⁵Ta oni ta'ándá nì kani na yu'u xí'ín vara, ta iin ká ta'ándá kua'an na ka'ání ná yu'u xí'ín yuu, ta oni ta'ándá nì keta ka'ani barco ini taño'o noo nákaa kua'in, ta iin ñoo xí'ín iin nduú nì sá nóo ni'inii noo taño'o. ²⁶Ta ndó'o nda'o níqí íchì noo xionoo, chí ióan kuui kée yuta, ta ió ta'ani ña kuui kée tá kuí'íná, ta ió ña kuui kée na ñooi, ta ió ta'ani ña kuui kée na kó kúu na Israel. Ta ió ña kuui noo kúu ñoo ná'ano, xí'ín noo kúu yukú íchì xí'ín noo taño'o, ta ió ta'ani ña kuui kée na chinaní mií ña kúu ná kuendá Jesús. ²⁷Ta sa'á choon kéei, sa'á ñoo kútati nda'a vei, ta kua'á nda'o ta'ándá kó ní sá kidii, ta kua'á nda'o ta'ándá sá xí'i dokoí ña kuí'oi xí'ín ña íchii takuií, ta kua'á nda'o ta'ándá nì sá xionoo nditai, ta nì sá ndo'o níqí ña vixi chí kóo dá'on kandixii. ²⁸Ta noo ndidaá ká ña'a, ió iin ká ña'a ndó'i iin iin kuuy kuuy, chí ná'ani nda'o inii sa'a ndidaá na kúu kuendá Jesús ndéi iin rá iin ñoo. ²⁹Chí, ¿ndi ndáa ndo'ó ndó'o níqí, ta kó ndó'o ta'ani níqí mií? Kó iin ta'on. O, tá kándéé dao taa danda'í rá ndo'ó, ¿á kó ná'á ta'on ndó ña xíqo nda'o inii?

³⁰Tá miían kánian chindaya'i miíí, va'a kaan ná chindaya'i miíí noo ña ná'a ña kúu iin tá kó kómí ndéé miíí. ³¹Ta mií Ndios, na kúu tatá sato'o yó Jesucristo, na daá kuití kánian natiin ñaño'ó, noon kúu na ná'á ña kó ká'an to'íin.

³²Tá nì sá io yu'u ñoo Damasco, ñoo nákaa iin tá né'e choon, ta nákaa rá tixi ndá'a rey Aretas. Kúu nì sa'anda rá choon noo tá ndaá yé'é ñoo ñoo ña ná kandeí nduu rá tiin ra yu'u, nì ka'an rá. ³³Tído ndéi dao ñayuu nì taó ná yu'u ventana, dá nì danóo na yu'u ini iin tiyika ndika náqo ñoo ñoo, dá nì kuu nì kákii noo ndá'a taa ñoo.

Yó'o ká'an Pablo sa'a iin ña'a dándó'o níqí ná

12 ¹Miían ndaa ndisa nì ña'a kó ndaya'i ña chindaya'i miíí, tído viti ná ko'ín nakanii xí'ín ndó sa'á ña nì na'a sato'o yó Jesús nooí, xí'ín sa'á ña sa'á nì nakani na xí'ín. ²Ta ná'á yu'u sa'a iin taa, ta taa yó'o iin xí'ín Cristo, ta sá io uxí komi kuia nì naki'in ñaa Ndios né'e na nì sa'an na nda induú kúu oni. Xíni á nì sa'an rá xí'ín nda yikí koño rá, o níqí óon ra nì sa'an. Iin tó'ón diní Ndios kúu na ná'á. ³Ta ná'á yu'u sa'á taa yó'o, ta xíni á nì sa'an rá xí'ín yikí koño rá, o níqí óon ra nì sa'an. Iin tó'ón diní mií vá Ndios kúu na ná'á. ⁴Tído miían ndaa nì nađitá ñaa Ndios noo ndato téé káa noo ió na. Ta ñoo nì seídó'o ra to'on, ña kían o kát'i'a yó nakani yó, chí ni iin ñayuu kó ní ni'í tá'í nakani na sa'an. ⁵Ta kuu va chindaya'i yu'u taa yó'o, tído o chindaya'i ta'on yu'u miíí, chí chindaya'i miíí sava'a sa'á ña ná'a ña kúu iin tá kó kómí ndéé miíí. ⁶Tído tá ká'an yu'u chindaya'avii miíí, dá kían o kákuu ta'on yu'u iin taa oon ini, chí ña ndaa va ka'in. Tído o kée ta'oin dión, dá kían ni iin ñayuu ná dá'a nì chindaya'i cháá

kā nā yu'u noó ñā ndé'é ná kéei o ñā seíd'o'o na dána'i.

7Ta sa'á ñā ná o yá'a téi chindaya'ii miíí sa'á ñā ndato ni na'a Ndios nooí, sa'á ñoó ni kasáa iin ñā'a dándó'an nioí, ta kían tát'on iin ión yái tárnee ñííí, xiníí, ñā kéchóon ñā u'u dándó'an nímaí, dá kían ná o yá'i chindaya'avi miíí.

8Ta sa oní ta'ándá ni seí nda'áví noo sato'o yo Jesús ñā ná dí'tá ná ñā kédaá xí'ín ndó'o nímaí. 9Tído di'a va ni kaa nā xí'ín: “Koó, sa vatí va nákaaon tixi ñā maní kée yu'u xí'ón, chí ndée mií yu'u kían ná'a va'a cháá kā noó nā koó ndée.” Sa'á ñoó ndani ndino'o ini yu'u chindaya'avii miíí sa'á ñā ná'a ñā kúú iin taa ko kómí ndée miíí, dión, dá ná'í ñā nákaaí tixi ndá'a ndée mií Cristo.

10Ta sa'á ñā ió ndée Cristo xí'ín, sa'á ñoó kadii inii tá koó ndéeí, o tá kána'a ñayuu xí'ín, o tá kámani ñā'a noóí, o tá kéndava'a ñayuu xí'ín, o tá ndó'o nioí. Dá chí tá koó ndéeí, dá di'a kúú iin taa ndakí cháá kā kée Ndios.

11Tído, tát'on kée iin taa ndée t'on, k'i'o dión ni keei sa'á ñā ni chindaya'avi miíí, tído mií vá ndó ni kedaá xí'ín, sa'á ñoó ni keei dión. Di'a mií vá ndó kánian nakoni ndo yu'u, dá chí noo ni iin tó'ón ta'on ñā'a ko kándoo nóo yu'u noó taa chinaní ndó kúú apóstol ndáya'i, va'ará koó ñā'a kúúí. 12Kua'á nda'o ñā'a ná'ano kée nā kúú apóstol Jesús ni kee yu'u tein mií ndó, ta ni keei ñā xí'an kueé ió inii, chí ni keei ñā ndato, xí'ín ñā kédaá xí'ín ñayuu, dá naá iní nā, xí'ín ñā ná'ano vei noo Ndios. 13Sa'á ñoó, ¿ndí kían va'a ni kee yu'u xí'ín dao kā nā kúú

kuendá Jesús, ta ko ní kéei ñā xí'ín ndo'ó, xiní ndo? Chí sa'á ñā ni kee kían ko ní kí'in ya'i ta'an vei noo ndo. ¡Ká'ano koo ini ndo sa'í tá ká'an ndó ñā ñā yó'o kúú iin kuachi kini!

Yó'o ká'an Pablo ñā saā nā ñoo ñoó ta'ándá kúú oní

14Kana'á ndó, chí sa ió nduui saai noo ndéi ndó ta'ándá kúú oní. Ta o dáta'án ta'on yu'u ndo'ó xí'ín ni iin ñā'a, chí ko ndí'i ta'on ini yu'u sa'á ñā ió noo ndo, di'a ndí'i inii sa'a mií vá ndó. Dá chí ko kánian koto takuáchí leé tatá xi, di'a nā kúú tatá va kánian koto de'e na. 15Ta ndino'o ini yu'u iói ñā dándí'i ndidaá ñā ió nooí sa'a ndo, ta ió ta'anii dándí'i ndidaá ndéeí sa'á ñā kú'u inii sa'a ndo. Ta va'ará sá'ano cháá kā ñā kú'u inii sa'a ndo, tído ndo'ó, dánkoo di'a ndó ñā kú'u ini ndo sa'í. 16Tído kaá dao ndó ñā va'ará ko ní kí'in ya'i noo ndo, tído sa'á ñā kúú iin taa maña, sa'á ñoó ni danda'áví ndo'ó, kaá ndo. 17¿Á ni danda'íi ndo'ó xí'ín iin taa ni tanda'í ni saā noo ndo, ká'an ndó?

18Ni seí nda'áví noo Tito saā xi xí'ín iin kā ñani yo noo ndéi ndó. Ta, ¿á ni danda'í Tito ndo'ó, tá dáá? ¿Á ko ná'á ndó ñā iin tó'ón vá kúú ñaxintóni ndú, ta iin nóo vá íchi ñó'o ndu'u?

19Ndá ndi kuu ká'an ndó ñā ká'an ndu dión, dá chí kóni ndu kandoo va'a ndu noo ndo. Tído koó, chí noo Ndios vá ká'an ndu dión sa'á ñā kúú ndú kuendá Cristo. Ta noo ndidaá ñā kée ndu, nā maní miíí, ndúku ndu'u ñā kua'ano cháá kā ndo íchi Ndios. 20Chí yu'íi ñā tá ná saai noo

ndéi ndó, oon ni ví natiin yu'u ndo'ó ndéi ndó kée ndó ña ko náta'an ini, ta dión ni ndo'ó, o náta'an ini ndo kee yu'u. Dá chi oon ni ví ndéi ndó ndátó'ón kuáchi ndo, o ndéi ndó xí'ín ña u'u ini ndo, o ndéi ndó xí'ín ña tondó ndo, o ndéi ndó sa'ándá tá'an ndó, o ndéi ndó dátaí chi'an tá'an ndó, o ndéi ndó káva'a ndó kuáchi sata dao ka ñayuu, o ndéi ndó xí'ín ña táyí ndó, o ndéi iin rá iin ndó kée ndó ña kóni míí ndó. ²¹Chi tá ná saai noo ndéi ndó, oon ni ví natiin yu'u ña ka'an noo noo Ndios kee ndó. Ta oon ni ví kuakii xí'ín ndirá nooí sa'á ña kuá'a nda'o ndó ni ya'a ni kee kuáchi, ta ko ña'a nandikó iní ndo sa'á ña ni kee ndó kuáchi ka'an noo, o sa'á ña ni kidi ndo xí'ín na ko kúu ñadi'í ndo o yí ndo, o sa'á ndidaá ka kuáchi ni kee ndó xí'ín ñí ndo.

13 ¹Ta viti xíno oni ta'ándá saai noo ndéi ndó. Ta kana'a ndó ña xínñó'ó yó uu ñayuu o oni ñayuu kandita ki'o kuendá, dá keyíko yo iin tandó'ó. ²Sa ni ka'in xí'ín ndó tá ni sa ioi xí'ín ndó, ta viti ká'an tukui xí'ín ndó, ta kee ndó kuendá ña ioi xí'ín ndó. Ta xían nani nákaa xíkái, tánda'í tuti yó'o kosa noo na ni ya'a ni kee kuáchi, xí'ín noo ndidaá ka ndo'ó, chi tá ná sa tukui noo ndéi ndó, dá kían ni lú'u ña maní o koo sa'a ndo. ³Chi ndúkú ndó korndodó ndó yu'u nde'á á miían ndaa kuiti Cristo kúu na ká'an noo yu'u. Ta kana'a ndó ña ko kúu ta'on na iin na ko ndée xí'ín ndó. Di'a ná'a na ña kómí ná ndidaá ndée xí'ín míí ndó. ⁴Dá chi va'ará ni xi'í Jesús ndíka cruz táto'on iin ta ko ndée, tído viti takí na kée ndée

míí Ndios. Ta dión ta'ani ndó'o ndu'u, ko ta'ón ndée kómí ndú ñayuu yó'o táto'on ni ndo'o míí Cristo. Tído kataki ndu kande ndu xí'ín ná kee ndée míí Ndios, dá kechóon ndu noo ndo.

⁵Kande'é va'a ndó míí ndó, ná kande'á á miían ndaa kándée iní ndo Jesús o koó, ta korndodó ndo míí ndó. Ta, á ko xí'o ta'on ndó kuendá ña io Jesús Cristo xí'ín ndó? Chi tá ko io na xí'ín ndó, dá kían sa ni kandoo va ndó ni tuu ndó noo ña kándisa ndó. ⁶Ta kándée ini ña xí'o ndó kuendá ña ko ní kándoo ta'on ndu ni tuu ndú noo ña kándisa ndu. ⁷Xíka ndu ña maní noo Ndios sa'a ndo, dá ni iin tó'ón ndó ná o yá'a kee ña kini. Ta ko kée ndu dión, dá kandoo va'a ndu noo ñayuu. Dión kée ndu sa'a ndo'ó, dá katí'a ndó kee ndó ña va'a, va'ará ká'an dao ka ñayuu ña ni tuu ndú noo ña kándisa ndu. ⁸Chi o kúu ta'on chituu ndu ña ndaa, di'a ndíta ndu chindee ndúan. ⁹Sa'á ñoó náta'an ini ndu kakuu ndu ta ko ndée tá ná kuita toon ndó xí'ín ña kándisa ndó. Ta xíka ndu noo Ndios ña ná xinkuei ndó koo ndó táto'on ki'o kóni míí ná. ¹⁰Ta táai to'on yó'o kosa noo ndo nani nákaa xíkái, dá kían, tá ná saai noo ndéi ndó, ná dá'a ni ka'an deen xí'ín ndó, chi ni xi'o sato'o yo Jesús choon yó'o nooí, dá dakuá'anoi ndo'ó xí'ín to'on Ndios, ta ko ní xi'o naan nooí ña dánaa di'ai ndo'ó.

Xí'ín ndisá'an yó'o dándí'i

Pablo ña ká'an na

¹¹Ta viti ko'in dándí'i ña ká'in xí'ín ndó. Ná kadii iní ndo, ta ndeyíko ndo míí ndó noo Ndios, ta

kì'o tá'an ndó tãndeé iní, iin tó'ón ná kakuu ñaxintóni ndo, ta kandeì vā'a ndó xí'ín iin rá iin ndó. Ta Ndios, na xí'o ña kandeì ñóchí yó, na xí'o ña ku'ụ ini sa'a sátá'an yó, ná koo xí'ín ndó. ¹²Ta chitó tá'an ndó noo ndo, ta ña yó'o ná kakuu iin ñaño'ó ka'an tá'an ndó ndisá'án sa'a ña kúú ndó kuendá Jesús.

¹³Ta ndidaá ñayuu Ndios ndéi xí'ín yu'ụ yó'o ká'an na ndisá'án xí'ín ndó.

¹⁴Ta ná koo ña maní xí'o sato'o yo Jesucristo xí'ín iin rá iin ndó, ta ná ku'ụ ini sa'a sátá'an ndó tát'on kị'o kú'ụ ini Ndios sa'a ndo, ta iin ná kakuu ndó kee Espíritu iị ná. Dión ná koo.

To'on yó'o kían nì taa San Pablo nì sa'an noó na ndéi kuendá Galacia

Ká'an Pablo ndisá'an

1 ¹Yu'u kúú Pablo, ta kúú iin apóstol, na né'e to'on Jesucristo. Ta kó kúú ta'on yu'u iin yoo nì tanda'a iin taa, o iin ra nì kaxi taa. Dá chī mii vá Jesucristo xí'in tatá Ndios, na nì daná'taki Jesús, kúú na nì kaxi yu'u. ²Ta yu'u xí'in ndidaá ka na kúú kuendá Jesús ndéi xí'in yó'o ká'an ndu ndisá'an xí'in ndo'ó, na kúú kuendá Jesús ndéi ñoo kuálí ñó'o chí kuendá Galacia xaan. ³Ta mii tatá yó Ndios xí'in sato'o yó Jesucristo ná kee na ña manì xí'in ndó, ta nakì'o na ña koo va'a ini ndo. ⁴Jesucristo kúú na nì xì'o mii ná nì xì'i na sa'a kuachi yó, dá nì taó xóo na yó tixi ndá'a ndidaá kúú ña kini ió ñayuu yó'o, chī kì'o dión nì chikaá ini tatá Ndios ña kee na xí'a. ⁵Ta daá kuití kánian natiin na ñaño'ó. Dión ná koo.

Iin tó'ón dinì vá Jesús kándéé iní yó, dá ndoo kuachi yó noó Ndios

⁶Naá vá iniñ xini sa'a ña yachi téi nì kasá'a ndó kankuei xoo ndó noó Ndios, na nì kana ñaá sa'a ña manì nì kee Jesucristo sa'a ndo. Ta viti ká'an ndó ña ió iin ka to'on saá kì'o ña kaxi ndó. ⁷Tído kó ta'ón iin ka to'on saá kì'o ña kaxi yó. Ndéi dao

taa tein mii ndó xaan, ta kátoó ra dátúú rá ndo'ó, ta kátoó ra nadaon ra to'on va'a ña ká'an sa'a Cristo.

⁸Ta va'ará ndu'u o iin ángel nì kii induú ná dána'a iin ka to'on saá noó ña nì sa daná'a ndu noó ndo, dá kían iin íchì ná kandoo ndu kakomí ndú kuachi noó Ndios. ⁹Ta sa nì ka'an ndu xí'in ndó, ta nándió kuéi tuku ndu ká'an ndu xí'in ndó; ndi ndáa taa diin dána'a o duú to'on va'a nì daná'a ndu noó ndo, dá kían iin íchì ná kandoo ra kakuu ra taa kómí kuachi noó Ndios.

¹⁰¿Á ká'an ndó ña xí'in to'on ká'in yó'o ndúkúí ña kandoo va'i noó ñayuu o noó Ndios? ¿Á ká'an ndó ña dión ká'in, dá kandoo va'i noó ñayuu? Chī tá ndúkú yu'u ña kandoo va'i noó ñayuu, dá kían kó kúú ta'on yu'u iin na kéchóon noó Cristo.

Di'a nì kuu tá nì kana Jesús yu'u ña kane'i to'on na

¹¹Kóni yu'u ña kana'a ndó, ñani mii, ña to'on va'a dána'a yu'u kó kúú ta'an vaan ña nì ndaki ini ñaxintóni taa. ¹²Dá chī kó ní nátiin ta'on yu'u to'on yó'o noó ni iin tó'ón taa, ta ni iin tó'ón taa kó ní dána'a ña noó. Mii vá Jesucristo kúú na nì xì'o to'on va'a yó'o noó.

13Sa nì ni'ì tó'on va ndó tátò'on kì'o nì sà kee yu'u tá sà kándísai tátò'on kándísa nà Israel. Sà ná'á vá ndó tátò'on kì'o kini sà kendava'a yu'u xí'ín ñayuu kúú kuendá Jesús, chî sà katoói dánaá ndi'i noo ná. **14**Ta yu'u nì sà kuu iin rā sà ndíko cháá kà choon sa'ándá tã sá'ano ñooi o dúú dao kà tãa dáo xí'ín, chî nì sà ndi'i cháá kà iniñ sà keei choon sa'ándá tã sá'ano ñoo. **15**Tído míf Ndios nì kaxi yu'u ndā rá kò ñá'a kakii, ta nì kana na yu'u sá'á ña kú'u ini nà sá'í. Ta noón kúú nà nì nàta'an ini **16**na'a nà de'e na nooi, dá ná dána'a yu'u noo nà kò kúú nà Israel. Ta kò ní sa'an ta'oin ndato'ín nì iin tó'ón ñayuu ndí kían dána'i. **17**Ta nì ñoo Jerusalén kò ní sa'ín ndato'ín tã sà daá kúú apóstol noo yu'u sá'á ndi kee dána'i. Ña nì keei kían dinñó'ó kà nì sa'ín chí kuendá Arabia di'a. Dá nì nandió koo tukui ñoo Damasco.

18Tá nì ya'a oni kuia, dá nì keei kua'ín ñoo Jerusalén, dá konii Pedro, ta kana'í nà. Tá nì saai noo ió nà, dá nì sà ioi xí'ín ná sa'on va kuu. **19**Tído kò tã'ón dao kà nà kúú apóstol nì xiniñ, sava'a iin tó'ón Jacobo, nà kúú ñani sato'o yó Jesús, kúú nà nì xiniñ. **20**Ta ná'á míf Ndios ña kò ká'an to'ín noo ña táai kosaa noo ndo.

21Tá nì ndi'i, dá nì sa'ín chí kuendá Siria, xí'ín kuendá Cilicia di'a. **22**Ta nà kúú kuendá Jesucristo ndéi chí kuendá Judea kò ná'á ta'on na yu'u tiempo daá. **23**Sava'a ña nì seídó'o na sa'a yú'u kúú ña: “Taa káa kúú tãa sà kendava'a xí'ín yó tá sata, tído viti xionoo ra kástò'on ra xí'ín ñayuu to'on va'a sa'a Jesús,

tá'an ña sà katoó rā dánaa rā tá sata.” **24**Ta nì keká'ano na Ndios sá'á ña nì kee na xí'ín.

Di'a nì kuu tá nì sa'ín ñoo Jerusalén, nì ka'ín xí'ín nà kúú apóstol

2 **1**Tá nì ya'a uxí komi kuia, dá nì nandió koo tukui ñoo Jerusalén xí'ín Bernabé. Ta ndáka ta'anii Tito nì sa'ín. **2**Chî míf Ndios nì xi'o ña nì kandaq iniñ ña kánian ko'ín ñoo. Ta sá'á ña kò kónii ña naá óon choon kéei, sá'á ñoo nì nakanii xí'ín sava'a nà ndíta noo nà kúú kuendá Jesús sa'a ndí kían dána'i noo nà kò kúú nà Israel. **3**Ta nì nàta'an va ini nà, sá'á ñoo kò ní kéndúsa ña ña ta'anda ñii Tito, tã nì sà ió dáo xí'ín, va'ará kúú rá iin tãa griego. **4**Ta nì ku'u de'é ta'ani dao rā kaá kúú kuendá Jesús tein ndu'u kanani ñaá rá, ná kandé'a ndí kían kée ndu sá'á ña nì kankuei xoo ndu tixi ndá'a ley Moisés sá'á ña ndíta ndu xí'ín Cristo Jesús. Chî kóni rā ña kaño'o iñ ndú tixi ndá'a ley Moisés. **5**Tído ni lú'u ví kò ní sónó ndu'u noo rá ña kee ndu ña kóni rā, dá kían ná kandita ndaa iñ ní ndó noo to'on ndaa ña ká'an sa'a Jesús.

6Tído ni iin kà to'on sáa kò ní ka'an nà ndíta noo nà kúú kuendá Jesús xí'ín. Taa ndáya'i kúú ná, tído kò né'e tandíni, dá chî ni iin tó'ón ñayuu kò mánì cháá kà noo Ndios o dúú dao kà nà. Iin nóó vá kúú ndidaa ñayuu noo Ndios. **7**Ta di'a nì nakoni va na ña míf Ndios nì xi'o choon nooi ña dána'i noo nà kò kúú nà Israel sá'á to'on va'a ña ká'an sa'a Jesús, tátò'on kì'o nì xi'o Ndios choon noo Pedro ña dána'a nà to'on va'a yó'o noo nà Israel. **8**Ta

mií Ndios, na nì kaxi Pedro ña kane'e na to'on va'a sa'a Jesús dána'a noó na Israel, noón ta'ani kúu na nì kaxi yu'u ña kane'i to'on va'a yó'o dána'i noó na kò kúu na Israel.

⁹Ta nì nakoni Jacobo xí'ín Cefas xí'ín Juan, tá'an na ndíta noó na kúu kuendá Jesús, ña miían ndaa kuiti Ndios nì xi'o choon yó'o noóí, chī nì tiin na ndá'í, xí'ín ndá'a Bernabé, ña ná'a ña iin nì nduu ndu xí'ín ná. Ta nì kandoo ndu xí'ín ná ña ko'on ndu dána'a ndu noó na kò kúu na Israel, ta mií ná ko'on dána'a tein na Israel. ¹⁰Sava'a ña nì xika na noó ndu kían ña ná dá'a nì nandodó ndu chindeé ndú na kúnda'í ndéi ñoo Jerusalén. Ta sa noó kúu váan ndí'i inii kee.

Di'a nì kuu tá nì ñanáni yu'u Pedro

¹¹Tído tá nì kasáa Pedro ñoo Antioquía, dá nì ñanáni yu'u na, dá chī ña nì kee na ñoo kúu iin ña kò vá'a noó Ndios. ¹²Chī tá kò ñá'a kasaa dao ta nì tanda'a Jacobo, dá nì sasá'an Pedro xí'ín na kò kúu na Israel. Tído tá nì ndi'i nì kasáa ta ñoo, dá nì kasá'a kúxoo va Pedro noó na kò kúu na Israel. Ta kúu kò ní sasá'an ka na xí'ín ná, chī yu'u na kée ra ká'an ña miían ndúsa ta'anda ñii ndidaa ta kúu kuendá Jesús. ¹³Ta sa'a ña nì kee na dión, sa'a ñoo nì kuxoo ta'ani dao ka na Israel kuendá Jesús. Ta nda Bernabé nì kee ta'ani dión, chī nì kuxoo ta'ani na táto'on k'i'o nì kee dao ka ta uu noó ñoo.

¹⁴Tá nì xini yu'u ña kò kéndúsá'ano na táto'on k'i'o dándáki to'on ndaa ña ká'an sa'a Jesús, dá nì

kaai xí'ín Pedro noó ndidaa na kúu kuendá Jesús nì nataka ñoo: “Mií ní kúu iin ta Israel, tído kée ní táto'on k'i'o kée na kò kúu na Israel, ta kò nákaa ka ní tixi ndá'a ley na Israel. Sa'a ñoo, ¿ndiva'a kéndúsa ní xí'ín na kò kúu na Israel ña kee na choon sa'ándá ley na Israel, tá dáá?

¹⁵Mií yó kúu na Israel, chī nì kakió ñoo Israel. Ta kò kúu yó ñayuu tukú yá'a kée kuachi noó ley yó. ¹⁶Ta ná'a yó ña nì iin tó'ón ñayuu o kúu kandoo vii noó Ndios sa'a ña kée na choon sa'ándá ley Moisés, chī sava'a sa'a ña kándéé iní na Jesucristo, sa'a ñoo kándoo vii ná noó Ndios. Chī sa'a ña kándisa yó Jesucristo, sa'a ñoo kándoo vii yó noó Ndios. Ta kían sa'a ña kándéé iní yó iin tó'ón diñi Jesucristo va, ta o duu sa'a ña kée yó choon sa'ándá ley. Chī nì iin tó'ón ñayuu o kúu kandoo vii noó Ndios sa'a ña kée na choon sa'ándá ley.

¹⁷Ta sa'a ña ndúkú yó kandoo vii yó noó Ndios sava'a sa'a ña kándéé iní yó Jesucristo, sa'a ñoo ká'an dao ñayuu ña kúu yó ñayuu kómí kuachi. Ta, ¿á ña yó'o kóni kaa ña Jesucristo kúu na xí'o ña ya'a yó kee yó kuachi? Koó, kò ta'ón dión kían. ¹⁸Dá chī tá nì nandíó kuéi tuku yó kándéé iní yó ley, tá'an ña nì dankoo yó, dá kían kakuu ii vá yó ñayuu kómí kuachi noó Ndios.

¹⁹Sa nì xi'i va yu'u noó ley Moisés, chī kò kándéé ka iní ña dákaki ñaa. Ta nì nataki yu'u noó ña kóni Ndios. ²⁰Ta viti kían kékuendá ña nì xi'i nduúí xí'ín Jesucristo ndika cruz. Sa'a ñoo kò takí ka yu'u noó ña kóni mií. Nda

Cristo va kúú nà nákaa nímaí dándáki na yu'u viti. Ta ndidaá ña kéei viti, kúú ña kéei sa'a ña kándéé iní Jesucristo, nà kúú de'e Ndios, nà kú'u iní sa'í, ta nì nakì'o na míí ná ña nì xí'i nà sa'í. ²¹Ta nì iin kuú ta'ón o dánkoo yu'u ña manì nì kee Ndios sa'í. Dá chî tá ná kandoo vii yó noo Ndios sa'a ña kée yó choon sa'ándá ley, dá kían nì naá óon va ña nì kee Cristo Jesús nì xí'i nà ndika cruz sa'a yó, ní kúú."

Nì natiin yó Espíritu iì Ndios sa'a ña kándéé iní yó Jesús

3 ¹Nandéé kà vian xixi ndo'ó, nà Gálatas xaan. ¿Ndá yoo nì danaá iní ndo, dá o kándisa kà ndo ña ndaa sa'a Jesús? Chî sa tá'í nì nakani ndu'u xí'in ndó sa'a ña nì kee Jesucristo nì xí'i nà sa'a yó ndika cruz. ²Ta viti, ña kóni kandaq iní sa'a ndo kían, ¿á nì natiin ndó nà kúú Espíritu iì Ndios sa'a ña kée ndó choon sa'ándá ley o sa'a ña nì kándéé iní ndo Jesús tá nì seídó'o ndó to'on va'a sa'a ná? ³Nandéé kà vian xixi ndó. Chî sa va'a va nì kasá'a kándéé iní ndo Jesús nì kee nà kúú Espíritu iì. Tído, ¿á ká'an ndó viti ña xí'in ndéé míí ndó, dá kándéé ndó káki ndó? ⁴¿Á nì naá óon va ña nì ndo'o nío ndo sa'a ña kándéé iní ndo Jesucristo? Va'a nda'o tá kó ní naá óon ña nì ndo'o ndó. ⁵Nì xí'o Ndios Espíritu iì ná noo ndo, ta kée na ña'a ndato xí'in ndó. ¿Á dión kée na xí'in ndó sa'a ña kée ndó choon sa'ándá ley, ká'an ndó? Kóó, chî kée na dión sa'a ña nì kándéé iní ndo Jesús tá nì seídó'o ndó to'on va'a sa'a ná.

Natiin ta'ani yó ña va'a nì kandoo Ndios kì'o na noo Abraham

⁶Kana'a ndó ña sa'a ña nì kándéé iní Abraham Ndios, sa'a ñoó nì kandoo vii ná noo ná. ⁷Sa'a ñoó kana'a ndó ña ndi ndaa míí ñayuu kándéé iní Ndios, noón kúú nà ve'e míí Abraham. ⁸Dá chî ká'an tuti iì Ndios ña sa daá nì chikaq va iní Ndios ña dánkoo vii ná nà kó kúú nà Israel noo míí ná sa'a ña kándéé iní ñaá ná, chî di'a nì kaa nà xí'in Abraham: "Sa'a yo'ó nì'i ndidaá kúú ñayuu ndéi ñayuu yó'o ña va'a." ⁹Sa'a ñoó ndi ndaa míí vá ñayuu kándéé iní Jesús, noón kúú nà natiin ña va'a xí'o Ndios, táto'on kì'o nì ndo'o Abraham sa'a ña nì kándisa na to'on nì ka'an Ndios xí'in ná.

¹⁰Ndi ndaa míí ñayuu ndúkú ña kandoo vii ná noo Ndios sa'a ña kée na choon sa'ándá ley Moisés, nà yó'o kúú nà táí chi'an noo Ndios. Dá chî di'a ká'an tuti iì Ndios: "Ndidaá kúú nà kó ní kándéé kee ndi ndi'i choon sa'ándá ley, nà yó'o kúú nà táí chi'an noo Ndios." ¹¹Sa'a ñoó kandaq iní yó ña kó íin ta'on kandoo vii noo Ndios sa'a ña kée na choon sa'ándá ley. Dá chî di'a ta'ani ká'an tuti iì Ndios: "Nà nì kandoo vii noo Ndios sa'a ña kándéé iní ñaá ná, noón kúú nà kataki chíchí."

¹²Tído díin va dándáki ña kúú ley noó ña kándéé iní yó Ndios, dá chî di'a ká'an tuti iì Ndios: "Nà kándéé kée ndi ndi'i kuii choon sa'ándá ley, noón kúú nà nì'i ña kataki nà keean."

¹³Ta Cristo Jesús kúú nà nì taó xóo yó tixi ndá'a ley, tá'an ña nì

datáí chi'an ñaá noo Ndios. Chì nì xì'o na míí ná nì ñakuio na ndidaá kúú chi'an sa'a yò, dá chì di'a kaá tuti iì Ndios: “Ta ndi ndáa mífó taa ná karkaa ndika iin yító, roón kúú rā táí chi'an.” ¹⁴Ta sa'a ña nì kee Cristo Jesús dión, sa'a ñoó kuu ni'i ta'ani nā kò kúú nā Israel ña va'a, tá'an ña nì kaa Ndios kì'o na noo Abraham. Ta sa'a ña kándéé iní yò Jesús, sa'a ñoó nì ni'i yò nā kúú Espíritu iì Ndios tátò'on kì'o nì kaa Ndios kee na xí'ín yó.

Nda tá sa na'á, dá nì chikaa ini Ndios ña tanda'á ná Jesús kii na chiya'i na sa'a kuachi yò

¹⁵Ñanij, ná ko'ín ka'ín sa'a iin taa ñayuu yó'o xí'ín ndó, dá kandaá ini ndò ña kónij ka'ín xí'ín ndó. Tá nì kava'a iin taa iin tuti ña ká'an tátò'on kì'o kóni rā kee ra, dá nì kani ra sello noo tuti rā, dá kían nì iin tó'ón ñayuu o kúu dátúú ná to'on nì taa ra, ta o kúu ta'on chi'i na cháá kà to'on noó ña nì taa ra.

¹⁶Dión ta'ani nì kee Ndios, chì nì kaa nā noo tuti iì ná ña kì'o na ña va'a noo Abraham, xí'ín noó nā ve'e na. Ta kò ní ka'an Ndios kì'o na ña va'a yó'o noo “ndidaá nā ve'e na”, chì kò ní ka'an nā sa'a kua'á ñayuu, dá chì nì ka'an nā sa'a iin tó'ón taa, chì di'a nì kaa Ndios xí'ín Abraham: “Tein nā ve'e yo'ó kana iin taa.” Ta taa ñoó kúú Cristo Jesús. ¹⁷Sa'a ñoó ká'ín xí'ín ndó ña tá sa na'á nì xì'o Ndios to'on na ña kee na tátò'on kì'o nì kandoo na kee na xí'ín Abraham. Dá nì ya'a komi ciento okò uxì kuia, dá nì xì'o na ley nā noo Moisés. Sa'a ñoó o kúu ta'on dátúú ley yó'o to'on nì xì'o Ndios

noo Abraham, dá chì mián ndaa kee Ndios ña nì kandoo na kee na. ¹⁸Chì tá ni'i yò ña va'a yó'o noo Ndios sa'a ña kée yó choon sa'ándá ley, dá kían kò ndáya'i ta'on to'on nì xì'o na noo Abraham. Tído kò ta'ón dión kían, dá chì nì xì'o oon va na ña va'a yó'o noo Abraham, chì kì'o dión nì kandoo Ndios kee na xí'ín ná.

Yó'o nákanì Pablo sa'a ndá choon nì xì'o Ndios ley nā noo Moisés

¹⁹Ta viti, ¿ndá choon nì xì'o Ndios ley nā noo Moisés, tá dáá? Nì xì'o naan noo Moisés dá chì va'an dána'aan ndi ndáa iin rá iin ña'a kini kée yó. Ta nì daná'aan noó ñayuu nda rá nì tuu noó nā nì kii tein nā ve'e Abraham. Noón kúú ña va'a nì kaa Ndios kì'o na. Ta nì xì'o Ndios ley yó'o noo Moisés xí'ín ndá'a ángel. Ta xí'ín ndá'a Moisés nì xì'o naan noó ñayuu. ²⁰Tído kò ní kéchóon ta'on Ndios iin kà ñayuu, dá ka'an nā xí'ín Abraham, chì iin tó'ón míí vá Ndios nì ka'an xí'ín ná.

²¹Sa'a ñoó, ¿á dátúú ley Moisés ña va'a nì kaa Ndios kee na xí'ín Abraham? Kóó, kò ta'ón dión kían. Dá chì tá kandeé ley kì'o ña kataki chíchí yó, dá kían xí'ín míí vá ley kuu kandoo vii yò noo Ndios.

²²Tído kò ta'ón dión kían, dá chì ká'an tuti iì Ndios ña ñó'o ndidaá ñayuu tixi nda'a kuachi, sa'a ñoó kì'o Ndios ña nì ka'an nā kì'o na noo yò sava'a sa'a ña kándéé iní yò Jesucristo, chì sava'a ñayuu kándísa ñaá kuu ni'i ña.

²³Tá kò ñá'a kandeé iní yò Jesucristo, dá nì sa ndadi yò tixi

ndá'a ley. Ta sá dándáki ñáá ley nda rá nì kasandaá kuú nì na'a Ndios noo yó ña kandeé iní yó Jesús. ²⁴Ta ley ñoo nì sá ndakaan yó tátò'on kì'o ndáka iin na kéchóon takuálí de'e sato'o na. Ta dión nì sá ndaka ley ñoo yó nda nì kasandaá yó kandeé iní yó Cristo Jesús, sá'a ñoo kándoo vii yó noo Ndios sá'a ña kándéé iní yó ná. ²⁵Tído viti kándéé iní yó Jesús, ta nì kankuei yó tìxi ndá'a ley, ña kúú tátò'on kì'o kúú na ndáka takuálí, ²⁶chì viti kúú yó de'e Ndios sá'a ña kándéé iní yó Cristo Jesús. ²⁷Iin nì nduu va yó xí'ín Cristo sá'a ña nì sodo ndúta yó ña nì kandeé iní yó ná. Tá kían tátò'on kì'o nì nandixi yó na. ²⁸Ta viti kò né'e tandíni á kúú yó na Israel o na griego, o á kúú yó na ñó'o tìxi ndá'a iin sato'o o kóó, o á kúú yó taa o ñá'a, chì iin tó'ón dinì nì nduu ndidaá yó noo Ndios sá'a ña kándéé iní yó Cristo Jesús. ²⁹Ta sá'a ña kándéé iní yó Cristo Jesús, sá'a ñoo nì nduu yó na ve'e Abraham, ta ni'ì yó ña va'a nì kaa Ndios kì'o na noo na ve'e Abraham.

4 ¹Ta di'a kua'an ña kónjì ka'in xí'ín ndó. Sà ná'á vá ndó ña iin tayíí ló'o, tá'an ra ni'ì ndidaá kúú ña'a tatá xì, iin nóó vá kúú xí xí'ín iin mozo, va'ará kakuu xi sato'o ndidaá ña'a na ve'e xi. ²Dá chì nákaa xì tìxi ndá'a na kéchóon noo tatá xì xí'ín na ndáka ñáá nda ná xino xi kuia ña kían nì kaa tatá xì natiin xi ña'a ió noo ná. ³Kì'o dión ta'ani nì sá ndo'o yó, chì nì sá kuu yó tátò'on takuálí ndó'o dión, chì nì sá ño'o yó tìxi ndá'a ña kini dándáki ñayuu ndéi ñayúú yó'o. ⁴Tído tá nì xinkoo tiempo ña kían nì chikaa ini

mií Ndios, dá nì tanda'á ná de'e na Jesús nì kii na nì kaki na tìxi iin ñá'a. Ta nì kaki ta'ani na tìxi ndá'a ley.

⁵Dión nì kee na, dá nì taó xóo na yó tìxi ndá'a ley, dá ni'ì yó ña kakuu yó de'e na. ⁶Ta sá'a ña kúú yó de'e Ndios, sá'a ñoo nì tanda'á ná Espíritu de'e na nì kasáa na ió na ini nío yó. Ta Espíritu ñoo kúú na kédaa xí'á, dá kayu'ú yó Ndios: "Tatá ló'o mií." ⁷Sá'a ñoo kò ñó'o ka yó tìxi ndá'a ley, chì ndaá de'e Ndios vá kúú yó viti. Ta sá'a ña kúú yó de'e na, sá'a ñoo kánian natiin yó ña va'a noo ná sa'a Cristo.

Kandita ndaa ndo xí'ín ña kándisa ndó sa'a Jesús

⁸Tá sá na'á, ta kò ñá'a kana'á ndó Ndios, dá nì sá ño'o ndó tìxi nda'á ña kò kúú ndios. ⁹Tído viti sá ná'á vá ndó ndá yoo kúú Ndios, o va'a kaa ná ka'in xí'ín ndó ña sá ná'á di'a va Ndios ndo'ó. Sá'a ñoo, ¿ndiva'a nì nandió kuéi tuku ndó noo ña'a kò chóon, tá'an ña kini dándáki ñayuu ndéi ñayúú yó'o? Ta, ¿ndiva'a nì nachi'i tuku ndó mií ndó tìxi ndá'án? ¹⁰Chì kéká'ano ndó dao kuu, xí'ín dao yoo, xí'ín dao víko xí'ín dao kuia. ¹¹Sá'a ñoo nákani iniñ sá'a ña kée ndó dión, dá chì ndá ndi kuu naá óon va choon nì keei tein ndó.

¹²Ñani mií, seí nda'avíi noo ndo ña kee ndó tátò'on kée mií, dá chì nì kee yu'u tátò'on kée mií ndó tá nì sá ioi xí'ín ndó. Ta ni iin ña'a kò ní ya'a ndó noo. ¹³Ta sá ná'á vá mií ndó ña sá'a ña sá kú'u vai, sá'a ñoo nì kuu nì daná'i noo ndo ta'ándá mií noo sá'a ña kúú to'on va'a ña

ká'an sa'a Jesús. ¹⁴Ta kọ ní kú'ichi ini ndọ koni ndọ yu'u, ta kọ ní káńń'ó ñáá ndó va'ará nì sà kú'ì. Di'a nì nakuaka va'a ndó yu'u táto'on iin ángel nì kii noọ Ndios, ta nì kee ndó yu'u kúúí táto'on mií Cristo Jesús. ¹⁵Ta, ẓndei kua'an ña kádií téí iní ndọ koni ndọ yu'u? Ta xí'o ndaai kuendá sa'a ndọ, chī nda nduchí nńó ví ndó kú'u ini ndọ taó ndọ kị'o ndó noọ yú'u tiempo daá ñńó, ní kúu. ¹⁶Ta viti, ẓá ndáá xiní u'u va ndó yu'u sá'a ña ká'in ña ndaá xí'in ndó?

¹⁷Ta ndei dao ẓaa kádi'inda rá ndo'ó, chī kátoó rá ña kee ndó ña kóni mií rá, tído o duú ña va'a kían kóni rá. Dá chī ña kóni rá kían taó xóo ra ndo'ó tein ndu'u, dá nduu ndó kuendá mií rá, dá koo kuíón ndọ xí'in ña dána'a rá. ¹⁸Ña va'a kían tá daá kuití ná koo kuíón ndọ xí'in ña va'a, va'ará koọ yu'u ió xí'in ndó.

¹⁹De'e kuálí mií, tuku va nì kasá'a ndó'o naní nío yu'u kée ndó, chī ndó'i táto'on kị'o ndó'o iin ñá'a tá káki de'án. Ta kúú dión kando'o vai sa'a ndọ nda ná kasandaá ndọ kee ndó to'on kị'o nì sà kee mií Cristo. ²⁰Kóni kííi kakaai tein ndó, dá ka'in iin to'on vitá cháá kà xí'in ndó, chī nákanì nda'o inii sa'a ndọ.

Ña yó'o kían nì ndo'o Agar xí'in Sara

²¹Ta viti ká'in xí'in ndo'ó, ña kátoó ndu'u tuku ẓixi ndá'a ley Moisés: ẓá kọ óon ta'on kueídó'o ndó ndi kaá ley nì taa Moisés? ²²Chī kaá to'on nì taa na ña nì sà ndei uu de'e yií Abraham. Iin xi nì sà kuu de'e ñá'a sà káa ẓixi ndá'a ñadi'í na. Ta iin kà de'e na nì sà kuu de'e

ñadi'í na, ñá'a dándáki mií. ²³Ta de'e ñá'a, ña sà káa ẓixi ndá'a ñadi'í na, nì kaki xi chī kị'o dión kóni Abraham. Tído de'e ñadi'í na, ñá'a dándáki mií, kúú ra nì kaki táto'on nì xí'o mií Ndios to'on na noọ Abraham.

²⁴Ndi nduú ñá'a yó'o kúú táto'on uu to'on nì kandoọ Ndios kee na xí'in ñayuu na. Ta to'on mií noó kúú ley nì xí'o Ndios diní yúku naní Sinaí. Ta ñayuu nì kaki ẓixi ley yó'o, noón kúú na ñńo'o ẓixi ndá'án. Ta ley yó'o kúú táto'on Agar, ta ñayuu ñńo'o ẓixi ndá'a ley kúú táto'on de'e Agar. ²⁵Dá chī ñá'a naní Agar ñńó kúú táto'on yúku naní Sinaí iin chí Arabia noó nì xí'o Ndios ley noọ Moisés. Ta kúú ta'anián táto'on ñnoo Jerusalén, ña nákaa viti. Dá chī ñnoo yó'o nákaa ẓixi ndá'a ley xí'in ndidaá ñayuu ndei noóán, táto'on kị'o nì sà káa Agar ẓixi ndá'a ñadi'í Abraham. ²⁶Tído iin kà ñnoo Jerusalén, ña nákaa chí induú, kọ nákaa ta'an vaan ẓixi ndá'a ley. Ta ñnoo ñńó kúú táto'on naná yo, na kúú kuendá Jesús. ²⁷Dá chī di'a kaá tuti ij Ndios:

Kadii iní yo'ó, ñá'a, yo'ó ñá kọ kúú kandeí de'e, yo'ó, ñá kọ óon ta'on kaki de'e.

Kayu'ú yo'ó xí'an kádií inóon, chī kọ ñá'a ndo'o naní nío, dá kaki iin de'ón.

Dá chī kua'a cháá kà kakuu de'e yo'ó, ñá nì kandoọ nda'í xaan, o duú na ñá'a ió yií.

²⁸Ta viti, ñani mií, kúú yó táto'on Isaac, chī kúú yó de'e nì kaa Ndios kị'o na noọ Abraham. ²⁹Nì sà kendava'a tayíí nì kaki xí'in ña kóni

míí Abraham xí'ín tayíí nì kaki nì kee Espíritu iì. Ta kì'o dión ta'ani kéndava'a nà ñó'o tìxi ndá'a ley xí'ín yó viti. ³⁰Tído, ¿á kò ndúsa ta'on ini ndò ña ká'an tuti iì Ndios? Chì di'a va kaáan: “Taó xóo ñá'a nákaa tìxi ndá'a ñadi'óon ná ko'an xí'ín de'án. Dá chì o kúu ta'on ni'ì nduú xì ña va'a xí'ín de'e ñá'a dándáki mií.”

³¹Sa'a ñóó, ñani mií, kana'á ndó ña kò kúu ta'on yó de'e ñá'a nákaa tìxi ndá'a iin kà nà. Di'a kúu yó de'e ñá'a dándáki mií.

Kò ñó'o kà yò tìxi ndá'a ley Moisés

5 ¹Sa'a ñóó kandita toon ndó xí'ín ña nì kee Cristo sa'a ndò, chì nì taó xóo na ndò'ó tìxi ndá'a ley Moisés, ña sà dándáki ñaá. Ta o sà nándiò kuéi kà ndò kaño'o ndó tìxi ndá'án, dá dándáki tukuan ndò'ó. ²Kueídó'o va'a ndó, chì yu'u kúu Pablo, nà ká'an xí'ín ndó. Tá ná nakì'o ndó mií ndó ña ta'anda ñíi ndò táto'on kì'o kée tã Israel, dá kían kò tã'ón ña'a natiin ndó ñóó ña nì kee Cristo Jesús sa'a yò. ³Ta nándiò koo tukui ká'in xí'ín ndidaa tãa, tá'an rã kándia ña ta'anda ñíi rá, ña miían ndúsa kánian kee ra ndi ndi'i choon sa'ándá ley Moisés, dá kandò vii rá noo Ndios.

⁴Tá ká'án ndó ña kandò vii ndò noo Ndios sa'a ña kée ndó choon sa'ándá ley, dá kían ña yó'o kóni kaa ña nì taó xóo va ndó mií ndó noo Jesús, ta nì taó xóo ta'ani ndó mií ndó ñóó ña manì nì kee na sa'a ndò.

⁵Tído sa'a ña ió Espíritu iì Ndios xí'ín yó, sa'a ñóó ió tãndeé iní noo yò ña kandò vii yò noo Ndios sa'a

ña kándéé iní yò Jesús. ⁶Dá chì sa'a ña kándéé iní yò Cristo Jesús, sa'a ñóó va'ará nì ta'anda ñíi yò o kò ní ta'anda ña, ni iian kò ndáya'i. Ña ndáya'i kían kándéé iní yò Jesús, ta ña yó'o kedaá xí'ín yó, dá ku'u ini sa'a sátá'an yó.

⁷Ta sà va'a nda'o kua'an ndò xí'ín ña ndaa kándisa yó. ¿Ndá yoo nì ndaká ñaxintóni ndò, dá kò seídó'o kà ndò ña ndaa? ⁸Tído kana'á ndó ña o duú Ndios ní nádaká ñaxintóni ndò, chì di'a mií ná kúu nà nì kana ndò'ó. ⁹Ta sà ná'a va'a mií ndó ña xí'ín lú'u chí'í vá levadura, ta kúu dákuita tachi vaan iin tu'u yúsa káva'a pan. Ta dión ta'ani kée ña to'ón dána'a tãa ñóó xí'ín ndó. ¹⁰Ta kándéé iní yu'u sato'o yò Ndios ña nandiò kuéi ndó kandisa ndó táto'on kì'o kándisa yu'u. Chì ñayuu kátoó nádaká ñaxintóni ndò, miían ndaa chiya'i na noo Ndios sa'a ña to'ón dána'a nà noo ndò. Kò né'e tãndini ndá yoo kúu ná.

¹¹Ñani mií, tá dána'a jí yu'u noo ñayuu ña miían kánian ta'anda ñíi ná to'on kée rã Israel, dá kían, ¿ndiva'a kéndava'a jí rã Israel xí'ín yu'u, tá dáá? Chì tá dána'i dión noo ná, dá kían o kuídò ta'on ini rã kee to'on va'a ña ká'an sa'a ña nì kee Jesús sa'a yò ndika cruz, tá dáá. ¹²Tído va'a cháa kaan iin íchi di'a ná dákuáchi tãa nádaká ñaxintóni ndò ñíi mií rá!

¹³Kana'á ndó, ñani mií, ña sà nì nakana va Ndios ndò'ó ña o kaño'o kà ndò tìxi ndá'a ley. Tído ná dá'a ni ka'án ndó ña sa'a ña kò ñó'o kà ndò tìxi ndá'a ley, sa'a ñóó kuu kee ndó ña kóni ñíi ndò. Di'a kánian chindeé tá'an ndó xí'an kú'u ini sa'a

sátá'an ndó. ¹⁴Chị dǎxinkoo ndi'i yó choon sa'ándá ley Moisés tá ná kueídó'o yó choon kua'an di'a: "Ku'u ini ndo sa'a ñayuu xí'ín ndó tátò'on kị'o ndó'o ndó xí'ín míí ndó." ¹⁵Tído tá chídáó tá'an ndó xí'ín to'on ká'an ndo, ta seí yí'í tá'an ndó, dá kían kaon koo ndó, chị kasandaá kuu, dá naá ndí'i iin rá iin ndó.

Kị'o ndó míí ndó noo na kúú Espíritu iị Ndios ña ná kandaka na ndo'ó

¹⁶Ta ká'an ta'anii xí'ín ndó ña koo ini ndo kee ndó ña kóni na kúú Espíritu iị Ndios, ta o sa kée ndó ña kini kóni ñíi ndo. ¹⁷Dá chị ña kóni ñíi ndo kọ náki'in tá'an nóóán xí'ín ña kóni Espíritu iị Ndios, chị naá tá'an va ña kóni ñíi ndo xí'ín ña kóni Espíritu iị. Sa'a ñgo o kúu kee ndó ña kóni ndo. ¹⁸Tído tá nakị'o ndó míí ndó noo Espíritu iị Ndios ña ndaka na ndo'ó, dá kían kọ ñó'o ka ndo tixi ndá'a ley.

¹⁹Ta kọ ú'u ta'on kandaá inio ndi kée ñayuu xí'o míí noo ña kóni ñíi ná, dá chị kée na kuachi xí'ín na kọ kúú ñadi'í na o yíi ná, ta kée na ña ka'an noo xí'ín ñíi ná, ta kọ chítuu ini na kee na ña ka'an noo. ²⁰Ta ndáño'o na ña kọ kúú ndios, ta kétadí na xí'ín ñayuu, ta xiní u'u tá'an na, ta naá na xí'ín dao ka ñayuu, ta kuión na, ta yachi xído ini na, ta sava'a sa'a míí vá ná nákanii ini na, ta sa'ándá tá'an na ñayuu, ta taó xóo na ñayuu kandoo xoo míí ná, ²¹ta u'u ini na, ta sa'ání na ndii, ta daá xíni na, ta tein víko yá'a na kée na ña kini ka'an noo. Ta kée na dao ka ña'a kini tátò'on kua'an ña yó'o. Sa nị ka'ín xí'ín ndó, ta ká'an

tukui ña ndi ndáa míí ñayuu ndéi kée ña yó'o, ni iin kuu ta'ón o kóni na natiin na kandeí na noo dándáki Ndios.

²²Tído di'a kua'an ña va'a xí'o na kúú Espíritu iị Ndios ña kían kee yó: kú'u ini yó sa'a ñayuu xí'ín yó, ta ió dii ini yó, ta va'a ndéi yó xí'ín dao ka na, ta kueé ini yó, ta kéva'a yó xí'ín ndi ndáa míí vá ñayuu, ta va'a ini yó xí'ín dao ka na, ta kúú yó ñayuu ndaa, ²³ta nda'í ió ini yó, ta chítuu inio kee yó ña kini. Ta noo ni iin tó'ón ley kọ yá'a yó tá kée yó ndidaá ña va'a yó'o. ²⁴Ta na ndíta xí'ín Cristo, noón kúu na nị chirkuei ndidaá kúu ña kini kóni ñíi ná keean ndika cruz, chị kọ kée ka na ña kini kóni ñíi ná. ²⁵Tá dándáki na kúú Espíritu iị nio yó, dá kían ná kee yó ña kóni míí ná. ²⁶Ta ná dá'a ni kakuu yó ñayuu ió táyíi ini. Ná dá'a ni dáta'an tá'an yó. Ná dá'a ni koo u'u ini yó koni yó ñani yó.

Koo ini ndo chindeé tá'an ndó xí'ín iin rá iin míí ndó

6 ¹Ñani míi, tá iin ndakána nị natiin ndó iin ñani yó noo kuachi, dá kían ndo'ó, na ndíta toon xí'ín Espíritu iị, kúu na kánian chindeé ná, dá ná kuiin ndaa tuku na. Ta nda'í ni ka'an ndo xí'ín ná, ta kandaá ndo míí ndó, chị oon ni ví kuei ta'ani míí ndó noo kuachi tátò'on kị'o nị ndo'o ñani yó. ²Ta chindeé tá'an ndó xí'ín iin rá iin ndó tá ndó'o nio ndo, ta kị'o dión kee ndó, dá kee ndó choon nị sa'anda Cristo. ³Ta na chínaní míí ña kúu ná na ndáya'i, ta ni iin ña'a kọ kúu ná, dá kían dándá'í na míí vá ná. ⁴Ta iin rá iin míí vá ndó kánian kande'é

vạ'a ña kée ndó, dá kían nata'an ini ndo sạ'á ña vạ'a kée ndó. Ta o sạ chídáo tá'an ndó ña kée ndó xí'ín dao kạ ñayuu. ⁵Dá chị iin rá iin mií vạ ndó xí'ín choon nị nị'ị ndo noo Ndios.

⁶Ta ndidaá ndo'ó, nạ dakuá'a to'on Ndios, kánian chindeé ndó nạ dána'a noo ndo xí'ín ña vạ'a ió noo ndo.

⁷O sạ kóo ini ndo dándá'í ndo mií ndó, dá chị kọ iin ta'on kuu dándá'í Ndios, chị ndidaá ña'a xítí ndó, ñoó kían dákée ndó. ⁸Ta dión ta'ani ndo'o nạ kée ña kónị ñí nị ná, ñoón kúu nạ nị'í ña naá ná. Tído nạ kée ña kónị Espíritu iị, ñoón kúu nạ nị'í ña kataki chíchí ná kee Espíritu iị.

⁹Ta ná dá'a nị kuitá yọ kee yó ña vạ'a, chị tá kọ sá tuu yó ña kée yóan, dá kían kasandaá iin kuu natiin yó ña vạ'a noo Ndios. ¹⁰Sạ'á ñoó tá nónó yó kee yó ña vạ'a, dá kían ná kee yóan xí'ín ndidaá ñayuu. Ta ná ndị'i cháá kạ ini yọ kee yó ña vạ'a xí'ín nạ kándisa dáo xí'ín yó Jesús.

Ta viti kúu yó ñayuu sạ sạ'á ña kándéé iní yọ Jesús

¹¹Kandé'é ndó, di'a ví ná'ano letra táai xí'ín ndá'a mií. ¹²Ta ndidaá rạ kónị kandọo vạ'a noo dao kạ ñayuu, rọón kúu rạ kéndúsa xí'ín ndó ña ta'anda ñí

ndo. Chị sạ'á ña kọ kónị rạ ña kendavạ'a nạ Israel xí'ín rá, sạ'á ñoó kénóo ra ña nị kee Cristo sạ'a yọ ndịka cruz. ¹³Tído nị mií rạ nị ta'anda ñí kọ kándéé kee ndidaá choon sa'ándá ley. Tído kónị rạ kéndúsa rạ xí'ín ndó ña ta'anda ñí ndo, dá chindaya'i ra mií rá ñoó nạ Israel. ¹⁴Tído nị lú'u kọ kónị yu'u chindaya'i mií sạ'á ña yó'o. Ña kéká'ano yu'u kúu ña nị kee sato'o yọ Jesucristo sạ'í ndịka cruz. Chị kée yu'u kuendá ña sạ nị xí'í ña kini ió ñayuu yó'o noó ndịka cruz tátọ'on kị'o nị xí'í ta'ani mií ñoó ña kini ió ñayuu yó'o. ¹⁵Dá chị sạ'á ña ndíta yó xí'ín Jesús, sạ'á ñoó nị iin ña'a kọ ndáyạ'i ña ta'anda ñí yọ o kọó. Ña ndáyạ'i noo Ndios kúu ña nị nduu yó ñayuu sạá. ¹⁶Ta ndidaá ndo'ó, nạ taxi vạ'a choon nị taai noo tuti yó'o, ná koo vạ'a ini ndo, ta ná ku'u ini Ndios sạ'a ndidaá kúu ndo'ó, nạ ndisa kúu nạ ñoo Ndios.

¹⁷Ta yó'o chí noo o sạ dáta'án kạ nị iin ndó yu'u, dá chị sạ kuạ'á ndạ'o yanda tándaa ñí kée ñayuu sạ'á ña dána'i sa'a sato'o yọ Jesús.

¹⁸Ñani mií, ná koo ña manị xí'o sato'o yọ Jesucristo xí'ín iin rá iin ndo'ó. Dión ná koo.

To'on yó'o kían nì taa San Pablo nì sa'an noó na ñoo Éfeso

Ká'an Pablo ndisá'an

1 ¹Yu'u kúu Pablo, ta kúu iin apóstol, na né'e to'on Jesucristo, táto'on kì'o kóni míi Ndios. Ta ká'an yu'u ndisá'an xí'ín ndo'ó, na ndéi ñoo Éfeso, ndo'ó na kúu ñayuu Ndios, ndo'ó na ndíta toon xí'ín Cristo Jesús. ²Ta míi tatá yo Ndios xí'ín sato'o yo Jesucristo ná kee na ña manì xí'ín ndó, ta nakì'o na ña koo va'a ini ndo.

Kì'o di'a nì kemáni Ndios yo

³Ná natiin Ndios, na kúu tatá sato'o yo Jesucristo, ndidaá tá'an ñaño'ó. Mii ná nì kemáni ná yó xí'ín ndidaá ña va'a ió noo ná, ta nda noo ió na nda induú nì tanda'á ná ña nì kixian sa'á ña nì kee Cristo.

⁴Ta nda rá kò ñá'a kasá'á sa'a ñayuu, nda daá vá nì kaxi na yó sa'a Cristo, dá ná kakuu yó na koo vii, na kò kuachi noo míi ná. ⁵Ta sa'á ña kú'u ini na sa'a yo, sa'á ñoo nda daá nì chikaá ini na ña kakuu yó de'e míi ná sa'a Jesucristo, chì kì'o dión nì nata'an ini míi ná kee na.

⁶Dión nì kee na, dá kían ná nakì'o yó ñaño'ó noo ná sa'á ña manì ká'ano nì kee na xí'á, dá ná natiin va'a na yó sa'á de'e manì ná. ⁷Chì xí'ín nì de'e na nì taó xóo na yó

noó ña kánian ndo'o yó sa'á kuachi kée yó, ta nì ku'u ká'ano ini na sa'a yo, chì ká'ano nda'o ña manì nì kee na xí'ín yó. ⁸Ta sa'á ña manì ká'ano nì kee na xí'ín yó, sa'á ñoo nì ni'i yo ña koo ndichí xíxi yó xí'ín ña kaon koo ñaxintóni yo, ⁹dá chì nì xì'o na ña nì kandaá ini yo sa'á ña nì chikaá ini na kee na, tá'an ña nì sa io de'é noo ná, chì kì'o dión nì nata'an ini na. Ta ndidaá ña yó'o kúu ña nì chikaá ini na kee na.

¹⁰Chì tá ná xinkoo kuu nì kaxi míi ná, ko'on na nachì'i na ndidaá tá'an ña'a tìxi ndá'a Cristo, dá dándáki ñaá ná, mián kían ña ño'o induú, o mián kían ña ió noño'o yó'o.

¹¹Ta sa'a míi Cristo nì kaxi Ndios yóo, dá chì nda míi sa'a nì saki na ña ni'i yo ña va'a noo ná, táto'on kì'o nì chikaá ini na, chì kée na ndidaá ña'a táto'on kì'o kóni míi ná, ¹²dá natiin na ñaño'ó sa'á ndu'u, na Israel, chì ndu'u kúu na sa daá ndáti kasaá Cristo. ¹³Ta dión ni ndo'ó, sa'a Cristo nì seídó'o ndó to'on va'a ña ká'an ña kuu káki ndó tá nì kándisa ndó ña. Sa'á ñoo nì ni'i ndo Espíritu iì Ndios táto'on kì'o nì xì'o na to'on na noo yo. Ta na yó'o kúu táto'on iin sello, ña ná'a ña kúu ta'ani ndó ñayuu Ndios. ¹⁴Ta sa'á ña ió Espíritu iì ná ini yo, ñoo kían

ná'a ña natiin yó ña ni kaa tatá yo Ndios kị'o na noo yo tá ná kasandaá kuu nakuaka na ñayuu mií ná kandeí na noo ío ña, dá natiin na ñaño'ó sa'a ndidaá ña maní ni kee na xí'ín ñayuu na.

Xíkạ Pablo ña maní noo Ndios ña ná kị'o na ña koo ndichí yo noó ña'a mií ná

15Sa'á ñoó, tá ni kandaá ini ña ndíta ndaá ndo xí'ín ña kándéé ini ndo sato'o yo Jesús, ta kú'u ta'ani ini ndo sa'a ndidaá ka ña kúu ñayuu Ndios, **16**nda daá, ta nda viti ko sá tuu ta'on yu'u ña nakị'oi ndivé'e noo Ndios sa'a ndo, chí daá kuití ndíko'on ini ndo'ó noo ká'ín xí'ín ná, **17**ña kúu Ndios noo sato'o yo Jesucristo, ña kúu tatá yo, ña kánian natiin ndidaá ñaño'ó. Chí xíkạ noo ná ña nakị'o na ña koo ndichí ndo, ta kị'o na ña katóni va'a ini ndo, dá kasandaá ndo kana'a va'a ndó mií ná. **18**Ta xíkạ ta'anii noo ná ña ná dátoon ña ñaxintóni ndo, dá ná kana'a ndó sa'a tandéé ini, ña kían ni nakana na ndo'ó natiin ndó, ta kana'a ta'ani ndó ndi kị'o ndato ña va'a ko'on ña kị'o na noo ndo, tá'an ña ko'on ña kị'o na noó ñayuu mií ná, **19**ta katóni ta'ani ini ndo ndi kị'o ká'ano ndéé kómí ná, tá'an ña kéchóon na, dá chindeé ná yóó, ña kándisa ñaá. Ta mií ndéé yó'o ni kéchóon Ndios, **20**dá ni ñanátaki ña Cristo tein ña kúu ndii, ta ni chíkọo ñaá ná xoo kuá'a na nda noo ío ña induú. **21**Ta kómí ná choon sata ndidaá tá'an ta né'e choon ná'ano, xí'ín sata ndidaá ta dándáki, xí'ín sata ndidaá ta ndíta noo, xí'ín sata ndidaá ta kúu sato'o.

Ta kómí ná iin kuu ndáya'i cháá ka o duú ndidaá ka ñayuu. Ta o duú ñayuu yó'o oon ni kían dión, nda ñayuu vei chí noo kakian dión.

22Chí ni nachi'i Ndios ndidaá tá'an ña'a tịxi sa'a Cristo, ta ni chíkani ñaá ná kakuu na diní noo ndidaá na kúu kuendá mií ná. **23**Ta ñayuu yó'o kúu yikí koño Cristo, ta dáyino na ña kóni ña xí'ín ñayuu na, chí iin tó'ón mií ná kúu ña dáyino ndidaá tá'an ña'a tát'ón kánian kooan.

Ni dakáki Ndios yo sa'a ña maní ni kee na xí'ín yó, ta o duú sa'a ña va'a kée yó

2¹Ta ni sa'an Ndios ni ñanátaki ña ndo'ó, chí ndii va ni sa kuu ndó noo ná sa'a ña ko ní sá seídó'o ndó choon sa'ándá ña, xí'ín sa'a ña ni sa kee ndó kuachi. **2**Chí sa kee ndó kuachi yó'o tá sata tát'ón kée ña kúu kuendá ñayuu yó'o, ta sa kee ndó ña kóni ña né'e choon noo táchi káa, tá'an ña dándáki ñaxintóni ñayuu ko seídó'o choon sa'ándá Ndios. **3**Ta ndidaá vá yó ni sa kee dión tá sata, chí sa xionoo yó sa kee yó ña kóni ñii yo, chí sa kee yó ña kini kónian xí'ín ña kini sa katoó ñaxintóni yo. Ta sa'a ña sa kuu yó ñayuu kómí kuachi, sa'a ñoó sa xído ini Ndios sa xini ña yó tát'ón kị'o ndó'o ta'ani ndidaá ka ñayuu ko ná'a ñaá. **4**Tído ká'ano nda'o ini Ndios, ta kú'u nda'o ini ña sa'a yo, **5**dá chí va'ará ndii ni sa kuu yó noo ná sa'a kuachi sa kee yó, tído ni xị'o na ña ni natakí yo noo ná, ta takí yo xí'ín Cristo viti. Dá chí sa'a ña maní ni kee na xí'ín yó, sa'a ñoó ni káki yó noó ña kánian ndo'o yó sa'a kuachi kée yó. **6**Ta ni natakí

dáó yó xí'ín ná nì kee Ndios, ta nì nàchindei ta'ani na yó ndà induú xí'ín Cristo Jesús. ⁷Ta dión nì kee na xí'á, dá daá kuití na'a nà ndi kị'o ví ká'ano ña manì nì kee na xí'ín yó, chì nì kee na ña va'a xí'ín yó sa'á ña nì kee Cristo Jesús. ⁸Chì sa'á ña manì nì kee Ndios xí'ín ndó, sa'á ñoó nì dakáki na ndo'ó sa'á ña kándéé iní ndo Jesús. Ta kọ ní dákaki na ndo xí'ín ndéé mii ndó, chì kían iin ña manì nì kee na xí'ín ndó, ⁹chì kọ ní dákaki na ndo'ó sa'á ña kée ndó ña va'a, dá kían ni iin tó'ón ndó ná o chindaya'i mii ndó. ¹⁰Dá chì mii vá Ndios kúú nà nì kav'a'a ñaá, ta sa'á ña nì kee Cristo Jesús, sa'á ñoó nì kav'a'a na yó ña kían kee yó ña va'a, tá'an ña nì chikaa ini nà kee yó ndà mii sa'a.

Ndéi va'a yó xí'ín iin rá iin yó sa'á ña nì kee Jesús sa'a yó

¹¹Ta o sa nándodó ndo'ó, nà kọ kúú nà Israel xa'an, ña tá sata nì kaa nà Israel ña kúú ndo'ó, “nà kọ ní ta'anda ñi.” Dión kaá nà chì kúú ná nà nì ta'anda ñi, ta sa'á ñoó ká'an ná ña kúú ná nà ñoo Ndios, tído xí'ín ndá'a taa va nì ta'anda ñi ná. ¹²Nda tiempo sata ñoo kọ ní sá kuu ndó kuendá Cristo, sa'á ñoó ni iin kuu vá kọ ní kasandaá ndo kakuu ndó nà ñoo Ndios tát'on kúú nà Israel. Ta ni lú'u ví kuendá kọ ní sá komí ndó noó to'on nì xì'o Ndios noó ñayuu nà. Ta ni lú'u ví tandeé iní kọ ní sá komí ndó nì sa ndei ndó ñayuu yó'o, ta ni kọ ní sá na'á ví ndó ndá yoo kúú Ndios takí. ¹³Tá sata kọ ní sá na'á ndó Ndios, xíká sa ndei ndó noó ná. Tído viti, ndíta ndó xí'ín Cristo, sa'á ñoó nì natuu

yati ndó noó Ndios sa'á ña nì xita nì Cristo sa'a ndo.

¹⁴Chì mii Cristo kúú nà nì nàchindei va'a yó, sa'á ñoó nà ñoo Israel xí'ín nà kọ kúú nà Israel, nì nduu na iin tó'ón ñoo nì kee Cristo, dá chì nì sa'an nà nì dítá ná ña sa kedaá xí'ín ná sa xini u'u tá'an na. ¹⁵Ta sa'á ña nì xì'i Cristo, sa'á ñoó nì dandí'i na ley xí'ín choon sa'ándáan. Ta kị'o dión nì ndee na ñayuu Israel xí'ín nà kọ kúú nà Israel iin tó'ón vá, dá kakuu na iin tó'ón ñayuu saá, dá ná koni nà kande va'a na. ¹⁶Ta sa'á ña nì xì'i nà ndika cruz, sa'á ñoó nì nàchindei va'a na ñayuu Israel xí'ín nà kọ kúú nà Israel xí'ín Ndios, chì sa'á ña nì xì'i Cristo ndika cruz, sa'á ñoó nì dítá ná ndidaá ña sa kedaá xí'ín ná sa xini u'u tá'an na.

¹⁷Nì kii Cristo ñayuu yó'o, ta nì daná'a nà to'on va'a ña xí'o ña kande va'a yó xí'ín Ndios, ta nì daná'a naan noó ndo'ó, nà nì sa ndei xíká noó Ndios, xí'ín noó ndu'u, nà ndéi yati noó Ndios. ¹⁸Chì sa'á ña nì kee Jesús, sa'á ñoó nà Israel xí'ín nà kọ kúú nà Israel nì ni'i ña ndu'u yó noó ió tatá Ndios kée iin tó'ón nà kúú Espíritu i.

¹⁹Sa'á ñoó kọ kúú kà ndo nà tukú o nà xíonoo ndava'a. Dá chì nì ni'i ndo ña kakuu ndó ñayuu Ndios, ta nì ni'i ta'ani ndó ña kakuu ndó kuendá nà ve'e na. ²⁰Ta noó to'on nì daná'a nà kúú apóstol, xí'ín to'on nì daná'a nà sa kuu profeta nì sa kuíta iin rá iin ndó. Ta mii Jesucristo kúú yuu titọ ndaya'i kúú do'o ve'e, ²¹chì xí'ín mii yuu ñoo luu kasá'á kátọ tá'an sa'a vé'e káva'an kua'an xinkoan kakuuan

iin ve'e ño'o iị sato'o yọ Jesús. ²²Ta xí'ín míí ná sá káva'a ndó kua'án ndọ, dá xịno ndó kakuu ndó iin ve'e noo koo Ndios kée Espíritu iị ná.

Nị chikani Ndios Pablo ña dána'a na noo na kọ kúú na Israel

3 ¹Ta yu'u, Pablo, kéchóon sa'a choon yó'o. Nákaai ve'e kaa viti sa'a ña dána'i to'on Cristo Jesús noo ndọ'ó, na kọ kúú na Israel. ²Ta sa nị nị'i tó'on ndó ña nị xị'o Ndios choon noo yú'u ña kían chindeéí ndọ'ó, dá nị'i ndọ ña manị xí'o na noo ndọ. ³Ta nị na'a túu Ndios ña nị sa io de'é noo ná noo yú'u. Ta sa nị taa va yu'u cháá sa'a ña yó'o kosaan noo ndọ. ⁴Ta ka'i ndó ña, dá kandaq va'a ini ndọ ña ná'a yu'u ña ió de'é noo Ndios, ña ká'an sa'a Cristo. ⁵Ta kọ ní xị'o na ña kandaq ini ñayuu sa ndei sa na'a sa'án. Tído viti kandaq ini na kúú apóstol xí'ín profeta na sa'a ña yó'o kée Espíritu iị Ndios. ⁶Tá'an ña sa io de'é ñoo kían kaá ña natiin ta'ani ndọ'ó, na kọ kúú na Israel, ña va'a ko'on Ndios kị'o na noo na Israel, ta ndee na ndọ'ó iin tó'ón ñoo xí'ín na ñoo Israel, ta koo ta'ani ta'i ndọ noo ña nị kaa Ndios kị'o na noo na Israel sa'a ña nị kee Cristo Jesús, táto'on kị'o ká'an to'on va'a ká'an sa'a ná. ⁷Ta nị chikani Ndios yu'u ña kían dána'i to'on yó'o, chị choon yó'o nị kemáni ná yu'u, ta xí'ín ndée míí ná kándééí kéei ña.

⁸Ta va'ará kúú yu'u na ló'ọ cháá ka noo ndidaá ka ñayuu Ndios, tído nị xị'o na choon yó'o noo yu'u, ña kían dána'i noo na kọ kúú na Israel ndi kị'o ná'ano ña va'a xí'o Cristo, ⁹ta kị'oi ña kandaq ini ndidaá

ñayuu sa'a ña nị chikaa ini Ndios kee na nda míí sa'a, tá'an ña nị sa io de'é noo ná, ta míí ná kúú na nị káva'a ndidaá tá'an ña'a. ¹⁰Kị'o dión, dá na'a yóó, na kúú kuendá Jesús, ndi kị'o ká'ano ña ndichí kómí Ndios, dá kían kandaq ini ña kómí choon xí'ín ña dándáki chí induú sa'án. ¹¹Chị kị'o dión nị chikaa ini Ndios kee na nda rá kọ ñá'a káva'a ñayuu yó'o. Ta xí'ín ña nị kee Cristo Jesús, na kúú sato'o yọ, nị daxínkọ na ña nị chikaa ini na kee na. ¹²Ta viti ió tandéé iní noo yọ, ta nónó noo yọ nakuíta yó noo Ndios sa'a ña kándéé iní yọ Jesús. ¹³Sa'a ñoó seí nda'ávii noo ndọ ña ná dá'a ni ndiko ndó sa'a ña ndó'o ní'oi sa'a ña dána'i noo ndọ'ó, dá chị ña va'a míí ndó kían.

Kóni Pablo ña kandaq va'a ini yọ ndi kị'o kú'u ini Jesús sa'a yọ

¹⁴Sa'a ñoó nákuuñ xitíi noo Ndios, na kuu tatá sato'o yọ Jesucristo, ká'ín xí'ín ná. ¹⁵Ta míí ná kúú na xí'o iin kuu noo ndidaá ñayuu na, á míí ná ndéi na induú o noñó'ọ yó'o. ¹⁶Ta xíkai noo ná ña táto'on kị'o ió kuá'a ña kuiká na chí induú, kị'o dión kendakí ná ndọ'ó xí'ín ndée ká'ano kómí míí ná, dá ná koo ndee iní ndọ kee Espíritu iị ná, ¹⁷dá ná koo Cristo ní'oi ndọ dándáki na sa'a ña kándéé iní ndọ ná, dá ná kuíta toon ndó xí'ín ña kú'u ini na sa'a yọ, ta kandikọ toon ndóan, ¹⁸dá kandeé ndó kandaq va'a ini ndọ xí'ín ndidaá ka ñayuu Ndios ndi kị'o ká'ano ña kú'u ini Cristo sa'a yọ, ta ndi kị'o kánján, ta ndi kị'o konóan, ta ndi kị'o dikóan, ¹⁹dá kasandaá ndọ kana'a va'a ndó ndi kị'o kú'u

ini Cristo sa'a yō, va'ará kō kándéé ta'on ñaxintóni yō kandaā ndi'i inian sa'án. Ta kī'o dión xíkai noo ná, dá nakutí ndó xí'ín ñaxintóni Ndios.

20Ta mií ná kúu nā kómí ndée ká'ano, ta kándéé ná kée na cháá ka ña'a noo ndidaá ña xíkā yō noo ná o ña kasandaá ñaxintóni yō nakani inian, dá chī sa'a ña ió ndée ná ini yō, sa'a ñoó kée na ña'a ná'ano xí'ín yó. **21**Ta ná natiin mií ná ndidaá ñaño'ó noo nā kúu kuendá nā, ta sa'a mií Jesús daá ná natiin na ñaño'ó, ta kī'o dión daá kuití ná natiin naan. Dión ná koo.

Iin tó'ón vá nī nduu yó nī kee Espíritu iī Ndios

4 **1**Nákaa yu'u ve'e kaa sa'a ña né'i to'on Jesús, nā kuu sato'o yō, ta seí nda'ávī noo ndo ña ndi'i ini ndo kendísá'ano ndó tátō'on kī'o kánian kee nā nī kana Ndios xoo mií ná. **2**Nda'í koo ini ndo, ta va'a koo ini ndo, ta kueé ná koo ini ndo, ta kī'o ndée iní ndo sa'a iin rá iin ndó sa'a ña kú'u sátá'an ini ndo sa'a ndo. **3**Ta koo ini ndo ña iin tó'ón ná kakuu ndó, chī mií Espíritu iī Ndios kúu nā xí'o ña kandeí ndó dión, sa'a ñoó koo ini ndo kandeí va'a ndó xí'ín iin rá iin ndó. **4**Dá chī iin tó'ón vá nī nduu yó, ta iin tó'ón vá Espíritu kómí yó, ta iin tó'ón ta'ani tandeé iní kían nī nakana ñaá Ndios natiin yó. **5**Dión ta'ani iin tó'ón vá kúu sato'o yō, ta iin tó'ón kúu ña ndaā kándísa yó, ta nī sodo ndúta yō sava'a sa'a ña kándéé iní yō Jesús, **6**ta iin tó'ón vá kúu Ndios, nā kúu tatá ndidaá yó. Ta mií ná kúu nā kómí choon satā ndidaá yó, ta

mií ná kúu nā kedaá, dá kanda yō noo choon na, ta ió nā ini ndidaá yó.

7Ta iin rá iin yó nī natiin ña katī'a yó kee yó iin choon noo Ndios tátō'on kī'o nī chīkaa ini mií Cristo dasá naan noo iin rá iin yó. **8**Sa'a ñoó ká'an tuti iī Ndios di'a:

Tá nī kaa na nda noo díkó, dá ndáka na taa sa naá xí'ín ná kua'an nā.

Ta nī dasá ná ña va'a noo iin rá iin ñayuu nā.

9¿Ndiva'a ká'an tuti iī Ndios ña nī kaa na noo díkó, ká'an ndó? Dión kaáan, dá chī dinño'ó nī noo na nī kii na nda noo nino cháá ka ñoño'ó yó'o. **10**Ta mií ná kúu nā nī noo nī kixi ñoño'ó yó'o, ta mií ná kúu nā nī kaa tuku nda noo díkó, dá dákutí ná ndidaá kúu xíán xí'ín ña ndato kée na. **11**Ta mií vá ná kúu nā nī xī'o noo iin rá iin yó ña katī'a yó kee yó iin choon noo Ndios, chī nī kee na dao yó ña kakuu yó apóstol, dá kane'e yó to'on Jesús, ta dao ka yō kakuu profeta, ta dao ka yō kakuu nā xionoo dána'a sa'a Jesús, ta dao ka yō kakuu nā ndáka nā kúu kuendá Jesús, ta dao ka yō kakuu nā kandita dána'a. **12**Ta kī'o dión nī kee na xí'ín yóó, nā kúu ñayuu Ndios, dá katī'a yó kechóon yó noo ná, dá koni yō dákuá'ano yó iin rá iin nā kúu kuendá Cristo xí'ín to'on Ndios, **13**dá ví kasandaá yō kakuu yó iin tó'ón noo ña kándéé iní yō de'e Ndios, xí'ín noo ña ná'a yó sa'a ná. Ndi'i, dá koni yō kasandaá yō nda noo kóni Ndios, chī kasandaá yō kakomí yó ñaxintóni tátō'on kī'o kúu ñaxintóni Cristo. **14**Dá kían, ná dá'a nī ndo'o yó tátō'on ndó'o

takuálí, chî vitá ini xî, sá'á ñoó xoo di'a xoo di'a kua'an ñaxintónî xí kée ña to'ón dána'a dao ta mañá. Chî taa yó'o kúu ra kendaá ra ña to'ón dána'a ra, dá kandeé rá dándá'í ñaá rá xí'ín ña mañá tî'a ra. ¹⁵Va'a kaan ná ndiko yo ña ndaa xí'ín ña kú'u ini yo sa'a dao ka ñayuu, dión keeá, dá ná kua'ano yó koo yó táto'on kî'o kónî Cristo, na kúu dinî noo yo. ¹⁶Ta kúu yó táto'on yikí koño na. Chî táto'on kî'o ndó'o yó xí'ín yikí koño mií yó, ña nákató tá'an xí'ín tuchi yo, ta chindeé tá'an, dá sá'anoan kua'an, kî'o dión ndó'o yó xí'ín Jesús, chî mií ná kúu na dákuá'ano yó, dá katî'a yó ku'u ini sa'a sátá'an yó.

**Ná koo iniô keeá táto'on kî'o
kónî Jesús**

¹⁷Xí'ín choon nî xî'o sato'o yo Jesús noóî, sa'ándáî choon noo ndo ña ná dá'a ka ni kee ndó táto'on kée ñayuu ko ná'á Ndios, chî kée na ndidaá ña nóo ndáki ini na, ¹⁸chî kómí ná iin ñaxintónî iin naá, ta xíká vá ndéi na noó ña kónî Ndios, chî ko ná'á ta'on na sá'á ña'a Ndios sá'á ña káxí nda'o níó ná. ¹⁹Ta sá'á ña ko xíka'an ka noo ná, sá'á ñoó nî ñakî'o na mií ná noo ndidaá ña kini xí'ín ña ka'an noo, chî nî ñakî'o na mií ná noo ndidaá ka ña yakó noo Ndios.

²⁰Tído ndo'ó, tá nî seídó'o ndó sa'a Cristo, ko ní dákuá'a ndó ña kee ndó dión ²¹tá miían ndaa nî seídó'o ndó to'on na, tá miían ndaa nî dákuá'a ndó ña ndaa sa'a ná, chî noo iin tó'ón dinî Jesús ió ña ndaa. ²²Tá sata sa kee ndó ña kónî mií ndó, tído viti dánkoo ndó ñayuu

yátá nî sa kuu ndó, ña nî chitíán ñó'o ña kini, ña dándá'í ndo'ó, dá kee ndó ña kónî ñíí ndo. ²³Di'a kî'o ndó mií ndó ña ndusaá níó ndo xí'ín ñaxintónî ndo, ²⁴dá nduu ndó iin ñayuu sáá, na nî kava'a Ndios koo táto'on kî'o kónî mií ná, dá kakuu ndisa ndó iin ñayuu ndaa, iin ñayuu vii noo mií ná.

²⁵Sá'á ñoó ná dá'a ka ni ka'an to'ón ndó, ndino'o ña ndaa ka'an ndo xí'ín ñayuu xí'ín ndó, dá chî iin tó'ón vá kúu yó. ²⁶Ta va'ará xído ini ndo, ná dá'a ni ya'a ndó kee ndó kuachi. Ná dá'a ni kandati ndó nda keta ndindii, dá ya'a ña xído ini ndo, ²⁷ta ná dá'a ni konó ndó noó ña u'u ña dátuu ñaá. ²⁸Ta ndo'ó, na kí'in kuí'íná, ná dá'a ka ni kí'in kuí'íná ndó. Di'a koo ini ndo kechóon ndó, ta xí'ín ndá'a mií ndó kee ndó choon va'a, dá ni'î ndo ña'a kemáni ndo na kúnda'í. ²⁹O sa kóo ini ndo ka'an ndo to'on kini kua'an xí'ín ni iin tó'ón ñayuu. Di'a ñóchí vii ka'an ndo xí'ín ná, dá ná ni'î iní na kua'ano na íchî Ndios. Tá kee ndó dión, dá kían chindeé ndó ñayuu seídó'o. ³⁰Ná dá'a ni dákunda'í iní ndo Espíritu î Ndios, dá chî mií ná kúu táto'on iin sello nî ni'î ndo, ña ná'a ña kúu ndó ñayuu mií ná, dá naki'in na ndo'ó tá ná kasandaá kuu nakuaka ñaá ná noo ió na. ³¹Ná dá'a ka ni ta'u'u ini ndo koni ndo dao ka ñani ndo, ta ná dá'a ka ni kuido ini ndo, ta ná dá'a ka ni karyíí ndó, ta ná dá'a ka ni kayu'ú nî'i noo sátá'an ndó, ta ná dá'a ka ni chinaní kini ndó ñani ndo, ta ná dá'a ni kee ndó ndidaá ña kini yó'o noo dao ka ñani ndo. ³²Di'a va'a koo ini ndo xí'ín iin rá

iin ndó, ta ku'u ini sa'a sátá'an ndó, ta ku'u ká'ano ini sa'a sátá'an ndó tátò'on kị'o nị ku'u ká'ano ini Ndios sa'a kuachi mií ndó sa'a ña nị kee Cristo.

Miían kánian koo vii yó, chị kúú yó de'e Ndios

5 ¹Kúú ndó de'e manị Ndios, sa'a ñóó kee ndó tátò'on kée mií ná, ²ta ku'u ini ndó sa'a dao ka ñayuu tátò'on kị'o kú'u ini Cristo sa'a mií ndó, dá chị nị nakị'o na mií ná nị xị'i nà sa'a yó, ta ña nị dokọ ná mií ná nị sa kuu tátò'on iin ña'a támi sá'an noo Ndios.

³Ta o sa kị'o ndó ña ka'an ñayuu ña kée ndó kuachi xí'in nà kọ kúú ñadi'í ndó o yíi ndó, o kée ndó ña ka'an noo, o ña kátoó ndó kakomí ndó kuá'a ña kuiká. Di'a kee ndó ña kánian kee nà kúú ñayuu Ndios. ⁴Ta ná dá'a ni ya'a ndó ka'an ndó to'on nóo, xí'in to'on kọ chóon, xí'in to'on kini, dá chị kọ kánian kee yó dión sa'a ña kúú yó ñayuu Ndios. Vá'a kaan daa nakị'o ndó ndivé'e noo Ndios. ⁵Ta kana'á ndó ña ni iin tó'ón ta'on nà kée kuachi xí'in nà kọ kúú ñadi'í nà o yíi ná, xí'in nà kée ña ka'an noo, xí'in nà kátoó kakomí kuá'a ña kuiká, noón kúú nà o kóni ta'on na natiin na ta'i ná noo dándáki Cristo xí'in Ndios. Chị nà kátoó téi ña kuiká, ñóó kúú yokọ noo ná. ⁶Q sa kónó ndó ña ni iin tó'ón ñayuu ná o sa dándá'í ndó'ó xí'in to'on mańá, dá chị miían ndaa kuiti noo ñayuu kée dión vej ña xído ini Ndios sa'a ña kọ seídó'o na choon sa'ándá nà. ⁷Tído ndo'ó, ná dá'a ni ndikọ ndó ña kée nà kée dión.

⁸Dá chị tá sata, dá sa kuu ndó ñayuu sa iin naá ñaxintóni. Tído viti nị natoon va ñaxintóni ndó sa'a ña kúú ndó ñayuu sato'o yó Jesús. Sa'a ñóó koo ini ndó kee ndó tátò'on kị'o kée nà kúú ñayuu nị natoon noo.

⁹Dá chị ña vá'a xí'o Espiritu iị Ndios noo yó kían ña kakuu yó ñayuu vá'a, ta kakuu yó ñayuu ndísá'ano, ta kana'á yó ña ndaa. ¹⁰Ka'i vá'a ini ndó sa'a ndidaa ña'a, ná nde'á á kían ña náta'an ini sato'o yó Ndios kee ndó. ¹¹Ta o sa kị'o ndó mií ndó kee ndó ña kọ ndáya'i kée ñayuu iin naá ñaxintóni, di'a koo ini ndó kuńó'ó ndó ña nóo kée na, ¹²dá chị iin ña ka'an noo kían ña kantó'ón yó sa'a ña kini kéde'e nà. ¹³Ndidaa vá ña'a nátuu tá nátoon ñó'o, ta xí'oan ña kándaa ini yó ndá ña'a kían, dá chị ndidaa vá ña'a nátuu tá nátoon ñó'o. ¹⁴Sa'a ñóó ká'an nà di'a:

Ndoto yo'ó, ɬa kidi xaan.

Ndakoo tein na kúú tátò'on ndii xaan,

dá dátoon Cristo ñaxintónon.

¹⁵Sa'a ñóó kua'an ndó kandaa ndó mií ndó noo iin rá iin ña'a kée ndó, o sa kée ndó tátò'on kée nà ndeé to'on, vá'a kaan kee ndó tátò'on kée nà ió ñaxintóni. ¹⁶Ndị'i ini ndó kee ndó ña vá'a viti nóno noo ndó, dá chị tiempo kini nda'o kían ndéi yó viti. ¹⁷Ta ná dá'a ni kakuu ndó ñayuu xixi, di'a kị'o ndó mií ndó ña kían kandaa ini ndó ndí kían kóni Ndios kee ndó.

¹⁸Ná dá'a ni ko'o ndó vino, dá dāxini ndó mií ndó, dá naá ini ndó kee ndó ña kọ vá'a. Vá'a kaan konó ndó ná nakutí ndó xí'in Espiritu iị Ndios. ¹⁹Ta ka'an ndó tein iin rá iin

ndó salmo xí'ín himno, xí'ín yaa iì. Ta ndino'o ini ndo kata ndó yaa yó'o keká'ano ndó sato'o yò Jesús, **20**ta daá kuití nakí'o ndó ndivé'e noo Ndios, na kúú tatá yò, sa'á ndidaá ña'a ndó'o ndó, chî kúú ndó kuendá Jesucristo, na kúú sato'o yò.

Ká'an Pablo sa'a ndí kían kánian kee na nì tandá'a

21Kueídó'o tá'an ndó sa'á ña ió ñaño'ó ndó noo Ndios. **22**Ta dión ni ndo'ó, na ñá'a xa'an, kueídó'o ndó yíi ndo tát'o'on seídó'o ndó sato'o yò Jesús. **23**Dá chî yíi ndo kúú dinî noo ndo tát'o'on kî'o kúú Cristo dinî noo ñayuu mií ná, na kúú tát'o'on yikí koño na. Ta mií ná kúú na dákaki ñaá. **24**Sa'á ñoó tát'o'on kî'o seídó'o ndó Cristo, kî'o dión kánian kueídó'o ndó yíi ndo noo ndidaá ña'a.

25Ta ndo'ó, ra ta xa'an, ku'u ini ndo sa'a ñadi'í ndo tát'o'on kî'o kú'u ini Cristo sa'a ñayuu na, chî nî xî'o na mií ná ña kían nî xî'i na sa'a yóó, na kúú kuendá na, **26**dá koo vii yò noo Ndios, chî nî dandóo na kuachi yó sa'á ña nî nakata na yó xí'ín takuúí, ta kiróón kúú to'on na.

27Dión, dá kuu natiin na yó kakuu yó ñayuu mií ná, ta kakuu yó ñayuu ndato, ta ni lú'u ta'on yáko o káne'e yó, ta ni o kóo títii ta'on yó tát'o'on kî'o ndó'o dá'on, ta o ndó'o ta'on yó dao ka ña'a kua'an tát'o'on kua'an ña yó'o. Di'a kakuu yó na ndáa vii, na ñóchí ndáa noo ná.

28Sa'á ñoó kánian ku'u ini ndo'ó, ta ta xa'an, sa'a ñadi'í ndo tát'o'on kú'u ini ndo sa'a yikí koño mií ndó, dá chî ta kú'u ini sa'a ñadi'í ra, roón kúú ra kú'u ini sa'a mií rá.

29Dá chî ko iin ta'on káño'ó yikí koño mií ná. Di'a ndaá na ñá, ta xito na ña. Dión ta'ani kée Cristo xí'ín yó, na kúú ñayuu na, **30**chî kúú yó yikí koño na. **31**Sa'á ñoó kánian dánkoo ta tatá ra xí'ín naná ra, dá naki'in tá'an ra xí'ín ñadi'í ra, dá kían nduu na nda iin tó'on vá.

32Ndichí nda'o kua'an ña yó'o, tído nî ka'in sa'an, dá dákí'in tá'in ña xí'ín tát'o'on ndó'o Cristo xí'ín ñayuu na. **33**Sa'á ñoó iin rá iin mií vá ndó, ta ta xa'an, kánian ku'u ini sa'a ñadi'í ndo tát'o'on kî'o ndó'o ndó xí'ín mií ndó. Ta ndo'ó, na ñá'a xa'an, kánian koo ñaño'ó ndó noo yíi ndo.

6 **1**Ta ndo'ó, takuáchí yíi xí'ín takuáchí di'í kuendá sato'o yò Jesús, koo ini ndo kueídó'o ndó tatá ndo xí'ín naná ndo, chî ña yó'o kían va'a noo Ndios. **2**“Koo ñaño'ó ndó noo tatá ndo xí'ín noo naná ndo”, kaá choon sa'ándá Ndios. Ta ña yó'o kúú choon mií noo ña kían dána'a noo yò ña nandió né'e Ndios ña va'a noo yò ñayuu yó'o, **3**chî ká'an ta'ani na: “Tá kée ndó dión, dá kían koni ndo kandeí va'a ndó, ta koni ndo kua'ano yatá ndó ñayuu yó'o.”

4Ta dión ta'ani ndo'ó, na kúú tatá xí'ín naná, ná dá'a ni koo ini ndo dákuido ini ndo de'e ndó. Di'a koo ini ndo dakuá'ano va'a ndó xî, ta va'a taó ndo xí, ta dána'a ndo noo xí ná kee xi tát'o'on kî'o kóni sato'o yò Jesús.

5Dión ni ndo'ó, na ñó'o tixi ndá'a iin sato'o ñayuu yó'o, koo ini ndo kueídó'o ndó na xí'ín ndino'o ini ndo, ta kayu'u ni'ini ndó na xí'ín ña nda'í ió ini ndo tát'o'on kî'o kée ndó xí'ín Cristo. **6**Kechóon va'a ndó,

va'ará kọ́ íń sato'o ndọ́ ndé'é rá ndọ́'ó, ta ná dá'a ni kee ndó́ tító'on kée nà ndúkú ñà nata'an ini tẹa koni ñaá rá. Vá'a kẹan kechóon ndó nọ́ nà kúú sato'o ndọ́ tító'on kị'o kéchóon ndó nọ́ Cristo. Ndino'o ini ndọ́ kechóon ndó, chị kị'o dión kóni Ndios kee ndó. ⁷Sa'á ñọ́ ndino'o ini ndọ́ kechóon ndó nọ́ sato'o ndọ́. Kee ndó kuendá ñà nọ́ sato'o yọ Ndios vá kéchóon ndó, ta ọ́ dụú nọ́ tẹa ñayúú yó'o, ⁸chị sà ná'á vá míí ndó ñà tító'on kị'o káa iin rá iin ñà vạ'a nị kee ndó, kị'o dión koo ñà vạ'a nandió né'e Ndios nọ́ ndọ́, á míí ndó ñó'o ndó tịxi ndá'a iin sato'o o kọ́.

⁹Ta dión ni ndo'ó, nà kúú sato'o, kevạ'a ndó xí'ín ñà ñó'o tịxi ndá'a ndọ́, ta ọ́ sà dáyú'ú ndọ́ ná xí'ín tọ'on ká'an ndọ́, chị sà ná'á vá míí ndó ñà ndạ induú ió sato'o ndọ́, nà kúú ta'ani sato'o ñà ñó'o tịxi ndá'a ndọ́. Ta sà ná'á ta'ani ndó ñà kọ́ iin ta'on manị cháá kạ nọ́ ná, iin nóó kúú ndi'i va yó nọ́ ná.

Ná kandixi yó nda'á chóon, ñà kịan xí'o Ndios nọ́ yọ́, dá kandeé yó xí'ín ñà u'ụ

¹⁰Ñani manị mifị, nọ́ ndidaá ñà'a, koo ini ndọ́ kendakí ndó míí ndó xí'ín ñà kándisa ndó sato'o yọ́ Jesús, ta kendakí ta'ani ndó míí ndó xí'ín ndéé ká'ano míí ná. ¹¹Ta nandixi ndó nda'á chóon, ñà kịan xí'o Ndios nọ́ ndọ́, dá kandeé ndó kandita nị sisa ndó kuió né'e ndó ñà kini tánda'á ñà u'ụ vẹi nọ́ ndọ́. ¹²Dá chị kọ́ nàá ta'on yó xí'ín ñayuu xị'ín yó, di'a naá yọ́ xí'ín ñà kini né'e choon nọ́ táchị káa, xí'ín ñà kini ndakí cháá kạ ndéi nọ́ táchị

káa, xí'ín ñà kini dándáki nọ́ ñayuu ndéi ñayúú iin naá yó'o, xí'ín iin rá iin tu'u ñà kini xionoo nọ́ díkó káa. ¹³Sa'á ñọ́ nandixi ndó ndidaá nda'á chóon xí'o Ndios nọ́ ndọ́ kechóon ndó, dá kandeé ndó nàá ndọ́ xí'ín ñà kini tein kuu vẹi ñà dándó'oan nọ́ ndọ́, dá kịan kandeé ndó kuita toon ndó nọ́ ndidaá ñà vẹi ndo'o ndó. ¹⁴Sa'á ñọ́ kuita toon ndó, dá chị sà ndíko va cincho tị ndó, ñà dándáki ñà ndíko ndọ́ ñà ndaá sa'a Ndios. Ta sà ndíxi ta'ani ndó kạ ndadí yu'ú ndíká ndọ́, ñà dándáki ñà kúú ndó ñayuu ndaá nọ́ Ndios. ¹⁵Ta sà yí'i ta'ani ndó ndisa ndọ́, tá'an ñà dándáki ñà sà ió nduu ndọ́ kanoo ndó dána'a ndọ́ tọ'on vạ'a Jesús, ñà kịan nachindei vạ'a ñayuu xí'ín Ndios. ¹⁶Ta nọ́ ndidaá ñà'a natiin ndó kạ dá'ándá, ñà né'e soldado chindeé rá míí rá, chị kạ yó'o dándáki ñà kándéé iní ndọ́ Jesús. Ta xí'ín ñà yó'o kandeé ndó chituu ndó yiryókó kẹ́ itạ tánda'á ñà kini vẹi dándó'o nọ́ ndọ́. ¹⁷Ta natiin ta'ani ndó kạ kaño'o ndó, dá chindeéan dinị ndọ́, ta ñà yó'o dándáki ñà nị kạki ndó nị kee Ndios. Ta natiin ta'ani ndó espada, ñà kịan xí'o Espíritu iị Ndios nọ́ ndọ́. Ta espada yó'o kúú tọ'on Ndios. ¹⁸Ta daá kuití koo ini ndọ́ ka'an ndọ́ xí'ín Ndios, ta kueí nda'í ndọ́ nọ́ ná xí'ín tọ'on xí'o Espíritu iị. Ta daá kaño'o ini ndọ́ ka'an ndọ́ xí'ín ná, ta ọ́ sà kátuu ndó ñà kaka ndọ́ ñà manị nọ́ Ndios sa'a ndidaá kạ ñayuu kuendá míí ná. ¹⁹Ta kaka ta'ani ndó ñà manị nọ́ Ndios sa'a yú'ụ, dá nani'í tọ'on ka'in, dá kịan ná dá'a ni yu'íi dána'i nọ́ ñayuu ndi dándáki tọ'on vạ'a sa'a Jesús, ñà kịan nị sà io de'ẹ nọ́

Ndios, **20**chĩ mií Ndios nĩ xĩ'o choon yó'o nooĩ, ta sa'á ña dána'ĩ to'on va'a yó'o, sa'á ñoó nákaaĩ ve'e kaa. Ta kaka ta'ani ndó ña manĩ noo ná sa'í, dá ná koo ndeé inĩ ka'ĩn sa'á to'on yó'o tátō'on kĩ'o kónĩ mií ná.

Xí'ín ndisá'án yó'o dándí'i Pablo ña ká'an na

21Tá kosaá ñani manĩ yo Tíquico noo ndéi ndó, dá nakani ra xí'ín ndó sa'á ña ndó'i xí'ín sa'á ña kéei. Ta iin taa ndisá'ano nda'o kúú rá iin ra

noo choon sato'o yo Jesús. **22**Ta sa'a choon yó'o tánda'í ra kosaá ra noo ndo, dá nakani ra xí'ín ndó sa'a ndidaá ña ndó'o ndu, ta kĩ'o ra tandeé iní noo ndo.

23Ná kĩ'o tatá Ndios xí'ín sato'o yo Jesucristo ña ná koo va'a ini ndo'ó, ñani, ta ná kĩ'o ta'ani na ña ná ku'ũ ini sa'a sátá'an ndó sa'á ña kándéé iní ndo ná. **24**Ta ná koo ña manĩ xí'o Ndios xí'ín ndidaá ní ndo'ó, na ndino'o ini kónĩ sato'o yo Jesucristo. Dión ná koo.

To'on yó'o kían nì taa San Pablo nì sa'an noó na ñoo Filipos

Ká'an Pablo ndisá'an

1 ¹Yu'u kúu Pablo, ta kéchóoin xí'ín Timoteo noo Jesucristo, ta ká'an ndü ndisá'an xí'ín ndidaá ndo'ó, na kúu ñayuu Ndios sa'á ña kúu ndó kuendá Cristo Jesús, ndo'ó na ndéi ñoo Filipos xa'an, xí'ín na kómí choon ndáka na ndo'ó, xí'ín na ndíta xínkuáchí ini ve'e noo náataka ndo dakuá'a ndó. ²Ta mií tatá yó Ndios xí'ín sato'o yó Jesucristo ná kee na ña manì xí'ín ndó, ta ná kì'o na ña koo va'a ini ndo.

Ká'an Pablo xí'ín Ndios sa'á na kúu kuendá Jesús ndéi ñoo Filipos

³Ta náki'oi ndiv'e noo Ndios, na ndáño'o yó, sa'a ndo'ó tá iin rá iin ndíko'on inij ndo'ó. ⁴Tá ká'ín xí'ín Ndios sa'a ndo, daá kuití vá ká'ín xí'ín ná xí'áan kádiij inij sa'a ndidaá ndo'ó, ⁵chì ndá mií sa'a, ta ndá viti chindeé ndó yu'u kéchóon dáó yó sa'á to'on va'a sa'a Jesús. ⁶Sa ná'á va'a va yu'u ña mií Ndios, na nì kedaá xí'ín ndó, dá nì kasa'á ndó kéchóon va'a ndó noo ná, mií jí vá ná chindeé ndó, dá xínkuei va'a ndó ndá ná kasandaá kuü nandió koo Jesucristo kasaa na. ⁷Ta mií'án kánian ña dión nákani inij sa'a ndo,

chì kú'u nda'o inij sa'a ndo. Tá nákaaì ve'e kaa, o tá nákaaì chindeéi ña ndaa sa'a Jesús noó ñayuu, o tá nákaaì dáxino inij ñayuu ña to'on ndaa kúu to'on va'a sa'a Jesús, chindeé ndó yu'u noo ndidaá ña manì kée Ndios xí'ín. ⁸Xí'o mií Ndios kuendá sa'á ña kú'u nda'o inij sa'a ndo tát'o'on kì'o kú'u ini Jesucristo sa'a iin rá iin yó. ⁹Ta xíkajì noo Ndios ña ná kutí ndó xí'ín ña kú'u cháá kà ini ndo sa'a dao kà ñayuu, ta ná kutí ta'ani ndó xí'ín cháá kà ña ndichí xí'o Ndios, ta ná koo cháá kà ñaxintóni noo ndo, ¹⁰dá ná kandaq ini ndo ndí kían va'a cháá kà kee ndó, dá koni ndo kakuu ndó ñayuu ndaa, ñayuu ndaa vii nda ná kasandaá kuü nandió koo Cristo kasaa na, ¹¹dá xínkoo ndi'i ndó xí'ín ña va'a kée ndó sa'á ña ió Jesucristo xí'ín ndó, dá ná nakì'o ñayuu ñaño'ó noo Ndios, ta ná keká'ano ñaa ná.

Takí va Pablo kée na ña kóni Jesucristo

¹²Kónij ña kana'á ndó, ñanij, ña ndidaá tándó'ó ndó'i kían kedaá, sa'á ñoo seídó'o cháá kà ñayuu to'on va'a sa'a Jesús. ¹³Dá chì ndidaá soldado ndéi noo dándáki ta né'e choon yó'o xí'ín dao kà ñayuu

ná'á va'a ña nákaaj ve'e kaa sa'á ña kéchóoin noo Cristo. **14**Ta kua'á nda'o ñani yo ñi natiin cháá ka tandeé ini noo sato'o yo Jesús sa'á ña nákaaj ve'e kaa, sa'á ñoó ñi ndundéé cháá ka ini ra dána'a ra sa'á to'on va'a sa'a Jesús, ta ni ko yu'ú ra.

15Ta miían ndaa kían ña dána'a dao taa to'on Cristo xí'ín ña u'u ini ra, ta sa'á ña kátoó ra chidáo tá'an ra xí'ín. Tído ió dao ka ra dána'a xí'ín ndino'o ini mií rá. **16**Chí ió dao taa dána'a to'on Cristo sa'á ña kátoó ra chidáo tá'an ra xí'ín yu'u, ta ko dána'a raan xí'ín ndino'o ini ra, chí ndúkú rá ña dándi'i ini ra yu'u nani nákaaj ve'e kaa yó'o. **17**Tído dao ka ra dána'a sa'á ña kú'u ini ra sa'a yú'u, chí ná'á rá ña nákaaj ve'e kaa sa'á ña chindeéi to'on va'a sa'á Jesús. **18**¿Ndi koo, tá dáá? Tído ko né'e tandíni á dána'a ra sa'á ña u'u ini ra, o sa'á ña kúú rá ñayuu ndaa. Xían nani dána'a ra ña ndaa sa'a Cristo, kadii nda'o inii, ta daá ná kadii va inii.

19Dá chí sa ná'á vá yu'u ña sa'á ña xíká ndo ña maní noo Ndios sa'í, xí'ín sa'á ña chindeé ñaá Espiritu Jesucristo, sa'á ñoó xinkoo va'a va ndidaá ña ndó'i, dá kanai ve'e kaa, **20**chí ndátí kíjí, ta ió tandeé inii ña o káka'an ta'on noo yú'u sa'á ni iin ña'a kéei. Di'a kónii koo ndeé inii, táto'on k'i'o daá kuití kéei, dá ná natiin ta'ani Cristo ñaño'ó sa'a yú'u viti, á mií takíi o á mií ñi xi'ii. **21**Dá chí noo mií yu'u kían di'a: xían nani takíi, kéei ña kóni Cristo va, tído tá ñi xi'ii, ñi keva'a cháá kai. **22**Tído tá ió ña kechóon cháá kai noo Ndios xían nani ndíxii yikí

koño yó'o, dá kían ko ná'í ndí kían kaxii, á va'a ka katakii, o á va'a di'a ña kuui. **23**Chí ko ñi'í ndá kían nakani inii sa'a ndi nduú ña yó'o, chí katoói ko'in noo ió Cristo, dá kooi xí'ín ná, chí ña yó'o kían va'a cháá kaa. **24**Tído kání cháá kaa ña kooi ñayuu yó'o, dá kuu chindeéi ndo'ó. **25**Ta sa'á ña kándéé inii ña k'i'o dión kían, sa'á ñoó ná'í ña kooi cháá ka ñayuu yó'o, ta koo jí vái xí'ín ndidaá ní ndo'ó, dá kua'ano ndó xí'ín ña kándéé ini ndo Jesús, dá ná kadii cháá ka ini ndo ñoó ña ndaa kándisa yó. **26**Ta k'i'o dión, dá kéká'ano ndó Cristo Jesús sa'á ña ñi kee na xí'ín yu'u, chí k'i'o na ña sa'a tukui kooi xí'ín ndó.

27Tído noo ndidaá ña'a koo ini ndo kee ndó táto'on k'i'o kánian kee na ndíta toon xí'ín to'on va'a Cristo, dá kían tá ná saaj noo ndéi ndó o o sáaj, kónii kandaaj inii ña ndíta toon ndó, ta iin tó'on vá kúú ñaxintóni ndo, ta iin tó'on ñi nduu ndi'i ndó kéchóon ndó sa'á to'on va'a sa'a Jesús, tá'an ña kándisa yó. **28**Ta noo ni iin ña'a o sa yu'ú ndo kee na xiní u'u ña kándisa yó, dá chí ñoó kían xí'o ña kandaaj ini na ña naá vá ná. Ta ndo'ó kúú na kandaaj ini ña ni'i ndo ña káki ndó, ta mií Ndios kúú na kee ndidaá ña yó'o. **29**Dá chí sa'a Cristo, sa'á ñoó ñi ni'i ndo ña kándisa ndó mií ná, ta o duú ña yó'o oon ni ñi ni'i ndo, chí ñi ni'i ta'ani ndó ña ndó'o nío ndo sa'a ná. **30**Chí ndó'o nío ndo táto'on k'i'o ñi xini ndo ñi ndo'o nío yu'u, ta ndó'o ta'ani ndó táto'on ñi ni'i tó'on ndó ña ndó'o yu'u viti.

Kí'ò di'a nì kee Jesucristo sa'a yò

2 ¹Sa'a ñòó, tá mián ndaa nì natiin ndó tãndéé iní noo Cristo, ta nì natiin ndó tãndéé iní noo ná sa'a ña kú'u ini na sa'a ndo, ta iin nì nduu ndó nì kee Espiritu ná, ta nì nì'i ndo ña kú'u ini na sa'a ndo, ta nì nì'i ta'ani ndó ña nì ku'u ká'ano ini na sa'a ndo, ²dá kían dákinkoo ndó ña kádii inii, ta koo ini ndo ña iin tó'ón ná kakuu ñaxintóni ndo, ta ku'u sátá'an ini ndo sa'a ndo, ta iin ná kakuu ndó, ta iin tó'ón ná kakuu ña nákani ini ndo. ³Ta o sa ndúkú ndó ña chidáo tá'an ndó xí'ín dao ka ñayuu, ta o sa chíndaya'i ndó mií ndó. Di'a nda'í koo ini ndo, ta kee ndó kuendá ña ndáya'i cháá ka dao ka ñayuu o duú mií ndó. ⁴Ta o sa ndí'i téi ini ndo sava'a sa'a ña kóni mií ndó, di'a ndí'i ini ndo sa'a ña xínñó'ó dao ka ñayuu. ⁵Ta koo ini ndo kando'o ndó xí'ín dao ka ñayuu tát'on k'i'o nì ndo'o Cristo Jesús xí'ín yó, ⁶dá chi iin nóó kúú vá ná xí'ín Ndios, tído kò ní taó kuendá ta'on na ña iin nóó kúú ná xí'ín Ndios, chi kò ní kée na sa'a mií ná, ⁷sa'a ñòó nì dānkoo na ña ndato kúú ná, dá nì ndee na mií ná kúú ná iin na xínkuáchí, chi nì ndee na mií ná nì sa kuu na iin taa ñayúú. ⁸Ta nani nì sa kuu na iin taa ñayúú yó'o, dá nì kenóó cháá ka na mií ná, dá chi sa'a ña nì seídó'o na Ndios, sa'a ñòó nì xí'o na mií ná nì xí'i na, ta nda ndika iin cruz nì xí'i na. ⁹Sa'a ñòó nì chíndaya'i ñaa Ndios ña kakuu na na ndáya'i cháá ka, ta nì xí'o na iin kuú ndáya'i cháá ka noo ná noo ndidaá ka kuú. ¹⁰Sa'a ñòó nata'ano ndidaá tá'an

kondo na ndéi induú, xí'ín na ndéi ñò'ó'ò yó'o, xí'ín na ñò'o tixi ñó'o noo Jesús, ¹¹ta ndidaá tá'an yú'u nakoni ña Jesucristo kúú sato'o noo ndidaá tá'an ña'a, ta xí'ín mií ná natiin tatá Ndios ñaño'ó.

Kúú yó de'e Ndios, sa'a ñòó kánian koo vii yò

¹²Ndo'ó, na maní mií, daá seídó'o ndó choon sa'ándáí noo ndo, chi tát'on k'i'o nì seídó'o ndó yu'u tá nì sa ioi xí'ín ndó, k'i'o dión seídó'o cháá ka ndo yu'u viti nani nákaa xíkái. Sa'a ñòó ndí'i ini ndo na'a ndo ña kúú ndó na nì káki nì kee Ndios. Ta kee ndóan xí'ín ña yu'ú ndo ná, ta xí'ín ña ndéi ñino ndó. ¹³Dá chi mií vá Ndios kúú na xí'o ña kóni ndo kee ndó ña kóni na, ta xí'o ta'ani na ña kándéé ndó kee ndóan, chi k'i'o dión náta'an ini na. ¹⁴Ta noo ndidaá ña'a kée ndó, o sa kóo ini ndo ka'an kuáchí ndo, ta ná dá'a nì koo ini ndo chidáo tá'an ndó, ¹⁵dá kían koni ndo kakuu ndó ñayuu koo kuachi xí'ín ñayuu ndaa, dá kakuu ndó de'e Ndios ndaa vii tein ñayuu kíni, na kò kée ña ndaa. Ta katoon ndo tein ñayuu ñoo tát'on k'i'o tóon tĩñoó tá iin naá. ¹⁶Dión, dá ndita toon ndó xí'ín to'on va'a ña xí'o ña kataki chíchí yó ñòó ñayuu. Dá kían, tá ná kasandaá kuú nandió koo Cristo kasaá na, ná kadii inii sa'a ña kò ní ndó'o oon nímaí, xí'ín sa'a ña kò ní naá óon choon nì kee tein ndó. ¹⁷Ta va'ará naki'in tá'an ña ndó'i xí'ín ña dóko ndo noo Ndios, ña kúú ña kéchóon ndó sa'a ña kándéé iní ndo Jesús, tído kádii inii, ta kádii dáó ini yu'u xí'ín iin rá iin ndó.

18 Sa'a n̄o ná kadii ta'ani ini ndo, ta kandeidi ndo xí'ín yu'u.

**Tanda'a Pablo Timoteo xí'ín
Epafrodito saa ra n̄oo Filipos**

19 Kándéé ini sato'o yo Jesús n̄a ná konó ná tanda'a yachii Timoteo saa xi noo ndéi ndó, dá kían ná kast'on xi xí'ín ndí ndó'o ndó, dá ndundéé ini sa'a ndo. **20** Dá chi koo ká iin ká taa nákaa xí'ín nákani ini tát'on k'i'o nákani ini mií xí, chi koo iin ká ra ndí'i ini sa'a ndo tát'on k'i'o ndí'i ini xi sa'a ndo. **21** Chi ndidaa ká n̄ayuu ndí'i cháá ká ini sa'a choon mií ná, ta koo ndí'i ta'on ini n̄a sa'a choon Cristo Jesús. **22** Ta ndidaa vá ndo'ó ná'á n̄a kéchóon ndaa Timoteo, ta ná'á ta'ani ndó n̄a kéchóon nduú xi xí'ín yu'u noo xionooi dána'i to'on va'a sa'a Jesús tát'on k'i'o kéchóon nduú iin tatá xí'ín de'e ra. **23** Ta tanda'i xi saa xi noo ndéi ndó tá n̄i ndí'i n̄i kandaa ini ndi ndo'i. **24** Ta kándéé ká'ano ini sato'o yo Jesús n̄a kían konó ná yachi saai noo ndéi ndó.

25 Tído n̄i nákani ini n̄a va'a cháá ká tanda'i Epafrodito saa ra noo ndéi ndó. Ta n̄iani kuendá Jesús kúu rá, ta kéchóon nduú ra xí'ín, ta chindee tá'an ra xí'ín naái xí'ín n̄a kini. Ta ndo'ó n̄i tanda'a náa n̄i kii ra n̄i chindee rá yu'u xí'ín n̄a xínñó'i. **26** Tído n̄i tanda'i ra kosaa ra, dá chi kóni nda'o ra koo ra xí'ín ndidaa ní ndo'ó, ta ví'i ká ví n̄i kasá'a kúnda'i ini ra, dá chi n̄i kandaa ini ra n̄a n̄i n̄i'í tó'on ndó n̄a n̄i sa kú'u ra. **27** Ta miían ndaa kuiti n̄i sa kú'u ka'i ra, sa kua'an kuu va ra, ní kúu. Tído n̄i ku'u va ini Ndios

sa'a rá, ta o duú sava'a sa'a iin tó'on mií rá n̄i ku'u ini Ndios sa'a, chi n̄i ku'u ta'ani ini n̄a sa'a yú'u, dá kían ná dá'a n̄i ndo'o cháá ká nimaí sa'a n̄a kunda'i ini sa'a rá. **28** Sa'a n̄o n̄i ndí'i ini n̄i tanda'a kíi ra kosaa ra noo ndéi ndó, dá ná kadii ini ndo tá ná koni ndo rá, dá ná koo va'a ini. **29** Ta kadii ini ndo natiin ndó ra tát'on k'i'o kóni sato'o yo Jesús, ta nakí'o ndó n̄año'ó noo ndidaa ká ra kée tát'on k'i'o kée mií rá, **30** dá chi sa kua'an kuu va ra noo choon Cristo, chi n̄i xí'o ra mií rá n̄a kían ndo'o ra dión, dá chindee rá yu'u noo iin rá iin ndo'ó.

**Kóni Pablo kandaá cháá ká ini n̄a
sa'a Jesús**

3 **1** Ta viti kían, n̄ani mií, ná kadii ini ndo xí'ín sato'o yo Jesús. Koo kuáchi ta'on kían noo yú'u nandio koo tukui taai n̄a sa n̄i taai kosaa noo ndo, dá kendakí ndo mií ndó xí'ín n̄a kándisa yó. **2** Ta kandaa ndo mií ndó noo taa kée tát'on kée tina ndúrikue'e, tá'an ra koo kée n̄a ndaa, ta kéndusa ra xí'ín ndó n̄a ka'anda ndo n̄i ndo tát'on kée n̄a Israel. **3** Ta viti ndaa kúu yó n̄a n̄i ta'anda n̄i noo Ndios, chi ndino'o ini yo kéchóon yó noo ná kée Espiritu ná, ta sava'a Cristo Jesús kúu n̄a kándéé ká'ano ini yo, dá káki yó, chi koo kándéé ká ini yo n̄a kée mií yó, **4** va'ará ió n̄a kandeé ini n̄a kákii xí'ín ndée mií. Tá ió dao ká n̄a ká'an n̄a xí'ín ndée mií ná kandeé ná káki na, tído yu'u, kua'a cháá ká n̄a'a n̄i kee yu'u, **5** dá chi tá n̄i xinoi ona kuu, dá n̄i ta'anda n̄i, ta kúu iin ra n̄oo Israel, ta n̄i kixii tein n̄a ve'e Benjamín, ta ká'in yú'u

hebreo, ta iin tooin xí'ín ley, chi kúúf iin tã fariseo, ⁶ta ndí'i inii keei ña kóni Ndios, sa'á ñoó sã kendava'i xí'ín nã kúú kuendá Jesús, ta sã kee ndí'i choon sa'ándá ley. ⁷Ta nĩ ka'ín ña ndidaá ña yó'o chindeé ñaá, dá kandaya'i noo Ndios. Tído viti kíán ni iin ña'a kò ndáya'i ndidaá ña yó'o noofí sa'á ña kándéé inii Cristo. ⁸Ta miían ndaa dión kíán, chi ni iin ña'a kò ndáya'i ndidaá ña yó'o noofí, chi ña ndáya'i noofí viti kíán kandaá cháá kã inii sa'a Cristo Jesús, nã kúú sato'i, dá kandeé cháá kã inii ná. Ta sa'á ña kóni nda'o yu'u nã, sa'á ñoó nĩ ñankooi ña kandeé inii ndidaá ña yó'o, ta kíán tát'o'n xe'e noofí viti, chi kóni kandaya'i cháá kã Cristo noofí, ⁹dá konii iin nduúf xí'ín Cristo, chi kò ndúkú kã yu'u ña kíán kakuui iin nã ndaa noo Ndios sa'á ña kéei choon sa'ándá ley Moisés. Di'a nĩ kasandaái kúúf iin nã ndaa noo Ndios sa'á ña kándéé inii Cristo, chi mií Ndios nĩ xí'o ña kakuui iin nã ndaa noo mií ná sa'á ña kándéé inii ná. ¹⁰Chi ña kóni yu'u kíán kandaá cháá kã inii sa'a Cristo Jesús, chi kóni korndodói ndée, ña nĩ ñanátaki ñaá. Ta kóni ta'anii ña ndo'o nímaí tát'o'n k'i'o nĩ ndo'o mií ná, dá kasandaái ndo'i tát'o'n k'i'o nĩ ndo'o na ndika cruz noó nĩ xí'i nã, ¹¹chi ió tãndeé iní noofí ña nĩ'i ña natakii tein nã nĩ xí'i.

Kóni Pablo xinkoo na nda noo nĩ chíná'a Ndios

¹²Kò kóni kaa ña yó'o ña sã nĩ kandeé nĩ nĩ'i ndidaá ña yó'o, o sã nĩ kandeé nĩ xinkooi nda noo kóni Ndios, tído xíka jí vái kua'in, dá

kasandaái natiin ndidaá ña kánian natiin sa'a ña nĩ kana Cristo Jesús yu'u noo choon nã. ¹³Ñanii, kò ká'ín ña sã nĩ kasandaái nĩ natiin ndidaá ña yó'o, tído ña kée yu'u kíán nĩ ñankoo yu'u ndidaá ña sã kandeé inii tá sata, ta viti ndí'i cháá kã inii kasandaái chí noo, ¹⁴ta chón inii xinkooi nda noó nĩ chíná'a mií Ndios, dá natiin ña va'a, tá'an ña nĩ kana na yu'u natiin sa'á ña iin nĩ nduúf xí'ín Cristo Jesús. ¹⁵Ta ndidaá yóó, nã nĩ sisa xí'ín ña ndaa kándisa yó, ta k'i'o dión kánian koo ini yó. Tá díin kandaá ini dao kã ndo sa'á ña yó'o, dá kíán mií Ndios ná dátogon noo ndo ndí kíán kánian kee ndó. ¹⁶Tát'o'n k'i'o nĩ kasandaá yó nĩ kandaá ini yó, k'i'o dión ná kaka yó ko'o chí noo, ta ná ndí'i ini yó kee yóan.

¹⁷Ñanii, koo ini ndo kee ndó tát'o'n kée yu'u. Kande'é va'a ndó nã kée tát'o'n kée ndu'u, ta dión ta'ani kee ndó. ¹⁸Dá chi sã ku'a'á nda'o ta'ándá nĩ kast'o'in xí'ín ndó ña ku'a'á nda'o ñayuu ndéi xaan kánó'ó ña nĩ kee Cristo sa'a yó ndika cruz. Ta xí'ín ndutá noofí nandió koo tukui náchina'í ndo'ó sa'a ná. ¹⁹Ta ni'i ná ña naá ná sa'á ña kée na dión. Chi ña'a sásá'an va na kúú ndios noo ná, ta ña chindaya'i na mií ná kúú ña ka'an noo, ta ndí'i ini nã sa'á ña'a ió ñayúú yó'o va. ²⁰Tído yóó, chí induú vá nákaa ñoo yó, ta ñoo ndáti yó kixi sato'o yó Jesucristo, nã dáka'ki ñaá, ²¹dá nadaon na yikí koño ndíxi yó, tá'an ña nátani mií, ta ndee na ña kakian yikí koño ndato tát'o'n k'i'o kúú yikí koño

ndíxi mií ná. Ta kee naan xí'ín ndéé mií ná, tá'an ña kéchóon na dándáki na ndidaá ña'a.

Daá kuití ná kadii ini yó xí'ín Ndios

4 ¹Sa'á ñoó, ñani maní mií, kóni kíi yu'u kande'í ndo'ó. Ta kadii ini sa'a ndo, ta ndo'ó kúu iin ña ndato natiin yu'u sa'a choon kéei. Kuita toon i ndo, na maní mií, xí'ín ña kándisa ndó sato'o yó Jesús. ²Ta seí nda'ávíi noq Evodia, xí'ín noq Síntique ña iin tó'ón ní ná kakuu ñaxintóni ná tát'on k'i'o kóni sato'o yó Jesús. ³Ta seí nda'í ta'anii noq yó'ó, ta kéchóon ndaa xí'ín mií, ña kían koo inon chindeéon na ñá'a yó'o, chi ni chindeé tá'an dáó ná xí'ín yu'u noq ni xionooi ni daná'i to'on va'a sa'á Jesús. Ta ni xionoo ta'ani Clemente xí'ín yu'u, xí'ín dao ka taa kéchóon dáó xí'ín. Ta sa kándodó va kuu ná noq libro noq kándodó kuu iin rá iin na ni'i ña kataki chíchí.

⁴Daá kuití ná kadii ini ndo xí'ín sato'o yó Jesús. Ká'an tukui xí'ín ndó, ná kadii ini ndo. ⁵Ta k'i'o ndó ña ná kandaá ini ñayuu ña va'a ini ndo, dá chi sa kúyati va kuu nandió koo sato'o yó Jesús, kasaa na. ⁶Ta o sa ndí'i téi ini ndo sa'á ña ndó'o nío ndo. Di'a ndí'i ini ndo ka'an ndo xí'ín Ndios sa'a ndidaá ña ndó'o ndó, ta kaka ndo ña maní noq ná, ta daá kuití nak'i'o ndó ndivé'e noq ná. ⁷Ta nak'i'o Ndios ña koo va'a ini ndo, ta ni ko iin kandeé kandaá ini ndi k'i'o ká'ano ña va'a ini xí'o Ndios noq ndo. Ta xí'ín ña yó'o kandaá na nío ndo xí'ín ñaxintóni ndo sa'á ña iin ni nduu ndó xí'ín Cristo Jesús.

Nakani ini ndo sa'a ndino'o ña ndaa

⁸Ndaá ña yó'o va ná ka'in xí'ín ndó, ñani. Koo ini ndo nakani ini ndo sa'a ndino'o ña ndaa, sa'á ndidaá ña kánian natiin ñaño'ó, sa'a ndidaá ña kúu ña va'a, sa'a ndidaá ña vii kua'an, sa'a ndidaá ña ñóchí kua'an, xí'ín sa'á ña va'a noq ñayuu. Sa'á ñoó tá kían iin ña va'a, o tá kían iin ña kánian natiin ñaño'ó, dá kían nakani ini ndo sa'an. ⁹Koo ini ndo kee ndó ndidaá ña ni kat'i'a ndó tixi ndá'í, xí'ín ña ni natiin ndó noq, tá'an ña ni seídó'o ndó noq ni ka'in, xí'ín ña ni xini ndo ni keei. Ta mií Ndios, na xí'o ña koo va'a ini yó, daá koo va na xí'ín ndó.

**Náta'an ini Pablo noq ndi ndáa mií
vá ña'a ndó'o na**

¹⁰Ni kadii nda'o ini ni kee sato'o yó Jesús, dá chi ni nandió kuéi tuku ndó ni chindeé ndó yu'u. Ta kátóni va'a ini ña daá kóni ndo'ó chindeé ñaa ndó, tído ko ní ní'i ndo ndi kee ndó chindeé ndó yu'u. ¹¹Ko ká'in ña yó'o xí'ín ndó sa'á ña xínño'í dao ka ña'a, dá chi sa ni kat'i'a va yu'u náta'an ini noq ndi ndáa mií ña ndó'i. ¹²Dá chi ná'á va yu'u koo nda'áví, ta ná'á ta'ani yu'u koo va'i. Sa ni kat'i'a va yu'u náta'an ini noq ndidaá ña ndó'i, dá chi náta'an va ini va'ará koó ña'a kaxí o ió ña, ta náta'an ta'ani ini va'ará koó ña'a noq o ió ña, ¹³chi ndidaá ña yó'o kándéé yu'u kéei, chi mií Cristo kúu na chindeé ñaa.

**Ko kámani ni iin ña'a noq Pablo sa'á
ña ni ku'u ini na Filipos sa'a ná**

¹⁴Tído va'a nda'o ni kee ndó sa'á ña ni chindeé ndó yu'u tein tandó'o

ndó'i. **15**Ta sạ ná'á vá mií ndo'ó, nạ ñoo Filipos, ñạ ndạ rá mií sa'a, tá nị sạ káạị nị đạná'ị tọ'on vạ'a sa'a Jesús tein mií ndó, dá nị ketai kuendá Macedonia kua'ịn, ta ni iin tó'ón ta'on dao kạ nạ kúú kuendá Jesús ndéi dao kạ ñoo kọ ní chindeé ta'on na yu'ụ, sạvạ'a ndo'ó va kúú nạ nị chindeé ñaá. **16**Dá chị tá nị sạ ioị ñoo Tesalónica nị kemáni ndo yu'ụ, chị nị tậnda'á ndó ñạ xínñó'í nị sạạn, ta ọ duụ iin tó'ón ni ta'ándá nị kee ndó dión. **17**Kọ ndúkú ta'on yu'ụ ñạ kịan daá kemáni ndo yu'ụ. Ñạ kónị yu'ụ kịan ñạ mií Ndios ná nandió né'e na ñạ vạ'a noo ndo sạ'á ñạ chindeé ndó yu'ụ. **18**Chị sạ nị natiin yu'ụ ndidaá vá ñạ'a nị tậnda'á ndó vẹi noọị, ta kọ kámani ni iin kạ ñạ'a noọị, sạ ió vạ'a vẹi xí'ín ndidaá ñạ'a né'e Epafrodito nị kixi na, ñạ kịan nị tậnda'á ndó vẹi noọị. Tá'ạn ñạ nị xị'o ndó kúú tátọ'on iin ñạ támi sạ'ạn noo Ndios,

iin ñạ nị dokọ ndo noo mií Ndios, ñạ kịan náta'an ini nạ xini nạ. **19**Sạ'á ñoó mií Ndios, nạ ndáñọ'o yó, ná nakị'o ndidaá ñạ xínñó'ó ndó tátọ'on kị'o ió kua'á ñạ kuiká ió noo mií ná noo ndato náye'e ndaa sạ'á ñạ kúú ndó kuendá Cristo Jesús. **20**Ta daá kuití ná natiin Ndios, nạ kúú tatá yọ, ñạñó'ó. Dión ná koo.

Xí'ín ndisá'án yó'o dándi'ị Pablo ñạ ká'ạn nạ

21Ka'ạn ndo ndisá'án xí'ín ndidaá kạ nạ kúú ñayuu Ndios, nạ kúú kuendá Cristo Jesús. Ta ká'ạn ta'ani ñani yọ ndéi xí'ín yu'ụ yó'o ndisá'án xí'ín iin rá iin ndo'ó. **22**Ndidaá nạ kúú ñayuu Ndios ndéi yó'o ká'ạn nạ ndisá'án xí'ín ndó, ta nạ ve'e César kúú nạ natiin vạ'a ndó ndisá'án ká'ạn nạ xí'ín ndó.

23Ta ná koo ñạ manị xí'o sato'o yọ Jesucristo xí'ín iin rá iin ndó. Dión ná koo.

To'on yó'o kían nì taa San Pablo nì sa'an noó nà ñoo Colosas

Ká'an Pablo ndisá'an

1 ¹Yu'u kúú Pablo, ta kúú iin apóstol, nà né'e to'on Jesucristo tátò'on kì'o kónì mií Ndios. Ta yu'u xí'ín ñani yò Timoteo ká'an ndu ndisá'an xí'ín ndo'ó, ²nà kúú ñayuu Ndios, ndo'ó, nà ndíta ndaà xí'ín Cristo, ndo'ó nà kúú ñani ndu ndéi ñoo Colosas xaàn. Ta mií tatá yò Ndios xí'ín sato'o yò Jesucristo ná kee na ña manì xí'ín ndó, ta nakì'o na ña koo vạ'a ini ndo.

Xíkà Pablo noó Ndios sạ'á nà ndéi ñoo Colosas, dá nì'ì ná ña ndìchí noó Ndios

³Daá kuití xíkà ndu ña manì noó Ndios, nà kúú tatá sato'o yò Jesucristo, sa'a ndo'ó, ta daá náki'o ndu ndivé'e noó ná sa'a ndo, ⁴dá chì nì nì'ì tó'on ndu ña kándéé ká'ano iní ndo Cristo Jesús, ta kúú nda'o ini ndo sa'a ndidaá kà nà kúú ñayuu Ndios. ⁵Diòn kée ndó sạ'á ña ió tandeé iní natiin ndó ña vạ'a, tá'an ña sạ ió nduu natiin ndó induú. Ta kómí ndó tandeé iní yó'o nì kee to'on vạ'a sa'a Jesús, ña nì seídó'o ndó. Ta ndino'o to'on ndaà kían. ⁶Ta nì kasandaá to'on vạ'a yó'o noó ndo'ó tátò'on kì'o nì kasandaáan iin ní kúú ñayuu yó'o,

ta xí'òan ña vạ'a noó ndo, ta xí'òan ña sạ'ano cháá kà ndo'ó íchì Ndios. Ta diòn ní ndó'o ndó nda mií kuu nì seídó'o ndoan, ta nì kandaà ndisa ini ndo sạ'á ña manì nì kee Ndios sa'a ndo. ⁷Ta ñani manì ndú Epafras kúú nà nì dạná'a to'on vạ'a yó'o noó ndo. Nà yó'o kúú iin nà kéchóon dáó xí'ín ndú, ta kúú ná iin nà kéchóon ndaà noó Cristo tein mií ndó xaàn. ⁸Ta mií ná nì nakani xí'ín ndu'u tátò'on kì'o kú'u ini ndo sa'a ndidaá kà nà kúú kuendá Jesús kée Espíritu iì Ndios.

⁹Sạ'á ñoó, tá nì kastò'on na xí'ín ndú sạ'á ña kée ndó, nda daá, ta nda viti kò sá tuu ndu ña xíkà ndu ña manì noó Ndios sa'a ndo. Ta xíkà ndu noó ná ña ná kì'o na ña kandaà ndi'i ini ndo ndí kían kónì mií ná, chì kónì ndu ña kían kì'o nà kúú Espíritu iì ndidaá ña ndìchí noó ndo, ta kì'o ta'ani na ña kaon koo ñaxintónì ndo noó ña'a mií ná, ¹⁰dá katì'a ndó kee ndó tátò'on kì'o kánian kee nà kúú kuendá sato'o yò Jesús, ta kee ndó ndidaá ña náta'an ini nà, ta koo ña vạ'a noó ndidaá ña kée ndó, ta kasandaá ndo kana'á vạ'a cháá kà ndo Ndios. ¹¹Ta xíkà ta'ani ndu noó ná ña ná kì'o na ndée noó ndo tátò'on kì'o ndato ndée kómí mií ná, dá koni ndo koo

kueé iní ndo, ta koni ta'ani ndó koo ndeé iní ndo noo ndidaá ña ndó'o ndó, ¹²ta xí'an kadii ini ndo ná nakí'o ndó ndivé'e noo tatá yo Ndios, na nì kenduu ña natiin yó ña kánian natiin ndidaá ñayuu na, chī nì nì'i yo ña kandeí yó noo ndato tóon. ¹³Chī nì taó xóo na yó tixi ndá'a ña kini noo iin naá, ta nì nakí'o na yó noo ndá'a de'e manī mií ná, dá dándáki na yó, ¹⁴ta na yó'o kúu na nì taó xóo na yó tixi ndá'a ña kini xí'ín nī mií ná, dá nī kuu nī xī'o ká'ano ini Ndios sa'a kuachi yó.

Ndeí va'a yó xí'ín Ndios sa'á ña nī xī'i Cristo Jesús sa'a yo

¹⁵Tátō'on kī'o kúu mī Ndios, na o kúu ta'on koni xí'ín noo yo, kī'o dión kúu Cristo, ta noón kúu na mií noo, dá nī kava'a ndidaá ña ió. ¹⁶Dá chī xí'ín ndá'a mií ná nī kava'a ndidaá ña'a, á mián ñó'an induú, o noñó'o yó'o, á mián túuan o kó túuan, á mián kíán ña dándáki, o mián kíán ña kómí choon, o mián kíán ña ió choon noo ndá'a, o mián kíán ña ndakí. Tído mií vá ná nī kava'a ndidaá ña, ta sa'a mií vá ná nī kava'an. ¹⁷Ta sa daá ió va mií ná, dá nī kava'a ndidaá ña'a ió. Ta xí'ín ndée mií ná ndaá na ndidaá ña'a, dá kó nátanjan. ¹⁸Ta mií Cristo kúu dinī noo ndidaá yóo, na kúu tátō'on yikí koño na, chī kúu yó kuendá na. Ta mií ná kúu na kúu noo ndidaá ña'a. Ta mií ná nī sa kuu na mií noo nī nataki iin ndée tein na nī xī'i, dá kakuu na na kómí choon sata ndidaá ña'a. ¹⁹Dá chī nī nata'an ini mií tatá Ndios ña tátō'on kī'o kúu mií ná, kī'o dión kúu Jesús.

²⁰Sa'a mī Jesús ko'on Ndios naki'in tá'an va'a na xí'ín ndidaá ña'a, á mián ndéi noñó'o yó'o o mián ñó'o induú, chī ndidaá ña yó'o nī nandeí va'a xí'ín ná sa'á nī Jesús, kirá nī xita tá nī xī'i na ndika cruz.

²¹Tá sata, ñayuu tukú ta'ani sa kuu ndó noo Ndios, ta sa xini u'u ndo ná, chī sa komí ndó iin ñaxintóni kini, ta sa kee ndó ña kini. Tído viti nī sa'an Cristo nī danáki'in tá'an va'a na ndó'o xí'ín Ndios, ²²chī nī xī'o na mií ná nī xī'i na sa'a ndo, dá kuu nakí'o na ndó'o noo Ndios kakuu ndó ñayuu ndáa vii, ñayuu ndaa, ñayuu koó kuachi noo ná. ²³Tído kánian kandita ndaa ndo xí'ín ña ndaa kándisa yó, ta kuita toon ndó xí'án, ta ndiko toon ndó tandée iní xí'o to'on va'a sa'a Jesús noo ndo, tá'an ña nī seídó'o ndó. Ta iin ní kúu ñayuú yó'o náka'ani to'on va'a yó'o kua'an. Ta yu'u Pablo kúu iin ra nī kaxi Ndios kastō'on to'on yó'o xí'ín ñayuu.

Nī xī'o Ndios choon noo Pablo ña kane'e na to'on va'a sa'a Jesús noo ñayuu

²⁴Ta viti kadii ini, chī ndó'o nímaí sa'a ndó'o, ta xí'ín ña ndó'o nío yikí koñoi, dión, dá dájinkoí ña nī ndo'o Cristo sa'á na kúu kuendá mií ná, ñayuu kúu tátō'on yikí koño na. ²⁵Ta nī kaxi Ndios yu'u ña kechóoin noo ñayuu mií ná, ta mií ná nī xī'o choon noo ña dána'a ndi'ii to'on na noo ndo. ²⁶Ta ña yó'o kúu ña ndichí nī sa io de'é noo mī Ndios nda rá o ñá'a kava'a ñayuú yó'o. Tído viti nī na'a na ña noo ñayuu mií ná. ²⁷Ta nī chikaa ini mií ná na'a naan noo na kó kúu na

Israel ndi kị'o ká'ano kúú ña ndichí ndato yó'o. Ta ña ndichí yó'o kúú ña ió Cristo Jesús ini ndo, sa'á ñoó ió tandeé iní ña kandeí ndó noo ndato náye'e ndaa noo ió ña. ²⁸Sa'á ñoó kásto'on ndu xí'ín ndidaá ñayuu sa'a Cristo Jesús, ta ká'an ni'ini ndu noo ná, ta dána'a ndu noo ná xí'ín ña ndichí nị xị'o Ndios noo ndú, dá koni ndu nakị'o ndu ndidaá ñayuu kakuu na ñayuu ndáa vii noo Ndios sa'á ña nị kee Cristo Jesús.

²⁹Sa'á ña yó'o ta'ani ndí'i inii kéchóoin xí'ín ndée nị xị'o mií ná nooí, ta ndée yó'o kédaá xí'ín, dá kandeéi keei choon nị xị'o na nooí.

2 ¹Kónijj ña kana'á ndó ña ndí'i nda'o inii kéchóoin sa'a ndo, xí'ín sa'á ña ndéi ñoo Laodicea xí'ín sa'a ndidaá ka ña ko ñá'a koni tá'an xí'ín yu'u. ²Dión kéei, dá natiin ndó tandeé iní, ta iin ná kakuu ndó sa'á ña kú'u sátá'an ini ndo sa'a ndo, ta ná kandeé ta'ani ndó ni'i ndo ña kandaá ini ndo ndidaá ña ndichí xí'o Ndios, dá koni ndo kana'á ndó ña ndichí, ña nị sa io de'é noo tatá Ndios, ta ña ndichí yó'o kúú Cristo Jesús. ³Ta noo ndá'a mií Cristo ndadí va'a ndidaá kúú ña ndichí xí'ín ndidaá ña ndaa. ⁴Ká'in ña yó'o xí'ín ndó, dá kían ná dá'a ni danda'í ni iin tó'ón ñayuu ndo'ó xí'ín to'on mañá luu kua'an, ⁵dá chị va'ará ko ióí xí'ín ndó, tído kee ndó kuendá ña ióí xí'ín ndó, chị daá ño'o inii sa'a ndo, ta kádijj nda'o inii sa'á ña luu ndéi ndó, ta kádijj inii sa'á ña ndíta toon ndó xí'ín ña kándée iní ndo Cristo Jesús.

⁶Ta viti, tát'o'on ndino'o ini ndo nị natiin ndó Jesucristo, ña kúú sato'o yo, kị'o dión ndino'o ini ndo kanoo

ndó xí'ín ná. ⁷Sa'á ñoó koo ini ndo tiin toon ndó ña, ta ndiko toon ndó ña, ta kandita toon ndó xí'ín ña ndaa kándisa yó tát'o'on nị ñaná'a ña noo ndo, ta daá kuití nakị'o ndó ndivé'e noo Ndios.

Nị dandóo Ndios ndidaá kúú kuachi yo sa'á ña nị kee Jesús sa'a yo

⁸Kandaa ndo mií ndó, o sa kónó ndó danda'í ñaá ni iin tó'ón ñayuu xí'ín ña ndichí ko ndáya'i dána'a mií ná, ni xí'ín ña to'ón dána'a ña, chị ini ñaxintóni mií vá taa nị ndaki ña, chị dána'a ña sav'a sa'á ña dándaki ñayuu ndéi ñayuu yó'o, ta ko kían ña ndichí nị kii noo Cristo.

⁹Dá chị tát'o'on kị'o kúú mií Ndios, kị'o dión kúú Cristo, ta nị nduu na iin taa ñayuu yó'o. ¹⁰Ta sa'á ña ndíta yó xí'ín Cristo, sa'á ñoó ni ña'a ko kómanị noo yo, dá kee yó ña kóni Ndios, dá chị mií ná kúú ña ndakí cháá ka o duú ndidaá tá'an ña kómí choon xí'ín ña dándaki noo táchị káa. ¹¹Ta sa'á ña ndíta ndó xí'ín Cristo, sa'á ñoó kían tát'o'on nị ta'anda ñijj ndo noo Ndios, va'ará ko ní ta'anda ndisa ñijj ndo xí'ín ndá'a taa tát'o'on kị'o kée ta Israel. Tído, sa'á ña nị taó xóo na ndo tixi ndá'a kuachi, sa'á ñoó kían tát'o'on nị ta'anda ñijj ndo noo Ndios sa'á ña kándisa ndó Cristo. ¹²Chị tá nị sodo ndútá ndo kían tát'o'on nị nduxi nduú ndo xí'ín Jesús noo Ndios. Ta nị natakị nduú ndo xí'ín ná sa'á ña kándée iní ndo ndée Ndios, tá'an ña nị ñanátaki Jesús tein ña nị xí'í.

¹³Dá chị tá sata nị sa kuu ndó ndijj noo Ndios sa'á ña nị sa ño'o ndó tixi ndá'a kuachi, ta ko ní sá kuu ndó ña ñoo Ndios sa'á ña ko ní ta'anda ñijj

ndo. Tído nì ñanátaki ñaá Ndios tító'on nì kee na xí'ín Jesús, ta nì xí'o ká'ano ini na sa'á kuachi ndó. **14**Chì nì dandóo na ndidaá ña sa tái yó kaá ley, tá'an ña sa datái kuachi yó sa'á ña kò ní kée ndi'i yó choon sa'ándáan. Tído nì dandóo na ña sa tái yó, chì kián tító'on nì chirkaa naan ndika cruz. **15**Ta kì'o dión nì dítá ná ndidaá choon né'e ña kómí choon xí'ín choon né'e ña dándáki noo táchi káa, ta nì kenóo túu naan, chì sa'á ña nì kee Cristo ndika cruz, sa'á ñoó nì kandeé ná xí'án.

Diin va kée yó viti sa'á ña kúu yó kuendá Jesús

16Sa'á ñoó o sa kékuendá ndo tá kana'á ñayuu xí'ín ndó sa'á ña sei ndo, o sa'á ña xí'i ndó, o sa'á ña kò kéká'ano ndó dao víko, o sa'á ña kò kéká'ano ndó yoo sáa o sa'á ña kò kée ndó tító'on kée mií ná kuu nani'i ndée ná. **17**Dá chì ndidaá ña yó'o kúu konda'i iin ña'a vei koo, tído tá nì kii Cristo, dá nì nani'i yó ña mií ná kúu ña ndaa noo ndidaá ña yó'o. **18**O sa kónó ndó noo ni iin taa ña dátúú rá ndo'ó noó ña kánian ni'i ndo, chì kée ra mií rá ña ió nda'í ini ra, ta kéká'ano ra ángel, ta kuiin toon ra ká'an ra sa'á ña xiní ra chí induú. Ta kúu rá taa kúryí nda'o sa'á ña kómí rá iin ñaxintóni kini. **19**Ta kò ndíko ra Cristo, ña kúu diní noo yó. Ta mií Cristo kúu ña dakuá'ano ñaá tító'on kì'o dakuá'ano diní yó yikí koño yó, tá'an ña tiin tá'an kée tuchi, ta mií Ndios kúu ña dakuá'ano ñaá xí'ín ña kándée iní yó ná.

20Ta sa'á ña nì xí'i nduú ndo xí'ín Cristo, sa'á ñoó kò ñó'o ka ndo tixi

nda'a ña dándáki ñayuu yó'o. Sa'á ñoó, ñndiva'a nákanì iì ini ndo tító'on nákanì ini taa ñayuu, ta kée iì ndo choon sa'ándá ra? **21**Chì kaá ra ña o kúu ta'on kako'on ndá'a ndo ña yó'o, ta o kúu katoó ndo keí ndo ña káa, ta o sa kóo ini ndo tiin ndá'a ndó ña xaan, kaá ra. **22**Ta ndidaá choon yó'o kúu choon sa'ándá taa, ta ña dána'a mií vá rá kián, tído kasandaá ndi'i va sa'án, chì ña kò chóon kián. **23**Ta ká'an ñayuu ña choon yó'o nì kixian noo iin ñaxintóni ndichí, dá chì ká'an ndi kánian kee ñayuu kandaño'o na Ndios, ta kéndúsaan xí'ín ñayuu ña nda'í koo ini na, ta miían dándó'o na nio ná, dá kandeé ná kee na ña. Tído o chindeéan yó, dá dánkoo yó ña kini kóni ñíi yó.

3 **1**Ta sa'á ña nì natakì nduú ndo xí'ín Cristo tá nì kandísa ndó na, sa'á ñoó ndi'i ini ndo sa'á ña ió induú, ña vei noo ió Cristo xoo kuá'a Ndios. **2**Ta koo ini ndo ndi'i ini ndo sa'á ña ió induú, ta ná dá'a ni ndi'i ini ndo sa'á ña'a ió ñayuu yó'o. **3**Chì sa nì xí'i ndo noó ña kóni mií ndó, ta viti ió de'é tító'on kì'o koo ndó kandeí ndó kée Ndios tító'on ndó'o Cristo. **4**Tído tá ná nandió koo Cristo, ña xí'o ña katakì yó, dá natuu ndó ndáa ndó tító'on kì'o ndato náye'e ndaa káa mií ná.

Nì sa kee yó ña kini tá sata, tído viti sa nì nduu yó ñayuu saá

5Sa'á ñoó ná dá'a ka ni katakì ndo noó ña ka'an noo kóni ñíi ndo: o sa kée ndó kuachi xí'ín ña kò kúu ñadi'í ndo o yíi ndo, ná dá'a ni kee ndó ña tìkínì xí'ín ñíi ndo, ná dá'a ni kaño'o ini ndo sa'á ña ka'an noo

kóni ñíi ndo, ná dá'a ni katoó ndo kee ndó ña ka'an noo, ta ná dá'a ni katoó téi ndo di'ón, dá chi tá kée ndó dión, dá kían kana'á ndó ña ndáño'o ndóan. ⁶Ta ndidaá ña kini yó'o xído ini Ndios xiní na, sa'á ñoó vèi na dándó'o na nío na kó xín kueídó'o choon sa'ándá na. ⁷Ta sa xionoo ndó sa kee ndó ndidaá ña kini yó'o tá sa na'á tá sa dandákian ndó'o.

⁸Tído viti kua'án ndo dánkoo ndi'i ndó ña xído ini ndo xí'ín ña yachi xído ini ndo, xí'ín ña xiní u'u ndo ñani tá'an ndó, xí'ín ña ká'an ndava'a ndó sa'a ná, xí'ín to'on kini kua'an ká'an ndo. ⁹Ta o sa kóo ka ini ndo ka'an to'ón sa'a sátá'an ndó, dá chi sa ni dánkoo ndó ñayuu yátá ni sa kuu ndó, ta kó kée ka ndo ña sa kee ndó tá sata. ¹⁰Chi viti ni nduu ndó ñayuu saá, ta iin rá iin kuu kuu sá ndúsá cháá ka ndo kua'an ndo kee ndó táto'on k'i'o kóni Ndios, na ni kava'a ña, dión, dá kasandaá ndo kakomí ndó ñaxintóni Ndios. ¹¹Ta kó né'e tandíni viti á kúú yó na griego o na Israel, o á ni ta'anda ñíi yó o kóó, o á kúú yó na tukú o á kúú yó na kóó ñaxintóni, o á kúú yó na ió sato'o o kóó. Kó né'e tandíni ndá yoo kúú yó, dá chi iin tó'ón míi vá Cristo kúú na kómí choon satá ndidaá ña'a, ta kómí ná kuendá sa'a ndidaá ñayuu.

¹²Kúú ndó ñayuu ni kaxi míi Ndios, ta kúú ndó ñayuu na, ta kú'u ini na sa'a ndo. Sa'á ñoó koo ini ndo ku'u ini ndo sa'a dao ka ñayuu, ta va'a koo ini ndo, ta nda'í koo ini ndo, ta vitá koo ini ndo, ta kúeé ni koo ini ndo. ¹³Ta k'i'o ndeé iní sa'a

sátá'an ndó, ta k'i'o ká'ano ini ndo sa'a iin rá iin ndó tá ndáa ña'a ni ya'a na noo ndo. Ta táto'on k'i'o ni x'i'o ká'ano ini Cristo sa'a ndo, k'i'o dión ta'ani koo ini ndo kee ndó xí'ín iin rá iin ndó. ¹⁴Tído ña ndáya'i cháá ka noo ndidaá ña yó'o kían ku'u ini sa'a sátá'an ndó, dá chi sava'a ña yó'o kían kedaá xí'ín ndó, dá iin kakuu ndó. ¹⁵Ta ná k'i'o Ndios ña koo va'a ini ndo, chi sa'á ña yó'o ni nakana na ndó'o ña kakuu ndó iin tó'ón. Ta daá kuití nak'i'o ndó ndivé'e noo ná. ¹⁶Ta ná nakutí nío ndo xí'ín to'on va'a sa'a Cristo Jesús, dá kuu dána'a tá'an ndó noo ndo, ta kuu ka'an ni'ini noo sátá'an ndó xí'ín ña ndichí xí'o Ndios. Ta kata ndó xí'ín ndino'o ini ndo noo sato'o yó Ndios xí'ín salmo xí'ín yaa ii, xí'ín yaa xí'o Espíritu ii Ndios noo ndo. Ta xí'ín ña yó'o nak'i'o ndó ndivé'e noo ná. ¹⁷Ta noo ndidaá to'on ká'an ndo, ta noo ndidaá ña kée ndó, kee ndóan táto'on k'i'o kóni Jesús, na kuu sato'o yó, ta noo ndidaá ña'a nak'i'o ndó ndivé'e noo tatá Ndios sa'á Jesús.

K'i'o di'a kánian kee yó sa'á ña kúú yó kuendá Jesús

¹⁸Ta ndo'ó, na ñá'a xaan, koo ini ndo kueídó'o ndó yíi ndo, chi k'i'o dión kánian kee ndó sa'á ña kúú ndó kuendá Jesús, na kúú sato'o yó. ¹⁹Ta ndo'ó, ta taa xaan, koo ini ndo koni ndo ñadi'í ndo, ta o sa kéndava'a ndó xí'ín ná. ²⁰Ta ndo'ó, takuáchí yíi xí'ín takuáchí di'í, koo ini ndo kueídó'o ndó tatá ndo xí'ín naná ndo, dá chi ña yó'o kían náta'an ini sato'o yó Jesús xiní na. ²¹Ta ndo'ó, na kúú tatá xí'ín naná, o

sə kóo ini ndo tóo tóo dánani ndó de'e ndó, dá kían ná dá'a ni kutúú ini xī. **22**Ta ndo'ó, nā ñó'o tixi ndá'a iin sato'o, kueídó'o ndó ndidaá choon sa'ándá rā noo ndo. Kechóon va'a ndó, va'ará kō iin ndé'é, ta ná dá'a ni kee ndó tát'on kée nā ndúkú ñā nata'an ini taa koni ñāá rá. Di'a kee ndóan xí'ín ndino'o ini ndo, xí'ín sa'á ñā ió ñāñó'ó ndó noo Ndios. **23**Ta ndí ndáa mií vá ñā'a kée ndó, ndino'o ini ndo kee ndóan. Ta kee ndó kuendá ñā noo mii vá Ndios kée ndóan, ta o duú noo taa ñayuu yó'o, **24**dá chī sá ná'á vá mií ndó ñā natiin ndó ñā va'a noo tatá yo Ndios sa'á ñā kéchóon ndó noo iin tó'ón Cristo, nā kúu sato'o yo. **25**Tído nā kée ñā kini, noón kúu nā ni'í ya'i na sa'á ñā kini nī kee na, dá chī ni iin tó'ón ñayuu kō mánī cháá ká noo Ndios.

4 **1**Ta ndo'ó, nā kúu sato'o viti, kendaq ndo xí'ín nā ñó'o tixi ndá'a ndo, ta kendúsá'ano ndó xí'ín ná. Ta kana'á ndó ñā ñó'o ta'ani ndó tixi ndá'a iin sato'o ió induú, ta ndé'é ná ndo'ó.

2Ta o sá kátuu ndó ka'an ndo xí'ín Ndios, ta daá kaño'o ini ndo noo ká'an ndo xí'ín ná, ta nakí'o ndó ndivé'e noo ná. **3**Ta kaka ta'ani ndó ñā manī noo sato'o yo Ndios sa'a ndú'u, dá ná konó ná iin íchī noo ndú'u, dá ná kuu dána'a ndu to'on na noo dao ká ñayuu, dá ná kana'á ná ñā ndíchí sa'a Jesús, ñā kían nī sá io de'é. Ta sa'á ñā dána'i to'on yó'o, sa'á ñóó nákaaí ve'e kaa.

4Kaka ndo ñā manī noo Ndios sa'a yú'u, dá ná katí'ai kastó'on ndaaí ndi dándáki to'on yó'o tát'on kī'o kánian keei.

5Ta ndúsá'ano kee ndó noo ñayuu kō kúu kuendá Jesús, ta daá kuití koo nduu ndo ka'an ndo xí'ín ná sa'a Jesús iin rá iin ta'ándá nóno noo ndo. **6**Ta koo ini ndo va'a ka'an ndo xí'ín ná, ta to'on adi ka'an ndo xí'ín ná, ta tī'a kánian koo ndó, dá kandeé ndó nandíó né'e va'a ndó ñā ndátó'ón ná ndo'ó.

Xí'ín ndisá'an yó'o dándí'i Pablo ñā ká'an nā

7Ta nakani Tíquico xí'ín ndó sa'a ndidaá ñā ndó'o yu'u tá ná saq rā noo ndéi ndó. Roón kúu iin ñani manī yo, ta iin toon ra chindeé tá'an ra xí'ín yu'u kéchóoin noo sato'o yo Jesús. **8**Chī nī tanda'í rā kosaq rā noo ndo sa'a choon yó'o, dá nakani ra xí'ín ndó ndi ndó'o ndu, dá ná kī'o ta'ani ra tandeé iní noo ndo.

9Ta saq nduú rā xí'ín ñani manī yo Onésimo, rā iin toon xí'ín to'on Ndios, ta kúu rá iin taa ñoo mií ndó xaan. Ta nakani ra xí'ín ndó sa'a ndidaá ñā kúu chí yó'o.

10Ta ká'an Aristarco, rā nákaa nduú xí'ín ve'e kaa, ndisá'an xí'ín ndó. Ta dión ni Marcos, rā kúu daxi Bernabé, ká'an ta'ani ra ndisá'an xí'ín ndó. Ta sá ná'á vá mii ndó ñā nī sa'andaj choon ñā natiin va'a ndó rā tá ná saq rā noo ndéi ndó. **11**Ta ká'an ta'ani Jesús, taa chínani ná Justo, ndisá'an xí'ín ndó. Sava'a ndin oni taa yó'o va kúu tã Israel chindeé tá'an xí'ín yu'u dána'a ndu noo ñayuu ndi kee na ndu'u na tixi ndá'a Ndios. Ta taa yó'o kúu tandeé iní noo yú'u.

12Dión ni Epafras, taa ñoo mií ndó, ká'an rā ndisá'an xí'ín ndó, ta kéchóon ra noo Cristo. Ta daá kuití

ndí'i ini rā seí nda'í rā noo Ndios sa'a ndo, dá kandita toon ndó íchi Ndios, dá xinkuei ndó koo ndó tát'o'on kị'o kóni Ndios, ta kasandaá ndo kee ndó ndidaá ña kóni mií ná. ¹³Ta xí'o yu'u kuendá ña mií'ān ndaā ndí'i nda'o ini Epafraas yó'o sa'a ndo, xí'ín sa'á nā ndéi ñoo Laodicea xí'ín sa'á nā ndéi ñoo Hierápolis. ¹⁴Ta ká'ān ta'ani ñani manị yō Lucas, taa kétátá ñayuu, ndisá'ān xí'ín ndó. Ta ká'ān ta'ani ñani yō Demas ndisá'ān xí'ín ndó.

¹⁵Kee ndó ña manị ka'ān ndo ndisá'ān xí'ín nā kúu kuendá Jesús ndéi ñoo Laodicea, ta ka'ān ta'ani ndó ndisá'ān xí'ín Ninfas, xí'ín

ndidaá ká nā kúu kuendá Jesús nátaka dákuá'a ve'e na.

¹⁶Tá nị ndi'i nị ka'i ndó tuti yó'o tein mií ndó xaān, dá tanda'á ndóān ná ko'ān noo nā kúu kuendá Jesús ndéi ñoo Laodicea, dá ná ka'i ta'ani naān. Ta ka'i ta'ani ndó tuti nị tanda'á ndú kua'ān noo nā ñoo Laodicea.

¹⁷Ta kee ndó ña manị ka'ān ndo xí'ín Arquipo, kaá yu'u, ña kíān ná koo ini rā dáxinko ra choon nị xị'o sato'o yō Ndios noo rá.

¹⁸Ta xí'ín ndá'a mii yu'u, Pablo, táai ndisá'ān yó'o kosaā noo ndo. O sa nándodó ndo ña nákaaj ve'e kaa.

Ná koo ña manị xí'o Ndios xí'ín ndidaá ní ndó. Díon ná koo.

To'on yó'o kían mií noó nì taa San Pablo nì sa'an noó na ñoo Tesalónica

Ká'an Pablo ndisá'an

1 ¹Yu'u kúú Pablo, ta yu'u xí'in Silvano xí'in Timoteo ká'an ndu ndisá'an xí'in ndo'ó, na kúú kuendá Jesús ndéi ñoo ká'ano Tesalónica xa'an, ndo'ó na ndíta xí'in tatá yo Ndios, xí'in de'e na Jesucristo, na kúú sato'o yo.

Ta mií tatá yo Ndios xí'in sato'o yo Jesucristo ná kee ña manì xí'in ndó, ta nakì'o ná ña koo va'a ini ndo.

Ná'a na ñoo Tesalónica ña ndíta ndaa na xí'in Ndios

²Daá kuití vá náki'o ndu'u ndivé'e noo Ndios sa'a ndidaá ndo'ó, ta daá kuití vá ndíko'on ini ndu ndo'ó noó ká'an ndu xí'in ná, ³ta daá kuití ñó'o ini ndu noo ká'an ndu xí'in Ndios, na kúú tatá yo, sa'á ña va'a kée ndó sa'á ña kándéé iní ndo ná, xí'in sa'a choon kée ndó sa'á ña kú'u ini ndo sa'a dao ka na, xí'in sa'á ña ndíta ndaa ndo xí'in tandeé iní kómí ndó sa'a Jesucristo, na kúú sato'o yo.

⁴Ná'a ndu'u, ñani, ndo'ó na kú'u ini Ndios sa'a, ña mií ná nì kaxi ñaa kakuu ndó ñayuu na. ⁵Sa'á ñoó tá nì daná'a ndu to'on va'a sa'a Jesús noo ndo, o duú xí'in to'on oon ni nì

daná'a ndu, dá chi nì kéchóon ndu ndée Ndios, ta mií Espíritu iì Ndios kúú na nì xì'o ña nì kandaá tá'í ini ndo ña kían to'on ndaa. Ta ná'a va'a mií ndó ña va'a va nì sa kee ndu'u tá nì sa ndei ndu xí'in ndó sa'á ña kú'u iní ndu sa'a ndo. ⁶Ta kúú nì kasandaá ndo kée ndó táto'on kée mií ndú, ta nì kasandaá ta'ani ndó kée ndó táto'on sa kee sato'o yo Jesús. Ta va'ará nì ndo'o naní nío ndo, tído nì natiin ndó to'on va'a sa'a ná xí'an kádij iní ndo nì kee Espíritu iì Ndios. ⁷Ta kì'o dión nì ndo'o ndó, dá nì kasandaá ndo kúú ndó ñayuu ná'a mií noo ndidaá na kándisa Jesús ndéi chí kuendá Macedonia xí'in kuendá Acaya. ⁸Chì xí'in ndo'ó nì naka'ani to'on va'a sa'a sato'o yo Jesús. Ta o duú iin tó'ón ní Macedonia xí'in Acaya ní naka'ani to'on ñoó nì kee ndo'ó, dá chi sa ndidaá kúú vá xí'an ná'a ñayuu ña kándéé iní ndo Ndios. Sa'á ñoó ko xínñó'ó ka ña kaston ndu xí'in ná. ⁹Chì di'a náani va mií ná xí'in ndu'u táto'on kì'o nì natiin ndó ndu'u, ta náani ta'ani na táto'on nì kee ndó nì dankoo ndó ndidaá kúú yokó nì sa ndaño'o ndó, dá nì kasá'a ndaño'o ndó na kúú Ndios takí, na miían ndaa kuití kúú Ndios, ta kéchóon ndó noo ná viti. ¹⁰Ta

nákani ta'ani na xí'ín ndu'u ña ndáti ndó nandió koo tuku Jesús, na kúú de'e Ndios, kii na chí induú, ta Jesús yó'o kúú na nì natakí tein na nì xí'í, ta na yó'o kúú na dákaki ñaa noó ña xído ini Ndios vei sata ñayuu kée kuachi.

**Ki'o di'a nì kechóon Pablo ñoo
Tesalónica**

2 ¹Ta sa ná'á ndó, ñani, ña kò ní naá óon ta'on choon nì saá ndu nì kee ndu noo ndéi ndó. ²Dá chī ná'á ndó ña nì ka'an ndava'a ñayuu ndéi ñoo Filipos xí'ín ndu'u, ta nì kendava'a na xí'ín ndú. Tído mií Ndios kúú na nì xí'o tandeé iní noo ndú'u, sa'á ñoó kò ní yu'ú ta'on ndu saá ndu kastò'on ndu xí'ín ndó sa'á to'on va'a ña ká'an sa'a Jesús, va'ará nì ndo'o nda'o nío ndú nì kee dao na ñoo ndo. ³Ta kò ní dána'a ndu ña to'ón noo ndo, ta kò ní dána'a ndu noo ndo xí'ín ñaxintóni kíni, ta kò ní ndúkú ndú ña dándá'í ndu ndo'ó. ⁴Mií vá Ndios kúú na nì nata'an ini nì xini na ndu'u, ta nì xí'o na choon noo ndú ña dána'a ndu noo ndo sa'á to'on va'a ña ká'an sa'a Jesús. Ta kò ndúkú ta'on ndu'u ña kían nata'an ini ñayuu sa'á ña kée ndu. Di'a ndúkú ndu'u ña nata'an ini Ndios, na ná'á tátò'on nákaní ini nío iin rá iin yó. ⁵Ta ná'á ndó ña nì iin kuú taton kò ní kéchóon ndu'u to'on luu ká'an, dá dána'a ndu noo ndo. Ta kò ní ndúkú ta'on ndu ña kì'o ndó dì'ón noo ndú. Ta mií Ndios kúú na xí'o kuendá ña kì'o dión kíán. ⁶Ta ni kò ndúkú ndu'u ña kían chindaya'i ñaa ñayuu, ni ña chindaya'i ñaa ndo'ó, ta nì dao ka na, va'ará kánian koo ñaño'ó

ndó noo ndú'u sa'á ña kúú ndú apóstol, na né'e to'on Cristo Jesús. ⁷Nì sa io leé ini ndu xí'ín ndó, chī sa kee ndu xí'ín ndó tátò'on kée iin ñá'a ndaá va'a de'án. ⁸Ta ndó'o nda'o ndu'u sa'a ndo. Ta o duú to'on va'a Ndios oon nì ní chíkáa ini ndu kì'o ndu noo ndo daá ñóó, chī nì sa io nduu ta'ani ndu nakì'o ndu mií ndú kuu ndu sa'a ndo, chī nì kuká'ano nda'o ña kú'u ini ndu sa'a ndo. ⁹Sa ná'á vá mií ndó, ñani, tátò'on kì'o nì ndo'o ndu nì sa kechóon ndu. Nduú ñoo sa kechóon ndu'u, dá ná dá'a nì dáta'án ndu nì iin ndo'ó xían nani nì daná'a ndu to'on va'a Ndios noo ndo.

¹⁰Mií ndó xí'o ndaa kuendá xí'ín Ndios ña vii nì sa ndei ndu, ta nì kendaá ndu xí'ín ndó, ta nì iin ña'a kò ní ya'a ndu kee ndu tá nì sa ndei ndu xí'ín ndo'ó, na kúú kuendá Jesús. ¹¹Ta ná'á ta'ani mií ndó ña tátò'on kée iin tatá xí'ín de'e na, kì'o dión sa ká'an nì'ini ndu noo iin rá iin ndó, ta sa xí'o ndu'u tandeé iní noo ndo, ¹²ta sa sa'anda ndu choon noo ndo ña kee ndó tátò'on kì'o kánian kee na kúú ñayuu Ndios, chī nì nakana ñaa ná ña kandeí ndó noo ndato náye'e ndaa noo ió na dándáki na.

¹³Sa'á ñoó kò sá tuu ta'on ndu náki'o ndu'u ndiv'e noo Ndios, chī tá nì daná'a ndu to'on Ndios noo ndo, kúú ndato nì natiin ndóan tá nì seídó'o ndóan. Ta kò ní nátiin ndóan kíán to'on nì kana tein ñaxintóni taa. Di'a nì natiin ndóan ña miían ndaa ndisa kíán to'on Ndios, tá'an ña chindeé ndo'ó ndíta ndaa ndo xí'ín ña kándisa ndó. ¹⁴Ta ndo'ó, ñani, nì ndo'o ta'ani ndó tandó'ó tátò'on kì'o

n̄i ndo'o n̄a kúú ñayuu Ndios kúú kuendá Cristo Jesús ndéi chí kuendá Judea di'a. Ch̄i n̄i kendava'a ta'ani n̄a ñoo mií ndó xí'ín ndó tát'o'n k̄i'o s̄a kendava'a ta ñoo Israel xí'ín mií ná. ¹⁵Ta n̄i sa'ání t̄a ñoo Israel yó'o sato'o yo Jesús tát'o'n k̄i'o n̄i sa'ání rá profeta mií rá n̄i s̄a ndei s̄a na'á. Ta n̄i taó xóo ra ndu'u tein mií rá, ta k̄o náta'an ini Ndios xiní ñaá ná, ta xiní u'u r̄a ndidaa ñayuu, ¹⁶ch̄i sadí r̄a noo ndú, dá ná dá'a ni dána'a ndu noo n̄a k̄o kúú n̄a Israel, dá ná o n̄i'í ná ña k̄aki na noo kuachi n̄a. Dión kée ra, s̄a'á ñoó n̄i ndukua'a cháá k̄a kuachi r̄a noo Ndios, ta n̄i kasáa ña xido nda'o ini n̄a sata rá s̄a'á ña kini kée ra.

**Kóni Pablo ko'on tuku na koto
ni'ini ñaá ná**

¹⁷Ñani, tá n̄i ya'a cháá kuú n̄i kexoo ndu'u tein ndó, kúú s̄a n̄i kasá'a vá nda'í ká'an ndu'u nandio kuéi ndu kande'é ndú ndo'ó, dá ch̄i va'ará ndéi xoo ndu, tído daá kuití vá ñó'o ini ndu sa'a ndo. ¹⁸Sa'a ñoó n̄i ka'an ndú s̄a ndu kande'é ndú ndo'ó. Ta yu'u Pablo, ku'a'á nda'o ta'ándá n̄i ka'ín s̄aai noo ndéi ndó, tído n̄i ketéin ña u'u noo ndú. ¹⁹Dá ch̄i íá k̄o ná'á ndó ndá yoo kakuu t̄andee iní noo ndú, ta ndá yoo k̄i'o ña kadii ini ndu, ta ndá yoo kakuu corona ndu, n̄a ka'an va'a ndu sa'a? Íá k̄o ná'á ta'on ndó ña ñaá kakuu ndo'ó tá ná kasandaá kuú nandio k̄o tuku Jesucristo, n̄a kúú sato'o yo, kasaa n̄a? ²⁰Ch̄i sa'a ndo'ó natiin ndu ñaño'ó xí'an kadii iní ndu.

**Ni sa'an Timoteo ñoo Tesalónica n̄i
xito ni'ini ñaá xí**

3 ¹Ta sa'a ña k̄o xí'o ndee k̄a iní ndu ña nákani ini ndu sa'a ndo,

sa'a ñoó n̄i k̄andoo ndu ña k̄ian k̄andoo ndu ñoo Atenas, ²dá n̄i t̄anda'á ndú ñani ndu Timoteo k̄osaa x̄i noo ndéi ndó, ch̄i kéchóon x̄i noo Ndios, ta kéchóon dáó ta'ani x̄i xí'ín ndú noo xionoo ndu dána'a ndu to'on va'a sa'a Jesús. Dá ná chindee x̄i ndo'ó kandita toon cháá k̄a ndo xí'ín ña ndaa kándisa yó, ta ná k̄i'o ta'ani x̄i t̄andee iní noo ndo, ³dá k̄ian ná dá'a ni kexoo ni iin ndó noo ña kándisa ndó kée t̄andó'ó ndo'ó ndó, ch̄i s̄a ná'á vá mií ndó ña kánian kando'o yó t̄andó'ó. ⁴Ch̄i tá n̄i s̄a ndei ndu xí'ín ndo'ó, dá n̄i k̄asto'on ndu ña kendava'a ñayuu xí'ín yó sa'a ña kúú yó kuendá Jesús, ta ná'á va'a mií ndó ña k̄i'o dión ndo'ó yó viti. ⁵Ta sa'a ña k̄o n̄i x̄i'o ndee k̄a inii ña nákani inii sa'a ndo, sa'a ñoó n̄i t̄anda'í Timoteo k̄osaa x̄i noo ndéi ndó, dá kandaai inii nde'á á ndíta ndaa īi ndo xí'ín ña kándee iní ndo Jesús. Dá ch̄i n̄i yu'íi ña oon ni ví n̄i kexíxi ña u'u xí'ín ndó, ta n̄i k̄andeeán n̄i d̄anda'ávian ndo'ó, ta n̄i naá óon choon n̄i kee ndu n̄i daná'a ndu noo ndo.

⁶Tído s̄a n̄i nandio k̄o va Timoteo n̄i ndusaa x̄i noo ndéi ndu. Ta va'a ká'an x̄i sa'a ndo, ña ndíta ndaa īi va ndó xí'ín ña kándee iní ndo Jesús. Ta kú'u ini sa'a s̄atá'an īi va ndó. Ta kaá ta'ani x̄i ña daá vá ñó'o va ini ndo sa'a ndú sa'a ña kóni ndo ndú, ta kóni k̄íi ndo koni tuku ndó ndu'u, tát'o'n k̄i'o kóni ta'ani ndu'u koni ndu ndo'ó.

⁷Ñani, ndó'o ndu t̄andó'ó noo ndéi ndu yó'o, ta nda'í kúú ini ndu, tído n̄i ndundee iní ndu tá n̄i kandaai iní ndu ña ndíta ndaa ndo'ó xí'ín ña

kándéé iní ndo Jesús. ⁸Ta kúú nì nani'í iní ndu, xini'í ndu, tá nì kandaá iní ndu ña ndíta toon ndó xí'ín sato'o yo Jesús. ⁹¿Ndí kúú ví ndivé'e naki'o ndu'u noo Ndios sa'a ndo? Chì kádij nda'o iní ndu'u noo Ndios kée ndó, ¹⁰ta nduú ñoó xíka ndu'u noo ná ña ná konó ná saá ndu kande'é ndú ndo'ó, dá dákinkoo ndu ña kómanì kandaá iní ndo, dá kua'ano cháá ka ndo xí'ín ña kándéé iní ndo Jesús.

¹¹Ta kónì ndu'u ña mií tatá yo Ndios xí'ín sato'o yo Jesucristo ná konó ná íchì saá ndu noo ndéi ndó. ¹²Ta na kúú sato'o yo ná chindeé ná ndo'ó, dá ná kua'ano cháá ka ña kú'u sátá'an iní ndo sa'a ndo xí'ín sa'a ndidaá ka ñayuu tátò'on kì'o kée ndu'u kú'u iní ndu sa'a ndo, ¹³ta ná kì'o na ña kandita toon ndó, dá ná koo vii ndo noo Ndios, na kúú tatá yo, tá ná kasandaá kuu nandió koo mií Jesucristo, na kúú sato'o yo, xí'ín ndidaá ñayuu na. Dión ná koo.

Kì'o di'a kánian kee yó, dá nata'an iní Ndios koni na yó

4 ¹Ta viti, ñani, seí nda'í ndu noo ndo, ta ká'an ni'ini ndu noo ndo sa'a ña kúú yó kuendá sato'o yo Jesús. Chì sa nì dānā'a ndu noo ndo ndí kīan kánian kee ndó, dá nata'an iní Ndios koni ñaá ná. Ta kì'o dión kée ndó viti, tído koo iní ndo katì'a cháá ka ndo kee ndóan. ²Chì sa ná'á vá ndó ndá choon nì sa'anda ndu noo ndo kee ndó, chì noo sato'o yo Jesús nì nì'í ndu'u choon yó'o.

³Chì ña kónì Ndios kīan koo vii ndo noo ná. Sa'á ñoó o sa kóo iní ndo dáyako ndo mií ndó xí'ín kuachi xí'ín na koo kúú ñadi'í ndo

o yíi ndo. ⁴Di'a koo iní iin rá iin ndó katì'a ndó koo vii ndo xí'ín na kúú ñadi'í mií ndó, ta koo ñaño'ó ndó noo ná. ⁵Ta o sa kátoó ndo kee ndó ña ka'an noo tátò'on kì'o kée ñayuu koo ná'á Ndios. ⁶Ta ni iin tó'ón ndó o sa kóo iní koni xíxi ñani ndo kuendá Jesús xí'ín ña kini yó'o, chì ka'í nda'o dándó'o Ndios nío ndo sa'á kuachi yó'o tátò'on sa nì kastò'on ndu xí'ín ndó, ta nì xì'o ndu kuendá noo ndo. ⁷Chì koo ní kána ta'on Ndios yó ña kīan kandeí yó kee yó ña kini kónì ñíi yo. Di'a nì kana na yó ña koo vii yo noo ná. ⁸Sa'á ñoó ndi ndáa mií vá ndó kénóo to'on dāna'a ndu yó'o, kana'á ndó ña koo kénóo ta'on ndó ni iin taa ñayuu yó'o. Di'a mií vá Ndios, na nì xì'o Espíritu iì ná noo yo, ñoón kúú na kénóo ndó.

⁹Koo káni kaan ña taa ndu'u ña ku'u sátá'an iní ndo sa'a ndo, dá chì sa nì dānā'a va mií Ndios noo ndo ña ku'u iní sa'a sátá'an ndó. ¹⁰Ta dión ta'ani kée ndó xí'ín ndidaá ka na kúú kuendá Jesús, na ndéi chí kuendá Macedonia di'a. Tído seí nda'í ndu noo ndo, ñani, ña ká'ano cháá ka ná kakuu ña kú'u iní ndo sa'a ná. ¹¹Ta koo iní ndo koo va'a iní ndo xí'ín ndidaá ñayuu. Ta ndi'i iní ndo noo choon kée mií ndó, o sa chírneé ndó mií ndó noo dao ka ña'a. Ta ndi'i iní ndo kechóon ndó, dá ni'í ndo ña'a kasá'an ndó, tátò'on nì sa'anda ndu choon noo ndo. ¹²Dá kīan ná koo ñaño'ó ñayuu koo ná'á Ndios noo ndo, ta ni iin ña'a ná o kámanì noo ndo.

**Di'a koo, dá nandió koo tuku Jesús
kii na ñayuu yó'o**

13Ta viti kóni ndu'u ña kana'a ndó, ñani, sa'a ndí kían ndo'o ñayuu ni xi'i, dá ná o kúnda'í ini ndo sa'a ná táto'on k'i'o ndó'o na koó tandeé iní noo. **14**Chí kándisa yó ña ni xi'i Jesús, ta ni natakí na. Ta k'i'o dión ta'ani dák'i'in tá'an Ndios na kúu kuendá Jesús ni xi'i xi'ín míf Jesús.

15Ta viti ko'on ndu kastó'on ndu xi'ín ndó to'on ni ka'an míf sato'o yo Jesús, chí ni kaa na ña yóo, na ndéi takí ií tá ná nandió koo míf Jesús kii na ñayuu yó'o, o kuió noó ta'on yó ko'on yo noó na sa ni xi'i ko'o naki'in tá'an yó xi'ín Jesús.

16Chí dinñó'ó ta'anda choon chí induú, dá táí kayu'ú iin arcángel, ta táí ka'an trompeta Ndios, dá ví noo sato'o yo Jesús nda induú kii na. Ta kúu dinñó'ó ka natakí na sa ni xi'i kúu kuendá Jesús. **17**Tá ni ndi'i, ndidaa yóo, na ndéi takí ií noñó'o yó'o, nadítá Ndios ko'on dáó yó xi'ín na ni natakí ñoó noo vikó kaa naki'in tá'an yó xi'ín sato'o yo Jesús noó tachí. Ta dión kandeí kuií yo xi'ín ná. **18**Sa'a ñoó k'i'o ndó tandeé iní noo iin rá iin ndó xi'ín to'on yó'o.

**Ná kandeí nduu yo, chí ko ná'a yó
ndá oon nandió koo Jesús**

5¹Ta sa'a ndá oon koo dión xi'ín ndi kooan, ko káni kaan taai ña saq noo ndo, ñani, ²dá chí sa ná'a va'a míf ndó ña iin ndakána va kasandaá kuu nandió koo sato'o yo, táto'on k'i'o kée iin ta kui'íná tá vei ra sakuaá ki'in kuí'íná ña rá. ³Míf kuu ka'an ñayuu di'a: “Va'a nda'o

ndéi yó, koó ka va tandó'ó noo yo viti”, kaa na, ta kúu iin ndakána va tiin ñaá tandó'ó kini ñoó, táto'on iin ndakána kásá'a káki de'e na ña'a. Ta ni iin tó'on ná o káki noó tandó'ó yó'o.

⁴Tído ndo'ó, ñani, sa ná'a ndó táto'on k'i'o koo, chí ko iin naa ka noo ndo sa'a ña yó'o. Sa'a ñoó o tiin ndakána kuu yó'o ndo'ó táto'on k'i'o tiin ndakána iin ta kui'íná ñayuu ki'in kuí'íná rá. ⁵Chí sa ndidaa kúu vá ndo'ó kúu na tóon noo, chí sa ni natoon noo ndo. Ta ko iin naa ka noo yo, chí ko kúu ka yo kuendá noo iin naa. ⁶Sa'a ñoó ná o sa kúdi yo táto'on k'i'o kée ñayuu ko ná'a Ndios. Di'a ná kandeí nduu yo, ta ná kaño'o ini yo. ⁷Dá chí na kídí, sakuaa kídí na, ta na xi'i, sakuaa xi'i na. ⁸Tído yóo kúu na sa tóon noo, sa'a ñoó ná kaño'o ini yo. Ná koo ini yo ña kandeé iní yo Jesús, ta ná ku'u ini yo sa'a dao ka ñayuu. Ta ña yó'o ná kakuu táto'on iin kaa kanda'a yika yo. Ta tandeé iní kómí yó ña mífán ndaa kuití káki yó noó kuachi yo ná kakuu táto'on iin kaa kanóo diní yo. ⁹Chí ko ní kaxi Ndios yó, dá kuido ini na koni na yó. Di'a ni kaxi na yó, dá ni'i yo ña káki yó noó kuachi yo sa'a ña ni kee Jesucristo, na kúu sato'o yo, ¹⁰na ni xi'i sa'a yo, dá kían, va'ará ni xi'i yo o takí yo, tído kandeí dáó yó xi'ín ná. ¹¹Sa'a ñoó k'i'o tá'an ndó tandeé iní yó'o noo iin rá iin ndó, ta dákuá'ano tá'an ndó xi'ín to'on Ndios táto'on k'i'o kée ndó ndéi ndó.

**Ká'an ni'ini Pablo noó na kúu
kuendá Jesús**

¹²Ta seí nda'í ndu noo ndo, ñani, ña koo ini ndo koo ñaño'ó ndó noó

na kéchóon noo ndo, chi ni xi'o sato'o yo Jesús choon noo ná ña kuita na noo ndo, ta ka'an ni'ini na noo ndo. **13**Sa'á ñoó koo ñaño'ó ndó noo ná, ta ku'u nda'o ini ndo sa'a ná sa'a choon kée na noo ndo. Ta ná koo ini ndo kandeí va'a ndó xí'ín iin rá iin ndó.

14Ta seí nda'í ta'ani ndu noo ndo ña koo ini ndo dánani ndó na dusa, na ko kóni kechóon. Ta ki'o ndó tandeé iní noo na ni ndiko, ta chindeé ndó na vitá ini. Ta kueé koo ini ndo xí'ín ndidaá kúú ñayuu.

15Ta o sa kóo ini ndo nandió né'e ndó ña kini kée dao ka ñayuu xí'ín ndó. Di'a ndi'i ini ndo kee ndó ña va'a xí'ín iin rá iin ndó. Ta dión ta'ani kee ndó xí'ín ndidaá ka ni ñayuu.

16Ta daá kuití ná koo dii iní ndo.

17Ta o sa kátuu ndó ña ká'an ndo xí'ín Ndios. **18**Ta naki'o ndó ndivé'e noo ná sa'a ndidaá ña ndó'o ndó, chi ki'o dión kóni mií Ndios kee yó sa'a ña kúú yó kuendá Cristo Jesús.

19O sa kadí ndo noo ña kóni Espíritu i Ndios kee na. **20**O sa kú'ichi ini ndo kueídó'o ndó to'on ni xi'o mií Ndios noo ñayuu dána'a

noo ndo. **21**Korndodó va'a ndó ndidaá kúú ña dána'a na, dá naki'in va'a ndó ña kían va'a. **22**Ta taó xóo ndó mií ndó noo ndidaá ña kini.

23Ta mií Ndios, na xi'o ña koo va'a ini yo, ná kevii ní ná ndo'ó, ta ná taxí vii ná iin ní kúú ndó, espíritu ndo, xí'ín nio ndo, xí'ín yikí koño ndo, dá kían ná koo vii ndo tá ná kasandaá kuú nandió ko tuku Jesucristo, na kúú sato'o yo, kasaa na. **24**Dá chi iin na ndaa kúú Ndios, na ni kana ndo'ó xoo mií ná, ta noón kúú na kee ña yó'o xí'ín ndó.

Xí'ín ndisá'an yó'o dándi'i Pablo ña ká'an na

25Ñani, kaka ndo ña maní noo Ndios sa'a ndú'u.

26Ta chitó tá'an ndó noo ndo, ta ña yó'o ná kakuu iin ñaño'ó ka'an tá'an ndó ndisá'an xí'ín na kúú ñani ndo.

27Ta sa'ándái choon noo ndo xí'ín choon ni xi'o Ndios noo ña ka'i ndó tuti yó'o noo ndidaá ka na kúú ñayuu Ndios.

28Ná koo ña maní xi'o sato'o yo Jesucristo xí'ín iin rá iin ndó. Dión ná koo.

To'on yó'o kían kúú uú nì taa San Pablo nì sa'an noó na ñoo Tesalónica

Ká'an Pablo ndisá'an

1 ¹Yu'u kúú Pablo, ta yu'u xí'in Silvano xí'in Timoteo ká'an ndu ndisá'an xí'in ndo'ó, na kúú kuendá Jesús ndéi ñoo ká'ano Tesalónica, ndo'ó na ndíta xí'in tatá yò Ndios, xí'in de'e na Jesucristo, na kúú sato'o yò. ²Ta mií tatá yò Ndios xí'in sato'o yò Jesucristo ná kee na ña manì xí'in ndó, ta nakì'o na ña koo va'a ini ndò.

Dándó'o Ndios níó ndidaá na kée kuachi tá ná natuu sato'o yò Jesús kii na chí induú

³Daá kuití vá kánian nakì'o ndu'u ndivé'e noó Ndios sa'a ndò, ñani. Ta kì'o dión nýiká ndú kee ndu, chí iin iin kuú kuú sá sá'ano cháá kà ndò kua'an ndò xí'in ña kándéé iní ndò Jesús, ta sá'ano ta'ani ndó xí'in ña kú'u cháá kà ini sa'a sátá'an ndó. ⁴Sa'á ñoó ká'an va'a ndu sa'a ndo'ó noó dao kà na kúú kuendá Ndios náataka dao kà ve'e ño'o, chí va'ará kéndava'a ñayuu xí'in ndó, ta va'ará ndó'o ndó tándó'ó, tído xí'o ndéé vá iní ndò, ta ndíta ndaa ndò xí'in ña kándéé iní ndò Jesús.

⁵Ta sa'á ña xí'o ndéé iní ndò, ñoo kían ná'a ña kényíko ndaa Ndios. Sa'á ñoó íó íchì ndò ña ndu'u ndó

noó dándáki na, chí sa'á ña yó'o kían ndó'o níó ndò. ⁶Ta ña ndaa vá kían noó mií Ndios ña dándó'o na níó ñayuu kéndava'a xí'in ndo'ó. ⁷Ta noó ndò'ó, na ndó'o níó viti, nakì'o Ndios ña nani'ì ndéé dáó ndo'ó xí'in ndu'u tá ná natuu sato'o yò Jesús kii na chí induú xí'in ndidaá ángel ñó'o tìxi ndá'a ná ⁸tein ñó'ó kèí ita, dá chiya'i na ñayuu kò ní xíin nakoni Ndios, xí'in na kò ní xíin kueídó'o to'on va'a ña ká'an sa'a Jesucristo, na kúú sato'o yò. ⁹Ta ñayuu yó'o kúú na ndo'o nani níó ndidaá tá'an kuú, chí ni iin kuú o koní na ndu'u na noó íó sato'o yò Ndios, ta ni iin kuú o koní na tátò'on ndato ndéé kómí ná. ¹⁰Dión koo kuú tá ná nandió kòo Jesús, dá kían ndato nda'o natiin na ñaño'ó kee ñayuu mií ná, ta naá iní ndidaá kúú ñayuu kándísa ñaá. Ta dión ta'ani ndo'o mií ndó, chí kándísa ndó to'on nì daná'a ndu noó ndò.

¹¹Sa'á ñoó daá kuití vá xíkà ndu ña manì noó Ndios sa'a ndò, ña ná kì'o na ña kakuu ndó ñayuu ndaa, dá chí sa'á ña yó'o nì kaxi na ndò'ó. Ta xíkà ta'ani ndu noó ná ña xí'in ndéé mií ná ná kandeé ndó kee ndó ndidaá kúú ña va'a, xí'in ndidaá kúú choon nì chikáa ini ndò kee ndó sa'á ña kándéé iní ndò ná, ¹²dá

na ni'i sato'o yō Jesucristo ñaño'ó sa'a ndo. Ta dión ta'ani natiin ndó ñaño'ó sa'a ña kándéé iní ndo ná, ta dión koo sa'a ña maní nī kee Ndios xí'ín sato'o yō Jesucristo xí'ín yó.

Dinño'ó ka taa kini kasandaá, dá ví kasaa Jesús

2 ¹Ta viti kásto'on ndu xí'ín ndó ndi koo tá ná nandió koo Jesucristo, na kúu sato'o yō, kasaa na, ta ndi koo, dá naki'ín tá'an yó xí'ín ná. Ta seí nda'í ndu noo ndo'ó, ñani, ²ña ná dá'a ni konó ndó ña vitá oon nadaká ñayuu ñaxintóni ndo, ta o sa kútúu ini ndo, va'ará kaá na ña Espíritu iī Ndios nī ka'an xí'ín ná ña sa nī ya'a va kuū nī nandió koo sato'o yō Jesús, o tá dána'a na ña dión kíán o tá kaá na ña nī tanda'a ndu'u iin tuti ká'an dión. ³O sa kándia ndó ña dándal'í nī iin ñayuu ndo'ó, dá chī tá o ñá'a kasandaá kuū yó'o, dá kíán kuá'a nda'o ñayuu kasá'a dánkoo íchī Ndios, ta kasandaá iin taa kini, tá'an ra nī ni'í tá'í ña naá rá noo Ndios. ⁴Ta ndakuiin ra, ta kenóo ra ndidaá ña'a chínaní ñayuu kúu ndios, xí'ín ndidaá ña'a ndáño'o na. Ta nda noo iī cháá ka ini ve'e ño'o ká'ano kakoo ra, dá kee ra mií rá ña kúu rá ndios.

⁵¿Á kō ndúsaa ta'on ini ndo ña nī ka'in sa'a ndidaá ña yó'o tá nī sa ioi xí'ín ndó? ⁶Ta sa ná'a vá ndo'ó ndí kíán chítuu noó tã kini ñoó, sa'a ñoó o nátuu ta'on ra nda ná kasandaá hora kánian na'a noo rá. ⁷Ta kana'a ndó ña sa kéchóon va ña kini ñoó, tído ió de'é iī váán, dá chī ió ña chítuu va ña viti, sa'a ñoó kō ñá'a natuuan. Tído nda ná kasandaá

kuū kuxoo ña chítuu ñaá, nda daá ví, dá natuuan. ⁸Nda daá ví, dá na'a noo mií taa kini ñoó. Dá ka'ání ñaá Jesús xí'ín tachī yú'u ná, dá dánaá ñaá ná kee ña naye'e ndato noó nandió koo na kii na.

⁹Chī tá ná kasandaá tã kini ñoó, kakomí rá ndée mií ña u'u, sa'a ñoó ká'ano nda'o choon kane'e ra kasaa ra xí'ín ña maña, ta kandeé rá kee ra ña'a ná'ano xí'ín ña'a ndato. ¹⁰Ta xí'ín ndidaá ña maña yó'o dándal'í ra ñayuu xionoo íchī kua'an indayá, chī kō ní xíin na natiin na xí'ín ndinoo ini na ña ndaa, sa'a ñoó o káki ta'on na noó kuachi na. ¹¹Sa'a ñoó kí'o Ndios ña dándal'í ñaá iin ña to'ón ká'ano, dá kandisa na ndidaá kúu ña to'ón ka'an ra, ¹²dá kíán nando'o nío ndidaá kúu ñayuu kō ní xíin kandisa ña ndaa, chī dí'a nī katoó cháá ka na ndiko na ña kini.

Sa nī kaxi va Ndios yō ña dákaki ñaá ná

¹³Tído ndu'u, daá kánian naki'o ndu ndivé'e noo Ndios sa'a ndo'ó, ñani, na kú'u ini sato'o yō Ndios sa'a. Chī ndo'ó kúu na nī kaxi mií ná nda mií sa'a, dá natiin ndó ña kaxi ndó sa'a ña nī nduvii Espíritu iī ná ndo'ó, xí'ín sa'a ña kándéé iní ndo ña ndaa. ¹⁴Chī nī kana Ndios ndo'ó ña natiin ndó ña kaxi ndó xí'ín to'on va'a nī daná'a ndu noo ndo, dá natiin ta'ani ndó ñaño'ó tát'o'on kí'o natiin Jesucristo, na kúu sato'o yō, ñaño'ó.

¹⁵Sa'a ñoó kandita toon ndó, ñani, ta tiin toon ndó ña ndaa nī daná'a ndu'u noo ndo, á kíán ña nī daná'a ndu xí'ín yú'u ndú noo ndo, o á kíán ña nī taa ndu noo tuti nī saa noo ndo.

16Ta mií Jesucristo, na kúú sato'o yo, xí'ín mií Ndios, na kúú tatá yo, kúú na kú'u ini sa'a yo, ta ni xí'o na tãdeé ini kakomí yó ndidaá tá'an kuu, ta ni xí'o ta'ani na iin tãdeé ini ká'ano noo yo sa'á ña maní ni kee na xí'á, **17**ta nakí'o na ña ndeé koo ini ndo, ta ná dákuá'ano na ndo'ó, dá katí'a ndó ka'an ndo ndidaá to'on va'a, ta katí'a ndó kee ndó ndidaá ña va'a.

Kaka ndo ña maní noo Ndios sa'a ndú, dá ná natiin va'a ñayuu to'on Ndios

3 **1**Viti, ñani, kaka ndo ña maní noo Ndios sa'á ndu'u, dá kían ná naka'ani kí to'on Ndios ndidaá kúú xían kee ndu'u, ta ná natiin ndato ñayuu to'on Ndios tát'o'on kí'o ndato ni natiin mií ndóan. **2**Ta kaka ta'ani ndó noo ná ña ná kandaa na ndu'u noo ñayuu kíni, noo na kóni kendava'a xí'ín ndú, chí o duú ndidaá ñayuu kándéé ini Jesús. **3**Tído iin na ndaa kúú sato'o yo Jesús, sa'á ñoó kí'o na ña kandita ndaa ndo, ta kandaa na ndo'ó noo ña kini. **4**Ta sa'á ña kándéé ini yo sato'o yo Jesús, sa'á ñoó kándéé ini ndu ña kée ií vá ndó choon ni sa'anda ndu'u noo ndo, ta dión kee va ndó. **5**Ta ná chindeé ñaa sato'o yo Jesús, dá katí'a ndó ku'u sátá'an ini ndo sa'a ndo, tát'o'on kí'o kú'u ini mií Ndios sa'a yo. Dá katí'a ta'ani ndó koo ndeé ini ndo tein tãdó'ó ndó'o ndó tát'o'on kí'o ni xí'o ndeé ini Cristo Jesús.

Kánian kechóon yó, dá kataki yo

6Sa'ándá ndu choon noo ndo, ñani, xí'ín choon ni xí'o sato'o yo

Jesucristo noo ndú, ña o sa káne'e tá'an ndó xí'ín na kúú kuendá Jesús, na ko xíin kechóon, tá'an na ko kóni kee choon ni sa'anda ndu noo ndo. **7**Ta sa ná'á vá mií ndó ndí kían kánian kee ndó, dá kee ndó tát'o'on kí'o sa kee ndu, chí ko ní sá ndei dúsá ndú tein mií ndó. **8**Chí ko ní seí óon ta'on ndu pan ni iin tó'ón ñayuu. Di'a nduú ñoó va ni sa ndí'i ini ndu sa kee ndu choon ndeé, dá kían ná dá'a ni dáta'an ndu ni iin ndo'ó sa'á ña kasá'an ndu. **9**Ió chí ndú ña koto ndó ndu'u, tído ko ní xíká ta'on ndu ña kee ndó dión. Di'a sa kechóon va ndu'u, chí kóni ndu ña kían katí'a ndó kee ndó tát'o'on kí'o kée ndu'u. **10**Chí tá ni sa ndei ndu xí'ín ndó, dá ni sa'anda ndu choon noo ndo ña ndi ndaa ñayuu ko xíin kechóon, ná dá'a ni kasá'an na.

11Chí ni ni'i tó'on ndu'u ña tein ndó xaan ndéi dao ñayuu dúsá, na ko kóni kechóon, ta chínee chítuu kúu na noo dao ka ñayuu. **12**Sa'á ñoó sa'ándá ndu choon noo na kée dión xí'ín choon ni ni'i ndú noo sato'o yo Jesucristo, ña ná ndí'i ini iin rá iin mií ná kechóon ndúsá'ano ná, dá ni'i ná ña kataki na. **13**Ta ndo'ó, ñani, o sa kúkuítá ini ndo kee ndó ña va'a.

14Tá ndéi dao ñayuu ko kékuendá choon sa'ándá ndu noo tuti yó'o, dá kían kande'é va'a ndó ndá yoo kúú ná, ta o sa kóo ka ini ndo kane'e tá'an ndó xí'ín ná, dá ná xika'an noo ná sa'á ña kée na dión. **15**Tído ná dá'a ni taó kuendá ndo ña kúú ná na xini u'u ndo, di'a koo ini ndo ka'an ni'ini ndó noo ná sa'á ña kúú ná ñani ndo kuendá Jesús.

**Xí'ín ndisá'án yó'o dándí'i Pablo ña
ká'an na**

16Ta míí sato'o yó Jesús, na xí'o ña ío vā'a ini yó, ná nakí'o ña daá kuití vá koo vā'a ini ndo noo ndidaá ña'a. Ta daá kuití ná koo na xí'ín ndidaá ndó.

17Ta ndisá'án yó'o táa míí yu'ü Pablo kosaá noo ndo'ó xí'ín ndá'a míí. Ta dión kée yu'ü noo ndidaá tuti táai, ta dión ndáa letrai.

18Ná koo ña maní xí'o sato'o yó Jesucristo xí'ín iin rá iin ndó. Dión ná koo.

To'on yó'o kían mií noó nì taa San Pablo nì sa'an noo Timoteo

Ká'an Pablo ndisá'án xí'ín Timoteo

1 ¹Yu'u kúú Pablo, ta kúú iin apóstol, nà né'e to'on Jesucristo, chī mií tatá Ndios, nà dákaki ñaá, xí'ín sato'o yó Jesucristo, nà kúú iin tãndéé iní ká'ano noo yó, noón kúú nà nì xī'o choon yó'o noóí.

²Ta ká'an yu'u ndisá'án xí'ín yo'ó, Timoteo. Miían ndaa kuiti kúúón tátò'on de'i sà'á ña kándéé inon Jesús. Ta mií tatá yó Ndios xí'ín sato'o yó Jesucristo ná kee na ña manì xí'ín yo'ó, ta ná ku'u ini nà sà'on, ta ná kī'o na ña koo va'ón.

Ta yó'o kété'a Pablo ká'an nà sà'á ña to'ón dána'a dao ka taa

³Kaka iì ní ñoo Éfeso xa'an, tátò'on nì seí nda'ávíi nooon tá nì keei kua'in chí kuendá Macedonia di'a, ta ka'andon choon noo ra dána'a ña to'ón ña ná dá'a ka ni kee ra dión, ⁴ta ná dá'a ka ni dána'a ra sà'á cuento yatá, xí'ín sa'a ndá tixi nì kii iin rá iin nà yatá nì sà ndei sà na'á. Chī ña yó'o kédaa xí'ín nà kúú kuendá Jesús, dá kasá'á ná dándichi tá'an mií ná, ta kó chindeé ta'on ñaá ña kaka choon Ndios kua'an, chī kó xí'oan ña kandeé cháá ka ini nà Ndios. Ta ká'in xí'ón ña

⁵ka'andon choon yó'o noo taa ñoo, dá ná katī'a ñayuu xa'an ku'u ini sa'a sá'tá'an na xí'ín iin nío vii, xí'ín iin ñaxintóni va'a, ta sà'á ña kándéé iní nà Jesús xí'ín ndino'o ini nà.

⁶Tído nì kankuei xoo va taa ñoo noó ña yó'o, ta ndí'i ini ra dána'a ra sa'a to'on kó choon. ⁷Ta kátoó ra dána'a ra sa'a ley Moisés, tído ni mií rá kó kándaq ini sà'á ña dána'a ra xí'ín sà'á ña kéndaa téi ra.

⁸Ta sà ná'á vá yó ña keva'a yó xí'ín ley Ndios tá ná kendaq yó choon sa'ándáan. ⁹Ta ná'á vá yó ña kó ní xī'o Ndios ley nà ña kían chituuan noó ñayuu ndaa. Di'a nì xī'o na ley nà chituuan noó ñayuu kíni, xí'ín nà dō'ó, xí'ín nà kó nákonì Ndios, xí'ín nà kée kuachi, xí'ín nà kōó ñaño'ó noo Ndios, xí'ín nà ká'an ndava'a sa'a Ndios, xí'ín nà sa'ání tatá xí'ín naná, xí'ín ndidaa ka nà sa'ání ndij, ¹⁰xí'ín nà kée kuachi xí'ín nà kó kúú yíi o ñadi'i, xí'ín ra kátoó kudì xí'ín taa xí'ín rá, xí'ín nà díkó ñayuu, xí'ín nà to'ón, xí'ín nà náchina'á Ndios tein ña to'ón ká'an nà, xí'ín dao ka kuachi kó náki'in tá'an xí'ín ña ndaa dána'a yó. ¹¹Kī'o dión dándaki to'on ndato, ña kúú to'on va'a sa'a Jesús, ña nì chiná'a Ndios, nà kúú Ndios ndato kua'a ió. Ta nì sa'anda nà choon noóí ña dána'i ña noó ñayuu.

**Yó'o kásto'on ta'ani Pablo sa'a choon
ni natiin na noo Ndios**

12Náki'oi ndivé'e noo Cristo Jesús, na kúu sato'o yo, na xí'o ndeé yu'u noo choon yó'o. Chì nì sà nde'é ná yu'u ña kúú iin tã ndaa, sa'a ñoó nì xí'o na choon yó'o noo kechóoin noo mií ná. **13**Ta va'ará nì sà kuu yu'u iin rã sà ka'an ndava'a sa'a ná, ta va'ará nì sà kuu yu'u iin rã sà kendava'a xí'ín na kúu kuendá na, ta va'ará kini sà ndane'e yu'u na, tído nì ku'u va ini na sa'í, chì kò ní sá na'á ta'an vei ña nì sà kee, ta kò ñá'a kandísai mií ná. **14**Tído ña manì nì kee sato'o yo Ndios xí'ín nì sà kuu iin ña ká'ano nda'o noo, chì nì nakutí yu'u xí'ín ña kándéé inií ná, xí'ín ña kú'u inií sa'a dao kã ñayuu. Ta dión nì ndo'i nì kee Cristo Jesús.

15Ta ndino'o ña ndaa kían ko'in ka'in, ta kánian kandísa ndidaá ñayuu ña. Ta ña yó'o kíán: miñan ndaa kuiti nì kii Cristo Jesús ñayuu yó'o, dá kuu dákaki na na kómí kuachi, ta yu'u kúu rã kini cháá kã nákaa tein na kómí kuachi nì dakáki na. **16**Tído nì sa'an Jesucristo nì ku'u ini na sa'a yu'u, rã kini cháá kã, dá dána'a na noo ñayuu ña ko'on na kì'o ndeé inií na sa'a ñayuu kándísa ñaá, dá koni na natiin na ña kataki chíchí ná tát'o'on nì kee na xí'ín yu'u. **17**Ta iin tó'on mií vá Ndios kúu rey ndidaá tá'an tiempo. Ta ni iin kuu o kúu na, ta o kúu ta'on koni yo ndi káa na, ta kúu ná iin tó'on diní Ndios takí xí'ín Ndios ndichí. Ta daá kuití ná natiin na ndidaá ñaño'ó, xí'ín to'on ndato kua'an. Dión ná koo.

18Ta choon yó'o xí'oi noo yo'ó, Timoteo, dá kandeón naáon xí'ín ña kini, tát'o'on kì'o kua'an to'on nì ni'í na sá'ano noo Ndios tá sà na'á sa'a choon keeón. **19**Ta kuiin ndaaon xí'ín ña kándéé inon Jesús, ta cho'on inon koo vii ñaxintónon, dá chì sa'a ña kò ní kée dao kã na kúu kuendá Jesús dión, sa'a ñoó nì tuú ná noo ña ndaa kándísa yó, tát'o'on kì'o ndó'o iin barco túu tá'an xí'ín yuu. **20**Ta Himeneo xí'ín Alejandro kúu dao tã nì ndo'o dión, ta nì nakì'o va yu'u rã noo ndá'a ña u'u, dá ná nandikó inií rã, ta ná dándí'i ra ña ká'an ndava'a ra sa'a Ndios.

**Yó'o ká'an Pablo ña ná kaka yo ña
manì noo Ndios sa'a ndidaá ñayuu**

2¹Noo ndidaá ña'a ká'an ni'inii noo ndidaá na ndéi xañ ña ná koo ini na kueí nda'í na noo Ndios sa'a ndidaá tã né'e choon, ta ná kaka ta'í ná noo ná sa'a rá, ta ná kaka na ña manì sa'a rá, ta ná nakì'o na ndivé'e noo Ndios sa'a rá. **2**Ta dión ta'ani ná kaka na ña manì noo Ndios sa'a tã né'e choon ná'ano, xí'ín sa'a dao kã tã né'e choon xí'ín rá, dá kían ná koni yo kandeí va'a yó, dá ná koni yo kandeí ñóchí yó kee yó ña kóni Ndios, ta ndúsá'ano ná kee yó noo ndidaá ñayuu. **3**Dá chì ña yó'o kían va'a, ña kían náta'an ini Ndios, na dákaki ñaá. **4**Dá chì kóni na ña ndidaá tá'an ñayuu ni'í ña káki na noo kuachi na, ta nani'í ná ña kana'á ná ña ndaa sa'a mií Ndios. **5**Dá chì iin tó'on diní vá kúu Ndios, ta iin tó'on ta'ani kúu na náchindei va'a ñayuu xí'ín Ndios, ta na yó'o kúu Jesucristo, na nì

nduu iin taa. **6**Ta ni nak'i'o na mií ná ña kían ni xi'i na, ta k'i'o dión ni chiya'i na sa'a kuachi ndidaa ñayuu. Ta ndidaa ña yó'o ni kuu tein kuu ni chikaa ini mií Ndios. **7**Ta ni xi'o Ndios choon noo yú'u ña kakuui iin na kasto'on xí'ín ñayuu sa'a Cristo, ta kakuui iin apóstol, na kane'e to'on na, (ta ná'a Cristo ña ká'ín ña ndaa xí'ín ndó, ta kó ká'an to'ón ta'an vai.) Ta ni xi'o ta'ani na choon noo ña dána'i noo na kó kúu na Israel, dá ná kandeé ini na Jesús, ta ná kana'a ná ña ndaa.

Di'a kánian kee tã kúu tã, ta di'a kánian kee na ñá'a

8Ta kóni ña ná ka'an ndidaa taa xí'ín Ndios ndeí kúu mií vá noo ndéi ra, ta ná ndane'e ra ndá'a ndaa vii noo Ndios. Ná dá'a ni kuido ini ra, ta ná dá'a ni dándichi tá'an ra.

9Dión ta'ani, na ñá'a, ná dá'a ni koo ini na koo táyí dá'on ná. Di'a ná koo ndúsá'ano na, nda'i ni ná kandixi na. Ná dá'a ni nacho'on táyí ná diní ná, ná o sa káño'o ña'a oro ndá'a ná, ná o sa kándaki na yuu díon, ni dá'on ya'i ná o sa kándixi na. **10**Va'a kaan luu ná koo na xí'ín ña va'a kée na, chi k'i'o dión kánian kee na ñá'a ndúkú kee ña kóni Ndios.

11Ta tádi ní ná kandeí na ñá'a noo dakuá'a na to'on Ndios, ta xí'ín ñaño'ó ná kandeí na. **12**Dá chi kó sónó yu'u ña dána'a na ñá'a, ni kó sónó yu'u ña kakomí ná choon satã taa. Sava'a choon sa'ándái noo ná kían ña ná kandeí tádi ná kueídó'o na. **13**Dá chi na mií noo ni kavã'a Ndios kúu Adán, ni ndi'i, dá ni kavã'a na Eva. **14**Ta kó ní danda'i

kirí u'u Adán. Eva va ni danda'i ri. Sa'a ñoó ni kankao Eva noo kuachi. **15**Tído káki vá na ñá'a sa'a ña xí'o na mií ná kandeí de'e na tá ná kandita toon na xí'ín ña kándéé ini na Jesús, tá ná ku'u ini na sa'a ñayuu, tá ná koo vii ná noo Ndios xí'ín ña ió ndúsá'ano ini na.

K'i'o di'a níyiká kee tã ka'an kane'e choon noo na kúu kuendá Jesús

3 **1**Miian ndaa kuiti iin ña va'a kían tá kátoó iin ñani yó kane'e na choon ña kían kandaka na na kúu kuendá Jesús. **2**Tído kánian koo vii ná noo ñayuu, ta ná kakuu na yíi iin to'ón ñá'a, iin taa ñó'o ini noo ña kée na, ta ná kakuu na iin taa ndúsá'ano, iin na ió ñaño'ó ñayuu noo, iin na nátiin va'a ñayuu ve'e na, iin na ti'a va'a dána'a. **3**Ta kó kánian kakuu na iin na kátoó ko'o, ta kó káni ta'anian kakuu na iin na tondó. Di'a kánian kakuu na iin na va'a ini, iin na kátoó koo va'a xí'ín ñayuu, ta ná o kakuu na iin na kátoó koo di'ón. **4**Ta kánian kakuu na iin na ti'a va'a dándaki ve'e na, ta ná koo ñaño'ó de'e na, ta ná kueídó'o xi na xí'ín ñaño'ó. **5**Dá chi, na kó tí'a dándaki va'a na ve'e na, ¿ndi koo ví kandeé ná dándaki va'a na na kúu ñayuu Ndios ndáka na?

6Ta kó kánian kane'e iin na saá, na dúu ni nduu kuendá Jesús, choon yó'o, dá chi oon ni ví kasá'a kuryí ná, ta kankao na ndo'o níó ná kee Ndios tátõ'on k'i'o ni ndo'o ña u'u. **7**Ta ná kanani va'a na noo ñayuu kó kúu kuendá Jesús, dá kían ná dá'a ni ni'i ñayuu ndi kee na chinani kini ñaa ná, ni ña u'u o ní'i ndi kean dátúú ñaa.

Ki'o di'a nýiká kee na ka'án kandita konkuáchí ini ve'e ño'o

8Ki'o dión ta'ani kánian kee ra ndíta xíno kuáchí ini ve'e ño'o. Iin ra kéndaa ná kakuu ra, ta iin tó'ón ná kakuu to'on ra. Ta ná o sa kákuu ra iin ra kátoó ko'o, ta ná o sa kákuu ra iin ra kátoó di'ón kuí'íná.

9Ta ná koo ini ra tiin toon ra ña ni sa io de'é noo Ndios, ña kían ña ndaa kándisa yó, ta ná kee ra ña xí'ín ñaxintóni vii. **10**Ta mián ndúsa kánian kande'é va'a ndó ra, dá ná kande'á á kúu rá iin ra kéndisá'ano noo ndidaá ñayuu. Tá dión kían, dá kían ná kane'e ra choon yó'o.

11Ta dión ta'ani kánian kee na ña'a, ná kakuu na iin na ndaa, ná dá'a ni kakuu na iin na xínoo káva'a ña to'ón, ta ná kakuu na iin na ñó'o ndi'i ini noo ña kée na, ta ná kakuu na iin na ñá'a kándée iníó.

12Iin ra xíno kuáchí ini ve'e ño'o, iin tó'ón ní ná kakuu ñadi'í ra, ta kánian ti'a va'a ra dándáki ra ve'e ra xí'ín de'e ra. **13**Dá chi tá kendúsá'ano ra choon yó'o, dá kían natiin ra ñaño'ó, ta kua'ano cháá ka ra xí'ín tandée iní kómí rá sa'á ña kándée ini ra Cristo Jesús.

Ña yó'o kúu ña ndaa kándisa yó

14Táai choon yó'o kosaagan noo yó'o, va'ará ió tandée iní ña yachi vá saai kande'í yó'o. **15**Tído tá ni kueei, dá kían sa ni kaston vei xí'ón ña kánian keeón xí'ín na kúu ve'e Ndios, chi ñayuu yó'o kúu ve'e ño'o mií Ndios takí, chi kúu ná tát'on di'in ndíta ndío, tát'on di'in ndíta chindee ña ndaa sa'á Ndios.

16Ta mián ndaa kuiti iin ña ka'ano nda'o kúu ña ndaa kándisa yó, ña ni sa io de'é noo Ndios, ta viti ni na'a naán noo yo, dá chi:

Ni kii Jesús ñayuu yó'o, ta ni sa kuu na iin ta ñayuu, ta ni kandoo ndaa na ni kee Espiritu ii.

Ta nda induu ni sa nde'é ñaá ángel.

Ta ni dasa to'on sa'a ná noo na ko kúu na Israel.

Ta ni kándisa ñaá na ndéi ñayuu yó'o,

ta xí'ín ñaño'ó ni natiin ñaá Ndios nda noo ió na induu.

Tein kuu noo ndí'í, dá dána'a dao ta ña to'ón

4 **1**Ká'an tá'í vá Espiritu ii Ndios ña tein kuu noo ndí'í, dá dánkoo dao ñayuu ña ndaa kándisa yó, dá ko'on na kueídó'o na ña to'ón ká'an espíritu maña, ta ndiko na ña dána'a ta kúu kuendá ña u'u, **2**chi kueídó'o na ña dána'a ta uu noo, tá'an ra ká'an ndino'o ña to'ón. Ta sa'á ña nadana ñaxintóni ta yó'o, **3**sa'á ño'o o kónó rá tanda'a ñayuu, ta ka'anda ra choon ña ná o kei na dao ña'a, tá'an ña ni káva'a mií Ndios, tído ndidaá na kúu kuendá Jesús xí'ín na ná'a ña ndaa kuu kei ná ña nani naki'o na ndivé'e noo Ndios sa'án. **4**Dá chi ndidaá vá ña'a ni káva'a Ndios kúu ña va'a. Sa'á ño'o ko kánian kaño'ó yó ni iin tó'ón ña'a ni káva'a na. Kuu va kei yoán xian nani naki'o yó ndivé'e noo Ndios. **5**Dá chi sa'á to'on ni ka'an Ndios, ta sa'á ña náki'o yó ndivé'e noo ná, sa'á ño'o kándoo vii vá ndidaá tá'an ña'a saxío.

**Di'a kánian kee na kóni kechóon va'a
noo Jesucristo**

6Tá ná dána'on ña yó'o noo na kúu kuendá Jesús, dá kían konon kakuuón iin taa kéchóon va'a noo Jesucristo, ta konon kua'ánón noo ña ndaa kándisa yó, xí'ín noo ña ndaa dána'a yó, tá'an ña kándisón nda viti. **7**Ta kánian kañó'ón ndidaá cuento to'ón xí'ín ña ko ndáyá'i nákaní dao na ñá'a sá'ano. Koo inon ná koo ndakí nímón, dá kandeéon keeón ña kóni Ndios. **8**Dá chi tá ná ndukú yó ña koo ndakí yikí koño yó, cháá vá chindeéan yó. Tído tá ná ndukú yó ña koo ndakí nío yó xí'ín ña kóni Ndios, dá kían chindeéan yó noo ndidaá ña'a, dá chi chindeéan yó nani ndéi yó ñayuu yó'o, ta xí'óan tandéé iní noo yó ña kandeí yó ñayuu vey chí noo.

9Ta miían ndaa k'i'o dión kían, sa'a ñoó kánian kándisa ndidaá ñayuu to'on yó'o. **10**Ta sa'a mií ña ndaa yó'o ndí'i ini yó kéchóon yó, ta sa'a miián ndó'o naní yó, dá chi kándéé ká'ano ini yó Ndios takí, na xí'o ña káki ndidaá tá'an ñayuu, ta ñayuu kándisa Jesús kúu na miían ndaa kuiti kevá'a xí'ín ña káki na.

11Ta kánian ka'andón choon yó'o noo ñayuu, ta kánian dána'on ña noo ná. **12**Ta o sa kónón kenóo na yó'ó sa'a ña ko kúuón iin taa sava'a. Di'a ndí'i inon kakuuón iin taa ndísá'ano, dá ná kande'é na kúu kuendá Jesús yó'ó, dá ná katí'a na kee na ña kóni Ndios. Sa'a ñoó ndísá'ano ka'on, ta ndísá'ano keeón, ta ku'u inon sa'a ñayuu, ta kuiin ndaagon xí'ín ña kándéé inon Jesús, ta koo viiñ noo Ndios, xí'ín noo ñayuu.

13Nani kosaaí, ndí'i inon ka'ávón tuti iñ Ndios noo ñayuu, ta ka'an ni'ínón noo ná, ta dána'on noo ná.

14O sa nándodóon choon ni xí'o Ndios nooñ, chi mií ná ni xí'o ña ni kandaá ini na sá'ano sa'a choon keeón, sa'a ñoó ni chikodó ná ndá'a ná dinon. **15**Sa'a ñoó ndí'i inon keeón choon yó'o, ta kuiin toon xí'án, dá ná kandaá ini ndidaá ñayuu ndi k'i'o sá'ánón kua'on xí'ín ña kándisón. **16**Ta kaon kooón xí'ín miíón, ta kaon kooón xí'ín ña ndaa dána'a yó, ta cho'on inon kuiin toon xí'án. Tá keeón dión, dá kían káki miíón, ta káki ta'ani na seídó'o to'on dána'on.

5 **1**O sa kóo inon dánanón iin na sá'ano, di'a ka'an ni'ínón noo ná xí'ín ñaño'ó tát'on kéeón xí'ín tatá miíón. Ta ka'an ni'ínón noo takuáchí yíi tát'on k'i'o kéeón xí'ín ñani miíón. **2**Ta ka'an ni'ini ta'ánón noo na ñá'a sá'ano tát'on k'i'o kéeón xí'ín naná miíón. Ta ka'an ni'ínón noo takuáchí di'í táki xí'ín ñaño'ó, xí'ín ñaxintóni vii, tát'on k'i'o kéeón xí'ín k'i'o kuálí miíón.

**Di'a kánian koo ini yó kee yó xí'ín
na kuáan**

3Ta koo inon chindeéón na kuáan, na ko fin kuií kaá ña nda'í na. **4**Tído na kuáan ió de'e o de'e ñání, ta yó'o va kánian katí'a xi chindeé xí na ve'e xi tát'on k'i'o kánian kee na kúu kuendá Jesús, dá nandió né'e xi ña maní noo na ve'e xi sa'a ña ni ñakuá'ano ñaá ná, chi ña yó'o kían va'a, ña náta'an ini Ndios xiní na. **5**Ta na kuáan ndisa, na ko fin kuií kaá ña nda'í na, sava'a iin tó'ón mií Ndios kándéé iní na, ta xíka na ña

maní noo ná, ta nduú ñoo ká'an na xí'ín ná. ⁶Tído na kuáan ndéi kée ña kóni ñí ná, noón kúu na ní xí'í noo Ndios, vạ'ar á takí na ndéi na. ⁷Ta ka'andon choon yó'o noo ná, dá kían ná o ní'í ñayuu ndí kían ka'an na sa'a ná. ⁸Chị na kọ xító na kúu tá'an na, ví'í kạ ri na ve'e mií ná, noón kúu na kọ taó kuendá ña ndaa kándisa yó, ta ka'í cháá kạ ví kée na o duú iin na kọ kándisa.

⁹Tá kua'on nachikodóon kuụ dao kạ na kuáan noo kandodó kúu na kuáan ndisa, dá kían chikodóon kuụ na ió oní diko kuia chí noo, ñá kúu ná iin na kuáan ní sa io iin tó'on yíi, ¹⁰iin na xí'o ndaa ñayuu kuendá sa'a ña kée na ña vạ'a, iin na ní dakuá'ano vạ'a de'e, iin na sa natiin vạ'a ñayuu sa sáa ve'e na, iin na sa nəkata sa'a ñayuu Ndios, iin na miían ndaa sa chindeé na ndó'o nío, iin na miían ndaa kée ndidaá kạ ni ña vạ'a xí'ín ñayuu xí'ín ná.

¹¹Tído o sa chikodóon kúu na kuáan kualí, dá chị kandeé vá ña kóni mií ná xí'ín ná, ta o taó kuendá ta'on na to'on ní xí'o na noo Cristo sa'a ña katoó tuku na tanda'a ná. ¹²Sa'a ñoó táí kuachi na sa'a ña ní xí'o na to'on na noo Ndios, ta kọ ní kée na ña. ¹³Chị tá ná chikodóon kúu na kuáan kualí, ta kúu katí'a na kandeí dúsá ná, sa'a ñoó kanoo na tá ve'e tá ve'e. Ta o duú ña yó'o oon ni kee na, chị kanoo na xí'ín ña to'ón ná, ta chinee chituu kakuu na kanoo na ka'an na ña kọ kánian ka'an na. ¹⁴Sa'a ñoó ká'in ña vạ'a cháá kạ ná tanda'a na kuáan kualí, ta ná kandeí de'e na, ta ná koo ve'e mií ná dándáki na, dá ná dá'a ni ní'í ña xiní u'u ñaá ndi keean dátúú

ñaáán. ¹⁵Dá chị sa ní kankuei xoo va dao na kuáan kua'an na xoo ña u'u.

¹⁶Tá ió iin na kuáan ve'e na kúu kuendá Jesús, dá kían kánian chindeé ñaá ná, dá kían ndadá cháá ni choon ná kandido ve'e ño'o, dá ná kandeéán chindeéán na kuáan, na kọ iin kuií chindeé ñaá.

¹⁷Di'a kánian kee ndó xí'ín na sá'ano dándáki vạ'a noo ndo: koo ñaño'ó ndó noo ná, ta chindeé ndó na, tído koo cháá kạ ñaño'ó ndó noo na sá'ano dána'a noo ndo, xí'ín na kásto'on xí'ín ndó sa'a to'on Ndios. ¹⁸Dá chị di'a kaá tuti ii Ndios: “O sa taán ndo ñono yu'ú chee tá sádí ri tirió, dá ná kuu ké ri chááán.” Ta kaá ta'anian di'a: “Miían ndusa kánian ní'í rạ kéchóon ya'i ra.”

¹⁹Ta o sa kándisón tá ká'an kuachi iin ñayuu sa'a iin na sá'ano né'e choon, chị kánian uụ o oní kakuu ñayuu ka'an kuachi sa'a ná. ²⁰Na kée kuachi, ta kọ kóni na dánkoo naan, dá kían dánanón na noo ndidaá na kúu kuendá Jesús, dá ná yu'ú dao kạ na kee na kuachi.

²¹Ta noo mií tatá Ndios, xí'ín noo Jesucristo, xí'ín noo ángel ní kaxi Ndios, yu'u xí'o choon yó'o noo ña koo inon ka'andon choon yó'o noo ndidaá ñayuu. Ná dá'a ni kandooón sa'a dao ñayuu. ²²O sa chínóoón ndá'on diní ndi ndáa mií ní ñayuu, dá kị'ón choon kane'e na, dá kían ná dá'a ni kandido nduúón kuachi xí'ín na noo Ndios. Cho'on inon koo viion noo Ndios.

²³O sa kó'o kạon takuií oon. Ko'o lú'u vino, dá ná ya'a ña kú'u tiión, chị tóo tóo nda'o kú'on.

²⁴Ió dao ñayuu sa natuụ va kuachi kée na tá kọ ñá'a ví kasandaá kuụ

keyíkò sa'a ná. Tído ió dao ka ñayuu, nda kuu keyíkò sa'a vá ná, nda daá ví, dá natuu ndi'i kuachi ni kee na. ²⁵Ki'o dión ta'ani natuu ña va'a kée ñayuu. Tá'an ña kò ñá'a natuu, o kúu ta'on koo de'é kuii ña, daí ña natuuan.

6 ¹Ndidaa na ñó'o tixi ndá'a iin sato'o, ná koo ini na koo ñañó'ó ná noo rá, dá kían ná dá'a ni ka'an ndava'a ñayuu sa'a kuu Ndios, ni sa'a to'on dána'a yo. ²Ta na ñó'o tixi ndá'a iin sato'o kúu kuendá Jesús, ná o sa kénóo ñaá ná sa'a ña kúu rá kuendá Jesús. Di'a ná kechóon va'a cháa ka na noo rá, chi kéva'a iin ra kúu kuendá Jesús sa'a ña kéchóon va'a na. Ta dión ta'ani kánian kee na sa'a ña kú'u ini na sa'a rá. Ta koo inon dána'on to'on yó'o noo ñayuu, ta ka'an ni'ínón noo ná ná kee na ña.

Kánian nata'an inio xí'ín ña xí'o ña ndaa kándisa yó noo yo

³Ió dao taa dána'a dao ka ña'a, chi kò dána'a ndaa ra tát'o'on kua'an ña ndaa ni daná'a Jesucristo, na kúu sato'o yo. Ta kò dána'a ra ña ndaa, ña ká'an sa'a ndi kee ñayuu, dá kandeé ná kee na ña kóni Ndios. ⁴Dión kée ra, chi taa táyíí nda'o kúu rá, ta ni ña'a kò ná'a rá, ta kátoó ra kava'a ra tandó'ó xí'ín to'on ká'an ra, ta kátoó ra naá tá'an ra xí'ín to'on. Ta sava'a ña ni'i na seídó'o ñaá kían kásá'a koo u'u ini na kée ra, ta nándaki tandó'ó tein na, ta ndéine'e tá'an na, ta nákaní kuáchi ini na kande'é sátá'an ná. ⁵Dándichi tá'an taa yó'o sa'a ña kómí rá iin ñaxintóni maña, ta ni lú'u ña ndaa kò ná'a rá. Ta tiin ndaa ra ña ndaa

kándisa yó ká'an ra, ta ki'o dión ní'i rá di'ón kekuíka rá mií rá. O sa káne'e tá'ón xí'ín rá.

⁶Tído na kuíka nda'o kúu yó noo Ndios tá ndéi yó kée yó ña kóni na, ta náta'an ini yo noo ña xí'o na noo yo. ⁷Dá chi ni iin tó'ón ña'a kò né'e yó ni kasáa yo ñayuu yó'o, ta ni iin tó'ón ña'a o kúu kane'e yó ko'o tá ni xi'i yo. ⁸Sa'a ñoó tá ió ña'a kasá'an yó xí'ín ña'a kándixi yó, ná kadii inio. ⁹Tído na ndúkú ña kuíka, noón kúu na kuei noo kuachi, ta natiin ñaá ña kini, chi kátoó kini na di'ón tát'o'on kée na ndeé to'on, ta dár'u'u nda'o ñaá, ta dánkoo nda'í ñaá, ta dánaa ñaá iin kuu. ¹⁰Chi sa'a ña kátoó téi ñayuu kakomí ná di'ón, sa'a ñoó ndáki ndidaa ña kini ió ñayuu yó'o ini na. Ta kua'a nda'o ñayuu ni kankuei xoo noo ña ndaa kándisa yó sa'a ña kátoó na di'ón. Ta kúu kua'a nda'o tandó'ó ni ndo'o na, ta ni ndo'o nda'o níq ná sa'a ña ni kee na dión.

Kánian kandita ndaa yo xí'ín ña ndaa kándisa yó

¹¹Tído yo'ó, ta kéchóon noo Ndios, kuino noo ndidaa ña kini yó'o, ta keeón ndino'o ña ndaa, ta kuiin toon xí'ín ña ndaa kándisa yó, kandeé ká'ano inon Jesús, ku'u inon sa'a ñayuu, kúeé ní koo inon, ta nda'í koo inon. ¹²Ta ndi'i inon kechóon va'ón sa'a ña ndaa kándisa yó, ta tiin toon ña kataki chíchón noo mií Ndios, chi ni kana na yo'ó ña kían kataki chíchón tá ni ka'on xí'ín ndino'o inon noo kua'a ñayuu ña miían ndaa kuiión xoo Jesús.

¹³Ta noo mií Ndios, na kedaá xí'ín ndidaa ña'a, dá takían, xí'ín noo

Jesucristo, na kō ní yu'ú ka'an sa'a mií ná noo Pilato, sa'ándái choon nooṇ 14ña koo inon keeón ndidaá kúú choon nì xì'o Ndios nooṇ, ta o sà yá'ón noo ká'an ña, ta ná dá'a ni kì'ón ña ka'an ndava'a ñayuu sà'an nani kasandaá kuū nandió kōo Jesucristo, na kúú sato'o yō, kasaa na. 15Chì nandió kōo na kasaa na tá ná kasandaá kuū nì kaa mií Ndios, na daá kuití kua'a ió, na né'e choon sa'a ndidaá kúú ña'a, na kúú rey noo ndidaá rey, na kúú sato'o noo ndidaá sato'o. 16Ta iin tó'ón mií ná kúú na daá kuití ió, ta ió na noo náye'e ndaa, ta kō iin ta'on kuu natuu, ta ni iin tó'ón ta'on ñayuu kō ñá'a koni ñaá, ta ni iin tó'ón ná o kúu koni ñaá. Ta daá kuití ná natiin na ndidaá tá'an ñaño'ó, ta daá ná dándáki na ndidaá ña'a. Dión ná koo.

17Ta ka'andon choon noo na kuiká ñayuu yó'o, ña kían ná dá'a ni kuryíí ná, ta ná dá'a ni kandeé iní na ña kuiká kómí ná, dá chì ña naá vá kíán. Sà'a ñoó va'a cháá ká noo ndá'a Ndios takí ná chikodó

ndí'i na tandeé iní na, chì mií ná xí'o ndidaá kúú ña'a xínño'ó yó, dá ndéi va'a yó. 18Ta ka'andon choon noo ná ña kían ná kee na ña va'a, ta ná ndukú ná ña koo kuiká ná xí'ín ña va'a kée na. Ta ná chindeé ná ñayuu kúnda'í xí'ín ña ió noo ná, ta ná kemáni va'a ñaá ná. 19Dión kánian kee na, dá kían koo kuiká ndisa na iin ká ñayuu vèi chí noo, dá natiin na ña kataki chíchí ná.

Ña yó'o kúú choon noo ndí'i sa'ándá Pablo noo Timoteo

20Ká'ín xí'ón, Timoteo, ña koo inon kandaa va'ón choon nì ta'anda nooṇ, ta keeón ña. O sà kóo inon kueídó'ón noo ndéi ñayuu ndátó'ón sà'a to'on kō chóon, xí'ín na ndátó'ón sà'a ña chinaní ná kúú ña ndichí ió ñayuu yó'o, chì kō ta'ón dión kíán. 21Ta sà'a ña nì xì'o dao na mií ná nì ndátó'ón ná sa'a to'on yó'o, sà'a ñoó nì kankuei xoo na noo ña ndaa kándisa yó.

Ná koo ña manì xí'o Ndios xí'ín yo'ó. Dión ná koo.

To'on yó'o kían kúú uú nì taa San Pablo nì sa'an noo Timoteo

Ká'an Pablo ndisá'án xí'ín Timoteo

1 ¹Yu'u kúú Pablo, ta kúú iin apóstol, na né'e to'on Jesucristo tátò'on kì'o kónì míí Ndios, chì nì xì'o na to'on na noo yó ña nì'ì yó ña kataki chíchí yó sa'á ña kándéé iní yó Cristo Jesús. ²Ta ká'an yu'u ndisá'án xí'ín yo'ó, Timoteo, de'e manì míí. Míí tatá yó Ndios, xí'ín sato'o yó Jesucristo ná kee na ña manì xí'ín yo'ó, ta ná ku'u ini na sa'on, ta ná kì'o na ña koo va'a inon.

Ná dá'a ni kaka'an noo yó
dána'a yó sa'a Jesús

³Náki'oi ndiv'e noo Ndios, na kéchóon yu'u noo xí'ín iin ñaxintónì vii, tátò'on sa kee na sá'ano ve'i, chì daá kuití ndíko'on inì yó'ó noo ká'ín xí'ín ná nduú ñoó. ⁴Daá nda'í va ndísaa inì yó'ó, tátò'on nda'í nì sakón tá nì keeì veii. Sa'á ñoó kónì kíí sa'a kande'í yó'ó, dá ná ndinoo inì xí'ín ña kádì inì. ⁵Ta daá ñó'o inì ña ndino'o inon kándéé inon Jesús tátò'on kì'o kándéé iní ñaá Loida, na kúú naná pa'on, xí'ín Eunice, na kúú naná míón. Ta kátónì ndaa inì ña kì'o dión ta'ani kándéé iní ñaá míón.

⁶Sa'á ñoó ká'an nì'inii noo ña ndino'o inon keeón choon nì xì'o

Ndios noo ñon, chì kían tátò'on iin ñó'o kèí, o sa kónón ña nda'o ña, di'a ndato cháá ka ná nakej ña. Chì choon yó'o nì nì'on noo Ndios tá nì chìnóoi ndá'í dinon. ⁷Chì ko ní xì'o Ndios iin espíritu, tá'an ña kedaá xí'ín yó, dá yu'ú yó. Di'a nì xì'o na Espíritu míí ná noo yó, dá kían ná koo ndeé cháá ka ini yó, ta ná ku'u ini sa'a sátá'an yó, ta ná kendísá'ano yó.

⁸Ná dá'a ni kaka'an noo ñon dána'on noó ñayuu sa'a sato'o yó Jesús, ta o sa káka'an noo sa'a ña nákaa yu'u ve'e ka sa'a ná. Di'a koo inon ná kì'ón míón ndo'o naní nímón tátò'on ndó'o yu'u sa'a to'on va'a sa'a Jesús dána'a yó, ta keeón ña xí'ín ndéé míí Ndios, ⁹na nì ñakáki ñaá, ta míí ná nì ñakana ñaá keeá choon iì míí ná. Ta ko ní kée na dión xí'ín yó sa'a ña kée yó ña va'a. Di'a nì kee na xí'ín yó sa'á ña nì chikaá ini míí ná, xí'ín sa'á ña manì nì kee na xí'ín yó sa'á Cristo Jesús nda rá ko ñá'a kav'a ñayuu yó'o. ¹⁰Tído nda viti nì na'a Ndios ña manì yó'o noo yó sa'á ña nì kii Jesucristo, na kúú na dákaki ñaá, ñayuu yó'o. Ta nì dítá ná choon né'e ña kedaá xí'ín ñayuu, dá xí'í na. Ta kì'o dión nì ñanátuu na noo yó ña kuu va kataki yó, ta nì kuu ka

o kuú yó. Ta dión dándáki to'on va'a sa'a mií ná. ¹¹Ta ni ta'anda choon noóí ña kían kasto'in sa'a to'on va'a yó'o, ña kakuui iin apóstol, dá kane'i ña, ta dána'i ña noó ná kó kúú ná Israel. ¹²Ta sa'a choon yó'o ndó'o nioí, tído kó xíka'an ta'on noóí, chi ná'á va'a mií yu'u ndá yoo kúú ná kándísai, ta ió tandeé ini ña kándeé ná kandaa va'a na choon ni xi'o na noóí nda ná kasandaá kuú noo ndí'í.

¹³Ta natiin toon to'on va'a ni daná'i nooñ. Sa'a ñoó kuiin ndaa xí'ín ña kándéé inon Cristo Jesús, ta ku'u inon sa'a dao ka ñayuu. ¹⁴Ta kandaa va'ón ña ndaa ni xi'o Ndios nooñ xí'ín ndée xí'o ná kúú Espíritu i, ná ió ini yó.

¹⁵Ta sa ná'á va'ón ña ndidaá na ndéi chí kuendá Asia di'a ni ñankoo ndava'a na yu'u, ta dao roón kúú Figelo xí'ín Hermógenes.

¹⁶Ná ku'u ini sato'o yó Jesús sa'a ná ve'e Onesíforo, dá chi ku'a nda'o ta'ándá ni xi'o ra tandeé ini noóí, ta kó ní xíka'an noo rá koni ra yu'u, va'ará ndíko sa'í, ndíko ndá'í nákaaí ve'e kaa. ¹⁷Dá chi tá ni kii ra ñoo Roma, ni ndi'i nda'o ini ra ni ñandukú rá yu'u, ta kúú ni naní'i vá ñaá rá. ¹⁸Ta nak'i'o sato'o yó Jesús ña kían ku'u ini sato'o yó Ndios sa'a rá tá ná kasandaá kuú keyíko ná sa'a yó. Ta sa ná'á va'a miíón ña ni chindee nda'o ra yó ñoo Éfeso xaan.

Ndeé ná koo ini yó tá ndó'o yó tándó'ó

2 ¹Ta yo'ó, de'e ló'o mií, cho'on inon kuiin tooón xí'ín ña maní ni kee Cristo Jesús sa'a yó. ²Ta sa ná'á va'a miíón to'on va'a ni daná'i

noó ku'a'á ñayuu. Ña yó'o koo inon dána'on noó taa ndíta toon xí'ín ña ndaa kándísa yó, dá ná katí'a va'a ra dána'a ra ña noo dao ka ñayuu. ³Ta ndeé koo inon tá ndó'o nímōñ sa'a ña kúúón tátō'on iin soldado nákaa tixi ndá'a Jesucristo. ⁴Dá chi kó ndí'i ta'on ini iin ra kúú soldado sa'a ña ndí'i ini ñayuu óon. Di'a ndí'i ini ra ña kían nata'an ini ta dándáki ñaá. ⁵Ta dión ta'ani ndó'o ra chídáó tá'an, tá kó ní kendaá ra noo taxí tá'an ra, dá kían o ní'i ta'on ra ña va'a, ña ni'i ra kándéé. ⁶Ta dión ta'ani ndó'o iin ta kéchóon, dinñó'ó ka mií rá kánian natiin kui'i ni kana noñó'o xíti ra. ⁷Nakani va'a inon sa'a ña ni ka'in xí'ón, ta mií sato'o yó Jesús nak'i'o ña kandaá tá'í inon ndi dándáki ña.

⁸Ndiko'on inon sa'a Jesucristo, ña kúú ná ná ve'e rey David, ta ni nataki ná tein ná ni xi'i. Ta ña yó'o kúú to'on va'a dána'a yu'u. ⁹Ta sa'a mií to'on va'a yó'o ndó'o naní nímái, nda ve'e kaa sadí ná yu'u, ta kátó ná sa'íi tátō'on kée na xí'ín iin ta kini. Tído to'on Ndios, o kúú ta'on kató náan, ta chikaa ná ve'e kaa. ¹⁰Sa'a ñoó xí'o ndeé vá ini ndó'i ndidaá vá ña'a sa'a ña kú'u ini sa'a ñayuu ni kaxi mií Ndios, dá ni'i ná ña káki na sa'a ña ni kee Cristo Jesús, dá koni ná kandeí chíchí ná noo ndato náye'e ndaa.

¹¹Ta miíñ ndaa kuiti to'on ndaa kían yó'o:

Tá ni nak'i'o yó mií yó ni xi'i
nduu yó xí'ín ná,
dá kían kataki chíchí yó xí'ín ná.

¹²Tá xí'o ndeé ini yó tein tándó'ó
ndó'o yó,
dá kían koni yó dándáki nduu
yó xí'ín ná.

Ta tá nì ndatà yò sa'a ná,
dà kían ndatà ta'ani na sa'a yò
noo Ndios.

13 Ta va'arà kò kúú yó ñayuu
ndaà,
daà kuití vá iin ndaà nà xí'ín
tò'on nì xì'o na noo yò,
dà chì ọ kúú ta'on tuú ná noó nì
ka'an nà.

**Kánian kakuu yó iin nà kechóon
va'a noo Ndios**

14 Dándisaà inon ñayuu ndéi xaàn
sà'á tò'on yó'o, ta noo mií sato'o
yò Jesús ka'andon choon noo ná
ñà ná dá'a nì dándichì tá'an mií
ná sà'á tò'on kò ndáya'i, dà chì ọ
chindeé ta'on ñaá. Di'a dátúú váán
ñayuu ndéi seídó'an. 15 Cho'on
inon kechóon va'ón, dà ná nata'an
ini Ndios koni nà yó'ó. Kakuuón
iin rà kéchóon ndaà, iin rà kò
xíka'an noo sa'a choon kée ra, chì
dána'a rà tátò'on kì'o káa rá ió ñà
ndaà. 16 Taó xóo miíón noó tò'on
kini xí'ín ñà kò chóon, ñà dána'a
dao taa, dà chì ñà yó'o kédaá xí'ín
ñayuu, dà kuxíká cháá kà nà noo
Ndios, 17 ta kíán tátò'on iin kue'e
kaon xíka. Taa ñó'o tein rà dána'a
ñà yó'o kúú Himeneo xí'ín Fileto.
18 Taa yó'o kúú rà nì ndaño'ó noó
tò'on ndaà, dà chì ká'an rà ñà sà
nì nataki va ñayuu nì xì'i, ta
kándéé rá nadaká rá ñaxintóni dao
kà ñayuu noó tò'on ndaà kándísa
yó. 19 Tído ñà ndaà nì chíná'a
Ndios kíán tátò'on iin sa'a vé'e
toon kándu'u, ta noo miíán tándaa
tò'on ká'an di'a: “Ná'á vá sato'o
yò Ndios ndá yoo kúú ñayuu nà.”
Ta kaá ta'anian: “Ndidaá nà
nákoni ñà kúú ná kuendá Cristo

kánian dánkoo ndi'i na kuachi kée
na.”

20 Ta sà ná'á va'a yó ñà iin ve'e
kuíkà, kò kómí ta'on na sava'a ñà'a
nì kava'a xí'ín oro xí'ín plata, chì ió
ta'ani ñà'a nì kava'a xí'ín yító xí'ín
ño'ọ noo ná. Ñà va'a ñoó kían ió
choon kéchóon na xí'ín ñaño'ó. Ta
ñà nóo ñoó, ndá choon kúú mií vá
kéchóon na ñà. 21 Ta kì'o dión
ta'ani, tá ná taó xóo yó mií yó noó
tò'on kò chóon dána'a taa ñoó, dà
kakuu yó tátò'on iin ñà'a ndáya'i
xí'o ñaño'ó noo sato'o yò Jesús,
xí'ín iin ñà'a vii, xí'ín iin ñà'a ió
choon noo ná, dà koo nduu yò kee
yó ndidaá ñà va'a.

22 Kuino noó ñà kò vá'a kátoó
takuáchí tákí kée xi. Ta tiin kí ñà
ndaà, ta kándéé ká'ano inon Jesús,
ta ku'u inon sa'a dao kà ñayuu, ta
koo va'ón xí'ín ná. Ta ndidaá ñà
yó'o ndi'i inon keeón xí'ín dao kà
nà ndino'o ini ká'an xí'ín sato'o yò
Jesús. 23 Ta ọ sà chíneeón miíón noo
ndéi ñayuu ndatón kuáchì sa'a
tò'on kò chóon, sa'a tò'on kò
ndáya'i, chì sà ná'á vóón ñà ñoó
kédaá xí'ín ñayuu, dà kasá'á ná
dár'u'u tá'an na. 24 Dà chì iin nà
kéchóon noo sato'o yò Jesús, kò
kánian kakuu na iin nà kátoó
tandó'ó. Di'a kánian koo va'a ini na
xí'ín ndidaá ñayuu, ta kánian koo
tì'a na dána'a nà, ta kánian ndeé
koo ini nà. 25 Ta kánian koo tì'a na
ka'an ni'ini na noó ñayuu naá xí'ín
ná, ta kánian kee na ñà xí'ín ñà
nda'í ió ini nà, chì ndá ndi kuu
konó vá Ndios ñà kían nandikó iní
ñayuu ñoó sà'á kuachi kée na, dà
koni nà kandaà ini nà ñà ndaà, 26 dà
yaa nà noo ndadí ni'ini na tìxi

ndá'a ña u'u, chî ñó'o na kée na ña kónjan.

Di'a kee ta kini tein kuu noo ndí'í

3 ¹Kánian kana'ón ña tein kuu noo ndí'í, dá koo nda'o tándó'ó. ²Dá chî kandeí ñayuu nakani ini sava'a sa'a mií vá ná, xí'ín na katoó di'ón, xí'ín na ka'an táyíí, xí'ín na ió táyíí ini, xí'ín na ka'an ndava'a sa'a Ndios, xí'ín na kó koni kueidó'o tata xí'ín naná, xí'ín na kóó ndivé'e noo, xí'ín na o kékuendá sa'a ña'a Ndios, ³xí'ín na o kú'u ini sa'a dao ka ñayuu, xí'ín na o kí'o ká'ano ini, xí'ín na kava'a ña to'ón, xí'ín na o kándéé chituu mií, xí'ín na tondó, xí'ín na kuñó'ó ña va'a, ⁴xí'ín na dikó na né'e tá'an va'a xí'ín ná, xí'ín na chindaa noo, xí'ín na chindaya'i mií, xí'ín na ndukú ña kóni mií ná o dyú ña kóni Ndios. ⁵Ta kee na mií ná ña kúú ná ñayuu kée ña kóni Ndios, tído xí'ín ña kee na na'a na mií ná ña kó kándisa na ndée Ndios. O sa kí'in tá'ón xí'ín ñayuu kée dión.

⁶Ta dao ta kée dión kúú ra koku'u dao ve'e, ta kándéé rá dándal'í ra na ñá'a vitá ini, na ndído kuá'a kuachi, chî ñó'o na tixi ndá'a ña kini kóni mií ná. ⁷Ta daá kuití vá dakuá'a na, tído ni kuu ta'ón o kásandaá na katóni ini na ña ndaa.

⁸Tá sa na'á, Janes xí'ín Jambres ni ñakuíta ni xió né'e tá'an ra xí'ín Moisés. Dión ta'ani kée ta kini yó'o xió né'e tá'an ra xí'ín ña ndaa kándisa yó, chî ñaxintóni kini va kómí rá, ta ni ndaño'ó rá noó ña ndaa kándisa yó. ⁹Tído yachi vá kuei ra, dá chî yachi vá kandaá ini ñayuu ña kúú rá ta ndeé to'on

tátoto'on ni ndo'o ta ni naá xí'ín Moisés.

¹⁰Tído sa ná'á miíón ndá sa'a dána'a yu'u, ta ni xinon tátoto'on k'i'o kée yu'u xí'ín ñayuu, ta ná'ón ndí kían ni chikaa ini keei, ta ni xinon tátoto'on k'i'o kée yu'u kándéé ká'ano ini Jesús, ta sa ná'ón ña kueé ió ini, ta ni xinon ña kú'u ini sa'a dao ka ñayuu, ta ná'ón ña xí'o ndeé iní noo ndidaá ña'a, ¹¹ta ni xinon ña ni kendava'a ñayuu xí'ín yu'u sa'a Ndios, ta ni xinon ña ni ndo'o nda'o nímaí. Ta ná'ón ña ni ndo'i ñoo Antioquía, ñoo Iconio, ñoo Listra viti. Ta noo ndidaá ña ni ndo'i, ni chindeé nda'o ña sato'o yo Jesús. ¹²Sa'a ñoó ndi ndaa miíó na kóni kuita ndaa xí'ín Cristo Jesús, ndo'o nda'o níó ná kee ñayuu kó kándisa. ¹³Tído iin rá iin kuu kuu, ndúkini cháá ka ta kini xí'ín ta to'ón kua'an ra, ta dándal'í ra ñayuu, ta dándal'í tá'an mií rá.

¹⁴Tído yo'ó, kua'an kuiin toon xí'ín ña ndaa ni dakuá'ón, chî sa ná'á vá miíón ña kían ña ndaa, ta ná'á ta'ánón ndá yoo ni daná'a ña nooon. ¹⁵Chî nda rá ni sa kuuón iin tayíí ló'o, nda daá vá ná'ón ndí dána'a tuti ií Ndios, ta sa'a miíán kandaá inon ña káki yó sa'a ña kándéé iní yo Cristo Jesús. ¹⁶Chî mií vá Ndios ni datóon ñaxintóni dao ta, dá ni taa ra ndidaá to'on tándaa noo tuti ií ná. Ta to'on yó'o kían va'an dána'aan noó ñayuu, va'an kuió né'an na, va'an ná chikani ndaaan ná, va'an dakuá'anoan na, dá ná kee na ña ndaa, ¹⁷dá xinkuei ñayuu Ndios kakuu na tátoto'on k'i'o kóni Ndios, dá katí'a na kee na ndidaá ña va'a.

**Ndi'i inon dána'on to'on Ndios
noo ñayuu**

4 ¹Ta noo Ndios xí'ín noo sato'o yo Jesucristo, na keyikō sa'a na ndéi takí xí'ín sa'a na nī xī'í tá nandíó koo tuku na ñayuu yó'o dándáki na, ta noo na yó'o sa'ándái choon nooñ ña ²koo inon dána'on to'on Ndios. Ta daá kuití koo nduuon dána'on ña nani nónó o kō nónó. Dáxino inon ñayuu, ta dānānón na, ta ka'an ni'ínón noo ná xí'ín ña kueé ió inon, ta dána'on noo ná to'on ndaa kándisa yó. ³Chī vei kuū o kándia ká ñayuu kueídó'o na ña ndaa dána'a yo, chī sa'a ña katoó na kueídó'o na dao ká to'on, sa'a ñoó ndukú ná kua'a tá to'ón dána'a noo ná, tá'an rā dána'a ña nata'an ini mií ná kueídó'o na. ⁴Ta kedó'ó ná mií ná noo ña ndaa dána'a yo, dá natiin va'a na cuento to'ón. ⁵Tído yo'ó, kaño'o tá'í inon, ndeé koo inon tá ndó'ón tādó'ó, ndi'i inon dána'on to'on va'a ña ká'an sa'a Jesús, ta dáxinkoo va'ón xí'ín choon nī nī'on noo Ndios.

⁶Dión koo inon keeón, dá chī sa ió va yu'u ña kuui sa'a Ndios, chī sa nī kuyati va hora ña kīan kuui dānkooi ñayuu yó'o. ⁷Sa nī kechóoin noo Ndios xí'ín ndidaá ndeéí. Nī kankono va'i, ta nī xinkooi nda noo nī chiná'a Ndios, ta nī sa iin ndaai xí'ín ña ndaa kándisa yó. ⁸Ta viti sa ió nduu va iin corona natiin yu'u, tá'an ña nī'í na kúú na ndaa, ña kīan kī'o na kúú sato'o yo noo yú'u tá ná kasandaá kuū daá, chī kúú ná iin na keyikō ndaa. Ta o dúú noo iin tó'ón yu'u kī'o naan, chī kī'o ta'ani naan noo ndidaá ká na ndátí kī kasaa na.

**Yó'o xíka Pablo iin ña manī noo
Timoteo**

⁹Yachī koo inon kiión kande'ón yu'u. ¹⁰Dá chī nī dānkoo ndava'a va Demas yu'u, chī katoó nda'o ra ña ió ñayuu yó'o, sa'a ñoó nī kee ra kua'an rā ñoo Tesalónica. Ta Crescente nī ki'in kua'an chí kuendá Galacia di'a, ta Tito nī ki'in kua'an chí kuendá Dalmacia. ¹¹Sava'a iin tó'ón Lucas vá kúú na nī kando ió xí'ín yu'u. Sa'a ñoó nakuaka Marcos kandakón kisón, dá chī xinnó'í xī noo chóon. ¹²Ta Tíquico nī tanda'í kosaá ñoo Éfeso. ¹³Tá vasón, dá kane'ón kotóí, tá'an ña nī dānkooi ñoo Troas noo kúú ve'e Carpo, ta kane'e ta'ánón libroí, ta o sa nándodóon kane'ón libro ñīí kisón.

¹⁴Alejandro, tá kéchóon xí'ín kaa, kua'a nda'o ña'a kini nī kee ra xí'ín yu'u. Tído sato'o yo Jesús ná chiya'i ra sa'a iin rá iin ña kini nī kee ra xí'ín. ¹⁵Sa'a ñoó kandaan mióón noo rá, chī xini u'u nda'o ra to'on va'a dána'a yo.

¹⁶Tá nī chindeéí mií noo tá né'e choon ta'ándá mií noo, kō iin ta'on ní sá iin xí'ín yu'u. Ndidaá vá rá nī dānkoo mií ñaá. Tído ná dá'a ni taó kuendá Ndios ña nī kee ra. ¹⁷Tído nī sa iin va mií sato'o yo Jesús xí'ín yu'u, ta nī xī'o na ndeéí, sa'a ñoó nī kandeéí nī daná'i to'on va'a, dá nī seídó'o ndidaá na kō kúú na Israel sa'a Jesús. Ta dión nī kuū, dá nī kākī yu'u, dá kō ní xī'ii yú'u ndika'a. ¹⁸Ta chindeé vá sato'o yo Jesús yu'u noo ndidaá ña kini kóni ñayuu kee na xí'ín, dá kandaka na yu'u nda kuū ná kasandaái noo ió na dándáki na. Ta daá kuití ná

natiin na ndidaá tá'an ñaño'ó. Díón ná koo.

**Xí'ín ndisá'án yó'o dándí'i Pablo ña
ká'an na xí'ín Timoteo**

19Ká'on ndisá'án xí'ín Prisca
xí'ín Aquila, xí'ín na ve'e
Onesíforo. **20**Ni kando va Erasto
ño Corinto, ta ni dankoo yu'u
Trófimo ñoo Mileto, chi kú'u va

ra. **21**Ta koo inon kison tá ko ñá'a
kasá'á yo vixi. Ta ká'an Eubulo
ndisá'án xí'ón, xí'ín Pudente, xí'ín
Lino, xí'ín Claudia viti xí'ín dao
ka na kúu kuendá Jesús ndéi
yó'o.

22Ná kuiin Jesucristo, na kúu
sato'o yo, xí'ón. Ná koo ña maní
xí'o na xí'ín iin rá iin ndo'ó. Díón ná
koo.

To'on yó'o kían nì taa San Pablo nì sa'an noo Tito

Ká'an Pablo ndisá'án xí'ín Tito

1 ¹Yu'u kúú Pablo, nà kéchóon noo Ndios, ta kúú iin apóstol, nà né'e to'on Jesucristo, dá ná kasandaá ñayuu nì kaxi Ndios kandeé ká'ano iní nà Jesús, ta kasandaá ta'ani na kana'á ná to'on ndaa sa'a mií ná, dá ná kandeé ná kee na tát'on kị'o kóni Ndios, ²ta ná koo tandeé iní nà ña iin kuu koni nà kataki chíchí ná. Ta mií vá Ndios nì xị'o to'on na ña koo dión ndá rá kọ ñá'a kasá'á ñayuu yó'o, ta kọ ká'an to'ón ta'on na. ³Dá tá nì kasandaá kuu nì chikaá ini mií Ndios, dá nì na'a nà to'on ndaa sa'a mií ná. Ta nì ta'anda choon noo ña dána'ị ñá noo ñayuu nì kee mií Ndios, nà dákaki ñáá.

⁴Ta ká'an yu'u ndisá'án xí'ín yo'ó, Tito. Ta mií nà ndaa kuiti kúúon tát'on de'i sá'a ña kándéé inon Jesús. Mií tatá yo Ndios xí'ín sato'lo yo Jesucristo, nà dákaki ñáá, ná kee ña manị xí'ín yo'ó, ta ná ku'u ini nà sá'on, ta ná kị'o na ña koo vạ'a inon.

Di'a kánian kee tẹ sá'ano xí'ín rẹ ká'án kane'e choon noo nà kúú kuendá Jesús

⁵Nì dạnkoo yu'u yo'ó yúku iin ini taño'o naní Creta, dá ndeyikon

choon noo nà kúú kuendá Jesús xaan, dá kị'ón choon noo rẹ sá'ano, dá ná kandita ra noo nà kúú kuendá Jesús ndéi iin rá iin ñoo xaan tát'on kị'o nì sa'ándái choon noo. ⁶Tído ná kakuu ra iin tẹa kéndísá'ano noo ñayuu, ta ná kakuu ra yí iin tó'ón ñá'a, ta de'e ra ná kakuu ta kándisa Jesús. Ná dá'a nì ka'an ñayuu ña kúú xí takuáchí kini, o takuáchí kọ ñaño'ó.

⁷Dá chị mií nà kánian kéndísá'ano iin rẹ ndáka nà kúú kuendá Jesús, chị noo mií Ndios nì natiin ra choon yó'o. Kọ kánian kakuu ra rẹ ndéé to'on, nì rẹ yachị káryí, nì rẹ kátoó ko'o, nì rẹ kátoó tandó'ó, nì rẹ kée sa'a di'ón maña. ⁸Di'a kánian kakuu ra iin tẹa natiin vạ'a ñayuu ve'e ra, iin rẹ kátoó kée ña vạ'a, iin tẹa ñó'o ndi'i ini, iin rẹ kẹnda, iin rẹ káa vii noo Ndios, iin rẹ kándéé chituu mií noo ña kini. ⁹Ta kánian kuiin toon ra xí'ín to'on ndaa tát'on kị'o nì dakuá'a ra, dá ná katị'a ra ka'an ni'ini ra tát'on dándáki ña ndaa sa'a Ndios, dá ná katị'a ra kadi rẹ yú'u nà kátoó dátúú ñáá.

¹⁰Dá chị ndéi kuá'á nda'o tẹa ndéé to'on, ta kátoó rẹ dána'a rẹ to'on kọ chón, ta kóni rẹ dándá'í rẹ nà kúú kuendá Jesús. Ta rẹ kée cháá kẹ dión kúú rẹ ká'an ña kánian ta'anda

ñĩ rạ kúu kuendá Jesús. ¹¹Ta miñan kánian kadi yọ yú'u rá, dá chĩ xíonoo ra nádaká rá ñaxintóni ñayuu iin rá iin ve'e xí'ín ña kọ kánian dána'a rạ, chĩ kée ra sa'a dỉ'ón mañá. ¹²Ta iin de'e ñoo mií vá Creta xañ nị taa sa'a ña kée taa ñoo rạ, chĩ dỉ'a kua'an ña nị taa ra: “Daá tạ tọ'ón nda'o kúu rạ ñoo Creta, ta kúu rá tạ nde'é, ta kúu rá tạ dusa, ta kítị nda'o kúu rá.” ¹³Ta ndaa va ká'an rạ, xiní yu'u. Sa'a ñoó koo inon dánani va'a chááon rạ kée dión xañ, dá ná kandita ndaa rạ xí'ín ña ndaa kándisa yó, ¹⁴dá kịan ná dá'a kạ ni kekuendá rạ cuento tọ'ón nị kava'a dao tạ Judío, ta ná o kékuendá kạ rạ choon sa'ándá taa nị kexoo noó ña ndaa sa'a Ndios. ¹⁵Ndidaá vá ña'a kúu ña'a vii noó nạ kómí iin nío vii. Tído noó nạ kómí iin nío yakó xí'ín nạ kọ xịin kándisa Jesús, ndidaá vá ña'a kúu ña'a yakó noó ná, dá chĩ ndino'o ña kini nákani ini nạ, ta yakó nda'o ñaxintóni ná. ¹⁶Kaá rạ ña ná'a rá Ndios, tído xí'ín ña kée ra ná'a rạ mií rá ña kúu rá tạ tọ'ón, dá chĩ kúu rá tạ tịkínị, ta kúu rá taa ndeé tọ'on, ta ni lú'u ña va'a kọ kándéé rá kée ra.

Ta koo inon dána'on tátọ'on káa rá ió ña ndaa kándisa yó

2 ¹Tído yo'ó, kua'an yo'ó ndi'i inon dána'on tátọ'on káa rá ió ña ndaa kándisa yó. ²Koo inon dána'on noó tạ sava'a ña ná kaño'o ini rạ noó ña'a kée ra, ta ná koo ndísá'ano ini rạ, ta ná kendísá'ano ra, ná kuita ndaa rạ xí'ín ña ndaa kándisa yó, ná ku'u ini rạ sa'a dao kạ ñayuu, ta kueé ni ná koo ini rạ.

³Dión ta'ani ná koo ini nạ ñá'a sava'a, ná koo ndísá'ano ini nạ. Ná dá'a ni kanoo na kava'a na ña tọ'ón, ta ná dá'a ni kakuu na nạ kátoó ko'o. Ndino'o ña va'a ná koo ini nạ dána'a nạ ⁴noó nạ ñá'a kuálí, dá ná katị'a na konị nạ yíí ná xí'ín de'e kuálí nạ, ⁵dá ná kaño'o ini nạ noó ña kée na, dá ná kakuu na iin nạ ñá'a kéndísá'ano, dá ná katị'a na kandaa va'a na ve'e na, dá ná koo va'a ini nạ, dá ná kaño'o toon na tịxi ndá'a yíí ná, dá kịan ná dá'a ni nị'í ñayuu ndí kịán ka'an ndava'a na sa'a tọ'on Ndios.

⁶Ta koo ta'ani inon ka'an ni'ínón noó takuáchí yíí ña kịan ná koo ini xị kaño'o ini xị noó ña kée xi. ⁷Ta chikani miíón ña kịan keva'ón noó ndidaá ña'a kéeón, dá ná katị'a xi keva'a xi. Ta noó dána'on, koo inon dána'a ndaaon, ta dána'on xí'ín ñaño'ó, ⁸ta dána'on xí'ín tọ'on ndaa, dá kịan ná dá'a ni nị'í ñayuu ña ka'an ndava'a na sa'on, dá ná kaka'an noó nạ xiní u'u ñaá sa'a ña kọ nị'í ná ndí kịán ka'an kini na sa'a yọ.

⁹Ta ka'an ni'ínón noó nạ ñó'o tịxi ndá'a iin sato'o ña ná kueídó'o ñaá ná, ta ná ndukú ná ña nata'an ini rạ. Ná dá'a ni ndane'e yú'u ná noó rá, ¹⁰ta ná dá'a ni koo kue'é noó ndá'a ná. Di'a ná kenda nạ ndidaá choon tá'andạ noó ná, dá kịan xí'ín ña kée na, ná chindaya'i ñayuu ña ndaa sa'a Ndios, nạ dákaki ñaá.

¹¹Dá chĩ nị na'a túu Ndios ña manị nị kee na xí'ín ñayuu, dá ni'í ndidaá ná ndi kee na kạki na. ¹²Ta ña manị yó'o kástọ'on xí'ín yó ña kánian dánkoo yó ndidaá ña kini xí'ín ña kátoó nạ kúu kuendá ñayuu

yó'o kee na. Ta kásto'on ta'anian xí'ín yó ña kánian kaño'o iniño nõg ña kée yó, ta kandeí ndísá'ano yó, ta kandeí yó kee yó ña kóni Ndios. ¹³Ki'o dión ná kee yó nani ndéi yó ndátí yó tãdeé ini ndato kua'an, chi ndátí yó ndato náye'e nõg nandió koo Jesucristo, na kúu Ndios ká'ano, na dákaki ñaá, kasaa na. ¹⁴Chi ni nakí'o na míí ná ni xí'i na sa'a yó, dá ni kuu ni taó xóo na yó tixi ndá'a ndidaá ña kini. Ta ni nduvii ná yó, dá ni nduu yó ñayuu míí ná, dá ná ndí'i ini yó kee yó ña va'a. ¹⁵Dión koo inon dána'on nõg na kúu kuendá Jesús, ta ka'an ni'ínón nõg ná. Ta xí'ín choon né'ón koo inon dánanón na koo vá'a kée, ta ni iin tó'ón ñayuu o sa kónó kenóo na yó'o.

Ni dandóo Ndios kuachi yó sa'a ña kándéé ini yó Jesús

3 ¹Dándusaa inon na kúu kuendá Jesús ña kánian koo ñaño'ó ná nõg ta né'e choon xí'ín ra dándáki ñaá. Ná kueídó'o ñaá ná, ta daá kuití ná kandeí nduu na kee na ña va'a. ²Ta ná dá'a ni koo ini na ka'an u'u na sa'a ni iin ñayuu, ta ná dá'a ni katoó na tãdó'ó. Di'a va'a ná koo ini na, ta nda'í ná koo ini na xí'ín ndidaá ñayuu. ³Dá chi tá sa na'á sa kuu yó ñayuu ndeé to'on, xí'ín ñayuu do'ó, ta sa xionoo ndava'a yó, ta sa ño'o yó tixi ndá'a ndidaá ña kini sa katoó míí yó xí'ín ña kini sa koni ñíi yó. Ta ni sa kuu yó ñayuu xíxi ini, xí'ín ñayuu u'u ini. Sa ndukú yó ña kían koni u'u ñaá ñayuu, ta sa xini u'u tá'an yó xí'ín dao ka na. ⁴Tído iin kuu ni na'a Ndios, na dákaki ñaá, ña va'a

ini na, ta ni na'a na ña kú'u ini na sa'a yó, ⁵dá ni dákaki ñaá ná. Tído koo ní dákaki na yó sa'a ña ni kee yó ña va'a. Di'a ni dákaki na yó chi ni ku'u ini na sa'a yó. Chi ni dandóo na kuachi yó, dá ni nakaki sa'a yó, ta Espíritu ií míí ná kúu na ni ndee sa'a ñaá, ⁶chi ni dakútí Ndios nío yó xí'ín Espíritu ií míí ná sa'a ña ni kee Jesucristo, na dákaki ñaá. ⁷Dión ni kee na, sa'a ño'o ni kandoo vii yó nõg Ndios sa'a ña maní ni kee míí ná sa'a yó, dá ná kuu natiin yó nõg tatá yó Ndios ña kataki chíchí yó, chi ña yó'o kúu tãdeé iní ió nõg yó.

⁸Ndino'o ña ndaa kían ká'in xí'ón, sa'a ño'o xíkai nõgon ña ndundééon dána'on ña, dá ná ndí'i ini na kándisa Ndios kee na ña va'a, chi ña va'a nda'o kían, ta chindeéan ñayuu tá ná kee na ña. ⁹Ta ná dá'a ni ndató'ón xí'ín ñayuu sa'a to'on koo chóon, ta o sa ndátó'ón xí'ín ná sa'a ndá tixi ni kii iin rá iin na sá'ano. Ta ná dá'a ni chidáo tá'ón xí'ín ná xí'ín to'on, ta o sa dándichí tá'ón xí'ín ná sa'a ley Moisés, dá chi koo ndáya'i ña kee yó dión, ta o chindeé tá'an vaan yó.

¹⁰Tá nákaa iin ra sa'ándá tá'an ñayuu nõg nátaka ndo xa'an, dá kían dánanón ra iin ta'ándá, uu ta'ándá. Tá koo seídó'o ra ña ká'on, dá kían taó rá ná ko'on ra, ¹¹ta kana'ón ña ni kana xoo va ra nõg ña ndaa, ta sa'a kuachi kée vá rá ni kedaá xí'ín rá, sa'a ño'o ni ndo'o ra dión.

Di'a kánian kee míí Tito, kaá Pablo

¹²Tá ni tãda'í Artemas o Tíquico kosaq ra nõg nákaaon xa'an, dá kían koo inon saan ni'on yu'u ndá ñoo

Nicópolis, dá chī nī chīkaã inīī ñā ñoó
 kooi yoq̃ vīxi. ¹³Ta koo inon
 chindeéon Zenas, tá'an rā ná'á ley,
 xí'ín Apolos, ta kī'ón ñā'a xínñó'ó rá
 noó ko'on rā dána'a rā, dá kíān ni iin
 ñā'a ná o kámani noq̃ rá. ¹⁴Ta dána'on
 noó nā kúú kuendá yo ñā nakī'o na
 mīí ná kee na ñā vā'a, ta ná chindeé ná
 nā kámani ñā'a noq̃, dá ná kakuu na
 iin nā kéchóon vā'a noq̃ Ndios.

**Xí'ín ndisá'án yó'o dándí'i Pablo ñā
 ká'an nā xí'ín Tito**

¹⁵Ndidaá vá nā ndéi xí'ín yu'u
 yó'o ká'an ndisá'án xí'ón. Ta ka'an
 yo'ó ndisá'án xí'ín nā kándísa dáó
 xí'ín yó ndéi xa'an, tá'an nā kú'u ini
 sá'á ndu'u.

Ná koo ñā manī xí'o Ndios xí'ín
 iin rá iin ndó. Díon ná koo.

To'on yó'o kían nì taa San Pablo nì sa'an noo Filemón

Ká'an Pablo ndisá'án xí'ín Filemón

¹Yu'u kúu Pablo, ta nákaajì ve'e kaa sa'a ña dána'ì to'on Jesucristo. Ta yu'u xí'ín ñani yò Timoteo ká'an ndu ndisá'án xí'ín míí ní, ñani manì Filemón, chì míí ní kúu ña kéchóon dáó xí'ín ndu'u, ²ta ká'an ta'ani ndu ndisá'án xí'ín kì'o manì yò nanì Apia, xí'ín ñani yò Arquipo, ña chindee tá'an xí'ín yó sa'a to'on Jesús, ta ká'an ta'ani ndu ndisá'án xí'ín ña kúu kuendá Jesús náta ka ve'e ní. ³Ta míí tatá yò Ndios xí'ín sato'o yò Jesucristo ná kee ña manì xí'ín ndo'ó, ta ná kì'o na ña koo va'a ini ndo.

Kándéé ká'ano iní Filemón Jesús, ta kú'u ini ña sa'a dao kà ñayuu

⁴Ta náki'oi ndiv'e noo Ndios, chì daá kuití ndíko'on inií míí ní noo ká'ín xí'ín ná, ⁵dá chì kándaajì inií ña kónjì ní sato'o yò Jesús, ta kándéé ká'ano iní ña ní, ta kú'u ta'ani ini ní sa'a ndidaá ñayuu Ndios. ⁶Ta sa'a ña iin nì nduu ní xí'ín ndu'u sa'a ña kándéé iní ní Jesús, sa'a ñoó xíka ndu noo Ndios ña kandaajì ini ní sa'a ndidaá ña va'a ió noo ní sa'a ña kúu ní kuendá Cristo Jesús. ⁷Kádijì nda'o inií, ta nì ndundeé cháa kà inií tá nì kandaajì inií ña kú'u nda'o ini ní sa'a

dao kà ña kúu kuendá Jesús. Dá chì sa'a míí ní, ñani míí, nì naní'ì ini cháa kà ñayuu Ndios tandeé iní.

Yó'o xíka Pablo iin ña manì noo Filemón

⁸Ta sa'a ña dión kían, sa'a ñoó va'ará ió choon nì xì'o míí Cristo noó ña ka'andajì choon noo ní tát'o'on kánian kee ní, ⁹tído di'a xíkaajì ña manì noo ní sa'a ña kú'u ini sa'a sátá'an yó. Ta yu'u kúu Pablo, ña ká'an xí'ín ní, ta kúu iin ña sa'va'a, ta nákaajì yu'u ve'e kaa sa'a ña dána'ì sa'a to'on Jesucristo. ¹⁰Xíkaajì ña manì noo ní sa'a Onésimo, chì kúu rá tát'o'on iin de'e nì nì'ì noo nákaajì ve'e kaa yó'o sa'a ña kándéé iní ra Jesús. ¹¹Chì di'a iin ta kò choon nì sa kuu ra noo ní tá sata, tído viti kían kúu rá iin ta ió choon noo míí ní xí'ín noo yú'u.

¹²Ta ko'ín chinda'í ra nasaajì ra noo ní, tído kónjì ña natiin va'a ní ra, chì tát'o'on ndó'i xí'ín nímaí, kì'o dión ndó'i xí'ín rá. ¹³Kónjì ña koo ra yó'o xí'ín, dá chindee rá yu'u kuiin ra to'on noo míí ní, chì nákaajì ve'e kaa yó'o sa'a ña dána'ì to'on va'a Jesús. ¹⁴Tído o kée ta'on yu'u dión, chì kò ña'a ta'on nachina'í míí ní. Kò kónjì kendúsajì xí'ín ní kee ní ña manì yó'o, chì kónjì ña ná kakuuan tát'o'on kì'o kónjì míí ní.

15Dá chî ndá ndi kuu nî sonó Ndios ña nî kuxoo ra cháá tiempo noo ní, dá viti kían nandió koo ra kosaá ra koo chíchí rá xí'ín ní. **16**Ta viti natiin va'a ní ra, chî kúú rá iin ta ndáya'i cháá ka o duú iin ra nákaa tixi ndá'a ní, chî viti kúú rá iin ñani manî yó. Kúú rá iin ta ndáya'i noo yú'u, tído ndáya'i cháá ka ra noo mií ní sa'á ña koni kuáchí tuku ra noo ní, xí'ín sa'á ña nî nduu ra iin ñani ní sa'á ña kúú rá kuendá sato'o yó Jesús.

17Sa'á ñoó, tá miían ndaa nákonî ní ña né'e tá'an va'a ní xí'ín yu'u, dá kían natiin va'a ní ra, ta kee ní kuendá ña mií yu'u kúú rá. **18**Tá ndá ña'a nî ya'a ra nî kee ra xí'ín ní, o tá táí ra noo ní, dá kían nachí'i nían kuendá yu'u. **19**Yu'u kúú Pablo, ta xí'ín ndá'a miíí táai to'on yó'o kosaáan noo ní. Yu'u chiya'i noo ní, va'ará di'a kuu kaaj xí'ín ní ña táí ní sa'a mií ní noo. **20**Sa'á ñoó, ñani miíí, ió tandeé iníí xí'ín ní ña kee ní ña manî yó'o sa'á ña kúú yó kuendá

sato'o yó Jesús, ta kî'o ta'ani ní tandeé iníí sa'á ña kúúó ñani kuendá Jesús.

21Ta nî taai tuti yó'o kosaá noo ní, chî kándéé ká'ano iníí ña kueídó'o ní yu'u. Ta sa ná'á váí ña va'a cháá ka kee ní noo ña ká'ín xí'ín ní. **22**Ta kónî ta'anîí ña kenduu ndo noo kooi, dá chî kándéé iníí ña xínkoo ña xíka ndo noo Ndios, dá kî'o na ña saaj noo ndéi ndó xaan.

Ká'an ta'ani dao ka na kúú kuendá Jesús ndisá'an xí'ín Filemón

23Ta ká'an ñani yó Epafra ndisá'an xí'ín ní. Na yó'o kúú na nákaa nduú xí'ín yu'u ve'e ka sa'á ña dána'a na sa'a Cristo Jesús. **24**Ta ká'an ta'ani Marcos, xí'ín Aristarco, xí'ín Demas, xí'ín Lucas ndisá'an xí'ín ní. Na yó'o ta'ani kúú na chindeé tá'an xí'ín yu'u noo choon Ndios. **25**Ná koo ña manî xí'o sato'o yó Jesucristo xí'ín iin rá iin ndó. Dión ná koo.

To'on yó'o kían kua'an noó na Israel

kúú kuendá Jesús

Ká'an Ndios xí'ín yó xí'ín yú'ú de'e na

1 ¹Kua'á nda'o ta'ándá nì sà ká'an Ndios xí'ín nà sá'ano ve'e yó tá sata, ta noó kua'á nda'o ña'a nì sà kechóon na profeta nà sà kastò'on na xí'ín ñayuu ñoó. ²Tído tein kuú noó ndi'i yó'o kéchóon na de'e mií ná, dá ka'an nà xí'ín yó, ta de'e na kúú nà nì natiin ña kakuu na sato'o noó ndidaá ña'a, ta xí'ín ndá'a de'e na nì kava'a na ndidaá ña ió ñayúú yó'o xí'ín ña ió induú. ³Ta nà yó'o kúú nà ná'a tátò'on kì'o ndato káa mií Ndios, dá chì tátò'on kì'o kúú mií Ndios, kì'o dión ta'ani kúú de'e na, iin nóó kúú vá ná. Ta mií ná kúú nà xító ndidaá tá'an ña'a xí'ín choon kómí to'on na. Tá nì ndi'i nì dandóo na kuachi yó, dá nì nakoo na xoo kuá'a Ndios noó ñikó ió nà dándáki na. ⁴Ta ndáya'i cháá kà nà noó ndidaá ángel ndéi induú, ta nì natiin na iin kuú ndáya'i cháá kà o duú ángel ñoó.

Ndáya'i cháá kà Jesús o duú ángel

⁵Dá chì kò ní ka'an Ndios di'a xí'ín nì iin tó'on ángel:

Yo'ó kúú de'e yu'ú, ta viti ná'ì ña kúúí tatóon.

Ta nì kò ní ka'an nà di'a sa'a nì iin ángel:

Yu'ú kakuu tatá xì, ta mií xí kakuu de'e yu'ú.

⁶Ta nì ka'an ta'ani Ndios di'a tá kua'an nà tanda'á ná iin tó'on dinì de'e na kii na ñayúú yó'o:

Ná kandaño'o ndidaá ángel de'i.

⁷Miían nda'a di'a kaá Ndios ká'an nà sa'a ángel:

Yu'ú kúú nà kée ángel kéchóon noó ña kakuu na tátò'on tachi, xí'ín ño'ó ita.

⁸Tído di'a kaá nà sa'a de'e mií ná: Yo'ó kúú Ndios, ta nì iin kuú tã'ón o ndí'i noó dándáki yo'ó.

Ta kényiko nda'a yo'ó noó dándákón.

⁹Chì ndíko yo'ó iin íchì nda'a, ta káñó'ó yo'ó ndidaá ña kini kua'an.

Sa'a ñoó nì kaxi Ndios yo'ó, nà kúú Ndios miíón, ta nì xì'o cháá kà nà ña dii iní nooñ o duú dao kà nà xínkuáchí dáo xí'ón.

¹⁰Ta kaá ta'ani na di'a:

Yo'ó, nà kúú sato'o noó ndidaá ña'a, nda mii sa'a nì kava'ón noñño'ó yó'o, ta xí'ín ndá'a miíón nì kava'a induú.

¹¹Ta ná kasandaá iin kuú, ta naá ndí'i vaan,

tído yo'ó, daá koo kuifí vá yo'ó.
Ndidaá tá'an va ña'a káa kuyatá
iin kuu táto'on kị'o kúyatá
dá'on.

12 Ta táto'on kị'o nátuú ñayuu
dá'on ndíxi na,
kị'o dión natuú yo'ó ndidaá ña'a
káa, ta ná nadamón ña.
Tído yo'ó, ọ nádaon ta'an voón,
daá koo kuifí vóón.

13 Ta kọ ní ka'an Ndios di'a xí'ín ni
iin tó'ón ángel:

Kakọ yo'ó xoo kuá'ị nda ná
nataán ndí'ị yu'ụ ẹ xíní u'ụ
ñaá ịxi sà'on.

14 Kánian kana'á ndó ña choon kómí
ángel kían ña koni kuáchí ná noo
Ndios, ta chinda'á ñaá ná chindeé
ná ndidaá na nị'í ña kàki na.

Iin ña'a ndáya'ị nda'o kían ña nị kii
Jesús dákàki ñaá

2 ¹Sa'á ñoó miían ndúsa kánian
kandikọ toon yó to'on ndaą nị
seídó'o yó, dá chị tá kọó, dá kían
oon ni ví kankuei xoo yó noón.
²Chị miían ndaą ió choon noo ndá'a
ley nị xị'o ángel noo Moisés, ta ndi
ndáa mií vá ñayuu nị ya'a noón, ta
ndi ndáa mií ná kọ ní xíin kueídó'o
choon sa'ándáan, dá nị ndo'o nío ná
sà'á kuachi nị kee na. ³Ta, ịndi koo
ví kàki yó noó ña xídọ ini Ndios tá
ná ọ taó kuendá yọ to'on ndáya'ị
cháá kà, ña kían ká'an sa'a ndi koo
kàki yó? Chị dinño'ó mií na kúú
sato'o yọ nị xị'o kuendá sà'á to'on
yó'o, nị ndi'ị, dá nị kásto'on ta'ani
taọ nị sà xionoo xí'ín ná to'on yó'o
xí'ín yó. ⁴Ta mií Ndios nị xị'o ta'ani
kuendá sà'á to'on ndato yó'o xí'ín
ndá'a taọ nị sà xionoo xí'ín Jesús,
dá chị nị xị'o na ña kían nị kandeé

rá nị kee ra ña'a ndato xí'ín ndidaá
kà ña'a ná'ano noó ñayuu, ta nị xị'o
na ña nị natiin iin rá iin taọ yó'o
choon nị xị'o Espíritu ịi táto'on kị'o
kóni mií ná.

Jesús kúú na xí'o ña kàki yó

⁵Dá chị kọ ní xị'o Ndios choon
noo ndá'a ángel ña kían dándáki na
ñayuu sàá vẹi chí kọ, ña kían ká'ín
sa'a xí'ín ndó. ⁶Dá chị di'a kua'an
ña nị taa iin taọ noo tuti ịi Ndios:

ịNdí kían kúú taọ ndéi ñayuu
yó'o ña ñó'o ini ní sa'a rá, tatá
Ndios?

Ta, ịndí kían kúú rá ña ndí'ị téi
ini ní sa'a rá?

⁷ Ta nị ndee ní ra sà kuu ra iin ra
ló'o cháá noo ángel,
ta nị xị'o ní choon ká'ano noo
rá, ta nị xị'o ní ñaño'ó noo rá,
ta nị chikani ní ra ña dándáki ra
ndidaá ña'a nị kava'a ní,

⁸ ta nị nataán ní ndidaá tá'an ña'a
tịi sa'a rá.

Chị sa'á ña nị nataán Ndios ndidaá
ña'a tịi sa'a rá, sa'á ñoó kọ ní
kándọ ni iin tó'án, ndidaá ña ñó'o
tịi sa'a rá, tído kándáa ini yọ ña ọ
duú ndidaá ña'a dándáki ra viti.

⁹Tído viti kándáa ini yọ ña ió iin na
nị ndeló'o cháá mií noo ángel, ta na
yó'o kúú Jesús, ta nị natiin na
choon ká'ano, ta nị natiin ta'ani na
ndidaá tá'an ñaño'ó sa'á ña nị xị'ị
na sa'a yọ. Dá chị sa'á ña kóni
Ndios kee na ña manị xí'ín yó, sa'á
ñoó nị xị'ị Jesús sa'a yọ.

¹⁰Ta mií Ndios kúú na nị kava'a
ndidaá ña'a ñó'o ñayuu yó'o, ta
noón kúú na xító ñaá, ta kóni na
nakuaka na ñayuu mií ná noo
ndato náye'e ndaa noo ió na. Sa'á

ñoo iin ña va'a ni sa kian ña ni daxinkoo va'a na Jesús xí'ín ña ni ndo'o na, chi mií ná kúu na dákaki ñaá. ¹¹Dá chi mií Jesús, na ni ndevii yó, xí'ín yóó, na ni nduvii, iin tó'ón vá kúu tatá yo, sa'á ñoo ko xíka'an ta'on noo Jesús ká'an na ña kúu yó ñani na. ¹²Dá chi di'a kaá tuti iñ Ndios:

Ki'o yu'u kuendá sa'a mií ní noo ñanií xí'ín ki'oi,
ta tein ndidaá ñayuu kuendá ní keká'ano yu'u mií ní.

¹³Ta kaá ta'anian:

Kandee ká'ano iní Ndios.

Ta kaá ta'anian:

Yó'o iin xí'ín ndidaá tá'an de'e ni xi'o Ndios noo.

¹⁴Ta de'e ni kava'a xí'ín koño xí'ín ni kúu de'e ni xi'o Ndios noo ná, sa'á ñoo ni nduu ta'ani mií Jesús koño xí'ín ni, dá ni kuu ni xi'i na. Ta ki'o dión ni kandee ná ni dítá ná choon noo ndá'a ña u'u, sa'á ñoo koó ka choon noo ndá'an ka'áníán ñayuu. ¹⁵Dión, dá ni kandee ná ni taó xoo na yó noo ña yu'oo kuu yo, dá chi nda rá ni kaki yó ni kasá'á dándáki ñaá. ¹⁶Dá chi mií nda kuiti ko ní kii Jesús chindee ná ni iin ángel, sava'a na kúu na ve'e Abraham ni kii na ni chindee ná. ¹⁷Sa'á ñoo mií ndusa ni nduu na táto'on ki'o kúu ñani na, dá ni xinkoo na kúu ná duti kúu noó, iin duti ká'ano ini, iin duti iin nda noo Ndios, dá ni kuu ni doko ná mií ná, dá ni'í ñayuu na ña ku'u ká'ano ini Ndios sa'á kuachi na. ¹⁸Ni ndo'o naní nio ná tá ni ka'án ña u'u dátuu ñaáán, sa'á ñoo kuu va chindee ná yó tá kexíxi ña u'u xí'ín yó.

Ndáyá'i cháá ka Jesús o duú Moisés

3 ¹Viti, ñani, ndo'o na kúu ñayuu Ndios, ndo'o na ni nakana Ndios kandeí induú, koo ini ndo kande'e va'a ndó Cristo Jesús, na né'e to'on mií Ndios noo yo, ta kúu ná duti kúu noó noó ña kándisa iin rá iin yó. ²Ta ni daxinkoo ndi'i na choon ni xi'o Ndios noo ná, táto'on ki'o ni daxinkoo ndi'i Moisés choon ni ni'í ná koni kuáchí ná noó na kúu ve'e Ndios. ³Ta kánian natiin Jesús ñaño'ó ká'ano cháá ka o duú Moisés, dá chi ta kava'a ve'e kánian natiin cháá ka ñaño'ó o duú ve'e ni kava'a ra. ⁴Dá chi ió yoo kava'a iin rá iin ve'e, dá ndítaan, tído na ni kava'a ndidaá tá'an ña'a kúu Ndios. ⁵Mií nda kuiti ni sa iin nda Moisés noo Ndios tá ni sa xinkuáchí ná noó na ve'e Ndios, ta xí'ín ña ni kee na ni na'a na táto'on ki'o káa rá ió ña ka'an Ndios chí noo. ⁶Tído Cristo kúu mií de'e Ndios, na kánian dándáki ve'e na. Ta ve'e na kúu yóó tá ná kandita toon yó xí'ín ña kándee iní yo ná nda noo ndi'i kuií, ta ná kadii iní xí'ín tandee iní kómí yó.

Xí'o Ndios noó na ñoo na ña nání'i ndee ná

⁷Chi di'a kaá Espíritu iñ Ndios:

Tá ná kuedó'o ndó noo ká'an Ndios kuu víti,

⁸dá kían o sa kédó'ó ndó mií ndó táto'on ni kee na sá'ano ñoo ndo tá ni data'an na Ndios, chi ni xito iní ná Ndios noó ni xionoo na yukú ichí ñoo.

⁹Ta ñoo ni data'an na yu'u, ta ni xito iní ná yu'u,

va'ará uꝝ diko toon kuia nꝝ xini
na ndidaá tá'an ña ndato nꝝ
kee yu'u xí'ín ná.

10 Sa'á ñoó ko ní náta'an inij nꝝ
xinij ñayuu ñoó,
dá nꝝ kaaí xí'ín mííí: “Daá kuití
vá kéxoo xíká nꝝ ná ñoó ña
kóni yu'u,
chꝝ ko kóni na kaño'o na íchi
yu'u.”

11 Ta sa'á ña nꝝ xido inij nꝝ kee na,
sa'á ñoó nꝝ chꝝkaa inij ña ni iin
kuꝝ ta'ón o koní na ndu'u na
noó kꝝoi ña nani'í ndée ná,
kaá Ndios.

12 Sa'á ñoó kandaa ndo míí ndó,
ñani, dá kꝝan ni iin tó'ón ndó ná o
kákómí iin nꝝ kini, iin nꝝ káxí, ña
kꝝan kedaá xí'ín ndó, dá kexoo xíká
ndó noo Ndios takí. 13 Di'a koo ini
ndo ka'an ni'ini ndó noo iin rá iin
ndó iin rá iin kuꝝ kuꝝ. Dá chꝝ ká'an
to'on ñoó ña kánian kee ndó dión
kuꝝ víti, dá kꝝan ná dá'a ni kusaá
ini ndo koni ndo to'on Ndios kee ña
dándá'í ñaá kuachi. 14 Dá chꝝ ió
ta'ani kuendá yo xí'ín Jesucristo tá
ná ndiko toon yó tandeé iní nꝝ
natiin yó nda míí sa'a. 15 Dá chꝝ di'a
kaá to'on Ndios:

Tá ná kueídó'o ndó noo ká'an
Ndios kuꝝ víti,
dá kꝝan o sa kédó'o ndó míí ndó
tátoto'on nꝝ kee na sá'ano ñoo
ndo tá nꝝ datá'an na Ndios.

16 ¿Ndá yoo nꝝ sa kuu na nꝝ seídó'o
noó nꝝ ka'an Ndios, ta vatꝝ xꝝan daá
nꝝ datá'an ñaá ná? ¿Á ko ná'á ta'on
ndó ña noón kúú ndidaá na nꝝ
kankuei tꝝxi nda'á na ñoo Egipto nꝝ
kee Moisés? 17 Ta, ¿ndá yoo nꝝ
karyíí Ndios xí'ín ndin uꝝ diko kuia
noo kúú yukú íchí ñoó? ¿Á ko ná'á

ta'on ndó ña noón kúú na nꝝ ya'a nꝝ
kee kuachi, ta nꝝ kuei na nꝝ xí'í na
yukú íchí ñoó? 18 Ta, ¿ndá yoo nꝝ
chꝝkaa ini Ndios o náchi'í na noo
nani'í ndée ná? ¿Á ko ná'á ta'on
ndó ña noón kúú na ko ní xín
kueídó'o ñaá? 19 Sa'á ñoó kánda
inio ña ko ní kúú ta'on ndu'u na
noo nani'í ndée ná sa'á ña ko ní
kándisa ndaa na Ndios.

4 1 Sa'á ñoó ná kandaa yo míí yó,
viti ín ij Ndios xí'ín to'on nꝝ
xí'o na ña kꝝan kꝝo na ña ndu'u yó
noo nani'í ndée yo, dá chꝝ oon ni ví
túú dao ndo'ó, ta o koní ndo ndu'u
ndó ñoó. 2 Dá chꝝ tátoto'on kꝝo nꝝ
natiin yó to'on va'a ña ká'an sa'a
Jesús nꝝ kee Ndios, kꝝo dión ta'ani
nꝝ seídó'o ñayuu ñoó to'on Ndios tá
sata. Tído nꝝ naá óon va ña nꝝ
seídó'o na ña, dá chꝝ ko ní kándeé
iní na Ndios. 3 Tído yóó kúú na
kándisa ña nꝝ ka'an Ndios, sa'á ñoó
koni yo ndu'u yó nani'í ndée yo noo
ió na. Tído di'a nꝝ kaa na xí'ín na ko
ní kándisa ñaá tá sata ñoó:

Ta sa'á ña nꝝ xido inij nꝝ kee na,
sa'á ñoó nꝝ chꝝkaa inij ña ni iin
kuꝝ ta'ón o koní na ndu'u na
noo kꝝoi ña nani'í ndée ná.

Dión nꝝ kaa na, va'ará sa nꝝ daxíno
ndi'í na ña nꝝ kava'a na nda míí sa'a
ñayúú yó'o. 4 Dá chꝝ di'a kaá ta'ani
tuti ij Ndios sa'á kuꝝ úsa:

Kuꝝ úsa nꝝ nani'í ndée Ndios
noo ndidaá choon nꝝ kee na.

5 Ta kaá ta'ani tuti ij Ndios di'a:

O koní ta'on na ndu'u na noo
kꝝoi ña nani'í ndée ná.

6 Sa'á ñoó kánda inio ña kómani
ndu'u dao ñayuu noo nani'í ndée
ná, ta ko ní ndu'u na nꝝ natiin to'on
yó'o míí noó sa'á ña ko ní seídó'o

na choon nī sa'anda Ndios. ⁷Sa'á ñoó ká'an tuti iī ña nī saki Ndios iin ka kuu, ta kuu ñóó kúu kuu viti. Chī tá nī ya'a kua'á nda'o tiempo, dá nī taa David ña nī ka'an Ndios sa'a kuu yó'o:

Tá ná kueídó'o ndó noo ká'an

Ndios kuu viti,

dá kīan o sa kédó'ó ndó mií ndó.

⁸Dá chī tá nī xī'o Josué ña kīan ndu'u na sa'ano ñoo yo noo nani'i ndée ndisa na, dá kīan o ká'an ta'on Ndios sa'a iin ka kuu. ⁹Sa'á ñoó kándaq inio ña kasandaá iin kuu, dá koni ñayuu Ndios ndu'u na noo miíqan ndaq kuiti nani'i ndée ná.

¹⁰Dá chī na ndu'u ñoo, noón kúu na koni nani'i ndée noo ndidaá choon nī kee na, tát'on kī'o nī naní'i ndée mií Ndios tá nī ndi'i nī kava'a na ñayuu yó'o.

¹¹Sa'á ñoó ná cho'on ini yo, dá ná konio ndu'ó noo nani'i ndée yo, ta ná dá'a ni kī'o yó miíá ña kusaá inio tát'on kī'o nī kee na sa'ano ñoo yo, chī kō ní seídó'o na noo nī ka'an Ndios. ¹²Chī to'on takí kúu to'on Ndios, ta to'on ndakí nda'o kían. Ta deen cháá ka sa'ándáan o duú iin espada sa'ándá ndi nduú xoo. Sa'á ñoó tá seídó'o yóan, xínqan nda maá inio, ta sónó ní'inian nío yo xí'in ñaxintóni yo. Ta sónó ní'ini ta'anian tuchi yo, ta kásandaáan nda maá noo ñó'o dandiki lásá yo. Ta nádátuan ndidaá ña nákan inio xí'in ndidaá ña'a ñó'o ini nío yo.

¹³Ta ni iin tó'on ta'on ña'a ió ñayuu yó'o kō ió de'é noo Ndios. Di'a ndidaá tá'an vaan túu noo ná ndé'é ná, ta ndidaá tá'an vaan ndáa vichí noo ná, ta iin kuu nakuja yó nakí'o yó kuendá noo ná.

Jesús kúu mií mií duti kúu noo

¹⁴Ta viti ió iin duti kúu noo noo yo, ta nī kaa na kua'an nó'o ná noo ió Ndios induú, ta na yó'o kúu Jesús, na kúu de'e Ndios. Sa'á ñoó ná kandita toon yó xí'in ña ndaq kándisa yó. ¹⁵Dá chī viti kómí yó iin duti kúu noo kando'o sa'a yo sa'a ña kúu yó ñayuu vitá ini noo kuachi. Chī nī ka'an ta'ani ña u'u dátuu ñaá, dá ya'a na kee na kuachi, tát'on kī'o kéan xí'in yó, tído kō ní ya'a ta'on na kee na ni iin kuachi. ¹⁶Sa'á ñoó ná natuu yati yó xí'in tandeé ini noo ió Ndios dándaki na, chī nda ñoo xí'o na ña maní noo yo, dá ni'i yo ña ku'u ini na sa'a yo, ta ni'i ta'ani yó ndée ña kīan chindeé ñaá noo iin rá iin tandó'ó vey noo yo.

5 ¹Dá chī iin rá iin duti kúu noo nī ndukú Ndios tein ñayuu mií ná, dá kuiin ra ka'an ni'ini ra sa'á ñayuu ñoo ra noo Ndios, dá dokō rá ña'a, ta dákei ra kítí noo Ndios sa'á kuachi ndidaá na ñoo ra. ²Ta xí'o ndeé iní ra sa'á na kō kándaq ini ndí kīan va'a kánian kee na, xí'in na xíonoo ndava'a kée kuachi, chī kúu ta'ani ra iin ta vitá ini noo kuachi.

³Ta sa'á ña vitá ini ra, sa'á ñoó kánian dokō rá kítí noo Ndios sa'á kuachi mií rá, xí'in sa'á kuachi ñayuu ñoo ra. ⁴Ta kō iin ta'on kuu kaxi mií choon yó'o, dá chī savá'a na nī kana mií Ndios kúu na kuu kakomí choon yó'o, tát'on nī ndo'o Aarón.

⁵Ta ni Cristo kō ní kaxi mií ña natiin na ñaño'ó ña kakuu na duti kúu noo. Ndios vá nī xī'o choon yó'o noo ná, dá chī di'a nī kaa na xí'in ná:

Yo'ó kúú de'e yu'u, ta viti ná'i
ñā kúúí tatóon.

6Ta kaá ta'ani na iin ka xíán noo
tuti i:

Daá kuití kakuu yo'ó duti,
tátō'on nī sa kuu Melquisedec.

7Tá nī sa kuu Cristo iin taa ñayuu
yó'o, dá nī xiká nā ñā manī noo
Ndios, ta nda'í nī saki na xí'ín ndutá
noo ná noo Ndios, nā kándéé dītá
ñāá noo ñā kuu nā. Ta nī seídó'o
Ndios ndidaá ñā nī xiká nā sa'á ñā
nī seídó'o ñāá ná xí'ín ñā nda'í ió
ini nā. 8Ta va'ará kúú ná de'e Ndios,
tído tein ñā nī ndo'o nío ná nī katī'a
na nī seídó'o na ñā kóni Ndios. 9Ta
sa'á ñā nī daxínkoo ndi'i na choon
nī kii na, sa'á ñōó nī kasandaá nā
kúú ná nā dákaki chíchí ñāá, chí
dákaki na ndi ndáa míí ñayuu
seídó'o ñāá. 10Ta míí Ndios nī
chikani ñāá kakuu na duti kúú noo
tátō'on nī sa kuu Melquisedec duti
tá sa na'á.

**Ná dá'a nī dánkoo yó ñā kándéé iní
yó Jesús**

11Ío kuá'a nda'o ñā'a nakani yu'u
xí'ín ndó sa'á ñā yó'o, tído kuáchi
nda'o nakanii ñā, dá kandaá ini ndo,
dá chí oon nda'o ini ndo. 12Sa di'a
kánian kakuu ndó nā dána'a noo
dao ka nā, dá chí sa na'á nda'o
dakuá'a ndó sa'á ñā yó'o. Tído di'a
xínñó'ó ndó ñā dána'a tuku na noo
ndo ñā nī dakuá'a ndó nda míí sa'a
sa'á to'on Ndios. Sa'á ñōó kúú ndó
tátō'on takuálí leé, chí xínñó'ó iī vá
ndó lechí, chí o kúú keí ndó ñā'a
kaxí, ñā kúú ñā ndichí cháá ka sa'a
Ndios. 13Ta ndidaá nā xí'i sav'a
lechí ñōó, noón kúú nā kō kátóni ini
ndí kían va'a, ta ndí kían kō vá'a,

chí kúú ná tátō'on takuálí noo ñā'a
Ndios. 14Tído nā sa nī chíchi, noón
kúú nā seí ñā kaxí, ta sa'á ñā nī
sa'ano na xí'ín ñā ndaa, sa'á ñōó sa
tī'a na kandaá ini nā ndí kían va'a,
ta ndí kían kō vá'a.

6 1Ná dá'a nī katuu yó xí'ín
sav'a ñā nī kandaá ini yó sa'á
to'on ndaa Cristo, chí ñā yó'o kúú
ñā sa nī katī'a yó nda míí sa'a. Va'a
cháá ka ná ndi'i ini yó kō'on yó chí
noo xí'ín to'on na, ta kō kánian
nandíó kuéi tuku yó dakuá'a yó sa'á
ñā kánian nandikó iní yó sa'á ñā
kini kée yó, o sa'á ñā kánian kandéé
iní yó Ndios. 2Ta kō kánian dakuá'a
tuku yó sa'a ndi kee yó kodo ndutá
yó, xí'ín sa'á ñā chínóo yó ndá'a yó
dini nā dakuá'a xí'á, xí'ín sa'a ndi
koo nataki nā nī xí'i, xí'ín sa'á ñā
míían ndaa keyíko Ndios sa'a
ndidaá ñayuu noo ndi'i. 3Ta kí'o
dióon kee yó tá kóni míí Ndios.

4Dá chí ndi ndáa nā sa nī datóon
Ndios ñaxintóni, ta sa nī xirndodó
ná ñā ndato vei noo Ndios, ta sa ió
ta'ani kuendá nā xí'ín Espíritu iī
Ndios, 5ta sa nī xirndodó ná to'on
va'a Ndios, ta sa nī xirndodó ta'ani
na tátō'on kí'o dándáki Ndios ñayuu
saá vei chí noo, 6tído tá ná dánkoo
na ñā ndaa yó'o, dá kían ni iin tó'on
ka ñā'a o kúú kee yó xí'ín ná, dá
nandíó kuéi na nandikó iní nā sa'á
kuáchi nā, dá chí kían tátō'on ndéi
tuku na chírkaa na Cristo, nā kúú
de'e Ndios, ndíka cruz, ta xí'o na ñā
kedíki ndaa ñāá ñayuu. 7Chí kían
tátō'on ñō'ó xítí, ñā xí'i va'an takuií
tá koon dai. Ta dao ñō'ó xítí, kuá'a
nda'o ñā'a xí'oan noo nā nī xiti ñāá,
ta ió nda'o chooan noo ná. Sa'á ñōó
ndato ka ví kémáni ñāá Ndios.

8Tído ño'ó xítí, tá'an ña xí'o ndino'o ta'íón xí'ín ión títí, ño'ó kúú ñó'o kó choon, ta ño'ó kúú ñó'o ndéi ndáti tai chi'an kee Ndios, ta ndátian kei ña iin kuu.

9Tído va'ará ndátó'ón ndú sa'a ndidaá ña yó'o, na maní mií, tído ná'a káxí vá ndú ña va'a cháa ka ndo'o ndo'ó, ta kee ndó ña va'a táto'on kánian kee ñayuu ni dakáki Ndios. 10Chí kúú ná iin Ndios ndaa, sa'a ño'ó o nándodó ta'on na sa'a choon ni kee ndó noo ná, ni sa'a ña kú'u ini ndo sa'a dao ka ñayuu, chí ni chindee ndó ñayuu mií ná, ta ndéi i ndo chindee ñaa ndó nda viti. 11Tído kóni ndu'u ña ná kandita toon i iin rá iin ndó xí'ín ndidaá ña va'a kée ndó nda noo ndi'i kuií, dá kían kanda ini ndo ña miían ndaa natiin ndó tandeé ini kómí ndó noo Ndios. 12Chí kó kóni ndu ña kandeí dúsá oon ndó. Di'a koo ini ndo kee ndó táto'on kí'o kée ñayuu, tá'an na kándéé ká'ano ini Ndios, ta ndáti kueé ñaa ná, chí sa'a ña kée na dión, sa'a ño'ó natiin na ña ni kaa Ndios kí'o na noo ná.

13Dá chí tá ni xí'o Ndios to'on na noo Abraham ña kían kemáni ñaa ná, dá ni náchina'a ná mií ná, dá chí kóo ka iin ka yo ká'ano cháa ka o duú mií ná, 14ta ni kaa na: “Miían ndaa kuiti kemáni nda'o yu'u yo'ó, ta ndekua'a nda'o yu'u tata yo'ó.”

15Ta sa'a ña ni sa ndati kueé Abraham, sa'a ño'ó ni kasandaá na ni natiin na ña ni kaa Ndios kí'o na noo ná. 16Dá chí miían ndaa kuiti náchina'a ñayuu ndéi ñayuu yó'o iin yoo ká'ano cháa ka o duú mií ná, dá kendaá na noo ká'an na. Ta kí'o dión ndadí ña ni tiin tá'an na sa'a.

17Ta kóni Ndios ña kana'a na ni natiin to'on ni xí'o na ña o nándikó ta'on ini na kee na ña ni ka'an na, sa'a ño'ó ni náchina'a ná mií ná.

18Ta ni iin tó'ón ñayuu o kúu ta'on nadaon noo uu ña'a ni kee Ndios, chí ni xí'o na to'on na noo yo, ta ni náchina'a ná mií ná, ta o kúu ta'on ka'an to'ón Ndios. Sa'a ño'ó ió iin tandeé ini ká'ano noo yóo, na ñó'o tixi ndá'a Ndios, chí kándéé ini yo ña ni'i yo ña ni kaa na kí'o na noo yo. 19Ta tandeé ini yó'o kían tiin toon ní yo noo Ndios táto'on kí'o tiin toon kaa vee iin barco, dá sá tuu ra ini taño'o. Ta mií tandeé ini yó'o ndáka yo kua'an yo nda sata dá'on ndadí ini ve'e ño'o noo ió Ndios, 20noo ni ku'u mií Jesús ni sonó ná íchi noo yo, chí iin ni kando na kúu duti kúu noo táto'on ni sa kuu Melquisedec duti tá sa na'a.

Kí'o di'a ni kechóon ta duti sa naní Melquisedec

7 1Ta Melquisedec yó'o ni sa kuu rey ñoo naní Salem, ta sa kuu ra duti noo Ndios, na ió induú. Ta kaá tuti i Ndios ña iin kuu ni sa'an ra ni natiin ra Abraham íchi nda noo kondii na noo ni sa'an na ni naá na xí'ín dao rey, ta ñoo ni kemáni ñaa Melquisedec xí'ín to'on ni ka'an ra. 2Ta noo mií rá ni xí'o Abraham uxí ña'a noo iin iin ciento ña ni xio ndaa na noo ni sa'an na ni naá ná xí'ín rey ñoo. Ta kuu Melquisedec ñoo kóni kaá “rey kendaá”. Ta mií rá ni sa kuu rey ñoo Salem, ta to'on yó'o kóni kaa “rey náchindei va'a ñayuu”. 3Kó iin ná'a sa'a tatá ra, ni sa'a naná ra, ta ni kó iin ná'a ndá

yoo ni sá kuu na sá'ano ve'e ra, ta ni kō ín ná'á ndá oon ni kaki ra, ta ni kō ín ná'á ndá oon ni xi'i rā. Ta ni sá kuu ra táto'on k'i'o kúú de'e Ndios, chi iin ni kando ra kúú rá duti.

⁴Taó kuendá mií ndó ña ká'ano nda'o choon ni sá ne'e Melquisedec, sa'á ñoó ni sa'an Abraham, na kúú tatá ñoo yō, ni xi'o na uxí ña'a noo iin iin ciento ña'a noo Melquisedec, ña ni kandeé ná ni xio ndaa na ndá'a dao ka rey tukú ñoo. ⁵Ta miían ndaa ni kaxi Ndios taa tein na ve'e Leví ña kakuu ra duti, ña kakomí rá choon ña ki'in ya'i ra uxí ña'a noo iin iin ciento ña'a ní'i na ñoo rā noo choon kée na, táto'on k'i'o sa'ándá ley Ndios choon. Sa'á ñoó kándaq inio ña kánian ki'in ya'i ra noo ñani rā, va'ará iin tó'on dáá kúú tatá rā, chi na ve'e Abraham kúú ndi ndi'i ra. ⁶Ta va'ará kō ní kii Melquisedec tein na ve'e Leví, tído ni natiin ra uxí ña'a noo iin iin ciento ña ió noo Abraham, ta ni kemáni ta'ani ra Abraham xí'ín to'on va'a ni ka'an rā. Ta Abraham kúú na kánian natiin ña va'a ni kaa Ndios k'i'o na noo ná. ⁷Ta ná'á yó ña na ló'o kúú na nátiin to'on va'a kée na ndáy'a'i cháá ka. ⁸Ta kándaq ta'ani inio ña xí'i tē ve'e Leví, tá'an rā kí'in ya'i uxí ña'a noo iin iin ciento ña'a ió noó na ñoo rā, tído ká'an to'on Ndios sa'a Melquisedec ña takí ií vá rá. ⁹Ta sa'á ña ni chiya'i Abraham uxí ña'a noo iin iin ciento ña'a ñoo noo Melquisedec, sa'á ñoó kuu kaa yō ña nda Leví xí'ín tē ve'e ra ni chiya'i ta'ani, va'ará mií rá kí'in ya'i noó na ñoo rā. ¹⁰Dá chi ñó'o ií vá na ve'e Leví

kúú ná ni ini Abraham tá ni ñaki'in tá'an na xí'ín Melquisedec íchi ñoo.

¹¹Tá kuu koo vii ñayuu noo Ndios sa'a choon kée tē duti kuendá Leví, dá kían, ¿ndiva'a ni chikani Ndios iin ka duti? Ta va'ará mií na ve'e Leví ni natiin ley Ndios, tído duti ni nāchikani Ndios tiempo viti kúú ná táto'on ni sá kuu Melquisedec, ta kō ní taó ta'on ñaá ná tein na ve'e Aarón. ¹²Ta sa'á ña ni ndakoo iin duti saá, sa'á ñoó miían ndúsa kánian nadaon ta'ani ley, chi sá diin va kée duti saá yó'o. ¹³Tá'an duti ká'an ndu sa'a, kō ní kii na tein na ve'e Leví, chi ni kii na tein na ve'e iin ka ñayuu, ta ni iin ta'on na ve'e yó'o kō ní sá kuu duti Ndios. ¹⁴Dá chi ná'á yó ña ni kii na kúú sato'o yō tein na ve'e Judá, ta ni iin tó'on na ve'e Judá kō ní chikani Moisés ña kakuu na duti.

¹⁵Ta kándaq inio ña dión kían, dá chi ni ndakoo iin duti saá, ta kúú ná táto'on ni sá kuu Melquisedec.

¹⁶Chi kō kúú ná duti sa'a ley, chi kaá ley ña sav'a na ve'e Leví kuu kakuu duti. Di'a kúú ná duti sa'á ña ió choon noo ndá'a ná ña kataki kuií na. ¹⁷Dá chi di'a kaá tuti ií Ndios sa'a ná:

Daá kuití kakuu yo'ó duti,
táto'on ni sá kuu Melquisedec.

¹⁸Sa'á ñoó ni chituu Ndios ley yatá, chi kō ní kándeéan dāxinkooan choon ni sá ne'an, chi kō ndakí ta'an vaan, ¹⁹chi kō ní kándeé ta'on ley ña dānkoo viián ni iin tó'on ñayuu noo Ndios. Tído viti ni ni'i yō iin tandeé iní va'a cháá ka, dá kuu kuyati cháá ka yō noo Ndios.

²⁰Ta dión ni kuu, dá chi ni china'a Ndios mií ná ña dión koo. ²¹Tído kō

ní kée ta'on Ndios dión tá nì chikata na ta dutì, ta kúú kuendá Leví. Tído miíṣan ndaṣ nì chína'á ná mií ná tá nì chikani na iin dutì sáá, dá chī di'a kaá tuti iì ná:

Nì chína'á Ndios mií ná, ta o nándikó ta'on iní nà noó to'on nì ka'an nà:

“Daá kuití kakuu yo'ó dutì, táto'on kì'o nì sà kuu Melquisedec.”

22Ta Jesús kúú nà nì kandoo sa'a yo noo Ndios, sa'á ñoó nì kandoo Ndios kee na ña va'a cháá kà xí'ín yó o duú ley nì xì'o na noo Moisés.

23Ta kuá'á nda'o nì sà kuu dao kà dutì ñoó, dá chī tá nì xì'i iin ra, dá nì nakuiin iin kà rā. **24**Tído Jesús kúú nà nì kandoo kakuu kuí dutì, sa'á ñoó kò xínñó'ó kà nakuiin iin kà dutì noo ná. **25**Sa'á ñoó ndá hora kúú mií vá kuu dákaki na ñayuu, na nónó natuu yati noo Ndios sa'á ña kándéé iní ñaá ná, dá chī daá takí kuí nà ió nà seí nda'í nà sa'a yo noo Ndios.

26Ta iin dutì kúú noó kée dión kúú nà xínñó'ó yó, chī kúú ná iin nà vii, iin nà koó kuachi, iin nà koó yáko, iin nà kò xíonoo íchī nà kée kuachi, iin nà nì chikoo dikó cháá kà Ndios nda induú. **27**Ta kò xínñó'ó ta'on na kee na táto'on kì'o kée ta dutì kúú noó, chī iin rá iin kuu kuu dóko rá kítì noo Ndios sa'á kuachi mií rá, ndi'i, dá dóko rá kítì sa'á kuachi nà ñoo rā. Tído Jesús, iin tó'ón vá ta'ándá nì dokò ná mií ná nì xì'i nà sa'a yó, ta daá kuití vá ndáya'i ña. **28**Ta ley Moisés chikataan taa, tá'an rā vitá ini noó kuachi, kakuu ra dutì kúú noó. Tído tá nì ndi'i nì xì'o Ndios ley yó'o, dá

nì nàchína'á ná mií ná ña chikani na de'e mií ná ña daá kuití vá kakuu na dutì kúú noó, chī nì daxínkoo ndi'i na choon Ndios.

Sa'a Jesús nì kandoo Ndios kee na iin ña saá xí'ín yó

8 ¹Ta viti, to'on ndáya'i cháá kà kóni yu'u ka'in xí'ín ndó kían kana'á ndó ña kì'o dión kée dutì kúú noó iin noo yo, ta nì nakoo na xoo kuá'a Ndios, nà kúú rey ió dándáki nda induú. ²Ta kéchóon na noó iì cháá kà ini ve'e ño'o ndisa iin induú, ña kían nì kava'a mií sato'o yo Ndios, ta kò kían ña nì kava'a ndá'a taa. ³Chī ndidaa tá'an ta dutì kúú noó nì'i choon ña dokò rá ña'a noo Ndios, ta chíñó'o rā kítì noo ná. Ta sa'á ña kúú Jesús dutì iin noo yo, sa'á ñoó kánian dokò ta'ani na ña'a noo Ndios. ⁴Tá nì kandoo na ñayuu yó'o, dá kían o kakuu ta'on na dutì, dá chī sà ndéi va dutì dóko rá ña'a noo Ndios táto'on kì'o sa'ándá ley Moisés choon. ⁵Chī choon kée dutì yó'o kúú táto'on konda'i óon va ña kúú induú. Dá chī tá kua'an Moisés kava'a na ve'e ño'o, dá nì kaa Ndios xí'ín ná: “Miíṣan koo inon kava'ón ve'e ño'o yu'u táto'on kì'o káa rá ió ve'e ño'o, ña kían nì daná'i nooon dinj yúky ñoó.” ⁶Tído choon va'a cháá kà kée Jesús viti o duú dao kà dutì ñoó, dá chī sa'á ña nì ka'an nà sa'a yó noo Ndios, sa'á ñoó nì kandoo Ndios ña kee na iin ña'a va'a cháá kà xí'ín yó, chī nì xì'o na to'on na ña kì'o na ña va'a cháá kà noo yo. ⁷Dá chī tá ní kándéé ley Moisés ña koo vii yo noo Ndios, dá kían kò xínñó'ó kà Ndios kandoo na kee na iin ña'a saá xí'ín yó. ⁸Ta sa'á

ñā kō náta'an ini Ndios ñā kée ley
ñoo, sa'á ñoo di'a nī kaa nā xí'ín nā
ñoō yō:

Veī iin kuū, kaá sato'o yō Ndios,
ñā kīan kandōi keeī ñā saá xí'ín
nā ñoo Israel, xí'ín nā kúú
kuendá Judá.

⁹ Ta o kándōo kaj xí'ín ná tátō'on
nī kandōi xí'ín nā yatá ve'e
na

tá nī taóí nā xí'ín ndá'í ñoo
Egipto.

Chī kō ní sá ndita ndaa nā xí'ín
ñā nī kandōi xí'ín ná,
sa'á ñoo nī dayáa ndá'í nā, kaá
sato'o yō Ndios.

¹⁰ Ta viti kīan di'a ko'ín kandōi
xí'ín nā ñoo Israel
ñā keeī iin ñā saá xí'ín ná tá ná
kasandaá kuū nī chīkaa iniī,
kaá sato'o yō Ndios:

Ta ndā maá ini ñaxintónī ná
ko'ín chikaaj leyī,
ta ndā maá ini nío ná ko'ín taai
ñā,

Ta yu'ū kakuu Ndios noō ná, ta
mií ná kakuu nā ñooī.

¹¹ Ta ni iin tó'ón ta'on na o kánian
dána'a noō nā ndéi yati xí'ín
ná,

ni noō ñani mií ná, ta kaa nā:
“Nandukú ndó sato'o yō Ndios”,
dá chī ndidaá tá'an va na kana'á
ñā yu'ū kúú Ndios,
ndā nā kuāl cháá ka xí'ín ndā
nā sá'ano cháá ka.

¹² Ta ko'ín kī'o ká'ano iniī sa'á
kuachi na, ta ni iin kuū tã'ón
o ndíko'on iniī sa'án,
xí'ín sa'á iin rá iin ñā kini nī sa
kee na.

Dión kaá tuti iī Ndios. ¹³ Sa'á ñoo tá
kaá Ndios ñā kandōo na kee na iin

ñā saá xí'ín nā ñoo yō, dá kīan ñā nī
kandōo na kee na mií noō nī kuyatá
vään, ta ndidaá ñā'a kuyatá,
ndátian naá vään.

9 ¹ Ta viti, ñā nī kandōo Ndios
kee na xí'ín nā sá'ano ve'e yó tá
satá sa'ándāan choon tátō'on kī'o
kánian kandaño'o yó nā, ta
sa'ándāan choon tátō'on kī'o kánian
koo ve'e ño'o nā noño'o yó'o. ² Ta
di'a káa ve'e ño'o nā: ini ve'e mií
noō kúú noō iī cháá, ta ñoo iin iin
candilero, ta iin iin mesa noō
kándodó pan dóko rá noō Ndios.
³ Ta satá dá'on kúú uū tákaa ñoo
kúú mií noō iī cháá ka. ⁴ Ta ñoo iin
iin ñā'a nī kavā'a xí'ín oro noō
chínó'o nā dusa támi sá'an, ta ñoo
ta'ani iin iin satō nī nakuchi ndino'o
oro, ta yiróón dándáki ñā nī kandōo
Ndios kee na ñā vā'a xí'ín nā ñoo
yō. Ta ñoo nákaa iin kidi oro noō
ño'o maná, ñā nī xī'o Ndios nī seí
nā ñoo yō, ta ñoo ta'ani nákaa vara
Aarón, kirá nī nana nóma kuí, ta
ño'o ta'ani yuū dá'ándá noō tándaa
choon nī sa'anda Ndios. ⁵ Ta satá
satō ñoo ndíta uū querubín oro ió
ndixi, ta ñoo dándáki ñā nákaa
Ndios ñoo, ta xí'ín ndixián dáda'i ñā
satá satō ñoo, noō só'ono ndaa rá
niī kítī noō Ndios, dá ku'ū ká'ano
ini nā sa'á kuachi nā ñoo yō. Tído
kō nónói ka'ín cháá ka sa'á ñā yó'o
xí'ín ndó.

⁶ Dá tá nī xīno ndidaá ñā yó'o
tátō'on kánian kooan, dá nī kasá'á
tóo tóo koku'u ta dutī ve'e mií noō
ñoó, dá kechóon ra inīan tátō'on
kī'o sa'ándá ley choon. ⁷ Tído ve'e
kúú uū, noō kúú noō iī cháá ka ñoo,
savā'a iin tó'ón dinī mií vá ta dutī
kúú noō kuu ku'ū ini ve'e ñoo iin

tó'ón kuꝯ noꝯ kuíḡ. Ta ɔ kúu ta'on ku'u ra tá kɔ né'e ra niꝯ kua'an ra, dá chɪ niꝯ ñoó dókɔ rá noꝯ Ndios sa'á kuachi míí rá xí'ín sa'á kuachi ni kenaá na ñoo ra. ⁸Ta ña yó'o xí'o Espiritu iꝯ Ndios ña kándaḡ inio ña ɔ kúu ta'on ku'u yó nda noꝯ iꝯ cháá ka xían nani íin iꝯ vá ve'e míí noꝯ ñoó. ⁹Ta ndidaá ña yó'o xí'o ña kándaḡ ini yó ndi ndó'o ñayuu tiempo viti, dá chɪ va'ará dókɔ ta dutɪ ña'a noꝯ Ndios, ta va'ará chíñó'o ra kíti noꝯ ná, tído kɔ kándɔo vii ta'on ñaxintóni ñayuu xí'o ña'a ñoó, chɪ kútúu iꝯ vá ini na. ¹⁰Dá chɪ sava'a ña'a ká'an ley yó'o sa'a kían ndi ndáa ña'a kuu keí ñayuu, xí'ín ña ko'o na, xí'ín sa'a ndi kee na nduvii ná ñíí ná noꝯ Ndios, ta dión ni sa kían nda ni kasandaá kuꝯ ni ndesaá Ndios ndidaá ña'a.

¹¹Chɪ sa ni kixi Cristo, ta míí ná kúu dutɪ kúu noꝯ, ta noꝯ ndá'a míí ná ió ndidaá tá'an ña va'a ni kándɔo Ndios kí'o na noꝯ yó. Ta míí ná nákaḡ xínkuáchí ini ve'e ño'o ndáya'i cháá ka, iin ve'e ño'o va'a cháá ka, tá'an ña kɔ ní káva'a xí'ín ndá'a taḡ, dá chɪ ɔ duú ña'a ió ñayuu yó'o kían. ¹²Ta kɔ ní ku'u Cristo dokɔ ná niꝯ kíti, ni kɔ ní ku'u na dokɔ ná niꝯ chikerró noꝯ Ndios ini ve'e ño'o na. Di'a niꝯ míí vá ná né'e na ni ku'u na ni dokɔ ná noꝯ Ndios noꝯ kúu noꝯ iꝯ cháá ka, ta iin tó'ón dáá vá ta'ándá ni kee na dión, ta daá kuití vá ndáya'i ña. Ta kí'o dión ni kee na, ta kúu iin íchɪ ni kándɔo vii yó noꝯ Ndios. ¹³Chɪ niꝯ toro, xí'ín niꝯ chivato, xí'ín yaa chikerró, kirí ni chíñó'o ta dutɪ noꝯ Ndios, kúu ña ni so'ono ni'ini ra ñíí

ñayuu ni ya'a ni kee kuachi, dá nduvii ñíí ná noꝯ Ndios. ¹⁴Tído kándɔo vii cháá ka yó ni kee niꝯ Cristo, chɪ xí'ín ndée Espiritu, na ió kuíí, ni dokɔ ná míí ná noꝯ Ndios, ta ni iin kuachi kɔ ní sá komí ná. Sa'á ñoó niꝯ míí ná kándée nduvii ñaxintóni yó noꝯ Ndios, dá ná ɔ kée ka yó ña kini kua'an dánaa ñaá, dá koni yó kee yó ña kóni Ndios takí.

¹⁵Sa'á ñoó ni kandeé ná ni ka'an na sa'a yó noꝯ Ndios, ta kúu ni kándɔo Ndios kee na iin ña saá xí'ín yó. Dá chɪ sa'á ña ni xí'í Jesús sa'a yó, sa'á ñoó ni chíya'i na sa'á kuachi ni kee yó kaá ley ni xí'o Ndios. Dión, dá koni ndidaá na ni kana Ndios natiin na ña va'a ni kaa Ndios kí'o na, ta ña va'a yó'o kúu ña kataki chíchí ná. ¹⁶Dá chɪ tá ni kándɔo iin taḡ kí'o ra ña'a kómí rá noꝯ dao ka ñayuu tá ni xí'í ra, dá kían tá ni xí'í ra, dá kuu natiin na ña'a kómí rá. ¹⁷Dá chɪ kuu natiin na ña ni kándɔo ra kí'o ra noꝯ ná sa'á ña ni xí'í ra. Tído xían nani takí ra, ɔ kúu ta'on natiin na ña. ¹⁸Tá kua'an Ndios kándɔo na kee na ña va'a xí'ín na ñoo yó tá sata, dá ni kee iꝯ náan xí'ín niꝯ. ¹⁹Sa'á ñoó tá ni ndi'i ni ka'i Moisés ndidaá choon sa'ándá ley noꝯ na sá'ano ñoo yó, dá ni kí'in na niꝯ chikerró, xí'ín niꝯ kíti, xí'ín takuíí, xí'ín kachɪ kua'á niꝯ, xí'ín ndá'a yuku hisopo, dá ni so'ono ndaa na niꝯ ñoó xí'ín yuku yó'o satá yuu noꝯ káa ley, xí'ín sata ndidaá ñayuu ñoó. ²⁰Dá kaá Moisés xí'ín ná: “Niꝯ yó'o dáxinkɔo ña ni kándɔo Ndios kee na xí'ín ndo'ó, ña ká'an sa'a choon ni sa'anda na noꝯ yó.” ²¹Ta ni so'ono ndaa ta'ani na niꝯ yó'o ve'e ño'o ñoó, xí'ín sata

ndidaá nda'á choon kúchóon na inian. **22**Ta kaá ley ña xí'ín nij kuá'a nda'o ña'a kandoo vii noo Ndios. Chì tá ná o kuíta nij, dá kían o kúu ta'on ku'u ká'ano ini Ndios sa'a kuachi kée ñayuu.

Ni ndoo kuachi yó noo Ndios sa'a ña ni xi'o Jesús mií ná ni xi'i na sa'a yo

23Dá chì miían ndúsa dión ni kee na tá sata, dá ni kandoo vii ndidaá ña'a ñoó. Ta ña ni kee na tá sata ñoó kúu konda'i ña ndaa ió induú. Ta ña ndaa ió induú kían xínñó'ó nij ndáya'i cháa ka o dūú nij kítì. **24**Dá chì kò ní ku'u ta'on Cristo ini ve'e ño'o ni kava'a ndá'a taa ñayuu yó'o, dá chì sava'a konda'i óon va ve'e ño'o iin induú kúu ve'e ño'o ni kava'a ndá'a taa noñó'o yó'o. Di'a ni ku'u na mií mií noo ió Ndios induú ni dokò ná nij mií ná sa'a iin rá iin yó. **25**Ta kò ní nándiò koo tóo tóo ta'on na dokò ná nij ná sa'a yo tát'on kì'o kée ta dutì kúu noó noñó'o yó'o, chì roón kúu ra kú'u tá noo kuía noó iì cháa ka dóko rá nij kítì. **26**Dá chì tá dión kánian kee Jesús, dá kían nda mií sa'a ñayuu kánian ndo'o tóo tóo níó ná sa'a yo. Tído kò tǎ'ón dión kían, dá chì tein kuu noo ndi'i yó'o iin tó'ón dinì vá ta'ándá ni kii na ni dokò ná mií ná ni xi'i na sa'a iin rá iin yó, dá ndoo kuachi yó noo Ndios, ta daá kuití vá ndáya'i ña ni kee na. **27**Ni chikaa ini Ndios ña kían kuu ndidaá ñayuu iin tó'ón ta'ándá, dá keyíko sa'a ná. **28**Dión ta'ani ni ndo'o Cristo. Iin tó'ón daá vá ta'ándá ni dokò ná mií ná ni xi'i na sa'a iin rá iin yó, dá ni dandóo na kuachi kuá'a nda'o ñayuu noo Ndios. Ndi'i daá, na'a

noo ná ta'ándá kúu uu ñayuu yó'o. Ta o kíi ka na dítá ná kuachi yó, ndaá kasaa na dákaki na na ndátì ñaá.

10 ¹Dá chì ley ni taa Moisés kían sava'a konda'i óon ña va'a kì'o Ndios noo yo, chì kò kúu ta'an vaan mií mií ña va'a ko'ón na kì'o na noo yo. Sa'a ñoó va'ará tá noo kuía tá noo kuía dóko ta dutì ña'a xí'ín kítì noo Ndios sa'a kuachi ñayuu vei ñoó, o kúu ta'on kandoo vii ná noo Ndios. **2**Dá chì tá ná kandeé ña ni dokò ná ñoó dánkoo viián na iin íchì noo Ndios, dá kían kò xínñó'ó ka na ko'ón na dokò ná ña'a noo Ndios, dá chì o kútúu ka ini na sa'a kuachi na. **3**Tído kò tǎ'ón dión kían, dá chì sa'a ña chíñó'o na kítì noo Ndios tá noo kuía tá noo kuía, ñoó kían kedaá xí'ín ná, dá ñó'o ini na ña kómí ná kuachi noo Ndios. **4**Chì kò kandeé ta'on nij chikerró xí'ín nij chivato dándóo rá kuachi ñayuu noo Ndios. **5**Sa'a ñoó, tá ni ku'u Jesús ñayuu yó'o, dá ni kaa na xí'ín Ndios:

Kò kónì ní ña chíñó'o na kítì noo ní, ta kò kónì ní ña dokò ná ña'a noo ní.

Sa'a ñoó ni sa'an ní ni kava'a ní yikí koñoi.

6Chíñó'o na kítì noo ní, ta sata na nij noo ní sa'a kuachi na, tído kò náta'an ini ní xiní ní ña kée na.

7Dá ni kaaj xí'ín ní: “Viti kían vei kee ña kónì mií ní, tatá Ndios, tát'on kì'o ká'an tuti iì mií ní sa'a yú'u.”

8¿Á ni xini ndo'ó? Ña mií noó ni kaa na ká'an di'a: “Kò kónì ní ña chíñó'o

ná kítí noo ní, ta kō kóni ní ña doko ná ña'a noo ní, ta ni kō kóni ní ña kata na ni noo ní sa'a kuachi na, ta kō náta'an ini ní xini ní ña yó'o." Dión kaá na, va'ará k'i'o dión sa'ándá ley choon. ⁹Dá ni kaa ta'ani na: "Viti kían veii keei ña kóni mií ní, tatá Ndios." Sa'a ñoó kándaq inio ña ni sadi Ndios íchì yatá, ta ni chiná'a saá na iin ka íchì noo yo. ¹⁰Ta sa'a ña ni kee Jesús ña kóni Ndios, dá ni kuu ni nduvii yo noo Ndios, chi ni doko ná yikí koño na sa'a iin rá iin yó, ta iin tó'on dáa vá ta'ándá ni kee na dión, ta daá kuití vá ndáya'i ña ni kee na.

¹¹Ta miíqan ndaq kían ña iin rá iin kuu kuu ndíta tã duti xínkuáchí rá ini ve'e ño'o, ta tóo tóo chíño'o rã kítí, ta tóo tóo doko rá ña'a noo Ndios sa'a kuachi na ñoo rã. Tído kō kándéé ta'on ña'a ñoo dándóoan kuachi ñayuu noo Ndios. ¹²Tído Cristo, iin tó'on diní vá ta'ándá ni doko ná mií ná ni xí'i na sa'a kuachi ndidaá ñayuu, ta daá kuití vá ndáya'i ña ni kee na. Ni ndi'i, dá ni nakoo na xoo kuá'a Ndios. ¹³Ta ñoo ió na ndáti na nda ná kasandaá kuu nataán Ndios tã xini u'u ñaá tixi sa'a ná. ¹⁴Iin tó'on dáa vá ta'ándá ni doko Jesús mií ná, ta kúu iin íchì vá ni dankoo ndaq na ñayuu ni nduvii ná noo Ndios. ¹⁵Ta ña yó'o ta'ani xí'o Espíritu ií Ndios ña kándaq ini yo, dá chi dinño'ó ka kaá na di'a:

¹⁶Ki'o di'a kandooi keei xí'ín na ñoo Israel tá ná kasandaá kuu dáa ñóó, kaá sato'o yo Ndios: Chi ini nío ná ko'in chikaqí leyí, ta ini ñaxintóni ná taai ña. ¹⁷Ta kaá ta'ani na di'a: Ko'in ki'o ká'ano ini sa'a kuachi na, ta ni iin kuu ta'on o

ndíko'on ini sa'an, xí'ín sa'a iin rá iin ña kini ni kee na.

¹⁸Ta viti, sa ni xí'o ká'ano ini na sa'a kuachi yo, sa'a ñoó kō xínño'ó ka yo doko yo ña'a noo ná sa'an.

¹⁹Kana'a ndó, ñani mií, ña ió tandéé ini noo yo ku'u yó noo ií cháa ka, noo ió mií Ndios sa'a ni Jesucristo, kirá ni xita sa'a yo. ²⁰Chi ni nono iin íchì saá noo yo, iin íchì takí, dá chi ni nono vá noo tákaa dá'on sadi noo yo ku'u yó noo ií cháa ka sa'a ña ni doko Jesús yikí koño na sa'a yo. ²¹Viti kían kómí yó iin duti ndáya'i cháa ka, na ió dándáki na ve'e Ndios, ²²sa'a ñoó ná natuu yati yó noo Ndios xí'ín iin nío ndaq, ta ná kándéé ká'ano ini yo ña natiin va'a na yó, chi sa'a ña ni nduvii nío yo, sa'a ñoó kō kútúú ka ini yo sa'a kuachi ni kee yó, ta sa ni nduvii na ñí yo xí'ín takuií vii. ²³Sa'a ñoó ná kuíta toon yó xí'ín tandéé ini kómí yó, ta ná dá'a ni nakani kuáchì ini yo, dá chi iin na ndaq nda'o kúu na ni xí'o tandéé ini yó'o noo yo. ²⁴Ta ná ka'i ini yo ndi keeá ka'an ni'ini yó noo iin rá iin yó, dá ná ku'u sáta'an ini yo sa'a yo, ta ná kee yó ña va'a. ²⁵Ta ná dá'a ni koo ini yo dánkoo yó ña nditútí yó kandaño'o yó Ndios tátõ'on k'i'o kée dao ka ñayuu. Di'a ná ka'an ni'ini yó noo iin rá iin yó, ví'í ka ví viti, chi kándaq ini yo ña sa kua'an kuyati kuu nandió koo Jesús kasaa na.

Ná dá'a ni ki'o yó mií yó ña kaño'o tuku yó tixi ndá'a kuachi

²⁶Tído tá ná ki'o yó mií ña kaño'o tuku yó tixi ndá'a kuachi xian nani sa ná'a yó to'on ndaq Ndios, dá kían kō ta'on iin ka ña'a

kuu dokɔ yɔ noɔ Ndios, dá kandɔo vii yɔ noɔ ná. ²⁷Savá'a ña ndáti yó ni'i yɔ kúú ña ka'í nda'o ndo'o yó tá ná kuíta yó keyíko sa'a yɔ noɔ Ndios. Ñóó, dá kuei yó noɔ sá'ano ita ñó'o, ña kían dánaá ndidaá na xiní xíxi Ndios. ²⁸Ta ndidaá ñayuu kɔ ní xín kueído'o ley Moisés, ni lú'u ña maní o kóo sa'a ná xían nani nì sa kuíta uu o onì ñayuu xí'o to'on ña miían ndaa nì yá'a na, dá kían ka'ání ñaa ta né'e choon. ²⁹Á kɔ ná'á ta'on ndó ña ka'í ká ví ndo'o na kénóo Jesús, na kúú de'e Ndios? Chì kían tát'o'on kì'o sèjn ni'ini ñaa ná, ta kɔ nákonì na nì Jesús, kirá nì daxínkɔ ña nì kandɔo Ndios kee na xí'á, kirá nì nduvii ñaa noɔ ná, ta yá'a na dár'u'u na Espíritu iì, na kée kuá'á ña maní xí'á. ³⁰Dá chì ná'á vā'a yó ndá yoo kaá di'a: “Nɔó yu'u nì yā'a na, ta mií vá yu'u kúú na ndakā kuendá noɔ ná”, kaá Ndios, na kúú sato'o yɔ. Ta kaá ta'ani tuti mií ná: “Miían keyíko Ndios, na kúú sato'o yɔ, sa'á na ñoo na.” ³¹Nandee ká vān ka'í ndo'o ñayuu kée dión tá ná kuei na noɔ ndá'a Ndios takí.

³²Ndikɔ'on ini ndo tát'o'on kì'o nì ndo'o ndó nda míí sa'a tá nì datóon Ndios ñaxintóni ndo xí'ín ña ndaa, chì nì sa ndita ndaa ndo tein tandó'ó ná'ano nì sa ndo'o ndó.

³³Chì nì kenóo kini ñayuu ndo'ó, ta nì kendava'a na xí'ín ndó nɔó ñayuu kuá'a, ta dao ká ta'ándá nì xì'o ndó míí ndó ña ndo'o dáó níq ndo xí'ín ñani ndo. ³⁴Ta nì sa'an ta'ani ndó nì ku'u ini ndo sa'a na ñó'o ve'e kaa. Ta nì xì'o ndee iní ndo tá nì xio ndaa ñayuu ña'a ndó, vatì daá nì kadii iní ndo, dá chì ná'á ndó ña vā'a cháá ká ña'a natiin ndó chí

induú, ta ni iin kuu ta'ón o túuán. ³⁵Sa'á ñoó o sa dánkoo ndó tandee iní kómí ndó, dá chì miían ndaa kuiti ká'ano nda'o ña vā'a natiin ndó noɔ Ndios. ³⁶Ta miían ndúsa kánian kì'o ndee iní ndo, dión dá kandeé ndó kee ndó ña kóni Ndios, nda daá ví natiin ndó ña nì kaa na kì'o na noɔ ndo. ³⁷Dá chì di'a kaá tuti iì Ndios:

Sa yati va kasaa na nì kaai tanda'í saa, ta o kueé ká na.

³⁸Tído na nì kandɔo vii noɔ Ndios sa'á ña kándée iní ñaa ná, noón kúú na kataki chíchí.

Tído o náta'an ta'on inii konii ná tá ná dánkoo na ña kándée iní ná yu'u.

³⁹Tído yóó, kɔ kúú ta'on yó na dánkoo ña kándée iní yɔ ná, dá ko'on yɔ naá yó. Di'a kúú yó na kándée ká'ano iní ñaa, dá koni yɔ káki níq yɔ.

Kì'o di'a dándáki ña kándée iní yɔ Ndios

11 ¹Dá chì ña kándée iní yɔ Ndios kóni kaa ña kándée ká'ano ini yɔ natiin yó ña ndáti yó ni'i yɔ noɔ ná. Ta ná'á káxí yó ña natiin yóan, vā'ará kɔ túuan viti. ²Ta sa'á ña nì kandeé iní na sá'ano ñoo yɔ Ndios, sa'á ñoó nì nata'an ini Ndios nì xini ñaa ná. ³Ta sa'á ña kándée iní yɔ Ndios, sa'á ñoó kándaq ini yɔ ña xí'ín to'on nì kana yú'u mií ná nì kavā'a na ñayuu yó'o, sa'á ñoó kándaq iniq ña nì kavā'a na ñayuu ndé'é yó viti xí'ín ña'a kɔ túu.

⁴Ta sa'á ña nì kandeé iní Abel Ndios, sa'á ñoó nì dokɔ rá ña vā'a cháá ká noɔ ná o duú Caín, sa'á ñoó

kaá tuti iḡ Ndios ña nḡ sạ kuu ra iin tạ ndaa, ta kaá ta'anian ña nḡ nata'an ini Ndios nḡ xini na ña nḡ dokọ rá noọ ná. Ta va'ará nḡ xi'i rạ, tído ña'a nḡ kee ra dána'a iḡ vắn noọ yọ ndạ viti.

⁵Ta sa'á ña nḡ kandeé iní Enoc Ndios, sa'á ñoó nḡ ndaño'ó ní'ini ra ñayuu yó'o, chḡ kọ ní xi'i ta'on ra, chḡ kọ iin ta'on ná'á ndeí kua'an rạ, dá chḡ nḡ naki'in ñaá míí Ndios.

Tído tá kọ ñá'a naki'in ñaá ná, kaá tuti iḡ Ndios ña sạ nata'an ndạ'o ini na sạ xini ñaá ná. ⁶Dá chḡ tá kọ kandeé iní yọ Ndios, dá kían ni iin kuu tạ'ón ọ náta'an ini na koni na yó. Dá chḡ tá kóni yọ kane'e tá'an va'a yó xí'ín ná, dá kían kánian kandisa ndaa yọ ña ió na, ta káni ta'anian kandisa yó ña miían ndaa kuiti kemání ná na nándukú ñaá.

⁷Ta sa'á ña nḡ kandeé iní Noé Ndios, sa'á ñoó nḡ seídó'o ra ña nḡ kạto'on Ndios xí'ín rá sa'á iin ña'a kọ xini rạ koo, chḡ nḡ ndi'i ini rạ nḡ kava'a ra iin barco noó nḡ kạki míí rá xí'ín ndidaá na ve'e ra. Ta sa'á ña nḡ kandeé iní rạ Ndios, sa'á ñoó nḡ kạdọ ndidaá kạ ñayuu kúú ná ñayuu káni, ta nḡ xi'i na, ta nḡ ni'i Noé ña nḡ kạdọ va'a ra noọ Ndios sa'á ña nḡ kandeé iní ñaá rá.

⁸Ta sa'á ña nḡ kandeé iní Abraham Ndios, sa'á ñoó nḡ seídó'o ra noó nḡ ka'an Ndios tá nḡ kana na rạ ña kían ko'on rạ natiin ra ñó'o, ña nḡ kaa na kị'o na noọ rá. Dá nḡ kee ra kua'an rạ, va'ará kọ ná'á rá ndeí sạ rạ. ⁹Ta sa'á ña nḡ kandeé iní rạ Ndios, sa'á ñoó nḡ sạ io rạ noño'o nḡ kaa na kị'o na noọ rá tạto'on kị'o ió iin tạ tụtú, dá chḡ nḡ sạ io rạ ve'e ñií kítḡ, míí rá xí'ín de'e ra Isaac, xí'ín de'e ñání rạ

Jacob, tá'an rạ nḡ natiin dáó xí'ín rá to'on nḡ xi'o Ndios noọ rá. ¹⁰Ta nḡ xi'o ndeé iní rạ, dá chḡ nḡ sạ ndati ra ni'i rá iin kạ va ñoo noọ koo ra, ña kían nḡ chíná'a míí Ndios sa'a, ña kían nḡ nataó míí ná, ña kían nḡ kava'a míí ná.

¹¹Ta sa'á ña nḡ kandeé ta'ani iní Sara Ndios, sa'á ñoó nḡ kasandaáan ñó'o de'án, va'ará ọ kúu ta'on kandeí de'án. Ta va'ará iin ña sá'ano kían, tído nḡ kandeé iḡ vắn nḡ dakákían xi, dá chḡ nḡ kạdísaañ ña iin na ndaa ndạ'o kúú na nḡ xi'o to'on noọan ña koo de'án. ¹²Ta dión ta'ani Abraham, va'ará sạ yati kuu rạ, tído nḡ kasandaá rạ kúú rá tatá noó kua'a ndạ'o ñayuu tạto'on kị'o kua'a kúú tiño, tạto'on kị'o kua'a kúú ñotḡ ndéi yú'u taño'o.

¹³Ta ndidaá vá ñayuu yó'o nḡ kandeé iní na Ndios ndạ noó nḡ xi'i na. Ta kọ ní nátiin na ña nḡ kaa Ndios kị'o na, tído nḡ xini na ña kee na chí noọ xí'ín ñaxintóni ná. Ta nḡ kạdisa ndaa na ña dión koo, ta nḡ kadii ini na. Ta nḡ nakoni na ña na tụtú vá kúú ná, na xíonoo ndava'a ñayuu yó'o kúú ná. ¹⁴Ta sa'á ña nḡ nakoni na ña kúú ná na tụtú ñayuu yó'o, sa'á ñoó kandaá iniọ ña iin kạ va ñoo ndátí na kakuu ñoo na. ¹⁵Dá chḡ tá ní nákani ini na sa'a ñoo na, ña nḡ dạnkoo na tá nḡ kạnkuei na xíonoo na, dá kían vatḡ iḡ vá nandió kuéi na no'o na, ní kúu. ¹⁶Tído iin kạ ñoo ndato cháá kạ va nḡ ndi'i ini na kandeí na, ta ñoo ñoó kúú ñoo nákaa induú. Sa'á ñoó kọ xíka'an ta'on noọ Ndios chínani ná míí ná ña kúú ná Ndios noó ñayuu yó'o, dá chḡ nḡ kenduu na iin ñoo chí induú noọ kandeí na.

17Ta sa'á ña nī kandeé iní Abraham Ndios, sa'á ñoó kua'an ra doko rá de'e ra Isaac táto'on nī kaa Ndios xí'ín rá, nde'á á kándéé ká'ano iní ñaá rá. Ta va'ará ndáti ra natiin ra ña nī kaa Ndios kī'o na noo rá, tído nī sa io nduu ra chiñó'o ra iin tó'ón dinī de'e ra, 18chī di'a nī kaa Ndios xí'ín rá: “Xí'ín sava'a de'ón Isaac kakuu na ve'ón.” 19Tído nī kandaá ini Abraham ña ió choon noo ndá'a Ndios ña dánátaki na na nī xī'í. Ta viti ná keeá kuendá ña nī xī'í va Isaac, ta nī nātaki va xi nī kee Ndios, chī kō ní sónó ta'on na kuu xī.

20Ta sa'á ña nī kandeé iní Isaac Ndios, sa'á ñoó nī kemánī rá de'e ra Jacob xí'ín Esaú xí'ín to'on va'a, ña nī kaa Ndios kee na xí'ín rá cháá ka chí noo. 21Ta sa'á ña nī kandeé iní Jacob Ndios, sa'á ñoó tá sa yati kuu ra nī kemánī rá ndin nduú de'e José xí'ín to'on va'a. Nī ndi'i, dá xí'ín ndée karrotí ra nī sa tuu ra nī sa iin ra, dá nī keká'ano ra Ndios. 22Ta sa'á ña nī kandeé iní José Ndios, sa'á ñoó tá sa yati kuu ra nī kasto'on ra ndi koo kankuei na ñoo Israel Egipto ko'on na, ta nī sa'anda ra choon ndi kee na xí'ín lásá ra.

23Ta sa'á ña nī kandeé iní na ve'e Moisés Ndios, sa'á ñoó tá nī kaki ra, dá nī chikáa de'é ñaá ná onī toon yoo, dá chī luu nda'o nī sa kaa ra tá nī sa io leé ra. Sa'á ñoó kō ní yū'ú ta'on na kujo kao na choon nī sa'anda rey Faraón ña kánian kuu ndidaá takuálí yí. 24Ta sa'á ña nī kandeé iní Moisés Ndios, sa'á ñoó kō ní xīin ra kananí rá kakuu ra de'e noó de'e di'í rey Faraón tá nī kuyatá rá. 25Di'a nī ndukú rá ndo'o nío rá

xí'ín na ñoo ra, na kúú ñoo Ndios, ta kō ní xī'o ra mií rá koo dii tóo ra tein kuachi. 26Dá chī nī nakani ini ra ña va'a cháá ka kee ra tá ná nakī'o ra mií rá ndo'o naní nío rá sa'a Cristo, na tanda'á Ndios kii dákaki ñaá, o duú kaan kakomí rá ña kuiká ió noó na ñoo Egipto, dá chī ndáti ra natiin ra ña nī kaa Ndios kī'o na noo rá. 27Ta sa'á ña nī kandeé iní ra Ndios, sa'á ñoó nī kana ra ñoo Egipto, ta kō ní yū'ú ta'on ra, va'ará xido nda'o ini rey Faraón xiní ñaá rá. Ta nī xī'o ndeé iní ra, dá chī kée ra táto'on xiní ra Ndios, va'ará kō kandeé yó koni xí'ín noo yó ná. 28Ta sa'á ña nī kandeé iní ra Ndios, sa'á ñoó nī chindú'u rá ña kīan keká'ano na Israel víko pascua. Ta tein víko pascua yó'o nī sa'anda ra choon ña ná ke'i na yū'ú yé'é ná xí'ín nī borrego, dá ná dá'a ni kuu de'e noó na kee ángel né'e choon ña ka'ání de'e noó na ñoo Egipto.

29Ta sa'á ña nī kandeé iní na Israel Ndios, sa'á ñoó nī ya'a na noó Taño'o Kuá'a táto'on yá'a na noño'o ichí. Ta dión ta'ani nī ka'an ta Egipto chika'anda ra táto'on nī kee mií ná, tído nī kandaá ra, dá nī xī'í ra. 30Ta sa'á ña nī kandeé iní na ñoo Israel Ndios, sa'á ñoó tein usa kuu nī kao noo na sata náó ñoo Jericó, ta kúú nī koon vaan. 31Ta sa'á ña nī kandeé iní iin ñá'a díkó míí naní Rahab Ndios, sa'á ñoó kō ní xi'an xí'ín dao ka na ñooan, na kō ní xīin kueídó'o Ndios, chī nī natiin va'an ve'an taa Israel, tá'an ra nī sa'an nī naní ñoo Jericó ñoo.

32¿Ndí kīan ka'an cháá kai xí'ín ndó sa'á ña yó'o? Chī kō nónóí

nakani ndi'ii sá'á ña nī kee Gedeón, xí'ín sá'á ña nī kee Barac, xí'ín sá'á ña nī kee Sansón, xí'ín sá'á ña nī kee Jefté, xí'ín sá'á ña nī kee David, xí'ín sá'á ña nī kee Samuel xí'ín sá'á ña nī kee dao ká profeta, ³³chī sá'á ña sá kandeé iní rá Ndios, sá'á ñoó sá kandeé rá sá dandáki ra dao ká ñoo, ta sá kee ra ña ndaa, ta sá natiin ra ña nī kaa Ndios kī'o na noo rá, ta sá kandeé rá sá sadi rá yú'u ndika'a, ³⁴ta sá kandeé rá sá nda'o rá ñó'o deen kéi ita, ta sá kandeé rá sá káki ra noo espada. Ta va'ará kó kuí ká ndée rá, tído mií Ndios nī xī'o ndée rá, sá'á ñoó sá ní'í rá ndée sá naá rá xí'ín dao ká ñoo, ta sá kandeé rá sá taxí rá tá xini u'u tá'an xí'ín rá. ³⁵Ta sá'á ña nī kandeé iní dao na ñá'a nī sá ndei sá na'á Ndios, sá'á ñoó nī nataki tá'an na, na nī xī'í.

Tído dao ká ñayuu Ndios nī ndo'o naní nío ná, ta nī xī'í na sa'a Ndios, tído kó ní sa'an na dánkoo na ña kándée iní na Ndios, dá chī ná'á ná ña nataki na kandeí va'a cháá ká na kee Ndios. ³⁶Ta dao ká na nī kediki ndaa ñáá tá kini, ta nī kani ñáá rá xí'ín chirrión, ta dao ká na nī kató rá xí'ín cadena, ta nī sadi ñáá rá ve'e kaa. ³⁷Ta dao ká na nī sa'ání rá xí'ín yuu, ta dao ká na nī sa'anda dao ra xí'ín espada, ta dao ká na nī xirndodó rá, dá ná ya'a na kee na kuachi, ta dao ká na nī sa'ání rá xí'ín espada. Ta yó'o yó'o nī xionoo na, ta nda ñíi borrego xí'ín ñíi kítí nī sá ndixi na. Ta ñayuu kúnda'í nda'o nī sá kuu na, ta sá ndo'o nda'o nío ná, ta sá kendava'a nda'o ñayuu xí'ín ná. ³⁸Ta ñayuu ndáya'í nda'o noo Ndios nī sá kuu na yó'o,

ta kó kánian ní'í ñayuu ñayuu yó'o ña kandeí na xí'ín ná, ta vatí xían daá sá xionoo ndava'a na noo kúú ñó'ó ichí, xí'ín noo kúú yúku, xí'ín noo kúú káo, xí'ín noo kúú da'o.

³⁹Ta nī nakoni Ndios ndidaá na yó'o sá'á ña sá kandeé iní ñáá ná, tído kó ní nátiin na ña nī kaa Ndios kī'o na noo ná, ⁴⁰dá chī ña va'a cháá ká ko'on Ndios kī'o na noo ná, ta nī chítuu tóo ña Ndios, chī kóni na ña natiin nduú yó ña dánkoo vii ná yó xí'ín ñayuu ñóó.

Ná kande'é yó iin tó'ón Jesús, ta kee yó tát'on kī'o kée mií ná

12 ¹Díon ví kua'a nī sá kuu ñayuu nī sá kandeé iní Ndios, ta xí'o na kuendá noo yó, ta káo noo na yó tát'on kī'o káo noo ñáá vikó. Sá'á ñoó ná taó xóo yó ndidaá tá'an ña'a kétéin noo yó xí'ín ndidaá kuachi ña sadi noo yó, ta ná koo ini yó taxí tá'an yó xí'ín tandeé iní ko'on yó chí noo. Ná dá'a ni katuu yó. ²Ná kande'é yó iin tó'ón diní Jesús, dá chī mií ná kúú na nī xī'o ña kandeé iní yó ná, ta mií ná dáxinkuei yó nda noo kánian kasandaá yó ña kandeé iní yó ná. Chī sá'á ña ná'á ná ña ní'í ná ña kadii iní na tá ná ndi'i, sá'á ñoó nī xī'o na mií ná nī ndo'o nío ná ndika cruz, ta kó ní sá ne'e na tandíni ña kían iin ña ka'an noo kuu na ndika cruz. Ndi'i daá, dá nī nakoo na xoo kuá'a Ndios, noo ió na dándáki na.

³Kande'é ndó ña kī'o díon nī ndo'o Jesús nī kee ñayuu kíní xini u'u ñáá, dá kían ná dá'a ni kuitá ndo, ta ná dá'a ni ndíko ndó tá ndo'o nío ndo. ⁴Dá chī va'ará ndó'o nío ndo sá'á ña kó xín ndo kee ndó

kuachi, tído kọ ñá'a ta'on ka'ání ná ndo'ó tító'on nì kee na xí'ín Jesús.
 5 ¿Á sà nì nandodó va ndó ña ká'an ni'ini tuti iì Ndios noo yó? Ta tító'on ká'an ni'ini iin tatá noó de'e ra, kị'o dión ká'an ni'inian noo yó, dá chị kaáan:

De'e ló'o míí, ọ sà kú'ichị inon tá ndéndaá ñaá sato'o yó Ndios,
 ta ná dá'a ni kutúú inon tá dánani na yó'ó,

6 dá chị ndidaá nà kú'u ini sato'o yó Ndios sa'a, ndéndaá ñaá ná,
 ta dándó'o na nío ndidaá nà nì natiin ña kakuu na de'e na.

7 Sà'á ñoó kị'o ndeé iní ndo tá ndéndaá ñaá Ndios, dá chị kị'o dión kée na xí'ín ndó sà'á ña kúú ndó de'e míí ná. Dá chị, ¿ndi káa iin de'e kọ ndéndaá ñaá tatá ra? 8 Tído tá kọ ndéndaá Ndios ndo'ó tító'on kị'o ndéndaá nà dao kà de'e na, dá kían kọ kúú ta'on ndó de'e na, de'e nda'í va kúú ndó. 9 Dión nì ndo'o yó xí'ín tatá yó ñayuu yó'o tá nì sà kuu yó takuálí, nì ndéndaá nà yó, ta nì sà io ñaño'ó yó noo ná. Sà'á ñoó, á kọ ná'á ta'on ndó ña kánian ndi'í cháá kà ini yó kueíd'o yó tatá yó Ndios, nà ió induú, dá ná konio kataki chíchí yó? 10 Tatá yó ñayuu yó'o nì ndéndaá rà yó cháá tiempo tító'on kị'o nì ka'án míí rá. Tído tatá yó Ndios kúú nà ndéndaá nà yó, dá kevà'a yó noo ná, dá katí'a yó koo vii yó noo ná tító'on vii míí ná. 11 Ta kọ íin ta'on náta'an ini tá ndéndaá ñaá tatá xị, di'a tá'u'u ini xị tá ndó'o xi dión. Tído ña va'a míí vá xí kían, dá chị cháá kà chí noo kasandaá xị koo va'a ini xị, ta katí'a

xi kakuu xi ñayuu kendísá'ano sà'á ña nì ndo'o nío xí.

Kị'o di'a ndo'o ñayuu kọ xí'ín natiin ña manị xí'o Ndios noo ná

12 Ta viti ndane'e ndó ndá'a ndo xí'ín ndéé, ta ná chikata ndakí ndo kondó ndo. Ná dá'a ni ndiko ndó.

13 Ná konó ndó iin íchị ndaa noo kaka ndó, dá kían ná dá'a ni natanị cháá kà sa'a ndo, ña nì xío kodo, dá kían ná nda'aan.

14 Ta koo ini ndo kandeí va'a ndó xí'ín ndidaá ñayuu, ta koo ini ndo koo vii ndo noo Ndios, dá chị nà kọ kée dión, nì iin kuu tǎ'ón ọ koní nà sato'o yó Ndios. 15 Koo ini ndo kandaa tá'an ndó, dá kían nì iin ndó ná ọ kána xoo noó ña manị nì kee Ndios sa'a ndo. Chị oon nì ví kakuu iin káa míí ndó tító'on iin yó'o ova, dá dátúú ndó dao kà ndo, dá kasá'á ndiko dao kà nà kee ndó. 16 Ta kaon koo ndó, dá ná dá'a ni kee iin káa ndo'ó kuachi xí'ín nà kọ kúú ñadi'í ndo o yíi ndo. Ta ná dá'a ni kenóo ndó ña'a Ndios tító'on kị'o nì kee Esaú, dá chị sa'a iin ko'ọ ndéi nì daon tá'an ra ña kánian natiin ra sà'á ña kúú rá de'e noó. 17 Ta sà ná'á vá míí ndó ña tá nì ndi'í daá, dá nì kasá'á nda'í sáki ra xíkà rà ta'í rá noo tatá rà, ña kían vèi noo Ndios sà'á ña kúú rá de'e noó, tído kọ ní kándéé ta'on ra natiin ra ña, ta kọ ní kúú ta'on nadaon ra ña nì kee ra, va'ará nì saki ra xí'ín ndirá noo rá.

18 Ta kọ ní kasandaá ndo noo íin iin yúku, ña kían kuu dáko'on ndá'a ndo tító'on nì ndo'o nà sá'ano ve'e yó tá sata, chị tá nì sà nà noo íin yúku ñoó, deén nda'o kéi itaan, íin naá nda'o noo íian, ta ño'oma tóon

ndúchí nì nàkà'ani diníán, ta ní'i xído oon kána tachì déen ñoó. ¹⁹Tá nì seídó'o nà sá'ano ve'e yó ña nì'i nda'o nì tuu trompeta, ña nì'i nda'o nì ka'an tachì Ndios, dá nì seí nda'í ñayuu ñoó ña ná dá'a kà ni ka'an na, ²⁰dá chì nì yu'ú nda'o na tá nì seídó'o na choon nì ta'andà noo ná, chì nì ka'an ña ni míí ná, ta ni iin tó'ón kítì ndáka na o kúu kako'on yúku ñoó, dá chì tá koó, dá kánian kuu nà xí'ín yuu, o xí'ín iin yúchì. ²¹Ta sà'á ña xíxi nda'o kúu ña nì xini nà, sà'á ñoó nì kaa Moisés: "Ndéi nìno oon ví yu'u ña yu'í", kaá rā.

²²Tído ndo'ó, sà nì kuyati ndó noo iin yúku Sion noo nákaa ñoo Ndios takí, ña kúu ñoo Jerusalén nákaa induú, noo ndéi kuá'á nda'o mìl ángel. ²³Ta ñoó kúu noo ndítútí ndi'i nà míí noó nì kana Ndios, ta kándodó kuu ná induú. Ta ñoó ió míí Ndios, nà káyíko ndaà sà'a ndidaá tá'an ñayuu. Ta ñoó ndéi ta'ani nío nà nì kandoo vii noo Ndios, chì nì nì'í ná ña kakuu na tátò'on kì'o kónì Ndios. ²⁴Ta sà nì kuyati ta'ani ndó noo Jesús, nà nì ka'an sà'a yó noo Ndios, dá nì kandoo na kee na iin ña sàá xí'ín yó. Ta ió ta'ani kuendá ndo xí'ín nìí ná, kirá nì xitā sà'a ndo. Ta nìí va'a cháá kà kúu rá o duú nìí Abel, chì kò xíkà ya'í ra sà'á kuachi tátò'on nì kee nìí Abel.

²⁵Ta ná dá'a ni kedó'ó ndó míí ndó noo ká'an Ndios. Dá chì kò ní kàkì ta'on nà sá'ano ñoo yó sà'á ña nì kedó'ó ná míí ná noó nì ka'an Ndios noñó'o yó'o. Ta ví'í kà ví ndo'o yó tá ná kedó'ó yó míí yó noo ká'an Ndios nda induú. ²⁶Ta xí'ín

tò'on nì ka'an míí ná nì dakídi nì'ini na sava'a noñó'o yó'o tá sata, tído viti kaá nà di'a: "Ko'on tukui kee dión, tído o duú noñó'o yó'o oon ni ko'ín dakídi nì'ini, nda induú dakídi nì'ini ta'anii."

²⁷Ta sà'á ña nì kaa nà "ko'on tukui kee dión", sà'á ñoó kándaà inio ña ko'on nà dítá ná ndidaá ña kuu kidi nì'ini, ña nì kava'a na ñayú yó'o, dá kandoo ndidaá ña o kúu kidi nì'ini. ²⁸Ta viti, sà'á ña nì nì'í yó noo Ndios iin ñayú sà noo dándáki na, ña kían ni iin kuu o kidi nì'ini, sà'á ñoó daá kuití ná nakì'o yó ndivé'e noo Ndios. Ta kì'o dión ná koni kuáchí yó noo ná, ta ná kayu'ú nì'ini yó nà, ta ná koo ñaño'ó yó noo ná, dá ná nata'an ini nà koni nà yó. ²⁹Dá chì tátò'on kì'o kúu ño'ó itā chíño'o ndidaá ña'a, kì'o dión kúu tatá yó Ndios.

Kì'o di'a kánian kee yó sà'á ña kándéé iní yó Jesús

13 ¹O sà kóo ini ndo dánkoo ndó ña kú'u sátá'an ini ndo sà'a ndo. ²Ta ná dá'a ni nandodó ndo natiin va'a ndó ndi ndáa míí ñayuu tá nì kasáa nà ve'e ndó, dá chì sà'á ña nì natiin va'a ñaá dao ñayuu, sà'á ñoó nì natiin na ángel nì kii noo Ndios nì sàa ve'e na, va'ará kò ní kándaà ini nà ndá yoo kúu ná.

³Ta koo ini ndo ndiko'on ini ndo sà'á nà ñó'o ve'e kaa, ta kee ndó kuendá ña nákaa nduú ndo xí'ín ná. Ta dión ta'ani kando'o ndó xí'ín nà kéndava'a ñayuu xí'ín, ta kee ndó kuendá ña ñíí míí ndó kéndava'a na xí'ín. ⁴Ta kana'á ndó ña iin ña va'a kían ña tánda'a ñayuu. Ta iin ña vii

kían ña kídí t̃a xí'ín ñadi'í r̃a. Tído ndidaá ñayuu kídí xí'ín ña k̃o kúú ñadi'í ña o yíí ná, xí'ín ña kée dao k̃a kũachi ka'an noo xí'ín ñíí ná, noón kúú ña mĩan ndaã kuiti ndo'o nío ná kee Ndios. ⁵Ta o s̃a kátoó téí ndo ña kuiká, kua'án ndo kadii iní ndo xí'ín ña'a s̃a ió noo ndo, dá chi di'a ñi kaa mií Ndios: “Ni iin kuu t̃a'ón o dáyãa ndá'í yó'ó, ta ni kuu t̃a'ón o dánkoo ndava'i yó'ó.” ⁶S̃a'á ñoó kuu kaa yó di'a xí'ín t̃andéé iní:

 Mĩan ndaã kuiti sato'o yó Ndios
 kúú ña chindeé ñaá,
 s̃a'á ñoó ni k̃o yu'íí xiníí ndi
 ndáa mií vá ña'a ná kee t̃a
 ñayúú yó'o xí'ín.

⁷Daá kuití ndiko'on ini ndo ña ñi d̃aña'a noo ndo, chi mií ná ñi d̃aña'a to'on Ndios noo ndo. Ta ndiko'on va'a ini ndo ña kũa'á nda'o ña va'a ñi kana noó ña s̃a kee na, ta kandeé iní ndo Ndios táto'on s̃a kandeé iní ñaá ná. ⁸Táto'on k̃i'o kúú Jesucristo koni, k̃i'o dión kúú ná viti, ta k̃i'o dión kuíí va kakuu na. ⁹Ná dá'a ni koo ini ndo ndiko ndo ña to'ón d̃ana'a dao k̃a t̃a, ta o s̃a kándia ndó tá diín d̃ana'a r̃a s̃a'á Jesús. Va'a cháá k̃a kían ña koo ndeé ndo xí'ín ña maní ñi kee Ndios sa'a ndo, ta o duú s̃a'á ña seí ndo ña yó'o o ña káa táto'on k̃i'o d̃ana'a dao k̃a r̃a. Dá chi va'ar̃a ndúndéé dao ñayuu kée na ña yó'o, tído k̃o chindeé ta'on ñaá.

¹⁰Ní'í yó ña va'a s̃a'á ña ñi doko Jesús mií ná noo Ndios tá ñi xi'í ña. Ta k̃o t̃a'ón íchi t̃a dutí kéchóon ini ve'e ño'o ña Israel ni'í rá ña va'a yó'o. ¹¹Né'e t̃a dutí kúú noó ñi kítí kua'an r̃a ini ve'e ño'o noo kúú noó ií cháá k̃a, ta dóko ñaá rá noo Ndios

s̃a'á kũachi ñayuu. Ndi'i, dá chíño'o r̃a yikí koño r̃i nda noo kúú yu'ú ñoo. ¹²Dión ta'ani ñi ndo'o Jesús, dá chi ñi xi'í ña nda noo kúú yu'ú ñoo, ta xí'ín ñi mií ná ñi nduvii ñayuu ña. ¹³Ta viti ná kankuei yó ko'o noó ñi ndo'o nío Jesús yu'ú ñoo, dá kían táto'on k̃i'o ñi kediki ñaá ñayuu, k̃i'o dión ta'ani ná ndo'o miíá. ¹⁴Dá chi o duú ñayúú yó'o nákaa ñoo noo kandeí chíchí yó. Di'a nandukú yó iin k̃a ñoo, ña koo chí noo. ¹⁵Ta sa'a mií Jesús ná doko yó to'on va'a, to'on ñó'ó noo Ndios ndidaá tá'an kuu, dión dá nakoni yó ná xí'ín to'on kánkuei yú'u yó. ¹⁶Ta ná o s̃a nándodó ndo kee ndó ña va'a, ta koo ini ndo chindeé tá'an ndó xí'ín ña ió noo ndo, chi ña yó'o kían náta'an ini Ndios xiní ña, ña dóko yó noo ná.

¹⁷Ta koo ini ndo kueído'o ndó ña ndíta d̃ana'a noo ndo, ta kee ndó choon sa'ándá ña, dá chi nduú ñoo ndaá ña nío ndo, chi ná'á ná ña mĩan ndaã nak̃i'o na kuendá sa'a ndo noo Ndios. Tá kée ndó dión, dá kían xí'o ndó ña kadii iní ña, ta ná dá'a ni kunda'í ini ña, chi ni iin ña va'a o ní'í ndo tá ná dákúnda'í ini ndo ná.

¹⁸Kak̃a ndo ña maní noo Ndios s̃a'á ndu'u, dá chi ná'á va'a ndu ña ió vii ñaxintóni ndú noo Ndios, ta kóni ndu'u kendúsá'ano ndu ndidaá tá'an ña'a. ¹⁹Ta seí nda'ávíí noo ndo ña daá kak̃a ndo ña maní noo Ndios s̃a'í, dá ná chindeé ná yu'u nandíó k̃o yachíi koto ni'inii ndo'ó noo ndéi ndó xaan.

Ká'an ña ndisá'an noo ndí'í

²⁰Ndios kúú ña xí'o ña ió va'a ini yó, ta mií ná kúú ña ñi d̃añat̃aki

Jesucristo, na kúú sato'o yó, ta Jesús kúú míí nā ndáka léko, ta sa'á ña nī xī'o na nīí ná nī xitā rā sa'a iin rá iin yó, dión, dá nī xinkoo ña nī kando Ndios kee na xí'á, ta daá kuití ndáyá'i ña. ²¹Ta míí Ndios ná kī'o ña katī'a ndó kee ndó ndidaá tá'an ña vā'a, dá kandeé ndó kee ndó ña kónī míí ná, ta kee ta'ani na xí'ín ndó ña náta'an ini nā kee na sa'á ña nī xī'í Jesucristo sa'a yó. Ta daá kuití ná natiin na ñaño'ó. Dión ná koo.

²²Ta seí nda'ávī noo ndo, ñani, ña kī'o ndeé iní ndo kueídó'o ndó

to'on ká'an ni'inii noo ndo, chí cháá nda'o kúú to'on nī taai kosa noo ndo. ²³Ta kana'á ndó ña sa nī yaá va ñani yó Timoteo ve'e kaa. Tá ná kasaá yachī xī yó'o, dá kandakai xī saaí kande'í ndo.

²⁴Ka'an ndo ndisá'án xí'ín ndidaá nā ndíta dána'a noo ndo xaán kuendá ndu'u, xí'ín ndidaá ká nā kúú ñayuu Ndios. Ta natiin ndó ndisá'án tánda'á ndidaá ñani yó ndéi Italia yó'o kosaáan noo ndo.

²⁵Ta ná koo ña manī xí'o Ndios xí'ín iin rá iin ndó. Dión ná koo.

To'on yó'o kían nì taa Santiago nì sa'an noó nà kúú kuendá Jesús

Ká'an Santiago ndisá'án

1 ¹Yu'u kúú Santiago, ta kéchóoin noo Ndios xí'ín noo Jesucristo, nà kúú sato'o yó. Ta táai tuti yó'o kosa'aaan noo ndo'ó, nà kúú ndin uxì uú tu'u nà ñoo Israel, ndo'ó nà nì xitá noo kua'an ndéi iin ní ñayuu. Ta ká'ín ndisá'án xí'ín ndó.

Ná kadij iní tein tandó'ó ndó'o yó

²Ñani mií, kadij nda'o ini ndo tá ñó'o ndó tein ndi ndáa mií tandó'ó. ³Chì sà ná'a va'a ndó ña tá ndó'o ndó tandó'ó sà'a ña kándéé iní ndo Jesús, dión dá katj'a ndó koo ndeé iní ndo noó tandó'ó. ⁴Tá nakj'o ndó mií ndó kì'o ndeé iní ndo noo ndi ndáa tandó'ó ndo'o ndó, dá xinkoo ndó tátò'on kì'o kánian koo ndó, ta chichi ndó xí'ín ña kándéé iní ndo Jesús, ta ni iin tó'on ta'on ña'a o kámani noo ndo.

Kì'o Ndios ñaxintóni noo yó tá ná kaka yóan noo ná

⁵Tá ío iin káa ndo'ó kámani ñaxintóni, dá kían kaka ndoan noo Ndios, dá chì ío nduu nà ña kían kì'o na ña xíkà ndo, chì kúú ná iin Ndios xí'o kuá'a ña'a noó ñayuu nà, ta kò káa nà ña kóó. ⁶Tído kaka ndoan xí'ín ña kándéé iní ndo ná.

Ta o sà nákani kuáchi ini ndo, dá chì tá kée ndó dión, dá kían kúú ndó tátò'on noó taño'o, ña kua'an xoo yó'o xoo káa kée tachì. ⁷Ta iin ñayuu kée dión ná o sà kándati na natiin na ni iin ña'a xíkà nà noo sato'o yó Ndios, ⁸dá chì kúú ná iin ñayuu nákani uú ini, ta kò kúú ta'on na iin ñayuu iin tó'on ñaxintóni.

⁹Ta ñani yó, nà kúnda'í, kánian kadij ini nà chì chindaya'i ñaá Ndios. ¹⁰Ta nà kúú nà kuíkà, kánian kadij ini nà sà'a ña nì kenóo ñaá Ndios, dá chì ña kuíkà ío noo ná kúúan tátò'on ita yuku, chì tóó vá ndato sáaan, ta dión ta'ani ndo'o ña kuíkà kómí ná. ¹¹Dá chì tá xíno ndiandii, ta ndúdeen ká'anján, ta kúú íchì vá yuku ñoó, ta kúú kuéi va itaan, ta kúú ndáño'ó vá ña luu ndáaan. Dión ta'ani ndo'o nà kuíkà xí'ín ña'a kómí ná nani ndúkú ná cháá kà ña kuíkà.

Yá'a yó kée yó kuáchi kée ña kini ñó'o ini ñaxintóni yó

¹²Ndiká'án ndi kúu ví ñayuu, nà xí'o ndeé ini tá ndó'o na tandó'ó, dá chì tá nì xì'o ndeé iní nà noo ndidaá tandó'ó, dá kían natiin na ña kataki chíchí ná noo ío Ndios. Dá chì kì'o dión nì xì'o Ndios to'on na ña kían kee na xí'ín ñayuu kóni ñaá. ¹³Tá

kasá'á katoó ndo kee ndó iin kuachi, o sa ká'an ndo ña Ndios kúu na dáka'an ñaá, dá chi o kándéé ta'on ña kini ña kían ya'a Ndios kee na kuachi, ta ko dáka'an Ndios ni iin tó'on ñayuu ña kían ya'a na kee na kuachi. ¹⁴Ña kini ñó'o ñaxintóni yo, ñoó vá kían dáka'an yo, dá yá'a yó kée yó kuachi noo Ndios, ta ñoó ta'ani kían dákatoó ñaá. ¹⁵Ta sa'á ña katoó yo kée yó ña kini ñó'o ini ñaxintóni yo, sa'á ñoó kásá'a yá'a yó kée yó kuachi. Tá náki'o yó mií yó kaño'o yó tixi ndá'a kuachi, ñoó kían kedaá xí'in yó, dá ni'i yo ña kuu yo.

¹⁶Sa'á ñoó, ná dá'a ni danda'í ndo mií ndó, ñani maní mií. ¹⁷Dá chi ndidaá ña va'a, xí'in ndidaá ña ndaa kúu ña xí'o oon Ndios noo yo vei nda induú. Ta mií Ndios kúu na ni kav'a ndidaá kúu ña tóon ñó'o induú. Ta ni iin kuu ta'lón o nádaon Ndios, táto'on k'i'o nádaon ña tóon ñó'o káa. ¹⁸Ta mií Ndios ni chikaa ini ña kían ndee na yó de'e mií ná ni kee to'on ndaa na. Ta k'i'o dión ni kasandaá yo kúu yó na mií noó ni nakana Ndios kakuu de'e na.

Ná kueídó'o yó choon sa'ándá Ndios, dá kían koni yo kandeí va'a yó

¹⁹Sa'á ñoó, ñani maní mií, kaon koo ndó kueídó'o va'a ndó noo ká'an dao ka ñayuu. Ná dá'a ni yachi téi ka'an ndo, ta ni o sa kuído yachi téi ini ndo. ²⁰Dá chi ña xido ini yo ko chindeéan yó, dá kee yó ña kóni Ndios. ²¹Sa'á ñoó dánkoo ndó ndidaá kúu ña kini kée ndó, xí'in ña kini nákani ini ndo, ta natiin ndó to'on Ndios, tá'an ña ni seídó'o ndó, xí'in ña nda'í ió ini

ndo. Dá chi ña yó'o kían kándéé dákaki nio ndo.

²²Koo ini ndo kee ndó táto'on k'i'o ká'an to'on va'a ni seídó'o ndó. O sa kueídó'o oon ndóan, dá chi tá seídó'o oon ndóan, dá kían danda'í ndo mií vá ndó. ²³Chi na seídó'o oon to'on va'a Ndios, ta ko kée na ña, noón kúu táto'on iin ta'a ndé'é mií noo espejo. ²⁴Dá chi tá ni ndi'i ni sa nde'é rá to'on káa ra, ta kúu kua'an ra. Ta kúu tóó vá, kúu sa nandodó va ra táto'on k'i'o káa ra. ²⁵Tído na ndino'o ini seídó'o to'on ndaa Ndios, tá'an ña taó xóo ñaá tixi ndá'a kuachi, ta ndíko toon naan, noón kúu na ko nandodó ña ni seídó'o na. Di'a kée na choon sa'ándáan. Na yó'o kúu na chindeé Ndios noo ndidaá ña kée na.

²⁶Ta ndidaá na ká'an ndíta ndaa xí'in Ndios, ta ko kándéé ná chituu na yú'u ná, noón kúu na danda'í mií, ta ni ña kándisa na ko ndaya'i. ²⁷Dá chi ña ndaa, ña vii kúu ña kándisa yó noo tatá Ndios tá ná chindeé yó takuálí koó tatá xí'in naná, xí'in na kuáan tein tandó'o ndó'o na, ta ná kandaá yo mií yó noó ña kini ió ñayuu yó'o.

Ná dá'a ni chindaya'i yó dao ñayuu, ta kenóo yó dao ka na

2 ¹Ñani mií, ndo'o na kándéé ini sato'o yo Jesucristo, na kánian natiin ndidaá kúu ñaño'ó, o sa kóo ini ndo chindaya'i ndó dao ñayuu, ta kenóo ndó dao ka na. ²Ná keeá kuendá ña ni saa iin ta'a kuik'a noo ndéi ndó dakuá'a ndó, ta ñó'o dé'e oro ndá'a rá, ta táyí ndíxi ra. Ta mií hora daá ni saa ta'ani iin ta'a kúnda'í, ta ndíxi ra dá'on yatá. ³Ta

nátiin va'a ndó tã ndíxi dá'on va'a ñoó, ta kaá ndo xí'ín rá: “Kakoo ní noo téi va'a yó'o.” Ta kaá ndo xí'ín tã kúnda'í ñoó: “Xaã ní kuión, o kakoo noñó'o xaã kooón.” ⁴¿Á kò ná'á ta'on ndó ña sa'á ña kée ndó dión, sa'á ñoó káxi ndó ñayuu, ta keyíko ndo sa'a ná xí'ín ñaxintóni kini kómí ndó?

⁵Sa'á ñoó, ñani maní mií, kueídó'o va'a ndó ña yó'o. ¿Á kò ná'á ta'on ndó ña mií vá Ndios nì kaxi ñayuu kúnda'í ndéi ñayuu yó'o ña kían koo kuíká ná xí'ín ña kándée iní ñaá ná, dá natiin na ta'i ná noo ió Ndios dándáki na, dá chi mií Ndios nì kaa ña k'i'o na ña noó ñayuu kú'u ini na sa'a ná? ⁶Tído ndo'ó, di'a kénóo va ndó na kúnda'í. ¿Á kò ná'á ta'on ndó ña tã kuíká kúú rã sa'ání nda'í ñaá, ta ñó'o ra ndo'ó kua'an rã noó tã né'e choon? ⁷Ta, ¿á kò ná'á ta'on ndó ña tã kuíká kúú rã ká'an ndava'a sa'á kuu ndato Jesús, ña kándísa yó?

⁸Dá chi tá miãan ndaa kée ndó choon sa'ándá ley Ndios, dá kían va'a va kée ndó. Chi di'a ká'an tuti ií mií ná: “Ku'u ini ndo sa'á ñayuu xí'ín ndó tát'o'n k'i'o ndó'o ndó xí'ín mií ndó.” ⁹Tído tá káxi ndó ñayuu, dá kían yá'a ndó kée ndó kuachi, ta táí ndo noo Ndios, chi nì xio kao ndó ley na. ¹⁰Ta ndi ndáa mií vá ñayuu kée choon sa'ándá ley Ndios, tído tá nì xio kao na iin choon sa'ándáan, dá kían kándoo na táí kuachi na noo ndidaá choon sa'ándáan. ¹¹Dá chi di'a kaá Ndios noo ley na: “O sa kée ndó kuachi xí'ín na kó kúú ñadi'í ndo o yíi ndo.” Ta kaá ta'ani na: “O sa ka'ání ndó ndi.” Sa'á ñoó va'ará kó ní kée

ndó kuachi xí'ín na kó kúú ñadi'í ndo o yíi ndo, tído nì sa'ání ndó ndi, dá kían noo ndidaá kúú vá ley nì ya'a ndó. ¹²Sa'á ñoó ka'an ndo to'on va'a, ta kee ndó ña va'a, chi nakuíta ndó noo Ndios, ta keyíko na sa'a ndo xí'ín iin kã ley, ña kían nì taó xóo ndó noo kuachi. ¹³Tá ná kasandaá kuu keyíko Ndios sa'á ñayuu, dá kían koó ña maní koo sa'á na kó ní xí'o ká'ano ini sa'á ñayuu xí'ín ná. Tído na nì xí'o ká'ano ini sa'á ñayuu xí'ín ná, noón kúú na koo ña maní sa'a tá ná keyíko sa'a ná.

Tá miãan ndaa kándée iní yo Jesús, dá kían kánian kee yó ña va'a

¹⁴Sa'á ñoó ñani mií, ¿ndá choon kían ña kaá ndo ña kándée iní ndo Ndios tá kó kée ndó ña va'a? ¿Á ká'an ndó ña káki ndó sa'á ña kaá ndo kándée iní ndo ná? ¹⁵Dá chi tá ió iin ñani ndo, o iin k'i'o ndó, ta ná'á ndó ña kámani ña'a kandixi na, xí'ín ña'a keí ná iin iin kuu kuu, ¹⁶dá kaá ndo xí'ín ná: “Kua'an nó'o ní, ta koo va'a ní, ta kasá'an va'a ní, ta kandixi va'a ní.” Tá kaá ndo dión xí'ín ná, tído kó chíndée ndó na xí'ín ña xínó'ó ná, dá kían, ¿ndi kúú ña va'a nì kee ndó xí'ín ná, tá dáá? ¹⁷Dión ta'ani, tá kaá ndo ña kándée iní ndo Ndios, ta kó kée ndó ña'a va'a xí'ín ñayuu xí'ín ndó, dá kían kó chóon ta'on ña kándée iní ndo ná.

¹⁸Ndá ndi kuu ió iin káa ndó kaa di'a xí'ín yu'u: “Kándée iní yo'ó Ndios, tído yu'u kúú rã kée ña va'a.” Tído yu'u kaái xí'ín na ká'an dión: “O kúu ta'on na'a ní ña kándée iní ní Ndios, chi kó kée ní

ñā va'a. Tído ñā va'a kéei ná'a ñā miñan ndaa ndisa kándéé iní Ndios." 19Tá kándísa ndó ñā iin tó'ón diní kúú Ndios, dá kían va'a va kée ndó. Tído kana'á ndó ñā nda ñā u'u ta'ani kándísa ñā iin tó'ón kúú Ndios, ta ndéi ñinoan noo ná.

20Q sa kákuu ndó ñayuu xixi. ¿Á kō ná'á ta'on ndó ñā tá kō kée ndó ñā va'a, dá kían ni iin ñā'a kō ndáya'i ñā kaá ndo kándéé iní ndo Ndios? 21¿Á kō ná'á ndó ñā ni kando va'a tata sá'ano yo Abraham noo Ndios sa'á ñā va'a ni kee na, chī kua'an na doko ná de'e na noo Ndios táto'on ni sa'anda mií ná choon? 22Ta kana'á ndó ñā sa'á ñā ni kándéé iní Abraham Ndios, sa'á ñōó ni kee na choon ni sa'anda Ndios noo ná. Ta sa'á ñā ni keva'a na choon ni sa'anda Ndios, sa'á ñōó ni xinkoo va'a na noo ñā kándéé iní ñāá ná. 23Dá ni xinkoo to'on ká'an tuti i Ndios, chī kaáan ñā sa'á ñā ni kándéé iní Abraham Ndios, sa'á ñōó ni kando vii ná noo ná. Ta ká'an ta'anian ñā ni sa kuu na amigo Ndios.

24Ta kana'á ndó ñā kando vii ñayuu noo Ndios sa'á ñā kée na ñā va'a, ta o duú sava'a sa'á ñā kándéé óon iní ñāá ná. 25Ta dión ta'ani ni ndo'o iin ná'a sa naní Rahab, ñā sa díkó mií noó taa. ¿Á kō ná'á ta'on ndó ñā ni kando va'an noo Ndios sa'á ñā ni keeán ñā va'a, chī ni xi'oán ve'an ni kidí taa ni sa'an ni naní ñooan, ta ni dakí'in ñāá iin ka íchī kua'an ra? Ta kí'o dión, dá ni káki ra. 26Ta sa ná'á vá yó ñā tá kōó níó nákaa ini yikí koño iin ñayuu, dá kían kō takí ta'on na. Kí'o dión ta'ani kō takí ñā kándéé iní yo Ndios tá kō kée yó ñā va'a.

Ná koo ini yo dándáki yó yáa yo

3 1Ñani mií, ná dá'a ni kua'a téi ndo katoó kakuu na dána'a, dá chī sa ná'á ndó ñā kua'a cháa ka kuendá kánian nakí'o na dána'a noo Ndios o duú dao ka ñayuu. 2Ta ndidaá vá yó yá'a nda'o noo Ndios. Tá ió iin na kō yá'a xí'in to'on ká'an na, dá kían kúú ná iin na ndaa, chī nda ñā kini kóni ñíi ná kándéé ná dándáki na.

3Dá chī tá ná chikaa yo kaa yú'u kuéi yo, dá kándéé yó dándáki yó rí, chī kanóo yó rí kua'a noo ká'an mií yó. 4Ta kándéé ta'ani ndó táto'on kí'o ndó'o barco, va'ará ndi kí'o ví ná'ano rá, ta va'ará ndi kí'o ví ndakí tachí chinda'a ñā, tído xí'in iin tó'ón yító ló'o tárnee tji rá kándéé iin taa kaó rá rá kua'an ra noo kóni mií rá. 5Ta kí'o dión ta'ani ndó'o yó xí'in yáa yo, chī kían iin ñā ló'o, tído chindaá nooán kéeen ñā'a ná'ano nda'o. Chī kían táto'on iin ño'ó ita leé ló'o, dá chī va'ará ndi kí'o ví ká'ano yúku, tído vaá óon kándééan chíño'o ndi'i ñāá. 6Ta yáa yo kúú táto'on iin ño'ó kéj, chī kua'a nda'o ñā kini kándééan kéeen. Ta kían iin ñā nákaa tein yikí koño yo, ta kándééan dayakoan iin níi yó noo Ndios. Ta nda ni kaki yó nda ni xi'i yo kándééan dátuuán yó. Ta kían táto'on mií ño'o ni kii nda indayá.

7Kándéé vá ñayuu dándáki na ndidaá kirí xika noño'o, xí'in kirí nárnee induú, xí'in kirí xika tji noño'o, xí'in kirí ño'o ini takuií. 8Tído ni iin tó'ón yó o kándéé dándáki yó yáa yo, chī ñā kini nda'o kían, ta o kúu ta'on chituu yóan. Ta daá kuití dár'u'an ñayuu xí'in ndutá

deɛán. ⁹Ta xí'ín yáa yó kéká'ano yó Ndios, na kúú tatá yó, ta xí'ín mií ta'anian ndáne'e kini yó ñayuu xí'ín yó, na nì kava'a Ndios tátò'on kì'o káa mií ná. ¹⁰Ta xí'ín yú'u yó ká'an yó ña va'a, ta xí'ín mií ta'ani yú'u yó ká'an kini yó. Ká'in xí'ín ndó, ñani mií, ña kò kánian kee yó dión. ¹¹¿Á iin tó'ón vá yáí kána takuií vidí xí'ín takuií ova, ká'an ndó? ¹²Ñani mií, ¿á kúu ta'ani xí'o taño'ó aceituna, ká'an ndó? Ta, ¿á kúu ta'ani xí'o yitó uva tiño'ó, ká'an ndó? Ta dión ta'ani o kúu ta'on kana takuií o'ova noo kána takuií vidí.

Tá miían ndaa kómí yó ña ndichí nì kii noo Ndios, dá kían ñochí ví kandeí yó xí'ín dao ka ñani yo

¹³¿Á ió iin káa na ndichí, o na ió ñaxintóni tein ndo'ó? Dá kían kánian na'a na ña dión kían xí'ín ña va'a kée na, xí'ín ña nda'í ió ini na. ¹⁴Tído tá nákaa ña u'u ini ini nío ndo, ta chídáo tá'an mií ndó xí'ín dao ka ñani ndo, dá kían kò kánian chindaya'i ndó mií ndó, ta o sa kétó'ón ndó ña ndaa. ¹⁵Dá chī o duú noo Ndios ní kixi ña ndichí kómí na kée dión, chī ña ndichí kómí ná kúú ña ndichí ió ñayuu yó'o, xí'ín ña nì ta'í ñaxintóni taa, xí'ín ña ndichí xí'o ña u'u. ¹⁶Dá chī noo ndéi ñayuu u'u ini, xí'ín noo ndéi na chídáo tá'an mií xí'ín dao ka ñayuu, ñoó kúu noo ió tandó'ó, ta kuá'a nda'o ña'a kini ió noo ndéi na. ¹⁷Tído ñayuu kómí ña ndichí nì kii noo Ndios, noón kúu na ió vii, ta va'a ndéi na xí'ín iin rá iin na, ta kúu ná ñayuu va'a xí'ín ñayuu xí'ín ná, ta va'a ini na, ta kú'u nda'o ini na sa'a

dao ka ñayuu, ta kuá'a nda'o ña va'a kée na, ta kò káxi na ñayuu, ta kò kúu ná ñayuu u'u noo. ¹⁸Sa'a ñoó ndidaá kúu na ndí'i ini ña kandeí va'a xí'ín dao ka ñayuu, noón kúu na xíonoo chí'i ña va'a, ta kasandaá na natiin na ña va'a kandeí na xí'ín dao ka ñayuu.

Ná dá'a nì katoó ndo ña kini ió ñayuu yó'o

4 ¹¿Ndeí vei ña naá ndo, xí'ín ña ndáne'e tá'an ndó tein mií ndó, ká'an ndó? ¿Á kò ná'a ndó ña vei ña tein ña kini katoó ndo kée ndó, chī ña yó'o kían naá tá'an xí'ín ña va'a nákaa ini ñaxintóni ndo? ²Kóni ndo ña koo ña'a noo ndo, tído kò ní'i ta'on ndoan. Sa'ání ndó ndi, ta u'u kini ini ndo, tído kò kándéé ndó ní'i ndo ña kóni ndo. Naá tá'an ndó, ta ndáne'e tá'an ndó, tído kò kándéé ta'on ndó ní'i ndo ña kóni ndo, chī kò xíka ndoan noo Ndios. ³Tá xíka ndoan noo ná, kò ní'i ta'on ndó ña, dá chī kò xíka va'a ndoan tátò'on kì'o kánian kaka ndoan. Chī xíka ndoan, dá kandeé ndó kee ndó ña kini kóni mií ndó.

⁴¿Ndo'ó kúu na kée tátò'on kée iin ñá'a xiní xíxi yí xí'ín iin ka taa! Chī, ¿á kò ná'a ta'on ndó ña tá xiní xíxi yó Ndios xí'ín ña kini ió ñayuu yó'o, dá kían nduu yó na xiní u'u tá'an xí'ín Ndios? Ta ndi ndaa na ndí'i cháá ka ini sa'a ña ió ñayuu yó'o o duú sa'a ña'a Ndios, noón kúu na nì nduu na xiní u'u tá'an xí'ín Ndios. ⁵¿Á ká'an ndó ña ká'an oon tuti ií Ndios? Dá chī kaáan ña nì xí'o na Espíritu na koo na ini yóo, ta kékuíon nda'o na sa'a yóo ña koni yo ná. ⁶Tído kuá'a ka ña maní

kée Ndios xí'á, dá cḥi di'a ká'an tuti ịi ná: “Ḳo náta'an ini Ndios xiní na ñayuu ió táyíí ini, ta di'a xí'o na ña maní nọo ñayuu ió nda'í ini.”

Kenóo ndó mií ndó nọo Ndios, dá ná chindaya'i na ndo'ó

⁷Naḳi'o ndó mií ndó kaño'o toon ndó ṭixi ndá'a Ndios. Ta o sa kándia ndó kee ndó ña kóni ña u'ū, ta kuino mií váan ko'an nọo ndo. ⁸Ta koo ini ndo nandukú ndó Ndios ndidaá kuū, dá ná kuyati cháá ka na koo na xí'ín ndó. Ta ndo'ó, na kómí kuachi, nduvii ndo ndá'a ndó, dá cḥi ña kini nda'o ḳian kée ndó xí'án. Ta ndo'ó, na nákaní uū ini, koo ini ndo nduvii ndo n̄o ndo. ⁹Kunda'í ini ndo, ta nda'í kuaki ndó, ta ndei'i ndo sa'á kuachi kée ndó. Ta ña sáki ndo, ndee ndóan ná nduuan ña ndei'i ndo. Ta ña kádii ini ndo, ndee ndóan ná nduuan ña kunda'í ini ndo. ¹⁰Kenóo ndó mií ndó nọo Ndios, na kúu sato'o yo, dá ná chindaya'i na ndo'ó.

Ná dá'a ni chinóo kuachi ndó ñani ndo

¹¹Ñani mií, o sa kóo ini ndo ka'an kuachi ndó sa'a iin rá iin ndó. Dá cḥi tá ká'an kuachi ndó sa'a ñani ndo, ta ḳéyiko ndo sa'a ná, dá ḳian ká'an kuachi ndó sa'a ley Ndios, ta ḳéyiko ndo sa'án. Tído tá ḳéyiko ndo sa'a ley, dá ḳian ḳo kée ndó choon sa'ándáan, di'a kée ndó mií ndó kúu ndó iin na ḳéyiko sa'án. ¹²Iin tó'on din̄i vá kúu Ndios, na n̄i x̄i'o ley. Ta iin tó'on mií vá ná kúu na kándéé dáka'ki ñayuu, ta iin tó'on mií ta'ani na kúu na dándó'o n̄o yo sa'á kuachi kée yó. Sa'á ñoó,

¿nda yoo kúu ndo'ó, ká'an ndó? ¿Ndiva'a yá'a ndó ḳéyiko ndo sa'a ñani ndo?

Ná dá'a ni ka'an táyíí ndó sa'á ña kee ndó taan

¹³Ta kueídó'o va'a ndo'ó, na ká'an di'a: “Viti o taan ko'on ndu iin ñoo, ta ñoo kandeí ndu iin ní kuia kechóon ndu, ta naka'án nda'i ndu, dá ni'i ndú kuá'a d̄i'ón”, kaá ndo'ó. ¹⁴Tído ḳo ná'a ta'on ndó ndí ḳian ndo'o ndó taan, dá cḥi kúu ndó tát'on viko nó'ó náka'ani tóo ví'í, ta kúu ndáñó'ó ni'ini vaan. ¹⁵Sa'á ñoó va'a kaan di'a kánian ka'an ndo: “Tá kóni sato'o yo Ndios, dá kataki ndu cháá ka, dá kee ndu ña yó'o o ña káa.” ¹⁶Tído di'a ká'an táyíí ndó sa'á ña kúryíí ndó, ta sa'á ña kúryíí ndó, sa'á ñoó kée ndó ña kini. ¹⁷Dá cḥi na ná'a ndí ḳian kúu ña va'a kánian kee na, ta ḳo kée na ña, na yó'o kúu na yá'a kée kuachi nọo Ndios.

Di'a ndo'o na kuiká sa'á ña kini kée na

5 ¹Kueídó'o va'a ndo'ó, na kúu na kuiká viti. Ndei'i ndo, ta kayu'ú kó'ó ndó, cḥi vei ña ḳian ndo'o naní n̄o ndo. ²Dá cḥi ndidaá kúu ña kuiká kómí ndó n̄i tei'i vaan. Ta ndidaá kúu dá'on ndo n̄i ku'u ṭikidi. ³Ta ndidaá kúu d̄i'ón oro xí'ín d̄i'ón plata kómí ndó n̄i nana daye'e ña, ta daye'e yó'o ná'a kuachi sa'a ndo, cḥi ḳo ní kéchóon va'a ndóan. Ta dánaáan ndo'ó tát'on chíñó'o ño'ó ḳéi iin ña'a, cḥi n̄i ketutí ndó ña kuiká tein kuū nọo ndí'i yó'o. ⁴Ta vití'ón ndé'i'i kuachi ta kéchóon noñó'o ndo sa'a ya'i ra,

chí xí'ín ña mañá ndo ko ní chíya'i ndó ra. Ta míf sato'o yo Ndios, na kándéé kée ndidaá kúú ña'a, nì seídó'o ña ndé'í kuachi ra sa'a ndo. ⁵Va'a nda'o nì sà ndei ndó ñayuu yó'o, nì sà komí ndó ndidaá kúú ña va'a nì katoó ndo, ta nì nda'a ndo tát'o'on kì'o nda'á iin chee kakuu koño, chí viti nì kasandaá kuu kuu ndo. ⁶Ta dátaí kuachi ndó ñayuu ndaa, ta sa'ání ndo ná, ta nì iin ña'a ko kée ná chindeé ná míf ná.

**Kandita ndaa ndo nani ndáti ndó
nandió koo Jesús kasaa na**

⁷Ta viti, ñani mífí, koo ini ndo kandati kueé ndo nda ná nandió koo tuku sato'o yo Jesús kasaa na. Kandé'é ndó tát'o'on kì'o kée iin taa xíti, ndáti kueé ra dákée ra ña nì xiti ra, ta ndáti kueé ra dai noó, ta ndáti kueé ra dai noo ndí'i, dá dákée ra. ⁸Dión ta'ani kandati kueé ndo, ta kandita ndaa ndo, dá chí sà yati ñó'ó vá nandió koo tuku sato'o yo Jesús kasaa na.

⁹Ñani mífí, o sà ká'an kuachi sa'a sátá'an ndó, dá kían ná o dándó'o Ndios nío ndo. Dá chí sà nì kuyati nda'o kuu kasaa Ndios, na keyíko sa'a yo. ¹⁰Sa'á ñoó, ñani mífí, koo ini ndo kee ndó tát'o'on kì'o nì sà kee na sà kuu profeta, na sà kasto'on xí'ín ñayuu to'on nì nì'i ná noo sato'o yo Ndios. Chí va'ará nì sà ndo'o nío ná, tído nì sà ndati kueé na nda nì ya'a tándó'ó na.

¹¹Ndiká'an ndi kúu ví na xí'o ndeé ini tá ndó'o na tándó'ó, kaá yo. Chí sà ná'á vá yó ña nì xí'o ndeé nda'o ini Job tá nì ndo'o na tándó'ó. Sa'á ñoó ndato nda'o nì nachindeé ñaá sato'o yo Ndios, dá chí kúú ná iin

Ndios va'a nda'o ini, ta kú'u nda'o ini na sa'a yo.

¹²Ta viti, ñani mífí, ná ko'in ka'in iin to'on ndáya'i cháá ka xí'ín ndó. O sà kóo ini ndo nachina'á ndó Ndios tá kua'an ndo kì'o ndó to'on ndó noo iin ka ñayuu, ta o sà kaá ndo: “Ná'á induú”, o: “Ná'á noño'o yó'o”, ta o sà ká'an ndo ña ná'á dao ka ña'a. Sa'á ñoó tá ká'an ndo “Ja'an”, ta dión ná kakian. Ta rá ká'an ndo “Koó”, ta dión ná kakian, dá kían ná dá'a nì kakomí ndó kuachi noo Ndios sa'á ña ká'an ndo dión.

**Kaka ndo ña maní noo Ndios sa'a
iin rá iin ndó**

¹³¿Á ío iin na ndó'o nío tein míf ndó xaan? Dá kían kánian kaka na ña maní noo Ndios. ¿Á ío iin na kádijí ini tein míf ndó xaan? Dá kían kánian kata na yaa keká'ano na Ndios. ¹⁴¿Á ío iin na kú'u tein míf ndó xaan? Dá kían nakana ndó na sá'ano dákuá'a xí'ín ndó, dá ná kaka na ña maní noo Ndios sa'á na kú'u ñoó, ta ná chikodó ná sití diní ná xí'ín kuu sato'o yo Jesús. ¹⁵Dá chí tá kándéé ká'ano ini yo Jesús tá xíka yo ña maní noo ná, dá kían nduva'a va na kú'u, ta ndakoo na kee sato'o yo Jesús. Tá nì ya'a na kú'u ñoó nì kee na kuachi, ta kúu ku'u ká'ano va ini Ndios sa'á kuachi na. ¹⁶Na'o ndo kuachi ndó noo iin rá iin ndó, ta kaka ndo ña maní noo Ndios sa'a iin rá iin ndó, dá nduva'a ndó kee Ndios. Dá chí kua'á nda'o ña va'a kúu tá xíka iin na ndíta ndaa xí'ín Ndios ña maní noo ná. ¹⁷Profeta Elías nì sà kuu iin taa tát'o'on kì'o kúu míf yó. Ta nì xíka

na xí'ín ndino'o ini na noo Ndios ña ná o koon dai. Ta kúú oní kuia dao ko ní koon rá noñó'o yó'o. **18**Tá nì ndi'i, dá nì xiká tuku na noo Ndios ña koon dai, ta kúú nì kasá'á koon tuku rá. Dá nì kasá'á kána tuku ña'a noñó'o yó'o.

19Ñani mífí, tá ió iin káa ndo'ó nì kuxoo kua'an noo ña ndaa kándísa

yó, ta ió iin ka ndo nì kandeé nì nandíó né'e tuku na noo ña ndaa, **20**dá kían kana'á ndó ña sa'á ña nì kandeé ndó nì dandíko ini ndo ná noo kúú íchí kini kua'an na, sa'á ñoó nì kandeé ndó nì dakáki ndó na, chí o kuú ta'on na noo Ndios. Ta kúú kuá'á nda'o kuachi na ndoo sa'á ña nì kee ndó dión.

To'on yó'o kían mií noó nì taa San Pedro nì sa'an noó na kúú kuendá Jesús

Ká'an Pedro ndisá'an

1 ¹Yu'u kúú Pedro, ta kúú iin apóstol, na né'e to'on Jesucristo. Ta ká'an yu'u ndisá'an xí'ín ndo'ó, na nì xitá noo kua'an ndéi chí kuendá Ponto, xí'ín Galacia, xí'ín Capadocia, xí'ín Asia, xí'ín Bitinia. ²Ndo'ó kúú na nì kaxi mií tatá Ndios tátó'on kì'o nì chikaq ini na kee na xí'ín ndó nda mií sa'a, dá ná kakuu ndó ñayuu na kee Espíritu ij ná, dá kueídó'o ndó na, ta ná nduvii ndo kee nì Jesucristo.

Ta ná koo kua'á ña manì Ndios xí'ín ndó, ta ná kì'o na ña koo va'a ini ndo.

Kómí ndisa yó iin tandeé ini

³Na ká'ano kúú Ndios, na kúú tatá sato'o yó Jesucristo, dá chī sa'á ña nì ku'u ká'ano ini na sa'a yó, sa'á ñóó nì nakaki sa'a yó nì kee na, dá nì kuu nì natiin yó iin tandeé ini ká'ano nda'o noq ná, chī mi'ān nda q kuiti nì natakī sato'o yó Jesucristo tein na nì xī'i. ⁴Sa'á ñóó natiin ta'ani ndó iin ña ká'ano nda'o chí induú dí'a, chī sa ió nduu vaan natiin ndo'ó. Ta kían ña ni iin kuu ta'ón o téf'i, ta kían ña ni iin kuu

ta'ón o túú, ta kían ña ni iin kuu ta'ón o ndí'i. ⁵Ta táxi va'a Ndios ndo'ó xí'ín ndée mií ná sa'á ña kándée ká'ano iní ndo ná, dá kasandaá ndo nì'i ndo ña kākī ndó, dá kandeī ndó xí'ín ná, chī sa ió nduu va ña'a yó'o natiin ndó tá ná kasandaá kuu noq ndí'i.

⁶Sa'á ñóó kadii iní ndo, va'ará tein cháá kuu kánian ndo'o nío ndo kée kua'á noq tandó'ó. ⁷Chī tandó'ó ñóó kían korndodó ña kándée iní ndo Jesús, nde'á á ndíta nda q ndo xí'án. Ta ndáya'i cháá ka ña kían kándée iní ndo ná o duú oro, tá'an ña xító ndodó ñayuu xí'ín ñó'o, dá nde'á á mi'ān nda q kuiti oro ndino'o kían o kóó. Tído kasandaá iin kuu, ta naá vá oro ñóó. Tído ndo'ó, tá mi'ān nda q kuiti ndíta nda q ndo xí'ín ña kándée iní ndo ná tein tandó'ó, dá kían chindaya'i ñaa Ndios, ta kì'o na ña'ño'ó, xí'ín ña ndato noq ndo tá ná na'a noq tuku Jesucristo. ⁸Kóni ndo ná, va'ará ko ní xíní ndo ná xí'ín noq ndo. Ta va'ará ko ndé'é ndó na viti, tído kándisa ndó na. Ta ndato nda'o kadii iní ndo, ta ni ko ní'i ndo to'on ka'an ndo sa'a ndi kì'o kadii iní ndo, ⁹chī ní'i ndo ña va'a sa'á ña kándée

iní ndo ná, ta ñoó kían káki ndó noo kuachi ndo.

10Ni ka'an profeta ni sa ndei sa na'á sa'á ña maní ko'on Ndios kee na xí'ín ndó. Ni ñakuá'a va'a ra sa'án, ta ni kee ra tata kandaq ini ra ndi koo kee Ndios dáka'ki na ñayuu. **11**Chí ni ñakuá'a ra sa'á ndá yoo kakuu na kee dión, ta ndá oon koo na, chí ió Espíritu Cristo ini ra, ta ni kasto'on na xí'ín rá sa'án. Chí ni xí'o na ña ni kandaq ini ra ña ndo'o nda'o nío Cristo, na kii dáka'ki ñaá, ndi'i daá, dá nani'i ná ñaño'ó noo Ndios. **12**Kúú ni xí'o Ndios ña kían ni kandaq ini ra ña o ñuú míí rá keva'a xí'ín ña dána'a ra, sava'a yóó vá kúú na keva'a xí'án. Ta míí to'on ni ñaná'a ra tá sata, míí to'on yó'o ií vá kían dána'a na noo ndo viti sa'á to'on va'a ña ká'an sa'a Jesús, ta dána'a na ña xí'ín ndée Espíritu ií Ndios, na ni kii nda induú. Ta nda míí ángel ndéi induú katoó kandaq ini sa'á ña yó'o.

Kóni Ndios ña koo vii yo noo ná

13Sa'á ñoó kenduu ndo ñaxintóni ndo kee ndó ña kóni Ndios, ta kaño'o ini ndo, ta ndino'o ini ndo koo tandeé iní ndo ña natiin ndó ña maní noo Ndios tá ná nandío koo tuku Jesucristo kasaq na. **14**Ta koo ini ndo kee ndó táto'on kí'o kée iin de'e seídó'o tatá, ta o sa kée ka ndo ña kini, ña sa katoó ndo kee ndó tá ko ñá'a kana'á ndó Ndios. **15**Chí táto'on na vii kúú míí Ndios, na ni kana ndo'ó xoo míí ná, kí'o dión koo vii ndo noo ndidaa ña kée ndó. **16**Dá chí di'a kaá tuti ií Ndios: "Koo vii ndo, chí na vii kúú yu'u."

17Tá ká'an ndo tatá xí'ín Ndios, na kényiko ndaa sa'á ña kée iin rá iin

yó, dá kían koo ñaño'ó ndó noo ná, ta kayu'ú ni'ini ndó na xían nani ndéi ndó ñoo tukú xaan. **18**Ta ná'á vá míí ndó ndí kían ni sa kuu ya'i, ña ni ñakáki ndo'ó tixi ndá'a ña ko choon sa kee na yatá ve'e ndó. Chí ko ní sá kían iin ña'a túú, táto'on ndó'o oro xí'ín plata. **19**Di'a ni ndato míí Cristo, tá'an kirá ni xita sa'á kuachi ndo, ni sa kuu ya'i ni ñakáki ñaá. Chí ni sa kuu na táto'on kí'o iin léko, kirí dóko ñayuu noo Ndios, kirí káa vii, kirí ko yáko. **20**Chí nda rá ko ñá'a kasá'a ñayuu yó'o, nda daá vá ni chíkaa ini Ndios ña koo dión. Ta ña yó'o ni kuu tein tiempo viti, chí kú'u nda'o ini na sa'a yo. **21**Ta sa'á ña ni kee Jesús dión, sa'á ñoó ni kasandaá ndo kándisa ndó Ndios, na ni ñanáaki ñaá tein na ni xí'i. Ta ni xí'o Ndios ñaño'ó noo ná. Dión ni kee na, dá kían ná kandeé iní ndo Ndios, ta ná koo tandeé iní ndo noo iin tó'on diní míí vá ná.

22Chí ni nduvii nío ndo sa'á ña seídó'o ndó ña ndaa sa'a Ndios ni kee Espíritu ií Ndios, dá kandeé ndó ku'u ini ndo sa'a sáta'an ndó xí'ín ndino'o ini ndo. Sa'á ñoó ndino'o ini ndo ku'u ini ndo sa'a sáta'an ndó xí'ín iin nío vii. **23**Dá chí ndo'ó kúú na ni ñakaki saá, ta ko ní káki ndó táto'on káki ñayuu, na ndéi tóo, dá xí'i na. Dá chí ndo'ó kúú na ni ñakaki saá, dá kandeí chíchí ndó kee to'on míí Ndios, chí to'on takí kían, ta daá kuití vá kooan. **24**Dá chí di'a kaá tuti ií Ndios:

Ndidaa kúú ñayuu ndó'o táto'on kí'o ndó'o yukú káa yúku, ta ña kúryíí ná kúú táto'on ita yukú ñoó.

Chì íchì va yuku ñoó, ta kúú
kuéi va itaṅ.

25 Tído to'on sato'o yo Ndios, daá
koo kuíi vaan.

Ta to'on yó'o kúú to'on va'a sa'a
Jesús, ña kían nì daná'a ndu noo ndo.

2 ¹Sa'a ñoó dánkoo ndi'i ndó ña
kini xí'ín ña maña kée ndó, ta
ko kánian kakuu ndó ñayuu uṅ noo,
ta ni ko kánian koo u'u ini ndo, ta
kánian dánkoo ta'ani ndó ndidaá ña
kini ká'ṅan ndo sa'a ñayuu. ²Táto'on
kée takuálí nándukú xí noo chichí
xí, kì'o dión nandukú ndó to'on
Ndios, ña kúú ña ndaa, dá kua'ano
ndó xí'án nani kasandaá kuṅ káki
ndó. ³Ta kì'o dión kee ndó sa'a ña
xí'o ndaa ndo kuendá ña va'a nda'o
ini sato'o yo Jesús.

Míí vá Jesús kúú yuu ndáya'i cháá ka

⁴Sa'a ñoó kuyati cháá ka ndo noo
Jesús, na kúú táto'on iin yuu takí,
tá'ṅan ña nì kañó'ó taa ñayuu yó'o.
Tído míí Ndios kúú na nì kaxi ñaá,
ta kúú ná yuu ndato cháá ka. ⁵Ta
míí ndó kúú ta'ani táto'on yuu takí.
Sa'a ñoó konó ndó ná kava'a Ndios
ve'e ño'o na xí'ín ndó, dá kakuu
ta'ani ndó duti iṅ noo míí ná, dá kuu
doko ndo ña náta'an ini Ndios xiní
na, ta kúú natiin va'a na ña dóko
ndo sa'a ña nì kee Jesucristo. ⁶Chì
ká'ṅan ta'ani tuti iṅ Ndios di'a:

Ko'ín chindu'í iin yuu ió titò
ndáya'i cháá ka chí ñoo Sion,
dá chì yuu yó'o kían nì kaxi
míí, ta kían iin yuu ndato.

Sa'a ñoó ndi ndaa míí vá ñayuu
ná kandisa ñaá, dá kían ni iin
kuṅ ta'ón o káka'an noo ná.

⁷Ta noo ndo'ó, na kándisa, yuu
yó'o kúú yuu ndato cháá ka. Tído

ndidaá na ko kándisa ñaá, ndo'o na
táto'on kì'o ká'ṅan tuti iṅ Ndios:

Tá'ṅan yuu nì kañó'ó taa káva'a
ve'e,

ña yó'o di'a va nì kasandaá
kakuu yuu titò.

8 Ta ká'ṅan ta'anian di'a:

Míí yuu yó'o kédaá xí'ín ná, dá
kachi'i sá'a ná, chì kían iin
yuu kédaá xí'ín ná kuei na.

Nì kachi'i sá'a ná chì ko xín na
kueído'o na to'on va'a, chì sa kì'o
dión nì ni'í tá'í ná ndo'o na.

Kúú yó na ñoo Ndios

⁹Tído ndo'ó kúú na nì kaxi míí
Ndios kakuu ñayuu na, ta kúú ndó
duti noo míí Ndios, na kúú rey, ta
kúú ndó iin ñoo iṅ, ta kúú ndó ñayuu
nì taó xóo míí Ndios, dá kastò'on
ndó sa'a ña ndato kée na, chì ngón
kúú na nì nađitá ndo'ó íchì noo iin
naá, ta nì nachi'i na ndo'ó íchì ngó
ndato tóon. ¹⁰Chì tá sata ko ní sá
kuu ndó iin ñoo, tído viti nì
kasandaá ndo kúú ndó ñoo míí
Ndios. Tá sata ko ní kándéé ndó ña
ku'u ini Ndios sa'a ndo, tído viti kían
nì ni'í ndo ña kú'u ini na sa'a ndo.

**Kánian na'a yo míí yó ña kúú yó
kuendá Ndios**

¹¹Na maní, seí nda'avíi noo ndo'ó,
na ndéi tóo ñoo tukú xaan, ña o sa
nákì'o ndó míí ndó ngó ña kini kóni
níi ndo, ña naá tá'an xí'ín ña va'a
kóni níno ndo kean. ¹²Di'a koo ini
ndo kendúsá'ano ndó ngó ñayuu ko
ná'a Ndios, dá kían va'ará chinaní
kini na ndo'ó viti, tído ná keká'ano
na Ndios sa'a ña va'a kée ndó tá ná
kasandaá kuṅ dátoon Ndios
ñaxintóni ná.

13Ta sa'á ña ió ñaño'ó yó noo sato'o yo Jesús, sa'á ño'ó koo ini ndo kueídó'o ndó ndidaá ta né'e choon ñayuu yó'o, á mií rá kúú rá rey, ra né'e choon ká'ano cháá ka, **14**o á mií rá kúú rá ta né'e choon ñó'o tixi ndá'a rey ño'ó, tá'an ra nì nì'i choon ña kadi ra ñayuu kíni ve'e kaa, ta né'e ta'ani ra choon ña náki'o ra ñaño'ó noo na kée ña va'a. **15**Dá chi ña kóni Ndios kían kee ndó ña va'a, dá ná o nì'i ñayuu xixi koó ñaxintóni ña ka'an ndava'a na sa'a ndo. **16**Ko ñó'o ndó tixi ndá'a ni iin ley, tído ná dá'a ni ka'an ndó ña nónó noo ndo kee ndó ña kini. Di'a nónó noo ndo kee ndó ña kóni Ndios. **17**Koo ñaño'ó ndó noo ndidaá ñayuu, ta ku'u ini ndo sa'a na kúú kuendá Jesús, ta kayu'ú ni'ini ndó Ndios, ta koo ñaño'ó ndó noo ta né'e choon.

Nakì'o ndeé iní yo tátò'on kì'o nì xì'o ndeé iní Jesús tein tandó'ó

18Ta ndo'ó, na ñó'o tixi ndá'a iin sato'o, kueídó'o ndó ra kúú sato'o ndo xí'ín ñaño'ó. Ta ná dá'a ni kee ndó dión sava'a xí'ín ra kée ña va'a xí'ín ndó. Kì'o dión ta'ani kánian kee ndó xí'ín ra kéndava'a xí'ín ndó. **19**Dá chi iin ña va'a kían noo Ndios ña sa'á ña ñó'o ini ndo sa'a ná, sa'á ño'ó xí'o ndeé iní ndo tá kéndava'a sato'o ndo xí'ín ndó, va'ará ni iin ña kini ko ní kée ndó. **20**Chi, ¿ndí kían va'a nì'i ndo tá xí'o ndeé iní ndo tá kéndava'a sato'o ndo xí'ín ndó sa'á ña kée ndó ña kini? Tído tá kéndava'a ra xí'ín ndó sa'á ña kée ndó ña va'a, ta xí'o ndeé iní ndo, dá kían náta'an ini Ndios xiní na ndo'ó. **21**Chi nì kana Ndios ndo'ó ña kee

ndó dión, dá chi kì'o dión ta'ani nì ndo'o naní nío mií Jesucristo sa'a yo, ta kì'o dión nì daná'a na noo yo kaka yó íchi nì xika mií ná. **22**“Nì iin tó'on kuachi ko ní kée na, ta nì iin ña to'on ko ní kána yú'u ná ka'an na.” **23**Ta va'ará nì ka'an ndava'a ra xí'ín Jesús, tído nì iin tó'on to'on ndava'a ko ní nándi'ó né'e na ka'an na xí'ín rá. Ta va'ará nì dandó'o ra nío ná, tído nì iin ña'a ko ní ka'an na kee na xí'ín rá. Di'a nì nachi'i na ndidaá ña nì ndo'o na noo ndá'a Ndios, na kényiko ndaa sa'a ndidaá kúú ña'a. **24**Ta nì nakuido mií Jesús ndidaá kúú kuachi yó tá nì sarkaa na ndika cruz, dá ná kandeé yó dánkoo yó kuachi kée yó, dá ná koni yo kee yó ña ndaa noo Ndios. Dá chi sa'á ña nì tarkue'e Jesús, sa'á ño'ó nì nduva'a yó, ta nì nduvii yo. **25**Dá chi nì sa kuu ndó tátò'on léko nì sa xionoo ndava'a. Tído viti nì nandí'ó kuéi ndó noo na ndáka ñaa, ta ndaa va'a na nío ndo.

Di'a kánian kee na nì tandá'a

3¹Ta ndo'ó, na ñá'a, koo ini ndo kueídó'o ndó yíi ndo, dá kían, tá ko xí'ín ra kandísa ra to'on Ndios, kúú xing ini ra kandísa raan sa'á ña kéndúsá'ano ndó, dá kían ko kánian ka'an ndo xí'ín rá, dá kandísa raan, **2**chi koni ra ña va'a kée ndó, ta ió ñaño'ó ndó noo rá. **3**Ta o sa ndí'i téi ini ndo ña koo luu ñíi ndo, á kían ña nacho'on lándò dinì ndo, o á kían ña keluu ndó mií ndó xí'ín oro, o á kían ña kandixi ndó dá'on táyíí ndaa. **4**Va'a kaan ndí'i ini ndo koo vii nío ndo noo Ndios, ña kían koo luu ndó xí'ín ña va'a ini ndo, xí'ín

ñā kueé ini ndo, chí ñā yó'o kían o kúyatá ta'on, ta ñā yó'o kían náta'an nda'o ini Ndios xiní nā.
 5Chí di'a luu nī sá ndaa nā ñá'a sá ndei sá na'á, sá kandeé iní nā Ndios, ta ndino'o ini nā nī sá seídó'o ná yíí ná.
 6Chí kī'o dión sá seídó'o naná sá'ano yó Sara yíí ná Abraham, ta sá ká'an nā ñā Abraham kúú sato'o nā. Ta kúú ndó tátó'on de'e di'í Sara sa'á ñā kée ndó ñā va'a, xí'in sa'á ñā kō xí'o ndó mií ndó ñā yu'ú ndo.

7Ta dión ni ndo'ó, rā taa, kaño'o ini ndo kandeí ndó xí'in ñadi'í ndo. Ta kī'o ndó ñaño'ó noo ná sa'á ñā kúú ná iin nā vītá, xí'in sa'á ñā natiin nduú nā xí'in ndó ñā maní ñā kandeí chíchí ndó xí'in Ndios. Tá kée ndó dión, dá kían ni iin tó'ón ñā'a o kétéin noo ndo noo ká'an ndo xí'in Ndios.

Va'a kaan ná ndo'o nío yō sa'á ñā kée yō ñā va'a o duú sa'á ñā kée yō ñā kini

8Ta noo ndí'i, ká'in xí'in ndó ñā iin tó'ón ná kakuu ñaxintóni ndidaá ní ndó, ta ndo'o sa'a sátá'an ndó, ta koni ndo iin rá iin ndó tátó'on kī'o ndó'o ndó xí'in nā ve'e mií ndó, ta ku'ū ini sa'a sátá'an ndó, ta nda'í koo ini ndo.
 9O sá nándió kuéi ndó nandió né'e ndó ñā kini noo nā nī kee ñā kini xí'in ndó. Ta o sá ká'an ndava'a ndó xí'in nā ká'an ndava'a xí'in ndó. Di'a kaka ndo ñā maní noo Ndios sa'a ná, dá chí ná'á ndó ñā nī kana Ndios ndo'ó ñā kían natiin ndó ñā maní noo ná.

10Dá chí di'a kaá tuti i Ndios:

Ndi ndáa ndo'ó katoó kandeí va'a, ta kandeí dii ñayuu yó'o, dá kían kánian kandaa ndo yáa ndo, dá ná o yá'a ñā ka'an ndava'an,

ta ni yú'u ndo ná o sá ká'an ni iin ñā to'ón.

11Kexoo ndó noo ñā kini, ta kee ndó ñā va'a.

Ta nandukú ndó ñā kandeí va'a ndó xí'in ñayuu, ta ndikō toon ndoan.

12Dá chí ndé'é va'a sato'o yō Ndios nā kée ñā ndaa, ta ió nduu nā seídó'o na ñā xíka nā noo ná.

Tído kō náta'an ini nā xiní nā nā kée ñā kini.

13¿Ndá yoo kendava'a xí'in ndó tá ná ndikō ndo ñā va'a? 14Tído ndiká'an ndi kúu ví ndó tá kéndava'a na xí'in ndó sa'á ñā kée ndó ñā va'a. Sa'á ñoó o sá yu'ú ndo tá kée na dión xí'in ndó, ta o sá kútúú ini ndo.

15Di'a nakī'o ndó ñaño'ó noo Ndios, nā kúú sato'o yō, xí'in ndino'o ini nío ndo. Ta daá kuití kandeí nduu ndo kī'o va'a ndó kuendá xí'an kueé ió ini ndo, xí'in ñaño'ó noo ndi ndáa mií ñayuu ndato'ón ndo'ó sa'á tandeé iní kómí ndó. 16Ta koo ini ndo kakomí ndó iin ñaxintóni vii, dá kían tá ká'an u'u nā sa'a ndo'ó, dá kían ná xíka'an noo mií ná sa'á ñā chínaní kini na ñā va'a kée ndó sa'á ñā kúú ndó kuendá Cristo. 17Chí va'a cháá ká ná ndo'o nío yō sa'á ñā kée yō ñā va'a, tá kī'o dión kóni mií Ndios, ta o duú sa'á ñā kée yō ñā kini. 18Dá chí nī ndo'o ta'ani nío Cristo tá nī xí'i nā iin tó'ón ndée sa'á kuachi yó. Iin nā ndaa kúú ná, tído nī xí'i nā sa'a yóó, nā kómí kuachi, dá kuu kandaka na yó ko'on nā noo Ndios. Chí mií nā ndaa nī xí'i yikí koño nā, tído ió takí va Espíritu ná.

19Ta nī sa'an Espíritu ná nī daná'a nā noo espíritu ndadí ni'ini noo iin

naá, ²⁰ta ña yó'o nì sà kuu ña kò ní xíin kueídó'o Ndios tá sà na'á, va'ará kueé nì sà ndati Ndios xian nani nì kava'a Noé arca. Ta cháá nda'o ñayuu nì kàki nõõ takuií kua'a nõõ. Sava'a ona nì sà kuu na. ²¹Ta viti sódo ndúta yò xí'ín takuií sa'á ña kándéé iní yò Jesús, dá kàki yó, tátò'on kì'o nì dákáki Ndios Noé nõõ takuií nõõ. Kò kée yó dión sa'á ña kóni yò nakata yó ñíi yò, di'a kée yóan dá chì ndino'o ini yò kóni yò koo vii ñaxintóni yò, chì nì kàki yó sa'á ña nì nàtaki Jesús. ²²Ta nì nana na kua'an nó'o ná induú. Ta viti ió na xoo kuá'a Ndios. Ta tixi ndá'a míi ná nõ'o ndidaá ángel, xí'ín ta ne'e choon, xí'ín ta dándáki.

Ná dá'a kà nì kee yó ña kini sà kee yó tá kò ñá'a nì nduu yó kuendá Jesús

4 ¹Tátò'on kì'o nì ndo'o nì yikí koño Jesús, kì'o dión kánian kande nduu ndo ndo'o ta'ani nõõ ndo, dá chì na nì ndo'o nì yikí koño, nõón kúu na nì taó xóo nõõ nõõ kuachi, ²dá kían nani ndéi tóo nõõ ndíxi nõõ yikí koño ndo, ná dá'a kà nì kande nõõ kee nõõ ña kini kátoó dao kà ñayuu. Di'a kande nõõ kee nõõ ña kóni Ndios. ³Cháá dión kà nì kee nõõ tátò'on kì'o kée ñayuu kò ná'a Ndios, chì sà kátoó ndo kee nõõ kuachi xí'ín ndi ndáa míi vá ñayuu, ta sà kátoó ndo kee nõõ kuachi ka'an nõõ xí'ín ñíi ndo, ta sà kuu nõõ na xí'í, ta sà kee nõõ víkò ka'an nõõ, ta sà xi'i lóko ndo, ta sà ndaño'o nõõ yokò, ña kò náta'an ini Ndios xiní na. ⁴Ta naá ini na sà ne'e tá'an va'a xí'ín nõõ sa'á ña kò kée kà ndo ndidaá ña kini yó'o, ta ká'an ndava'a na sa'a ndo

viti. ⁵Tído iin kuú kánian naki'o na kuendá nõõ Ndios sa'á ña kini kée na, dá chì sà io nduu va Ndios ña kían keyíko na sa'á na takí, xí'ín sa'á na nì xi'í. ⁶Sa'á nõõ nì seídó'o ta'ani na nì xi'í tò'on va'a sa'a Jesús, dá kían, va'ará nì xi'í na tátò'on kánian ndo'o ndidaá ñayuu, tído takí va nìo ná kée Ndios.

Ná kee yó choon nì xi'o Ndios ña kat'i'a yó kee yó

⁷Sà kua'an kuyati va ña naá ndidaá ña'a. Sa'á nõõ ndito koo ini ndo, ta kaño'o ini ndo ka'an ndo xí'ín Ndios. ⁸Ta ña ndáya'i cháá kà kánian kee nõõ kían ndino'o ini ndo ku'u ini ndo sa'á ñayuu xí'ín nõõ, chì tá kú'u ndisa ini yò sa'a dao kà ñayuu, dá kían kì'o ká'ano ini yò sa'a ná, va'ará kuá'a nda'o kuachi kée na xí'á. ⁹Ta koo ini ndo natiin va'a nõõ ñani ndo tá kosaa na ve'e nõõ, ta o sà ká'an kuachi ndo tá kée nõõ dión. ¹⁰Ta nõõ iin rá iin nõõ nì xi'o Ndios ña kat'i'a nõõ kee nõõ iin choon, sa'á nõõ dákuá'ano nõõ dao kà ñayuu xí'án. Chì nì ni'í ndo choon ña kechóon va'a nõõ nõõ ndidaá ña manì nì xi'o Ndios nõõ ndo. ¹¹Sa'á nõõ tá dána'a iin nõõ, dá kían dána'a ndo tátò'on kì'o ká'an tò'on Ndios. Tá xínkuáchí nõõ nõõ ñani ndo, dá kían kechóon nõõ xí'ín ndéé xí'o míi Ndios nõõ ndo. Ta sa'á ña kée nõõ dión, sa'á nõõ natiin Ndios ndidaá tá'an ñaño'ó sa'a Jesucristo, na daá kuití kómí ndidaá tá'an ñaño'ó, ta daá dándáki na ndidaá ña'a. Dión ná koo.

Ná kadij iníó tá ndó'o nì yò sa'a Jesús

¹²Ñani manì, o sà naá ini ndo sa'á tandó'ó kini ndó'o nõõ, tá'an ña

xírndodó ndo'ó. O sá ká'an ndó ña ko kánian ndo'o ndó dión. ¹³Di'a kadii ini ndo sá'a ña ndó'o ndó tát'on ni ndo'o Cristo. Chi tá ná kasandaá ku nandió koo na xí'ín ndidaá ña ndato kómí ná, dá kían nakutí ndó xí'an kadii ini ndo. ¹⁴Tá ká'an ndava'a ñayuu sa'a ndo sá'a ña kúu ndó kuendá Cristo, dá kían ndiká'an ndi kúu ví ndó, chi ió Espíritu ndato Ndios xí'ín ndó. Mían ndaa ká'an ndava'a ñayuu sa'a Espíritu, tído sa'a ndo'ó natiin na ñaño'ó. ¹⁵Chi iin ña ka'an noo nda'o kían tá ndó'o nío ndo sá'a ña sa'ání ndo ndii, o sá'a ña kí'ín kuí'íná ndó, o sá'a ña kúu ndó na kini, o sá'a ña chírneee chítuu kúu ndó noo tándó'ó dao ka na. ¹⁶Tído tá ndó'o nío ndo sá'a ña kúu ndó kuendá Jesús, dá kían ná dá'a ni xíka'an noo ndo. Di'a keká'ano ndó Ndios sá'a ña ndó'o ndó dión.

¹⁷Dá chi sa ni kasandaá va kuu ña keyíko Ndios sá'a ñayuu na. Ta tá dinño'ó keyíko na sa'a yóó, dá kían, xíní ndí kían ndo'o na ko xíní kueídó'o to'on va'a sa'a Jesús tá ná keyíko sa'a ná? ¹⁸Dá chi di'a kaá tuti ii Ndios:

Ndi k'i'o ví kánian ndo'o nío na kée ña kóni Ndios, dá káki na. Sa'a ñoó, xíní ndí kían ndo'o na ko xíní kandísa Ndios, xí'ín na kée kuachi?

¹⁹Sa'a ñoó tá kóni Ndios ña kían ndo'o nío ndo, dá kían nakí'o ndó míí ndó noo ndá'a ná, chi iin na ndaa kúu na ni kava'a ñayuu yó'o. Ta daá koo ini ndo kee ndó ña va'a.

Di'a kánian kee na sá'ano né'e choon ve'e ño'o

5 ¹Ta kóni kakai iin ña maní noo na sá'ano né'e choon noo ndo,

chi na sá'ano ta'ani kúu yu'u. Ta ni xini xí'ín noóí tát'on ni ndo'o nío Cristo, ta koo ta'ani yu'u xí'ín ndó noo ndato káa na'a noo Ndios chí noo. ²Koo ini ndo kandaka ndó ñayuu Ndios ño'o tixi ndá'a ndo, ta kandaa va'a ndó na, tído o sá kée ndóan sá'a ña kánian kee ndóan, di'a kee ndóan xí'ín ndino'o ini ndo. Ta o sá kée ndóan sá'a ña kátoó ndo di'ón. Di'a kee ndóan sá'a ña ndino'o ini ndo kóni ndo chindeé ndó na. ³Ta o sá kée ndó míí ndó iin sato'o noo na ndáka ndó. Va'a kaan kee ndó ña va'a noo ná, dá ná katí'a ta'ani na kee na dión. ⁴Dá tá ná kasandaá ku nandió koo tuku Jesús, na kúu míí sato'o noo ndidaá na ndáka léko, dá natiin ndó iin corona, ña kúu ñaño'ó, ña kían ni iin kuu o naá.

⁵Ta dión ni ndo'ó, takuáchí tákí, koo ini ndo kueídó'o ndó na sá'ano né'e choon ve'e ño'o ndo. Ta ndidaá ní ndó kánian kueídó'o tá'an ndó xí'an nda'í ió ini ndo, chi:

Ko náta'an ini Ndios xiní na ñayuu ió táyíí ini, ta di'a xí'o na ña maní noo ñayuu ió nda'í ini.

⁶Sa'a ñoó nda'í koo ini ndo kaño'o ndó tixi ndá'a Ndios, dá kían ná k'i'o na ñaño'ó noo ndo tá ná kasandaá ku ni kaxi míí ná. ⁷Ta chikodó ndó ndidaá tandí'i ini ndó'o ndó noo ndá'a Ndios, dá chi noón kúu na ndí'i ini sa'a ndo.

Kandaa ndo míí ndó noo ña u'u

⁸Ta kaon koo ndó, ta kaño'o ini ndo kandeí ndó, chi ña u'u kían xiní u'u ndo'ó. Tát'on k'i'o kée iin ndika'a tondó, k'i'o dión kéean

xíonooan ndúkúán ndá yoo
kendava'a xí'án. **9**Q sà kónó ndó
ñā dātúúán ndo'ó. Kuita toon ndó
xí'ín ñā kándéé iní ndo Jesús, dá
kandéé ndó xí'án. Chì sà ná'á vá
ndó ñā kì'o dión ta'ani ndó'o nío
dao kà nā kúú kuendá Jesús ndéi
iin ní kúú ñayúú. **10**Tído Ndios, nā
xí'o ndidaá ñā manì noo yò, noón
kúú nā nì kana yó ñā kandeì
chíchí yó noo ndato náye'e sà'á ñā
nì kee Jesucristo. Sà'á ñoó, tá nì
ndi'i nì ndo'o nío ndo cháá, dá
ndenda nā ndo'ó, ta nachikata
nda nā ndo'ó, ta kì'o na ndéé noo
ndo, ta ndendakí ná ndo'ó xí'ín ñā
kándisa ndó. **11**Ta daá kuití ná
natiin na ñāñó'ó, ta daá ná
dándáki na ndidaá ñā'a. Dión ná
koo.

Yó'o ká'an Pedro ndisá'an noo ndi'i

12Ta xí'ín ñani yò Silvano, tá'an rā
kúú iin t̃a ná'í iin ndaa xí'ín Jesús,
nì taai cháá t̃o'on noo tuti yó'o
k̃osaan, dá ka'an nì'inii noo ndo, ta
xí'o ndaa kuendá ñā kì'o dión
kémani Ndios ndo'ó, ta sà ñó'o ndó
t̃ixi ñā manì yó'o viti. **13**Ta nā kúú
kuendá Jesús ndéi chí Babilonia,
tá'an nā nì k̃axi mí Ndios t̃ato'on
kì'o nì k̃axi na ndo'ó, xí'ín ñani yò
Marcos, nā kúú t̃ato'on d̃e'e mí
yu'ü, tánda'á ndisá'an k̃osa nō
ndo. **14**Ta ñā ka'an tá'an ndó
ndisá'an ná kakuuan ñā chitó tá'an
ndó noo ndo sà'á ñā kú'ü ini sa'a
sátá'an ndó. Ta daá kuití ná koo
ṽa'a ini ndo'ó, nā kúú kuendá
Jesucristo. Dión ná koo.

To'on yó'o kían kúú uú nì taa San Pedro nì sa'an noó na kúú kuendá Jesús

Ká'an Pedro ndisá'an

1 ¹Yu'u kúú Simón Pedro, na kéchóon noo Jesucristo. Ta kúúí iin apóstol, na né'e to'on na. Ta ká'an yu'u ndisá'an xí'ín ndo'ó, chí sà'á ña kenda Ndios, na kúú Jesucristo, na dákaki ñaá, sà'á ñoó nì ni'i ndo ña kándée iní ndo ná tátò'on kì'o kándée iní ñaá mií ndú. ²Ná kemáñi cháá kà Ndios ndo'ó, ta ná kì'o cháá kà na ña koo va'a ini ndo sà'á ña kándaà va'a ini ndo sa'a míí ná, xí'ín sa'a sato'o yò Jesús.

Ndì'i ini ndo na'a ndo míí ndó ña kúú ndó ñayuu nì kana Ndios

³Ta xí'ín ndée míí ná xí'o na ndidaá tá'an ña'a xínñó'ó yó, dá kataki yò kandeí yó, ta kee yó ña kóni míí ná, dá chí sà ná'á va'a yó sa'a míí Ndios, na nì kana ñaá sà'á ña ndato na xí'ín sà'á ña kúú ná na ndaà. ⁴Ta sà'á ña kì'o dión kúú ná, sà'á ñoó ná'á yó ña ni'i yò ña ndato xí'ín ña ná'ano nì kaa na kì'o na noo yò. Ta sà'á ña nì kando na kee na dión xí'ín ndó, sà'á ñoó koni ndo kankuei xoo ndó noó ña kini kátoó ñí ndo keean ñayuu yó'o, dá kasandaá ndo koo vii ndo tátò'on

kì'o vii míí ná. ⁵Sà'á ñoó ndì'i ini ndo ña kakuu ndó ñayuu ndaà, ná dá'a nì kandeé oon ini ndo ná. Ta ná dá'a nì kakuu ndó ñayuu ndaà oon ni, ndì'i ta'ani ini ndo ña kían kana'a cháá kà ndo ña kóni Ndios, ⁶ta o duú ña yó'o oon ni ndì'i ini ndo kee ndó, di'a ndì'i ta'ani ini ndo chituu ndó míí ndó, dá ná o yá'a ndó kee ndó kuachi. Ta o duú ña yó'o oon ni ndì'i ini ndo kee ndó, di'a ndì'i ta'ani ini ndo koo kueé iní ndo. Ta o duú ña yó'o oon ni ndì'i ini ndo kee ndó, di'a ndì'i ta'ani ini ndo kandita toon ndó xí'ín to'on Ndios. ⁷Ta o duú ña yó'o oon ni ndì'i ini ndo kee ndó, di'a ndì'i ta'ani ini ndo koni ndo dao kà ñayuu tátò'on kì'o ndó'o ndó xí'ín na ve'e míí ndó. Ta o duú ña yó'o oon ni ndì'i ini ndo kee ndó, di'a ndì'i ta'ani ini ndo ku'u ini ndo sa'a ná. ⁸Tá kée ndó ndidaá ña yó'o, ta nì nakutí ndó xí'án, dá kían o kandeí oon ta'on ndó, ta o kakuu ndó na kò chóon. Di'a kana'a cháá kà ndo sa'a Jesucristo, na kúú sato'o yò. ⁹Tído na kò kée ndidaá ña yó'o, noón kúú na ndadí noo, ta kúú ná tátò'on iin na kò túu noo, ta nì nandodó na ña nì dandóo Ndios ndidaá kuachi nì kee na tá sata.

10Sa'á ñoó, ñani mií, ndi'i ini ndo na'a ndo mií ndó ña kúú ndó ñayuu ni kana Ndios, ña kúú ndó ñayuu ni kaxi mií ná. Dá chi tá kee ndó dión, dá kían ni iin kuú ta'ón o kána xoo ndó noo ná. **11**Ta kúú natiin va'a ñaá sato'o yo Jesucristo, na dákaki ñaá, noo dándaki kuí na xí'an kádij ini na.

12Sa'á ñoó o dándi'i ta'on yu'u ña kían dándusaq ini ndo'ó sa'a iin rá iin ña'a yó'o, va'ará sa ná'a va'a ndó ña, ta va'ará ndíta toon ndó xí'in ña ndaa. **13**Chi iin ña va'a kían noo yú'u ña dándusaq ini ndo'ó sa'a ndidaa ña yó'o xían nani takí ndíxi koño yó'o. **14**Dá chi ná'i ña sa yati va kasandaá ña dánkooi yikí koño yó'o tát'on ki'o ni ka'an sato'o yo Jesucristo xí'in ña kían kánian ndo'i. **15**Tído chó'on nda'o ini kást'on yíkoj sa'a ndidaa ña yó'o, dá kían, tá ni xi'ii, dá kían daa kaño'o ini ndo sa'án.

Nda induú táj ni ka'an Ndios ni chindaya'i na Jesús

16Tá ni kast'on ndu xí'in ndó sa'a choon kómí sato'o yo Jesucristo, xí'in sa'a ña nandió koo na kasaa na, ko ní kéchoon ndu cuento to'ón, ña ni ndaki ini mií ndú. Di'a ni kast'on ndu ña ni xini xí'in noo ndú ña miían ndaa kuiti kómí ná choon ká'ano. **17**Chi ni natiin na ñaño'ó noo tatá Ndios, ta ni keká'ano ñaá ná, dá chi nda induú noo ió na xí'in ñaño'ó táj ni ka'an na: "Ta yó'o kúú de'e maní yu'u, ta náta'an nda'o ini xíní xí." **18**Ni seíd'o ndu'u to'on yó'o, ña ni kii chí induú káa, tá ni sa'an ndu xí'in Jesús diní iin yúku ij.

19Sa'á ñoó kándaa inio ña miían ndaa ni xinkoo ña ni taa profeta tá sa na'a. Ta va'a kee ndó tá ná ki'o ndó mií ndó ña kían kueíd'o ndoan, chi kían tát'on iin ña dátoon noo ndo xían nani iin naá nda natuu noo, dá dátoon Jesús nío ndo tát'on ndato toon kímí tá ni xíno rí na'a. **20**Tído noo ndidaa ña'a kánian kana'á ndó ña ni iin to'ón to'on ni taa profeta noo tuti ij Ndios ko ní ndáki ini ñaxintóni mií rá, **21**chi ni iin to'ón to'on ni taa ra ko ní ndáki ña diní ni iin taa ñayúú yó'o. Mií vá Espíritu ij Ndios ni dát'on ñaxintóni taa ni kaxi mií ná, dá ni taa ra ña.

Kandaa ndo mií ndó, chi kasaa taa dána'a ña to'ón, ta katoó ra dánda'í ra ndo'ó

2 **1**Tído ni sa ndei ta'ani profeta to'ón ñoo Israel tá sa na'a. Dión ta'ani kaño'o taa dána'a ña to'ón tein ndo'ó, ta chi'i ra cháá ña to'ón tein ña dána'a ra noo ndo, ña kían dátuyú ñaá. Ta o nákoní ta'on ra sato'o yo Jesús, na ni chiya'i sa'a kuachi ra. Ta sa'a ña kee ra dión, sa'a ñoó iin ndakána vá naá rá. **2**Ta kasá'a kuá'a nda'o ñayuu kee na ña ka'an noo kee taa ñoó, ta sa'a mií rá ka'an ndava'a ñayuu sa'a ña ndaa kándisa yó. **3**Ta sa'a ña kúú rá taa katoó di'ón, sa'a ñoó ndukú rá ndi kee ra dánda'í ra ndo'ó xí'in ña to'ón. Tído nda rá sa na'a nda'o ió nduu Ndios dándó'o na nío rá, ta sa kuyati va ña naá rá vei ña.

4Dá chi ko ní xi'o ká'ano ta'on ini Ndios sa'a ángel ni kuéi noó kuachi, di'a ni dakuéi ñaá ná nda indaya, ta ni sadi ni'ini ñaá ná ini káo konó

noo ñin naá yái, ta ñoo ñó'an ndátian keyíko sa'án.

⁵Ta ni ko ní xí'o ká'ano ta'on ini Ndios sa'á ñayuu ni sa ndei sa na'á. Sava'a iin tó'on taa ni dakáki Ndios ni sa naní Noé, tá'an ra sa daná'a noo ñayuu ña kendísá'ano na, ta ni dakáki ta'ani Ndios usa ka na ve'e ra. Dá ni danaá na ndidaá ñayuu ko ní xíin nakoni ñaá ñoo xí'in takuí kua'a.

⁶Ta ni danaá ta'ani na ñoo Sodoma xí'in Gomorra, chi ndaá yaa óon ni dankoo naan, dá ná kana'á yó ndí kían ndo'o ñayuu ko xíin nakoni Ndios. ⁷Tído ni dakáki na Lot noo tandó'ó ñoo, chi ni sa kuu ra iin taa ndaá, chi sa kekini ini ra sa xini ra ndidaá ña kini sa kee ñayuu ñoo ñoo. ⁸Chi iin ta ndaá ni sa kuu ra, ta ni sa io ra tein ñayuu ñoo. Ta sa'á ña kómí rá iin níq va'a, sa'á ñoo tá kuú tá kuú sa kunda'í ini ra sa'á iin rá iin ña kini sa xini ra xí'in ña sa seíd'ó ra sa kee ñayuu ñoo.

⁹Chi jó choon noo ndá'a sato'o yo Ndios dáka'ki na ñayuu ndíta xoo na noo tandó'ó. Ta taó xoo na ñayuu kini kaño'o na ndadí va'a na nda ná kasandaá kuú keyíko sa'a ná. ¹⁰Tído ka'í ka ví ndo'o na kée ndidaá ña kini kóni míí ná, xí'in ña kóni ñíí ná, chi ni na sa'ándá choon ko nákoní na.

Maestro to'on yó'o kúú ra ndeé to'on, ta chindaá noo rá, chi ni ko chítuu ini ra kenóo ra ña kómí choon ná'ano. ¹¹Ndakí cháá ka ángel o duú taa to'on yó'o, ta kómí ná cháá ka choon o duú míí rá, tído ko chindaá noo ná kenóo na ña kómí choon ná'ano ñoo, ta ko dátai

kuachi ñaá ná noo Ndios. ¹²Tído taa to'on yó'o kúú ra ká'an sa'á ña ko kándaá ini ra. Ta kúú rá tát'on kítí ndéi ndava'a, chi ni kaki rí ña kían tiin ñayuu ri, dá ka'ání ná ri. Ta kí'o dión ndo'o taa yó'o, chi naá rá tein ña kini kée ra. ¹³Ta mián chiya'i ra sa'a ndidaá ña kini kée ra, chi va'ará nduú kían, kátoó ra kée ra ndidaá tá'an ña kini kóni ñíí rá, ta ni lú'u ko káka'an noo rá kée ra dión. Sa'á ñoo kúú rá ña ni tuú, ña ni tei'i tein ndo'ó. Ta nda noo sásá'an dáó rá xí'in ndó, kádíi ini rá kée ra ña kini. ¹⁴Ta ko kuú kandelé oon ra na ñá'a, kúú sa yá'a va ra nákaní lóko ini ra xini ñaá rá. Ta ko sá tuu ra ña kían kée ra kuachi. Ta kándéé rá dáxino ini ra na vitá ini, dá kee na ña kini. Ta kúú rá taa ni kat'i'a kátoó dí'ón. Ta kúú rá taa ni kandoo ndo'o níq kee Ndios. ¹⁵Ta ni dankoo ra íchi ndaá, ta ni ndiko ra íchi kini, tá'an ña ni ndiko Balaam, de'e taa naní Beor, chi sa'á dí'ón ni kee ra, sa'á ñoo ni ndiko ra íchi kini. ¹⁶Ta ni nani ra sa'á ña kini ni kee ra ni kee burro ra, kirí ko ká'an. Chi ni ka'an ri xí'in rá tát'on kí'o kée iin ñayuu, ta kí'o dión ni chítuu rí ña kini kua'an taa ñoo kee ra.

¹⁷Ta ndidaá taa to'on yó'o kúú tát'on pozo íchí, ta kúú rá tát'on viko táchí kua'an xoo di'a, xoo di'a. Ta sa io nduu va iin yái noo ñin naá kaño'o chíchí rá chiya'i ra sa'á ña kini kée ra. ¹⁸Ta ká'an ra to'on táyíí xí'in to'on xíxi. Ta dáka'an ra ñayuu kee na ña kini xí'in ñíí ná xí'in ña ka'an noo, ta kí'o dión dáxino ini ra ñayuu duú ni taó xoo míí ná tein ña kini, dá nandió kuéi tuku na kee na ña. ¹⁹Chi ká'an ra xí'in ná ña tá kee

na dión, dá kían o dándáki ñaá ni iin ña'a. Tído ñó'o ií v́a rá tixi ndá'a ña ka'an noo, ta dándáki ñaá. Dá chî tá kándéé iin ña'a dándákian yó, dá kían ñó'o yó tixi ndá'an.

20Ta sa nî kankuei xoo ñayuu ñóó tein ndidaá ña kini ió ñayúú yó'o sa'á ña nî kasandaá na ná'á ná sa'a sato'o yó Jesucristo, na nî dakáki ñaá. Tído tá ná nandió kuéi na nachí'i tuku na míí ná tein ña kini, dá kían ka'í ká ví yakó na o dúú táto'on kî'o sa ndaa na tá kó ñá'a kana'á ná Jesús. **21**Va'a cháá ká ña ní xio dá'a ni kana'á ná ña ndaa sa'a Ndios, o dúú kaa nî kasandaá na ná'á ná ña, ta nî xio kao na choon ií nî sa'anda Ndios noo ná. **22**Dá chî ndó'o na táto'on kî'o kua'an to'on ndichí ká'an ñayuu ña kían kaá di'a: "Nandió kuéi tina seí rî ña nî ndusa rí, ta nandió kuéi ta'ani kochí nî chichi kondee rí noó ndei'í."

Di'a koo tá ná nandió koo Jesús kasaa na

3¹Na manî, ña yó'o kúú tuti kúú uu táai kosaá noo ndo, ta noo ndi nduúan ká'an ni'inii noo ndo, dá dándótoi ñaxintónî vii ndo, **2**dá ná ndusaá ini ndo ña nî ka'an ndidaá profeta Ndios tá sata, ta ndusaá ta'ani ini ndo sa'a choon nî sa'anda na kúú sato'o yó, na dákaki yó noó kuachio, chî nî daná'a taa né'e to'on na noo ndo sa'a choon yó'o.

3Dinñó'ó kónî ña kana'á ndó ña tein kuú noo ndi'i ndakuei taa kediki ndaa ra ña ndaa kándísa yó, chî kakuu ra taa kandeí kee ña ka'an noo kónî míí rá. **4**Ta kaa ra xí'ín ndó: "¿Ndiva'a o ñá'a nandió

koo Jesús kasaa na táto'on kî'o nî xí'o na to'on na? Dá chî nda rá nî xí'í na yatá ve'e yó, ni iin tó'ón ta'on ña'a kó nádaon. Chî nda rá nî kasá'á sa'a ñayúú yó'o, ta nda viti, ni iin tó'ón ta'on ña'a kó nádaon", kaa ra. **5**Ta o kónî ra nakonî ra ña nda míí sa'a nî kava'a Ndios induú káa xí'ín to'on na, ta nî kava'a ta'ani na noñó'o yó'o, tá'an ña nî ndaki tein takuí nî kee na, ta xító na ña xí'ín takuí. **6**Ta xí'ín takuí ta'ani nî danaá Ndios noñó'o yó'o tá sa na'á. **7**Ta ndaa na induú xí'ín noñó'o yó'o xí'ín to'on míí ná, chî nî taó xóo na ña, ña kían kei ña kee ñó'o ita tá ná kasandaá kuú keyíko na sa'a ndidaá ña'a, ta danaá ndí'i na ñayuu kîni.

8Ta kónî ña kana'á ndó, na manî, ña noo sato'o yó Ndios, iin kuú kían táto'on iin mil kuia, ta iin mil kuia kían táto'on iin kuú. **9**Ta kó kúkuéé ta'on sato'o yó Ndios noó to'on nî xí'o na noo yó, táto'on kî'o nákani ini dao ñayuu. Di'a ndáti kueé na yó, chî kó kónî na ña naá ni iin tó'ón yó, di'a kónî na ña ndidaá tá'an ñayuu ná nandikó iní na sa'á kuachi kée na. **10**Tído táto'on kî'o iin ndakána kasaa ta kúí'íná sakuaá, kî'o dión iin ndakána ta'ani kasandaá kuú nandió koo tuku sato'o yó Jesús. Tá ná kasandaá kuú yó'o, nî'i nda'o nî'i induú káa, dá naáán. Ta kei ndi'i ña'a ñó'o noo dîkó káa, dá ndutî ndi'an. Ta naá ndí'i noñó'o yó'o xí'ín ndidaá ña'a ió noón kee ñó'o ita.

11Ta sa'á ña naá ndidaá ña yó'o, sa'á ñóó ndi kî'o ví kánian koo vii ndo, ta kee ndó ña kónî Ndios.

12Dión kee ndó xían nani ndáti ndó,

ta ndundéé ndó kee ndóan, dá ná kasandaá kǐi kuɣ nǐ kaxi Ndios ña nandió koo sato'o yɔ kasaa na. Chǐ kuɣ dáá ñóó keǐ ndi'i induú káa, dá naáán, ta ndidaá ña'a ñó'o káa keǐ ita ndi'an, ta ndutǐ ndi'an. ¹³Tído yóó, ndátǐ yó xinkoo to'on nǐ xǐ'o Ndios noo yɔ, chǐ nǐ kaa na ña kava'a na induú saa xǐ'ín noñó'o saa noo koo ndino'o ña ndaa.

¹⁴Sa'á ñóó, na manǐ, xǐan nani ndéi ndó ndátǐ ndó ña dión koo, koo ini ndo xǐ'ín ndino'o ini ndo koo vii ndo, kandeǐ ndúsá'ano ndó, ta kandeǐ va'a ndó nda ná kasandaá kuɣ nandió koo Jesús. ¹⁵Ta kana'á ndó ña ndátǐ kueé sato'o yɔ Jesús, dá kasaa na, chǐ kónǐ na ña kǎki kuǎ'á kǎ ñayuu. Ta dión ta'ani nǐ kandaǎ ini ñani manǐ yɔ Pablo, chǐ mǐí Ndios nǐ datóon ñaxintónǐ ná, sa'á ñóó nǐ taa na dión, dá kandaǎ ini ndo. ¹⁶Ta kǎan na sa'á ña yó'o

noo ndidaá tutǐ nǐ tanda'á ná nǐ sa'an noo dao kǎ na kúú kuendá Jesús. Ta kuáchǐ nda'o kandaǎ ini yɔ dao to'on nǐ ka'an na. Ta nádaon dao ñayuu koo ná'á, xǐ'ín na vitá ini, to'on nǐ taa Pablo, ta nádaká náan tátoto'on kǐ'o nádaká ná dao kǎ to'on, ña káa noo tutǐ iǐ Ndios. Ta ni'ǐ ná ña naá ná sa'á ña kée na dión.

¹⁷Sa'á ñóó, ndo'ó, na manǐ mǐí, sa ná'á vá ndó sa'á ndidaá ña yó'o, sa'á ñóó koo ini ndo kandaǎ ndo mǐí ndó, dá ná dá'a ni kandía ndó ña to'ón dána'a ñayuu yako ñaxintónǐ, chǐ oon ni ví kankueǐ xoo ndó noó ña ndaa kándisa yó. ¹⁸Di'a koo ini ndo kua'ano ndó noó ña manǐ nǐ kee Ndios sa'a yɔ. Ta koo ta'ani ini ndo kana'á cháá kǎ ndo sa'a sato'o yɔ Jesucristo, na dáakǎki ñaá. Ta mǐí ná ná natiin ñaño'ó kuɣ víti xǐ'ín ndidaá tá'an kuɣ. Dión ná koo.

To'on yó'o kían mií noó nì taa San Juan nì sa'an noó nà kúú kuendá Jesús

Yó'o ká'an San Juan sa'a Jesús, na xí'o ña kataki chíchí yó

1 ¹Kásto'on ndu'u xí'ín ndo'ó sa'á nà sa daá ió tá nì kava'a ñayuu yó'o. Chì nì seídó'o ndu ña nì ka'an mií ná, ta nì xini ñaá ndú xí'ín noo ndú, ta nì xini va'a ndu ndidaá ña nì kee na, ta kúú nì tiin ñaá ndú xí'ín ndá'a mií ndú. Ta nà yó'o kúú to'on xí'o ña kataki chíchí yó. ²Ta nì na'a noó nà xí'o ña kataki chíchí yó noo mií ndú, ta nì xini ñaá ndú. Sa'á ñoó xí'o ndaa ndu kuendá sa'á ña nì xini ndu, ta kásto'on ndu sa'á nà daá takí kuií, nà sa daá ió xí'ín tatá yó Ndios. Ta nì kixi na, ta nì na'a noo ná noo ndú. ³Ta kásto'on ndu xí'ín ndó sa'á ña nì xini ndu, xí'ín sa'á ña nì seídó'o ndu, dá kían iin tó'ón ná kakuu ndó xí'ín ndu'u, tátoto'on kì'o iin tó'ón kúú ndu'u xí'ín tatá yó Ndios, xí'ín de'e na Jesucristo. ⁴Ta táa ndu to'on yó'o kosaá noo ndo'ó, dá kían ndino'o ini ndo ná kadii ini ndo.

Mían kánian nakoni yó ña yá'a yó kée yó kuachi noo Ndios

⁵Di'a kua'an ña nì daná'a Jesucristo noo ndú'u, sa'á ñoó kásto'on ndu xí'ín ndó. Chì nì daná'a nà noo ndú ña ndato tóon

Ndios, chì nà vii kúú ná, ta ni lú'u kò íin naá ná. ⁶Sa'á ñoó tá kaá yó ña iin nì nduu yó xí'ín ná, ta xíonoo iì yó íchì noo íin naá, ña kúú íchì kini, dá kían kúú yó ñayuu to'ón, ta kò kée yó ña ndaa. ⁷Tído tá xíonoo yó íchì ndato tóon, ña kúú íchì vii, tátoto'on kì'o ndato vii kúú mií Ndios, dá kían iin nì nduu iin rá iin yó, ta nì ndoo kuachi yó nì kee nì de'e na Jesucristo. ⁸Chì tá kaá yó ña kò kée yó kuachi, dá kían danda'í yó mií vá yó, ta kò ta'ón ña ndaa nákaa ini nío yó. ⁹Tído tá ná na'o yó kuachi yó noo Ndios, dá kían kì'o ká'ano ini nà sa'a yó, ta nduvii ná yó noo ndidaá ña kini kée yó, chì iin nà ndaa kúú ná, ta íin ndaa nà xí'ín to'on nì ka'an nà. ¹⁰Chì tá kaá yó ña kò kée yó kuachi, dá kían ketó'ón yó Ndios, ta kò ta'ón to'on na nákaa nío yó.

Jesús kúú nà nì chiya'i sa'a kuachi yó ndika cruz

2 ¹De'e kuálí míí, táai ndidaá kúú to'on yó'o kosaá noo ndo, dá kían ná dá'a ni kee ndó kuachi. Tído tá nì ya'a iin káa ndó nì kee ndó kuachi, kana'a ndó ña ió iin nà seí nda'í sa'a yó noo tatá Ndios. Ta nà yó'o kúú Jesucristo, nà kúú nà ndaa. ²Ta nà yó'o kúú nà nì chiya'i

sa'a kuachi yó, dá kuu ku'u ká'ano ini Ndios sa'a yó. Ta o duú sa'a kuachi yó oon ni nì chiya'i na sa'a, nda sa'a kuachi ndidaá kúú ñayuu ndéi ñayuu yó'o nì chiya'i na.

Tá miñan ndaa ná'a yó Ndios, dá kían kánian kueídó'o yó choon sa'ándá na

3Tá kée yó choon sa'ándá Ndios, ñoo kían xí'o ña kandaá ini yó ña miñan ndaa ndisa ná'a yó na. **4**Ta ndi ndaa mií na kaá ña ná'a ná Ndios, ta kó kée na choon sa'ándá na, dá kían kúú ná ñayuu to'on, ta ni lú'u ña ndaa kó nákaa ini nío ná. **5**Tído na kée choon sa'ándá to'on Ndios, noón ndisa kúú na nì kasandaá kú'u ini sa'a dao ka ñayuu tát'o'n kì'o kée Ndios. Ta ña yó'o xí'o ña kandaá ini yó ña ñó'o yó noo ndá'a ná. **6**Tá kaá yó ña ñó'o yó noo ndá'a Ndios, dá kían kánian kee yó tát'o'n kì'o nì sa kee na tá sa xionoo na ñayuu yó'o.

Táa Juan iin choon saá

7Ñani, kó ta'ón choon saá kían táai kosaá noo ndo. Di'a choon yatá kían, tá'an ña sa daá ió noo ndo nda mií sa'a, chī ña yó'o kúú choon yatá nì seídó'o ndó nda mií sa'a. **8**Tído kuu va kaa yó ña iin choon saá kían táai kosaá noo ndo, chī miñan ndaa nì kee Jesús choon yó'o, ta nda mií ndó kée ña. Chī sa kua'an ndañó'ó vá ña ñin naá noó ñayuu, ta sa kua'an natuu va noo ná kée mií Ndios. **9**Ta ndi ndaa na kaá ña nákaa na íchī noo ndato tóon, ta xiní u'u íj vá ná ñani na, dá kían nákaa íj vá ná íchī noo ñin naá, ña kúú íchī kini. **10**Tído na kú'u ini sa'a ñani na, noón kúú na nákaa íchī

noo ndato tóon, ta kó ta'ón ña'a kédaá xí'ín ná, dá kankao na noó kuachi. **11**Tído na xiní u'u ñani na, noón kúú na nákaa noo ñin naá, ta xionoo na íchī noo ñin naá, ta kó ná'a ná ndeí chí ko'on na, dá chī nì sadi va ña ñin naá nduchí nóo na.

12De'e kuálí, táai to'on yó'o kosaáan noo ndo, dá chī sa nì xí'o ká'ano va ini Ndios sa'a kuachi ndó sa'a ña nì kee Jesús. **13**Ta táa ta'ani yu'u to'on yó'o kosaáan noo ndo'ó, na kúú tatá, dá chī sa ná'a vá ndó sa'a na sa daá ió tá nì kava'a ñayuu yó'o. Ta táa ta'ani yu'u to'on yó'o kosaáan noo ndo'ó, takuáchí tákí, dá chī nì kandeé ndó xí'ín ña u'u. Ta táai to'on yó'o kosaáan noo ndo'ó, de'e kuálí, dá chī sa nì kasandaá ndo ná'a va'a ndó tatá Ndios. **14**Ta táa ta'ani yu'u to'on yó'o kosaáan noo ndo'ó, na kúú tatá, chī sa ná'a vá ndó sa'a na sa daá ió tá nì kava'a ñayuu yó'o. Ta táa ta'ani yu'u to'on yó'o kosaáan noo ndo'ó, takuáchí tákí, dá chī ndíta toon ndó xí'ín Ndios, ta nì natiin ndó to'on na ini nío ndo, ta nì kandeé ndó xí'ín ña u'u.

Q sa ndí'i ini yó sa'a ña kúú kuendá ñayuu yó'o

15Q sa ndí'i ini ndo sa'a ña kúú kuendá ñayuu yó'o, ni sa'a ña'a ió nooán. Ta ió iin káa ndó ndí'i ini sa'a ña ió ñayuu yó'o, dá kían kó kóni ta'on ndó tatá Ndios. **16**Dá chī ndidaá ña'a kúú kuendá ñayuu yó'o, ña kúú kuachi kátoó ñayuu kée na xí'ín ñíj ná, xí'ín ña kátoó na kakomí ná ndidaá ña'a xiní na, xí'ín ña kátoó na kandaya'i mií ná, ni iin ña yó'o kó véi noo Ndios, ña'a

kuendá ñayuu yó'o va kíán. **17**Ta sá ndí'i va ñayuu yó'o kua'an xí'ín ndidaá ña kini kátoó ñayuu kée na. Tído na ndéi kée ña kóni Ndios, noon kúu na kataki chíchí.

Kandaa ndo mií ndó, chí ndéi kúu mii vá xionoo taa xini u'u Jesucristo

18De'e kuálí, sa kua'an kasandaá va tiempo noo ndí'i. Sa ni seídó'o vá ndó ña kasaa iin taa xini u'u Cristo, ta ndee ra mií rá kúu rá Cristo. Ta sa ni kasá'á vá xionoo kuá'á nda'o taa xini u'u Cristo. Sa'á ñoó sa kátóni va inio ña sa kua'an kasandaá tiempo noo ndí'i. **19**Ta tein mií vá yó ni kankuei ra, tído o duú kuendá yo ni sa kuu ra. Dá chí tá kuendá yo ni sa kuu ra, dá kían kandita toon ra xí'ín yó, ní kúu. Díon ni kee ra, dá ni kandaá ini yo ña o duú ndi ndí'i ra kúu kuendá yo. **20**Tído ni nakutí ndó xí'ín Espíritu ii Ndios, sa'á ñoó kándaá va'a ini ndo ndí kían kúu ña ndaa. **21**Ta ko táa ta'on yu'u to'on yó'o kosaaan noo ndo sa'á ña ko ná'á ndó ndí kían kúu ña ndaa. Di'a táai ña kosaa noo ndo sa'á ña ná'á ndóan. Chí sa ná'á va'a ndó ña ni iin tó'on ña to'on o kúu kakaá tein ña ndaa. **22**Ta, ¿ndaá yoo kúu na to'on? Na to'on kúu na ko nákoní ña Jesús kúu Cristo, na dákaiki ñaá. Tá'an na kée díon, noon kúu na xini u'u Cristo, chí ko nákoní na tatá Ndios, ta ni de'e na. **23**Ta ndi ndaa na ko nákoní de'e Ndios, noon kúu na ko tálón tatá Ndios ió xí'ín ná. Tído na nákoní de'e Ndios, noon kúu na ió tatá Ndios xí'ín ná. **24**Koo ini ndo kandita toon ndó xí'ín ña ni seídó'o ndó sa'a Jesús nda rá mií sa'a. Dá chí tá ndíta toon ndó

xí'ín ña ni seídó'o ndó, dá kían ñó'o ndó noo ndá'a de'e Ndios, ta ñó'o ta'ani ndó noo ndá'a tatá na. **25**Chí ni xí'o Jesús to'on na noo yo ña kían kí'o na ña kandeí chíchí yó xí'ín mií ná.

26Ta táai to'on yó'o kosaa noo ndo, dá kandaá ini ndo ndi kée taa kátoó danda'í ñaá. **27**Tído sa ni nakutí ndó xí'ín Espíritu ii Ndios, ta daá ió va na xí'ín ndó. Sa'á ñoó ko xínñó'ó ka ndo ña dána'a dao ka ñayuu noo ndo, dá chí sa'á ña ni nakutí ndó xí'ín Espíritu ii Ndios, sa'á ñoó ni dána'a na noo ndo sa'a ndidaá kúu ña'a. Ta ña dána'a na noo ndo kúu ña ndaa, ta ko kían ña to'on. Táto'on kí'o ni dána'a Espíritu ii noo ndo, kí'o díon koo ini ndo kandita ndaa ndo xí'ín Jesús.

28Ta viti, de'e kuálí, kandita toon ndó xí'ín Jesús, dá kían koo tandeé ini noo ndo tá ná na'a noo tuku na noo yo. Ta ni iin ña'a o kedaá xí'ín ndó, dá xíka'an noo ndo tá ná nandió ko na kasaa na. **29**Ta sa ná'á ndó ña kúu ná iin na ndaa, ta kánian kana'á ta'ani ndó ña ndi ndaa na kée ña ndaa, noon kúu de'e Ndios.

Kúu yó de'e Ndios

3 **1**Kande'e ndó ndi kí'o ví kú'u ini tatá Ndios sa'a yo, chí ni xí'o na ña kían kuu kananí yó de'e mií ná, ta miían ndaa díon kían. Sa'á ñoó na kúu kuendá ñayuu yó'o ko nákoní na yó, ña kúu yó de'e Ndios, dá chí ni mií Ndios ko nákoní na. **2**Na maníí, sa kúu vá yó de'e Ndios viti, ta kámaní vá kandaá ini yo ndí kían kasandaá yo kakuu yó. Tído sa ná'á yó ña tá ná nandió ko

Jesús kasaaŋ na, dá kían kakuu yó tátò'on kị'o kúú mií ná, dá chị koni túu yó na tátò'on kị'o káa rá ió na. ³Ta ndidaá kúú na kómí tandeé ini yó'o, noón kúú na ndúvii mií, tátò'on kị'o vii mií Jesús.

⁴Ta ndi ndáa ñayuu yá'a kée kuachi, noón kúú na xịo kao na choon ni sa'anda Ndios. Dá chị ndidaá tá'an kuachi xịo kao choon ni sa'anda Ndios. ⁵Ta sa ná'a va'a ndó ña ni kii Jesús ñayuu yó'o ni dítá ná yó noo kuachi, ta ni iin tó'ón kuachi mií ná kọ ní sá io. ⁶Ta ndidaá ñayuu ñó'o noo ndá'a Jesús kọ yá'a ta'on na kée na kuachi. Tído ndidaá na yá'a kée kuachi, ni iin kuu kọ ní xini na Jesús, ta ni kọ ná'a ñaá ná.

⁷De'e kuálí, o sa kónó ndó ña dándalí ñaá ñayuu, chị ndi ndáa mií va ñayuu kée ña ndaa, noón kúú ñayuu ndaa, tátò'on kị'o ndaa mií Jesús. ⁸Tído na kée kuachi, noón kúú kuendá ña u'ụ, dá chị ña u'ụ kían kée kuachi ndá rá ni kasá'a sa'a ñayuu yó'o, ta nda viti kée jíán dión. Sà'a ñoó ni kixi de'e Ndios ni danaá ná ña kini kéean. ⁹Ta ñayuu ni nduu de'e Ndios kọ kée ka kuachi, dá chị ña kóni Ndios nákaa ini nọ ná. Sà'a ñoó o kúu ta'on ya'a na kee na kuachi sà'a ña ni nduu na de'e Ndios. ¹⁰Ta kị'o dión kándaa iniọ ndá yoo kúú de'e Ndios, ta ndá yoo kúú de'e ña u'ụ. Chị ñayuu kọ kée ña ndaa, xí'ín na kọ kú'u ini sa'a ñayuu xí'ín ná, noón kúú na kọ kúú de'e Ndios.

Ná koo ini yọ ku'ụ ini sa'a sátá'an yó

¹¹Ta ña yó'o kúú tọ'on va'a ni seídó'o ndó nda mií sa'a, ña ná ku'ụ

ini sa'a sátá'an yó. ¹²Ta ná dá'a ni kee yó tátò'on kị'o ni kee Caín tá sa na'a, chị ni sa ñin ra xoo ña u'ụ. Sà'a ñoó ni sa'ání rá ñani ló'o mií rá. Ta, ẓndiva'a ni sa'ání ñaá rá, ká'án ndo'ó? Dá chị ndino'o ña kini va sa kee ra, ta ndino'o ña va'a ni sa kee ñani ra noo Ndios. ¹³Sà'a ñoó, ñani mií, o sa náa ini ndo tá xini u'ụ ñaá ñayuu kọ ná'a Ndios. ¹⁴Ta ná'a yó ña sa ni kanxoo yó noo kúú íchị noo kua'an yọ kuu yọ, ta viti ñó'o yó íchị noo kataki chíchí yó, chị kú'u ini yọ sa'a ñani yọ. Ta na kọ kú'u ini sa'a ñani na, noón kúú na ñó'o íí vá íchị noo kuu na. ¹⁵Ta ndidaá ñayuu xini u'ụ ñani na, noón kúú iin na sa'ání ndii noo Ndios. Ta sa ná'a vá ndó ña ndidaa na sa'ání ndii kọ ñá'a ta'on ni'í ná ña kataki chíchí ná noo Ndios. ¹⁶Ta sa kándaa va'a ini yọ ndí kían keeá, dá ku'ụ ini yọ sa'a ñani yọ. Chị tátò'on kị'o ni nakị'o Jesús mií ná ni xí'í na sa'a yọ, kị'o dión ta'ani kánian nakị'o yó mií yó kuu yọ sa'a ñani yọ. ¹⁷Tído tá ió ña'a noo yọ ñayuu yó'o, ta ndélé yó ña xínñó'ó ñani yọ ñá, ta kedi'inda yóán noo ná, dá kían, ẓndí kaá yọ ña kú'u ini yọ sa'a ná tátò'on kị'o kée Ndios, tá dáá? ¹⁸De'e kuálí, ná dá'a ni ku'ụ ini yọ sa'a dao ka ñayuu xí'ín tọ'on ká'an oon ni yó, o xí'ín tọ'on kánkuei yú'ụ óon ni yó. Va'a kaan ná ku'ụ ini yọ sa'a ná xí'ín ña va'a kée yó, ta ná chindeé ndisa yó na.

¹⁹Tá kée yó dión, dá kían kándaa iniọ ña miían ndaa kúú yó kuendá ña ndaa, ta kọ kútúú ini yọ noo Ndios sà'a ña kée yó. ²⁰Tído tá kutúú ini yọ sà'a ña ni kee yó, dá kían ná kana'a yó ña ká'ano cháá ka

Ndios o duú nío yó, chī ná'á va'a ná sa'a ndidaá kúú ña'a kée yó.

²¹Na manī mīí, tá kō kútúú ini yó, dá kīan ió tandeé ini yó xí'ín Ndios, ²²ta ndi ndáa mió ña'a ná kaka yó noo ná, ta kúú ni'í vá yóan, dá chī kée yó choon sa'anda na, ta kée yó ña kóni na. ²³Ta ña yó'o kúú choon ni sa'anda Ndios noo yó ña ná kandisa yó de'e na Jesucristo, ta ná ku'u ini sa'a sá'tá'an yó tát'on kī'o ni sa'anda na choon noo yó. ²⁴Chī ndi ndáa na kée choon sa'andá Ndios, noón kúú na ñó'o noo ndá'a Ndios, ta ió Ndios xí'ín ná. Ta sa'a ña ió Espíritu i Ndios ini nío yó, sa'a ñoó kándaq ini yó ña ió Ndios xí'ín yó.

Ta kī'o di'a kándaq ini yó ndá yoo kómí Espíritu Ndios

4 ¹Na manī mīí, o sa kándisa ndó ndidaá ñayuu, na ká'an ña kómí ná Espíritu Ndios. Dinñó'ó ka korndodó ndó na, ná kande'á á miñan ndaq kómí ná Espíritu Ndios o koó. Dá chī ku'a'á nda'o profeta to'ón xionoo iin ní kúú ñayuu. ²Di'a kee ndó, dá kandaq ini ndo tá miñan ndaq kuiti kómí ná Espíritu Ndios: tá nákonī na ña miñan ndaq kuiti ni nduu Jesús iin taa ñayuu yó'o, dá kīan noón kúú na kómí Espíritu Ndios. ³Ta ñayuu ko nákonī ña ni nduu Jesús iin taa ñayuu yó'o, noón kúú na ko kómí Espíritu Ndios, chī nákanī ini na tát'on taa xiní u'u Cristo. Sa ni seídó'o vá mīí ndó ña kii ra, ta sa xionoo va ra ñayuu yó'o viti.

⁴De'e kuálí, kana'á ndó ña ndo'ó kúú ñayuu Ndios, ta sa ni kandeé ndó xí'ín ra kátoó danda'í ñaá, chī

ká'ano cháá ka Ndios, na ió xí'ín ndó, o duú ña kini ió ñayuu yó'o. ⁵Taa yó'o kúú kuendá ñayuu yó'o, sa'a ñoó dána'a ra sa'a ña ió ñayuu yó'o va. Ta kúú kándisa vá ñaá ñayuu ko ná'á Ndios. ⁶Tído yóó, kúú yó kuendá Ndios. Ta na ná'á Ndios, noón kúú na seídó'o ña dána'a yó. Ta na ko kúú kuendá Ndios, noón kúú na ko kóni kueídó'o ña ndaa dána'a yó, chī ko ná'á ná Ndios. Ta kī'o dión kándaq ini yó ndá yoo kómí Espíritu ndaa, ta ndá yoo kómí espíritu to'ón.

Ndios kúú na kú'u ini sa'a yó

⁷Na manī mīí, ná koo ini yó ku'u ini sa'a sá'tá'an yó, chī ña ku'u ini yó sa'a iin rá iin yó, ña yó'o kúú ña'a Ndios. Ta ndidaá kúú ñayuu, na kú'u ini sa'a dao ka ñayuu, na yó'o kúú na ni nduu de'e Ndios, ta ná'á ná Ndios. ⁸Ta ndi ndáa na ko kú'u ini sa'a dao ka ñayuu, noón kúú na ko ná'á Ndios, chī Ndios kúú na kú'u ini sa'a yó. ⁹Míí Ndios ni daná'a noo yó ña kú'u nda'o ini na sa'a yó, chī ni tanda'a ná iin to'ón diní de'e na ñayuu yó'o ni kii na, dá ni'í yó ña kataki chíchí yó sa'a ná. ¹⁰Ta ña yó'o xí'o ña kándaq ini yó ndi kī'o kú'u ini Ndios sa'a yó, ta ña ká'ano cháá ka kīan yó'o o duú ña kóni yó mīí ná. Chī sa'a ña kú'u nda'o ini na sa'a yó, sa'a ñoó ni tanda'a ná de'e na ni kii na ñayuu yó'o, ta ni chiya'i na sa'a kuachi yó. ¹¹Na manī mīí, tá kī'o dión kú'u ini Ndios sa'a yó, dá kīan kī'o dión ta'ani kánian ku'u ini sa'a sá'tá'an yó. ¹²Ni iin to'ón ta'on ñayuu ko ní kúu koni xí'ín noo ná Ndios, tído tá ná ku'u ini sa'a sá'tá'an yó, dá kīan

ió Ndios xí'ín yó, ta nì kasandaá yó kú'u ini yó sa'a dao ka ñayuu tátò'on kì'o kée mií ná.

¹³Ta sa'a ña nì xì'o na Espíritu ij ná noo yó, sa'a ñoó kándaá ini yó ña ñó'o yó noo ndá'a Ndios, ta ió na xí'ín yó. ¹⁴Ta sa'a ña nì xini ndu, sa'a ñoó xì'o ndu kuendá noo ñayuu ña nì tanda'a tatá Ndios de'e na nì kii na, ta noón kúu na dákaki ñayuu ndéi ñayuu yó'o. ¹⁵Ta ndi ndáa ñayuu nákonì ña Jesús kúu de'e Ndios, noón kúu na ñó'o noo ndá'a Ndios, ta ió Ndios xí'ín ná. ¹⁶Ta sa kándaá ini yó, ta kándisa yó ña kú'u ini Ndios sa'a yó. Ndios kúu na kú'u ini sa'a yó. Sa'a ñoó tá kú'u ini yó sa'a dao ka ñayuu tátò'on kì'o kée mií ná, dá kían ñó'o yó noo ndá'a Ndios, ta ió na xí'ín yó.

¹⁷Ta xí'ín ña yó'o nì kasandaá yó kú'u ndisa ini yó sa'a dao ka ñayuu, sa'a ñoó koo tandeé iní yó tá ná kasandaá kuu keyíko Ndios sa'a yó, dá chī tátò'on kì'o kée mií ná, kì'o dión kée yó ñayuu yó'o. ¹⁸Tá kú'u ndisa ini yó sa'a dao ka ñayuu, dá kían kó kánian yu'ú yó noo keyíko Ndios sa'a yó. Chī tá nì kasandaá yó kú'u ndisa ini yó sa'a dao ka ñayuu, kó káni kaan yu'ú yó. Chī ña yu'ú yó kían kóni kaa ña ká'an yó ña dándó'o Ndios nío yó. Ta ndi ndáa na yu'ú, noón kúu na kó ñá'a kasandaá na ku'u ndisa ini na sa'a dao ka ñayuu.

¹⁹Kóni yó Ndios, chī dinñó'o mií ná nì ku'u ini sa'a yó. ²⁰Tá kaá yó ña kóni yó Ndios, ta xiní u'u yó ñani yó, dá kían kúu yó ñayuu to'ón. Dá chī tá kó kú'u ini yó sa'a ñani yó, tá'an na ndé'é yó ndéi xí'a, ¿ndi koo ví kaa yó ña kóni yó Ndios, na kó

xini yó? ²¹Dá chī mií Jesús nì sa'anda choon yó'o noo yó, ña tá kóni ndisa yó Ndios, dá kían kánian ku'u ini yó sa'a ñani yó.

Kúu yó de'e Ndios tá kándisa yó ña Jesús kúu na nì tanda'a Ndios dákaki ñaá

5 ¹Ndi ndáa ñayuu kándisa ña Jesús kúu Cristo, na dákaki ñaá, noón kúu na nì nduu de'e Ndios. Ta ndi ndáa na kú'u ini sa'a iin tatá, ta nda de'e na kú'u ta'ani ini na sa'a. ²Ta kì'o dión kándaá ini yó ña kú'u ini yó sa'a ndidaá na kúu de'e Ndios, chī kóni yó Ndios, ta kée yó choon sa'ándá na. ³Tá kóni ndisa yó Ndios, dá kían kee yó choon sa'ándá na. Ta kó ta'ón ña kuáchī kían kee yó choon sa'ándáan, ⁴dá chī ndidaá na nì nduu de'e Ndios, noón kúu na kándéé xí'ín ña kini ió ñayuu yó'o. Chī sa'a ña kándéé iní yó Jesús, sa'a ñoó kándéé yó xí'ín ña kini ió ñayuu yó'o. ⁵Ta, ¿ndá yoo kúu na kándéé xí'ín ña kini ió ñayuu yó'o? Noón kúu na kándisa ña Jesús kúu de'e Ndios.

Xí'o Espíritu ij Ndios kuendá sa'a Jesús

⁶Tá'an ña xì'o kuendá ña nì kii ndisa Jesucristo noo Ndios kúu takuif xí'ín nì. Ta o duú takuif oon ni xì'o kuendá, dá chī nì xí'ín takuif kúu ra xì'o ndaa kuendá ña kì'o dión kían. Ta Espíritu ij Ndios ta'ani kúu na xì'o ndaa kuendá ña kì'o dión kían, chī iin na ndaa kúu Espíritu. ⁷[Ta na xì'o kuendá chí induú kúu tatá Ndios, xí'ín de'e, xí'ín Espíritu ij. Ta iin tó'ón vá kúu ndin oní na yó'o.] Ta oní ta'ani kúu

ñā xí'o kuendá chí nõnó'õ yó'o ñā nī kii Jesús nõ Ndios. ⁸Iin nā kúú Espíritu iī Ndios, ta iin ká rā kúú tākuií, ta iin ká rā kúú nī. Ta iin nóó xí'o ndaa Espíritu iī kuendá xí'ín tākuií xí'ín nī ñā kī'o dión kíán. ⁹Tá nátiin vā'a yó kuendá xí'o taa, ná kana'á yó ñā ndáya'i cháá ká kuendá xí'o Ndios, chí kuendá xí'o mií ná kíán ká'an sá'á dē'e na. ¹⁰Ta ñayuu kándisa dē'e Ndios, nõn kúú nā nī taxi vā'a tō'on yó'o nío ná. Ta nā kō kándisa nõ ká'an Ndios, nõn kúú nā kété'ón Ndios, chí kō kándisa na tō'on nī xī'o Ndios, ñā ká'an sá'a dē'e na. ¹¹Ta ñā yó'o kúú kuendá nī xī'o Ndios nõ yō, ñā sá nī xī'o na ñā kataki chíchí yó, ta sava'a nõ iin tó'ón dē'e na nī'i yō ñā kataki chíchí yó. ¹²Ta ndi ndáa ñayuu nī natiin Jesús, nā kúú dē'e Ndios, ini nío ná, nõn kúú nā kataki chíchí. Tído ndi ndáa nā kō ní xiin natiin ñáá, nõn kúú ná o nī'i ta'on na ñā kataki chíchí ná.

Sá'á ñā kándisa yó Jesús, sá'á nõó kataki chíchí yó

¹³Táai tō'on yó'o kōsā nõ nõ'ó, nā kándisa dē'e Ndios, dá kana'á ndó ñā sá kómí ndó ñā kataki chíchí ndó. ¹⁴Ta ñā yó'o kúú tãndéé iní kómí yó nõ Ndios, chí tá xíkā yō iin ñā'a nõ ná tátō'on kī'o kóni mií ná, ta kúú seídó'o na ñā xíkā yō. ¹⁵Ta sá'á ñā ná'á yó ñā seídó'o vā'a

ñáá Ndios tá xíkā yō ndi ndáa mií vā ñā'a nõ ná, sá'á nõó ná'á ta'ani yó ñā nī'i yō ñā xíkā yō nõ ná.

¹⁶Tá nī xini iin káa ndó iin ñani yō kée na kuāchi, ñā kíán kō kúú kuāchi kō kánian kuu nā, dá kíán kánian kaka ndo ñā manī nõ Ndios sa'a ná, ta kúú kī'o vā Ndios ñā kíán kataki nā. Dión kee ndó tá kō ní yā'a na kee na kuāchi ñā kíán kō kánian kuu nā. Chí miān ndaa ió kuāchi, ñā kíán kánian kuu yō. Tído kō ká'an ta'oin xí'ín ndó ñā ná kaka ndo ñā manī nõ Ndios sa'a ñayuu kée dión. ¹⁷Ndidaa kúú vā ñā'a kini kúú kuāchi nõ Ndios. Tído ió kuāchi, ñā kíán kō kánian kuu yō.

¹⁸Sā ná'á vā yó ñā ndi ndáa ñayuu nī nduu dē'e Ndios, kō kée ká nā kuāchi, dá chí ndaa vā ñáá mií dē'e Ndios nõ ñā u'u, sá'á nõó o kúu ta'on kendava'a ñā u'u xí'ín ná.

¹⁹Ta sá ná'á ta'ani yó ñā nõ'o yó nõ ndá'a Ndios, vā'ará iin níi kúú ñayuu yó'o nákaa tixi ndá'a ñā u'u.

²⁰Ta sá ná'á ta'ani yó ñā nī kixi dē'e Ndios, ta nī xī'o na ñaxintóni yō, dá ná kana'á yó nā miān ndaa kuiti kúú Ndios. Ta nõ'o yó nõ ndá'a nā kúú Ndios ndaa, ta nõ'o ta'ani yó nõ ndá'a dē'e na Jesucristo. Nā yó'o kúú nā miān ndaa kuiti kúú Ndios, ta xí'o na ñā kataki chíchí yó.

²¹Dē'e kuálí mií, kanda ndo mií ndó nõ ñā kúú yokō. Dión ná koo.

To'on yó'o kían kúú uu nì taa San Juan

Ká'an Juan ndisá'an

¹Yu'u kúú nà sá'ano noo ndo, ta ká'an yu'u ndisá'an xí'ín yo'ó, kì'o maníí, nà nì kaxi mií Ndios, xí'ín noó de'ón, nà kúú kuendá Jesús. Kana'á ndó ña mií'an ndaa kuiti kú'u ini yu'u sa'a ndo, ta o dúú iin tó'ón yu'u kú'u ini sa'a ndo, chî ndidaá kúú vá nà kándisa ña ndaa kú'u ini sa'a ndo. ²Kú'u ini sa'a ndo'ó sa'á ña ió ña ndaa ini nío yó, ta ná koo ña ndaa yó'o xí'á ndidaá tá'an kuú. ³Ná kee tatá Ndios xí'ín de'e na Jesucristo, nà kúú sato'o yó, ña maní xí'ín ndo'ó, ta ná ku'u ini nà sa'a ndo, ta nakì'o na ña koo va'a ini ndo. Ta ná kendisa na dión xí'ín ndó sa'á ña kú'u ini nà sa'a ndo.

Kandita toon ndó xí'ín ña ndaa ká'an sa'a Jesús

⁴Ta kadii nda'o inii, chî nì naní'i yu'u dao nà kúú kuendá yo'ó ndéi na kée na ña ndaa, tát'on kì'o nì sa'anda tatá Ndios choon noo yó. ⁵Ta viti, kì'o miíí, kò táai iin choon saá kosaá noo ndo, chî ña yó'o kúú choon nì ni'i yó nda rá mií sa'a, sa'á ñóó seí nda'ávíí nooñ ña ná ku'u ini sa'a sá'ta'an yó. ⁶Chî tá ná ku'u ini sa'a sá'ta'an yó, dá kían kée yó choon sa'ándá Ndios. Ta ña yó'o kúú choon nì ni'i yó nda rá mií sa'a ña ná kandeí yó ku'u ini sa'a sá'ta'an yó.

⁷Chî kua'á nda'o nà to'ón xíonoo ñayuu yó'o, ta katoó nà danda'í ñaá ná. Noón kúú nà kò nákoní ña nì nduu Jesucristo iin taa ñayuu yó'o. Ta ñayuu kée dión kúú nà ndúkú danda'í ñaá, ta xiní u'u nà Jesucristo. ⁸Sa'á ñóó kanda ndo mií ndó, chî oon nì ví kandeé rá dátúú rá ndo'ó, dá ná o koní ndo natiin ndó ña va'a noo Ndios sa'á choon kée ndó noo mií ná. Sa'á ñóó ndi'i ini ndo, dá natiin ndi'i ndó ña xí'o oon Ndios noó ñayuu nà. ⁹Ndi ndáa miíó ñayuu nì kexoo noó ña ndaa sa'a Cristo Jesús, ta kò ndíta toon na xí'án, noón kúú nà kò ió ta'on Ndios xí'ín ná. Tído nà ndíta toon xí'ín ña ndaa sa'a Cristo Jesús, noón kúú nà ió tatá Ndios xí'ín, ta ió ta'ani de'e na xí'ín ná. ¹⁰Ta ndi ndáa mií vá nà vèi dána'a noo ndo noo ndéi ndó ve'e ndó, ta kò dána'a nà ña ndaa sa'a Jesús, o sa chí'i ndó nà ve'e ndó. Ta ná dá'a nì kaa ndo di'a xí'ín ná: “Va'a kúú nì kasáá ní. Koo ní ve'e.” ¹¹Dá chî tá ná natiin va'a ndó nà, dá kían iin nì nduu va ndó xí'ín ná noó ña kini kée na.

Ndátí Juan saá nà kande'é ná ñayuu ñóó

¹²Kua'á nda'o ña'a ió ka'in xí'ín ndó, tído kò kóní ta'on yu'u ña kían taai ña noo iin tuti saagan noo ndo. Dá chî ndátii saai kande'í ndo'ó, ta

ka'ḡn yú'í xí'ín ndó, dá ná xḡnkoo
 ñḡ kádiḡ ini yó. ¹³Ta dao kḡ nḡ kúú
 kuendá ku'ḡ mífón ndéi yó'o, tá'ḡn

nḡ nḡ kḡxi míí Ndios, tánda'á ta'ani
 na ndisá'án kḡsaḡ noḡḡn. Díón ná
 koo.

To'on yó'o kían kúú oní nì taa San Juan

Ká'an Juan ndisá'an

¹Yu'u kúú nà sá'ano, ta ká'an yu'u ndisá'an xí'ín yó'ó, Gayo, ñani maní. Mífan ndaa ndisa kú'u nda'o iníi sa'on. ²Ñani maní, xíkají noo Ndios ña daá keva'ón tein ndidaá kúú ña'a kéeón, ta daá kuití ná koo va'a inon táto'on kì'o va'a nímōn noo Ndios. ³Nì kadij nda'o iníi tá nì kixi dao ñani yó kuendá Jesús, chī nì nakani na xí'ín ña iin nda'aon xí'ín ña ndaa kándisa yó. ⁴Ta koó iin kà ña'a xí'o ña kadij cháa kà iníi táto'on kì'o kadij iníi tá nì'ì to'in ña ndíta ndaa de'i kuendá Jesús xí'ín ña ndaa kándisa yó.

Va'a va kée Gayo, chī nátiin va'a ra nà kúú kuendá Jesús ve'e ra

⁵Ñani maní, va'a va kéeón tá chindeéón ndidaá ñani yó, ta va'a cháa kà kéeón tá kéeón dión xí'ín nà kò ná'ón. ⁶Ta nà yó'o kúú nà xí'o kuendá noo nà kúú kuendá Jesús ndéi yó'o ña kú'u nda'o inon sa'a ná. Ta va'a keeón tá chindeéón nà xí'ín ndá ña'a xínñó'ó ná noo ko'on nà, chī kì'o dión kánian kee yó xí'ín ná sa'a ña kéchóon na noo Ndios, dá kuu ko'on nà dao kà xíán. ⁷Chī sa'a ña kóni nà Jesús, sa'a ñoó nì kankuei na xíonoo na dána'a nà, ta

kò kí'in ya'i ta'on na noó ñayuu kò ná'á Ndios. ⁸Sa'a ñoó kánian kì'o yó ña'a xínñó'ó ná, ta kì'o dión chindeé yó nà noo dána'a nà to'on ndaa sa'a Jesús.

Naá iin rā naní Diótrefes xí'ín Juan

⁹Sa nì taa yu'u iin tuti kosaq noo nà kúú kuendá Jesús ndéi xa'an, tído kò xí'ín ta'on Diótrefes kueídó'o ra choon sa'ándá ndu, chī kóni míí rá ka'anda rā choon. ¹⁰Ta sa'a ña kée ra dión, sa'a ñoó tá ná saaj, dá ka'in xí'ín rá, dá chī xíonoo ra ká'an ndava'a ra sa'a ndú'u. Ta kò ndínoo ini rā xí'ín ña yó'o oon ni, chī dión ta'ani kò kóni rā natiin va'a ra ñani yó, nà xíonoo dána'a to'on Ndios. Ta kò sónó rá ña natiin va'a ñaá dao kà ñani yó. Ta kúú táxí rá nà ká'án natiin va'a ñaá.

Va'a ká'an Juan sa'a iin rā naní Demetrio

¹¹Ñani maní, o sa kóo inon keeón ña kini kée dao kà ñayuu. Di'a koo inon keeón ña kúú ña va'a. Chī nà kée ña va'a kúú kuendá Ndios, ta nà kò kée ña va'a, noón kúú nà kò ná'á Ndios. ¹²Ta ndidaá kúú nà kúú kuendá Jesús xí'o na kuendá sa'a iin kà taa naní Demetrio ña kúú rá taa va'a, ta mífan ndaa ndisa dión kían.

Nda ndu'u xí'o kuendá ña ta va'a
kúú rá, ta sa ná'á vá miíón ña
kuendá xí'o ndu'u kúú ña ndaa.

**Ká'an Juan ndisá'án noo ndí'i
xí'ín Gayo**

¹³Kua'á nda'o ña'a ió ka'ín xí'ón,
tído kó kóni taai ña noo iin tuti,

¹⁴chí ndáti kíjii koni yó'ó, ta
kantó'ón yú'í xí'ón.

¹⁵Ta ná koo va'a inon kee Ndios.
Ta ká'an na né'e tá'an va'a xí'ón
ndéi yó'o ndisá'án xí'ón. Ta keeón
ña maní ka'on ndisá'án xí'ín iin rá
iin na né'e tá'an va'a xí'ín ndu'u
ndéi xaan.

To'on yó'o kían nì taa San Judas nì sa'an noó nà kúú kuendá Jesús

Ká'an Judas ndisá'an

¹Yu'u kúú Judas, ta kéchóoin noo Jesucristo, ta ñanij kúú Jacobo. Ta ká'an yu'u ndisá'an xí'ín ndo'ó, nà nì kana tatá yó Ndios, ta nì nduvii ná ndo'ó, ta ñó'o ndó noo ndá'a Jesucristo. ²Ná ku'u cháá kà ini Ndios sa'a ndo, ta nakì'o cháá kà nà ñà koo va'a ini ndo, ta ná koni cháá kà nà ndo'ó.

Di'a kée taa dána'a ñà to'ón

³Nà manì miíj, sà io nduu va yu'u ñà kían taai ndi nì kee Ndios nì dákáki na yó noó kuachi yó. Tído kándaa ini ñà mifan ndúsá kánian ka'an ni'ini noo ndo ñà kían ndi'i ini ndo kandita ndaa ndo xí'ín ñà ndaa kándisa yó, ñà kían iin ndée nì xì'o Ndios noó ñayuu nà. ⁴Chì nì ku'u de'é dao taa to'ón tein ndó, ta nda mí sa'a ká'an tuti ij Ndios sa'a taa yó'o ñà ndo'o nìó rá sa'a ñà kée ra. Kúú rá taa kini, chì kaá ra ñà sa'a ñà manì nì kee Ndios sa'a yó, sa'a ñóó kuu kee yó ndi ndáa mí vá ñà'a kónij ñíj yó. Ta kò nákonì rā Ndios, nà kómí ndidaá tá'an choon, ta ni kò nákonì rā Jesucristo, nà kúú sato'o yó.

⁵Ta sà ná'á vá ndó, tído dándusaa ini ndo'ó ñà tá nì ndi'i nì taó sato'o

yó Ndios nà ñoo nà ñó'o tixi ndá'a tã Egipto, dá nì danaá nà ñayuu kò ní kándisa ñaá. ⁶Dión ta'ani nì ndo'o dao ángel, chì kò ní sá ndaa va'a na choon sà komí ná, di'a nì dankoo na noó sà nì ndei na. Sa'á ñóó nì taán ñaá Ndios noo iin naá yáí, ini ve'e kaa, ñà kían nì kuú o nóno, ta ñóó kaño'o na nda ná xinkoo kuú keyíko Ndios sa'a ná. ⁷Dión ta'ani nì ndo'o nà ñoo Sodoma xí'ín Gomorra, xí'ín ndidaá kà nì nà ndéi ñoo ñó'o yati xí'án. Chì nì kee na tát'on nì kee ángel ñóó, chì nì kee na kuachi xí'ín ñíj ná, ta nì kesátá ná ñà nì saki Ndios, ñà kúú kuachi ka'an noo. Sa'á ñóó nì dandó'o Ndios nìó ná xí'ín ñó'ó kéí, ta ni iin kuú o ndí'i ñà kéí nà, dá ná koni iin rá iin yó tá ndó'o ñayuu kée dión.

⁸Dión ta'ani kée taa to'ón yó'o, tá'an rā kaá ñà sanì rā kée Ndios, chì dáyako ta'ani ra ñíj rá xí'ín kuachi ka'an noo, ta kò nákonì rā ta né'e choon, ta ká'an ndava'a ra sa'a ñà kómí choon ná'ano. ⁹Tído ni arcángel Miguel, nà ndáya'i cháá kà noo ángel, kò ní chíndaa noo ná dátaí kuachi na ñà u'u nani nì naá ndodó nà yikí koño Moisés xí'án. Di'a nì kaa nà xí'án: “Ná dánani mií sato'i Ndios yo'ó.” ¹⁰Tído taa to'ón

yó'o kúú rā yá'a ká'an ndava'a sa'a ña kō kándaā ini rā, ta sava'a ña ná'a rá kúú ña ndáki ini ñaxintóni mií rá tátō'on ndó'o kítí kōó ña nákani ini, ñoó kían dáyako ñaá noo Ndios. ¹¹¡Nda'í kúú ví rá! Dá chí ndíko rā ña nī kee Caín, tá'an rā nī sa'ání ñani rā. Ta ndíko rā dī'ón tátō'on nī kee Balaam, tã sã kuu profeta mañá. Ta ndáne'e yú'u rá noo Ndios tátō'on nī kee Coré, sa'a ñoó naá rá tátō'on nī ndo'o Coré.

¹²Ta kúú rá yáko ñó'o tein ndo'o noo ndítútí ndó sásá'an ndó sa'a ña kúú ndó kuendá Jesús, chí tein víko kée ndó ñó'o ra kée ra ña ka'an noo, ta sava'a sa'a mií vá rá nákani ini rā. Ta kúú rá tátō'on víko kua'an xoo di'a xoo di'a kée tachi, ta kō xí'o ña dai. Ta kúú rá tátō'on iin yító kuí'í kō xí'o kuí'i tein yoo dákée. Sa'a ñoó kúú rá iin yító nī xí'i uy ta'ándá, chí kō xí'o rá kuí'i, ta taó ná rā noñó'o ná. ¹³Ta kúú rá tátō'on noó taño'o, ña ndákuei vej dánkoo chí'ion nda yú'u rā, ta sava'a ña dánkoo rá kían ka'an noo xí'ín ña yakó. Ta kúú rá tátō'on tiñoó ná'ano xíonoo ndava'a nda induú. Sa'a ñoó sã ió nduu va noo iin naá yá, ta ñoó kandadi ni'ini ra ndidaá tá'an kuu.

¹⁴Ta Enoc, nã nī sã kuu tata kúú usã nī kixi tixi Adán, noón kúú nã nī ka'an sa'a ndí kían ndo'o tã kée dión, ta di'a kaá nã: “Kana'á ndó ña kasaa Ndios, nã kúú sato'o yō, ta kuá'á nda'o mil ángel ná kandaka na kasaa nã, ¹⁵dá keyíko nã sa'a ndidaá ñayuu, dá dándó'o na nío ndidaá ñayuu kíni sa'a ña kini nī kee na xí'ín ñaxintóni kíni kómí ná, ta dándó'o ta'ani na nío ndidaá nã

nī ya'a nī ka'an ndava'a sa'a ná.” Dión nī kaa Enoc. ¹⁶Ta ká'an kuachi tã to'ón yó'o, ta kána'á rã sa'a ñayuu, ta xíonoo ra kée ra sava'a ña kóni mií vá rá, ta chíndaya'i ra mií rá, ta kée ra ña ká'an va'a ra xí'ín ñayuu, dá ni'i rá ña kóni rã, chí kúú rá tã mañá.

Ká'an ni'ini Judas noó ñayuu ña kuíta ndaa nã xí'ín to'ón Ndios

¹⁷Tído ndo'ó, nã maní mií, ndiko'on ini ndo to'ón nī ka'an apóstol, nã nī kaxi sato'o yō Jesucristo kane'e to'ón na, ¹⁸chí di'a nī kaa nã: “Tein kuu noo ndí'i kandeí tã kediki ndaa rã ña ndaa, ta kanoo ra kee ra ña kóni mií rá.” ¹⁹Ta tã yó'o kúú rã ndúkú ka'anda dao tá'an ndó, ta kée ra ña kóni ñíí rá, ta kō ió ta'on Espíritu ií Ndios ini rã. ²⁰Tído ndo'ó, ñani maní, ndundée ndó dakuá'ano ndó mií ndó xí'ín ña ndaa kándisa yó, chí ña ií kían. Ta ka'an ndo xí'ín Ndios xí'ín ndée xí'o Espíritu ií noo ndo. ²¹Ta koo ini ndo taxi va'a ndó mií ndó tixi ndá'a ña kú'u ini Ndios sa'a ndo, xian nani ndátí ndó kemáni Jesucristo ndo'ó xí'ín ña kataki chíchí ndó.

²²Ta koo ini ndo ka'an ni'ini ndó noó nã nákani kuáchí ini, nã kō kúú ndúsá'ano. ²³Koo ini ndo dítá ndó dao kã nã noó tandó'ó ndó'o na, ña kúú tátō'on ñó'ó kéí itã. Ta ku'u ini ndo sa'a dao kã nã, tído kandaā ndo mií ndó noó ña kini kée na, ta nda dá'on ndíxi na kaño'ó ndó, chí yakóan xí'ín ña kini kée na.

Kánian natiin Ndios ndidaá ñaño'ó

²⁴Ta kándée vá Ndios kandaā nã ndo'ó, dá kían ná dá'a ni dánkoo

ndó ña ndaa kándísa yó, ta kándée
ná ná chikata vii ná ndo'ó noo ió na
dándáki na xí'an kádii iní ndo. ²⁵Ta
iin tó'ón diní míí ná kúú Ndios, ta
iin tó'ón míí ná kúú na ndichí, ta
míí ná kúú na dákaki ñaá. Ta iin

tó'ón míí ná kúú na kánian natiin
ndidaá ñaño'ó, xí'ín ndidaá kúú
choon, ta ná dándáki na ndidaá
ña'a, ta ná kakomí ná ndidaá ndée
kuu víti, ta kị'o dión kuií vá ná koo.
Dión ná koo.

To'on yó'o nákaní sa'a ndidaá ña vei koo

Xí'o Juan kuendá sa'a ndidaá ña ni xini na

1 Ña yó'o kúú ña ni na'a Jesucristo noo ndidaá na xínkuáchí noo ná, ña ni xí'o mií Ndios noo ná sa'a ndidaá ña'a yachi vei koo. Ta ni tanda'á ná iin ángel nákaa tixi ndá'a ná, ni kii na ni na'a na ndidaá ña yó'o noo yú'u, Juan, na xínkuáchí noo Jesucristo. ²Sa'á ñoó xí'o ndaa yu'u kuendá sa'a ndidaá to'on ni xí'o Ndios nooí, xí'in sa'a to'on ni ka'an Jesucristo, ña kían ni xinií xí'in nooí. ³Ndiká'an ví na ká'i tuti yó'o, ta ndiká'an ví na seídó'o ña nákanian sa'á ña vei koo, ta nátaan vá'a na ña ini nío ná, dá chi sa kúyati va kuu vei koo ndidaá ña ká'an sa'a.

Ká'an Juan ndisá'an xí'in ndin usa ve'e ño'o kuendá Jesús ñó'o chí kuendá Asia

⁴Yu'u kúú Juan, ta ká'an yu'u ndisá'an xí'in ndin usa ve'e ño'o kuendá Jesús ñó'o chí kuendá Asia. Ta ná kee Ndios ña maní xí'in ndo'ó, ta ná kí'o na ña kandeí va'a ndó. Mií ná kúú ná, ta mií ná ni sa kuu na, ta mií ná kúú na kasaa. Ta dión ta'ani ná kee ndin usa espíritu xí'in ndo'ó, tá'an espíritu ió noo

Ndios, noo ió na dándáki na. ⁵Ta dión ta'ani ná kee Jesucristo xí'in ndo'ó. Ta noón kúú na xí'o ndaa kuendá sa'á ña ndaa, ta mií ná kúú na mií noo ni nataki iin íchi noo na ni xí'i, ta iin tó'on mií ná kúú diní noo ndidaá rey dándáki noño'o yó'o. Ta mií ná kú'u ini sa'a yo, ta ni dandóo na kuachi yó xí'in nií ná, ⁶ta ni ndee na yó kakuu yó rey xí'in duti, dá koni kuáchí yó noo tatá na Ndios. Ta daá kuití ná natiin na ñaño'ó, ta ná dándáki na ndidaá ña'a. Dión ná koo. ⁷Kandé'é ndó! ¡Tein vikó káa kixi Jesús! Ta ndidaá tá'an ñayuu koni ñaa xí'in noo ná, ta nda ta'a ni sa'áni ñaa koni túu ñaa rá noo kii na. Ta ndidaá tá'an ñayuu ndéi iin rá iin ñoo noo kúú ñayuú yó'o kuaki na xí'in ndirá noo ná tá ná kasandaá kuu yó'o. Dión ná koo.

⁸“Yu'u kúú to'on mií noo xí'in to'on noo ndí'i, ta kúú ña míí sa'a xí'in na noo ndí'i”, kaá na kúú sato'o yo. Mií ná kúú ná, ta mií ná ni sa kuu na, ta mií ná kúú na kasaa, ta mií ná kándéé kée ndidaá tá'an ña'a.

Ni xini Juan Jesús, ta ndato nda'o káa na

⁹Ta yu'u kúú Juan, na kúú ñani ndo, ta ndó'o ta'ani nío yu'u táto'on

ndó'o nío ndó'ó, ta nákaaḡ tixi ndá'a Ndios táto'on ñó'o ta'ani ndó'ó, ta xí'o ndeé iniḡ tein tándó'ó táto'on xí'o ndeé ta'ani ini ndó'ó sa'á ña ndíta yó xí'ín Jesucristo. Ta sa'á ña dánaḡ to'on Ndios, xí'ín sa'á ña ká'in sa'a Jesucristo, sa'á ñoó ni sa'an ta né'e choon ni dankoo ra yu'u iin yúku iin ini taño'o noo naní Patmos.

¹⁰Tein iin kuḡ ni kaḡi mií sato'o yo Ndios keká'ano yó na, daá ñoó nákaa yu'u tixi ndá'a Espíritu iḡ ná. Ta kúu ni seídó'i chí satá dí'ai ña ni'i nda'o ni ka'an iin tachí ñayuu. Táto'on kḡ'o ni'i ka'an trompeta, kḡ'o dión ni'i ni ka'an tachí ñoó.

¹¹Dá ni ka'an xí'ín:

—Yu'u kúu to'on mií noó xí'ín to'on noo ndí'i, ta kúuḡ na mí sa'a xí'ín na noo ndí'i. Ta taa kḡi yo'ó noo tuti ndidaá ña ndé'ón kúu, dá tanda'ón ña ná ko'an noo ndin usa ve'e ño'o ñó'o chí kuendá Asia, noo kúu ñoo Éfeso, xí'ín ñoo Esmirna, xí'ín ñoo Pérgamo, xí'ín ñoo Tiatura, xí'ín ñoo Sardis, xí'ín ñoo Filadelfia xí'ín ñoo Laodicea —kaá na xí'ín.

¹²Dá tá ni nandío kooi ni sa nde'í, nde'á ndá yoo ká'an xí'ín, ta kúu ni xiniḡ ndíta usa candelero ni kaḡa'a xí'ín oro, noo sá ndodó ña tóon.

¹³Ta tein ndin usa candelero ñoo iin na káa táto'on káa na ni nduu taa ñayuu yó'o. Ta ndíxi na iin dá'on káni, ta xínoan nda sa'a ná, ta nákaa iin vatḡ oro yu'u ndíka na.

¹⁴Ta dinḡ ná xí'ín idí dinḡ ná kuxí kachian, ta ndé'an táto'on ndé'é yi'o, ta nduchí nóo na kúu táto'on kḡ'o ñó'ó ita. ¹⁵Ta táto'on yé'e kaa kuaán ni dandúti ra, kḡ'o dión yé'e sa'a ná. Ta táto'on kḡ'o ní'i noó

kua'an takuiḡ kua'a, kḡ'o dión ní'i tachí ná. ¹⁶Ta noo ndá'a xoo kuá'a na ñó'o usa tiñoḡ, ta yú'u ná tánee iin espada, ta ndi nduu xooan deen. Ta ndato yé'e noo ná táto'on kḡ'o ndato yé'e tá ndíi deen.

¹⁷Tá ni xiniḡ táto'on kḡ'o káa na, kúu ni yaai nda noño'o táto'on kḡ'o kuéi na ni xi'i. Dá ni chinóo na nda'á kuá'a na sataí, dá ni kaa na xí'ín:

—O sa yú'oon. Yu'u kúu na mí sa'a, ta yu'u kúu na noo ndí'i. ¹⁸Ta kúu ta'anii na daá ió takí. Ni xi'ii, tído takí viti, ta daá kuiḡ vá katakii. Dión ná koo. Ta mií yu'u kómí nda'á kaa noo ñó'o na kúu ndii, ta kómí ta'ani yu'u choon noó ña kédaa xí'ín ñayuu, dá xí'i na. ¹⁹Ta taa ndidaá ña ni xinon, ta taa ta'ani ndidaá ña kúu tiempo viti, xí'ín ña koo chí noo. ²⁰Ná ko'in kastoin xí'ón ndi dándaki ndin usa tiñoḡ, tá'an kirí ni xinon ñó'o noo ndá'a xoo kuá'i, xí'ín ndin usa candelero oro ñoó. Ndin usa tiñoḡ ñoó kúu ndin usa ángel kómí choon satá ndin usa ve'e ño'o ñó'o chí kuendá Asia, ta ndin usa candelero oro ni xinon ñoó kúu ndin usa ve'e ño'o ñoó.

Tánda'á Juan to'on ni ka'an Jesús kua'an noó na kúu kuendá na ndéi ñoo Éfeso

2 ¹Taa ña ko'in ka'in xí'ón noo iin tuti, dá tanda'ón ña ná ko'an noo ángel kómí choon satá ñayuu kúu kuendá yu'u ndéi ñoo Éfeso, ta ka'on xí'ín ná: “Na ñó'o ndin usa tiñoḡ noo ndá'a xoo kuá'a, na xíonoo tein ndin usa candelero oro ñoó kúu na kaá di'a xí'ín ndó: ²Sa

ná'á vá yu'u ndidaá ña kée ndo'ó, ta ná'á ta'ani yu'u ña ndí'i ini ndo kéchóon ndó, ta ná'á ta'anii ña xí'o ndeé iní ndo noo tándó'ó ndó'o ndó. Ta ná'á ta'anii ña kékini ini ndo xiní ndo ñayuu kíni. Ta xírndodó ndó taa kaá kúu apóstol, tído ko tǎ'ón ñaá kúu rá, ta kándaa ini ndo ña kúu rá tǎ tǎ'ón. ³Ta ndó'o nío ndo, ta xí'o ndeé iní ndo, ta ndí'i ini ndo kéchóon ndó noo yú'u sǎ'á ña kóni ndo yu'u, ta ko sá tuu ta'on ndó. ⁴Tído ká'an kuachii noo ndo sa'a iin ña'a, chí ko kóni ka ndo yu'u tǎto'on kǐ'o nǐ sǎ kóni ndo yu'u nda míi sa'a. ⁵Sa'a'á ñoo ndisaa ini ndo ndeí nǐ kuéi ndó noo ña ko kóni ndo yu'u, ta nandikó iní ndo sǎ'á ña kée ndó dión. Ta nandio kuéi ndó kee ndó ña va'a tǎto'on nǐ sǎ kee ndó nda míi sa'a. Dá chí tá koó, dá kǎan sǎa yachii noo ndéi ndó, ta díta vá yu'u candelero ndo noo íian. ⁶Tído iin ña va'a kée ndó kǎan ña kékini ini ndo xiní ndo ña kée na kúu kuendá nicolaítas, ta kǐ'o dión ta'ani ndó'o yu'u xí'ín ná. ⁷Ta na ío do'o, ná kueíd'o na ña ká'an na kúu Espíritu iǐ xí'ín iin rá iin ve'e ño'o ñó'o chí kuendá Asia. Ta noo na nǐ xǐ'o ndeé iní nǐ xǐnkuei nda noo ndí'i, noón kúu na kǐ'oi ña keí ná kuǐ'i kána noo yító, yiró xí'o ña kataki chíchí ñayuu. Ta yító yó'o kúu ra iin me'í noo ndato káa noo ío Ndios."

Tánda'á Juan to'on nǐ ka'an Jesús kua'an noo na kúu kuendá na ndéi ñoo Esmirna

⁸Ta taa ta'ani ña ko'in ka'in xí'ón noo iin ka tuti, dá tanda'ón ña ná ko'an noo ángel kómí choon sǎta

ñayuu kuendá yu'u ndéi ñoo Esmirna, ta ka'on xí'ín ná: "Na kúu míi sa'a, na kúu noo ndí'i, na nǐ xǐ'i, ta nǐ nataki na kúu na kaá di'a xí'ín ndó: ⁹Sa ná'á vá yu'u ndidaá ña kée ndo'ó, ta ná'á ta'ani yu'u tǎto'on kéndava'a ñayuu xí'ín ndó. Ta ná'á ta'ani yu'u tǎto'on kǐ'o kúnda'í ndo ñayuu yó'o, va'ará na kuíká vá kúu ndó noo Ndios. Ta ná'á ta'anii ña ká'an ndava'a na kaá kúu na Israel xí'ín ndó, tído ko tǎ'ón ñaá kúu ná, dá chí kúu ná iin tu'u ndíta xí'ín ña u'u. ¹⁰Q sǎ yu'u ndo ndidaá ña vei ndo'o ndó. Ta kaá ta'ani yu'u xí'ín ndó ña ko'on ta'ani ña u'u taán dao ndo'ó ve'e kǎa, dá kexíxian xí'ín ndó, ta uxǐ kuu kéndava'an xí'ín ndó. Kandita ndaa ndo xí'ín nda noo kuu ndo sǎ'í, dá kǎan kǐ'oi iin corona noo ndo, ña kúu ña kataki chíchí ndó. ¹¹Ta na ío do'o, ná kueíd'o na ña ká'an na kúu Espíritu iǐ xí'ín iin rá iin ve'e ño'o ñó'o chí kuendá Asia. Ta noo na nǐ xǐ'o ndeé iní nǐ xǐnkuei nda noo ndí'i, noón kúu na o kuu ta'on ta'ándá kúu uu."

Tánda'á Juan to'on nǐ ka'an Jesús kua'an noo na kúu kuendá na ndéi ñoo Pérgamo

¹²Ta taa ta'ani ña ko'in ka'in xí'ón noo iin ka tuti, dá tanda'ón ña ná ko'an noo ángel kómí choon sǎta ñayuu kuendá yu'u ndéi ñoo Pérgamo, ta ka'on xí'ín ná: "Na tánée espada yú'u, ña deen ndi nduu xoo, míi ná kúu na kaá di'a xí'ín ndó: ¹³Sa ná'á vá yu'u ndidaá ña kée ndó, ta ná'á ta'ani yu'u ña ndéi ndó míi ñoo noo dándáki ña u'u. Tído ndíta toon iǐ vá ndó xí'ín

yu'u, ta kọ ní dánkoo ta'on ndó ña kándéé iní ndọ yu'u, va'ará nì xini xí'ín noo ndọ nì sa'ání ñayuu Antipas, tá'an ra sa kasto'on nda to'in noo ñayuu. Dión nì ndo'o ra ñoo ña u'u xaṅ. **14**Tído ká'an kuachi yu'u noo ndọ sa'a dao ña'a, dá chī ño'o dao na kúú kuendá Balaam tein ndó. Ta sa ná'á vá ndó ña ta yó'o sa dāná'a noo Balac ndi kee ra kexíxi ra xí'ín na ñoo Israel, sa'á ñoó nì ya'a na nì seí ná koño kítì, ña dóko ñayuu noo yoko ná, ta nì ya'a ta'ani na nì kee na kuachi xí'ín na kọ kúú yíí ná, xí'ín na kọ kúú ñadi'í na. **15**Ta ño'o ta'ani na kúú kuendá nicolaítas tein ndó, ta kékini ini yu'u xíní ña dāna'a na. **16**Sa'á ñoó nandikó kíí ini ndọ sa'á kuachi kée ndó, dá chī tá koó, yachì va sa yu'u noo ndéi ndó, dá ka'áníí ñayuu yó'o xí'ín espada tánee yú'í. **17**Ta na ío dọ'o, ná kueídó'o na ña ká'an na kúú Espíritu ií xí'ín iin rá iin ve'e ño'o ño'o chí kuendá Asia. Ta noo na nì xí'o ndeé iní nì xinkuei nda noo ndí'i, ko'ín kị'oi maná, ña ío de'é induú, keí ná, ta kị'o ta'anii iin yuu kuxí ló'o noo iin rá iin na, ta noo yuu ñoo kanda'a iin kuu saá. Ta ni iin tó'on ta'on dao ka ñayuu o kána'a ndá kuu kíán, sava'a iin tó'on na nì natiin ña kana'á."

Tánda'á Juan to'on nì ka'an Jesús kua'an noo na kúú kuendá na ndéi ñoo Tiatira

18"Ta taa ña ko'ín ka'ín xí'ón noo iin ka tuti, dá tanda'ón ña ná ko'an noo ángel kómí choon satá ñayuu kúú kuendá yu'u ndéi ñoo Tiatira, ta ka'on xí'ín ná: "Na kúú de'e Ndios, na tóon nduchí nóó tát'o'on

tóon ño'ó ita kéi, na yé'e sa'a tát'o'on kị'o yé'e ka kuaán nì dandúti ra, noón kúú na kaá di'a xí'ín ndó: **19**Sa ná'á vá yu'u ndidaá ña kée ndó, ta ná'á ta'ani yu'u ña kóni ndọ yu'u, ña kándéé iní ndọ yu'u, ña xínkuáchí ndó noo yu'u, ña xí'o ndeé ini ndọ noo ndidaá ña'a. Ta va'a ka ví kéchoon ndó noo yú'u viti o duú tá míí sa'a. **20**Tído ká'an kuachi yu'u noo ndọ sa'a dao ña'a, dá chī sónó ndó noo Jezabel, ña kúú profeta to'ón, ña kíán dāna'an noo ndọ. Ta sónó ta'ani ndó ña dándalí ñá'a yó'o ta xínkuáchí noo, dá ya'a ra kee ra kuachi xí'ín na kọ kúú ñadi'í ra. Ta dándalí ta'anián ra, dá ya'a ra seí ra koño kítì, kírì dóko ñayuu noo yoko. **21**Ta nì sonóí ña kíán ná nandikó iníán, tído kọ kóni ta'an vaán nandikó iníán, chī kée ií váán kuachi xí'ín ta kọ kúú yíán. **22**Sa'á ñoó ko'ín dánkao ñaái noo xító kandu'an ndo'an kue'e, ta kị'o ta'anii ña ndo'o níó ndidaá ra kée kuachi xí'án tá ná o nándikó iní ra sa'á kuachi kée ra xí'án. **23**Ta ko'ín dárkue'i ndidaá na ndíta xí'án, dá kuu na. Ta ndidaá ñayuu kúú kuendá yu'u ná kanda'á ini ña yu'u kúú na kátóni ini ndi nákani ini ñayuu xí'ín ña kátoó na kee na, ta ná chiya'avii iin rá iin ñayuu tát'o'on kị'o káa choon nì kee na.

24Ñído dao ka ndọ 'ó ndéi ñoo Tiatira, kọ táí ta'on ndó sa'á ña kée na kúú kuendá Jezabel, ta kọ kándisa ndó ña chínaní ñayuu ña ndíchí xí'o ña u'u. Sa'á ñoó kọ sa'ándá kàí ni iin ka choon noo ndọ. **25**Sava'a ña kónií kíán koo ini ndọ kuita toon ndó xí'ín ña kándéé iní ndọ yu'u nda ná kasandaá kuu

nandió koo tukui. **26**Ta noó na ni xi'o ndeé ini ni xinkuei nda noo ndí'i, tá'an na sa kee ña kóni yu'u nda noo ndí'i kuií, noón kúu na ko'on yu'u ki'oi choon noo, dá dándáki na iin rá iin ñoo ñayuu yó'o. **27**Ta xí'ín vara kaa dándáki na ñoo ñoo, ta ko'on na dakuáchi naan táto'on ki'o cháchí ki'di ñó'o, chi ki'oi choon noo ná táto'on ni xi'o tatái choon noo miíí, **28**ta ko'in ki'oi iin kimi ndato tóon na'a noo ná. **29**Sa'á ñoo, na ió do'o, ná kueídó'o na ña ká'an na kúu Espíritu ií xí'ín iin rá iin ve'e ño'o ñó'o chí kuendá Asia."

Tánda'á Juan to'on ni ka'an Jesús kua'an noó na kúu kuendá na ndéi ñoo Sardis

3 **1**"Ta taa ta'ani ña ko'in ka'in xí'ón noo iin ka tuti, dá tanda'ón ña ná ko'an noo ángel kómí choon satá ñayuu kúu kuendá yu'u ndéi ñoo Sardis, ta ka'on xí'ín ná: "Na kómí ndin usá espíritu Ndios, na ñó'o ndin usá tiño noo ndá'a, noón kúu na kaá di'a xí'ín ndó: Sa ná'á vá yu'u ndidaá ña kée ndó, ta ná'á ta'anii ña kaá ñayuu ña takí ndo xí'ín ña kándisa ndó, tído ko takí ta'on ndó noo yú'u. **2**Sa'á ñoo kaño'o ini ndo, ta kanda noo ña kua'an naá noo ndo, dá ná o naá chíchíán, dá chi ni kanda ini ña ko kéndisá'ano ta'on ka ndo noo Ndios táto'on ki'o kóni na kee ndó. **3**Kua'an ndo ndisa ini ndo ndá kían ni natiin ndó, ta ndá kían ni seídó'o ndó, ta kua'an ndo kee ndó ña, ta nandikó ini ndo, chi ni ya'a ndó noo Ndios. Kande nduu ndo, dá chi tá koo, dá kían saai noo ndéi ndó

táto'on kée iin ta kui'íná, ta natiin ndakánai ndo'ó. **4**Tído ndéi ta'ani dao ñayuu ñoo Sardis xaan, ta ko ní dáyako ta'on na dá'on ná, chi ko ní dáyako na mií ná xí'ín kuáchi. Sa'á ñoo kandii na dá'on kuxí kanoo na xí'ín yu'u, dá chi ió íchi ná koo na dión sa'á ña ni sa ndaa na mií ná. **5**Ta ndi ndaa na ni xi'o ndeé ini ni xinkuei nda noo ndí'i, noón kúu na nandixi dá'on kuxí, ta o dándoo ta'on yu'u kuu ná noo libro noo kándodó kuu na ni'í ña kataki chíchí, ta nakoni yu'u na, ña kúu ná ñayuu miíí, noo tatái Ndios xí'ín noo ángel kéchoon noo ná. **6**Na ió do'o, ná kueídó'o na ña ká'an na kúu Espíritu ií xí'ín iin rá iin ve'e ño'o ñó'o chí kuendá Asia."

Tánda'á Juan to'on ni ka'an Jesús kua'an noó na kúu kuendá na ndéi ñoo Filadelfia

7"Ta taa ta'ani ña ko'in ka'in xí'ón noo iin ka tuti, dá tanda'ón ña ko'an noo ángel kómí choon satá na kúu kuendá yu'u ndéi ñoo Filadelfia, ta kaaon xí'ín ná: "Di'a ká'an na ií, na kúu na ndaa, na kómí nda'á kaa rey David, na sónó, ta ko iin ta'on kandeé kadi, na sadí, ta ko iin ta'on kandeé konó, noón kúu na kaá di'a xí'ín ndó: **8**Ta sa ná'á vá yu'u ndidaá ña kée ndó. Sa'á ñoo kaái xí'ín ndó ña sa ni nono vá yé'é noo ndo, ta ko iin ta'on kandeé kadi ña. Ná'í ña cháá vá ndakí ndo, tído ndíta ndaa ndo xí'ín to'in, ta ko ní ndata ndo sa'a yú'u. **9**Kana'a ndó ña ko'in naki'oi na kúu kuendá ña u'u noo ndá'a ndo, tá'an na kaá ña kúu ná na Israel, tído ko ta'ón ñaa kúu ná, ñayuu to'ón vá kúu ná. Ta

tanda'í nā kasaa nā kakuṭa xīṭí ná noḡ sa'a ndo, ta nakoni nā ña miḡan ndaa kú'u inii sa'a ndo. ¹⁰Ni kee ndó choon ni sa'andai noo ndo, chi xí'o ndeé iní ndo ndíta toon ndó xí'ín yu'u, sa'a ñoḡ kandaa va'a mií yu'u ndo'ó noḡ tandó'ó kini veí noḡ ñayuu ndéi ñayuu yó'o, chi xí'ín tandó'ó yó'o ko'in korndodóí ndidaá ñayuu ndéi noḡ'ó. ¹¹Yachi vá saai. Kua'an ndo tiin toon ndó ña ndaa kándisa ndó, dá kían ná dá'a ni kandeé dao ká nā naki'in na corona kánian ni'i ndo. ¹²Ta nā ni xí'o ndeé iní ni xinkuei nda noo ndí'i, nā yó'o kúu nā ko'on yu'u chikatai kakuu na tát'o'on iin di'in kandita katuu ve'e ño'o Ndios, ta ni iin kuṭ ta'ón o kándoo na sata vé'e. Ta sata mií ná ko'in taai kuṭ Ndios xí'ín kuṭ ñoo Ndios, ña kúu ñoo Jerusalén saá, ña kían konoo veí nda induú noo ió Ndios, ta taa ta'anii kuṭ saá kakomí mií sata ná. ¹³Nā ió do'o, ná kueídó'o na ña ká'an nā kúu Espíritu iṭ xí'ín iin rá iin ve'e ño'o ñó'o chí kuendá Asia."

Tánda'á Juan to'on ni ka'an Jesús kua'an noḡ nā kúu kuendá nā ndéi ñoo Laodicea

¹⁴Ta taa ta'ani ña ko'in ka'in xí'ón noo iin ká tuti, dá tanda'ón ña ná ko'an noo ángel kómí choon sata ñayuu kúu kuendá yu'u ndéi ñoo Laodicea, ta ka'on xí'ín ná: "Mií nā dāxinkoo to'on Ndios, noḡn kúu nā xí'o ndaa kuendá sa'a ña ni xini nā, ta ká'an nā ndino'o ña ndaa, ta kúu ná yo'o ndidaá ña'a ni kava'a ió ñayuu yó'o ni kee Ndios, nā yó'o kúu ná kaá di'a xí'ín ndó: ¹⁵Sa ná'a vá yu'u ndidaá ña kée ndó, ta ko víxi ndó xí'ín to'in,

ta ni ko í'íní ndó xí'án. Va'a kaan iin íchi ná koo víxi ndó, o iin íchi ná koo í'íní ndó xí'án. ¹⁶Dá chi sa'a ña vaá óon yí'i yókó ndó xí'ín to'in, sa'a ñoḡ ko'in ndusai ndo'ó, chi ko víxi ndó, ta ni ko í'íní ndó xí'án. ¹⁷Dión kaái xí'ín ndó, dá chi kaá ndo ña kúu ndó nā kuiká, ña ni kandeé ndó ni kekuiká ndó mií ndó, ta ni iin ña'a ko kámani noo ndo, kaá ndo. Tído ko xí'o ta'on ndó kuendá ña kúu ndó nā ndéi ndava'a, nā noo ndó'o, nā kúnda'í, nā kó'o noo, nā ndaa vichí. ¹⁸Sa'a ñoḡ ká'an ni'inii yu'u noo ndo ña kuiin ndó oro ndino'o, ña ni xirndodó ná xí'ín ñó'o kéi, noo yú'u, dá kakuu ndisa ndó nā kuiká, ta kuiin ta'ani ndó dá'on kuxí noo yú'u kandixi ndó, dá dáda'i ndó mií ndó, dá kían ná dá'a ni kaka'an noo ndo ña ndaa vichí ndó, ta taán ndo tata nduchí nóo ndo, dá ná natuu cháá noo ndo. ¹⁹Dá chi dánani va yu'u nā kú'u ini yu'u sa'a, ta ndaa yú'u vá yu'u nā. Sa'a ñoḡ kua'an ndo ndino'o ini ndo ndiko ndo ña va'a, ta nandikó iní ndo, chi ni ya'a ndó noo yú'u. ²⁰Yó'o iin dákásái yé'é ndó, ta ndi ndaa ndo ni seídó'o noo ká'in, ta ni sonó ndó yé'é ndó, dá kían ku'i ve'e ndó, ta kadíni yu'u xí'ín ndó, ta ndo'ó kadíni xí'ín yu'u. ²¹Ta noḡ nā ni xí'o ndeé iní ni xinkuei nda noo ndí'i, ko'in kí'oi ña kían kandeí dáó ná xí'ín yu'u noo ióí dándákii, tát'o'on kí'o ni kandeé yu'u ni xinkooi, dá ni sa koo nduúí xí'ín tatái Ndios noo ió nā dándáki na. ²²Nā ió do'o, ná kueídó'o na ña ká'an nā kúu Espíritu iṭ xí'ín iin rá iin ve'e ño'o ñó'o chí kuendá Asia."

Kéká'ano nā ndéi induú tatá Ndios

4 ¹Tá ni ndi'i, dá ni xiniṭ ni nono iin yé'é chí induú, ta tachi, ña

nị seido'i míi sa'a, ña kıan níi
tátò'on kị'o nị'i ká'an trompeta, ñoó
nị kaa tuku xí'ín:

—Kua'án kaa, nakíi, dá ná ko'in
dána'i nooñ ndidaá ña vẹi koo
cháá kạ chí noo —kaáan.

²Ta kúu iin kuití vạ nị ñakutíi xí'ín
Espíritu iị Ndios. Ta chí induú nị
xinii iin iin téi tạ né'e choon, ta noo
téi ñoó ió iin ña dándáki. ³Tátò'on
ndé'é yuu ndato naní jaspe xí'ín yuu
ndato naní cornalina, kị'o dión
ndé'é ñíi ña ió dándáki ñoó. Ta iin
iin chiyángi noo ió ña, ta chiyángi
ñoó ndé'é tátò'on kị'o ndé'é yuu kúi
ndato naní esmeralda. ⁴Ta noo iin
téi noo ió ña dándáki ñoó nị kao noo
okọ komi téi noo ndéi okọ komi tạ
sá'ano, nị xini yu'u, ta ndíxi ra dá'on
kuxi kachị, ta kándodó corona oro
dini rá. ⁵Ta téi iin me'i ñoó kánkuei
tasa, ta ní'i xído kúu ka'ándí, ta tái
ndátó'ón kuá'a ñayuu. Ta sa'a mií
téi yó'o ndíta usạ ñó'o tóoan, ta ña
yó'o kúu ndin usạ espíritu Ndios.

⁶Ta noo iin téi yó'o ndé'é tátò'on
ndé'é taño'o dión tátò'on dión yuu
tata, ta yé'e rạ tátò'on yé'e iin yuu
dión ndato naní cristal. Ta diin téi
yó'o ndíta komi ña'a takí, ta iin níi
ñíián tándaa nduchí nóoan, chị
tándaaan chí sataán, chí nooan.
⁷Tá'an ña mií noó ñoó káa tátò'on
káa iin ndika'a, ta ña kúu uy ñoó
káa tátò'on káa iin chikerró, ta ña
kúu onị ñoó káa nooan tátò'on káa
noo iin tẹa, ta ña kúu komi ñoó káa
tátò'on káa iin kirí ya'a tánee noo
táchị. ⁸Ta iño kúu ndixi iin rá iin
ndin komi ña takí ñoó, ta iin níi
ndixián tándaa nduchí nóoan. Ta kọ
sá tuu ta'an vaan nduú ni ñoó ña
kıan ká'an di'a:

Ña iị, ña iị, ña iị kúu Ndios,
ñá kúu sato'o yọ, ta mií ná kúu
Ndios, ña kándéé kée ndidaá
ñá'a.

Ta mií ná nị sạ kuu na, ta mií ná
kúu ná, ta mií ná kúu ña
kasaa.

⁹Ta daá kéká'ano ndin komi ña
takí ñoó ña ió dándáki noo téi ñoó,
ta xí'oan ñaño'ó noo ná, ta náki'oan
ndivé'e noo ña daá takí kuií. Ta iin
rá iin ta'ándá ká'an dión, ¹⁰dá sạ
kuịta xití ndin okọ komi tạ sá'ano
ñoó noo sá'a ña ió noo téi ñoó, ta
kéká'ano ra ña daá takí kuií, ta taó
rạ corona kándodó dini rá chindei
ra noo sá'a ná, ta kaá rạ xí'ín ná:

¹¹Sato'o ndu, ió íchị ní ña kıan
keká'ano na mií ní,
ñá kıan kị'o na ñaño'ó noo ní,
ñá kıan natiin ní ndidaá tá'an
choon,
dá chị mií ní nị kạvạ'a ndidaá
tá'an ña'a.

Ta sạ'a ña dión nị koni mií ní,
sạ'a ñoó ió ndidaá tá'an ña'a,
ta sạ'a ñoó ta'ani nị ndaki
ndidaá tá'an ña'a nị kee ní.

**Ni'i Jesús, ña kúu léko, iin tuti ndadí
xí'ín sello**

5 ¹Ta nị xini ta'anii kánóo iin tuti
nị natuu noo ndá'a xoo kuá'a
ñá ió noo téi ñoó, ta ndi nduú
xooan káa to'on, ta ndadí yú'án
xí'ín usạ sello. ²Ta kúu nị xini
ta'anii iin ángel ndakí nda'o, ta nị'i
nda'o ká'an ña:

—¿Ndá yoo ió íchị ña ka'anda ña
ndin usạ sello, ta konó ná tuti yó'o?
—kaá ña.

³Ta ni iin tó'ón ña ndéi induú, ta
ni ña ndéi noño'o, ta ni ña ndéi tịxi

ñó'o kọ ní kándéé konóán, ta ni kọ ní kándéé ná ka'i naǵn. ⁴Sa'á ñoó ni ndei'i nda'o yu'u, dá chī kọ ní nání'i ná ni iin tó'ón nā ió íchī ñā kīan konó ná tuti ñoó, ni ñā ka'i na ñā, ni ñā kande'é náǵn.

⁵Dá ni kaa iin tǵ sá'ano ñoó xí'ín yu'u:

—O sǵ kuákón, dá chī nǵ kúú ndika'a ni kii tein nǵ ve'e Judá, nǵ ni kii tein nǵ ve'e David, nǵ yó'o kúú nǵ ni kándéé noǵ ndidaá ñā'a, sa'á ñoó ió íchī ná konó ná tuti káa, ta ka'anda nǵ ndin usǵ sello ndadí yu'án.

⁶Dá ni sǵ nde'í, ta yati noǵ iin téi ñoó, xí'ín tein ndin komi ñā takí ñoó, ta me'í tǵ sá'ano ndéi ñoó ni xini'i iin iin nǵ kúú léko. Ta káa na tátǵ'on káa kirí ni sa'ání ná. Ta usǵ kúú ndíkí ná, ta usǵ ta'ani kúú nduchí nóó nǵ, ta ñā yó'o kúú ndin usǵ Espíritu Ndios ni tanda'á ná kua'an iin ní kúú ñayuu. ⁷Dá ni tǵtuu yati nǵ kúú léko ñoó ni tiin na tuti kánóo noǵ ndá'a xoo kuá'a nǵ ió dándáki noǵ téi ñoó.

⁸Tá ni ndi'i ni tiin na libro ñoó, dá ni sǵ kuíta xítí ndin komi ñā takí ñoó xí'ín ndin okọ komi tǵ sá'ano ñoó noǵ nǵ kúú léko ñoó. Ta ndidaá vá rá n'e'le arpa xí'ín copa oro ni chití ñó'o dusa chíño'ómá, ta ñā yó'o kúú tǵ'on xíkǵ talí ñayuu Ndios noǵ mií ná. ⁹Ta xíta ra iin yaa saá ká'an di'a:

Ió íchī ní natiin ní libro, ta ka'anda ní selloǵn, chī ni sa'ání rá mií ní, ta xí'ín ni mií ní ni chíya'i ní sa'a ndú'u, dá ni nduu ndu ñayuu Ndios. Chī ni kee ní dión xí'ín ñayuu ni kii iin rá iin tata, xí'ín nǵ

ká'an iin rá iin yú'u, xí'ín nǵ ndéi iin rá iin ñoo, xí'ín nǵ ndéi iin rá iin nación.

¹⁰Ta ni kee ní iin rá iin ndu'u kakuu ndu rey xí'ín duti noǵ Ndios, ta kane'e ndu choon satá ñayuu ndéi noño'o.

¹¹Ni ndi'i, dá ni xini'i ni kǵo noo kuá'a nda'o ángel noǵ ió Ndios dándáki na, xí'ín noǵ ndéi ndin komi ñā takí ñoó, xí'ín noǵ ndéi tǵ sá'ano ñoó. Ta kuá'a nda'o mií millón kúú ángel ni kǵo noo ndíta ñoó. ¹²Ta ni seido'i ni'i ni ka'an nǵ:

Ió íchī nǵ kúú léko, nǵ ni sa'ání rá, ñā kīan natiin na ndidaá tá'an choon, xí'ín ndidaá tá'an ñā kuíkǵ, xí'ín ndidaá tá'an ñā ndichí, xí'ín ndidaá tá'an ndée, xí'ín ndidaá tá'an ñañó'ó, xí'ín ndidaá tá'an tǵ'on ndato keká'ano ñayuu nǵ.

¹³Ta ni seido'i ni ka'an ndidaá ñā ni kǵa'a Ndios, ñā ndéi induú, xí'ín ñā ndéi noño'o xí'ín ñā ñó'o tixi ñó'o, xí'ín ñā ñó'o ini taño'o, xí'ín ndidaá kǵ ñā'a ni kǵa'a Ndios, ta kaáan di'a:

Nǵ ió dándáki noǵ téi káa xí'ín nǵ kúú léko káa kúú nǵ kánian natiin tǵ'on xí'o ñayuu keká'ano ñaá ná, ta ná natiin na ñañó'ó, xí'ín tǵ'on ndato, xí'ín ndée, ta daá kuití dión ná koo.

¹⁴Ta di'a ká'an ndin komi ñā takí ñoó:

—Dión ná koo.

Ta ni sǵ kuíta xítí ndin okọ komi tǵ sá'ano ñoó, ta ni xino taan rǵ nda noño'o ndáño'o ra nǵ daá takí kuí.

**Di'a nì kuu tá nì sa'anda Jesús
sello ñóó**

6 ¹Ta nì xiniì nì sa'anda na kúú léko ñóó iin sello ndadí yú'u libro ñóó. Dá nì seido'i nì ka'an iin ña takí ñóó, ta nì'i nda'o nì ka'an. Tátò'on kì'o nì'i káyú'ú dai, kì'o dión nì'i nì ka'an, ta kaáan:

—Nakíi.

²Tá nì ndi'i nì ka'an dión, dá nì xiniì nì keta iin kuéi kuxí vei rí, ta kánóo iin taa satà rí, ta né'e ra iin kúxi. Ta nì natiin ra iin corona, ta kúú rá iin taa nì kandeé, ta kua'an ra kandeé rá cháá ka.

³Tá nì ndi'i, dá nì sa'anda na sello kúú uu, dá nì seido'i nì ka'an iin ka ña takí ñóó:

—Nakíi.

⁴Dá nì keta iin ka kuéi vei rí, ta kúú rí iin kuéi kuá'a. Ta kánóo iin taa satà rí, ta nì natiin ra choon ña kían dítá rá ña ndéi va'a ñayuu ndéi ñayuu, dá kasá'a ka'ání tá'an iin rá iin na. Ta nì ni'i rá iin espada ká'ano.

⁵Tá nì ndi'i, dá nì sa'anda na sello kúú oni, dá nì seido'i nì ka'an ña takí kúú oni ñóó:

—Nakíi.

Dá nì xiniì iin iin kuéi ndei'í, ta kánóo iin taa satà rí, ta né'e ra noo chíki'ó ra ndi kì'o vee ña'a. ⁶Dá nì seido'i tachì iin na nì ka'an tein ndin komi ña takí ñóó, ta kaáan di'a:

—Iin kilo va tirió ni'i ná sa'a choon kée na iin níi kuu, ta oni kilo va cebada ni'i ná sa'a choon kée na iin níi kuu. Tído ná dá'a ni dándáa yo'ó ya'i sití xí'ín vino.

⁷Tá nì ndi'i, dá nì sa'anda na sello kúú komi, dá nì seido'i nì ka'an ña takí kúú noo ndi'i ñóó:

—Nakíi.

⁸Dá nì xiniì vei iin kuéi xi'i kuaan, ta kánóo iin taa satà rí, ta naní rá Kue'e Deen Sa'ání Ndi. Ta satà mií rá vei iin ka ra naní Yáí Ndi. Ta nì natiin ra choon ña kían ka'ání rá iin ñayuu noo iin iin komi ná. Dao na ka'ání rá xí'ín espada, dao ka na ka'ání rá xí'ín doko, dao ka na ka'ání rá xí'ín kue'e, ta dao ka na ka'ání rá xí'ín kirí deen ndéi noño'ó.

⁹Tá nì ndi'i, dá nì sa'anda na sello kúú o'on, dá nì xiniì ña tixi noo náa ñóó ñó'o nío ndidaá na nì xi'i sa'a ña kándisa na to'on Ndios xí'ín sa'a ña sa ká'an na ña ndaa sa'a Jesús noo ñayuu. ¹⁰Ta káyú'ú ndidaá na yó'o, ta kaá na xí'ín Ndios:

—Mií ní kúú na né'e choon ká'ano cháá ka, mií ní kuu na i, na ndaa, sa'a ñóó, ¿nda oon keyíko ní sa'a ndú'u, dá naki'in ya'i ní sa'a ni ndú'u, kirá nì sata na ndéi noño'ó? —kaá na.

¹¹Dá nì ni'i ná dá'on kuxí kandixi na, ta nì ta'anda choon noo ná ña ná nani'i ndée ná lú'u ka tiempo nda ná kuu ndidaá na kánian kuu sa'a ña kándisa na to'on Ndios, na kúú ñayuu xínkuáchí noo Ndios tátò'on nì kee mií ná.

¹²Tá nì ndi'i, dá nì xiniì nì sa'anda na sello kúú iño ñóó. Ta kúú ni'i nda'o nì taa, ta nì ndunde'i ndindii tátò'on kì'o ndei'í dá'on ndíxi na tá xí'i ndi noo ná, ta yoo nì ndukua'a ni. ¹³Ta nda noño'ó yó'o nì kuéi tiño ñó'o induú, tátò'on kì'o kuéi tiño'ó nda noño'ó kée tachì. ¹⁴Ta nì natuu induú tátò'on kì'o natuu iin yúu tá ko xínño'ó ka naán. Ta ndidaá yúku ndíta noño'ó, ta ndidaá yúku ndíta

ini taño'o nì nàdaon ña, ta kò ndíta kaan xoo noó nì sà nditaan. ¹⁵Ta nì taxí tá'an ndidaá rey ndéi noño'o, xí'ín ndidaá nà ndáya'i, xí'ín ndidaá nà kuiká, xí'ín ndidaá tã dándáki soldado, xí'ín ndidaá nà ná'ano, xí'ín ndidaá nà ñó'o tìxi ndá'a iin sato'o, xí'ín ndidaá nà koó sato'o, ta nì chide'é ná míí ná ini káo ná'ano, xí'ín tìxi yuu ná'ano tánee ndika yúku, ¹⁶dá nì kaa nà xí'ín yúku ñoo, xí'ín káo ñoo:

—Kuei ndó kodó ndó sata ndú'u, ta dáda'i ndó ndu'u noó nà ió dándáki noó téi káa, xí'ín noó nà kúu léko káa, chí xido ini nà xini nà ndu'u, ¹⁷chí viti kían sà nì kasandaá kuu xido nda'o ini nà, ¿ta ndá yoo ví kì'o ndeé iní kuita noó ná?

Karndaa sello taan iin ciento uú diko komi mil na Israel

7 ¹Tá nì ndi'i, dá nì xini ndíta komi ángel ndin komi xoo tachi noño'o yó'o. Ta ndin komi ángel yó'o ndíta chítuu tachi, dá ná o kána kaan noño'o yó'o, ni noó taño'o, ni noó ni iin yító. ²Ta nì xini ta'anii iin ká ángel kòkaa vei chí xoo noó xíno ndindii, ta né'e na sello Ndios takí. Dá nì'i nda'o nì kayu'ú ná noó ndin komi ángel, nà nì natiin choon ña kían kendava'a na xí'ín noño'o yó'o, xí'ín taño'o. ³Ña yó'o nì kayu'ú ángel ñoo:

—O sà kéndava'a ndó xí'ín noño'o xaan, ni taño'o xaan, ni yító xaan xían nani kò ñá'a kani ndu sello taan nà xínkuáchí noó Ndios yó.

⁴Ta nì seídó'o ta'ani yu'u ndidaá kúu nà nì ni'i sello ñoo. Ta kúu ná iin ciento uú diko komi mil nà ñoo Israel, ta nì kii na tìxi ndin uxí uú

de'e taa naní Israel. ⁵Dá chí tein nà ve'e Judá uxí uú mil nà nì ñani sello, ta tein nà ve'e Rubén uxí uú ta'ani mil nà nì ñani sello, ta tein nà ve'e Gad, uxí uú ta'ani mil nà nì ñani sello, ⁶ta tein nà ve'e Aser uxí uú ta'ani mil nà nì ñani sello, ta tein nà ve'e Neftalí uxí uú ta'ani mil nà nì ñani sello, ta tein nà ve'e Manasés uxí uú ta'ani mil nà nì ñani sello, ⁷ta tein nà ve'e Simeón uxí uú ta'ani mil nà nì ñani sello, ta tein nà ve'e Leví uxí uú ta'ani mil nà nì ñani sello, ta tein nà ve'e Isacar uxí uú ta'ani mil nà nì ñani sello, ⁸ta tein nà ve'e Zabulón uxí uú ta'ani mil nà nì ñani sello, ta tein nà ve'e José uxí uú ta'ani mil nà nì ñani sello, ta tein nà ve'e Benjamín uxí uú ta'ani mil nà nì ñani sello.

Ndíxi kuxí kuá'a nda'o mil ñayuu, ta ndíta na kéká'ano na Ndios

⁹Tá nì ndi'i, dá nì xini ndíta kuá'a nda'o ñayuu, ta kò iin ta'on kandeé ka'i na, dá chí kúu ná ñayuu nì kii ndidaá nación, nà nì kii ndidaá ñoo kuálí, xí'ín ñoo ná'ano, nà ká'an iin rá iin yú'u. Ta nà yó'o kúu nà ndíta noó nà ió dándáki noó téi ñoo, xí'ín noó nà kúu léko ñoo. Ta ndíxi kuxí nà, ta tánee ñoo ndá'a ná. ¹⁰Ta ña yó'o káyuu ná ndíta na:

Iin tó'ón nà kándéé dákaki ñaa kúu Ndios yó, nà ió dándáki noó téi káa, xí'ín nà kúu léko káa.

¹¹Ta nì kaq noo ndidaá tá'an ángel, xí'ín ndidaá tã sá'ano ñoo, xí'ín ndin komi ña takí ñoo ndíta na sa'a téi noó ió Ndios dándáki na. Ta nì sà kuíta xití ná noó téi ñoo, ta nì kasá'a ná ndáño'o na Ndios, ¹²ta kaá nà:

Dión ná koo, tatá Ndios.
 Ná natiin ní tɔ'on va'a, xí'ín
 tɔ'on ndato,
 xí'ín ña ndíchí, xí'ín ndivé'e,
 xí'ín ñaño'ó,
 xí'ín ndidaa choon, xí'ín ndée
 viti,
 ta daá kuití dión ná koo.

13Dá nì kaa iin ta sá'ano ñóó xí'ín
 yu'u:

—¿Ndá yoo kúú na ndíxi dá'on
 kuxí káa, ta ndeí nì kii na káa?

14Dá nì kaaj xí'ín rá:

—Míí ní ná'á, tatá.

Dá nì kaa ra xí'ín:

—Na káa kúú na nì kankuei nì kii
 tein tandó'ó kini. Ta nì nakata na
 dá'on ná xí'ín nì na kúú léko, dá nì
 ndukuxí kachján. **15**Sa'á ñoó ndíta
 na noo ió Ndios dándáki na, ta nduú
 ñóó xínkuáchí ná noo ná ini ve'e
 ño'o na. Sa'á ñoó míí Ndios, na ió
 dándáki noo téi káa, kúú na koo
 xí'ín ná, ta kandaka va'a ñaa ná.
16Ta o kíxi ka ña kuiko na, ta ni o
 íchi ka na takuíí, ta ni o ndíí ka na
 kee ndíndii, ta ni o kóo i'íní ka koni
 na, **17**dá chi míí vá na kúú léko iin
 me'í noo na ió dándáki káa kandaka
 na ñayuu yó'o, ta kandaka ñaa ná
 ko'on na ko'o na noo kána ndita
 takuíí, kirá xí'o ña kataki chíchí yó.
 Ta nadáyaa míí Ndios ndidaa
 ndírnoo ná —kaá ta sá'ano ñóó
 xí'ín.

**Di'a nì kuu tá nì sa'anda Jesús sello
 kúú usá**

8 **1**Tá nì ndi'i nì sa'anda na sello
 kúú usá ñóó, ta kúú tádi óon nì
 kuu induú noo ió Ndios tátɔ'on tìxi
 dao hora. **2**Ndi'i, dá kúú nì xini
 ndíta usá ángel noo ió Ndios, ta iin

rá iin na nì ni'i iin trompeta. **3**Dá nì
 kasáa iin ka ángel, ta nì sa kuín na
 noo náa, ta né'e na iin copa oro noo
 kéi dusa nì saa na. Ta nì ni'i ná
 kua'á nda'o dusa, dá dák'ín tá'an
 na ña xí'ín ña xíka ñayuu Ndios noo
 míí ná, dá kei ña noo náa oro ñóó,
 ña iin noo na ió dándáki ñóó. **4**Ta
 ini copa né'e ángel yó'o kána
 ño'oma dusa xí'ín ña xíka ñayuu
 Ndios noo ná kakaan kua'an noo ió
 míí Ndios. **5**Tá nì ndi'i, dá nì dakúti
 ná copa yó'o xí'ín ñó'o kéi noo náa
 ñóó. Ta nda induú nì dakána na ña
 nda noño'o, ta kúú nì ka'andi, ta táí
 ká'an ñayuu, kúú nì sa kuíta tasa, ta
 kúú ni'i nda'o nì taan.

**Di'a nì kuu tá nì tuu ángel ñóó usá
 trompeta**

6Ta ndin usá ángel ñóó nì nakujta
 nduu xí'ín usá trompeta ñóó, ta
 kua'an na tuu na ró.

7Tá nì tuu ángel míí noo ñóó
 trompeta na, kúú nì koon ñíñí xí'ín
 ñó'o kéi né'e tá'an xí'ín nì nda
 noño'o. Ná keeá kuendá ña oní
 ta'ándá kúú yító káa noño'o, ta iin
 ta'ándá ra nì kei, ta uu ta'ándá ra ko
 ní kéi. Ta nì kei ndi'i yukú kuíí.

8Ta nì tuu ángel kúú uu ñóó
 trompeta na. Ta tátɔ'on kì'o káa iin
 yúku ñó'o kéi ita, dión káa ña nì
 kankao noo taño'o. Ta iin ta'ándá
 noo oní ta'ándá taño'o ñóó nì nduu
 nì. **9**Ta iin ta'ándá noo oní ta'ándá
 kirí ñó'o ini taño'o nì xí'i, ta iin
 ta'ándá noo oní ta'ándá barco nì
 naá.

10Ta nì tuu ángel kúú oní ñóó
 trompeta na. Ta nda induú nì
 kankao iin tìñoó kéi ita nda noño'o,
 ta kéi rì tátɔ'on kì'o kéi iin tirño'o.

Ta nì kankao rí noo iin ta'ándá noo onì ta'ándá yuta, xí'ín noo iin ta'ándá noo onì ta'ándá noo kána takují. ¹¹Ta tĩnoo yó'o kúú rí naní Ova. Ta iin ta'ándá noo onì ta'ándá takují ñó'o noñó'o yó'o nì nduu ova. Ta kúú kua'á nda'o ñayuu nì xí'í nì kee takují ñoo, dá chì nì nduu ova ra.

¹²Dá nì tuu ángel kúú komì ñoo trompeta na, ta kúú nì nda'o va iin tá'í ndĩndii, ta tóon iì vá uu tá'í ñá. Ta dión ta'ani nì ndo'o yoo xí'ín tĩnoo, chì nì nda'o ta'ani iin tá'í rí. Sạ'á ñoo nì nakujín naá iin ta'ándá nduú noo onì ta'ándáan, ta dión ta'ani nì kuu sakuaá.

¹³Dá nì sạ nde'í, ta kúú nì xinii iin ángel tánee na xionoo na nda me'í induú, ta nì seídó'i ña nì'i nì kayu'ú ná:

—¡Nda'í kúú ví na ndéi noñó'o!
¡Nda'í kúú ví ná! ¡Ndeé ví nda'í
ndo'o na tá ná tuu ndin onì kạ ángel
yó'o trompeta na!

9 ¹Tá nì tuu ángel kúú o'on ñoo trompeta na, dá nì xinii iin tĩnoo nì yaạ nda induú, ta nì xinq rí nda noñó'o, ta nì natiin rí nda'á kạ ña sónó yú'u yáì konó, ña koó noo sá tuu. ²Dá nì sonó rí yú'u yáì ñoo, ta kúú nì kankuei ño'oma kọkaa kua'an induú táto'on kị'o kána ño'oma yú'u iin xito ká'ano. Ta kúú nì da'i va noo ndĩndii nì kee ño'oma ñoo, chì iin nì nì nakạ'ani ña. ³Ta tein ño'oma ñoo nì kankuei tịka kanoo rí iin nì kúú noñó'o. Ta nì nì'i rị choon ña kịan kee rí táto'on kị'o kée tịdó'oma ndéi noñó'o. ⁴Ta nì ta'anda choon noo rị ña ná dá'a nì kendava'a rí xí'ín ita, nì yuky kuí, nì yító kaa noñó'o. Sạva'a nì

nì'i rị choon ña kendava'a rí xí'ín ñayuu koó sello Ndios tándaa taan. ⁵Ta ko ní ta'anda ta'on choon noo rị ña kịan ka'án rị ñayuu. Sạva'a choon nì nì'i rị kịan kendava'a rí xí'ín ná o'on toon yoo, ta dár'u'u ñaá rí táto'on kị'o kée iin tịdó'oma dár'u'u rị ñayuu xí'ín ịon ndó'o rị. ⁶Ta katoó ñayuu kuu na daá ñoo, tido o kụú ta'on na. Ta va'ará nda'í ná ka'án ná kuu na, tido o kụú ta'on na.

⁷Ta táto'on ndaa kuéi, kirí sạ ió nduu kandodó ra naá, kị'o dión ndaa tịka ñoo. Ta táto'on kị'o ndaa corona oro, kị'o dión ndaa ña kandodó dinì rị. Ta táto'on kị'o ndaa noo ñayuu, kị'o dión ndaa noo rị. ⁸Ta táto'on kị'o nánì idí dinì na ñá'a, kị'o dión nánì idí dinì rị. Ta táto'on kị'o ndaa no'o ndika'a, kị'o dión ndaa no'o rí. ⁹Táto'on iin kạ kịan ndadí yu'u ndíká rị. Táto'on kị'o nì'i xido taxi tá'an kua'a kuéi ño'o carreta kua'an rị xí'ín tạ kua'an naá, kị'o dión nì'i xido oon kée ndixi rị. ¹⁰Táto'on kị'o ndaa ndó'o tịdó'oma, kị'o dión ndaa ndó'o rị, dá chì ió ịon ñá. Ta nì natiin rí choon ña xí'ín ndó'o rị dár'u'u ka'í rị ñayuu o'on toon yoo. ¹¹Ta mií ángel dándaki nda maá ini yáì konó ñoo kúú sato'o rị, ta Abadón nanían xí'ín to'on hebreo, ta xí'ín to'on griego nanían Apolión. To'on yó'o kónì kaa, ña dánaa ñaá.

¹²Nì ya'a va iin tandó'ó, tido vej uu kạan.

¹³Tá nì tuu ángel kúú iño ñoo trompeta na, dá nì seídó'i tachì iin ñayuu, ta tachì yó'o nì kixi chí me'í ndin komì ndíkì ndíta iin iin tito noo naá oro ịin noo Ndios, ¹⁴ta nì

kaaṇ xí'ín ángel kúú iño, na nì tuu trompeta ñoó:

—Kua'án ndasón ndin komì ángel ndíko yu'ú yuta ká'ano naní Eufates —kaáan.

¹⁵Dá nì ndaxì ndin komì ángel ndíko ñoó, ta ángel yó'o kían sa daá ió nduu ndáti kasandaá hora yó'o, xí'ín kuṽ yó'o, xí'ín yoṽ yó'o, xí'ín kuia yó'o, dá ka'áníán iin ta'ándá ñayuu noṽ onì ta'ándá na. ¹⁶Ta ña yó'o ndáka iin tu'u ká'ano soldado kándodó kuéi. Ta nì seido'o yu'u ña kúú rá uu ciento millón soldado.

¹⁷Ta ña yó'o nì xiniì nì kee Ndios, ta ndidaá kuéi ñoó xí'ín ndidaá ta kándodó rì nì'ino do'onoṽ kaa, ta ndé'án tát'o'on ndé'é ño'ó ita. Ta ndí'í ta'anian tát'o'on ndé'é yuu ndato naní zafiro. Ta kuaán ta'anian tát'o'on kì'o ndé'é azufre. Tát'o'on kì'o ndáa dinì ndika'a, kì'o dión ndáa dinì kuéi ñoó. Ta ini yú'u rì kánkuei ño'ó ita, xí'ín ño'omaṽ xí'ín azufre. ¹⁸Ta nì xí'í iin ta'ándá ñayuu noṽ onì ta'ándá na nì kee ño'ó ita xí'ín ño'omaṽ xí'ín azufre, tá'an ña nì kánkuei yú'u kuéi ñoó. ¹⁹Ta xí'ín ndée yú'u rì, ta xí'ín ndée ndó'o rì dárkue'e rì ñayuu, dá chì tát'o'on ndáa dinì koṽ, dión ndáa dinì ndó'o rì, ta xí'ín ña yó'o dárkue'e rì ñayuu.

²⁰Ta ñayuu, na ko ní xí'í nì kee ndin onì tándó'o yó'o, ko ní xíin ij vá ná nandikó iní na, ta dánkoo na ña kini kée na, ni ko ní dándí'í na ña kían kandaño'o na ña u'u, ta ko ní dándí'í na ña kían kandaño'o na yoko nì kava'a xí'ín oro, xí'ín plata, xí'ín bronze, xí'ín yuu o xí'ín yíto, va'ará ko túu noṽ, va'ará ko tái do'an, va'ará ko kandaṽ, tído

ndaño'o ij vá náan. ²¹Ta ko ní nándikó iní na sa'á ña sa'ání ná ndii, ta ni sa'á ña kétadì na xí'ín ñayuu, ta ni sa'á ña kídì na xí'ín na ko kúú ñadi'í na o yí ná, ta ni sa'á ña kí'ín kuí'íná ná.

Kárxoo iin ángel ndakí, ta tárnee iin libro ló'o ndá'a ná

10 ¹Nì ndi'í, dá nì xiniì konoo iin ka ángel ndakí nda'o veì na nda induú, ta nì kii na tein iin viko, ta iin iin chiyángi dinì ná. Tát'o'on kì'o ndé'é ndindii, kì'o dión ndé'é noṽ ná. Tát'o'on kì'o ndé'é ño'ó sa'ano ita, kì'o dión ndé'é sa'a ná. ²Ta tárnee iin libro ló'o ndá'a ná, ta nóno noṽ. Ta xí'ín sa'a xoo ku'a na seín na noṽ taño'o, ta xí'ín sa'a xoo íti na seín na noño'o íchí. ³Ta tát'o'on kì'o káyu'u ndika'a tondó, kì'o dión nì káyu'u ná. Dá tá nì ndi'í nì káyu'u ná, dá nì ka'andi usá ta'ándá. ⁴Dá tá nì ndi'í nì ka'andi ñoó, dá kua'an yu'u taai ndi kóni kaa ña nì ka'andi ñoó. Tído nì seido'í iin tachì na nì ka'an xí'ín nda induú, ta kaáan:

—Ná dá'a ni taaón ndi kóni kaa ña nì ka'andi káa. Va'a kaan ná koo de'é nian noṽ mífón.

⁵Dá nì xiniì nì ndane'e ángel iin seín noṽ taño'o ñoó xí'ín noño'o íchí ñoó ndá'a xoo ku'a na chí induú di'a, ⁶dá nì nachina'á ná Ndios, na daá takí kuí, na nì kava'a induú xí'ín noño'o xí'ín taño'o, xí'ín ndidaá ña'a ió noṽ, ña o kándati ka na cháá ka tiempo, ⁷dá chì tá ná kasandaá kuṽ kasá'a tuu ángel kúú usá ñoó trompeta na, dá natuu ndidaá ña sa io de'é nì kee míf Ndios tát'o'on kì'o nì kaa na xí'ín

profeta, tá'an na sa xino kuáchí noo ná, kaá ángel ñoo.

⁸Ta mií tachí na nì seídó'i nì ka'an xí'ín nda induú, ñoo kían nì ka'an tuku xí'ín, ta kaáan:

—Kua'an ki'ón libro ló'o nóno noo tánee ndá'a ángel fin sèin noo taño'o xí'ín noño'o ichí káa.

⁹Dá nì keei kua'in noo fin ángel ñoo. Dá nì kaai xí'ín ná ña ná tei na libro ló'o ñoo nooí. Dá nì kaa na xí'ín:

—Jó'on, kei ñá viti, dá ná kankao ova ña ini tison, tido kankao vidian tát'on vidí ndudí ini yú'on —kaá na.

¹⁰Dá nì natiin libro ló'o tánee ndá'a ángel ñoo. Dá nì seí ña. Ta kúu nì kankao vidian ini yú'í tát'on kì'o vidí ndudí, tido ini tixi nì kankao ova ña. ¹¹Dá nì kaa na xí'ín:

—Mifan ndusa kánian kast'ón xí'ín ñayuu sa'a ndí kían ndo'o kuá'a nda'o ñoo xí'ín nación, xí'ín na ká'an iin rá iin yú'u, xí'ín rey dándáki ñaá.

Di'a nì ndo'o uu taa nì xì'o ndaa kuendá sa'a Ndios

11 ¹Dá nì ni'í yu'u iin ndog, ta káa rá tát'on káa iin vara chikí'ó na. Dá nì ta'anda choon nooí, chí kaá na xí'ín:

—Kua'an chikí'ón ve'e ño'o Ndios, xí'ín noo náa, ta naka'ávón ndidaá kúu na ndéi ndáño'o Ndios. ²Tido ná dá'a ni chikí'ón yé'é sata vé'e, dá chí na tukú, na kò kúu ñayuu Ndios, nì natiin yé'é sata vé'e, ta ko'on na koni xíxi na ñoo ií ñoo tein uu diko uu yoo. ³Ta ko'in tanda'í uu taa xí'o ndaa kuendá sa'í,

dá ka'an rá xí'ín ñayuu sa'a ndidaá ña koo. Ta dión kee ra iin mil uu ciento oní diko kuú, ta kandixi nda'í rá.

⁴Ta ndin nduú taa yó'o kúu ndin nduú yíto olivo, ta kúu ta'ani ra ndin nduú candelero ndíta tóon noo Ndios, na kúu sato'o ñayuu yó'o.

⁵Tá ió iin káa na ka'an kendava'a xí'ín rá, ta kúu kankuei ño'ó ita yú'u rá, dá dándúta ra taa xiní u'u ñaá. Ta ndi ndáa mií na kóni kendava'a xí'ín rá, kì'o dión ta'ani kánian kuu na. ⁶Ta taa yó'o kakomí choon ña kían kadi rá induú, dá o kóon dai xí'ín ndidaá tein kuú dána'a rá sa'a ndí kían koo. Ta kane'e ra choon ña ndee ra takuii nií, ta kane'e ta'ani ra choon ña dándó'o ra nío ñayuu ndidaá ta'ándá ká'an mií rá.

⁷Tá ná dándí'i ra choon nì ni'í rá, dá keta kítí tondó ká'ano yu'ú yáí kono ñoo, ta naá rí xí'ín ndin nduú taa yó'o, dá kandeé rí xí'ín rá, ta ka'ání ñaá rí. ⁸Ta yikí koño rá kandeí noo yá'i ñoo ká'ano, tá'an ña ká'an na xí'ín Sodoma xí'ín Egipto. Ta ñoo yó'o ta'ani kúu noo nì chirkaa na sato'o yo Jesús ndíka cruz. ⁹Ta na ndéi ndidaá ñoo ná'ano xí'ín ndidaá ñoo kuálí, xí'ín na ká'an iin rá iin yú'u, xí'ín na ndéi ndidaá nación koni kandeí yikí koño rá noo yá'í ñoo oní kuú dao, ta kò iin konó ña nduxian. ¹⁰Ta kadii nda'o ini ñayuu ndéi noño'o sa'a ña nì xi'í rá, ta kee na iin víko ká'ano, ta dasá tá'an na ña'a noo ná, dá chí nì ndo'o nda'o nío na ndéi ñayuu yó'o nì kee ndin nduú profeta ñoo.

¹¹Tido tá ná ya'a oní kuú dao, dá nataka ndin nduú rá kee Ndios, ta

kúú ndakuei va ra. Ta kúú yu'ú nda'o ñayuu ndéi ñayuu yó'o tá ná koni na ña nì nàtaki ra. ¹²Dá kuefód'o ra tachì iin na ka'an nì'i chí induú, ta di'a kaaan xí'ín rá:
—Kua'án kaa ndó na'a kíi ndo.

Ta sata iin viko kaa ra ko'on ra induú, ta ndidaa na xiní u'u ñaa koni xí'ín noo ná ña dión koo. ¹³Ta mií hora daa nì'i nda'o taan, ta noo iin iin ciento ve'e ndíta ñoo, koon uxian, ta kuu usa toon mií ñayuu. Ta dao ka ñayuu kandoo ñoo, yu'ú nda'o na kee ña kuu ñoo, dá kasá'a ná keká'ano na Ndios, na ió induú.

¹⁴Dión nì kuu, dá nì ya'a tandó'o kúú uu, tído vej iin kaan, ña kúú oni.

Di'a nì kuu tá nì tuu ángel kúú usa ñoo trompeta na

¹⁵Tá nì tuu ángel kúú usa ñoo trompeta na, ta kúú tái nì'i nda'o nì kayu'ú kua'a tachì chí induú, ta kaáan:

Nì natiin Ndios, na kúú sato'o yo, xí'ín Cristo ndidaa choon, ta dándáki kuí na.

¹⁶Dá nì sa kuíta xití ndin oko komi ta sá'ano ndéi diñ Ndios noo ió na dándáki na, ta nì xinoo taan ra nda noño'o ndáño'o ñaa rá, ¹⁷ta kaá ra:

Nákì'o ndu ndivé'e noo ní, sato'o Ndios, mií ní kúú na kándée kée ndidaa tá'an ña'a, ta mií ní kúú ní, ta mií ní nì sa kuu ní, ta mií ní kúú na kasaa. Ndivé'e ní, dá chí mií ní kúú na nì natiin ndi'i choon viti, ta nì kasá'a dándáki ní.

¹⁸Nì xido nda'o ini ndidaa nacióon, tído viti káan nì kasaa ña xido ini mií ní,

dá chí sa nì kasandaá kuu keyíko ní sa'a ñayuu nì xi'i. Ta ko'on ní kemáni ní profeta, tá'an na sa xinkuáchí noo ní, ta kemáni ta'ani ní ndidaa ñayuu mií ní, xí'ín ndidaa ka na yu'ú ni'ini ñaa, á mií ná kuálí ná o á mií ná ná'ano na. Ta sa nì kasandaá ta'ani kuu dánaa ní na kéndava'a xí'ín noño'o.

¹⁹Dá nì nono yé'é ve'e ño'o Ndios induú, ta túu iin iin sato, kirá dándáki ña nì kandoo Ndios kemáni ná ñayuu na. Ta nì sa kuíta tasa, ta tái ká'an ñayuu, ta ní'i xido kuu ka'andi, ta nì kasá'a táan, ta ná'ano nda'o ñíñi nì kasá'a kóon.

Di'a nì kuu tá nì naa koq kua'a ká'ano xí'ín iin ñá'a

12 ¹Nì ndi'i, dá nì xinii iin ka ña'a xíxi kua'an chí induú, chí nì xinii iin ta'ána ñá'a, ta dá'on ndíxián kúú ndindii, ta tixi sa'an nákaa yoo, ta kánóo iin corona nì kava'a xí'ín uxí uu tiñoq dinian. ²Ta ñó'o de'án, ta káyu'án, chí sáxián tixián, dá chí sa káki de'án, sa'a ñoo ndó'o níqan. ³Ta nì xini ta'anii iin ka ña'a ká'ano chí induú, ta ña yó'o kúú iin koq kua'a ká'ano, ta usa kúú diní rí, ta uxí kúú ndíki rí, ta iin iin diní rí ñó'o tikata kuaán. ⁴Ta xí'ín ndó'o rí nì yakó rí iin tá'í noo ndin oni tá'í tiñoq ñó'o induú, ta nì dakuéi ñaa rí nda noño'o. Ta nì sartuu koq ká'ano yó'o mií noq ta'ána ñá'a sa kua'an kaki de'e ñoo, dá kokó rí de'án tá ná kaki xi. ⁵Ta kúú nì kaki va de'e ñá'a yó'o, ta kúú

xí iin tayíí. Ta kasandaá xí dándáki xí ndidaá tá'an nacióon xí'ín vara kaa. Tído nì dítá ní'ini ñáa Ndios yu'ú koq ñoó, dá koo xí xí'ín ná noq ió nà dándáki na. ⁶Dá nì xino ñá'a yó'o noq koq ñoó kua'an noñó'o ichí noq nì kenduu Ndios kooán, ta ñoó koto ñáa ná iin mil uq ciento onì diko kuq.

⁷Nì ndi'i daá, dá nì kuu iin ñá'a chí induú, chí nì ndakuíin Miguel xí'ín ndidaá kà ángel ndíta xí'ín ná, dá nì naá nà xí'ín koq ká'ano ñoó, xí'ín ndidaá ángel kini ndíta xoo mií rí. ⁸Tído ko ní kándeé rí naá rì xí'ín ná, ta ko ní nì'í kà rì noq koo rí xí'ín ángel rì induú. ⁹Dá nì dakána na koq ká'ano ñoó kua'an rì ndà sata vé'e, kirí kúu koq sá'ano, kirí kúu tìmí'á, kirí naní Satanás, ta kirí yó'o kúu rí xionoo dándá'í ñayuu iin níí kúu ñayuu. Ta nì dakána ni'ini na rì nì naxino rì ndà noñó'o xí'ín ndidaá ángel tì.

¹⁰Dá nì seido'i nì kayu'ú iin na chí induú, ta kaá nà di'a:

—Sà nì kasandaá vá kuq dákaki Ndios ñayuu nà, ta nì natiin na ndidaá ndée, ta dándáki na ndidaá kúu ñayuu viti. Ta kómí Cristo choon viti, dá chí sà nì dakána va na kirí dátai kuachi nà kándisa xí'ín yó noq Ndios, tá'an kirí sà dátai kuachi ñáa nduu ñoó. ¹¹Tído nì kándeé vá ñayuu ñoó xí'ín rí nì kee nì nà kúu léko, kirá nì xita sa'a ná, xí'ín sa'a ñà nì sà xì'o ndaa nà kuendá sa'a to'on va'a Jesús, chí ko ní ndi'i ta'on ini nà sa'a ñà kataki nà, di'a nì xì'o na mií ñà kían kuu nà sa'a Ndios. ¹²Sa'a ñoó ná kadii iní yó'ó, induú, ta ná kadii iní ndo'ó, nà ndéi xaán. Tído nda'í kúu

ví ndo'ó, nà ndéi noñó'o xaán, xí'ín ndo'ó, kirí ñó'o ini taño'o xaán, dá chí xido nda'o ini kirí u'u koño rí kosaa rì noq ndéi ndó, chí ná'á rí ña ndadá cháá vá kuq koo rí —kaá nà.

¹³Tá nì kandaq ini koq ká'ano ñoó ñà nì dakána ñáa Ndios kua'an rì ndà noñó'o, dá nì kee rí tákaa rí sata ñá'a, ñá nì dakáki tayíí ló'o ñoó, kua'an rì. ¹⁴Dá nì nì'í ta'ána ñá'a ñoó uq ndixi ná'ano kirí ya'a, dá kuu ndarneeán ko'an ndà noñó'o ichí, dá kandqo koo ñoó, dá kasandaáan noq nì kenduu Ndios kakaq de'áan, noq koto ñáa ná onì kuia dao. ¹⁵Dá nì ndusa rí kuá'a nda'o takuií sata ta'ána ñá'a ñoó, dá dátani ñáa rí, nì ka'an rí, dá chí takuií nì kankuei yú'u rì kúu tátq'on iin yuta. ¹⁶Tído nì chindeé vá ñáa noñó'o yó'o, dá chí nì nono yú'an, ta kúu nì xi'i ndi'an takuií yuta nì kankuei yú'u koq ká'ano ñoó. ¹⁷Ta kúu nì xido nda'o ini koq ká'ano ñoó nì xini rì ta'ána ñá'a ñoó. Sa'a ñoó nì kee rí kua'an rì naá rì xí'ín ndidaá kà de'an, tá'an nà né'e va'a choon nì sa'anda Ndios noq ná, chí nà yó'o kúu nà xì'o ndaa kuendá sa'a Jesucristo.

Di'a nì kee uq kirí kini

13 ¹Nì ndi'i, dá nì sà kuíin yu'u noq ñotí yu'ú taño'o, dá nì xinij nì xinqoo iin kití deen vei rí noq taño'o ñoó. Ta usá kúu dinì rì, ta uxí kúu ndíki rì, ta iin iin ndíki rì ñó'o tikata kuáan, ta iin rá iin dinì rì tándaa kuq ká'an ndava'a sa'a Ndios. ²Ta tátq'on kì'o káa chitó deen naní leopardo, kì'o dión káa kirí kini yó'o. Ta tátq'on kì'o ndáa sa'a oso, kì'o dión ndáa sa'a rì. Ta tátq'on kì'o

ká'ano yú'u ndika'a, kị'o dión ndáa yú'u rị. Ta nị nàkị'o mií koọ ká'ano ñoó ndée rị noọ kítị yó'o, ta nị nàkị'o ta'ani rí téi noọ dándáki rí noọ rị, ta nị xị'o ta'ani rí ndidaá tá'an choon sa ne'e rí noọ rị. ³Ta nị xiniị ña nị tarkue'e iin dinị rị, ta kua'an rị kuu rị keean. Tído nị nduva'a va dinị rị noọ nị tarkue'e ñoó, ta kọ ní xị'i ta'on rí. Sa'á ñoó nị naá téi ini ñayuu nị xini nà, ta nị kasá'á ná ndíko nà rí. ⁴Ta nị kasá'á ná ndáño'o na koọ ká'ano, kirí nị xị'o choon noọ kítị yó'o, ta nị kasá'á ndáño'o ta'ani na mií rí, ta di'a kaá nà kéká'ano na rị:

—¿Ndá yoo kándée kée táto'on kée kirí chiká'ano yó'o? Ta, ¿ndá yoo kandeé naá xí'ín rí? —kaá nà.

⁵Ta nị ni'lị ta'ani rí ña ka'an rị ndidaá to'on táyíí, dá chindaya'i rí mií rí, ta ka'an ndava'a rí sa'a Ndios. Ta nị ni'lị rị choon ña dándáki rí uu diko uu toon yoo. ⁶Sa'á ñoó nị kasá'á rí ká'an ndava'a rí sa'a Ndios, ta kénóo rí kuu ná, ta ká'an ndava'a rí sa'a ve'e ño'o noọ ió Ndios, xí'ín sa'a ndidaá nà ndéi induú. ⁷Ta nị nono noọ rị ña kían naá rị xí'ín ñayuu Ndios, ta nị nono noọ rị ña kandeé rí xí'ín ná. Ta nị ni'lị ta'ani rí choon ña kían dándáki rí ndidaá ñoo kuálí, xí'ín ndidaá ñoo ná'ano, xí'ín nà ká'an iin rá iin yú'u, xí'ín nà ndéi ndidaá nación. ⁸Ta ndidaá tá'an ñayuu ndéi ñayúú yó'o nị kasá'á ndáño'o na rị, chị nda rá kọ ñá'a kasá'á sa'a ñayuu, nda daá vá kọ kándodó kuu ná noọ libro noọ kándodó kuu nà nị'lị ña kataki chíchí. Ta ña yó'o kúú libro nà kúú léko, nà nị sa'ání ná.

⁹Sa'á ñoó ndi ndáa ndo'ó ió do'o, ná kueídó'o ndó noọ ká'in. ¹⁰Dá chị

nà nị kanian kakaá ve'e kaa, ve'e kaa va kasandaá nà, ta nà nị kanian kuu xí'ín espada, kị'o dión kuu nà. Sa'á ñoó kánian kandeí nduu ñayuu Ndios ndo'ó nị ná xí'ín ña ndée ini nà, ta kánian kandita toon na xí'ín ña kándée ini nà Ndios.

¹¹Nị ndi'i, dá nị xiniị nị xinkoo iin ká kítị chiká'ano chí tịxi ñó'o di'a, ta uu kúú ndíkị rị, ta táto'on kị'o ndáa ndíkị borrego, kị'o dión ndáaan. Tído táto'on kị'o ká'an koọ ká'ano ñoó, kị'o dión ká'an kirí ñoó. ¹²Ta né'e ta'ani rí choon táto'on né'e kítị mií noó ñoó, ta noọ mií rí kée kirí yó'o ndidaá ña'a. Ta dáká'an rị ndidaá ñayuu, dá kandaño'o na kirí mií noó ñoó, kirí nị nda'a dinị noó nị tarkue'e ka'í ñoó. ¹³Ta kuá'á nda'o ña'a ná'ano kée rí, dá chị nda induú dákóon rí ño'ó ita noọ ndidaá ñayuu. ¹⁴Dándá'í rị ñayuu ndéi noño'o, chị nị ni'lị rị ña kandeé rí kee rí ña ná'ano noọ kítị mií noó ñoó. Ta nị sa'anda rị choon noó nà ndéi noño'o ña ná kava'a na iin na'áná, ña káa táto'on káa kirí mií noó ñoó, tá'an kirí nị nda'a dinị noó nị tarkue'e ka'í xí'ín espada. ¹⁵Ta nị nono noọ rị ña kían kị'o rí tachị noọ na'áná nị kava'a ñoó, dá kuu ka'an. Ta kómían choon ka'áníán ndidaá ñayuu kọ kándía kandaño'o ñaá. ¹⁶Ta nị sa'anda rị choon ña ná ñani tóni ndá'a xoo kuá'a ndidaá ñayuu o taan nà, ta kọ né'e tandíni á mií ná kuálí ná o mií ná yatá ná, á mií ná kuíká ná o mií ná kúnda'í nà, á mií ná kúú ná sato'o o nà ño'ó tịxi ndá'a iin sato'o. ¹⁷Ta nị iin tó'ón ta'on ñayuu o kúu kuiin na ña'a, ta nị o kúu ta'on ñikó naan tá koó tóni ñoó o kuu rị o número kuu rị tándaa ndá'a ná o

taan na. ¹⁸Yó'o kóni ñaxintóni, ta kóni dini, dá taó kuendá ndo número kítí chiká'ano yó'o, chi número yó'o ká'an sa'a iin taa, ta número yó'o kúú iño ciento oni diko iño.

Xíta iin ciento uu diko komi mil ñayuu

14 ¹Ni ndi'i, dá ni xinii iin ndichi na kúú léko ñoo dini yúku nani Sión, ta diin ná ndíta iin ciento uu diko komi mil ñayuu, ta taan iin rá iin na tándaa kuu léko ñoo xí'ín kuu tatá na. ²Dá ni seido'i ni'i ká'an na chí induú. Ta tát'on ki'o ní'í xido takuii kua'a, ki'o dión ni'i ká'an na. Ta tát'on ki'o káyuu dai, ki'o dión ni'i ká'an na. Ta kádíán tát'on ki'o kúú tá dáká'a na arpa, ki'o dión kúu noo ká'an na. ³Ta xíta na iin yaa sáá noo na ió dándáki ñoo, xí'ín noo ndin komi ña takí ñoo, xí'ín noo ndin oko komi ta sá'ano ndéi diin ná ñoo. Ta ni ko iin ta'on kandeé katí'a yaa xíta na, sava'a iin ciento uu diko komi mil ñayuu ni dakáki Ndios tein ñayuu ndéi ñayuu yó'o kúú na xíta ña. ⁴Dá chi ndidaa na yó'o ko ní ya'a ta'on na kee na kuachi xí'ín na ñá'a, sa'a ñoo ndaa vii vá ná. Ta ndidaa na yó'o ndíko na satá na kúú léko kua'an na ndéi kúú míí vá noo ná ko'on na. Ta ndidaa na yó'o kúú na ni dakáki Ndios tein ndidaa ñayuu, dá kakuu na na mií noo natiin Ndios xí'ín na kúú léko ñoo. ⁵Ta ni iin tó'on ta'on ña to'on ko ní kánkuei yú'u ná, chi kúú ná ñayuu ndaa vii noo Ndios, noo ió na dándáki na.

Oni ángel xí'o ndaa kuendá

⁶Ni ndi'i, dá ni xinii tánee iin ka ángel xionoo na me'i induú, ta né'e

na to'on va'a Jesús, ña daá kuití koo, dá dána'a na ña noo ñayuu ndéi noño'o, noo ndidaa nación, noo ndidaa ñoo kuálí, noo na ká'an iin rá iin yú'u, xí'ín noo na ndéi iin rá iin ñoo ná'ano. ⁷Ta kaá na di'a káyuu ná:

—Káyuu ni'ini ndó Ndios, ta ki'o ndó ñaño'o noo ná, chi sa ni kasandaá kuu keyíko na sa'a ñayuu. Ta kandaño'o ndó Ndios, na ni kava'a induú xí'ín noño'o, xí'ín taño'o xí'ín iin rá iin ndúta noo kána takuii.

⁸Ta satá ángel yó'o tánee iin ka ángel vei na, ta di'a káyuu ná vei na:

—Ni yaa va ñoo Babilonia, ni yaa va ñoo Babilonia, ña kúú ñoo ká'ano, dá chi ni daxinián ndidaa tá'an nación xí'ín ña kini xí'ín ña ka'an noo kée de'é ñooan.

⁹Ta satá ángel yó'o tánee iin ka ángel kúú oni vei na, ta di'a káyuu ná vei na:

—Ndi ndaa mií vá na ni kandía ndaño'o kítí chiká'ano ñoo xí'ín na'áná ri, ta ni kandía ta'ani na ni ñani tóni ndá'a ná o taan na, ¹⁰dá kían kánian ko'o na vino ova, ña kúú ña xido ini Ndios xiní ñaá ná, chi ko'on Ndios kuei ndi'i na ña xido ini na satá ñayuu ñoo. Sa'a ñoo ndo'o kini nío ná kee ñoo kái xí'ín azufre noo ángel xí'ín noo na kúú léko.

¹¹Ta daá kuití kuiin ndichi ño'oma noo ñoo na ndó'o nío ná, ta ni nduu ni ñoo o koni na nani'i ndée ná, chi ni sa ndaño'o na kítí chiká'ano ñoo xí'ín na'áná ri, ta ni kandía na tándaa tóni ri ndá'a ná o taan na.

¹²Sa'a ñoo kánian ki'o ndéi ini ndidaa ñayuu Ndios, tá'an na ndíta

ndaꝯ xí'ín choon nì sa'anda Ndios
noꝯ ná, na kándéé ká'ano iní Jesús.

13 Ta nì seido'i nì ka'an iin tachi
na nì ka'an nda induú:

—Ta taa di'a noꝯ tuti xaꝯ: “Ta
yó'o chí noꝯ ndiká'án ndi kúu ví na
kuu sa'a ña kúu ná kuendá sato'o yó
Jesús.” Jaꝯ, dión kían, kaá Espíritu
ií Ndios. Mífan ndaꝯ koni na nani'i
ndéé ná, dá chi na'a ií vá choon nì
kee na.

**Di'a nì kuu tá nì sa'anda iin ángel
tirió xí'ín uva noño'o yó'o**

14 Ta nì xinií tánee iin viko kuxí
ndato nda'o, ta noꝯán ñoo ió iin taa,
ta kóni koo ra táto'on kì'o káa iin
taa ñayúu yó'o. Ta kánóo iin corona
oro diní rá, ta né'e ra iin hoz deen.

15 Dá nì keta iin ka ángel ini ve'e
ño'o Ndios, ta kúu nì'i nda'o nì
kayú'u ná noꝯ rá ió noꝯ viko ñoo:

—Chikaꝯ yó'o hoz sa'a tirió xaꝯ
viti, ta ka'andaꝯ, chi sa nì kasandaá
va kuꝯ ta'anda ña, dá chi sa ndidaá
vá tirió káa noño'o xaꝯ nì ichi.

16 Dá nì chikáa rá ió noꝯ viko ñoo
hoz sa'a tirió káa ñoo, dá nì sa'anda
ndi'i ra tirió káa noꝯán.

17 Dá nì keta iin ka ángel ini ve'e
ño'o Ndios, ña iin induú, ta tánee
ta'ani iin hoz deen ndá'a ná vei na.

18 Dá nì keta ta'ani iin ka ángel chí
noꝯ náa Ndios di'a, ta na yó'o kómí
choon sata ñoo kèí. Dá nì kayú'u ná
iin ka ángel né'e hoz deen ñoo, ta
kaá na:

—Chikaꝯ hoz deen né'on xaꝯ sa'a
iin rá iin tu'u uva ín noꝯ yíto káa
noño'o xaꝯ, dá chi sa nì chichi va
rí.

19 Dá nì chikáa ángel ñoo hoz deen
né'e na sa'a iin rá iin tu'u uva ín

yíto káa noño'o. Dá nì taán ná rì
noꝯ kaño'o rì ko'onì rì noꝯ ña xido
ini Ndios. **20** Ta nda yu'ú ñoo ñoo nì
so'onì uva yó'o, ta noꝯ nì so'onì rì
nì xita kuá'a nda'o nií, ta nì kaa rá
chí ñino táto'on dikó tánee yú'u
kuéí, ta nì naka'ani rá táto'on onì
ciento kilómetro.

**Kásaꝯ usa ka ángel, ta né'e na ndin
usa tandó'o noꝯ ndí'i**

15 **1** Nì ndi'i, dá nì xinií iin ka
ña'a ndato, ña ká'ano, ña
naá inó xiní chí induú. Ta ña yó'o
kúu usa ángel, ta né'e na ndin usa
tandó'o noꝯ ndí'i kando'o ñayuu, dá
ndi'i ña xido ini Ndios. **2** Dá nì xini
ta'anii iin ña'a káa táto'on káa
taño'o, ta yé'e rá táto'on yé'e yuu
tatá, ta nì naki'in tá'an rá xí'ín ñoo
kéí ita. Ta nì xini ta'anii ndidaá na
nì kandeé xí'ín kítí chiká'ano ñoo,
xí'ín na'ána rì, chi kò ní sá ndaño'o
ñaá ná, ta kò ní kándia na ñani tóni
ná xí'ín kuꝯ rì o número kuꝯ rì.
Ndidaá na yó'o ndíta noꝯ taño'o yé'e
táto'on yé'e yuu tatá ñoo, ta ndidaá
na yó'o né'e arpa Ndios ndíta na.

3 Ta xita na yaa nì xita Moisés, tá'an
na sa xinkuáchí noꝯ Ndios, xí'ín yaa
xita na kúu léko, ta di'a xita na:

Ña ná'ano kée ní, ta ña ndato
nda'o kée ní, sato'o ndy.

Míí ní kúu na kándéé kée ndidaá
tá'an ña'a.

Ta míí ní kúu na kéndúsá'ano, ta
míí ní kúu na kée ña ndaꝯ.

Ta iin tó'on diní míí ní kúu rey
dándáki ndidaá tá'an ñayuu.

4 ¿Ndá yoo ví ná kaa ña o yu'ú na
míí ní,
ña o kéká'ano na míí ní, sato'o
ndy?

Ko iin ta'on, dá chi iin tó'on dini
mií ní vá kúú nà i.

Sa'á ñoó ná kuita ndidaá tá'an
nación noo mií ní, ta
kandaño'o na mií ní,
dá chi sa nì na'a ní ña kényiko
ndaq ní ndidaá ña.

⁵Tá nì ndi'i, dá nì xini ña chí
induú nì nono yé'é noo kúú noo i
cháá ka ini ve'e ño'o, ña ná'a ña nì
kandoo Ndios kemáni ná yó. ⁶Ta ini
ve'e ño'o ñoó nì kankuei usá ángel,
ta ndin usá ángel ñoó né'e iin rá iin
kue'e kando'o ñayuu. Ta ndíxi na
dá'on kuxí kachi, ta náye'e ndaa
oon víán, ta nì kaq noo iin cincho
oro yu'ú ndíká na. ⁷Ta tein ndin
komì ña takí ñoó ni kana iian, ta
né'an usá copa oro. Dá nì xì'oan iin
rá iian noo ndin usá ángel ñoó, ta nì
chití inían ñó'o ña xído ini Ndios,
na daá takí kuií. ⁸Ta kúú nì nakutí
ve'e ño'o ñoó xí'ín ño'oma, ta dión,
dá nì na'a Ndios ndi kì'o ká'ano na,
ta nì na'a na ndi kì'o ndakí na. Ta nì
ko iin ta'on kuu ku'u ini ve'e ño'o
Ndios nda ná xinkoo ndin usá kue'e
né'e ndin usá ángel ñoó.

**Di'a nì kuu tá nì kuei ángel
ñoó copa na**

16 ¹Ta nda ini ve'e ño'o ñoó nì
sejdo'i káyuu ná noo ndin
usá ángel ñoó, ta kaá na:

—Kua'án ndo kata ndo nda ñoño'o
kaa ña ñó'o ini ndin usá copa né'e
ndó xaan, ña dándáki ña xído ini
Ndios.

²Dá nì kuei ángel mií noó ñoó
ndúta ñó'o ini copa na ñoño'o yó'o,
ta kúú nì ndaki iin kue'e kini noó
ñayuu nì kándia nì natiin tóni kítí
chiká'ano, ta nì sa ndaño'o na

na'ána rì. Ta kue'e yó'o nì datáni ñi
ná, ta nì ndo'o nda'o nio ná nì
keean.

³Nì ndi'i, dá nì kuei ángel kúú uu
ñoó ndúta ñó'o ini copa na noó
taño'o. Ta kúú nì nduu taño'o ñoó
nii, ta ndé'é rá tató'on ndé'é nì
ndii. Ta kúú nì naá ndí'i va ña'a takí
xí'ín kirí takí ñó'o ini taño'o ñoó.

⁴Nì ndi'i, dá nì kuei ángel kúú oni
ñoó ndúta ñó'o ini copa na ini iin rá
iin yuta xí'ín ini iin rá iin ndúta noo
kána takuií. Ta kúú nì nduu takuií
ñoó nì. ⁵Dá nì sejdo'i nì ka'an ángel
dándáki takuií ñoó, ta kaá na di'a:

—Iin na nda nda'o kúú ní, sato'o
ndu, mií ní nì sa kuu ní, ta mií ní
kúú ní, ta mií ní kúú na i, dá chi
kényiko nda ní sa'a ndidaá ña'a, ⁶ta
sa'á ña nì sati na ndéi ñoño'o nì
ñayuu mií ní, xí'ín nì profeta ní,
sa'á ñoó nì sa'an ní nì ndee ní takuií
xí'i na kúú rá nì, chi kì'o dión
kánian ndo'o na sa'á ña kini nì kee
na.

⁷Ta nì sejdo'i nì káyuu iin ka
ángel nda noo ná Ndios, ta kaá na:

—Miían nda kuiti dión kíán,
sato'o ndu, mií ní kúú Ndios kándéé
kee ndidaá tá'an ña'a, ta kényiko
nda ní, ta kényiko va'a ní sa'á ñayuu.

⁸Nì ndi'i, dá nì kuei ángel kúú
komì ñoó ndúta ñó'o ini copa na
noó ndindii, dá nì ndudeen cháá
kaan, dá nì chĩño'an ndidaá ñayuu
xí'ín ñó'o. ⁹Ta nì kei ñayuu ñoó nì
kee ká'anì ndindii, ta nì ka'an
ndava'a na sa'á kuu Ndios, na kómí
choon sata ndidaá tandó'o yó'o, ta
ko ní xín na nandikó iní na, ta ko
ní xín na kì'o na ñaño'o noo Ndios.

¹⁰Nì ndi'i, dá nì kuei ángel kúú
o'on ñoó ndúta ñó'o ini copa na noo

ió kítí chiká'ano ñoo dándáki rí. Ta kúú nì nakufin naá iin ní kúú vá noo ió rí dándáki rí. Ta ñayuu ndéi ñoo nì kasá'á seí yí'í nà yáa ná sa'á ña ndó'o téi nío ná, ¹¹ta nì ka'an ndava'a na sa'a Ndios, nà ió induú, chī ndó'o nda'o nío ná sa'á ña tánī ñīí ná. Tído kọ ní nándikó ta'on iní nà sa'á ña kini kée na.

¹²Nì ndi'i, dá nì kuei ángel kúú iño ñoo ndútā ñó'o ini copa nà ini yuta ká'ano naní Eufates, ta kúú nì ichī va takuif yuta ñoo. Ta kúú nì nono vá íchī noo ya'a ndidaa rey ndéi chí noo xinkoo ndindii. ¹³Ta nì xinij nì kankuei espíritu kini yú'u koo ká'ano xí'ín yú'u kítí chiká'ano kuendá ña u'u ñoo, xí'ín yú'u tã kúú profeta to'ón. Ta ndin onī espíritu kini yó'o ndaa tátō'on kī'o ndaa lá'g, ¹⁴dá chī espíritu ña u'u vá kíán, ta kuá'á nda'o ña ná'ano kándéé espíritu yó'o kéean. Ta ko'an noo ndéi ndidaa rey noño'o yó'o, dá nditútíán rā, dá ko'on rā ngā rā xí'ín Ndios tá ná kasandaá kuu nì kaxi mií Ndios, nà kándéé kée ndidaa tá'an ña'a.

¹⁵Ta di'a kaá Ndios: “Yó'o ká'ín xí'ín ndó ña kasaqī tátō'on kī'o kée iin tã kuí'íná. Sa'á ñoo ndiká'án ndi kúú ví nà ndéi nduu, xí'ín nà ndaa dá'ón ndíxi na, chī noón kúú nà o koo vichí ta'on, ta o túu ta'on ña kedaá xí'ín ná xika'an noo ná”, kaá nà.

¹⁶Ta nì nditútí espíritu kini ndidaa rey ñoo iin xían noo naní Armagedón, ta to'ón yó'o kúú to'ón hebreo.

¹⁷Nì ndi'i, dá nì kuei ángel kúú usā ñoo copa nà noo tachī, ta táí nì kayu'ú iin na ini ve'e ño'o Ndios

induú, nda noo ió nà dándáki na ñoo, ta kaá nà:

—Sa nì kuu va viti.

¹⁸Tá nì ndi'i nì ka'an nà dión, ta kúú nì sa kuíta tasa, ta táí ká'an ñayuu, ta ní'i xídō kúu ka'andi. Ta nì kasá'á táan noño'o yó'o, ta kúú kini nda'o nì taan. Ni kuu ni hora kọ ní taan ta'on dión noño'o yó'o nda nì kasá'á ndéi ñayuu nda viti. ¹⁹Ta nì chachi ñoo ká'ano sa'á ña nī'í téi nì taan, ta onī tá'í nì chachi ña. Ta ndidaa ñoo ná'ano ñó'o iin rá iin nación nì koon ndi'an. Dá nì ndusáa ini Ndios ñoo ká'ano naní Babilonia, ña nì kasandaá kuu kī'o na vino ova ko'o de'e ñooan, kirá dándáki ña xídō nda'o ini nà xiní ñaa ná. ²⁰Ta ndidaa yúku ndíta ini taño'o xí'ín yúku ndíta noño'o yó'o nì ndaño'ó ní'ini. ²¹Ta kúú ná'ano nda'o ñí'ín nì koon nda induú satá ñayuu ndéi noño'o, ta iin iin ña vee tátō'on oko sa'on kilo. Ta kúú nì ka'an ndava'a ñayuu sa'a Ndios sa'á ña nì koon ñí'ín satā ná, dá chī miían ndaa kuiti tandó'ó ká'ano nda'o nì sa kian.

Kua'an iin ángel dándó'o na nío iin ñá'a díkó mií noo taa

17 ¹Nì ndi'i, dá nì kii iin ángel tein ndin usā ángel, nà nì sa ne'e usā copa ñoo, dá nì kaa nà xí'ín:

—Nakí chí yó'o, dá ná dána'í nooon ndí kee Ndios dándó'o na nío ta'ána ñá'a xíxi kée díkó mií noo taa, ñá ió noo takuif kua'a. ²Xí'ín ñá'a ñoo nì ya'a ndidaa rey ndéi noño'o yó'o nì kee ra kuachi, ta ndidaa nà ndéi noño'o yó'o nì daxini mií ná xí'ín ndidaa kuachi kéeán —kaá nà.

³Dá xí'ín ñaxintóní ndáka na yu'u kua'an na iin nõnó'o ichí. Ta ñoó ni xinij kánóo iin ta'áná ñá'a sata iin kítí chiká'ano, ta kua'á ni ndé'é rí, ta iin ní ñí rí ni nata'an tándaa to'on kini ña kían ká'an ndava'a sa'a Ndios. Ta usa kúu diní rí, ta uxi kúu ndíki rí. ⁴Ta ndíxi ñá'a ñoó dá'on ndí'í, ña dáka tá'an xí'ín ña kua'á tóon, ta ni nata'an iin ní ñíjan ño'o ña'a oro, xí'ín yuu luu ndáa xí'ín perla. Ta tánee iin copa oro ndá'an, ta ni chití iníjan ño'o ndidaa ña kini xí'ín ndidaa ña ka'an noo kééan xí'ín ra ko kúu yíjan. ⁵Ta taan ñá'a yó'o ndá'a iin kuu, ta ni ko iin kátóni ini ndi kóni kaaan. Ta di'a kua'an kuu yó'o: "Ká'ano nda'o ñoo Babilonia, ña kúu naná ndidaa na ñá'a díkó mí, xí'ín naná ndidaa ña kini kua'an ió nõnó'o."

⁶Ta ni xinij ña xíni ñá'a ñoó, chi ni daxínían mílan xí'ín ni na kúu ñayuu Ndios, xí'ín ni na ni xi'í sa'a Jesús. Ta kúu ni naá vá iní tá ni xinij ñá, chi iin ña'a naá iní kían kééan.

⁷Dá ni kaa ángel ñoó xí'ín yu'u: —¿Ndiva'a naá iníon? Viti kían ná ko'in kastó'in xí'ón ndi kua'an sa'a ñá'a káa, xí'ín sa'a kítí chiká'ano kánóoan káa, xí'ín sa'a ndin usa diní rí xí'ín sa'a ndin uxi ndíki rí. Ta ko iin ta'on ná'a ña ko'in kastó'in xí'ón. ⁸Tá'an kirí ni xinon káa sa taki rí, tído ko takí ka rí viti. Vati xíjan daá, keta ií rí ini yái konó, nõo kóo nõo sá tuu. Ndi'í ví, dá dánaa ñaá Ndios. Ta ndidaa ñayuu ndéi nõnó'o yó'o, na ko kándodó kuu nõo libro nda rá ni kasá'a sa'a ñayuu yó'o, tá'an libro nõo kándodó kuu na ni'í ña kataki

chíchí, nõn kúu na naá iní tá ná koni na ña kee kítí ñoó, dá chi ni sa taki rí, ta ko takí ka rí viti, tído nataki tuku va rí.

⁹Ta ña yó'o xínñó'ó ñaxintóni, dá kandaq inon ndi dándákian. Ndin usa diní rí kúu usa yúku, ta diní yúku ñoó ió ñá'a káa. ¹⁰Ta kúu ta'anian usa rey. Ta sa ni kuei va o'on rey yó'o, ta viti dándáki iin ra, ta iin ka ra kámaní natiin ra choon. Tído tá ná kasandaá kuu dáá ñóó, cháa nda'o tiempo kánian dándáki ra. ¹¹Ta mí kítí ni sa taki ñoó, ta ko takí ka rí viti, kirí yó'o kúu rey kúu ona, chi nákaa rí tein ndin usa rey yó'o, ta naá rí kee Ndios.

¹²Ta ndin uxi ndíki ni xinon káa kúu uxi rey, ta ko ñá'a ta'on natiin ra choon. Tído ndadá iin hora va kane'e ra choon xí'ín kítí chiká'ano káa. ¹³Ta iin tó'on vá nakani ini ndin uxi rey ñoó, sa'a ñoó nakí'o ra choon né'e ra nõo ndá'a kítí chiká'ano ñoó. ¹⁴Ta rey yó'o xí'ín kítí yó'o naá xí'ín na kúu léko Ndios, tído kandeé vá léko xí'ín rá, dá chi mí ná kúu sato'o nõo ndidaa sato'o, ta mí ná kúu rey nõo ndidaa rey. Ta na ndíta xoo na kúu na ni kana mí ná xí'ín na ni kaxi mí ná, xí'ín na ndíta toon xí'ín ná.

¹⁵Ta ni kaa ta'ani ángel ñoó xí'ín yu'u:

—Takuií ni xinon ño'o nõo ió ñá'a díkó mí ñoó, kúu ndidaa tá'an ñoo, xí'ín ñayuu kua'a, xí'ín iin rá iin nación, xí'ín na ká'an iin rá iin yú'u. ¹⁶Ta ndin uxi ndíki ni xinon diní kítí ñoó, xí'ín mí rí kúu ra koni u'u ñá'a díkó mí nõo taa ñoó, ta dánkoo nda'í ñaá rá, ta taxi vichí ñaá rá, ta keí yí'í ra koñoan, ta

chiñó'o ñaá rá. ¹⁷Dá chi kị'o dión nị chikáa Ndios ini ra ña kıan kee ra ña kóni mií ná. Sạ'á ñoó naki'in tá'an ña nakani ini ra, dá naki'o ra choon né'e ra noo ndá'a kítị chiká'ano ñoó, dá ná xinkoo to'on kị'o ká'an to'on Ndios. ¹⁸Ta ñá'a nị xinon káa kúu ñoo ká'ano, ña kıan kómi choon sata ndidaá rey dándáki noñó'o yó'o.

Di'a nị kuu tá nị naá ñoo Babilonia

18 ¹Nị ndi'i, dá nị xiniị konoo iin ka ángel vei na nda induú, ta ká'ano nda'o choon né'e na vei na, ta kúu nị naye'e ndaa oon ví noñó'o yó'o nị kee na, dá chi ndato nda'o yé'e na. ²Ta kúu nị'i nda'o tái nị kayu'ú ná, ta kaá na:

—Sạ nị yaạ va ñoo ká'ano Babilonia, sạ nị yaạ va ñoo ká'ano Babilonia. Ta nị nduuan cho'o ña u'u, ta nị nduuan káo noo ñó'o ndidaá tachị kini, ta nị nduuan táka ndidaá tá'an laa kini ndáa, kirí kúu laa tịkínị. ³Dión nị ndo'o ñoo ñoó, dá chi nị xị'oan vino, kirá kúu kuachi ka'an nog, noo ña ndéi iin rá iin nación, dá nị xị'i na ra. Ta ndidaá rey ñayuu yó'o nị ya'a nị kee kuachi xí'ín ñoo yó'o. Ta ndidaá taa náka'án nda'i ndéi noñó'o yó'o nị kekuíká rá mií rá, dá chi nị xiin ñoo ñoó ndidaá ña'a xínñó'án noo rá, dá keean kuachi ka'an nog, dá ndinoo inian.

⁴Dá nị seido'i nị ka'an tachị iin ka ña nị ka'an chí induú, ta kaá na di'a:

—Ndo'o, ña kúu ñayuu mií, kankuei ndó ñoo xaan, dá ná dá'a ni kuei ndó noo kuachi kée ña ndéi xaan, dá kıan ná dá'a ni ndo'o nio

ndo kee tandó'ó vei ndo'o ñayuu xaan. ⁵Dá chi ndidaá kuachi kée na nị xinkoo nda induú, tido viti ndékuendá Ndios sa'a iin rá iin ña kini kée na. ⁶Sạ'á ñoó kua'án ndo nandió né'e ndó noo ña ñoo káa ndidaá ña'a nị kee na xí'ín ndó. Ta noo iin rá iin ña kini nị kee ña ñoo ñoó xí'ín ndó, kua'án ndo kee ndoan uu ta'ándá xí'ín ná. Ta kua'án ta'ani ndó taán ndo uu ta'ándá ndirá ova cháa ka o duú ndiróon nị xị'o na noo mii ndó, ta naki'o ndó ra nooan. ⁷Ta sạ chindaya'i ñoo yó'o mián, ta sạ katoan keean kuachi ka'an noo. Táto'on sạ keean kuachi, kị'o dión kị'o ndó ña ndo'o niman, ta kị'o dión ta'ani kị'o ndó ña ná kuakián. Dá chi sạ kuryíi ñoo yó'o xí'ín mián, ta kaáan: “Yó'o iói kúu iin reina, ta kọ kúu ta'oin iin ña kuáan, ta ni iin ku yá'ón o kuákii.” ⁸Ta sạ'á ña ká'an dión, sạ'á ñoó iin tó'ón daá vá ku kasaa kue'e sataan, ta kuu ndi'i de'e ñooan, ta nda'i kuakián, ta nda'i kuikoán, ta xí'ín ñó'o kéi ita kei ña, dá chi ná'ano nda'o ña'a kee Ndios, ña kúu sato'o yo, ta mií ná keyíko sạ'an.

⁹Ta ndidaá rey dándáki noñó'o yó'o, tá'an ra nị ya'a nị kee kuachi xí'ín ñoo yó'o, tá'an ra nị sạ ndei dii xí'án, roón kúu ra kuaki, ta nda'i ka'an ra sạ'an tá ná koni ra ña iin ndichi ño'oma tóon kéi ña. ¹⁰Ta xíká nda'o kuita ra sạ'á ña yu'ú ra ña kéi ñoo ñoó, ta kaa ra:

—Nda'i kúu ví ñoo ká'ano Babilonia káa, nda'i kúu vián, ña kúu ñoo ndakí, dá chi iin hora di'a nị naá ndí'an nị kee Ndios.

¹¹Ta nda'i kuaki ndidaá taa náka'án nda'i ndéi noñó'o yó'o, ta nda'i

ka'an ɾa sa'a ñoo yó'o, dá chĩ kɔ́ ín ká kuuin ña ðĩkó rá táto'on kị'o sá kee ñoo yó'o, ¹²dá chĩ va'a nị sá xiian ña nị kava'a xí'ín oro, xí'ín ña nị kava'a xí'ín plata, xí'ín ña nị kava'a xí'ín yuu luu ndáa, xí'ín perla, xí'ín dá'ón táyíí ndáa, xí'ín dá'ón kuá'a toón, xí'ín dá'ón seda, xí'ín dá'ón kuá'a nị, xí'ín yító támi sá'an, xí'ín ndidaa ña nị kava'a xí'ín nɔ'o yokó elefante, xí'ín ña nị kava'a xí'ín yító va'a, xí'ín ña nị kava'a xí'ín kaa kuáán, xí'ín ña nị kava'a xí'ín kaa oon, xí'ín ña nị kava'a xí'ín yuu ndato naní marmol, ¹³xí'ín canela, xí'ín ndúta támi sá'an, xí'ín dusa, xí'ín ðuku támi sá'an, xí'ín dusa kuxí támi sá'an, xí'ín vino, xí'ín sití, xí'ín harina ndato, xí'ín tirió, xí'ín kirí xío vee, xí'ín borrego, xí'ín kuéi, xí'ín carreta, xí'ín ñayuu kéchóon, xí'ín nío ñayuu. ¹⁴Ndidaa ku'i va'a sá katoó ñoo káa nị kuxíká vá noqan viti. Ta ndidaa ña va'a xí'ín ña ndáya'i nị kuxíká vá noqan, ta ni iin kuu ká ɔ kɔ́nɔ́n ndidaa ña yó'o.

¹⁵Ta ndidaa tá náka'an nda'i xí'ín ña va'a yó'o nị kekuíká rá mií rá nị kee ñoo ñoo, dá chĩ sá xiin va'án noq rá. Ta xíká nda'o kakuíta ra sa'a ña yu'ú ɾa ña kéi ñoo ñoo, ta nda'í kuaki ra, ta nda'í ka'an ɾa, ¹⁶chĩ kaa ɾa:

—Nda'í kúu ví ñoo ká'ano káa, nda'í kúu ví ñoo sá ndixi dá'ón táyíí ndáa, xí'ín dá'ón kuá'a toón xí'ín dá'ón kuá'a nị, ta nị sá komián ña'a oro xí'ín yuu luu ndáa xí'ín perla, ta sá kaa táyííán. ¹⁷Nda'í kúu víán, dá chĩ iin hora di'a nị naá ndí'i ña kuíká sá komián —kaa ɾa.

Ta ndidaa ɾa dákáka barco xí'ín ɾa chíndeé tá'an xí'ín rá, xí'ín ndidaa

ká ɾa kéchóon noq taño'o kakuíta nda noq xíká ñoo ¹⁸kande'é rá ín ño'oma toón kéi ñoo ñoo, dá kaa ɾa:

—Ni iin tó'ón ta'on ñoo kɔ́ nị kándeé ki'ín tá'an xí'ín ñoo ká'ano káa.

¹⁹Ta chikodó rá ñoyaká ño'o diní rá, ta kayu'ú rá, ta kuaki ra, ta nda'í ka'an ɾa, chĩ kaa ɾa:

—Nda'í kúu ví ñoo ká'ano káa, nda'í kúu víán, chĩ ñoo káa nị kedaá xí'ín ndidaa tá kómí barco, dá nị kekuíká rá mií rá xí'ín ña kuíká ió noqán. Tído iin hora di'a nị naá ña —kaa ɾa.

²⁰Sa'a ñoo kadii iní ndo'ó, nā ndéi induú, sa'a ña ndo'ó ñoo ñoo dión, ta kadii iní ndo'ó, nā kúu ñayuu Ndios, xí'ín ndo'ó, nā kúu apóstol, xí'ín ndo'ó, nā kúu profeta, dá chĩ sá nị dandó'o Ndios nío ñoo ñoo sa'a ña nị keeán xí'ín ndó.

²¹Dá nị tiin iin ángel ndakí nda'o iin yuu ká'ano, ña káa táto'on kị'o káa iin yuu molino. Dá nị dakána na ña noq taño'o, dá nị kaa ɾa:

—Táto'on kị'o ndée téi nị kankao yuu káa, kị'o dión ndo'o ñoo ká'ano Babilonia, dá naá ña, ta ni iin kuu ká ɔ nándió kɔoan. ²²Ta ni iin kuu ká ɔ kueídó'o yó dáká'a nā ñoo káa yaa xí'ín arpa, ni ɔ káta ká nā, ni flauta ni trompeta ká ɔ tuú nā, ta ni ɾa tị'a káva'a ña luu ndáa ɔ kándeí ká, ta ni ña xídɔ molino ɔ kueídó'o ká yɔ ñoo ñoo. ²³Ta ni ñó'o ítí ká ɔ kéi ñoo káa, ta ni ɔ kueídó'o ká yɔ kantó'ón nā ko'ón tanda'a. Dión ndo'an, chĩ tá sá naka'an nda'i sá ndei ñoo ñoo sá kuu ra ɾa ndáya'i noq nā ndéi ñayuu yó'o, ta nị danda'í nā ñoo ñoo ndidaa tá'an nacióon xí'ín ña tadí. ²⁴Ta ñoo káa sá

sati na ni ndidaá profeta xí'in ni ñayuu Ndios xí'in ni ndidaá na ni sa'ání ná ñayuu yó'o.

19 ¹Ni ndi'i, dá ni seido'i táí ká'an kua'á nda'o ñayuu chí induú, ta kaá na:

¡Aleluya, na ká'ano kúú Ndios, sato'o mií yó!

Míí ná kúú na dákaki ñaá, míí ná natiin ñaño'ó xí'in to'on ndato xí'in ndidaá choon,

² dá chi kényiko ndaa na, ta kényiko va'a na sa'a iin rá iin ñayuu,

sa'a ñoó ni keyiko na sa'a ña kini ni kee ñá'a xíxi kée díkó mií noó ta,

dá chi ni datúúan ndidaá ñayuu ndéi noño'o,

sa'a ñoó ni ya'a na ni kee na kuachi.

Ta ni naki'in ya'i Ndios noo ñá'a ñoó

sa'a ña ni sataan ni ñayuu sa xino kuáchí noo ná.

³ Dá ni kaa tuku ñayuu kuá'a ñoó: —¡Aleluya! Chi ño'oma toón kana noo kéí noo ká'ano ñoó. Ta daá kuití kana ña.

⁴ Ta ndin oko komi ta sá'ano ñoó xí'in ndin komi ña takí ñoó ni sa kuja xítí, dá ni sa ndaño'o na Ndios, na ió dándáki noo téí ñoó, ta kaá na: —¡Dión ná koo! ¡Aleluya!

⁵ Dá ni seido'i ni ka'an na nda noo ió Ndios dándáki na noo téí ñoó, ta kaá na:

Ndidaá tá'an ndo'ó, na xínkuáchí noo Ndios, keká'ano ndó Ndios.

Ta keká'ano ta'ani ñaá ndo'ó, na yu'ú ni'ini ñaá,

á mií ndó yatá ndó, o á mií ndó kuálí ndó.

⁶ Ni ndi'i, dá ni seido'i táí ká'an kua'á nda'o ñayuu, ta noo ká'an na ní'i táto'on k'i'o ní'i xido xíka takuií ini yuta, ta ní'i ta'ani táto'on k'i'o ní'i tá káyu'ú dai, ta kaá na:

Aleluya, dá chi dándáki sato'o yo Ndios,

na kándéé kée ndidaá tá'an ña'a.

⁷ Ná kadii inío, ta ná kande dii yo,

ta naki'o yó ñaño'ó noo ná,

dá chi sa ni kasandaá va kuu tanda'a na kúú léko xí'in ñadi'í na,

ta sa io nduu va ñadi'í na ña kían tanda'a ná xí'in ná.

⁸ Chi ni natiin ñadi'í na dá'on

táyíí ndáa, ta ndato kuxi ña, ta ndato yé'an.

Dá chi ña dándáki dá'on táyíí ndáa ñoó kúú ndidaá ña va'a ni kee ñayuu Ndios.

Ndiká'an ví na ko'on kadíni víko noo tanda'a na kúú léko

⁹ Dá ni ka'an ángel ñoó xí'in yu'u:

—Taa ña ko'in ka'in xí'on:

“Ndiká'an ví na ni nakana Ndios ko'on kadíni víko noo tanda'a na kúú léko.”

Dá ni kaa ta'ani na xí'ín:

—Míían ndaa kuiti to'on mií Ndios kían ká'in xí'on —kaá na.

¹⁰ Dá ni sa kuín xítí noo ná, dá ni ka'in kandaño'i na. Tído ni kaa na xí'ín:

—Ná dá'a ni keeón dión, dá chi iin ta xíno kuáchí dáó xí'in vóon noo Ndios kúú yu'u, táto'on k'i'o kée dao ka ñanón, na xí'o ndaa kuendá sa'a Jesús. Kua'an kandaño'o iin tó'on diní Ndios. Chi to'on ndaa Jesús kían dátoon ñaxintóni profeta, dá ká'an na sa'a ña vei koo.

**Yó'o nì kaxóo iin na kánóo iin
kuéi kuxí**

11Dá nì xinií nì nono induú, ta kúú nì xinií iin kuéi kuxí, ta kánóo iin taa sata rí, ta naní ná, Na Kéndúsá'ano, Na Ndaa. Dión naní ná, dá chí káyíko ndaa na, ta kọ naa ndava'a na xí'ín nì iin tó'ón ñayuu. **12**Tátọ'on kị'o ndé'é ño'ó ita, kị'o dión ndé'é nduchí nóo na. Ta kuá'á nda'o corona kándodó diní ná. Ta né'e na iin kuú, tído kọ iin ta'on kátóni ini ndi kóni kaa kuú ñoo, sava'a iin tó'ón míí vá ná ná'á. **13**Ta ndíxi na iin dá'ón nì nakuchi nì. Ta naní ná, Tọ'on Míí Ndios. **14**Ta kuá'á nda'o tu'u soldado Ndios ndéi induú tákuei ra vèi ra sata na kánóo kuéi kuxí ñoo. Tá'yíí nda'o ndáa dá'ón ndato kuxí ndíxi ra vèi ra, ta kándodó ta'ani ra kuéi kuxí vèi ra sata ná. **15**Tárnee iin espada deen yú'u ná dárkue'e na ñayuu ndéi iin rá iin nación xí'án. Ta xí'ín vara kaa dándáki ñaa ná. Ta míí ná ko'óní uva xí'ín sa'a ná, dá kana ndúta rí. Ta kirá yó'o dándáki ña xído nda'o ini Ndios, na kándéé kée ndidaá ña'a. **16**Ta dá'ón ndíxi na ndá'a iin kuú, ta di'in na viti ndá'a ña. Ta kuú yó'o kaá di'a: “Rey noo ndidaá kúú rey, Sato'o noo ndidaá kúú sato'o.”

17Nì ndi'i, dá nì xinií iin iin ka ángel noo ndindii, dá nì kayu'ú ángel ñoo, dá kaá na xí'ín ndidaá laa tánee me'í induú:

—Nakí ndidaá ndo'ó nditútí ndi'i ndó kadíni va'a ndó kọno kee Ndios, **18**dá chí ko'ón na kị'o na kọno rey keí ndo, xí'ín kọno ta dándáki soldado, xí'ín kọno ta ndakí xí'ín

kọno kuéi xí'ín kọno ra nì sa ndodó rí, xí'ín kọno ndi ndáa míí vá ñayuu, á míí ná kúú ná sato'o o míí ná kúú ná na ño'ó tịxi ndá'a sato'o, á míí ná kuálí ná o á míí ná ná'ano na.

19Ndi'i, dá nì xinií kítí chiká'ano ñoo xí'ín ndidaá rey dándáki no'ó'ọ yó'o xí'ín soldado ra. Ndidaá taa yó'o nì nditútí naá xí'ín na kánóo sata kuéi kuxí ñoo, xí'ín soldado Ndios vèi xí'ín ná ñoo. **20**Dá ví nì kankao kítí chiká'ano ñoo xí'ín profeta tọ'ón ñoo noo ndá'a ná. Ta profeta ñoo kúú ra sa kandeé sa kee ña ná'ano noo ñayuu nì kee kítí ká'ano ñoo, ta dión sa danda'í ra na nì natiin tóni kítí ñoo, ta nì sa ndaño'o na na'ána rí. Dá nì dakána ni'ini Ndios kítí ñoo xí'ín profeta tọ'ón ñoo ini takuifí kúú ño'ó ita xí'ín azufre. **21**Ta dao ka taa ñoo nì xi'i nì kee espada tánee yú'u na kánóo kuéi kuxí ñoo. Dá nì ndutú'u ndidaá laa nì seí rí kọno taa ñoo nda nì ndinoo ini rí.

Dándáki Cristo Jesús iin mil kuia

20 **1**Nì ndi'i, dá nì xinií kono iin ángel vèi na nda induú, ta né'e na nda'a kaa yé'é yáí kono, noo kọo noo sá tuu, ta né'e na iin cadena chikáni vèi na. **2**Dá nì kandeé ná nì tiin na kirí kúú kọo ká'ano ñoo, kirí naní Satanás, kirí kúú tımí'á, ta nì so'oni na rí xí'ín cadena né'e na ñoo, dá ná kandiko rí iin mil toon kuia. **3**Ta nì dakána na rí nda maa ini yáí kono ñoo, ta nì sadi na yé'án, ta nì kani na sello yé'án, dá ná dá'a ni konó nì iin tó'ón ñayuu noo nì sadi na, dá kían ná dá'a ka ni keta rí danda'í rí nì iin ka nación nda ná xinko iin mil

kuia. Tá nì ndi'i, dá kánian ndaxi rì cháá tiempo.

⁴Dá nì xini ndíta téi tã sa'ándá choon, ta ñóó nì nãndei ndidaá nã nì nãtiin choon ñã keyíko nã sa'á ñayuu. Ta nì xini ta'anii nío nã nì ta'andã diko sa'á ñã sa xí'o ndaa nã kuendá sa'a Jesús, xí'ín sa'á ñã kándisa na tɔ'on Ndios. Nã yó'o kúú nã kɔ ní sá ndáño'o kítì chiká'ano ñóó, ta ni na'áná rì, ta ni tóni rì kɔ ní ñani taan nã ni ndá'a ná. Ndidaá nã yó'o nì natakì, ta nì ni'ì ná ñã dándáki na xí'ín Cristo iin mil toon kuia. ⁵Chì nã yó'o kúú nã míí noó nì natakì. Tído dao kã nã kúú ndii, ɔ nátaki ta'on na ndã ná xinkɔo iin mil kuia. ⁶Ndiká'án ví nã natakì míí noó, ta kakuu ta'ani na nã ii, dá chì ɔ koní ta'on na kuu nã ta'ándá kúú uu. Di'a ni'ì tá'ì ná kakuu na duti míí Ndios xí'ín duti Cristo, ta dándáki na xí'ín ná iin mil toon kuia.

Di'a koo tá dákána Ndios tìmí'á ndã mãá ini taño'o noo kéi itã ñó'o xí'ín azufre

⁷Tá ná xinkɔo iin mil toon kuia ñóó, dá ví ndaxi tìmí'á yáì kɔnɔ noo ndadi ni'ini rí. ⁸Dá ví keta rí kanoo rí dándá'í rì nã ndéi ndidaá nación ñó'o ndin komi xoo tachi noño'o. Ndã noo kúú kuendá Gog xí'ín ndã noo kúú kuendá Magog kanoo rí dándá'í rì ñayuu, dá nditútí rí nã, dá ko'on nã xí'ín rí nã rì xí'ín ñayuu Ndios. Táto'on kua'a kúú ñotí ndéi yu'ú taño'o, kì'o dión ví kua'a kakuu ñayuu nditútí rí. ⁹Chì nì kii na iin rá iin xoo ñayúú, ndã noo xíká cháá kã, dá kã noo na ñoo noo ndéi tu'u ñayuu Ndios, noo

kúú ñoo manì noo Ndios. Tído dákoon Ndios ñó'o kéi itã sata ná, dá naá ndí'í na. ¹⁰Ta tìmí'á, kírì nì dándá'í ñayuu ñóó, dákána ñã Ndios ko'on rì ndã mãá ini taño'o noo sá'ano itã ñó'o xí'ín azufre, noo nákaa kítì chiká'ano ñóó xí'ín profeta tɔ'ón ñóó. Ta daá kuití ndo'o naní nío rì nduú ñóó xí'ín profeta ñóó.

Ió Ndios iin téi kuxí, ta keyíko nã sa'á ñayuu

¹¹Nì ndi'i, dá nì xini iin téi kuxí ká'ano, ta nì xini ta'anii nã ió dándáki ñóó. Ta nì naá noño'o xí'ín induú noo nã ió ñóó, ta ni iin tó'ón ta'on xían kɔ ní nátɔ kã. ¹²Dá nì xini ndíta ndidaá nã nì xi'ì, nã ndáyã'ì xí'ín nã kɔ ndáyã'ì noo Ndios. Dá ví nì nono ndidaá libro ñóó. Ta nì nono ta'ani iin kã libro, ta ñã yó'o kúú libro noo kándodó kuu nã ni'ì ñã katakì chíchí ná. Dá ví nì keyíko sa'a iin rá iin nã nì xi'ì ñóó tátɔ'on káa rá ió ñã kándodó noo dao kã libro ñóó, chì nì keyíko nã sa'á ñã nì kee na. ¹³Ta nì nakì'o taño'o ndidaá ñayuu nì xi'ì ñó'o noo rã. Ta nì nakì'o ta'ani ñã kédaá xí'ín ñayuu, dá xí'ì nã, ndidaá tá'an ñayuu ñó'o tixi ndá'án. Ta nì nakì'o ta'ani yáì ndii ndidaá ndii ñó'o inian. Dá ví nì keyíko sa'a iin rá iin na tátɔ'on kì'o káa rá ió ñã'a nì kee na. ¹⁴Ta ñã kédaá xí'ín ñayuu, dá xí'ì nã, xí'ín yáì ndii nì sata Ndios ñã kua'an ini takuif kúú ñó'o itã. Ñã yó'o dándáki ñã kuu ñayuu ñóó ta'ándá kúú uu. ¹⁵Tá'an nã kɔ kándodó kuu nã ni'ì ñã katakì chíchí ñóó, noón kúú nã nì dákána Ndios ini takuif kúú ñó'o itã.

**Kava'a Ndios iin noño'o saá xí'ín
induú saá**

21 ¹Ni ndi'i, dá ni xini iin induú saá xí'ín iin noño'o saá, dá chi induú mií noó xí'ín noño'o mií noó ni ya'a vaan kua'an, ta koó ka va taño'o náka. ²Dá ni xini mií yu'u, Juan, ña kúú ñoo Jerusalén saá, ña kúú ñoo i. Ta ni xini konoan vei ña nda induú ni kee mií Ndios, ta luu ni kenduuan miíán tát'on kée iin ñá'a ni kenduu mií vei natiin yíian. ³Dá ni seido'i ni kayu'u iin na nda induú, ta kaá na:

—Kande'é, ña xañ kúú ve'e ño'o Ndios, ta viti fian noó ndéi ñayuu na, dá chi koo na xí'ín ñayuu na, ta kakuu na na ñoo mií Ndios, ta kanoo mií Ndios tein na, ta kakuu na Ndios noó ná. ⁴Ta dánayaa Ndios ndínoo ñayuu na. Ta o kuú ka na, ta ni o kúnda'í ka ini na, ta o kuáki ka na, ta o ndó'o ka níó ná, dá chi ndidaá ña'a sa ndo'o na tá sata ni kexoo vaan.

⁵Dá ni kaa na ió dándáki noó téi ñoo:

—Kande'é ndó, yu'u kúú na ndésaa ndidaá tá'an ña'a.

Dá ni kaa na xí'ín yu'u:

—Taa ndidaá ña yó'o, dá chi ndino'o ña ndaa kían ká'in, ta miían ndaa kooan.

⁶Ta ni kaa ta'ani na xí'ín yu'u:

—Sa ni kuu va viti. Yu'u kúú to'on mií noó xí'ín to'on noó ndí'i, ta kúú na mí sa'a xí'ín na noó ndí'i. Tá ió iin kaa na íchi ini, nakí na noó yu'u, dá ki'o oon yu'u takuí kána ndita ko'o na, kirá xí'o ña kataki chíchi ná. ⁷Ta ndi ndaa na ni

kandeé ni xinkuei, noón kúú na natiin ndidaá tá'an ña va'a noó yu'u, dá chi yu'u kakuu Ndios noó ná, ta mí ná kakuu de'e noó yu'u. ⁸Tído ñayuu ko ndéé iní, xí'ín na ko kándisa yu'u, xí'ín na kée ña ka'an noó, xí'ín na sa'ání ndi, xí'ín na kée kuáchi xí'ín na ko kúú ñadi'í na o yí ná, xí'ín na tadí, xí'ín na ndáño'o yoko xí'ín ndidaá na to'ón, noón kúú na ni ni'í tá'í ña kaño'o na ini takuí kúú ño'ó ita xí'ín azufre. Ña yó'o dándáki ña kuu na ta'ándá kúú uu —kaá Ndios.

Kava'a Ndios iin ñoo Jerusalén saá

⁹Ni ndi'i, dá ni kixi iin ángel náka tein ndin usa ángel ni sa ne'e ndin usa copa ni chiti ni sa ño'o tandó'o sa ni ya'a ñoo, dá ni kaa na xí'ín:

—Nakí chí yó'o di'a, dá ko'in dána'i nooon na ko'on tanda'a, na kakuu ñadi'í na kúú léko ñoo.

¹⁰Dá ndáka na kúú Espíritu Ndios yu'u ni sa'an na diní iin yuku ká'ano dikó iin ñoo, dá ni daná'a na iin ñoo ká'ano nda'o noqí, ta ñoo ñoo kúú ñoo i, ña kúú ñoo Jerusalén, ña kían konoo vei nda induú ni kee Ndios. ¹¹Ta ndato oon ví náye'e ndaa ñoo ñoo tát'on ki'o ndato náye'e ndaa mií Ndios. Ta nádíon ña tát'on ki'o nádíon yuu ndato xíxi díon, ta ndé'án tát'on ki'o ndé'é yuu naní jaspe, chi yé'an tát'on ki'o yé'e yuu tatá. ¹²Ta ndíka nda'o náq ni kaq noo ñoo ñoo, ta dikó nda'o ña, ta uxí uu kúú yé'án, ta ndíta iin iin ángel yé'án, ta iin rá iin yé'án ñoo tándaa iin rá iin kuu ndin uxí uu de'e ta naní Israel. ¹³Ta chí xoo noó xínko ndindii

ñó'o oní yé'án, ta chí xoo norte ñó'o ta'ani oní yé'án, ta chí xoo sur ñó'o ta'ani oní yé'án, ta chí xoo noo sá noo ndindii ñó'o ta'ani oní yé'án. **14**Ta uxí uu kúu yuu sa'a náó ñoo ñoo, ta iin rá iin yuu sa'a náó ñoo tándaa iin iin kuu na kúu apóstol, na sa xionoo xí'ín na kúu léko.

15Ta né'e ángel ñoo iin vara oro, dá chikí'ó na ñoo ñoo, xí'ín yé'án xí'ín náó ñá. **16**Ta komí xoo kúu ñoo ñoo, ta ña ndikaan xí'ín ña kánján, iin nóo vá ndáaan. Dá ni chikí'ó na ñá xí'ín vara oro ñoo, ta uu mil komí ciento kilómetro kúu ña kánján, ta uu mil komí ciento kilómetro kúu ña ndikaan. **17**Ta ni chikí'ó na náó ñá, ta kían oní diko uxí komí metro táto'on kí'o chí'í'ó ñayuu, chí kí'o dión ni chí'í'ó ñáa ángel ñoo. **18**Ta yuu ni kava'a náó ñoo kúu yuu naní jaspe. Tído míí ñoo ñoo ni kava'a xí'ín oro ndino'o, ta díon ña táto'on ndato díon yuu tatá. **19**Ta yuu sa'a náó ñoo ni kava'a xí'ín yuu luu ndáa, ta yuu sa'a náó míí noo ni kava'a xí'ín yuu naní jaspe, ta ña kúu uu ni kava'a xí'ín yuu naní zafiro, ta ña kúu oní ni kava'a xí'ín yuu naní ágata, ta ña kúu komí ni kava'a xí'ín yuu naní esmeralda, **20**ta ña kúu o'on ni kava'a xí'ín yuu naní ónice, ta ña kúu iño ni kava'a xí'ín yuu naní cornalina, ta ña kúu usa ni kava'a xí'ín yuu naní crisólito, ta ña kúu ona ni kava'a xí'ín yuu naní berilo, ta ña kúu iin ni kava'a xí'ín yuu naní topacio, ta ña kúu uxí ni kava'a xí'ín yuu naní crisoprasso, ta ña kúu uxí iin ni kava'a xí'ín yuu naní jacinto, ta ña

kúu uxí uu ni kava'a xí'ín yuu naní amatista. **21**Ta uxí uu yé'é ñoo ni kava'a xí'ín uxí uu perla, sa'a ñoo iin rá iin yé'é ñoo kúu iin perla. Ta keí oro kúu keí ñó'o ñoo ñoo, ta yé'an táto'on yé'e yuu tatá.

22Ta ni iin tó'on ve'e ño'o ko ní xiní'í iin ñoo ñoo, dá chí sato'o yo Ndios, na kándéé kée ndidaa ña'a, noón vá kúu ve'e ño'o ió ñoo ñoo, xí'ín na kúu léko. **23**Ta ko xiní'í'ó ta'on ñoo ñoo ndindii, ni yoo, dá katoon, dá chí míí vá Ndios dáye'e sa'a ña ndato téi na, ta míí léko ñoo kúu ñó'o dátoon iin ní ñoo ñoo.

24Ta ñayuu ni káki ndéi iin rá iin nación kanoo noo náye'e ndaa ñoo ñoo, ta ndidaa tá'an ña kuiká xí'ín ñaño'ó naki'o ta sa kuu rey noño'o yó'o noo ñoo ñoo. **25**Ta ni iin kuu ta'ón o ndadí yé'án, dá chí ni iin kuu ka o kuaa ñoo. **26**Ta kane'e na ndidaa ña kuiká xí'ín ñaño'ó ni sa komí iin rá iin nación ko'on na naki'o naan noo ñoo ñoo. **27**Ta ni iin tó'on ta'on ña yakó o kúu ku'u ñoo ñoo, ni na kée ña kini, ni na to'on. Sava'a na kataki chí'í'í kándodó kuu noo libro na kúu léko, noón vá kúu na kuu ndu'u ñoo ñoo.

22 **1**Ni ndi'i, dá ni daná'a ángel ñoo iin yuta ndato nda'o nooí. Ta yuta ñoo xíka takuí'í xí'o ña kataki yo, ta ndato yé'e ra táto'on kí'o yé'e yuu tatá. Ta takuí'í yó'o kána míí tixi téi noo ió Ndios dándáki na xí'ín na kúu léko. **2**Ta me'í keí nákaa míí ñoo ñoo nákaa yuta ñoo. Ta ndíta yíto ndin nduú xoo yu'ú yuta ñoo, ta yíto ñoo xí'o ña kataki yo. Ta iin rá iin yoo xí'o rá kuí'í, chí uxí uu ta'ándá xí'o rá kuí'í noo kuí'a. Ta ndá'a yíto ñoo

kúú tata nduva'a ñayuu ndéi iin rá iin nación. ³Ta ni iin ka chi'an o koo ño ñayuu kandeí ñoo. Ta ñoo kuiin téi ñoo koo Ndios dándáki na xí'ín na kúú léko, ta koni kuáchí ñayuu na ñoo ná. ⁴Ta koni túu na ñoo Ndios, ta kanda'a kuú mií Ndios taan na. ⁵Ta ni iin kuú t'ón o kuaá ñoo ñoo. Ta ni o kónñó'ó ka na ni iin t'ón ñó'o katoon ñoo ná, ni ndindii, dá chi mií vá Ndios, na kúú sato'o yó, katoon ñoo ná. Ta daá dándáki kuií Ndios.

Sa kuyati va ña nandío koo Jesús kasaa na

⁶Dá ni kaa ángel ñoo xí'ín:
—Ña ndaa kúú to'on yó'o, ta miían ndaa xinkoo ñoo ká'an. Sa'á ñoo sato'o yó Ndios, na kúú Ndios xí'o ña kándaq ini na kúú profeta na sa'a ndí kían koo, ñoon kúú na ni tanda'á iin ángel kéchóon ñoo ná ñoo yó'ó, dá dána'a na ñoo ñayuu mií ná sa'a ndidaa ña yati vei koo, ña kúú ña kánian koo.

⁷—Kana'ón ña sa yati ñó'ó vá kasaa —kaa Jesús.

Ndiká'an ví na né'e va'a ndidaa to'on nákaní libro yó'o sa'á ña vei koo.

⁸Ta mií yu'u, Juan, kúú na ni seídó'o ndidaa ña yó'o, ta ni xinií xí'ín ñoo ña. Tá ni ndi'i ni seídó'i ña, ta ni xinií ña, dá ni sa kuíin xití kua'in kandaño'i ángel, na ni dána'a ndidaa ña yó'o ñoo. ⁹Dá ni kaa na xí'ín:

—Kóó, ná dá'a ni keeón dión, dá chi iin na xínkuáchí daó xí'ón kúú yu'u, táto'on k'i'o kée dao ka ñanón, na kúú profeta, xí'ín to'on kée na ndíta toon xí'ín to'on dána'a libro

yó'o. Kua'an kandaño'o iin t'ón diní mií Ndios.

¹⁰Ta ni kaa ta'ani na xí'ín:

—Ná dá'a ni kadon libro yó'o xí'ín sello, dá chi sa yati ñó'ó vá vei koo ña kásto'an sa'a. ¹¹Sa'á ñoo na koo kúú ñayuu ndaa, ta k'i'o dión ná kakuu ií vá ná. Ta na kúú ñayuu káni, ná kee ií vá ná ña kini. Ta na kendaq, ná kendaq ií vá ná. Ta na ió vii ñoo Ndios, ná koo vii ií vá ná.

¹²—jKana'ón ña sa yati ñó'ó vá kasaa! Ta chiya'avii iin rá iin ñayuu táto'on k'i'o kaa choon ni kee na.

¹³Yu'u kúú to'on mií ñoo xí'ín to'on ñoo ndí'i, ta kúú na mií sa'a xí'ín na ñoo ndí'i. Yu'u kúú na mií ñoo, ta yu'u kúú na ñoo ndí'i —kaa Jesús.

¹⁴Ndiká'an ví na ni dandoo dá'on ndíxi na, dá chi ió íchi ná ña kían keí ná ku'i kána ñoo yíto, kirá xí'o ña kataki yó. Ta ió ta'ani íchi ná ku'u na iin rá iin yé'é ñoo ñoo.

¹⁵Tído sata vé'e va kandoo tina, xí'ín na tadí, xí'ín na kée kuachi xí'ín na koo kúú ñadi'í na o yí ná, xí'ín na sa'ání ndii, xí'ín na ndáño'o yokó, xí'ín ndidaa na kátoó danda'í dao ka ñayuu.

¹⁶—Mií yu'u, Jesús, kúú na ni tanda'á iin ángel kéchóon ñoo, dá k'i'o ndaa na kuenda sa'a ndidaa ña yó'o ñoo ndidaa na kúú kuenda mií. Yu'u kúú na ni kii tein na ve'e rey David, ta yu'u kúú tñoo ndato xinkoo tá kua'an tñu —kaa na.

¹⁷Ta kaa na kúú Espíritu Ndios:
—Nakí.

Ta kaa ta'ani yó, na kúú ñadi'í Jesús:

—Nakí ní.

Ta ndo'ó, na seídó'o to'on yó'o, kaa ta'ani ndó:

—Nakíi ní.

Ta ndo'ó, na íchí ini, nakíi ndo. Ta ndi ndáa ndó ká'án ko'o takuíí, dá kían ko'o oon ndó takuíí xí'o ña kataki yo.

¹⁸Sa kásto'in xí'ín ndidaá tá'an na seídó'o to'on tándaa noo libro yó'o, ña ká'an sa'a ndí kían koo chí noo, ña tá nì chĩndaa noo ná nì chĩkodó ná cháá ka to'on noo tuti yó'o, dá kían tanda'á Ndios ndidaá tá'an kue'e kiian noo ná, ña kían ká'an libro yó'o sa'a. ¹⁹Ta tá nì chĩndaa noo ná nì dítá ná dao to'on tándaa noo libro yó'o, ña

ká'an sa'a ña vèi koo, dá kían ko'on ta'ani Ndios dítá ná kuu ná, ña kánóo noo libro noo kándodó kuu na kataki chíchí, ta o kónó ná ña kandeí na ñoo ií ñoó, ña ká'an libro yó'o sa'a.

²⁰Míí na xí'o ndaa kuendá sa'a ña yó'o kúú na kaá di'a:

—Míían ndaa kuiti yachí va kasaí.

¡Dión ná koo! ¡Nakíi ní, Jesús, míí ní na kúú sato'o ndu!

²¹Ná koo ña maní xí'o sato'o yo Jesucristo xí'ín iin rá iin ndó. Díón ná koo.